BROWN BOOK

TIGHT BINDING BOOK

UNIVERSAL
LIBRARY
OU_204466
UNIVERSAL
LIBRARY

శుభగ్రహసంబంధములేక జననకాలమునకు పీరిలో నెవరిదళమైన పచ్చినయెడలను, (బి) ద్వాదళమున శనిరాహువులుండి, క్షీణ చంద్రుడు సప్తమమునందుండి, శుభగ్రహ సంబంధము లేనియెడలను, (సి) రవిపాపుల తోగలసి, 9వ స్థానమందుండి, జననకాలమునకు పీని మహాదళపచ్చినయెడలను, (డి) గవి కుజశనులు, లగ్నపంచమ నవమ ద్వాదళములలో నెచ్చటనైననుండి, శుభగ్రహసంబంధములేక పీరిలో నెవరిదైన మహాదళ జనన కాలమునకు పచ్చినయెడలను,(ఇ)నవమమందు రాహువుగాని, కేతువుగాని యుండి జనన కాలమునకు వీరి దళపచ్చిన యెడలను, (ఎఫ్) పితృస్థానాధిపతియున్న రాశ్యధిపతి పితృస్థాన మందుండి రవి రాహువులతోఁ గలిసి శుభసంబంధములేక జననకాలమునకు వీరి దళపచ్చినయెడలను, (జి) నవమాధిపతి రాహువుతో గలిసి, నవమమందుండి, జనన కాలమునకు నీరాహుదళ పచ్చినయెడలను (హెచ్) పితృస్థానాధిపతి రవితోగాని రాహువుతోగాని కలిసి అష్టమాధిపతి సంబంధముండి, శుభసంబంధములేక జననకాల మునకు వీరిదళపచ్చిన యెడలను (ఐ) పితృస్థానాధిపతికి రవిరాహువులు అష్టమ మందుండి శుభసంబంధము లేనపుడును, (జే) పితృస్థానాధిపతికిని రాహువునకును షష్టాష్టమముగలిగి, వీరిలో నెవరిదైన దళపచ్చినపుడును, (కే) వీగ్రహములయిన పితృస్థాన మందుచ్చ యందుండి, రాహువుతో గలిసి వీరిదళపచ్చియుండిన యెడలను,(ఎల్)నవమమందు పాపులు శుభసంబంధములేకయుండి, వీరిదళ పచ్చియుండునపుడును, (ఎమ్) సింహమందు రాహువుగాని, కేతువుగాని యుండి, పాపగ్రహములతోఁగూడి, వీరిదళ పచ్చినపుడును, (ఎన్) జనకాలమునకు రాహుమహాదళపచ్చి యీరాహువు పితృస్థానాధిపతితోఁగూడి, శుభగ్రహ సంబంధము లేనపుడును బాల్యమున తండ్రి చేసి పోవును.

తంతి. సై. వి. 1=తంతీ. తీఁగియ: చూ, సూత్రము. 1; 2. వీణె మొదలగు వానికి వేసెడు ఉక్కు కమ్మి: చూ, సారణి. 3; వా. వి. 3. వాద్యలనందించెడి ఉక్కుతీఁగె, తంతువు.

తంతియ. దే. వి. రూ=తంతె. మెట్టు: చూ, సోపానము. (బ. తంతియలు=మెట్లు)

తంతీపు దే. వి: చూ, సంగ్రహము. ఆం, భా. పర్వ. 140 (తరితీపు అని కొందఱు)

తంతు. సై. వి 1 = తంత్రి స్త్రీపుంధ్రీదేవత కొలుపు (దేశ్యమని శ. గ): చూ, పండుగ. 2; 2.=తంత్రిమ్. ఉద్దియోద్ధ్యసాధకమైన ఉపాయము చిట్టె. (సం.ప.).—తంత్రము; 3. వివాహాదులలోఁజేయు కార్యవిశేషము.

తంతుకాష్ఠము. సం. వి. అ. న. 1. సాలెవాని నాడె: చూ, నాడె; 2. నూలు నడికెడు కదురు: చూ, తిర్కువు. [చూ, పురుగు.

తంతుకీటము. సం వి. అ. పుం. పట్టు పురుగు:

తంతునాగము. సం. వి. అ. పుం. నెగడు: చూ, మత్స్యము. 1. [పురుగు.

తంతునాభము. సం. వి. అ. పుం: చూ, సాలె

తంతుధ్మము. సం. వి. అ. పుం. ఆవాలు: చూ, సర్షపము. [పురుగు.

తంతువాయము. సం. వి. అ. పుం: చూ, సాలె

తంతువాయుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సాలెవాఁడు; ఆం. 2: చూ, జాతులు.

తంతువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. నూలిపోఁగు: చూ, నూత్రము. 1; 2:చూ,తంతునాగము; 3: చూ, తంతి. 2; 4: చూ, తంతి. 3.

తంతుస్నేహము. సం. వి. అ. పుం: చూ, తంతుభము.

తంతె. దే. వి: చూ, రూ- తంతియ.

తంత్రికము. సం. వీణ. కొత్తది (బట్ట): చూ, వస్త్రము.

తంత్రిభేదము. అం. శివపోక్తములగు చతుష్షష్టి తంత్రిములలో నొకటి: చూ, తంత్రిములు.

తంత్రిము. సం. వి. ఆ. న. 1: చూ, తంతు 2; 2 స్వీకార్థ్రిచింతి (చూ, ఆపాదము. 4), 3 వ్యాకరణ శాస్త్రము చూ, శాస్త్రములు; 4. పటుంబవ్యాపారము; 5 ఉత్తమమైన ఔషధము: చూ, మంత్రము. 1, 6 నానావిధోద్యోగిమగ్రంథములు చూ, సిద్ధాంతము 2 (చూ, జ్యోతిషము.); 7. పర్యాలోచనము. చూ, వైశిష్ట్యము; 8. నూలుపడుగు: చూ, మగ్గము; 9 పరిజనము: చూ, పరివారము 1, 10.ఒకానొక వేదశాఖ చూ, వేదము; 11. కారణము: చూ, హేతుప్రమాణ.1;1 2. ఇట్లు చేయుచుండిన పనుట; 13. ఒకపనుపుపై కొండగ్రుములు గలిగియుండుట; 14 తంత్రము ప్రకారంగా రాధనము: చూ, పండుగ. 2; 15. ఆగమములు ఇరువదినిమిగింటిలో నొకటి చూ, ఆగమములు. (చూ, ఉపవిద్యలు)

తంత్రిములు. అం 1. మిత్రలాభము, మిత్రభేదము, సంధివిగ్రహము, లబ్ధనాశము, అసంపేక్ష్యకారిత్వము. (5); 2 అవ్యాజపాణ్యాది.— అవ్యాజపాణి, రాజ్యలక్ష్మీ పరిసాదక, సర్వసామ్రాజ్య, అంగారగమన, రాజ్యపాలన, స్త్రీబాలరాజ, చామరద్వంద్వ, పరిహర్ష రాజ, ధీని, గ్రామపాలన,మిత్రలక్ష్మీప్రయోగ, దుర్గపాలన, ప్రాణలక్ష్మీప్రయోగ,ప్రభాలక్ష్మీప్రయోగ, తోయలక్ష్మీప్రయోగ,గంధలక్ష్మీ పర్యోగ, పుష్పలక్ష్మీపర్యోగ,కామరూప, కళాజీవనిక, కుంజకంబళి, కనకపర్యోగ, బోధని, సత్యలక్ష్మీప్రయోగ,పాదుక, ప్రజ్ఞాలక్ష్మీప్రయోగ,ఖేటక,చాపలేప, శల్య,భీమలక్ష్మీప్రయోగ, మణిస్థానపర్యోగ, పాతాళగమన, మర్దిని, స్ఫులింగలక్ష్మి, శంఖమర్దళి, చక్రాయుధప్రయోగ, భైరవాది ప్రయోగ, సూపతంత్ర, లేఖితంత్రి, పృథివి, అశ్వ్య, గజ, గోగక్ష, విశ్వాద్యాలక్ష్మి, శుల్క, మిశ్రలక్ష్మీసంయోగ, జీవని, గిరి, పన, స్థానాపత్యాపర్యోగ, శ్రీసుదర్శని, విఘ్న చ్ఛేది, ధిగతి, భ్యంగకాద్యపర్యోగ, నదివాహన, స్తంభిని, వాపిని, మారిణి, ద్వేషిణి, మ్రక్షసంజీవని, ఉచ్చాటన, తోమణి, ఆకర్షణ, హం, మేఘశీకా తంత్రీములు (60); 3. శివపోక్తములగు చతుష్షష్టి తంత్రీములు — మహామంత్ర తంబూలము, యోగిని తాలతంబరము, తెప్పతంబూలము, సిద్ధపైశాచ తంత్రిము, కాలాగ్ని భైరవ తంత్రిము, అగ్నిభైరవ తంత్రిము, నైఋతిభగవ తంత్రిము, యోగినీ భైరవ తంత్రిము, మహాభైరవ తంత్రిము, పరిజాత భైరవ తంత్రిము, బాలోద్యానతంత్రిము, మహాభైరవీ తంత్రిము, కామారీ తంత్రిము, వైష్ణవీ తంత్రిము, వారాహీ తంత్రిము, ఇంద్రాణీ తంత్రిము, చాముండా తంత్రిము, శివదూతీ తంత్రిము, యమళాష్టక తంత్రిము, చండికా జ్ఞాన తంత్రిము, మాలినీవిద్య, మహాసమ్మోహనము, వామజుష్ట తంత్రిము, మహాదేవ తంత్రిము, వాతూలము, వాతూలోత్తరము, కామికము, హృద్భేద తంత్రిము, తంత్రిభేదము, గుహ్యతంత్రిము, కలావాదము, వాచ్యాయ నాదికము, కళాసారము, కుండికామతము, మతోత్తము, వీణాఖ్యము, తోర్రితలము, తోర్రితలోత్తరము, పంచామృతము, రూపభేదము, భూతోద్ధామరము, కుల సారము, కుళోడ్డీశము, కుల చూడామణి, సర్వజ్ఞానోత్తమము, మహాకాళీ మతము, అరుణేశము, మాలిసేశము, వికుంఠేశ్వరము,

పూర్వము, పశ్చిమము, దక్షిణము, ఉత్తరము, నిరుత్తరము, విమలము, విమలోద్భవము, దేవీమతము, భుభాగమపంచకము, వశిష్ఠసంహిత, సనకసంహిత, శుకసంహిత, సనందనసంహిత, సనత్కుమారసంహిత (మహావిద్యలు 18 యును ఉపవిద్యలు 46 నుగూడిచతుష్షష్టివిద్యలయ్యెను. సార. సం 75 పా.

తంత్రి. సం. పు. ఈ. స్త్రీ. 1. తంతి. లోహపుతీగె: చూ, సారణి. 3, 2 తిప్పతీగె. చూ, సోమప్రల్లి; 3. నాడి చూ, నరము (1)

తంత్రిక. సం వి. ఆ స్త్రీ చూ, తంత్రి. 2

తంత్రీకృతించినము. సం వి. అ న ఆసుగోవి చూ, మ్గింపు.

తండసము పై. వి.=తాసడి. మాటిమాటికి తాస ఒబ్బరపూర్వకముగా చేసెడు రాగాలాపము. కళా. 3, ఆ. 197. చూ, స్వరము. 2.

తండర. పై. వి.=తండ్రి 1. శూరుడు, పిరికిపాటు. చూ, పరిమాల; 2 నిద్దుర. చూ, స్వాప్నము. 2. [లోడికము.

తండరీణము. సం వి. అ. పుం. చూ, తండు

తండువు. సం. ని. ఊ. పుం: చూ, రూ-తండువు. [తండురీణము.

తండోరీణము. సం. వి. అ. పుం. చూ, రూ-

తండ్రి. సం. వి. ఆ. స్త్రీ=తండర. చూ, తండిర.

తండ్రిక. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.—పై.—

తండ్రిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.—పై.—

తంపటి. వా. వి. కుండలో తేగలులోనగు వాని నినుంచిబోరగిలఁజెట్టిగడ్డిలోనగువానిచేతనుడికించుట.

తంపటిదోసకాయ. జా. కర్మవిరుద్ధముగా తయారైనది. [పద్మము. 1.

తంపర. దే. వి. తామరగుంపు, షండము: చూ,

తంపి. దే. వి. రూ-తర్పింపి. 1. దాలిగుంట: చూ, రంధ్రము. 1; 2. కయ్యము: చూ, యుద్ధము.

తంబ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఆవు: చూ, ధేనువు; దే. వి. (1) రంబతీఁగె*: చూ, శింబి.

రంబళి. దే. వి. రూ-లంబళి-తంబన-తమ్మిళి-తంబిగ. 1 శివాగ్నిచేసి బ్రిదికెడు జాతి. (రంబళివాఁడు, తంబళిది); 2. అర్చకుఁడు: చూ, పూజారి; 3. శివాగ్నికుఁడు. చూ, పూజారి; 4. విష్ణ్వర్చకుఁడు. చూ, పూజారి.

తంబళి. దే. వి.—పై.—

లంబిగ. దే. వి.—పై —

తంబు గే. వి రూ-తమ్ముఁడు చూ, సహోదరుఁడు. (ఇది వాత్సల్య సంబోధనమునందు వాడబడును) ము

రంబుగ దే. వి. మెడ నిడుపుగా ను

చెంబు: చూ, పార్శ్వము 6.

రా-తం

రంబుర. పై. వి.=తుంబురు. రూ-త 116. చూ, బు-తంబురా. ఊ, రా. 6, ీ వీణె.

తంబురా. పై. వి.—పై.— (తంతి + బుఱ్ఱ)

తంబూ. పై. వి.—పై రము) ఊ, రా. 6, (ద్వయమని శబ్దరత్నా కొండటు) ఆ. 116. (పై కృత —పై.—

తంబురా. పై. వి.—

తక. పా చూ, శ తాళమునందను ధ్వన్యనుకర

తకతక. దే. వి , హూహూ. ణము: చు . దే. అ. క్రి. (తకపికలు + ఆడు) తకపికలాడ చలించే శకాం. 4, ఆ. 61: చూ, ఇట్ట్రు చే.

సి

కలుసేయుట. జా. ఎచ్చేతగ్గులు సేయుట. తక “మకరాంకుని యనుఁగు మేనమామకు నీకుం దకపికలు సేయవలదనుము.” విజ. 2, ఆ. 196.

తకరరు. వా. వి: చూ, రూ-తకరారు.

తకరారు. వా. వి. 1. భేదము; 2. వివాదము.

తకాలి. హిం. వి. నీర్యము చేయుటకై సహాయముగా నియ్యంబడెడు సొమ్ము.

తక్క. దే. అవ్య. కాక: చూ, వినా.

తక్కటి. దే. వి. మూడు ముఖములుగల దీపారాత్రికపు తట్ట.

తక్కడ. సై. వి.1.=తర్కారి. రూ-తక్కిడ-తక్కెడ. కూరనెల్లి*: చూ, శ్రీపర్ణము. 1; సై. వా. వి. 2.=త్ర్యంకటమ్. (పేమతట్టలు వేర్పిలవేసిన) తక్కెడ- రూ-తక్కిడ-తక్కిడి-తక్కెడ: చూ, తార్పిను.

తక్కరి సై. వి. 1.=తరక్కారి*: చూ, సైజయంతి.4;సై.విణ. రూ-టక్కరి.(తక్కు+అరి) మోసకాఁడు. జై. 8, ఆ. 111: చూ, తక్కరి 2; 3. వంచకురాలు: చూ, స్త్రీ.

తక్కారి. సై. వి.=: చూ, రూ-తక్కరి. 1. *.

తక్కాలి. సై. వి.=:—పై.—

తక్కిడ. సై. వి.=:—పై.—

తక్కిడి. సై. వి. చూ, రూ-తక్కడ. 1—2. వంచన; 2.=త =తస్కర. మోసము: చూ, సైజయంతి. 4; 3. రి. జయంతి*: చూ,

తక్కిడికాఁడు. సై. విణ. రూ, రూ-తక్కడ. 2. నుం, కాం. 47: చూ, మోసకాఁడు. అచ్చ.

తక్కిల. సై. వి.=తర్కారీ*: చు చకుఁడు. 1.

తక్కిలి. సై. వి.=—పై.— సైజయంతి.4.

తక్కు. సై. వి.=తెక్క. రూ-టక్కు

ము: చూ, పంచన; 2. అసత్యమ 1. మోస వితథము; 3. న్యూనము: చూ, నె చూ, దే. వి. 4. మిగులు. భార. సౌ. 2, ఆ. 2; చూ, శేషము. 1; దే. విణ. 5. ఇతరమ 80: చూ, పరాయి; దే. అ. క్రి. 6. తప్ప.

భార. సౌ. 2, ఆ. 100: చూ, మిడివోవు; దే. స. క్రి. 7. విడుచే. భార. భీష్మ. 3, ఆ. 308: చూ, విసర్జించే; సై. అ. క్రి. 8. టక్కుచేయు: చూ, వంచించే.

తక్కుడు. దే. వి. తక్కుట. నిర్వ. 4, ఆ. 66.

తక్కులాఁడి. ద్వ. విణ. (తకు+లు + ఆఁడి): చూ, రూ-టక్కులాఁడి.

తక్కులాఁడు. ద్వ. విణ. (తక్కులు + ఆఁడు): చూ, రూ-టక్కులాఁడు.

తక్కువ. దే. వి. కొంతి: చూ, చెలితి. 2.

తక్కుపడు ద్వ. అ. క్రి: చూ, లోపించే.2.

తక్కుపఅచేయు. దే. వి: అధఃకరణము, అధఃకారము.

తక్కుపపాటు. ద్వ. వి. 1. కొఱతపాటు. భార. ఆర. 6, ఆ. 17: చూ, లోపము. 2; 2. న్యూనము. చూ, చెలితి. 2.

తక్కె. దే. వి.1. రెండువీసెలయెత్తు.రూ-తక్కెడు, ఎత్తు, ఎత్తెడు, రెండువీసెలు; సై. వి. 2= తరక్కారి*: చూ, సైజయంతి. 4.

తక్కెడ. సై. వి. 1.=తరక్కారీ. తక్కిలి, తకోలకము.*: చూ, సైజయంతి. 4; 2.=తరక్కారీ. కూరనెల్లి*:చూ, శ్రీపర్ణము. 1; 3.=త్ర్యంకటము: చూ, తక్కడ. 2.

తక్కెడు. దే. వి.=: చూ, రూ-తక్కె. 1.

తక్కెఱ. దే. విణ. అల్పము: చూ, స్వల్పము.

తక్కెల. సై. వి.=: చూ, రూ-తక్కెడ. 1.

తక్కేడ. సై. వి.=—పై.—

తక్కేల. సై. వి.=:—పై.—

తక్కొను. దే. అ. క్రి: చూ, యత్నించే. భార. ఆది. 4, ఆ. 79.

తకోలకము. సం. వి. ఆ. న. రూ-కోలకము*. చూ, తక్కెడ. 1. (తకోలఫలమని కొందఱు.)

తకోక్కలము. సం. వి. ఆ.న: చూ, తకోక్కలకము

తకోక్కలబుట్లు. మి. వి: చూ, కటిస్ఫోటము.

తక్తు. వా. వి. సింహాసనము: చూ, తప్తు.

తక్రిము. సం. వి. అ. న. పాతికపాలు నీళ్లుచేర్చిన మజ్జిగ: చూ, మజ్జిగ.

తక్కోటము. సం. వి. అ. పుం. పెరుఁగుచిలికెడు కవ్వము: చూ, మంథానము.

తక్షకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. తక్షకుఁడను సర్పరాజు: చూ, సర్పము; 2. పడ్లవాఁడు రూ-తక్షుఁడు-తక్షానుఁడు (కృష్ణముగాఁజేయువాఁడు): చూ, స్వర్ణకారుఁడు.

తక్షణము. సం. వి. అ. న. 1. (మాత్రను) చెక్కుట; వా. వి. 2. జరుగుడు, వెంటనే: చూ, ఆకస్మాత్తు, డబ్బాటు.

తక్షిణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. బాడిస: చూ, వాశి

తక్షశిల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తక్షశిలయను దేశము: చూ, దేశము. [కుఁడు. 2.

తక్షుఁడు. సం. వి. క్. పుం: చూ, రూ-తక్ష

తగటి. దే. విణ. (తగటు + ఇ) రూ-తగటీ. సరిగది: చూ, వస్త్రము.

తగటీ. దే. విణ.—పై.— [193: చూ, సరిగ.

తగటు. దే. వి. జేలతారు. అచ్చ. బాల, కాం.

తగడు. దే. వి. బంగారు లోహముకానిదేపు. పాండు. 3, ఆ. 202: చూ, సరిగ.

తగణము. పా. రెండుగురువులు, ఒకలఘువు గలది. ఉదా.— శ్రీరామ (చూ, అష్టగణలక్షణము) [(చూ, ఉపగణములు.)

తగము. పా. త + గ. ఉదా.— విశ్వేశ్వరా.

తగరపాదికము. సం. వి. ఆ. న. తగరము: చూ, లోహము. 1.

తగరము. సం. వి. అ. పుం. 1.=తగరు. పొట్టేలు: చూ, మేషము. 1; 2. జిహ్మము*: చూ, నందివర్ధనము; నై. వి. (1).=తమలతర్పుల. రూ-తవరము: చూ, లోహము. 1.

తగరు. నై. వి. 1.=తగర. పొట్టేలు: చూ, మేషము. 1; ఆం. 2. దిక్పాల వాహనము: ఎనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, దిక్పాలవాహనములు.

తగరురవుతు. నై. వి.=తగర రాహుత్త. అగ్ని: చూ, పవిత్ర. 1. (ఇట్లు తగర బాబాసామి)

తగవరి. దే. వి. (తగవు + ఆరి) రూ-తగువరి. న్యాయాధిపతి: చూ, స్వామి. 3.

తగవు. దే. వి. రూ-తగువు. 1. న్యాయము. భార. ఉద్యో. 2; ఆ. 64: చూ, సత్యము.1; 2. తగుట; 3. ధనాది నిమిత్తమైన జగడము: చూ, యుద్ధము; 4. పెండ్లప్పుడు పెండ్లికూఁతునకు తల్లిదండ్రులిచ్చెడు బహుమానము; విణ. 5. తగినది, యుక్తము. భార. స్త్రీ 2, ఆ. 62: చూ, సమీచీనము. 1; వా. పి. 6.తగాదా. "తగవు తెచ్చినాఁడు."

తగవుగోరి దే. విణ. (తగవు + కోరి) సంధిచేయువాఁడు: చూ, మధ్యస్థుఁడు.

తగాదా. వా. వి. 1. తగవు; 2. వ్యాజ్యము.

తగాయిదా. వా. వి.—పై.—

తగిరిస. దే. వి. తంటెము*: చూ, ప్రపున్నాటము.

తగు. దే. అ. క్రి. 1. ఒప్పు. ఆం, భా. తృ. 83: చూ, సమ్మతించు; 2. యుక్తమగు: చూ, సరిపడు. 2.

తగుకత్తి. ద్వ. వి. సాదనకు ఉపయుక్తమైన కత్తి: చూ, రిప్టి. 2.

తగులఁగట్టు. దే. స. క్రి. (తగులన్ + కట్టు) తగిలించు: చూ, తగులఁబెట్టు.

తగులఁబడు. ద్వ. అ. క్రి. (తగులన్ + పడు) తగులు, చిక్కు (స్వార్థమునపడు): చూ, లోఁబడు.

తగులఁబెట్టు. దే. స. క్రి. (తగులన్ + పెట్టు) 1: చూ, తగులఁగట్టు; 2. కాల్చు: చూ, దహించు.

తగులము, దే. వి. రూ-తెగులు-తెవులు-తెలు 1. చొక్కు: చూ, పలపు 2; 2. ఆసక్తి. భార. విరా. 2, ఆ. 261: చూ, వాంఛ, 3. అడ్డపాటు: చూ, వారణము. 1.

తగులాటకత్తె ద్వ. వి. (తగులాటము + కత్తె) తగులాటముగల ఆడుది: చూ, స్త్రీ.

తగులాటము. దే వి. (తగులు + ఆట) తగులు చూ, బంధము. 1. (ఇది పోరాటము మాదిరి ఆటను వంటిది.)

తగులు. దే. వి. 1 రూ- లెవులు-లెలు ఆసక్తి భార. ఆది. 2, ఆ 62 చూ, వాంఛ. 2. చొక్కు, అఖిలాం: చూ, పలపు 2, 3. పశువు మెడతాడు ఆం, భా. ద్వి 231 చూ, మాత్రిము. 1; 4. తగులాటము. కళా 4, ఆ. 43. చూ, బంధము. 1; అ. క్రి 5. చిక్కు: చూ, లోబడు; 6. తాకు చూ, స్పృశించే; 7. సక్తమగు చూ, మేళగించే 1; 8. అంటు. చూ, లంకించే. 1; 9. పొసగు: చూ, పొదరు; 10. పట్టు: "ఆయిల్లు కట్టుటకు శుభ్రు వీమితగిలెను.". చూ, పట్టు; అం. క్రి. 11 తగులఁజేయు కళా. 3, ఆ. 197. తగులుచే-రూ- తగుల్చు- తెవులుచే- తెలుచే - తెల్చు. (సం. ప.) — క్రిందించే; స. క్రి. 12: చూ, వెంబడించే

తగులుకొను. దే. అ. క్రి. 1. మంటయెత్తు. "ఆగుడిసె తగులుకొన్నది." : చూ, కాలు; స. క్రి. 2. కామించే, రూ- తవులుకొను- తెలుకొను: చూ, సంభోగించే.

తగులుకోలు. దే. వి. తగులుకొనుట : చూ, లంకెపాటు.

తగులుగొండి. దే. విణ. (విటుని) తగులుకొను నట్టిది. (ఆడుది.): చూ, విటుకులాడి.

తగులుచే. దే. క్రి: చూ, రూ-తగులు. 11.

తగుల్చు. దే. క్రి. —పై.—

తగులుడు. దే. వి. 1 : చూ, తగులుకోలు; 2. పెట్టుబడి: చూ, వ్యయము.

తగులుపల. దే. వి. —పై.—

తగులుబడి. దే. వి. —పై.— [బడు.

తగులుపడు. ద్వ. అ. క్రి. విప్పు: చూ, గోడ

తగులువాటు. ద్వ. వి. తగులుపడుట.

తగువు. దే వి: చూ, రూ- తగవు.

తగ్గించే దే స. క్రి అణకరించే, తీసివేయు. పే.— క్రిందుపఱచే. ఆ. క్రి.—అణుగు పడు, ఓసరిలు- రూ- ఓసరిల్లు- ఒసగు. తగ్గు, తఱుగు- రూ- తెఱుగు (మి. ప).— అ.క్రి.— అల్పతనొందు.(సం.ప.)స.క్రి —అధఃకరించే.

తగ్గింపు. దె. వి. చూక చూ, వె. 1.

తగ్గు. దే. వి. 1. తగ్గు-గ చూ- తగ్గులు: చూ, సాతి. 2, అం. 2. తిరిగ్గముసంకొకటియుగు ఋయము. (తిరిగ్గములు.— ఋయ స్థాన వృద్ధులు.— తగ్గు నిల్కడ పెరుగుట): చూ, పర్గములు; దే. అ. క్రి 3. తక్కువగు: చూ, సుల్కు. 4; 4. ఓసరిలు. ఆం, భా. తృ. 96 చూ, తగ్గించే; 5. వెనుకకుదీయు: చూ, వెనుకదీయు; 6. తెగిపడు. భార. విరా. 4, ఆ. 87.

తగ్గులు. దే. వి: చూ, రూ- తగ్గు. 1.

తచ్చేన. దే. వి. 1. ఆట: చూ, పరిహాసము; 2. కపటము: చూ, వ్యాజము. 1.

తచ్చేనలాడు. దే. అ. క్రి. పరిహసించే చూ, పిసాళించే

తచ్చేనసేయు. ద్వ. స. క్రి. (తచ్చేన + చేయు) —పై.— పాండు. 1, ఆ. 199.

తటకా. దే. వి. నివ్వెఱ: చూ, వెఱవెఱపాటు.

తటకాపడు. ద్వ. అ. క్రి. చేష్టలుతక్కు. సా. 2, ఆ. 37.

తటకాపాటు. ద్వ. వి. రూ- తటుకుపాటు. ఆశ్చర్యము: చూ, వింత. 1.

తటతట. దే. వి. గుండెలదరుటలోనగువాని యందగునను ధ్వనికరణము. భాగ. 3, ఆ. 126 చూ, హూహూ.

తటపటాయించు వా. అ. క్రి 1. వెనుకముందులు ఆలోచించు, 2. సందేహించు.

తటమట. దే. వి 1 మోసము చూ, వంచన; విణ. 2 మోసముగలది రూ- తటపట: చూ, వంచకము; 3 కిలుసినొందినది. లక్ష్మీ 4, ఆ. 172 చూ, వ్యాసులను.

తటమటించు దే. స. క్రి. 1. మోసపుచ్చు చూ, వంచించు, 2. కలచు. భాగ 4, స్కం. 746. చూ, కిలసుండుట్లు

తటము. సం వి ఆ న. 1 బంబిడి చూ, భూమి. 1 (చూ, పొలము): పుం, న. 2.— గట్టు రూ-చెరి వీరిబడ్డు చూ, గోధన్ను, 3 గుంపు చూ, స్థానము 1, పుం 4. గుండెచేయ చూ, బద్ధరేఖ.

తటపట దే. ద చూ, రూ- తటమట. 1-2-3, 4. కల్ల చూ, వితథము.

తటపటచేయు. దే. స. క్రి. చూ, వంచించు.

తటపిటలు వా. వి. బ. నిక్కుటలు.

తటపట్లు. వా. వి బ. —పై —

తటస్థము. సం విణ 1 సమీపమందున్నది చూ, సమీపము. 1; 2. ఒడగూడినది. చూ, సిద్ధము. 3; వా. వి. 3 కలుగడపి చొనకపోవుట. "తటస్థవృత్తి."

తటస్థించు. సం. అ. క్రి. 1: చూ, సమీపించు; 2: చూ, సిద్ధించు

తటస్థుడు సం. విణ. 1. న్యాయస్థుడు: చూ, సత్యసంధుడు; వా. 2. కలుగడజేసికొనని వాడు.

తటాకపరివాహన్యాయము. పా. చెఱువు నీరు తూముగుండా కొంచెముగానైన విడువని యెడల గట్టు బ్రద్దలయి నీరంతయుఁ బోవు నను విధము.

తటాకము. సం. వి. ఆ. పుం. రూ-తటాగము- తడాకము- తడాగము. చెఱువు: చూ, సరస్సు. 1: ఆం. 2 సంతానములు వీడింటి బోనకోటి: చూ, సంతానములు.

తటాగము.—పై.—

తటాన. దే. దర్శ క్రి. విణ రూ-తటాలున-తటు కున తటుక్కున - తడుపున పెబ్బున: చూ, వేగము. 3. [వారించు.

తటాయించు దే. స క్రి ఆడ్డగించు చూ, తటారించు. దే. ఆ క్రి చూచు. ఆం, భా. లై. 122 చూ, సోదు. 4 [మహిమము.

తటిద్గుణము. సం వి ఆ పుం దున్న: చూ, తటాలు. పై వి చూ, తటగాటు పై. 6, ఆ.13.

తటిల్లతన. దే వ్రీ. క్రి. విణ చూ, రూ-తటాన. పను 2, ఆ 63

తటి సం వి ఈ. స్త్రీ 1: చూ, తటము 2; 2 చూ, తటము 3.

తటిత. సం వి. త్రీ స్త్రీ. రూ-తటిత్తు-స్త టిత్తు మెఱుపు: చూ, విద్యుత్తు

తటిత్తు సం పి. త్రీ. స్త్రీ.—పై.—

తటిత్పతి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. మబ్బు: చూ, మేఘము 1, ఆం. విద్యుత్తులు వీడింటిలో నొకటి చూ, విద్యుత్తులు.

తటిత్వంతము. సం. వి. త్రీ. పుం రూ-తడిత్వం తము. మబ్బు చూ, మేఘము. 1.

తటిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఏఱు చూ, నది.

తటుకున. దే. దర్శ. క్రి విణ చూ, రూ. తటాన. పై. 4, ఆ. 107.

తటుక్కున. దే. దర్శ. క్రి. విణ.—పై.—

తటుకుపాటు. ద్వ. వి చూ, రూ-తటకాపాటు. ఆం, భా. పర్వ. 132.

తట్ట. దే. వి. 1. తబుకు: చూ, పాతర్తిము. 6; 2. వెదురుబద్దలుఁగోనగు వానితో నల్లిన పల్లిక, చిన్నగంప (ఆనికొందఱు) "ఎండు పుతట్ట-తక్కెడతట్ట." మొ: చూ, సజ్జ. 1.

తట్టగెల్లు. దే. ఆ. కి్రి. తట్టయగు. [ఆ. 62

తట్టము. దే. వి. చూ, టంగువాఱు. కళా. 3,

తట్టస. సై. వి. స్థైర్యము. ఉ, హరి. 3, ఆ. 123: చూ, స్థైర్యము. 1.

తట్టాడు. దే. స. కి్రి. (తట్టు + ఆడు) (ఆడుగులు) ఇట్టట్టుఇడు. లక్ష్మీ. 3, ఆ. 147.

తట్టి. దే. వి. 1. కంచేము: చూ, పాతర్తిము.6; 2. తెగ. నిర్వ. 5, ఆ. 100: చూ, వేటతెర.

తట్టు. సై. వి. 1.=తటుమ్. ఒడ్డు: చూ, రోధస్సు; 2. వైపు: చూ, పార్శ్వము. 2; 3 =దండ. రూ-తట్టువ-తట్టువము. గుఱ్ఱము: చూ, హయము; 4.=దండ. రూ-తట్టువ-తట్టువము. కుత్సితాశ్వము, పొట్టిగుఱ్ఱము (అనికొందఱు): చూ, హయము; దే. వి. 5. శబ్ద దోషములలో నొకటి; ఆ. కి్రి. 6. కలుగు. చూ, పుట్టు. 2; 7. తోఁచు. చూ, స్ఫురించే 2; స. కి్రి. 8. చేఱుచే: చూ, పటతళించే.

తట్టుగాలి. వా. వి. 1. పక్కగాలి; 2. కోపము; 3. చిరాకు; 4. పోవుకాలము (పోయికాలము) "నిను ఏమితట్టుగాలి వచ్చినదిరా."

తట్టుచేయు. ద్వ. వి. కోటకొమ్మమీఁది అవయవము: చూ, సదనము. 1.

తట్టుపునుఁగు. ద్వ. వి. తట్టిదెయ్యపు మేలైన పునుఁగు: చూ, పూతిపునుఁగు.

తట్టుముట్టాడు. ద్వ. స. కి్రి. (తట్టుముట్టి + ఆడు) (దారిద్ర్యము) చేట్టుకొను: చూ, వేష్టించే.

తట్టున. సై. వి. =: చూ, రూ-తట్టు. 3-4. (అశ్వము.—స్వా. 4, ఆ. 113).

తట్టువడు. ద్వ. ఆ. కి్రి. (తట్టు + పడు): చూ-బాధపడు. స్వా. 4, ఆ. 37.

తట్టువము. సై. వి.=: చూ, రూ-తట్టు. 3-4 (కుత్సితాశ్వము.-అచ్చ. బాల, కాం. 37).

తట్టువా. సై వి.= —సై.—

తట్టువిఱుగఁబడు. ద్వ. ఆ. కి్రి. తొప్పరిలఁబడు. ఆం, భా. తృ. 101: చూ, వ్రాలు.3.

తటర్ది. సై. వి.=త్వష్ట. బంగారు పనిచేసి బ్రతికెడి జాతి (తటర్దివాఁడు-తటర్ది): చూ, స్వర్ణకారుఁడు.

తటుర్ది. సై. వి.= —సై.—

తడ. దే. వి. 1. ధన్వము * (దీనిభేదము గూబతడ) (గాతర్తిపృతుము): చూ, మహాబల; 2. అడ్డి: చూ, వారణము. 1; 3. కడ: చూ, సమీపము. 1.

తడఁబడు. ద్వ. ఆ. కి్రి. (తడ + పడు) 1. తొట్రుపడు: చూ, సంభర్తిమించే; 2. వ్యత్యాసపడు. కళా. 3, ఆ. 10: చూ, వ్యత్యస్తము; 3. చలించే: చూ, సలించే. (పై్రి. తడఁబఱచే)

తడఁబాటు. ద్వ. వి. 1: చూ, వ్యత్యయము. స్వా.4, ఆ. 52; 2. చలనము: చూ,లోలము.

తడక. దే. వి. రూ-తడికి-తడికె-తడుక. 1.దడి, ఈఁతబర్దిదులు లోనగువానితో నల్లి గుడిసెలకు అమర్చేడు తలుపు: చూ, వాకిలి; 2. పత్తుల వేఁటాడువాఁడు మఱుఁగుగా నుంచుకొనెడుసాధనము. భాగ.7,స్క-ం.59; వా. 3. ఒకానొక ధ్వని. "తత్తడక తడక."

తడకట్టు. దే. వి. 1 అడ్డగింత. రా, వి. 3, ఆ. 8: చూ, వారణము. 1; స. క్రి. 2. అడ్డగించే. చూ, వారించే.

తడకగోపరి. దే. వి. తడికతోర్పిసివేసి లోపలదూఁబెడు దొంగ. రూ-తడికదోర్పిరి-తడికెదోపరి: చూ, ముర్పిచ్చే. 1.

తడకాలు. దే. వి. మల్లబంధవిశేషము. ఆం,భా. ద్వి. తృ. 209 (చూ, విన్నాణములు.)

తడగము. దే. వి. రూ-తణగము- తణగాము- తడాకము. పక్కాలి, పదార్థకరము, ఎద్దు మీద నీళ్లుతెచ్చెడు తోలుసంచి: .చూ సంచి. [నడి. 3.

తడప. దే వి. కట్టుగానుండు నార· చూ,

తడపెట్టు. దే. స. క్రి. తడఁబఱుచు.

తడయు. దే అ. క్రి. ఆలస్యముచేయు· చూ, వివరించు. 3. [డియు.

తడవ. దే. వి: తరవాయి, ఆవృత్తి· చూ, నెం

తడవాడు. దే. అ. క్రి. (తడవి + ఆడు)1:చూ, డోఁగాడు; 2. తడఁబడు: చూ, లుకలుక లాడు.

తడవియాడు. దే. అ. క్రి· చూ, డోఁగాడు

తడశిల్లు దే. వి. తడబర్దల శిల్లు చూ, బొణము. 1.

తడవు. దే. వి. 1. రూ-తడువు. ఆలస్యము. భార.ఉద్యో. 4,ఆ. 195:చూ, విలంబము.1; 2. రూ-తడువు. చిరకాలము. (అంతమొ దలగు శబ్దములు ముందువచ్చునపుడు ఇది కేవలము కాలవాచకమగును. ఉదా.—అం తతడవు-ఇంతతడవు-ఎంతతడవు-కొంతతడవు మొ.); అ. క్రి. 3. చేతులలో అట్టిట్టు పాఱకు. భార· ఆది. 6, ఆ. 160: చూ, పాఱకు. 4; 4: చూ, డోఁగాడు; స. క్రి. 5: చూ, నిమురు. భార. ద్రో. 3, ఆ. 151; 6: చూ, వెదకు; 7. పరిస్తావించు. కళా. 3, ఆ. 38: చూ, పచించు; 8: చూ, విచారించు. కళా. 8, ఆ. 256; 9: చూ, రక్షించు. [శివుఁడు. వేం. ఆం. 2.

తడవుఁగనినపట్టిఁగన్నయ్య. ద్వ. వి: చూ, తడవుట. దే. వి: చూ, వెదకుట. ఆం, భా. ద్వి. 173.

తడవుడు. దే.వి.1:చూ,తడవుట; 2. పరామర్శిక: చూ, విమర్శనము.

తడవుదాల్పు. దే. వి. బ్రహ్మచారి: చూ, పటువు.

తడ(డు)వులనిడుపడు. దే. వి. శేషుఁడు. అశ్వ. యు, కాం. 449· చూ, సర్గము.

తడాకము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, రూ- తటాకము.

తడాకా. వా. వి.శ్లో. "నాతడాకా చూడును"; (గోదావరి జిల్లాపాఠాంతరమున వాడుక)

తడాగము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ. రూ- తటాకము; 2. బంగారు కడియము: చూ, భూషణము. 2.

తడి. దే. వి 1. తేమ· చూ,పదను. 2; 2. నీరు: చూ, సలిలము; విణ. 3. తేమగలది. చూ, వోదము.

తడిక. దే. వి: చూ, రూ-తడక

తడికదోపరి. దే. వి (తడిక + తోపరి): చూ, రూ-తడక దోపరి.

తడికె. దే. వి చూ, రూ-తెడక.

తడికెదోపరి. దే. వి: చూ, రూ-తడకదోపరి.

తడిత్తు. సం. వి. త్. స్త్రీ: చూ, తటిత్తు.

తడితీయు. దే. అ. క్రి. ఆఱు.చూ, మిడుకు.8.

తడిత్వంతము. సం. వి. త్. పుం: చూ, రూ- తటిత్వంతము. [గానుండునది.

తడిపాడి. దే. విణ. కొంచెము తడిగలిగి పాడి

తడిపాఠాంతరమున గొంతుఁగోయుట. జా. చోద కిందినీటిపలె తెలియనీయకుండఁగ ఆయూ సంపెట్టు చేంపుట. "ఉడుపతి హిమఘృణిచే బలెఁ , బడిపాఠాంతరం గొంతుఁగోయు తగవి తీఁగితివో." (పాంచాలీపరిణయము)

తడిబట్ట. దే. వి. తడిసినబట్ట: చూ, వస్త్రము.

తడియు. దే. అ. క్రి. ఇవముకొను:చూ, నాను·

తడియొత్తు. దే. వి. (తడి + ఒత్తు) తడిగుడ్డతో కొనుగుడ్డ: చూ, వస్త్రము.

తడుక. దే. వి చూ, రూ-తడక.

తమకు. దే. వి 1. తోటలోనగువానిచుట్టు నేర్పఱచెడు వెలుగు. స్వా. 4, ఆ. 37 చూ, పార్శ్వీనసు 1; 2. లెట్టుకొఱకు ముండ్లినట్లున తెడుక. ఆం, భా. తె. 34 చూ, బొండెము. [కున

తడుకున దే. దర్శి. కిర్రి నిగ చూ. రూ-తటు.

తడుపంచే దే వి 1 చిన్నబట్ట రూ-తెడుపంచె-తడుపు, పొత్తియి-రూ-పొత్తె చూ, వస్త్రము; 2 లేసినబట్ట చూ, తడిబట్ట

తడుపంచె. దే వి. —పై —

తడుపాగ. వా వి —పై —

తడుపు. దే. వి. 1 గోచి చూ, బొట్టము, 2. చిన్నబట్ట వా. 8, ఆ. 26 చూ, తడుపంచే. 1; 3 లేసినబట్ట. కాశీ 2, ఆ. 75 చూ, తడుపంచే 2; విణ. 4 తడిసినది (వస్త్రము); పేర్ని. 5. తడియుడియు

తడుపుగాలుపు దే. వి (తడుపు + తాలుపు) బర్హిష్కారాది. చూ, పటుపు.

తడుము. దే. స. క్రి. 1 చూ, నిమురు. స్వా. 4, ఆ 30; అ దర్శి 2. చూ, యోచించు

తడువు. దే. వి చూ-రూ-తడవ. 1.2.

తడువుతీర్చు. దే. వి. నిలంబితము [తెడ్డు

తడ్డు. సం. పి. ఉ. పుం. నావనడపుతెడ్డు చూ,

తడ్డువు సం. పి. ఉ. పుం —తెడ్డు —పై.—

తణగము. దే. వి చూ, రూ-తిడగము

తణగాము. దే. వి. —పై —

తణగామొద్దు. దే. వి. నీళ్లుతెచ్చెడి యెద్దు చూ, పృషభము. 1.

తత్. సం. విణ. స్. 1. మఱియొకటి; అన్య. 2. కారణము చూ, హేతువు. 1.

తతగము. సం. వి. ఆ.పుం,గాళి:చూ,వాయువు.

తతము. సం. వి. ఆ.పుం,1:చూ, తతగము; విణ. 2. విరివియైనది; 3. వ్యాపించినది: చూ,విపులము; అం. 4.వాద్యవిశేషమునందొకటి: వాదిత్రము (చూ, ఆతోద్యము) (చూ, వీణె) (చూ, తతవాద్యములు.)

తతవాద్యములు. అం. పరివాదిని, చతుర్దశి,ఏకాదశి, త్రియోదశి, మహతి, బృహతి, కలావతి, కచ్ఛపి, వితతము, పినాకిని, పౌరణవి, రావణహస్తము, ఉదుంబరము, ఘట్కర్ణము, హస్తికము, సారంగి, ఆలాపిని, సుదర్శిణి, వ్యాఘ్రీముఖము, ఒబ. (20) (వీణాగులు తెలుములు). చూ, వాద్యములు.

తతి. సం వి. ఇ. స్త్రీ 1 గుంపు: చూ,సమూహము, దే. వి (1) కాలము యు 1, ఆ.95: చూ, సమయము

తతినమ్మా. వా. కీ మిగతా, తెక్కిన.

తత్తణము వా. సం. అవ్య. అప్పుడు: చూ, సద్యము

తత్తడి దే వి. గుట్టము: చూ, హాయము.

తత్తడినెక్కుడాట దే. వి కుబేరుడు: చూ, శ్రీగుడు. [సేన. 1

తత్తబడ. దే.కి.పుండు. ఊ, హరి.3,ఆ.116 చూ,

తత్తరపాటు. పై. వి.—పంగారి రూ-తత్తరము-తత్తఱ - తత్తరపాటు - తత్తఱము: చూ, సంభ్రమము. 1

తత్తరము. పై. వి.—పై—

తత్తఱ పై. వి.—పై.—(దేశ్యమని శ. ర.)

తత్తఱపడు వ్య అ. క్రి. చూ, సంభ్రమించు.

తత్తఱపాటు. పై. వి. చూ, రూ-తత్తరపాటు (ద్వియము అని శ. ర.)

తత్తఱపెట్టు. దే. స. క్రి. తత్తఱపఱచు.

తత్తఱము. పై. వి.—: చూ, రూ-తత్తరము. (ఆం, భా. పర్వ. 140)

తత్తఱించు. దే. అ. క్రి. రూ-తత్తఱిలు-తత్తఱిల్లు. 1; చూ, సంభ్రమించు; 2. చూ, సలించు. [7, ఆ. 78.)

తత్తఱిలు. దే. అ. క్రి.—పై-(చలించు -క్రి.

తత్తఱిల్లు దే. అ. క్రి.—పై.—

తత్తెర. దే. వి సారాయిపోసెడుతిత్తి. చూ, సారాయితిత్తి. [చూ, లుబ్ధుడు. 2

తత్పరుడు. సం. విణ. (ఒకట) ఆసగలవాడు:

తత్సమము. పా. తత్సమముసే న్యూధిక రణము, అనమానాధికరణము అనివాడెపరు. పర్శిధమాతత్పురుష, నఞ్ తత్పురుష సంస్కృ లమందు మాత్రమే కలవు. నిర్జనములోనగు వానినిండుమునడ్ లిత్సమములను కొందురు. అదికాను. ఆది అవ్యయీభావసమాసములు అయోగ్యము, ఆశక్తి, అనేకము మొదలైన నూఁ లిత్సమములు. ద్విశీయాతత్పురుష ము-నెలచాల్పు; తృతీయా-నెలతప్పుట, చతుర్థి-బ్రాహ్మణ సంతర్పణము, పంచమి-చోరభీతియు, షష్ఠి-మల్లెపూవు, సప్తమి-దైవసృష్టి అతీంగుడు, పింగళకారుడు, తత్పురుషాదు పర్శిధములు సంకరతత్పురుష ములను తెలియునది) తత్పురుషము అయిదు విధంబులు.— సమానాధికరణము, వ్యధికరణము, నఞ్, ప్రాదిది, ఉపపదము చూ, సమాసము. 1; ఆం 2. శివానములుఅయిదంటిలో నొకటి: చూ, శివాపనములు

తతి. సం. అవ్య 1. తతార్థికము. (తె ప):- అందు, అట, అక్కడ, అగ్గెడ, అచేట-రూ-అచ్చెట-అచ్చోట, ఆయ్యెడ- రూ-ఆయెడ-ఆఁడ; 2. కూడుకొనియుండుట; 3. పాలిపోవుట.

తతిత్యను. సం. విణ. అక్కడకలిగినది.

తతిధివానుడు. సం. వి. త్. పుం: చూ, శ్లాఘ్యుడు. [చూ, హంసుడు.2.

తత్త్వజ్ఞుడు. సం. విణ. తత్వము తెలిసినవాడు:

తత్వము. సం వి. అ. న. 1 పరమాత్మ : చూ, హంసుడు. 2; 2. స్వభావము : చూ, రూపు. 3; 3: చూ, ఘనము. 1; (పంచవింశతితత్వములు.— అష్టప్రకృతులు షోడశవికారములు పురుషుడు.);4.పదార్థము: చూ, వస్తువు; ఆం. 5 ఆకాశములుఅయిదింటిలో నొకటి. చూ, ఆకాశములు.

తత్వశంబగము ఆం. శివప్రోక్తములగు చతుష్షష్టి తంత్రములలో నొకటి: చూ, తంత్రములు.

తత్సనీ. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఆమె చూ, స్త్రీ.

తత్సమక్రియలు. పా. సంస్కృతధాత్వాదులకు 'ఇంచు' చేర్చఁగాసైనవి తత్సమక్రియలు. చూ, క్రియలు.

తత్సమము పా. సంస్కృతశబ్దముతోను బ్రాకృతశబ్దముతోను సమానమైనరూపముగలది.

తత్సము. సం. వి అ. పుం ఎగవేసినమాంసము: చూ, మాంసము.

తథా సం. అవ్య 1. వలను. పోలిక యందు సర్థించును (వత్, నా, యథా, తత్రా,ఇన, ఏపం ఈఆయును పోలిక యందు వర్థించును); 2. అలాగు- రూ- ఆలాగు; 3. పరస్పరనిరపేక్షములగు నవయసవస్తువులకు నొక క్రియతో సంబంధముగలుగుట; 4. పరమాత్ము; 5 ఉత్తరువు చేయుట, 6. నిశ్చయము: చూ, సత్యము; 7. నిశ్చయించుట; 8 లెస్స: చూ, శుభము. 1; 9. సాధువు; 10. యోగ్యమగు పని.

తథాగతుడు. సం. వి.అ.పుం: చూ,బుద్ధుడు.1.

తథ్యము. సం. వి. ఆ. న. 1. చూ, సత్యము; విణ. 2. సత్యమైనది: చూ, సత్యము.

తథ్యానుజుడు. సం. వి. అ. పుం. బృహస్పతి గర్హిమ. చూ, రాహువు. 2.

తదా. సం. అవ్య. అప్పుడు: చూ, సద్యము.

తదాత్వము. సం. వి. ఆ. న. ఆకాలము.

తదాముఖము. సం. వి. అ. న. ఆరంభము: చూ, యత్నము.

తదియ. వై. వి.= తృతీయా. రూ- తద్ది. 1.పక్ష మునందు మూఁడవతిథి: చూ, హరివాసము; అం. 2. శుక్లపక్షతిథులు పదునేనింటిలో నొకటి: చూ, శుక్లపక్షతిథులు; 3. కృష్ణపక్ష తిథులు పదునేనింటిలో నొకటి.చూ, కృష్ణ పక్షతిథులు.

తదీయము. సం. విణ. తత్సంబంధమైనది.

తెద్గుణము. అం. 1. అలంకారములనూఁటిలో నొకటి (తనగుణమువిడిచి యన్యసంపర్క ముచే తద్గుణముపచ్చేట" "చెలియు త్తెమిఁగర కాంతచేఁ బడనుయ్యె": చూ, అలంకా రము. 3; 2. ఆగుణము.

తద్ద. దే. అవ్య. భృశార్థకము. "తద్దలగదు, తద్దనెమ్మి". చూ, నెట్టన.

తద్దయు. దే. దర్శి.—వై.—

తద్దినము. సం. వి. అ. న. 1. ఆదినము, ప్రత్యా బ్దికము (వాదుకయందు మృతిఁజొందిన దిన ము),ఏఁడుకి,ఆబ్దికము చూ,సాంపత్సరికము.

తద్దు సం. వి. ఊ పుం.=తెడ్డు, నావ నడపునది, తెండువు చూ, పీలి. 2.

తద్ది. దే. వి. 1 ఊత్సవము. "అట్లతద్దె, ఊం డ్రాళ్ళతద్ది." చూ, పండుగ 2; వై. వి. 2.=: చూ, రూ-తదియ.

తద్ధర్మాద్యర్థకము. (లాట్లు) పా. తద్ధర్మాద్యర్థ కంబున డుజితరంబులు పరంబులగునపుడు దుగాగమంబగు. ఉ. చేయుదును=చేయు దుము= మ. చేయుదువు = చేయుదురు. ప్ర. చేయును= చేయుదురు. (డుజితరం బులు= డుబ్బునకంటె నన్యములైనవి)

తద్భవము. పా. వర్ణలోప వర్ణాగమ వర్ణవ్యత్య యములచేఁదద్భవంబులగు. (వర్ణలోపము.- భోజనమ్-బోనము. ఇటజకారమునకు లోప ము; వర్ణాగమము.— రథః- అరదము. ఇచేట "అ"యాగమము;వర్ణవ్యత్యయము.- శుచిఃచిచ్చో, కక్షఃచేంక, చంద్రిఃచేందు రుఁడు, సముద్రుఁడు-సంద్రము ఇవిసంస్కృ తభవములు. పర్యాశ్-పవడము, కాంస్య మ్-కంచే ఇవి ప్రాకృతభవములు.)

తద్భవిష్యము. సం. విణ. వైపరము, వీర్యరాశి.

తనంతగలయతఁడు. వా. వి. నలువ: చూ, బ్రహ్మ. 1.

తనకన్నమిడినవాఁడు. అం. గయాపిండదా నా ర్హులలో నొకఁడు (ఇట్లు గయాపిండ దా నా ర్హులలో చేరఁడువారు లనతోఁబుట్టువు, తన భాయాదులు, లనపెపలిండ్రి, తనబిడ్డలు, తన భార్య, తనయన్నదమ్ములు లోనగువారు): చూ, గయాపిండదానార్హులు.

తనకలి దే. వి. 1. చిక్కు, సంకటము: చూ, శోకము; విణ. 2. చిక్కుఁగలది; 3 చిక్కు లఁదెట్టువాఁడు. ఉ, హరి. 3. ఆ 133 చూ, సూచకుఁడు. 1 [కము.

తనకా, తెనఖా. వా. వి. తాకట్టు: చూ, వార

తనికీ, తనిఖీ. వా. వి. శోధన.

తనజన్మనక్షత్రము. ఆం. తానుపుట్టిననక్షత్రము, పరీక్షాశింపఁజేయుఁగూడనివగు పదునొక ండింటిలో నొకటి: చూ, పరీక్షాశింపఁజేయఁ గూడనివి. [మాతెలు.

తనతెల్లి. ఆం.మాతలయిదుగురిలో నొకతె:చూ,

తనదీపమని ముద్దుపెట్టుకొనిన నోరుకాలును. లో. ఉదా.— "ఇంటిదీపమనుచే నిగిలిం చుకొని ముద్దుపెట్టుకొన్న నోరుపెట్టుగాలు, నృపుల సమ్మఖంబు సెవరు వెంచేమే జెను, వాఁడు మిగులఁ బరిభవంబునొందు." (కుచే లోపాఖ్యానము.)

తనము. సం. వి. అ. పుం. 1. చందనము: చూ, వాసన. 1; 2. చిత్తము: చూ,హృదయము,2;

వై. ఆప. (1)= త్వమ్. భావార్థమునందు పచ్చెడు ఒకపరిత్యయము. "గొవ్వతనము. చిన్నతనము." మొ. [పుత్రిక. 1.

తనయ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కూఁతురు: చూ,

తనయుఁడు. సం. వి. అ. పుం. కొడుకు: చూ, పుత్రుఁడు. 1.

తనరారు. ద్వ. అ. క్రి. (తనరు + ఆరు) రూ-తనరు. 1. అతిశయించే చూ, ముమ్మరించే; 2. ఉన్నతమగు, నిక్కు. భార. విరా. 1, ఆ. 162: చూ, పొడుగు. 6.

తనరు. వై. వి. 1. మంజులము చూ, హృద్యము; అ క్రి. రూ-తనరారు. 2. అతిశయించే. భాగ. ఆది. 7, ఆ. 180: చూ, ముమ్మరించే; 3: చూ, తనరారు. 2; 4. ఒప్పు: చూ, సమ్మతించే; 5.=తనఁ: చూ, విజృంభించే భార. విరా. 2. ఆ. 133.

తనరుచే. వై. అ. క్రి. రూ. తనర్చు: చూ, రూ-తనరు. 2-3-4-5; ఆం. చేర్చి. 6. తనరఁజేయు. లక్ష్మీ. 4, ఆ. 8.

తనర్చు. వై. అ. క్రి. —పై.—

తనరుపు. వై. వి. రూ-తనర్పు. 1. అతిశయము: చూ, హెచ్చు. 2; 2. ఉన్నతము: చూ, పొడవు 2, 3. విశాలము: చూ, విస్తారము.1; 4: చూ, సంతోషము.

తనర్పు. వై. వి. —పై.— (పొడవునకు.—భార. సభా. 1, ఆ 62; అతిశయమునకు - భార. స్త్రీ. 1, ఆ. 88)

తనవయస్సు. అం. తన యేండ్లు. పరికాశింపఁ జేయఁగూడనివగు పదునొకండింటిలో నొకటి: చూ, పరికాశింపఁ జేయఁగూడనివి.

తనాబి. దే. వి. స్తంభములమీఁదిగోడకు క్రింద వేసెడు పెద్దపలక: చూ, మదనచేతులు.

తని. వై. విణ. 1. అల్పము. జై. 6, ఆ. 85: చూ, స్వల్పము; 2.=తనుఁ. అలఁతి: చూ, సూక్ష్మము. 4.

తనిమము. సం. వి. న్. పుం. 1. కార్శ్యము: చూ, ఆపస్టలు; 2. చూ, విస్తారము. 1; 3. శరీరత.

తనియు దే. అ. క్రి: చూ, తృప్తిపడు.

తనియువాఁడు. దే. వి: ఆపోవువాఁడు. (సం. ప).—ఆప్యాయిత [సాహిత్యము.

తనివి. దే. వి. రూ-తనువు. తృప్తి: చూ, తనివిలేనివాఁడు, దే. వి: చూ, అతృప్తుఁడు.

తనివు. దే. వి. చూ, రూ-తనివి.

తనివెచ్చే. దే. వి. ఇసుమంతకాఁక: చూ, మందోష్ణము (చూ, వేఁడిమి.)

తనివోవు. దే. అ. క్రి. (తనివి + పోవు). చూ, తనియు.

తనిసను. దే. అ. క్రి. (తనివి + చేను) -పై.-

తనిసినవాఁడు. దే. వి: చూ, ఆప్యాయిఁతుఁడు.

తను. దే. విణ. వృత్తియందు తనుపుళబ్దమునకు మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలినరూపము. నిర్వ. 4, ఆ. 78.

తనుకాంతి పా. దీనికి ఉపమానములు.—బంగరువు, మెఱుపుతీఁగె, కుందనము, పచ్చిపసుపుకొమ్ము.

తనుకు. దే. వి. 1. రూ-తేన్కు. తాపము: చూ, సంతాపము; ఆ.క్రి. 2.కలుగు. భార.సభా.1, ఆ. 42. చూ, పుట్టు. 2; 3. జ్వలించే భార. ఆది. 2, ఆ. 199: చూ, మండు.1; 4: చూ, పరికాశించే ఉ. హరి. 4, ఆ. 89; 5.తపించే. చూ, సంతాపించే.

తనుగంధము. పా. దీనికి ఉపమానములు.—కర్పూరము, ఉత్పలము, పాటలపుష్పము, పద్మము, పువ్వు, మంచిగంధము, మొగలిపువ్వు.

తనుజ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కూఁతురు: చూ, పుత్రిక. 1.

తనుజుఁడు: సం. వి. ఆ. పుం. కొడుకు: చూ, పుత్రుఁడు 1.

తనుత్రము. సం. వి. ఆ. న. కవచము: చూ, [వారవారణము.

తనుత్రాణము. సం. వి. ఆ. న. —పై.— (శిరస్త్రాణము శిరస్సు—ము, ముఖత్రాణము దలపము, ఊరుత్రాణము నాగోడము, పం ఘత్రాణము మోచేతిణము, బాహుత్రాణము బాహాలము, అంగుళీత్రాణము గోధి)

తనుత్వచ సం వి. చ్ స్త్రీ. —పై.—(ఇట్లు తనుత్వచము,చర్మపర్యము)

తనుపాసు. దే. ఆ. కి్రి (తనుపు + ఆగు) 1 మా, తృప్తిపడు; 2. చెల్లుఁబడు. ఊహా 4, ఆ. 31: చూ, శైథిల్యంచే

తనుపు. దే వి రూ-తన్ను 1. ఇగము: చూ, శైథిల్యము: 2 చూ, సంతోషము, 3. సిగ్గు యష్టము; 4 కుబ్జికాంతి ఆం, భా స్త్రీ. 42 చూ, చెలుకుఁడు 1; 5. రూ-తిన్ను-తనివి-తన్ని భార. విరా. 1, ఆ. 310: చూ, సాహిత్యము, 6 శైథిల్యోపచారము, 7 తడి చూ, పదను. 2; హేరి. 8. రూ-తన్ను-తనియఁజేయు.

తనుపర్ణజాత. ఆం. దూతీచతుష్టయము నందలి మొదటిదానిలోని ఆఱింటిలో నొకటి: చూ, దూతీచతుష్టయము.

తనుపత్రస్త్రీ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, ముక్కు—.

తనుమధ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. సన్ని నడుముగల ఆఁడుది చూ, స్త్రీ; పా. 3. ఒకానొక వృత్తము. ఒక్కొక్కపాదమునను ఒకతగణము ఒక యగణముఁగలదై యూఅక్షరందన్ననందుఁ బుట్టిన వృత్తము. ఉదా.— "కామేపలి వానున్, మేమెంతమనంగన్, స్వామి తనుమధ్యన్, భూమిన్ దయలొప్పన్.": చూ, వృత్తము. 1.

తనురసము. సం. వి. ఆ. పుం. చెమట: చూ, [స్వేదము.

తనుసుహాను. సం వి. ఆ. న రూ- తనూరుహాము 1. రోమము: చూ, వెండ్రుక. 1; 2. పక్షి ఈక్క—: చూ, ఈక్క—.

తనువడు. ద్వ. అ. కి్రి. (తనుపు + పడు) చెల్లుఁబడు: చూ, శైథిల్యంచే.

తనువు. సం. వి ఉ. స్త్రీ. 1. రూ-తనుస్సు: చూ, శరీరము; 2 తోలు: చూ, చర్మము; ఏణ 3 —చెట చిగ్గు: చూ, స్వల్పము; 4 బక్క— చూ, పెలుచము, 5. సన్నము. (విస్తరింపఁబడు సన్నని నూలుపోఁగు): చూ, సూత్రికము 1; అం 6. ధాన్యములు పండెర్రంచింటిలో నొకటి. చూ, ధాన్యములు.

తనువచ్చే దే. వి చూ, యూ- తనివిచ్చు

తనుహార్దిము సం. వి. అ న: చూ, ముడ్డి.

తనూకృతము. సం విణ: చూ, లెక్కము.

తనూజుఁడు సం వి ఆ. పుం. చూ, రూ- తనుజుఁడు.

తనూనపాత్తు సం. వి తొ. పుం. 1. అగ్ని: చూ, పవిత్ర. 1, అం 2. గహీనతానము లుఏఁబింటిలోనొకటి చూ, గహీనతానములు (చూ, తానములు. 2.)

తనూభవుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. కొడుకు: [చూ, తనుజుఁడు.

తనూరుహము. సం. వి. ఆ. న: చూ, రూ- తనురుహము.

తనూహార్దము. సం. వి. ఆ. న. చూ, రూ- తనుహార్దము.

తన్కు—: చూ, రూ- తనుకు. 1.

తన్ను. దే వి. 1. పాదతాడనము; స. కి్రి. 2. అడుగుతొక్కించే, గుదితోర్యయు, తన్ను, తాఁచే. (సం. వ)— అంఘ్రితాడించే; 3. ఒరయు: చూ, రుద్దు. 1.

తన్నుఁగోల. దే. వి. (తన్ను+కోల) ఏటవాలుగా పోటిపెట్టిన కోల: చూ, బోటు. 4.

తన్నుగట్టఁదార్ఫిల్లుతానే తెచ్చుకొన్నట్లు. లో. స్వయంకృతాపరాధము. ఉ దా.—"తన్నుగట్టఁదార్ఫిల్లుతానై, కొనిపచ్చిన తోడయను చుఁ గుదియించి కరం,బునఁ బాళముఁగొని దాన న,ననధీమునిఁగట్టె నసురపర్యండా జిన్." (కవికర్ణరసాయనము.)

తన్నుగన్నవాఁడు. అం. పితలు ఆయిదుగురిలో నొకఁడు: చూ, పితలు.

తన్నుగోడ. దే. వి. అండగోడ: చూ, ముట్టుగోడ. (చూ, మఱుఁగుగోడ.)

తన్నుబల్ల. దే. వి. ద్వారముయొక్క ఆరిఁగాళ్ల మీఁదవేసెడు పలక చూ, మడనచేసుబల్ల.

తన్నుబిల్ల. దే. వి చూ, బొలకీడ.

తన్నుమానినధర్మము-మొదట చెడ్డబేరము గలదా? లో. ఉదా.— "తన్నుమాని పరుల రక్షింపవలెనఁట నీతికాదు. తన్నుమానిన ధర్మము- మొదట చెడ్డబేరము గలదా? యనులోకోక్తి విన్నాఁడవుగావా? (నీతిచంద్రిక- మిత్రలాభము)

తన్నులాడు. దే అ. క్రి. (తన్నులు+ఆడు) ఒకరినొకరు తన్నుకొను.

తన్పు: చూ, రూ-తనుపు.

తన్మనము. సం. వి. ఆ. పుం. ఏనుఁగు చెవ్వెముకయొక్క మాంసాదిభాగము: చూ, హస్తి.

తన్మయము. సం వి.ణ. తత్స్వరూపమైనది.

తన్మాత్రిము. సం. వి. అ. న. శబ్దాది-పంచతన్మాత్రిములు.—శబ్దము, స్పర్శము, రూపము, రసము, గంధము.

తన్వి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఆఁడుది. చూ, స్త్రీ; 2. కృశించిన దేహముగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; దే.వి.(1)రూ-తనివి.తృప్తి విజ. 2, ఆ. 109: చూ, సౌహిత్యము; (2) ఒకానొకవృత్తము. ఒక్కొక్కఁ పాదమునందు భ, త, న, స, భ, భ, న, యగణములు గలిగి చదునాలుగింట యతిగల ఇరువదినాలుగవ ఛందస్సునందుఁబుట్టిన వృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.

తపతప. దే. వి. ఒక్కలు గుండెలులోనగునవి కొట్టుకొనుట యందుగు నుకరణము. కళా. 8, ఆ. 24· చూ, హూహూ,

తపతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. శనితల్లి చూ, పరి.

తపనతనయ. సం. వి. ఆ స్త్రీ. 1. జేమ్మి*; చూ, శమి; 2. యమునానది· చూ, నది

తపనమణి సం. వి. ఇ. పుం. సూర్యకాంతమణి: చూ, గత్నము. 1.

తపనము. సం. వి. అ. న. 1. తాపము: చూ, సంతాపము; 2. నాయికకు పిరియవియోగకాలమందుమన్మథావేశముచేతగలిగెడు చేష్ట; చూ, సంయోగము; పుం. 3 వేసవికాలము, (జ్యేష్ఠ ఆషాఢ మాసములు)· చూ, మాసద్వయము;4 నరకములాఁటింటిలోనొకటి (పాపులనుదపింపఁజేయునది)· చూ, నరకములు; 5. జీడి*: చూ, భల్లాతకి; 6 పిన్నవెల్లి *: చూ, శ్రీపర్ణము. 1,7. వెచ్చెన: చూ, వేడిమి.

తపనీయకము. సం. వి. అ. న. బంగారు; చూ, లోహము. 1.

తపనీయము. సం. వి. అ. న.—పై—

తపనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ-తపానుఁడు. తాపనుఁడు: చూ, సూర్యుఁడు.

తపము. సం. వి. అ పుం. రూ-తపస్సు. 1: చూ, తపనము. 3; స. న. 2: రూ-తపస్సు, అశ్వరము, జపము-రూ-జాపము, మంత్రాన్నపృత్తి, (తె.వ.).— కాక-రూ-కాకి, తబము; 3. రూ-తపస్సు. తపోలోకము: చూ, లోక

ము. 1; 4. రూ-తపస్సు. చాంద్రాయణాది పుణ్యకర్మము (కృచ్ఛాదికర్మ); స్. పుం. 5. రూ-తపస్సు. శిశిరఋతువు (మాఘ-ఫాల్గుణమాసములు); చూ, మాసద్వయము; 6. రూ-తిపస్సు. మాఘమాసము. చూ, మాసము. 1, 7 పక్కి: చూ, పక్షి.

తపసి. సై. వి. 1.—తపస్వి. జేడదారి· చూ, ముని. 1; 2. గారి*. స్వా. 3, ఆ. 77 చూ, హింగుచి [హిమాంశువు.

తపసికన్నపి. ద్వ. వి. చంద్రుడు: చూ,

తపసుడు. సం. వి. అ. పుం —పై—

తపస్తంకుడు సం. వి. అ. పుం. ఇంద్రుడు· చూ, వేలుపు·ఱేడు.

తపస్తుంకుడు. సం. వి. అ. పుం —పై—

తపస్థలి. సం వి. ఈ. స్త్రీ. కాశీపట్టణము చూ, దేశము.

తపస్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పరితానుష్ఠానము, పర్యాచర్య (పనినిమిత్తము తిరుగులాడుట)

తపస్యము సం వి. అ. పుం 1 పాల్గుణమాసము· చూ, మాసము. 1; అ. న 2, సంపపుష్పము.

తపస్వి సం. వి స్. పుం. 1.—తపసి-తపిసి. తాపసుడు, పరితి చూ, ముని. 1, విణ 2. కనికరింపఁదగినవాఁడు.

తపస్విని. సం. వి ఈ. స్త్రీ. 1. తాపసురాలు: చూ, స్త్రీ; 2 కటుకగోపిణి* చూ, శకులాదని; 3 జటామాంసి*. చూ, మాంసి. 1

తపస్సు. సం వి స్. న.—తపసు-పిబము. చూ, రూ-తిపము.

తపాత్యయము. సం. వి. అ. పుం. పర్వకాలము (శ్రావణ-భాద్రపద మాసములు): చూ, మాసద్వయము. [నుఁడు.

తపానుఁడు సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-తప

తపారము. దే. వి. రూ-తపారు. ఒకరకము కుళ్ళాయ: చూ, నస్రము.

తపారు. దే. వి.—పై.—

తపింపఁజే. సం. అ. క్రి. 1: చూ, సంతాపింపఁజే; 2: చూ, జపింపఁజే.

తపిసీలు. వా. ని. ఆరా, వివరము, రూ-తబిసీలు.

తపువు. సం. వి. స్. పుం. 1. నిస్సు: చూ, వహ్ని. 1; 2: చూ, తపనుఁడు.

తప్పెల. దే వి. రూ-తాఁపేలా-ర-ప్పేల-ప-ప్పేలా. పంచసపాతర్తి· చూ, పాతర్తి. 6.

తప్పేలా దే. వి.—పై.— [ండీరము. 2.

తపోధని సం వి. ఈ. స్త్రీ. చిట్టికూరి· చూ,

తపోధనుఁడు సం. వి. అ పుం. తపస్సే ధనముగా గలవాఁడు చూ, ముని.1.

తపోధనులను బ్రాహ్మణులు పా. నూగితు రెరిమున తపతీనదికి సమీపమునందు బ్రాహ్మణులు శివాలయములందు పూజారులుగానుండి శివార్పిత ద్రవ్యముల భుజించెదరు. భూమిని సాగుబఱిచేసి జీవించెదరు. బుగ్వేదులు. చూ, బ్రాహ్మణులు. [ర్యుఁడు.

తపోపహుఁడు. సం. వి. హ్మ. పుం: చూ, సూ

తపోలోకము. అం. ఊర్ధ్వలోకములు ఏడింటిలో నొకటి: చూ, ఊర్ధ్వలోకములు (చూ, అధోలోకములు. [దేశము: చూ, దేశము.

తపోవటము. సం. వి అ పుం. బ్రహ్మావర్త

తపోవృద్ధు అం. పృద్ధులు మున్గురిలో నొకఁడు: చూ, వృద్ధులు.

తప్తకాంచనము. సం వి. అ. పుం. మేలిమి బంగారము: చూ, లోహము. 1.

తప్తకుంభిము. సం. వి. అ. పుం. తప్తకుంభమను నరకము: చూ, నరకములు.

తప్తకృచ్ఛ్రము. సం. వి. అ. పుం. ఒకానొక వ్రతము. మూఁడురోజులు వేఁడినీరును,

మూఁడురోజులు వేఁడిపాలును, మూఁడు రోజులు వేఁడినేయియును, తార్చి, మూఁడురోజులు ఏమియును తార్చక ఉపసించుట. (6 పలముల నీరును- 3 పలములపాలును- 1 పలము నేయియును తార్చవలెను): చూ, కృచ్ఛ్రము.

తప్తతైలాంబున్యాయము. పా. కాగిననూనెపై నీటిబొట్టువేసిన భగ్గునమండునను రీతి.

తప్తపాషాణకుండము సం. వి. అ. స. చూ, తప్తకుంభము.

తప్తము. సం. విణ తపింపఁజేయఁబడినది. కాఁచబడినది: చూ, శాణ 2. [లోహము. 1

తప్తరూపకము. సం. వి. అ న. నెండి. చూ,

తప్తరూపము. సం. వి. అ. పుం —పై —

తప్తవాలుకము. సం. వి. అ. పుం. తప్తవాలుకమను నరకము: చూ, తప్తకుంభము.

తప్తశిలారోహణము. ఆం. బౌద్ధధర్మములలో నొకటి చూ, బౌద్ధధర్మములు.

తప్తశూర్మికుండము. సం. వి. అ. పుం: చూ, తప్తకుంభము.

తప్తసురాకుండము. సం. వి. అ. పుం.—పై-

తప్తాయఃపిండన్యాయము. పా. కాలిన యినుపగుండునకు పాగయుండరుగాని తక్కిన యగ్నిలక్షణములన్నియుఁ గలిగియుండుననురీతి.

తప్తాయసపతిత బిందున్యాయము. పా. కాలిన యినుపతీకపై నీటిబొట్టుపడిన యెడల నామరూపములు లేక నశించుననురీతి.

తప్తు. వా. వి. సింహాసనము: చూ, తక్తు.

తప్తుఁడు. సం. విణ. తాపయుక్తుఁడు.

తప్ప. దే. వి. 1. గింజపట్టని ధాన్యము: చూ, ధాన్యము; అన్య. 2. కాక: చూ, వినా.

తప్పకనుజొచ్చే. దే. స. క్రి: చూ, పాఱఁజొచ్చే. ఆం, భా. తృ. 133.

తప్పకాయ. దే. వి: చూ, తప్ప. 1.

తప్పట. సై. వి.=తమ్మట. చూ, వీణె.

తప్పితము. సై. వి.=దంభ. రూ-తప్పిదము-తప్పు: చూ, నేరము (ద్వయమని శ. ర.)

తప్పిదము. సై. వి.=దంభ (తప్పు + ఇదము) —పై.—

తప్పిదారి. జా. పారపాటున. "ఈపరమగోప్యమో పుత్రియో పురంధ్రి తప్పిదారియొయెఱింగింపఁ దరముగాదు." (పాండురంగ మహాత్మ్యము) (వాడుక తప్పిజాతిఅనియు)

తప్పిపోవు. ద్వ. వి: చూ, అసిపోవు.

తప్పు. సై. వి. 1.=దమ్భ: చూ, తప్పితము (దేశ్యమని శ. ర.); దే. స. క్రి. 2. అతిక్రమించే, భార. ఆది. 3, ఆ. 14: చూ, దాఁటు. 6; అ. క్రి 3. తక్కు. సై. 7, ఆ. 68. చూ, మిడిపోవు; సై. అ. క్రి. 4. తప్పుచేయు.

తప్పుడు. సై. వి. తప్పుట: తప్పుదల. [పక్షి.

తప్పుడుగాయ. ద్వ వి. ఒకానొకపక్షి: చూ,

తప్పుడువడు. సై. అ. క్రి. (తప్పుడు + పడు) 1. తప్పుపడు; 2. సరితప్పు. [ము. 1.

తప్పుతోర్పు. ద్వ. వి. తప్పుదారి: చూ, మార్గ

తప్పుదల. ద్వ. వి. చూ, తప్పుడు.

తప్పుదారి. ద్వ. వి. చూ, తప్పుతోర్పు.

తప్పుదెబ్బలు. ద్వ. వి. బ. 1. బడులయందు పొగ్గిద్దుపోయి పచ్చినందులకై వచ్చిన క్రిమమునుబట్టి బాలురను ఉపాధ్యాయులుకొట్టెడు ఒకటిరెండు (సిరిచేక్క) మొదలగు దెబ్బలు; వా. 2. నేరనిమ్మకి విధించే దెబ్బలు.

తప్పెట. సై. వి. 1.=తమ్మట: చూ, వీణె; 2. చూ, వాయసోలి*; 3. ఆడవిఉలపి*: చూ, సరటి.

తప్పేల. వా. వి: చూ, రూ-తపేల.

తప్పేలా. వా. వి.—పై.—

తఫావతు. వా. వి. మాటతేడా, భేదము, లోపము, తక్కువ. (తఫావతుఅనియు)

తబక. దే. వి: చూ, తప్ప. 1.

తబము. సై. వి.=తపస్సు: చూ, తపము. 2.

తబిస. సై. వి.=తపస్వి. ఋషి: చూ, ముని. 1.

తబిసి. సై. వి.=—పై.—

తబుకు. దే. వి. 1. తాంబూలపాత్రము: చూ, పాత్రము.6; 2. పాత్రి: చూ, పాత్రము.6.

తబుసు. సై. వి=తపస్సు: చూ, తపము. 2.

తబేలా. వా. వి. గుఱ్ఱపులాయము.

తబ్బిబ్బు. దే. వి. తడఁబాటు. స్వా. 3, ఆ. 28: చూ, వ్యత్యయము.

తబ్దీలు. వా. వి. మార్పు.

తమ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. రేయి: చూ, రాత్రి, వా. ఆప. (1) మీయొక్క. "తమసంబంధము."

తమంగము. సం. వి. అ. పుం; రూ-తమగము. చూ, మంచె. (మండపము ఆనికొండఱు)

తమకపడు. ద్వ. అ. క్రి. (తమకము + పడు) 1. త్వరపడు. జై. 2, ఆ. 22: చూ, సంభ్రమించు; 2. మోహించు, రూ-తమకించు-తమికొను-తిమకు: చూ, పలచు. 3.

తమకము. దే వి. 1. చెలిమి: చూ, స్నేహము 1; 2. యువయువతి సంభృతప్రేమ. చూ, వలపు. 2; 2. త్వర. ఉ. హరి. 4, ఆ. 253: చూ, సంభ్రమము. 1.

తమకి. దే. విణ. (తమకము + ఇ) 1: చూ, వేగిరకాఁడు; 2: చూ, వలపుకాఁడు.

తమకించు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, సంభ్రమించు; 2: చూ, సలించు. పంచ. నా. 2, ఆ. 11.

తమకు. దే. వి. 1. రీతి. పాండు. 3, ఆ. 79: చూ, విధము. 1; ఆ. క్రి. 2: చూ, సలించు.

తమగము. సై. వి.=తమంగము: చూ, తమంగము.

తమట. దే. వి. అగ్నిజ్వాల; చూ, వహ్ని. 1.

తమటము. సం. వి. అ. పుం.=తముకు రూ-తమ్మటము. 1. తప్పెట: చూ, వీణె; సై.వి. (1)=తమట. తప్పెట: చూ, వీణె.

తమము. సం. వి. న్. న.1. చీఁకటి: చూ, మేచకము. 1; 2. గుణములు మూఁడింటిలో నొకటి చూ, గుణములు; 3. ఏడుపు. చూ, శోకము; పుం, న. 4. రాహుగ్రహము: చూ, రాహువు. 2; ఆం. 5. మేఘములు. తొమ్మిదింటిలో నొకటి. చూ, మేఘములు.

తమరకము. సం. వి. అ. న. తగరము: చూ, లోహము. 1.

తమరము. సం. వి. అ. న.—పై.—

తమరు. దే. వి. రూ-తాము-తారు. తానునకు బహూపచనము. (ఆత్మన్ శబ్దబహూపచనము)

తమలపాకు. దే. వి. తములపుటాకు (ఏకారణముచేతనైనను చేనుఁబాలను నిలుపనలసిపచ్చినపుడు తమలపాకులను వెచ్చేసి స్తనములు మీఁదవేసినపాలుపుట్టపుండనుండును. మాంసగ్రంథి సంబంధమగు ఉబ్బులను పోఁగొట్టును.) చూ, రూ-తములపాకు.

తమలపాకుతీఁగె. ద్వ. వి: చూ, నాగవల్లి.1.*.

తమలము. సై. వి.=తాంబూలమ్. రూ-తములము-తమ్మలము-తమ్ములము: చూ, వీడియము.

తమసము. సం. వి. అ. న. 1. చీఁకటి: చూ, మేచకము. 1; 2. ఒకనరకము: చూ, నరకములు; 3: చూ, నుయ్యి.

తమసుఁడు. సై. వి: చూ, తమస్సు. 4.

తమస్విని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. త్రియామ: చూ, రాత్రి; 2. పసుపు: చూ, వర్ణము. 6.

తమస్సర్గము. అం. సృష్టిసర్గములు తొమ్మిదింటిలో నొకటి: చూ, సృష్టిసర్గములు.

తమస్సు. సం. వి. స్. న. 1. రూ-తప-తమి: చూ, రాత్రి; పుం. 2 ధూళి: చూ, రేణువు. 1; 3. మట్టు: చూ, రేతస్సు. 1; 4. రాహు గ్రహము: చూ, రాహువు. 2.

తమాము. వా. అప. బొత్తిగా; అంతయు.

తమాయించే. దే. అ. క్రి. 1. అడఁగు: చూ, నుర్కిక్కు. 4; అ. క్రి. 2 స్తిమితమగు.

తమాలపత్రిము. సం. వి. ఆ. న. 1. నొసటి బొట్టు: చూ, బొట్టు. 1; 2. మకరికా పత్రిము: 3. చీఁకటిమాను*: చూ, తమాలము. 1.

తమాలము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, తమాల పత్రిము. 1; పుం 2. కత్తి: చూ, రిష్టి 2; 3. ఉలిమిరి*: చూ, శ్వేతపుష్పము; 4: కాలస్కంధము, కృష్ణస్కంధము, తమాలపత్రిము, తాపించము. (తెప).- చీఁకటి చెట్టు, చీఁకటిమాను; 5. నేలయుసిరిక*: చూ, భూమ్యాలకి; 6: చూ, నిమ్మ*.

తమాసా. వా. వి. 1. గమ్మత్తు; 2. వేడుక; 3. పరిజ్ఞ; 4. శక్తి,5 మాయ.(రూ-తెమాషా.)

తమి. నం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, తెమస్సు.1; 2. చీఁకటి: చూ, మేచకము. 1; దే. వి. (1) త్వర. కళా. 5, ఆ. 44: చూ, సంభ్రమము. 1; (2) కుతూహలము. అచ్చ. అ. కాం. 117: చూ,వ్యసనము. 8;న.(3)కోరిక: చూ, వాంఛ; (4) చొక్కు: చూ, వలపు.2.

తమిద. దే. వి. రూ-తమిఁదె-తవిద-తవ్విఁద. రాగిపైరు: చూ, సస్యము. 1; బ. 2. రాగులు: చూ, ధాన్యము.

తమిఁదె. దే. వి. —పై.—

తమికొను. దే. అ. క్రి. 1. త్వరపడు: చూ, సంభ్రమించే; 2. కుతూహలపడు: చూ, సంతోషించే; 3. కోరు: చూ, వాంఛించే; 4. మోహపడు: చూ, వలచే. 3; పే. 5. తమికొల్పు, మోహపఱచే. అచ్చ. అర. కాం. 58.

తమిరె. దే. వి. కాఁడినడిమిచీల: చూ, శమ్య.

తమిసర్రి. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. చీఁకటిరేయి: చూ, రాత్రి; 2. చిమ్మచీఁకటి: చూ, మేచకము. 1.

తమిస్రిము. సం. వి. ఆ. న. 1. చీఁకటి: చూ, మేచకము. 1; 2. కోపము: చూ, రోషము.

తయిసు. వై. వి.=తమటము తుడుము: చూ,వీణె. (దేశ్యమని శ. ర.)

తములపాకు. ద్వ. వి. (తములము + ఆకు)·రూ-తములపుటాకు- తమలపాకు, ఆకు.

తములము. వై. వి.=తాంబూలమ్: చూ, రూ-తమలము.

తమోదీపన్యాయము. పా. దీపమున్నయెడల చీఁకటి యుండదనురీతి (దీపమును బట్టుకొని చీఁకటిని వెడకినరీతి)

తమోఘ్నుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. నిప్పు: చూ, పహ్ని. 1; 2: చూ, సూర్యుఁడు; 3. చూ, హిమాంశువు; 4. బుద్ధుడు: చూ, బుద్ధుఁడు. 1; 5. కేశవుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1; 6: చూ, శివుఁడు.

తమోనుత్తు. సం. వి. ద్. పుం. 1. నిప్పు: చూ, పహ్ని. 1; 2. చూ, హిమాంశువు; 3: చూ, సూర్యుఁడు, 4: చూ, దివిటి. [సూర్యుఁడు.

తమోనుదుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ,

తమోపహుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, తమోఘ్నుఁడు. 1—2—3—4.

తమోమత్తు. సం. వి. న్. పుం. చంద్రుఁడు:చూ· హిమాంశువు.

తమ్మ. వై. వి.1.=తాంబూలమ్. నమలిన తాం

బూలము, చెమ్మ, ఆవేలము: చూ, వీడియము (దేశ్యమని శ. ర.); దే. వి.2.తంబ*. చూ, శింబ.

తమ్మంటు. దే వి (తమ్మె + ఆంటు) చెవినగ. పాండు. 1, ఆ. 165: చూ, భూషణము. 2. (తమ్మెట్టు అనియు వాడుక)

తమ్మటము సం. వి. ఆ. పుం. 1.=తప్పెట రూ-తమటము. కళా. 7, ఆ. 69; వసు. 6, ఆ. 9: చూ, వీణె; వై. వి. (1)=తమట. —పై.— (పురుషోత్తమకవీయము)

తమ్మతసుసు. దే. వి. తమ్మపడిగము· చూ, పాత్రిము. 6. [పడిగె.—పై.—

తమ్మపడిగ ద్వ. వి. రూ-తమ్మపడిగ-తమ్మ

తమ్మపడిగము. ద్వ. వి.—పై —

తమ్మపడిగె. ద్వ. వి —పై.—

తమ్మలము. వై. వి.=తాంబూలమ్. రూ-తమలము చూ, వీడియము.

తమ్మళి. దే. వి: చూ, రూ-తంబళి.

తమ్మళి. దే. వి —పై.—

తమ్మి. వై. వి. 1 =తామరసమ్. రూ-తామర చూ, పద్మము. 1; 2. పద్మవ్యూహము; దే. వి. 3. ఒకానొక చెట్టు: చూ, పృశ్నిము.

తమ్మికంటి. ద్వ. వి. (తమ్మ + కన్ను) 1 ఆడుది: చూ, స్త్రీ; 2. కమలములవంటి కన్నులుగల ఆడుది: చూ, స్త్రీ; 3. వెన్నుడు. చూ, విష్ణువు. 1. (ఇట్లు తామరకంటి.)

తమ్మికెంపు. ద్వ. వి: చూ, తమ్మితాయి.

తమ్మిగద్దియదళీవాయి. ద్వ. వి. నలువ: చూ, బ్రహ్మ. 1. [పాం. 1, ఆ. 9

తమ్మిచేక్కి-లిగింత. ద్వ. వి. చూ, తమ్మిదోర.

తమ్మిచేట్టము. ద్వ.వి.—పై.- ఆం, భా. ప్ర.81.

తమ్మిచేలి. ద్వ. వి. పద్మయోని. భాగ. 1, స్క-ం. 19: చూ, బ్రహ్మ. 1.

తమ్మిదీవి. వై. వి. 1. పుష్క-రద్వీపము: చూ, లంక. 1; ఆం. 2. ద్వీపములు ఏడింటిలో నొకటి: చూ, ద్వీపములు.

తమ్మిదోర. ద్వ. వి. పద్మినీవల్లభుడు: చూ, సూర్యుడు. [హేమాంశువు.

తమ్మిపగతుడు. ద్వ. వి. అబ్జారి: చూ, తమ్మిపుట్టు. ద్వ వి: చూ, తమ్మిచేలి.

తమ్మిబిడారంపు గరితమిన్న. ద్వ. వి చూ, తమ్మియింటిగరిత.

తమ్మియ. దే. వి. రూ-తమ్మె 1. చెవితమ్మె: చూ, భూషణము. 2; పలుపుతమ్మె· చూ, రూ-తమ్మె: 3 చెవియొక్క- అడుగు భాగము. [లక్ష్మి. 1.

తమ్మియింటి గరిత. ద్వ వి. పద్మాలయ చూ,

తమ్మితాయి. ద్వ. వి. పద్మరాగమణి: చూ, గర్నెము. 1. [దోర.

తమ్మివాల్గంటి మగడు. ద్వ. వి: చూ, తమ్మి

తమ్ముడు. దే వి. రూ-తమ్ముడు-తంబు: చూ, సహోదరుడు. (వృత్తియందు తమ్ముగమి-తమ్ముగుట్టి-తమ్ముదోయి- తమ్ముపోరివు మొ.) [తుడు.

తమ్ముల పగవాడు. ద్వ. వి: చూ, తమ్మిపగ

తమ్ములము. వై. వి =: చూ, రూ-తమలము. వై. 6, ఆ. 141.

తమ్ములవిందు ద్వ. వి: చూ, తమ్మిదోర.

తమ్ముడు. దే. వి: చూ, రూ-తమ్ముడు.

తమ్మె. దే. వి: చూ, రూ-తమ్మియ.

తయనాయతి. వా వి కాంచికొని యుండుట: రూ-తయినాయితి.

తయారు వా. వి: చూ, సిద్ధము. [యతి.

తయినాయితి. వా. వి: చూ, రూ- తయనా

తయిరు. వా. వి. రూ- తైరు: చూ, పెరుగు. 1.

తరంగన్యాయము. పా. ఒకదానివెంబడి నొకటి విడువకవచ్చునను రీతి.

తరంగపరిబింబన్యాయము. పా. తరంగము నందుఁ బరిబింబించే సూర్యుఁడొక్కఁడైనను, పరిబింబములు తరంగములయందుఁ జాల గాన్పించుననురీతి. [చూ, వీటి 1.

తరంగము సం. వి అ. పుం.= తరగ. అల.

తరంగిణి. సం వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఏఱు. చూ, నది; అం 2 భాషాంగములు గలనొకటిం టిలో నొకటి. చూ, భాషాంగములు (చూ, భాష 1)

తరండము. సం వి అ పుం, న 1. ఓడ, ఏఱుదాఁటుపుట్టి. (అని కొందఱు) చూ, హోడము, 2. గాలపుగాగము కట్టిన కొయ్యాలోనగునది.

తరఁగ. సై. వి.= తరంగ. చూ, వీచి. 1

తరక. సం. వి. అ. స్త్రీ. కోరింద: చూ, ముక్కుఱ. [వాదించే

తరకటించే సై. అ. క్రి = తిర్కించే. చూ,

తరకటింపు. సై. వి.= తర్కం. చూ, వాదము.

తరకసము. దే వి. రూ- తరకసా. అమ్ముల భాది స్వా 4, ఆ. 28. చూ, బాణము 1.

తరకసా దే వి.1 —సై—;2: చూ, తరకటింపు

తరక్షుప్ప. సం వి ఊ. పుం. చూ, సివఁగి. 1

తరగంపియ దే వి. రూ-తరగంపె. ఒకానొక అంపము: చూ, అంపము

తరగంపె. దే. వి. —సై.—

తరగతి. వా. వి. (తరము + గతి) 1. తరమును చెలిపెడు భాగము; 2, క్లాసు. "మాబడియందు నాలుగు తరగతులు గలవు"

తరగతిగుండ్లు. మి. వా. వి. బ. ఆఁడుదాని మెడనగ: చూ, భూషణము. 2.

తరటు. దే. వి. 1. రూ-తఱటు. చేబుక: చూ, మునికోల. 2; 3. అళ్వాదుల శీఘ్రులంఘనము: చూ, హయము; 3. తోలునారి: చూ, మార్వి. 1.

తరణము. సం. వి. అ. న. 1. (ఏఱు మొదలైనవి) దాఁటుట. చూ, లంఘ; పుం.2.ఓడ: చూ, హోడము.

తరణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ 1. రూ- తరము- తరి. తర్ణి, ఓడ: చూ, హోడము; 2. ఏఱు: చూ, నది; 3. దాఁటుట: చూ, లంఘ; 4. పిన్నగోఁటి * చూ, మహాసహా; 5. కుమారిచెట్టును మందు; 6. చూ, నేమంతి *; పుం 7. చూ, సూర్యుఁడు, 8 చూ, సగు ఱిగు [చూ, వాసి. 4.

తరతమభావము సం వి అ. న. తారతమ్యము:

తరతరము. గో అవ్య కిరి విణ. 1. క్రిమికరి మముగా. భాగ. ఆది. 2, ఆ. 4; 2 పరంపరగా.

తరపణ్యము. సం వి. అ. న. ఆతరము, ఆవాపము. (తె ప) — ఓడకేవు, కేవు.

తరపణ్యుఁడు సం. వి. అ పుం చూ, మాలిమి. 3.

తరపు. దే స. క్రి. 1. పోఁగొట్టు. భాగ. 6, స్కం 89 చూ, భంగించే, వా. వి. 2.రూ- తరపు. పక్షము, ఒకపైపు.

తరబడి దే. వి. (తెరము + బడి) రూ-తరము. 1. చూ, పురుషాంతరము 2 మానము: చూ, తెరము; 3 సామ్యము: చూ, సమానము. 2; 4. పరుస: చూ, పంక్తి. 1; 5 వస్తుప్రస్తుత: చూ, సరకు. 2. [అనియు)

తరబియతు. వా. వి. నేర్పు (రూ- తరిఫియ్యత్తు

తరము. సం. వి. అ. పుం. 1. దాఁటుట: చూ, లంఘ; 2. పడవ, పుట్టి (అని కొందఱు): చూ, హోడము; 3. నిప్ప: చూ, పక్ష్మ.1: 4. చెట్టు: చూ, వృక్షము; న. 5. పడి: చూ, వేగము. 3; 6: చూ, మాంసము;

7. బలము: చూ, శక్తి. 1; వా. 8. భూమి తరము; దే. వి. రూ- తరబడి(1): చూ, తరబడి. 1. భార. ఆది. 4, ఆ.220; (2):చూ, తరబడి. 2. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 218; (3): చూ, తరబడి. 3. వసు. 1, ఆ. 41, (4): చూ, తరబడి. 4. స్వా. 4, ఆ. 40; (5): చూ, తరబడి. 5. విజ. 1, ఆ. 214; విణ. (6): చూ, శక్యము; (7): చూ, శక్తము. ఉ. హరి. 4, ఆ. 131; (8): చూ, సమానము. 2. నై. 3, ఆ. 156; (9): చూ, సంగ్రామము; (10):చూ, శైత్యము. ఆం, భా. తృ. 15, (11) ఇద్దఱు మోయుబరువు.

తరమిడి. వా. వి. 1. శీఘ్రము: చూ, వేగము. 3; క్రి. విణ. 2: చూ, మఱిమఱి.

తరలము. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, రూ-తరళము. 1; 2. సాలెవాండ్లపల్లె:చూ, దేశము; విణ. 3. మెఱయునట్టిది.

తరలి (తరళి). పా. ఒకానొక వృత్తము. ఒక్కొక్క-పాదమునందు భ, స, జ, న, ర, గణములుగలిగి పదునొకటింట యతిగల పదునెని మిదవ ఛందస్సునందుఁబుట్టిన వృత్తము.(సులక్షణసారము 52 ప): చూ, వృత్తము. 1.

తరలిక. వా. వి: చూ, పర్యాణము.

తరలు. దే. ఆ. క్రి. రూ-తర్లు. పర్యాణమగు: చూ, వెళ్ళు. 3.

తరలుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం.చూ,ఆంకుమగఁడు.

తరలుఁడు. వా. వి: చూ, తరలిక.

తరవరి. వై. వి.=తరవారి. రూ-తరవలి-తరవళి. 1. పట్టాకత్తి. (ముప్పదియంగుళములకు మించినది) ఉ. హరి. 6, ఆ. 50: చూ, రిప్టి. 2; 2. కత్తి: చూ, రిప్టి. 2.(చూ, బాణము. 1.)

తరవలి. వై. వి.=—పై.—ఉ. హరి.4,ఆ.229.

తరవళి. వై. వి.=—పై.—

తరవాణి. దే. వి. కూటినీళ్ళు: చూ, శుక్తము.1.

తరవాయి. దే. వి. 1. కాలము: చూ, సమాయము. 1; 2. ఉపక్రిమము: చూ, యత్నము; 3. అనుక్రిమము. భార. కర్ణ. 1, ఆ. 249: చూ, పరిపాటి; 4. ఆవృత్తి: చూ, తడవ; విణ. 5. మిగిలినది.

తరవారి. సం. వి. ఇ. పుం.=తరవరి-తరవలి-తరవళి: చూ, తరవరి.

తరవు. వై. వి.=త్వర.శీఘ్రిము:చూ, వేగము.3.

తరసము. సం. వి. ఆ. న. పాల:చూ, మాంసము,

తరస్వి. సం. వి. న్. పుం. 1. పులి: చూ, శార్దూలము. 1; విణ. 2. బలిమిగలవాఁడు: చూ, లాఘరి; 3. వడిగలవాఁడు: చూ, వేగిరకాఁడు.

తరస్సు. సం. వి. స్. పుం. 1. బలిమి: చూ, శక్తి. 1; 2. వడి: చూ, వేగము. 3.

తరహా. వా. వి. రీతి: చూ, విధము. 1.

తరళ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. కాఁపుదుగంజి: చూ, సాదము (1); 2. కల్లు: చూ, సుర. 1; పా. 3. రూ-తరళము. ఒకానొక వృత్తము. ఒక్కొక్క-పాదమునందు న, భ, ర, స, జ, జ, గురువులుగలిగి పండ్రెండవయింట యతిగల ఏకోన వింశచ్ఛందస్సునందుఁబుట్టిన వృత్తము. (దీనినే ధృవకోకిలయనియు అందురు): చూ, వృత్తము 1.

తరళము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. రూ-తరలము. హారమధ్య రత్నము:చూ, రత్నము. 1.(చూ, భూషణము. 2.); 2. సెమ్మి*: చూ, పంజలము. 2; 3: చూ, రూ-తరళ. 3; విణ. 4.=తల్లడము. చలించువది: చూ, చలితము. 3; 5. అనురాగముగలది: చూ, వల్లభము; 6. ప్రకాశించునది: చూ, శుభ్రిము. 4.

తరళితము. సం. విణ. చలించినది, ప్రేరింపోలితము: చూ, చలితము. 3.

తరశ్చ్యుత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఆఁడుచిఁ

చూ, స్త్రీ; 2. చలించే కన్నులుగల ఆడుది, కాళ్లుగంటి: చూ, స్త్రీ.

తరాజో. వై. వి.=ఆరాచి. రూ-తరాను: చూ, తార్చిను (దేశ్యమని శ.ర.) [చూ,హోడము.

తవాన్థువు. సం. వి. ఉ. పుం. ఒకానొకఓడ:

తరాలువు. సం. వి. ఉ. పుం.—వై.—

తరాను. వై. వి.=: చూ, రూ-తరాజో. (దేశ్యమని శ. ర.)

తరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఓడ:చూ,హోడము; 2: చూ, పాగ; 3. మబ్బు: చూ, మేఘము 1; 4 మాగాని: చూ, భూమి. 1; 5. బట్టలులోనగు వానిపెట్టె; 6. ఓడతెడ్డు. చూ, పీలి. 2. (అగప); వై. వి. (1)=తృ. తర్చ్చేట. చూ, మథనము, వై. వి. ఖ. (2)—తరంగ:. రూ-తతి: చూ, వళి. 1

తరించే సం. స కి = తత్పయు 1 సముద్రములోనగు వానిని ఓడలోనగు సాధనములచే దాటు. చూ, లంఘించే 2;వా. 2. మోక్షముకొందు. "మీరాకచేమాపెద్దలుతరించిరి"

తరిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పడవ:చూ,హోడము.

తరికము. సం. వి. ఆ. పుం.—వై.—

తరికాడు. వై. విణ. తర్చ్చేవాడు.

తరిగంబము. వై. వి. (తరి + కంబము) చేల్లరాదు: చూ, దండవిష్కంభము.

తరిగట్టు. వై. వి. కవ్వంపుమల:చూ, పర్వతము.

తరిగట్టుతార్చిడు. ద్వ. వి. శేషఫణి. సాం. తిర్య. 10: చూ, సర్పము.

తరిగడవ. వై. వి. (తరి + కడవ) మంథని, పెరుగు తర్చ్చెడుకుండ:చూ, భాండము.3

తరిగొండ. వై. వి. (తరి + కొండ): చూ, తరిగట్టు కాశీ. 6, ఆ. 131. [హలిన

తరిగొట్టి. ద్వ. వి.రూ-తతిగొట్టి. లాంగలి*:చూ.

తరిగోల. ద్వ. వి. (తరి + కోల) కవ్వము: చూ, మంథానము. [నివేదనముచేయు.)

తరిచేట్టు. ద్వ. స. కి. (పెరుగు దేవతాదులకు

తరిటి. దే. వి. రెండుపెండెలు బిగించెడు గోసె చట్ట. రూ-తరిటీ.

తరిటీ. దే. వి.—వై.—

తరిణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఓడ:చూ,హోడము.

తరితీపు. ద్వ. వి. 1. ఆశార్థిద్ధ. ఉ. రా. 6, ఆ. 51: చూ, మందెమేలము. 1; 2. ఉద్ధృతి. స్వా. 5, ఆ. 7: చూ, విలంబము. 1; 3. గర్వము. శశాం. 2, ఆ. 91: చూ, హంకారము; 4. చెలిమి: చూ, స్నేహము. 1, 5. కోరిక: చూ, వాంఛ.

తరితీపుసేయు ద్వ ఆ. కి.(తరితీపు + చేయు.) 1. గర్వించే చూ, హంకరించే; స. కి. 2: ఒప్పరికించే, కన్నడించే. (సం. ప.).—ఉపేక్షించే. [నూత్రీము. 1.

తరితార్చిడు. ద్వ. వి. తిర్చ్చుతార్చిడు: చూ,

తరిదాలుపు. ద్వ. వి. (తరి + తాలుపు) మంథర పర్వతమునుధరించినవాడు,రూ-తరిదాల్పు. లక్ష్మీ. 1, ఆ. 54: చూ, విష్ణువు. 1.

తరిదాల్పు. ద్వ. వి.—వై.—

తరిపిదూడ. దే.వి.(రూ-తరుపు-తతిపి-తఱుపు.) బష్కయము (ఆఱుసెలల దూడ యనికొందఱును, ఏఁడాదివయస్సు చెల్లిన ఱడుదూడ యని కొందఱును): చూ, ధేనువు.

తరిపట్టు. దే. స. కి. (తరి + పట్టు) దేవతలనుద్దేశించి పెరుగును తర్చ్చేకనిలుపు. ఉ. హరి. 4, ఆ. 308.

తరివె. దే. వి. మార్చినచిలుకుట. రూ-తరుపడి—తతిమెన.

తరీష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఓడ:చూ,హోడము.

తరుమే. వై. స. కి.= తఱిమే. రూ- తర్చు. చిలుకు. భార. భీష్మ. 3, ఆ. 194: చూ, మథించే.

తరుచేయు. దే. వి: రూ- తర్చుట-తర్చేట.

తరుణజ్వరము. పా. సప్తాహావధియను జ్వరము.

తరుణదధి. సం. ఇవి. వ. విదుదినముల పెరుగు. చూ, పెరుగు. 1.

తరుణము. సం. వి ఆ. న. 1. కుబ్జపుష్పము. (ఇది విరజోజిపుష్పం).చూ, విరజోజి, పుం 2. ఆముదపుఁజెట్టు: చూ, వ్యడంబకము; విణ. 3. యౌవనముగలది, కోడె: చూ,పడుచేసె, 4 కొత్తది: చూ, నూతనము; దే. వి (1) కాలము చూ, సమయము. 1

తరుణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ రూ- లలుని 1 ఆఁడుది చూ, స్త్రీ, 2. యౌవనముగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ [పయస్సు. 1

తరుణిమ. సం. వి. న్. పుం, జేష్వనము. చూ,

తరుణుఁడు. సం. విణ. రూ-తలునుఁడు. చూ, యౌవనుఁడు. [చూ, వాయువు

తరుతూలిక. సం వి. ఆ. స్త్రీ. నుడిగాలి

తరునలము. సం. వి. ఆ. పుం. ముల్లు చూ, నితాగ్రము.

తరుపు. దే. వి. 1 చూ, తరిపిదూడ; 2.ముదురుతోరమల్లిక; 3 ధృఢము చూ, స్థైర్యము 1

తరురాగము. సం. వి. ఇ. పుం. చిగురు చూ, విద్రుమము. [చూ, శ్రీతాళము

తరురాజము. సం. వి. ఆ. పుం. తాటిచెట్టు

తరుపడి. దే. వి చూ, తరివి. కళా. 2, ఆ.15

తరువాత. దే. వి. రూ- తరువాయి : చూ, పిమ్మట.

తరువాయి. దే వి.—పై —(రూ-తరవాయి) నిర్వి. 4, ఆ 18. [వారి.

తరువారి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, రూ- తర

తరువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. చెట్టు: చూ, వృక్షము; అం. 2. స్వామ్యములు ఎనిమిదింటి లో నొకటి: చూ, స్వామ్యములు; దే. వి. (1) ఇయ్యవలసినధనాధికమునుఇమ్మనిచేయు నిర్బంధము: చూ, బలవంతము; (2) పెక్కుమందికలసి ఆయుధాదుల మోయుట (మోయించేట, లేక ఎత్తుట) [చూ, స్త్రీ.

తరువుకైత్తె ద్వ. విణ.తరువుపచ్చినది(ఆఁడుది):

తరువుకాఁడు. దే. విణ. తరువపచ్చినవాఁడు.

తరువోజ. పా. ఒకానొక వృత్తము. మూఁడింద్రిగణములు, ఒక సూర్యగణము, మగల మూఁడింద్రిగణము లొక సూర్యగణము 4-7 గణముల యాదియతిరములు యతులు రెండు గలిగియుండును. ఉదా — శ్రీతముఖి, గురు హినాది- సకలవిద్యు, శ్రవులు, సతితవిగా,ప్పిన సిద్ధి - చేసఁగొల్తు, రెండల." చూ, వృత్తము.1.

తరుశాయి. సం. వి న్. పుం. పక్కి. చూ, పక్షి

తరుశ. దే. వి. తలనొప్పి చూ, శిరోభాగము.

తర్కము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. రూ- వితర్కము ఊహ చూ, హ్యల్లేఖము 3; 2. ఆధ్యాహారము చూ, హింసాపాదము; 3 కారణము: చూ, హేతువు 1; 4. కోరిక : చూ, వాంఛ; 5.= తగవటింపు (తర్కశాస్త్రము రెండు విధములు.— న్యాయశాస్త్రము, కణాదశాస్త్రము): చూ, కాణాదము (చూ, శాస్త్రము); 6. చూ, విచారణ.

తర్కారి . సం. వి. ఈ. స్త్రీ.= తక్కిలి*: చూ, నైజయంతి.

తర్కించే . సం. ఆ. క్రి. తర్కముచేయు.

తర్కుటము. సం . వి. ఆ. వ: (నూలు)పడుకుటు: చూ, పడుకుడు.

తర్కుపీరి. సం. వి. ఈ . స్త్రీ. రాటపుచెవి, రాటముయొక్క ఆడుగుచేట్టము (అనికొండ అు): చూ, వర్తని. [లము.

తర్కులాసకము. సం. వి. అ. పుం:చూ,ఝల్లో

తర్కువు. సం: వి. ఉ. పుం. (నూలువడికెడు) కదురు : కపాలనాలిక, కార్పాసనాలిక, తంతుకాష్ఠము. (తె.ప).—కదురు,తిక్కుడి.

తర్కుశాపము. సం. వి. ఆ. న. కదురునూఁటు సాన, సామకము. చూ, రాయి.

తర్చు. వై. స. క్రి. చూ, రూ- తరుచు.

తర్జనము. సం. వి. ఆ. న. 1. (తె. ప).— ఆడలుపు- రూ-ఆదల్పు, దట్టన; ఆం 2.హస్త క్రియలు ఇరువదింటిలో నొకటి:చూ, హస్త క్రియలు. [వేలు. 2.

తర్జని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. జోట్టనవ్రేలు: చూ,

తర్జించు. సం. స. క్రి: చూ, బెదరించు.

తర్జుమా. వా. వి. 1. భాషాంతరము, 2. విమర్శించి నిజమును తెలిసికొనుట.

తర్పువు. సం. వి. ఊ. స్త్రీ.= తెర్పిడ్డు, మార్పిని గరిఁటె: చూ, తెండువు. 1-2

తర్పకము. సం. వి. ఆ. పుం. 1 అప్పుడు పుట్టిన దూడ. చూ, ధేనువు, 2. దిరిసెన *. చూ, శిరీషము.

తర్పి. సం. వి. ఇ పుం. 1. రూ- తగణి. చూ, హోడము; 2: చూ, సూర్యుఁడు.

తర్పనికము. సం. వి. ఆ. పుం. కాకిగూఁడు: చూ, సిదనము. 1.

తర్పశీకము. సం. వి ఆ. న: చూ, తర్పి 1.

తర్పువు. సం. వి. ఊ. పుం. చూ, సూర్యుఁడు.

తర్పణము. సం. వి. ఆ. న. 1. తనివి: చూ, సాహిత్యము; 2 పితృయజ్ఞము; 3. ప్రీణనము, తృప్తిపొందుట; 4. యజ్ఞకాష్ఠము; 5. తర్పణములు.— పాణితస్సన్ధ్యా తర్పణము.— సన్ధ్యాంతర్పయామి, గాయత్రీం తర్పయామి, బ్రాహ్మీంతర్పయామి; నిమృజీంతర్పయామి; మాధ్యాహ్నికతర్పణము.- సన్ధ్యాంతర్పయామి, సావిత్రీంతర్పయామి, కాదీంతర్పయామి, నిమృజీం తర్పయామి; సాయంకాల తర్పణము.— సన్ధ్యాం తర్పయామి, సరస్వతీంతర్పయామి, వైష్ణవీంతర్పయామి, నిమృజీంతర్పయామి అని తీర్చిధము.

తర్మము. సం. వి. న్. న. యూపస్తంభపుకొన.

తర్లు. దే. ఆ. క్రి: చూ, రూ- తగలు.

తర్షణము. సం. వి. ఆ. న. దప్పిగొనుట.

తర్షము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. దప్పి: చూ, పిపాస; 2. కోరిక: చూ, వాంఛ; 3. కడలి: చూ, సముద్రము; 4. తెప్ప చూ, హోడము.

తర్షిష్ణుఁడు. సం. విణ రూ-తృషిష్ణుఁడు. దప్పి గొన్నవాఁడు. చూ, సస్పిట్టు.

తర్షుఁడు. సం. వి ఆ. పుం' చూ, సూర్యుఁడు.

తర్వాగ. దే. వి' చూ, రూ-తగువాత. ఆం, భా. శృ. 73. [చూ, ధాన్యము.

తఱక. దే. వి. రూ-తలకపాల్లు-తబక, తప్పగడ్లు:

తఱచు. గే. వి. రూ-తఱుచు. 1. బాహుళ్యము. భాగ. భీష్మ. 2, ఆ 188 చూ, విస్తారము. 1, విణ 2 బహుళము. మా, మొత్తము; 3. ఆధిక్యము. స్వా 3, ఆ. 84: చూ, మొచ్చు. 1. [బస్తు: చూ, మునుము.

తఱచుదనము. దే. వి. రూ-తఱుచుదనము.

తఱచుగోగముగల జాతకుఁడు. పా. అష్టమాధిపతిగాని, షష్ఠాధిపతిగాని లగ్నమున నున్న పుడును; చతుర్థాధిపతి గవినుఁజులతో గలిసినను, పాపాంశల యండున్నను, శుభసంబంధము లేనపుడును; లగ్నాధిపతి షష్టాష్టమ ద్వాదశములలోనుండి పాపులచే జూడఁబడినను తఱచుగోగపంతుఁడగును.

తఱటు. దే. వి. 1: చూ, రూ-తరటు. 1; 2. మోటుతనము. భార. ఆర. 1, ఆ. 300: చూ, మార్ధ్యము; విణ. 3. మూర్ఖము: చూ,

మూర్ఖ్యము; స. క్రి. 4. కళతోకొట్టు: రూ- తఱుటుగొను, తఱుటుసేయు.

తఱుటుగొను. దే స. క్రి. (తఱుటు + కొను) చూ, తఱుటు. 4.

తఱుటుసేయు. ద్వ. స. క్రి. (తఱుటు + సేయు) —పై.—. పాండు. 1, ఆ. 163.

తఱుతఱ. దే. వి. తత్తఱ: చూ, సంభ్రమము.1.

తఱుతఱలాడు. దే. ఆ. క్రి.(తఱుతఱలు + ఆడు) తత్తఱపడు: చూ, సంభ్రమించే.

తఱుపి. దే. వి. 1: చూ, తరిపిదూడ; 2. యూప నము. పాండు. 4, ఆ. 286 చూ, వయస్సు 1; విణ. 3. లేతది. కాశీ. 1, ఆ. 123 చూ, లేత. 1.

తఱుపియావు. దే. వి. (తఱుపి + ఆవు) బహుకాలమునకు ముందీనినయావు, బష్కయణి చూ, ధేనువు.

తఱులు. దే. ఆ. క్రి. 1: చూ,సలించే; 2:చూ, సంభ్రమించే; స. క్రి. 3. విడుచు: చూ, విసర్జించే.

తఱులుచే. దే. పేరి. తలలఁడేయు. రూ-తఱుల్చు.

తఱుల్చు దే. పేరి.—పై.—

తఱి. దే. వి. 1. రూ-తరి. కాలము: చూ, సమయము.1; 2. దగ్గఱ. అచ్చే.భూల,కాం. 146: చూ, సమీపము. 1; 3. తారుడులోనగువాని యొత్తెడురేఖ. కాశీ. 5, ఆ. 284; 4. పృత్తియందు తఱిమెన శబ్దమునకు మీఁది వర్ణము లోపింపఁగా మిగిలినరూపము తఱిగొడు మొ; నై వి. బ. 5 =తరంగః చూ, వళి. 1. (దేశ్యమని శ.ర.); 6.=తరంగః. అల: చూ, వీచి. 1.

తఱిగట్టుదారి. స్వ. వి. వెన్నుఁడు. ఆం, సం. దే. 7: చూ, విష్ణువు. 1. [యత్నించే.

తఱిగొను. దే. ఆ. క్రి. (తఱి+కొను): చూ, తఱిగొట్ట. ద్వ. వి: చూ, రూ- తరిగొట్ట*.

తఱిపడు. దే. ఆ. క్రి. ఒత్తుడుపడు: రూ- తత్తఱపడు. [వెన్నెల.

తఱిపివెన్నెల. ద్వ. వి. పండువెన్నెల: చూ

తఱిమెన. దే. వి: చూ, తరివె. (దీనికి వృత్తి' యందంత్య వర్ణములోపించును చూ, తఱి.4)

తఱిమెనఁబెట్టు. దే. స. క్రి. (రూ-తఱిమెనఁబట్టు) మానుచిలుకు: చూ, మలుచే 2.

తఱియఁబడు. నై ఆ. క్రి.(తఱియన్ + పడు) తఱియు. (స్వార్థమునపడు) భాగ. విరా. 4, ఆ. 213 చూ, సమీపించే.

తఱియు. దే. ఆ. క్రి. 1. —పై.— భార. విరా. 5, ఆ. 16; నై. స. క్రి. 2.= తృణ. అతిక్రమించే: చూ, దాఁటు. 6; 3.=తృణ. దాఁటు. భార. ఆర. 6, ఆ. 111: చూ, తరించే. 1; 4.=. చూ, తరించే 2.

తఱిపడు. దే. ఆ. క్రి: చూ, రూ-తత్తఱిపడు.

తఱుఁగు. దే. ఆ. క్రి. 1. తగ్గు. భార. ఆర. 7, ఆ. 158; నిర్వ. 5, ఆ. 105: చూ, సుక్కు. 9; 2: చూ, తగ్గించే. [కాఁడు.

తఱుగరి. దే. వి. (తఱుగు+ఆరి) తఱుగు భేర

తఱుగాకు. దే. వి. (తఱుగు+ఆకు) కొయ్యగూర*: చూ, మారిషము.

తఱుగు. దే. వి. 1. ఆమ్మెడువానికిని గొనెడువానికిని నొకసరకును వెలకుదీర్చి తీసియిచ్చి వారిపద్ద నూటికింతయని దీసికొను ద్రవ్యము. (కమీషన్, రుసుము, బోగికరీజీ, లంచము ఇత్యాదులు); స. క్రి. 2. ఖండించే: చూ, నెలగు; 3. చించే. భార. ఆర. 2, ఆ. 157: చూ, భేదిల్లు. 1; ఆ. క్రి. 4: చూ, తగ్గించే. ఆం, భా. తృ. 96; 5. తృతిచేయు. ఆం, భా. తృ. 132. [కము

తఱుగుబేరము. ద్వ. వి. ఆడిసాటూ: చూ, వర్త

తఱుచే. దే. వి: చూ, రూ-తఱచే. [దనము.

తఱుచేఁదనము. దే. వి: చూ, రూ-తఱచేఁ

తఱుపు. దే. వి. 1: చూ, తరిపిదూడ; 2. వ్రజ పర్యాయనిధి: చూ, రత్నము. 1.

తఱుము. దే. ఆ. క్రి. 1. కవియు. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 150: చూ, వ్యాపించే 2. త్వరపడు. భార. విరా. 1, ఆ. 147. చూ, సంభ్రమించే, స. క్రి. 3: చూ, వెంబడించి పరుగెత్తించే. భార. ద్రోణ. 1, ఆ. 331; 4: చూ, బలాత్కరించే; 5: చూ, తటిమెనఁబెట్టు; 6. చూ, వెళ్ళగొట్టు.

తఱులమెకము. ద్వ. వి. పలీముఖము. అచ్చయు, కాం. 197: చూ, వానరము.

తఱులమోరమెకము. ద్వ. వి.—పై— అచ్చయు, కాం. 81.

తఱువు. దే. ఆ. క్రి. 1. తగ్గు: చూ, నుగ్గు. 9; స. క్రి. 2. ఖండించే: చూ, నెలగు.

తఱుసలి. దే. విణ. 1. ఉద్ధతుఁడు: చూ, పొగరుఁబోతు; 2. ఉద్ధతురాలు: చూ, స్త్రీ.

తట్ట. దే. విణ. రూ-తట్టు. నీచుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

తట్టు. దే. విణ.—పై.—

తల. దే. వి. 1. జిత్తు. భార. ఉద్యో. 1. ఆ. 75: చూ, యుక్తి; 2. చివర: చూ, నుద. 3; 3. గుంపు: చూ, సమూహము; 4. నెత్తి. చూ, శిరము. 1; 5. తలమోఁది నెండ్రుకలు; 6. పూనిక: చూ, యత్నము; 7. ముందుభాగము. భార. భీష్మ. 3, ఆ 79: చూ, ముందఱ. 1; 8. మొత్తము. భార. శల్య. 1, ఆ. 100: చూ, చెరసి. 1; 9. ఎడ. వ్యవహారము: చూ, సత్యము. 1; 10. కాలము. నిర్వ. 7, ఆ. 31: చూ, సమయము. 1; విణ. 11. మొదటిది. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 268: చూ, మొదలు. 4; వై. వి. 12.=స్థలమ్. తావు: చూ, స్థానము. 1; 13. ఎఱుక. భార. భీష్మ. 2, ఆ. 258: చూ, సోద; 14. పఱుము. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 135: చూ, పక్కు. 2; ఆం. 15. కళాస్థానములు పదునాఱింటిలో నొకటి: చూ, కళాస్థానములు.

తలంటు: చూ, రూ-తలయంటు.

తలఁకించే. దే. ఆ. క్రి. 1: చూ, సలించే; ప్రే.2. తలఁకఁజేయు.

తలఁకు. దే. వి. 1. రూ-తలరు: చూ, వెఱపు; 2. చలనము: చూ, లోలము; ఆ. క్రి. 3. చలించే. ఉ. హరి. 6, ఆ. 205: చూ, సలించే; 4: చూ, భయపడు. భార. ఆది. 8, ఆ. 8.

తలఁగు. దే. ఆ. క్రి. రూ-తల్గు-తలవు. తొలఁగు. భార. ఆర. 2, ఆ. 64: చూ, విరియు. 5.

తఱఁగుడు. దే. వి: చూ, విమోచనము.

తలఁచే. దే స. క్రి. రూ-తల్చు-తలఁపుచేయు. 1. ఎంచే, ఊహించే: చూ, యోచించే. 2: చూ, ధ్యానించే; 3: చూ, స్మరించే.

తలఁచేఁట. అం. దశావస్థలలో నొకటి: చూ, దశావస్థలు.

తలఁడు. దే. వి. (రూ-తలఁకు-తలరు-తల్లడింపు-తల్లడము.) భయము: చూ, వెఱపు.

తలదన్నుట. జా. అతిశయించుట. "లోకమునం దన్ను దలదన్నువాఁడు లేకుండనే." "ఇట్లా దలపన్నం జేసునట్లు మించెననినం దప్పేమి యెఱ్ఱప్పేయగున్." (కళాపూర్ణోదయము.)

తలఁపు. దే. వి. 1. గుండె. ఉ. హరి. 2, ఆ. 142: చూ, హృదయము. 2; 2. చింత. భార. ఆర. 7, ఆ. 128; అభిప్రాయము (అనికొందఱు) భార. సౌ. 1, ఆ. 45: మా-

పశ్చాత్తాపము; 3. కోరిక. భార. విరా. 1, ఆ. 187: చూ, వాంఛ; 4. జ్ఞప్తి. కళా. 7, ఆ. 38: చూ, స్మృతి. 1; 5. భావన, తలఁచేటు. భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 7: చూ, యోచన. [సరస్సు. 1.

తలఁపుతేఁటి. ద్వ.వి. మానస

తలఁపుచేయు. దే. ఆ. క్రి. భావించు. చూ, యోచించు. [డు.

తలఁపుచోరి. దే. వి భావజుఁడు. చూ, మన్మథు

తలఁపుమానికముగలవాఁడు. ద్వ. వి. ఇంద్రుఁడు. సాం. దే. 11: చూ, వేలుపు రేఁడు. (ఇట్లు తలఁపుతాయి సంతరించినదొర.)

తలఁపుమిన్న ద్వ. వి. చింతామణి చూ, రత్నము. 1. (ఇట్లు తలఁపుతనము-తలఁపుతాయి)

తలఁపుసాకి స్త్రీ. విణ. ఈకార్యము నీవెచేఁగి యుండుమని పలుమాఱు వారిచే తెలిపింపఁబడినసాక్షి, స్మారితుఁడు చూ, సాక్షి.

తలఁబట్టుట. జా. సమగ్రముగాఁ జెరియుట "చేవవిన పురాణములన్నియుఁ నాఁపఁ దలఁబట్టిపోయినవి (ధర్మజ రాజనూనయము)

తలఁబాలు. ద్వ విణ. (తలన్ + పాలు): చూ, నేసఁబాలు.

తలకట్టు దే. వి 1. కిరీటము: చూ, సీసకము 1, 2 తలమేట్టు: చూ, పాగ. 2. (చూ, వస్త్రము.); 3.ముఖ్యము చూ, శ్రైష్ఠ్యము; 4.పాగకట్టుట చూ,తలమేట్టు.1; 5.ఆకారము యొక్క రూపాంతరము: చూ, వర్ణము. 1; 6: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు; విణ. 7. ముఖ్యమైనది: చూ,శ్రైష్ఠ్యము.

తలకడమే. దే. స. క్రి. తలమీఱు. భార. భీష్మ. 2, ఆ. 345: చూ, ఱాఁటు. 6.

తలకపాల్లు. ద్వ. వి. గింజపట్టనివల్లు: చూ ధాన్యము. [మత్స్యము. 1.

తలకప్ప. దే. వి. ఎరచిల్ల పులుఁగు: చూ,

తలకాఁడి. దే. వి. కాఁడికిముందటికాఁడి, పాద సంగము: చూ, యుగము. 5.

తలకాయ. దే. వి. తల. హరిశ్చ. 3, ఆ. 91: చూ, శిరము. 1.

తలకూడు. దే. ఆ. క్రి. 1: చూ, సిద్ధించే.భార. ఆర. 7, ఆ. 316; పేర్చి. 2. తలకూర్చు. పంచ. నా. 1, ఆ. 242.

తలకెడవు. దే. విణ. 1. రూ-తల్లకెడవు, తల క్రిందు- రూ-తల్లక్రిందు. (సం. ప.)— అధోముఖము; 2 అవధానకృతిమము గలది రూ-తల్లకెడవు, తలకిందు-రూ-తల్లకిందు: చూ, విలోమము.

తలకొట్టుట జా. నిరాకరణము చేయుట, నిర్జీవము చేయుట "కట్టా! నాపుఁ దలకొట్టిన యట్టుల నటిపలుకులు నీయెడఁబుట్టఁజేసునే" (ధర్మజ రాజనూనయము.)

తలకొట్టమారి. దే. వి. (తలకొట్టు + మారి) 1. శిరశ్ఛేదనము పొందినవాఁడు, దుష్టుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు 2; 2. అవినీతుఁడు: చూ, సముద్ధతుఁడు.

తలకొను. దే. ఆ క్రి 1 కలుగు చూ, పుట్టు. 2; 2: చూ, యత్నించు; స. క్రి. 3. తాల్చు చూ, వహించు, పేర్చి. 4. తలకొఱ్ఱు కళా. 8, ఆ 244.

తలకొను దెంచు. దే. ఆ. క్రి. (తలకొను + తెంచు) చూ, తలకొను 1. (స్వార్థమున తెంచు) భాగ. ఆది, 3, ఆ. 191

తలకొఱివి. దే. వి. అపరకర్మము చేయుంచాఁడు (తలగోరు పట్టినవాఁడు) శవము టొమ్మున నుంచెడు నిప్ప: చూ, వహ్ని. 1.

తలకోల. దే. వి. సాధువుకాని యావును పిదుకు

నపుడు కొనను తార్చిదుకట్టి దానికొమ్ములకు తగిలించి పట్టుకొనెడు కోల.

తలకోలు. దే. వి. తలకొనుట.

తలకిందగుట. జా. వ్యత్యస్తమగుట. [కెడపు.

తలకిందు. దే. విణ రూ-తల్లకిందు· చూ, తల

తలగడ ద్వ. వి. (తల + కడ) 1. ఉపధానము. రూ-తలయంపి- తలాట - తలాటి - తలాఁడు-తలాడ-తలాఁపి- తలాఁపు-తల్లడ-తల్లఁపి· చూ, లోడు; 2 (పండుకొనునపుడు) తలయుంచుకొనెడు దిక్కు· రూ- తలయంపి- తలాట-తలాటి- తలాఁడు-తలాడ- తలాఁపి-తలాఁపు-తల్లడ-తల్లఁపి: చూ, హారిత్తు

తలగడుగు. దే. వి (తల+కడుగు) చూ, తలయంటు. 1. పాండు. 3, ఆ 9

తలగాము. ద్వ. వి. రాహువు: చూ, రాహువు. 2

తలగిల్లి మొలవేయుట. జా. తల త్రుంచి పాతి పెట్టుట. అనఁగా నాశనము చేయుట. "నన్నేమో మీరు తలగిల్లి మొలవేయుదురని భీతిల్లదోను." (ధర్మజరాజనూయము)

తలగుంజి. ద్వ. వి. నిట్టరాడు· చూ, స్తంభము. 1.

తలగొరుపట్టుట. వా.వి. అపకర్మచేయువాఁడు శవముతో నిప్పుతీసికొనిపోయి శవము అగ్గిమ్మున నిప్పముట్టించి కర్మచేయుట (ఉత్తర సర్కారులలో వాడుక)

తలచేమురు. దే. వి. కిమ్మనూనియ: చూ, స్నేహము. 2.

తలచోవడి. దే. వి. ఆజ్ఞాగము, ఇంటిముందటి చోవడి: చూ, హజారము (చూ, సదనము. 1.)

తలచీల. దే. వి. మీటను మునసను జేర్చి బిగించెడు చీల: చూ, శూలము.

తలచేట్టు. దే. వి. 1. పాగకట్టుట. భార విరా. 5, ఆ. 210 చూ, తలకట్టు. 4; 2. పాగ· చూ, తలకట్టు. 2. (చూ, వస్త్రము)

తలచోపు. దే. అ. క్రి. 1. ఎదురగు: చూ, మోహరించు; 2. తోఁచు: చూ, పొడచోపు.

తలడించు. దే. అ. క్రి (రూ-తలడిల్లు-తల్లడకుఱుచు- తల్లడపడు- తల్లడిలు- తల్లడిల్లు- తల్లడించు-తలఱు-తలఁకు-తలఁకించు.) చలించు: చూ, సలించు

తలడిల్లు దే. అ. క్రి.—పై —

తలతల. దే. అవ్య. మనుష్యునికి మనుష్యునికి.

తలతలము. వా.ఆవ్య. తొలఁగుము తొలఁగుము.

తల తాకట్టు పెట్టుట. జా. తాసమ్ముడుపోవుట. "ఎచ్చేటనో తల తాకట్టుపెట్టి లెచ్చి" (ధర్మజరాజ నూయము)

తలతిక్క. వా. వి. పట్టినపట్టు వదిలకుండుట.

తలతాగిడు. దే. వి. ఎద్దుకొమ్ములకుఁ గట్టెడు కుచ్చెలతోలు తాగిడు. చూ, సూత్రము. 1.

తలదువారము. ద్వ. వి. తలవాకిలి. అచ్చ. ఆ, కాం. 10. చూ, హజారము (చూ, సదనము. 1.) [రెండు:దొంవు.

తలనట్టు దే. వి. వేరుపురుగు కొఱికి మోవు

తలనొచ్చు. దే. అ. క్రి చూ, వీర్చు. 1.

తలనొప్పి. వా. వి: చూ, తొగర.

తలపట్టులు పట్టుకొనుట జా. విచారపడుట, జోట్టు పట్టుకొని కయ్యమాడుట. "తమలోఁ దాము తలపట్టులు పట్టుకొనుచే కష్టనష్టముల పాలగుదురు." (ధర్మజ రాజనూయము); "లోఁదలపట్లు పట్టుకొని కుయ్యో యంచే మొట్లోయటంచేను త్రోళ్ళిల్లుచే." (చాటుధార.)

తలపట్లు. జా. సిగపట్లు "వాక్యోపవాక్యంబులం, గాక్షి ముందలపట్లకుం దొడఁగిరా కళ్యాణ వేదీస్థలిన్." (పాంచాలీ పరిణయము)

తలపడు. దే. స. క్రి. 1. ఎదిరించు భార.—ద్రో. 5, ఆ. 118: చూ, పరితపించు;

2. తాకు. భార. విరా. 3, ఆ. 184; భార. శల్య. 2, ఆ. 267: చూ, స్పృశించు; ఆ. కి. 3. ప్రారంభించు. జై. 7, ఆ. 178: చూ, యత్నించు; 4. ఏర్పడు: చూ, సిద్ధించు.

తలపాగ. వా. వి: చూ, పాగ. 2.

తలపాటు. ద్వ. వి. 1. ప్రారంభము. నిర్వ. 10, ఆ. 11: చూ, యత్నము; 2. ఎదిరించేట: చూ, లూటీ. 4.

తలపాలు. వా. వి. 1. తలవైపు; 2. పుట్టె. ఆం, సం. మా. 28: చూ, శల్యము. 1.

తల పుండ్లు గడగుట. జా. సహాయ సంగతృణాదులు చేయుట "తలపుండ్లు గడిగించి తనుబ్రదికించె, గాయడ్డ్రోహాతుండయినఁ దెచ్చి." (పాండురంగ మహాత్మ్యము)

తలపుప్పపుటను ఆం. కరణములు నూటయెని మిదింటిలో నొకటి: చూ, కరణములు.

తలపూ వాడకయుండుట. జా. ఆయాసపడకుండుట. "తలపూ వాడకయుండును." (పారిజాతాపహరణము.)

తలపెట్టు. దే. అ. కి. 1 ప్రారంభించు. భార. కర్ణ. 3, ఆ. 115; చూ, యత్నించు, స. కి. 2. ప్రస్తాపించు కళా. 5, ఆ. 57 చూ, వచించు; ప్రే. 3. తలపడఁజేయు, ఎదిరింపఁజేయు.

తలపాలము. దే. వి. పాలిమేర వెంబడినున్న పాలము. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 13: చూ, భూమి. 1.

తలపోత. దే. వి. 1. చింత: చూ, తలఁపు. 2; 2. ఆలోచన, విచారము. భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 178: చూ, యోచన.

తలపోటకము. సం. వి. ఆ. పుం. తంగేడు*: చూ, హేమపుష్పకము.

తలపోయు. దే. అ. కి. (తలఁపు+పోయు.) 1: చూ, యోచించు; 2: చూ, సంకల్పించు; 3 పురాతనవిషయములు ఆడిపోసికొనుచు ఏడ్చు.

తలపాణము తోఁకకు వచ్చేట. జా. పాణిణాం తమునకు వచ్చేట. "పామతల నఱుక పాణిణము తోఁకబట్టును."

తలబంటి. దే. వి. శిరఃపరిమాణము: తలమునుక-రూ-తలమున్క. [7, ఆ. 103.

తలబీకినకాయ. దే విణ. కలఁతనొందినది. జై.

తలబీకరకాయ. వా. విణ.—పై.—

తలమాటు. దే. వి. చేటు. నిర్వ. 9, ఆ. 66: చూ, రుత్త.

తలమానికము. వ్య. వి. 1. అలంకారార్థము శిరమునందుంచుకొనెడు రత్నము: చూ, రత్నము 1; విణ 2: చూ, శ్రైష్ఠ్యము.

తలమించు. దే. అ కి ముందుమించు.

తలమిగులు దే. అ. కి. ముందుమిగులు. భార. ద్రోణ. 1, ఆ 376.

తలమీఁదివారు. జా. తనపై యధికారులు, తన కంటె నెక్కువవారు. [4, ఆ. 281.

తలమీఱు దే అ. కి. ముందుమీఱు. పాండు.

తలము. సం. వి. ఆ. న 1. వింటిదెబ్బ తగుల కుండ చేతికి తొడుగుకొనెడి అత్తెము: చూ, వారవారణము; 2. అడవి: చూ, విపినము; 3. కారణము: చూ, హేతువు. 1; 4. పాతాళలోకము: చూ, లోకము. 1; పుం. న. 5. స్వరూపము: చూ, రూపు. 3; 6. కిందిభాగము: చూ, దిగువాటు; 7. రూ-తాలము, కాళ్లు చేతుల కిందిభాగము; 8. తాటి*: చూ, కిరితాళము; 9, చోఁచినవెండ్లుగల అఱచేయి: చూ, హస్తము; 10. కత్తియొక్క పిడి: చూ, పిడి; 11. ఎడమచేతి తంతిమీటు: చూ, స్వరము. 2;

12. అంచేతి దెబ్బ, చెంపదెబ్బ (అని కొందఱు); న. 13, ఆలవాలము: చూ, పాదు. 1; పా. 14. త + ల. ఉదా:=—దాామోదర. (చూ, ఉపగణములు.); దే. వి. (1) చోటు: చూ, స్థానము 1; (2) పీఠము-రూ-పీఠాము: (సం. ప).—ఆరఘట్టము, ఉద్ఘటనము-రూ-ఉద్ఘాటనము, ఉద్ధరణి-రూ-ఉద్ధరిణి, ఘటయంత్రము-రూ-ఘటీయంత్రిము; తద్ధ్వ.-(ఎ) మళ్ళకునీళ్ళెత్తెడు తాటిదోనె. (తె.ప).-కాఁరెము;(బి) గిలక.-(తె. ప).- కప్పి, గిలక; (సం. ప) - ఉద్ధరణి-రూ-ఉద్ధరిణి; విణ. (3) సాధ్యము సా. 2, ఆ. 12: చూ, శక్యము.

తలముఖము. అం. నృత్తహస్తములు ఇరువదితొమ్మిదింటిలో నొకటి: చూ, నృత్తహస్తములు.

తలముదప్ప. దే. అ. క్రి (తలము + తప్ప) ఆశక్యమగు: డెప్పరించు

తలమునక. దే. వి. రూ-తలమున్క. 1. శిరస్నానము: చూ, స్నానము. 1; 2. శిరఃపరిమాణము. విజ. 3, ఆ. 15: చూ, తలబంటి.

తలమున్క. దే. వి.—పై.—

తలముళ్ళు. దే. వి. బ. 1. వేఁటకాని సాధనము: చూ,వాగురు; 2. దొంగయొక్క— సాధనము; చూ, ములుబంతి; వా. 3. జోట్టముళ్ళు.

తలయంటు. దే. వి. (తల + అంటు) 1. తలమీఁద (నూనె పెట్టి) రాచుట.రూ-తలంటు: చూ, స్నానము. 1; అ. క్రి. 2. తలమీఁద (నూనె పెట్టి) రాచు. రూ-తలంటు; చూ, రుద్దు. 1; వా. 3. నెత్తికొట్టు. "దొంగఆమె నగలను తలయంటి దొంగిలించెను" (ఉత్తర సర్కారులలో వాడుక.)

తలయంపి. దే. వి. రూ-తలాఁపి: చూ, తలగడ. 1. భార, ఉద్యో. 1, ఆ. 66. [రము.

తలయేరు. దే. వి. తలనొప్పి: చూ, శిరోభా

తలయేఱు. దే. వి. గగనగంగ: చూ, నది.

తలయొత్తు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, వర్ధిల్లు;2: చూ, మొలకెత్తు. పాండు. 2, ఆ. 52.

తలరు. దే. వి. 1. భయము. ఆం, భా. పర్వ. 133: చూ, వెఱపు; అ. క్రి. 2. చలించు. భార. సభా. 1, ఆ. 244; చూ, సలించు; 3. ఒప్పు: చూ, సమ్మతించు; 4. చింతించు. భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 118: చూ, పశ్చాత్తాపపడు; 5. కలఁగు. భార. ఆర. 7, ఆ. 340: చూ, సంక్షోభించు; 6: చూ, సంభ్రమించు. అచ్చ. యు,కాం 473.

తలలో నాలుక. బా. అత్యంతమైత్రి. (ఆవినాభావ సంబంధము) "తలలోఫల నాలుక పూ, సలలోదారంబు." పాండు. 3,ఆ. 59.

తలవంపు. దే. వి. 1.తలవంచేట;2.మానభంగము.

తలవకారము. ఆం. ఉపనిషత్తులు పదింటిలో నొకటి చూ, ఉపనిషత్తులు.

తలవరి. వై. వి.=దళవర. రూ-తలారి. దొంగలఁ బట్టుబంటు: చూ, రక్షకుఁడు.

తలవాకిటను మెలంగు చెలువ. ద్వ. వి: చూ, సరస్వతి.

తలవాకిలి. దే. వి. ఇల్లులోనగువాని మొదటి ద్వారము: చూ, గోపురము (చూ, సదనము. 1.)

తలవాఁడి. దే. వి. రూ-తలవాడు-తలవాఁడె, దవ, ఇక్ష్వాగ్రిను: చూ, వాఁడిదవ.

తలవాడు. దే. వి.—పై.—

తలవాఁడె. దే. వి.—పై.—

తలవిడి. దే. వి. తలఁబోకిన తాటిచెట్టులోనగు తృణధ్యుత్పమయొక్క— తలతుండు.

తల విలాసితము. ఆం. కరణములు నూటయెనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, కరణములు.

తలవీడు. దే. వి. 1. పురఃపరిదేళము; 2. సమీప పరిదేళము.

తలవు. దే. అ. క్రి. రూ- తలఁగు. 1. తొలఁగు:చూ, విరియు. 5: అం. పే్రి. 2.రూ-తలఁగు తొలఁగించు.

తలవెట్టి. జా. బుద్ధిమాంద్యము. "మ.తలవెట్టిచే రింప నేటికి సమిద్దానంబు దానంబు." పాండు. 4. ఆ. 98

తలసంఘటితము. అం. కరణములు నూటయెని మిదింటిలో నొకటి: చూ, కరణములు.

తల సంస్పోటితము. అం.—పై—

తలసాల. ద్వ. వి: చూ, తలదువారము.

తలా. దే. అవ్య. క్రి. విణ. చెతే. పరిభా. 5, ఆ. 89: చూ, మిథము.

తలాడు దే. వి: చూ, రూ-తలగడ. 1—2.

తలాఁపి. దే. వి. (తల + అఁపి) రూ- తల్లఁపి: —పై.—(దిండునకు.-ఉ,హరి.5,ఆ. 204.)

తలాఁపు. దే. వి —పై.—

తలాజీయ బార్హ్మణులు. పా. శుక్లయజుశ్శాఖాధ్యాయులు. మాధ్యందిన శాఖవారు: చూ, బార్హ్మణులు.

తలాట దే. వి: చూ, రూ-తలగడ 1—2.

తలాటగుమ్మము. వా. వి. సింహద్వారము.

తలాటము. దే. వి (తల + ఆట) 1. పికిలిపిట్ట యొక్కలు లోనగువానిచే నేర్పఅచి గుట్టము నెత్తిని నిలువుగా నమర్చెడుతురాయి, లేవ. స్వా. 4, ఆ. 28: చూ, భూషణము. 2; వా. 2. తల: చూ, శిరము. 1; 3. జీవనము. "నీతలాటము సుఖముగా జరుగును"

తలాటి. దే. వి. చూ, రూ-తలాట.

తలాడ. ద్వ. వి.—పై.—

తలాతలము. సం. వి. అ. న. ఏడవకిందిలోకము. అధోలోకములు ఏడింటిలో నొకటి చూ, అధోలోకము.

తలారి. వై. వి.=పరిపర: చూ, రూ-తలనరి.

తలారించు దే. ఆ. క్రి. మరలు: చూ,వట్రిల్లు

తలారిదొర. ద్వ. వి: చూ, కొత్వాలు.

తలి. దే. వి: చూ, రూ-తల్లి (1).

తలికె. దే. అవ్య. ముందు. చూ, ముందఱ. 1.

తలిమము. సం. వి. అ. న. 1.=తలిపము- తడిమము. దూదిపఱపు: చూ, శయ్య. 1; 2.మేలుకట్టు.చూ,వితానము; 3. పాతికట్టనపుసేల: చూ, భూమి. 1; 4. కత్తి: చూ, రిష్టి. 2; 5. రమ్యము:చూ, హృద్యము; విణ. 6. మెత్తనిది: చూ, మృదువు; 7. కుట్టిమము: చూ, భూమి. 1.

తలియ. వై. వి.=స్థాలికా-స్థాల. రూ-తలిగ-తలియ-తెలిగ-తెలియ-తెలె. భోజనపాత్రి ము: చూ, పాత్రి ము. 6.

తలిరు. దే. వి. చిగురు. భార. భీష్మ. 3,ఆ.223: చూ, విద్యుమము.

తలిరుచు. దే. ఆ. క్రి. రూ-తలిర్చు. 1: చూ, పల్లవించు, 2· చూ, సంతోషించు; 3·చూ, ముమ్మరించు. [శూద్రి డు.

తలిరుదాసరి. ద్వ. వి. ఒకానొకదాసరి: చూ,

తలిరుదిండి. దే. వి. (తలిరు + తిండి) కోయిల. విజ. 3, ఆ. 39: చూ, పికము.

తలిరుఁబోడి. దే. వి. (తలిరు + పోడి) 1. ఆడుది· చూ, స్త్రీ; 2. చిగురువలె మనోజ్ఞురాలగు ఆడుది: చూ, స్త్రీ.

తలిరుపు. దే. వి. తలిరుచేఁత. రూ-తలిర్పు.

తలిరుమేఁతరి. ద్వ. వి: చూ, తలిరుదిండి. పాంచ. తిర్య. 7.

తలిరువిలుకాఁడు. దే. వి.రూ-తలిరువిల్కాఁడు: చూ, మన్మథుఁడు. (ఇట్లుతలిరువిలుతుఁడు-తలిరువిల్తుఁడు)

తలిర్చు. దే. ఆ. క్రి: చూ, రూ-తలిరుచు. (సంతోషించుటకు.—భార. దో్రి. 1, ఆ, 211;

అతిశయించుటకు.—భార. ఆర. 7, ఆ. 180.)

తలిర్పు. దే. వి: చూ, రూ-తలిరుపు.

తలివము. వై. వి.=తల్ప:చూ,రూ-తలిమము. 1.

తలుకు. దే. వి. రూ-తళుకు. అధికపరికాళము. అచ్చ. సుం, కాం. 83 చూ, వెలుతురు 1

తలుగు దే. వి. రూ-తల్లు పసులఁగట్టెడు పలుపు, సంధానము: భార. విరా. 1, ఆ 275: చూ, సూత్రము. 1.

తలుని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చూ, రూ-తరుణి.

తలునుఁడు సం. విణ: చూ, రూ-తరుణుఁడు.

తలుపు. దే వి. రూ-తల్పు: చూ, వాకిలి.

తలేఱు. వా. వి: చూ, తలనొప్పి. [స్త్రీ.

తలోదరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఆఁడుది: చూ,

తల్లడ. ద్వ. వి: చూ, రూ-తలగడ.

తల్లు. దే. వి. 1 చూ, రూ-తలుగు; అ. కి. 2. అపసరిల్లు. భార. ఆర. 6, ఆ. 336: చూ, రూ-తలఁగు.

తల్చు. దే. ఎ. కి: చూ, రూ-తలఁచు

తల్పము. సం. వి. అ న. 1.=తల్పము. దూది పఱపు:చూ,శయ్య.1; 2 అట్టడి, కొత్తళము మీఁదియిల్లు చూ,సదనము. 1; 3. పెండ్లాము: చూ,భార్య;4 అన్నము.చూ, సాదము. (1)

తల్పు. దే. వి: చూ, రూ-తలుపు. [3, ఆ 28.

తల్లఁపి. దే. వి: చూ, రూ- తలఁపి. రా,వి.

తల్లకెడవు. దే. వి: చూ, రూ-తలకెడవు.

తల్లకిందు. దే. వి.—వై.—జై. 2, ఆ. 78.

తల్లజము. అం. శ్రేష్ఠవాచకము లైదింటిలో నొకటి: చూ, శ్రేష్ఠవాచకములు. (వృత్తి యందు ఉత్తరపదమై శ్రేష్ఠతను దెలుపును. "కుమారీ తల్లజము.")

తల్లడకుడుచు. ద్వ. అ. కి. (తల్లడము + కుడుచు) రూ-తల్లడించు-తల్లడపడు-తల్లడిలు-తల్లడిల్లు. చలించు: చూ, సలించు.

తల్లడపడు. వై. అ. కి. (తల్లడము + పడు) —వై.— భార. ఆర. 1, ఆ. 165.

తల్లడపాటు. దే. వి. 1. చలనము: చూ, లోలము; విణ. 2. కలఁత నొందినది: చూ, వ్యాకులము.

తల్లడపెట్టు. ద్వ. స. కి. (తల్లడము + పెట్టు) 1. బాధపెట్టు: చూ, బాధించు; 2. చలింపఁ జేయు.

తల్లడము. నై. వి. 1.=తరళము. చలనము చూ, లోలము; 2. బెదరు: చూ, వెఱపు.

తల్లడించు. దే. అ. కి. చలించు:చూ, సలించు.

తల్లడింపు. నై. వి 1 =తరళము చూ,తల్లడము.1; 2: చూ, తల్లడము. 2; విణ. 3 చూ, తల్లడపాటు. 2.

తల్లడిలు. నై అ. కి. చలించు స్వా. 5, ఆ. 41; భార. సభా. 1, ఆ. 267: చూ, సలించు.

తల్లడిల్లు. వై. అ. కి.—వై.—

తల్లి. సం.వి. ఈ. స్త్రీ. 1. యౌవనముగల ఆఁడుది, జీవరాలు: చూ, స్త్రీ; దేవి. (1). రూ-తలి: చూ, మాత. 1;విణ.(2)మొదటిది: చూ, పరిథమము. 1; (3) ముఖ్యము: చూ, శ్రైష్ఠ్యము. ఉదా. —"తల్లి కొండ్రి-తల్లి గోడ." మొ; అం. 4. గయాపిండ దానార్హులలో నొకతె: చూ, గయాపిండ దానార్హులు.

తల్లికొండ్రి. దే. వి. మొదటికొండ్రి: చూ, లాంగలము.

తల్లిగోడ. ద్వ. వి. పునాది, ఇంటికి ముఖ్యమైన పరిక్కగోడ (అని శ. ర): చూ ,మఱుగు గోడ.

తల్లితండ్రి. వా.వి.తాత: చూ,మాతామహుఁడు.

తల్లితల్లి. దే. వి. 1: చూ, లక్ష్మి; 2. అమ్మమ్మ: చూ, మాతామహి; ఆం. 3. గయాపిండ దానార్హులలో నొకతె: చూ, గయాపిండ దానార్హులు.

తల్లికి దీర్ఘాయువునిచ్చే జాతెకుఁడు. పా. 1. మాతృస్థానాధిపతి కేంద్ర కోణములలో నుండునపుడును, 2. మాతృస్థానమందు శుభులుండి, మాతృకారకుఁడు శుభులతోఁగూడి, మాతృస్థానాధిపతి బలవంతుఁడైనను, 3. చంద్రి శుక్రులు బలవంతులై, శుభసంబంధమున్నను శుభగ్రహాంశలయందున్నను, 4. మాతృస్థానమునకు నాలుగింట శుభులుండునపుడును, 5. మాతృస్థానాధిపతి స్వక్షేత్రి, ఉచ్చ, మూల, త్రికోణముల యందున్నపుడును, 6. మాతృస్థానాధిపతికి, పాపసంబంధములేక, శుభసంబంధముండునపుడును తల్లికి దీర్ఘాయువు కలుగును.

తల్లియిల్లు. జా. చొరవగాఁ బ్రవేశించుటకుఁ దగిన స్థలము, సమస్తమగు కోరికలనుదీర్చు స్థలము, ఊనికిపట్టు. "ఆశేషధర్మ విశేషములకుం దల్లియిల్లై." (ధర్మజ రాజసూయము.)

తవక్షీరి సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కర్మరి * చూ, వంశలోచన.

తవన. దే. వి. కొద్దికాలము. [లోహము. 1.

తవరము. వై. వి.=తమరము. తగరము: చూ,

తవర్గము. పా. త థ ద ధ న: చూ, కవర్గము.

తవళి. దే. వి. 1 రూ-టవళి. అసత్యము: చూ, వితథము; 2. దొంగ: చూ, మోసము. 1.

తవాక్షీరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చూ, రూ-తవక్షీరి*.

తవాయి. దే. వి. 1: చూ, తళ్లు 1; 2: చూ, యుద్ధము; వా. 3. దండుగ.

తవిఁద. దే. వి: చూ, రూ-తమిఁద-తమిఁదె.

తవు: చూ, రూ-తగు.

తవుకోల. వా. వి: రూ-తవ్వుకోల. ఆం, భా. ద్వి. 230: చూ, ముద్గరము. [పడుము.

తవుటికి పాడుచు కొనుము. జా. చెట్టికి సిద్ధ

తవుటిపాము. దే. వి. (తవుడు + పాము) రూ-తౌటిపాము. మలుగుచేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.

తవుడు. దే. వి: రూ-తౌడు (సం. ప).—కంజాకము-రూ-కంబూకము, కండనము.

తవులఁబడు. ద్వ. అ. క్రి. తగులు. భార. ఉద్యో 2, ఆ. 195: చూ, లంకించు. 1. తవులు: చూ, రూ-తగులు. (చిక్కు-టకు.—భార. ఆగ. 1, ఆ. 211.)

తవులుకొను: చూ, రూ-తగులుకొను; ప్రే. 3. తవులుకొలుపు. జై. 8, ఆ. 114.

తవులుచు. దే. ప్రే. తగులఁజేయు: చూ, తగులు. 11. [పడు.

తవులుపడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-తగులు

తవుల్చు. దే. ప్రే. చూ, రూ-తవులుచు.

తవెల. దే వి. పెద్దనోటిపెండ. రా, వి. 3, ఆ. 103: చూ, పాత్రము. 6.

తవ్వ. దే. వి. మానికెలోసగము, అర్ధశేరు: రూ-తర్వ్వ, పడి.

తవ్వీఁద. దే. వి: చూ, రూ-తమిఁద. జై. 4, ఆ. 95. [గోటులు.

తవ్వీదండములు. వా. విణ. బ: చూ, కోటానఁ

తవ్వుగోల. వా. వి: చూ, రూ-తవుకోల.

తష్టము. సం. విణ. రూ-త్వష్టము. బాడిసలో నగు వానిచే చెక్కఁబడినది. చెక్కఁబడిన కాష్ఠాదులు: చూ, తనూకృతము.

తష్టి. వా. వి. కోరిక. "తష్టి తీరినదా?"

తసరబు. వా. వి. వళము.

తసరము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-తర్సరము. [రూ-సడయి.

తసి. దే. వి. దట్టమగునాఁటి వయసు: సడ-

తసిలీబు. వా. వి. బహుమానము.

తనుకు. దే. వి. 1. అసత్యము: చూ, వితథము; 2: చూ, వంచన; 3. ప్రేమ గలిగినట్లు చేయుచేష్ట; అ. క్రి. 4. ప్రేమగలిగినట్లు చేష్టించుట.

తనుకులాఁడి. దే. విణ. (తనుకులు + ఆఁడి) తనుకులుగలది. (ఆఁడుది): చూ, స్త్రీ.

తస్కరము. సం. వి. అ. పుం. 1. మర్మాంగ*: చూ, శ్వసనము. 1; 2. కాకిదొండ*: చూ, దొండ; 3 తోఁడేలు. చూ, వృకము; 4.= తక్కిలి, మోసము: చూ, వంచన; 5.= లెక్కలి. దొంగతనము. (తస్కరణము అనియువాడుక). చూ, ముర్చిచ్చిలి.

తస్కరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఒట్టికసింద*. చూ, షడ్గ్రంథ. [లించుట

తస్కరించుట. సం. స. క్రి చూ, ముర్చిచ్చి

తస్కరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. దొంగ: చూ, ముర్చిచ్చి. 1.

తస్సు. దే.వి. దుర్మాంసము."నీతస్సు చెక్కెదను"

తహతహ. దే. వి. 1: చూ, సంభ్రమము. అం, భా. పర్వ. 140; 2: చూ, భ్రమము. 1; 3. తమి:చూ, వ్యసనము. 8. [మించుట

తహతహపడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, సంభ్రమించుట

తహతహపెట్టు. దే. స. క్రి. తమకపఱుచుట చూ, సంభ్రమించుట.

తహశీలు. వా. వి. రివెన్యూ, పనూలు.

తహశీలుదారు వా. వి. రివెన్యూ వ్యవహారములఁజూచే ఉద్యోగస్థుఁడు, తాలూకాపై యధికారి, జల్లాక లెక్టరుక్రింది యుద్యోగి.

తళతళ. దే. వి. 1. (మిఱుమిట్లుకొలుపు) భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 114. చూ, వెలుతురు. 1, 2. మెఱయుట యందగునను కరణము. భార. భీష్మ.2, ఆ. 174: చూ,హుహూహూ.

తళిగ. వై. వి. రూ-తళియ. 1. స్థాలికా-స్థాల. కంచేము: చూ, పాత్రము. 6; 2. భగవన్ని వేదనార్హమైన యన్నము: చూ, సాదము. (1).

తళియ. వై. వి.=—పై.—

తఱుకు. దే. వి. 1. రూ-తఱుక్కు-తఱ్కు. కిరణము. ఆం, భా. పర్వ. 82: చూ, హాయనము. 2, 2. రూ-తఱుక్కు-తఱ్కు. అధిక ప్రకాశము: చూ, వెలుతురు. 1; 3. ఒకానొకడేగ· చూ, శ్యేనము; 4. ఆఁడుడేగ: చూ, శ్యేనము.

తఱుకొత్తు. దే. అ. క్రి. (తఱుకు + ఒత్తు) మిక్కిలి ప్రకాశించుట భార. ఆర. 7, ఆ. 210· చూ, ప్రకాశించుట. 1.

తఱుక్కు. దే వి. 1: చూ, రూ-తఱుకు. 1; 2: చూ, రూ-తఱుకు. 2; 3. మెఱయుట యందగు నను కరణము. శకాం. 3, అ. 9: చూ, హుహూహూ.

తఱ్కు. దే. వి.—పై.—

తఱ్లు. దే. వి. బ. 1. చెఱువులోనగువానియందు గాలిచేత ఉబికి దరిని మోఁదెడు చిన్న చిన్న అలలు, తవాయి: చూ, వీచి. 1; వా. బ. 2. పంటభూమియందు ఆప్పుడప్పుడు నీరుపాతించుట. "పరిచేను ఎండకుండఁగ పెక్కుతఱ్లు కట్టుటచే ఫలించినది." (గోదావరీ మండలమున వాడుక)

తా

తా సం. వి. ఆ. స్త్రీ 1. కరుణ: చూ, దయ; దే. స. (1) తాను అనుదానికి ప్రాతిపదికము.

తాండవతాలికుఁడు. సం. వి. అ. పుం. నంది కేశ్వరుఁడు: చూ, శాలంకాయనుఁడు.

తాండవము. సం. వి- అ. పుం, న. 1. ఉద్ధతమైన నృత్యము. (మృదుమధురమైన నాట్యములాస్యమునఁబడును) చూ, ఉద్ధతము. 2. (చూ, నాట్యము;) 2. తృణవిశేషము: చూ, తృణము. 1; అం. 3. గతులు పండ్రెండింటిలో నొకటి: చూ, గతులు.

తాండవించు. సం. అ. క్రి. ఉద్ధతముగా నృత్యముచేయు.

తాండ్ర. దే. వి. రూ-తాఁడి-తాఁడికాయ-తాఁడె*: చూ, విభీతకము.

తాండ్రిపురుగు. ద్వ. వి: చూ, సాలెపురుగు.

తాంతము. సం. విణ. బడలినది (క్లాంతము)

తాంతి. సం వి. ఇ. స్త్రీ. బడలిక: చూ, శ్రమము. 1.

తాంత్రికుఁడు. సం. వి అ. పుం. 1. సూర్య సోమసిద్ధాంతముల నెఱిఁగినవాఁడు. చూ, జ్ఞాతసిద్ధాంతుఁడు; 2 విషవైద్యుఁడు, గారడీఁడు. చూ, వ్యాళగారిహి; 3. తాంత్రిక మతస్థుఁడు; వా 4. శంపి పెంచువాఁడు.

తాంబాళము దే. వి. తాంబూలము మొదలగునవి యుంచుకొనుటకు ఉపయోగమగు ఇత్తడిలోనగు వానితోఁజేయు పెద్దతట్ట (చూ, హుడపము. 1) చూ, పాత్రము. 6.

తాంబూలదాని. సం. వి. ఈ, స్త్రీ. పక్కాలకుల తిత్తి. చూ, హుడపము. 1.

తాంబూలదానిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పక్కాలకులతిత్తిగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

తాంబూలదుఁడు. సం. వి. అ. పుం. తాంబూలమిచ్చువాఁడు: చూ, వాగ్గులికుఁడు.

తాంబూలము. సం. వి. అ. న. 1.—తమ్ములము. తమ్మ, పక్కాకు: చూ, విడెము; 2: చూ, పోఁక*; అం. 3. ఉపచారములు పదువాటింటిలో నొకటి: చూ, ఉపచారములు; 4. అర్చన లెనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, అర్చన; 5. భోగములు ఎనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, అష్టభోగములు. (భోగములు)

తాంబూలవల్లి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-తాంబూలవల్లిక. తమలపాము తీఁగ*: చూ, నాగవల్లి.

తాంబూలవల్లిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.—పై.—

తాంబూలసను యము. ఆం. గర్భిహసమయములలో నొకటి (స్త్రీలపలన విశేషసౌఖ్యము కలుగును): చూ, గర్భిహసమయములు.

తాంబూలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చూ, తాంబూలవల్లి*.

తాఁకించు దే. స. క్రి 1. శ్రమపఱుచు చూ, శ్రమపెట్టు; చేసి. 2. తాఁకఁజేయు.

తాఁకు. దే. వి 1 రూ-తాఁకుడు. ముట్టు: చూ, స్పర్శము. 1; అ క్రి. 2. మారొఁకను: చేసి, పరితిఘటించు; స. క్రి. 3. అంటు: చూ, స్పృశించు; 4. (యుద్ధమున) ముట్టు. భార. ద్రోణ. 1, ఆ. 200. [ఆ. 197.

తాఁకుడు. దే. వి: చూ, తాఁకు. 1. సా. 2,

తాఁకుడువేఁక. దే వి. పరుస మేరకుపచ్చెడు జ్వరము: చూ, రోగము. 1.

తాఁకుదల. దే. వి. (తాఁకు + తల) యుద్ధపారంభము: చూ, యుద్ధము.

తాఁగలి. దే. వి. పల్లపుమడి: చూ, భూమి. 1.

తాఁచు. వా. వి. 1: చూ, రూ-తొఁచు; దే. స. క్రి. చూ, తన్ను. 2. భార. విరా. 2, ఆ. 128.

తాఁజెడ్డకోఁతి పనమెల్లఁజెఱచె. లో. ఉదా- తాఁజెడ్డకోఁతిపనమెల్లఁజెఱచినదన్నట్లు దుర్జనుండు తాను జెడుట చాలక తనవారికిఁ గూడ పీడనికీడుఁ దెచ్చిపెట్టును." (నీతిచంద్రిక-విగర్హము)

తాఁట. దే. వి. 1: చూ, వంచన; 2 రూ—తడప. చెట్టుపైపట్ట: చూ, పెరడు.

తాఁటకత్తె ద్వ. వి. మోసకత్తెః చూ, స్త్రీ

తాఁటదమ్మఁడు. ద్వ. వి. జీవనార్థము సన్యాసి వేషము ధరించినవాఁడు, లింగి : చూ, ముని. 1.

తాఁడి. దే. వి. 1: చూ, రూ-తాండ్రి *; అం. 2. కరక-తాఁడి-ఉసిరిక ఈఫలములుమూడింటిలో నొకటి: చూ, ఫలములు (చూ, త్రియము.)

తాఁడికాయ. దే. వి. తాఁడిచెట్టుకాయ (కఫము, దగ్గు, దాహము, వాంతి తగ్గించును.)

తాఁడె. దే. వి: చూ, రూ-తాఁడి.*.

తాఁపు. దే. వి. తన్ను: చూ, హతి.

తాఁబెట్టినదే భిక్షము. జా. తనవలననే యీరంభమైనది "సకల కృత్యములయందుఁ దాఁబెట్టినదేభిక్షమనుచుఁ" ఈని నధిక్షేపించుచుఁ" (ధర్మజరాజనూయము.)

తాఁబేటిపెంకు భస్మము. పా. తాఁబేటి (డిప్పబొరుసు) పెంకును ఒకదినము నిమ్మపండ్లరసములో నానఁబెట్టి వేఁడివిళ్ళతో చక్కఁగా కడిగి రెండు మూఁకుళ్ళనడుమనుంచి చీలమనిచ్చి 100 పిడకలతో పుటము వేయ భస్మమగును.

తాఁబేలు. దే. వి: రూ-తాఁమేలు, దాసరయ్య-రూ-దాసరిగాఁడు, నల్లదాసరిగాఁడు, మొగపిఱికి. (సం. ప).—ఆ, ఉద్భటము, కచ్ఛపము, కఠినపృష్ఠకము, కమఠము, కూపాలయము, కూర్మము, కోర్కిడపాదము, కోర్కిడాంఘ్రి, గూఢాంగము, చతుర్గతి, పృత్తము; తద్విశేషములు.-ఆఁడుతాఁబేలు.-(తె.ప:)-ఆఁడుతాఁబేలు; (సం. ప). — కచ్ఛపి, కమఠి, గరణము, డులి-రూ-ధూలి-తూలి-(చూ, పృత్తము. 4.)

తాకట్టు. దే. వి. (తాఁకు + కట్టు) అప్పుతీసికొనినవానియొద్ద నుంచెడు ఈడు: అగావు, ఆడ్డము, ఆయకము. ఈడు, ఉద్దనవు, ఉద్దర-రూ- ఉద్దరువు, ఎగుదల, ఏపు, కుదువ, కోరు, గిరవు, గీవు, తనకా-రూ-తెనఖా, తాకట్టు, తేగడ, పాయిదా, పెనుపు, బందకము, బోర్గిది, రో-రూ-రోయి, వారకము; (సం. ప).—ఆధి, ఆహకము, బంధకము- (చూ, వారకము.)

తాకట్టుంచు. వా. స. క్రి: చూ, కుదువపెట్టు.

తాగడించు. దే. స. క్రి. (తాఁకు + గడించు) నిర్బంధించు. చూ, వారించు.

తాగాఁడ. దే. వి. నూతిమీఁది కొయ్య. రూ-తాగాఁడి- తాగాఁడు-తాగాఁడె-తాగాణి: చూ, పినాహము.

తాగాఁడి. దే. వి.—పై.—

తాగాఁడు. దే వి.—పై.—

తాగాఁడె. దే. వి.—పై.—

తాగాణి. దే. వి.—పై.—

తాగు. దే. స. క్రి.(నీళ్ళలోనగునవి) తార్గిగు. రూ తార్గిగు-తార్పు.

తాగుఁబోతు. దే. విణ నియతి లేక మద్యపానముచేయు స్వభావముగలవాఁడు: చూ, లొట్టిముచ్చు.

తాచు. వై.స క్రి.1.=ప్ర.తొలుచు:చూ,వారు.1; 2.గంధర్గిముచేయు:చూ, మల్చు, 3. అవలంబించు; చూ, పాగ్గిపుగొను; 4. నిలుపు. ఆం. భా. తృ. 122: చూ, స్థాపించు.

తాజో. వా. వి. కొర్తిత్తది. పైనవార్గియుటమ అచి కిర్గిందవార్గియఁబడిన విషయము.

తాజో. దే. వి. చూ, కుళాయ.

తాట. వా. వి. చలచన, బలములేమి. "తాట చెక్కలు."

తాటంకము. సం. వి. అ. పుం. రూ-తాడంకము. దంతములోనగు వానిచే జేయఁబడిన చెవి కమ్మ: చూ, భూషణము. 2.

తాటపక్క వేయుట. జా. చిదుకఁగొట్టుట. "తప్పుచేసినవానిని తాటపక్క వేయుట ధర్మము."

తాటాకు. వా. వి: చూ, ఆకు. 4.

తాటాకుచేక్కిర. వా. వి: చూ, బాలక్రీడ.

తాటాకుచెప్పుళ్ళకు కుందేళ్ళు బెదరవు. జా బెదరింపుమాటలకు లక్ష్యముచేయకుండుట.

తాటాదూటము. దే. విణ చేక్కున తప్పినది. అప్ప. 4, ఆ. 381.

తాటాబూటము. వా. విణ. —పై.—

తాటి. పై. వి.=తాళ*: చూ, శ్రీతాళము.

తాటింపు పై. స. క్రి.=తాడన. కొట్టు: చూ, మొత్తు. 2. [చెట్లవరుస

తాటికట్టను. వా. వి. హద్దుగానేర్పడిన తాటి

తాటికట్టెడ. ద్వ. వి. తాటిచెట్టుమీఁది పాము: చూ, సర్పము.

తాటికల్లు. పై. వి. తాలతి: చూ, సుర. 2.

తాటిగిఱిపాము. ద్వ. వి. రూ-తాడిగిఱిపాము: చూ, సర్పము.

తాటిడాల్ దొర. ద్వ. వి. 1. చూ, బలరాముఁడు; 2 చూ, భీష్ముఁడు.

తాటిపడగవాఁడు. గ్వ. వి.—పై.—

తాటిబెల్లము. వా. వి. ఒకరకము బెల్లము: చూ, బెల్లము. [వేఁడినిచ్చును.

తాటిరిక్క. పై. వి. జ్యేష్ఠానక్షత్రము: చూ, నక్షత్రము. 1. [చూ, మాసము. 1.

తాటిరిక్కసెల. ద్వ. వి. జ్యేష్ఠమాసము, పెద్దసెల:

తాటిసవతురిక్క. పై. వి: చూ, తాటిరిక్క.

తాటోటు. దే. వి. 1. టక్కు, అసత్యము: చూ, వితథము; 2: చూ, వంచన; 3: చూ, మోసకుఁడు; 4: చూ, వంచకుఁడు.

తాండకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ— తాటంకము.

తాడఘు. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, నుత్తె.

తాడనము. సం. వి. అ. న. 1.=తాటింపు: చూ, హతి; ఆం. 2. హస్తక్రియలు ఇరువదింటిలో నొకటి: చూ, హస్తక్రియలు.

తాడనములు. ఆం. సమతల తాడనము, ముష్టి తాడనము (2)

తాడించే సం. స. క్రి.=: చూ, తాటించే.

తాడి. పై. వి.= తాళ. తాటిచెట్టు: చూ శ్రీతాళము.

తాడిఁదన్నువానికిఁ దలఁదన్ను వాఁడుండునులో. ఒకనిమించి యొకఁడుండును. ఉదా.— "కడుఁబార్శ్వీణ్య భుగీణుఁడీతఁడయినన్... సంక్షోభించున్ దాడిఁద,న్నెడు వానిందలఁదన్ను వాఁడుగలఁడన్వేషింప నంచెన్ని తిన్." కళా. 2, ఆ. 86.

తాడిగిఱిపాము. ద్వ. వి: చూ, రూ-తాటిగిఱి పాము.

తాడిత. ఆం. భూచారులు పదునాఱుగురిలో నొకఁడు: చూ, భూచారులు.

తాడితము. సం. విణ. కొట్టఁబడినది: ఆయస్తము, ఆవిద్ధము, ఆహతము.

తాడితాంగములు. ఆం. శిరము, ఱొమ్ము, పార్శ్వము, వీఁపు, యోని (5)

తాడు. దే. వి. 1. రూ-త్రాడు: చూ, నూత్రి. 1; పై. వి. 2.=తాళ. తాటి చెట్టు. చూ, శ్రీతాళము.

తాత. సం. వి. అ. పుం. 1. తండ్రి: చూ, పితరుడు; ఆం. 2. గయాపిండ దానార్హులలో నొకఁడు: చూ, గయాపిండదానార్హులు; విణ. 3. కనికరింపఁ దగినవాఁడు: చూ, సురతుఁడు; పై. వి. (1).=ధాతా: అవ్వ

యు, కాం. 428: చూ, బ్రహ్మ. 1; (2)=తాత. తండ్రికి తండ్రి: చూ, పితామహుడు; (దోష్యమని కొందఱు) (3) ల్లికి తండ్రి: చూ, మాతామహుడు. 5. [దే. 10

తాతల్లి. ద్వ. వి. చూ, లక్ష్మ్మ. 1. (ఆం. సం

తాత పనట్టిల్లి ద్వ. వి గంగ: చూ, నది

తాతాచార్యులుగారి ముద్రి. జా. 1 తిరుగుటేరి తీర్థనము. (ఉత్తగనర్కాటులలో వాడుక) వా. 2. చకాంకిరము, పంచసంస్కారము, సమాశ్రయణము.

తాత్పర్యము. సం. వి. అ న 1. అభిప్రాయము చూ, స్మృతి 1, నా. వి. 2 సారాంశము

తాదృక్పండుడు. సం. వి. అ. పుం చూ, బ్రహ్మచారి. [పంటిది

తాదృడ్ముము. సం. విణ. చూ-తాద్భళము. ఆటు

తాద్భళము. సం విణ.—పై—

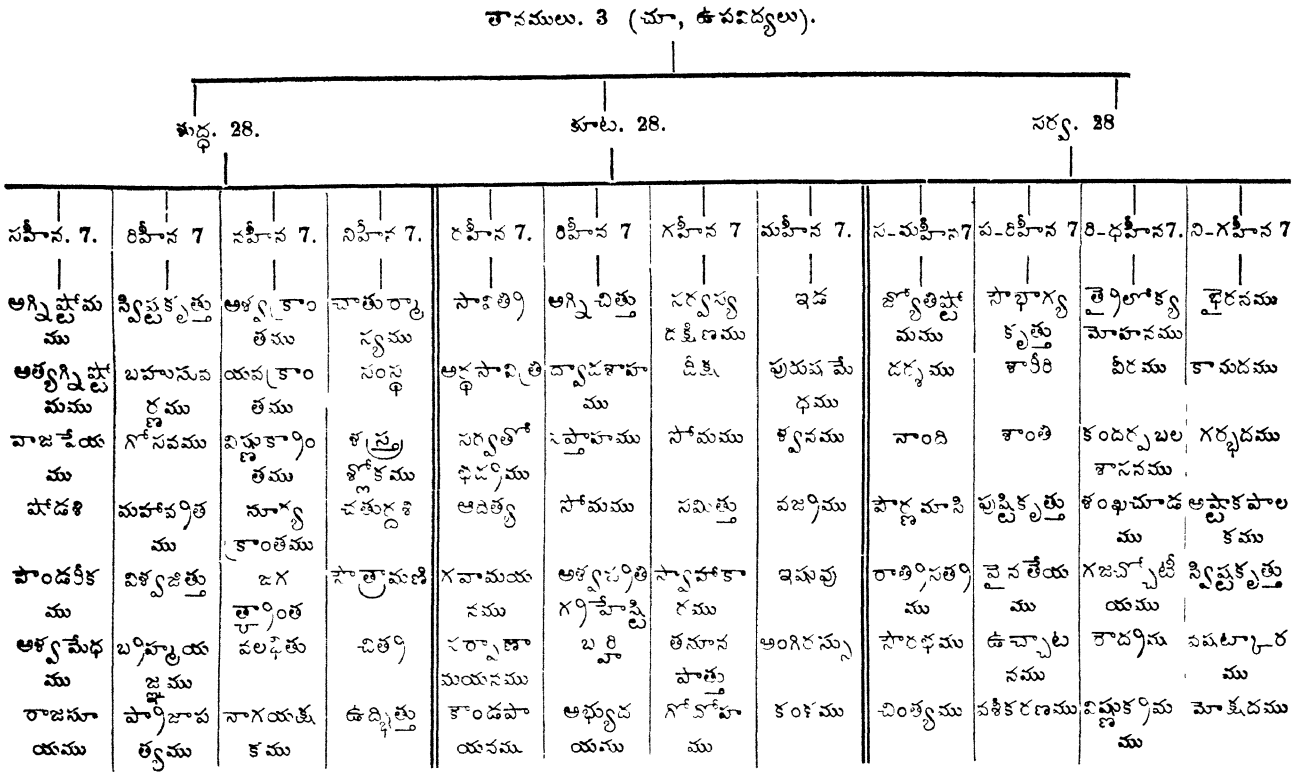
తానకము. వై. వి. 1.=స్థానకమ్. కెట్లునిలు చుటయండిలిభేదము; 2.= స్థానమ్. చోటు: చూ, స్థానము 1.

తానజభాష. ఆం. తానోద్భవ: చూ, భాష. 1.

తానదసీల. అం టక్క-జభాషలుఇరునదియొకటిం టిలో నొకటి: చూ, టక్క-జభాషలు (చూ, భాష 1.)

తానము సం. వి. ఆ. పుం. 1.=తందనము. తన్న కారముతో పాడెడుపాట: చూ, స్వరము. 2; వై. వి. (1)=స్నానమ్; చూ, స్నానము. 1; (2)=స్థానమ్. రా. వి. 2, ఆ. 1: చూ, స్థానము. 1; అం. (3) అష్టాదళ పదార్థము లలో నొకటి. చూ, అష్టాదళ పదార్థములు. అష్టాదళ పదార్థములయందుఁ గలుగు భేద ములు.— నాదము ఏ:—ఆహతము, అనా హతము; శ్రుతులు ఎఏ:— తీవ్ర, కుముద్వతి, మంది, ఛంకోవతి, దయావతి, రంజని, రక్తిక, రౌద్రి, కోపిని, వజ్రిక, పరిసారిణి, పర్వతి, మార్జని, క్షితి, రక్తా,సందీపని,ఆలాపి, మదంతి, గోహిణి, రమ్యా, ఉగ్ర, క్షోభిణి, స్వరము ఒ — షడ్జము, ఋషభము, గాంధారము, మధ్యమము, పంచమము, ధైవత నిషాదము, స్థాయి ఏ:— మంద్రము, మధ్యము, తారము, గ్రామము 3.— షడ్జ గ్రామము, మధ్యమగ్రామము, గాంధార గ్రామము, షడ్జగ్రామగతి మూర్ఛనలు ఏ:— ఛాయావతి, రంజని, ఉత్తరాయత, శుద్ధ షడ్జ, మత్సరికల్పిత, అశ్వక్రాంతి, ఆధరు ద్ధత, మధ్యమగ్రామగతి మూర్ఛనలు ఏ:— సౌవీరి, హరిణాశ్వ, కలోపనత, శుద్ధమధ్య, మారి, పారవి, హృష్యక; గాంధారగ్రామ గతమూర్ఛనలు. ఏ:— నంద, విశాల, సుముఖి, చిత్రి, చిత్రవతి, సుఖ, ఆలాప: (చూ, తానములు.)

తానములు. అం. తానముల వివరము షడ్జమధ్యమ గ్రామములలోఁ జెప్పఁబడిన మూర్ఛనా సప్తకద్వయములో ప్రత్యేకమవాంతర భేద ములు నాలుగు కలవు. వాటిచేత నొక్కొక్క సప్తకము ఇరువదినిమిది భేదములుగానైనది. ఆవాంతరభేదములు 4.-శుద్ధమూర్ఛన,కాకలీ మూర్ఛన, అంతరమూర్ఛన, కాకల్యంతర మూర్ఛన; తానములు మూఁడు.—శుద్ధతాన ములు 28, కూటతానములు 28, సర్వతాన ములు 28: (చూ, స్వరము. 2.)

☞ (చూ, వర్ణచతుష్కము; అలంకారము. 3; గమకములు; అంశములు; జాతులు; రాగములు; రాగాంగములు మొదలగునవి; మఱియు మతంగమునిమతపరికారమున స్త్రీ పురుషరాగములును గలవు.)

తానవము. సం. వి. అ. న. తనుత్వము.

తానాంబ. అం. టక్కు-జభాషలు ఇరువదియొక టింటిలో నొకటి: చూ, టక్కు-జభాషలు. (చూ, భాష. 1.) [నము.

తాను. దే స. తాళ్బద్దమునకు పర్యాయమైక పచ

తానుజేసిన ధర్మము. అం. పరికాశింపఁజేయఁ గూడనివి పదునొకటింటిలో నొకటి. చూ, పరికాశింపఁ జేయఁగూడనివి.

తానుఁట్టిన సంగేటికి మూఁడోకాళ్ళు లోఁ ఉదా.— "నాకుఁగోసినంతి యుత్తి దెప్పితి ఎంతి దెప్పిన సభండు తానుబట్టి పుంగోవికి మూఁడోకాళ్ళ నమిన్నవాఁడు" (పరిచయ్యరిక —మంగళగిరి యు) [చూ, సుకీ

తాను. ము. ఎం. వి. అ. న సంగీతము.

తాన పెట్టిపుఁడు. వై. నముకొఁడు. అ. ఉదా.— "ప్రాయంపు తపస్యాయుర్వ్యము, లేనిమలు వైఁ్యటఁ శీల టోపన్నగ, మానవ్రఁడొకటి ఆలంచినం, దాకొక్కటి తలంచుఁగాక వైఁ్యంబబలా." (పుచేలో పాఖ్యానము)

తానోద్భవ. అం. 1. పంచమిజభాషలు (చూ, భాష. 1); 2. తాజనభాష (చూ, భాష.1)

తాప. దే. వి. 1 చూ, నిచ్చెన. పా. 2, ఆ. 93; 2. మెట్టు. చూ, సోపానము.

తాపత్రయములు అం. అ(ఆ) ధ్యాత్మికము, ఆధి భౌతికము, ఆధి దైవికము. (చూ, త్రయము)

తాపనము. అం. (తాపసము) నరకములు ఇరువది యొకటింటిలో నొకటి. చూ, నరకములు.

తాపనుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-లపనుఁడు.

తాపము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సంతాపము; 2. బాధ: చూ, శోకము; 3 =దూప. దప్పి: చూ, పిపాస.

తాపములు. అం: చూ, తాపత్రయములు.

తాపరము. వా. వి: చూ, తాప. 2.

తాపసతరువు. సం. వి. ఉ. పుం. గార*: చూ, హింగుది.

తాపసము. అం. చూ, తాపనము.

తాపసుఁడు సం. వి అ పుం. 1. తపస్సు చేయువాఁడు: చూ, ముని. 1; 2. కృచ్ఛ్రి చాంద్రాయణాది వ్రతనియమముల నాచరించు వాఁడు.

తాపు సం. వి అ పుం. 1. బొద్దుఁడు చూ, బొద్దుఁడు 1; దే వి. రూ— తాపీ. (1)కెరకు చూ, మృగము. 1; (2) పోడు: రూ, సూచన. 1, వై వి. (3) చీలుగా; (4) సున్నము మొదలగు ఇసుపపనిసుట్టు చూ, చెక్క-తాపు.

తాఁచుఁ వై. ను. క్రి. 1.=స్థాపన. నిలుపు, నెలకొలుపు: చూ, స్థాపించు. 2. చెప్పు: చూ, వాపు. 1, 3 మోదు. కాశీ. 7, ఆ. 91 చూ, మొత్తు 2

తాపింపము. సం. వి అ. పుం (సముచ్చయసమీప మండలి నల్లనియాపులుగల)చీఁకటిమానుs: చూ, తమాలము.

తాపికత్తియ. ద్వ. వి. రూ-తాపికత్తె-తారుపు కత్తియ- తాపుకత్తె- తారుపుది-తార్పు కత్తియ-తార్పుకత్తె పుట్టని (సంధానము చేయునది): చూ, కంఫిళి.

తాపికత్తె. ద్వ. పి.—వై—

తాపికాఁడు దే వి సంధానముచేయువాఁడు. భార. ఆది. 4, ఆ. 261.

తాపిత. దే. వి. రూ-తాపితా. మేలైన పట్టు బట్ట: చూ, పట్టు. [చూ, సంతాపితము.

తాపితము. సం. విణ. తెపింపఁజేయఁబడినది:

తాపితా. దే. వి: చూ, రూ-తాపిత.

తాపివాడు. వా. వి: చూ, రూ-తాపీవాడు.

తాపీ. దే. వి. సై. వి: చూ, రూ-తాపి.

తాపీవాడు. వా. వి. రూ-తాపివాడు సున్నముప్రాయువాడు: చూ, సూనకి.

తాపు దే వి. 1 -స్థాపనగు. అవలంబము: చూ, పాగిపు. 2; సై. సి కిరి 2. చెప్పుట: చూ, వాపు. 1; 3 -స్థాపన. వీస్పాఅచే చూ, తాపించే 1 [పస్త్రము

తాబందు. దే. వి. పాపడ, గాగర: చూ,

తాబేదారు. వా. వి. లనకిర్కింది నేదరుడు.

తామగ సై. వి 1 -తామరసగు. తామరపుష్పము, కమలము: చూ, పద్మము. 1; 2. మండలాకారపుష్పము. రూ-దామగ, పడగామగ, పొడదామగ. చూ, మండలము. 3.

తామరకెంపు. ద్వ. వి పద్మరాగమణి. చూ, రత్నము. 1 [సూర్యుడు

తామరచెలి. ద్వ. వి. పద్మమిత్రుడు: చూ,

తామరతంపను. ద్వ. వి. రూ- తామరతంపర-తామరచంపము. 1 కమలమండపము: చూ, పద్మము. 1; 2. అభివృద్ధి: చూ, సమృద్ధి.

తామరతంపర ద్వ. వి —సై.—

తామరచంపము. ద్వ. వి —సై—

తామరతంపరలు చూ. సమృద్ధి. తామరతంపరగా సంపదుగల, తామరలయొక్క సముదాయము. "అభిషేకక్రియలు తామరతంపరలై చెలంగగ." (విజయ), "బ్రిబభీ తామరతంపరై పరిఘట్టిల్లి." (సారంగధర), "ఉత్తమతనయాదిసంపదలు తామరతంపరలై పర్వర్ధిలున్." (కళాపూర్ణోదయము); "సంపదతామరతంపరయై పొడచెన్" (రామాభ్యుదయము). [పద్మము. 1.

తామరతీగె. సై. వి. కందారము: చూ,

తామరతూపరి. ద్వ. వి. (తామరతూపు + ఆరి): చూ, మన్మథుడు. [తంపము.

తామరదంపము. ద్వ. వి: చూ, రూ-తామర

తామరదుంప. ద్వ. వి: చూ, పద్మకిందము.

తామరదుద్దు. ద్వ. వి. కర్ణిక: చూ, మిద్దె. 2 (చూ, పద్మము 1.)

తామరపాకు ద్వ. వి (తామర + ఆకు) 1. పద్మపత్రము; 2 పత్రిపార్శ్వము చూ, విస్తరి.

తామరపుష్ప సై. వి. కమలము: చూ, పద్మము. 1.

తామరపూవు. ద్వ వి చూ, తామరగుద్దు.

తామరపొక్కిలివాడు ద్వ. వి నెమ్మెడు. పాంబు. చే 4 చూ, విష్ణువు.

తామరపొలి. సై. వి: చూ, సరస్సు. 1.

తామరపాయి. ద్వ వి. చూ, తామరకెంపు.

తామరపోపు. ద్వ. వి. తామరపుష్పమొక్క-ఔషధము చూ, పద్మము 1

తామరసము. సం. వి. ఆ. న. 1 -తమ్మి. తామర: చూ, పద్మము 1, 2. బంగారు: చూ, లోహము. 1; 3. రాగి చూ, లోహము. 1.

తామలకి సం. వి. ఈ. స్త్రీ. వేలయునిరికి*: చూ, భూనాన్యాలకి.

తామ్రోత్తరు. సం. వి. అ. పుం. వేలాతుల మను దేశము చూ, దేశము.

తామ్రోష్ఠి. సం. వి. ఇ. పుం —సై—

తామసమనువు. అం. మనువులు పదునలుగురిలో నొకడు: చూ, మనువులు.

తామసము. సం. వి. అ. పుం. 1. పాము: చూ, సర్పము; పిణ 2. తమోగుణముగలది; దే. వి. (1) ఆలస్యము. పా. 4, ఆ. 11: చూ, విలంబము.1; సం.అం. 3. ఆస్త్రములుఏబది మూడింటిలో నొకటి: చూ, ఆస్త్రములు.

తామసి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. చీకటి: చూ,

మేచకము. 1; 2. కటిక-చీకటిగలరాత్రి (అధికమైన తమస్సుగలది): చూ, రాత్రి, 3: చూ, పార్వతి. 1; వై. వి. (1)=తామసుఁడు. కోపి: చూ, రోషణుఁడు; (2) దుష్టుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

తామసించే దే అ. క్రి. ఆలస్యముచేయుఁ. భా. 3, ఆ. 10: చూ, విచరించే 3.

తామసుఁడు. సం. విణ. 1. తమోగుణము గలవాఁడు; 2. చూ, రూ- తామసి. (2)

తామిస్రిము. సం వి. అ. న. 1. చీకటి చూ, మేచకిము. 1, అం. 2. చీకటిమయమైన నరకము, నరకములు ఇరువదియొకటింటిలోనొకటి. చూ, నరకములు

తామేలు జే. వి: చూ, రూ-తాఁజేలు.

తామ్రికము. సం. వి. అ. న. రాగి: చూ, లోహము 1.

తామ్రికర్ణ సం వి. స్త్రీ చూ, తామ్రిపర్ణ 2

తామ్రిఁట్టుఁడు సం. వి. అ పుం. రాగిపని వాఁడు చూ, స్వర్ణకారుఁడు.

తామ్రికృమి. సం వి. ఈ. స్త్రీ. ఆరుగ్రుడ్ల పురుగు చూ, పురుగు.

తామ్రిగూఁడము. సం వి. అ. పుం. 1. కోడి చూ, పుంసో; 2. తామ్రిగూఁడమును అభిన యూస్త విశేషము: చూ, వ్యంజకము. 1; అం 3. అసంయుతహస్తములు నలుబదియైదింటిలోనొకటి. చూ, అసంయుత హస్తములు. [యోని *

తామ్రిపత్రిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, అశ్మ

తామ్రిపర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. తామ్రిపర్ణి యను నది. (తిరునల్వేలి జిల్లాలో నున్నది): చూ, నది; 2. పడమటిదిక్కు-నందుండెడు ఆఁడేనుఁగు, పరుణదిగ్గజముభార్య, రూ- తామ్రికర్ణి; చూ, హస్తి; అం. 3. దిగ్గజ భార్యలు ఎనమండ్రిలోనొకతె: చూ, దిగ్గజ భార్యలు. [చూ, హేమపుష్పము.

తామ్రిపల్లవము. సం. వి. అ పుం.అశోకము*: తామ్రిపుష్పిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కాకిదొండ*. చూ, గొండ.

తామ్రిము. సం. వి. అ. న. 1. రాగి: చూ, లోహము. 1; పుం 2. ఎఱుపు: చూ, వర్ణము. 6; విణ. 3. ఎఱ్ఱనిది: చూ, వర్ణము. 6; అం 4. ఒకానొకధనస్మము: చూ, ధనస్మములు, 5. ఖండములు తొమ్మిదింటిలో నొకటి. చూ, ఖండములు.

తామ్రిోత్తము. సం. వి. అ. పుం. ఉలప*: చూ, సరటి. (మా, ధాన్యము)

తామ్రికము. సం. వి అ పుం 1. కోయిల: చూ, పికము; విణ. 2. ఎఱ్ఱని కన్నులు గలది. [లోహము 1.

తామ్రార్థము సం. ని. ఆ న కంచే. చూ,

తామ్రిక. సం వి. ఆ. స్త్రీ. గురివెంద*: చూ, శ్వేతపాకి [తాయిల్లము.

తాయము దే. వి. తినఁబడిగిన మఱుంగుపస్తువు: తాయి. వై. వి.=చాయా-తార్కిమన్త్రీ. తల్లి: చూ, మాత. 1.

తాయిత. ద్వి వి. (రూ-తాయిత్తు-తాయెత-తాయెతు- తాయెర్తు- తాయెదు- తాసిజే.) 1. సొబ్బు, చేయూఁము: చూ, భూషణము. 2, 2 తల్లి కోడ్లలుఁగట్టు రక్షాబంధనము: చూ, రక్ష. 2.

తాయెత్తు ద్వ. వి.—వై.—

తాయిల్లము. వా. వి: చూ, రూ-తాయము. (గోదావరీమండలమున వాడుక) (ఏమన్నా అనుపచమువంటిది.)

తాయెత. ద్వ. వి: చూ, రూ-తాయిత.

తాయెతు. ద్వ. వి.—వై.—

తాయెత్తు. ద్వ. వి. (తాయి + ఎత్తు)—పై.—

తాయెదు. ద్వ. వి.—పై.—

తార. సం. వి. ఆ స్త్రీ. 1. బృహస్పతిభార్య: చూ, భార్య; 2. వాలిభార్య, సుగ్రీవుని భార్య (అని కొందఱు): చూ, భార్య; 3. బౌద్ధదేవి: చూ, భార్య; 4. ఓంకారము చూ, పరిణామము (చూ, ఓమ్); అం. 5 కన్యకలు అయిదుగురిలో నొకతె: చూ, కన్యకలు; దే. వి. (1) సుగంధవాల్యము చూ, వ్యాసము. 2.

తారకమంత్రము. చూ. శ్రీరామ మంత్రము చూ, మంత్రము. 1. [చూ, ఓంకారము

తారకస్తుతి సం. వి. ఆ. ఫుం. [చూ, స్తోత్రము 1.

తారకము సం. వి. ఆ స్త్రీ. అ న 1 కంటి నల్లగ్రుడ్డు చూ, లోచనము, 2. రక్షణ చూ, నక్షత్రము. 1, అ. న. 3 కన్ను చూ, లోచనము, అం 4 ఆకాశములు అయిపంటిలో నొకటి చూ, ఆకాశములు

తారకాణ. దే. వి (సం.-తారకాణము-తారకాణము- తారక్కాణ- తారక్కాణము) మూడిల-హూ-మూఁలీకి. దృష్టాంతము చూ, రుజువు.

తారకాణము. దే. వి.—పై.—

తారకాణించు దే. స. క్రి రూ- తారక్కాణించు, దృష్టాంతపఱచు సా. 2. ఆ 273. చూ, రుజువుపఱచు.

తారకుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, సారంగు, 2 తారకుడను రక్కసుడు: (తారకాసురుడు) చూ, రాక్షసుడు. 1; వి. 3. దాటించు వాడు.

తారణ. అం. 1. సంవత్సరములు అఱువదింటిలో నొకటి: చూ, సంవత్సరములు; సం. వి. 2. తరింపఁజేయునది. [హరిడము.

తారతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చుడవ: చూ, తారణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, తారతి.

తారతమ్యము. సం. వి. ఆ. న. తరతమ భావము, న్యూనాధిక్యము: చూ, వాసి. 4.

తారపీఁట. ద్వ. వి ఎద్దు వెన్నుపైవేయుపీఁట: రూ-తారాపీఁట చూ, పీఁట.

తారమంత్రి ప్రసన్నము. అం. అలంకారములు ఏఁటింటిలో నొకటి. చూ, అలంకారము. 3.

తారమంత్రిము. అం షడ్జగాంధారమధ్యమములు ఏఁటింటిలో నొకటి చూ, షడ్జగాంధార మధ్యమములు.

తారమాష్టీకము సం. వి. అ ఫు. తైల పక్వములలో నొకటి చూ, ముష్టము 5.

తారమాష్టీకయుక్తి పొ ని క్రి ఉపన 3 దినములు భోజనమునకు ముందు తైలమును రాసుకొని యుండవలయును.

తారము. సం వి. అ న. 1. నెమ్మి చూ, తోడుగు 1; 2. కనుగ్రుడ్డు చూ, లోచనము, 3 రక్షణ చూ, నక్షత్రము. 1; పుం. 4 ఫలుగుడిసినముత్యము చూ, రత్నము 1; 5. ముత్తెము ఫలుగడుగుట; విణ 6. తలలోనుంచి పలుకఁబడిన గొప్ప మోదత చూ, స్వరగము. 2; దే వి. (1) నాలుగుకాసులనాణెము: చూ, దమ్మము; (2) వ్యక్తిక విశేషము చూ, రత్నము. 1.

తారలు. అం. 1 జన్మాది —జన్మము, సంపత్తు, విపత్తు, క్షేమము, ప్రత్యక్కు-, సాధనము, నైధనము, మిత్రము, పరమమైత్రి (9); 2 పురుషులక్షణాంగములు 58 లో నొకటి: (తారలు=నల్లగుడ్లు.- తేనెవలెను తేనెటీగవలెను పచ్చనైయున్న శుక్లకరము): చూ, లక్షణాంగములు; 3. స్త్రీ లక్షణాంగములు 58 లో నొకటి: (తారలు=నల్లగుడ్లు.— నల్లనైన భాగ్యవతి యగు): చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు;

4. నాట్యోపయోగాంగములు 19లో నొకటి (చూ, అంగము. 9): చూ, నాట్యోపయోగాంగములు.

తారసము. దే. వి. 1. దగ్గఱ: చూ, సమీపము. 1; 2. తలపాటు. జై. 5, ఆ. 415: చూ, యత్నము; విణ. 3. సమీపించినది. స్వా. 5, ఆ. 81: చూ, సమీపము. 1.

తారసించు. దే. ఆ. క్రి. 1. రూ-తారసిలు-తారసిల్లు-తారు చూ, సమీపించు; 2 : చూ, వ్యాపించు.

తారసిలు. దే. ఆ. క్రి.—పై —(సమీపించుటకు.—కళా. 8, ఆ. 91; వ్యాపించుటకు - ఉ. రా. 1, ఆ. 127)

తారసిల్లు దే. ఆ. క్రి —పై.—

తారస్థాయి. ఆం: చూ, ఉచ్చతమము.

తారాక్రియలు. ఆం. లేపనము, చలనము, పాతము, భ్రమణము, బ్రిక్షేపనము, నివర్తనము, నిష్క్రామము, సముద్వృత్తము, పాక్షికృతము. (9).

తారాజువ్వ. వా. వి: చూ, బాణసంచు

తారాడు దే ఆ. క్రి. 1. (తారి + ఆడు)· చూ, తీరుగులాడు; 2 చూ, జీరాడు.

తారాపథము. సం. వి. అ పుం. ఆకాశము: చూ, వ్యోమము. 1.

తారాపీట. ద్వ. వి: చూ, రూ- తారపీట.

తారాపేక్షితము. పా. (టెలెగ్రాఫ్ఫీతద్వి.—ద్విముఖి తారాపేక్షితము, బహుముఖి తారాపేక్షితము, తారాహీన తారాపేక్షితము ఇత్యాది. (ఇట్లు రేడియో, టెలెఫోన్).

తారాబల నిర్ణయము. పా. జన్మనక్షత్రము మొదలు చందుర్డుండు నక్షత్రమువఱకు పలుమాఱు లొమ్మిదినక్షత్రములు గణన చేయవలయును. ఆట్లు గణన చేయఁగా నవితారలగు. ఆట్టి తారలలో పరమమైత్రి మనఁగాఁ దొమ్మిదవతారతోఁగూడ సమతారలు శుభ ఫలదములనియు మిగత జన్మ-విపత్-పరిత్యక్-నైధనములనెడి నవమాది విషమ రిక్తతారలు నిషేధములనియు, ఇట్లు నిషేధింపఁబడిన జన్మాది నైధనాంత విషమతారలలో జన్మతారయందుఁ దృతీయ పాదము విపత్తారయందాద్య పాదము పరిత్యక్తారయందు నాల్గపపాదము నైధనతార యందు రెండవపాదము నశుభకరములు గాన నీపాదములను నిషేధింపఁగా శేషించిన పాదములు దానపూర్వకముగ యాత్రోపాదేయములనియు నది యెట్లనిన.-జన్మతారకు ఖేదమును,విపత్తారకుగుడమును,పరిత్యక్తారకు మరణమును, నైధనతారకు నువ్వులతోఁ గూడిన సువర్ణమును దానముచేసిరేని నిషిద్ధ వ్యతిరిక్తపాదములు శుభకరములు. (చూ, తారలు.)

తారాలగ్నము. పా. జన్మ బుక్తిశేష్యంతమును పండ్రెండు ఖండములుగా భాగించినయెడల నందు జన్మకాల నక్షత్రర్క్షము ఎన్నవ ఖండమునందుఁ బడునో యాఖండసంఖ్యను జన్మలగ్నము మొదలు లెక్కింపఁగా వచ్చు లగ్నము తారాలగ్నమనఁబడును. (లేక) జనకాల మహాదిశాపరిమాణమును 12 భాగములుగ భాగించినయెడల నందు జనకాల మహాదిగర్భర్క్షము ఎన్నవ ఖండములోఁ బడునో జన్మ లగ్నమునకు నన్నవలగ్నము తారాలగ్నమగును.

తారి. నై. వి. ఆటాడించెడు సూత్రధారి: చూ, సూత్రధారుడు.

తారిణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. బౌద్ధదేవి: చూ, భార్య.

తారీఖు. వా. వి. చూ, రోజు. చూ, దినము.

తారు. దే. ఆ. క్రి. 1. తిరుగు. రాఘు. 1, ఆ. 19: చూ, సంచరించు; 2. పోవు: చూ, నెట్లు. 3; 3. కదియు. స్వా. 3, ఆ. 16. చూ, సమీపించు.

తారుకాణము. దే. వి: చూ, రూ-తారకాణ

తారుకాను. దే. స. క్రి. రూ-తారొక్కాను 1. కదియు చూ, పొందించు, ప్రే. 2 తారుకొలుపు. [తారకాణము

తారుమే దే ప్రే రూ-తార్చు కదియించు,

తారుమోగాడు దే. వి. రూ-తార్చువాడు. చూ, చూతుడు. [ఖండనులు.

తారుణి. అం. ఖండనలు 9 లో నొకటి. చూ,

తారుణ్యము సం. వి. అ. న. యౌవనము చూ, వయస్సు. 1.

తారుపు. దే. వి. రూ-తార్పు. 1. తార్చుట; 2 బరిణె. చూ, పాత్రము. 6.

తారుపుకత్తియ ద్వ. వి. చూ, రూ- తాపికత్తియ.

తారుపుకత్తె. ద్వ. వి.—పై.— [నర. 66)

తారుపుది. దే. వి.—పై —(ఆం. పదా.

తారుమారగు. దే. అ. క్రి. రూ-తాఉమాఱగు. ఆం. సం. మా. 66: చూ, స్యత్యస్తమగు [వ్యత్యయము.

తారుమారు. దే. వి. రూ-తాఉమాఉ: చూ,

తారేయుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. అంగదుడు. చూ, వానరము; 2 బుధుడు. చూ, రాహువు. 2. [పరిభా. 3, ఆ. 85.

తార్కాణ. దే. వి: చూ, రూ-తారకాణ.

తార్కాణము. దే. వి.—పై.—

తార్కాణించు దే. స. క్రి: చూ, రూ-తారకాణించు. పరిభా. 4, ఆ. 115.

తార్కిక పరిమాణము. ఆం. పరిత్యక్తము, అనుమానము, ఉపమానము, శాబ్దము. (4).

తార్కికుడు. సం. వి. అ. పుం. తర్కశాస్త్రము తెలిసినవాడు: ఆక్షపాదకుడు, ఘటశాని.

తార్కొక్కాను చూ, రూ-తారుకొను (కదియు.—పంచ. నా. 1, ఆ. 33౫; తార్కొక్కులుపు.—భాగ. 3, స్కం. 927)

తార్క్ష్యశైలము. సం. ని. అ. న. గరుడు పచ్చే తాళ్ళిగలనగ బుట్టినది చూ, రసాంజనము.

తార్క్ష్యుడు. సం. ని. అ. పుం. 1. గరుత్మంతుడు. చూ, హరిహాహనుడు; 2 అనూరుడు చూ, సూర్యసూతుడు.

తార్చు దే ప్రే చూ, రూ-తారుచు

తార్చువాడు. దే. వి. చూ, రూ-తారుచువాడు

తార్పు. దే వి. చూ, రూ- తారుపు

తార్పులాడు. దే. ఆ. క్రి (తార్పులు + ఆడు) (పెంపుడు పొట్టేలు కోడి మొదలగునవి) జేగడమాడు. చూ, వాటులాడు.

తార్పుకత్తియ. ద్వ. వి: చూ, రూ-తాపికత్తియ.

తార్పుకత్తె. ద్వ. వి.—పై.—

తార్యము. సం. విణ. తరింపదగినది.

తాఉ. దే. ఆ. క్రి. 1. ఆడగు.ఉ,హరి. 3, ఆ. 58: చూ, నుగ్రక్కు. 4; 2: చూ, మఱుగుపడు

తాఉమాఉ. దే. వి. క్రియమతప్పట: చూ, వ్యత్యాసము; విణ. 2. క్రియము తప్పినది: చూ, వ్యత్యస్తము.

తాఉమాఉవడు. ద్వ. ఆ. క్రి. (తాఉమాఉ + పడు) చూ, వ్యత్యస్తమగు.

తాలకి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. తాటికల్లు చూ, నుర. 2.

తాలతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, తాలకి.

తాలధ్వజుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, బలరాముఁడు; 2. భీష్ముఁడు: చూ, శాంతనవుఁడు.

తాలపర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. మురయనెడు గర్ంధ దర్వ్యము*: చూ, రాజార్హము.

తాలభృత్తు. సం. వి. ద్. పుం: చూ, బల రాముఁడు.

తాలమర్దలము. సం. వి. ఆ. పుం. ఒకానొక వాద్యము: చూ, స్వరము. 2.

తాలము: చూ, రూ-తాళము.

తాలవ్యములు. పా. 1."ఇ ఈ చ ఛ జ ఝ ఞ ఇ య శ";2. ఇ ఈ ఎ ఏ లం గూడిన చేఁతలు తాలవ్యంబులు.

తాలాంక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. యమునా నది: చూ, నది.

తాలాంకుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, బల రాముఁడు.

తాలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. వేలయుసిరిక*: చూ, భూమ్యాలకి; దే. వి. (1) పుత్తె. పాండు. 4, ఆ. 144. చూ, మంగళ సూత్ర్యము (చూ, భూషణము. 2)

తాలించు. దే. స. క్రి. కూరలు మొదలగునవి తిరుగఁబోయు· తిరుగఁబోయు.

తాలింపు. దే. వి. 1. తిరుగఁబోఁత: చూ, సాతాలింపు, 2. తాలించినకూర. పాండు. 2, ఆ 24: చూ, శాకము 5.

తాలిక. దే వి. మెలిక. చూ, లంకె.

తాలిచోటు. ద్వ. వి. 1: చూ, తాలి (1); 2. మంగళసూత్ర్యబొట్టు, బొట్టు, మినుపు: చూ, భూషణము. 2.

తాలిమి. దే. వి. రూ-తాల్మి-తాళిక. 1. ఓరిమి· చూ, శాంతిము. 1; 2. ధైర్యము. కళా. 7, ఆ. 208. చూ, స్థైర్యము. 1.

తాలిమికత్తియ. ద్వ. విణ. రూ-తాలిమికత్తె. తుమావంతురాలు: చూ, స్త్రీ.

తాలిమికత్తె. ద్వ. విణ.—పై.—

తాలిమికాఁడు. దే. విణ: చూ, సహనుఁడు.

తాళీవ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, తాలి.1. *·

తాళీసపత్ర్యము. సం. వి. ఆ. న. 1: చూ, తాళిసపత్ర్యి; 2: చూ, తాలి. 1.*.

తాలు. దే. వి. ఎన్ను తీసి యెండిపోయినపైరు, తుచ్ఛధాన్యము: చూ, ధాన్యము.

తాలుచు. దే. స. క్రి. రూ-తాల్చు. 1. ధరించు: చూ, వహించు; 2. నూలు పిరిపెట్టు; 3. తిరికలు చేయు; 4. దారములోనగు వాని పేను; 5. పిండిలోనగువానిని, మెతుకులలోనగు వానిని చేటతో తట్టియెత్తు.

తాలుపు. దే. వి. ధరించుట, రూ-తాల్పు: చూ, పెట్టుకొనుట. [అంకిలి. 1.

తాలుమూలము. సం. వి. ఆ. న: చూ,

తాలువు. సం.వి. ఊ. న.=దాళువ-దసడ-డవుడ-దొడ: చూ, సెలవి.

తాలువులు. అం. 1. పురుష లక్షణాంగములు 58 లో నొకటి. (తాలువులు=సెలవులు.—పద్మ దర్శనమైన రాజగును. రక్తవర్ణము లైన ధనభోక్తయగును. నీలపర్ణములైన దరిద్ర్యుఁడగును.): చూ, లక్షణాంగములు; 2 స్త్రీ లక్షణాంగములు 58 లో నొకటి. (తాలువులు-సెలవులు —ఎఱ్ఱగానున్న శుభ పతియు ఆదృష్టవతియు నగును తెల్లనైన దానియగును. నల్లనైన దరిద్ర్యురాలును, దుఃఖవంతురాలును అగును)· చూ, స్త్రీ లక్షణాంగములు.

తాలూకా. వా. వి. పగగణా. బెల్లారి లోక భాగము. "కాకినాడ తాలూకా."

తాలూకు.వా. వి. యొక్క—;విణ. చెందినది;సంబంధించినది. "నాతాలూకు ఆస్తి."

తాల్చు దే. స. క్రి: చూ, రూ-తాలుచు (దారములోనగు వాని పేనుటకు.—ఉ, హరి. 5, ఆ 131.)

తాల్పు దే వి. చూ, రూ-తాలుపు.

తాల్మి. దే. వి: చూ, రూ-తాలిమి.

తావకాళ్లు. దే. వి. బ (తావలము+కాళ్ళు) వీత మెత్తువాఁడు కాళ్లుచాఁచుకొనుటకు అమర్చిన పట్టెలు. రూ-తావకోళ్ళు.

తావకీనము. సం విణ నీది, త్వదీయము

తావకోళ్ళు. దే. వి. బ: చూ, రూ-తావకాళ్లు.

తావడము. దే. వి. 1. రూ-తావళము. రుద్రాక్షలులోనగునవి గుర్చిచ్చిన హారము. నై. 8, ఆ. 170: చూ, భూషణము. 2; 2. కందుకము: చూ, బంతి. 3.

తావత్. సం. అవ్య. 1. అంతయు: చూ, యావత్తు: 2: అందాఁక. అందనుఁక; 3. అంతమాత్రము;4. పర్యాలోచనార్థకము:చూ, నేబాను; 5. పున్నమ అమవసలు.

తావత్తు. వా. వి. తకారములోనగు అక్షరముల క్రిందవ్రాయఁబడు ద్విత్వను "—" "అత్త, "కత్తి, తుత్తుమురు, బత్తెము, ముక్తి" మొ

తావరము. నై. విణ.= స్థావర. స్థిరమైనది, స్థిరమైయుండునది.

తావలము. దే. వి. 1. చోటు: చూ, స్థానము 1; 2. ఆధారము. భార. ఆర. 5, ఆ. 47. చూ, పాత్రిపు; 3. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1.

తావళము. దే. వి: చూ, రూ-తావడము.

తావారము. దే. వి: చూ, రూ-తాళ్వారము

తావి. దే. వి. 1. పరిమళము: చూ, వాసన. 1; 2. కమలధాన్యము: చూ, ధాన్యము.

తావిగట్టు. ద్వ. వి. మలయపర్వతము: చూ, పర్వతము.

తావిగుబ్బలి. ద్వ. వి.—పై —

తావితోఁ బెనఁచినది. ద్వ. విణ. పంటచేయఁబడినది. పొనటినది, పొగటినది: చూ, సంస్కృతము. 6

తావినూనె. దే వి. తావిగలనూనె, అత్తరు: చూ, పరిబోధనము. [చూ, వాయువు.

తావిమోపరి. దే వి. గంధవహుఁడను గాలి:

తావివిలుకాఁడు. దే వి: చూ, మన్మథుఁడు.

తావీజు వా. వి: చూ, రూ-తాయిత. 1—2.

తావు. నై వి =స్థానమ్. రూ-టావు. 1. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 2. చోటు: చూ, స్థానను. 1; వా. వి. 3. ఒకబందు కాగితము. రూ-టావు-రావు;4.చూ,పటపత్రిము,

తావుకొను. దే. అ. క్రి. నెలకొను: చూ, స్థిరపడు.

తావేజు. వా. వి. చూ, రూ-తావీజు.

తావేలు. వా. వి. తహవ్వేలు: రుజువు; ఆధా.

తాసికీలు. వా. వి. బ. కొండెములు.

తాసీలు. వా. వి. బ.—పై.— [దారు.

తాసీలుదారు. వా. వి: చూ, రూ-తహశీలు

తాహతు. వా. వి. గొప్ప, మరియాద.

తాళ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తాటిచెట్టు: చూ, తాడి. 1.

తాళకము. సం. వి. అ. న. 1. పర్వత ధాతు విశేషము; 2: చూ, హరిదళము; 3. తొగరి మన్ను: చూ, సురాపాత్రిజము. 2; 4. చిన్న బీగము: చూ, బీగము; పా. 5. ఇదినున్న పు నీటితో డోలాయంత్రిమున రెండు పోములు పండిన శుద్ధియగును; అం.6. తాళకభస్మము: చూ, భస్మములు.

తాళకళలు. అం. చంచత్పుటము-రూ-చాచత్పుటము, షట్పితాపుత్రిక, సంపద్వేష్టము, ఉద్ఘట్టము. (5): (చూ, తాళము. 2.)

తాళకీయలు. అం. మార్గకీయలు, దేశ్య కీయలు. (2).

తాళగించే. వై. అ. కి. తాళముచేయు. లక్ష్మీ. 2. ఆ. 82 చూ, తాళించే. 1. 2.

తాళగిరి. వై. వి. తాళముచేయువాఁడు: చూ, సీకారి.

తాళజాతులు. అం. చతురశ్రీము, త్రిశ్రీము, మిశ్రీము, ఖండము, సంకీర్ణము. (5): (చూ, తాళము. 2.)

తాళపత్రీము. సం. వి. అ. న. 1: ఆకు, కమ్మ, తాటాకు; 2. చెవ్వాకు: చూ, భూషణము. 2.

తాళపాఠీణములు. అం. గాంధర్వ వేదమునందలి తాళాధ్యాయమునందున్నవి 10 — కాల పాఠీణములు 12, మార్గపాఠీణములు (తాళమార్గములు) 6. నిశ్శబ్దకీయలు 4 + దేశీయక్రీయలు 4=8, అంగపాఠీణములు 6, గ్రహపాఠీణములు 4, జాతికీయలు 5, ముఖ్యకళాపాఠీణములు 5 + జన్యతాళములు 96=101, లయపాఠీణములు 3, యతిపాఠీణములు 6, పరిస్తార పరిత్యయ పాఠీణములు 19. మొత్తము (170) మఱియు సూడకములు (సూళాదిసప్త తాళములు) 7 — వాద్యములు 4, తతవాద్యములు 20, ఆనద్ధవాద్యములు 18, సుషిర వాద్యములు 10, ఘనవాద్యములు 6, పంచ మహావాద్యములు 5. మొత్తము (63.) (చూ, స్వరము. 2.) చూ, ఉపవిద్యలు.

తాళమార్గములు అం. (మార్గపాఠీణములు.) దక్షిణము, వార్తికము, చిత్రీము, చిత్రీతరము, చిత్రతమము 6. అతిచ్ఛిద్రీము, 7. (అతిచిత్రీతమము)

తాళము. సం. వి. అ. న. రూ-తాలము. 1: చూ, బీగము. (పుం. అనికొందఱు); పుం. 2. పాడునపుడు చేతులతో చేఱుచెడు చేఱుపు. తద్విశేషములు.-తాళపాఠీణ కళా భేదములు - (సం.—పం.) అద్వితీయకము, అపరితాళము, అవిజ్ఞేయము, ఉత్తరకీడ, ఉద్ఘట్టము, ఉద్దీక్షణము, ఉద్దీర్ణము, ఏక తాళి, కరుణాఖ్యము, కల-రూ-కళ, కాష్ఠ, కుడుక్క-కము, కృష్ణ, క్రీయ, క్రీడము, ఖండము, గరుడతాలము, తాళ తృతీయకము. మొ. (చూ, స్వరము. 2,) తాళమానాష్ట లవకాలము. (సం. ప.)— కాష్ఠ; తాళపాఠీణక్రీయాభేదము. (సం.ప.)- ఆవాపము; తాళాపాఠీణ జాతివిశేషము.— (సం. ప.)-ఖండము; ఎనిమిది యుత్తరముల కాలము.- (సం. ప) —ఆదితాళము; నృత్త గీతాదులకాలము.—: చూ, ఘనము. 1; లఘ్వుత్తరముయొక్క చతుర్థభాగోచ్చారణము చేయునంతటికాలము -తృటి. (మిగత విశేషాంశములకు 'స్వరము. 2.' చూడుము.) 3.—తాడి. రూ-తాడము తాటిచెట్టు. చూ, శ్రీతాళము; 4. కత్తిపిడిజో చూ, పిడి. 2; 5 తాళముచేసెడు పించేవాద్యము చూ, వీణె; 6 లూడిలెడుకంటె హెచ్చే; 7 యక్షధూపము; చూ, సజ్జీరసము; 8: చూ, హరిదళము; 9. విల్లు చూ, బాణము. 1; 10. అఱచెయ్యి చూ, హస్తము; అం. 11. సళబ్దక్రియలునాలుగింటిలోనొకటి: చూ, సళబ్దక్రియలు, 12. ఘనవాద్యములు ఆఱింటిలో నొకటి: చూ, ఘనవాద్యములు; 13 పరిణవనాదములుపదింటిలోనొకటి: చూ, పరిణవనాదములు; దే. వి. (1) మల్లబంధ విశేషము. భార. విరా. 2, ఆ. 19: చూ, మల్లశాస్త్రము; వై. వి. (2) =తాల. తలుపులోనగు వానికి వేసెడు తాళము: (చూ, తాళము. 1.) చూ, బీగము.

తాళముచెవి. వా.వి. తాళముచేయుటకును తీయుటకును తగిన పాడవగు పనిముట్టు (కీ): చూ, బీగము.

తాళములు. అం. ధ్రువము, మటిమను (మ్యము), రూపకము, త్రిపుట. జేంపె, ఆట, ఏకము (7): (చూ, తాళము. 2.)

తాళమాలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. సేలతాడు* చూ, శిలీంధ్రికము

తాళవర్జితము. అం. గాయకదోషములు 14 లో నొకటి: చూ, గాయకదోషములు.

తాళవృంతము సం. వి. ఆ. న: చూ, విసనకఱ్ఱ.

తాళశ్రుతీయకము. సం. వి ఆ. పుం. తాళ పాణికళాభేదము. చూ, తాళము. 2.

తాళసపత్తిరి. సం వి. ఆ. న.= చూ, తాళిస పత్తిరి.

తాళాంగములు (అంగపాణములు) అం. అనుద్రుతము (విరామము), ద్రుతము, లఘువు, గురువు, ప్లుతము, కాక పాదము. (6)

తాళాధిగోహణన్యాయము పా. తాటిచెట్టెక్కువాని నెంతదనుక నెగదోయుదురనుటి

తాళాధ్యాయము. పా. 1 శివశక్తుల సామర స్యాత్మక రూపమే తాళము. మఱియు భూతజధ్వనులతో తన్మధ్యస్థము లయిన విరామకాలములతోనయిన నృత్యగీతవాద్య కాల పరిచ్ఛేదనమే తాళశబ్దార్థము. దీనిని గుఱించి తెలుపునది తాళాధ్యాయము, వా. 2. కొట్టుట, తన్నుట. "నీకు పాఠము రాకున్నచో తాళాధ్యాయముతప్పదు."

తాళాలు. వా. పి.బ. చూ, కన్నాత. ఆం. భా. ద్వి. 207. (తాళిములు)

తాళి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1.=తాడి* చూ, శ్రీతాళిము, దే వి. రూ-తాళీ (1) పతకము, హారము నడుమనుండెడు గిత్తపు బిల్ల: చూ, భూషణము. 2, (2) రూ-తాడిము-తాసళిము, ఒకానొక హారము. ఉ, రా. 5, ఆ. 305: చూ, భూషణము. 2.

తాళించే దే. స. క్రి. 1. మోదమాడునపుడు కిందపెయిటకై పాచికలను చేతనుంచుకొని యిటు నటు త్రిప్పు. ఉ. హరి. 3, ఆ. 64; వై. ఆ. క్రి. 2. తాళముపేయు. లక్ష్మీ. 2. ఆ 82: తాళగించే, దగువుపేయు.

తాళిక. దే. వి. 1. ఓర్పు: చూ, శాంతము. 1; విణ. 2. చొలివది. చూ, శాంతము. 3

తాళికయగు. దే. ఆ. క్రి. తాళు. ఆఁటు.

తాళితాఁకు. దే. ఆ. క్రి మూర్ఛిల్లు. సాంబ. మా. 42: చూ, సొమ్మసిల్లు

తాళిసపత్తిరి. వై. వి.=తాళిసపతిరి. (సం. ప)-తాళీసపత్రిము-రూ-తాళిసపత్రిము (జ్వరహరము. అగ్ని దీప్తినిచ్చును. శ్లేష్మహరము. తాళిసాది చూర్ణములలో నిది కలియును. బంగాళాదేశములోని స్త్రీలకు ప్రసవించిన తరువాత నిది టానిక్‌గా(బలముకలుగుటకు) నిచ్చెదరు. [భస్మములు.

తాళిసము. అం. ఒకానొకభస్మము చూ,

తాళిసాదిచూర్ణము. పా. తాళిసపత్రిము, లవంగాలు, దాల్చినచెక్క, వాయువిళంగాలు, తవాక్షీరి, జాపత్రి, జోజికాయలు, శొంఠి, పిప్పలి, మిరియాలు, కరక్కాయలు, తాడికాయలు, ఉసిరికపప్పు, ఏలక్కాయల లోని గింజలు, రససిందూరము వీనిని సమభాగములుగ చూర్ణించేది.

తాళీ దే వి: చూ, రూ-తాళి (1) (2). (హారవిశేషమునకు.—ఆచ్చ. నుం, కాం. 34.)

తాళీకుఁడు దే విణ. కార్యకర్త: చూ, వ్యవహర్త 2.

తాళు. దే అ. క్రి. 1: తాళికయగు: చూ, శాంతించే; 2. చూ, సహించే; 3. ఆత్రి పడకవిచారించే: రూ-తాళుకొను, నిదానించే, నిబ్బరించే.

తాళుకొను. దే. అ. క్రి.—పై.—

తాళ్ళపాము .వా.వి.1.ఒకానొకతాలకీర్ణ:చూ, తాలకీర్ణ; 2. ఒకానొకపాము: చూ, సర్పము. (ఇట్లుతాడిల్లిపాము)

తాళ్వారము. దే. వి. రూ-తావారము. స్తంభముల మీఁదికి దించిన సోపా: చూ, సదనము. 1.

తి

తి. పా.వ్యాకరణంబున.-1. అట్లు మొదలగుళబ్దంబుల తిశ్శబ్దంబంతా గమంబును లోపంబునఁ గొక్కటికి లోపంబునగు; 2. విభక్తిపరంబగునపుడు గోయిచ్ఛతులతుది యత్వరంబు తిపర్ణంబగు; 3. టి-తిశ్శబ్దంబులు పరంబులగునపు డుత్వంబున కిత్వంబగు; 4. టి పర్ణంబు పరంబగునపుడు కిందు- మీఁదు- ముందు పుపర్ణంబుల యుత్వంబున కత్వంబగు; 5. బౌపవిభక్తికములత్వతీయాసప్తములకి త్వం బాదేశంబు బహుళంబుగానగు. (4—5 అక్షరంబుల యంతంబులు'తి.'కి సంబంధించినవి గాన నిటవివరింపఁబడియె.)

తింట. దే. వి. తినుట: చూ, సాపాటు

తిండి. దే వి. 1 భోజనము: చూ, సాపాటు; 2. ఆహారము. పై 3, ఆ. 34: చూ, సాదము (1)

తిండికత్తియ ద్వ వీణ. రూ-తిండికత్తె తిండిపోతు: చూ, స్త్రీ [భక్షకుఁడు

తిండికాఁడు. దే వీణ. రూ-తిండీఁడు. చూ,

తిండిపోతు. దే. వీణ. 1: చూ, తిండికత్తియ, 2: చూ, తిండికాఁడు.

తిండీఁడు. దే. వీణ: చూ, రూ-తిండికాఁడు.

తిండుకిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. అగ్నిమేడి*

తింతిరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చింత*: చూ, బహుపత్రి.

తింతిడ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.—పై:—

తింతిడము. సం. వి. ఆ. పుం. 1:చూ,తింతిరి*; న. 2. చింతపండు: చూ, తింత్రిణీకము.

తింతిడి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: 1: చూ, తింతిరి*: 2. మోదము: చూ, వ్యవహారము. 4.

తింతిడిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, తింతిరి*.

తింతిడీకము. సం. వి. ఆ. న: చూ, తింతిడము.

తింతిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, తింతిరి*.

తింతినిక. సం. వి ఆ. స్త్రీ.—పై —

తింత్రిడీకము. సం. వి ఆ. న: చూ, రూ-తింతిడీకము-తింత్రిణీకము.

తింత్రిణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, తింతిరి*:

తింత్రిణీకము. సం. వి. ఆ న చూ, రూ-తింత్రిడీకము. [చూ, ఆసవములు.

తింత్రిద్యాసవము. అం. ఆసవములలోనొకటి.

తిందుకము. సం. వి. ఆ పుం. —చూ, తుమ్మిక- తుమికి: (ఆసాధ్యమాసమందు చెట్లుమొవటను గొప్పతవ్వినఁ పరిమళయుక్తములు,మధురయుక్తములు అగు గొప్ప పండ్లుపండును: చూ, గోహాదిశాస్త్రము)

తికమక. దే. వి. 1 కలఁత. సా 1. ఆ 94: చూ, సంతాపము; 2: చూ, సంశ్లిష్టము; 3 అంగములయొక్క అస్వాధీనత. భాగ. 6, స్క-ం. 308

తికమకగొను. దే. అ క్రి (తికమక + గొను) 1: చూ, సంశ్లిష్టమించు. భాగ 6, స్క-ం. 275, 2 అంగములయొక్క అస్వాధీనతను పొందు తికమకలాడు.

తికమకలాడు. దే. అ. క్రి —పై.—

తికమ. పై. వి. 1.—త్రిక. ముడ్డిపూస. చూ, రూ-టి; పై. సం. 2.—త్రిక మూఁడు. చూ, మూఁడు.

తికోషము. సం. వి. అ. పుం. చూ, తిమి. 2.

తిక్క- దే. వి. రూ- త్రిక. 1. పిచ్చి: చూ,

వెట్టి. 1; 2. పిచ్చివాఁడు: చూ, వెట్టి వాఁడు; 3: చూ, పైత్తము (చూ, ధాతువు.)

తిక్కగొను. దే. అ. క్రి. (తిక్క + కొను) పిచ్చెత్తు: చూ, చిత్తొత్తు.

తిక్కటమక్కట. దే. వి. కలఁత: చూ, సంతాపము. [తిక్కణిక.

తిక్కటిక. సం. వి ఆ. స్త్రీ: చూ, రూ-

తిక్కడి. దే. వి. నూలుపడికెడు చిప్పకడురు చూ, తర్కువు. [పగడము.

తిక్కశోక. సం. వి ఆ. స్త్రీ. చూ, మట్టి

తిక్కన. ఆం కవులు ముగ్గురిలోనొకఁడు చూ, కవులు.

తిక్కశంకరయ్య జా. పట్టు వీడని వాఁడు

తిక్త. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కటుకగంధినీ: చూ, శఁపలాఁదని. 1.

తిక్తకగంధకి. సం వి. ఈ. స్త్రీ. కంద పల్లి* చూ, పంచ్యాకగంధకి.

తిక్తగుంజ సం వి. ఆ. స్త్రీ కానుగ * చూ, శాఖస్థమము.

తిక్తబీజ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పెద్ద చేదు ఆనుగు * చూ, సొఅ.

తిక్తము సం. వి. అ. న. 1. చేఁతిపొట్లి* చూ, పొట్ల; పుం. 2. కవసు, చేదు. (సం. ప).—కటువు; విణ. 3. సుగంధము గలది, కషాయము, సురభి: చూ, వాసన; 4 చేఁదైనది

తిక్తవారము. సం వి అ పుం. 1. తుమ్మెదల మైగునము: చూ, సంయోగము; 2. పిశాచము పట్టినమనస్సు: చూ, హృదయము. 2.

తిక్తశాకము సం. వి. ఆ. పుం 1. ఉలిమిరి* చూ, శ్వేతపుష్పము; 2. చేండ్రి* చూ, నెలచేండ్రి [చూ, సొఅ.

తిక్తాలాబువు. సం. వి ఊ. పుం. చేఁతిసొఅ*:

తిగ. నై. స.=తిక్కమ. రూ-తివ-తీ. "తే. ఉన్నవాఁడీతఁడే తిగ-కన్నులేని, శంభుఁ డవుమేను." (చందార్ణోకము. 15): చూ, మూఁడు.

తిగకంటి. ద్వ. వి (తిగ + కన్ను) ముక్కంటి. ఆచ్ఛ. ఆ, కాం. 13. చూ, శివుఁడు.

తిగకాళ్ళదేవర. ద్వ. వి. నిష్ప: సాం. దే. 12: చూ, పహ్ని. 1.

తిగపోలుదాయ. ద్వ. వి: చూ, శివుఁడు. (ఇట్లు తిగపోలు వేటకాఁడు)

తిగవంచ. ద్వ. స. రూ-తీవంచ. గూ, నాలుగు.

తిగియు. దే. స. క్రి. రూ-తివియు. ఆకర్షించే: చూ, రెమ్ము.

తిగుచే దే. స. క్రి. రూ-తివుచే

తిగుచేనాఁడు. ద్వ. వి ఊడ్చువాఁడు (సం.ప) —కర్షగుఁడు-రూ-కార్షకుఁడు.

తిగ్మము సం. వి. అ. న. 1. వెట్ట చూ, వేఁడిమి; విణ 2 వేఁడిమికలది చూ, వేఁడిమి. [భార.విరా.5.ఆ.154.చూ, గాశి.1.

తిట్ట. దే. వి. గుట్ట. భార. ద్రోణ. 5, ఆ. 193;

తిట్టాట. దే. వి చూ, శాపము. 1

తిట్టాడు. దే. స. క్రి. (తిట్టు + ఆడు) తిట్టు: చూ, శపించే.

తిట్టు. దే వి. 1 చూ, తిట్టాట. పాండు. 5, ఆ 270; 2. అపదూఱు భార. ఉద్యో. 1, ఆ 331: చూ, నింద. 1; స. క్రి 3. చూ, తిట్టాడు. కళా. 4,ఆ.19; 4. దూఱు చూ, నిందించే. [పీటిబోవు.

తిట్టుపడు. ద్వ. అ. క్రి. (తిట్టు + పడు): చూ,

తిట్టువాటు. ద్వ. వి. చూ, తిట్టు. 2.

తిడిమ్మి. దే. వి. 1. రథము పాఱునప్పటి మోర్తెత యండిగుభ్వన్యను కరణము. చూ, హూహూ; 2. రథము పాఱునప్పటి మోర్తెత: చూ, స్వగము. 2.

తిణింగిణి. అం. వినాణములు 32 లో నొకటి: చూ, వినాణములు.

తిణిగి. అం.—పై.—(ఇట్లుసింగిణి.)

తితఉవు సం వి. ఉ. ప్రు. న. రూ-తీతఉవు, చాలని (తె. ప)—జెల్లి-జెల్లెడ

తితిక్ష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఓర్పు: చూ, శాంతము 2, అం 2 నిమాదులు ఆఱింటిలో నొకటి చూ, శమాదులు.

తితిక్షువు. సం. విశే. ఉ చూ, సహానుడు

తిత్తి పై. వి—సూర్తి 1 కొలిమితిత్తి. చూ, భస్త్ర; 2. మృగములతోలు. స్వా. 4, ఆ 60 చూ, నెగడు. 1; 3 ఒలిచి సుతిపో యుట కోర్చి ఆచినతోలు. చూ, నెగడు. 1; 4. చూ, తత్తెర, 5. కత్తులతిత్తి చూ, హుడపము. 2; 6. పక్కాపులి తిత్తి చూ, హుడపము. 2; 7 అసిమి. చూ, సంచి.

తిత్తికాడు. పై. విణ చూ, సుతికాడు.

తిత్తిరి. సం. వి ఇ ప్రుం=చూ, తీతువు.

తిథి. సం. వి. ఇ. ప్రుం. స్త్రీ. 1.=తేది. పాడ్యమిలోనగునది (శుక్లపక్షము మొదటినుండి కృష్ణముగా ఐదేసి తిథులు నంద, భద్ర, జయ, రిక్త, పూర్ణ యను నామములుకలవి యగును.):చూ,తిథులు;2.ఆబ్దికము,శ్రాద్ధదిన ము:చూ,సాంవత్సరికము;అం. 3. పంచాంగ ములలోనొకటి.చూ, పంచాంగములు:(చూ, అంగము. 9); 4 దినాంగములు అయిదిం టిలో నొకటి. చూ, దినాంగములు; 5.తద్వి.—మూడువారములుకూడినతిథికి.—అవమము, త్రిద్యుస్పృక్కు: (చూ, దినము)

తిథిపర్ణి. సం. వి. ఇ. ప్రుం. చంద్రుడు చూ, హిమాంశువు.

తిథులకు అధిపతులు. పా. పాడ్యమికి-అగ్ని, వి-బ్రహ్మ, త-పార్వతి, చ-విఘ్నేశ్వరుడు, పం- ఆదిశేషుడు, ష- కుమారస్వామి, స-సూర్యుడు,అ-శివుడు, న-ఆష్టవసువులు, ద-దిగ్గజములు, ఏ-యముడు, ద్వా-విష్ణువు, త్రి-మన్మథుడు, చతు-కిలిపురుషుడు, పౌ-చంద్రుడు, అమా-పిల్లిదేవతలు,

తిన్నలు. అం. తిన్నలు నంద్రునివలన నేర్పఱుపఁ బడినవి. తిథి మనఁగా అమృతనిధి యేయాలచే విస్తరింఁబడునని (పాడ్యమి మొదలునువాని సంజ్ఞలును, పర్యాయపదములును "వారికాంస రము" అను సదుపు కడఁజూచోగొనఁబడును) (చూ, తిథి)

తినాసము పై వి—తినిశము. నెమ్మి చూ, స్వాంతనము.

తినిపించే. గే. స. క్రి. తినునట్లుచేయు.

తినిపించేవాడు. గే. వి. చూ, ఆయితి.

తినిశము. సం. వి. అ. ప్రుం = చూ, తనాసము.

తినుఁ. దే. స. క్రి: చూ, సాపడు.

తినుకు. దే. వి. 1. ముక్కి-ముక్కి- నిష్టించుట: చూ, యాతన; అ. క్రి. 2. ముక్కి-ముక్కి- విష్టించే చూ, విష్టించు

తినుట. దే. వి. తినఁబడుట. చూ, భుక్తము 1.

తినువాఁడు. దే.వి.కుడుపరి చూ,మిగింగువాఁడు.

తిన్న. దే విణ. 1 మనోజ్ఞము. చూ, హృద్యము; 2. యుక్తము. పాండు. 2, ఆ. 121. చూ, యోగ్యము 2; 3. తిమ్మ, నిమ్మళము: చూ, స్వస్థము, 4 నూటి, ఋజువు (అనియు) చూ, లక్ష్యము. 1; 5. సౌమ్యము. భాగ. సౌ 1, ఆ. 80. చూ, సవరణ-రూ-సవరణము. (చూ, సౌమ్యము)

తిన్నఁగా దే. దర్శ: చూ, ఒయ్య. 1.

తిన్నఁడనముగలవాఁడు. దే. వి: చూ, సగళుఁడు.

తిన్నన. దే. వి. 1. మనోజ్ఞత. ఆం, భా. తృ. 14: చూ, హృద్యము; 2. యుక్తత: చూ, యోగ్యము. 2; 3. తిమ్మన, స్వస్థత: చూ,

స్వస్థము; 4. మయివడి-రూ-మెయివడి-మై వడి: చూ, సౌమ్యత; 5. ఋజుభావము పాండు.8,ఆ. 94: చూ,హృద్యము

తిన్నియ. దే. వి. రూ-తిన్నె-తీనియ-తీసె. అచ్చ. ఆ, కాం. 10: చూ, వేదిక.

తిన్నె. దే. వి. 1.—పై.—; 2 గవనివాకిట వాటముగ నేర్పఱచిన మట్టిదిబ్బ, హస్తి నఖము: దిబ్బ.

తిపరతాండము. వా. వి. మనస్సునకు కుదురు పాటులేకుండఁ జేయుట. (తిపరతాండర్చిను అనియు)

తిపిరి. వా వి. చూ, సొఱకాయ.

తిపిరికిన్నెర. వా. వి. సొఱకాయచే రచించిన వాద్యము: చూ, వీణె.

తిపురుకట్టు. దే. అ. క్రి: చూ, వ్యాపించే.

తిప్ప. వై. వి.=ద్వీప. 1. కొండ చూ, పర్వతము; 2. చిన్నకొండ చూ, పర్వతము, 3. ఉడ్డ. పసు. 1, ఆ. 137. చూ, రాశి. 1.

తిప్పకాయ. దే. విణ. ఆకతాయి. చూ, వ్యాధుఁడు 2. (ఇట్లు డిప్పకాయ)

తిప్పతీఁగ. దే వి. రూ-తిప్పతీఁగె * చూ, సోమవల్లి (దీనినుండి తిప్పసత్తు తీయుదురు. ఇది బ్వ్యాములమీఁద పనిచేయును.)

తిప్పతిమ్మరి. ద్వి. వి. 1. కోఁతి. అచ్చ. కిష్కిం కాం. 28 చూ, వానరము, 2. కొండచిలువ: చూ, సర్పము.

తిప్పతొల్లు ద్వ. వి ఇక్షుకిణి: చూ, భూతృణ

తిమిరి. దే వి. 1 మాటుపాటు: చూ, ప్రయత్నయము; విణ. 2. అల్పము చూ, స్వల్పము, గూ. ఏ. 3. రెక్కలాడింపుపాటు (దేడా)

తిమ్మి. దే. వి. ముంజేతికి కిట్టు పోయేచే వెనుకకు మరలించి మరలించి కుట్టెడు గట్టి కట్టు: చూ, న్యాతి. 1.

తిమి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. నూఱుయోజనముల పొడవుగలచేప: చూ, మత్స్యము. 1; 2. ముస్నీరు: చూ, సముద్రము.

తిమింగిలము. సం. వి అ. పుం. తిమిని మ్రింగెడుచేప: చూ, మత్స్యము. 1.

తిమిటము. సం. వి. అ. పుం. నాటాఁ్రమును ఫలవిశేషము: నాటామ్రిము, నేటుపు.

తిమితము. సం. విణ. 1.తడిసినది: చూ,వోదము. వా. వై. వి. (1)=స్తిమితము. నెమ్మది.

తిమిరము. సం. వి. అ. న. 1. రూ-తీమిరము. చీఁకటి: చూ, మేచకము. 1; 2. కంటి తెవులు: చూ, బిడాలము. 2; 3.=తిమిరి. రూ-తిమ్మిరము: చూ, తిమ్మిరి.

తిమిరి. వై. వి.=తిమ్మిర: చూ, రూ- తిమ్మిరి. (దేశ్యమని శ. ర.)

తిమిరిమీను. ద్వ. వి. ఒకరకముచేప: చూ, [మత్స్యము. 1.

తిమీతిమింగిలము. జా. తిమినిమ్రింగినచేపను మ్రింగెడుపెద్దచేప (గుడిని గుడిలోని లింగమును మ్రింగెడి యూహగల వానియందు వాడెదరు)

తిమురు. వై. వి.=తిమ్మిర.1 చూ, రూ-తిమ్మిరి (దేశ్యమని శ. ర); దే. వి. 2. గర్వము: చూ, హంకారము; అ. క్రి 3 చూ, సంభ్రమించే; 4: చూ, విజృంభించే; 5. ఒళ్లు విఱుచే; 6. గర్వించే: చూ, హంకరించే.

తిమురుకొను దే అ క్రి. ఆగ్రహముతో పెనఁగులాడి పడలించుకొను

తిమురుపట్టు. దే అ. క్రి. కొఱుకుపాఱు.

తిమ్ము దే. విణ చూ,తిన్న.3. [చూ,వానగము.

తిమ్ముఁడు. దే ని. (తిరుమల + ఁడు) కోఁతి:

తిమ్మదియ్యము దే. వి. (తిమ్మ + తియ్యము) రత్నప్రస్తె చూ, సంయోగము.

తిమ్మన దే. వి. 1. స్వస్థత చూ, స్వస్థము; 2.మంచిలము. ఆం సం. మాన. 52: చూ, హృద్యము; 2 ఒకానొకకవి. "ముక్కు తిమ్మనార్యు ముద్దుపలుకు." పాం. పీఠిక.

తిమ్మనము. నై. వి.=తేమనమ్. చేల్ల పులును: చూ, మజ్జిగ.

తిమ్మిని బిమ్మిని బిక్కిమ్మని తిమ్మినిఁజేయువాఁడు. జా. తలలు తీసి తలలు పెట్టు (మార్చు)వాఁడు.

తిమ్మప్ప. ద్వ. వి. వేంకటేశ్వరస్వామి రూ-తిమ్మప్పఁడు: చూ. వేలుపు.

తిమ్మప్పఁడు. ద్వ. వి. (తిరుమల + అప్పఁడు) —పై.—రా, వి. 1, ఆ. 26.

తిమ్మవఁడు. ద్వ. అ కి (తిమ్మ + పఁడు) నేది దేఱు: చూ, రెక్కొ-ను. [తిమ్మిరి.

తిమ్మిరము సం. వి. అ. న.=తిమురు: చూ,

తిమ్మిరి నై. వి.=తిమ్మిరి. స్పర్శము తెలియని గోగము) (రూ-తిమిరి-తిమురు) (వేర్యమని శ.ర) చూ, బోమ

తిమ్ము. వా. స. కి చూ, దీవించు.

తియ్య దే వినా. కమ్మనిది. లక్ష్మీ. 1, ఆ 47: చూ, మధురము.

తియ్యఁబోఁడి. దే వి. (తియ్య + పోఁడి) 1. చెఱుకుపలె మనోజ్ఞురాలగు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

తియ్యకొండ. మి. వి. కనరులేనికొండ, చిరుగడుగు: చూ, సూరణము.

తియ్యగూర. ద్వ. వి. (తియ్య + కూర) పులుసు చేరని కమ్మగూర. కాశీ, 7, ఆ. 186 చూ, వ్యంజకము. 1: (చూ, శాకము. 1.)

తియ్యఁదనము. దే. వి. కమ్మన: చూ, మధురము. [మ్మ. చూ, రక్తబీజకము.

తియ్యదానిమ్మ. ద్వ. వి తియ్యనివిత్తులుగలదాని

తియ్యన. దే. వి: చూ, తియ్యఁదనము (విశేషణముచో "తియ్యనిపలుకులు")

తియ్యనినోరఁ జేదుమేయుట. జా. మంచివాఁడైయుండియుఁ జెడ్డతనముచూపించుట. "నీయట్టి గట్టి దొరకు నుచితంబే తియ్యని నోరంజేదు మేయుట నాయంబుగాదని." (పరిభావతీ పరిగ్యుమ్ము.) [రాంకము.

తియ్యనిమ్మ. దే వి. కమ్మనిమ్మ*: చూ, శర్క-

తియ్యమాను. దే వి. చెఱుకు, రూ-తీయమాను. మధుతృణము*. చూ, రసాలము. 3.

తియ్యమామిడి. దే. వి. ఎలమావి, సహకారము* చూ, మామిడి.

తియ్యము. దే. వి. (రూ-తియ్య-తియ్యన-తీయ-తీయము) 1 ప్రియవచనము. ఉ హరి.5, ఆ. 31: చూ, శబ్దము. 2; 2 ప్రేమము. భార. ఆర. 6, ఆ. 184. చూ, స్నేహము 1; 3 మంజులము. ఆం, భా. లై 14· చూ, హృద్యము. [శిగురాకు. 1.

తియ్యమునగ ద్వ వి. ఎల్లమునగ* చూ,

తియ్యమాను. దే. వి. చూ, రూ-తియ్యమాను.

తియ్యవిలుకాఁడు దే. వి: చూ, మన్మథుఁడు.

తిరగలి దే. వి చూ, రూ-తిరుగలి.

తిరపడు. నై. అ. కి. (తిరము + పడు): చూ, స్థిరపడు ఉ, హరి. 3, ఆ. 31. [4,ఆ.162.

తిరము. నై. వినా. =:చూ, స్థిరము. ఉ, హరి.

తిరశ్చీనము. సం. వినా. 1. అడ్డముగాఁబోవునది; అం. 2. గీర్వాణభేదములు నాలుగింటిలో నొకటి: చూ, గీర్వాణభేదములు.

తిరస్కరించు. సం. స. కి· చూ, భంగించు.

తిరస్కార (రి) ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=తెర: చూ, పస్త్రము. [చూ, పహేలనము.

తిరస్కారము. సం. వి. అ. పుం తెగడిక: తిరస్కృతము. సం. వినా. తెగడఁబడినది: చూ, పహేలనము. [స్కారము.

తిరస్కార్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ : చూ, తిరస్తిరస్తు అం. (రాష్ట్రము)రాజ్యాంగములు ఏడింటిలోనొకటి: చూ, రాజ్యాంగములు.

తిరి. దే. వి. జేడ. ఉ. రా. 3,ఆ. 106: చూ వేనలి. 1; 2. సుడి: చూ, సుడి. 1.

తిరిక. దే. వి. మెలిక: చూ, లంకె

తిరిగిచ్చేయు. దే. అ. క్రి 1. ప్రదక్షిణమను: చూ, వలగొను; స. క్రి. 2. పరిచ్ఛేదించు ఈ. హరి. 2, ఆ 169 చూ, చేర్చించు

తిరితీపులాడు. దే అ. క్రి (తిరితీపులు+ఆడు) పైనడగులాడు: చూ, పెంటిగొను.

తిరిపగాడు. దే. వి.(తిరిపము + కాడు)(రూ-తిరిపరి-తిరిపె-తిరిపెగాడు)భిక్షకుడు·చూ, యాచకుడు.

తిరిపగొట్టు దే. విణ. విడుపని బిచ్చేగాడు, అవిగ్రస్తభిక్షకుడు: చూ, యాచకుడు.

తిరిపము. దే. వి. బిచ్చేము చూ, యాచన.

తిరిపమెత్తికొను. దే. స. క్రి చూ, యాచించు.

తిరిపరి. దే. విణ. (తిరిపము + అరి): చూ, తిరిపగాడు. కాశి 7, ఆ. 52

తిరిపె. దే. విణ.—పై.—

తిరిపెగాడు దే. విణ.—పై.—

తిరిపెము. దే. వి· చూ, రూ-తిరిపము.

తిరియు దే. స క్రి రూ-తిరుచు భిక్షమెత్తు భార సౌ 1, ఆ 217· చూ, యాచించు

తిరిర. దే. వి. తితికి యనుచేప· చూ, మత్స్యము 1.

తిరిగడు ద్వ్. అ. క్రి. (తిరి + పడు) కలతరపడు చూ, సంక్షోభించు

తిరిపెట్టు. దే. స. క్రి. (తిరి + పెట్టు) కలత పఱచు చూ, సంక్షోభించు.

తిరీటకము సం వి. ఆ. పుం. రూ-తిరీటము చూ, లొడ్డుగు*

తిరీటము. సం వి. ఆ. పుం. 1.—పై.—; న. 2. కిరీటము: చూ, సీసకము. 1.

తిరు. పై. విణ=శ్రీ. శ్రీప్రదము, శుభకరమైనది: చూ, శుభము. 4. "తిరునామము, తిరుమేను" మొ. (దేశ్యమని శ.ర.)

తిరుండు. పై. విణ.=స్థిరః: చూ, స్థిరుండు.

తిరుకాపు. ద్వ. వి. భగవంతునియొక్క— అలంకారము· చూ, భూషణము. 2.

తిరుకొలను. పై. వి. రూ-తిరుకొళంబు. పుష్కరిణి: చూ, సరస్సు 1. (దేశ్యమని శ. ర.)

తిరుకొళంబు. పై వి.—పై.—

తిరుకొగము. జా. ఏమియులేకుండఁజేయుట.

తిరుగఁబడు. ద్వ అ. క్రి (తిరుగన్ + పడు) 1. ఎదిరించు: చూ, ప్రతిస్పుటించు, 2.తిరుగు· చూ, అల్లాడు. 2; 3. మరలు. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 61 చూ, పటిల్లు; 4. ఎదురెక్కు—. లక్ష్మీ. 4, ఆ. 63: చూ, ఫల్లటిల్లు, వా. 5. వీఁపుకిందను, పెలకిలఁబడు· చూ, పెలకిలు (స్వార్థమునపడు)

తిరుగఁబోఁత. దే.వి రూ-తిఱుఁగబోఁత.తిరుగఁబోయుట, తాలింపు రా, వి. 2, ఆ 101: చూ, సాతాంలింపు.

తిరుగఁబోయు. దే. స. క్రి. (తిరుగన్ + పోయు) తాలించు· చూ, సాతాలించు.

తిరుగడ. ద్వ. వి. (తిరుగు + గడ) మరపెట్టిన గొట్టము· చూ, మరచుట్టు

తిరుగలి. దే. వి. 1 (తిరుగు + కలు) పిండిలోనగునవి విసరెడు శిలాయంత్రము. రూ-తిరగలి-తిఱుగల్లు, జేక్కి—. (సం. ప).—ఘరట్టము, చక్రికాయంత్రము; వా. 2. బియ్యమునైనఁగల ఎఱ్ఱనిచోరపోకుండునట్లు విసరెడు గఱుకులగల్ల గల పడ్డ తిరగలి. (ఈబియ్యము మరబియ్యముకంటె ఆరోగ్యప్రదము); దే. వి. 3 (తిరుగు+కలి) భ్రమము: చూ, విహారము 1.

తిరుగాడు. దే. అ. క్రి. (తిరుగు+ఆడు) తిరుగు. పై. 8, ఆ. 125. చూ, సంచరించు.

తిరుగు. దే వి. 1 రూ-తిరుగుడు. తిరుగుట. పాండు. 4, ఆ. 275: చూ, విహారము.1; 2. రూ-తిరువు. అపజయము. ఆం, భా. ద్వి-224: చూ, పరాజయము; అ. క్రి. రూ-

తిరువు. 3. చూ, సంచరించే. ఉ. హరి. 6, ఆ. 140; 4: చూ, పరిభ్రమించే; 5. నెనుకకు మరలు: చూ, వెనుదీయు. 1: 6: చూ, వటిల్లు. భాగ. 1, స్క్రం. 82; స. కి. రూ-తిరువు. 7. పరివేష్టించే పాండు 4, ఆ. 275; నై. 2, ఆ. 4. చూ, వేష్టించే

తిరుగుబోతు. దే. విణ (తిరుగు+పోతు) 1. తిరుగునట్టి స్వభావముగలవాడు; 2. తిరుగునట్టి స్వభావముగలది: చూ, స్త్రీ; 3. కులట చూ, అంపలాడి, 4. లంజెకాడు చూ, విటుడు.

తిరుగుడు. దే వి. రూ-తిఱుగుడు. 1 తిరుగుట చూ, విహారము 1; 2. చూ, సంస్కారము, 3. చూ, వ్యత్యయము, 4. తిరుగుడుగొక్కు— చూ, మ(అ)ర ; 5 చక్రము చూ, చక్రము. 1. (చూ, చక్రము. 10)

తిరుగుడుచీల. దే. వి. రూ-తిఱుగుడుచీల తిరుగుడు నొక్కులుగల చీల: చూ, మ(అ)ర

తిరుగుడుతాళ్ళు. దే. వి. పక్షులను బట్టెడు సాధనము, తిప్పుడుతాళ్ళు: చూ, సూత్రము 1.

తిరుగుడుగొక్కు. దే. వి. (రూ-తిరుగుడు-తిఱుగుడు-తిఱుగుడుగొక్కు—) చూ, మ(అ)ర.

తిరుగుడుపడు. ద్వ. అ కి్రి. చూ, పరిభ్రమించే

తిరుగుడుపాటు. ద్వ. వి. తిరుగుడుపాటు. నిర్వ 3, ఆ. 2. [చూ, భూషణము. 2.

తిరుగుడుబిళ్ల. దే. వి. స్త్రీల శిరోభూషణము

తిరుగుడుబిళ్లలు. దే. వి: చూ, బాలక్రీడ.

తిరుగుడుబిల. దే. వి. మరలుట. చూ, మరలడం చాటు.

తిరుగుమొగము. ద్వ. విణ 1. అభిముఖము. "వ్యాధి కొంచెము తిరుగుముగము పట్టినది.": చూ, ముందఱ. 1; 2. విముఖము: చూ, సాలయిక.

తిరుగులాడు. దే. అ. కి్రి: తారాడు.

తిరుగువాఱు. దే. స. కి్రి. (తిఱుగు+పాఱు) పరివేష్టించే. పంచ. నా. 1, ఆ. 247: చూ, వేష్టించే [వాద్యము: చూ, వీణె.

తిరుచిన్నము. ద్వ. వి. సన్నగాలే. ఒకానొక

తిరుచే. దే స కి్రి చూ, తిరియు.

తిరుచూర్ణము. మి. వి పనుపుపిండ్యాను చేర్చి చేసి వైష్ణవులు నొసటనుంచేగొ నెడు పొడి: చూ, బొట్టు. 1 [బొట్టు 1.

తిరునామము. ద్వి వి. తిరుమణిబొట్టు చూ,

తిరునాళ్ళు. దే. వి. రూ-తిరునాళ్లు. దేవోత్సవము: చూ, పండుగ 2.

తిరునాళ్ళు. దే. వి —పై —

తిరునీఱు దే వి వైష్ణవులు నొసటనుంచేగొ నెడు గోమయపిండ భస్మము చూ, భస్మము

తిరుపఱుపాడ దే. వి (తిరు+పాడ) పూజ, వైష్ణవులు తిరుమణి పట్టెలు మొదలైనవియించి చేంకను దిగిలించేగొనెడు తాటాకుల బుట్ట: చూ, సజ్జి. 1.

తిరుపతి. దే. వి తిరుమల (చిన్తాపుమండలము లోనిది) విష్ణుక్షేత్రము, వేంకటాచలము: చూ, పర్వతము.

తిరుపు దే వి. తిరుగుట చూ, విహారము. 1.

తిరుపులుగట్టు. నే అ కి్రి (తిరుపులు+కట్టు): చూ, వ్యాపించే పంచ. వేం 4, ఆ. 147.

తిరుప్పాణి కూళ్వారు. అం చూ, ఆళ్వారులు.

తిరుమంగయాళ్వారు అం —పై—

తిరుమజ్జనము మి. వి. భగవంతుని యభిషేకము. చూ, స్నానము 1.

తిరుమణి. పై వి. -శ్రీమృత్ (తిరు+మన్ను) రూ-తిరుమన్ను వైష్ణవులు నొసటనుంచే కొనెడు పవిత్రమృత్తిక. చూ, బొట్టు 1. (ద్వయమని ళ. ర).

తిరుమణిపడము. మి. వి తామగపూసల దండ. చూ, భూషణము. 2.

తిరుమన్ను. వై. వి. — చూ, రూ-తిరుమణి.

తిరుమల. ద్వ. వి. చూ, తిరుపతి.

తిరుమాళిగ. ద్వ వి. ఇల్లు చూ, సదనము. 1.

తిరుమువి దే. వి. వైష్ణవుడు చూ, బ్రాహ్మణుడు

తిరుమువిఁగూళ్వారు. అం. చూ, ఆళ్వారులు.

తిరుమడికోల దే. వి దాసరివాని దీపస్తంభము చూ, స్తంభము 1

తిరుమగంగములు దే. పి బ శాలిధాన్యము చూ, ధాన్యము.

తిరుమరాధనము మి వి. (తిరు + ఆరాధనము) (వైష్ణవుల భాషయందు) దేవతార్చన చూ, సపర్య. (తిరుళ్దుయిలిప్లాద్యైత మత్థుల భాషలోనిది)

తిరువు. దే అ కిరి, స. కిరి: చూ, రూ-తిరుగు

తిర్గు. దే అ. కిరి, స. కిరి — పై —

తిరోధానము సం. వి. అ. న. మఱుఁగుపాటు చూ, వ్యవధానము. 3

తిరోభావము సం. వి. అ. పుం. మఱుఁగుపడుట చూ, వ్యవధానము. 3. [పడు.

తిరోహితమగు. ని. అ. కిరి: చూ, మఱుఁగు

తిరోహితుఁడు సం. విణ మఱుఁగుపడినవాఁడు

తిర్యక్కరణబంధములు. అం. సముద్గతము, పరివర్తితము, సమాంగకము, ఆస్థితిర్యకము, సంపుటము, వేణుకాఖ్యము, కుక్కుటము, మానితము. (8).

తిర్యక్కరణము. అం. బంధము లైదింటిలో నొకటి (శుకివాణి పక్కవాటుగఁబవ్వళింప పురుషుఁడెదురుగ బవ్వళించికూడుట). చూ, బంధములు.

తిర్యక్కు. అం. 1. రతులు నాలుగింటిలో నొకటి: చూ, రతులు; 2. బాహుపచార ములు పదింటిలోనొకటి : చూ, బాహుపచారములు.

తిర్యక్కోశము. సం వి అ. పుం. ఊపస్థలోపల నడ్డమగు మొగ్గగలది, భగభేదము: చూ, భగము. 12. [కొకటి చూ, కంగకిర్తియులు.

తిర్యగ్గోన అం. కంకిర్తియులు నాలుగింటిలో

తిర్యక్సిగ్గము. అం స్పష్టిసిగ్గములు తొమ్మిదింటిలోనొకటి చూ, స్పష్టిసిగ్గములు

తిర్యగిఱు అం 1. మంబనములుపదెంటిలోనొకటి: చూ, చుంబనములు; 2 చుంబనములు పదునైదింటిలోనొకటి చూ, చుంబనములు

తిర్లిక్క దే. వి రూ-తిర్వళిక గీచము: చూ, స్నేహోళము (తిరువరాధనసమయమున నెలగించెడు దీపము) చూ, తిరువరాధనము

తిర్వళిక దే. వి — పై. —

తితి దే వి. 1 మెలి: చూ, లంకె; 2 కర్ణరంధ్రాదులలోఁ దిర్చిపెడుపర్తి. చూ, పత్తి

తిత్తిరి దే వి. తిరిరి అనుచేప. చూ, మత్స్యము. 1.

తితిగొట్టు. దే. వి. (రూ- తితిపగొట్టు-తిరిపగొట్టు-తిత్తిగొట్టు-తిత్తి-తిత్తె) చూ, యాచకుఁడు.

తితిపగొట్టు. దే. వి. — పై. — [లింపు.

తిత్తుగఁబోత్త దే. వి. తాలింపు. చూ, సాతా

తిత్తుగల్లు. దే. వి. చూ, రూ-తిరుగలి. 1-2.

తిత్తుగుడు. దే. పి. 1. చూ, రూ-తిరుగుడు. 4; 2. ధ్రిమణము: చూ, విహారము. 1.

తిత్తుగుడుగొక్కు. దే. వి: చూ, రూ-తిరుగుడు. 4.

తిత్తి. దే. వి. 1: చూ, రూ-తితిగొట్టు. ఆం, భా. ద్వి. 176; 2: చూ, కొడమ. (చూ, వల. 1.)

తిత్తిగొట్టు. దే. విణ: చూ, రూ-తితిగొట్టు.

తిత్తె. దే. వి. — పై. —

తిలకధారణ సమయము. అం.గ్రహసమయములు 27లో నొకటి (క్షేమమును బొందును) చూ, గ్రహ సమయములు.

తిలకము. సం. వి. అ న 1. సౌభాగ్యలమనెడి యొప్పు: చూ, లక్షణము.1; 2. కడుపులో పుడి పక్కల-కుండెడు ఎత్తునిమాంసము. నీరుతిట్టి (అనికొంటిమి): చూ, మాంసము, పుం న 3. నుదుటిచుక్క— చూ, బొట్టు. 1; పుం 4. నల్లగుమ్మడి చూ, ఫలము, 5 చూ, పుట్టుమచ్చ; 6. బొట్టుగుం చూ, (దీనికిగో పాడికిరిమ కీరణము) చూ, మువ్వలు, 7. చూ, పొట్లకా, వీణ ది. చూ, వైశిష్ట్యము; అం 9 సంయోగాస్థములు 32లో నొకటి చూ, సంయోగాస్థములు

తిలకాలకము సం. వి అ. పుం చూ, పుట్టు మచ్చ.

తిలకించు. దే స. క్రి. 1. చూచు చూ, వీక్షించు, ఆ. క్రి. 2.పరికాశించు. లడ్క్ర. 3, ఆ 97 చూ, హావణీల్లు; 3 పరిసన్నతినొం దు, తెలియు, తేఱు: చూ, పెలయు.

తిలఘాతకుడు సం. వి అ పుం. 1 — చూ, తెలుకులవాడు; అం. 2. జాతులు 18 లో నొకడు. చూ, జాతులు.

తిలతండులన్యాయము వా. నువ్వులును బియ్య మును గలిపినఁగలియును, విడఁదీసిన విడును అనుగీతి.

తిలతండులము. పా. 1 బాహ్యసంభోగాలింగన విశేషము: చూ, రతిబంధము; అం. 2. జాత స్మరాలింగనములు ఎనిమిదింటిలోనొకటి: చూ, జాత స్మరాలింగనములు (చూ, ఆలింగనములు)

తిలపర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ, వ్. పుం. రక్త చందనము: చూ, వాసన.

తిలపిండము.సం.వి.అ. పుం:చూ,రూ-తిలపేజము.

తిలపిష్టము. సం. వి. అ. న.=చూ, తెలికపిండి.

తిలపుష్పనాసిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. సుఖానుభవముగలిగెడు ముక్కుగలి: చూ, స్త్రీ.

తిలపేజము. సం క. అ పుం బొల్లుమెన్నలు: తిలపిండము (చూ, నువ్వులు). [క్షీరపాకి.

తిలబీజి సం వి ఆ స్త్రీ. గుగ్గిలం: చూ, తిలభాగము. సం. వి. సి. పుం నారంజి చూ, గగ్గిలాంకము. [మొ, సుమనస్సు.

తిలభాగిని సం. వి. గ స్త్రీ. కోశి, మాలతి: తిలమయూఖము సం క. అ. న సుంటకము: చూ, మయూఖము. [సండము 1.

తిలయంత్రము. సం వి. అ న గానుగ చూ, తిలలు సం. వి. ఆ పుం. బ తెలకలు. 1 చూ, నువ్వులు (ఇవి సంస్కృతమున నిత్య బహువచనాంతము కాగు), అం 2. దానములు పదంటిలోనొకటి చూ, దానములు; 3 దానములు పదునాలుగింటిలో నొకటి: చూ, దానములు; 4 మహాదానములు పదునాలుగింటిలో నొకటి: చూ, మహాదానములు.

తిలిప్పము. సం. వి. అ పుం తిలిప్పము-చూ-తిలీప్పము, కొండచిలువ: చూ, సర్పము.

తిలోదనము సం వి. అ. న. నువ్వులపులుగము, కృసరవిశేషము: చూ, పాటము (1)

తిల్వకము. సం వి. అ పుం. చట్టికాలోహ్రియు*: చూ, లొద్దుగు. [చూ, లొద్దుగు.

తిల్వము. సం. వి. అ పుం. ఎఱ్ఱలొద్దుగు చూ

తిల్యము. సం. విణ రూ-తైలీనము. 1 తిలలు పండునది (పొలము) చూ, భూమి. 1; అ.న. 2. నూనె: చూ, స్నేహము. 2.

తిల్లిక. వా వి. చూ, రూ-తిల్లిక.

తిల్వకము. సం. వి. అ. పుం. తిల్వకమను గ్రామ ధ్యము చూ, రాజార్హము.

తిల్వము. సం. వి. అ. పుం: చూ, లొద్దుగు*.

తివ. వై. స.=తిక్కన: చూ, రూ-తిగ.అచ్చ. సుం, కాం. 58.

తివారిబార్హ్మణులు. పా. వీరు కన్యాకుబ్జులు. వీరుసామవేదులు. కాతుమళాళి. గోబిలసూత్రులువారు వైయున్నారు. చూ, కన్యాకుబ్జులు. :(చూ, బార్హ్మణులు.)

తివాసి. వై. వి.=శ్రీభాసి. రూ-తివాసీ. మేలైన చిత్రాసనము. ఉ, రా 6, ఆ. 128: చూ, రగ్గులకము.

తివాసీ. వై. వి.=—పై.—

తివియు. దే. స. క్రి (రూ-తివుచే-తిగియు-తిగుచే) ఆకర్షించే. చూ, రెమ్మ.

తివుచే దే. స. క్రి.—పై.—

తివుట. దే. వి. 1. రూ-తివురు. శీఘ్రించు. ఆం, భా. పర్వ. 65. చూ, వేగము. 3; 2. కోరిక. చూ, వాంఛ.

తివురు. దే. వి 1. రూ-తివుట శీఘ్రించు ఆం, భా. పర్వ. 65. చూ, వేగము. 3; స క్రి 2. కోరు. భార. ఆది 8, ఆ. 242: చూ, వాంఛించే, నై అ క్రి 3 =తీవ్ర. త్వగపడు. భార ఆది 7, ఆ. 115. చూ, సంఛ్రిమించే; 4. కుతూహలపడు. భార. ఆది 4, ఆ. 251: చూ, సంతోషించే; 5:చూ, యత్నించే. భాగ ఆర. 3, ఆ. 3; 6. మోర్గించు. చూ, శబ్దించే, 7. కోపించే. హరి. 3, ఆ. 96 చూ, గోషించే.

తివ్ర. నై. వి =తీవ్ర (రూ-తీగ-తీగియ-తీగె-తీవ-తీవియ- తీవ్ర). చూ, లత. 1.

తివ్యఫల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-తిప్యఫలి. ఉసిరిక*. చూ, శ్రీఫలి 1.

తివ్యము. సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-తివ్రిష్యము పుష్యమి. చూ, నక్షత్రము. 1; 2. పుష్యమాసము, పుష్యము: చూ, మాసము. 1; 3. కలియుగము: చూ, యుగములు.

తీ

తీ. వై. స. వృత్తియందు తీగ శబ్దమునకగు ఆదేశము. "తీవంచే"; 2.=తీర్చి: చూ, రూ-తిగ.

తీంటర్చిము. దే. వి. తీంటు, దురద: చూ, విదర్చిక.

తీండర్చి. దే వి. 1. పర్చికాశము: చూ, వెలుతురు. 1; 2. తీష్ణము: చూ, మిడి. 4; 3. తేజము,ఉష్ణము(అనియు). పాండు. 3,ఆ. 110: చూ, వేడిమి; 4 పర్చితాపము. చూ, వాడిమి; 5. చేయుము. స్వా 5, ఆ. 17; పాండు. 2,ఆ 208 చూ, వేగము. 3.

తీండర్చిము. వై. విణ.=తీక్ష్ణ. రూ-తీవర్చిము. పెట్ట, భీకరము. భాగ. 7, స్క్రం. 345 చూ, మిడి. 4 (దేశ్యమనిశ. ర.)

తీండిర్చించే. దే. అ క్రి. పర్చికాశించే. స్వా. 6, ఆ. 39: చూ, హావభావాల్లు, 2. జ్వలించే. స్వా 4, ఆ. 17. చూ, మండు. 1.

తీగ నై వి =దీర్ఘ. 1 వీనె మొదిలను వానికి వేసెడు ఉప్పు-తీగ. చూ, పాగణి. 3; 2 చూ,రూ-తివ్ర. నై. 3,ఆ 88; 3. మొలనూలు. చూ, భూషణము. 2; 4. స్త్రీల మెడను ధరించెడు బంగారపునగ. కళా. 8, ఆ. 137: చూ, భూషణము. 2.

తీగబోడి. ద్వ. వి. (తీగ + పోడి) రూ-తీవబోడి. 1. తీగవలె మనోజ్ఞురాలగు ఆడుది: చూ, స్త్రీ; 2. ఆడుది చూ,స్త్రీ.

తీగకానుగు. ద్వ. వి: చూ, కాదఫ్నుము*.

తీగగతిక. ద్వ. వి: చూ, తృణము.1.*

తీగజోజి. నై. వి :చూ, సుమనస్సు*.

తీగతుమడి. ద్వ. వి. చూ, దీర్ఘమూల*.

తీగపాచి. ద్వ. వి: చూ, శైవలము*.

తీగపాల. ద్వ. వి: చూ, మనుపాల*.

తీగపేరికల్కి—మగఁడు. ద్వ. వి. కుమారస్వామి: చూ, స్కందుఁడు. [బచ్చేలి.

తీగబచ్చేలి. ద్వ. వి. అల్లుబచ్చేలి*: చూ,

తీగమల్లియ. సై. వి. 1. ఒకానొకమల్లె*. చూ, మల్లె; బ 2. ఒకరకముపప్పు చూ, ధాన్యము.

తీగమెఱుఁగు ద్వ. వి. 1 ఉఱుములేనిమె ఱుపు. చూ, విద్యుత్తు 1; 2 పొగిడ్డుతిరు గుడు*: చూ, సూర్యానువర్తిని.

తీగమోడి ద్వ. వి గొలుసుమోడివార్తత చూ, వార్తలు. [చూ, సచివము 1

తీగయిల్లు. ద్వ. వి (తీగ+ఇల్లు) పూబరిల్లు.

తీగయెలుఁగు. ద్వ వి. (తీగ+ఎలుఁగు) హీన స్వరము. చూ, స్వరము 2

తీగలువాయు. ద్వ అ క్రి (తీగలు+పాయు). చూ, వ్యాపించు.

తీగవిలుకాఁడు. ద్వ వి చూ, మన్మథుఁడు

తీగసరులు సై. వి. బ. ఒకరకముపప్పు. చూ, ధాన్యము. [పర్ణిల్లు

తీగసాఁగు ద్వ వి. (తీగ+సాగు): చూ,

తీగియ. సై. వి=దీర్ఘ చూ, రూ-తీగ.

తీగె. సై వి=—పై —

తీగెమెడనూలు. ద్వ. వి. మెడనగ: చూ, భూషణము.2.

తీట. దే. వి.(రూ-తీంటర్గిము-తీవిరము.)దురద చూ, విదర్చిక (ఒకరకముగజ్జి).

తీటకపిండ దే వి: చూ,సముదార్గింత*. (దీని కషాయము గర్భాశయ ఉన్మాదములలో మంచి పనిచేయును.) [ద్వి. 54.)

తీటకపివిండ. దే. వి.—పై.—(ఆం, భా.

తీటకసివెంద. దే. వి.—పై.—

తీటకోసెల. దే. వి. 1.—పై.—; 2. దూల గొండి*: చూ, శూకశింబి.

తీడిరించే. దే. అ. క్రి. పరికాంచే. కాశీ. 3, ఆ. 235: చూ, హవణిల్లు.

తీఁపురము. దే. వి. తెప్ప: చూ, నేరము.

తీక్ష్ణ సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఊరగోఁగు*: చూ, మృదుద్రుమము [పేళ*.

తీక్ష్ణకంటక. సం వి ఆ స్త్రీ: చూ, దుష్టా

తీక్ష్ణకర్మ సం. వి న్. పుం తీక్ష్ణమగు కర్మ గలవాఁడు చూ, అయశ్శూలిముఁడు.

తీక్ష్ణగంధి సం వి. ఆ స్త్రీ 1. ఓమము: చూ, యవాని, 2 నల్లావలు చూ,సన్న పసు.

తీక్ష్ణగంధు. సం. వి. అ పుం 1. మునగ*: చూ, శిగ్రువు 1; 2. పెద్దతుమ్మి* చూ, తుమ్మి; 3. నెగసెంపి* చూ, సగసెంది

తీక్ష్ణతుండము సం వి. అ పుం. గోమ. చూ, ముళిక్కము. 1. [లపణి.

తీక్ష్ణసుగంధి సం వి ఆ స్త్రీ ఉప్పి* చూ,

తీక్ష్ణము సం వి. అ న 1—ఁండ్రిము నెట్ట: చూ, వేడిమి; 2 విషము. చూ, విసము. 1; 3 పోరు. చూ, యుద్ధము; 4. ఇందుప్పు: చూ, లవణము. 1; 5. ఇనుము చూ, లోహము. 1; పుం 6 గాసోప్పు. చూ, లవణము. 1; వివ 7 మేలుకైనది. చూ, కౌటిల్యము 3, 8. వాఁడియైనది చూ,నుడి.4.

తీక్ష్ణసారము. సం. వి. అ. పుం. ఇప్ప* . చూ, మధూకము [2, ఆ. 197.

తీఁకు. దే. స. క్రి వాఁడిచేయు. పంచ. వేం.

తీనువు సై. వి.ఁతిత్తిర. (సం. ప).—అర్ధపా రావతము, శిఖికోశము, శుకక్వాణము, తిత్తిరి; తద్వి-తిత్తిరి సదృశుల సమూహము.—(సం ప) —తైత్తిరము.

తీన్ తేఱు. వా. అవ్య. నీరసము.

తీనియ దే. వి. రూ-తిన్నియ. అచ్చే. యు, కాం. 439: చూ, వేదిక.

తీనె దే. వి.—పై.— [మనోజ్ఞమను.

తీపారు. దే. అ. క్రి. (తీపు+ఆరు): చూ,

తీపి. దే. వి. 1. తీపు. కమ్మనిరసము: చూ, మాధుర్యము; 2. కోరిక: చూ, వాంఛ; విణ. 3. కమ్మనిది: చూ, మధురము

తీపు. దే. వి. 1 కమ్మన: చూ, మాధుర్యము; 2: చూ, యాతన; 3. అరటిగెలలోనిఅత్త ము. ఆం, భా. ద్వి. 58 చూ, పూగుత్తి, విణ. 4. కమ్మనిది చూ, మధురము; అం 5. రసములుఆటంటిలో నొకటి చూ, రసములు.

తీపుదార్చిడు. నే. వి. (తీపు+తార్చిడు) వేటా డుటసంబంధిన సాధనము: చూ, వాగురి.

తీమునగ. ద్వి వి చూ, రూ-తియ్యమునగ. ఆం, భా. ద్వి. 44

తీయ దే. విణ: చూ, తీపి. 3

తీయకోస దే వి. తియ్యనిదోసె: (చూ, దోస.) చూ, హరివాలుకము

తీయన. దే వి. చూ, తీపు. 1.5 [3, ఆ 182.

తీయము. దే వి. చూ, రూ-తియ్యము విజ,

తీయమునగ. ద్వ. వి చూ, రూ-తియ్యమునగ.

తీయు దే అ క్రి. 1 తొలగు. చూ, విరియు. 5, 2. కృశించు: చూ, సొటసొట లోవు; 3. లేగ్గు చూ, సుర్రుమ్ము. 9; స. క్రి. 4. ఊడ్చు; చూ, రెమ్ము; 5. కొను చూ, విలుచు, 6. వెలయించికొను; 7. వేయు హరిత్చ 4, ఆ. 119: చూ, విసరు. 8.

తీయువాడు. దే. వి: చూ, గ్రహీత.

తీరబకన్యాయము. పా. ఒడ్డున కొంగ జపము చేయుమన్నట్లుండి చేప చేయపరాగాలటుక్కునబట్టిమింగునను నీతి.

తీరము. సం. వి. ఆ. న. 1. ఎరి. ఒడ్డు: చూ, రోధస్సు; 2. తగరము: చూ, లోహము. 1.

తీరు. దే. వి రూ-తీఱు. 1. న్యాయము. చూ, సత్యము. 1; 2. కరిము: చూ, బాణము 1; 3. గీతి: చూ, విధము. 1; 4. మంజులము. చేం. ఆం. 56: చూ, హృద్యము; 5. సొగసు: చూ, సౌందర్యము; 6. సంధి: చూ, సాప్త పదీనము; అ క్రి. 7. చేచ్చే: చూ, మరణించు, 8 చేక్కబడు, యుక్తమగు చూ, సరిపడు 2; 9 శక్యమగు. నిర్వ. 7, ఆ. 76: చూ, సిద్ధించు; 10. చెడు చూ, నశించు; 11. పాయు. చూ, విరియు. 1; 12. ఆపకాశిపడు.

తీరుకు. దే. వి. ఒకానొక నాట్యగతి చూ, నాటకము. 1. (తీరుకులు=కోపులు)

తీరుచు. నై. సే. క్రి. (రూ-తీర్చు-తీఱుచు తీఱుపు)(కోళ్యనుని శి ర) 1. నెఱవేర్చు, తీర్చుచేయు (అనికొంచపు). చూ, సపరించు, 2 చేక్కబఱచు, దిద్దు విజ. 1. ఆ. 132 చూ, సపరించు; 3. నృత్తగీతవాద్యములు సమముకావించు; 4 నాశముచేయు. 5. పాయఁదీయు చూ, పాపు.

తీరుపరి. దే. వి. రూ-తీర్పరి. (తీరుపు+అరి) 1. న్యాయాధిపతి చూ,స్వామి. 3; 2. చారుఁడు. చూ, వేగువాఁడు; విణ. 3. అధిపతి చూ, పరిపుపు 2; 4 కార్యనిర్వాహకుడు. జై 8, ఆ 57. చూ, సమర్థుడు.

తీరుపు దే. వి రూ-తీర్పు. 1. న్యాయము, తెగతెంపు (జడ్జిమెంటు). ఉ రా. 6, ఆ. 13౮ చూ, సత్యము. 1; 2. చేక్కబాటు; 3. తాళమానలయ చూ, నాటకము. 1; 4. బాకీనితీర్చుట; వా. 5. ధాన్యాదులుగొనిన వారు అమ్మినవారికిచ్చెడు పద్దు

తీరువ. దే వి. (రూ-తీరువాయి-తీర్వ.) పంట పెట్టువాఁడురాజునకిచ్చెడు నీటిపన్ను: చూ, పిస్తు. 1.

తీర్చు. నై సే. చూ, రూ-తీరుచు. (దేశ్య మని శ ర.) (చేక్కబఱచుటకు.—భార-

విరా. 1, ఆ. 101; నాళముచేయుటకు.— భార. ఉద్యో. 2, ఆ 273, సరిచేయుటకు.— భార. విరా. 1, ఆ. 54; వృత్తిగీతవాద్య ములు సమముకాఁచేయుటకు.—ఈ, రా. 6, ఆ 139)

తీర్ణము. సం. విణ. చాటఁబడినది: చూ, లంఘ.

తీర్థంకరుఁడు. సం. విణ. తీర్థకరుఁడు, బుద్ధదే వుఁడు: చూ, బుద్ధుఁడు 1

తీర్థకరుఁడు. సం. విణ —పై.—

తీర్థకాకన్యాయము పా. కాకి గంగాదితీర్థము లయందు మునుఁగునునుగాని దానిశరీరమఁగలుగు ఫలము నెయ్యుఁగదును నీ.

తీర్థమాట. మి. వి తీర్థమాడుట. కాశీ. 5, ఆ 48: చూ, స్నానము. 1

తీర్థమాడు. మి. అ. క్రి. (తీర్థము + ఆడు) స్నానము చేయు చూ, నీళ్ళాడు, వ్రే. 2 తీర్థమార్చు కాశీ 6, ఆ 270

తీర్థము. సం వి. అ న 1 మహర్షులు స్నా నముచేసిన పుణ్యోదకము: చూ, జలము, 2. పుణ్యనది చూ, నది; 3. చూ, వేద 1_2; 4 నూఁత దగ్గఱనుండెడు శోట్టి చూ, నిపానము. 1, 5. పుణ్యక్షేత్రమును చూ, భూమి. 1; 6. దీన్నము: చూ, యజ్ఞ ము; 7 నియమనగర్పించును: చూ, శాస్త్ర ము; 8 ఉపాయము చూ, నయ; 9. భోజనము చూ, పాత్రము 6; 10. స్త్రీ రజస్సు, ముట్టునెత్తురు చూ, రోగము 1. 11. ఉపాధ్యాయుఁడు (శ.ర): చూ, తీర్థం డు; 12. మంత్రి (శ. ర) చూ, తీర్థుఁడు

తీర్థయాత్ర. ఆం. శకునరహితములు పదింటిలో నొకటి. (గంగాది తీర్థములుసేవించుట): చూ, శకునరహిరాశులు

తీర్థరాజి. సం. వి ఇ. పుం కాశీ చూ, కేశము

తీర్థవాసి. సం. విణ. (న. చు. న) తీర్థసేవ చేయువాఁడు. వైతర్థికుఁడు. [11_12

తీర్థుఁడు. సం వి ఆ. పుం చూ, తీర్థము.

తీర్పరి: చూ, యూ-తీరుపరి.

తీర్పు చే వి. చూ, యూ-తీరుపు (చేక్కుఁబా టునను —భార ఉద్యో 4, ఆ 193.)

తీఱిమి. చే వి ఆక్కుఁ, పోవుమి. భార. 5 గా 1, ఆ 128: చూ, వ్యాపారము. 1.

తీఱిక చే వి తీఱుటకి, ఆటంకము చూ, సంగు 6

తీఱు చే ఆ, ఆ. క్రి చూ, యూ-తీరు (పని చేయుట-భార ఉద్యో. 4, ఆ, 273, పా యుటకు. -భార ఆది 4, ఆ 11, ఆపత్కాల సరుఁడు —భార, ఉద్యో 3, ఆ 102.)

తీఱుగడ చే వి 1 యూ-తీరుబడి తీఱుగడ యగుటకి చూ, సమాప్తి 1, 2 చూ, తీ ర్చిక

తీఱుచే వ్రే. క్రి-తీర్చు చూ, యూ-తీర్చుచే.

తీఱుబడి చే. వి: చూ, యూ-తీరుబడి ఉ, రా, 6, ఆ. 302 [సం 1, ఆ 636.

తీఱుపడు ద్వి అ క్రి చూ, పరిచే పంచ.

తీఱుపాటు. ద్వి వి చూ, తీర్పరి

తీఱుపు వై చేసి చూ, యూ-తీఱుచే రాము 1, ఆ 42 (దేవ్యనుని శ్ర)

తీఱుబడి చే. వి చూ, తీర్పరి

తీలను చే ఆ. క్రి. (తీలు + ఆను) యూ-తీలు పడు ఆజ్ఞఁగు చూ, సుశ్రూష 4.

తీలు చే వి. తోఁటనఁబడ్డగింతుండుట చూ, స్థబ్ధము. [1ని చూ, సుశ్రూష. 4.

తీలుపడు. ద్వి. ఆ. క్రి తీలును పొందు 4, ఆ

తీలుపాటు. ద్వి. వి. చూ, తీలుపాటు వై 7, ఆ. 52.

తీవ. వై ఏ-తీగ్ల. చూ, చూ, యూ-తీఁగ.

తీవంచే ద్వ. సం. (తీవ + వంచే) మూఁడునొకటి. "నీ. వామాక్షియుఁకు తీ- వంచేకయుం

మటన్న, నదికిల్పిరాకయె-ట్లగునటంచే" చ
మ. 1, ఆ. 43; "ద్వి నాసనాతీపంచే-నరయె
గెలుపంచే, నాకాంక్షవంచే యనిపాయు
మాడు" అంది పురా, 125, పా

తీపంచేమోపులట్టి డ్వ. వి సంయోక్తము చే.ద
సాం చే.5: చూ, బిగ్గిన్మా. 1.

తీపగడ. ... అ. క్రి. (తీపదము + పడు)
చూ, సంధిగిమించే

తీపరిబాటు సై. వి. తీపరపడుట చూ, సంగర్ష
ము. 1 [వేగము 3

తీవరము సై వి=తీవ్రము. త్వరితము చూ,
తీవరంచే. ప్ర స. క్రి త్వరితపడుచే భాగం 4,
ఆ. 24.

తీవరుడు. ం. వి. అ పుం 1. చేదపులబట్టు
వాడు చూ, చలచేడు (భా రా), 2 ప
మిదుర్చిడ చూ, సముచర్చిము; సై. వి
(1) చ్ర్. చేదపులబట్టువాడు చూ, బల
శాలుడు (పురుషోత్తమ కవీయము)

తీవియ. సై వి. చీర్చు చూ, రూ-తీవగ. అచ్చ
బుల, కాం 189.

తీవిరి ము చే ర: చూ, రూ-తీవట

తీ ... సై వి=చీర్చు చూ, రూ-తీవగ [ము

తీవెనవిము. ప్ర ... చిక్కిక్కిపోవు చూ, ధాత్వ

తీవ్ర సం వి ఆ స్త్రీ 1 నల్లావలు చూ,
స్నానము; 2 కటుకిరోహిణి చూ, శకులా
పని. 1; 3 తీవగిలతీక* చూ, తృణము 1

తీవ్రగంధి సం వి ఆ స్త్రీ ధీమము చూ
యవాని. [చూ, బుడమి

తీవ్రగంధము. సం వి. అ పుం కాసిగుడమ

తీవ్రము. సం. వి అ న. 1 చెల్లు చూ,
హెచ్చు. 2, గుణ. 2 అధికము: చూ.
హేరాళము; 3 మిక్కిలి వేడిమిగలది
చూ, వేడిమి; 4. కారముగలది: చూ,
కారము. 1; 5. తీవరము. శీఘ్రము: చూ,
వేగము. 3; ఆం. ఘర్షితులు 22 లో
నొకటి చూ, ఘర్షితులు

తీసికొను. దే. స క్రి చూ, కొను. 6. [నము.

తీసిపోత. వా. వి. ఎత్తివేత చూ, స్వవకర్

తీసిపోయు. దే. స క్రి 1 భంగించే చూ,
కలగు; 2. లెక్కించియేయు చూ, ఎత్తిపేయు.
1, 3: చూ, లెక్కించే, అ క్రి 4. చూ,
న్యూనించే

తు

తు. సం.అ్య.1 పాపూరణముందు ఉచ్చరించును
"ప్రతస్తురాశంతం," స్వర్చాపోగ్ర పూర
పూర్తా విభక్తీ చూ,చ 1,2 ఆయుష్కామే,3 క్రి
పమందున్నర్థించేపు "పూజ్యాగౌర కపి
లాను పూజ్యశ్చారా" చూ, హేమ్చ 2;
4. నిశ్చయార్థకము. "వేదాస్తుర్యుగాణం":
చూ, అత్యర్థము, 5. మర్యాదయందు వర్తిం
చేను (పూజయందు వర్తించే) "వేదా
వ్యస్తుస్వాంతీనాం" చూ, సామ్యానము,
6. హేత్వర్థకము. "ద్విజవస్తుజలైశ్చాన
విరోధ్యష్టిసంహతి" చూ, హేమచం 1,
7. అభిప్రాయము: చూ, సమ్మతి 1, ఆ నిర్ణ
ర: చూ, స్వీకారము 2, 8 మూలమునుండి
పిలుచుట: చూ, సంబోధనము; 10 గుం
డ్రింపు చూ, వికారము. 1; 11 మేలు.
చూ, సుఖము. 12: చూ, లుగనము. 1.

తుంగ సం వి. ఆ. స్త్రీ 1 జేమ్మి*: చూ,
భూమి; దే. వి. (1) తుంగముస్తె, నిడుముస్తె,
(అనికొండ అు)గ. చూ, తృణము. 1.

తుంగభద్రి. సం వి ఆ స్త్రీ. 1. తుంగభద్రా
నది: చూ, నది; అం స్త్రీ 2 గంగలు 5 లో
నొకటి: చూ, గంగలు. (చూ, నది.)

తుంగభద్రిము. సం వి ఆ పుం. మనిపు చేనుం
గు: చూ, హస్తి.

తుంగము. సం వి. అ. పుం. 1. కొండ: చూ,

పర్వతము; 2. కొబ్బరిక: చూ, నారికేళము; 3: చూ, పొన్న*; వి॥. 4 పాడవైనది చూ, పాడవు. 2.

తుంగము*త్తె. నై. వి. చూ, తుంగ. (1)

తుంగి. సం. వి. ఈ స్త్రీ 1: చూ, వాయింటాకు, 2: చూ, రాత్రి. [హిమాంశువు

తుంగీపతి సం. పు. ఇ పుం చంద్రుడు చూ,

తుంట దే వి. 1 తునుక. చూ, శకలము 4; 2. చెఱుకు*: చూ, సాలము 3; నై కణ 3 —సెంపఁ-దుట్ట (చూ-తుంటరి-కూటమి-కూటరి-తూఁడరి) దుష్టుడు. వసు 3, ఆ. 176 చూ, వ్యాధుడు. 2.

తుంటరి ని. వి॥ (స్వయమని శ్రీ, నై. అ మఱికొందఱు) (తుంట+అఱి) (తుంట. నై, ఆరి. సం అని శ్రీ.) (తుంటరి—మంచి-దుట్ట అని పురుషోత్తమకవీయము) దుష్టుడు. చూ, వ్యాధుడు. 2.

తుంటకితినము. ద్వ. వి॥ చూ, ఒకపరితినము

తుంటవిలుతుఁడు. దే వి ఇక్షుధన్వుఁడు. చూ, మన్మథుఁడు.

తుంటి. దే వి కంటిపార్శ్వభాగము, మలుగు స్వా. 4, ఆ. 17. చూ, గొంది.

తుంటికూర. ద్వ. వి: చూ, శైవలము

తుండఁకేరి. సం. వి. ఆ. స్త్రీ—గొండిక* చూ, రక్తఫల.

తుండము సం వి. అ న—గొండము. 1 ఏనుఁగు ముక్కు చూ, ముక్కు, 2 నోరు చూ, వదనము. 3, 3 మొగము చూ, వదనము 1; 4 ఏనుఁగుముక్కు (ఇగిరినప్పుడు తిమ్మగొండపఱు) చూ, హస్తి; నై. వి. (1)—స్వల్ప. ఖండము. చూ, శకలము. 4.

తుండి. సం వి ఇ స్త్రీ. 1. రూ-తుంది ఉఱుకుముగొడ్డు, డొక్కు గొడ్డు. చూ, గొడ్డు 1, పుం. 2 పక్షిముక్కు: చూ, తుండము 1; 3. మొగము చూ, వదనము. 1; న్. 4. పక్షి: చూ, పక్షి; 5 బంగొమ్మరి యేండ్లయేయఁడు చూ, హస్తి

తుండించు. నై స కర్తృ ఖండించు, ఛేది చు. ఊ, హార. 6, ఆ 121 చూ, సెలకు

తుండిగోరి సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. గొండక*: చూ, రక్తఫల; 2 చూ, పర్పటి.

తుండిభుఁడు సం. పు రూ-తుండిపుఁడు-తుండిలుఁడు. పొట్టలు గొడ్డువాఁడు. చూ, గొడ్డువాఁడు.

తుండిలుఁడు సం. విణ.—నై —

తుండు. నై వి ఖండ. తుండము చూ, శకలము. 4

తుండె. నై. వి —గోడ. —నై.—

తుండెము. నై వి —తోడ —నై —

తుండ్యుపాంగులు అ. —యూఁడి, తుండ్యుఁడు. (చూ, అంగము 9)

తుంతుర్వము. సం. వి (ఆ) గుంపు: చూ, శిబిరము

తుంటికూపి. సం వి. ఊ. స్త్రీ పొట్టి—లి చూ, బొడ్డు 1. [సోమని.

తుంపరిపృఁడు సం వి ఇ పుం చూ,

తుండము. సం. వి. ఆ. న కిమ్ము: చూ, భూరిణము 1

తుండి. సం వి. ఇ న 1 —నై —, పుం. 2 చూ, రూ—గుండి 1, వసు (పి. సి. శి.) 3 —గొంద (రూ—తుండిలుఁడు—తుండిభుఁడు—తుండిలుఁడు.) గొడ్డుకిఁగుపువాఁడు చూ, గొడ్డువాఁడు. [వి.

తుండికరము. సం. వి ఆ. ఖం: చూ, తుండి

తుండికుఁడు. సం వి॥ చూ, రూ—తుండ 3.

తుండిభుఁడు. సం వి॥. 1 గొడ్డు చూ, రూ—తుంది 3; 2 చూ, రూ—పర్పటిపుఁడు

తుండిలుఁడు. సం వి॥ —నై —

తుందుడుపు గే. వి. (తుందుకు + తుందుపు) 1 ఆరాటము చూ, సంతాపము; 2 మనోవ్యథ చూ, శోకము; 3 విచారము ఉ, రా 6, ఆ 212 చూ, సంతాపము, 4 కిలతే చూ, సంతాపము; కిణ. 5 యోచింపక త్వరపడి చేయువాడు.

తుందుకులు దే. వి. బ (తుందుకులు + తునుకలు) తుత్తునియలు చూ, శకలము 4

తుందుగ్గము. సం. వి అ పుం ఆవాలు. చూ, సగ్గపము

తుందుగ వై వి.— తుషార. రూ- తుంపుర గాలిచే చెదరిపడు వానగోనగు వాని నీటి బొట్టు చూ, శీకరము. (చూ, వాన. 1), 2. తర్పిస్సు చూ, పర్పిస్సు.

తుందుబిళ్ళ దే వి. బ. తూరి వాన చూ, వాన.1.

తుందుపురు. వై. వి — చూ, రూ-తుందర.

తుందుపెసలాడు. దే అ క్రి. (తుందుపెసలు + ఆడు). 1 చూ, సలించే; 2: చూ, వేగిలాడు; 3. నర్తించే పా 2, ఆ. 9 చూ, మలపు గొను

తుందుపెసలు దే గి చలచలు చూ, లోలము

తుందుపెసలు గునియు. దే అ. క్రి. చూ, సలించే

తుంబ సం వి. ఆ స్త్రీ 1. పాలుపిండుకు చెంబు చూ, పాత్రము. 6; వా. 1 2 చూ, తుండు. 2 [ళ్బడు. 2.

తుంబకము. సం విణ సంగీమాట చూ,

తుంబి. సం. వి ఈ. స్త్రీ. 1.—పొమ్మి* చూ, తుమికి; 2 ఆనబు* చూ, సొఆ.

తుంబిక సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.—తూము. ఒండి చక్కిను.వడిమిరంధ్రిము: చూ, రంధ్రిము. 1; 2. చూ, తుంబి. 2*.

తుంబీవికల వీణన్యాయము. పా. తుంబకాయ బుద్ధి లేనిదే వీణ పాడదెనుగీతి.

తుంబురి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఆడుకుక్క—సరమ, శుని చూ, శునకము; ఆం. 2. ఆనద్ధ వాద్యము ని పదునెనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, ఆనద్ధవాద్యములు

తుంబురు ఆం. 1. భిన్నషడ్జకజభాషలు 17 లో నొకటి. చూ, భిన్నషడ్జకజభాషలు (చూ, భాష. 1.); 2 —తుంబురా ఒకానొక తంత్రీ వాద్యము: చూ, వీణ.

తుంబురుగ్యాదిమార్గము. ఆం ఒకానొక చూ గ్గము చూ, చూగ్గములు

తుకతుక. దే. వి. 1. కిలత. చూ, సంతాపము; 2 కోపము. చూ, రోషము. 3. ఉడుపుపట యందగు ధ్వన్యానుకరణము: చూ, హూహూ, 4 కాగుటయుండగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

తుకము. దే. వి. వత్తనాల చెల్లకపు అంచేన.

తుకాంబరి సం వి. ఊ స్త్రీ తవాతీరి*: చూ, వలిగోచన [పురాతనము.

తుకాటము. దే కిణ మిక్కిలి పాత్రితతి చూ,

తుక్కు. దే. విణ. 1 అల్పము చూ,స్వల్పము; 2 గాదుగుట్టు, చెత్త చూ, పెంట 1. వా. 3 పనికిమాలినది, తుక్కుడు.

తుక్కుడు దే. వి 1 చూ, తుక్కు. 2; వా. 2 చూ, తుక్కు. 3.

తుక్కారము సం. వి. ఆ. పుం. గుఱ్ఱము చూ, హయము. [తుకాంబరి*

తుగాంబరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చూ, రూ-

తుచ్ఛ సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చిట్టేలకి*: చూ, పత్రాల. [వ్యాఘ్రుడు.2.

తుచ్ఛుడు. సం. విణ.—లో చ్చెపు-తోచే. చూ,

తుజాలకము. సం. వి. అ. పుం. ఆరుపొండ*: చూ, రక్తఫల

తుజేను. దే. విణ. చూ, వేగిరకాడు.

తుటాయించే. దే. స. క్రి. ఆలత్యము చేయు.

తుటారము. దే. వి. 1. పరుషవచనము, కర్కశ విరుపుమాట చూ, శబ్దము. 2; 2. దిట్టతనము. అచ్చ. అ. కాం 38 చూ, హింసత; 3 అతిక్రమణము: చూ, పర్యాయము, 4. తుచ్ఛవచనము, తొచ్చెను. చూ, శబ్దము. 2.

తుటారి దే. విణ. (తుటారము + ఇ) రూ-తుటారిక త్తియ-తుటారికత్తె. 1 దిట్టతనము గలది. చూ, స్త్రీ; 2 పారుష్యముకలది. చూ, స్త్రీ

తుటారించు దే స కి్రి 1 తిరస్కరించు చూ, భంగించు; 2 అతిక్రమించు చూ, దాటు. 6

తుటారిక్‌ త్తియ ద్వ. విణ చూ, రూ-తుటారి

తుటారిక్‌ త్తె. ద్వ. విణ —పై —

తుటారికాడు దే విణ 1 దిట్టలినము గల వాడు. చూ, దిట్టడు, 2. పారుష్యము గల వాడు. (స్వార్థమునకాడు)

తుటుప్పు— దే. వి. గుండెలు అదరుటయందగు భ్రాన్తినకిరణము చూ, హూహూ.

తుటుమము సం. కి. అ. పుం. ఎలుక: చూ, మూషికము.

తుటును. దే. వి. 1 (రూ-తుట్టియ-తుట్టె-తుర్రిట్టియ-తుర్రిట్టె-తుడును) గుంపు: చూ, సమూహము; 2. దండు. ఆం, వదా నర. 111: చూ, సేన. 1: 3. పరి, పరిగమి, చతురంగబలసేన. అచ్చ. యు, కాం. 480 చూ, సేన. 1.

తుట్ట. వా వి. 1. లేనినింద ఆరోపించేట చూ, నింద. 1; 2. మండుచే గాలిచేనెగిరి మఱియొకచోట పడెడు గడ్డిలోనగువాని చేట్ట చూ, పహ్నె. 1; 3. లేనిమాట పుట్టించేట; 4 అసత్యము. [చూ, సుద. 3

తుట్టతుద. దే. వి. (తుద + తుద) కట్టకడ;

తుట్టపురుగు వా. వి. పెంటపొగులులోనగువాని యందుండెడు తుట్టవంటి పురుగు: చూ, పురుగు.

తుట్టమగ. దే అవ్య కి.ణ. తొత్తిగా. (శ. ర.)

తుట్టియ. దే వి. రూ-తుట్టె. 1. వర్గము: చూ, సమూహము, 2. తేనెతుట్టె చూ, మధుపటలము

తుట్టు. దే. వి 1. దండుగ చూ, సేగి; విణ. 2. నాళిమిడు. రా. వి 3, అ. 8: చూ, నేరనిస్తు.

తుట్టె. దే వి చూ, రూ-తుట్టెము.

తుట్టెగట్టు. దే. అ కి్రి (తుట్టె + కట్టు) (పుగుగులుపట్టి) ఉండలుగట్టు. నన్ని

తుట్టెపురుగు ద్వ. వి. సామాన్యపుర్పగు: చూ,

తుట్టెపురుగుగండ ద్వ వి గుమ్మడు వేం. శ. 18: చూ, హరివాహనుడు

తుంటర్ర దే. వి 1 ఎంచేరంటి తూగావాన, తుల్లు: చూ, వాగు. 1, వా. 2. ఊడ్చిన పెంటకుప్ప

తుడచే దే స కి్రి రూ-తుడ్చు 1. తిడి పోవునొస్తు చూ, పార్చు. 4; 2 ఊడచే. భాగ. సభా 2, ఆ. 200 చూ, సమ్మార్జించే.

తుడుపు. దే వి. రూ-తుడ్పు 1. తుడుచేట: చూ, రుద్దుడు, 2. తప్పు వార్తలను గిలికిన గీయుపు. చూ, గీయుపు 1, 3. చీట్లాటలోని గెలుపుదండగు. రూ- తుపుపు; 4 చూ, ఊడుపు.3 వా. వి 5 తెప్పిన అక్షరములపైన గీచిన గీత.

తుడుము దే వి. 1 రణరంగముకు మద్దుపు. అచ్చ. సుం. కాం 101 చూ, వీరభి; 2 గుంపు రూ-తుటుము చూ, సమూహము.

తుడ్చు దే. సకి్రి మా, రూ-తుడుచే

తుడ్పు. దే. వి చూ, రూ-తుడుపు

తుతినాగము దే వి. తుత్తము. చూ, లోహము. 1.

తుతె. దే. వి. తంతియ. ఆం, పదా. నగ. 44 చూ, సోపానము.

తుత్తనాగము. దే. వి: చూ, రూ-తుతినాగము.

తుత్తము. దే. వి.—పై.—

తుత్తి. దే వి. సంగసిపర్తిగు* తుత్తిరి.

తుత్తిరి. దే. వి—పై.—

తుత్తుంబికి. సం. వి. ఆ స్త్రీ. ఒకానొక వాద్యము చూ, వీణె

తుత్తునియలు దే వి.బ (తుత్తియలు + తుత్తియలు) చిన్న చిన్న తునుకలు చూ, శకలము 4.

తుత్తునుము. నే. వి (తుత్తుగు + తునుము) మిక్కిలి తుత్తురు (తుత్తుర-తూటి)

తుత్థ సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. రూ-తుత్థ. చిట్టి లకి*. చూ, పత్రిల, 2 నీలిశ చూ, రంజని.

తుత్థము. సం. వి. అ. న. 1. మార్చినపసుపుపూ పండిన అంజనవిశేషము: చూ, రసాంజనము: పుం. 2. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; అం. ఒకానొక సుగంధద్రవ్యము చూ, సుగంధములు

తుత్థాంజనము. సం. వి.అ న మాయిలుతుత్థము చూ, రసాంజనము

తుది. దే. వి. రూ-నుది. 1. అగ్రిము చివర చూ, నుది. 3; 2. అంతము, కడ: చూ, నుది. 3.

తుదిపలుమనేశ్వరి ద్వ. వి. కాలిపుట్టువు సాం. మాన. 3 చూ, శూద్రుడు.

తుది దే. వి. 1 కడ, అంతిము చూ, నుది. 3, 2 చావు చూ, మరణము. [శివుడు.

తుదిమొక్కలేంకి ద్వ వి. ఈశానుడు: చూ,

తుదిముట్టు దే అ. క్రి. చేదుచు చూ, మరణించే

తుదికేలు దే స. బ్రహ్మాదిన పరిశేయము, కిల్బాంతను చూ, సంగ్రహము. 1.

తుదినాడు. నే. విణ. కనిష్ఠుడు: చూ, సవరో డకుడు.

తునక. దే. వి: చూ, రూ-తునుక.

తునికోల. దే. వి. (తూనిక + కోల) తూచు నట్టికోల: రూ- తూనికకోల- తూనికోల- తూనుకోల, దండి-చూ-దండె (సం శ).-తులాదండము

తునికోలమడ్డు దే. వి గవుండ్లనాడు బుడ్డితగిలించుకొనిపోయెడు తునికోలవంటి దుడ్డుకోల.

తునియ. దే వి. రూ-తునె చూ, తునక

తునియు. దే అ. క్రి రూ-తునుగు, ఖండిత మగు చూ, పర్యాయపదాలు.

తునుగు. దే. అ. క్రి .—పై —ఆచ్చ. ఆది, కాం 101, 2 కిప్పుచూ, మడియు

తునుక దే వి రూ-తొనక్క చూ,శకలము. 4.

తునుమాడు దే స క్రి. (రూ-తునుము-తునుమాడు-తుక్క)(తునుగు + ఆడు) 1 ఖండించే: చూ, కెలగు; 2 చేపు. జై 5, ఆ 73: చూ, సంహరించే

తునుము. దే స. క్రి —పై.—(ఖండించే.—ఉ, హరి. 3, ఆ. 22)

తునుమాట. దే వి. రింం చూ, వధము.

తునె. దే వి చూ, రూ-తునియ.

తున్నకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, నందిశ.

తున్నవాయము సం. వి అ. పుం. బట్టలు కుట్టుట చూ, సూచికము

తున్నవాయుడు సం వి. అ పుం. కుట్టరిపువాడు: చూ, సూచికుడు.

తున్మాము. దే. స క్రి చూ, రూ-తునుమాడు.

తున్మ. దే. స. క్రి —పై —

తుపరి. నై. వి.=తుషార, రూ-తుంపరి: చూ, శీకరము: (చూ, వాన. 1.)

తుపాకి. దే. వి. సిపాయిలు మంచుకుండువేసి పట్టించి కాల్చడు ఇనుపకోశి చూ, బాణము 1.

తుప్పాను. దే. వి. గాలివాన: చూ, వాన. 1.

తుపానుగాలి. దే. వి. ఈదురు చూ, వాయువు. [సీనకము 1

తుపాగము. సం. పు. నస్త్రీనుకొనుట భేదము. చూ,

తుపాసి. సై. వి.=స్విభాషి. ఒకభాషను మఱి యొకభాషతో చెప్పెడువాడు

తుపుర్రు. దే. వి ఉమియుట, కాండ్రించి ఉమియుటలోనగు వానియందుగు ధ్వన్యను కరణము: చూ, హూహూ.

తుప్ప దే. వి. 1 చిన్నపొడి, గుల్ము. చూ, పొద. 2, వా. 2. పాపిగాము, దుష్టనతో గుర్వనాశల పొందుకొలసుంపు(అని లింపిటు) "నీసుప్ప లేకపోయెను"

తుప్పటిల్లు సై. అ. కి. =ల్వేస్తి లియము. స్వా. 2, ఆ. 11. చూ, ల్వేస్తిలుడు

తుప్పర. సై. వి. =తుపార చూ, రూ.=తుంపర

తుప్పలుమాలు దే. అ. కి. (తూలు+తూలు) మిక్కిలి చలించే చూ, సలించే

తుప్ప దేవి రూ.=తుర్పస్సు 1 లోవాములు చూ, లోవాము. 1, 2 చూ, తుపుర్రు. హారిత్స. 4, ఆ 16, నా. 3. ముర్రు.ట(కింపు) "నీపియాట చాన్యము తుప్పు (కింపు) కొట్టుమన్నది."

తుబాము సం. ని అ. పుం. చూ, రూ. తూబరము. [మేసుము 1.

తుధము. సం. ని. అ పుం మేకపోతు చూ,

తుమిక సై. వి. =తుందుకి.* చూ, సూర్ఖుడు

తుమికి. సై. వి.=—పై —

తుమురు దే. వి 1 ఘాళి: చూ, రేణువు; 1; 2. నూక్ష్మఖండము. భార, శల్య, 2 ఆ. 256: చూ, శకలము 4.

తుములము. సం. వి. అ. న. 1.—గొమ్మ్రి. దొమ్మి యయుద్ధము: చూ, యుద్ధము; పుం. 2: చూ, తొండ.*.

తుమ్మ. దే. వి. ఆరిమేదము*: చూ, విట్టరిగము.

తుమ్మకిట్ట. వా. వి 1 తుమ్మచెట్టు కట్ట; 2. శ్రుతము చేయునలను (ఇతికకుమందు.— దగ్గకిట్ట, ఇట్లుతినకట్ట ము.)

తుమ్మకుటుంబము. సా అ లూపినాసే పిటుం బముగోని చిక్కుడు, పిలు, తుమ్మకుటుం బములలోని నగు యొకటి. తెల్లతుమ్మ, నల్ల తుమ్మ, బండిగుగిగింజ, దిరిసెన, సీమచింత మొదలగునవి తుమ్మకుటుంబములోనివి. ఈ జాతిలక్షణములు.— ఆకులు చిట్టము గానుపత్రకోశ్రితకిలగానుు ఉండును.చిక్కు డాకులుపరా నే గాతాలు ముండును, పగిలు ఎండపళ్ళలయందును ముడుచుకొనును. ఆకు లనుపత్రాల నుండు ముండ్లు ఉత్పన్నులుండి చెట్లుమెరపేమేయు. పుష్పాలు ఒంటి రూపి గా నుండును కొందఱుమొక్క తాట గాను, పిరుసుండునూ చూ, చిక్కుడు కుటుంబము.

తుమ్మి. సై వి.=తుంగీ. వార్తిక చూ, తుమిక.

తుమ్మికి సై. వి —పై—

తుమ్మిదే సై వి ఆ—పై— గము చూ, గానర్థము.

తుమ్మిపూలాగాసినాలు ద్వ వి. ఒకరకపు వస్త్రము.

తుమ్మ. సం వి. (అం ఏ.)— కాళము, కృష్ణము, తమము, తిమిరము, తుహినము; అ. కి. 2. శ్రుతము చేయు

తుమ్మెద. సం. వి. ఎగాదోసెడుగాన్నిచి యొక రకము నల్లపెక్కులపురుగు చూ, భ్రమరము.

తుమ్మెదకంటు వ్య. ని. చూ, సంకెద*.

తుమ్మెదమామిడి. సం. వి. కోశామ్రము*: చూ, మామిడి.

తుమ్మెదయల్లె. అం. మన్మథుని మొదటిదియగు వింటి యొక్క నాడ (పంచబాణములు.— కలువ, తామర, మావిపూలు) (చూ, బాణము. 1.) పెం. అం. 9: చూ, మార్వి. 1. (చూ, మన్మథబాణములు)

తుమ్మెదశేపుడు. దే. వి: చూ, బాలకీడ.

తురంగమము. సం. వి. ఆ. పుం.= తురగీ. గుఱ్ఱము: చూ, హయము.

తురగంగము. సం వి ఆ. పుం =—పై.—

తురంగలీల. అం జన్యతాళములలో నొకటి: చూ, జన్యతాళములు

తురక. పై. వి.= తురుష్క. చూ, ఫ్లేచ్ఛుడు

తురకకొర్గలి. ద్వ. వి ఒకరకము దొగ్గలి*. చూ, గక్తబాప్పము [పిరిపిట్ట

తురకపికిని. ద్వ వి. ఒకరకము పిరిపిట్ట: చూ,

తురకతాయి. ద్వ వి బొంతతాయి చూ, రాయి.

తురకవేము. ద్వ వి. తృణనింబము* (బుసుగక్తమును జూర్చేయును)' చూ, వేము.

తురగజాతి. అం. అంతరజాతి తర్కయములో నొకటి: చూ, అంతరజాతితర్కయము

తురగకబ్రహ్మచర్యకము సం. వి ఆ. న అభావమునుచే బ్రహ్మచర్యము సహింపంబట (లేక పోవుటవల్ల ఆడుదానిని పడలుట.)

తురగము. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, రూ-తురంగమము; 2. గుండె' చూ, హృదయము. 2, పా 3 ఒకానొకవృత్తము ఒ౦క్కక్క పాదము న-న-న-న-న. జ-జ గురువులతోఁగూడి పదునేనవయింటయతి గల ద్వావింశ చ్ఛందస్సు నందుద్భవించిన వృత్తము. అప్ప. 4, ఆ. 248. చూ, వృత్తము

తురగములు. అం సేనాంగములు నాలుగింటిలో నొకటి. (గుఱ్ఱములు)' చూ, సేనాంగములు (చూ, అంగము. 9) (చూ, చతురంగములు)

తురగవల్గనము. పా. నవవిధగతులలో నొకటి ఒకొక్క పాదమువాయపరిచారంగతిని రెండు పాదములు కలిసిఒకపాదముగాఅగును. యతి యయిదవగణాద్యక్షరము: చూ, గతి (చూ, వృత్తము.)

తురగి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, పెస్నేరు*; 2. ఆడుగుఱ్ఱము' చూ, హయము; అం. 3. అవాంతరజాతులు మూడింటిలోనొకటి: చూ, అవాంతరజాతులు.

తురా. దే. వి. రూ తురాయి. 1. నిడువుకాండ పెట్టి కట్టిన పూబంతి చూ, పూబంతి; 2. తలనుంచెడు ఒకానొక-భూష. శబ్దా. 5, ఆ 7: చూ, భూషణము. 2.

తురాషణము. సం. వి అ. న. తెడబడకుండ చేదువాట: చూ, పరిణము.

తురాయి. దే. వి. చూ, తురా.

తురాషాహుడు సం వి హ్రా. పుం. ఇంద్రుడు: చూ, వేలుపుశ్రేఁడు.

తురి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కండెలుంచి నేసెడు యంత్రము. చూ, నాడె.

తురికి పై వి 1. చూ, కచ్చి; 2.=తురంగము. గుఱ్ఱము' చూ, హయము [వేగము. 1.

తురితము. పై. అవ్య. కి విణ.=త్వరితమ్: చూ,

తురితు. పై అవ్య. కి. విణ =—పై—

తురీన. పై. చ్రి కి. విణ.=—పై.—

తురీయము. సం. వి అ న 1 బ్రహ్మము, పరమాత్మ' చూ, హంసుడు; విణ. 2. నాలవయవస్థ. చూ, తుర్యము

తురుంబము సం. వి. ఆ. పుం.=తుమ్బురు. ఫాలదండలు మొదలగునవి తుట్టమికొప్ప: చూ, వేనెలి.

తురుజి. దే వి: చూ, గంశీగము*.

తురుతు పై. అవ్య. కి విణ: చూ, తురితము.

తురుపు. వా. వ్రి చూ, రూ-తుడుపు.

తురుపు వా. వి. 1. గుఱ్ఱపుడెండు; 2. చిట్లాట యండలి నాలుగురంగులలోను గెలుపుకొఱకు చెప్పెడు యొకానొకరంగు. (ఇస్పేటు తురుపు, కళావరు తురుపు, ఆరఖుతురుపు, డైమాను తురుపు: తురుపు తుడుపుఅనియు)

తురుము. వై వి. 1.=తురుంభ: చూ, రూ-తుఱుము. 1; దే. వి. 2. చూ, రూ-తుఱుము. 2; 3. కాయ చెండలము: చూ, సమష్టిల.

తురుష్క-తుండి. అం. చూ, తుండ్యుపాంగములు. (చూ, అంగము. 9.)

తురుష్కము సం. వి. అ. పుం 1. చిల్లమడ్డి తురుష్క-మను గంధద్రవ్యము. (కపియను గంధద్రవ్యము): చూ, రాజాగ్నము. (సువాసన కొఱకు దీనిని తైలములో కలిపెదరు. టించర్ బెంజాయిన్ అనే యింగ్లీషు మందులో కలియును. ఇదిశ్వాస కోశములలో పని చేయును); 2. తురుష్క-దేశము చూ, దేశము; 3. టికము చూ, ముడ్డిపూస; స. 4 తిగ: చూ, మూఁడు.

తురుష్కుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=తురక. (మూలవానికంటె నితరమగు పండ్రెండు కడపటి జాతులలోని నొకఁడు): చూ, మ్లేచ్ఛుఁడు.

తుర్య. సం. వి. అ. స్త్రీ. చూ, తురి.

తుర్యతుండి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పిండిదొండ* చూ, రక్తఫల. [అవస్థలు)

తుర్యము. సం వీణ: చూ, తురీయము: (చూ,

తుఱఁగలి. దే. వి. పరికాళము. భార. విరా. 1, ఆ. 294: చూ, చెలుతురు. 1.

తుఱఁగలించే. దే. అ. క్రి. 1. పరికాశించే. భార. భీష్మ. 2, ఆ. 155: చూ, హవణిల్లు; 2. అతిశయించే. విజ. 3, ఆ. 42: చూ, మువ్మరించే, 3. ఒప్పు. ఆం, భా. తృ. 83: చూ, సమ్మతించే.

తుఱఁగలిగొను. దే. అ. క్రి. —వై—

తుఱుఁగు. దే. స. క్రి. (బలవంతమున లోపల వేసి) కుక్కిక్కు: చూ, దోపు. 5.

తుఱుతు. వై. వి.=త్వర. 1. వేగిరపాటు: చూ, వేగము. 3; క్రి. విణ. 2. శీఘ్రము: చూ, వేగము. 3.

తుఱుము. వై. వి. 1.=తురుంభ. రూ-తురుము. పూలుముడిచిన కొప్పు, కొప్పు (ఆనియు): చూ, వేనలి; దే. వి. 2. రూ-తురుము. పాడి: చూ, సురుము; స. క్రి. 3. ముఱుముపీటలో పాడిచేయు; వై స క్రి. 4. (కొప్పుగా) ముడుచు. భార.వి.పా 1, ఆ. 291, 5. (కొప్పున) చెరుపు స్వా 3, ఆ. 84.

తుఱుముపీట. స్త్రీ వి ముఱుముటకొఱకున్నగా చివరను పండ్లోప్పించిన యినుపకమ్మి నెక్కిన పీట: చూ, పీట.

తుఱ్ఱు వై వి చూ, తుర్రు (సం దా ము 4)

తుఱ్ఱుు. వై వి. 1=త్వర: చూ, సుర-ము ఱుపు, 2 పిట్ట ఎగురుటమందిరు స్వభావమును గలదు. "పిట్ట సుఱ్ఱున యెగిరిపోయినది. "చూ, హూహూ.

తుల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ 1 చూ, తార్పు, 2—మూలము. తవాలి, కడుముత్తు, చూ, మూలము, 3 నూఱు కలముల కొలఁది; 4. పోలిక: చూ, సామ్యము; 5. ఒక రాసి. చూ, రాశి 2, ఆం. 6. రాసులు పండ్రెండింటిలో నొకటి. (తులారాశి): చూ, రాసులు. (తులాసూత్రము పరిగ్రహము)

తులకించే. దే అ. క్రి. 1. పరికాశించే. చూ, హవణిల్లు, 2 కుతూహలపడు. చూ, సంతోషించే.

తులకింపు. దే. వి. పరికాశము. పా 1, ఆ. 196: చూ, చెలుతురు. 1.

తులము. దే. వి. పలుసునందు మూఁడవభాగము. (రూపాయయెత్తు)

తులసి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=తోళసి: చూ, హరిప్రియ. (తులసి గసగసు విషగుణములకు విఱుగుడు. గోమలు చేర్చవు.)

తులసినేపకము. ఆం. సుజ్ఞానదాయకములు14లో నొకటి. చూ, సుజ్ఞానదాయకములు.

తులాకోటి. సం. వి. ఇ. పుం. అందె, నూపురము: చూ, భూషణము. 2.

తులాదండన్యాయము. పా. తాసుబఱపుగానున్నవైపు కిందికి, తేలికగానున్నవైపు మీదికినిఁబోవుననుగీతి.

తులాపండము. సం. వి. అ. న: చూ, తునికోల.

తులాపవ్యము. ఆం. దివ్యములు అయిదింటిలో నొకటి: చూ, దివ్యములు.

తులాపురుషకృచ్ఛ్రము పా. ఒకానొక కృచ్ఛ్రము: చూ, కృచ్ఛ్రము.

తులాపురుషము. ఆం. 1. మహాదానములు 16లో నొకటి: చూ, మహాదానములు; 2. తెలిక పిండి, పచ్చివస్తువులు, మజ్జిగ, జలము, పిండి ఈ దైవ్యదునుకలిసినది తులాపురుషము

తులాబీజము. సం. వి. అ. పుం గురివెందశ: చూ, శ్వేతపాకి

తులామానము. సం వి. అ. న. తాసుతూచెడుతూనిక. (త్రాసు, తక్కెడ, కాటాలో నగువానిచే తూచెడు తూనికలు.) ఇందుకు సంబంధించినమానములు.—

(1) టాగ్గియిలేక చెండిబంగారు తూసికలు; (2) వ్యాపారపుతూనికలు; (3) నైద్యులతూనికలు; (4) చెన్న పురిగొల్పు మెంటుతూసికలు, (5) రోగులవ్యాపారతూనికలు; (6) సామాన్యపుతూనికలు (రైలుకాటా తూనికలు); (7) ఛెర్గించితూనికలు మొదలగునవి గలవు.

తులితము. సం. విణ. 1. సరిపోల్పఁబడినది: చూ, సమము; 2. తూచేఁబడినది

తులుచే. దే. విణ. వేగముగలది. చూ, వేగము. 3

తులువ. దే. విణ కుత్సితుఁడు. చూ, వ్యాధుఁడు. 2

తులువకత్తి. ద్వ. వి. పంఛమేళకత్తి: చూ, రిష్టి. 2. [ఱయము.

తులువగుజ్జము. దే. వి. నీచాశ్వము: చూ, వా

తుల్యము. వి. అ. కి. సరియగు, సమానమగు

తుల్యము. సం. విణ. సమము, సరి: చూ, సమానము. 2.

తుల్యయోగిత. అం. అర్థాలంకారములలో నొకటి: (వర్ణ్యమునకితరవస్తువునకును ధర్మైక్యము చెప్పుట. ఉదా.— కనులములు ముడిగెను. జారిణుల వదనములు ముడిగెను): చూ, అలంకారము 3.

తువర. సై. వి. 1. తొగర. ఒగరు—వగరు. రుచి, రూ—తువ్వర—తూవర. చూ, రసము. 5; దే. వి. 2. రూ—తువ్వర—తూవర. చినుకు: చూ, వాన. 1.

తువరము. సం. వి అ. పుం. 1. తువరగ: చూ, తువగ. 1; విణ. 2. ఒగరైనది. చూ, తువర. 1. (చూ, రసము. 5)

తువరయూపనాల(శ)ము సం వి. అ. పుం. కషాయ యూపనాళి ధాన్యము. చూ, ధాన్యము

తువరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ = చూ, తొగరి.

తువాలు. వా. వి. రూ—తువ్వాలు. రుమాలు, చేతిగుడ్డ. చూ, వస్త్రము.

తువ్వరి. దే. వి. రూ—తువర—తువర. 1. సన్న వాన. జై. 4, ఆ. 138. చూ, వాన. 1; 2. దూళి. చూ, రేణువు. 1.

తువ్వాయి. వా. వి. అప్పుడే పుట్టినదూడ. "మాఆవునకు తువ్వాయిపుట్టినది"; 2. పాలు తాగెడుదూడ.

తువ్వాలు. వా. వి: చూ, రూ—తువాలు.

తుషము. సం. వి. అ. పుం. 1: రూ—తుసము, ఉమక—రూ—ఉమక—ఊకనూకపొట్టు, పొట్టు (సం. ప).—కంకపత్రము, కటంగరము; 2: చూ, తాండ్ర *.

తుషాగ్నిహుఁడు. సం. వి. అ పుం. అగ్నిహోత్రుఁడు: చూ, పవిత్రి. 1. [పవిత్రి. 1.

తుషానలము. సం. వి. అ. పుం. ఊకనిప్ప: చూ,

తుషారము. సం.వి. అ. పుం.1. మంచు. చూ, హి-

ము; 2.=తుంపర. జిల్లు చూ, వాన. 1; విణ. 3. చేల్లనిది: చూ, శీతలము. 5.

తుపారాట్టు. సం వి. జ్ఞ. పుం. ఇంద్రుఁడు. చూ, వేలుపు తోఁడు.

తుషితుఁడు. సం. వి. అ. పుం. గణదేవతావిశేషము (వీరు ముప్పదియాఱుగురు): చూ, గణదేవతలు. (కకాగాది అనుబంధములో)

తుహోదకము. సం. వి. అ. న. పులిగడుగు. చూ, శుక్తము. 1.

తుష్టి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, సంతోషము.

తుష్టుఁడు. సం. విణ. చూ, హృష్టుఁడు.

తుసము. సై. వి: చూ, రూ-తుషము.

తుస్సి. దే. విణ. తుపరభూమి, రూ-తుస్సె. తోవర: చూ, సురాష్ట్రజము. 2.

తుస్సు. సై. విణ. 1. అధమము. చూ, హీనము. 1; వా. వి. 2. అపానవాయువు విడుచుట యందలి ధ్వన్యనుకరణము. "తుస్సుపిత్తు". చూ, హూహూ; 3. టపాకాయ, సీసింద్రీ చిచ్చు బుడ్డిలోనగునవి పేలకను, సరిగా కాలకను చీఁదుట లోనగువానియందలి ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

తుస్సుపెంకెర. ద్వ వి పెంకెరభేదము ఒక రకము కొండచిలువ (చూ, పెంకెర): చూ, సర్పము. [ద్వి. 4

తుస్సె. దే. విణ: చూ, రూ-తుస్సి. ఆం, భా

తుహినకరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. చేలిచెలుఁగు: చూ, హిమాంశువు [హిమము.

తుహినము. సం. వి అ. న. మంచే చూ,

తుళువము. ఆం. దేశములుఏఁబదియాఱింటిలో నొకటి: చూ, దేశము.

తూ

తూ. దే. వి. 1. తూపాడుచేటయందను ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూ హూ; వా. 2. బాలశిక్షలయొక్క ఆటయందలిబిట్టు. "తూ నాబొడ్డుకుతూ" (తూతూఅనియు)

తూఁగాడు. దే. అ. క్రి. (తూఁగి + ఆడు) 1: చూ, సలించే. భాగ. ఉద్యో. 4, ఆ 344; 2: చూ, వేగిలాడు.

తూఁగియాడు. దే. అ. క్రి. —పై.—

తూఁగు. దే వి. 1. నిదిరి. చూ, స్వాప్నము. 2, 2. కూరుసపాటు: చూ, పర్యాలోచన; అ. క్రి 3. ఊఁగు చూ, వేగిలాడు; 4. తూరుకు చూ, నిదిరించే; 5 సం-తూఁగాడు-తూఁగియాడు, తూలు-తూ-తూఁగియాడు: చూ, సలించే, 6. తూనికిపడు; 7 నడచే. చూ, నెమ్మ్. 3

తూఁగుటుయ్యల. ద్వ వి తూఁగుమంచము. కళా. 2, ఆ. 17. చూ, పాలకి.

తూఁగుపలక ద్వ. వి. తాఁపివాఁడు గోడల మట్టుచూచుటకై తాయిచేగిలఁగట్టిన నిడుపాటుపలక

తూఁగుమంచము. ద్వ. వి. చూ, తూఁగుటుయ్యల.

తూఁమే. దే. పై. తూఁగఁజేయు ఉడుకిట్టు

తూఁట. దే వి 1. రూ-తుంట. ఖండము: చూ, శకలము. 4; సై. విణ 2 =దుష్ట. దుష్టుఁడు. చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

తూఁటకట్ట. వా వి. గడ్డిని జేఁగానల్లి నిప్పు ముట్టించెడుకట్ట. [సరికి—వాఱు.

తూఁటకట్టు. దే. అ. క్రి. కోతెపడు. చూ,

తూఁటరి. సై. విణ. (తూఁట + అరి)=శుంఠ. దుష్టుఁడు. రూ-తూఁడరి. భాగ. 6, స్క్రం. 182: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

తూఁటాడు. దే. స. క్రి. (తూఁటు + ఆడు): చూ, పేధించే. సై. 7, ఆ. 4.

తూఁటి. దే వి.నళి,తుంటికూర: చూ, శైవలము.

తూఁటికూర. ద్వ వి.—పై.—(దేశ్యమంజరి.)

తూఁటిగానపు తేజిగలబోటి. ద్వ. వి: చూ, సరస్వతి. ఆం, భా. పర్వ 42

తూఁటు. దే. వి. రూ-తూము. 1. కనుమ. ఆం, భా. పర్వ. 145 చూ, రంధ్రము. 1; 2. చిల్లి: చూ, రంధ్రము. 1.

తూఁటుకట్టు. దే. అ. క్రి. తూఁటుపడు, తూఁటుపోవు. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 131 చూ, తొంటలువాఱు.

తూఁడరి. వై విణ=సుందర. చూ, రూ-తూఁటరి.

తూఁడు దే. వి. తామరపుష్పంలోనగువానివేరు, బిసము. విజ. 1, ఆ. 199: చూ, పద్మము. 1.

తూఁడుదిండి దే.వి.(తూఁడు + తిండి)తెలిపిట్ట అచ్చ యు, కాం. 30: చూ, హంస. 1

తూఁడునూలువారి. ఆం మన్మథుని మూఁడవది యగు వింటియొక్క-నారి. (దీనిబాణములు - మంకెన, అసోక, మల్లెపూలు) వేం. ఆం. 9. చూ, మార్వి. 1 (చూ, బాణము. 1.) (చూ, మన్మథబాణములు) [వేం. ఆం 8.

తూఁడువిల్తుఁడు. దే. వి: చూ, మన్మథుఁడు.

తూఁతకొమ్మ దే. వి. మురళి, వంశనాళవాద్య ము. చూ, వీణె. (తూఁతూబాకా అనియు)

తూఁతూబాకా. వా. వి.—పై.—

తూకము. దే. వి. రూ-తూపు. 1. పూనిక. పై. 7, ఆ. 40.చూ, యత్నము; అం.2. నాట్యములోని పదునాలుగు అంగములలో తుకయనునది ఒకానొకయంగము: (చూ, నాటకము. 1.)

తూకు. దే. వి.—పై.—

తూకొను. దే. అ.క్రి.(తూకు + కొను)1.పూను: చూ, యత్నించే; 2. పరివేషించే ఆం, భా. శ్ర. 122· చూ, సోకు. 4.

తూణము. సం. వి. అ.పుం.=కోన. రూ-తూణి-తూణీరము. అమ్ములపాది (ఇది అ. స్త్రీ. గానూ, ఈ. స్త్రీ. గానుగలదు):చూ, బాణము. 1.

తూణీరము. సం. వి. అ. పుం —పై.—

తూదము. సం. వి. అ. పుం. గంగరావి*: చూ, రావి. [నుడి*: చూ, మామిడి.

తూదసస్యకము. సం వి. అ. పుం. పోకమా

తూపరతుక్క-ము. దే వి: చూ, బాలక్రీడ.

తూనిక. దే. వి: చూ, తులామానము. (రూ-తూనిక)

తూనికకోల. దే. వి: చూ, రూ-తునికోల.

తూనికవేయు. దే. స. క్రి: చూ, తూఁచే

తూనిక. దే వి: చూ, రూ-తూనిక.

తూనికోల. దే. వి: చూ, రూ-తునికోల.

తూనీఁగ. దే. వి. పతంగిక. రూ-తూనీఁగ: చూ, మక్షిక.

తూనీఁగ. దే. వి.—పై —

తూనీఁగతానిగ దే. వి: చూ, బాలక్రీడ.

తూనుకోల. దే. వి: చూ, రూ-తునికోల.

తూనెకొట్లాట. దే. వి: చూ, బాలక్రీడ.

తూపరము. దే. వి. 1. చిల్లి. చూ, రంధ్రము. 1; 2. కనుమ. ఆం, భా. పర్వ. 145: చూ, రంధ్రము. 1

తూపరాణ. దే. వి. (రూ-తూపరాణి-తూపరాణము)తూము,నీళ్ళబయటికివచ్చేతూము: చూ, తూము. 2.

తూపరాణము. దే. వి. 1. —పై.—;2. ఒడపి: చూ, రంధ్రము. 1.

తూపరాణి. దే. వి: చూ, రూ—తూపరాణ.

తూపి. వై. వి.=స్తూప. గుడిలో మూలవిగ్రహము ఉండెడుచోటికి మీఁద వివానమువలె ఎత్తుగా కట్టిన కట్టడము.

తూపు. దే. వి. అమ్ము: చూ, బాణము. 1.

తూపురాసి. ద్వ. వి: చూ, తూము. 2.

తూపురిక్క-. ద్వ. వి. శ్రవణనక్షత్రము, కరివే ల్పురిక్క-: చూ, నక్షత్రము. 1.

తూపురూపురిక్క. ద్వ: వి. చూ, తూపురిక్క.

తూపురిక్క—నెల. ద్వ. వి. శ్రావణమాసము: చూ, మాసము. 1.

తూపొడుచే దే స. క్రి: ఉమియు, క్రాయు

తూబరము. సం. వి. ఆ. పుం. రూ-తుబరము కాలమున కొమ్ములు మొలచని యెద్దు. చూ, వృషభము. 1.

తూబరుఁడు సం. వి ఆ. పుం. రూ-తుబరుఁడు. 1. పేడిమూతినాఁడు, పాపియమున గడ్డము మీసములేని మగవాఁడు: చూ, నపుంసకుఁడు; 2. అంతఃపుర కావలివాఁడు· చూ, నపుంసకుఁడు.

తూము. వై. వి. 1.=తుంబికా. బండిచక్రము నడిమిరంధ్రము: చూ, రంధ్రము. 1; 2. నీళ్లు బయటికి వచ్చేనట్లు కట్టినకట్టడము. వను 5, ఆ. 17: చూ, మరిగొమ్ము; 3. నాలుగు తుంపేములకొలఁది· చూ, ప్రస్థము, 4 నూడి చెవి: చూ, రంధ్రము. 1; 5 నగలమోపు నందలి రంధ్రము: చూ, రంధ్రము. 1; 6. కన్నము చూ, రంధ్రము. 1; వా. 7. పంట కాలువకు పర్కిక్క—ను చేర్చివేసెడికుండతూర. "కుండతూము": చూ, తూర. 4. (చూ, మరిగొమ్ము.)

తూర. దే. వి. 1. వానబొట్టు: చూ, వాన. 1; 2. తుంపర: చూ, సీకరము; 3. రూ-తూల. పండుచేప: చూ, మత్స్యము. 1; వా. వి. 4: చూ, తూము. 7. "కుండతూర, తాటితూర." మొ.

తూరజల్లు ద్వ. వి. ధారావర్షము: చూ, వాన. 1

తూరనగోలలు. దే. వి. బ: చూ, బాలక్రీడ.

తూగనడుక్కా. దే. వి. —పై.—

తూరనతుంకములు. దే. వి. బ.—పై.—

తూరి. దే. వి. తడన, ఆవృత్తి (ఇదిపీకాద్యర్థక శబ్ద పూర్వకముగానే ప్రయోగింపఁబడును. ఉదా "ఒకతూరి-ఈతూరి"): చూ, సారి. 2.

తూరు. దే. వి. 1. తుచ్ఛధాన్యము: చూ, ధాన్యము; ఆ. క్రి. 2. సన్నగాతూరిపడు.

తూరుపాఱు. దే. వి. 1. ఒకానొకగాలి. రూ-తూర్పాఱు, తూర్పిడి చూ, వాయువు; 2. తుచ్ఛధాన్యోత్పీపణము: తూరుపాఱఁబట్టుట.

తూరుపాఱఁబట్టుట. జా. 1. ధాన్యము తూరు (ఆనఁగాఁబొల్లు) గాలిలోనెగురునట్లు పట్టుట; 2. ఎగురఁగొట్టుట; 3. లేలిక చేయుట. "నాలుక తుదిపలుకులైననూరికతూరుపాఱఁబట్టుచున్నాఁడవు" (ధర్మజరాజానీతము)

తూరుపాఱఁబట్టు. దే. స. క్రి. (తూరు + పాఱు + పట్టు) రూ-తూర్పాఱఁబట్టు. గల్లపొట్టు లోపగునవి యెగిరిపోవునట్లుగా చేట లోనగువానితో ధాన్యముల్లోనగు వానిని పైకెత్తి క్రిందుగాఁబోయు.

తూరుపు. దే. వి: చూ, రూ-తూర్పు.

తూరుపుఁగొండ ద్వ. వి. ఉదయాద్రి· చూ, పర్వతము.

తూరుపుదణి. ద్వ. వి. ఇందుర్గిడు. ఆం, భా. పర్వ. 46. చూ, వేలుపుఁజేఁడు.

తూరుపుఁజేఁడు. దే. వి.—పై.—

తూరుపెత్తు. దే. వి. (తూరుపు + ఎత్తు) రూ-తూర్పెత్తు. 1: చూ, ఎగరఁబోఁత; స. క్రి. రూ-తూర్పెత్తు. 2. ధాన్యాదికమును ఎత్తి తూర్పుగాలికివిడుచే, 3 ఏదేని గాలివాటము గాఎత్తివిడుచే; 4. ఇండ్రికలు పాయఁదీసి అడ్డముగా మీఁదికెత్తిపట్టు. పాండు. 3, ఆ. 30.

తూర్చు. దే. పే. రూ-దూర్చు. గుర్తించే. వై. 4, ఆ. 81: చూ, రూ-తూఱుచే.

తూర్ణము. సం. క్రి. విణ. ఆ. న. 1. త్వరితము: చూ, వేగము. 3; విణ. 2. వడిగలది: చూ, వేగము. 3.

తూర్పాఱ. దే. వి: చూ, రూ-తూరుపాఱ. 1.

తూర్పాఱబట్టు. దే. స. క్రి: చూ,రూ-తూరుపాఱబట్టు

తూర్పిడి. దే. వి· చూ, తూరుపాఱ. 1.

తూర్పు. దే. వి. (రూ- తూరుపు-తూఱుపు) 1. పార్శ్వదిశ: చూ, హరిత్తు; ఆం. 2 దిశలు నాలుగింటిలో నొకటి: చూ, దిశలు; 3 దిశలు పదింటిలో నొకటి: చూ, దిశలు; 4. దిక్కులు ఎనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, దిక్కులు.

తూర్పెత్తు. దే.స.క్రి:చూ, రూ-తూరుపెత్తు.

తూర్యగంజ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ద్రగడమను వాద్యము: చూ, వీణె.

తూర్యత్రయాకాశలము. అం. సుగుణములు ఇరు పదెనిమిదింటిలో నొకటి.చూ, సుగుణములు

తూర్యము. సం. వి. అ. న 1 వాద్యము. చూ, వీణె; పుం న 2. వాద్యపుమోక్తత. చూ, స్వరము. 2.

తూఱబడు. ద్వ. అ. క్రి. (తూఱన్ + పడు) తూఱు, పరిశేషించే. నిర్వ. 4, ఆ. 76: చూ, సోడకు. 4 [2, ఆ. 398.

తూఱు. దే. ఆ. క్రి.—పై— భార. భీష్మ.

తూఱుచే దే. పై తూఱబోయు గుర్తించే, తూర్చు-రూ-చూర్చు. (ఎక్కించేఆనియు.)

తూఱుపు దే. వి: చూ, రూ-తూరుపు-తూర్పు.

తూల. దే. వి. తూర. పండుచేప: చూ, మత్స్యము. 1.

తూలఁబాటు. దే. అ. క్రి. (తూలన్ + పాటు) 1. తూలు, చలించే చూ, సలించే, 2. తొలఁగు· చూ, విరియు. 5

తూలకంటకము. సం. వి. అ. పుం. గొబ్బి*: చూ, మొగబీర.

తూలకార్ముకము. సం. వి. అ. న. దూదియేకు విల్లు, పింజనము: చూ, బాణము. 1.

తూలనాసిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ:చూ,దూదిచేట్ట.

తూలనాళిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.—పై—

తూలపోవు. మి. అ. క్రి. (తూలము + పోవు) చిన్నవోవు. భార. భీష్మ. 2, ఆ. 259: చూ, విన్నవోవు. (పై). తూలపుచ్చే భార. ఉద్యో. 3. ఆ. 298.

తూలము సం. వి. అ. న. 1. గంగరావి*:చూ, రావి; 2. ఆకాశము: చూ, వ్యోమము; పుం, న. 3.=తూది. విత్తులుతీసినపత్తి, పిచువు: చూ, పత్తి.

తూలాడు దే. ఆ. క్రి. (తూలి + ఆడు) రూ-తూలియాడు-తూలు. చలించే. భార. విరా. 5, ఆ. 184: చూ, సలించే.

తూలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. తూలిక: చూ, తెఱక్క. 1; దే. వి. (1.) (తూల + ఇ) చేఁపలనుబట్టి జీవించెడి యొకానొకజాతివాఁడు: చూ, పలఁకేఁడు; (2.) తూలికాఁడు. మేఁకలనుబట్టి జీవించెడి యొకానొకజాతి వాఁడు.

తూలిక. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. చిన్నయీఁక: చూ, తెఱక్క. 1; 2. వ్రాసెడుకలము:చూ, లేఖిని; 3. (చిత్రమువ్రాసెడు) వాగగ, జాలిని: చూ, వాగఱ; వా. 4.=తూలిక: చూ, తూలిక. (1); నై వి.=తూలిక. (1) మాల్యగ్రంథి. ఆం. పదా. 4_39: చూ, పూవులపాట్లము.

తూలికాఁడు. దే. వి: చూ, తూలి. (1), (2)

తూలించే. దే. స. క్రి. చేంపు. సాంబ. మా, 32: చూ, సంహరించే. [నై 7, ఆ. 92.

తూలియాడు. దే.ఆ. క్రి: చూ, రూ-తూలాడు.

తూలు. దే. అ. క్రి. 1.—పై.—; 2. అపసరిల్లు: చూ, విరియు. 5; 3. ఉపశమిల్లు. ఆం, భా. తృ. 87: చూ, సుస్థిమ్మ. 4.

తూలుచు. దే. ధా. రూ-తూల్చు. 1. చలింపఁ జేయు; 2. తొలఁగించు. సా. 1, ఆ. 101.

తూలుమాటలు. వా. వి. తిట్లు, బండబూతులు, కుచ్చితపుతిట్లు.

తూల్చు. దే. ధా: చూ, రూ-తూలుచు.

తూపర చూ, రూ-తువర.

తూపరము. వై. వి.—పై—(సం.అనికొందఱు)

తూషణము. అం. ముఖ్యతులు నాలుగింటిలో నొకటి: చూ, ముఖ్యతులు.

తూష్ణీమ్. సం. అవ్య. మౌనమందు వర్తించును, తూష్ణీకామ్ చూ, మౌనము.

తూష్ణీంశీలుఁడు సం. వీణ మాటలాడక ఊరకుండువాఁడు రూ-తూష్ణీకుఁడు

తూష్ణీకామ్. సం అవ్య: చూ, తూష్ణీమ్.

తూష్ణీకుఁడు. సం. వీణ చూ, తూష్ణీంశీలుఁడు

తూస్తసు. సం. వి. అ. న. దుష్కృతము: చూ, పాపము.

తృ

తృటము. సం. వి. అ. పుం =చిటిక. తృటి చూ, స్వరము. 2.

తృటి సం. వి. ఇ పుం. 1.=చిటిక.—పై —; ఈ. స్త్రీ 2. చిట్టిలకి*: చూ, పత్రిల.

తృట్టు సం పి. ష్. స్త్రీ. 1. రూ-తృషము—ఈశ్వరము. దప్పి. పాండు. 5, ఆ. 179: చూ, పిపాస; 2. ఇచ్ఛ: చూ, వాంఛ.

తృణకుటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఘాటిగుడిసె: చూ, సదనము. 1. [చూ, వేణువు.

తృణకేతువు. సం. వి. ఉ. పుం. వెదురు*:

తృణగండము. సం. వి. అ. పుం. ఉచ్చింగటుఁడనుచేప: చూ, మత్స్యము. 1.

తృణగాహి. సం. వి. న్. పుం. పచ్చ, మరకతము: చూ, రత్నము. 1.(చూ,తృణమణి.2.)

తృణజలూక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. జేలగవలెనుండి గడ్డిలో తిరుగు పురుగు: చూ, పురుగు.

తృణజలూకన్యాయము. పా. గడ్డిపైపురుగు మూతికి సమీపమందు రెండుకాళ్లును వెనుకపైపున చివర రెండుకాళ్లును గలది. అదివెనుకకాళ్లతోనిలఁబడి ముందునిలుచుటకాధారము చూచుకొనిముందుకాళ్లనక్కడబెట్టి తరువాత వెనుకకాళ్లు తీయునట్లు.

తృణత సం. వి ఆ. స్త్రీ. 1. తృణభావము; 2. (రూ-తృణిత-తృణితె) విల్లు. చూ, భాణము. 1. [మేటి.

తృణతతి సం. వి. ఈ. స్త్రీ. గడ్డిమేటి: చూ,

తృణదుగ్ధమములు. సం. వి.అ.పుం.బ. తాటి, కొబ్బరి, ఈతి, ఖర్జూరము మొ.

తృణధాన్యము. సం. వి అ. న. 1. విత్తక పండెడు గుసుమ నిన్వరిదూసరిలోనగునవి: చూ, ధాన్యము; వా. 2. గడ్డిగాతి సస్యములు-వరి, జొన్న, గోధుమలోనగునవి.

తృణధ్వజక్కు. సం. వి. హ్రా. పుం. బడబాగ్ని, కాకధ్వజము: చూ, పవిన్నా. 1.

తృణధ్వజము. సం. వి. అ. పుం. వెదురు*:చూ, వేణువు. [చూ, అశ్వతి క్తము.

తృణనింఒము. సం వి. అ. పుం. నేపాళవేము*:

తృణపంచమూలము అం. వరి, దర్భ, గనప దంటు, చెఱుకు, కామంచిగడ్డి (5) (పిత్తజ్వరము, దాహము, రక్తపిత్తము, మూత్రకృచ్ఛ్రము వీనిని హరించును)

తృణపుష్పిక. సం. వి. ఆ.స్త్రీ.కొండయల్లము*: చూ, శృంగబేరము.

తృణపూలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. గడ్డిబొమ్మ, చంచ: చూ, బింబము. 3.

తృణమణి. సం. వి. ఇ. పుం, స్త్రీ. నీలము.చూ, రత్నము. 1; పా. 2. తృణగాహి(అంబర్), ఊన్ని గుడ్డతో రాచిన గడ్డిపోచలు మొదలగువాని నాకర్షించే వస్తువు.

తృణమత్కృణుఁడు. సం. వీణ. జూదములో జేమానతు ఇచ్చేవాఁడు: చూ, లగ్నకుఁడు.

తృణము. సం. వి. అ. న 1. (కిక్క-సలోనగు) గడ్డి. అంబరీషము, అర్జునము, ఆసు, ఋళము, కత్తుము, కచపము, కచ్ఛరుహ, క్షేత్రియము, గవాదనము, ఘాసము, తృణము (తె. ప).—కవను, కసవు, గడ్డి, గపతము, గాదము, చెత్త, పిల్లు-పులు-రూ-పుల్లు, పూరి: (మా, హరితే.1.) తృణవిశేషములు.-ఊర్ధ్వమూలము, ఋషేళ(స్త్రీ)ము, కుందర్మము, ఖంజ, ఖగ్గడము, ఖగ్చ్ఛదము, జయ, తాండవము, వారుణి. (తె ప)-ఉలస, ఊదగ, కాండర్వి, గాబ, గాబము, గునుకు, గొలిసె, గోల్లగొండి, దూసరి, నాలికచేఱు, నెండర్వి, బరపట, బూరగడ్డి, పంచేపదియ, నెట్టోచెఱకు; అంటిర్రింతగడ్డికి.—(తె ప)—అంటిస-అంటిర్రింత, చిగిరింత; అడవికిక్కిసపు.—దేవనాళము. (తె ప)-అడపికిక్కిస; అడపిగెనసునకు.-పిండాంశుకము, పిండాలువు. (తె ప).—అడవిగెనసు; ఆపురుకసవునకు.—కుమారము, వీరణము, వీరతరగము, వీరతృణము. (తె. ప.)—అసురు-ఆవురు-జొరు; అశ్వలాయనదర్భకు.—అశ్వలాయకము, ఆశ్వవాలకము, కాశ, కాశక, కాశదర్భము, కాశము, శరము; ఉప్పగడ్డికి.—(తె. ప).—కాను, కారె; కాకి చెఱకునకు (కుందు ఱెల్లు).—ఇందర్వి, ఇక్ష్వాకి-రూ-ఇక్ష్వాకి, కాండేక్షువు, కాకేక్షువు, కాశేక్షువు, శరచ్ఛదము, గుందర్వి, గుందర్వి, గుచ్ఛపుష్పిక, తేజనకము, ముంజము, ముంజేక్షువు, వాయసేక్షువు, వాయసేక్షువు, శరము, శ్వేతామరకము. (తె. ప)-కాకిచెఱకు, కాకిఱెల్లు, కుందుఱెల్లు, పానికి, ఱెల్లు, ఱెల్లుకు.-కిటుకము, కాండకాండకము, చామరపుష్పము, శిణము. (తె.ప)-కనపపులు, కనుము, కెల్ల-కెల్లు-ఱెల్లు; పెద్దఱెల్లుకు—ఖడ్డటము, బృహత్కాశము; ఱెల్లుగడ్డికి.—ఇక్షుగంధ, కాశము, పోటగళము, బల్వజము; కామంచికి.—కత్తృణము-రూ-కాత్తృణము, కాకధాతువు, కాకమాలి, కాకమాచి, కామంచిక, గంధకతృణము, గుడఫల, చపలము, ఛత్రి, ఛత్రాతిఛత్రిము, జలనాళము, జాత్యంధము, దేవగంధిక, దేవజగ్ధక, దేవజగ్ధము, దేవజగ్ధిక, ధ్యామకము, గ్యామయము, పౌరము, బిందుచిత్రిము, రోహిషము, వాయసి, సౌగన్ధికము. (తె.ప).—కామంచి-కాపంచి; గుర్డికామంచికి.—అతిఛత్ర-అతిఛత్రిము, ఆతపత్రిము, గుహ్యము, చుకనాశనము, ఛత్రి, ఛత్రాతిఛత్రిము, తృణరాజము, పలఘ్నము-పాలఘ్నము, బీజకము, భూస్తృణము, మాలాతృణకము, రోహిషము. (తె ప) —గుడ్డికామంచి-గుర్డికామంచి, గొడుగుగడ్డి, కిక్కిసకసవునకు (కోరివి పంటితృణము).—ధమనము, నడము-నలము-నళము-నళ-నళిక-నాళిక, నడ్య, పోటగళము, మృదుపుష్పము, నూన్యమధ్యము. (తె. ప).—కిక్కిసకసవు, కోరిలుకసవు, గనుపదంటు; కుశదర్భకు.—కర్మమూలము, కుతపము, కుధము, కుళము, కూర్చ, తుర, పతత్రిము, దగ్భ, పవిత్రిము. (తె.ప)—కొస్సెదబ్బ; గండదూర్వకు.—కలాయ, గండదూర్వ, గండాలి, గర్గంశిపర్ణి, శకులాక్షి; గడ్డిదుబ్బునకు. (తృణస్తంభము)—కాండము, గుచ్ఛము, గుత్సము, (తె. ప)—కరుసు, కరువు, గంట, గంటకట్ట, దుబ్బు, పైరుదుబ్బు, పొట్టకట్ట (మా, పొట్టకట్ట); గడ్డిపరకకు.-(సం.ప)-త్రిసకము; గతి.కకు-ఆనంత, అమర, గుణ, దూర్వ, భార్గవి, రసాల, లత, శతపర్వక, సహస్రవీర్య, హరిత-హరిత్తు. (తె. ప).—గరిమిడి, గతికనల్లగతీకకు.-శష్పము, శాంభవి. (తె.ప).—

నల్లగటీక; తెల్లగటీకను. (శ్వేతమూర్వా) — ఆనంతసముద్భవ, గండాలి, గోలోమి, శత లాత్మకము, శతవీర్య, సహస్రవీర్య, నిర. (తె. ప.) :— తెల్లగటీక; తీఁగగటీకను — గండాలి, తీఁగ, పులాసికము. (తె ప.)- తీఁగగటీక - తీఁగగటీక, నిడుపుగుఁటీక; నిం జేలేనిఁబోచేసు - కిన్నె, రుఁబాలము (తె ప.) మోడు, గుండ్రిమూలాగ్నృణమునకు — వీరి గుండ్రిమూలు; గుచ్ఛపుంజా తృణమునకు — ఆళ ము, గుండాల, గుండాసిని, గుచ్ఛబాహ్ని, గుచ్ఛభద్ర, గుచ్ఛమూలిక; గోమూత్రికాతృణ మునకు — కృష్ణభూమిజ, గోమూత్రిక; చణికి తృణమునకు — గోగుండ్రిక, చణిక, గుంటగ కమునుగడ్డికి — కాంసంగారకము, గుంటగ కము, చిప్పగడ్డిక — కోశ, ఖడ్గకోశము, గోమయవిర్యము, భూతాకేశి, భూతికేశ, భూతృణము- భూతృణము, బలాతృణము. (తె ప) — చిప్ప, చిప్పకసవు, చిప్పగడ్డి, చిప్పర, జరడీతృణమునకు:— ఖడ్గోత్పలిక, జరడి, బలతృణవిశేషమునకు: మాం, కై ము, దేమ్మినకు — (తె. ప.)— దేంబు- జేమ్మి, తుంగగడ్డికి — అంతర్వము, ఆబ్జ ము, కిన్నపూర్ణము, కర్కరము, కిలాంగి, కాండగుండము, తోయదము, నాగరముస్త (తె ప) —తుంగ; గుండ్రంగడ్డి — గుండము, గుండాల, గుండాసిని, చలజలీము, జలార్థియము, దీర్ఘరాజము, కూలపత్రిము, (తె ప):—గుండితుంగ- గుండ్రితుంగ, గుండ్రి; తుంగముస్తపు.—ఆబ్జము, కా రుఖ, కుసుమము, కుహుకండము (పచ్చేతుంగ ముస్త, భిదిరిముస్తకము, వటుర్విరము స్త, కోలతుంగముస్త, తుంగముస్త లోనగువా నియొక్క— పర్యాయపదములు "ముస్తకము" ఆనుపదమునఁ జూచుకొనవలెను); పర్వా టకమునకు-కొచ్చు, తృణాభ్రమునకు (తె. ప.)— పర్వాటకము; పశ్వాదులకు నివసనకు. (వేతికనిపు)— పానము, భోత్పలము, యవనము, పాల్లుకఫలమునకు:— కిడంగరము, బుసము- బుసము. (తె ప) — పాల్లు గిడ్డి, ఫలాకము — (తె. సం.)— ఎలాని- ఇలాచిక, ఎలాకామంచి, మొసళ్ళగడ్డి — అనుమతి, భద్రోక్తి- ఇద్వాలిక, బలి ము (తె ప) — లి, మొ - మొముల్ల, మాపి యము, కొ (తె ప.) — గడ్డి, పాసాండము, మూఁడాంపే ఁగడ్డి: — (తె ప) — ము గుంపే ఁగడ్డి; కొప్పనాల ము — ప్రకృతము, యావనా ము, క్షీణము — (తె ప) - చెంగల్పు ణము — శిడము; వాసనడ్డి - కాంగు ము, ప్ప ణము, గంధతృణము, భూతికము, భూతృణ , (తె ప) —వాసనగడ్డి, ఖడ్గోత్పలమునకు - ముచ్చము; శిల్పికాతృణ: శేముర - ఖడ్గ ప్రజ, గోమూత్రిక, ఖడ్గి, శిల్పి; కృత్ర ణమునకు నిమ్మకము.(ఇంకనేమి పైను పగతెఱ, శేషములు మిగిలినచో యా లను "హింశా.1" మాదుము); 2 మాం శేనను హైము. మాం, సిన్నము 1.

తృణగిజ్జున్యాముము పొ బలముగలిగిన కిలు పోగుండిసి తాడిడ్లి యేనుఁగునైనం గట్ట వచ్చునని నీతి.

తృణధాన్యము ం వి. ఆ ఫలం. 1 ట్లు: మాం, శిగ్రకాశము, 2 శిఅ ట్లు: మాం, ఏంతాశము; 3. * చూం, నారికేళము.

తృణపీరుదాధ్యము ఆం. ఆశ్వసంచారమార్గముల లో నొకటి:చూం, ఆశ్వసంచార మార్గములు.

తృణశూన్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ రూ-తృణశూన్యము. తృణశూల్య-తృణశూల్యము. మల్లెశ. చూ, హసంతి. 2

తృణశూన్యము సం. వి అ. న. 1.—పై.—(ఆకాశాంత స్త్రీలింగమును అనును); అ. పుం. న, ఆ. స్త్రీ 2 మొగలిపండు: చూ, మొగలి; విణ. 3. తృణములేనిది.

తృణశూల్య సం వి ఆ స్త్రీ: చూ, రూ-తృణశూన్య.*

తృణశూల్యము. చూ, రూ-తృణశూన్యము 1—2—3.

తృణాత్పత్తిసము సం. వి అ. పుం. కంచుగాగ చూ, మట్టిక [రంటి 2

తృణసార. సం. వి ఆ. స్త్రీ. ఆరడిటిగ చూ,

తృణహగ్న్యము సం. వి. అ. న గడ్డిమేడ, మయటము చూ, సదనము. 1

తృణీతి. సం. వి. ఆ స్త్రీ చూ, రూ-తృణత.

తృణీకరించు. సం. స కి. అలక్ష్యముచేయు

తృష్ణ సం వి ఆ స్త్రీ. గడ్డిమోపు చూ, మోపు. 5

తృతీయ. సం వి ఆ. స్త్రీ. పెరియ- రూ-తిడ్డె మూడవది చూ, తిథులు, తిథి.

తృతీయకము అం. ధన్యధాన్యములలో నొకటి చూ, ధన్యధాన్యములు

తృతీయ.కృతి సం. వి. ఇ. స్త్రీ. రూ-తృతీ యాపకృతి. వషట్‌సకుడు, చేడి చూ, పొవిడిల్లుడు.

తృతీయము సం. స 1 మూడవది; అం 2 లగ్నకారి కిత్వాములు పండ్రెండు డింటిలో నొకటి (సౌఖ్యము, సోదరుడు, యుద్ధము, వాహిని, ఆభరణము, కింకము, ధనులు, ధాంతము, మిత్రులు, ఉపాయము, ఆయువు, సహజము, భార్యత్వ, విక్రమము) చూ.లగ్న కారకత్వములు, 3. పక్షవంయమూడవతిథి: చూ, తృతీయ.

తృతీయాకృతము సం. విణ. మూడుచోప్పు దున్నినది (నేల) చూ, భూమి. 1.

తృతీయాతిరాత్రము అం. కర్తుచతుష్టయము నందొకటి: చూ, కర్తుచతుష్టయము.

తృతీయాపకృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. చూ, రూ-తృతీయపకృతి.

తృతీయావిభక్తి. అం. కర్తృ, కరణ, హేతు, పరిక్రియ, గోత్ర, గర్హ్యాదులకుంశేయను మూడవవిభక్తి-పర్యాయములు.— చేతి—చే, తోడ-తో: చూ, విభక్తులు

తృప్తము సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పుగో డాళి ము. 1-2-3, విణ. 4. తృప్తిపొందిన. [త్యము.

తృప్తి. సం వి. ఇ. స్త్రీ తనివి: చూ, సాహి

తృప్తిపడు. ము. అ. కి. (తె. ప)— ఆపట పోవు, ఆపోవు, తనియు, తనివోవు, తనిసను, తనుపాము, తుప్పటిల్లు

తృప్తుడు సం విణ తనివినొందినవాడు

తృఫల. సం. వి ఆ స్త్రీ చూ, రూ-త్రిఫల.

తృష సం. వి ఆ. ష్. స్త్రీ. 1 ఫిప్ప చూ, పిపాస; 2 కోరిక చూ, వాంఛ.

తృషితుడు సం విణ. 1 దప్పిగొన్నవాడు: చూ,సతృట్టు, 2 ఇచ్చేగొన్నవాడు: చూ, లుబ్ధుడు 2

తృష్ణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ చూ, తృష. 1—2; అం. 3. షడూర్మ్ములలో నొకటి. (చూ, రస నా మలము)· చూ, ఊర్మ్ములు.

తృష్ణక్షు. సం. విణ. లో: చూ, తృషితుడు.

తృష్ణాచ్ఛాదనము. సం. వి అ. పుం. వర్షాటక మనుగొడ్డి. చూ, తృణము. 1.

తె

తెంకాయ. దే. వి: చూ, రూ-తెంకాయ. [ట్టు.

తెంకాయచెట్టు. దే. వి: చూ,రూ-తెంకాయచె

తెంకి. దే. వి. రూ-తెంకి. చోటు చూ, స్థానము. 1; 2. ఇల్లు చూ, సదనము 1. (దేవర ము ఆనికొంచిము)

తెంచే. దే. సక్రి. లెగఁజేయు: రూ-తెర్చించే. తెంపు-తెర్పించు.

తెండు. దే. అ. క్రి. 1. బరుండు చూ, శయనించే, నా 2. తీసికొనిరండు. "ఆపండు తెండు"

తెందప్పలు దే. విణ. బ.(తెప్పలు + తెప్పలు) రూ-తెందేపలు. దరిలేనిది. పా. 1, ఆ. 67 చూ, అపారము.

తెందేపలు. దే. విణ. బ.—పై—

తెంపరి. దే విణ. (తెంపు + ఆరి) 1. తెగువరి చూ, సాహసికుఁడు; 2 హూరుఁడు పై. 2, ఆ. 46. చూ, హుంబీరుఁడు 2

తెంపి. దే. వి. 1 అవాధ: చూ, విధన, 2. తెగువ: చూ, సాహసము; 3 తెగుట: తెంపు. భార. విరా. 5, ఆ. 61.

తెంపు. దే వి. 1 తెగువ: చూ, సాహసము, 2. తెగుట. చూ, తెంపి 3; క్రి. 3 చూ, రూ-తెంచే.

తెకతెక. దే. వి. ఊడుపుట, కాల్చుట, ఎగయుటయంటిగు ధ్వన్యనుకరణము. రామా. 5, ఆ. 22 చూ, హూహూ

తెకతేర. దే విణ (తేగ + తేర) 1 ఎట్టిగా సంబంధములేనిది. పా. 4, ఆ 58, క్రి విణ. 2 మిక్కిలివ్యర్థము. కిరా 3, ఆ 101 చూ, వ్యాహతము. 2

తెక్కటిము దే వి అగ్గలిక: చూ, విలాసము.

తెక్కలి. పై. వి. 1 తేస్కారి. సౌఖ్యము చూ, ముచ్చిచ్చిలి; 2. మోసము. భార. శల్య 2, ఆ. 401 చూ, వంచన, 3 ఏమరిక: చూ, పరిమాడిము విణ. 4. మోసముచేయువది. భాగ. 6, స్కం. 352: చూ, వంచన.

తెక్కలికాఁడు. పై. వి. 1. దొంగ చూ, ముచ్చిచ్చు. 1; విణ. 2 చూ, వంచకుఁడు. భార. స్త్రీ. 2, ఆ. 137

తెక్కరిపాటు. పై వి ఆపద. భాగ. 6, స్కం. 343 చూ, విపత్తు.

తెక్కు. దే. వి 1. పరుచుకోఁదగు తేగ: రూ-టి తెక్కు. టిక్కు. దెప్పకు. దెప్పరు-తెక్కిరి, దిక్కు, 2 అల్లారి పా. 5, ఆ. 10 చూ, నిలాసము.

తెగ. దే ఁ 1 చూ-తెగ గుంపు అచ్చ. చ్చు, కాం. 23వ, చూ, సమూహాము, 2 ... చూ, సమూహము; 3 పక్షము ... 6, ఆ. 91 ... 2, 4 (ఎక్కువ) అత్యధిక. ... 53 చూ, ... 1, ... 6, ... చూ, విధము 1, 7 ... చూ, ... 2, ... 9. ... చూ, "తెగ ... పడరు సన్నలను."

తెగడగొట్టు దే. స. క్రి (తెగడ + కొట్టు) 1. నిం... చూ, ఖండించే. నా.2 మ్యాపర్తి ... గాముండి ... పఱచే

తెగడతోచే దే స క్రి (తెగడ + తోచే) చంపు. భార. కర్ణ. 1, ఆ. 324 చూ, సంహరించే

తెగడబడు. ద్వి. అ. క్రి. (తెగడ + పడు) తెగించే: చూ, సాహసించే.

తెగడవాటు ... ల. క్రి. (తెగడ + పాటు): చూ, తెగడబడు.

తెగడే దే ఆ క్రి. కడదను చూ, నిండుకొనే.

తెగడాయు. దే. అ. క్రి (తెగడు + ఆయు): చూ, మాణించే భార. ఆ. 4, ఆ 254.

తెగటూయుచే దే సక్రి తెగటూఁజేయు: రూ- తెగటార్చు

తెగటార్చు. దే సక్రి —పై—

తెగటార్పు. దే. వి. హింస. ఆం, భా. ద్వి. 224: చూ, వధము.

తెగటు. దే. వి. 1. తుర్పిర్లు, గర్వము చూ, హంకారము, ఆ. కి. 2. గర్వులు, గర్వించే భార. ఉద్యో. 1, ఆ 377 చూ, హంకరించే.

తెగడ వ్యా. వి.=తిగ్గుటా. తిగ్గుటా * (దీని భేదములు.—తెల్ల తెగడ, నల్ల తెగడ ఇ॰ తెల్ల తెగడ): చూ, సర్వానుభూతి. (ఆవు పాలలో ఉడికించిన పెద్ది. వైద్యసంకలి)

తెగడిక. దే వి రూ—తెగడు. చూ, నింద 1.

తెగడికమాడి వ్య. వి. అనగణితుడు.

తెగడు. దే ౫ 1. చూ, రూ—తెగడిక భార. కిర్ణ. 1, ఆ. 313, ఆ కి. 2. ఉపేక్షించబడు, స. కి 3 తిరస్కరించే చూ, భంగించే, 4. ఉపేక్షించే అచ్చు బాల, కాం 11° చూ, కవ్వడించే, 5 గాలు నిర్వ. 10, ఆ 12° చూ, నింగించే.

తెగనిలుపుట వా వి. 1 చెప్పినమాట వినకపోవుట, 2. నాకేమి తెగర్వము: చూ, హంకారము (ఉత్తర సర్కారులలో వాడుక)

తెగవేయు. దే. స కి. సఖ్యము. చూ, కలుపు

తెగసాగుట. వా. వి చూ, తెగరీలుగుట

తెగించే. దే. ఆ. కి. చూ, తెగబడు

తెగు దే ఆ. కి రూ—తెగ్గు-తెగ్గియ్యు 1: చూ, మరణించే, 2. భిన్నమగు: చూ, భేదిల్లు. 2, 3 ఖండితమగు చూ, పగిలిపోవు; 4 తీర్పగు. రూ—తెగ్గు-త్రెగ్గియ్యు కై. 8, ఆ. 209; 5. చూ, తెగబడు. ఉ, హరి. 4, ఆ. 205. [ద్వి. 225

తెగుట. దే ౫: చూ, నూణము ఆం, భా

తెగుడు. దే వి. నఱుకుడు: చూ, విచ్ఛేదనము 2

తెగుదల. దే. వి. 1. అంతము. నిర్వ. 9, ఆ 53: చూ, నుడ 2; 2. క్షయము. భార. ఆర. 5, ఆ. 340 చూ, రుగ్ణ.

తెగుదారి. దే. విణ (తెగువ+దారి) 1. తెంపరి. చూ, సాహసికుడు, 2. ధైర్యకాడు. పర్వభా. 1, ఆ. 48° చూ, దాని; 3. సాహసికుడు, సాహసికురాలు ఉ,రా.6,ఆ. 240.

తెగుదెంపు. దే వి. (తెగు+తెంపు) తీర్పు. కై 8, ఆ 210 చూ, సఖ్యము. 1 (తెగదెంపు అనియు వాడుక)

తెగుబడి. దే వి 1: చూ, తెగుడు; 2. దుక్కి: చూ, వ్యవసాయము 2, 3. ఆమ్మకము: చూ, విక్రయము.

తెగులు. నా. వి. రూ—తెవులు 1 వ్యాధి చూ, రోగము 1; 2. సస్యరోగము చూ, నాని.

తెగులుగొంటు దే. విణ రూ—తెవులుగొంటు—తెవ్వలుగొంటు 1 వ్యాధిగ్రస్తుడు చూ, వ్యాధితుడు, 2 వ్యాధిగ్రస్తురాలు చూ, స్త్రీ; 3 వ్యాధిగ్రస్తము చూ, రోగము 1

తెగులుగొను దే. అ కి (తెగులు+కొను). రూ—తెవులుగొను, తెవులుపడు.

తెగువ నా. వి. 1 తెంపు చూ, సాహసము; 2. దాతృత్వము చూ, వితరణము.

తెగువపడు. వ్య ఆ. కి (తెగువ+పడు) భేదపడు చూ, వేఱుపడు.

తెచ్చే. దే స. కి తీసికొనివచ్చే కొనివచ్చే (సం ప.) —ఆనయించే

తెచ్చేట. వా. వి పొందుట. (సం వ.)—ఆనయము—రూ—ఆనేయము, ఆహరణము,ఆహారము, ఆహృతి; తద్వి—పొందింపఁదగినది—ఆనేతవ్యము.

తెచ్చేవాడు. వా వి. చూ, ఆనేత.

తెటికె. దే వి. తెప్ప చూ, హోడము.

తెటుకు. వా. వి. పంపు, ఎగుడు దిగుడు. "మంచేపుపట్టెలు తెటుకుగానున్నవి", 2. తేడా, భేదము. "నీమాట తెటుకుగనున్నది."

తెట్ట. వై. వి.=ధట్ట. పోగువు: చూ, రాశి. 1.

తెట్టగిలఁబడు. ద్వ. అ. క్రి. (తెట్టగిలన్+పడు) రూ- తెట్టగిలు—తెట్టగిల్లు, తెల్ల వాఱు: చూ, పాల్వడు (స్వార్థమునపడుఁ)

తెట్టగిలు. దే. అ. క్రి —వై—

తెట్టగిల్లు దే. అ. క్రి.—వై —

తెట్టతెన్ను. ద్వ. వి. ఘంటాపథము, సంసరణము, ఘంటలతోఁగూడిన యేనుఁగుల వారి: చూ, మార్గము. 1.

తెట్టతెరువు ద్వ. : —వై —

తెట్టి. దే. వి (రూ-తెట్టియ- తెట్టుప-తెట్టె-తోట్టి- తొట్టుప.) 1 నీటివిూఁదిమ్మ్ట్టి, 2 కొఁగుమీఁదితెట్టి: చూ, మీఁగడ

తెట్టియ. వై వి రూ-తెట్టి. 1—వై —, 2 తేనెపట్టి, తెట్టె: చూ, మగ్గపటలము, 3 తృణకాష్ఠాదిభారము: రూ- తెట్టుప-తెట్టె. [నము 1

తెట్టు. దే ?. కంచెగోట చూ, హొర్రి

తెట్టుప వై. వి. 1 నీటియందుఁగాని కొక పర్వతాదిసమూహము. లక్ష్మీ. 3, ఆ. 110 చూ, రూ- తెట్టియ 3; 2 వర్గము ఉ, రా. 3, ఆ 78 చూ, సమూహము

తెట్టుపగట్టు ద్వ. అ. క్రి (తెట్టుప+కట్టు) నీటియందు తృణాదికము గాని కొక పర్వతాదిని కట్టఁజేయు. నిర్వ. 1, ఆ. 51 రూ- తెట్టుపలుగట్టు- తెట్టెగట్టు, తెట్టుపలుగొన-తెట్టెలుగొను.

తెట్టుపలుగట్టు. ద్వ అ. క్రి —వై—

తెట్టుపలుగొను ద్వ అ క్రి.—వై—

తెట్టువు. దే వి. కంచెగోట చూ, పాత్రీనము. 1

తెట్టె వై. వి. 1: చూ, రూ- తెట్టియ. 1-2-3; 4. రూ- తెట్టెము. గుంపు: చూ, సమూహము

తెట్టెము. వై. వి. చూ, రూ—తెట్టె.

తెట్టెలుగట్టు. ద్వ. అ. క్రి. (తెట్టెలు+కట్టు) పోగువుకొను చూ, రాసిపడు.

తెట్టెలుగొను ద్వ. అ క్రి (తెట్టెలు+కొను) —వై—, ఉ, హరి. 3, ఆ. 27.

తెడ్డు. వై వి = తండువు- తండూ. రూ- తెర్డ్డు. 1 కొయ్యగరిటె చూ, దర్వి. 1. (చూ, పాత్రీము. 6.); 2. పడవతోఁగొనెడు పలక: చూ, పీలి. 2

తెడ్డునుండి బొకగుణము తేరియునా ఁగో ఉదా.— "ఈ. కీర్తువుగావు హస్తవుమగా వర్ణశ్రీవిగావు నీపుపు, తీర్థ-ర్తిగుణీ యింతకును సృష్టుండె మూలము గావ పుణ్యవి, స్మార్తీయుఁ బాపవైకృతిముఁ బూరుషుఁ బొందువె యస్వతంత్రతన్, వర్తిలుమన్నిఁ దెడ్డునరు పచ్చవె పొకగుణాగుణావళుల్" (పాండురంగ మాహాత్మ్యము. ?, ఆ. 45)

తెడ్డుమూతిగొంగి ద్వ. : బలఁబట్టివి శేషము: చూ, ఒగి [నిఁమే

తెవమటు. దే. అ. క్రి పరుండు. చూ, శయ

తెనుంగు తెనుఁగు వై వి —తెలఁగి రూ-తెలుఁగు. ఆంధ్రభాష య.1, ఆ 1 చూ, భాష. 1.

తెనుఁగువాఁడు ద్వ. వి చూ, రూ-తెలుఁగువాఁడు

తెన్నువాఁడు. వా. వి.—వై —

తెన్నిడి దే. వి ?: చూ, విధము 1.

తెన్ను దే వి. 1 దారి చూ, మార్గము. 1; 2 కుప్పము చూ, మండలము 3

తెన్నుండు. దే. అ క్రి రూ-తొన్నుండు. పడుండు. చూ, శయనించే

తెప్ప. దే. వి 1. రూ-తేప-తేపిక చూ, హోడము; 2. రూ-తేప. పోగువు. వను. 1, ఆ 183. చూ, రాశి. 1.

తెప్పదెరలఁగ. దే. దర్శ. క్రి వీణ ఆతిథ్యపు

ముగ: చూ, వేగము. 3

తెప్పలఁదేలు. దే. ఆ కి్రి.1 (తెప్పలన్ + తేలు) 1. ఓలలాడు: చూ, తేలు. 4; పేర్రి. 2. తెప్పలఁదేల్చు. కళా. 6, ఆ. 262.

తెప్పలుఁదేలుట. జా. ఓలలాడుట. "నిచ్చెనిచ్చెలుగొర్తిత్తై యెచ్చెరించుఁ ఖేలనంబులఁదెప్పలుఁదేలుమండె" (కవికర్ణరసాయనము)

తెప్పి. వా. వి. మగగుఱి తుదనుచర్మములోపల నుండెడు ఎఱ్ఱనికండ. రూ-తొప్పి.

తెప్పిర్లు. దే. ఆ. కి్రి. అపాయమునుండితేఱు. (రూ-తెప్పిలు-తెప్పిల్లు-తెప్పలు-తేఱు) ఉ, రా. 3, ఆ. 353 చూ, తెకరించు

తెప్పిలు. దే ఆ కి్రి.—పై.—

తెప్పిల్లు. దే ఆ. కి్రి —పై —

తెప్పిఱు. దే. అ కి్రి.—పై.—

తెప్పన. దే. దర్శ. కి్రి.విణ చూ, తెప్పదొలఁగ

తెబక. దే. వి. 1. మొత్తము: చూ, సముహము, వా. 2 తేరగావచ్చినసొమ్ము, లాటరీలోపచ్చినసొమ్ము. (ఉత్తరసర్కారులలోవాడుక)

తెమడ. దే. వి: చూ, శ్లేష్మము.

తెమలు. దే ఆ. కి్రి. 1. చలించు. పంచ. నా. 2, ఆ. 209 చూ, సలించు, వా. 2. తెఱపిచేసికొను. [తెమల్చు]

తెమలుచు దే. పేర్రి తెఱపిచేసికొను రూ-తెమల్చు. దే. పేర్రి —పై—

తెమ్మ పై. వి. 1. తేమ: తెమ్మ చూ, పడను 2, 2. లోప్రము, మంటిగడ్డ చూ, భూమి 1

తెమ్మ. వా. స. కి్రి చూ, రూ-పే.

తెమ్మెర. దే. వి. (తెమ్మ + ఎర) 1. చల్లగాలి, మలయమారుతము. విజ. 3, ఆ, 40. చూ, వాయువు; 2. చిఱుగాలి, మందమారుతము. చూ, వాయువు (ఎకశిబ్దమునకువృత్తియందు గాలియర్థమని లెలియవలయును)

తెమ్మెరకొడుకు. ద్వ. వి. చూ, భీముఁడు. సాం. మా. 12.

తెమ్మెరచెలి. దే. వి. అగ్ని. సాం. దే. 12: చూ, వహ్ని. 1.

తెయితెక్కలు వా. వి. బ 1 బఱకరకము గంతులు. "తెయితెక్కలు తెయ్యి అనిఆడెను"; 2. కపటనాటకము "నీతెయితెక్కలును నీతమాపాలును నాదగ్గిఅపనికిరావు."

తెఱ. పై. వి 1 = గుంగ. ఆల. ఉ, హరి. 4, ఆ. 216 చూ, పీచు 1; 2 మబ్బుగుచీఁ భార సౌ 1, ఆ 147 చూ, వస్త్రము; 3. అడ్డుపల చూ, నల. 1, ఓ. పోర స్కరిణి గంపపడము: చూ, వస్త్రము; 5 తట్టి చూ, పేటతెఱ, బ. C చూ, పరంపర. భార. సభా 1, ఆ 223, 7 అడ్డపాటు చూ, ద్యూతపర్వము 3, నా. 8 నాటకాగులయందు కర్రిండసను మీరిండసను లాగెడుచిత్రి గ్గములుగల(సీను) అడ్డుపవస్త్రము; 9 తోలుబొమ్మలులోనగు ఆటలయందు బొమ్మలవాంచేటు కనువుగఁగట్టిన తెల్లని బట్ట

తెఱఁగు దే వి రూ- తెలుఁగు. 1. రీతి చూ, విధము. 1; 2 దారి చూ, మార్గము 1.

తెఱగాఁపు. ద్వ వి. డమాను, ఓడకొయ్యకుఁ గట్టు తెంతుపటము చూ, చాఁపు. 2. (చూ, వస్త్రము)

తెఱతెఱ పై వి. (విడువకసాగునది) కాలను, (గరంచర) చూ, కొల్లి. 4; వా. 2 పరంపర. "వానదగ్గతెఱతెఱవెరిగాఁచెచ్చేవ్నది."

తెఱనాటకపుఁబంగాలు మి. వి బహు చూ, బొమ్మలాటవాండ్రు)

తెఱపి దే. వి చూ, తెరి 7.

తెఱయీఁగ. దే. వి. తూనీఁగ. ఆం, భా. ద్వి. 25. చూ, మక్షిక.

తెఱల. దే. వి. కిటికము: చూ, సాపాటు.

తెఱలఁబాఱు. దే. అ. కి్రి (తెఱలన్ + పాఱు) తొలఁగు: చూ, విరియు. (స్వార్థమునపాఱు.)

తెరలిక. దే. వి. గుంపు: చూ, సమూహము.

తెరలు. దే. వి. 1. రూ-తెర తెర-తెర్లు. పరంపర. పాండు. 1, ఆ. 184· చూ, వెల్లి. 4; ఆ. కిర్రి 2. తొలఁగు: చూ, నిఱియు. 5; 3 బయలుదేఱు ధ్రై. 3, ఆ. 57, చూ, దెహ్యే. 3; 4. కలఁగు భార. కర్ణ. 3, ఆ 52; లక్ష్మీ 3, ఆ. 38· చూ, సంక్షోభించే; 5 చేచ్చే. ఆం, భా. శ్ల. 87· చూ, మరణించే. 6. నీళ్ళలోనఁగువని కాఁగి సలసల పొంగు చూ-తెర్లు.

తెరలుచే. దే సేర్రి తెరలఁ జేయు. చూ-తెరల్చు. భార గోర్రి. 4, ఆ. 147.

తెర్చు దే సేర్రి.—పై.—

తెర్లుము దే వి చూ, పర్యూషము.

తెరవ. దే.వి రూ-తెఱవ.ఱాడింది: చూ, స్త్రీ

తెరవాఱు. స్త్ర. ఆ. కిర్రి (తెర + పాఱు) బిడ్డ నెత్తి తెరగట్టు (తెర-ఱా)

తెరవు. దే వి (రూ-తెఱఁగు తెరపవ-తెఱవు-తెర్వు-తెఱవు) దారి చూ, మార్గము 1.

తెరవేట. స్త్ర వి. తెరయెత్తి ఆడెడువేట చూ, వేట 3

తెరవేటకాఁడు స్త్ర వి తెరయెత్తి వేటాడెడువేటకాఁడు. నాగా 4, ఆ 40· చూ, వేటకాఁడు.

తెరిమెకువ దే వి. దారి. చూ, రూ-తెరవు.

తెరుపుమఱుపు దే. వి రూ-తెఱపుమఱుపు. అపస్మారము: చూ, విస్మృతి.

తెరువరి దే. విణ. (తెరువు + ఱి) దారినడచేవాఁడు: చూ, పాంథుఁడు.

తెరువాటఁడు. దే. విణ. (తెరువాటు + ఈఁడు) రూ-తెరువాటుకాఁడు. దారిదోఁగ: చూ, ముర్రిచ్చే. 1.

తెరువాటు. దే. వి. (తెరువు + ఆటు) (దోఁగలు) దారికొట్టుట, అభిగ్రహణము: చూ, ముర్రిచ్చిలి.

తెరువాటుకాఁడు. దే. విణ: చూ, రూ-తెరువాటఁడు.

తెరువు. దే. వి. దారి. ఋ, హరి. 6, ఆ 28: చూ, రూ-తెఱవు.

తెర్లు చూ, రూ-తెరలు.

తెర్వు. దే. వి: చూ, రూ-తెరవు.

తెఱ. దే. వి. రూ-తెఱ్ఱ. 1 ఆగ్ని: చూ, పవిత్ర. 1; 2. అడ్డపాటు: చూ, వ్యవధానము. 3; విణ 3. తెఱపయినది.

తెఱఁగు. దే. వి. 1. రూ-తెరఁగు. రీతి. ఆచ్చ. యు, కాం. 37· చూ, విధము 1; 2. చేక్కవ. భార. ఆర. 7, ఆ. 158: చూ, సౌందర్యము; 3. సంధి. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 262· చూ, సాప్తపదీనము.

తెఱఁగుపడు. ద్వ. ఆ. కిర్రి (తెఱఁగు + పడు) 1 సంధియగు, ముడిపడు. భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 21· చూ, సంధించే; చేర్రి. 2. తెఱఁగుపఱచే

తెఱపవ. దే. వి. 1. తెలివి. భాగ. 1, స్కం. 99 చూ, బుద్ధి, 2. ఉపాయము. స్వా. 2, ఆ. 20: చూ, తెరవు

తెఱపొను. దే. ఆ. కిర్రి. (తెఱపులు + కొను) బయలుపడలు: తెఱపులు.

తెఱఁగంటి. దే. వి. (బ. తెఱఁగంటులు) (తెఱఁ + కన్ను) 1. అనిమిషుఁడు. ఉ, రా. 4. ఆ. 343. చూ, వేలుపు; 2. అనిమిష స్త్రీ: చూ, వేలుపులు 2; 3. చేప, అనిమిషము: చూ, మత్స్యము. 1

తెఱఁగంటిబోనము తెచ్చినలాపరి. ద్వ. వి. గరుత్మంతుఁడు. వేం. ఆం. 18: చూ, హరివాహనుఁడు.

తెఱఁగంటిమార్కెము. దే. వి. కల్పవృక్షము. సాం. దే. 13: చూ, వేలుపుఁజెట్టు.

తెఱఁగంటియన్నలు. దే. వి. బ: చూ, అచ్చరలు.

తెఱగంటిమోఁడు. దే. వి. ఇంగుర్చిడు· చూ, వేలుపుమోఁడు.

తెఱచే దే. స కి్రి. తెఱపించేయు.

తెఱచూపు. దే. వి: తెఱవ. (సం. ప.).— ఉద్ఘాటనము.

తెఱచోటిమెకము. ద్వ. వి (తెఱచోరు + మెకము)· చూ, సింహము

తెఱప. దే. వి. 1· చూ, తెఱచూపు; 2. ఓర్పు· చూ, శాంతిము. 1; 3. అడ్డపాటు; చూ, వ్యవధానము. 3; విణ. 4. మఱుఁగుపోనిది: చూ, తెఱపి. 3 నా. 5 [illegible]

తెఱపి. దే. వి 1. అవకాశము. భార. ఆర 6, ఆ. 350: చూ, సందు. 6, 2 తిలపైబ రువుగిగిపోవుట; విణ. 3. మఱుఁగుపోనిది తెఱప-రీ-తెఱపి. (సం ప.).— అవకాశ ము, వా. 4 భాళీ, 5 చూ, [illegible] 5

తెఱపుమఱపు. ద్వ. వి. 1. (నిత్యాన్యాస్థిము తెప్పినప్పుడు కలుగు) మఱపు చూ, పూ-తెరుఫుమఱపు; 2. ఆకటివికటము చూ, వ్యాజ్యోయము.

తెఱమొగము మెకము. ద్వ. వి: చూ, సింహము.

తెఱలు. దే. అ. కి్రి. 1. (వానన) బయలు వెడలు: చూ, తెఱవుకొను; 2· చూ, మరణించే సాం. మా. 36.

తెఱవ దే. వి. (తెఱ + వా.) ఁడుది. భార. ఆర. 4, ఆ 215: చూ, పూ-తెఱవ.

తెఱవామెకము ద్వ. వి· చూ, సింహము

తెఱవు. దే. అ. కి్రి.1. దారి చూ, పూ-తెరవు. 2 రూ-తెఱఁగు. కీతి. ఆచ్చే. అ, కాం. 22: చూ, విధము. 1

తెఱవుగాపరి. ద్వ. వి. కోల్పులి. సాం. శా్ర 1: చూ, కార్డూలము.

తెఱపి. దే.వి. రూ-తెఱప-తెఱపి-తెరపి. 1.అడ్డ పాటు.చూ,వ్యవధానము. 3, 2. ఆరతి.చూ, విరామము; విణ. 3 చూ, తెఱపి. 3.

తెఱుకువ. దే. వి. తెలివి. చూ, బుద్ధి

తెల్ల. దే. విణ 1 ఆశ్చ: చూ, వహ్ని 1; 2: చూ, తెఱ 2.

తెల. నై విణ ఎఱ్ఱపఱి రూ-తెల్ల. (ఆమేరికిగ మంగు తెలతెల) పుష్పనక్షత్రము పంచ నా. 5, ఆ 19 చూ, నక్షత్రము. 6

తెలకపిండి నై. వి ఎఱులిష్టము చూ, రూ-తెలికపిండి.

తెలకలు. నై. వి. బ.—తిల· చూ, నువ్వులు

తెలకవాఁడు. నై. వి ఎతిలభూతుక: చూ, తెలుకులవాఁడు

తెలఁగ. నై. వి. తెగిలింగ రూ-తెలఁగా. 1 తెగిలిం గదేగ చూగుర్చిడు, నాలఁగులను వాఁడు: చూ, భూగుర్చిడు, 2 తెగిలింగదేశమునందలి యొక్కానొక భూప్రజాతి· చూ, గూగ్రుఁడు; బ 8 [illegible] (వ్యుత్పత్తియందు ర్భమునకు హాసనము ఊహా — తెలఁగ(గా) బల్లిదులు. (బ. తెలఁగలు- తెలఁగాలు)

తెలఁగాణ్యా [illegible] పా కృష్ణయాజ్ఞేయ రులును, బుగ్వేదులును కలరు. వీరు క్రమ ముగా [illegible] ఆశ్వలాయన కాత్యాయన సూత్రముల ననుష్ఠించుచారు వీరిలో దుంప తెలఁగాణ్యమని, చేఁటి తెలఁగాణ్యాని దివిధ ము. వీరిలో గ్రామపాచకారి (పురోహిత) వృత్తిని చేయుచువారు కొంతకాలము వఱకు సంస్కృతము చదువుచుండిరి· చూ, బ్రాహ్మ ణులు.

తెలమే [illegible] కి్రి· చూ, పూ- తెలుమే (ఇది తెలమే కి్రియ వంటిదగా నుండవచ్చును)

తెలతెలఁబోవు. ద్వ. అ. కి్రి. (తెలతెల + పోవు) చూ, నెల్వెలఁబాఱు

తెలతెలవాఱు. ద్వ. అ. కి్రి 1.—పై.—అచ్చ. బాల, కాం. 78; 2. తెల్లతెల్లవాఱు. చూ, వేవు.

తెలతెలవాఱు. ద్వ. ఆ. క్రి. (తెలతెల+పాఱు) 1.—పై —అచ్చ. గాల, కాం. 78; 2. తెల్లగా తెల్లవాఱు చూ, పేవు.

తెలనాకు. ద్వ. వి. తెల్లనిసన్న పుతములపాము. రూ- తెల్లనాకు. కళా. 2, ఆ. 17.

తెలవాఱు. ద్వ ఆ. క్రి. రూ — తెల్లవాఱు. 1. ఉదయమగు చూ, పేవు; 2. తెల్లనగు: చూ, నెల్లబాఱు.

తెల్ల. పై ప్రత్య 1. = ధవళ. తెల్లనిది. "తెల్లనవ్వు": చూ, వర్ణము. 6; 2. నిర్మలము, తేట, నిచ్చలము: చూ, నిర్మాల్యము; 3. కంచేము రూ- తెలె. చూ, పాత్రము. 6, 4. పక్వాన్నభేదము: చూ, హవిస్సు. 1.

తెలికపిండి పై. వి: రూ- తెలకపిండి, గానుగపిండి (సం. వ) — తిలపిష్టము, పిణ్యాకము.

తెల్లికలు. పై. వి. బ.= తిలము.నువ్వు-రూ-నువ్వు, నూగు- రూ- నూవు.బొట్టుగు- రూ - బొట్టువు (వ్యుత్పత్తియందు ఏకవచనాంతము. తెలికపిండి మొ): చూ, నువ్వులు.

తెలికవాఁడు పై వి. = తిలఘాతుక : చూ, రూ - తెలుకులవాఁడు

తెలికాకి పై. వి. ధూమ్రము చూ, వాయసము. 1.

తెలిగ. పై. వి. = స్థాలికా. కంచేము: చూ, పాత్రము. 6.

తెలిగంటి. ద్వ. వి. (తెలి + కన్ను) ధవళాక్షి, అఁడుది ఉ, రా. 2, ఆ. 137: చూ, స్త్రీ

తెలిగాము పై. వి. = ధవళగర్భా. శుకస్త్రీడు. చూ, రాహువు. 2.

తెలిగిబ్బ. ద్వ. వి. ఈళవృషభము. ఆం, భా. పర్వ. 54· చూ, వృషభము. 1.

తెలిగొను. ద్వ. ఆ. క్రి. (తెలి + కొను) పరిమాణముచేయించుఁ.

తెలిదమ్మి. పై. వి.(తెలి + తమ్మి) (రూ- తెల్ల దమ్మి- తెలిదమ్మి- వెల్లడమ్మి) పుండరీకము: చూ, పద్మము. 1.

తెలిదమ్మికంటి ద్వ. వి. (తెలిదమ్మి + కన్ను) పుండరీకాక్షుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1.

తెలిదీవమన్నీఁడు. ద్వ. వి. —పై-—

తెలిదెమ్మకిరి. ద్వ. వి. ఎరచిల్లపులుఁగు (ఒకానొక చేప అని కొంటిమి). చూ, మత్స్యము. 1

తెలిపక్కము. పై. వి. = ధవళపక్షము రూ- తొలుపక్కము పెక్కపక్షము: చూ, పక్షము. 1.

తెలిపిట్ట పై. వి. = ధవళపిత్తనా. శ్వేతగరుత్తు: చూ, హంస (బట్టులతోపులుఁగు)

తెలిపెడువాఁడు వా వి: చూ, ఱువీడుకుఁడు.

తెలిమెయము పై వి. — ధవళిమ్నగ చూ, సీమాము.

తెలిమొదపు. ద్వ వి. కామధేనువు: చూ, దేనువు.

తెలిమోముపక్కి- పై వి. — ధవళవిముఖపక్షి. గరుత్మంతుఁడు చూ, హరివాహనుఁడు

తెలియు. పై. వి.=స్థాలికా: చూ, రూ-తెల.

తెలియమి. వా. వి అపర్యాప్తి: చూ, గహనస్వము.

తెలియు డే. అ. క్రి. 1. ఎఱుకపడు భాగ. ఉద్యో. 2, ఆ 102. చూ, విగతమగు; 2. తేటపడు. పై 8, ఆ 63. చూ, ప్రకటమగు; 3 మేలుకొను. చూ, లేచే 2, 4 పరిసన్నతనొందు. భార. ద్రోణ. 1, ఆ. 102. చూ, వెలయు; న. క్రి. 5. ఎక్కు - రూ- ఎఱుఁగు, కను, కనుగొను- రూ - కర్ణాను

తెలియేఱు. ద్వ. వి. ఆకాశగంగ చూ, నది

తెలివరి వా. వి: చూ, విద్వాంసుఁడు.

తెలివాక ద్వ. వి: చూ, తెలియేఱు. సాంబ. డే. 16.

తెలివి. డే. వి. 1 పరిసన్నత, తేట, తేఱు-

భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 263: చూ, శుద్ధము. 3; 2 పరికరము, కాంతి చూ, తలుపు రు. 1; 3 గూ- తెరిచిడి, వివేకము. భార. ద్రోణ. 2, ఆ 213: చూ, బుద్ధి; 4 తెలుపు స్వా. 3, ఆ 23 చూ, వర్ణము 6, 5. దేహాత్మాది శోధజ్ఞానము: చూ, బుద్ధి (ఇంటి 3 వ అర్థము చూడుము); 6. గోపి భార. గోని. 2, ఆ. 375. చూ, వికారము; 7 (నీళ్ళు) తేఱుట స్వా 3, ఆ. 23

తెలిక త్తె. ద్వి విణ పార్శ్వ, వివేకముగలది (ఆడుది) చూ, స్త్రీ.

తెలిక్కాడు. నా విణ. రూ- తెల్కాడు. 1 పార్శ్వుడు. చూ, విద్వాంసుడు, 2 నేర్పరి చూ, సమర్థుడు.

తెలివిడి. దే వి. 1. తెలివి చూ, బుద్ధి; 2 మృష్టాంతము: చూ, నిదర్శనము. 1; 3. తెలియఁ జేయుట

తెలివితేటలు. బ. నిర్మలమైనబుద్ధి "నీకు తెలివి తేటలుఁ గించిత్." "వాఁడు తెలివితేటలు గలవాఁడు"

తెలివిలేనితనము వా. వి. చూ, మఱపు. 2.

తెలివిలేనివాఁడు. వా వి. చూ, మూఢుఁడు.

తెలిసిల్తుఁడు. ద్వ. వి. చూ, మన్మథుఁడు. వేం ఆం 8.

తెలివేల్పు. వా వి: చూ, శివుఁడు. ఆం పదా. నుర. 10.

తెలుకులవాఁడు. వై. వి. = తిలఘాతకి. రూ- తెలకివాఁడు - తెలుకుఱి- గాండ్లవాఁడు. (సం. ప.)—తిలఘాతకుఁడు.

తెలుంగు తెలుఁగు. వై. వి. = తిర్యక్కింగక: చూ, రూ- తెనుఁగు.

తెలుఁగువాఁడు. ద్వ. వి: రూ- తెల్గువాఁడు. తెనుఁగువాఁడు- తెన్గువాఁడు.(సం. ప.)—ఆంధ్రుఁడు.

తెలుకులి. వా. వై. వి.=చూ, తెలుకులవాఁడు.

తెలుచు. దే. స. క్రి. రూ- తెలచు-తెల్చు. 1. మొగిమ్చు రాఘు 1, ఆ 5: చూ, నమస్కరించు, 2 తేర్చు. చూ, తెలుపు. 9. భార. విరా. 4, ఆ. 227; 3. ప్రార్థించు. కళా. 6, ఆ. 268 చూ, వేఁడికొను.

తెలుపాఱు. ద్వ. అ. క్రి (తెలుపు+ఆఱు) (రూ- తెలుపువాఱు- తెల్లవాఱు- తెలవాఱు- తెల్వాఱు) 1. తెల్లనగు. చూ, నెల్లబాఱు; 2. ఉదయమగు చూ, వేవు.

తెలుపు. దే వి. 1 ఊహ చూ, విచారింత 2; వై. వి. 2 = ప్రభ (రూ- తెల్ల- లెల్లన- తెలి- తెల్ల) ధ్రువార్థ్యము: చూ, వర్ణము 6, 3. మిక్కిలిగరగర చూ, పరిశుద్ధి; 4 మేహ రోగము: చూ, రోగము 1, విణ 5. తెల్ల నిది. చూ, వర్ణము 6; అం 6. పంచరంగు లలో నొకటి చూ, రంగులు; వే. 7 ఎఱుఁగించే చూ, బోధించే; 8 మేలుకొలుపు. భార. ఆర. 7, ఆ. 252 చూ, సుబోధయము; 9. తేర్చు: చూ, తెలుచే 2; 10. తెలియఁజేయు.

తెలుపుడు దే. వి ఎఱుక. రూ- తెల్పుడు: చూ, సూచకము.

తెలుపుడుసేయు. ద్వ. స. క్రి. (తెలుపుడు + చేయు) ఎఱిగించే. చూ, సూచించే.(రూ- తెల్పుడుసేయు)

తెలుపువాఱు. ద్వ. అ. క్రి. (తెలుపు+వాఱు) తెలుపాఱు. లక్ష్మీ. 3, ఆ. 131: చూ, వెల్లబాఱు.

తెలె. వై.వి.=స్థాలికా.స్థాలమ్.భోజనపాత్రము, కంచేము. రూ- తెలియ: చూ, పాత్రము. 6.

తెల్లువాఁడు. వా. వి:చూ,రూ- తెలుఁగువాఁడు.

తెల్చు. దే. స. క్రి: చూ, రూ- తెలుచు.

తెల్పుడు. దే. వి: చూ, రూ—తెలుపుడు.

తెల్పుడుసేయు. ద్వ. స. క్రి. చూ, రూ-తెలుపుడుసేయు.

తెల్ల. సై. విణ 1.=శుభళీ. రూ-తెల. తెల్లసై నది: చూ, పర్ణము 6; 2 రూ-తెల్లమి-తెల్లము, తేట-రూ-తేటతెల్ల చూ, స్పష్టము.

తెల్లఊల్లి. వా వి చూ, పెల్లుల్లి.*

తెల్లకణములు వా. వి గక్తిమునందు బేడకాసులవలె నుండెడుకణములు. (ఇవిపాండుగా థా మైనవి.) (సైట్ కార్పాసెల్స్.)

తెల్లకలిగొట్టు. ద్వ. వి. కాష్ఠపాటలి* చూ, స్థాలి. 2.

తెల్లకలువ సై. వి.=శుభళీ.కైగప రూ-తెల్లకల్వ కైరవము* ఆం, భా. పర్వ. 164: చూ, పద్మము. 1

తెల్లకల్వ. సై. వి.——సై.—

తెల్లకాకి సై వి చూ, రూ-తెలికాకి.

తెల్లకొక్కెర. సై. వి. బలాక: చూ, బకము

తెల్లగగ్గెర. ద్వ. వి. అర్జకము*:చూ, పర్ణాసము

తెల్లగడ్డ. సై వి: చూ, పెల్లుల్లి*.

తెల్లగన్నేరు ద్వ వి. చూ, హయమారకము*

తెల్లగజోక. ద్వ. వి కతవీర్య*:చూ, తృణము 1.

తెల్లగలిజేగు. ద్వ. వి: చూ, పర్ణకేశువు* (ఆవు పాలతో ఉడికించినశుద్ధి. మూత్రిముచాగి జేయును.)

తెల్లగలువ. సై. వి=. చూ, రూ-తెల్లకలువ.

తెల్లగినియ సై. వి: చూ, శిరీషపత్రి*.

తెల్లగిసె. సై. వి చూ, శుకనాసము. 1.

తెల్లగుబ్బలి. ద్వ. వి. కైలాసపర్వతము. సేం ఆం. 77: చూ, పర్వతము.

తెల్లగురిగింజ. ద్వ. వి: చూ, శ్వేతపాకి*.

తెల్లగురిజి. సై. వి.——సై.—

తెల్లగోరంట. సై. వి. సైరేయకము*: చూ, మహాసహ.

తెల్లచెన్నంగులు. ద్వ. వి. బ. బకరకముపద్దు చూ, ధాన్యము [చూ, తృణము. 1.

తెల్లచెఱుకు ద్వ. వి తేజనకము*: చూ,హరిత.1.

తెల్లచెఱుపండు. జా. ఆసియుమగుమ్మకికల్పవృక్షనివస్తువు. ఉదా —" సుందరమగు కమ్మ్ర పలపుం, దెందినచేందియుగల్లతెఱుపుం బండ్రై, సుందరియగు నక్రిష్ణ్యు, యుం దెలగ భార్యయంబడిమువ నా యగేమాయనం."(కవి కర్ణగిసాయనము.)

తెల్లచెనుము సై. వి రూ-తెల్లచెనుము వృత్తి పర్ణి*: చూ, శణము.

తెల్లజేనుము సై. వి.——సై—

తెల్లదిక్షిణి సై. వి శ్వేతదిక్షిణి చూ, సునవి 2 [ణము.

తెల్లదిబ్బెడు. ద్వ. వి ఆల్పాగ్నిమాంద్య చూ, వికీర

తెల్లదాలుమొము ద్వ వి చూ, సింహాము

తెల్లదొగరు. సై. వి శుంఠికము చూ,గోహాము.1.

తెల్లనసుమ్మ ద్వ వి సోమవల్కలము చూ, పిట్టదిగము.

తెల్లతెగడ సై. వి. తిర్గృతిక* చూ, ఉద్వాసు భూతి. [హయము.

తెల్లతేడి. ద్వ. వి ఉత్తరభద్రపదము చూ,

తెల్లతొళసి సై. వి. కటుపత్రిక* చూ, హరిప్రియ.

తెల్లదినము. సై. వి. తెల్లన చూ, పర్ణము. 6.

తెల్లదివ్వి. సై. వి: చూ, రూ-తెల్లదివ్వి

తెల్లదామర సై. వి.——సై.—

తెల్లదుంపకూర. ద్వ. వి. ఆశ్వఖురము: చూ, దుంపకూర. [చూ, అంక. 1.

తెల్లదీపి. సై. వి.=శుభళీ.ద్వీప. శ్వేతద్వీపము

తెల్లన సై. వి.=శుభళీ. 1. పుష్పసర్ణము చూ, పర్ణము. 6, విణ 2. తెల్లదిన. అచ్చ. బాల, కాం. 5 చూ, పర్ణము 6.

తెల్లనాకు. ద్వ. వి.(తెల్లని + ఆకు): చూ, రూ- తెలనాకు (తెల్లన-తెల్లదాపు)

తెల్లనాగ ద్వ వి. ఒకానొక చేప చూ, మత్స్యము 1

తెల్లనికొగ ద్వ. వి. 1. చూ, శివుఁడు. విజ. 1, ఆ. 116; 2. చూ, బలరాముఁడు

తెల్లనిపట్ట. వై. వి చూ, హంస.సాంబ.తిర్య్గ,7.

తెల్లనిబట్ట వా. వి. శ్వేతవస్త్రము: చూ, వస్త్రము

తెల్లనిమయిుడంట. ద్వ. వి: చూ, బలరాముఁడు

తెల్లనీరుల్లి వా. వి తెల్లనినీరుల్లిగడ్డ: చూ, పలాండువు

తెల్లపేలగుమ్మడు. ద్వ. వి విదారి*: చూ, భూమికర్కారువు [వాతంగిని.

తెల్లపులుగుడు. ద్వ వి శ్వేతవాతంగిని*: చూ,

తెల్లపుటము ద్వ వి కుష్ఠము, శ్విత్రము: చూ, మండలము. 3.

తెల్లబల్లి వా. వి తెలుపురంగుగలబల్లి: చూ, బల్లి [ధాన్యము.

తెల్లబుడమలు. ద్వ. వి. ఒకరకమునల్లు: చూ,

తెల్లమి. వై. విణ. రూ-తెల్లము.చూ, స్పష్టము

తెల్లము. వై విణ.—వై—

తెల్లములక. ద్వ. వి. శ్వేతబృహతి* (ములక అనునది కపర్ములక, తెల్లములక, పెద్దములక అని త్రివిధము.): చూ, హింగుళి.

తెల్లమొదవు. ద్వ. వి: చూ, రూ-తెలిమొదవు.

తెల్లమాను. ద్వ. వి. కల్పవృక్షము చూ, పాలుపుట్టు

తెల్లయిుుగుడు. ద్వ. వి. శ్వేతపత్రము *: చూ, శింశుప.

తెల్లయుప్పి. ద్వ. వి. మాక్షికశుల *: చూ, లవణి.

తెల్లయుగగ పిల్లవేర్కిర్ది. ద్వ. వి. కోడిజేగ: చూ, పుంజు.

తెల్లయేనుఁగు. వై. వి. (తెల్ల + ఏనుఁగు) ఐరావతము: చూ, హస్తి.

తెల్లలొగ్గుగు. వై. వి జీర్ణవ్యంబము *. చూ, లొగ్గుగు.

తెల్లవట్టివేరు. ద్వ. వి. ఆమజ్రకము * చూ, పట్టివేరు.

తెల్లవసి వై. వి హైమవతి *: చూ, విఁ

తెల్లవాఁకుడు వై. వి శ్వేతకంటకారిక *: చూ, వాఁకుడు

తెల్లవాఅుగ. ద్వ. వి రూ-తెల్లవాఙ్-తెల్లనాఅుగడ. చూ, వేగుజాము.

తెల్లవాఙ్. ద్వ వి.—వై —

తెల్లవాఅు ద్వ అ. క్రి (తెల్ల + పాఅు) 1.ఉదయమగు చూ, రూ-తెలవాఅు. 1, 2.తెల్లవగు. భాగ. ఉద్యో 2, ఆ 112.చూ, రూ-తెలవాఅు 2; 3 చూ, తెట్టగిలఁబడు. "వాని పని తెల్లవాఅను"

తెల్లవాఅుగడ. ద్వ వి: చూ,రూ-తెల్లవాఅుగ.

తెల్లవాలు. ద్వ. వి. రూ-తెల్లావలు.నెత్తేయావాలు, సిద్ధార్థము: చూ, సర్షపము.

తెల్లవావిలి. ద్వ వి. శ్వేతనుగస, పుల్లవావిలి, బంచెడ *. చూ, వావిలి.

తెల్లసెంపలి. ద్వ. వి. శ్వేతపుంఖము.*: చూ, సెంపలి. [చూ, శారిబ.

తెల్లసుగంధిపాల. మి. వి. ఉత్పల శారిబ*: తెల్లాశలు. ద్వ. వి: చూ, రూ-తెల్లవాలు.

తెల్లి వై. వి.=ధవళ. తెల్లఁదినము. చూ, వర్ణము. 6.

తెల్వికాఁడు. దే. వి: చూ, రూ-తెలివికాఁడు.

తెవ. దే. వి. రూ-తెగ. గుంపు. అచ్చ. బాల, కాం. 189: చూ, సమూహము.

తెవడు. దే. స. క్రి: చూ, రూ—తెగడు.

తెవులు. దే. వి. చూ, రూ-తెగులు.

తెవులుగొంటు. దే. విణ: చూ, రూ-తెగులు గొంటు-తెవ్లుగొంటు. భార. విరా. 1, ఆ 101.

తెవులుగొను. దే. అ. క్రి. రూ-తెగులుగొను, తెగులుపడు-రూ-తెవులువడు. చూ, గోగ పడు.

తెవులువడు. దే. అ. క్రి. (తెవులు + పడు —పై—కాశీ. 4, ఆ. 60 (టు.

తెవ్లుగొంటు. దే. విణ చూ, రూ-తెవులుగొం

తెస్సుబొఱు. వా. అ. క్రి. వెల్వెలబొఱు. "నీతెలివి తెస్సుబొఱుమెన్నది;(ఇట్లు తెస్సు ఓడు-తెస్సోడుఅనియు ఉత్తరసర్కారుల లో వాడుక.)

తే

తే. వా క్రి. తీసికొనిరమ్ము తెమ్ము. (చూ, తెమ్మే)

తేఁకు. దే. వి: చూ, రూ-తేఁకు *.

తేఁకువ. దే. వి. 1 ధైర్యము: చూ, స్థైర్యము. 1; 2 తెలివి. చూ, బుద్ధి; 3. భయము. భార దోర్. 2, ఆ 19 చూ, వెఱపు; 4 నిలుకడ. చూ, పాదు.

తేఁజెట్టు. దే. వి. 1. తెంకాయ*: చూ, నారికేళము; వా. వి 2 తేయాకుచెట్టు.

తేఁటగీతము. తేఁటగీతి. పా. ఉపజాతులలో నొకటి. నాలుగుపాదములు సరియైనవే. ఒక్కొక్కపాదమున ఒక సూర్యగణము రెండు దర్గగణములు మఱిరెండు సూర్యగణములు గలిగి నాలుగవ గణాద్యక్షరము యతిగాగల పద్యము. (గీతి-గీతము-ఎత్తుగీతి.) "ఉదా. రామ, నామీఁద, నీకింతప్రేమ, రాదె.": చూ, వృత్తము. 1.

తేఁటి. దే. వి. తుమ్మెద: చూ, భ్రమరము.

తేఁటితెగదనీ ద్వ. వి: చూ, మన్మథుఁడు.

తేఁటియల్లెవాఁడు. దే. వి —పై—

తేఁటియల్లెవింటివాఁడు. దే వి —పై —.ఆం, భా. పర్వ. 45.

తేఁడు దే. అ. క్రి 1. తెండు చూ, కియనించు, వా. 2. తీసికొనిరాఁడు. (వ్యవ.)

తేఁగ. దే వి. తాటిమొలక కొంగట-రూ-గెం గెట. (సం. వ) —అగ్రోష్ణి. (చనిని కాల్చుకొని తింగురు వగ్గోచనకారి)

తేఁగడ దే. విణ. 1. తేసినది (నాణెము) చూ, లోహము. 1; 2. వృద్ధి చూ, వాడుక.

తేఁగము పై. వి—త్యాగము చూ, విసర్జనము

తేఁగాకత్తి. ద్వి వి. చూ కత్తి చూ, రప్టి. 2

తేజఃపర్వతము అం అస్త్రములు వీఁడుటమాఁడింటిలో నొకటి. చూ, అస్త్రములు

తేజఃఫలము సం. వి. అ. పుం. చూ, కంటపృష్ఠము.

తేజనకము. సం. వి. అ. పుం. కాకిదెడుము(ఇది తెల్లచెఱకు అని శ. ర) *. చూ, వారితక.1. (చూ, తృణము. 1.)

తేజనము. సం. వి అ. పుం వెగుగు *. చూ, వేణువు. [సర్వ.

తేజని. సం. వి. ఈ స్త్రీ. చాఁగ* చూ,

తేజము సం. వి. స్ న —తేజో. రూ-తేజస్సు. 1. పరిక్రాళము. చూ, వెలుతురు. 1; 2. కోశబలముపలనఁ గలిగిన తేజస్సు చూ, ప్రభావము; 3. పరాక్రమము, శౌర్యము చూ, శక్తి. 1; 4. ఇంద్రియము: చూ, తేతస్సు. 1; అం. 5. దర్భపుములు తొమ్మిదింటిలో నొకటి: చూ, దర్భపుములు; 6 మూర్తులు ఎనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, మూర్తులు; 7. గుణములు ఆఱింటిలో నొకటి: చూ, గుణములు; 8. భూతములు ఆఱింటిలో నొకటి: చూ, భూతములు.

తేజస్తి మిరన్యాయము. పా. వెలుఁగున్నచోటఁ జీఁకటి యుండదను రీతి.

తేజస్వి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్.) తేజస్సుగల వాఁడు.

తేజస్వీత (పరాకృతము). అం. నాయకగుణముల లో నొకటి: చూ, నాయకగుణములు.

తేజస్సు చూ, రూ-తేజసు

తేజి దే. వి రూ-తేజీ. 1. గుఱ్ఱము: చూ, హయము; 2. పూజ్యాశ్వము: చూ, హయము. (ఇదె ఊన్నతవాజి)

తేజితము. సం. విణ. వాఁడి చేయఁబడినది, శాతము చూ, శితము. 1

తేజీ. దే. వి: చూ, రూ-తేజి.

తేజోపకర్షణము. అం. ఆస్త్రములు వీఁపది మూఁడింటిలో నొకటి: చూ, అస్త్రములు.

తేజోపరి. అం. దిక్పాలపట్టణములు ఎనిమిదింటి లో నొకటి. చూ, దిక్పాలపట్టణములు.

తేజోరిలు. వై. అ కృ.=తేజఁరూ-తేజోరిల్లు: చూ, పరికాఁపుచే 1

తేజోరిల్లు వై. అ. కృ. —వై—

తేజో వై. వి.=తేజఁ. 1. పరికాశము, కాంతి అచ్చ. బాల, కాం 26 చూ, వెలుతురు 1; 2. రోశబలము వలన కలిగిన తేజము, ప్రతాపము. అచ్చ బాల, కాం. 43: చూ, పరిభావము. 1; 3 చూ, తేజము. 2.

తేట. దే. వి. 1. పరిసన్నత చూ, శుద్ధము. 3; 2. నైర్మల్యము: చూ, నిర్మాల్యము; 3. తేటనేమజ్జిగ లోనగునది; విణ. 4. నిర్మలము. "నీళ్లుమిక్కిలి తేటగా నున్నవి." చూ, నిర్మాల్యము; 5. పరిసన్నము. "తెలివితేటలు" "ఇప్పుడు వీని మొగము తేటగా నున్నది. ": చూ, శుద్ధము. 3; 6. విశదము. "నీవు తేటగా మాటాడుము." చూ, స్పష్టము.

తేటతెల్లం. ద్వ. విణ. 1. మిక్కిలి స్పష్టము: చూ, స్పష్టము; 2. తెల్లని, విశదము. హరిశ్చ. 4, ఆ. 83: చూ, స్పష్టము

తేటపడు ద్వ. అ కృ చూ, కరదమగు. వసు. 2, ఆ. 75

తేటిక. దే. వి. తెప్ప చూ, హోడము

తేడా. వా. వి. 1 భేదము "ఏనఁగుసకు దోమకును ఎంత తేడాకలదో నీపసువాగసు అంత తేడాకలదు" వా. వి 2. పెమ్మే

తేడామాట. వా. వి చూ, మాటతేడా.

తేణుపు. దే. వి. రూ-తేఁపు-తేన్పు: చూ, రూ-తేర్పు.

తేది. వై. వి.=తిథి. 1. (సౌరమానమునందు) దినము, దినము చూ, రోజు; 2. ఇంగ్లీషు తారీఖు. (డేట్)

తేనియ. దే. వి. రూ-తేనె: చూ, మధువు. 5.

తేనియతిండి దే వి. రూ-తేనెతిండి. తుమ్మెద, మధుపము చూ, భ్రమరము

తేనీఁగ. దే. వి చూ, రూ-తేనెటీఁగ. ఆం, భా. ద్వి. 95.

తేనీరు. వా. వి. తేయాకువేసికాఁచినకషాయము. (టి, టివాటర్)

తేనె. దే. వి. 1: చూ, రూ-తేనియ(పుట్టతేనె, పెరతేనె లోనగు రకములుకలవు); అం. 2. పంచామృతములలో నొకటి:చూ, అమృతములు; 3. ఆర్ఘ్యములు ఎనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, అర్ఘ్యములు.

తేనెగద్ద. ద్వ. వి. ఒకరకముగద్ద చూ, హరివాహనుఁడు.

తేనెగాజు. దే. వి కాచవలయవిశేషము:చూ, భూషణము. 2.

తేనెటీఁగ. దే. వి (తేనె + ఈఁగ) సరళము: చూ, మధుమక్షిక.

తేనెతిండి. దే వి చూ, రూ-తేనియతిండి.

తేనెతుట్ట. దే. వి: చూ, మధుపటలము.

తేనెతెర. దే. వి: చూ, తేనెతుట్ట

తేనెతొన. దే. వి. రూ-తేనెతోల 1.ఒకరకము తియ్యనిభక్ష్యము: చూ, భక్ష్యము; వా. 2: చూ, తేనెతుట్ట.

తేనెతోల —పై.—

తేనెదానిమ్మ. ద్వ. వి. తియ్యదానిమ్మక. చూ, దానిమ్మ.

తేనెపటికెబెల్లము. ద్వ వి. చిన్నిపూవుతేనె చూ, బెల్లము 1

తేనెపట్టు చూ, తేనెతొన

తేనెపూసినకత్తి జా. పైకితెమ్మదిగా గాన్పించుచు లోనఁగొయ్యగలవాఁడు "తేనె పూసినకత్తి రాతీర్చిసుఱుండు" (పాంచతంత్ర మాహాత్మ్యము.)

తేనెమామిడి. దే. వి. తియ్యమామిడిక. చూ, మామిడి

తేనెమాన్ను. దే. వి: చూ, కేళముష్టి. 3 *

తేనెయరటి. దే. వి. (తేనె + అరటి) బూడిదెవన్నపుపండ్లుగలనల్లిఅరటి*. చూ, గంధ. 2

తేనెలుట్టిపడుట. జా మధురములుగనుండుట, ఆనందముచే తియ్యనిలాలాజలము ఊఱుట. "పలుకులఁదేనెలుట్టిపడఁబల్కఁవు నేఁడిది యేమి." (పారిజాతాపహరణము)

తేనెసారాయి. ద్వ. వి. తేనెతోఁజేసినమద్యము. చూ, సుర. 2.

తేప. దే. వి. 1. తడప చూ, వెండియు, 2. రూ-తెప్ప. భార. భీష్మ. 2, ఆ. 160 చూ, హోడము.

తేపిక. దే. వి: చూ, రూ-తేప 2. ఆం, భా. పరి. 157.

తేమ. వై. వి.=తేమ. 1. రూ-తెమ్మ: చూ, స్తేమము; విణ. 2. తడిసినది: చూ, స్తేమము.

తేమగిల్లు. వై. ఆ. క్రి. చెమ్మగిల్లు: చూ, పదనుకొను.

తేమనము. సం వి. ఆ. న. 1.=తెమ్మ. తడియుట: చూ, స్తేమము; 2.=తిమ్మనము, వాజిగఫులుసు: చూ, వాజిగి.

తేమము సం వి. ఆ. పుం.=తెమ్మ. చెమ్మ: చూ, స్తేమము.

తేమానము. దే. వి: చూ, పడ్డి.

తేమార్చిను దే. వి 1 కొబ్బరి*. చూ, నారికేళము, వా. 2. తేయాకుచెట్టు

తేయాకు. వా. వి (తే + ఆకు) తే అను ఒకానొక చెట్టుఆకు (తే అన్యదేశ్యము)

తేయు దే. ఆ. క్రి: చూ, నిర్ణయించు

తేఱ. దే వి. 1 లేట చూ, ముద్దను. 3; 2: సంబంధములేమి, విణ. 3 సంబంధములేనిది; క్రి. విణ 4 వ్యర్థముగా లేకకు; 5. అనాయాసముగా. "వానికిసొమ్ము తేఱగాఁపచ్చెను (తేఱ=తేరిగా) పై 6,ఆ 203: తేరకు; తెద్వి —సునాయాసముగా - తేరకుఁదేఱ.

తేఱకత్తియ. ద్వ. విణ.రూ-తేరకత్తె. 1. సంబంధములేనిది (ఆఁడుది), రక్తికత్తె. చూ, స్త్రీ; వా. 2. తేరగాఁపచ్చినయాఁడుది.

తేఱకత్తె ద్వ. విణ —పై—

తేఱకాఁడు. దే. విణ. సంబంధము లేనివాఁడు: చూ, పరాయివాఁడు. (ఈపదమునకుఁతేఱ' కడనుండెడు అర్థములనుబట్టి ఇతర అర్థములను ఊహించునది.)

తేఱగకు. దే. దర్శి. క్రి. విణ. చూ, తేఱ. 4-5.

తేఱకుఁదేఱ. దే. అవ్య. క్రి విణ. చూ, తేఱ. 5. పాండు. 3, ఆ 67.

తేఱగొను. దే. ఆ. క్రి. తేటపడు. స్వా. 3, ఆ. 91. చూ, విశదమగు.

తేఱనది. దే. వి. పరిసన్నము. ఆం. భా. పరి. 158: చూ, శుద్ధము. 3.

తేరు. దే వి 1. రథము: చూ, శకటము. 1; 2. బండి: చూ, శకటము. 1; 3. జలా

దులనైర్మల్యము: చూ, నిర్మాల్యము; అ. క్రి. 4. కలుగు. రాఘ. 1, ఆ. 19: చూ, పుట్టు. 2.

తేరుకాఁడు. దే. వి చూ, గణికుఁడు.

తేరుపూన్పరి. దే. వి (తేరుపూన్పు + అరి) చూ, సారథి అచ్చ. అ, కాం 118.

తేర్చు. గే. స. క్రి 1. చూ, తెలుచే 2; ప్రేరి 2: చూ, రూ-లేఁచే. 1—2

తేలి దే. వి. కాఁబఁగా తేటినవెయ్యి: చూ, హవిస్సు 1. [పీయూషము

తేలఁచేఁపు దే వి తేరకొనఁజూచేటు: చూ,

తేలఁపాఁచేఁపు. గే. వి —ప్రై —

తేఱు. దే వి 1 పరిసన్నత. ఆం, భా పరి 50 చూ, శుద్ధము 3, ఆ క్రి 2 చేసే. సాంఖ్య మాన. 36 చూ, మగణించే. 3. చూ, తేటపడు స్వా. 3, ఆ 23, 4 పరిసన్నతినొందు చూ, తేలయు; 5 ఉపశమిల్లు. చూ, నుర్విప్పు. 4; 6 స్వస్థమగు, తేఱుకొను. చూ, గక్కొను, 7 తెప్పిలుట చూ, సేకరించే; 8 కలుగు. చూ, పుట్టు 2; 9. సమాప్తమగు: చూ, సరిపోవు 3, 10. చూ, తేగకొను అచ్చ ఆర్య, కాం. 107

తేఱుకొను. దే. అ. క్రి. చూ, తేఱు 6.

తేఱుగడ దే వి 1. ముగియిక: చూ, సమాప్తి 1; 2 తెలివిడి, దృష్టాంతము: చూ, నిదర్శనము. 1.

తేఱుచే దే. ప్రే. రూ-తేర్చు 1. పరిసన్నతనొందు; 2 చేంపు. చూ, మగణించే.

తేలగిలఁబడు ద్వ. అ. క్రి. (తేలగిల్ + పడు) 1. ప్రైకితేలు: రూ-తేలగిలు-తేలగిల్లు-తేలు-తేలాడు-తేలిపోవు, తేలియాడు; 2. పరిసన్నమగు. రూ-తేలగిలు-తేలగిల్లు-తేలు. చూ, విస్మృతినొందు. (స్వార్థమునపడు)

తేలగిలు. దే. అ. క్రి. చూ, తేలగిలఁబడు.

తేలగిల్లు. దే. అ. క్రి.—ప్రై.—

తేలవేయు దే స. క్రి తేలగిలవేయు.

తేలాడు దే అ. క్రి. (తేలు + ఆడు): చూ, తేలగిలఁబడు 1.

తేలించే దే. స. క్రి ఇయించే. చూ, వినయమునొందు.

తేలిక దే వి. 1. లఘుత్వము: చూ, లాఘవము; విణ. 2 లఘువు: చూ, లాఘవము.

తేలికగాలి. వా. వి ఉలకనగాలి: చూ, వాయువు.

తేలికపఱచే. దే. అ. క్రి. లాఘవపఱచే. చూ, తిరస్కరించే

తేలిపోవు. గే అ. క్రి 1. హానిచేయక తొలఁగిపోవు. చూ, విరియు 5; 2. తొలఁగిపోవు: చూ, విరియు. 5, 3 చూ, తేలు. 2, 4. చూ, తేలగిలఁబడు. 1.

తేలియాడు గే అ. క్రి చూ, తేలగిలఁబడు 1.

తేలీబార్హ్మణులు పా. వీరబుద్ధోపదేశులును శక్త్యుపాసకోపదేశులును కూడికలరు. వీరు తిలఘాతకులకు పురోహిత్వము చేయుపృత్తికల వారుగా నున్నారు చూ, బార్హ్మణులు.

తేలు. దే వి 1. పొట్టియ. చూ, పృశ్చికము. 1; అ. క్రి. 2. నీళ్ళలోమునుఁగక మీఁద సంచరించే ఓలలాడు-రూ-ఓలాడు, జీలకమాడు, తెప్పలఁజేలు, తేలిపోవు; 3. మునకవేయు, నీళ్ళలోక్రిందించే (అనికొందఱు). నిజ 1, ఆ. 94. చూ, నీళ్ళాడు. 2; 4. ప్రైకితేలు. పాండు. 3, ఆ. 65. చూ, తేలఁగిలఁబడు. 1; 5. తలమోపు: చూ, పాడచేపు; 6. పరవళిమగు: చూ, తేలగిలఁబడు. 2; వా. 7. పెల్లడియగు "వాండ్రి గుసగుసల లోనిసంగతి తేలినది.", 8. తెఱపియగు. "ఉభయవాదులును చెఱియొక నూఱురూపాయలు దండుగతోను తేలిరి."

తేలుకుట్టు. దే. అ.క్రి. తేలుకొండెతోపొడుచుట
తేలుకొండి దే. వి వృశ్చికాక్షి*: చూ, వృశ్చికము. 2. [ఆళ్వారు.
తేలుకొండిమిల్లు. దే. వి: అలమ-రూ-ఆలము-
తేలుచు నే. వే్రి. తేలఁజేయు: రూ-తేల్చు.
తేలుతోక. దే. వి కొండె: చూ, వాలము.1
తేలుబాణము. మి. వి. ఒకరకముబాణసంచె: చూ, బాణసంచె
తేలుమణి. మి. వి: చూ, తేలుకొండి*.[ము 1.
తేలుమాను ద్వ. వి. చిలిచిమము: చూ, మత్స్య
తేలుమేపరి దే వి చూ, బిలేళయ.
తేలుమొన. దే. వి చూ, తేలుకొండి*
తేలురాసి. ద్వ. వి పృశ్చికరాశి చూ, రాశి.2.
తేలువాఱు. దే అ క్రి. (తేలు + పాఱు) జనించు. చూ, పుట్టు. 2.
తేల్చు దే. వే్రి చూ, రూ-తేలుచు [డుగ.2.
తేవ. దే. వి. ఒకానొకపండుగ: చూ, చం
తేవనము. సం. వి. అ. న. 1. ఆటతోఁట.చూ, వనము. 2; 2. ఆట. చూ, విలాసము. 1.

తై

తైజసము. సం వి. అ. న. 1 బంగారు వైండి లోఁగు ధాతుద్రవ్యము. చూ, లోహము. 1; పుం. 2. రాజసగుణము. సత్త్వాదిగుణములు మూఁడింటిలో నొకటి చూ, గుణములు. 2. (చూ, తీయము)
తైజసావర్తి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. బంగారులోనగునవి కరఁగుమూస: చూ, మూస.
తైతిల. వా. అం: చూ, రూ-తైత్తుల.
తైతిలము. సం. వి. అ. న. 1 చూ, రూ-తైతులు; పుం. 2. మండెఁగ: చూ, భిక్ష్యము.
తైత్తుల. అం. రూ-తైతిల-తైతిలము. కరణములు పదునొకటింటిలో నొకటి: చూ, కరణము. 14; కరణములు. 2. [చూ, తీనుపు.
తైత్తిరము. సం. వి. అ. న. తిత్తిరిపిట్టలగుంపు:
తైత్తిరీయబ్రాహ్మణము పా. ఇంగు

అష్ట.	పరి	అను
1	—8—	78
2	—8—	76
3	—12—	164
	—	—
	28	—338
ఆరణ్యకమున	10	—218
పరిశిష్టపఠిమ పర్యాప్తికమున	...	. 80

నంహితలోని 44 పర్వాలును, బ్రాహ్మణాఖ్యకముల 38 పర్వాలును గలసి మొత్తము 82 పర్వాలు. ఈ మొత్తము క్రిష్ణయజుర్వేదమనఁబడును. అగ్నిష్టోమమునుబట్టి కాండానుక్రమణిక లంగా 2 పర్వాలలు 52 కాండములనుగా విభాగించినది. ఆంగుఁజేఁ జిప్పఁబోవు కాండము లాయాబుఖులు దర్శించిన వేదభాగముల గుంపులని యెఱుంగునది.
కాండములు —ఋషులు
పాశ్రీణాపర్వకాండములు3.—పాశ్రీణాశ్వికమంత్రిఋషులు.— యాజమానమంత్రములు — యాజమానఋషి— దార్శికహౌత్రికమంత్రములు— పౌర్ణమాసికవిధి— హోతృవిధి— హోతృమంత్రిఋషులు— పిత్ర్యమేధము అనునది పితృకర్మాధికారి ఋషి. వీనిలో మొదటి 4 ఋ సంహితలోని. తదవశిష్టముండును బ్రాహ్మణములోని కడపటి రండునారణ్యకము లోనివి. సౌమ్యకాండములు. 3.—అగ్నిష్టోమ-గ్రహములు—దక్షిణలు—అశ్వమేధవిధి గ్రహవిధి దక్షిణాదానములు— వాజపేయమంత్రిఋషులు— వాజపేయవిధి— ఋషులు— ప్రవర్గ్యము— ప్రవర్గ్యవిధి అనునవి. వీనిలో సోమఁడుబుఖు

ఇందు మొదటి 5 ను సంహితలోనివి. తరువాతి 2 ను బ్రాహ్మణము లోనివి. కడపటి రెండు నారణ్యకము లోనివి.

ఆగ్నేయకాండములు 7.—పునరాధేయమంత్రములు పునరాధేయవిధి— అగ్న్యుపస్థాన మంత్రములు తద్విధులు— అగ్ని లేకచయ యనమంత్రములు— చయనవిధులు- చయనోపానువాక్యములు— అగ్న్యాధేయమంత్రములు తద్విధులు— అగ్నిహోత్రవిధి అనునవి. ఇందు మొదటి 5 ను సంహితలోనివి. తక్కినవి 2 ను బ్రాహ్మణములోనివి

సైన్యాగ్నేయకాండములు 16 -రాజసూయము- రాజసూయ బ్రాహ్మణాను బ్రాహ్మణములు- కామ్యపశువులు— కామేష్టులు— ఉపానువాక్యములు— యాజ్యలు— అశ్వమేధ మంత్రములు— సౌత్రామణి— అశ్వమేధవిధి— సౌత్రామణివిధి— ఉపహోమములు— కాకిలి (లేక) సౌత్రామణి— సూక్తములు — నక్షత్రేష్టి — అచ్ఛిద్రిములు—పాశుకహోత్రము— సృమేధము అనునవి. వీనికి విశ్వేదేవులు ఋషులు.

ఇందు మొదటి 7 ను సంహితములోనివి తక్కినవి 9 బ్రాహ్మణములోనివి

ఉపనిషత్కాండములు. 3 -ఆరణ్యకములోని సప్తమపరిపాఠకము సాంహితీయము. దీనికి సాంహిత్యుపనిషత్తు ఋషి.

ఆరణ్యకములోని 8—9పరిపాఠకములువారుణీయము. దీనికి వారుణ్యుపనిషత్తు ఋషి. 10 వ పరిపాఠకము యాజ్ఞికీయము. దీనికి యాజ్ఞిక్యుపనిషత్తు ఋషి. ఇట్లుపై 44 కాండములును తైత్తిరీయా కాండములనఁబడును. ఇంక.—

కాఠకములు.8.—అందు సావిత్రము—నాచికేతము—చాతుర్హోత్రము— వైశ్వసృజము అను 4 ను హవ్యవాహీయములు. దీనికి హవ్యవాహనుఁడు ఋషి. ఇవి బ్రాహ్మణములోనివి. ఆరణ్యకములోని మొదటి పరిపాఠకమారుణకేతు చిహ్నము. దీని కరుణులు ఋషులు దివశ్యేనేష్టులు—అపాఘీష్టులు- అనునవి వైశ్వదేవకాండమనఁబడును. దీనికి విశ్వేదేవులు ఋషులు ఆరణ్యకము శ్వేతీయపరిపాఠకము స్వాయంభువ కాండము. దీనికి స్వయంభువఋషి. ఇట్లు చూపిన 58 కాండములుగాక, పరిస్మృగ్నేతి పరిశ్నద్వయమును గొన్ని వైశ్వదేవ నుంతర్గతములును, ఏకాగ్నికాండమనఁబడుచున్నవి. ఈకాండమునకు విశ్వేదేవులు ఋషులు. ఇత్యాది —(చూ, యజుర్వేదము—ఉపవిద్యలు). చూ, బ్రాహ్మణము

తైత్తిరీయసంహిత. పా. ఈసంహితయందలి పరిధానభాగములు కాండములులేక, అష్టకములు. ఒక్కొక్కయష్టకము, పరిపాఠకములు లేక పరిశ్నములు గాను; ఒక్కొక్కపరిశ్నమనువాకములుగాను; ఒక్కొక్కయనువాకము, కండికలులేక పంచాశత్తులుగాను విభజింపఁబడినవి.

అష్ట.	పరి.	అను
1	8	146
2	6	75
3	5	55
4	7	82
5	7	120
6	6	66
7	5	107
	44	651

అను కండికలు

651 2193 (వీఁబదిపదముల సమూహము పంచాశత్తనఁబడును) (ఇది తెనుఁగుదేశ

మున వసస యనిచెప్పఁబడుచున్నది. పగపా మునుబట్టి వచ్చినపదములసంఖ్య 19290. అక్ష రములసంఖ్య 253868. శాఖావాక్యములయొ క్కసంఖ్య 18488. పైనఁజూపిన 44 పర్వ్ము లుసంహిత)ఇత్యాది.(చూ,యజుర్వేదము.)

తైరు. దే. వి. ఓడ్డి: చూ, పెరుఁగు. 1.

తైర్థికుఁడు సం. విణ: చూ, తీర్థవాసి.

తైలకంద సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కరివీరకంది* చూ, సూరణము.

తైలంగసామవేద బార్హస్పత్యులు. పా. వీరు రణా యనశాఖవారు. వీరిలో భరద్వాజ, వాశూ లస, గౌతమ, అత్రి,నిత్యుండిల (నిత్యుండిన), వాశిష్ఠ, కాండిన్యులను సప్తగోత్రముల వారు నుగలరు. వీరిది బార్హస్పత్యగణ సూత్రీము చూ, బార్హస్పత్యులు.

తైలపర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ 1 చిల్లమడ్డి (దేవ దారుబంకచేఁ జేయఁబడి సరళదర్శనమును పోరుగలది) చూ, సల్లకి. 3; 2. పీతచం దనము: చూ, వాసన.

తైలపాయిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: ఖలూధార. (తె. ప).— గబ్బిడము- రూ- గబ్బిడా- గబ్బిడాయి-గబ్బిరాయి- గబ్బిలము- గబ్బి లాయి, జిబ్బటీ-రూ-జిబ్బడాయి; గబ్బి లపుజాతి భేదములు.— ఆ జి న ప తగ్గి, చర్మచటక-రూ- చర్మచటి, జతుక-రూ- జతూక. (తె. ప).—చివుక- చివుకపిట్ట, చీకురాయి-రూ- చీకురువాయి-చీకువాయి, జివుక-రూ-జీవుక; 2. ఎఱ్ఱతోఁటకూర * చూ, మారిషము. [పిపీలిక

తైలపిపీలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ ఎఱ్ఱచీమ: చూ, తైలపిపీలిక సం వి. ఆ. స్త్రీ. —పై—

తైలము. సం. వి. ఆ. న. నూనె (ఇది ఏరండాది శబ్ద పూర్వకమైనపుడు తత్తద్ద్రవద్రవ్యమును తెలియఁజేయును. ఏరండ తైలము నెయి.) (నూనె=చేమురు కలుగఁజేసెడు ఏత్తులుగల చెట్లుగకు నెనుక వచ్చినప్పుడు ఆయాయి చేమురున కర్థమగును. ఉదా.—ఇప్పనూనె, వేపఁనూనెమొ):చూ, స్నేహము. 2. (చూ, తైలములు.) (చూ, హవిస్సు)

తైలములు. ఆం. కిర్యూర్రతైలము, కోతికీతైలము, ధన్వంతరీతైలము, సంచాగ్ర్-తైలము, పా శ్చాత్యసంబతైలము, భూతికాతైలము, భూ నాగతైలము, శృంగామకతైలము, మట్టి తైలము, మైనపు తైలము, లక్ష్మీనారాయణ తైలము, లాక్షాదితైలము,వాతాంతకతైలము, విషముష్టితైలము, శంఖపుష్పాది తైలము, స్నేహార్క-తైలము ఇత్యాఁడ. (చూ,తైలము)

తైలికుఁడు సం. వి. ఆ. పుం. చూ, తెలుసుల వాఁడు. [ము) చూ, ఘానిమి. 1

తైలీనము. సం విణ. తిలలు ఉండునది (పాల

తైలము. సం. వి అ. పుం పుష్యమాసము, పౌ షము చూ, మాసము 1.

తొ

తొంక. దే. వి రూ-తోక. అచ్చ.నుం, కాం. 105: చూ, వాలము. 1.

తొంగలి. దే. వి. 1. పరికరము చూ, సెలు తురు. 1; విణ. 2. వాలుగది స్త్రీ. 2, ఆ. 32: చూ, వాలుపు; 3 సర్దుఁచేయఁదగిన: చూ, పార్శ్వకము.

తొంగలించు. దే. అ. క్రి. 1. అలసు చూ,ఏక సించు; 2 అతిశయించు భూత 3, స్మృం. 47. చూ, ముమ్మరించు, 3: చూ, పర్యా శించు; 4 చూ, వర్ధిల్లు; 5 చూ, సర్దించు; 6. నిక్కు: చూ, ఓగు.

తొంగలిగాను దే. అ. క్రి. చూ, తొంగలించు

తొంగలిపాట్లు. ద్వ. వి. బ: చూ, సమస్కార ము.

తొంగలిఅప్ప. దే. వి. ఘనపత్రమును: చూ, అప్ప.

తొంగిచ్చు. దే. వి. ఒ నీళ్లులోనినగునాని బొట్లు [చూ, బొట్టు. 6

తొంగు గే. అ. కి్ర 1: చూ, ాయగించే, 2. వాలు ిజ 3, ఆ 2ని చూ, వాగ్రిలు 3

తొంట. దే వి 1. పెట్టుపట్ట చూ, పెరడు; 2 కనుపుంటి, పిడి: చూ, పెంటి

తొంటచేసివాడు ద్వ వి (తొంటచేయి + వాడు) ఈచేబోయిన చేయికలవాడు, కుకగుడు, బోణి: చూ,సంకరచేసులవాడు

తొంటచేయి. ద్వ వి. ఈచేబోయినచేయి: చూ, హస్తము [చూ, తొలి 5

తొంటి దే. విణ తొల్లిటి "తొంటిపువ్వు.".

తొంటె దే వి. పూర్వము—పై —

తొండ. దే వి చూ, సరటము

తొండపుఁదార్గిడు ద్వ. వి. (తొండము + దాడు) కపిపెదాగొక్కినతోకకుకట్టెడుదాడు. రూ-తొండాపుఁదార్గిడు చూ,సూత్రిము.1.

తొండవుకోమ. ద్వ. వి (తొండము + దోమ) వీనికదోమ: చూ, మశకము. 1.

తొండము. పై. వి =సుండ 1 గజహస్తము: చూ, హస్తి; 2. పక్షిముక్కు: చూ,ముక్కు, 3. ఈఁగిముక్కు: చూ, ముక్కు; వా. 4. కపిపెదాగొక్కిన తోక. (పంపుగనుండుగొట్టములు లోనగువానిని తొండము అనియే వాడెదరు.)

తొండముచివర. ద్వ. వి: అంగుళి.

తొండరప్పాడియాళ్వారు. అం. ఆళ్వారులు పండ్రెండుగురలో నొకరు: చూ, ఆళ్వారులు.

తొండరూపురిక్క. ద్వ. వి. పుష్యమి, పాల్గుణరూపురిక్క: చూ, నక్షత్రిము. 1.

తొండాడు. దే స. క్రి. త్వగింపఁజేయు.

తొండాపుఁదార్గిడు. ద్వ. వి: చూ, రూ-తొండపుఁదార్గిడు.

తొండి. దే. వి: చూ, రూ-దొండి.

తొండు. దే. వి. రూ-తొండొరు. చేండిపోతు: చూ, సోమరి

తొండుతనము దే. వి రూ-తొండొరుతనము, అలసత్వము: చూ, విలంబము

తొండొరు దే వి: చూ, రూ-తొండు.

తొండొరుతనము. దే. వి చూ, రూ-తొండుతనము. [ల 11 చూ, కృషకము.

తొండ్డి దే. వి. తొండ్డియనుపెట్టు. భాగ 4, తొంద పై వి.=తుందీ రూ-తొందు. బోజే వాడు చూ, లండ.

తొందర. పై వి. (తొర + తొర) రూ-తొందఱ=క్వగ.1 తోఁపుపాటు: చూ,స్థలనము.2, 2 వేగిరపాటు చూ, సంభ్రిమము. 1, 3 బాధ చూ, శోకము; 4.=త్వరా. మిక్కిలిసంభ్రిమము: చూ, సంభ్రిమము 1.

తొందరచేయు. పై. స. క్రి. 1. వీఁచే చూ, బాధించే; వా. 2. తొందరపెట్టు, చుఱుకుదనము కలుగఁజేయు.

తొందరపడు. పై. అ. క్రి: చూ, సంభ్రిమించే

తొందరపాటు. పై. వి: చూ, తొందర. 2

తొందఱ. పై వి.=త్వర చూ, రూ-తొందర.

తొందఱచేయు. పై. స. క్రి: చూ, రూ-తొందరచేయు. [దరపడు.

తొందఱపడు. పై. అ. క్రి: చూ, రూ-తొం

తొందఱపాటు. పై. వి. చూ, రూ-తొందర పాటు. [శబ్దము. 2.

తొందఱమాట. ద్వ. వి. కొచ్చెమాట: చూ,

తొండళము. దే. వి. 1. కొళంబు:చూ,పులుసు. 2; వా. 2. కలగలపు.

తొందు. పై. విణ.=తుందీ: చూ, రూ-తొంద.

తొంబ. వా. వి. గుంపు: చూ, సమూహము.

తొంబండుగ్రి. ద్వ. స. బ. తొంబదిమంది (తొంబదికి మహన్మహత్యర్థకరూపము.)

తొంబందుము. ద్వ. వి. బ ఆష్టకనవకము· రూ-తొమ్మండుము.

తొంబది. ద్వ స.బ.తొమ్మిదిపదులు.(సం.ప.)—నవతి.

తొంబదితొమ్మిది. ద్వ స. బ. (99) నిర్వ ఉ. రా. 8, ఆ 84; "నూటికితొంబదితొమ్మండుర్ ఉ శీర్ణంబైరి."

తొంబదినూఅు. ద్వ.స.బ: రూ-తొంబనూఅు-తొంబన్నూఅు-తొమ్మనూఅు-తొమ్మన్నూఅు (తొంబదినూఅులు.)

తొంబనూఅు. ద్వ. స బ.—పై—

తొంబన్నూఅు ద్వ స బ —పై—(ఇట్లుతొంబదివేఱగు — హరి ప్రగా. 3, ఆ 7.)

తొకతొక. దే. ణ. తొక్కుమాట. చూ, శబ్దము 2.

తొక్క పై. వి. 1.=త్వక్. చెట్లులోనగువాని తోలు, పట్ట చూ, దొగడు; వా. 2 నిర్లక్ష్యమునంయుపయోగించుమాట. "పో పో తొక్కకబుర్లు చెప్పినావు."

తొక్కట దే. వి. రూ-తొక్కటము-తొక్కిక్కట-తొక్కిక్కటము. 1. ఆనరు. శకాం 5,ఆ 121: చూ, సంకటము; 2 వ్యధ:చూ, శోకము.

తొక్కటము. దే. వి.—పై—

తొక్కటపడు. ద్వ. అ. క్రి. రూ-తొక్కిక్కట పడు. ఇంటర్పిపడు: చూ, సంతాపించు.

తొక్కటపాటు. ద్వ. వి. రూ-తొక్కిక్కటపాటు: చూ, సంకటపాటు (చూ, శోకము)

తొక్కిస. అం. మల్లబంధములలో నొకటి: చూ, మల్లశాస్త్రము.

తొక్కు. దే. వి. 1. ఉప్పును కారమును చేర్చి మామిడి కాయలోనగు వా· ·తోటిలో వేసి తొక్కిన ముద్ద, పచ్చేడి చూ, భక్ష్యము; 2. ఊరుబిండి: చూ, భక్ష్యము; 3. ఆక్కిరు: చూ, లావు. 7; 4. ఆప్యక్తము (బిడ్డలమాట) భార. ఆది. 6, ఆ. 260: చూ, శబ్దము 2; పై వి. 5.=త్వక్.చర్మము:చూ, రూ-తొక్కి. 1; దే స కి్ర. 6. ఉప్పును కారమునుచేర్చి మామిడికాయ లోనగు వానిని తోటిలోవేసి నిదియుంగొట్టు.

తొక్కుడు క్రి. వి. చూ, తొక్కి 1-2

తొక్కుమంగిమ్మి. ద్వ. వి. గడపకిర్రిందికిమ్మి. రూ- తొక్కుడుంగిమ్మి-తొక్కుడుపట్టె-తొక్కుడుపట్టె

తొక్కుడుపచ్చేడి. దే. వి. ఉప్పును కారమును చేర్చి తోటిలోవేసి తొక్కిన మామిడికాయ లోనగువాని వ్యంజనము చూ, భక్ష్యము.

తొక్కుడుపట్టె. ద్వ. వి 1 చూ, తొక్కుడుంగమ్మి; వా 2 తొక్కుడువీలుమిూదిపట్టె. (చూ, వీలు)

తొగ పై. వి. 1 కష్టము: చూ, శోకము;విణ. 2. అగచాట్లపాటు, అగచాట్లమారి-రూ-అగసాట్లమారి, కడుగండ్లమారి. (సం. ప.)—ఆభిపన్నుడు, కిష్టశీలుడు, కష్టాన్ముడు, కృచ్ఛ్రిడు; దే. వి. 3 కలుపు: చూ, పద్మము. 1; 4. గుంపు. విజ 3, ఆ. 64: చూ, సమూహము; 5. రీతి: చూ, విధము 1.

తొగకంటి దే. వి. (తొగ+కన్ను) 1. ఆడుది: చూ, స్త్రీ; 2. తొగలపంటి కన్నులు గల ఆడుది: చూ, స్త్రీ.

తొగకొమ్మతొలఁగుశావ. ద్వ. వి: చూ, సూర్యుడు. వేం. అం. 11.

తొగచెలికాఁడు. దే. వి. కుముదిబాంధవుఁడు, చేందురుఁడు: చూ, హిమాంశువు.

తొగట. దే. వి. 1. గుడ్డలునేసి బ్రదికెడుజాతి. "తొగటవాడు, తొగటది, తొగటసెట్టి."; 2. సాలె: చూ, సాలెవాడు.

తొగడు. దే. వి. లోపలికణఁగుట.

తొగర సై. వి.=తుపరి. రూ-తొవర. బగరు: చూ, రసము. 5.

తొగరి. సై. వి.=తుపరి. రూ-తొవరి. 1. తొవరి, కంది*: చూ, సురాష్ట్రిజము. 1; 2 తొగరిమన్నా,సురాష్ట్ర దేశపుమన్ను:చూ, సురాష్ట్రిజము. 2; 3. అడవితొగరితీగె, అడవి కందితీగె: చూ, సురాష్ట్రిజము. 3

తొగరు. దే. వి. రూ-తొవరు. 1. ఎఱుపు, రక్తవర్ణము చూ, వర్ణము. 6; 2. ఎఱ్ఱనూలు: చూ, పోగు 1; వీణ 3 ఎఱ్ఱనిది. పాండు. 4, ఆ. 9: చూ, వర్ణము. 6 (గరుకొలుపు)

తొగరుకొను. దే. ఆ. కి. ఎఱ్ఱనగు (చేపి. తొ

తొగరుముప్కపులుఁగు. ద్వ. వి. చిలుక. ఆం, సం. తిర్య. 13. చూ, శుకము. [93

తొగరుమోముపుల్గు. ద్వ. వి.—సై.—వేం.ఆం

తొగఱేఁడు. దే. వి. రూ. తొగలఱేఁడు, చేందమామ. చూ, హిమాంశువు. (ఇట్లు తొగడొర)

తొగలఱేఁడు. దే. వి.—సై.—

తొగలవాఁడు. దే. వి: చూ, తొగట 2.

తొగవిందు దే. వి: చూ, తొగచెలికాఁడు.

తొగసూఁడు దే. వి: చూ, సూర్యుఁడు

తొచ్చియము. సై. వి.=తుచ్ఛమ్. తుచ్ఛనపదనము. రూ-తొచ్చెను: చూ, శబ్దము. 2.

తొచ్చెను. సై. వి.=—సై.—

తొటతొట దే. వి. తొటతొట, పడుటయందిను ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ. (తుట తుటఅనియు)

తొట్ట. దే. వి. 1. కోటరము. (రూ-తొటరి-తొటురి-తొఱ-తొఱట-తొట్ట-దొఱట-దొట్టట): చూ, రంధ్రిను. 1, వీణ. 2 పలుద: చూ, స్థూలము. 2

తొట్టగిలఁబడు. ద్వ. అ. కి. (తొట్టగిలన్ + పడు) తొటుర్పడు. పాండు. 4, ఆ. 165. చూ, సంభ్రమించు.

తొట్టగిలు. దే. అ. కి. రూ-తొట్టగిల్లు. 1. అతిశయించు: చూ, ఉప్మర్రించు; 2 కలుగు: చూ, పుట్టు. 2; వా. 3. వంపగు. "మంచేతు తొట్టగిలినది"

తొట్టగిల్లు దే. అ. కి.—సై.—

తొట్టి. దే. వి. 1: చూ, తెట్టి. ఆం, భా పర్వ. 157; 2 నోరువెడల్పును అడుగుసన్నముసైన గంపవంటి పాత్రిము: చూ, పాత్రిము. 6; 3. పనులు నీళ్లుతాగిగుటలోనగువాని కుపయుక్తముగ తాతితో కట్టినకట్టడము: చూ, నిపానము; 4. కొప్పెర: చూ, పాత్రిము. 6; 5: చూ, గాడి. 3; అం. 6. విన్నాణములు ముప్పదిరెండింటిలో నొకటి: చూ, విన్నాణములు.

తొట్టికట్టు. దే. వి. 1. లోగిలి.చూ, సదనము. 1; 2 అంకణము: చూ, ముంగిలి. 2.

తొట్టియ. దే వి. రూ-తొట్టె 1. నేయువాఁడు నూలుకండె నుంచుకొనెడు నాడె. చూ, నాడె; సై. వి 2.=డోల ఊయాల. (రూ-తొట్టె - తొట్ల - తొట్టియ - తొట్లె): చూ, పాలకి [ఆ. 21: చూ, పాలకి.

తొట్టిల. దే. వి. తొట్ల-రూ-తొట్టెల. వసు 3,

తొట్టు దే. వి. 1. చెఱువులలోపలిపొలము చూ, భూమి. 1; 2. స్పృశ్యము: చూ, స్పర్శము. 1; 3. పాము: చూ, సర్పము; 4 పడుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము:చూ,హూహూ; 5. గుంపు, తెట్టువ: చూ, సమూహము; అ. కి 6. చూ, వ్యాపించు; 7: చూ, ప్రవహించు భార. ఆర. 5, ఆ 421; 8 చూ, స్రవించు, 9: ఎగఁబట్టు, ఎత్తిపెట్టు (సం. ప.)— ఊద్వహించు; 10. నిండుకొను.పా. 4, ఆ. 66: చూ,మెండుకొను; 11. నాటు: చూ, మొలవేయు; 12. జేరగు: చూ, పాగు; స. కి. 13. అంటు: చూ, స్పృశించు; 14. అవలంబించు: చూ, పాగిపుగొను,

15. మొదలుకొను. భార. ఆది. 3, ఆ. 154: చూ, పహించే.

తొట్టుకొను. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-తొట్టు 6 మొదలు 15 వఱకు. (స్వార్థమునకొను)

తొట్టువ. దే. వి: చూ, రూ-తొట్టువ.

తొట్టె: చూ, రూ-తొట్టియ

తొట్టెల. దే. వి: చూ, రూ-తొట్టిల.

తొట్టి. దే. వి తొట్ట: చూ, రూ-తొట్ట. 1.

తొట్టిగిల్లు దే. అ. క్రి: చూ, రూ-తొట్రిలు.

తొట్టిగిల్లుట. దే వి. ఉరియాట. ఆం, భా. ప. 143 చూ, స్థలనము. 2.

తొట్టిలఁబడు. ద్వ. అ. క్రి. (తొట్టిలన్ + పడు): చూ, సంభ్రమించే. భార. విరా. 2, ఆ. 104.

తొట్టిల్లు. దే అ. క్రి. రూ-తొట్టిల్లు-తొట్టిగిల్లు.1.తడఁబడు: చూ,లుకలుకలాడు;2. భేదిల్లు. చూ, వేఱుపడు. [7, ఆ. 213.

తొట్టిల్లు. దే. అ. క్రి —పై.—భార. ఆర.

తొట్టువ్రి. దే. వి. 1. తొందర: చూ, సంభ్రమము 1; 2 చూ, తొట్టిగిల్లుట; 3 చూ, రూ-తొట్ట. 1. [పే్రి. తొట్టువ్రికొలుపు)

తొట్టువ్రికొను. దే. అ. క్రి: చూ, సంభ్రమించే

తొట్టువ్రిపడు. ద్వ. అ. క్రి. 1.—పై—భార. విరా. 4, ఆ. 51; 2: చూ, తొట్టిల్లు 1

తొట్టువ్రిపాటు. ద్వ. వి: చూ, తొట్టిగిల్లుట భార. విరా. 2, ఆ. 106.

తొట్ల. వై. వి.=డోల. ఉయాల: చూ, రూ-తొట్టియ. 2. (దేశ్యమని శ. ర.)

తొట్లియ. వై. వి.=—పై.—కళా. 5, ఆ. 2. (దేశ్యమని శ. ర)

తొట్లె. వై. వి =—పై.— (దేశ్యమని శ.ర.)

తొడ. దే. వి. గజికును మోఁకాలికిని నడిమి భాగము: చూ, కురు, కుఱువు. (సం. ప.)— అంకపాళిక, ఉత్సంగము, ఊరువు. తద్వి.— తొడపైభాగము.— ఒడి. (సం. ప.)— అంకము, ఉత్సంగము, ఉపస్థ, క్రోలము, క్రోడము, అప్య. ఆరాళ్; తొడలోపలి భాగము.—క్రిందొడ

తొడఁకు. దే. అ క్రి: రూ-తొణఁకు- తొనఁకు. తొలకాడు- తొఱఁకు, చిందు.

తొడఁగు. దే. అ క్రి. 1. ప్రారంభించే. చూ, యత్నించే; 2. మొదలుకొను. భార. ఆర. 6, ఆ 115: చూ, పహించే.

తొడగు. దే. వి: చూ, రూ-తొడపు

తొడతొక్కిడి. వా వి.1 ఇఱుకు, జనసమ్మర్దము; 2. అధికము: చూ, హెచ్చే. 1.

తొడప దే. వి 1. త్వక్కు. ఆం, భా. ద్వి. 131: చూ, దెబ్బ; 2 బండికిల్లు లోపలి వాని మొనను వేసెడు లోహపలయము: చూ, కంబగము.

తొడపటము. దే. వి 1.రూ-తొడసగము.వారు వ్రుల రంధ్రిమువేయు పనిముట్టు (చూ, పిడసాన);వా 2 పెక్కుమందిగలిగివిపరిము లెలియనిదొమ్మి: చూ, లట్‌పటము "వారును వీగునుతగవుపడితొడపటమై కొట్టుకొనిరి; 3 చూ,తొడ్డుడము; 4. వేస్నోళ్ళచల్లార్చుట. (గోదావరీ మండలప్రాంతమున వాడుక.) (తొడపడము - తొరపడము ఆనియు)

తొడపాళము. వా మి. వి తొడనుబొట్టనచూపుమేర్పిళ్ళతోనొక్కుట చూ,సాంటిపిళ్ళ (ఉత్తరసర్కారులయందు వాడుక)ప్రయోగము తొడపుట్టువు. దే. వి. పూరుజూడు: చూ,వై

తొడబిడ్డ. దే. వి.—పై.— సాంబ. మాన. 1.

తొడబెల్లము. దే. వి: చూ, తొడపాళము.

తొడయము. దే. న. క్రి 1 ఊడుచుట: చూ, సమార్జించే; 2 కడుగు: చూ, పరిక్షాళించే.

తొడరిక. దే. వి. అనుసరణము: చూ, వెంబడి.

తొడరు. దే. వి. 1. ఉత్సాహము:చూ, యత్నము; 2. ఆయతము చూ, యత్నము; 3. ఆభిముఖ్యము: చూ, ముందఱి. 1; అ. క్రి. 4.కలుగు. లక్ష్మీ. 4, ఆ. 114: చూ, పుట్టు. 2; 5: చూ, యత్నించే. భార. విరా. 1,

ఆ, 127; 6 సక్తమగు· చూ, మేళగించే 1; 7. తొటుర్పిడు. భార. ఆర 2, ఆ. 85· చూ, సంధ్యిమించే; స కి్ర. 8. ఎసరించే· భార. సభా. 1, ఆ 123; భార. విరా. 1, ఆ 74. ఆభిగమనమగు (అనికొందఱు): చూ, పరితిగుటించే; 9. అనుసరించే. చూ, నెంబడించే; 10. పొందు· చూ, పార్శించే, 11. అనుకరణముచేయు. పా. 4, ఆ. 28: చూ, అనుకరించే.

తొడరువు. దే. వి. 1 ఆయతము భార శల్య 1, ఆ. 349 చూ, యత్నము; విణ. 2. మొదటిది.

తొడలు. అం 1. నఖుక్షితస్థానములు తొమ్మిదింటిలో నొకటి: చూ, నఖుక్షితస్థానములు, 2· చూ, కళలుండు స్థలములు; పా 3.పీనికి ఉపమానములు.— వీనుఁగుతొండము, అరటికంబము.

తొడలేనివాని పైఁదోడు. ద్వ్య. వి. గరుడుఁడు సాం. దే 15: చూ, హరివాహనుఁడు

తొడవసము. దే. వి. త్యక్కు— అం, పరా. నగ 70: చూ, దెరడు.

తొడవిల్లు. దే వి బాణమును సంధించిన కార్ముకము: చూ, బాణము. 1. [భూషణము 2.

తొడవు. దే. వి రూ-తొడుగు. నగ: చూ, తొడి. దే. వి త్వర: చూ, సంధ్యిమము.

తొడిఁబడు దే. అ. క్రి. (తొడిన్ + పడు) 1. చలించే చూ, సళించే, 2 దెబ్బరు.కి్రా 6, ఆ. 64 చూ, నెల్లివిరియు; 3 తొటర్పడు: చూ, సంధ్యిమించే, వా. 4. (తొడఱుచేతను నస్త్రిసలనను)ఉచ్చారణాలోపము కలుగు.

తొడికిలు. దే. స. క్రి: చూ, లంఘించే.

తొడికొను. దే. స క్రి (రూ- తొడుకొను-తొడికొను-తొడుకొను-తొకొను-తొడ్కొను) పిలుచేకొను: చూ, వెంటఁదీసికొను.

తొడిదెచ్చే. దే. స. క్రి. చూ, రూ-తొడిదెచ్చే. [ము.

తొడిమ. దే. వి. రూ-తొడిమె: చూ, వృంత

తొడిమె. దే. వి.— పై —

తొడుం దే స. క్రి. 1 సొమ్ములు లోనగువాని తొడుగు. భార. ఆది. 7, ఆ. 165· చూ, తొడుగు 8, 2 బాణముతొడుగు భార. భీష్మ. 3, ఆ. 40· చూ, తొడుగు 9.

తొడుకు. దే. వి. 1. గొమ్మహిష్యాదులు· చూ, పసులము: 2. ఆవు. అచ్చ అ, కాం 92: చూ, ధేనువు; 3 దొంగమేత:చూ, మేత; స. క్రి. 4. పట్టు. పాండు 5, ఆ 181: చూ, పార్శిపుగొను; 5 ఒడిసిపట్టు; 6 ఒడియు· చూ, దెమ్ము. 2; (చూ, లంఘించే); 7. గర్భించే చూ, పుచ్చేకొను. [ఆం. 2.

తొడుకుపాము. ద్వ్య వి: చూ, శివుఁడు. వేం.

తొడుకుపాహిణిమామ. ద్వ్య. వి. హిమాద్రి. వేం, ఆం. 77: చూ, పర్వతము.

తొడుకొను. దే. స. క్రి. 1: చూ, రూ-తొడికొను; 2 తొడుగుకొను.

తొడుగఱ. దే వి (తొడుగు + కట్టు)(రూ తొడుగట్టు-తొడుగు-తొడువు-తొడ్డు) ముండ్లకంచమోపు, ముండ్లకంప (అనికొందఱు) స్వా 3, ఆ. 130 చూ, పార్శీనము 1.

తొడుగట్టు. దే. వి.— పై.—

తొడుగు. దే. వి. రూ-తొడ్డు-తొడువు. 1.— పై.—స్వా. 4, ఆ 54; 2. ఆభరణము,నగ: చూ, భూషణము 2; 3 దుప్పటి: చూ, వస్త్రము; 4. గదాదండములు లోనగువానికి వేసెడు ఇనుము లోనగువాని కడియము: రూ- తొడుపు- తొడువు- తొడ్డు, అనుసు; 5. కవచము. పై. 2, ఆ. 78: చూ, వారవారణము; 6. శరము· చూ, బాణము. 1; 7. గవుసెన, పీనె మొదలగువానియెఱ: చూ,

నిచ్చోళము; స కి్రి. 8 రూ-తొడు (భూ ణాంగులను) ధరించే చూ, నటించే, 9. రూ-తోడు (వింటినారాణి) సంధించే. రూ-తొడుక్ప-తొడ్డు చూ, సంధించే 4

తొడుపు దే వి 1 అనుసు చూ, రూ-తొడుగు. 4, 2 కవచము చూ, నారివాణము, 3 చెప్పినది మరలనెప్పుట చూ, ప్రతిస్తావము 2.

తొడువు చూ, రూ-తొడుగు.

తొడుసు. దే వి 1. చేట్ట కము చూ, సంబంధము; 2 సోగసుగత చూ, స్త్రీ, 3 - స్థ చూ, సహస్థిక్కు. 3.

తొడ్డు. చూ, రూ-తొడుగు(భూషణముస్థరించే టకు.- భార. ఆది 1, ఆ 114)

తొణకు. వా అ. కి్రి చూ, రూ-తొడకు "బిందెలోని నీరుతొణకుచున్నది": తొణికిలు.

తొణికిలు దే. స కి్రి చూ, రూ-తొడికిలు, వా. అ కి్రి. 2. చూ, తొణకు.

తొత్తటము దే. వి భేదముతెలియనికూడిక, తొడపటము చూ, సంకరము. 1.

తొత్తతీకము. దే వి. (తొత్తు + ఆతీకము) తొత్తుదనము [ముది చూ, వేశ్య

తొత్తు. దే వి 1. దాసి. చూ, దానిసె;2 బోగ

తొత్తుకొడుకు. వా ద్వ. వి. 1. బోగముదాని కొడుకు, 2. దాసీదానికొడుకు, 3. తప్పుచేసినవానిని తిట్టేడుతిట్లు. "నీవుకొంగతొత్తుకొడుకువురా.?" "తొత్తుకొడకా?" అనియు) (ఉత్తరాంధ్రాంధ్రులలో వాడెడిసి)

తొత్తులమారి. దే. విణ. తొత్తులయిండ్లపదిబోవు స్వభావముకలవాడు.

తొన. దే. వి. 1. పనసపండులోనితొల: రూ-తొల; విణ. 2. అధికము. భై. 1, ఆ. 105: చూ, రత్నకము; వా. 2. కడుపుమోది

యుడుపు చూ, మహత్తు. 3.

తొనరు స. వి తొరుట్రిపాటు. భార కిష్కి. 1, ఆ. 110; చూ, సంభ్రమము. 1; ఆ భా. 2 చింగు మా, తొడరు, 3. చలించు సు 3, ఆ. 150, ఆం, భా స్కం 3 చూ, సిద్ధించే [చూ, ఆచరించే.

తొన్నెండు దే ఆ కి్రి రూ-తొమ్మండు

తొపాగము దే వి దేవగలయుత్సవసంగర్భమైనతొలుగంచు రూ-తోపాగము

తొప్పడగోరు. దే ఆ కి్రి (తోడు+తోడు) 1 మిక్కిలితోడు. రూ-తొప్పరతోడు. భార ఆది 7, ఆ 76, వేది 2 తొప్పడించు

తొప్పరతోడు —పై—

తొప్పలిలబడు దే ఆ కి్రి తిట్టువిలుగబడు చూ, వాగులు. 3 [తిట్లు-తొప్పలు)

తొప్పతీలు దే అ. కి్రి.—పై—(రూ-తొప్ప

తొప్పతీల్లు దే అ. కి్రి —పై —

తొప్పలు. దే. అ. కి్రి.—పై — [గోటులు.

తొప్పలుతోరలు దే విణ ఒ చూ, తోటనం

తొప్పి నే. వి 1 చూ, రూ-తోపు; వా 2 చూ, రూ-తెప్పి [గోనగునసు)

తొబక. దే. విణ. విస్తులురాలినది (మిగపకాయ

తొమ్మండుర్రి. దే స ఒ. తొమ్మిదిమండ్రు. (తొమ్మిదికి మహాన్మహత్వార్థకరూపము "నీ తొమ్మండుర్రికొడుపులం" ఉ, హరి. 2, ఆ 144.

తొమ్మడము. ద్వ. వి.ఒ (తొమ్మిది+తూము) చూ, రూ-తొంబంతుము.

తొమ్మనూలు దే ఒ ఒ. (తొమ్మిది+నూలు) తొమ్మిదినూలులు రూ-తొమ్మనూళ్ళు. నిర్వ. ఉ, రా. 5, ఆ. 84

తొమ్మనూళ్ళు. దే. ఒ. ఒ.—పై—.

తొమ్మాడు నే. ఒ. నామము. "దానినితొక్కి తొమ్మాడుచేసినారు". చూ, మిస్ర.

తొమ్మిది. దే. స. ఖండము, సగము చూ, ముమ్మూడు. భార. గోర్ణి 4, ఆ 183, భాగ. ఫీమ్మ 2, ఆ. 34; భాగ. దోర్ణి 3, ఆ. 207; కాశి. 3, ఆ 181; (తొమ్మిదికి బహువచనరూపము 'తొమ్మిదులు' గాని 'తమ్ములు' గాదని తెలియునది) (చూ, ఓమ్.)

తొమ్మిదియంకములుగలవి అం పాళములు, ఆత్మలు, నవ్వములు, ఖండములు, గర్భములు, బ్రహ్మలు, రసములు, రత్నములు, ధాన్యములు, నిధులు, రంధ్రినులు, వ్యాకరణము లు, స్థాయిజ్ఞానములు, ద్వారలు, మేనుములు, భక్తులు, చక్రినులు, దివ్యములు, శిగోభేదియులు, చేతనరత్నములు, అపరికాళములు, అజ్ఞాసదాయకములు, గ్రహిలక్షణములు, గతిభేదములు, సంబంధములు, సృష్టి సర్గములు మొ.

తొయ్యలి. దే. వి. ఆడుది: చూ, స్త్రీ

తొర సై. వి. 1 =త్వర. వేగిపాటు చూ, వేగము. 3; 2 ఆపది హరిస్తి 4, ఆ 108 చూ, విపత్తు, వివ. 3 =త్వర త్వరిసెము చూ, వేగము 3.

తొరఁగు. దే. అ. క్రి. 1. రూ-తొరుఁగు. విజ 1, ఆ. 179: చూ, నర్తించు, 2 పరివహించే. భార. విరా. 1, ఆ. 12: చూ, వెల్లిగొను; 3. పడు. భార. ఆది. 1, ఆ 183-184· చూ, దొరలు; 4: చూ, తొప్పతీలఁబడు.

తొరపడు. సై. అ. క్రి: చూ, సంభ్రమించే

తొరపాము. దే. వి: చూ,రూ-తొడపటము.1.

తొరిపుట. వా. వి: చూ, తొడపటము. 4.

తొరలించే. దే. ప్రే. నేస్తేళ్ళచేల్లాళ్ళు: రూ-తొరపు-తొర్లించే-తొల్లించే.

తొరలు. దే. అ. క్రి. 1. కలుగు. చూ, పుట్టు.2; 2. వేఱుపూవమను: మాఱు

తొరలుచే. దే. ప్రే. రూ-తొరల్చు.బదిలించే: చూ, మార్చు 3.

తొరల్చు. దే. ప్రే —సై — [లెస్స. 2.

తొరితొరి దే అవ్య క్రి విణ లెస్సగా చూ, తొరుఁగు. దే అ క్రి. చూ, రూ-తొరఁగు.

తొరుపు దే. స. క్రి చూ, తొరలించే

తొర్లించే దే. ప్రే —సై.—

తొల దే. వి. రూ-తొట్ట: చూ, రంధ్రిము. 1.

తొలఁగు దే వి 1. విడిపడుట రూ-తొలఁపు; స క్రి 2 విడుచే కళా 7, ఆ 225: చూ, విసర్జించే, వా 3 చెఱచే చూ, తెర్పుకొన్ను 1

తొలఁగుచొచ్చే దే. అ క్రి (ప్రసులు) తప్పించుకొనిపోవు: రూ-తొలఁగువోవు.

తొలఁగువోవు. దే. అ. క్రి.—సై — భార. విరా. 1, ఆ. 273.

తొలఁగుట. దే వి చూ, విమోచనము

తొలఁటి. దే వి. చూ, తొల

తొలఁటిలువాఁయి దే.అ క్రి.(తొలఁటిలు + పాఁయు) చిల్లులుపడు. భై. 7, ఆ. 101· చిందరవోవు, చిల్లులుపోవు, చీఁడఱగొను, చీఁడఱలుపోవు, తూఁటులుకట్టు

తొలఁతేనె దే వి పుట్టతేనె. చూ, మధువు.5.

తొలఁపు చూ, రూ-తొలఁగు.

తొలుదొక్కిమ్మ. దే. వి. (తొక్కిమ్మ + తొక్కిమ్మ) గట్టితొక్కిమ్మడు.

తొల్లి దే. వి. (రూ-తొఱ-తొఱట-తొట్ట-తొటి-తొట్టు-దొఱట-దొల్లి) · చూ, రంధ్రిము. 1.

తొల్లిటి. దే. వి. 1.ముందటిపండ్లులేనినోరు: చూ, వదనము 1; 2 చూ, తొడుకు. 1. ఆం. భా. ద్వి. 261; 3. రిప్ప, వీసర-రూ-వీసరము: చూ, వెలితి.

తొట్టివాఁడు. దే. పిణ. తొట్టినోటివాఁడు, పతి, తదంతుఁడు. [చూ, శ్వేనువు

తొట్టు. దే. వి. ఆవు. పాండు. 5, ఆ. 240

తొట్టుపట్టు దే. వి. ఆవులమంద భార. ఆది 8, ఆ 210. చూ, శ్వేనువు.

తొల. దే. వి: చూ, రూ-తొన. 1.

తొలఁకాడు. దే. అ కి్. (తొలఁకి + ఆడు) 1. చిందు: చూ, తొడఁకు; 2 చలించే చూ, సలించే; 3 అతిశయించే చూ, ముమ్మరించే, 4 పరికాశించే చూ, హపణిల్లు

తొలఁకియాడు. దే. అ కి్.—పై.—

తొలఁకు దే. వి. 1 అతిశయము: చూ, పైచ్చే. 2; 2. పరికాశము చూ, పెలుగుదు. 1; 3 ఆల: చూ, వీచి. 1; 4 చలగను చూ, లోలము; ఆ కి్. 5. చలించే చూ, సలించే; 6.చూ, తొడఁకు. పా. 5, ఆ 86, 7. అతిశయించే.చూ,ముమ్మరించే, 8 చూ, తొలఁకాడు. 4. కళా. 4, ఆ. 105.

తొలఁగఁబాఱు దే. అ. కి్. (తొలఁగన్ + పాఱు) తొలఁగు చూ, విరియు. 5.

తొలఁగించే. దే. స. కి్. ఈఁగు చూ, విసర్జించే

తొలఁగింపు. వా. వి. త్యక్తము.

తొలఁగు. దే. అ. కి్: చూ, తొలఁగఁబాఱు

తొలఁగుడు. దే. వి: చూ, రూ-తలఁగుడు

తొలఁగుబాన. ద్వ. వి: చూ, శతుర్విపు

తొలఁచే. దే. వే్. తొలఁగఁజేయు. పాండు. 2, ఆ. 53. [చూ, బెరడు.

తొలక. దే. వి. రూ-తోలు. చెట్టుపైపట్ట:

తొలకరి. ద్వ. వి. రూ-తొలుకరి-తొల్కరి-తొలుకారు-తొల్కారు.1.(చైత్రినైశాఖమాసములయందు కురియు) వాన "తొలకరివానలు" చూ, వాన. 1; 2. వర్షర్తువు. పను. 3, ఆ 15: చూ, మాసవ్యయము.

తొలకరించే దే అ. కి్ రూ-తొల్కరించే. 1 (చైత్రినైశాఖమాసములయందు) వానకురియు. చూ, వర్షించే, 2. వానకురియు. చూ, వర్షించే, 3 కలుగు. చూ, పుట్టు 2.

తొలకరిమెఱుపు. అం. 1 నుల్లగుయుద్ధగతిధ్వనము, కాయమానములు పండ్రెండింటిలో నొకటి: చూ, కాయమానములు; దే వి 2. వృక్షకాలారంభమందలి తటిల్లత. రూ-తొలుకరిమెఱుపు: చూ, విద్యుత్తు 1 [ఆం 97.

తొలకరగల్లుగున్వ. దే. వి. చూ, హంస పేం,

తొలకరిమామ. దే. వి —పై —

తొలఁకు. దే. వి. మృగముల వెనుకకాలి మూల మునకును వక్షకును నడిమి గోటు చూ, ఊపరంధ్రము.

తొలఁతేనె. దే. వి. ఒగకముతేనె చూ,ముగువు 5.

తొలసి. పై. వి.=తులసి, తొళసి: చూ, హరిప్రియ.

తొలి. దే. వి. రూ-తొల్లి. 1 కందిగము. ఆం, భా. పర్వ. 145: చూ, రంధ్రము. 1; 2. కన్నము. చూ, రంధ్రము. 1; 3. తొట్టి చూ, రంధ్రము. 1; 4. బండికంటినడిమితూము, పిండిక చూ, రంధ్రము 1; 5. ముందు, పూర్వకాలము.(రూ-తొల్లి-తొలుత-తొల్ల-తొలితొలుత-తొంటి-తొంచె) చూ, మొదలు. 4; 6. ఎత్తనగోలు. లక్ష్మీ. 3, ఆ. 79 చూ, మొదలు. 4 (ఆమేర్డితమందుతొలి తొలి); విణ. 7. ముందటిది. "తొలిభాము": రూ, తొల్లి. సినుక-రూ-వెన్క-: చూ, పూర్వము. 1; 8. మొదటిది. "తొలిముద్ద": చూ, మొదలు. 6; అవ్య. 9. పురార్థకము. ఆం, భా. తృ. 78. రూ-తొల్లి-తొలుత-తొలుదొల్త: చూ, మొదలు. 4.

తొలిక. దే. వి. ఒడపి: చూ, రంధ్రము. 1.

తొలిక్రోడి. వా వి. వెల్లనాఅడోముస మెట్ట మొనట కూపెడుక్రోడి చూ, ఫుంజో

తొలిచేగువులు దే. వి. బ మొచటిమినుపులు రూ-తొలచ్చువులు: చూ, వేపము. (ఇట్లు తొలుపలుచులు, తొలుమినుకులు)

తొలిమోలావు. వా వి. ఉపస్యా చూ, గోనువు

తొలిగుర్కి దే. వి. ఆద్యక్కృషి, సుస్నిరక ఆం, భా. ద్వి 233 చూ, లాంగలము. 1

తొలినాఁడు దే. వి. రూ-తొలునాఁడు అన్యా దిన పూర్వాదినము: చూ, గోజో!

తొలివాడము మి. వి. అ. పుం. భాను (ఆది) వాగుచు చూ, వాగుచు. 2.

తొలివేలుపు దే వి. రూ-తొలువేలుపు 1. న లుపు చూ, బ్రహ్మా. 1; 2. అనురుఁడు, పూర్వదేవ్రుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు 1.

తొలివేల్పుపగతుఁడు. ద్వ. వి బ. దేవతలు. సాం. దే. 18 చూ, వేలుపు.

తొలు దే. విణ వృత్తియంగు తొలుతళబ్దము నకును తొలుకుళబ్దమునకును మొదిపన్నము లోపింపఁగా మిగిలిన రూపము. "తొలు చోలు, తొలువబ్బు." మొ.

తొలుక. వై. వి.=త్వక్: చూ, చెరడు.

తొలుకరి. ద్వ. వి: చూ, రూ-తొలకరి

తొలుకరిచెమువు. దే వి చూ, రూ-తొలకరి మెఱుపు

తొలుకారు. ద్వ. వి. 1. (తొలుపు + కారు) చూ, రూ-తొలకరి. 1, 2. (తొలుత + కారు) ముక్కారుపంటలలో మొదటి కారుపంట. చూ, ముక్కారుపంట

తొలుకు. దే స. క్రి. పెరయు: చూ, వర్షించు (వృత్తియంగు అంత్యవర్ణలోపము. "తొలు కారు, తొలు మొగులు" మొ)

తొలుదుడుపు. దే. వి. (తొలుత + పడుపు) ఆ న్నపాత్రాదినము: చూ, కర్మములు. 1.

తొలుగట్టు. ద్వ. వి (తొలుత + గట్టు) ఊద యాదిని, పూర్వపర్వతము పను. 6. ఆ. 6 చూ, పర్వతము.

తొలుచేదువులు. దే. వి బ (తొలుత + చేదువు లు) చూ, రూ-తొలచేదువులు

తొలుచు దే. స. క్రి రూ-తొల్చు. 1. నాటు లోనగువాని గుర్తించు. ఆం, భా. తృ. 112: చూ, నాటునాటు; 2. రంధ్రమును చేయు: చూ, మిల్చు; 3. తోడు, కొల్లగొంచు. భార. స్త్రీ 2, ఆ 10J చూ, విచారించు

తొలుచూలివాఁడు ద్వ. వి. విపుత్రుఁడు చూ, బ్రాహ్మణుఁడు

తొలుత చూ, రూ-తొలి. 5—7—8—9. (వి). పురాకృతము.—నను. 4, ఆ. 36.)

తొలుతొలుత. ద్వ. దగ్గి. క్రి. విణ: చూ, రూ-తొలుదొల్త.

తొలుగీవి. ద్వ. వి (తొలుత + దీవి) నేరేడుదీవి. వను. 1, ఆ. 93. దీవులు ఏడింటిలో నొక టి చూ, ద్వీపములు. [71. చూ, హరిత్తు.

తొలుదెస. ద్వ. వి తూరుపుదెస. ఆం, భా. [వ్ర

తొలుదొల్త. ద్వ. దగ్గి క్రి. విణ: చూ, తొలి.9.

తొలునాఁడు. దే. వి: చూ, రూ-తొలినాఁడు.

తొలునీటిరిక్క. ద్వ. వి (తొలుత + నీటిరిక్క.) పూర్వాషాఢానక్షత్రము. నీటిరిక్క-రూ-నీరురిక్క: చూ, నక్షత్రము 1.

తొలుపంది. దే వి. (తొలుత + పంది) రూ-తొల్పంది. ఆదిపరాహము. ఆచ్చ. బాల, కాం. 153: చూ, సూకరము.

తొలుపక్కము. ద్వ వి. (తొలుత + పక్కము) చూ, తొలిపక్కము.

తొలుఁబలుకులు. దే. వి. బ. చూ, తొలిచేదువులు.

తొలుమినుకులు. దే. వి. బ.—పై.—

తొలుమొగులు. దే. వి. వర్షించుచున్న మేఘము. ఆచ్చ. యు, కాం. 65: చూ, మేఘము. 1.

తొలుఱికార్తె. ద్వ. వి. అశ్వినీనక్షత్రమును: చూ, నక్షత్రము 1. [చూ, మాసము. 1.

తొలుఱికార్తెసెల. ద్వ. వి. ఆశ్వయుజమాసము.

తొలుపేలుపు ద్వ. వి: చూ, రూ-తొలిపేలుపు.

తొలుసంజె. ద్వ. వి: చూ, సూర్యోదయము.

తొలుకఱి. ద్వ. వి. చూ, రూ-తొలకరి

తొల్కరించు. దే. అ. క్రి. చూ, రూ-తొలకరించు [చేసువులు

తొల్లడువులు. దే వి బ. చూ, రూ-తొలి

తొల్చు. దే స. క్రి: చూ, రూ-తొలుచు

తొల్లగమయ్య. ద్వ వి. చూ, శిష్యుడు.

తొల్లాఱు ద్వ. వి: చూ, రూ-తొలుకారు

తొల్లి దే వి: చూ, రూ-5-7-ది తొలి.

తొల్పంది. దే వి. చూ, రూ-తొలుపంది

తొల్లి దే. వి 1: చూ, తొలి 5, 2. చూ, తొలి 6; 3. బిలము: చూ, గంధర్వుడు 1. అవ్య 4. చూ, తొలి. 9. ఆం, భా. తృ 73; విణ. 5. ముందటిది. "తొల్లింటివారు-తొల్లింటివారు.": చూ, పూర్వము. 1.

తొల్లించు. దే క్రి: చూ, రూ-తొలిచు

తొల్లింటికత. వా. వి. పురావృత్తము: చూ, సమాచారము. 2.

తొల్లింటిది. దే విణ. పూర్వకాలసంబంధమైనది

తొల్లిక. దే. వి. 1. ఒకరకముచేప. చూ, మత్స్యము. 1; 2. రూ- తొల్లిక: చూ, ముద్గరము.

తొవ. దే. వి. కలువ: చూ, రూ-తొగ.

తొవర. వై. వి.=తువర: చూ, రూ-తొగర.

తొవరి. వై. వి.=తువరి చూ, రూ-తొగరి.

తొవరు:చూ, రూ-తొగరు (ఎట్టనిది.—అచ్చ. యు, కాం. 323)

తొస్సు. దే. వి. ఉచ్చారణలోపము. తొస్సి.

తొస్సి. వా. వి. — వై —

తొస్సె. దే. విణ. పండ్లులేనిది, బొక్కి—: చూ, బోసి. [పేలవము.

తొళక. దే. విణ. పలుచనిది, తనువు; చూ,

తొవ్వసి. వై. వి.=తులసి. చూ, రూ-తొలసి.*

తొవ్వికక. వా. వి. చూ, రూ-తొల్లిక. 2

త్రో

త్రో. దే. అవ్య. 1 తృతీయావిభక్త్యంతమందుపచ్చెడు ఒకానొక పరిత్యయము. చూ, చే. 1; దగ్గి 2. తూడ. భాగ. భీష్మ. 1, ఆ 112: చూ, సైరెము; 3 ఎంట వై. 5, ఆ. 192: చూ, నెంబడి [ణత్రోము."

త్రోక్ వా. అవ్య. ఒకానొకరాగము "తెక్కకి

త్రోక. దే. వి. చూ, రూ-తొంక.

త్రోకనుంజి ద్వ. వి. ఆరగోరకగానేర్పుఅచిన స్తంభము: చూ, స్తంభము 1.

త్రోకచిచ్చు ద్వ వి ఉపాహితము, నిప్పుదగిలించిన పిడుకలపరుసు. స్వా. 1, ఆ. 37: చూ, పిడక. [నక్షత్రము. 1.

త్రోకచుక్క. ద్వ. వి. ధూమకేతువు. చూ,

త్రోకతెర్పించుకపోవుట. జా. పారిపోవుట. "నీమాటవిన్నాదానిలుచుసే మరుతేజి త్రోకతెర్పించుక కానం దొలగి చేనక." (రసిక జన మనోరంజనము)

త్రోకతొక్కినతాగించుచెలె. లో. ఉదా.— "అనినం దోకదొక్కినతాగించుచెందంబున భమత్థితుండై వశత్వ పక్షీంద్రుండు రోషావేశంబున." (నీతిచంద్రిక—విగ్రహము.) [పురుగు.

త్రోకపురువు. ద్వ. వి. రూ-తోకపుర్వు:చూ,

త్రోకపుర్వు. ద్వ. వి.—వై—

త్రోకమిరియము. ద్వ. వి: చూ, చేలువమిరియము (చూ, మిరియము) [జాతు.

త్రోకలేనిపిట్ట. తొంబై ఆమడ వెళ్ళెను. లో.

త్రోగు దే. వి. 1. నిదుర: చూ, స్వప్నము. 2; 2 తడి: చూ, పదను. 2; అ. క్రి. 3. మునుగు. పాండు. 1, ఆ. 150: చూ, నీ

భ్యాడు; 4. తడియు. కళా. 3, ఆ. 16. చూ, నాను.

తోఁచిగాఁడు. దే వి. ఒకానొకడేగ. స్వా. 4, ఆ. 58· చూ, శ్వేనము. 1.

తోఁచే. స్త్రై. వి.—తుచ్ఛ. (దేశ్యమని శ. ర) మాదిగ· చూ, కడజాతివాఁడు.

తోఁచు. దే. అ. క్రి. 1. ఉదయించు. రూ-తోఁతెంచు. భాగ. స్తో్రి. 5, ఆ 128· చూ, స్ఫురించు 2; 2. భాసముదయించు చూ, స్ఫురించు 2, 3. ప్రత్యక్షమగు, తలఁపుపు చూ, పాడఁపు; 4. ఫలపరిమితి నూహించు అంచించు, అంచనకట్టు, అంచనఁజూచు, అంచనవేయు, అర్దించు, అర్దు, ఊండఁజూచు, ఊజ్జోనుఁ, ఊజ్జోయించు. (సం. ప.)-ఊహించు; ప్రే్రి. 5.తోఁగఁజేయు. పాండు. 2, ఆ. 128.

తోఁచుట. వా. వి: చూ, ఉపస్థితి. 2

తోఁట దే. వి. 1 ఇంటితోఁట. కళా. 2, ఆ 49· చూ, వనము. 2; 2. ఉపవనము, తోఁపు, హాసుతోఁట. కళా. 2, ఆ. 41. చూ, వనము. 2; 3. ఆళ్రిమము: చూ, సదనము. 1.

తోఁటకాఁపు. దే. వి. రూ-తోఁటవాఁడు-తోఁటీఁడు, కత్తొవేళ్కుడు: చూ, వనపాలుఁడు.

తోఁటకూర. దే వి: చూ, మారిషము*.

తోఁటపోక. ద్వ. వి. భూపూగము * చూ, పోక.

తోఁటమాలియ. ద్వ. వి. రూ-తోఁటమాలె-తోమాలియ-తోమాలె. 1. (ఆకులుపువ్వులు కూర్చికట్టిన దండ); చూ, వనమాల; వా. వి. 2. తోఁటము పెంచేవాఁడు.

తోఁటమాలె. ద్వ. వి.—పై —

తోఁటమొల్ల. ద్వ. వి. కుందము, మల్లియ-రూ-మల్లె*: చూ, మొల్ల.

తోఁటవాఁడు. ద్వ. వి: చూ, తోఁటకాఁపు.

తోఁటీఁడు. ద్వ. వి. (తోఁట+ఈఁడు)-పై.-

తోఁడు. శే స. క్రి. 1. కెల్లగించు: చూ, విదారించు, 2. నూలిపోఁగుతీసి చుట్టు చూ, చుట్టు. 5

తోఁడుదు. దే వి. తంతునిస్సరణము (నిస్సరణము=నెడలఁబాటు). చూ, వెలుపుడు.

తోఁడుఁబోఁకు. దే వి. 1 పంపుచేయుట: చూ, హింసాకర్మ; విణ 2. పంపుచేయువాఁడు. హింసాకర్మచేయువాఁడు.

తోఁడెలు. దే. వి. రూ-తోఁడేలు. స్వా. 4 ఆ. 50: చూ, పృకము.

తోఁడేటికడుపుమేటి. ద్వ. వి. (తోఁడేలు+కడుపుమేటి)· చూ, భీముఁడు.

తోఁడేలు. దే. వి· చూ, రూ-తోఁడెలు. (తోఁడేలువు అనికొందఱు.) [రామము.3.

తోఁడేళ్ళకొంగ. ద్వ. వి. పెద్దదుప్పి: చూ,

తోఁతెంచు. దే అ. క్రి. (తోఁచు+తెంచు) 1. ఉదయించు చూ, స్ఫురించు. 2; 2. కనఁబడు. భార. కర్ణ. 3, ఆ. 174: చూ, ప్రత్యక్షమగు; 3. కనిపించు. భార. ఆర. 4, ఆ. 226· చూ, పరిత్యక్షమగు; 4. దూరము నుండి సమీపమునకు నడచు: చూ, వచ్చు.2.

తోఁప. దే. వి. 1. పిండికూడు, సంకటి: చూ, సాదము. (1); వా. 2. తొక్క. "తోఁప రేఁగునట్లు కొట్టెను" [వాంఛ.

తోఁపిక. దే. వి. రూ-తోఁపు. తలఁపు: చూ,

తోఁపు. దే. వి. 1 —పై —; 2 ఎఱుపు: చూ, వర్ణము. 6; 3. పెంపుడువనము· చూ, వనము. 2; 4. చీమిడి. ఆం, భా. ద్వి. 126: చూ, శింఘాణము; 5. బట్ట: చూ, వస్త్రము; 6 ఎఱ్ఱ(కపిల వర్ణము) బట్ట, ఆరుణవస్త్రము. ఆం, భా. ద్వి. 154: చూ, వస్త్రము; 7. నుకియలు లోనగువాని మూఁతపిండి

(బూరెలపై చోవిపిండి అనికొందఱు) చూ, సాదము. (1) [భా ద్వి 113

తోఁబుట్టినది. దే. వి. చూ, సహోదరి. ఆం,

తోఁబుట్టు దే. వి (తోన్+పుట్టువు) చూ, రూ-తోడఁబుట్టు అచ్చ. బాల, కాం. 6

తోఁబుట్టుగు. దే వి. (తోన్+పుట్టుగు)-పై-డై. 7, ఆ. 134

తోఁబుట్టువు. దే. వి —పై.—

తోకము. సం. వి. అ. న. బిడ్డ. చూ, శిశువు.

తోకొను. దే స కి. చూ, రూ-తోడికొను. భార. ఆది. 3, ఆ 220

తోకృత్తము. సం. వి అ న. 1. గుఱిమి. చూ, పింజాఱము; పుం 2 పచ్చేసరి. చూ, వర్ణము. 6; 3. పచ్చేయనలు చూ, ధాన్యము; విణ 4. పచ్చేనిది చూ, సన్నము 6.

తోటకము. పా. ఒకానొకవృత్తము. ఒక్కొక్క పాదమునందు స-స-స-స గణములు గలిగి తొమ్మిదింట యతిగల ద్వాదశాక్షరంబోవృత్తము. "కరుణా వరుణాలయ-కాం, తి నిధీ.": చూ, వృత్తము. 1.

తోటి. దే వి. మాల. డై. 8, ఆ. 65: చూ, కడజాతివాఁడు. [2, ఆ. 33.)

తోడ చూ, రూ-తో. (పెంబడికి —స్వా.

తోడంటు. దే. వి. (తోడు+అంటు) చేమిరి: చూ, తోడు. 4.

తోడఁబుట్టు. దే. వి. (తోడన్+పుట్టు) (రూ-తోడఁబుట్టుగు-తోడఁబుట్టువు-తోఁబుట్టు-తోఁబుట్టుగు) తోడు, తోడిచేలు, సైదోడు. 1: చూ, సహోదరుఁడు; 2. చూ, సహోదరి.

తోడఁబుట్టుగు. దే. వి.—పై.—

తోడఁబుట్టువు దే. వి.—పై —

తోడనము. సం. వి. అ. న.=తుండెము, తునుక: చూ, శకలము. 4.

తోడా. దే. వి. 1. హస్తభూషావిశేషము: చూ, భూషణము. 2; 2 కాలికివేసికొను బిరుదు: చూ, భూషణము 2, 3: చూ, చాలకీర్తి; వా. 4 కొమ్ముల మంకేతులకుఁ బగిలించేఁ బంకెల, 5. చేతికివేసికొనుబిరుదు. (బంగారుమురిసు) "తోడాముగగ"

తోడి. ఆం 1. రాగాంగములు పదు మూఁడింటిలో నొకటి. చూ, రాగాంగములు (చూ, స్వరము. 2), 2. స్త్రీ రాగములు ఇరువది నాలుగింటిలో నొకటి చూ, స్త్రీరాగములు. (చూ, స్వరము. 2)

తోడికొను. చూ, రూ-తోడుకొను.

తోడికోడలు దే. వి. మగనితోఁబుట్టినవాని భార్య, యూత: చూ, భార్య

తోడిమేలు. దే. వి. చూ, తోడఁబుట్టు

తోడితెచ్చు. దే. స. కి. 1. పిలుచు కొని వచ్చు రూ-తోడితెచ్చు-తోడ్తెచ్చు-తోతెచ్చు; కే కి. 2 తోడితెప్పించు రూ-తోడ్తెచ్చు-తోతెచ్చు.

తోడిపెండ్లాము. దే. వి. ఏగలు-ఏరాలు, సవతాలు, సపత్ని: చూ, సవతి. (చూ,భార్య)

తోడియల్లుఁడు. దే వి: చూ, షడ్డకుఁడు.

తోడివాఁడు. దే. వి: చూ, సహాయుఁడు 1.

తోడు. దే. వి. 1. త్వక్కు. ఆం, భా. ద్వి. 37. చూ, బెరడు; 2: చూ, తోడఁబుట్టు. 1; 3. చూ, తోడఁబుట్టు. 2; 4. చేమిరి, తోడంటు. (సం. ప) —ఆతంకము, ఆతంచనము; 5 ఆస చూ, సెలవు; 6. (శపథమునందుఁబలుకునది) మాట చూ, శబ్దము. 2; విణ. 7. సహాయము: చూ, బెంబడి; వా. వి.8.దిక్కు,అండ "నాకునీవుతోడు"; వా. స. కి. 9. (నూలుపోఁగు) చేట్టు;

తోడుఁబాలు. ద్వ. వి పాలుపిండఁబోవునపుడు పాలదుత్తలో నుంచుకొనెడు నీళ్లు: చూ, సలిలము. 1.

తోడుకొను. దే. అ క్రి. రూ-తోడ్కొను. తోడికొను. 1. (పాలు) చేరుకొను; స. క్రి 2 పిలుచుకొను. చూ, చెంటఁగనికొను.

తోడుచేల్ల దే. వి. చేమికిచెట్టు మజ్జిగ. చూ, మజ్జిగ.

తోడుత. దే. ద్వి. సెంబడిని (రూ-కోడుతో-తోడుతోఁడు-తోడ్తో-తోడ్తోన) భార విరా 1, ఆ 118. చూ, పైగము

తోడుతో. దే. ద్వి.—పై —

తోడుతోడ. దే. ద్వి —పై —

తోడునీడ. దే. విణ.1 చూ, సహాయుఁడు ప్వా. 2, ఆ. 17; జా. విణ. 2 (చూ, తోడు.7) సహాయము. "ఆఖిలకళలంచుఁదోడునీడగు మే మెలఁగు" (కళాపూర్ణోదయము)

తోడుపట్ట. ద్వ. వి: చూ, తోడు. 1.

తోడుపడు. ద్వ అ క్రి. రూ-తోడ్పడు. సహాయపడు. [సెంబడి.

తోడుపాటు. ద్వ. వి. రూ-తోడ్పాటు: చూ,

తోడుపాయసము. వా. మి వి అనుకూపం డిన పగమాన్నము

తోడుపెట్టు. దే. స. క్రి. చేమిరి పెట్టు.

తోడులేనివాఁడు. వా. విణ. అసహాయుఁడు: చూ, విడి. 12

తోడువోవు. దే. అ క్రి. (తోడు + పోవు) సరియగు, నశించు. చూ, సమయు. 3.

తోడెము. దే. వి. రూ-తోలెము: చూ, స్వల్ప ము [విరా. 4, ఆ. 68.

తోడ్తెచ్చు: చూ, రూ-తోడితెచ్చు. భార

తోడ్కొను దే. స క్రి: చూ, రూ-తోడు కొను.

తోడ్తో. దే. ద్వి: మా, రూ-తోడుత.

తోడ్తోడ. దే. ద్వి.—పై— [డు.

తోడ్పడు ద్వ. అ. క్రి. చూ, రూ-తోడుప

తోడ్పాటు. ద్వ. వి: చూ, రూ-తోడుపాటు.

తోణము. దే. వి. చాపకిర్షణ బలసాధనము. ఆం, భా. ద్వి 212 చూ, బాణము. 1.

తోతెచ్చు: చూ, రూ-తోడితెచ్చు.

తోత్రము సం. వి. అ న. 1. వీనుఁగును పొడి చెడు బరిగోల, ఈఁటె, పైనుకము: చూ, బాణము. 1, 2. పసులను దోలెడుమునికోల: చూ, మునికోల 2; ఆం. 3 ముప్పదిరెండా యుధములలో నొకటి. చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు (చూ, బాణము. 1.)

తోదకము పా ఒకానొకపృత్తము. బొబ్బిక్కపాదమున- జ-జ-యగణములతోఁగూడి యొనిమిదింట యతిగల ద్వాదశాక్షరములు బుట్టిన వృత్తము. "కొలుతు, మురారి, నిగోవ్ఫ్, లుదీర్ఘన్" (ఆప్ప. 4, ఆ 232. పారిట)

తోదనము. సం. వి. అ న. 1. నొప్పించేబ; 2. చూ, తోత్రము. 2; ఆం 3. హస్తక్రియలు ఇరుపదింటిలో నొకటి. చూ, హస్తక్రియలు.

తోడు. దే వి. పదుసకట్టు.

తోసకము. సై వి.—తోరణ. ఆకుమండలదండ: చూ, తోరణము.

తోసమ్మ. దే. వి. అల్పబాణము: చూ, బాణము. 1. [నము.

తోసికాఁడు. దే. వి. పుంశ్చేనము. చూ, శ్వే

తోపరా. వా. వి. ఊలవలసంచి.

తోపాటు. దే. అవ్య. 1. పలె: చూ, పామ్ము, వా. 2. కూడ.

తోపారము. దే. వి. డేగలముఖమునకుఁగట్టెడు తోలుగంత రూ-తోవారము: చూ, బెగడు.

తోపి. దే. వి. రూ-టోపి: చూ, సీసకము. 1.

తోపు. వా. విణ. పింగళ (ఆకుఱు) వర్ణము, ఒకరకము ఎఱుపు "తోపుచీర": చూ, వర్ణము. 6.

తోమకము. దే. వి: చూ, తోమడు.

తోమరము. సం. వి అ. పుం, న. 1. చిల్లకోల, సర్వల: చూ, బాణము. 1; అం. 2. ముప్పదిరెండాయుధములలో నొకటి చూ, ముప్పదిరెండాయుధము. (చూ, బాణము 1.)

తోమాలియ ద్వ.వి. (తోట + మాలియ) చూ, రూ-తోటమాలియ (సనమూల.— పాండు. 2, ఆ. 21)

తోమాపై ద్వ వి —పై— [రిద్దు. 1

తోము దే స కి) ముంకికిపోవుద్దు చూ,

తోముడు దే వి: చూ, రిగ్గుడు.

తోయగాడు దే విణ (తోయము + కాడు) విధుగలవాడు [ట్టుగు చూ,పద్మము 1

తోయజము. సం. వి. అ. న. తామర, నీటిపు

తోయజాక్షి. సం వి ఈ. స్త్రీ 1 ఆడుది చూ, స్త్రీ; 2 తామరపువ్వువంటి కన్నులు గల ఆడుది. చూ, స్త్రీ (దీనికి లెనుదగు తమ్మికంటి) [గల్లు.

తోయడింభము. సం. వి. అ. పుం. చూ, పడ

తోయదము. సం. వి. అ. న. 1. నెయ్యి చూ, హవిస్సు. 1; పుం. 2. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1; 3. తుంగ*: చూ, తృణము. 1.

తోయధి. సం. వి. ఇ పుం. ముస్నీరు: చూ, సముద్రము. [చూ, శకులాదని. 2

తోయపిప్పలి. సం వి. ఈ. స్త్రీ. నీరుపిప్పలి*:

తోయము. సం. వి. అ. న. 1. జలము: చూ, సలిలము; దే. వి. (1) పర్ణము, తెగ. కళా. 7, ఆ. 70: చూ, సమూహము; (2) దండు చూ, సేన. 1; (3) రీతి. భాగ. 2, స్కం 78: చూ, విధము 1; (4) అదను. భాగ. 1, స్కం. 453: చూ, సమయము 1; (5)పరిజనము.చూ,సంగడము.5; (6) కడవ చూ, పెండియు [జము.

తోయగుహము. సం. వి. అ. న: చూ, తోయ

తోయలక్ష్మీపరీయోగము. అం. తంత్రములు అయువది నాలుగింటిలో నొకటి: చూ, తంత్రములు.

తోయలి. దే వి. చూ, సూ-తొయ్యలి.

తోరణ సై ని 1 తోరణము చూ, తోరణము. 1; వా. 2 బాము చూ, రంధ్రి 1.

తోరణము. సం వి అ పుం 1 తోరణ-తోవ కము-తోరనము-తోరణము పుష్పమాలా కాదులు గట్టుటకై గృహానునపు లలుపల స్తం భద్వయము చేల నేర్పఱుపబడిన ద్వారము నకును, మంగిళార్థముగా తోరణపునకుం గట్టెడు మామిడాకులు తోరసుపూని సరము నకును, రెండు స్తంభములపైగాని గుమ్మము నపగాని కట్టినమామిడాకులు తోరసుపూని మాలికకును చేరు; వా 2 బాము చూ, పంక్తి. 1; అం 3 పాదపేశులలో నొకటి. చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు

తోరణస్తంభము. సం. వి. అ పుం నాంతీకము: చూ, స్తంభము. 1

తోరనము వా సై. వి చూ, తోరణము.1.

తోరమల్లి. దే. వి పరిమళపుగల తెల్లగానుండు అల్పమణివిశేషము చూ, రాయి, రత్నము.

తోరసు సై. వి. 1. పర్వతసూత్రము. స్వా. 3, ఆ 88 చూ, సూత్రము. 1, విణ. స్థూల. 2. లావైనది: చూ, స్థూలము 4; 3 అధికము: చూ, హెచ్చు. 1; 4 మిక్కిలిబలము కలది భార భీష్మ. 1, ఆ. 140. చూ, బలిష్ఠము, 5. మంజులము: చూ, హృద్యము. ఆం, సం. మాన. 52; 6. అందము చూ, సౌందర్యము.

తోరహస్తము. సై. వి — స్థూలహస్త ఒకానొ కమల్లబంధము చూ, మల్లశాస్త్రము.

తోరహత్తు సై విణ చూ,సన్నాహి

తోరెము దే. వి. రూ-గోరెము, డేగనుగట్టు తాడు: చూ, సూత్రము. 1.

తోలించు దే. స. క్రి. చూ, తోలుచు.

తోలు దే. వి. 1. రూ- తోలుక. చర్మము: చూ, బెగడు ; 2. జంతువు లోనగువాని చర్మము: చూ, కొడము; వాని కిర్రి 3 కవులులోనగువాని నడపించే చూ, నటుడే.

తోలుక దే వి: చూ, రూ-తోలు 1.

తోలుచే దే వే్రి తోలడేయు తోలించే

తోలుతాలుపు దే వి, రూ-తోలుగాల్పు అద్భు భా, కాం 176 చూ, వివరము.

తోలుతోడగు వా. అ. కిర్రి చూ, తోలుతొడ్చు

తోలువాయిడము ద్వ. వి.ఆనర్థము, తోలుకప్పి వాద్యము చూ, వీణ.

తోలుతొడ్చు. వా. అ. కిర్రి. తోలుతోడగు, ఒళ్ళు, గ కిర్రి —ఒలుచే

తోవము. దే. వి: చూ, రూ-తోడెము

తోవ దే. వి 1. కలుపు, ఆం పచా 6-43 చూ, చడ్డిగు 1; 2. కొణిగ, సలక్షి ఆం, భా ద్వి. పుట 21: చూ, సదనము. 1

తోవకము. పా. ఒకానొక వృత్తము ఈదా — శ్ర, భి, భ, గగ 7 యతి. "తోయజలోచన-తోడగుమయ్యా "

తోవణి. ఆం తంత్రీములు 64 లో నొకటి. చూ, తంత్రీములు. [మాన 23.

తోవము. వై. వి. చూ, సంతోవము సాం.

తోవరాజు మి పి. 1. తొలగదగిన రాజు విజ. 1, ఆ. 103 (చదరంగమునందలి పరిభాష దీనిని భాషాంతరమందు ఎహా అందురు) "తోవరాజు ఆటకట్టు "; జా. 2. లక్ష్యము చేయకుండుట. [కొట్టివేయు

తోవివేయు. వా.స.కిర్రి.1.తీసివేయు; 2.(దావా)

తౌ

తౌ దే. అ. కిర్రి చూ, రూ-తవు-తగు.

తౌటిపాము. దే. వి. (తొడు + పాము): చూ, రూ-తవుటిపాము.

తౌడు దే వి: చూ, రూ-తవుడు.

తౌర్యత్రికము. సం వి అ. న. నృత్త గీతవాద్యములు మూడును గూడుట, నాట్యము. (చూ, ఊర్ధ్వము-మూ, కార్యము)

తౌలబడు ద్వ. అ కిర్రి చూ, రూ-తవులబడు. భార. ఉద్యో. 2, ఆ 195.

తౌలు. దే అ కిర్రి. చూ. యుద్ధతిగులు. (తవులుసను —భార. ఆది 1, ఆ 211)

తౌలుకొను: చూ, రూ-తివులుకొను. 1-2, దే. వే్రి 3. చూ, రూ-తవులుకొలుపు వై 8, ఆ 114.

తౌలుచే దే. వే్రి చూ, రూ-తగులుచే

తౌలువడు. ద్వ. అ కిర్రి. చూ, రూ-తవులువడు.

తౌల్యము సం. వి అ. వ సామ్యము: చూ, సమానము. 2. [కిటి చూ, దోషములు.

త్యోభవము అం. ఏబదియాఱు దోషములలోనొ

త్య

త్యక్తాము. సం. విణ. విడువబడినది, నిర్వ్యాఢము: చూ, సముజ్ఝితము.

త్యజనము. సం. వి. అ. న. పర్జనము,విడుపు: చూ, విమోచనము. [విసర్జించే.

త్యజించే. సం. స. కిర్రి. వర్జించే, విడుచే. చూ,

త్యజేతివంతము. సం. విణ. రూ-త్యాజితవంతము. విడిచిపెట్టినది: చూ, హీనము. 3.

త్యా

త్యాగము. సం. వి. అ. పుం. 1.=తేగ-చోగము, ఈవి: చూ, వితరణము.

త్యాగరత్నము. సం. వి. అ. న.=చోగర తనము, చింతామణి: చూ, రత్నము. 1.

త్యాగరాజకృతి. పా. (సంగీతవిద్యను లోకమునకు త్యాగముచేసిన విద్వాంసుఁడను) త్యాగరాజు చెప్పినకృతి (త్యాగరాజకృతులు వెక్కుఁగలవు.)

త్యాగి సం. విణ. (క్. ఈ. క్) 1 —నోగి చూ. 2: చూ, పదాన్యుఁడు. [రంతిమ

త్యాజితపంతము సం. విణ: చూ, రూ-త్యజేత

త్యాజ్యము సం. విణ. 1. విడువఁదగినది. చూ. హీనము 2, వా వి. 2.విడువఁదగినకాలము; 3 దోషయుక్తమైనకొద్దికాలము; (పంచాంగమునందు పరిత్యజింపఁబడును.)

త్ర

త్రింగ. సం. వి ఆ. స్త్రీ: చూ, ఉత్రింగము 2.

త్రింగము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

త్రింపి. దే. వి: చూ, రూ-తంపి.1.

త్రిచ్చేన. వై. వి. 1 ఆట: చూ, పరిహాసము; 2. చిలుకుట చూ, మథనము; 3. చెక్కుట చూ, చెరువు 1. [చిలుపు: చూ, మథించే

త్రిచ్చే. నై. స. కి్రత్యా, తఱీ రూ-తిరుచే

త్రిచ్చేట. నై. వి. చిలుకుట. ఆం, భా. ద్వి 265: చూ, మథనము.

త్రిప. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, సిగ్గు; 2: చూ, అంకపులాఁడి; అం. 3. సంచారిభావములు 33 లో నొకటి. (తనవరుని నామంబుఁబాటునంచేరొక్కని తననెచ్చెలి వినఁగదాయని యచ్చోటి మోమువంచె): చూ, సంచారిభావములు.

త్రిపిష్ఠుఁడు. సం. విణ. మిక్కిలిసిగ్గులవాఁడు. చూ, హ్రీమంతుఁడు. [చూ, దోస.

త్రిపుకర్కటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ములుకోస*.

త్రిపులము. సం. వి. అ. న. 1—తగరము: చూ, లోహము. 1; 2. సీసము చూ, లోహము.1.

త్రిపువు. సం. వి ఉ. న. 1 —పై —; ఊ. న్. న. 2.—పై.— [చూ, దోస.

త్రిపుస. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చేదుగలదోస*:

త్రిపుసము. సం. వి అ న. చూ-తాత్రిపుసము. తగరపుబొమ్మ: చూ, బింబము 3.

త్రిమ్ము. దే. వి 1. చూ-ముఱు-తుత్రిమ్ము-దుము-గుమ్ము: చూ, చేముపు. 1; స కి. 2 దుమ్ము చేయు. రాఘ. 1, ౫౫ 42

త్రియము. సం. స. అ. మూఁటినమూఁగాము. త్రిము, త్రికము తద్ధ్వనులు — అం. మూఁడంకములుగలవి — అంతరజాతులు. (ఖాది), అంబలు, అక్షులు, అగ్నులు, అనుపాసము (అలంకారము), అభీష్టకములు, అలంకారములు, అవస్థలు, ఆవాంతరములు (హరిణ్యాది), ఆసక్తులు, ఆనందములు (మనుష్యానందాది), ఇచ్ఛాగులు, ఈషణములు, ఉదయములు (క్రియాది), ఋణము, ఋతుకములు (త్రికము), కరణాసులు, కర్మత్రియము (పర్మక్రత్యాది), కర్మలు (కాయికాది), కర్మలు (పుణ్యాది), కర్మలు (ఆగామ్యాది), కవులు, కాండములు, కార్యములు, కాలములు (ఉదయాది), కాలములు (త్రిపవణము—గ్రీష్మాది), కావ్యదోషములు, కావ్యపాకములు (పాకములు), కావ్యరీసులు (రీతులు), కుండకాగత్రియము, కైస్తవత్రిపుటి, క్రియాకాలములు, క్రియలు, క్షేత్రములు, గజజాతులు (జాతులు), గాయత్రీమంత్రత్రిపాదములు, గుణములు (త్రైగుణ్యము), గురువులు, చిత్రిమాలాది, జాతకములు (వీలకులుమొ), జ్ఞానములు, తత్వములు, తాపములు, త్రికము (శొంఠిమొ), త్రిదండము (మనోదండాది 1-2), త్రిదోషములు, దండములు (మనోదండాది), దండలు, దినలు, దీక్షలు, దేవత్రియము, దేవీత్రియము, దైవ

ములు, (లక్షణములకుఁగలిగెడు) దోషములు, ద్విజులు, ధనగతులు, నాఁడీకిర్యలు, నాడులు, నాయకులు (దేవాది), నాయకులు (పతిమొ), నాయికలు, నేత్రత్రయములు (జ్ఞానాది), నేత్రత్రయములు (ఊర్ధ్వమధ్యాది), పత్రత్రయములు (లవంగనఖాగ్రాది), పాపములు, పున్నామనరకత్రయము, పురుషులు, పూర్వరాగము (సుమంత్ర, నీతి, మంత్రోపములు), ప్రకృతులు (శ్లేష్మాది), ఫలములు(త్రిఫల), బంధనములు, భక్తులు, భేదములు, మండలములు, మతములు, మదనులు, మధువులు, మస్తకములు, మూర్తులు, ఋణములు, యతులు, రాజ్యాంగగుణములు, రాములు, లక్షణలు (లక్షిణములు), లక్ష్యములు, లయలు, లవణములు, లింగములు (స్త్రీలింగాది), లింగములు (శ్రీశైలాది), లోకములు (స్వర్గాది), లోకములు (ప్లక్షాద్యాది), వర్గములు, వాసనలు, విగుణలు, వృత్తులు, వృద్ధులు, వేదములు (త్రయి), వేదస్వరములు, వైద్యశాస్త్రసంగతులు, వ్యంగ్యములు, వ్యంజనములు, వ్యాహృతులు, శక్తులు (జేతనములో), శక్తులు (సిద్ధులు) (ఊర్ధ్వాహాది), శక్తులు (ఇచ్ఛాది), శక్తులు (జీవనదాతీర్థాది), శతుర్వింశతోడిసంఖ్యలు, శాస్త్రములు, శుద్ధులు, సంగతులు, సంహితలు, సింహాసనములు, సిద్ధిత్రయము, సుఖములు, సూత్రత్రయము (యజ్ఞోపవీతములోనగువి), స్థానములు, స్వరములు, స్వాధ్యాయము (వాచికాది) (ఇందుగల పదములపం 'త్రి' చేర్చి యుచ్చరింప వలెను—త్రిమార్తులు, త్రిలోకములు త్రిగుణములు మొ.): చూ, మూఁడు అంకములుగలవి.

త్రియరాశికము. పా: చూ, రూ-త్రైరాశికము.

త్రియి. సం. వి. ఈ.స్త్రీ. 1. ఋగ్యజుస్సామవేదములు (చూ, వేదము): చూ, త్రియము, 2. మూఁటిసమూహము: చూ, త్రితయము; 3 ఏనుఁగుకాలిసంకెల: చూ, శృంఖలము. 2; 4 కుటుంబముగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 5. మంచివస్తువుగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; అం 6. సత్కర్మాదగ్ధములు లెలిపెడు శాస్త్రము. రాజవిద్యలు నాలుగింటిలో నొకటి: చూ, విద్యలు (చూ, అన్వీక్షకి)

త్రియాతనువు సం వి. ఊ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు. [ధర్మము.

త్రియాధర్మము. సం వి ఆ. పుం వేదవిహిత

త్రియాపరి. అం ఏకవింశతి స్థానవిభాగములలో నొకటి. చూ, ఏకవింశతి స్థానకములు

త్రియోపిలము. సం స. పదుమూఁడుపది.

త్రియోదశి. సం. వి ఈ. స్త్రీ. 1. పక్షమునందు పదుమూఁడవతిథి: చూ, తిథులు-తిథి; 2. పదుమూఁడు తంతులుగల పరివాదిని యను వీణె. చూ, వీణె; విణ. 3 పదుమూఁడు పది, అం. 4. తతివాద్యములు ఇరువదింటిలో నొకటి చూ, తతివాద్యములు; అం. 5. (శుక్లపక్ష-కృష్ణపక్ష) తిథులుపదునేనింటిలో నొకటి. చూ, తిథులు.

త్రివ్వ. దే. స. కిరి. చూ, రూ-త్రివ్వు (పుట్టు పూర్వోత్తరములనెత్తు. భార. ఉద్యో. 1. ఆ. 311)

త్రివ్వుకోల. దే వి చూ, రూ-త్రివ్వుకోల.

త్రివ్వ. దే. వి. రెండుసోలలు. చూ, రూ-తవ్వ.

త్రివ్వటము. దే. వి. త్రివ్వుట కిరా.4, ఆ.78.

త్రివ్విత్తల కెత్తుట. జా. నిశ్శేషముగా నిచ్చేట. మొచ్చేగా నిచ్చేట, అమితలాభము గలిగించుట. "కొమరులుపుట్టి తమతేమోయట్టె త్రివ్విత్తలకెత్తెదగను చిత్తంబుతోఁ" (ధర్మజరాజ నూయము); "తమపునేమి త్రివ్విత్తలకెత్తి రమారులీ, యుర్విమనుజులేమి యొసఁగరైరి." (వైజయంతీ విలాసము)

తర్విత = తర్వాత.

తర్వితలపోసికొనుట జా. పూర్వపుసంగతు లను మరలజ్ఞప్తికిఁదెచ్చుకొని యదియే యూ హించుట. " లేనిపోనివి తర్విత్వితలపోసి కొనసేల. " (ధర్మజరాజసూక్తము)

తర్వ్వు. దే. స. క్రి. రూ-తర్వు- తర్విస్తటించు 1. ఖననముచేయు; 2. ఖండించు చూ, నెలగు; 3 పుట్టు పూర్వోత్తరములనెత్తు; 4 పరిస్తాపనకుఁదెచ్చు; వా 5 (మొక్క లపు గొప్పలు) తర్విస్వు; 6 (కొంపలు కట్టు టకును తీయుటకును గోతులు) తర్విస్వు.

తర్వ్వుకోల. దే. వి రూ-తర్వుకోల-తెవ్వుకో ల-తవ్వుగోల. చూ, ముద్గరము [వాఁడు

తర్వ్వువాఁడు. వా. పిణ చూ, రూ-తర్విస్వాడు

తర్విస్వాడువాఁడు. వా పిణ. రూ. తర్వ్వువాఁడు (సం ప) —ఖనకుఁడు, ఖాతకుఁడు

తర్విసకము. సం. వి. అ. న. గడ్డిపరక: చూ, తృణము. 1. [ము 1.

తర్విసము. సం. పిణ తిరుగునది చూ, పలమాన

తర్విసరము. సం. వి. అ పుం. రూ-తసరము. పంకెకట్టి, నూలుచుట్టుట (అనికొందఱు) చూ, మగ్గము.

తర్విసరేణువు. సం. వి. ఊ. స్త్రీ. 1. సంజ్ఞాదే వి; పుం. 2. ముప్పదిపరమాణువుల కొలఁది.

తర్విస్త. అం. సంచారీభావమునఁబుట్టిన దృష్టులు 20 లో నొకటి: చూ, సంచారీభావమునఁ బుట్టినదృష్టులు. [ము.

తర్విస్తము. సం. పిణ. భయపడినది చూ, భీత

తర్విస్తరి. దే. వి. ఆట. చూ, పరిహాసము.

తర్విస్తరించు. దే. అ. క్రి. పరిహాసముడు: చూ, పిసాళించు [నెఅపరి.

తర్విస్నువు. సం. పిణ. భయపడువాఁడు: చూ,

తర్విస్స. దే వి. వేగాగ్యయనముచేయునపుడునోట నుండి రాలెడు తుంపర, బిందువు. చూ, పర్విస్స.

తాఁ

తాఁచు దే, వి రూ-తాచు. పడగదారి: చూ,నర్వను. (తాఁచులతోభేదములు-నెల్ల (తాచు, తెల్లతాచు, గోదుమతాచు. మొ.)

తాఁగు దే స. క్రి. రూ-తాగివు, ఆను, ఆర గించు, కుడుచు-రూ-మిడ్డు, కోర్లు, తెగి కొనగు. నిముసు. (సం. ప)— అను తెర్పించు

తాఁగుఁబోతు. వా. వి. కల్లు సారాయి త్రాంది లోనగువాని నెల్లప్పుడు పానముచేయు వాఁడు. [నము. 1.

తాఁగుడు దే వి. రూ-తాగివుడు చూ, పా.

తాఁడు. దే. వి. 1. కిరణము చూ,హాయనము. 2, 2. రూ-తాడు. దేనినదాగము, పాశము: చూ, సూత్రీము. 1; 3. తాడి. *. సాంబ. స్థా 3. చూ, శ్రీతాళము; 4 రూ-తాడు. చేరు: చూ, సూత్రీము 1, వా. 5. మంగళ సూత్రీము. " నాతాఁడుగట్టికొనగా నాధర్త 99 ఏండ్లు జీవించెను. " (బ. తాఁడులు-తాళిరులు—తాళ్లు)

తాఁడుతాలుపు. దే. వి. పాశి. అచ్చ. సుం. కాం. 41: చూ, వరుణుఁడు. 1.

తాఁడుబారుట జా. దృఢత్వముపోందుట; సమ ర్థ్యము లేకుండుట. " తాపకాపరాధములు కంతంబుగలదె తాఁడు బాలెడు దౌష్ట్యంబుఁ దవులుకతన. " (శ్రీనివాస విలాసము)

తాఁకుపడు. ద్వ. అ. క్రి. 1. కృశించు: చూ, సొటసొటపోవు; 2. దాగమరు. [శ క్రి. 1.

తాఁణ. సై. వి.=పరిణిమ్. బలము చూ,

తాఁణము. సం. వి. అ. న. 1. కలుఁగానుగు*: చూ, వార్షికము. 1; 2. కాపు: చూ, రక్ష ణము; పిణ. 3. రూ-తాళితము. కావఁబడి నది. చూ, రక్షితము.

తార్కిత. సం. వి. బు. పుం: చూ, రక్షకుఁడు

తార్కితము. సం. విణ చూ, రూ-తార్కితము. 3.

తార్కిపుషము. సం విణ. తర్కిపుచేత చేయఁబడినది సము

తార్కిపుసము. సం. వి. అ న చూ, రూ-తర్కిపు

తార్కియంతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ 1: చూ, త్రాణము 1 *; 2 =తాయి. తల్లి. చూ, మాత 1; విణ 3. కావఁబడుచుండునది. చూ, రక్షితము. [ము. 1 *

తార్కియమాణ. సం వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, తార్కిణ

తార్కిణ. అం. 1. పంచమజభాషలు పదిలో నొకటి: చూ, పంచమజభాసలు (చూ, భాష. 1.) ; 2 భిన్నషడ్జకజభాషలు 17 లో నొకటి. చూ, భిన్నషడ్జకజభాషలు (చూ, భాష 1.) [ఊర్వో 4, ఆ 195.

తార్కివ. దే. స. కి. చూ, రూ-తార్కిగు భూది.

తార్కివుడు. దే. వి: చూ, రూ-తార్కిగుడు.

తార్కిసము. సం. వి. అ. పుం. 1. భయము. చూ, నెఱుపు; 2. మణిదోష విశేషము. చూ, రత్నము. 1; అం. 3. సంచారీభావములు 33 లో నొకటి. (చిత్తరువునందు వాసిన మన్మథ నింగాంచి యయ్యింతి బెదరుచూపులతో దవ్వునం బోవసాఁగెను) చూ, సంచారీభావములు

తార్కిసు. జే వి: రూ-తరాజే-తరాసు. (సం. ప) — ఆరాచి, ఏపణి, తుల, త్ర్యంకటము, నారాచి. తద్భ.-తక్కె డకు.-తక్కిడ— రూ-తక్కిడి-తక్కెడ, దడ. (సం. ళ)— ధటము. పెద్దతక్కెడకు.— కాటా.

తార్కినురాసి. ద్వ. వి. తులారాశి: చూ, రాశి.1.

తార్కిళ్ళరాశిగాఁడు. ద్వ. వి: ఎలికె: చూ, మూషికము.

త్రి

త్రి. సం. స.=తీ: చూ, మూఁడు.

త్రింశత్తు. సం. స. త్ స్త్రీ.1: ముప్పది;అం. 2. చూ, ముడ్డిప్రాస.

త్రింశము. సం. సం. ముప్పదవది.

త్రింశాంశ. అం. (త్రింశాంశము) 1. పోడశ వర్గునందొకటి. (లగ్నమును 30 సమభాగములు చేయుటకే త్రింశాంశయనిపేరు త్రింశాంశకనుఁగొనవలసిన గ్రహ మేరాశియం దెన్నవభాగమునందున్నదో కనుఁగొనవలెను. బేసిరాసులయిన మే, మి, సిం, తు, ధ, కుంభములయందు గ్రహముగా నీదిగున వాసిన భాగములపం కుజ, శని, గు, బు, శుప్రులు త్రింశాంశాధిపతులగుదురు (అనఁగా కు5, శ5, గురి, బు7, శు5=భాగములు 30 సరిరాసులయిన వృషభ, కర్క, కన్యా, వృశ్చి, మక, మీనములయందు వరుసగా నీకీర్తిందిభాగములపం శుకర్క, బు, గు, శ, శుజులు త్రింశాంశాధిపతులగుదురు. అనఁగా శు5, బు7, గురి, శ5, శు5=భాగములు30): చూ, షోడశవర్గు; అం 2. వర్గములు ఆటిం టిలోనొకటి. చూ, వర్గములు [రాట్నము.

త్రిక. సం వి. ఆ. స్త్రీ నూతిగిరిక: చూ,

త్రికంటకము. సం వి. అ. పుం. 1: చూ, ములుజెముడు*; 2 పెద్దపల్లేరు*: చూ, పల్లేరు; 3. లఘుగర్గను, ఏనుఁగుపల్లేరువంటి చేప: చూ, మత్స్యము. 1.

త్రికకుత్తు సం వి ద్. పుం. 1. త్రికూటాద్రి: చూ, పర్వతము; 2. నెన్నుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1, 3 అభినయహస్తవిశేషము: చూ, వ్యంజకము. 1.

త్రికటుకము. అం. సొంటిపిప్పిమిరియాలు. చూ,

త్రియము. (గళితోగగుల్మ పీనసములనుహరించి దీపనపాచనళక్తి నిచ్చును.)

త్రికటువు సం. వి. ఉ. న.—పై.—

త్రికము సం. వి. అ. న. 1.=తిను మాటి సమూహము: చూ, త్రియము 1; 2 =త్రికము-రూ-టికము చూ, ముష్టిప్రూస, 3 చూ, త్రికటుకము; 4 కరక తాండియుసీరకలు చూ, త్రియము. 2; 5 మూడుగాసులు కలయుంగోటు: చూ, మార్గము. 1; పా 6. పస్తాప్తసుప్యయములు; 7 కావ్యలక్షణమున — సంఖ్యాబద్ధమగు ముక్తకాదికముల లోనొకటి. చూ, మహాకావ్యము. (చూ, దండకము. 7)

త్రికరణములు. అం. మనస్సు, వాక్కు, కాయము. (చూ, త్రియము)

త్రికాండర్థి అం. అనుభావగర్భములలో నొకటి చూ, అనుభావగర్భములు [బాణము. 1

త్రికాష్ఠి. సం. వి. ఇ. న.=త్రిక్కటి: చూ,

త్రికూటము. సం. వి. అ న. 1. ఇందుప్ప చూ, లవణము. 1; పుం. 2: చూ, త్రికకృత్తు. 1.

త్రికోణము. సం. వి. ఆ. న. మూడుమొనలు కలసినరూపము, త్రిభుజము, ముక్కోణము: చూ, కోణము, కోణమానము.

త్రికోణములు. పా జన్మలగ్నమునకు 5—9 రాసులు త్రికోణములు అనబడును. వీటికి కోణములనియు పేరుగలదు.

త్రిక్క. దే. వి: చూ, రూ-తిక్క. 1—2; దర్ప. 3. వినార్థకము: చూ, వినా.

త్రిక్కటి. సై. వి.=: చూ, త్రికాష్ఠి.

త్రిక్కు. సై. వి. 1=తిక్క. మోసము: చూ, వంచన; దే. వి. 2. చిక్కు, బాధ: చూ, శోకము; అ. కిరి. 3. తక్కు, తప్పు, గెంటు పడు: చూ, మిడిమోపు.

త్రిగతము. పా. సూత్రిభార నటేమారీషులు ముప్పురు సంభాషించుట (ఇదియుంబూర్వరంగాంగమే)

త్రిగర్త. సం. వి. ఆ స్త్రీ. చూ, అంపలాడి.

త్రిగర్తము. సం వి. అ. పుం. త్రిగర్తదేశము: చూ, దేశము. [గ. చూ, సాలపర్ణి.

త్రిగుణ. సం. వి. ఆ స్త్రీ. ముయ్యాకుపొన్న

త్రిగుణములు. అం: చూ, త్రియము,గుణములు.

త్రిగుణాకృతము సం. విణ. మూడుపోగ్లుగు న్నిసది (పాలము) చూ, భూమి. 1.

త్రిగుటము సం వి అ పుం =తెగడన. చూ, సర్వానుభూతి.

త్రిజాతములు. (త్రిసుగంధములు.) అం. ఏలకులు, లవంగాలు, దాల్చినచెక్క. (వాతవికారము కఫగోగము విషవికారము వీనినిహరించి దీపనపాచనళక్తినిచ్చి శుక్లవృద్ధిని కలిగించును) చూ, త్రియము.

త్రిణేర సం వి. ఆ స్త్రీ. రూ-తృణత 2.

త్రితయము సం. నా. చూ, త్రి.

త్రిదండము. అం. పుం. 1. మనోదండము, వాగ్దండము, కర్మదండము అను మూడుదండములుగల సన్యాసాశ్రమము. చూ, త్రయము; అం. న. 2. మనోదండము, వాగ్దండము, కర్మదండము: చూ, త్రియము.

త్రిదండి సం. వి. న్. పుం మనోదండ, వాగ్దండ, కర్మదండములను మూడుదండములుగల సన్యాసి: చూ, ముని. 1.

త్రిదశాయుధము. సం. వి. అ. న. ఇందుర్నివజ్రాయుధము. చూ, బాణము. 1. [ర్గము.

త్రిదశాలయము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, స్వ

త్రిదశుడు. సం. వి. అ. పుం. దేవత: చూ, వేలుపు. [చూ, నది.

త్రిదివ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. త్రిదివ అనుఏఱు:

త్రిదివము. సం. వి. అ. పుం: చూ, స్వర్గము.

త్రిదివేశుడు. సం.వి.అ. పుం:చూ,త్రిదశుడు.

త్రిదోషజము. అం. ఏనుఁగుయొక్క త్రిదోష జనితజ్వరము. (ఇవిమూఁడు.— పిత్తజ్వరము, పాలకము, కూటపూర్వము అనునవి)

త్రిదోషము. అం 1. వాతపిత్తశ్లేష్మములు మూఁ,తర్వియము; 2.లక్షణములపు గలిగెడివి – అతివ్యాప్తి, అన్యాప్తి, అసంభవము. చూ, త్రయము.

త్రిద్యుస్పృశ్కు. సం. వి. శ్ పుం. మూఁడు వారములు కూడినతిథి, అహమము (చూ, తిథి 5) చూ, వారము

త్రిధామాఁడు. సం వి న్. పుం. 1 అగ్ని చూ, వహ్ని 1; 2 వెన్నుఁడు చూ, విష్ణువు 1, 3 చూ, శివుఁడు, 4 చూ, యముఁడు; 5. గణపతి చూ, వినాయకుఁడు. 1 [తెనుఁగు

త్రినగము. సం. వి. అ. పుం.=తెనుఁగు: చూ,

త్రినేతక్రియ. అం క్రియాంగములు పండ్రెండింటిలో నొకటి (చూ, అంగము 9) చూ, క్రియాంగములు.

త్రినేత్రశూడామణి. సం వి. ఇ పుం. చంద్రుఁడు: చూ, హిమాంశువు.

త్రిపతాకము. సం. వి. అ. న. 1. మూఁడు రేఖలుగలనొసలు; పుం. 2. అభినయహస్త విశేషము. (బొటనవేళ్ళినివంచి చూపుడువేళ్ళి మొదటఁగూర్చి యుంగరపువేళ్ళిని వంచి కడమవేళ్ళిను జోఁచిపట్టినది); అం. 3. అసంయుతహస్తములు 45 లో నొకటి: చూ, అసంయుతహస్తములు.

త్రిపథగ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. గంగానది, ముత్తోరివదిగ్మ్మరి: చూ, నది.

త్రిపద. పా. 1. ఒకానొకవృత్తము. ఒక్కొక్క పాదమునందు నాలుగు ఇంద్రగణములుగలిగి మూఁడవగణాద్యక్షరము యతిగాఁగలవృత్తము: చూ, వృత్తము. 1; 2. చిత్రకవిత్వ మునందొకటి. ఉదా.—" దేవమునివంద్య గోవింద-దితిజహరణ, పుండరీకాక్ష యవ్యక్త-పుణ్యపురుష, సమరసన్నుతగోపాల-హారిసుందర, దేవ సద్యుక్త హరియుగాఁ-దిరిపయయ్యె " చూ, వృత్తము 1.

త్రిపదా. సం. వి. ఊ స్త్రీ. ఏనుఁగుకాలిసంకెల: చూ, శృంఖలము 2.

త్రిపర్ణిక సం పి. ఆ స్త్రీ: చూ, సాలపర్ణి *

త్రిపాత్తు సం. వి ట్. పుం: చూ, విష్ణువు 1.

త్రిపుండ్రకము. సం వి అ. న. నొసటినుంచిన పిబూదిగోసను వాసి మూఁడు రేఖలు, త్రిపుండ్రము.

త్రిపుండ్రము. సం. వి. అ. న.—పై —

త్రిపుట. సం పి. ఆ స్త్రీ. 1. చిట్టిలక *: చూ, పత్రిక; 2. తెల్లతెగడ *. చూ, సర్వాసుభూతి; 3 చూ, మల్లె *, 4: చూ, బొల్లిబూసగి *; అం. 5 ఎనిమిదుపప్ర తాళములలో నొకటి (యా-త్రిపుటము.). చూ, సూడకములు. (ఇదెనప్ర తాళములలో నొకటి. చూ, తాళములు, తాళము. 2): చూ, స్వరము. 2.

త్రిపుటము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఏడక్షరముల కాలము: చూ, త్రిపుట. 5; 2. తీరము: చూ, గోధస్సు; 3 నాడి: చూ, నగరము (1).

త్రిపుటీఫలము. సం. వి. అ. న. ఆముదము *: చూ, వ్యడంబకము. [శివుఁడు.

త్రిపురదహనుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ,

త్రిపురము. సం. వి. అ. న 1. మయునిచేనిర్మింపఁబడిన మూఁడుపురములు: చూ, దేశము; పుం. 2: చూ, బంగి. *.

త్రిపురాంతకుఁడు సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు. (ఇతనికి త్రిపురసంహారమపుడు తేరు భూమి, చక్రములు సూర్యచంద్రులు, గుఱ్ఱములు వేదములు, చాపము మేరువు, నారి శేషుఁడు, బాణము విష్ణువు అయ్యెను.)

త్రిపుష్పి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నల్లఉమ్మెత్త * చూ, హాలాపుష్పము. [విహాగము. 1.

త్రిప్పట. దే వి. రూ-త్రిప్ప-త్రిమ్మట: చూ,

త్రిప్పరి. దే విణ. (త్రిప్ప + అరి.)రూ-త్రిమ్మరి-త్రిమ్మరీడు-దిమ్మరి: చూ, దిమ్మరీడు.

త్రిప్పికొను. దే అ. క్రి 1. తిరిగికొను: చూ, వటిర్లు, వేరి. 2 త్రిప్పికొలుపు.

త్రిప్పియాడు. దే. వేరి. (త్రిప్పి + ఆడు) తిరుగఁజేయు, త్రిప్పు, మలపు. భార. శల్య. 1, ఆ 317. చూ, ముంచు.(స్వార్థమునఆడు)

త్రిప్పు. దే. వి 1. తిరుగుడు. లక్ష్మీ. 5, ఆ 172: చూ, విహారము. 1; వేరి. 2: చూ, త్రిప్పియాడు జై. 5, ఆ. 173.(తలత్రిప్పు, ఒడలుత్రిప్పు, గానుగత్రిప్పు, చక్రముత్రిప్పు ఇత్యాదులూహ్యంబులు.)

త్రిప్పుడుతాడు. దే. వి చూ, తిరుగుడుతాడు.

త్రిప్పుతాడు. దే. వి: చూ, తిరిగాడు.

త్రిప్పుళ్ళు. వా. వి. బ. 1. తిరుగుటలు;2: చూ, బాలక్రీడ.

త్రిపాసిస. పా. హ్రస్వాక్షరమున కవ్వలనొకటి రెండక్షరములు. తక్కిన పాదమందుఁ గూడఁగూర్చిచెప్పినచో వానిని ద్విపాసిస, త్రిపాసిసములందురు. ఉదా.-" భారవిసకల కలా శోభారవి." " కుందమ్ములుచెలి రదముల కుందమ్ములు." తద్విశేషాంశములు - నాల్గక్షరములు పచ్చేనది చతుఃపాసిస; సంయుక్తాక్షరములనేకములున్నది దుష్కర పాసిస. ఉదా. " అస్త్రంబులతో సతని శి । రస్త్రాణముడుల్చి";విశేషణాంత్యే నియమము గలది ఆంత్యప్రాసిస. ఉదా.—" రామ, మహోద్దామ ధామ, రాజలలామా." ర, ఱు; ల, ళ, డ; ద, ధ; న, ణ; ఇవిసరియైన పరియోగంబులం జేపట్టు టంబట్టి విశేషప్రాసలయ్యె. ఉదా.—కం. " ఆఱుషి పుత్రుఁడు గట్టిన । చీరలు మృదులములు కోళికలందేలిన యా।బాలికలంజూచి . .చిలుకలుగూసిన నెద భియ । పడుచేన్నది .. . ఆడిగమున చాలునిసిం । బోధనగాఁపంప పోనుకోమువేసిన। పాణిం బాయింక " (చూ,పాసియతి)

త్రిఫల. సం. వి. ఆ స్త్రీ. ఱూ-తృఫల-త్రిఫలి. 1 కరకతాడి యుసిరికలు చూ, త్రియము; 2 దాక్షాకాళ్మర్య ఖర్జూరఫలములు చూ, త్రియము; 3 జాజీలవంగపూగ ఫలములు: చూ, త్రియము.

త్రిఫలములు. ఆం కరకతాడి ఉసిరికలు చూ, త్రియము. [కటి. చూ, పరిచారులు.

త్రిచాహువు. అం పరిచారములు 32 లో నొ

త్రిగంగి పా. 1. మాలికావృత్తములలో నొకటి న, న, న, న, న, న, స, స, భ, మ, స, గ. 2—10—18 అక్షరములు పాసియతి మమ్మాఱు. " వెనమనిచెడు దొర, బినరుహాన యనయ, నిసతముపేడ్క- భజంతున్వినుతింతు నభక్తోదలంతున్. ": చూ, వృత్తము. 1; అం. 2 జన్యతాళములలో నొకటి చూ, జన్యతాళములు. [చూ, సర్వాసు నొతి.

త్రిఘంటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ తెల్లతెగడ*:

త్రిఘదర్శిక. సం. వి. ఆ. న రతి. చూ, సంయోగము

త్రిఘదర్శి. సం వి. ఆ న. 1 —పై —;అం. 2 చిత్రివర్ణములు 30 లో నొకటి: చూ, చిత్రివర్ణములు. [బము.

త్రిఘిన్న పత్రి. పా. చూ, చిక్కుడుకుటుం

త్రిఘిన్నము. అం. 1. జన్యతాళములలోనొకటి: చూ, జన్యతాళములు;2.గనుక ములు 15 లో నొకటి: చూ, గమకములు.

త్రిభుజము. పా. త్రికోణము: చూ, కోణము.

త్రిముఖ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ బుద్ధునితల్లి చూ, బుద్ధుఁడు. 1.

త్రిమూర్తి. సం వి. ఇ. పుం. 1. బ్రహ్మ విష్ణువు పరమేశ్వరుడు అనుత్రిమూర్తులు గలవాడు; 2. చూ, బుద్ధుడు. 1

త్రిమూర్తులు అం. బ్రహ్మవిష్ణుపరమేశ్వరులు.

త్రిమ్మట గే వి 1 చూ, రూ-త్రిప్పట, 2 ఉపమ రూ, విచిత్రము.

త్రిమ్మటకాడు. దే. విణ చూ, త్రిప్పరి భాగ. ఊర్వ్యో. 4, ఆ. 273

త్రిమ్మరి గే విణ.—పై—

త్రిమ్మరిడు. దే విణ. (త్రిమ్మరి + ఈడు) —పై—పము 3, ఆ. 137.

త్రిమ్మరు క్రి. అ కర్రి 1. చూ, సంచరించు, స. కర్రి. 2 చేట్టిచేమ్మ భాగ. ఆది 3, ఆ. 23: చూ, నలగొను

త్రియంబకుడు సం. వి అ పుం. చూ, రూ-త్ర్యంబకుడు (వాడుక)

త్రియామ. సం. వి ఆ. స్త్రీ. 1. రాత్రి: చూ, రాత్రి; 2 పసుపు: చూ, వర్ణము. 6, 3 యమునానది: చూ, నది. [రజస్వల

త్రిరాత్రి సం. వి ఆ. స్త్రీ. ముట్టుపి చూ,

త్రిరాత్రిక్రియ్యశ్రీము పా. మూడుదినము లుపవసించుట. చూ, కృచ్ఛ్రము.

త్రిరాత్రిము సం వి. ఆ. న. 1. మూడురాత్రులు. చూ, రాత్రి; పుం. 2. ఒకానొక యాగము: చూ, యజ్ఞము; 3. పట్టణమునందలి పెద్దరుపొది.

త్రిరేఖపోధి. అం. చిత్రివర్ణములు 30 లో నొకటి: చూ, చిత్రివర్ణములు.

త్రిరేఖాన్వితగీవ. పా. రాజుభార్యయయ్యెడు మగువకు గుఱుతు: చూ, లక్షణము. 1.

త్రిలక్షణములు. అం. జహల్లక్షణము, అజహల్లక్షణము, జహదజహల్లక్షణము.

త్రిలింగము. సం. వి. అ. పుం. 1.=తెలుఁగు చూ, తెనుఁగు; అం. 2. ఏఁబదియాఱుదేశములలో నొకటి. చూ, దేశము.

త్రిలింగములు. అం స్త్రీలింగ పుంలింగ నపుంసక లింగములు. (3)

త్రిలోకములు అం. స్వర్గ మర్త్య పాతాళములు.

త్రిలోకి. సం వి. ఇ పుం చూ, త్రైలోక్యము.

త్రిలోచన సం వి. ఆ స్త్రీ. బొద్దింపు: చూ, స్వాహా. 2

త్రిలోచనుడు. సం వి అ పుం. ముక్కంటి: చూ, శివుడు. (ఇట్లుత్రిశ్లోకుడు)

త్రివర్తము సం. వి. అ పుం మూడేండ్లి కోడెనూడ. చూ, పృషధ్రము. 1.

త్రివర్గము సం వి. అ. పుం 1. ధర్మార్థ కామములు చూ, త్రయము; 2. సత్త్వాజస్తమములు చూ, త్రయము, 3. ఊర్ధ్వస్థాన పృథ్వులు చూ, త్రయము; 4 త్రికటుకములు: చూ, త్రయము; 5. త్రిఫల: చూ, త్రయము.

త్రివర్ణము. అం. ఆగోహితపర్ణగతా లంకారము 12 లో నొకటి. (చూ, అలంకారము) చూ, ఆగోహితపర్ణగతాలంకారములు.

త్రివిక్రమాయనము. అం. (త్రివిక్రమ=త్రిలోకా వి శేషేణ క్రామతి=వ్యాప్నోతి) సకలజగత్తును వ్యాపించియుండు పస్తువుకొఱకు నమస్కారము: చూ, ఓమ్.

త్రివిక్రియ. అం. ఊర్ధ్వానకరణబంధములు 41లో నొకటి: చూ, ఊర్ధ్వానకరణబంధములు.

త్రివిక్రముడు. సం. వి. అ. పుం. మూడు లోకములను మూడుఅడుగులుగా కొలిచిన విష్ణువు. చూ, విష్ణువు. 1.

త్రివిష్టపము. సం. వి. అ. న: చూ, స్వర్గము.

త్రివృత సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=తెగడ. రూ-త్రివృత్తు. తెల్లతెగడ. చూ, సర్వానుభూతి.

త్రివృత్తు. సం. వి. త్. స్త్రీ.=—పై.—

త్రివేణి. సం. వి ఈ. స్త్రీ. గంగ: చూ, నది.

త్రివేతుర్డు సం. వి అ. పుం చూ, శివుడు

త్రిశంకువు. సం. వి. ఊ. పుం. 1. ఒకానొక రాజు చూ, రాజు. 1; 2. ఓల్లి చూ, మార్జాలము; 3 మిడుత చూ, శలభము.

త్రిశంకుడు. సం వ్యు. హరిశ్చంద్రమహారాజు: చూ, రాజు. 1 [డు 1

త్రిశిరణుండు సం. వి. అ. పుం: చూ, బుద్ధు

త్రిశిఖము సం. వి అ. న. 1. త్రిశూలము చూ, ముమ్మొనవాలు; 2. సిగదండ చూ, భూషణము 2.

త్రిశిఖుడు. సం. వి. అ. పుం. త్రిశిఖుడను రక్కసుడు: చూ, రాక్షసుడు 1

త్రిశిరపురి. సం వి. ఈ. స్త్రీ - తిరిచినాపల్లె ఒకపట్టణము చూ, చోళము

త్రిశిరుడు. సం. వి. అ. పుం. ఋషిరుడు చూ, శ్రీరుడు.

త్రిశూలము. సం వి. అ. న. 1: చూ, త్రిశిఖము. 1; అం. 2. ముప్పదిరెండాయుధములలో నొకటి. (ముమ్మొనవాలు) : చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు (చూ, బాణము. 1); 3 అసంయుతహస్తములు 45 లో నొకటి : చూ, అసంయుత హస్తములు; 4. దిక్పాలాయుధములు 8 లో నొకటి. చూ, దిక్పాలాయుధములు. [చూ, బంగి.

త్రిశూలిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ గంజాయి *:

త్రిశృంగము. సం. వి. అ. పుం. పరికెగడ్డ: చూ, శృంగాటకము. 2.

త్రిశృగి. అం. తాళజాతులైదింటిలో నొకటి: చూ, తాళజాతులు.

త్రిషవణము. అం. 1. మూడుసవనములు (ప్రాతస్సవనము, మధ్యంధినసవనము, సాయంసవనము; (చూ, త్రియము) : చూ, సవనము; 2. మూడుకాలములు: చూ, త్రియము.

త్రిష్టుప్పు. సం. వి భే. స్త్రీ రూ-త్రిష్టుప్పుకు-త్రిష్టుభము. 11 వ ఛందస్సు : చూ, ఛందస్సులు.

త్రిసంధ్యము. సం. వి. అ. న. ప్రాతర్మధ్యాహ్న సాయంసంధ్యలు చూ, సంధ్యలు.

త్రిసర. సం వి ఆ. స్త్రీ ముప్పులు బియ్యము ఉగ్గులుపోసిచేసిన పులగము చూ, సాదము. (1)

త్రిసీత్యము. సం వి మూడుగాళ్ళ గున్న నది (పాలము) చూ, భూమి. 1.

త్రిసూత్రి. సం వి అ న 1 బ్రహ్మసూత్రి చూ, సూత్రి 1, పుం 2 కర్మ, ముపలె ఆఱుదీపులుగల ప్రమిదాస్థము చూ, రత్నము 1.

త్రిస్థానగమకహారిణి. అం. సుగుణములు 2లలో నొకటి. చూ, సుగుణములు

త్రిస్రోత. సం. వి. న్ స్త్రీ 1 (మూడు ప్రవాహములుగలది) గంగానది. చూ, నది; 2 ఒకానొకనది: చూ, నగ.

త్రిస్వరములు. అం. ఉదాత్తము, అనుదాత్తము, స్వరితము. (3) చూ, త్రియము.

త్రిస్వరయుక్తరాగములు. అం. సామికములు: చూ, రాగములు.

త్రిహల్యము. సం. వి: చూ, త్రిసీత్యము.

త్రిహాయణి సం. వి. ఈ. స్త్రీ. మూడేండ్లపెయ్య చూ, ధేనువు.

త్రు

త్రుంగు. క్రి. అ. క్రి. 1. చేమ్చే. సాంబ. మా. 36: చూ, మరణించే; 2. తునుకలను. భార. గో. 5, ఆ. 333. చూ, పరిక్రమాలు; 3: చూ, నశించే. [ద్వి. 225.

త్రుంగుట. క్రి. వి: చూ, మరణము. ఆం, భా.

తుంగుడు. దే. వి. 1. పగిళయము· చూ, సం పర్తము. 1; 2 నాశము: చూ, గుత్త.

తుంగుడుపడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, నశించే.

తుంచే దే. స. క్రి 1 చేంపు ఆం, భా. తృ. 123:చూ, సంహరించే; పే్రి. 2 తును కలుచేయు; 3 చేంపు చూ, సంహరించే, 4. ఉత్తరించే· చూ, ఛేదిల్లు.

తుంచేటు. దే వి హింస. ఆం, భా. ద్వి. 224. చూ, వధము.

తుంపు సై. వి = త్వష్ట తునుక యా- తుంపుడు. సై. 5, ఆ. 192 చూ, శకలము. 4 (దేశ్యమని శ. గ.) [శ. ర.]

తుంపుడు. సై. వి. — —పై.— (దేశ్యమని

తుంపుక్కు. దే. వి. 1. తుర్పిల్లు, గర్వము: చూ, హంకారము, 2 చిలుము చూ,లోహము.1

తుంటణము సం. వి. అ. న. తెగుట, చేచ్చేట· చూ, మరణము.

తుంటి సం. వి. ఇ. స్త్రీ 1. లమ్బోత్కరము యొక్క- చతుర్థభాగోచ్చారణము చేయు సంతెటి కాలము: చూ, తాళము; 2. ఇంచుక: చూ, స్వల్పము; 3.చూ, సంశయము, 4 చిట్టిలకి శ: చూ, పత్రిల

తుంటితము. సం. విణ. తెగినది· కోర్తిథము.

తుంట్టియ. దే. వి. రూ-తుంట్టె. వర్గము: చూ, సమూహము.

తుంట్టె. దే. వి. —పై.— (తుంట్టెలుగట్టి= గుమిగూడి) పాండు. 5, ఆ. 246.

తుంప్ప. దే వి. 1. రూ- తుప్ప ఇనుము మోది ముఱికి. పాండు. 1, ఆ. 182: చూ, లోహము. 1; 2 రుచిలేమి. స్వా. 2, ఆ. 11: అరుచి, అగోచకము.

తుంప్పుడు. దే. వి. పశుపక్ష్యాదులమేని రోమ ము, ఉన్ని. భార. విరా. 5, ఆ. 233; సై. 1, ఆ. 45: చూ, పెండుగిక. 1.

తుగ్గిమ్మ. దే. వి. రూ- తుమురు- తుగ్గిమ్మ- దుమారము, ధూళి. చూ, రేణువు. 1.

తుగ్గిస్సు. దే వి. నీర్లుచిమ్మిటయందిను ధ్వన్య నుకరణము: చూ, హూహూ

తుగ్గిరుమింత. వా. వి. పెదుగుట. రూ-తుగ్గిర్చు మింత- తుగ్గిర్చగింత [ఘించే.

తుగ్గిర్చగించే దే. అ. క్రి ఎగురు: చూ, లం

తుగ్గిల్లగింత. దే. వి: చూ, రూ—తుగ్గిరుమింత.

తుగ్గిల్లడంచే. దే. స. క్రి. చేంపు: వేం. ఆం. 52 చూ, సంహరించే

తుగ్గిల్లాట వా. వి. క్రీడ: చూ, విలాసము 1.

తుగ్గిల్లింత దే. వి. 1. ఎగిరిపాటు: చూ, విజృం భణము; 2. గర్వము: చూ, హంకారము

తుగ్గిళ్ళియాడు. దే. అ. క్రి. 1. ఎగిరిపడు· చూ, లంఘించే; 2. గర్వించే. చూ, హంక రించే (స్వార్థమునఆడు)

తుగ్గిర్చు. దే. వి. 1. గర్వము· చూ, హంకా రము; 2. ఎగిరిపాటు: చూ, విజృంభణము; అ క్రి. 3. గర్వించే: చూ, హంకరించే; 4. ఎగిరిపడు: చూ, లంఘించే, 5 చేచ్చే. సాంబ మాన. 3ఏ· చూ, మరణించే.

తుగ్గిర్లుంబోతు. దే. విణ. తుగ్గిర్లునట్టి స్వభావ ముగలవాడు.

తుగ్గిర్చుపిండి. ద్వ. వి. స్ఫోటకము కనిపించి నప్పుడు పోలేరమ్మకు కొట్టిపెట్టెడుపిండి: చూ, సాదము. (1)

తుగ్గిర్చుమింత. దే. వి: చూ, రూ-తుగ్గిరుమింత.

తె

తెంచే. దే. పే్రి: చూ, రూ—తెంచే.

తెంపు. దే. పే్రి.—పై.—

తెగిక్కొట్టు. దే. అ. క్రి. ఎగడట్టు.

తెగిక్కొను. దే. స. క్రి. 1: చెరుచు-రూ-చెఱచు. తొఱఁగు. భార. ఆగ. 6, ఆ. 192; 2. చేంపు. భార. భీష్మ. 3, ఆ. 306· చూ, సంహరించు, 3: కలఁచు, కలఁచి యాడు, కలగుండు నెట్టు, మోపు, తటను టించు. భై. 5, ఆ. 169; 4. కబళించు: చూ, మిగింగు; 5· చూ, తాగిను. భార విరా. 5, ఆ. 58.

తెగిక్కోలు. దే. వి. తెగిక్కొనుట.

తెగిక్కొలుకొను. దే. స. క్రి. చేంపు: చూ, సంహరించు

తెగిను. దే. అ. క్రి· చూ, రూ- తెగు.

తెగిడ్డు నై. వి.= చూ, రూ- తెడ్డు

తెగియ్యు దే. అ. క్రి· చూ, రూ- తెగు.

తెగివ్వన. దే. వి. చేక్కన: చూ, సొంపుగ్యము.

తెగివ్వు. దే. అ. క్రి. రూ- తెగు. ఖండితమగు చూ, వగిక్కవాటు

తెగిళ్లు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, మరణించు, 2. పడు. భార. ఎభా. 2, ఆ 69. చూ, దొరలు.

తెగిళ్లుట. దే. వి. చూ, మరణము.

తే

తేంచు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-తేనుచు స్వా. 6, ఆ. 28.

తేఁచు. దే. అ. క్రి.—పై.—

తేఁపు. దే. వి: చూ, రూ-తేనుపు.

తేగిసుడు. దే. వి. జిగటపాటిన యెంగిలి లోన గునది: రూ-తేగివుడు.

తేతాగ్నులు. అం. 1. దక్షిణాగ్ని, గార్హపత్యము, ఆహవనీయము (చూ, అగ్నులు, త్రేయము): చూ, పహ్ని. 1; 2: చూ, శుభార్థములు.

తేతాయుగము. అం. 1. యుగములు నాలుగింటిలో నొకటి: చూ, యుగములు; పా. 2. తేతాయుగంబున జలోదియలగ్నమే జన్మలగ్నము: చూ, జన్మలగ్నసమయములు.

తేనుచు. దే. అ. క్రి. రూ-తేంచు- తేఁచు- తేగ్చు. (సం. ప).—ఉద్ధరించు.

తేనుపు. దే. వి: రూ-తేఁపు-తేప్పు-తేఁపు. (సం. ప).—అమ్లిక, ఉద్గరణము-రూ-ఉద్గారము.

తేగ్చు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ- తేనుచు

తేప్పు. దే. వి: చూ, రూ- తేనుపు.

తేవుడు. దే. వి: చూ, రూ- తేగిసుడు

త్రై

త్రైగుణ్యము. సం. వి. ఆ. న. 1. సత్వరజస్తమోగుణములు. చూ, త్రయము; 2. శైత్య సౌగంధ్య మాంద్యములు. చూ, త్రయము.

త్రైగుణికుఁడు. సం. విణ మూఁడు లెట్టింపుల వడ్డీకి ఇచ్చెడువాఁడు.

త్రైరాశికము. పా. రూ-త్రియ రాశిక ము. మూఁడింటిపోవు. "క. ఇడురాసిమూఁటి లోపల, కడనడుమగుణించి రాశిగైకొనమొదట, స్వడిఁబాలుగొన్నలబ్ధము, పుడమిందరి య(త్రై)రాశికంబుపొందుగవచ్చున్."(వా)

త్రైలింగఁడు. సం. విణ.=తెలగ. త్రిలింగదేశ శూద్రుఁడు: చూ, తెలగ.

త్రైలోక్యము. సం వి. ఆ. న. రూ-త్రిలోకి. త్రిలోకముల సమూహము.

త్రైలోక్యమోహనము. అం. ఏ-ధ-హీనతానములు 7 లో నొకటి: చూ, ఏ-ధ-హీనతానములు: (చూ, సర్వతానములు.)

త్రైవర్గికుఁడు. సం. విణ. ధర్మార్థకామముల యందిచ్ఛగలవాఁడు.

తెర్గివిద్యుఁడు. సం. వి. అ పుం. వేఱుము తెర్గి సినవాఁడు: చూ, వేదాంతి. 1.

తొ

తొంగిక్కుట. దే. వి. రూ-తొంగిక్కుటము. చూ, రూ-తొంగిక్కుట.

తొంగిక్కుటపడు. ద్వ. అ. క్రి. చూ, రూ-తొంగిక్కుటపడు. [టపాటు.

తొంగిక్కుటపాటు. ద్వ. వి. చూ, రూ-తొంగిక్కు-

తొంగిక్కుటము. దే వి. చూ, రూ-తొంగిక్కుట.

తొంగిక్కు. దే. వి. 1. తొంగిక్కుడు. లక్ష్మీ 3, ఆ. 36: చూ, సంయోగము,సం. క్రి 2. పాచ ములతోనదుము; 3 (అంటు) తొంగిక్కు. అంటకట్టు, అంటుతొంగిక్కు, ఒస్తు, కదియ కట్టు, మట్టు, మెట్టు.

తొంగిక్కుడు. దే. వి. 1: చూ, తొంగిక్కు. 1. భాగ. 6, స్క-ం. 349; 2. పక్షిరతము చూ, సంయోగము; 3. ఆపద. చూ, విపత్తు. [తొంకుఁడుగమ్మి.

తొంగిక్కుడుఁగమ్మి. ద్వ. వి: చూ, రూ-

తొంగిక్కుడుపట్టె. ద్వ. వి. 1.—పై.—, బ. 2. సాలెవాఁడు నేయునప్పుడు త్రొక్కెడు చెక్కలు. [దిపలక

తొంగిక్కుడుపలక. ద్వ. వి. త్రొక్కిపనివాని కర్రం

తొంగిక్కుడుబిళ్ళ. దే. వి: చూ, బాలక్రీడ.

తొంగిక్కుడుపడు. ద్వ. అ. క్రి. నలఁగుడుపడు: రూ-తొంగిక్కుపడు.

తొంగిక్కుపడు. ద్వ. అ. క్రి.—పై.

తొం

తొంగించు. దే. స. క్రి. 1. చేంపు: చూ, సంహరించు; 2 తొంగియు: చూ, నిషేధించు, 3. ఆకర్షిచేయు. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 302: ఒప్పరికించు, కన్నడించు, తరితీపు నేయు (సం. ప).— ఉపేక్షించు; అ. క్రి. 4.. వేగముగలుగు. చూ,పడిగొను; 5. ప్రాపు. ఉత్సహించు. చూ, యత్నించు, 6 నడచు చూ, నెర్లు 3; 7 కనియు. చూ, వ్యాపించు; 8 మీఱు. పై. 1, ఆ 89. చూ, సుమ్మరించు.

తొంగిటి. సం వి. ఈ. స్త్రీ. 1. చక్షిముక్కు: చూ, ముక్కు; 2. చేఁపముక్కు: చూ, ముక్కు; 3. టీటిభ. చూ, బొరంగి.

తొంగిటిక. అం. నాటికలు 18 లో నొకటి. (5-7-8-9 అంకములు దేవమనుష్యులితము): చూ, నాటికలు.

తొంగితిలము. అం. శివపోర్క్తములగు చతుష్షష్టి తంత్రములలో నొకటి: చూ, తంత్రములు.

తొంగితలో స్తవము. అం.—పై.—

తొంగిదోర్పు. దే. వి. (తొంగిపు + తోర్పు) మిక్కిలితోర్పు: చూ, వహించలగుము.

తొంగిదోర్పులాను. దే. స క్రి. (తొంగిదోర్పులు + ఆడు) మిక్కిలితోర్యియు. చూ, నిషేధించు.

తొంగిపడు. ద్వ. అ. క్రి. (తొంగిపు + పడు) తోర్యఁబడు. చూ, రూ-తోర్పుపడు. స్వా 3, ఆ. 23.

తొంగిపనంగొఱవి. దే. వి. 1. ఉభయవర్ణిష్టుఁడు: చూ, నెలివాఁడు. 1; విణ. 2. ఉభయవ్రష్టు రాలు. చూ, నెలికత్తె.

తొంగిపరి. దే. విణ. (తొంగిపు + ఆరి): చూ, నిరాకరిష్ణువు. [చూ, విద్ధము.

తొంగిపాటు. ద్వ. వి. తొంగిపడుట, తొంగిపు:

తొంగిపాడు. దే. స. క్రి. (తొంగిపు + ఆడు): చూ, తోర్యియు. భార. విరా. 2, ఆ. 343.

తొంగిపు. దే. వి. 1. తోర్యియుట. భార. సభా.

2, ఆ 41: చూ, తోర్పాటు; 2 తిరస్కారము: చూ, పరిహాసనము; 3: చూ, నిషేధము. [ధము; 2. చూ, నిత్తిరిక.

తోర్పుడు. దే. వి 1. తోర్పు చూ, నిషే

తోర్పుడు పెట్టు. దే. స. క్రి. చిత్తిరికతోమారిను సునుపుపఱచు. [సల 1

తోర్పుడుగల. దే. వి. ఒకరకమువల చూ,

తోర్పువడు ద్వ. అ. క్రి చూ, రూ-తోర్పడు [రించు.

తోర్పుసేయు. ద్వ స క్రి చూ, తిరస్కరించు.

తోర్పుడు దే వి: చూ, తుగ్గుడు.

తోర్పుము. దే. స. క్రి చూ, నిషేధించు

తోర్పుమూఁడు దే. విణ. చూ, తోర్పరి

తోర్పులు. దే. స క్రి చూ, రూ-తోలు. 2.

తోర్పులుట. వా. వి. 1. యుద్ధమువలనఁబాఱుట, చోదనము. ఆం, భా ద్వి 220.చూ, విద్రావనము; 2 పనులు లోనగు వానిని నడపించుట. (తోలుట)

తోర్పరి. దే. వి. దారి. చూ, మార్గము. 1

తోర్పరిపడమట. అం. అష్టకష్టములలో నొకటి చూ, అష్టకష్టములు. [ధుఁడు.

తోర్పరి. దే. విణ. (తోర్పరి + అరి). చూ, పాం

త్య

త్యక్తాంకటము. సం. వి. అ. న.=: చూ, త్యాగము.

త్యక్తాంగటము. సం. వి. అ. న. ఒకరకము చిక్కుము: చూ, శిక్యము. 1.

త్యక్తాంగటుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు.

త్యక్తాంబకసఖుఁడు. సం. వి. అ. పుం: ముక్కంటిచెలి, కుబేరుఁడు: చూ, శ్రీదుఁడు.

త్యక్తాంబకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ-త్రియంబకుఁడు (అనికొందఱు), ముక్కంటి: చూ, శివుఁడు.

త్యక్తాక్షురి. పా. శబ్దాలంకారములలో నొకటి: చూ, శబ్దాలంకారములు (చూ, హేతువు. 2)

త్యక్తాక్షురుఁడు. సం. వి అ. పుం. మనుష్యుడుర్చువాఁడు: చూ, నాగపీటుఁడు.

త్యక్తాక్షుఁడు. సం ని. అ. పుం చూ, శివుఁడు.

త్యక్తాబ్ద. సం. వి. అ. స్త్రీ మూఁడేండ్లపెయ్య: చూ, గోసువ.

త్యక్తాశ్యము. అం. జాతిక్రియలు అయిదింటిలో నొకటి. చూ, జాతిక్రియలు.

త్యృ

తృ్యర్షణము. సం. వి అ. న. చూ, రూ-తూర్యాషణము

త్రూ

తూర్యాషణము. సం. వి. అ. న. సొంటి, పిప్పలి, మిరియాలు. చూ, రూ-తుర్యాషణము: చూ, త్రికము. 3: చూ, త్రియము.

త్వ

త్వక్. సం. స. 1. (యుష్మత్) నీళబ్దమునకు పర్యాయమైక వచనము: చూ, నీవు; అవ్య. 2. నీవు అనుట: చూ, అసి. 2.

త్వక్కంఠురము. సం. వి. అ. న:చూ, వ్రణము.

త్వక్కు. సం. వి. చ్. స్త్రీ. రూ-త్వచము.= తొలుక-తొక్కు. 1. తోలు: చూ, చెరడు; 2. చెట్టుపట్ట: చూ, చెరడు; 3. రూ-త్వచము. లవంగపుపట్ట: చూ, పరాంగకము; 4. నార: చూ, చెరడు; 5.=చెక్కు. (కొం

తలోపలిభాగము కొంతవెలుపలిభాగము గల మాంసనిర్తుండులోని) పొరాటుచెక్క: చూ, చెరడు; ఆం.6 జ్ఞానాదిపంచేంద్రియములలో నొకటి: చూ, ఇంద్రియములు; 7. త్వగాది దశేంద్రియములలో నొకటి: చూ, ఇంద్రియములు.

త్వక్పత్రిను. సం. వి. ఆ. న. 1. లవంగపుపట్ట చూ, వరాంగకము; 2. ఇంగువాకు: చూ, పర్ణము. 1. [చము.

త్వక్పుష్పను. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, రోమాం

త్వక్పుష్పిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. శోభి చూ, సిధ్మము. [చూ, శర్కరాంకము

త్వక్సుగంధకము. సం. వి. ఆ. పుం. నారింజే*.

త్వక్షీర. సం. వి ఆ. స్త్రీ. (రూ-త్వక్షీరము-త్వక్షీరి-తుకాక్షీరి-తుగాక్షీరి-తవాక్షీరి-తపక్షీరి)*: చూ, వంశరోచన.

త్వక్షీరము. సం వి. ఆ. న.—పై — (ఇది ఆకారాంత స్త్రీలింగమును, ఈకారాంత స్త్రీలింగమును అగును)

త్వక్సారము. సం. వి. ఆ. పుం. రూ-త్వచసారము. నెదురు*: చూ, వేణువు. [ప్పము.

త్వగంకురము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, త్వక్ప

త్వచము. సం. వి. ఆ. న. 1: చూ, రూ-త్వక్కు. పా. 2. త్వచములు.—ఆపరణత్వచము, ఆగంతుకత్వచము, తాంతవత్వచము, శ్లేష్మత్వచము, రక్తజలత్వచము మొ.

త్వచిసారము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, రూ-త్వక్సారము. [పత్రిల.

త్వచినుగంధ. సం. ని.ఆ. స్త్రీ. ఏలకి*: చూ,

త్వర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=తరువు-తుట్టు-తొర-దురము 1. శిఘ్రిము, వేగిరపాటు: చూ, వేగము. 3; 2: చూ, సంభ్రమము. (త్వరత్వర=దురదుర, అతివేగము.)

త్వరపడు. మి. ఆ. కి్: చూ, సంభ్రమించు.

త్వరితము. సం. కి్. విణ. అ. న.=కురుతు. 1. శిఘ్రిము: చూ, వేగము. 3; విణ. 2. వడిగలది: చూ, వేగము. 3.

త్వష్ట. సం. వి. బు. పుం. 1.=తటు్రి. పడ్లవాడు. త్వష్టి (ఆనికొండఱు): చూ, స్వర్ణకారుడు; 2.=తుండు-తుంపు-తునుక: చూ, శకలము. 1; విణ. 3. చెక్కబడినది: చూ, రుషితము; ఆం. 4. ద్వాదశాదిత్యులలో నొకడు: చూ, ఆదిత్యులు.

త్వా

త్వాద్భగము. సం. విణ. నీచుంటిది.

త్వాష్ట్రిము. వా. వి. 1: చూ, తఱుటు. 2; 2. మోటవాడు, మోటుది, మొద్దు (తాష్ట్రిము అనియు)

త్వాష్ట్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రథ, లక్ష్మి, తేలికగా బోవురథము: చూ, శకటము. 1.

త్వాష్ట్రికము. అం. అస్త్రములు 53 లో నొకటి; చూ, అస్త్రములు (చూ, బాణము. 1.)

త్వాష్ట్రుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. పృతారి సురుడు: చూ, పృత్రుడు; వా. 2: చూ, నిష్ప్రయోజకుడు.

త్వి

త్విట్టు. సం. వి. మ్. స్త్రీ. రూ-త్విష-త్విషి. 1. కిరణము, జిగి (అనికొందఱు): చూ, హాయనము. 2; 2. మంట: చూ, వహ్ని. 1; 3. వెలుగు (ఇది త్విష అనిన ఆ. స్త్రీ. అగును) చూ, వెలుతురు. 1.

త్విషాంపతి. సం. వి. ఇ. పుం. వెలుగుకాడు. చూ, సూర్యుడు.

త్స

త్సరువు. సం. వి. ఉ. పుం. కత్తిలోనగువాని పిడి: చూ, పిడి. 2.

ధ

ధ. ఒకయక్షరము. సం. వి. అ. పుం. 1. కొండ: చూ, పర్వతము; 2 చేంబమామ చూ, సీమాంకువు. 3 అం చూ, పీచి. 1; 4.భయమును పొందించోలుట: చూ, భయంకరణము; 5 నిశ్చయోగము: చూ, సంయోగము 1; 6. భయముచేత గుఱుతు. చూ, లక్షణము. 1; 7 తినుట: చూ, భుక్తము 1; ఆ.స్త్రీ. కీ వీలు: చూ, నది; 9. భయమును పొందించోలుట చూ, సంభ్రమము; వీణ 10 పాలుపుగలది చూ, భస్త్రము 6; 11 పలుపుగలది చూ, భస్త్రము.6; 12 పెద్దది చూ, విపులము; ఆం.1.ఆపద్దినుండి రక్షించుట యిక్కడ చూ,కాపాడుట; ("ధ"కస్య.—"ద" అని వర్తమానంలో "ధ" అను పదాలు "ద" అని రాయబడుచున్నవి కదా.—ధర్మ,ధర్మము, సార్థము,వ్యర్థము,స్థానము,స్థితము,స్థిరము మొ.)

ధు

ధుత్కారము. సం. వి అ. పుం ఊమియుట లోనగువాని మించిను ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

ధూధూ. సం. అవ్య.—పై.—

ధైధై. సం. అవ్య వాద్యానుకరణ శబ్దవిశేషము చూ, హూహూ.

ద

ద. ఒకయక్షరము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఊర్ధ్వరుండు: చూ, శివుడు; 2. గురుడు: చూ, రాహువు. 2; 3. తార్కికుడు: చూ, పాపము. 1; 4. రాగములేమి: చూ, విగ్రక్తి; 5. చూపు: చూ, వీక్షణము; 6. పెండ్లాము: చూ, భార్య; 7. సరిగము పదనిస యను సప్తస్వరములలోనిది యయిదవది: చూ, స్వరము. 2, అం 8. సరళాక్షరములలో నొకటి.చూ, సరళములు;తిరస్కరించునంతటిమీరుడు యక్కరము చూ,తిరస్కరము;వా. 10 గా, పిలుపు

దంకు సం. అవ్య. పెండ్లాము చూ, భార్య.

దంగు నే అ క్రి చూ-పంగు: చూ, మొగును.

దంగుడు. నే వీణ వంటిది "దంగుడు కియ్యవలసినది."

దంగుపిలుపు నే క బ చూ-పంగుపిల్లు చూ, చేమంగుపిల్లవాడు

దంచేయ టే. వీ. చూ-దంచేయు-దంచేసెను. దంచేసిన్నిం చూ, బాణము. 1 (చూ, నారాచాదంచే)

దంచేయు నే ద —పై.—

దండోలి దాండ్యాలు. సం. వి. ఆ. పుం. ఆ పేరుగల ఒక జాతి స్త్రీలలో నొకతెగవారు చూ, దాండ్యాలు

దంట నే. వి 1 పెండ్లి. చూ-జోడు "దంట మొగులులేలుపు" చూ, స్త్రీ 1, పై వీణ. 2 నే ఎ కి కథా 5, ఆ 3.1: చూ, సమస్థానము, 3. -స్త్రీ. సిట్టెతనముగలవాడు. అచ్చ. సం, కాం. 147 చూ, దిట్టడు; 4 —పెండ్లి ప్రసంగము. చూ, పెండ్లి.

దంటపోసు స్వ. వి. ఎక్కటికయ్యము. చూ, యుద్ధము.

దంటమోములడేగడు. స్వ. వి. అగ్ని. అచ్చ, యు, కాం. 280 చూ, వహ్ని. 1.

దంటు పై. వి=దండించు. 1. చొన్న లోనగు వాక్యాల్లో: చూ, సస్యము; 2. సస్యదండము. ఆం, భా. ద్వి. 238.చూ,సస్యము, 3 యాస నాశాతిదండము. ఆం, భా. ద్వి. 76. చూ, సస్యము; వా. 4. సారములేమి. "చొప్ప దంటుపర్చిలు."

దండ. అం. 1. ఆకాశచారులలో నొకడు:

చూ, ఆకాశచారులు; పై వి (1) హారము: చూ, భూషణము. 2; దే. వి. (2) దగ్గర: చూ, సమీపము. 1; (3) అండ. హరిశ్చ. 4, ఆ. 97: చూ, పార్శ్వపు. 2; (4) ఎద్దు ముడ్డిమీఁద ములుకోలతో పొడువఁగానేర్చడినమచ్చే: చూ, బొరుసు 5; (5.) తోలు సిద్ధిమూతికప్పు: దట్ట-రూ-దట్టా; (6.)ముష్టి యుద్ధసుయొక్క మొదటిగతి: చూ, యుద్ధము.

దండకడియంబు. పై వి. సందిదండ: చూ, భూషణము. 2.

దండకము సం. వి. అ. పుం. 1. దండకారణ్యమును అడవి: చూ, విపినము (ఇది ఆ. స్త్రీ. అగును.); 2. దండకమునుదేశము: చూ, దేశము: 3. పార్థన. "శ్యామలాంబదండకము, ఆంజనేయదండకము"; 4. చెట్టు బోదె: చూ, మ్రానును; విణ. 5 మోసము: చూ, వంచన; పా. 6. మాలికావృత్తములు అయిదింటిలో నొకటి. ఉదా.—న, స, హ,తగణములందేదైననొకటియాది నుంచిపద పఁదుదిదాఁకఁ దగణములంగూర్చిగురుఫుతో సమాప్తి సేయునది. "శ్రీరామ, నారాయ, ణావాను, దేవాజ, గన్నాయ, కాళక్త, చింతామ, ణీకృష్ణ, విష్ణూద, యాఘాన, మస్తేన, మః: చూ, వృత్తము. 1. (చూ, గద్య.); 7. కావ్యలక్షణమున —చాటువు అనఁగానప్పటికప్పుడుకవిచెప్పిన పద్యములు. ఇవి గ్రంథస్థములుగావు. ఇవి సంఖ్యాబద్ధము అసంఖ్యాబద్ధము అని యిరుతెఱఁగులు.(అసంఖ్యాబద్ధములో దండకమొకటి): చూ, మహాకావ్యము. [కట్ట. చూ, పుస్తకము.

దండకవిలీయ. ద్వ వి. పార్శ్వతలక్క-పుస్తకపు

దండకారణ్యము. పా. ఇక్ష్వాకునంశీయుఁడగు దండునిచేఁబాలింపఁబడి దేవేందుర్నిచే మృద్వ్వర్థము కురిపింపఁబడుటచే నరణ్యము గామారినది. ఇదె దత్తమండలము, రాయలసీమ అనఁబడుచున్నది.)

దండగోల. దే. వి. (దండ + కోల) ఊత. పై. 1, ఆ. 100: చూ, పార్శ్వపు. 2.

దండచక్రియము అం. అస్త్రములు 53 లో నొకటి: చూ, అస్త్రములు (చూ, బాణము. 1.)

దండచేసి. పై. వి.—భృష్టశయ-బృష్ఠశయ. రూ-దండచేయి. పర్శగండము: చూ, సందిలి.

దండచేయి. పై వి.—పై.—

దండచేరు. ద్వ వి. సందిటఁగట్టుకొనెడు తోరము: చూ, సూత్రికము. 1.

దండత్రయియము. అం. పథము, అర్థహరణము, పరిక్లేశము (చూ, త్రయియము)

దండధరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. చూ, యముఁడు; 2. చూ, రాజు. 1.

దండనము. సం. వి. అ. న. దండించుట: చూ, శిక్ష. 2.

దండనాయకుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, సైనికుఁడు.

దండనిలుకడ. అం. ఉపవీతములు 16 లో నొకటి: చూ, ఉపవీతములు.

దండనీతిశాస్త్రము. పా. (కామందకీయశాస్త్రము) అర్థశాస్త్రము నీతిశాస్త్రమును రాజనీతియును దండనీతియును అని వాడఁబడుచున్నది. అందు దండనీతియొకటి (చతురంగబలము లనునయించుట) ఇదిరాజవిద్యలగు అన్వీక్షకి, త్రయీ, వార్త, దండనీతియను నాలుగింటిలోను ఒకటి: చూ, రాజవిద్యలు (చూ, విద్యలు) (చూ, పరికరణములు) (చూ, దండము.)

దండపడు. ద్వ. అ. క్రి. 1: చూ, సమీపించు; 2. ఎద్దు ముడ్డిమీఁదములు కోలతో పొడువఁగా బొరుసుగా నేర్పడు.

దండపత్రము. అం. 1. నృత్తహస్తములు 29 లో నొకటి: చూ, నృత్తహస్తములు; 2. కరణ-

ములు 108 లో నొకటి: చూ, కరణములు.

దండపరుషము. ఆం. 1: చూ, కోర్ధజములు; 2. ధర్మశాస్త్రమునందలి వ్యవహారపదములు 18 లో నొకటి: చూ, వ్యవహారపదములు.

దండపాటు. ద్వ. వి. దండపడుట, సమీపించుట: చూ, సమీపము. 1.

దండపాదము. అం. 1. ఆకాశమండలములు 10 లోనొకటి: చూ, ఆకాశమండలములు; 2. కరణములు 108 లో నొకటి: చూ, కరణములు

దండపాలము. సం వి. అ. న. తిమింగిలభేదము. చూ, మత్స్యము. 1.

దండపాశికుఁడు. సం. వి. అ. పు. గక్షకగ్రహణుఁడు: చూ, పోలీసు.

దండపోరు. వా. వి. ఎక్కటికయ్యము. ఆం. పదా. నర. 43. చూ, యుద్ధము.

దండపరిధానహేతుకము. ఆం. శతుర్విధతోడి సంధులు మూఁడింటిలో నొకటి: చూ, శతుర్విధతోడి సంధులు.

దండము. సం. వి.ఆ. పుం, న. 1.=దుడ్డు. కట్ట: చూ, వేత్రము. 1; పుం. 2.=దండుగ.చూ, సేగి. 4; 3. చెట్టుబోద: చూ, మాగ్ని;4.=దంటు. కాఁడ. ఆకుల యీనెలు (అనికొందఱు): చూ, పర్వరీణము; 5. కవ్వము: చూ, మంథానము; 6. వాద్యమువాయించెడి కొడుపు, కొడుపు, కోణము: చూ, వీణె; 7.=దండు: చూ, సేన. 1; 8. గర్వము: చూ, హంకారము; 9. అదుముడు: చూ, పీడనము; 10. కోల: చూ, ఐధము; 11. బార: చూ, వ్యామము; 12. తట్టువా, సాధారణగుట్టము: చూ, హాయము; 13. తోఁక తెగినయెద్దు: చూ, వృషభిము. 1; 14. హారమునందలిపేట: చూ, భూషణము. 2; 15. కప్పము: చూ, లంచము; 16.=దంట-దొంతు. జత: చూ, ఒంట 1; 17. గుంపు:చూ, సమూహము; 18. రాజశిక్ష, దండన: చూ, శిక్ష. 2; 19 బొన్నలోనగుకట్టి చూ, సస్యము; 20. సస్యదండము: చూ, సస్యము; 21. యూపనాళాదిదండము: చూ, సస్యము; అం 22: చూ, ఊర్ధ్వతము, 23. ముప్పదిరెండాయుధములలో నొకటి: చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు (చూ, బాణము. 1); 24 ఆసనములు 3లో నొకటి చూ, ఆసనములు; 25 దిక్పాలాయుధిపులు 8 లో నొకటి చూ, దిక్పాలాయుధములు; 26. ఉపాయములు 4 లో నొకటి. చూ, ఉపాయములు; 27. ఉపాయములు 7 లో నొకటి. చూ, ఉపాయములు; 28. వ్యూహభేదములు 4 లో నొకటి. "దండాదయఃయుధిభేదాఃా"=యుద్ధమందుఁదీయఁబడు దండము మొదలైనవి వ్యూహభేదములు బలము నడ్డముగాఁదీర్చుట వ్యూహము. ఆది శబ్దముచేత భోగగుండలా సంహతములు మూఁడును గ్రహింపఁబడును. చతురంగబలము ఒకటి వెనుక నొకటి నిలుపుట భోగము. మండలాకారముగా సర్వశత్రీరమువలెఁ దీర్చుటమండలము. బలమును వేఱువేఱుగాఁదీర్చుట ఆసంహతము. తథాచ కామందకఃఃా "తిర్యగ్వ్యూత్తిస్తు దండస్స్యా ద్భోగోన్వావృత్తిరేవచ, మండలస్సర్వతో వృత్తిఃా పృథగ్వ్యవృత్తి రసంహత." ఇతి. అందు పర్వదర దృఢకాదులు 17 దండభేదములు, గోమూత్రికా హింసిక సంచారి శకట పతంతకములను నైదును భోగభేదములు. సర్వతోభద్రి దుర్జయములు మండలభేదములు. అర్థచంద్రోర్ధ్వాదులు అసంహతభేదములు.); పా. 29. ధనుర్ధాతువుమీఁదగాని దండధాతువుమీఁదగానిదండశబ్దముపుట్టినది.ధాతువునసుశిక్షించుటగాని అడ్డగించుటగాని యర్థము. (ఆధాతువుమీఁద

పట్టినదండం బద్దము భూ వ్యవస్థను, కి
ర్మాణస్థను, కిర్మాణక్రియను ని మూడు
ఢాధములు (సంపెంచుట, పంపకాలు, పం
డుట), మొదలైన (1) చూ, నముసాస్త్రము;
(2) పంపు చూ, సేన

దండములు. అం పంచుట, సమ ము పాదంచేసి,
పీలించుట.

దండాగారి, సం వి ఆ స్త్రీ. 1 దాక్షి
యము చూ, విమానము; 2. యుష్ఠిగారి
ం, యుష్టగుడు; 3 ఖ్యాతిగారి (గుడి
గోపు ప్రతుకుకుపంరు ప్రస్తుతాలైన
డుటు) చూ, యుష్టగుడు.

దండాజినము. సం వ్యవస్థకి సీము,
టము చూ, ఓడ్డగుడు

దండాలు లాగ మర్యాదస్తులలోనిది.—పేమము
(పలుగండి), సాము (సిగండి), బ్రహ్మ
(బ్రహ్మగిదండి), ఎడమంచి ఎంగి (ఎడమంచి
దండి), ఎంకిసట్ట ంగి (పంకిసట్టదండి), స్థం
గిం లలము, పం సాము (మేనగుపదండి),
సెంము (సెంగప్పదండి), సాసిక (సాసిక
దండి), అమగమము పాదిక (అడుగడుగు
పాంకిదండి) సన్నదాలంచో (మన్నదాలంచో
దండి), కుస్కుటము(కుస్కుటపు దండి)(12)

దండవాక్యాయుక్తు అం వివాసములు 1గాంగో
నాకటి చూ, వివాసములు.

దండవిముక్తంచము. సం వి. అ. పుం. చ్లే
గాడు చూ, స్తంభము. 1.

దండవ్యూహములు. అం. 1 సర్వతోభద్రము,
ద్వ్యగ్రశేషము, శ్వాపృష్ఠ, శ్వాపసర్పకి, ఓ
పరిశిష్టము, సుపరిశిష్టము, ధ్వానము, విజ
యము, సంజయము, విశాలము, అపిజయము,
సాచి, స్థూణాకర్ణము, చమూముఖము, రథా
స్యము, బలయము, దుర్జయము(17);2. ప్రకృ
తివ్యూహములు నాలుగింటిలో నొకటి: చూ,
పరికృతివ్యూహములు.

దండసిలు. దే. అ. క్రి. రూ—సంపిస్లు. 1 చూ,
మళ్ళుంగుపము; 2 చూ, పేచీపము

దండసిల్లు దే. అ. క్రి.—పై —

దండాహారాండెము వా. గు లంకె.

దండాంపు స్వ. క్రి. (దండ+ఆటు) చూ, డిగాటు.

దండాపూపన్యాయము. సా చిలుకకొయ్యను
గాంచెలుకనిచ్చి. ఆ లుకకొయ్యను ఎలుక
మాట్లాడేదనీ నమ్మినకర్మాగారాలు
తిన్నపని చేయడాన్ని చూసి “పైనుత్వ
న్యాయము” సంపు

దండాపూపికాన్యాయము సా.—పై —(అపూప
పికములు=అప్పచ్చులు)

దండాభిహాన్యాయము సా కిట్టిగోడానని
గొట్టి కుంచిచ్చుగోడి

దండామయాంగు ఉం ప్రత్యం ములలో
వాటి చూ, ప్రత్యయములు

దండాహారము సం వి. అ. దం గు, మళ్ళిగ

దండి. సం వి. న ప్రుం 1. దండియాత్రకవి;
2: చూ, యుగుడు; 3. ధ్వాంపాలగుడు.
చూ, పరిశోధుడు, 4 పూ స్త్రీ నవి శే
ము చూ, గర్భుడు 1. గిం 5 దండము
గలవాడు; గే వి. (1) పీము చూ,
శౌర్యము. 1; (2) గోళబలముగుగల గలిగిన
తేజము: చూ, పరితాపము 1; వీణ (3):
చూ, పరితాపదంశుడు; (4) చూ, శౌర్య
పంశుడు; భార. కీస్త్ర. 1, ఆ. 192,
(5) సమృద్ధము: చూ, సమృద్ధి; (6) గొప్ప.
చూ, మహితము.

దండించు. సం. స. క్రి: చూ, శిక్షించు.

దండిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.—దండె. కిన్నర:
చూ, వీణె; 2. హారముసందలిపేట: చూ,
భూషణము. 2; 3 —చణ్ణెము. బట్టలువేయు
దండెము చూ, దండియ. 8

దండితుఁడు. సం. వీణ. దండింపబడినవాడు:
చూ, శిక్షితుఁడు.

దండియ. నై॥ వి. రూ॥దండి. 1.॥దండికా. వీణ చూ, వీణె; 2. ॥దండికా. తుంబుర చూ, వీణె; 3 ॥దండికా కిన్నెర చూ, వీణె; 4.॥దండికా. గుర్రపు వాహనము, రథము చూ, రథము, 5 తాళ్ళతో లాగే గుర్రపు బండి చూ, బండి; 6 పరుగులేని గాడిదలు మొదలయిన వాటిని ఒక చోటికి కట్టడముగా పాతిన దూలము: 7 వీపుపై పడే బరువును సక్రమముగా మోసే కట్టెలు కొయ్యలు మొదలయినవి (ఉదా॥ కట్టెలు కొట్టి దండియ చేసి తెచ్చుకోవలసినది), దండియ-పూజాదండియ-నిర్మాల్యదండియ చూ, సూత్రికుడు 1

దండియము నై॥ వి॥ పూ॥దండియము 1.॥దండికా.—నై॥—పాదము 4, 19 237, 2. కాళ్ళకు ధరించేది. ఉదా॥ "దండియములు మీయిటి"

దండు నై॥ వి 1 చూ, సైన్యసమూహము అచ్చ, చాల, కాం 1512, 2॥దండ చూ, సేన. 1

దండుడు పుం. వి అ పుం. 1 సూర్యుని వద్ద బరిచర్యకు నియు ఎనిమిదిమంది గణాధిపతులు 18 లోక ధర్మములు ముగా ముప్పులను చుట్టుకొలిగా దండుడు కోరకుడు. (దండుడు, పింగళుడు, మాండుడు అని వీరు ముప్పురు. సూర్యుడు దైత్యులకు దగ్గమియ్యకి పుష్పము చేయుటకు దుర్గాధిగ్నియగులు కర్తనుంబుగ వైమూడునామములతో వర్ణింపబడును.); 2. చూ, యముడు, 3. దండించేవాడు చూ, శిక్షకుడు 1

దండుకొను. వా. స. క్రి. ఆడుగుటకొను. "ఎల్లలు భోగిముందు గోజున పిడుకలు దండుకొండురు"). చూ, యాచించు.

దండుగ. వై.వి.॥చండ (రూ-దండువ-దండుగు-దండువు.) 1. రాజుధనవంతుని బలాత్కారము చేసి పుచ్చుకొనెడు ధనము: చూ, వడుసుడి; 2. జీటమానా: చూ, వడుసుడి; 3 నష్టము చూ, నేగి.

దండుగు నై॥ వి॥ : చూ, పూ-దండుగ.

దండుగాటి పుం॥ వి॥ చూ, పూ-దండుగాటి

దండుగుండ. వ్యా॥ వి॥ చూ, దండుదొర.

దండుదొర నై॥ వి॥ చూ, దండుదొర.

దండుదొరతనము నై॥ వి॥ చూ, పూ-దండుదొర

దండుపాళెము నై॥ వి॥—నై॥—

దండుపాళెము నై॥ వి॥ చూ, పూ-దండుపాళెము

దండుపాళ్యము నై॥ వి॥ చూ, పూ-దండుపాళెము

దండుపుటీటలు నై॥ వి॥ (దండుపు+పుటీటలు) గడుసుచీల తగులుపుటకు దండెపుదారము వర్ధిష్ణుదండగ్రంథులుగల దండు పుటీటలు

దండెము నై॥ వి॥ పూ, పూ-దండెము. ఉశాం. 1, ఆ. 17

దండెములు. అ. కన్నాలలు. ఆం, భా. ద్వి. 207 చూ, విన్నాణములు.

దండొరా వా వి చూ, పూ-దండొరా.

దండ్యుడు. సం విణ దండింపదగినవాడు: చూ, శిక్షకుడు. 1.

దంతక్షతములు. అం. 1. ఉచ్ఛ్వానకము-కోల చర్చితము-ఖండాధరికము-పరివాళితమణి-బిందుకము-మణిబిందుమాలిక-మూఢకము (చూ, కామము. 8); 2: చూ, వాతెర కెంపు.

దంతధావనము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, పలుదోముట; పుం. 2. చేండ్ర*: చూ, నిలిచేండ్ర.

దంతభాగము. సం. వి. ఆ. పుం. ఏనుఁగు ముం దటిభాగము: చూ, హస్తి.

దంతమధ్యము. సం. వి. అ. పుం: చూ, కటము. 12. (చూ, శంఖము. 2)

దంతమలము. సం. వి. అ పుం, నఁ: చూ, పండ్లపాఁచి.

దంతము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. గదనము: చూ, పల్లు 1—2; 2. కొండనడుము: చూ, పర్వతము; 3. పొదిరిల్లు: చూ, సదనము. 1; 4 పొడవుతాయి: చూ, రాయి.

దంతములు. పా. దీనికి ఉపమానములు.—మొల్లలు, ముత్యములు, దాడిమీబీజములు, వజ్రిపుముక్కులు, కేసరములు, నక్షత్రములు, ఆం. 2. పురుష లక్షణాంగములలో నొకటి (మల్లెమొగ్గలవలె నున్న రాజసు. రక్షోవానగదంతములైన నిత్య మాఁకలిదప్పియుఁ గలవాఁడగు. ముప్పదిరెండైన రాజసు భోగియనగు): చూ, లక్షణాంగములు; 3 స్త్రీలక్షణాంగములలోనొకటి(దంతములు సమములై తెలుపుగలిగిన శుభపర్వము. దానిమ్మగింజలవలె నున్న రాజపత్నియగు. నున్నగనున్న సుఖవతియగు. విషమములైన దొంగదగు. స్థూలములైన దుఃఖియగు. కాలినరీతి నున్న మగని విడుచును. విరళమలైన స్వల్ప సుఖము దుఃఖముగలుగును): చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు.

దంతరోగముగల జాతకుఁడు. పా. ద్వితీయమున శనిరాహువులుండి లగ్నాధిపతితో సంబంధించి గురుఁడు నీచపడినపుడును, అష్టమాధిపతియగు గురువును గలిసి యష్టమమందుండి లగ్నాధిపతి నీచనుబొంది యున్నపుడును దంతరోగము గలుగును.

దంతరోగములు. ఆం. చాలనము, కిర్రిమిదంతము, దంతహర్షము, కరాళము, దంతచాలనము, దంతశర్కర, ఆధితము, శావదంతము, దంతభేదము, కలిపాకము.

దంతళి. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పులిచింత*.

దంతళము. సం. వి. అ. పుం.1:చూ, నిమ్మ*; 2: చూ, వెలఁగ*; 3. చింత*:చూ, బహుపత్ర; 4. నారింప*: చూ,శర్కరాంకము.

దంతావళము. సం. వి. ఆ పుం. ఏనుఁగు (దంతములుగలది): చూ, హస్తి.

దంతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1.=దంతి-దంతె. జాంబవతి*. మా, విళల్య. 5; న్. పుం 2. ఏనుఁగు: చూ, హస్తి; 3. కొండ: చూ, పర్వతము; 4: చూ, ముకూలకము*; విణ. 5. కోఱపంటివాఁడు; వై. వి. (1) =దంతి. జాంబవతి*: మా, విళల్య. 5. (మా, దంతి. 1.); వా. వి. (2) పండ్లకఱ్ఱ. (వ్యవసాయపు పనిముట్లు. చెత్తచెదారగుల నునొల్లి చేదుటగను గుల్లగను చేయును.)

దంతియ. వై. వి. రూ-దంతె.1.= తండకఁ.మిద్దె టింటికి అడ్డముగా వేసెడుపట్టె (దూలము): చూ, మదనచేతులు; 2. అమ్మెకట్టుదంతె; వా.3. కలుపు పోవునటుల దున్నుపనిముట్లు.

దంతురము. సం. విణ. పర్శక్రలణఁగినడుము పొడవైనది: చూ, పొడవు. 2.

దంతురుఁడు. సం. విణ: చూ, మిడిపండ్లవాఁడు.

దంతులు. వా. వి. మూఁడుచిన్నచిన్న గుంటకల చేరిక (మూఁడుగుంటకలను ఒకకాఁడికే కట్టఁబడి ఒకజేతఎడ్లచేతనే లాగఁబడును)

దంతె. వై. వి. 1.=. చూ, రూ-దంతి. 1.(1); 2.=తండకఁ: చూ, రూ- దండియ. 1; 3:చూ, రూ-దంతియ. 1; 4: చూ, రూ-దంతియ. 2; 5: చూ, రూ-దంతియ. 3.

దంత్యము. సం. విణ. దంతమునందుపుట్టినది.

దంత్యములు. పా. 1. ఌ ఱూ త థ ద ధ న ల స; 2. అ-ఆ, ఉ-ఊ, ఒ, ఓ, ఔ లం గూడిన

చే జేలు దంత్యంబులు. (దంతోష్మములఁబుట్టి నది—వ.)

దండడి. దే. వి. 1. ఆగుపోరు చూ, యుద్ధము; 2. తఱచే చూ, మొర్రము, విణ. 3 తఱచైనది. భాగ. ఆర. 4, ఆ. 181. చూ, మొత్తము.

దండడించే దే. అ. క్రి. తఱచేను. భాగ. ఆర. 7, ఆ. 28. కర్రందుకొను, దోదుకొను, జీబుకొను.

దండడినెట్టు. దే. స క్రి. ఘర్షించే భాగ. వి రా. 4, ఆ. 184: చూ, రాయిడిచేయు.

దందస. వై. వి. 1.=దంధస. గారడము· చూ, మాయము. 1; విణ. 2. ఆలస్యము: చూ, విలంబము. 1. (రూ-దందనము.)

దందనక త్తియ. వై. విణ. రూ-చందనకత్తె. జోలముచేయునది: చూ, స్త్రీ.

దందనకాఁడు. ద్వ. విణ. జోలముచేయువాఁడు.

దందశూకము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, సర్పము.

దందశూకుఁడు. సం. వి ఆ. పుం. దందశూకుఁడను రక్క-నుఁడు· చూ, రాక్షనుఁడు. 1.

చందనము. సం. వి, విణ.=:చూ, రూ-చందిన.

దంప. వా. వి. సాగుబడిసేల "దంపతడిసినది."

దంపకట్ట. ద్వ. వి. (దమ్ము + కట్ట): చూ, దంపనాఁగలి.

దంపతులు. సం. వి. ఇ. పుం. ద్వి.=జంపతులు. ఆలుమగలు-రూ-ఆల్మగలు. (వధూవరులు.)

దంపనాఁగలి. వై. వి. (దమ్ము + నాఁగలి) అదునునదునెన్నెడునాఁగలి. (ఇందలిభాగములు.-నాఁగటిదుంప, కఱుకోల, ఏడికోల, మేడి, పిడిసీల): చూ, లాంగలము. 1. (చూ, ఇనుపనాఁగలి, క్లైమాక్సునాఁగలి)(దక్షిణకన్న డపునాఁగలియు ఇష్టేయుండును.)

దంపు. దే. వి. 1: చూ,దంపుడు; పే. 2:చూ, డంచే. భాగ. 6, స్క-ం. 370.

దంపుటిల్లు. దే. వి. (దంపు+ఇల్లు) దంచేనట్టి యిల్లు. చూ, సదనము. 1.

దంపుడు. దే వి. దంచేట: రూ-దంపు, కొట్ను ము (సం ప) — అవఘాననము.

దంపుడుబియ్యము. వా. వి: చూ, దంగుడులు.

దంపుళ్ళు. వా వి. బ.—పై.—

దంబుగము. దే. వి. రూ-తంబుర (ఆ): చూ, వీణె.

దంభము. సం. వి. ఆ. పుం. 1.=డంబు-దబ్బు. కపటము: చూ, వ్యాజము. 1; 2.=తప్పు: చూ, నేరము; ఆం 3. హేయగుణములు 16 లో నొకటి: చూ, హేయగుణములు.

దంభోళి. సం. వి. ఇ. పుం. వజ్రాయుధము, ఇంద్రుని ఆయుధము: చూ, బాణము. 1.

దంశనము. సం. వి. ఆ. న. రూ-దింసనము. 1: రూ-దంశము-దింసనము. (తె. ప).— కఱచేట, కాటు; 2. కవచము: చూ, వార వారణము; పుం. 3. రూ-దింసనము: చూ, పల్లు. 1—2.

దంశము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. అడవియీఁగ. చూ, మక్షిక; 2. కాటు: చూ, దంశనము. 1; 3. కవచము: చూ, వారవారణము.

దంశి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. దోమ: చూ, మశకము. [సందంశము.

దంశిక సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పటుకాఱు: చూ,

దంశితుఁడు. సం. విణ. 1. కాటుపడ్డవాఁడు; 2. కవచముతోడిగినవాఁడు. [పల్లు. 1.

దంష్ట్ర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కోఱపల్లు: చూ,

దంష్ట్రాకరాళాంశము. అం. షష్ట్యంశములలో నొకటి: చూ, షష్ట్యంశములు.

దంష్ట్రాయుధము. సం. వి. ఆ. పుం. పంది. అడవిపంది (ఆనికొందఱు:) చూ, నూకరము.

దంష్ట్రి. సం. వి. న్. పుం.—పై.—

దంసనము. సం. వి. ఆ. న: చూ, రూ-దంశనము.

దక్కించు. వా. స. క్రి. దెబ్బించు. "నాపుమాట దక్కించుకొను."

దక్కినంపుర్యోగ్య [సం] వి. దక్షిణాయనము: చూ, అయనము.

దక్కినంపురాయుడు [సం] వి. (దక్కినము + రాయుడు) చూ, యముడు (ఇట్లు దక్కినపు దేశాధిపతి యగు)

దక్కినము [సం] వి. దక్షిణా దిక్కుపుదిక్కు: చూ, దిక్కు

దగ్గు [దగు] క్రి. 1 అనుభవయోగ్యము. పొం. 4, ఆ 5; అ క్రి 2. [దక్కు. అనుభవయోగ్యమగు దగ్గు; వా 3. నాటవ్యగ్గు (చూ, దక్కించు)

దక్కొనుము [దగు + ఱము] స్వ తంత్రక్రియ. చూ, ఆశి 4, ఆ 7 చూ, సూచకాలు

దక్కోలు. [దగు] వి 1. దక్కుట, క్రి. 2 చూ, పదము 1

దగ్గకన్య సం. వి ఆ స్త్రీ చూ, పాదాశి 1

దక్షస్మృతి అం స్మృతులు 20లో నొకటి చూ, స్మృతులు (చూ, మూలస్మృతులు)

దక్షయ్యము. సం. వి. అ. పుం చూ, మూడాక్షయ్యము.

దక్షిణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ 1 యజ్ఞములోనగు దానియందు ఋత్విజులలోనగు వారికి ఇచ్చెడు సొమ్ము: చూ, సంభావన; 2 దక్షిణము. పడీదక్కు: చూ, హారత్తు; అం 3. భూగార్హ్యపాంగములు 4 లో నొకటి చూ, భూగార్హ్యపాంగములు (చూ, అంగము. 9.)

దక్షిణకన్నడపు నాగలి. వా వి: చూ, కంపనాగలి.

దక్షిణకృష్ణము. అం. 1. ధృవములు రెండింటిలో నొకటి (భూమియొక్క దక్షిణపుకొన): చూ, ధృవములు, (సౌత్ పోల్)(దక్షిణ మహాసముద్రమును దక్షిణపు కొనను కలిపెడు సన్నని గీత.)

దక్షిణాగ్నేయగ్రీవము. అం. అగ్నేయగ్రీవములు రెండింటిలో నొకటి: చూ, అగ్నేయగ్రీవములు

దక్షిణాపథము. అం. పాపథములు రెండింటిలో నొకటి చూ, పాపథములు

దక్షిణాపథాయుడు. అం. పథాయుడులు రెండింటిలో నొకటి చూ, పథాయుడులు

దక్షిణాపథాహోబిలగ్రీవము. అం. మహాగ్రీవములు రెండు అను రెంటిలో నొకటి చూ, మహాగ్రీవములు.

దక్షిణాయనము. సం. క్లీ. 1 ఒక చూ, అయనములు; 2 సంక్రాంతి చూ, అయనము, వి. 2. పడిమాపక్షము చూ, మాపక్షము; రూ. 4 ఉత్తరాయణాలు రాలుగలిగిన రెంటిలో నొకటి చూ, చూ ర్గపాయణములు (చూ, కాలవిభాగములు); 5 శీతోష్ణాదులనుబట్టి ఏర్పడు రెంటిలో నొకటి చూ, రుతువర్గములు; (సూచకాలు గలిగిన రెంటిలో నొకటి చూ, మాసము 7 పడిమాపక్షాలు ఎనిమిది రెంటిలో నొకటి చూ, మాపక్షాలు; ని. ఎనిమిది రెంటిలో నొకటి చూ, గుణాలు.

దక్షిణాసమర్పిక [సం] వి. ఆ. సంబంధక్రియలు నాలుగింటిలో నాలుగవది. చూ, సంబంధక్రియలు.

దక్షిణేశ్వరుడు సం వి. ఆ పుం. శివుడు చూ, పాశుపతులు.

దక్షిణేశ్వరాస్త్రము సం. అస్త్రములు రెంటిలో నొకటి చూ, అస్త్రములు.

దక్షిణాంతిక. పా. వైశాఖాది మాతృకాపృష్ఠములలో నొకటి. బేసిపాదములందు స, న, జ, గురువులును, సరిపాదములందు స, భ, ర, వ గణములు మగలిగి బేసిచరణంబులయం దాఱేండ్లను, సరిచరణంబులం దేడింటను యతిగల వృత్తము (చూ, వైతాళీయము.) చూ, వృత్తము. 1.

దక్షిణాగ్ని. అం. అగ్నులు 5 లో నొకటి.(చూ, అగ్నులు) చూ, పవిత్రాగ్ని.1.

దక్షిణాగర్భస్థితి. అం. అథర్వశాస్త్రమునందలి చిత్రవర్ణములు 30 లో నొకటి. చూ, చిత్ర వర్ణములు.

దక్షిణాపథము. సం. వి. అ. పుం. వింధ్యపర్వతము మొదలుకొని సేతువుపఱకుగల దేశము. చూ, దేశము.

దక్షిణాయనము. అం. 1. కర్కాటక సంక్రాంతిమొదలు ఆఱుసెలల కాలము. చూ, అయనము; 2. అయనములు రెండింటిలో నొకటి చూ, అయనములు.

దక్షిణార్హుఁడు. సం. విణ: చూ, దక్షిణ్యుఁడు.

దక్షిణీయుఁడు. సం. విణ.—పై.—

దక్షిణుఁడు. సం. విణ. రూ-దాక్షిణ్యుఁడు. 1. కుటిలముగాక చేక్కపైన మనస్సుకలవాఁడు: చూ, సరళుఁడు; 2. దయకలవాఁడు: చూ, సురతుఁడు; 3. సేర్పరి: చూ, సమర్థుఁడు; అం. 4. శృంగారనాయకులు 4 లో నొకఁడు (అనేకనాయికల యందు సమస్నేహవర్తి) (చూ, పతులు) చూ, శృంగారనాయకులు.

దక్షిణేయుఁడు. సం. విణ: చూ, రూ-దక్షిణ్యుఁడు.

దక్షిణేర్మము. సం. వి. న్. పుం. వేఁటకానిచేత కుడిదిక్కున గాయముచేయఁబడిన మృగము.

దక్షిణ్యుఁడు. సం. విణ. దక్షిణకుఁదగినవాఁడు: రూ-దాక్షిణ్యుఁడు- దాక్షిణేయుఁడు-దక్షిణార్హుఁడు- దక్షిణీయుఁడు- దక్షిణేయుఁడు.

దక్షుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. కల్యుఁడు. నవబ్రహ్మలలోనొకబ్రహ్మ: చూ, బ్రహ్మ.1; 2. ఒకానొకముని: చూ, ముని. 1; విణ. 3. సేర్పరి: చూ, సమర్థుఁడు.

దక్షులు. వా.వి. పఠము" వాకుదక్షులుకాఁబడినది"

దగ. పై. వి. 1.=దాహ:. దప్పి. స్వా. 4, ఆ. 58: చూ, పిపాస; 2. తాపము: చూ, సంతాపము.

దగదగ. నై. వి.=ధగద్ధగ. (దేశ్యమని శ. ర.) మెఱయుట లోనగువాని యందుగుననుకరణము: చూ, హూహూ.

దగదగమను. ద్వ. అ. క్రి. దగదగయని ప్రకాశించు చూ, హావణిల్లు.

దగఱ. దే. వి. 1. పిశాచము చూ, రూ-డగఱు.1; విణ 2. గండు: చూ, రూ-డగఱు. 2

దగఱము దే. వి అశుభము చూ, హాని. 2.

దగరు. దే. వి. యుద్ధసాధనములలో నొకటి: చూ, యుద్ధము.

దగులుబాజీ. వా. వి. (రూ-దగుడుబాజీ-దగుల్బాజీ) దురుద్దేశముగలవాఁడు. [ణము.

దగళి. వా. వి. కసచము: చూ, వాగవార

దగా. వా. వి. మోసము

దగాకోరు వా. వి. మోసగాఁడు.

దగ్గఅ దే వి. రూ-డగ్గఅ: చూ ,సన్నిహితము.1.

దగ్గఅవాఁడు. వా. వి. 1 అంతేవాసి చూ, సన్నిహితుఁడు; 2. దగ్గఅచేట్టము: చూ, సన్నిహితుఁడు; 3. జ్ఞాతి. చూ, సన్నిహితుఁడు.

దగ్గఱించు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-డగ్గఱించు.

దగ్గఅు. దే. అ. క్రి.—పై.—(రూ-డగ్గఅు)

దగ్గు. దే వి. 1: రూ-డగ్గు. ఊకిక్కిస, ఊబ్బసము, కక్కువాయి, కుముటు, గస. (సం. ప) —కాళము-రూ—కాసము, క్షయధువు-క్షుధువు,క్షయము,క్షుపకము—క్షువము, గదాగ్రణి; తద్వి.—పొడిదగ్గునకు. (చూ, రోగము. 1); అ. క్రి. 2. చూ, రూ-డగ్గు. 2.

దగ్ధ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.సూర్యుఁడున్నదిక్కు: చూ, హరిత్తు; 2: కర్కశదల*; విణ. 3. కాల్పఁబడినది: చూ, ప్లుష్టము.

దగ్ధజ్వలితధూమితనక్షత్రిములు. పా. రవి-శుక్ర-రాహువు కూర్చులుగావున నాగర్వాము లనుభవించి పిడిచిన నక్షత్రిములు దగ్ధములు. వాసముచేయునక్షత్రిములు జ్వలితములు. పరివేషింపఁబోవు నక్షత్రిములు ధూమితములు.

దగ్ధపటన్యాయము. పా. మడతపెట్టినబట్ట కాలిపోయిన మడతలుమడతలుగానే నూలిపోగులు స్పష్టముగాను గాన్పించును. కానిచో తిన్నగాబట్టుకొనిన కిడిపోవును సుమీ

దగ్ధపటమార్జాలన్యాయము. పా నలుగురు మూడు వస్తువులుపిల్లినిబెంచినకథ. అందు న్యాయాధికారితీర్పుకథ. (కాలుకాలిన పిల్లవలె)

దగ్ధము ని అ కి్రి. ఎ॰యు చూ,ముంపు 1

దగ్ధము. సం విణ. కాల్చబడినది చూ, ప్లుష్టము

దగ్ధిక. సం. వి. ఆ స్త్రీ. మాడినగుంటకము, మాడు: చూ, సాగు (1)

దచ్చి. దే. సం ఎనిమిది. "సీ. వడిదచ్చియేసుగుల్." సారం. 1, ఆ. 37. ఇరునాలుగు, ఎనిమిది-రూ-ఎన్మిది, దచ్చేవుక-రూ-దచ్చోక. (సం ప.).— అష్టకము, ఆయువు, గజము.

దచ్చికడలు. ద్వ. వి ఎనిమిది దిక్కులు.

దచ్చికాళ్ళమెకము. ద్వ. వి: చూ, తరధము.1

దచ్చియడుగులమెకము. ద్వ. వి.—పై.-సాంబతిర్య. 4.

దచ్చేవుక. పై. స. రూ-దచ్చోక (దంట + చేవుకము): చూ, దచ్చి. కళా. 3, ఆ. 131

దచ్చోక. పై. స.—పై.— "మ....దచ్చోక చోపంచి యి, త్తిగబారాదుగ." కళా. 3, ఆ. 31; "ద్వి....దచ్చోక,మనిదాయ మాడు." పండితా. పురాతన. 125. పుట.

దజిబారిబ్రాహ్మణులు. పా. నేపాళదేశపు బ్రాహ్మణులలో నొకతెగవారు. చూ, బారిబ్రాహ్మణులు.

దట్ట దే. వి. రూ-దట్టా. అండ. ఆం, భా. ద్వి. 243: చూ, దండ. (6)

దట్టన. దే. వి: చూ, తర్జనము. [పించే.

దట్టమగు. వా. ఆ. కి్రి. ఘనమగు: చూ, వ్యాపించే.

దట్టము. దే. వి. 1. పావడ. స్వా. 6, ఆ. 8: చూ, వస్త్రము; 2. తఱచే: చూ, మొత్తము; విణ 3 తఱచైనది. "దట్టకెంపు": చూ, మొత్తము; 4. చిక్కుదనము: చూ, సాంద్రము. 2; 5. విగళితము. భాగ విరా. 3, ఆ. 161. చూ, నెలిబి.1.

దట్టా దే. వి: చూ, రూ-దట్టు

దట్టి పై. వి=ఘటే. రూ-దట్టి 1. దిండు, కాసె: చూ, వస్త్రము; వా. 2 నడికట్టు, కాసె కోక: చూ, వస్త్రము; 3 చేలాడెము: చూ, వస్త్రము.

దట్టించే. పై. స. కి్రి. 1 చూ,దట్టించుగట్టు; దే. 2. చూ, గట్టించే. భాగ. 7. స్క్రం. 144

దట్టింపు. పై. వి. దట్టించేట. చూ, ఘ 5

దట్టించుగట్టు వా అ. కి్రి చూ, కచ్చించే 2.

దట్టి పై. వి=చూ, రూ-దట్టి కళా.3,ఆ.265.

దట్టుడు. పై. వి=స్థిష్టుడు. ధీరుడు. భార.ఆర. 5, ఆ. 223. చూ, దిట్టుడు

దడ. పై. ఏ. 1.=ఘటన. కంపము (జ్యేష్ఠమని శ. ర.): చూ, లోలము; 2.=ఘటన: చూ, దాళి; 3.=ఘటన. కొయ్యతాళిసు: చూ, తాళిసు.

దడకట్టు. ద్వ. స. కి్రి. పాతాళాదులనుసరియెత్తు తూలతో దడతట్టనుంచితూచే: చూ, పడికట్టు. 4.

దడదడ. దే.వి.1. దబదబ, శీఘ్రిము. ఆం, భా. పర్వ. 65: చూ, వేగము. 3; 2. నియమములేనిపడి: చూ, వేగము. 3; 3. ఆటోపము: చూ, సంభ్రమము. 1; కి్రి. విణ. 4. (నియమములేనిది) పడిగా.

దడదడమను. దే. ఆ. కి్రి. దడదడకొట్టుకొను.

దడబడ. దే. వి: చూ, సంభ్రమము.1.

దడబిడ. దే. వి.—పై — "దడబిడలగ్నము, తాతకుపెండ్లి."

దడము. దే. విణ.1.దట్టము: చూ, సాంద్రము.2; పై. వి. 2.=దళ: చూ, సేన. 1; 3. గుంపు.

భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 220: చూ, సమూహము; 4. లోహదళము: చూ, లోహము.1

దడారి. వా. విణ. అనాయాసముగా సంపాదించేవాఁడు. [లభించిన చేరము.

దడాకీచేరు. వా. విణ. అనాయాసముగా

ఁడి. దే. వి. తడిక-రూ-తడుక-తడక-తడికె. చూ, మఱుఁగుగోడ (చూ, వాకిలి)

ఁడిగ. దే. వి. ఖేటకము: చూ, హరిగ.

ఁడిబము. నై. వి =తలిమ. (రూ-ఁదడిమము-ఁడడినము-ఁదలిమము) తలిమము - తలిపము: చూ, శయ్యా. 1.

ఁడిమము. నై. వి. 1.=తలిమ —పై.—; దే. విణ. 2. సన్నము. కళా. 7, ఆ. 65: చూ సూక్ష్మము. 4. [చూ, భూమి. 1,

ఁడియ. దే. వి. ఉపత్యక, కొండచేరుపనేల:

ఁడియఁబడు. ద్వ. అ. క్రి. (ఁడియన్ + పడు) రూ-ఁదడియఁగఁబడు. ఁడియు. లక్ష్మీ. 1, ఆ. 80: చూ, పణఁకు. 2.

ఁడియము. దే. వి. (రూ-ఁడెము-ఁడ్డియము-ఁడ్డెము.) 1. పది సేరులయెత్తు, ఆయిదుసేరుల యెత్తు (అనికొందఱు); 2. వీసెపట్టు.

ఁడియు. దే. ఆ క్రి: చూ, ఁడియఁబడు.

ఁడివము. నై. వి. 1.=తలిమ: చూ, రూ-ఁడిమము. 1; దే విణ. 2: చూ, రూ-ఁడిమము.2.

ఁడెము. దే. వి: చూ, రూ-ఁడియము.

ఁడ్డియము. దే. వి.—పై.—

ఁడ్డెము. దే. వి. 1.—పై.—; 2.మట్టికంచేము, సానిక: చూ,పాత్రము. 6.(రాయలసీమయందువాడుక)

దణా. నై. వి.=దళ: చూ, సేన. 1.

దణాయఁడు. నై. వి.=భన్వీ: చూ, సైనిపుఁడు.

దణాయించు. వా. నై. అ. క్రి. నిండు, క్రిక్కిఱియు, కూర్చుండికదలకు.

దణి. నై. వి.=భన్వి. (రూ—ఁదణియ- ఁదణె.ఁదణాయఁడు) 1 ఁేఁడు: చూ, పర్యిభువు. 2; 2: చూ, ఁదణాయఁడు

దణియ. నై. వి =—పై.—

దణె నై. వి.=—పై.—

దణ్ణము వా.వి. నమస్కారము "దణ్ణమండి."

దణ్ణెము. నై. వి =ఁండిక. చూ, ఁండియ 8. (ఁదణ్ణెము అని కొందఱు.)

దత్తకముని. అం కామశాస్త్రయునాఁగినమును లలో నొకఁడు: చూ, కామము. (8)

దత్తసుఁడు. సం. వి. అ. పుం.ఁదత్తపుత్రుఁడు: చూ, పుత్రుఁడు. 1.

దత్తత సం. వి ఆ. (స్త్రీ.=ఁదత్తు. 1. అంగీకారము: చూ, సన్మతము. 1; 2. పెంపు: చూ, పెంపకము. (వాడుకలోనిది.)

దత్తపుత్రిశోకము. జా. ఁదత్తుని చోవునకేడ్చుట. (తెచ్చిపెట్టుకొనిన దుఃఖము.)

దత్తపరిదానికము. ఆం. ధర్మశాస్త్రమునందలి వ్యవహారపదములు 18 లో నొకటి: చూ, వ్యవహారపదములు.

దత్తబాహ్మణులు పా: చూ, కపూరియేబాహ్మణులు. (చూ, బాహ్మణులు.)

దత్తము. సం. వి. అ. న. 1. ఈవి: చూ, వితరణము; విణ. 2. ఇయ్యఁబడినది: చూ, ఇష్టము. 6.

దత్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, దత్తము. 1.

దత్తిలుఁడు.అం. కాశ్యపర్యివర్తకులలోనొకఁడు: చూ, కాశ్యపర్యివర్తకులు.

దత్తు. నై. వి.=: చూ, దత్తత. 1—2.

దత్తుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకానొకరాజు: చూ, రాజు. 1; 2. దత్తాత్రేయుఁడు; విణ. 3. తాకట్టుపెట్టఁబడినవాఁడు; 4. =దత్తు. దత్తపుత్రుఁడు;చూ, పుత్రుఁడు.1; 5. పురుషజాతి చతుష్టయమునందొకఁడు: చూ, పురుషజాతులు; 6. పుత్రులు 12 గురిలో నొకఁడు. చూ, పుత్రులు.

దద్దడము. దే. వి. రూ-దద్దిశము. 1 అల్పదేవాలయము: చూ, సదనము. 1; 2. బోడిమిద్ద చూ, సదనము.1. (రాయలసీమలోని యిండ్లు చాలవఱకు దద్దడములే.)

దద్దఱిల్లు. దే. అ కి్రి. రూ-దద్దిర్లు. తబ్బిబ్బుపడు. కళా. 5, ఆ. 24: చూ, భయపడు

దద్దఱు. దే. అ. కి్రి.—పై.—

దద్దిశము. దే. వి: చూ, రూ-దద్దడము.

దద్దిర్లు. దే. అ. కి్రి: చూ, రూ-దద్దఱిల్లు.

దద్దు పై. వి. రూ-దద్దురు.=పదూర్తి. చీమ కుట్టుట లోనగువానిచే గలిగెడు బుడిపి. చూ, దద్దుర్వు.

దద్దురు. పై. వి.—పై.— [పర్వున్నాటము.

దద్దుర్వు సం. వి. ఆ. పుం. తగిరిస*. చూ, దద్దుర్వణుఁడు. సం. విణ. రూ-దర్దుణుఁడు, (దద్దుర్వనుకుష్ఠరోగముగలవాఁడు) దద్దుర్వరోగి.

దద్దుర్వరోగి. సం విణ.—పై —

దద్దుర్వు. సం. వి ఊ. పుం.=దద్దురు. గర్వింపి. (తె. ప.)—ఆణియ-రూ-ఆణె- ఆణెము-ఆనియ-ఆనె, కంతి-రూ- కడఁతి-కణఁతి, దద్దు-రూ-దద్దురు, బొరును. తద్వ్యా.—చీమ లోనగునవికుట్టిన దద్దురు.—(తె. ప)-కంతి (చూ, మండలము. 3) (దద్దుర్వకుష్ఠరోగ జాతిలోనిది.)

దధి. సం. వి. ఇ. న. 1. చూ, పెరుఁగు (దధి భేదములు.—ఆరోగ్యమును, పాగిగారిటము, ఆఘనము.); 2. సరళమను ధూపపర్వ్యము: చూ, రాజార్హము; 3. చూ, మద్ది*.

దధిచారము సం. వి. ఆ. పుం. కప్పము: చూ, మంథానము. [వెన్న; 2. చూ, వెలగ*.

దధిత్థము. సం. వి. ఆ. పుం. 1 మిసిమి: చూ,

దధిఫలము. సం. వి. ఆ. పుం.—పై.—

దధిబుసము. సం. వి. ఆ. న. మీఁగడతీసిన పెరుఁగు. (మీఁగడపెరుఁగు ఆరోగ్యమును): చూ, పెరుఁగు.

దధిమథము. సం. వి. ఆ. న. చిలుకుట: చూ, మథనము

దధిసారము. సం వి. ఆ. పుం: చూ, దధిత్థము.

దధిసముద్రము. అం. సముద్రములు 7 లో నొకటి (పెఱుఁగుసంద్రము): చూ, సముద్రములు.

దధిపిర్రిహిన్యాయము. పా. పెరుఁగును పడ్లును గలసినట్లుగా నేమియుతోఁచక యుండెనను రీతి. [ముని. 1.

దధీచి సం వి. ఇ పుం. దధీచియనుముని. చూ,

దధీచిబ్రాహ్మణులు. పా. యజుర్వేదులు, వీరు గురువులుగను పైరు పెట్టెడి వారుగను యాచకులుగను ఉన్నారు. వీరికీ పేరు దధీచియను ముషిని౦బట్టి గలిగినది: చూ, బ్రాహ్మణులు.

దధ్యాకరము. సం. వి అ. పుం: చూ, దధిసము ద్గము.

దధ్యాజ్ఞసము. సం. వి.అ. పుం.—పై.—

దధ్యుదము. సం. వి. అ.పుం.—పై.—

దనము. పై. వి=ధనము ఆస్తి, సొత్తు: చూ, విత్తము 1.

దనియము. పై. వి=ధన్యా. కొతిమిరి*. (తాపమును వాంతిని శ్వాసమును త్రిదోషములనుపోఁగొట్టును.పచ్చిదనియాలు మాత్రము నధికపఱచును.): చూ, వితున్నకము. 1.

దనియాలు. పై. వి. బ=ధనికా-ధాన్యాక. కొత్తిమిరివిత్తులు. (విత్తులు చెప్పతోరాచిన గాని మొలకలెత్తవు. "దనియాలజాతి"): చూ, వితున్నకము. 1.

దనియు దే. స. కి్రి. కూడు: చూ, సంగమించు.

దనివు. దే. వి. కూడిక, సంగమము: చూ, సంయోగము. [చూ, వఱకు.

దనుక. దే. దర్శ. రూ-దాఁక. పర్యంతార్థకము:

దనుకు. దే. స.కి్రి. రూ-దన్కు. 1. తాఁకు: చూ, స్పృశించు; 2. పొందు, సక్తమగు: చూ, పొసిపించు.

దనుజుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రక్కసుఁడు (కశ్యపునకు దనువను భార్యయందుఁగల్గిన సంతతి): చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

దన్ను. దే. స. క్రి. చూ, రూ-దనుసు

దప్పము. దే వ్యా. దట్టము చూ, సాంద్రిము 2.

దప్పళము. దే. వి. చూ, ఫలుసు

దప్పి. దే. వి. 1. రూ-డప్పి-దప్పిక. నీరుపట్టు. భార. ఆగ. 7, ఆ. 143. చూ, పిపాస; 2 అలసట చూ, శ్రమము. 1. [యము)

దప్పిక. దే వి —పై.— (స్వార్థమునకపరిత్య దఫా. వా వి తడవ, మరల.

దబకాయించు వా స క్రి. అణుచు, గదమాయించు, దబాయించు, బుకాయించు.

దబదబ. దే. వి. తలుపులోనగునవి తట్టుట, పరుగెత్తుట, బాదుట, మొత్తుట లోనగువాని యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూహూ.

దబము. ద్రా. వి.=తపస్: చూ, తపస్సు.

దబరా. వా. వి. పెడల్పయినగిన్నె, బొగిణి: చూ, పాత్రిము. 6.

దబాదిబ. దే. వి: చూ, రూ-దబదబ.

దబాయించు. వా. స. క్రి: చూ, దబకాయించు.

దబాలున. వా. దర్శ. ఒక్కమాఱుగా, దబుక్కున, దిబుక్కున, దిబ్బున: చూ, వేగము. 3.

దబుక్కున. వా. దర్శ.—పై.—

దబ్బ. వై. వి. 1.=దర్భ*: చూ, తృణము. 1; 2. కావడిబద్ద: చూ, బద్ద. 3; 3. పెదురు బద్ద: చూ, బద్ద, 2; దే. వి. 4. సాగరంగము* (దినిభేదములు:— కోలదబ్బ, లియ్యదబ్బ, రూదిదబ్బ, పుల్లదబ్బ, నాగదబ్బ మొ): చూ, శర్కరాంకము.

దబ్బడము. దే. వి. 1. రూ-దబ్బు- దబ్బుడు, మూఁకుడు, పిబ్బి (మూఁతఅనియు): చూ, పాత్రిము. 6; వా. వి. 2: చూ, రూ-దబ్బనము.

దబ్బడించు. దే. స. క్రి 1. చూ, బోరలించు; 2. చేతులతో చేఱుచు. చూ, పటురలించు.

దబ్బనము. దే. వి. రూ-దబ్బడము. గోనె కుట్టెడుసూది, బృహత్సూచి: చూ, సూది.

దబ్బయుంగరము. ద్వ. వి పవిత్రిపుముడివలె బంగారితో చేసిన యుంగరము: చూ, భూషణము. 2.

దబ్బర. దే. వి. అరివాణము: చూ, పాత్రిము. 6.

దబ్బఱ. దే. వి. 1. (రూ-డబ్బఱ-దబ్బ-డబ్బ-డబ్బు) బొంకు: చూ, వితథము; వై. వి. 2. =దభ్రి. (దేశ్యమని శ. ర) మోసము. అచ్చ. బాల, కాం. 172: చూ, సంచన; దే. వి. 3. ఆపద: చూ, విపత్తు; 4. తప్పు: చూ, నేరము; విణ. 5. కల్లరి: చూ, బొంకుకాఁడు; 6. మోసకాఁడు: చూ, వంచకుఁడు. 1.

దబ్బఱకత్తియ. ద్వ. వి: దబ్బఱలాడునది. దబ్బతి చూ, స్త్రీ. (రూ-దబ్బఱకత్తె)

దబ్బఱకాఁడు. దే. విణ. 1. కల్లరి: చూ, బొంకులాఁడు; 2. మోసకాఁడు: చూ, వంచకుఁడు. 1.

దబ్బఱతి. దే. విణ. (దబ్బఱ + ఇ) 1: చూ, దబ్బఱకాఁడు. 1; 2: చూ, దబ్బఱకాఁడు. 2; 3: చూ, దబ్బఱకత్తియ.

దబ్బవాఁడు. ద్వ. వి. మేదరవాఁడు: చూ, వేణులావకుఁడు. [వేలు. 2.

దబ్బవేళ్ళు. ద్వ. వి. పవిత్రిపువేళ్ళు: చూ,

దబ్బాటు. దే. క్రి. విణ: చూ, రూ-డబ్బాటు.

దబ్బిచిప్ప. దే. వి. కొబ్బరి, తాటి లోనగువాని తుండ్లను బ్రద్దలుచేసెడి పనిముట్టు.

దబ్బిలి. దే. వి: చూ, ధూర్తు. 1—2.

దబ్బు. దే. వి. 1. వచనము. పా. 1, ఆ. 71: చూ, శబ్దము. 2; వై. వి. 2.=దంభ (దేశ్యమని శ. ర.) బొంకు: చూ, వితథము; దే. వి. 3: చూ, రూ-దబ్బడము; 4. వేయిమట లోనగువాని యందగు ధ్వన్యనుకరణము,

దిబ్బు: చూ, హూహూ; స. కి్రి. 5. ఆను చూ, వచించే.

దబ్బుడు. దే. వి మూఁత: చూ, దబ్బడము.

దబ్బున. దే. దర్రి. కి్రి. విణ. శీఘ్రముగా: చూ, వేగము. 3.

దబ్బుర. దే. వి: చూ, రూ-డబ్బుర.

దెబ్బునెట్టు. దే. స. కి్రి. కప్పు: చూ, మూయు.

దభ్రము. సం. విణ. 1.=దబ్బర. మోసము. చూ, వంచన; 2. సన్ననినూలుపోఁగు: చూ, పోఁగు. 1.

దమథము. సం. వి. అ. పుం. 1 క్లేశము నోర్చు తనము, (బ్రహ్మచర్యాది క్లేశమును సహిం చేట): దమము, దాంతి; 2. దండనము: చూ, శిక్ష. 2.

దమనము. సం. వి. అ. న. 1. ఆణఁచేట. దమ ము; పుం. 2.=దవనము. రూ-దవనము (ఆని కొఁదఱు): చూ, రుచి. (వాసనమొక్క-); అం. 3. అస్త్రములలో నొకటి. చూ, అస్త్ర ములు. (చూ, బాణము. 1.); వా. 4. వ్యవ హారమున — యజ్ఞాదికర్తృవులకు చేయు ధర్మము. "దానదమన వికయాద్యధికార ములు."

దమనుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. ఒకమని: చూ, ముని 1; 2. కొరుఁడు: చూ, హాం పీరుఁడు. 2; విణ. 3. అణఁచేవాఁడు: దమి.

దమము. సం వి. అ. పుం. 1. దండోపాయము. చూ, దండిము 26; 2. చూ, దమథము. 1; 3. బ్రహ్మచర్యాదిక్లేశములనోర్చుట. దాంతి. (ఇంద్రియనిగ్రహము); 4: చూ,దమనము 1; 5.=దమ్మ. అడుసు. (నీరుపెట్టి దున్నిన నేల అనియు): చూ, బురద; అం. 6. మా నసిక పూజాకుసుమములు 16 లో నొకటి. చూ, మానసిక పూజాకుసుమములు.

దమయంతి. పా. నలునిభార్య (తనయందము చేతనితరులనుదమింపఁజేయునది: చూ, భార్య.

దమి. సం. విణ. (న్.ఈ.న్) చూ,దమయఁడు.3.

దమించే. సం. స. కి్రి అణఁగఁదొక్కు-: చూ, పిసుకు. 3. (రూ-దమియించే అనియు)

దమితుఁడు. సం. విణ. అణపఁబడినవాఁడు. (ఆచార్యాదులచేత శిక్షింపఁబడిన శిష్యు డు.):దాంతుఁడు. [డు: చూ, వశ్నా. 1.

దమునసుఁడు. సం. వి. స్. పుం.అగ్నిహోత్రు డు

దమ్మఁడు. సై. విణ =ధార్మిక. కపటములేని వాఁడు. హరిశ్చ. 4, ఆ. 101. చూ, నిష్క పటి. 2.

దమ్మము. సై. వి. 1.=ధర్మమ్: చూ,పుణ్యము1; దే. వి. 2. నాలుగుకాసుల నాణెము. చూ, తారము. (1)

దమ్మిడి. దే.వి. 1. పైస, అణాలో పండ్రెండవ వంతు, అయిదుకాసుల నాణెము: చూ, రువ్వ. 1; 2. రెండుకాసుల నాణెము. చూ, రువ్వ. 2.

దమ్ము. సై. వి. 1.=దమము. అడుసు: చూ,బురద, 2. నీరుకట్టి దున్నినదుక్కి- (చూ, బురద)

దమ్ములకొను. ద్వ. అ. కి్రి.అడుసగు,పంకిలమగు.

దమ్మలక. వా. వి: అడవట్టై - రూ- అడ్డ పట్టై. [స్నిషధము. 1.

దమ్యము. సం. వి. అ. పుం. వత్సేశ్వరము: చూ;

దయ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: అనుకంప-రూ- అనుకంపము, అనుకోశము, ఆర్ద్రనము. అహోబత, ఊ, ఓ, కరుణ, కాపేయము, కారుణ్యము, కృప, ఘృణ, ఘృణ్, ఘృణ, జనని, జుగుప్స, ణ, తా, ప్రేమ-రూ-ప్రే మము. (తె. ప) —అక్క-టిక-రూ- అక్క టికము, అక్క-సము, ఊబలాటము, ఒగచే డము, కనికరము, జోలి, నిబ్బరము (చూ, ప్రేమము); పా. 2. దీనికి ఉపమానములు. ఉన్మూర్తి, బుద్ధుఁడు; అం. 3. యోగయ

మాంగములలోనొకటి. చూ, యోగయమాంగము, (చూ. ఆంగము.9)

దయచేయు మి. అ. క్రి. 1. కరుణించు. పాండు. 5, ఆ. 154: చూ, రూ-దయసేయు; స. క్రి. 2. ఆచ్చే, ఆచ్చేకొను, ఇచ్చే, ఇడు, ఒసఁగు, ఒసవు. నిర్వ. 3, ఆ. 81 చూ, పెట్టు. 8, వా 3. కూర్చుండు; 4. రండు, రా; 5 పొందు, పో

దయసేయు. మి. అ. క్రి. చూ, రూ-దయచేయు (కరుణించుట.—కనికరించు, దయచేయు దయసేయు, నిబ్బరికించు (సం స) కరుణించు) [నము.

దయాధర్మమిచ్చేను జా దయతోఁగూడిన దా

దయాపరము. సం. విణ చూ, కరుణాపరము

దయాపరుఁడు. సం. విణ దయాళువు: చూ, సుకృతుఁడు. [శ్రుతులు.

దయావతి. అం. శ్రుతులు 22లో నొకటి. చూ,

దయాళువు. సం. విణ. ఊ చూ, దయాపరుఁడు.

దయిత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ 1. ప్రియురాలు. చూ, స్త్రీ; 2. ఆడుది: చూ, స్త్రీ

దయితము. సం. విణ. కోరఁబడినది. చూ, వాంఛ

దయితుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం 1. పాణినాథుఁడు: చూ, ప్రియుఁడు; విణ. 2. ఇష్టుఁడు: చూ, స్నేహితుఁడు. 1.

దయివాఱు. దే. అ. క్రి. రూ- దైవాఱు. 1.ఆతిథ్యించు.చూ,మన్మథించు, 2: చూ, పొరలిపాఱు.

దయ్యపుకంటికిఁబేలపుగింజ పెద్దది. లో. ఉదా. "అక్కటకటా! దయ్యంబనీకంటికిం బేలపుగింజయుం బెద్దదియ్యనే." (శృంగార నైషధము)

దయ్యము. సై. వి. 1=దైవము. పిశాచము. రాఘ. 3, ఆ. 23: చూ, భూతము; 2.=దైవము. దేవుఁడు. రాఘ. 3, ఆ. 23: చూ, వేలుపు; 3. విధి: చూ, బ్రహ్మ. 1. (అనికొందఱు.) (ఇదివిచార్యము)

దయ్యి. దే. అ. క్రి. 1 రూ-డయ్యి బలహీనమగు: చూ, పలియు; 2. కృశించు: చూ, శోషించు. (దరతెలిసికొనుట)

దర. సై. వి —ధర: చూ, పెల 1 (కొనఁదలఁచి

దరఖాస్తు. వా వి విన్నపము "వాఁటుదరఖాస్తు, నీటిదరఖాస్తు, పరీక్షదరఖాస్తు"లు.

దరణము. క్రి. వి —స్మరణము. ఎనిమిది డబ్బుల నాణెము. (దేశ్యమని శ. ర)

దరదము. సం. పి. అ. న. రూ-దారదము. ఇంగిలీకము: చూ, హింగుళము.

దరము. సం వి. అ. పుం, న. 1. భయము: చూ, బెఱుపు; 2 శంఖము: చూ, సంకు; 3. గొయ్యి, గుంట: చూ,రంధ్రము 1; అవ్య. 4. ఇంచుక "దరహాసము" : చూ, స్వల్పము. [హాస్యము. 1.

దరహాసము. సం. వి. అ. పుం చిఱునవ్వు: చూ,

దరి. సం. వి. ఈ స్త్రీ. 1. గుహ. కృత్రిమమైన (మనుజులుతవ్వినన) గృహాకారమైన పర్వతబిలము: చూ, రంధ్రము. 1. (చూ, పర్వతము); సై. వి. (1)= తీరము. గట్టు. పాండు. 4, ఆ. 40: చూ, గోధన్ను:(2)= తీరము. దగ్గఱ. సా. 3, ఆ. 232: చూ, సమీపము. 1; (3) మేర: చూ, సీమ. 1.

దరికొను. దే. అ. క్రి. 1 ఎరియు, కాలు (అనికొందఱు): చూ, మండు 1; వే్రి. 2. దరికొలుపు. [కుఁడు.

దరిజీ. వా. వి. కుట్రిపువాఁడు: చూ, సొచి

దరితుఁడు. సం. విణ. భయపడినవాఁడు: చూ, బెఱుపరి. [నము.

దరిద్రము. సం. వి. అ. న. లేమి: చూ, బీదత

దరిద్రుఁడు. సం. విణ: చూ, బీదవాఁడు.

దరిబేసి. దే. వి. దైవ్యముగలవాఁడు. దీనుఁడు. సై. 5, ఆ. 196: చూ, పాపిఁడి.

దరిమిలా. వా. క్రి. విణ. తరువాత. " దరిమిలా యీనాము" "దరిమిలాసంగతులు"

దరియాప్తు. వా. వి. రూ-చర్యాప్తు. విచారణ.

దరిసించు. వై. స. క్రి. 1.= దర్శ. చూచు: చూ, వీక్షించు, 2. కానుకగానిచ్చు: చూ, పెట్టు. 8; వా. 3. (కోపాదులచేత) ఉచిత ముగానిచ్చు. " నీకేమి ? నేనువానికిదరిసించు కొనెదను"

దరిసెనము. వై. వి.=దర్శనమ్. రూ-దర్సెనము. చేఁదరిసెనము, చేకానుక: చూ, లంచము.

దరుజో. దే వి. 1. గోడలకు పూయు సున్నపు గచ్చు: చూ, లేపనము. 2; 2. సున్నము తాళ్ళితో కలుపుట.

దరుమము. వై. వి =ధర్మమ్. న్యాయము: చూ, సత్యము. 1.

దరువు. వై. వి. 1. గీతివిశేషము; 2.=శృప. (సూళాది సప్తతాళములలో నొకటి): చూ, నూడకములు; వా. వి. 3. శరీరమండలి కండరాదుల బలము. " వీఁడుమునుపటివలె లేఁడు. ఒడలంతయు దరువుతీసినది ", 4. కొట్టుట. " పాఠమురానందున పంతులు పిల్లవానినొక్క దరువుతీసినాఁడు"

దరువుచేయు. వై. అ. క్రి: చూ, తాళగించు.

దరేఖానా. వా. అవ్య. 1. దిక్కు-లేని; 2. అంతులేని; 3. లెక్క-లేని.

దరోబస్తు. వా. వి. సర్వము.

దరోజ. వా. వి: చూ, రూ- గరిజీ.

దద్దుర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. దుర్గ: చూ, పార్వతి. 1.

దద్దురము. సం. వి. అ. పుం. 1. కప్ప: చూ, మండూకము. 1; 2. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1.

దర్భకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. దుర్గతినిబొందువాఁడు: చూ, మన్మథుఁడు.

దర్పణము. సం. వి. అ. పుం. 1. అద్దము: చూ, ముకురము; అం. 2. జన్యతాళములలో నొకటి: చూ, జన్యతాళములు.

దర్పము. సం. వి. అ. పుం. 1. గర్వము: చూ, హంకారము; 2. కస్తూరి: చూ, మృగనాభి; అం. 3. చూ, అథ్యాహృదయపరిజ్ఞానము; 4. అస్త్రములలో నొకటి: చూ, అస్త్రములు.

దర్పించు. సం. అ. క్రి. గర్వించు చూ, హంకరించు.

దర్బారు. వా. వి. 1. కచ్చేరి, కొలువుకూటము: చూ, సభ. 2; 2. దర్బారు ఆను రాగము: చూ, స్వరము. 2.

దర్భ. సం వి. అ. పుం. 1.=డబ్బ. కుథము, పవిత్రిము, కుశము. చూ, తృణము. 1; అం.2. అర్ఘ్యములు ఎనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, అర్ఘ్యములు.

దర్భముదిర్చిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. దబ్బయుంగరము. పాండు. 3, ఆ. 50: చూ, భూషణము 2.

దర్భలు. అం. కుశము, కాశము, యవము, దూర్వము,విశ్వామిత్రిము, ఉసీరము, కుందుర్ము, గోధూమము, వీర్యిహి, ముంజము (10)

దర్యాప్తు. వా. వి: చూ, రూ-దరియాప్తు.

దర్వి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. మిక్కిలిచిన్నగరిఁటె, మిళ్ళి, ఖజపము: చూ, పాత్రిము.6; తద్వి.— గరిఁటెకు, చిల్లుల గరిఁటెకు, కట్టగరిఁటెకు—: చూ, పాత్రిము. 6; 2. పాముపడగ: చూ, సర్పము.

దర్వీకరము. సం. వి. అ. పుం. పాము: చూ, సర్పము.

దర్వీపాకరసన్యాయము. పా. గరిఁటె సమస్తవస్తువులలోను మెలఁగుచున్నను ఆవస్తువుల రుచి దానికిఁదెలియదనుకీతి.

దర్శకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. చూచువాఁడు, ద్వారపాలకుఁడు: చూ, పేర్కొనువాఁడు; విణ. 2. చూపెడువాఁడు: దర్శయిత; 3. నేర్పరి: చూ, సమర్థుఁడు.

దర్శనము. సం. వి. అ. న. 1. చూపు: చూ, వీక్షణము; 2. కన్ను: చూ, లోచనము; 3. అద్దము: చూ, ముకురము; 4. తెలివి: చూ, బుద్ధి; 5. కల: చూ, స్వప్నము: 6. శాస్త్రము: చూ, శాస్త్రములు; 7. ధర్మము: చూ, పుణ్యము. 1; 8. =పరిశీలనము, కాసుక: చూ, లంచము. అం. 9. దశావస్థలలో నొకటి చూ, దశావస్థలు; 10. ద్వాదశావస్థలలో నొకటి: చూ, ద్వాదశావస్థలు.

దర్శపూర్ణమాసేష్టి. అం: చూ, హవిర్యజ్ఞములు.

దర్శని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-దర్శిని.

దర్శనీయము సం. విణ. చూడదగినది: చూ, వీక్ష్యము. 2.

దర్శము. సం. వి. అ. పుం. 1. అమావాస్య: చూ, సూర్యేందుసంగమము (చూ, తిథులు); 2. అమావాస్యనాడు చేయదగినయిష్టి: చూ, యజ్ఞము; 3. చూపు; చూ, వీక్షణము; అం. 4. స—మ—హీనతానములు 7 లో నొకటి: చూ, స—మ—హీనతానములు (చూ, సర్వతానములు)

దర్శయితృ. సం. విణ. (బు. ఈ. బు) చూపువాడు; దర్శకుడు. [చూ, హిమాంశువు

దర్శవిపత్తు. సం. వి. ద్. పుం. చేందమాను

దర్శించు సం. స. క్రి =పరిశించు చూచు చూ, వీక్షించు. [క్షీతము.

దర్శితము. సం. విణ. చూపఁబడినది: చూ, వీ

దర్శిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఉపరిభాగ: చూ, మార్గము. 1; వా. 2. చూపెడు ఒకానొక యంత్రము. " దూరదర్శిని "

దర్శనము. సై. వి.= చూ, రూ-దరిసెనము.

దలపము. సం. వి. ఆ. పుం. ముఖతోరణము: చూ, వారవారణము.(చూ, తనుతోరణము)

దలారి. దలాలి. వా. వి. తెరగరి.

దళిమము. సై వి. 1.=తలిమ: చూ, రూ-దిడిబము; దే. విణ. 2. సన్నము: చూ, సూక్ష్మము. 4.

దళ్లు. సై. వి.=జలు చూ, రూ-జేల్లు.

దవ. దే. వి. 1. చెఱుకుకొన: చూ, తలవాడి; 2. ధూళి. ఆం, భా. ద్వి. 220: చూ, రేణువు. 1.

దవంతి. దే. వి. ఆగడిత: చూ, పరిఖ.

దవగము. వా. వి. ఎండాకు చూ, సొరుగాకు.

దవడ. సై. వి.= చూ,రూ-దవుడ

దవనము. సై. వి.=దమనము. వాసనగల మూలిక.* చూ, రుచి.

దసము. సం. వి. అ. పుం. రూ-దాసము. 1. కార్చిచ్చు: చూ, వహ్ని. 1; 2. అడవి: చూ, విపినము.

దసరము. సై. వి.=దాస్యమ్. కొలుచే, సిసు పగకము. (దేశ్యమని శ. ర.): చూ, సేవ.1.

దవాగ్ని. సం. వి. ఇ. పుం. ఎరగలి: చూ, వహ్ని. 1.

దవారిబార్హ్మణులు. పా. నేపాళదేశపు బార్హ్మణులలో నొక తెగవారు: చూ, బార్హ్మణులు.

దవిష్ఠము. సం. విణ. మిక్కిలిదవ్వైనది: చూ, సుదూరము. (చూ, విప్రకృష్టము)

దవీయము. సం. విణ. =దవ్వు. (న్. ఈ. న్) —సై.—

దవు. సై. విణ=దవీయ: చూ, రూ-దవ్వు.

దవుడ. సై. వి.=ధాడా. తాలువు. (రూ-దవడ-దాఢువ-దౌడ) బుగ్గలోపలిభాగము. (దేశ్య మని. శ. ర.): చూ, పెలవి.

దవుడనకాలుపట్టుకొను దే. ఆ. క్రి: చూ, పణతలపడు. ఆం, భా. తృ. 104.

దవుడు. సై వి.=యూ-దౌడు. ధారితకమ్. అశ్వగతి: చూ, హయము; 2.=ధావనమ్: చూ, పరుగు. 2; 3. దండయాత్ర: చూ, యుద్ధము.

దవ్వగు. దే. వి. రూ-దొరు. కాంతి చూ, వెలుతురు. 1 [ము. 2.

దవురుగల్లి. వా. వి. మెడనగ చూ, భూషణ

దవ్వ. దే. ని. గూర్చినడిని మెత్తనిభాగము. చూ, ఏకద్విబీజదళ పృక్షములు.

దవ్వు. నై. విణ. దవీయము. (రూ-దివు దొ-గొవు) భార. ఆది 2, ఆ 163. చూ, రూ-దివు

దశ. సం వి. ఆ. స్త్రీ 1 =దెస కాలకృత మైనస్థితి. "సుకర్మమహాదశ మహారాజయోగమునుఇచ్చును". చూ, పాటు (ఆవస్థ). 2 దీపపుపత్తి చూ, పత్తి. 2; బ 3. బద్దె చూ, పత్తె. [వాఁడు: చూ, రావణుఁడు.

దశకంఠుఁడు సం. వి. ఆ. పుం. పదికంఠములు

దశకము. ం. స. ఈరేను. చూ, పది.

దశకుమారచరిత్రము. అం. ఈగర్గించుసునుదండి వాగ్విసెను: చూ, కావ్యనాటకములు.

దశకోటి. అం. చూ, సంఖ్యాభేదములు.

దశక్షోభములు అం. మునగ, ముల్లంగిదుంపలు, మోదుగ, చింత, చిత్రమూలము, అల్లము, వేఁప, గుమ్మడు, ఉత్తరేణి, వాఁకుడు. (ప్లీహ అనాహగుల్మఉదగ శోథరోగములు హరించును)

దశదానములు. అం: చూ, దానములు.

దశనము. సం. వి. అ. న. 1. కవచము: చూ, వారవారణము. పుం. 2. దంతము. (దీని చేతవనితలయధరమును గొఱుకుదురు:) చూ, పల్లు. 2; 3. శిఖరము: చూ, సుద. 3.

దశనవాసస్సు. సం. వి. స్. న. పలుచలువ: చూ, పెదవి.

దశబలములు. అం. బుద్ధి, క్షాంతి, వీర్యము, ధ్యానము, జ్ఞానము, కృప, శీలము, బలము, దానము, ఉపేక్ష.

దశబలుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం:చూ, బుద్ధుడు.1.

దశభూమీశుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, దశార్హుఁడు.

దశమము. అం. లగ్నకారకర్తవ్యములు 12 లో నొకటి (రాజ్యము, ఆజ్ఞ, కర్మ, కీర్తి, ఉద్యోగము, మానము, జీవనము, వాణిజ్యము, కృషి, నిధి, శుశ్రూష, ఊగవు, జానువు, దత్తపుత్రుఁడు, ప్రభుసమ్మానము, రాజాజ్ఞ): చూ, లగ్నకారక కర్తవ్యములు.

దశమాంశ. అం షోడశవర్గులో నొంటి (లగ్నమును పది సమభాగములు చేయుటచే దశమాంశయనిపేరు. దశమాంశ కనుఁగొనవలసిన గ్రహమేరాసి యందెన్నవభాగమునందున్నదో దలుపుకొనవలెను గ్రహమొజ రాశియందున్న యెడల నారాసి మొదలుగను, యుగ్మరాశియందున్నయెడల నారాసికి 9 వరాసి మొదలుగను బయినఁజెప్పిన రీతిని గ్రహమెన్నవభాగమందున్నదని కనుఁగొనఁబడెనో నన్నవరాసి దశమాంశయనఁబడును. ఆరాశ్యధిపతియే దశమాంశాధిపతియగును): చూ, షోడశవర్గు.

దశమి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పక్షమునందు పదియవతిథి. "విజయదశమి": చూ, తిథి. (చూ, తిథులు); విణ. న్. 2. మిక్కిలిన్న ర్ధుఁడు:చూ,వృద్ధుఁడు.1; విణ.3. పదియవది.

దశమిమ్లుఁడు. సం. విణ. 1. నష్టవీర్యుఁడు; 2. ముదుసలి. చూ, వృద్ధుఁడు. 1.

దశము. అం: చూ, సంఖ్యాభేదములు.

దశరంధ్రిములు. అం. (2 ముక్కు, 2 కన్ను, 2 చెవి, 2 మూత్ర-మలద్వార, వాక్కు, బ్రహ్మరంధ్రిములు; స్త్రీలకు స్తనరంధ్రిములు 2, గర్భమార్గమునందొకటి అధికముగ గలవు)

దశరథుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. సూర్యవంశపురాజు (పలుదిక్కులను రథములుగలవాఁడు): చూ, రాజు. 1.

దశరూపకములలక్షణములు అం 1 నాటకము, 2 ప్రకరణము, 3 భాణము, 4 ప్రహసనము, 5 డిమము, 6 వ్యాయోగము, 7 సమవాకారము, 8 ఈహామృగము, 9 పీథి, 10 ఈహామృగము, (10) (వీనిలక్షణము లాయాపదముల కడ వివరింపబడియె): చూ, రూపకములు.

దశరూపభృత్తు సం. వి. ద్. పుం వెన్నుడు చూ, విష్ణువు. 1.

దశరూపము అం. ఈగర్భితమును ధనంజయుడువారిసెను: చూ, కావ్యనాటకములు.

దశలక్ష. అం: చూ, సంఖ్యాభేదములు.

దశలు అం 1. బాల్య, యౌవన, కౌమారములు మఱియు వార్ధక్యము: చూ, అవస్థలు; 2 గవి, చంద్రి, అంగారక, బుధ, బృహస్పతి, శు, శని, రా, కేతు దశలు (9)

దశవిధకావ్యగుణములు. అం. శ్లేషాది: చూ, కావ్యగుణములు.

దశవిధగమకములు. అం. ఆరోహణము, అవరోహణము, స్ఫురితము, కంపితము, ఆహతము, పరిత్యాహతము, తిరిపుళ్ళము, ఆందోపము,మూర్ఛన.(10) (చూ,15.గమకములు.)

దశవిధధాతువులు. అం: చూ, ధాతువులు.

దశవిధనాడులు. అం: చూ, నాడులు.

దశవిధనాదములు. అం: చూ, నాదములు.

దశవిధనియమములు. అం: చూ, నియమములు.

దశవిధప్రళయములు. అం: చూ, ప్రళయములు.

దశవిధపాశుపురి. అం: చూ, పురులు.

దశవిధబ్రాహ్మణులు. అం. "దేవోమునిర్ద్విజోరాజా వైశ్యశూద్రౌ బిడాలకౌ। పశుర్మ్లేచ్ఛశ్చండాలో దశవిప్రాఃప్రకీర్తితాఃII(చావిడగౌడాదిభేదములచే నలరుమండు బ్రాహ్మణశాఖలవారియందుగలగుణకర్మాదులనానుసరించిదేవ,ముని, ద్విజ, క్షత్రియ, వైశ్య,శూద్ర, బిడాలక, పశు, మ్లేచ్ఛ, చండాలురను భేదముగలవాగుదుండిరని స్మృతికర్తలు నిర్ణయించిరి: చూ, బ్రాహ్మణులు.

దశవిధమన్మథాస్త్రములు. అం: చూ, దశాస్త్రములు.

దశవిధశాస్త్రలక్షణములు. అం: చూ, శాస్త్రలక్షణములు.

దశవిధసద్గుణములు. అం: చూ, సద్గుణములు.

దశశీర్ష్ము. అం: చూ, శస్త్రములు.

దశసహస్రము. అం: చూ, సంఖ్యాభేదములు.

దశాంగధూపము. అం. తేని, మంచివాసనగలముస్తలు, మంచిసెయ్యి, గంధకము, మహిసాక్షిగుగ్గిలము, అగరుచెక్క, జాతిపుష్పము, సరళదేవదారుబంక, శిలారసపుజిగురు, ఆనాలు (10) వీనిని చూర్ణించి ధూపముచేసిన పసిపిల్లల వ్యాధులును, భూతబాధలును హరించును)

దశాంశమానము. పా ఒకానొక మానము

దశాకర్ణి. సం. వి. న్. పుం. దివ్వ చూ, స్నేహాళము. [మా, శస్త్రములు.

దశాక్షము. అం. శస్త్రములు 47 లో నొకటి:

దశానామేకదశన్యాయము. పా. ఏదియో కొంతమట్టుకు ఖర్చుచేయవలసి వచ్చినపుడు ఇంటొకకొంచెము సహింపవలెను. పదిలోపదునొకండు అనురీతి. [పరిమాణాదులు.

దశాపరిమాణములు. పా: చూ, గర్భితముల దశా

దశార్హుడు. సం. వి. అ. పుం చూ,బుద్ధుడు.1.

దశాలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కంచెకోట: చూ, పాశీచీనము. 1.

దశావతారములు. అం: చూ, అవతారములు.

దశావతారుడు. సం. వి. అ. పుం. వెన్నుడు: చూ, విష్ణువు. 1.

దశావస్థలు. అం. పరిష్వము(చేచేటు), మనస్సంగమము (తలచేట), సంకల్పము (కోరిక), జాగరము, కార్శ్యము (అరుచి), అరతి (చిక్కుట), అలజ్జ (సిగ్గువిడుచుట), ఉన్మా

దము (అఱుమేట), మూర్ఛ, మరణోద్యమము (చేమ్మెట) (10). చూ, అవస్థలు. (చూ, కానును 8)

దశాహము. సం. వి. అ. పుం. మ్మతిపొందినవాని కిఁబదియవనాఁడుఁజేయు శార్ధము. చూ, శార్ధము

దశేంద్రియములు అం నేశార్ధి —. చూ, దశోపనిషత్తులు. అం: చూ, ఉపనిషత్తులు (చూ, తైత్తిరీయ బ్రాహ్మణము)

దష్టము. సం. విణ. కఱవఁబడినది.

దసరా. సై. వి.=దళరాతర్ది దేవీనవరాత్రి

దసిలీ. దే. వి. 1 ఒకరకముపట్టు కళా. 2, ఆ 15: చూ, మొగ్గపట్టు (చూ, పట్టు 17), 2 పదులు, పరిత్యాగము: చూ, విమోచనము.

దసుపంది. దే. వి. గుర్రిద్దులాటకు జెట్టీలను గూర్చువాఁడు.

దసెన. దే. వి. ఒకానొకాయుధము. చూ, దస్కతు. వా. వి: చూ, సంతకము.

దస్తరము. వా. వి: చూ, రూ-దస్త్రము.

దస్తా. పా. వి. 1. ఇరువదినాలుగు కాగితములు (తావులు): చూ, పటపత్రిను; 2. ఇరువదినాలుగు బాణములకట్ట. చూ, బాణము. 1

దస్తావేజు. వా. వి. వ్రాతపూర్వకమైన సాధనము: చూ, పత్రిను.

దస్తు. వా. వి. 1. పోగుచేసినసొమ్ము: చూ, విత్తము. 1; 2. పనూలయిన సొమ్ము: చూ, విత్తము. 1; 3. ధనము: చూ, విత్తము. 1.

దస్తూరీ. వా. వి. 1. చేవ్రాత: చూ, వ్రాలు; 2. ఇతరులవ్రాత: చూ, వ్రాలు; 3. చేవ్రాలు. చూ, సంతకము.

దస్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. పగతుఁడు: చూ, శతుర్వు. 1; 2. దొంగ: చూ, మ్రుచ్చు. 1.

దస్రులు. అం. అశ్వినీదేవతలు (రోగములను తొయింపఁజేయువారు): చూ, అశ్వులు.

దస్త్రము. వా. వి: చూ, రూ-దస్తరము.

దహనము. సం. వి. అ. న. 1. కాల్చుట: ఓమము; పుం. 2. చిత్రిమూలము *: చూ, వహ్ని సంజ్ఞికము; 3 జీడి*: చూ, భల్లాతకి.

దహనసంస్కారము పా చూ, అగ్నిసంస్కారము

దహనుఁడు సం. వి. అ పుం. 1. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1, విణ. 2 దుష్టుఁడు. చూ, వ్యాళుఁడు 2. [లుఁగు. 5.

దహించు సం స. క్రి కాల్చు: చూ, దె

దళకొను దే. అ. క్రి రూ-దళముకొను, దళగించు, అధికమగు: చూ, హెచ్చు. 3.

దళగించు. దే. అ. క్రి —పై —

దళనము. సం. వి అ. న. 1. ఖండించుట చూ, హత; 2. చీల్చుట, భేదించుట: చూ, విదారణము. 1.

దళము. సం. వి. అ. న. 1.ఆకు: చూ, పర్ణము. 1; 2.=దడము-దణా. దండు: చూ, సేన. (తెనుఁగు అని కొందము); 3: చూ, హరిదళము; 4. భాగ్యము, ఆదృష్టము: చూ, సంపత్తి; దే. వి. (1) ఆధిక్యము: చూ, హెచ్చు. 2; విణ. (2) అధికము. స్వా. 5, ఆ. 51: చూ, హెచ్చు. 1; (3) తఱుచు, ఒత్తడము: చూ, మొత్తము; (4) దట్టము: చూ, సాంద్రిమ. 2.

దళముకొను. దే. అ. క్రి. 1: చూ, రూ-దళకొను; పై. 2. దళముకొలుపు.

దళవరి. దే. వి. (దళము + వరి) 1. ఒకరకము పల్లు: చూ, ధాన్యము; పై. వి. 2.=దళవాహి. సేనాధిపతి: చూ, సైనికుఁడు.

దళవాయి. పై. వి. 1.=దళవాహి. (రూ-దళ్వాయి-దళవరి): చూ, సైనికుఁడు; 2. రూ-దళ్వాయి. సుంకరిసహాయుఁడైన యుద్యోగస్థుఁడు.

దళవాహి. సం. వి. ఇ. పుం.=దళవాయి-దళవరి: చూ, సైనికుఁడు. [జాతి.

దళసంచే. దే. వి. (దళము + సంచే) దళము

దళసరి. స్వ. వి. (దళము + సరి) 1. ఘనత: చూ, సాంద్రము. 2; విణ. 2. తఱుచే చూ, దళము (3); 4 మందము, దోసు: చూ, విలంబనము. 1; వా 5. పుగాసు, (పొడవు వెడల్పు ఎత్తు అనుమాఁ చింటిలో నొకటి) "ఆ కమ్మి అడుగున్నర దళసరికలదు", 6. చిక్కన. "ఆకాగితము దళసరి."

దళసూచి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ముల్లు చూ, సితాగ్రము; [విశేషని*.

దళస్నుహి. సం. వి. ఈ స్త్రీ. చూ, సుఖ

దళించే. సం. స. కి్రి 1. ఖండించే. చూ, సెలగు; 2. నిర్భేదించే చూ, భేదించే

దళితము. సం. విణ. 1 భేదింపఁబడినది. (ఖండింపఁబడినది (అనియు): చూ,విచ్ఛిన్నము. 3; 2. వికసించినది: చూ, హసితము. 1.

దసుఁకు. దే. వి. భయము: చూ, వెఱపు.

దళ్వాయి. వై. వి.=దళవాహి: చూ, రూ-దళవాయి.

దా

దా. దే. విణ. 1. రూ-డా: చూ, సవ్యము. 1; వా. ఆవ్య. 2. రా, రమ్ము (ఉత్తరసర్కారులలోవాడుక)

దాంతి. సం. వి.ఈ. స్త్రీ:చూ, రూ-దమము.3.

దాంతుఁడు. సం. విణ. రూ-దమితుఁడు. 1. గురు శిక్షితుఁడు: చూ, శిష్యుఁడు; 2. ఆడపఁబడినవాఁడు; 3. తపఃక్లేశము నోర్చువాఁడు.

దాంపత్యము. సం. వి. అ. న. ఆల్మగలభావము.

దాంభికుఁడు. సం. విణ.=డాంబికుఁడు: చూ, పాక్షికుఁడు.

దాఁక దే. కి్రి: చూ, రూ-దనుక.

దాఁకొను. దే. అ కి్రి. (దాఁగు + కొను): చూ, మఱుఁగుపడు.

దాఁగనముర్చిచ్చెలు. దే వి. బ: చూ, రూ-డాఁగనముర్చిచ్చెలు. :చూ, సజ్జె).

దాఁగరి. దే. వి. పరిసేవకము: చూ, స్వానము

దాఁగిపవాఁడు. దే. విణ: చూ, డ 11.

దాఁగిలిమూఁతలు. దే. వి. బ: చూ, రూ-డాఁగనముర్చిచ్చెలు.

దాఁగిలిముర్చిచ్చెలు. దే. వి. బ —వై.—

దాఁగు. దే. అ. కి్రి: చూ, రూ-డాఁగు.

దాఁగుఁనను దే. అ. కి్రి.—వై.—

దాఁగురించే దే. స. కి్రి. 1. దాఁచే. చూ, మఱుఁగు; 2. చూ, వంచించే.

దాఁగురింత. దే. వి.=దాఁగురించేట.

దాఁగురింతలు. దే. వి. బ. చూ, రూ-డాఁగనముర్చిచ్చెలు.

దాఁగురుమూఁతలు. దే. వి. బ.—వై.—

దాఁచియుంచే. వా అ. కి్రి: ఇల్లడయిడు.

దాఁచే దే. వే్రి: చూ, రూ-దాఁగురించే. హరిశ్చ. 3, ఆ. 20.

దాఁచేట. వా. వి: దాఁపఱికము, దాఁపుడు, దాఁపురము, బందు. (సం. ప).—ఉపగూహనము, గుప్తి, గూహనము, గోపనము. (చూ, బందు)

దాఁటడుగుపరుపడి. ఆం: చూ, విసరులు.

దాఁటడుగుమొన. ఆం. 1.—వై.—; 2. మొనలు 12 లో నొకటి: చూ, మొనలు.

దాఁటరి. దే. వి. కప్ప: చూ, మండూకము. 1,

దాఁటించేవాఁడు. వా. విణ: చూ, ఉత్తారకుఁడు.

దాఁటు. వై. వి. 1. వర్గము: చూ, సమూహము; ద్వ. వి. 2. ప్లుతగతిభేదము: చూ, వాయము; దే. వి. 3. లంఘనము: చూ, లంఘు; వై. వి. 4.=ధాటీ. దండయాత్ర:

చూ, యుద్ధము, 5.=ధాటీ దండు. చూ, సేన. 1; వా. 6. లెప్పించేకొనిపోవుట; అ. క్రి. 7. చూ, లంఘించు; స క్రి. 8. చూ, తరించే, 9. అంగవించే, అడుగు పోఁటు, అతకరించే, అవధుళించే, ఒత్తరించే, కడచే, గుఁపించు, జేవదాఁటు, తప్పు, తటీయు, తలకడచే, తుటారించే, మీఱు, మేర మీఱు, వాలు. (సం. ప).—అంతరించే, అతిక్రమించే, ఉల్లంఘించే, క్రమించే (చూ, వాలు 12.)

దాఁటుకట్టు. ద్వ. అ. క్రి. గుంపుగూడు: చూ, సంతనకట్టు 1

దాఁటుకొను. దే అ. క్రి. చూ, లంఘించే

దాఁటుట. వా. వి. చూ, లంఘ.

దాఁటుడుపల. దే. వి. ఒకానొకపల: చూ, పల. 1.

దాఁటుపరుపడి. అం. చూ, పరువర్లు.

దాఁటులు. వా. వి. బ. పేరెములు చూ, లంఘ.

దాఁపన. దే. వి. దాఁచేట.

దాఁపరము. దే వి. రూ-దావరము. దొంగిలించేట: చూ, మ్రుచ్చిలి.

దాఁపరించే దే. స. క్రి. 1. దొంగిలించే: చూ, మ్రుచ్చిలించే; వా. 2. తగులుకొను, వెంబడించే. (వీఁడు నాకుదాఁపరించినాఁడు.)

దాఁపరీఁడు. దే. వి. (దాఁపరము + ఈఁడు) దొంగ: చూ, మ్రుచ్చే. 1.

దాఁపతీకము. దే. వి. (దాఁపన + తీకము): చూ, దాఁచేట.

దాఁపు. దే. వే్రి. చూ, రూ-దాఁచే.

దాఁపుడు. దే. వి: చూ, దాఁచేట.

దాఁపురము. దే. వి. 1.—పై.— కళా. 6, ఆ. 255; 2. దాఁచినసొమ్ము. సా. 2, భా. 185: చూ, విత్తము. 1.

దాక. పై. వి. 1.=దాక్షా*: చూ, స్వాదుఫల; దే. వి. 2. బోగిణీ: చూ, పాత్రిము. 6; 3. వెడల్పునోరుగలఆటిక: చూ, పాత్రము. 6.

దాకలి దే. వి. (దాయి + కలు): చూ, రూ-డాకలి.

దాకల్లు దే. ని. (దాపు + కల్లు) 1.—పై —; 2. బండికింటి కడకమ్మి. కమ్మి (సం. ప) నేమి. [చూ, సమీపించే.

దాకొను. దే. అ. క్రి. (దాఁపు + కొను):

దాక్షాయణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1 గౌరి: చూ, పార్వతి. 1; 2. రోహిణీనక్షత్రిము: చూ, నక్షత్రిము. 1; 3 అశ్వినీనక్షత్రిములు: చూ, నక్షత్రిము 1; 4. నేల: చూ, భూమి 1

దాక్షిణాత్యము. సం. వి. అ పుం. గర్దభ, బోరుప: చూ, హరివాహనుఁడు. (సంపాతి తమ్ముఁడు.—అరుణాత్మజుఁడు, జటాయువు, జరాయువు: (చూ, హరివాహనుఁడు.)

దాక్షిణాత్య. అం. 1 చూ, పంచమజభాషలు. (చూ, భాష. 1); 2. చూ, శేన్నషడ్జక జభాషలు. (చూ, భాష. 1.)

దాక్షిణేయుఁడు. సం. విణ: చూ, రూ-దక్షిణ్యుఁడు. [టము.

దాక్షిణ్యము. సం. వి. అ. వ: చూ, మొగమా

దాక్షిణ్యుఁడు. సం. విణ: చూ, రూ-దక్షిణ్యుఁడు.

దాగలి. దే. వి: చూ, రూ-డాకలి.

దాచిని. వా. వి: చూ, రూ-దాల్చిని.

దాజపండాబార్హ్మణులు. పా. పాశుపేనులు. చండపరిచండులను నామాంతరముసయిత ముకలదు. వీరు గోబిల, చార్హ్యాయణ సూత్ర ములకుఁ జెందినవారు. కొంఎతీపుడు కృష్ణ యజుర్వేదము నవలంబించుమన్నాఁగు: చూ, ఉత్కళులు (చూ, బార్హ్మణులు)

దాటాయి. పై. వి: చూ, బాలక్రీడ.

దాడి. పై. వి. 1.=ధాటీ. దండయాత్ర: చూ, యుద్ధము; 2.=ధాటీ. దండు: చూ, సేన. 1; 3. గడ్డము: చూ, శ్మశ్రువు.

దాడింబ. నై. వి.=దాడిమము (చూ-దాడినిమ్మ-దాడిమ్మ-దానిమ్మ-దాళింబ - దాళిమ్మ)*. చూ, రక్తబీజము. [లక్ష్మీ 2,పి 60

దాడికాఁడు. నై వి. చూ, నేగులవాఁడు

దాడిచేయు. వై. అ కి. చూ, దండెత్తు

దాడినిమ్మ. నై. వి.= చూ, చూ-దాడింబ

దాడిమపుష్పకము. సం. ఏ. అ పుం. గోహిణి, గోహితకము*. చూ, సులు మాడుగు

దాడిమము సం వి. అ. పుం 1.=దాడింబ*: చూ, దాడింబ; 2. ఏలకి* చూ, పత్రిల

దాడిమి. సం వి. ఇ. పుం=చూ,దాడింబ*

దాడిమ్మ. నై వి.=దాడిమ.—నై.—

దాడియాడు ద్వ. స. కి. మారొక్కను: చూ, పరితిష్ఠటించు.

దాఢ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=1.దౌడ కోఅపల్లు చూ,పల్లు. 1; 2. గుంపు చూ, సమూహము

దాణ. నై. వి.=ఖాదన. ఎడ్లుగుఱ్ఱములులోనగు వాని యొకరకముతిండి: కాణము, ఖాణము. (సం.ప)—ఖాదనము

దాణము. దే. వి. శుల్కము: చూ, సుంకము.1.

దాణుధోడ. అం. విసరులు 15 లో నొకటి. చూ, విసరులు. [చూ, పదాన్యుడు.

దాత. సం. విణ.(బు. ఈ. బు.)ఇచ్చువాఁడు;

దాతము. సం. విణ. దతము, నఱుకఁబడినది: చూ, పృక్తము. [చూ, పట్టెడ. 6.

దాతికట్ట. దే. వి. (దాయి + కట్ట) దాదుంగ:

దాత్యూహము. సం వి. ఆ. పుం. 1: కర్కరాంకము, కాలకంఠకము-రూ-కాలకంఠము, కాకమద్గువు, జలరంకము, జలరంజి. (తె. ప).—కూఁకటిగుడ్డంగి- రూ-కూసురుగుండఁగి-కూసురుగుండె; 2: చూ, వానకోయిల. [లవిత్రిము.

దాత్రిము. సం. వి. ఆ. న. కొడవలి: చూ,

దాదాఁపు. దే. వి. (దాఁపు + దాఁపు) మిక్కిలి సమీపము: చూ, సమీపము. 1.

దాది. నై. వి.=ధాత్రి. రూ-దాదెలి. (సం. ప.) అంకపాళి,ఉపమాత,ధాత్రి (చూ, మాల.1)

దాదెలి. నై. వి =—నై— [దాతికట్ట.

దాదుంగ. దే. వి (బాయి + దుంగ) చూ,

దానపంచకము. అం. సంపాద్యప్రతము,ఉత్సర్గము, సంపాద్యప్రధనోత్సర్గము, స్వయంగాగ్రహము, అతి మోక్షము. (5) [చేయు. 2.

దానమిచ్చు. మి. స. కి. ఇచ్చు. చూ, దయ

దానము. సం. వి. అ న. 1. ఈవి. చూ, విత రణము; 2. ఏనుఁగుకపోలనుపము: చూ, మదములు (చూ, హస్తి); 3. పాలనము. చూ, రక్షణము; 4. ఛేదనము: చూ, పర్ధనము. 2; 5. శుద్ధి: చూ, శోధనము. 1; అం. 6. చతురుపాయములలో నొకటి (ఇది విదువిధములు.— తనకుఁగల ధనమంతయు నిచ్చుట, ఎక్కఁడనేని ధనముతీసుకొన్నచో దానికిఁ దానునుకూలుఁడై యుండుట, అపూర్వవస్తువులనిచ్చుట, ఒకని ధనముఁబుచ్చుకొనఁబర్వర్తింపఁజేయుట, అప్పు తీర్చుట): చూ, ఉపాయములు; 7. ఉపాయములు 7 లో నొకటి: చూ, ఉపాయములు; 8.నాయకుఁడు నాయికయొక్క కోపమునుపోఁగొట్టునపుడు ఉపయోగించెడు ఉపాయములు 6 లో నొకటి: చూ, ఉపాయములు; 9:చూ, రాజ ముఖ్యగుణములు; 10. ధనగతి త్రియమునందొకటి: చూ, ధనగతిత్రియము (చూ, త్రియము); పా. 11. దీనికి ఉపమానములు.—బలి, కర్ణుఁడు, దధీచి, శిబి, మేఘము, కల్పవృక్షము, కామధేనువు, చింతామణి. [నొకటి: చూ, నియమములు.

దానముచేయుట. అం. నియమములు 10 లో

దానములు. అం. 1. దశదానములు.— గోదానము, భూదానము, తిలదానము, హిరణ్యదానము, ఆజ్యదానము, వస్త్రదానము,

ధాన్యదానము, గుడదానము, కార్పాసదానము, లవణదానము; 2 షోడశమహాదానములు.—గోదానము, భూదానము, తిలదానము, హిరణ్యదానము, రత్నదానము, విద్యాదానము, కన్యాదానము, దాసీదానము, శయ్యాదానము, గృహదానము, అగ్రహారదానము, రథదానము, గజదానము, అశ్వదానము, ఛాగదానము, మహిషీదానము; మఱియొకవిధము.—తులాపురుషము, హిరణ్యగర్భము, బ్రహ్మాండము, స్వర్ణము, పంచలాంగలము, స్వర్ణధేనువు, భూగోళము, కనకపర్వతము, కామధేనువు, కల్పవృక్షము, రజితపర్వతము, సహస్రధేనువు, సాలంకృత హేమనృషభము, సాలంకృత లక్ష్మీప్రతిమ, సాలంకృత సప్తార్ణవము, సప్తసముద్రము, గజము, సర్గచ్ఛాయ. (18)3; చూ, దానము 6, 8, 9, 10)

దానవారి. సం. వి. ఇ. పుం. దేవుఁడు: చూ, వేలుపు. |చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

దానవుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రక్కసుఁడు.

దానవులు. ఆం. కశ్యపునకు దనువునందుగల్గిన సంతతి. వీరునూఱుమంది ద్విమూర్ధుఁడు, శంకుకర్ణుఁడు, హయశిరుఁడు, అయోముఖుఁడు, శంబరుఁడు, కపిలుఁడు, వామనుఁడు, మారీచి, మఖసంతుఁడు, ఇల్వలుఁడు, సృమణుఁడు, విక్షోభనుఁడు, కేతువు, కేతువీర్యుఁడు, శతహ్రదుఁడు, మహాబలుఁడను తారకుఁడు, వైశ్వానరుఁడు, పులోముఁడు, విదారిణమహాశిరుఁడు, స్వర్భానువు, వృషపర్వుఁడు, విపర్చిత్తి ఇత్యాది. స్వర్భానువునకుఁ బ్రభయు, పులోమునకు శచియు, హయశిరునకుపదానవియు, వృషపర్వునకు శర్మిష్ఠయుఁ బుత్రికలు. పులోమ, కాలకలు వైశ్వానరునకుఁ బుత్రికలై మారీచునకు భార్య లైరి. పులోమయందుఁ గ్రీనవారు పౌలోములు (60000) కాలకయందలి సంతానము కాలకేయులు (1400) హిరణ్యపుర నివాసులు శతహ్రదునకు మూషకుఁడు, హుండుఁడు కల్గిరి. సుందునివలనఁ దాటకియందు మారీచుఁడు పుట్టెను. సంహ్లాదునకు గొప్ప దపఃఫలులగు నివాతకవచులనఁ బడు మూడుకోట్లమంది పుట్టిరి. వీరు మణిపతీపుర నివాసులు (విద్యార్థికల్పతరువు)

దానశౌండుఁడు. సం. విణ. మిక్కిలీయీవికాఁడు: చూ, వదాన్యుఁడు.

దానహీనుడఁగురాజు. అం. అపరికాశములు 9 లో నొకటి: చూ, అపరికాశములు.

దానింబ. సై. వి.=దాడిమః: చూ, రూ-దాడింబ. (దీని నేరు చెక్క కషాయము సేవించిన వేగులలోనుండెడు పాడుగైనపాములు పడిపోవును. చేతకాయ అతి సారాదులకు మంచిది.)

దానిమ్మ. సై. వి.=—సై—

దాపనము. సం. వి. అ. న. దండుగగొనుట.

దాపరము. దే. వి: చూ, రూ-డాపురము.

దాపరించు. దే. అ. క్రి: చూ, సిద్ధించు

దాపల. దే. వి. రూ-డాపల: చూ, సవ్యము.1.

దాపలించు. దే. అ. క్రి. రూ-డాపలించు. 1. చేట్టివచ్చు. భార. శల్య. 2, ఆ. 267: చూ, చలగొను; 2. చేట్టుకొను: చూ, పేష్టించు.

దాపించు. దే. అ. క్రి: చూ, సమాపించు.

దాపితుఁడు. సం. విణ. రూ-దాయితుఁడు: చూ, సాధితుఁడు.

దాపు. దే. వి. 1 భయము: చూ, వెఱపు; 2. దగ్గఱ: చూ, సమీపము. 1; స. క్రి. 3. చెక్కు: చూ, వాఱు. 1.

దాపురము. దే. అ. క్రి. చూ, సిద్ధించు.

దాపురము. దే వి: చూ, రూ-డాపురము.

దాప్యము. సం. విణ. దండుగఁగొనఁదగినది.

దాబు. వా. వి. ఒకానొకపిట్ట: చూ, పక్షి.

దామని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=దామెన: చూ, సూత్రీము. 1.

దామము. సం. వి. న్ పుం, న. 1. తలుగు చూ, సూత్రీము. 1; 2 హారము: చూ, భూషణము. 2.

దామర. దే. వి. 1. ఉరితాళ్ళాడు. వసు. 4, ఆ 132: చూ, సూత్రీము. 1; 2. చూ, రూ-దామెరి.

దామెన. వై. వి.=దామనీ. పెక్కు తలుసులుగల నిడివితాళ్ళాడు: చూ, సూత్రీము. 1.

దామెర. దే. వి. రూ-పలుదామెర. మండలాకారకుష్ఠవ్యాధి: చూ, మండలము. 3.

దామోదరాయనమః. అం. శమదమాది షట్కసంపత్తిఫలనసంస్కరింపఁబడిన శుద్ధమనస్సునఁజేఁబొందఁదగిన వస్తువుకొఱకు నమస్కారము. చూ, ఓమ్.

దామోదరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. వెన్నుఁడు. (తులసీమాలిక యుదరమందు గలవాఁడు): చూ, విష్ణువు. 1.

దాయ. వై. వి.=దాయాదఁ. 1. సగోత్రీఁడు: చూ, సంగధుఁడు. 2. పగతుఁడు: చూ, శత్రువు.

దాయఁగట్టు. దే. స. క్రి: చూ, ఉత్తుకట్టు.

దాయము. సం. వి. అ. పుం. 1. పంచుకొనఁదగిన తండ్రిసొత్తు: చూ, విత్తము. 1; 2. ఈవి: చూ, వితరణము; 3. ఆరణము: చూ, హరణము; 4. కట్నము: చూ, లంచ చేము; 5 ఉల్లకుట్టువాటు: చూ, శబ్దము. 2; దే. వి. (1) ఆపద: చూ, విపత్తు, (2) పాచికలు గవ్వలు మొదలైనవాని యందలి పందెము: చూ, వ్యవహారము. 4; (3) గవ్వలాట: చూ, వ్యవహారము. 4.

దాయాదుఁడు. సం వి. అ. పుం.=దాయ. 1. జ్ఞాతి: చూ, సగంధుఁడు; 2. కొడుకు: చూ, పుత్రీఁడు. 1.

దాయి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్) 1 ఇచ్చేవాఁడు: చూ, పదాన్యుఁడు; దే. వి. (1): చూ, ఢాకలి; వై. వి (2).=ధాతీ: చూ, రూ-దాది,వా. క్రి. (3) గాఁచే.

దాయు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-డాయు.

దార సం. వి. అ. పుం. బ. 1. అగ్నిసాక్షిగా వివాహమాడిన పెండ్లాము: చూ, భార్య; వై వి.=ధారా. (1) త్యాగము: చూ, వితరణము; (2) కత్తియుంచే. చూ, వాసర; (3) చూ, నీటిచోలు. పా. 4, ఆ. 16; దే. వి. (4) క్రిమము: చూ, విధము. 1.

దారకర్మ. సం. వి. న్. న: చూ, వివాహము.

దారకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. బాలకుఁడు: చూ, శిశువు; 2. కృష్ణునిసారథి: చూ, సారథి; విణ. 3. చీల్చువాఁడు: చూ, విదారకుఁడు. [నెల. 1.

దారణ. వై. వి.=ధారణ. క్రియము: చూ,

దారణము. సం. వి. అ. న. చీల్చుట: చూ, రూ-విదారణము.

దారదము. సం. వి. అ. పుం. 1. స్థావర, విషభేదము: చూ, హలాహలము; 2. పాదరసము: చూ, సూతము; 3. ఇంగువ: చూ, హింగువు; 4 కడలి: చూ, సముద్రము; 5. రూ-దరదము: చూ, హింగుళి ము.

దారపదము. పా: చూ, ఆరూఢము.

దారబంధము. వై. వి.=ద్వారబంధఁ. రూ-ద్వారము- దువారము: చూ, వాకిలి.

దారము. దే. వి. 1. చౌర్యము: చూ, దుర్విచ్చిలి; 2. నూలితాళ్ళాడు: చూ, సూత్రీము. 1.

దారముగట్టుట. జా. నాదినాదనిన వానింగూర్చి నీవేదారముఁగట్టితివాయనుట (నీవేపుస్తెకట్టి

తివాయనుట (పుస్తెకారముతోఁగూడినది, మంగళసూత్రము) స్వాధీనముచేసికొనుట, పంగళసూత్రముగట్టుట "ఏ దారిరు మనము దారిమనుగట్టెదమని మీఁదమీఁదఁ బాడరాదు" (భగవజ్జరాజసూయ)

దారఁ బై ఏ 1 ఖర్చుపెట్టు చూ, మార్గము. 1, 2. ధారా. సూ-గర్భకత్తిరుంచే చూ, వాడి; 3 ధారీ ధరించేవాఁడు; 4 రూ-తారి చూ, సూత్రధారుఁడు, వా 5 గతి, దిక్కు. "నాకేమి దారి."

దారించే సం స. క్రి చీల్చు చూ, విదారించే

దారితము. సం. విణ విదారితము, చీల్చఁబడినది: చూ, విచ్ఛిన్నము 3

దారిదారి వా.విణ చూ, దారి 4 [యుఁచ్చే 1

దారికొంగ. నా. పి. ఎడతోఁపకాఁపరి చూ,

దారిద్ర్యము సం. వి అ. న చూ, బీదతనము

దారిపన్ను. వా. వి చూ, సిస్తు 1.

దారిలేమి. వా. వి. అధ్వానము, అమార్గము, నిర్జనత్వము. [పురుగు

దారుకీటము. సం. వి. అ. పుం. ఘుణము: చూ,

దారుణము. సం వి. ఆ. పుం. 1. భయానక రసము: చూ, రసములు; విణ. 2. భయంకరము: చూ, రసములు; వా. 3 చెప్పనలవికానిది; 4. ఊహింప తరముకానిది; 5. వాయనలవికానిది.

దారున. దే దర్శి. క్రి. విణ. తటాలున. కళా. 3, ఆ. 67: చూ, వేగము. 3.

దారుపురుషన్యాయము. పా. కట్టెమొద్దునుఁజూచి మనుష్యుఁడని భ్రమపడినరీతి.

దారువు. సం. వి. ఉ.న. 1. కొయ్య: చూ, వంట చెఱుకు; 2. దేవదారువు*: చూ, సూక్ష్మదారువు; 3. ఇత్తడి: చూ, లోహము. 1.

దారుహరిద్ర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మాన్ని పసుపు. [డువు. 1.

దారుహస్తకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, తం

దారోపణము. ఆం. ఇపణత్రియమంగొకటి: చూ, ఇపణము. (చూ, త్రియము)

దార్ఢ్యము. సం వి. అ. న గటిపు: చూ,

దార్వాఘాతకము సం. వి ఆ పుం. గర్జంగిపిట్ట. చూ, ధనంజయకము 4

దార్వి సం. వి. ఊ స్త్రీ. 1 చూ, మాన్ని పసుపు*; 2 చూ, బెండ*; 3. ఆడకనంచి*: చూ, సూరణము

దార్వీకి సం. వి. ఆ స్త్రీ. 1 చూ, బెండ*, 2 మాన్నిపసుపున నండిన అంజన విశేషము చూ, రసాంజనము.

దాళి. దే వి పాలుకాఁచుటలోనగువానికిఁజేర్చిన పిడకలపొగ (గుంట) "పాలదాళి"

దాళిగుంట దే వి. పాలుమొదలగునవికాఁచు గుంట, తంపి చూ, ధూమధ్మాక్షము.1 "కుక్క-దాళిగుంటసామ్యము"

దాళ్చిని. వా. వి రూ-దాచిని సుగంధద్రవ్య ములలోఁ నొకటి: చూ, రాజార్హము.

దాసంతము. దే. వి దుఃఖము: చూ, శోకము.

దాసము. సం వి. అ. పుం 1. అడవి: చూ, విపినము; 2. కాఱుచిచ్చు: చూ, వహ్ని.1.

దాసరడంగి. దే. వి చూ, రూ-డాసరడంగి.

దాసరము. దే. పి: చూ, రూ-దాఁపరము.

దాసరి. దే. విణ. రూ-దాసరీఁడు. వీరుఁడు: చూ, శూరుఁడు.

దాసరీఁడు. దే. విణ. (దాసరి + ఈఁడు)-పై-

దాసా. దే. వి. 1. చౌర్యము: చూ, ముచ్చిచ్చిలి; వా. వి. 2. వ్యాజ్యము.

దాసికము. సం. విణ. రూ-దేవిక. దేవికయను. నది: చూ, నది. [చూ, తృణము. 1.

దాశపురము. సం వి. అ. న. కయివడిముస్తె*:

దాశార్హుఁడు. సం. వి. అ. పుం. వెన్నుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1.

దాశేరకము సం. ని. అ. పుం ఒకానొక దేశము: చూ, దేశము.

దాసనము దే వి. జప* చూ, హయతీవన మారకము (గోహదశాస్త్రకీర్త్యా—ఆభర్కము, కిల్లు, రేగుపండ్లు, మాంసము మొదట సేసిన విశేషముగా ఫలించును): చూ, గోహదశాస్త్రము [దాశి పుగము*.

దాసపూగము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-

దాసరయ్య నై. వి. తాడేలు: చూ, పృష్ఠము 4

దాసరి. పై. వి.=దాస, దాసేర. రూ-దాసారి విష్ణుసేవకుడైన ఊర్ధ్వుడు చూ, సాతాని

దాసరికొయ్య. ద్వ. వి. ఒకానొక చేప చూ, మత్స్యము. 1

దాసరిగాడు. ద్వ. వి చూ, దాసరయ్య.

దాసరిపాము. ద్వ. వి. ఒకానొక పాము: చూ, సర్పము

దాసి. సం. వి. ఈ స్త్రీ. 1. పనిచేయుట చేర్పాటైనదాసి, వెలపుగొన్నపనికత్తె, ఉంపుడుకత్తె (అనియు). చూ, పరిచారిక; 2. కాకికొండ*: చూ, రక్తఫల; 3. నల్ల గోరంటి*: చూ, మహాసిహా; 4. పిన్నపర గోగు*: చూ, పీలువు; అం 5. మహాదానములు 16 లో నొకటి: చూ, దానములు (చూ, మహాదానములు.2.); 6. మహాదానములు 16 లో నొకటి. చూ, దానములు (చూ, మహాదానములు2.); 7 ఐశ్వర్యములు 8 లో నొకటి: చూ, ఐశ్వర్యములు; 8. శృంగార నాయికలు 8 కి సహాయులుగనుండెడు ఎన మండ్రిలో నొకతె: చూ, నాయికలు.

దాసుడు. సం. ని. అ. పుం. 1. వెలకుగొన్న పనివాడు: చూ, సేవకుడు; 2. అడుగు పుట్టువు: చూ, ఊర్ధ్వుడు; 3. జ్ఞాని: చూ, విద్వాంసుడు; 4. రూ-దాశుడు. చేపలఁ బట్టుజాలరి: చూ, వల్లవుడు. (ఈయర్థమున నిది శకాబ్దోపథమునఆగు)

దాసేయి సం వి. ఈ స్త్రీ శంతనుని పెం డ్లామ; చూ, భార్య

దాసేయుడు. సం. వి అ పుం. 1 పనివాడు. రూ-దాసీరుడు, వ్యాహార్తృ: చూ, సమర్థుడు; విణ. 2. రూ-దాసేరుడు. దాసికిఁబుట్టినకొడుకు. చూ, పుత్రుడు. 1

దాసేరుడు. సం. వి అ పుం విణ —పై —

దాస్యము. సం. వి. అ. న 1 =పనిసము కొలుచు: చూ, సేవ, అం. 2. భక్తిలక్షణములలో నొకటి. చూ, భక్తిలక్షణములు

దాహకుడు సం. విణ. కాల్చువాడు

దాహము సం. పి అ పుం 1. కాలుట ఓ పము, 2 =దగ. దప్పి. చూ, పిపాస

దాహరి నై. వి =దాస. చూ, దాసరి.

దాళవా. వా. వి. చూ, దాసువా.

దాళా. దే వి. 1. పడియొక్క—యొక్కప తక్కులు.రూ-దాళవా-దాసువా-దాళ్వా,నై వి. 2 నెయ్యి నూనె మొదలగునవి తీయు పాత్రములనుగాని అవియుంచియున్న పాత్రములనుగాని సరియెత్తుతాలను దడశల్లనుంచి తూచుట: దడ, దాళవా-రూ-దాసువా-దాళ్వా.

దాళాలు. అం. బ: చూ, మల్లశాస్త్రము.

దాళి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. సెనగలులోసగువాని పప్పు. [దాడింబ.

దాళింబ. నై. వి.=దాడిమ*: చూ, రూ-

దాళిమ్మ. నై. వి.=—పై—

దాళీకుడు. దే. వి. కార్యకర్త. వ్యాహార్తృ: చూ, సమర్థుడు.

దాసు. దే. ఏ. వర్ణలేఖము. "పనుపుదాసు"

దాసువ. నై. వి.=తాలు: చూ, సెలవి.

దాసువా. దే. వి. రూ-దాళవా. దాళ్వా. ఱగ పృతువు మొసలుకొని నీరాసరసుపండెడు

పల్లపుపంట: చూ, పిక్కారు; వా. 2. చూ, గూ-దాళ్వా. 1; 3. చూ, రూ-దాళ్వా. 2.

దాళ్వా దే. వి.—పై.—

ది

ది. ఈ అప. సంబంధము లు పొలుపునది. "నాది, నీది, వానిది, వీనిది" మొ. దీనికిబహు వచనమున వి "నావి, నీవి, వానివి, వీనివి" మొ.

దింకలు ఆం బ చూ, మల్లశాస్త్రము.

దించే దే వే చూ, రూ-డించే

దించేన. దే. వి. రూ-గించేన *: చూ, విష్ణు కాంత [రూ-దిండీడు.

దిండడు. దే. వి. అడ్డముగానమర్చిన చారువు

దిండీడు. గే వి —పై.— [కట్టినవాడు

దిండీడు. దే వీణ (దిండు + ఈడు) కాసె

దిండు. దే. వి. రూ-దిర్రిండు. 1. నిడుపాటిగుండ్రిపు తలగడ. చూ, లోడు; 2. నిడుపాటి గుండ్రిపుతలగడ వలె చెక్కబడిన మార్పు: చూ, పాపటము; 3. మెఱుగుపెట్టిలో నగునవి యంటించెడు తాళ్లపనివాని సాన తిరుగుడు కొయ్య; 4. ఒట్టి: చూ, పస్త్రము; 5. అడపట్టె-అడ్డపట్టె, అడ్డమాను.

దిందిం. దే. వి. మృదంగరవము. రూ-దిమిదిమి-దిముకు: చూ, స్వరము. 2.

దింపు. దే. వి: చూ, రూ-డింపు.

దింపులుపోవు. దే. అ. క్రి: చూ, వేర్పిలాడు.

దికామొగము. పై. వీణ. రూ-దిక్కమొగము: చూ, భయదుర్గితుడు.

దిక్కమొగము. పై. వీణ —పై.—విజ. 3, ఆ. 159. [ఆ. 37.

దిక్కామొగము. పై. వీణ.—పై.—పా. 5,

దిక్కు. సం. వి శ్. స్త్రీ. 1.=దిస్సు-దెస. రూ-దిళ-దిశ: చూ, హరిత్తు; 2. చేరుగడ: చూ, శరణము. పై వి (1)=దిక్కు. (చూ, దిక్కు.1) చూ, హరిత్తు; (2) ఆశ్రయము. చూ, పార్శ్వపు. 2; వా. (3) గతి, దారి "నీవేనాకుదిక్కు"

దిక్కుమాలినతనము. వా వి. ఎక్కుటి, ఎగ్గతము, ఒంటరిపాటు, ఒంటి, ఒంటిపాటు, ఒంటికంటిమయము (సం పు.— అసహాయత, అనాహాయము, ఏకాంతము, ఏకము, ఏకలము.

దిక్కులు. అం. 1. తూర్పు, దక్షిణము, పడమర, ఉత్తరము(4); 2. తూర్పు, ఆగ్నేయము, దక్షిణము, నైరృతి, పశ్చిమము, వాయవ్యము, ఉత్తరము, ఈశాన్యము. (8)

దిక్కుక్కర్రిము. పా భూమ్యాకారములు కలిసినట్లు కనుపించుగీత (హూగైజన్)

దిక్కూరిణి. సం. వి ఈ. స్త్రీ.=దిచ్చేరి: చూ, అంకులాడి [పాలుడు.

దిక్పాలకుడు. సం వి. అ. పుం: చూ, ఆశా

దిక్పాలకులు. అం. చూ, దిగధిపతులు.

దిక్పాలపట్టణములు. అం. అమరావతి, తేజోవతి, సంయమన, కృష్ణాంగన, శ్రద్ధావతి, గంధవతి, ఆలక, యశోవతి (8)

దిక్పాలభార్యలు. అం. (దిక్పాలుగభార్యలు) శచీదేవి, స్వాహాదేవి, శ్యామలాదేవి, దీర్ఘాదేవి, కాళికాదేవి, అంజనాదేవి, చిత్రరేఖ, పార్వతీదేవి. (8)

దిక్పాలవాహనములు. అం. ఐరావతము, తగరు, మహిషము, నరుడు, మొసలి, లేడి, గుఱ్ఱము, పృషభము. (8)

దిక్పాలాయుధములు. అం. వజ్రము, శక్తి, దండము, కుంతము, పాశము, ధ్వజము, ఖడ్గము, త్రిశూలము. (8)

దిక్స్వస్తికము. అం. కరణములు 108 లో నొకటి: చూ, కరణములు.

దిగ. దే. ఆప దిగుపళబ్ధమునకు వృత్తియందు ఆదేళముగా వచ్చినరూపము. (వృత్తియందు ఇది ఆగ్రహిశేషముల నిచ్చుచున్నది. " దిగఁబోఁత. దిగగోఁజు ")

దిగంతము సం వి. అ న. దిక్కులకొన, కరి శోలుకమ: చూ, హరిస్తు.

దిగంశరము. సం. వి అ న. దిక్కులనశిమి చోటు, కీళము: చూ, హరిస్తు

దిగంబరాంశిము. అం: చూ, షట్ట్రాంళిములు.

దిగంబరుఁడు. సం. వి. అ. పుం 1. దిసమొల వాఁడు: చూ, శివుఁడు; 2. చూ, భైరవుఁడు; విణ. 3. అవాససుఁడు, ఋషి, కాకరూపుఁడు-రూ-కాకలూపుఁడు, కీపుఁడు, గోఁచిపుపు, నగ్నుఁడు. (తె. పు). —అంగ మొలవాఁడు, దిసమొలవాఁడు-రూ-దిస్న మొలవాఁడు, బట్టఁగట్టనివాఁడు, బిత్తలి-బిత్తిలి. (చూ, బిత్తిలి.)

దిగరోఁజో. దే. వి. కుట్టుపాపిరి.

దిగఁదీయు. దే. స. క్రి. 1 దృష్టిదోషము మొదలైన వానికి ఉప్పుమిర్చిలోనగువాని చుట్టి వేయు: చూ, సురాళించు, వా. 2. క్రిందకులాగు.

దిగఁదుడుచు. దే. స. క్రి. —పై. —

దిగఁదుడుపు. దే. వి: చూ, సురాళము.

దిగఁదార్చు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, దిగు. 4; స. క్రి. 2. విడుచు. భార. అర. 7, ఆ. 480: చూ, విసర్జించు. 4.

దిగఁజోఁయు. వా. అ. క్రి: చూ, చిలుకు. 11.

దిగఁబోఁత. దే. వి. దిగువకు వ్యాపించేట.

దిగఁబడు. ద్వ. అ.క్రి.రూ-డిగఁబడు.1: చూ, దిగు. 4. స్వా. 4, ఆ. 20; 2. అడఁగు-ల త్రీక్ర. 5, ఆ. 52: చూ, సుక్కు. 4; 3.. జోయు. భార. కర్ణ. 3, ఆ. 66: చూ, సళ్లు. 2.

దిగదిగ. దే. వి. పచ్చట, పోవుట, విసరుట, మెఱయుట లోనగువాని యందును ననుకరణము (ళ. ని.): చూ, హూహూ.

దిగధ్వపతులు. అం:ఇందుర్ని కు,బ్ని, యముఁడు, నైఋతి, వరుణుఁడు, వాయువు, కుబేరుఁడు, ఈశానుఁడు. (8) [విస్జించు.

దిగనాడు. దే స. క్రి రూ-దిగ్గనాడు: చూ,

దిగనీడుచు దే. స. క్రి —పై.—

దిగనన. దే. ఏ. క్రి. విణ. దిగువగా.

దగు. దే. అ. క్రి. రూ—దివు. 1. మీఁదనుండి క్రిందపడఁజ్చు; 2. పర్యాణమైపోవునపుడు దారిలోవిడుచు, 3. దిగుమతియగు; 4: రూ-దివు, ఎఱఁగు-రూ-ఎఱఁగు, డిగఁదార్చు-రూ-డిగ్గఁదార్చు-దిగఁదార్చు-దిగ్గఁదార్చు-డిగఁబడు-రూ-దిగఁబడు, డిగు-రూ-డిగ్గు-దిగ్గు (సం. ప).—అవతరించు, అవతర్లు.

దిగుచు. దే. వే: చూ, రూ-డించు.

దిగుట. వా. వి. (సం. ప) — అవతారము, అవరోహణము, అవరోహము.

దిగుడు. దే. విణ. రూ-దిగ్గుడు-దిగువాయి. 1. ఆనతము: చూ, భుగ్నము. 1; 2. న్యూనము: చూ, వెలితి. [వాటు.

దిగుదల. ద్వ. వి. (దిగుడు + తల): చూ, దిగు

దిగుమతి. దే. వి. (ఓడలోనున్న సరకును రేవునందు) దించేట. [(ఆనియు): చూ, వెఱపు.

దిగులు. దే. వి. బ. గుండెయదరు, భయము

దిగులుపడు. ద్వ. అ. క్రి: దిగులొందు.

దిగులుపాటు. ద్వ. వి: దిగులుపడుట.

దిగులొందు. ద్వ. అ. క్రి: దిగులుపడు.

దిగువ. దే. అవ్య. 1: చూ, క్రిందఁ; దే. వి. 2: చూ, దిగువాటు; విణ. 3. క్రిందైనది.

దిగువాటు. ద్వ. వి. (సా. 1, ఆ. 124): ఆడుగు-రూ-ఆడ్డు, డిగువ-రూ-దిగువ, దిగుదల, పాదు. (సం. ప).— అధోభాగము, తలము.

దిగువాయి. దే. విణ: చూ, రూ-దిగుడు

దిగువాఱు దే. ఆ కి్రి (దిగుడు + పాఱు) 1 మీఁదినుండి కి్రిందికిపడు; 2· చూ, సర్రిఁచుఁ వ్యా. 3, ఆ. 9.

దిగ్గదార్రివు. దే. అ కి్రి· చూ, దిగు. 4

దిగ్గజభార్యలు. అం. అభ్రమ్ము, కపిల, పింగళ, అనుపమ, తామ్రిపర్ణి, పుణ్యదంతి, అంగన, అంజనావతి. (8)

దిగ్గజములు అం. ఐరావతము, పుండరీకము,వామనము, కుముదము, ఆంజనము, పుష్పదంతము, సార్వభౌమము, సుప్రతీకము (8)· చూ, హస్తి. [గము. 3

దిగ్గన. దే. ఏ్రి కి్రి. విణ. తటాలున· చూ, వే

దిగ్గనాడు దే. స కి్రి. చూ, రూ-దిగనాడు.

దిగ్గియ. వై. వి.=దీర్ఘికా: చూ, రూ-డిగియ

దిగ్గు· చూ, రూ-డిగ్గు.

దిగ్గుడు. దే. విణ: చూ, రూ-దిగుడు

దిగ్గున. దే ఏ్రి కి్రి. విణ: చూ, రూ-దిగ్గన.

దిగ్గురాను. దే. ఆ. కి్రి (దిగ్గు + ఆను) భయముచే హృదయము దిగ్గురను (సంధియందుపర్ణాధిక్యము) [చూ, సస్యము.

దిగ్గోలు దే. వి. కోయుపైరువకు ముందుపైరు.

దిగ్ధము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. లిప్తకము, విషము పూసినబాణము. చూ, బాణము. 1; విణ. 2 పూయఁబడినది: చూ, లిప్తము.

దిగ్బంధము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. మంత్రియుచేత కల్పింపు దిక్కులక్కట్టు: చూ, మంత్రియు. 1; 2: చూ, సాలెపురుగు.

దిగ్బలము. అం. షడ్బలములలో నొకటి (బుధగురులు తూర్పుదిక్కున లగ్నగతులై బలవంతులగుదురు. రవికుజులు దక్షిణదిక్కున లగ్నమునకు దశమస్థానగతులై బలవంతులగుదురు. శనిపశ్చిమదిక్కున లగ్నమునకు సప్తమమందుండి బలవంతుఁడగు. చంద్రశుక్రులు ఉత్తరదిక్కున లగ్నమునకుఁజతుర్థమందున్నవారై బలవంతులగుదురు. వీరిగ్రహములెక్కుడు దిగ్బలవంతులని చెప్పఁబడినో తత్స్థస్థానమందు దిగ్బలశూన్యులగుదురు. పైనఁజెప్పఁబడిన స్థానములుగాక ఇతరములో ట్లనున్న యొడల త్రైరాశికముపలన దిగ్బల సాధనము చేయవలయును)· చూ, షడ్బలములు.

దిగ్భ్రమము సం వి. ఆ. పుం. 1 =దిమ్మ. దిక్కులతబ్బిబ్బు: చూ,హరిస్తు, వా. 2. భ్రాంతిముగొందుట, తిర్పు: చూ, విహారము 1.

దిచ్చేరి. వై. వి.=దిక్కారిణీ· చూ, అంకులాఁడి.

దిచ్చేమొగము. వ్య. విణ. ఆదృశ్యము: చూ, కఁచేమించే.

దిట వై. వి.=దృఢ రూ-దిట్ట. దార్ఢ్యము. భాగ. 3. స్క్రం. 631; చూ, శక్తి 1.

దిటము. వై వి.=దృఢ (రూ-దిటవు-దిట్ట-దిట్టము) 1. ధైర్యము చూ, స్థైర్యము; 2. ధృఢము: చూ, స్థిరము; దే. విణ. 3. నెచ్చే: చూ, నెమ్మే. 2. [దేశ్యమని శ.ర.)

దిటవరి. వై. వి.=దృఢ. చూ, రూ-దిట్టఁడు.

దిటవు. వై. వి. 1 =దృఢ. దార్ఢ్యము· చూ, శక్తి 1; విణ. 2.=దృఢ: దృఢము: చూ, స్థైర్యము.

దిట్ట. వై. వి. 1.=దృఢ: చూ, రూ-దిట; విణ. 2 చూ,సమర్థుఁడు. ఆచ్చ. నుం,కాం. 167; 3.=దృఢుఁ: చూ, రూ-దిట్టఁడు; 4. దార్ఢ్యముకలవాఁడు; 5. దృఢము: చూ, స్థిరము.

దిట్టఁడు. వై. విణ.=ధృష్టఁ. భార. భీష్మ. 1, ఆ. 65: ఉటంకి-రూ-ఉటంకు, ఉక్కు-, ఉక్కుతునియ, ఉరియ-రూ-ఉటీయ, గడుసరి, గద్దటికాఁడు, గాళకుఁడు, గుండా, తుటారికాఁడు, దంట, దట్టుఁడు, దిటవరి-దిట్ట-రూ-దిట్టఁడు-దిట్టరి, పెంకి, రణపెంకి,

(సం. పు) —అతిధృతి, అచీనుఁడు, ఏకాగ్రుఁడు, ధీరుఁడు, ధృష్టుఁడు, ధైర్యశాలి (చూ, హంపీరుఁడు. 2)

దిట్టము. నై. వి. 1. నిర్ణయము: చూ, సత్యము 1; 2. —డ్రోఢిమ-దార్ఢ్యము చూ, రూ-దిట

దిట్టరి. నై వ్యా.—దృఢ. చూ, దిట్టఁడు.

దిడ్డి దే. వి. 1. గసనిలో గుగ్గిరింపక్రమం దు వాకిలి చూ, వాకిలి (రూ, దినము 1); 2 చిన్నవాకిలి చూ, వాకిలి (చూ, సదినము 1) [దిడ్డి. 2

దిడ్డిగంత. వా వి. పెరటిగుమ్ము. చూ,

దిడ్డినాకిలి వా. వి —పై — [పృష్ఠము.

దితము సం.విణ నఱకఁబడినది దాతము. చూ,

దితి సం. పి. ఇ. స్త్రీ. 1. అనుగుతల్లి: చూ, మాత. 1, 2. నఱకుడు చూ, హతి

దితిసుతుఁడు. సం. వి ఆ. పుం దైత్యుఁడు చూ, రాక్షసుఁడు. 1

దిద్దు దే. స. క్రి. 1. దండించే. కళా. 2, ఆ 34: చూ, శిక్షించే, 2: చూ, సవరించే. కళా. 3, ఆ. 174, వా 3. బొట్టుదిద్దు, 4. ఆక్షరములుదిద్దు.

దిద్దుగడ. దే. వి. (రూ-దిద్దుడు-దిద్దుపాటు-దిద్దుబడి)

దిద్దుడు. దే. వి.—పై—

దిద్దుపాటు. దే. వి.—పై.—

దిద్దుబడి. దే. వి.—పై.— (వాంఛ.

దిదృక్ష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చూడనిచ్చే: చూ,

దిగృక్షువు. సం. విణ. ఉ. చూడనిచ్చేగల వాఁడు చూ, వాంఛితుఁడు.

దిధక్ష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కాలువనిచ్చే: చూ, వాంఛ. (చూ, వాంఛితుఁడు.

దిధక్షువు. సం. విణ. ఉ. కాలువనిచ్చేగలవాఁడు:

దిధిషువు. సం. వి. ఊ. స్త్రీ. 1. మాఱుమనువుది: చూ, భార్య; ఊ. పుం. 2. మాఱుమనువుదాని మగఁడు: చూ, భర్త. 1.

దినకరుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.

దినగోల. వా. వి: చూ, దినబత్తెము.

దినదినము. వా. సం. వి. పర్యాయదినము చూ, వాసరము

దినపర్యాయి. సం వి. ఇ పుం చూ, దినకరుఁడు.

దినబత్తెము. వా మి. వి. (దినము + బత్తెము) పర్యాయదినమునను ఇచ్చెడుబత్తెము. హరిశ్చ. 4, ఆ. 10 చూ, పాదము (1). [ఆతుది

దినభిక్షము సం వి ఆ. న. నాఁటిది చూ,

దినభాగములు. ఆం. కౌంతేయు, శ్వేతేయు, మైత్రేయు, శాకటాయనుఁ, పాపిత్రేయు, విజయుఁ, గాంధర్వుఁ, కుతపుఁ, కౌహిణేయుఁ, విరించుఁ, సోముఁ, నిర్ఋతి, మహేంద్రుఁ, వరుణుఁ, భటుఁ. (15)

దినమణి. సం. వి. ఇ. పుం చూ, దినకరుఁడు.

దినము. సం. వి ఆ. న 1. పగలు (12 గంటల కాలము) చూ, వాసరము; వా. 2. పగలు రాత్రులు కలసినకాలము (24గం కాలము) చూ, వాసరము; 2. ఇంగ్లీషు నెలలోనితారీఖు. చూ, తోజో; 4. సౌరమానమందలి ఒకదినము, తిథి: చూ, వాసరము; వా. 5. తద్దినము. "నేఁడుమాతండ్రిగారిదినము"

దినవెచ్చేము. వా. మిం. వి. (దినము + వెచ్చేము.) పర్యాయదినమును జరిగెడు వ్యయము. పాండు. 3, ఆ. 16: చూ, వెచ్చేము. 2.

దినసరి. దే. వి. ఒకరకముపరి: చూ, సస్యము.

దినసరులు. దే. వి. ఒకరకముపద్దులు: చూ, ధాన్యము.

దినను. దే. వి. రూ-దినుస్సు. 1. సామ్యము: చూ, సమానము. 2; 2. వస్తువు: చూ, సరకు. 2.

దినాంగములు. ఆం. తిథి, వారము, నక్షత్రము, యోగము, కరణము (5): చూ, పంచాంగములు. [లము.

దినాంతము. సం. వి. అ. పుం: చూ, సాయంకా

దినారి. నై. వి.—దీనారశబ్దవ్యవహా. చూ, లోహము. 1.

దినుసు. దే. వి: చూ, రూ-దినసు 1—2; 3 రీతి: చూ, విధము. 1.

దినుస్సు. దే. వి. రూ-దినుసు. 1 వస్తువు కళా. 6, ఆ. 83: చూ, సరకు 2; 2 రీతి: చూ, విధము. 1. [కాం. 332.

దిన్న. దే. వి చూ, రూ-జిన్న* అచ్చే. యు,

దిబదిబ. వా వి నడచుట కొట్టుట లోనగు వానియందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

దిబుక్కున. హా. దర్: చూ, దిబ్బున.

దిబ్బ. వై. వి.=ద్వీప. 1: చూ, తిన్నె. 2; 2. మెరకనేల చూ, భూమి 1; 3.=ద్వీప కుప్ప: చూ, రాశి. 1.

దిబ్బడము. దే. వి: చూ, రూ-దబ్బడము. 1.

దిబ్బు. వా. వి. రూ-దిమ్మ చూ, దబ్బు. 4.

దిబ్బున. వా. దర్: చూ, దబాలున.]ళము

దిబ్బెము. వై. వి.= దీపము చూ, స్నేహ

దిబ్బెమెత్తుట. జా. దీపనుతో బ్రిమాణముచేయుట. "దిబ్బెమెత్తఁగవచ్చే నబ్బురంబగు కల్మిమేరమీఱినరీతి మెలఁగఁ డనుచే" (పాండురంగమాహాత్మ్యము)

దిమాకు. వా. వి. 1. గర్వము: చూ, హంకారము; 2. బలిమి: చూ, శక్తి. 1; 3. ధైర్యము: చూ, స్థైర్యము (ధిమాకుఅనియు)

దిమిదిమి. దే. వి. 1: చూ, రూ-దిందిం; 2. మద్దెలమోగ్రత యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

దిమిస. వా. వి: రూ-దిమ్మిస-దిమ్మెస, గట్టన. (సం. ప).—ఘట్టన.

దిముకు. దే. వి: చూ, దిమిదిమి.

దిమ్మ. వై. వి. 1. వర్గము: చూ, సమూహము; 2.=ద్వీప. కుప్ప. దిబ్బ. ఆచ్చ. చాల, కాం. 121: చూ, రాశి. 1; వా. 3=దిగ్బ్రిమ. దిగ్బ్రిమనొంటు, భ్రిమసు: చూ, విహారము. 1.

దిమ్మరి. వై. విణ =భ్రిమ్మర. (దిమ్ము + ఆరి) రూ-డిమ్మరి. 1. భ్రిమకలవాఁడు. రూ-దిమ్మరీఁడు; 2. భ్రిమకలది: చూ, స్త్రీ; 3. మత్తుకలవాఁడు. రూ-దిమ్మరీఁడు: చూ, సోమరి; 4. మత్తుకలది. చూ, స్త్రీ

దిమ్మరీఁడు. వై. విణ.=భ్రిమర. (దిమ్మరి + ఈఁడు.) 1. చూ, రూ-దిమ్మరి 1. శకాం. 1, ఆ. 108; 2: చూ, రూ-దిమ్మరి. 3.

దిమ్మిస. దే. వి: చూ, రూ-దిమిస.

దిమ్ము. దే వి 1. గుంపు: చూ, సమూహము; వై. వి. 2. చూ, దిమ్మ. 3. సా. 2, ఆ. 99; 3. మత్తు: చూ, మదము. 1; వా. వి. 4: చూ, రూ-దిబ్బు.

దిమ్ములపట్టు. ద్వ. అ. క్రి.(దిమ్ము + పట్టు) 1. భ్రిమగొను: చూ, పరిభ్రిమించు; 2. మత్తుకొను: చూ, మబ్బుగొను

దిమ్ములవడు. ద్వ. ఆ క్రి. చూ, పరిభ్రిమించు.

దిమ్మె. దే. వి. 1. తామరగుద్దు: చూ, మిద్దె. 2. (చూ, పద్మము. 1.); 2. చిన్నచిన్న శార్శ్ల గుట్ట: చూ, పర్వతము; 3. కొయ్యబిరడ: చూ, బిరడ.

దిమ్మెస. దే. వి. 1: చూ, రూ-దిమిస; 2. కాసె వాని బకానొక కొఱముట్టు.

దిరదిర. దే. వి. తిరుగుట యందగు ననుకరణము: చూ, హూహూ.

దిరసన. వై. వి =శిరీషము. (రూ-దిరిసనము-దిరిసెనము-గిరిసెనము)*: చూ, శ్యామపర్ణ.

దిరిసనము. వై. వి.=—పై—.

దిరిసెనము. వై. వి.=—పై.—

దిరిసెము. వై. వి.=—పై.—

దిద్దిర. దే. వి: చూ, రూ-దిరదిర. భార. ఆది-4, ఆ. 38.

దిలాసా. వా. వి. ధైర్యము.

దిలీపుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, రాజు, 1.

దివటి. సై. వి.=దీపయష్టికా. కాగడా: చూ, రూ-దివిటి

దివరి సై. వి.=—పై.—

దివసము. సం. పు అ.ను.—వెక్కి. 1 చూ, స్వర్గము, 2 ఆకాశము: చూ, శ్యోనసు; 3: చూ, దినము 1-2-3-4

దివసము సం. పు అ. పుం, న. చూ, రూ-దినము 1-2-3-4. [వేల్పు కోడు

దివస్పతి సం వి ఇ పుం ఇంద్రుడు చూ,

దివాంధన్యాయము. పా అందఱకు నిష్టమగుపగలు గుడ్లగూబకు అనిష్టముగా నుండుననునీతి.

దివాంధము. సం. వి. అ పుం. గుడ్లగూబ చూ, సకినంపుబులుఁగు [చూ, సూర్యుఁడు

దివాకరుఁడు. సం వి అ పుం. పగటివేలుపు

దివాకీర్తి సం పు. ఇ పుం 1: చూ, మంగలి 2. మాలవాఁడు: చూ, మాల. 1

దివాణము. సై వి.=దేవాయనమ్. 1. దర్బారు: చూ, సభ. 2; 2. కచ్చేరి. పాండు. 1, ఆ. 109: చూ, సభ. 2.

దివాతపచంద్రన్యాయము. పా. పగటిచందురుని పలె గాంతిహీనుఁడై యుండెననునీతి.

దివాను. వా వి. పెద్దగడ: చూ, మంత్రి 1.

దివాభీతము. సం.వి.అ పుం. 1. గుడ్లగూబ: చూ, సకినంపుబులుఁగు; 2. కలుపలకొలను: చూ, సరస్సు. 1.

దివాభీతుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. దొంగ: చూ, మూర్ఖుఁడు. 1; వా. 2. పనికిమాలినవాఁడు: చూ, నిష్ప్రయోజకుఁడు.

దివాలా. వా. వి. వ్యవహారముచెడి కలుగునష్టము. "దివాలాకోరు."

దివాసై జయిక్రము. అం. అశ్వ శాస్త్రమునందలి చిత్రపర్ణములు 30 లో నొకటి: చూ, చిత్రపర్ణములు.

దివి. సం. వి. వ్. స్త్రీ. 1. ఆకాశము: చూ, వ్యోమము; 2—నెక్. రూ-దివము చూ, స్వర్గము (వైకుంఠమనుకొంటిమి); 3 రొండు నాలుక: చూ, సర్పము (చూ, సీసము); 4 పుం 4: చూ, పాలవిట్ట, వా వి 5 చూ, దినము. 3 (సవి 20-4-1937 సంగ్రా)

దివిజుఁడు. సం వి అ పుం చూ, వేలుపు.

దివిటి సై వి=దీపయష్టికా కాగడాపము చూ-దివిటి- దివిటీ- దివిరి - చివ్వటి - దివ్వటి -దివ్విటి- దివ్వు -చివ్వటి- దీటి- దీగటి-దివిటి, దివ్య-హో-చివ్వ్య-దివ-దివ్వ; తద్వి —అగ్గిదొంతి, ఇంగిలాయ, ఇంగాయ-ఇంగాయి, కగదివియ-కగదివ్వి మ-కగదివ్వ, కాగడ-కాగడా, కాలుగిదియ,కోలదియ-కోలదివ్వె, చేతివిమ, చేవిలుఁగు, స్థిరీ రోతులు, సొంజోను-మోంజోను, దివియకోల-దివ్వెకోల-దివ్వకోల, నడతదివియ, నిచ్చెన పంజె-నిచ్చెనపంజో, పగలుగాస్తులు, పెను పంజె, మషాలు, మొబగ్గులు, తద్వి -(సం. ప)— ఆకాశదీపము, కరదపము, తైలో సిత్తు, దీపయష్టిక. (చూ, స్నేహశాము).

దివిటీ. సై. వి =—పై.—సాంబ. తిర్య. 26.

దివిదారికొమ్మ. ద్వ. వి: చూ, ఒడ్డగ.

దివియ. సై. వి.=దీప (రూ-దివ్వియ-దీవియ-దివె-దివ్వె-దివ్య-దీవె-దిచ్చెము) 1. దీపిక. దీపము. సా. 3, ఆ 27: చూ, స్నేహశాము; 2: చూ, రూ-దివిటి.

దివియకంబము. సై. వి.=దీసస్తంభః. దీపపు సెమ్మె. (రూ-దివికంబము-దివ్వియకంబము-దివ్వెకంబము-దీవియకంబము): చూ, సెమ్మె.

దివియకోల. ద్వ. వి: చూ, రూ-దివిటి

దివిషదుఁడు. సం. వి. వ్. పుం. (రూ-దివిషత్తు-ద్యుషత్తు-ద్యుషదుఁడు): చూ, వేలుపు.

దివు. దే. అ. కి్రి: చూ, రూ-దిగు. రాము. 2-ఆ. 86.

దివె. సై. వి.=దీప: చూ, రూ-దివియ. 1-2.

దివెకంబు. నై వి. = చూ, రూ-దివియకంబు

దివోదాస కోపమ్మ. ద్వ. వి. = దివోదాసుని కోపమన్నంత

దివోకసము నం వి స్త్రీ. పుం చూ, రూ-దివౌకసము

దివోకసుడు నం వి స్త్రీ పుం చూ, రూ-దివౌకసుడు

దివోకాంగన. నం వి స్త్రీ పుం చూ, రూ-దివౌకసాంగన

దివౌకసము నం వి స్త్రీ పుం 1 శిష్ట చూ, చుల్లి; 2. రూ-దివోకసము దానికిని చూ, వానికిని

దివౌకసుడు నం వి స్త్రీ పుం రూ-దివికౌకసుడు

దివ్య సం వి ఆ స్త్రీ 1 ఉపరిచర చూ, శ్రీఫలి 1, నై. వి (1) = దీప రూ-దివియ దీపము: చూ, స్నేహోపము, (2) = దీప రూ-దివియ. కిరీపము చూ, రూ-దివిటి

దివ్యక్షేత్రిమము పా. ఆక్షేత్రిము: చూ, పుణ్యక్షేత్రిము

దివ్యచక్షువు సం వి. ఉ. పుం. 1 సుగంధవిశేషము చూ, రాజార్హాసు, వణి. 2. జ్ఞానదృష్టికలవాడు; 3. మంచికన్నులు గలవాడు; 4 గుర్డివాడు చూ, కీచీకు. [బడి.

దివ్యకోహదము సం వి. అ న చూ, మొప్పు-

దివ్యము సం. వి. అ న. 1. మహోపద్రవహారములయందు జయింపఁదగిన సత్యము, బౌన. (ఇది పంచవిధము. — : చూ, దివ్యములు.); 2: చూ, లవంగము; పుం. 3: చూ, ఉత్పాతము. 1; వణి. 4. దివియందుఁ బుట్టినది; 5. ఒప్పునది.

దివ్యములు అం. తులాదివ్యము, అగ్నిదివ్యము, జలదివ్యము, విషదివ్యము, కోశదివ్యము. (5)

దివ్యవనములు అం. మేరుపునకు తూర్పున నందనము, తూర్పున చైత్రరథము, దక్షిణమున గంధమాదనము, పశ్చిమమునవైభ్రాజనమును గలవు: చూ, వనములు.

దివ్యాస్త్రమంత్రితతంత్రిపరియోగ నిస్తారపరిస్తారము. అం. చూ, పరిమేయములు.

దివ్యోపపాదుకుడు. సం. వణి. (స్వర్గమందుండువాఁడు దివ్యులు తల్లి మొదలైనవాఁడు లేకయే అయోనిజులై పుట్టువాఁడు ఉపపాదుకులు) ఆయోని సం. వడేనాం

దివ్వటి నై వి = చూ, రూ-దివిటి.

దివ్వాఁడు 3, పు. 102

దివ్వాఁబుద్ధిపుట్టిన్ ద్వ. వి (దివ్వ + ఆఁబు పుట్టిన్ + పుట్టిన్) మిడుకు చూ, చలనము.

దివ్వెటి నై వి.= చూ, రూ-దివిటి.

దివ్వెగ్గో నై వి.=నై= [దివియ

దివ్వెయ. నై. వి.=దీప దీపికా. చూ, రూ-దివియ.

దివ్వెయకంబము నై వి = చూ, రూ-దివియకంబము

దివ్వెకోల ద్వ. వి: చూ, రూ-దివియకోల

(ఇట్లు దివ్వెనకోల) [సాంబ మాన. 47.

దివ్వెచేముర. దే. వి: చూ, స్నేహము. 2.

దివ్వెటి. నై. వి.=: చూ, రూ-దివిటి. సాంబ. తిగ్య. 26. [బుల్వ్వ.

దివ్వెయార్పు ద్వ. వి చూ, రూ-దివ్వాఁబుపుట

దివ్వెసుడి. ద్వ. వి. గొడయందు దీపము పెట్టు గూఁడు. [చూ, హరిత్తు.

దిశ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=దిస్సు-దెస. దిక్కు-:

దిశలు. అం: చూ, దిక్కులు 8 + భూమ్యాకాశములు 2=(10) [టి: చూ, ఉపవీతములు.

దిశావదిశలు. అం. ఉపవీతములు 17 లో నొక

దిశ్యము. సం. వణి. దిక్కు-నందుఁబుట్టినది.

దిష్టము. సం. వి. అ. న. 1. భాగ్యము: చూ, సంపత్తి; పుం. 2: చూ, సమయము. 1; వణి. 3. ఉపదేశింపఁబడినది: ఆదిష్టము, ఉపదిష్టము.

దిష్టాంతము. సం. ఏ అ. పుం. చోప్ర. చూ. మర్మము

దిసు సై ఏ.—సెక్ దిస్కు. రూ-దిస్సు: చూ, హరిత్తు [చూపు చూ, సెగ్గించే

దిసంతడుచే దే. స. క్రి. (దిసంతు + అడుచే)

దిసంతు దే వి. 1 మాట: చూ, నింది 1 2. అలరింత: చూ, హాస్యము 1

దిసంతుకొట్టు. దే. స. క్రి చూ, దిసంతడుచే స్వా 3, ఆ. 109.

దిసంతులుకొట్టు దే స. క్రి—సై —

దిసమొల. ద్వ. వి యా-దిస్సమొల చూ, బిత్తల

దిసమొలవాడు. ద్వ. విణ చూ, దిగంబరుడు.

దిసమొలవేల్పు. ద్వ. వి. రూ—దిస్సమొలవేల్పు. 1. చూ, శివుడు; 2. కాలభైరవుడు.

దిస్సు. సై. వి.= చూ, రూ-దిస

దిస్సమొల. ద్వ వి: చూ, రూ-దిసమొల.

దిస్సమొలవాడు. ద్వ. విణ: చూ, రూ-దిసమొలవాడు. పాండు. 1, ఆ. 213.

దిస్సమొలవేల్పు. ద్వ. వి: చూ, రూ-దిసమొలవేల్పు. 1—2.

దిస్సు. దే. వి. పామువుసకొట్టుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము (బుస్సు): చూ, హూహూ.

దీ

దీ. దే. అవ్య: చూ, రూ-డీ. [ఆ 91.

దీకు. దే. వి: చూ, రూ-డీకు. భార. విరా. 5,

దీకొను: చూ, రూ-డీకొను.

దీకోలు. దే. వి. రూ-డీకోలు: చూ, లూటీ. 4.

దీక్ష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, శ్రద్ధ "తదేక దీక్ష"; 2. యజ్ఞాది క్రియారంభమందు అనుష్ఠింపదగు నియమము; అం. 3: చూ, గహీనతానములు.

దీక్షాంతము. పా: చూ, అవభృథము.

దీక్షించే. సం. అ. క్రి. దీక్షవహించే.

దీక్షితబ్రాహ్మణులు. పా. 1. సారస్వతులలోని వెంపసతెగలోనిచారు చూ, ఆనాచేఅను బ్రాహ్మణులు (చూ, బ్రాహ్మణులు); 2. కన్యాకుబ్జులలోని సంగసగోడులలోని యొకానొకతెగవారు వీరు యజ్ఞకర్తలు ఆపస్తంబులనై యున్నారు: చూ, కన్యాకుబ్జులు (చూ, బ్రాహ్మణులు)

దీక్షితుడు సం వి అ పుం. సోమముగిలుచు జ్ఞమునందు దీక్షసహించినవాడు

దీటి సై వి =. చూ, రూ-గీటి

దీటు సై. వి 1 సాహ్యము చూ సమానము. 2; దే వి 2. ఆక్రమణము: చూ, పురి. 4; ఖిణ ఏ 3 చేక్కిన చూ, సరి 11; స. క్రి. 4 సరిచేయు. భక్తి. 2, ఆ. 86: చూ, సరిపెట్టు. [డుకొను 3.

దీటుకట్టు దే. అ. క్రి. భగ్నమగు: చూ, మొం

దీటుకొను. దే. అ క్రి. 1—సై.— భార. కర్ణ. 1, ఆ. 120, భార. విరా. 5, ఆ.34; స. క్రి. 2 సరిపెంచే. హరిశ్చ. 4, ఆ 215: చూ, సవరణించే; 3: చూ, సరిపోలు; [పే. 4. దీటుకొలుపు. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 223.

దీదివి. సం. వి. ఇ. పుం, స. 1. అన్నము: చూ, సాడము. (1); పుం. 2. బృహస్పతి: చూ, వేల్పుటొజ్జ. [హాయనము 2.

దీధితి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. కిరణము: చూ,

దీన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఎలుక: చూ, మూషికము; విణ 2 దీనురాలు: చూ, స్త్రీ.

దీనము. అం: చూ, దృష్టులు.

దీనారము. సం. వి. అ. పుం.=దినారి. పైడి నాణెము, గద్దియ: చూ, లోహము. 1.

దీనావస్థ. అం. గ్రహముల అవస్థలు 10 లో నొకటి. (శతుర్థక్షేత్రమందున్న గ్రహము దీనావస్థను పొందును=రోగము, అనాచారము, విరోధముగలుగును): చూ, అవస్థలు.

దీనికి నో. స: చూ, ఇంగులకు. 2.

దీనుడు. ఎం. విణ. 1 చూ, దీనవాడు, 2 నిర్బాగ్యుడగినవాడు, 3. గ్రహగ్రస్తుడగిన వాడు చూ, పెద్దగరి. 4 దైన్యముకల వాడు, పరిభవ చూ, పాపిష్టి

దీపకి ఎం సం వి ఆ. పుం 1. ఓమము చూ, యవాని, 2 దీపము చూ. స్నేహాగము, 3. ఇల్లు చూ, సదనము 1; 4 చూ, దీమ ము 2, విణ 5 ప్రకాశించునది చూ, నెలు సులు 1; అం 6 అర్థాలంకారములలో నొకటి (వర్ణ్యాపర్ణ్యములకు ధర్మైక్యము ఉదా.— "మదిమున నజపతి బొల్చును. పరితాపమున భూపతి బొల్చును") చూ, అలంకారము 3. 7 జన్యరాగములలో నొకటి చూ, జన్యరాగములు. [నొకటి.

దీపకలికాన్యాయము. పా. న్యాయములలో

దీపకుండి. వా. మి. వి కొడి. చూ, పిగ. 4

దీపము. సం వి. ఆ. పుం. 1 =పెద్దెము. రూ-ప్రదీపము. దీపిక: చూ, స్నేహాగము, 2. తీరగె చూ, లతి. 1; 3. బయిరావాసము చూ, సస్త్రీయము; 4: చూ, మయూరాశిఖ; అం. 5. షోడశోపచారములలో నొకటి: చూ, ఉపచారములు. [డా: చూ, దివిటి.

దీపయష్టిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=దివిటి, కాగ

దీప-ల్లి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. దీపపుశత్తి: చూ, శత్తి. 2. [భము.

దీపవృక్షము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, దీపస్త

దీపశిఖ. సం. వి. ఆ. న. కోటి, దీపపుకొడి చూ, పిగ. 4. [చూ, పెమ్మె

దీపస్తంభము. సం. వి. ఆ. పుం.=దిన్నెగంటము

దీపాగ్ని. సం. వి. ఇ. పుం. అగస్త్యుడు: చూ, ముని. 1. [దేవతలను బూజించుట

దీపారాధనము. పా. దీపమునుపెట్టగించి యిట్ట

దీపావళి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. నరకచతుర్దశికిమ

మునాటి పండుగ (దీపములసమూహము): (చూ, వాణాసంచె) [స్నేహాగము

దీపిక సం వి ఆ స్త్రీ. రూ-దీపము చూ

దీప్తము. సం విణ 1 ప్రకాశవంతము, ప్రభాతేజము చూ, వెలుగు 1; 2 కాంతివంత, ఉపచి తము చూ, పరిజ్వలితము; 3 మంచిగతి చూ, పరిష్వలితము; అం 4: చూ, ఆగమ ములు

దీప్తాగ్ని అం గర్భిణుల అవస్థలు 10 లో నొ కటి (ఊచ్చాయంయున్న గర్భిణి దీప్తాగ్ని యంగుండును =వాహనము, విశ్వాస్యము, గాఢప్రాజ్యత, గౌరవము, ఆయుష్యము కలి గును) చూ, అవస్థలు [తుము 1

దీప్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. కాంతి చూ, నెలు

దీప్యకము. సం వి. ఆ. పుం. 1. ఓమము చూ, యవాని; 2 యసలబియ్యము: చూ, ఓయ్య ము; 3 నెమలిజోట్టు. చూ, సిగ. 4

దీప్యము. సం. వి. ఆ. పుం. (రూ-దీపము-దీప కము-దీపనీయ) ఓమము: చూ, యవాని.

దీమసు వై. వి. రూ-దీము. 1.=ధామ. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 2.=దీపకః. వేటమృగ ములు పక్షులు లోనగునవి, దీపకము, దీము: చూ, వేటపిట్ట

దీమసము. దే. వి. 1. ధైర్యము: చూ, స్థైర్యము. 1; 2. ఉపాయము. భార, విరా. 2, ఆ. 91: చూ, వెరవు.

దీము. వై. వి.=దీపకః: చూ, దీమసు. 2; స్వా. 4, ఆ. 22; 2.=ధామ. ఇల్లు. "దిక్కు-దీములేదు": చూ, సదనము. 1.

దీర్ఘకోశిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఏనుఁగుజెలగ: చూ, బుడ్డపిడుఁదు.

దీర్ఘజంఘము. సం. వి. అ. పుం. 1. పెద్దరు: చూ, సారసము; విణ. 2. నిడుపాటిపిక్క-గలది.

దీర్ఘసర్శి. సం వి. స్ పుం 1 చేదు-ది చూ, విద్వాంసుడు; 2 గట్టి చూ, పరిచితుడు; విణ 3 రూఢి పురోచనకలవాడు

దీర్ఘసోషి సం. వి. ఈ స్త్రీ పుంజాలగుమ్మ-చూ, మూషికము

దీర్ఘసూత్రి. సం. వి. అ. పుం. వెల్లగతిని చూ, కర్మవిలంబుడు. [సం. వి 2

దీర్ఘసూత్రిక సం వి ఆ స్త్రీ అరటి. చూ,

దీర్ఘసూత్రిక సం. వి. ఆ స్త్రీ. శాలేయము గూ, సదాపు [న్నము

దీర్ఘహ్రస్వము సం. వి. అ. పుం పాపు. చూ,

దీర్ఘాగము. మి. అ. కిరి చోగు. చూ, పొడవగు

దీర్ఘము. సం. విణ. నిడుపు: చూ, పొడవు 2

దీర్ఘములు. పా. పొడవులు ఆ, ఈ, ఊ, ఋూ, ఌూ, ఏ, ఐ, ఓ, ఔ (9)

దీర్ఘమూల.సం.వి.ఆ.స్త్రీ. చూ, తీఁగతుమిడి*.

దీర్ఘవృష్టిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: మా, చిలుగు*.

దీర్ఘరాజము. సం. వి. అ పుం. గుండ్రతుంగ*: చూ, తృణము. 1.

దీర్ఘవృంతము. సం. వి. అ. పుం. దుండిగము*: చూ, శోణకము. (ఖనకము

దీర్ఘసురతము. సం. వి. ఆ పుం. కుక్క: చూ,

దీర్ఘసూత్రుఁడు. సం.విణ: చూ,చిరకిర్యుఁడు.

దీర్ఘా. అం చూ, ధారలు.

దీర్ఘాయువు. సం. వి. స్. పుం. 1. కాకి: చూ, వాయసము. 1; 2. మార్కండేయుఁడు; 3. బూరుగు*: చూ, శాల్మలి; 4. జీవకమను గంధద్రవ్యము: చూ, రాజార్హము; విణ. 5. పెక్కేండ్లుబ్రదుకువాఁడు చూ, పృద్ధుఁడు. 1.

దీర్ఘాయుష్మంతుఁడు. సం. వి. త్. పుం: చూ, వృద్ధుఁడు. 1. (చూ, సరస్సు. 1.

దీర్ఘిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=డిగ్గియ-దిగ్గియ:

దీర్ఘికాకేళావిశిష్టతిర్యక్రేఖపోర్థి. అం: చూ, చిత్రిపర్ణములు.

దీర్ణము. సం. విణ. 1. శీర్ణఁబడినది: చూ, విచ్ఛిన్నము. 3; 2. క్షయపడిన: చూ, క్షీణము.

దీలు. దే. విణ. 1 చూ, డిల్లము; అ. క్రి. 2 దీలుపడు: చూ, చూ-డిల్లపడు

దీలుపడు. దే అ క్రి చూ, రూ-డిల్లపడు.

దీవటి వై వి.=చూ, రూ-దివిటి

దీవన దే వి: చూ-దీవెన, కి- దీవి-జోజో.

(సం ప) — ఆశాసనము, ఆశీర్వచనము, ఆశీర్వాదము, ఆశిస్సు, జయ, మంగళాశాసనము: (చూ, మంగళాశాసనము)

దివనఁబార్చు. దే వి. బ. అక్కరలు. పా. 2, ఆ. 36. చూ, సేసఁబార్చు.

దివసము దే వి. చూ, రూ-దీమసము 1. భార. విరా. 3, ఆ. 137. [లంక. 1.

దీవి. వై వి.=ద్వీపం. నీటినడిమినిబ్బ చూ,

దీవించు. దే. స. క్రి జేఁజెట్టు, తిమ్మ్ర (సం. ప).— ఆశాసించు, ఆశీర్వదించు, జయ యెట్టు. (చూ, మంగళముచేయు)

దీవిటి వై. వి.=: చూ, రూ-దివిటి.

దీవియ వై. వి.=దీపికా. యా-దివ్వె. దీపము. భార. సౌ. 1, ఆ. 147: చూ, స్నేహితము.

దీవికంబము. వై. వి.=దీప స్తంభః: చూ, రూ-దివియకంబము.

దీవె. వై. వి.=దీపికా: చూ, రూ-దీవియ.

దీవెన. దే.వి:చూ,రూ-దీవన. శకాం. 5,ఆ.156.

దీవెనకోల. దే. వి. 1. నతి: చూ, నమస్కారము; 2. ఒకానొక నతి: చూ, నమస్కారము.

దీవెనఁబార్చిలు. వై. వి. బ. మంత్రాక్షతలు: చూ, సేసఁబార్చిలు. (వాడుక.)

దు

దు. వా. వి. 1. సంబంధార్థమందు యుష్మ, దస్మచ్ఛబ్దములకు ఏకవచనమున వికల్పముగ వచ్చే పర్యాయము; 2. రూ-దూ. కుక్క-ను

పిలుమట యుంపగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

దుంకము దే. వి. దెబ్బము చూ, గంతి. 1

దుంగ. గో. వి. మార్గినిమొగ్గ: చూ, మొగ్గు.

దుండగము నై. వి. =దౌష్ట్యము. 1: చూ, నేరము; 2 దౌష్ట్యము. చూ, వ్యళీకము 2; 3 కీడు నై. 1, ఆ. 92: చూ, హాని. 2

దుండగీడు. నై. విణ. (దుండగము + కూడు) 1 దుష్టుడు: చూ, వ్యాపకుడు 1; 2. ధూర్తుడు: చూ, వ్యాధుడు. 2; 3 అపరాధి చూ, రూ-దుండెకాడు.

దుండటీకము నై. వి=: చూ, దుండగము.

దుండి సం. వి. ఈ స్త్రీ. 1 =కొండ*: చూ, రక్తస్థలి; దే.వి (1) దొరసాని: చూ, రాజ్ఞి

దుండిగము. నై. వి =దుండుకము*: చూ, శోణకము.

దుండిలము. నై. వి =—పై.—

దుండుకము. నై. వి.=—పై.—

దుండుబలి. దే. విణ: చూ, సోమరి.

దుండుబలితగము. దే. వి: చూ, చేండితనము.

దుండెకాడు. దే. వి. 1. ధూర్తుడు: చూ, వ్యాధుడు. 2; 2. దుండగములుచేయువాడు: చూ, రూ-దుండగీడు 3.

దుంత. దే. వి. దున్న: చూ, మహిషము.

దుంతరవృతు. ద్వ. వి: చూ, యముడు. [గము.

దుందిలము. నై. వి.=దుండుకము*: చూ, దుండి

దుందుకము. నై. వి.=—పై.—

దుందుసాధము. అం: చూ, శస్త్రములు.

దుందుభి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పాచికయందలి ఇత్తిగ: ఇత్తిగ, ఇద్దుగ (చూ, ఘటము); పుం. 2. భేరి: చూ, పీఠె; 3. చూ, వరుణుడు; 4. ఒకానొక రక్కసుడు: చూ, రాక్షసుడు.1.అం.5: చూ, సంవత్సరములు; 6: చూ, ఆనద్ధవాద్యములు.

దుందుకు దే. వి. రూ-దుందుకు. చకారాకార పుదినటి. కళా. 8, ఆ. 10: చూ,నురుడు.

దుందుకు. దే. వి.—పై —

దుంప. దే. వి. 1 ద్విపార్శ్వకము (గినుసులోన గువానిగడ్డ) (చూ, ఏకబీజదళము: చూ, వేము 1; 2. స్వాగతిగొడగు చూ, లాంగలము. 1.

దుంపతీయుట. వా. వి. 1. గడ్డపెల్లగించుట; జా. 2. కొంపతీయుట.3.సమూలము పెల్లగించుట, 4. మాంసమును ఛేదించుట

దుంపతెంపు. జా —పై.—

దుంపబచ్చేలి. దే. వి. మట్టుబచ్చేలి*. చూ, బచ్చేలి. [చూ, సన్నరాష్ట్రము.

దుంపరాష్ట్రము. ద్వ. వి. రూ-దుంపరాస్త్ర*:

దుంపరాస్త్ర ద్వ. వి.—పై.—

దుంపలుదంపలుచేయుట. జా. పడరానిపాట్లు పడుట, దుంపలుతగు మెగకనేలలు చల్లపు నేలలు గాఁజేయుట. "దుంపలు దంపలుచేపి కొని పచ్చితిమి." (ధర్మజరాజసునీతము)

దుంబాలా. వా. వి. పన్నలేనిది (యూనాను).

దుంబొడి. దే. వి. (దుమ్ము + పొడి) (మెంతి జీలకఱ్ఱచేర్చిచేసిన) నున్ననికూరపిండి. రా, వి. 2, ఆ. 101: చూ, సాదము (1).

దుఃఖపడు. మి. అ. క్రి. (దుఃఖము + పడు) 1. నొగులు: చూ, రోదించు; క్రి. 2. దుఃఖపఱచు. [ఉద్యో. 4, ఆ. 3.

దుఃఖపాటు. మి. వి: చూ, శోకము. 1. భార.

దుఃఖపెట్టు. మి. స. క్రి: అడజేడిపెట్టు, ఏపఱించు, జాలిఁబెట్టు.

దుఃఖభాగులు. అం. ఈర్ష్యాళువు, జగుప్సావంతుడు, నిస్సంతోషి, క్రోధనుడు, నిత్యశంకితుడు, పరభాగ్యోపజీవి. (6)

దుఃఖము. సం. వి. అ. న =మూఁకలి. 1. పీడ, బాధ, వ్యధ. (దీనియందు ఇంద్రియములు

దుష్టసులగుచు) చూ, శోకము; అ. పు. 2. కుటుంబము: చూ, సంసారము.

దుఃఖాన్వితుఁడు. సం. విణ. చూ, దీనుఁడు.

దుఃఖించు సం. అ. క్రి 1. ఏగచు చూ, నుల్కు 5, 2. వీడ్చు: చూ, శోకించు

దుఃఖితము సం విణ. ఆయస్తము, ఆక్రాంతము, క్లిశితము, క్లిష్టము, క్లేశితము, భగ్నము (తే. ప) — ఒంటిలో ... (చూ శోచ్యము)

దుఃఖితుఁడు. సం విణ. చూ, దీనుఁడు

దుకాణము దే వి. 1 పసారిడు, సరుకులమ్మెడి ఇల్లు చూ, ఎడనము. 1, 2 ఆశీర్వు, ఉట్టు, ఉప్పరాసులుం డెమునోటు చూ, నట్టు

దుకూలము. సం. వి అ. న. 1. తెల్లనిబట్ట చూ, పస్త్రము; 2. సన్ననిబట్ట చూ, పస్త్రము (నలీపట్టుచీర)

దుక్కి. దే. వి. దున్నుట, కృషి చూ, వ్యవసాయము(దీనిభేదములు.-రొంపిదుక్కి, చెలిదుక్కి.) (ము చూ, పృషభము. 1

దుక్కిదెద్దు దే వి. (దుక్కి + ఎద్దు) హోరిక

దుక్కిదున్నే. దే. వి: చూ, వ్యవసాయి.

దుక్కివాలు. ద్వ. వి. నాగలి: చూ, లాంగలము. 1.. (చూ, బలరాముఁడు.

దుక్కివాలుదాలుపు. ద్వ. వి. హలాయుధుఁడు:

దుగ. వై. స.=క్వికమ్. రూ-దువ. ఇనుమడి. కళా. 3, ఆ. 131: చూ, రెట్టి. 1.

దుగపదిరూపుల దుండగీఁడు. ద్వ. వి చూ, సూర్యుఁడు. వేం. ఆం. 11. [సాంబ. మా.2.

దుగపుట్టుక. వా. వి: చూ, బ్రాహ్మణుఁడు.

దుగమొగములు పులుఁగు. ద్వ. వి. గండభేరుండము. ఆచ్చ. ఆ, కాం. 77: చూ, పక్షి.

దుగమొగము వేల్పు. ద్వ. వి. నిష్పు. ఆచ్చ. యు, కాం. 279; చూ, వహ్ని. 1. (ఇట్లు దుగమోములయ్య—దుగమోరపాదుసా.)

దుగలము. దే. వి రూ- దుగులము. చివుక, వర హోలో 1/16 భాగము, 1/4 రూపాయ.

దుగినుఁడు వై వి.=దుర్గిణ చూ, బహ్మ 1.

దుగుణము వై. స.=ద్విగుణ. 1 దుగ చూ, రెట్టి. 1; విణ 2 రెండంతలు.

దుగులము దే వి. చూ, రూ-దుగలము.

దుగ్గ వై వి.=దుర్గా రూ-దుగ్గి 1 కాళి, సత్తి. చూ,పార్వతి. 1, 2 గౌరి చూ,పార్వతి.1

దుగ్గసంధి వ్వి వి. హిమాచలి వేం ఆం. 77 చూ, పర్వతము

దుగ్గాంబ వై వి. (దుగ్గ + కాంబ) గండుచిమ్మట్లు. (టంకముసుని 16 డబ్బులు ఈంతెక్కనబట్టి కానియనఁగా చిమ్మిడి)

దుగ్గి. వై. వి.=దుర్గా: చూ, రూ-దుగ్గ 1—2.

దుగ్గికన్నయ్య. ద్వ. వి: చూ, గుగ్గిళండిర్రి.

దుగ్గు. దే విణ రూపముచెడినది (తృణము)

దుగ్ధకుంబి. సం వి. ఈ. స్త్రీ పాలూనుగు చూ, సాటి.

దుగ్ధము. సం. వి. అ. న. 1 క్షీరము చూ, పాలు 1; విణ. 2. పిదుకఁబడినది; 3. నింపఁబడినది: చూ, భృతము. 2.

దుగ్ధాకరము. సం. వి. అ. పుం పాలసముద్రము: చూ, సముద్రము. (ఇట్లు దుగ్ధార్ణవము)

దుగ్ధిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మనుపాల. *.

దుట్టుపు దే. వి. రూ-దుట్టువు-జోట్టుపు, ఇట్టుపు*: చూ, విషాణి.

దుట్టువు. దే. వి.—వై.—ఆం, భా. ద్వి. 61. (గాఢవిరేచనకారి, పక్షివాతములలోవాడెదరు.)

దుడిదుడి దే. వి. గునగున: చూ, హూహూ.

దుడుకఁడు. వై. విణ. (దుడుకు + ఆఁడు) 1. బాలకుఁడు: చూ, శిశువు; 2 =దుండుకఁ. దుష్టుఁడు. భాగ. 7, స్క—ం. 253. చూ, వ్యాధుఁడు. 2. (ఇట్లు చెడుగఁడు, నిడుపఁడు మొ)

దుడుకు. సై. వి 1. తప్పు: చూ, నేరము; 2.= డుండుకు. వైష్ట్యము చూ, శ్యకీకము. 2; 3. గర్వము, ఉద్ధతి చూ, హంకారము;విణ. 4: చూ, దుష్టము. అచ్చు. సం, కాం. 167; 5. ఉద్ధతము, గర్వించినది: చూ, బిట్టు. 4

దుడ్డు. సై. వి రూ-గుడ్డు = దండం. 1. లాఘ్ర కట్టి చూ, వేత్రము. 1; 2 గదియ: చూ, గడ; 3. గుచ్చగుట్ట చూ, బంక. 3, 4 ఇను పదుడ్డు చూ, ముద్గరము; 5. కాణి: చూ, కాని. 1; విణ. 6 మోటుకాడు, దిట్టడు (అనియు) చూ, హరింపమూడు.

దుడ్డుగట్ట ద్వ. వి 1: చూ, దుడ్డు 1; 2 చూ, దుడ్డు. 3. (ఇక్కడదుడ్డుశబ్దము స్థూలమాత్ర పరము)

దుడ్డుగోల. ద్వ. వి.—సై —

దుడ్డే. దే. విణ. 1. చేవలి: చూ, శిశువు; 2. బాలకుడు: చూ, శిశువు; 3. ధూర్తుడు. చూ, వ్యాధుడు. 2; 4. ధూర్తురాలు: చూ, స్త్రీ.

దుత్త. దే. వి. పాలచెంబు, పాలముంత, పాల కుండ, బుంగ: భాండము. 3: (చూ, పాత్రము. 6.)

దుత్తాయి. దే. వి. కుఱుచ: చూ, వస్త్రము.

దుత్తూరము. సం. వి. అ. పుం.(రూ-దుత్తురము-ధుత్తూరము-ధుస్తూరము.) 1. ఉమ్మెత్త *. చూ, హలాపుష్పము; దే. వి. (1) కపటము: చూ, వ్యాజము (1)

దుద్దు. దే. వి. 1. తామరపూవులోని దిమ్మె, కర్ణిక: చూ, మిద్దె (చూ, పద్మము. 1.); 2. తాటాకు తోబుమీది చెందిళిక; బ. 3. చెవినగ: చూ, భూషణము. 2; విణ. 4. అ సత్యము: చూ, వితథము.

దుద్దుకొట్టుట. జా. మోసముచేయుట. "చేక్కన్నను దుద్దుజెట్టి యురకంగదలంచెదు." (సారంగధరచరితర్)

దుద్దెక్కు. దే అ. క్రి: చూ, ముమ్మరించు.

దురుగుమము. సం వి. అ. పుం. పచ్చేనుల్లి *: చూ, పలాండువు.

దురీడు సై విణ. (రూ-దురీగాడు-గురెదారి-దురేదారి-గురుగాడు) మూర్ఖుడు: చూ, హాంవీరుడు.

దురీదారు. సై విణ —సై —

దురుకు నే స క్రి చూ, మూ-రుగ్గు

దురుసు. సై వి భాద్ధ, రుక్షము: చూ, శోకము.

దురుసు. సై. స క్రి. చేంపు: చూ, సంహరించు.

దురెదారి. సై. విణ: చూ, రూ-దురీడు; 2 = ధనుర్ధారి. కత్తిచేతధరించినవాడు: రూ-దురేదారి. (సం ప)—ధనుర్ధారి.

దురేదారి. సై. విణ.—సై.—

దున్న. దే వి. 1 చూ,దుంత; 2 పురుషపశువు.

దున్నపోతు దే. వి.—సై.—

దున్నయీనినదన దూడనుగట్టుమన్నట్లు. లో. విమర్శనలేని పరిభూత్వము. ఉదా.—" చెప్పెడి వారొకవేళఁజెప్పినను వినెడివారికయిన వివేకముండవలెను గదా! అట్లుగాక దున్నయీనినదన దూడనుగట్టమన్న మతిపసయొక్కటే. " (నీతిచంద్రిక-విగ్రహము)

దుప్పటము. సై. వి.=ద్విపటీ. (రూ-దుప్పతి-దుప్పటీ-దుర్వటము) 1. పెలగలసన్న పాటి నెడల్పుబట్ట: చూ, వస్త్రము; 2. ముతుక నూలుతోనేసిన రెండుపారలబట్ట; 3. కవచము: చూ, వారవారణము.

దుప్పతి. సై. వి.=—సై.—

దుప్పటీ. సై. వి.=—సై.—

దుప్పి. దే. వి. 1. జింక. ఇట్టి: చూ, హరిణము; 2. దుప్పి, కాఱుకొమ్ము మెకము: చూ, పృషతము; 3. చమూరువు. పాండు. 5, ఆ. 14: చూ, రామము.3. [రసంచి (గుడ్డ).

దుబరకా. వా. వి. చినిగినసంచీలకువేయు అస్త

దుబారా. వా. విణ. వ్యర్థమైనది.

దుభాసి. వా. వి.=ద్విభాషి. రెండుభాషలు నేర్చినవాఁడు, భాషాంతరము చేయువాఁడు, వ్యవహారము జేసుపువాఁడు.

దుబేజాబ్రాహ్మణులు పా. వీరు కన్యాకుబ్జులు వీరు పంచగౌడులలో నొకలెగవారు. మాధ్వం దినశాఖ. శుక్లయజుర్వేదులొక కొంద అను నామశాఖ గోబిల సూత్రీయులొక కొంఁదను కలరు: చూ, కన్యాకుబ్జులు (చూ, బ్రాహ్మణులు.)

దుబ్బ. దే. వి. ఆఁడుగుఱ్ఱ: చూ, శగము. 12

దుబ్బు. నై. వి.=స్తంభ. చూ, పైరుదుబ్బు.

దుమగతికేతు. నై. వి.=ధూమకేతు. తోఁక చుక్క: చూ, నక్షత్రము. 1.

దుమదుమ. వా. వి. 1. మొగముచిట్లించుకొను టయందగుననుకరణము: చూ, హూహూ; దే. విణ. 2. మిక్కిలితడిగలది. కళా. 3, ఆ. 68: చూ, స్తిమితము. 2.

దుమా. దే. వి. వాకియంట చేయంట పరుగెత్తుట లోనగువాని యందగుధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ. (దుమాదుమాఅనియు)

దుమారము. దే. వి. ధూళి. స్వా. 5, ఆ. 38: చూ, రేణువు 1.

దుమాలు. దే. విణ. సమూలము: మోడా.

దుము. దే. వి: చూ, దుమారము.

దుముకు. దే. వి. రూ-దూకు. 1. ఒకానొక ప్లుతగతి: చూ, హయము; 2. గంతు: చూ, లంఘు; ఆ. క్రి. 3. గంతువేయు: చూ, లంఘించు. 3; 4. దాఁటు: చూ, లంఘించు. 2; 5. ఉఱుకు: చూ, లంఘించు. 2.

దుముకులాడు. దే. ఆ. క్రి. గంతులువేయు. చూ, లంఘించు. 2.

దుముక్కు. దే. వి. ఉఱుకుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము, దుబుక్కు (అనికొందఱు): చూ, హూహూ.

దుముదారి. దే. వి: చూ, దుసీఁడు.

దుముదారు. దే. వి. దండు. స్వా. 3, ఆ. 54: చూ, సేన. 1.

దుముదుములాడు దే. అ. క్రి. దుమ్ములులేఁగు, నిప్పులులేఁగు.(ఇట్లుదుమదుములాడువాడుక)

దుమ్ము, దే. వి. 1. ఎమికె: చూ, కల్మషము. 1; 2. (రూ-దుమారము-దుప-దుప్ప-తుమురు-తుర్రిమ్ము-తర్రిమ్ము.) మూలి చూ, రేణువు. 1.

దుమ్ము చేయు. వా. స. క్రి: చూ, తర్రిమ్ము.

దుమ్ము రేఁచు. దే. స. క్రి. కోరాడు. ఆం, భా. తృ. 132. చూ, సెలగు.

దుమ్ములగండు. దే. వి. ఒకానొక వృక్షము: రూ-దుమ్ములగొండి-దుమ్ములగొండు, కొరవాసిగండు-కొరసానిగండు-కొర్నగండు.

దుమ్ములగొండి. దే. వి.—పై.

దుమ్ములగొండు. దే. వి.—పై.—

దుయ్యము. రూ-దూయు: చూ, రూ-దుయ్యు.

దుర్. సం. ఉప. (1) దుర్బలుఁడు=ఇచేట "దుర్" అనునది బలశబ్దముతో సమసించి అభావార్థమును చెప్పుచున్నది. ఇది తఱుచు ఈయర్థమందే యుండును. (2) దుర్మార్గుఁడు.=ఇచేట మార్గశబ్దముతో సమసించి దుష్టమను నర్థముకలదియైనది. (3) దుర్వ్యూహము=ఇచేట అళక్ష్యము అను నర్థముకలదియైనది. (4) దుర్జనము=ఇచేట దుష్టము అను నర్థముకలది యైనది. (5) దుర్ఘటను=ఇచేఁజ భావ్యార్థమును సంఘటన కానిది యను నర్థమునకు మార్చినది. ఇత్యాది.

దురంతము. సం. విణ. 1. అనవధి, అంతములేనిది. చూ, అపారము. 3; వా. 2. చేటు.

దురంతుఁడు. సం విణ: చూ, ఆదీనఘ్నుడు.

దురతిక్రమము. సం. విణ. అతిక్రమింపఁగూడనిది [గుచి 1.
దుర్వ్యయము సం. విణ. చేటులేనిది చూ,
దురవి దే. వి. 1. తీఁట చూ, విదర్భిక; 2 నసు, కినుఁ: చూ, మనసు "దుగదకండ"
దురవికంప ద్వ. వి కినుగలకంప *: చూ, సూరణము
దురవిగొండి. దే. వి: చూ, శూకశింబి. *.
దురవిగోలు. దే వి.—పై —
దురదురు. పై. దర్శి క్రి. విశే. వేగముగా: చూ, వేగము. 3.
దురధ్వనము. సం. వి ఆ. న. దుర్భగభావము, దౌర్భాగ్యము· చూ, అదృష్టము. 1.
దురదృష్టవంతుఁడు. సం. విణ చూ, పెట్టిపుట్ట నివాఁడు.
దురధిగమము. సం. విణ. 1. కష్టముచేతసాందఁదగినది; 2. కష్టముచేతచేయవఁదగినది
దురధ్వము. సం. వి. ఆ. పుం. చెడ్డతోర్పు. చూ, మార్గము. 1.
దురపిల్లు. అ క్రి. 1. ఏడ్చు. భార. శల్య. 2, ఆ. 369: చూ, శోకించు, 2. తపించు· చూ, సంతాపించు; 3. కలఁగు. పై 6, ఆ. 55; చూ, సంక్షోభించు.
దురపుటోరెపు దాసరితండ్రి. ద్వ. వి. నలువ. వేం. ఆం. 4: చూ, బ్రహ్మ. 1.
దురభిగ్రహము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. ఉత్తరేను*: చూ, శైఖరికము; విణ. 2. గ్రహింపఁగూడనిది
దురము. పై. వి. 1.=త్వర. శీఘ్రము. శకాం. 3, ఆ. 100: చూ, వేగము. 3; 2=ఉదర: చూ, యుద్ధము.
దురవాపము. సం. విణ. శ్వోడము, దురాపము, పొందఁగూడనిది.
దురా. దే. వి. ఆజ్ఞ. రూ-దురాయి. శకాం. 3, ఆ. 48:చూ, సెలవు.
దురాకృతము. సం వి ఆ. న. 1. అకృత్యము; క్రి. విణ. 2. అకృత్యముగా
దురాచారము: సం. వి. అ. పుం. 1. చెడ్డనడవడి· అనాచారము; విణ 2. చెడ్డనడనుడికలది· అనాచారము.
దురాచారుఁడు. సం. విణ. చెడ్డనడనడిఁల వాఁడు· దురాత్ముఁడు, దుర్మార్గుఁడు.
దురాడము. దే. వి ఒఅగుదిండు:చూ, లోడు.
దురాత్ముఁడు సం. విణ. న్. చెడ్డమనస్సు కలనాఁడు·చూ, దురాచారుఁడు; వా. 2. చెడుగఁడు. చూ, వ్యాధుఁడు. 2
దురాధర్షము సం. వి. ఆ. పుం 1 తెల్లాపలు: చూ, సర్షపము; విణ. 2. తిరస్కరింపఁదగనిది: కచాకువు. [వాఁడు.
దురాధర్షుఁడు. సం. విణ. తిరస్కరింపఁదగిన
దురాపము. సం. విణ. పొందఁగూడనిది. చూ, శ్వోడము. 6.
దురాయి. దే. వి: చూ, రూ-దురా.
దురారోహ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ· చూ,శాల్మలి*.
దురారోహము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. తొండ: చూ, సరటము; విణ. 2. ఎక్కఁగూడనిది.
దురాలభ. సం వి. ఆ. స్త్రీ. 1. తీఁటకసింద*: చూ, సముద్గాంత; విణ. 2: చూ, దురాపము. [చూ, శబ్దము.2.
దురాలాపము. సం. వి. ఆ. పుం. చెడుమాట:
దురాలోకము. సం. విణ. చూడఁగూడనిది: చూ, విచ్ఛేయోగము. [వాంఛ.
దురాశ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=దురాస: చూ,
దురాపదము. సం. విణ: చూ, దురాపము.
దురాస. పై. వి.=దురాశ: చూ, వాంఛ.
దురితము. సం. వి. ఆ. న: చూ, పాపము.
దుర్నీక్షణము. ఆం: చూ, జన్యశౌశ్యములు.
దురుద్ధానము. ఆం: చూ, శిక్షాకాలములు.
దురుసు. దే. వి. 1. కాఠిన్యము:చూ, పరుషము;

విణ. 2. కఠినము: చూ, బెడిదము; క్రి. విణ. 3. శీఘ్రము: చూ, వేగము. 3. [రుడు.

దురూదరుడు. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-దుర్బోద

దురోదరము. సం. వి. అ న. 1. జూదము చూ, వ్యవహారము. 4, 2. పందెము చూ, వ్యవహారము. 4.

దురోదరుడు. సం. వి. అ. పుం. రూ-దురూదరుడు. జూదరి: చూ, పందెకాడు.

దుర్గ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. రూ-దుర్గి-గుగ్గి గౌరి. (పనాదిదుర్గము నివాసముగాగలది): చూ, పార్వతి. 1; 2. నల్లపిచ్చుక: చూ, పిచ్చుక; 3 నీలి* చూ, రంజని.

దుర్గంధము. సం. వి ఆ. పుం. 1 గబ్బు: చూ, వాసన; విణ. 2. గబ్బుగలది: చూ, వాసన

దుర్గతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. నరకము: చూ, నరకములు; 2. చూ, బీదతనము.

దుర్గతుడు. సం. విణ: చూ, బీదవాడు.

దుర్గపాలనము. అం: చూ, తంత్రములు.

దుర్గమము. సం. విణ. 1. పోకూడనిది: కలిమము, దుర్గము; 2. చూ, దురాపము.

దుర్గము. సం. వి. ఆ. న. 1. కోట: చూ, పారికారము; విణ. 2: చూ, దుర్గమము. 1; అం.3: చూ, సప్తాంగములు; 4.అష్టవర్గమునందొకటి: చూ, అష్టవర్గము.

దుర్గసంచరము. సం. వి. అ. న. పోరానిజలపరివాహాదులయందు పోవుటకుకట్టినకట్ట మొదలగునవి: చూ, సంక్రమము.

దుర్గి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-దుర్గ. 1.

దుర్గుణము. సం. విణ: చూ, వ్యళీకము 2.

దుర్ఘటము. సం. విణ. ఘటింపనిది.

దుర్జనుడు. సం. విణ. దుర్జాతి, దుష్టుడు: చూ, వ్యాఘ్రుడు. 2.

దుర్జయము. అం. 1: చూ, దండవ్యూహములు; 2: చూ, మండలవ్యూహములు.

దుర్జయుడు. సం. విణ. అజితుడు, అపరాజితుడు. [గుస్సావము.

దుర్జాతము సం. వి. అ. పుం. అసమంజము,

దుర్జాతి. సం విణ ఇ: చూ, దుర్జనుడు.

దుర్జేయము. సం. విణ. ఎఱుఁగఁగూడనిది:అప్రసిద్ధి, గహనము.

దుర్దాంతము సం. విణ అణపఁబడినది.

దుర్దినము. సం. వి. అ. న. 1 మబ్బుకమ్మిన దినము: చూ, ముసురుపార్దు, వా. 2. అపజయముకలిగిన రోజు. [స్తి కుడు.

దుర్దుమూటుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, నా

దుర్ధరము. సం. విణ. ధరింపఁగూడనిది

దుర్ధర్ష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ 1 నల్లయుమ్మి *: చూ, లవణి; విణ. 2. తిరస్కరింపఁదగినది. చూ, పరాభవము. [వాడు.

దుర్ధర్షుడు సం. విణ. తిరస్కరింపఁదగని

దుర్మతము. సం. వి. అ. పుం చూ, అన్యాయము. [చూ, బుద్ధిపిడుఁగు.

దుర్మామ. సం. వి న్. స్త్రీ. ఏసుఁగజలగ: దుర్మామము. సం. వి. అ. న. చూ, మూలసంక. [చూ, పిచ్చి మొగము.

దుర్మిరీక్ష్యము. సం. విణ. చూడఁగూడనిది:

దుర్మివారము. సం. విణ. నివారింపఁగూడనిది.

దుర్బలము. అం. (బలములేనిది): చూ, అశ్వ హృదయపరిజ్ఞానము.

దుర్బలస్య బలంరాజా. లో. బలములేనివానికి రాజేబలము. ఉదా.—"రాజులకాగ్రగణ్యులంబుంభోలు ధర్మంబులొండులేవు. "దుర్బలస్య బలంరాజా": యనవినవే. (నీతిచందిక-విగ్రహము)

దుర్బలుడు. సం. విణ: చూ,బక్క-వాడు.

దుర్భిణి. వా. వి. దూరదస్తు దర్శనయంత్రము: దూరదర్శిని.

దుర్బోధనము. సం. వి. అ. న: చూ,దుస్సలహా.

దుర్భగుఁడు. సం. విణ. ద్వేషింపఁదగినవాఁడు.

దుర్భగ. సం. వి. ఆ (స్త్రీ) తెల్లనాఁయిదు * చూ, వాఁపుడు [దుర్గ్రహము

దుర్భగము సం. విణ. భరింపఁగూడనిది చూ, గుర్భాగ్యుఁడు సం విణ. చూ, దౌర్భాగ్యుఁడు

దుర్భిక్షము సం. వి. అ. న తొమ్మిదవ. చూ, పుష్పు.

దుర్భిణి. వా. వి. దూరదర్శిని

దుర్మతి సం విణ 1. దుష్టబుద్ధికలవాఁడు. చూ, వ్యాకుఁడు, 2, అం 2 చూ, సంపత్సరములు [ధుఁడు 2

దుర్మదుఁడు. సం విణ. కామపుఁడు. చూ, వ్యా

దుర్మరణము సం వి. అ న (విషశస్త్రక్షుధాదుల చేత వచ్చెడు) చెడ్డచావు: చూ, మరణము

దుర్మల్లిక. అం. నాటికలు 18 లో నొకటి (4 అంకములు, కోపిధము, నాయక, స్నేహితులు, ఒకరితర్వాతనొకరు నాయకులవ్రదురు): చూ, నాటికలు

దుర్మార్గతలేకుండుట. అం. చూ, నియమములు.

దుర్మార్గుఁడు. సం. విణ: చూ, దురాచారుఁడు.

దుర్ముఖి. అం: చూ, దుర్మతి 2.

దుర్ముఖుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకరాక్షసుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1; విణ. 2. చూ, ముఖరుఁడు. [బన్నసు. 2.

దుర్ముఖము. సం. వి. అ. న. చెడుమోము: చూ,

దుర్యోధనుఁడు. సం. వి. అ. పుం: 1. గాంధారేయుఁడు: చూ, సుయోధనుఁడు; అం. 2: చూ, దుష్టులు.

దుర్వర్ణము. సం. వి. అ. న. 1. నండి: చూ, లోహము. 1; 2. నూఁగుదోస* చూ, హరివాలుకము (చూ, దోస); విణ. 3. చెడ్డవర్ణముగలది: చూ, వర్ణము. 6.

దుర్వహము. సం. విణ. వహింపఁగూడనిది, దుర్భరము: చూ, వెక్కసము. 4.

దుర్విధుఁడు సం. విణ. 1: చూ, బీదవాఁడు; 2. చూ, చుర్జనుఁడు.

దుర్వినీతుఁడు. సం విణ. వినయములేనివాఁడు: చూ, సముద్ధతుఁడు. [క్కసము 3

దుర్లక్ష్యము. సం. విణ అంపరానిది చూ, నె

దుర్లభములు. అం పిర్యుపచనములతోడి జ్ఞానము, గర్వరహితమైన జ్ఞానము, తిమానహీతమైన శౌర్యము, త్యాగయుక్తమైన భక్తము.

దుర్వ్యాపకుఁడు సం వి. ప్. పుం 1. పగవాఁడు. చూ, శత్రుర్పు. 1; విణ 2. చెడ్డమనస్సుకలవాఁడు. చూ, వ్యాకుఁడు. 2

దులదుల దే వి: చూ, సంశ్లేషము. 1.

దులాబి. వా. వి. దూబరితిండి (చూ, దుబారా)

దులి. సం. వి ఇ. (స్త్రీ) 1 =ళులి ఆడుతాఁబేలు. చూ, పృత్తము. 4; పుం 2. సన్నాసి: చూ, ముని. 1.

దులుపు దే. స. కి) 1 పరిక్కలనంటుకొనియుండు గింజలనురాల్చు; 2: చూ, విదలించే; 3. తప్పులుఎంచే.

దువ. సై. స.=ద్విక. రూ-దుగ చూ, రెట్టి 1.

దువారము. సై. వి. 1. కన్నము: చూ, రంధ్రము 1; 2.=ద్వారమ్. గుంబము: చూ, వాకిలి.

దువాళము. అం. (చూ, ఆళ్వధారలు) వేగమున అంతమేరయు సమముగాపాఁకెఁడి యళ్వధార) ప్లుతము: రూ-దువాళి, నిబ్బరము, పుటము: చూ, హయము. (చూ, ధారలు)

దువాళి. అం.—-సై.—

దువాళించే. దే. అ. కి). 1. దువాళముచేయు; అం. పే). 2. దువాళముచేయించే.

దువ్వ. దే. వి. ధూళి: చూ, రేణువు. 1.

దువ్వగావించేజోన. దే. స. కి). గాలి. సాంబ. దే. 13: చూ, వాయువు. [టము. 1.

దువ్వటము. సై. వి.=ద్విపటీ: చూ, రూ-దుప్ప

దువ్వలువ. సై.వి.=చూ-దుప్వల్వ. 1 చూ,దుప్వటము; 2. కట్టుగోక. చూ, వస్త్రము.

దువ్వల్వ. సై వి =—సై.—

దువ్వి సై.వి. రూ-దువ్వు=ద్వీపీ. 1. పులి:చూ, శార్దూలము 1; 2 చిఱుతపులి: చూ, శార్దూలము 1.

దువ్వు సై. వి =—సై 12—; దే సకి 3. రుచ్చెనతో తల చిక్కు-డీయు, 4 అల్లనడవు. చూ, నిమురు; వా 5. ఇచ్చేకమాడు

దువ్వెన. దే. వి. 1. పన్నె. చూ, పరిసాధని; 2 చిక్కంటు: చూ, పరిసాధని.

దుశ్చ్యవనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఇంద్రుఁడు: చూ, నేలుపు వాఁడు [కల్లతనము

దుశ్చేష్ట సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చెడుపని: కఅత,

దుశ్శకునము. సం వి. అ. న. అపశకునము, తోఁకచుక్క: చూ, నక్షత్రము. 1. [డుము.)

దుశ్శకునములు. అం. (పంచాంగమునఁదుచూ

దుశ్శాసనుఁడు. అం=దుస్సనేనుఁడు: చూ, దుష్టుఁడు. [ధుఁడు. 2.

దుశ్శీలుఁడు. సం. విణ. ఒఱటు: చూ, వ్యా

దుష్కరపాత్రిస. పా. సంయుక్తాక్షరములనేకములున్నది. "అస్త్రంబుతో నతని శి । రస్త్రాణంబు డుల్చి."

దుష్కరము. సం. విణ. చేయఁగూడనిది.

దుష్కృతము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, పాపము; విణ. 2. దుష్టముగా చేయఁబడినది.

దుష్టచతుష్టయము అం చూ, దుష్టులు.

దుష్టచేష్ట. అం: చూ, శిక్షాకాలములు.

దుష్టము. సం విణ. చెడ్డది: (తె. ప).—ఆఆవ, కీడు, చెడ్డ, గొట్టు, చెరుగొండి, దుడుకు.

దుష్టాలేఖ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: కందరి-కందారి, కందము, కృతగంధ, తీక్ష్ణకంటక.*.

దుష్టుఁడు. సం. విణ.=తుంట: చూ, దుర్జనుఁడు.

దుష్టులు. అం. దుర్యోధన, దుశ్శాసన, కర్ణ, శకునులు (4)

దుష్ప్రతిగ్రాము. సం. వి. అ. పుం. 1. నల్లకచోరము* చూ, మడ్డిరింగి; 2: చూ, బలుగక్కి*. [గూ, హింగుళి.

దుష్ప్రధర్షణి. సం వి. ఈ. స్త్రీ. ములక*:

దుష్ప్రసహ. సం. వి ఆ స్త్రీ. సైలజాయతోండ: చూ, నగటము.

దుష్ప్రాపము సం. విణ. చూ, గురాపము

దుష్టమము. సం. అవ్య; చూ, నిష్టమము.

దుస్. సం. ఉప. ఇది 'దుర్' యొక్క రూపమునే పొందును.

దుసికిలు దే. ఆ. క్రి. రూ-దుసికిల్లు 1.జోఁపు. చూ, సర్లు. 2; 2. తప్పించుకొను; వా. 3. ఆసిఁబోవు, కూసు, తప్పిపోవు, దుస్సిపోవు-దూసిపోవు. ("తప్పిపోవు" అనుపదముకఁ ద్వి అ. క్రి. అని చేదువుకొనవలెను.)

దుసికిల్లు దే. ఆ. క్రి —సై.—

దుస్తరము. సం. విణ. తరింపఁగూడనిది.

దుస్తు. దే. వి. 1. బట్ట చూ, వస్త్రము; 2. సొగసు: చూ, సౌందర్యము.

దుస్త్యజము. సం. విణ. విడువఁగూడనిది.

దుస్పర్శ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, వాఁకుడు*.

దుస్పృశము. సం. వి. అ. పుం 1. తీఁటకసిందఁ*: చూ, సముద్రాంత; విణ. 2. తీక్ష్ణమైన స్పర్శముకలది.

దుస్సమము. సం. వి. అ. పుం:చూ, దుర్జాతము.

దుస్సర. దే. వి.రూ-దుస్సిర*:చూ, పత్రాసని.

దుస్సలహా. వా. మి. వి. చెడ్డఆలోచన. దుర్బోధనము: చూ, బోధనము (చూ, యోచన.)

దుస్సహుఁడు. సై. వి:=చూ, దుశ్శాసనుఁడు (దుర్యోధనుని తమ్ముఁడు)

దుస్సహము. సం. విణ. సహింపఁగూడనిది: చూ, చెక్క—సము. 4. [చెక్క సి. 1.

దుస్సహుఁడు. సం. విణ. ఆక్షేపకుఁడు: చూ,

దుస్సార. దే వి' చూ, రూ-దుస్సర*.

దుస్సిపోవు వా. అ. క్రి. రూ-దూసిపోవు, కూరు చూ, దుసికిలు. 3.

దుహిత. సం. వి. బు. స్త్రీ. రూ-దుర్హిహి-దుర్హిహిత. కూఁతురు చూ, పుత్రిక.

దుహ్యాము. సం. విణ. దోహనముచేయఁదగినది (దోహనము=పాలుపితుకుట)

దూ

దూ. వా.వి: చూ, రూ-దు. 2.("దూదూ"అని కుక్కను పిలిచితిని.)

దూఁకరి. సై. వి.=దుఃఖమ్: చూ, శోకము.

దూఁకు. దే. అ క్రి. చూ, రూ-దుముకు.

దూఁకుడు. దే. విణ: చూ, ఎగుడుదిగుడు.

దూఁకొను. దే. స. క్రి. (దూఁటు + కొను) 1.ఆస్వాదించు: చూ, భుజించు; 2. పొందు. చూ, పొరిపించు.

దూఁట దే. వి. ఆరఁటియూఁచే: చూ, ఊచే. 2.

దూఁటు. దే. స. క్రి: చూ, పొడుచు.

దూఁటుకొను. దే. అ. క్రి. ఎగురు. భార. ఆర. 4, ఆ. 386: చూ, లంఘించు.

దూఁబఱఁదిండి. దే. వి. 1. అతివ్యయము; విణ. 2. (దూయు + పఱ + తిండి) మిగులఁజెట్టక యొంతయున్నను అంతెయు నెచ్చించి తినువాఁడు: చూ, బోగుబడి.

దూఁబిడి. దే. వి. (దూయు + పిడి) నూలుతోఁ దునపుడు చీడుతగిలించుటకు నిలిపెడు పీఁట మమర్చెడు కొయ్య.

దూగర. దే. వి. రూ-దూగఱ-దూవర (దూపము + కఱ) 1. కఱదూపము: చూ, పొగ; 2. ధాన్యాదిపరాగము: చూ, నూక; 3. చిట్టు తవుడు కలిసిన భాగము.

దూగఱ. దే. వి.—పై.—

దూడ. దే. వి. వత్సము. (ఆవుదూడ, ఎనుప దూడ): చూ, ధేనువు.

దూడపాల. దే. వి. గూడపాల*: చూ, శారిబం.

దూత సం. వి అ. పుం. 1' చూ, రాయబారి; 2: చూ, దూతుఁడు.

దూతవిక్ల్పము అం. దండనీతిశాస్త్రములోని పరికరణములు 20 లోనొకటి చూ, దండనీతిశాస్త్రము: (చూ, కాముందకము. చూ, పరికరణములు)

దూతి సం వి. ఇ. ఈ. స్త్రీ.=జోజి. 1. కుంటెనక త్తె చూ, కంధళి; అం. 2. నాయికలకు సహాయురాలు: చూ, నాయికలు.

దూతిక సం. వి. ఆ స్త్రీ 1.—పై.—; అం. 2' చూ, దూతీచతుష్టయము.

దూతీచతుష్టయము. అం. కామశాస్త్రములోని వి —సారిక, చతురిక, సహసంచారిక, దూతిక. (దీనికి మఱొంతరములు మూఁడు.—మొదటిదానిలో ఆఱు.—పాఠితివేశిని, శిల్పిని, గారువు, లింగిని, సఖి, తనుపరిజాత; రెండవదానిలో ఎనిమిది.—పరిహిత, ఉద్విహిత, పరిహారి, భావన, పరికా, మూక, స్వయం, భావదూతిక;మూఁడవదానిలో పదియాఱు.—బానిసె, కన్య, చెలిక త్తె, విధన, చాకలది, గందమమ్మునది, పుష్పలమమ్మునది, మాఱుఁదల్లి, ఇంటిపెత్తనక త్తె, నీర్లమ్ముకొనునది, చిత్తరువులను వ్రాయునది, భార్య, రతిపరిపేళముకలది, కథలుచెప్పునది, చిలుక, గోర్వంక.)

దూతీభేదములు. అం —పై.—

దూతుఁడు సం. వి. అ. పుం: ఎడకాఁడు, కుంటెనకాఁడు, కుంటెనీఁడు, తారుమాఱువాఁడు-తార్చువాఁడు, పెంటిఁగూర్చువాఁడు, బడవా. (సం. ప.).—దూత (చూ, బడవా)

దూత్యము. సం. వి. అ. న. రూ-దౌత్యము. 1.దూతభావము; 2. దూతకర్మము; 3. దూత స్వభావము.

దూది. వై. వి. =కూలా. విత్తుతీసినపరిశ్రుత్తి. చూ, పరిశ్రుత్తి.

దూదిచెట్టు. వా. వి. ఏసు: చూ, పెంజిక.

దూదిదబ్బ. దే. వి. తోలుదళముగానుండెడు దబ్బ*. చూ, ఠర్క్-రాంకసు.

దూదినిమ్మ. దే వి: చూ, మూశులుంగము. *

దూదిపోర్పు. వా వి ఇందర్పిశూలము, గీర్పిమ్మ హోసరు [టాళము.

దూదిమూట నా. వి. కంటలము-కంట్లము-కం

దూదేకులువాడు. వా. వి: చూ, పెంజోరి.

దూనము. సం. విణ: చూ, సంతాపితము

దూప వై వి =తాప. దప్పి (దేళ్యమని ళ ర) చూ, పిపాస.

దూపటిలు. దే ఆ కిర్పి (రూ-దూపటిల్లు-దూపించే-దూపిలు-దూపిల్లు) 1. దప్పిగొను చూ, నీరుపట్టు; 2: చూ, సంతాపించే.

దూపటిల్లు దే. ఆ. కిర్పి.—పై.—

దూపము. వై వి =ధూపః. వాసనగలపొగ. చూ, పొగ.

దూపార్తి. వై వి (దూపము + ఆర్తి) దూపము వేసెడు పాపసు పెట్టినతట్ట: చూ, సంచి.

దూపించే దే. ఆ కిర్పి: చూ, దూపటిలు.

దూపిలు. దే. ఆ. కిర్పి.—పై.—

దూపిల్లు. దే. ఆ. కిర్పి —పై.—

దూపె. దే వి. 1. ఆడుగుతీ: చూ, భగము. 12; 2. అవలక్షణము.

దూబ. దే. వి. 1. చూ, పావిదల్లుడు; విణ. 2. అధముడు: చూ, హీనుడు; 3: చూ, నిష్ప్రయోజకుడు; వై. వి. 4. ఒకరకము ఖాతము; 5. ఒకరకముగాది: చూ, పంటపాల.

దూబూచి. ద్వ. వి. (దూయు + బూచి) రూ-దోబూచి. బాలక్రీడావిశేషమునందను నను కిరణము. పా. 1, ఆ. 49: చూ, హూహూ; బ. 2: చూ, బాలక్రీడ.

దూముపి. దే. వి: చూ, రూ-గుచుముపి.

దూయు. ఆ. కిర్పి. 1. చూ, రూ-డుయ్యు. 1; 2: చూ, రూ-డుయ్యు. 2; 3 సన్నివేశించు: చూ, సోకు. 4; స. కిర్పి. 4. చూ, రూ-డుయ్యు. 3; 5. చూ, రూ-డుయ్యు. 4

దూయుతీగ. ద్వ. వి. చూ, గుప్పగ *

దూయుముడి దే. వి: చూ, రూ-దుయుముడి.

దూరగిరిన్యాయము. పా. దూరముగానున్నపర్వతములు నుపుగాగాన్పించును బగ్గఱపడ బోవగట్టలు మెట్టలు ముండ్లుగానుండుననుకీర్తి "దూరపుకొండలు నునుపు."

దూరదర్శి సం వి నా పుం. 1: చూ, విద్వాంసుడు; 2: చూ, హరివాహనుడు; విణ. 3 చూ, దీర్ఘదర్శి. 3.

దూరదర్శిని. పా. (టెలెస్కోప్) దుర్బిణి.

దూరనికటస్థలక్ష్యభేదనలక్షణములు. ఆం. పరిమేయములు. [పై —

దూరపాతిథిరాభ్యాస విస్తరకీర్తనము. ఆం.—

దూరపుచెట్టను. వా. మి. వి: చూ, బంధువు

దూరము. సం. విణ. దవ్వు: చూ, విప్రకృష్టము.

దూరాన్వయము. ఆం. సంధిదోషములు 15 లో నొకటి (వీడు నామేనబావ యల్లుడనుటకు వీడునాకిల్లి తోడబుట్టినవానికొడుకుకూతు మగడనిచెప్పట ఈతడుదూరపుబంధువని తోచఁజేయుటకై యిట్లుచెప్పట గుణమేయగును. అట్టియుద్దేశములేకుండినదోషము): చూ, సంధిదోషములు.

దూరు. దే. వి. రూ-దూఱు: చూ, నింద. 1.

దూరుబారు. దే. వి. ఒకానొక పావురము: చూ, పావురము.

దూర్చు. దే. స. కిర్పి. 1. చెక్కు: చూ, వారు. 1; వా. పేర్పి. 2: చూ, రూ-తూఱుచే.

దూర్వా. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. గతిక *: చూ, తృణము. 1.

దూర్వాముూలన్యాయము పా. గతికవేరు భూమిలోనుండియుండి చినుకుపడఁగానే చిగుర్చును గానియెన్నటికిని చోవదనురీతి.

దూఅు. దే. వి. 1. అపవాచము: చూ, నిందఁ. 1; స. క్రి. 2: చూ, నిందించే, 3. భర్సివేశించే· చూ, సోఁగు. 4.

దూఅుదుంకెన. దే. వి: చూ, బాలక్రీడ.

దూఅువడు. ద్వ. అ. క్రి. నిందింపఁబడు: చూ, వీటిబోవు.

దూల. దే. వి. 1. చూ, విదర్శిక; వా. 2. సంభోగేచ్ఛ: చూ, వాంఛ. 1. [శూకశింబి.

దూలకొండి. దే. వి. రూ-చూలగొండి*: చూ,

దూలగొండి. దే. వి.—పై.—

దూలగోవెల. దే. వి.—పై.—

దూలపోతు. దే.వి. ఎల్లప్పుడునుదూలగలవాఁడు

దూలము. నై. వి.=తులా-స్థూల ధింటికపురుఁజోల కాదరువుగానమర్చెడు మ్రాను: చూ, మదనచేతులు.

దూలి. వై. వి.=ఘూళి. రూ-దూళి. ఆంధ్రి. పదా. చర. 51: చూ, రేణువు. 1.

దూవర. దే. వి: చూ, రూ-దూగర.

దూవలువ. దే. వి. (రూ-దూవల్వ-గుప్వలువ-దువ్వల్వ-దువ్వటము) నిచోళము: చూ, వస్త్రము.

దూవల్వ. దే. వి.—పై.— [నింద. 1

దూషణము. సం. వి. అ. న. దూషింపటము:చూ,

దూషణుఁడు. సం. వి అ. పుం. ఒకరక్కసుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

దూషించే. సం. స. క్రి: చూ, నిందించే.

దూషిక సం. వి. ఆ. స్త్రీ: 1. (రూ-దూషి-దూషీక-దూషము) కంటిపుసి: చూ, పుసి; 2: చూ, వాగఱు; 3: చూ, సాలెపురుగు.

దూష్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-చూష. వర్ణ్య: చూ,నూతర్గిము. 1.

దూష్యము. సం. వి. అ. న. 1. రాజగృహము: చూ, సదనము 1; 2. బట్ట చూ,వస్త్రము; విణ. 3. దూషింపఁదగినది: చూ,హీనము. 2.

దూసర. దే వి: చూ, రూ-దుస్సర *.

దూసరి. దే వి. 1. అపవాదము: చూ, నింద. 1, 2. దూసరిగడ్డి *. చూ, తృణము. 1.

దూసరులు. దే. వి. బ· చూ, ధాన్యము.

దూసిపోవు. హా. అ. క్రి. చూ, రూ-చుస్సిపోవు.

దూళి. నై. వి.=ఘూళి· చూ, రేణువు. 1.

దృ

దృంభువు. సం. వి. ఊ. స్త్రీ: చూ, సర్వము. పై. 1, ఆ. 10.

దృక్కు—. సం వి. చ్. స్త్రీ. రూ-దృశ. 1:చూ, లోచనము; 2: చూ, వీక్షణము; 3: చూ, బుద్ధి; విణ. 4. చూచేవాఁడు.

దృగాయుధుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు. [యోజితము.

దృగ్ధము. సం. విణ. కూర్పఁబడినది: చూ, సం

దృగ్బలము. అం: చూ, షడ్బలములు.

దృఢదేశము. అం: చూ, దండప్యూహములు.

దృఢనాశము. అం: చూ, శస్త్రములు.

దృఢము. సం. క్రి. విణ. అ. న. 1. అత్యంతము: చూ, హెచ్చే. 2; విణ. 2. అధికము: చూ, హెచ్చే. 1; 3.=దిటము. దిటవుగలది: చూ, స్థైర్యము; 4.=రటము. గట్టిది: చూ, బెడిదము; 5. బలిసినది: చూ, స్థూలము. 2.

దృఢసంధి. సం. వి. ఇ. పుం. (దృఢమైన కీలుగల హస్తాద్యవయవము): చూ, సంహతము.

దృతము. సం. విణ. ఆదరింపఁబడినది: చూ, పర్మితీతము.

దృతి. సం. వి. ఇ. పుం.=తి త్తి. కొలిమితిత్తి, తోలుతిత్తి (అనియు): చూ, భస్త్ర.

దృతాఖ్యము. అం చూ, ఊర్ధ్వపాతికరణబంధనములు

దృప్తుడు సం. విణ చూ, పొగరుబోతు

దృబ్ధము. సం. విణ. సుస్థిరంబడినది. చూ, స్థిరంబైనది

దృశ సం. వి ఆ స్త్రీ. చూ, రూ-దృక్కు.

దృశత్తు. సం. వి. చ్ స్త్రీ. చూ, రూ-దృషత్తు

దృశ్యము. సం. విణ. 1. చూడదగినది: చూ, వీక్ష్యము. 1; అం. 2. కావ్యము —దృశ్యకావ్యము, శ్రవ్యకావ్యము అని ద్వివిధము. అందు దృశ్యకావ్యము (చూడదగినది) నాటకము (ముఖారి-శాకుంతలము లోనగునవి) (దీనికే రూపక మని నామాంతరము) (చూ, అనూచ్యము) చూ, కావ్యము. 4: (చూ, నాటకము. 1)

దృషత్తు. సం. వి. న్ స్త్రీ. రూ-పృషత్తు 1 శిల చూ, రాయి; 2. నున్నెకల్లు. చూ, రాయి

దృషత్పితృ. సం వి. ఈ. స్త్రీ. పాత్రము. చూ, రాయి. [పాత్రాతి. 1

దృషద్వతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. గౌరి: చూ,

దృష్టము. సం. వి. అ. న. రాజునకు తనబలము పలనను, పగవారిపలనను పుట్టినబలము: చూ, శక్తి. 1; విణ. 2: చూ, వీక్షితము; అం. 3: చూ, దృష్టులు; 4. కావ్యలక్షణంబున. —ధనయశఃపరిగృహీతులు: చూ, అదృష్టము.

దృష్టరజ. సం. వి. స్. స్త్రీ. చూ, రజస్వల.

దృష్టాంతము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, ఉదాహరణము; 2. శాస్త్రము. చూ, శాస్త్రములు; 3: చూ, మరణము; అం. 4 ఒకయర్థాలంకారము. (వాక్యసాధర్మ్యము. ఉపమానోపమేయముల సాధారణ ధర్మములను బింబప్రతిబింబములపలెఁ జెప్పిన్నవాక్యములతోఁ జూపుట): చూ, అలంకారము. 3. [రించే.

దృష్టాంతీకరించే. సం. స. క్రి: చూ, ఉదాహ

దృష్టి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, వీక్షణము; 2. కన్ను: చూ, లోచనము (తద్వి.—దోషముచేఁ కూరిమైనమోపునను.—అదృష్టి.); 3 చూ, బుద్ధి, అం. 4: చూ, నాట్యోపయోగములైన యంగములు (చూ, అంగము 3.)

దృష్టించే సం స. క్రి. చూ, వీక్షించే

దృష్టికర్మలు. అం. సమీక్షము, ఆలోకితము, సాచి, పర్యాలోకితము, ఉల్లోకితము, అవలోకితము, అనుపృత్తము, విలోకితము, పార్శ్వగతము, యూథము, నిమీలితము, అర్ధనిమీలితము, ఊర్ధ్వలిరము, అధస్థలము, కంపితము, అంతర్లీనితము, ఊర్ధ్వగతలము, వ్యావృత్తము. (18) చూ, దృష్టిభేదములు (మనిషికి ఇంచుకు సంబంధించినవి చూ, గమనప్రవృత్తులు 8, వృత్తులు 8, సంచారీభావములనఁగాఁబడెడి వృత్తులు. 20)

దృష్టికోషము. సం. వి. అ. న. చూ, కనుఁబొటు.

దృష్టిభేదములు. అం. సమీక్షము, ఆలోకితము, సాచి, పర్యాలోకితము, నిమీలితము, ఉల్లోకితము, అనువృత్తము, అవలోకితము (అనుకొందురు) (8) చూ, దృష్టికర్మలు.

దృష్టిలక్షణాన్వీక్షణము. అం: చూ, పరిమేయములు.

దృష్టులు. అం. స్నిగ్ధము, హృష్టము, దీనము, కృద్ధము, దృష్టము, సభయము, జుగుప్స, విస్మితము (8)

దె

దెంచేవము. దే. వి: చూ, రూ-దంచేవ.

దెందము. దే. వి: చూ, రూ-డెందము.

దెత్తి. వా. వి: చూ, భూతము.

దెప్పము. దే. వి. లెప్పము: చూ, లక్ష్యము. 1.

దెప్పర. దే. వి. రూ-డెప్పర. 1. అసుభము: చూ, హాని. 2; 2. అలక్ష్యము: చూ, లావు. 7.

దెప్పరము. దే. వి. రూ-డెప్పరము. 1 అసుభము: చూ, హాని. 4; 2: చూ, విపత్తు; విణ. 3. అలక్ష్యము: చూ, లావు. 7;

4 దుస్సహము. చూ, వెక్కసము. 4; వా. 5 దుష్టశబ్దము: చూ, రూ-డెప్పరము. 6.

దెప్పరములు. దే. వి. బ. దుస్సహవచనములు. భార. సభా. 2, ఆ 255. [బాగుచుడు

దెప్పరాలు. దే. అ కిరి రూ-దెప్పర్లు చూ,

దెప్పర్లు. దే. అ. కిరి.—పై.—

దెప్పుటకము. దే. వి. (దెప్పరము + ఆటకము) దుస్సహత్వము. చూ, హెచ్చే 1

దెప్పిపాడుచే. వా స. కిరి బత్తిపాడుచే, దెప్పరపెప్పు.

దెప్పు. దే వి. 1. ఎత్తిపాడుపు. చూ, సోత్పారి సము; స కిరి 2. చూ, రూ-డెప్పు.

దెప్పుడు. దే. వి. చూ, దెప్పు. 1. (బ. దెప్పులు)

దెబ్బ. దే వి. కొట్టు చూ, మెత్తు. 1.

దెబ్బనములు. అం: చూ, ధాన్యము.

దెబ్బాటు. దే. వి. (దెబ్బ + ఆటు) బలిష్ఠమైన వాని చూ, వాన 2.

దెబ్బున దే చర్యా. కిరి. విణ. చూ, వేగము. 3

దెవ్వు పై. వి 1 —దిశా. దిక్కు. భార. దోర్ 2, ఆ. 57: చూ, హరిత్తు. 1; 2. పైపు చూ, పార్శ్వము. 2; 3. —ప్రకా. అవస్థ. చూ, పాటు. 7; 4 —ప్రకా. దురవస్థ: చూ, పీనుగుపెంట; 5: చూ, రక్షణము; 6. అండ. చూ, పార్శ్వపు. 2

దే

దేండ్రి. దే. వి: చూ, దేండ్రి.

దేండ్రివాడు. దే. వి:చూ,రూ-దేండ్రివాడు

దేకి. పై. వి.=శ్రీకృష్ణునితల్లి, దేవకి: చూ, మాత. 1.

దేకిస. వా. వి: చూ, రూ-డేగిస

దేకు. దే. స. కిరి: చూ, రూ-డేకు.

దేనము. పై. వి.=ధ్యాన. తలంపు:చూ,స్మృతి.1.

దేబె. దే. విణ: చూ, పార్శియుడి.

దేయము. సం. విణ. ఇయ్యఁదగినది: చూ, హీనము. 3

దేరిజి. దే వి. రూ-దేరీజు చూ, సదనము. 1.

దేరీజు. దే వి.—పై.—

దేవబుణము అం: చూ, బుణత్రయము.

దేవకము. సం. వి. అ. పుం రూ-దేవనము. 1: చూ, పాచిక; 2 గెలుపనిచ్చు: చూ, వాంఛ [చూ, విష్ణువు. 1.

దేవకీనందనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. కృష్ణుఁడు:

దేవకుంభోద్భవము. సం. వి. అ పుం: చూ, కాచిమము *

దేవకుసుమము. సం. వి. అ. న. చూ, లవంగము.

దేవకృతి అం: చూ, గౌడకృతి.

దేవఖాతకము. సం వి. అ. ం. చూ, పరిఖ.

దేవగంగ సం. వి. ఆ స్త్రీ. ఆకాశగంగ:చూ, నది

దేవగంధ. సం వి. ఆ. స్త్రీ. ఆరామశీతలము, కుక్కుటమద్దకము, గంధాఢ్య. (తె. ప) — గొంజాల *

దేవగడ్డలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ పెద్దబోడతరము *: చూ, ముండిని.

దేవగణవిశేషము. అం: చూ, దేవతాభేదము.

దేవగణాంళము. అం: చూ, షట్పంళములు.

దేవచ్ఛందము. సం. వి. అ. పుం. నూఱుశేటల హారము: చూ, భూషణము. 2.

దేవజగ్ధకము. సం. వి. అ. పుం. కామంచిగడ్డి*: చూ, తృణము. 1.

దేవజగ్ధిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.—పై.—

దేవత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. దేవుఁడు: చూ, వేలుపు. [డెట్టు; 2: చూ, రచ్చ *.

దేవతరువు. సం. వి. ఊ. పుం. 1: చూ, వేల్పుచే

దేవతరువులు. అం: చూ, దేవవృక్షములు.

దేవతాడి. పై. వి.=దేవతాశాళము. డావరడంగి. *: చూ, విషనాళని.

దేవతాపండాబ్రాహ్మణులు. అం. కృష్ణయజుర్వేదులు. శ్రీకృష్ణుడి కృష్ణాలయ గోధకులు సైయున్నారు: చూ, ఉత్కళులు (చూ, బ్రాహ్మణులు)

దేవతాభేదము. అం. (దేవతలవలనఁబుట్టినవారు) విద్యాధరుఁడు, అప్సరసలు (ఊర్వశీపర్భృతులు), యక్షులు (కుబేరాదులు), రక్కసులు (కీచకాదులు), గంధర్వులు (హాహా హూహూపర్భృతులు), కిన్నరులు (గుఱ్ఱపుమోముగలవారు), పిశాచములు (మాంసాశనులు, కుబేరానుచరులు), గృహ్యకులు (మణిభద్రుఁడు మొదలైన నిధిపాలకులు), సిద్ధులు (విశ్వావసుపర్భృతులు), భూతములు (ఇష్టమునొందెడి బాలగ్రహాదులు); తద్విశేషములు - కింపురుషుఁడు-కింనారుషుఁడు, దుర్నిమిత్తుఁడు,దుర్నిముఁడు, క్షేత్రపాలుఁడు, కర్తవు, కుష్మాండుఁడు,కుబేరుఁడు, కాలకికాలుఁడు, ఖేచరుఁడు; (తె. ప.)—జేకిక్కమోరవేలుపు (మిగత విశేషాదులకుఁ చూ, వేలుపు.) [దేవతాడి *.

దేవతాళము. సం. వి. అ. పుం.=: చూ, రూ-

దేవదత్తము. సం.వి. అ పుం. 1. ఒకఉపవాయువు (జృంభపర్యవర్తమానవాయువు) : చూ, వాయువు; 2. అర్జునుని శంఖము: చూ, సంకు. 1.

దేవదారి. సై. వి =దేవదారువు*: చూ, సూక్ష్మదారువు. (చర్మరోగములలో దీని తైలమును వాడెదరు.) [సై.—

దేవదారువు. సం. వి. ఉ. పుం.=దేవదారి.—

దేవదాలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, లత. 1.

దేవద్యుక్కు. సం. విణ. (చ. ఈ. చ.) 1. దేవతలనుగూర్చిపోవువాఁడు; 2. దేవపూజకుఁడు: చూ, పూజారి.

దేవనము. సం. వి. అ. న. 1. క్రీడ: చూ, విలాసము. 1; 2. జూదెము: చూ, వ్యసనహారము. 4; 3. గెలువనిచ్చ: చూ, వాంఛ; 4. వ్యసనహారము: చూ, సత్యము. 1; పుం. 5. పాచిక: చూ, వ్యసనహారము. 4

దేవనాయకుఁడు. అం: చూ, నాయకత్రయము.

దేవనాళము. సం. వి. అ. పుం అడవి కిక్కిసకసవు*: చూ, తృణము. 1

దేవబ్రాహ్మణులు పా. ఉంఛవృత్తిచే సాత్వికమగు మితాహారముభుంజింపుచుఁ సంతుష్టులగి ఇంద్రియ నిగ్రహులై వేదశాస్త్రములయందలి యథార్థార్థజ్ఞానము గలవారై తత్వజిజ్ఞాసగలవారగువారే దేవబ్రాహ్మణులు. (వీరు పదివిధబ్రాహ్మణులలోనివారు): చూ, బ్రాహ్మణులు.

దేవభాగాంశము. అం. చూ, సప్తాంశములు.

దేవభూయము. సం. వి అ. న. దేవత్వము. చూ, సాయుజ్యము.

దేవమణి. సం. వి. ఇ. పుం 1. కాస్తుభము: చూ, రత్నము. 1; 2 చూ, శివుఁడు; 3. గుఱ్ఱము మెడసుడి: చూ, నుడి. 1; అం. 4: చూ, శుభాపర్తములు.

దేవమాత. సం. వి. ఋు. స్త్రీ: చూ, మాత. 1

దేవమాతృకము. సం. వి. అ. పుం. వానచేపం డెడుదేశము: చూ, దేశము.

దేవమాసము. సం. వి. అ. పుం. గర్భాష్టమమాసము: చూ, మాసము. 1.

దేవయజ్ఞము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, హోమము; అం. 2: చూ, యజ్ఞములు.

దేవయోనివిశేషము. అం: చూ, దేవతాభేదము.

దేవర. సై. వి.=దేవఁ 1. ఎకిమీఁడు: చూ, పర్భువు. 2; 2: చూ, వేలుపు.

దేవరింపు. దే. వి. బతిమాలడము. అం. భా. పర్వ. 116: చూ, వాచోరపము.

దేవరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ-దేవ్యుఁడు, మగనితోఁబుట్టువు: చూ, సహోదరుఁడు.

దేవగుప్తగారిబ్రాహ్మణులు. పా. అథర్వణవేదములోని దేవదర్శశాఖకుఁ జెందినవారు గల్గినగరంలోనివా రనియు, ఈస్థలమాంకణ దేశములోనిదనియు, ఒరిస్సా ప్రాంతములోనిదనియు నిశ్చయింపఁబడదు. వీరిలోనివారిలో నొకశాఖవారు పిఠాపురం సంస్థానమునకు వచ్చి యచ్చటనే స్థిరపడిరి. చూ, గౌడబ్రాహ్మణులు

దేవలుఁడు సం. పు. ఋ. పుం చూ, అగస్త్యుఁడు 1-2-3.

దేవలోకము. సం. పు. అ. పుం చూ, స్వర్గము

దేవల్లకము సం. ని. అ. పుం: చూ, పొన్నచె

దేవవ్రతులు. అం. (దేవతలపనులు) మందాగ్ని, పారిజాతము, సంతానము, కల్పవృక్షము, హరిచందనము

దేవసల్వ. అం: చూ, దేవదేవసత్పులు

దేవసిలు. దే. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

దేవసాయుజ్యము. సం. వి. అ. న చూ, దేవభూయాయము.

దేవసృష్టి. అం: చూ, సృష్టిసర్గములు

దేవళము. వై వి =దేవాలయ చూ, సదనము. 1

దేవళ్లు. వై. వి. బ=దేవా దేవతలు: చూ, దేవులపు.

దేవాంగి. దే వి: చూ, దేండ్ర-దేవంది. (దేవాంగులు సంస్కృతమని కొ రి.)

దేవాంశము. అం: చూ, పుష్పాంశములు

దేవాగ్న్యంశము. అం —వై.—

దేవాడిది. సం. వి. ఈ పుం. చూ, దేవలుఁడు

దేవాడివుఁడు. సం. వి. అ పుం —వై.—

దేవాదిపర్థని. అం: చూ, టక్క-జనిభాషలు (చూ, భాష. 1)

దేవానాంప్రియము. సం. వి. అ. పుం 1. మేఁక: చూ, మేషము. 1, 2. మేఁకపోతు: చూ, మేషము. 1. [డు. రాఘు. 1, ఆ. 5.

దేవానాంప్రియుఁడు. సం. విణ: చూ, మూర్ఖుఁ

దేవాలయము. సం. వి. అ. న.=: చూ, దేవళము.

దేవానాసము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రచ్చ*.

దేవి సం.ని. ఈ.స్త్రీ. (క్రీడించునది) 1. దుర్గ: చూ, పార్వతి. 1, 2 =నేవేది. రాణి: చూ, రాజ్ఞి; 3. చోగ* చూ, సిరిన, 4 పిక్క-*: చూ, స్పృహ్యస్పృ-.

దేవిక. సం వి అ. స్త్రీ: చూ, దాసిక

దేవిడీ. వా వి. కోటవాకిలి [ను ఉద్గ్రంథము.

దేవిడీమన్నా వా. ని కోటవాకిలికి రాకూడదు

దేవీకోట. అం. శోణితపురము చూ, దేశము

దేవీమతము అం: చూ, తంత్రములు.

దేవు దే. ఎ క్రి 1 గోల్లులోనగునానియందుండి రడవియెత్తు, 2 చూ, పెత్తు. అచ్చ. సుం, కాం 8

దేవ్రాడు సం. వి. అ. పుం. 1 =దేవర: చూ, నేలుపు; వా. 2. (నాట్యప్రభావమందు) రాజు. భట్టారకుఁడు: చూ, రాజు. 1

దేవ్రవిద్యానము. అం చూ, శకునరహితములు.

దేవ్రరించే. దే. అ. క్రి చూ, వానోయ హరిశ్చ. 4, ఆ 103.

దేవ్రరంపు. దే. వి చూ, ఎం-దేవరంపు.

దేవ్రను. దే. వి.—వై —

దేవ్రుమొట్టు దే విణ: చూ, దేబె.

దేవ్రులాడు. దే. స. క్రి (దేవులు + ఆడు) 1: చూ, వెదకులాడు; వా. 2 విచారించే.

దేవ్రుఁడు. సం. వి బు. పుం: చూ, రూ-దేవరుఁడు.

దేవెరి. వై.వి.=దేవి.రూ-దేవేరి. 1 రాణి: చూ, రాజ్ఞి; వా. 2. దొరసాని: చూ, రాజ్ఞి.

దేవేరి. వై వి =1.—వై.—; 2.—వై.— పాండు, 1, ఆ. 230.

దేశకాలవిభజనము. అం: చూ, అంగపంచకము. (చూ, అంగము. 9) [డు.

దేశకుఁడు. సం. విణ: చూ, అవ్యవసాయపంతుఁ

దేశజధర్మములు. అం: చూ, ధర్మములు.

దేశభాషావిజ్ఞానము. అం. చూ, ఉపవిద్యలు.

దేశము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. అనేకపట్టణము లుగల గొప్పభూభాగము: ఉపసర్గనము, జ, జనపదము, జనాంతము, జానపదము, డ, ఇ, పరిదేశము, మండలము, రాష్ట్రము, విషయ ము. (తె. ప)—ఆణియము-ఆణెము, ఆ అుర, ఊరు, ఏఱుక, కలంగ, నాడిక, నాడు, నాణిము, మా గా ా గా, విజాతి, సీమ: చూ, దేశములు, (ా ాకి చూ, సీమ. 1), అం ి చూ, ి ి ి ి ి ి ి ి లు; 3: చూ, రాగాంగములు (చూ, అంగ ము 9)

దేశములు ఆం. ప్రధానమైన దేశములు. ఎట్ట- ంఅంగము, అసంగము,పుండ్రము; కి కళిం గము-కళింగము; ఓ కర్ణాటము; ఎశేరగము-చేరలము; ఓ కామరూపము; ఔ గౌడము-గడము, పుండ్రము, పశ్చిమదిక్; ం నవా సము, ా కుంతలము, ంం కోంకణము-కోం కణకము; ంఅ మగధము, కీకటము; ంవ సు రాష్ట్రీడము, ంశ మాళవము-మాలవము; ంర లాటము; ంఎ ధోటము; ంఓ వరాటము; ంఔ శబరము; ంా పుపరము; ంా కుపుర, కురుక్షేత్రము, గమిష్ణవు, ధర్మక్షేత్రము, విసళనము; ంం అవంతేయము-ఆవంతి, ఉజ్జ యని, విశాల. (తె. ప).—ఉజ్జేని; ంం పాండ్యము; ంఅ మడ్రము; ంశ సింహళము; ంర ఘూర్జరము, (తె. ప).—గుజరాతి-గుజేశి-గుజరు- గుజ్జరాతి-గుజ్జేరి; ంఎ పారశీకము; ంఓ మిశ్రిలము; ంఔ పాంచాలము; ంా శూరసేని; ంా గాంధారము; ఐం బాహ్లీకము-బాహ్లీకము; ఐం హైహయము; ఐఅ తాళపము; ఐఐ సాల్వము- శాల్వము, కాశకుక్షీయము; ఐర పుండ్రకము; ఐఎ పాశ్చిద్యోతిషము: ఐఓ మత్స్యము; ఐఔ చేది-చైద్యము-చేదయము, డాహలము; ఐా బ ర్బరము; ఐా నేపాళము; ర౦ గౌళము; ర౧ కాశ్మీరము-కశ్మీరము, కీరము, శాస్త్ర శిల్పనము; ర౨ కన్యాకుబ్జము-కన్యాకుబ్జ-కాన్యాకుబ్జము, కుశస్థలము, కాశి. గాధి పురము; ర౩ విదర్భ-విదర్భము, ర౪ ఖుని సాణము; ర౫ మహారాష్ట్రము, ర౬ కోస లము, ర౭ కేకయము, ర౮ ఆంధ్రపుర్రిము; ర౯ తిరింగము, తిరింగక్షేత్రము, అం ధ్రీ-ాంధ్రీము, అంధ్రియంధలము-ఆం ధ్రీమండలము (తె. ర)—తేలుగు-తె లుఁగు; ౨౦ పర్వూనము; ౨౧ కరాటకము; ౨౨ కాంభోడము- కింభోజము-కంబోజము; ౨౩ భోజము, ౨౪ ఘో ళము-ఘోలము-ఘోడము; ౨౫ హూణము; ౨౬ కాశి, ఆనందకాననము, కాశము, కాశిక, జిహ్వేష్ఠ, శివపురి, మోక్షద్వారి, వారణాసి. (తె. ప.)—బనారసు ఇత్యాది: (చూ,సీమ 1); మఱికొన్ని ముఖ్యదేశములు. ం. అంగలభూమి-ఆంగిలభూమి; ఆ అం బష్ఠము; ఇ. అధిష్ఠానము; ఈ. ఆచేదియూ- హారిట్ట; ఎ ఆలక-అళక; ఒ. ఆంధ్రతి; ఓ. ఆకరి, ఔ. ఆభీరము; ా. ఆట్టము; ంం ఆర్యావర్తము, కర్మభూమి, పుణ్యభూ మి; ంం. ఆళ్వియము, ంఆ ఉత్కలము, ఒరిస్సా, ఓఢ్రదేశము, ఓఢ్రము (తె ప) —ఒడ్డాది; ంఇ. ఉదీచ్యము; ంఈ. ఉపవ ర్తనము; ంఎ. ఊరుమండి- హూరుమండి- హూరుమండీ-హూర్ముండీ; ంఒ. కచ్ఛ; ంఓ. కరూశము-కారూశము; ంఔ. కాంపిలము- కాంపీల్యము; ంా. కామరూపము; ఐం. కీక టము-కీకటాము; ఐం. కుండినము; ఐఅ. కు కురము; ఐఇ. కుణాలము; ఐర. కుసుద్వంత ము-కుముదావాసము-కుముద్వాన్; ఐఎ. కు రాసాని; ఐఒ. కొట్టాము; ఐఓ. కోదండ ము; ఐఔ. కోమలము; ఐా. కోలాంళము; ఐం. కాంగము; ఐం. కౌశాంబి, వత్స

పత్తనము; 3౨. ఖశము, ఖశయష్టర్యిస్కృము; 33. గర్తము; 3౪. గోండము; 3౫. ఘూర్ట్టాణము; 3౬. చీనము, 3౭. జవనము-యవనము; 3౮. తక్షశిల; 3౯. శామలిస్థము-తామలిప్తి, వేలాకూలము; ౪౦. తురుష్కము; ౪౧. తిర్గర్తకము; ౪౨. దండకము; ౪౩ దక్షిణాపథము; ౪౪. దశార్ణము, కుక్కుటము, యదవము, సాత్వతము; ౪౫. దాశేరకము; ౪౬. దేవమాల్యకము; ౪౭. నడ్వంతము-నడ్వలము; ౪౮ నదీమాతృకము; ౪౯. బర్హిర్మావర్తము, తపోవటము; ౫౦. మందిరము; ౫౧ మరుభువ; ౫౨ మలయము; ౫౩.లంపాకము; ౫౪.శకము; ౫౫.సింధువు, ౫౬. సౌవీరము, కుమూలకము, ౫౭. దోర్బిణి. మటియు, అచ్చి, అచ్చిమట్టము, కలంక, కోన ఇత్యాది: చూ, సీమ. 1; పరిధానమగు పుణ్యనగరములు.—౧. అయోధ్య, కోశల-కోషల-కోసల-కోసలము. (తె.ప.)—అయోధ్యుడు; ౨. మధుర; 3. మాయ, ౪. కాశి; ౫. కాంచి.(తె. ప.)—కంచి; ౬. అవంతి-అవంతిక, ఉజ్జయిని, విశాల. (తె. ప)—ఉజ్జేని; ౭. ద్వారితి; మఱికొన్ని ముఖ్యనగరములు.—౧. గయ; ౨. చంప; 3. పాగ్జ్యోతిషము, కామరూపము; ౪. అశ్మనగరము; ౫. ఉపపట్టణము, గుహ్య-గుహ్యము-గృహ్య. (తె. ప.)—పెంట-పేట; ౬. రాజధాని, కటకము (తె. ప)—రాచేవీడు. ఇత్యాది: (చూ,సీమ 1.) పట్టణమునకు.—కర్వటము, కోట్టము, ఖమ్-ఖంబు, నగరము, నగరి, పట్టణము, పురము. (తె ప.)—పట్టము-పట్నము, పోర్లు, సీమ; పరిసిద్ధికెక్కిన పట్టణములు.—౧. అధిష్ఠానము; ౨. అమర, అవగోహము, ఆమరము, ఇంద్రినగరి, ఇందిలోకము, సుదర్శనము. (తె. ప.)—అమరావతి; 3. అలక, కాంతిమతి; ౪. విశాని, విశి; ౫ కుసుమపురము; ౬ ఖపురము; ౭ ఖర్పణ. (తె. ప).—కసుబా; ౮ గంధవతి; ౯ చంప, పుష్ప, మాలి; ౧౦ త్రిపురము; ౧౧ దుర్గము, కోట్టము. (తె. ప)—కోట; ౧౨ ధార; ౧3 భోగవతి, భోగవతీపురము, భోగవరాజనగరము, ఉపావనము, కోటివర్షము-కోటీవర్షము-కోట్టవీపురము, దేవికోట, శోణితము; ౧౪ బర్హిష్మతి, అజాపత్య, అభ్రి, ఆనందిని; ౧౫ మాహిష్మతి, కథ; ౧౬ యమపుర, చిత్రికాకరి; ౧౭ (తె ప) —రేవు (కరవాటపట్టణము); ౧౮ వైకుంఠము; ౧౯ శంకపురి-శంభుపురి, వీకచక్రిసు, హరిగృహము; ౨౦ హస్తినాపురము- హస్తినపురము-హాస్తిని-హస్తినీపురము, గజసాహ్వాయము-గజాహ్వా-గజాహ్వము-గజాహ్వాయము; ౨౧ తిరిచినాపల్లి (త్రిశిరఃపురి) ఇత్యాది:(చూ,సీమ. 1); దిక్పాలపట్టణములు.—అమరావతి, ఆలక, కృష్ణాంగన, గంధవతి, తేజోవతి, యశోవతి, శర్వరీధావతి, సంయమని; గ్రామాదులు.—౧ పట్టణమునకు దగ్గఱయూరు.-ఉపపట్టణము; ౨ గ్రామము.— ఉపనివేశము, కసితము, కీరము, పులము, గ్రామటిక, గ్రామము, జనపదము, జానపదము, నివృత్తి-నీవృతి. (తె. ప).—ఊరు, కుప్పము, కొటిక-కొట్టిక, గామము, పల్లియ-పల్లె, పాము, పాలెము, పోలము; 3 బ్రాహ్మణుల ఊరు-అగ్రహారము, విప్రపురి. (తె. ప) —నల్లిండ్లు; ౪ వర్తనులపేట.—ఖేటము; ౫. పుటకాపులపల్లె.-ఖేటము; ౬. గొల్లపల్లె.-ఆభీరపల్లి, కర్వటము-ఖర్వటము-ఖర్పటము, ఖేటకము-ఖేటము, గ్రామపరిధానము, ఘ, ఘోషము. (తె. ప.)—గొల్లపల్లె, మంద, వేర్పల్లె; ౭ బోయపల్లెకు.—కళ్ళాలము, నిపాదము, శబరాలయము (తె. ప)—పక్కాణము, బోయపల్లె; ౮ సాలెపేటకు —

తరలము; ౯. కమ్మరి వడ్రంగులపల్లె.—కర్వటము-ఖర్వటము-ఖర్వటము; ౧౦. కొండ పర్క్కపల్లె — కర్వటము-ఖర్వటము- ఖర్వటము; ౧౧. నన్నూఱుగ్రామములుగల చరగణాకుముఖ్యగ్రామము.— కర్వటము-ఖర్వటము-ఖర్వటము; ౧౨. నగరమునకు దగ్గ ఱనున్న గ్రామము.-గృహ్యా;౧౩ మంగలిపల్లె కరింజనము; ౧౪. చిన్నపల్లె —ఖండిక-ఖండిక; ౧౫ అడవిలోనిఱూరు —అడవిపల్లె, కారూరు; ౧౬. మాలపల్లె.— గ్రామాంతము (తె. ప)—మాలపల్లె, ౧౭. గ్రామముల గుంపు.—గ్రామశ, చకగ్రము;౧౮. గ్రామ విశేషము —ఖేటకము; ౧౯. చెంబడిపల్లె - (తె ప)—కుర్వము; ౨౦. పల్లెటూరు.— జనపదము;౨౧ మండలము, జనపదము; ఇత్యాది (చూ, సీమ. 1); మఱికొన్ని విశేషములు.—౧ చంద్రిలోకము —ఆనందాలయము; ౨ ఇహము, ఇహలోకము ఇత్యాది (చూ, లోకములు;) 3. విరావతేనను ఖండము -విరావతము; ౪. ఖండములు.—(చూ, ఖండనులు. 1.) (చూ, ఐరోపా 572 పారట); ౫. తనదేశము కానిదేశము.— దేశాంతరము. ఇత్యాది: (చూ, దేశము. 1) (మిగిలినవానినిఁగూర్చి "సీమ. 1." చూ, డుము.)

దేశరూపము. నం వి అ. న. న్యాయము: చూ,

దేశపాండ్య. వా. వి. చిన్నజమీదారుఁడు.

దేశస్త్రీలు. ఆం: చూ, స్త్రీ.

దేశస్థబ్రాహ్మణులు. పా. ఋగ్వేదులు.—కొందఱు సామవేదులు కొందఱు ఆథర్వణవేదులు. ఈరెండుశాఖలవారు ఋగ్వేదులతో చుట్టఱికము చేయుచున్నారు. వీరిలో దక్షిణ పరిగ్రహించేవారు భిక్షులనియు తదితరులు గృహస్థులనియుఁ జెప్పుదురు. వీరిలో రావు, పంట్, దేశాహి, దేశపాండి, దేశముఖి, కులకరణి, పటేల్ ఇత్యాదులు వీరిబిరుదములు: చూ, బ్రాహ్మణులు. [చూ, స్థూరు. 3

దేశాంతరము. ఆం తనదేశముకాని దేశము: దేశాటనజచాతుర్యము. ఆం: చూ, సుగుణములు.

దేశి ఆం: చూ, రాగాంగములు

దేశిసుఁడు సం వి అ. పుం 1. గురువు: చూ, పంతులు 1; 2 దేశముతిరుగువాఁడు.

దేశిష్యము ఆం చూ, ఊర్ధ్వము. 2.

దేశీయకర్మియలు. ఆం. ధృవకి, సర్పిణి, కృష్ణ్య, పద్మిని, విసర్జిత, విక్షిప్త, పతాక, పతిత.(8) దేశీయము. పా: చూ, జాతీయము.

దేశ్యక్రియలు ఆం. 1 చూ, తాళక్రియలు; 2 ధృవకము, సర్పిణి, కృష్ణము, పద్మిని, విసర్జిత, విక్షిప్త, పతాకము, పతిత (8).చూ, దేశీయక్రియలు.

దేశ్యము. సం విణ. దేశమునవాడఁబడునది: చూ, గ్రామ్యము 10 (చూ, దేశ్యములు.)

దేశ్యములు. పా. 1 ఎ ఒ ఁ చే జే ఆ ఈ యక్షరంబులగల పదంబులు దేశ్యంబులు. ఉదా.—ఎవఁడు, ఒకఁడు, కొన, అనఁటి, చేవడి, జోలు, చెఱుపు; 2. స్వార్థేచేగాగమంబులేని క్రియలు దేశ్యములు. "ఉదా.—పండు,చేయి, 3. రేఫము ద్విత్వముగలవి దేశ్యములు ఉదా.—అమ్ము, ఇత్తి, కుత్తు; 4. సర్వనామములును, కృత్తద్ధితాంతములును దేశ్యములు; 5. ద్రోపవిభక్తికములు దేశ్యములు. ఉదా.—కన్ను, ముల్లు, తాయి, పేను; 6. డునర్ణమునకు పెనుక ఉత్వములేని పదములు దేశ్యములు. ఉదా.—కత్తుఁడు, వెంకఁడు; 7. పరిథను వచనైక లోపంబుగల పున్న పుంసకంబులగుఅకారాంతములునుఅన్నియాకారాంతపదములును దేశ్యములు.ఉదా.—అన్న, పాలు, బల్లము; 8. హ్రస్వాంతముల బహువచనము రువర్ణంబాయెనేని యవిదేశ్య

ములు ఉదా.—అల్లురు, పగతురు; 9. సం యుక్తనష్టంబు బహువచనంబగు పదంబులు దేశ్యంబులు. ఉదా.—ఆండ్రు, తార్లు, కోమట్లు, పైర్లు, ఆటకండ్లు. ఇం అయి, అవు, గ, డొ, మొదలగునవి ఆదేశములుగాఁగలవి దేశ్యములు ఉదా —ఐతి=అయితి; దొడ్డు=ఆవుడు; కాకితము=కాగిదము; పోడిమి=పోణిమి; పగలు=పసలు మొ.)

దేసము సై. వి=ద్వేషి. చూ, విరోధము. 1

దేహగంధము. అం స్త్రీ లక్షణాంగములలో నొకటి. (సంపెంగకలిగొట్టు పువ్వులవాసన గలిగిన సౌభాగ్యముగలిగి పతిప్రియై యుండును. తీగగంధ, కటుగంధ, గర్హ్యగంధములు దుఃఖప్రదములు ధాన్యగంధము, వేప గంధము, గోమూత్రిగంధము, హరిదళగంధము, దుష్టగంధము, గంధమూషికా గంధము (మేంచేవాసన), మత్స్యగంధము, ఊగరిగంధము లైన విడువవలెను): చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు.

దేహపుపాయువు. అం: చూ, ఉపవీతములు.

దేహబాధ వా.వి 1.మలవిసర్జనమునకు జిడలుట; 2. శరీరాయాసము.

దేహము. సం. వి. అ. పుం, న. 1. మేన: చూ, శరీరము; పా 2. దీనికి ఉపమానములు.—శీఁగె, శంపాలత; అం 3. పురుషలక్షణాంగములలో నొకటి (శరీరము, అంగము.—మిక్కిలిపొడవుగాక మిక్కిలిపొట్టిగాక మిక్కిలిలావుగాక మిక్కిలి సన్నముగాక యున్నఁబరిశస్తము. భోజనము, నిదుర, రతి శీఘ్రకాలమునఁజేయుచేస్నానము ఆలస్యము గఁజేయుట ఆయుర్వృద్ధి. 108 అంగుళముల పురుషుండైన దివ్యపురుషుండగును): చూ, లక్షణాంగములు; 4 స్త్రీలక్షణాంగములలో నొకటి. (లాగుగాక, సన్నముగాక, పొడవుగాక, పొట్టిగాకయున్న శ్రేష్ఠము. మృదువై నభోగియగు విరిగాయైనల్పాయుగము.): చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు; 5. (దేహము): చూ, టక్కుజభాషలు. (చూ, భాష. 1).

దేహయాత్రి. సం వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, సాపాటు, 2. చూ, మరణము

దేహగోమము ఆం. 1.పురుషలక్షణాంగములలో నొకటి(గోమము.—ఒక్కటియైనరాజగు. రెండైనధనవంతుఁడగు. మూఁడైనసంపితుఁడగు. బహుగోమమైన దరిద్రుఁడగును): చూ, లక్షణాంగములు; 2. స్త్రీలక్షణాంగములలో నొకటి (గోమము.—సూక్ష్మము లైన సుఖవతియగు. రూక్షములైన బిడ్డలు లేనిదగు): చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు.

దేహళి. సం వి ఈ స్త్రీ: గేహళి, ఉదుంబరము, కుతుపము, గృహావగ్రహణి(తె.ప) - కడప-గడప. (చూ, వాకిలి)

దేహళీదీపన్యాయము. పా. (దేహళీస్థదీపన్యాయము) గడపఁమీద దీపముపెట్టిన నింటిలోనఁ బైటఁ గూడ నుపయోగించుననుకీతి.

దేహి. సం. విణ (న్. ఈ. న్.) 1. దేహము కలవాఁడు: చూ, శరీరి; వా. 2. జీవాత్మ: చూ, హంసుఁడు. 2; 3. ఓచ్చెమెత్తువాని ప్రార్థనయందలి విధేయతను సూచించుశబ్దము. "ఓదేహి భిక్షాందేహి."

దై

దైతేయుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. రూ-దైత్యుఁడు.(బ. దైతేయులు=కశ్యపువకుగితియందుఁగల్గిన సంతతి): చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

దైత్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కల్లు: చూ, సుర.2.

దైత్యగురువు. సం. వి. ఊ. పుం. శుక్రుఁడు: చూ, రాహువు. 2.

దైత్యము. అం: చూ, శస్త్రములు.

దైత్యారి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. వెన్నుడు: చూ, విష్ణువు. 1; 2. దేవుడు: చూ, వేలుపు.

దైత్యుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-దైతేయుడు.

దైన్యపడు. మి. అ. క్రి: చూ, వాచోరు.

దైన్యపాటు. మి. వి: చూ, వాచోరపము.

దైన్యము. సం. వి. అ. న. 1.—పై.—; అం. 2. సంచారీభావములు 33 లో నొకటి (ఓ మన్మథుఁడా! పురనైరికిందిరము డప్పించిన నీకీ విరిబోఁడియనవెంత! కరుణఁజూచిరక్షింపుము): చూ, సంచారీభావములు. [వు. 2

దైర్ఘ్యము. సం. వి. అ. న. నిడుపు: చూ, పొడ

దైవఘటన. 1. భగవంతుని యేర్పాటు: చూ, సంధానము; అం. 2. అగ్నిజలాదులవలనఁ బుట్టెడు కీడులలోనొకటి: చూ, అదృష్టము

దైవజ్ఞ. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1: చూ, సోదెకత్తె; 2: చూ, బల్లి.

దైవజ్ఞుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. జ్యోస్యుఁడు: చూ, సాంవత్సరుఁడు; 2. గణకుఁడు: చూ, పంజీకరుఁడు.

దైవతభూషణ. అం: చూ, భిన్నపంచమజభాషలు. (చూ, భాష. 1)

దైవతము. సం. వి. అ. పుం, న. 1: చూ, వేలుపు; 2. దేవతది.

దైవత్యము. సం. విణ. ఈశ్వరత్వము: చూ, అనిమిషత్వము. [చూ, వినికిడి.

దైవపరిశ్నము. సం. వి. అ. పుం. ఉపశ్రుతి:

దైవము. సం. వి. అ. న. 1. భాగ్యము: చూ, అదృష్టము; 2. దయ్యము, పిశాచము: చూ, భూతము; 3: చూ, వేలుపు; పుం. 4. జ్యోతిష్టోమాది యజ్ఞముపారంభింపఁబడినప్పుడు యథావిధిగా తత్కర్మము నడపిన ఋత్విజుని నలంకరించి కన్యనిచ్చి చేయు వివాహము: చూ, వివాహము; అం. 3: చూ, విగ్రహములు.

దైవాఱు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-దయివాఱు. (అతిశయించుటకు.— లక్ష్మీ. 5, ఆ. 95.)

దైవికము సం. విణ. దైవముపలనఁగలిగినది: చూ, గుర్తించిన.

దైవికరాగజ్ఞానము. అం: చూ, మగుఁగములు.

దొ

దొంకెన. ద్వ. వి: చూ, రూ-డొంకెన.

దొంగ. దే. వి. 1. రూ-డొంగ: చూ, స్రుక్కు. 1; 2. ఆరఁటిపువ్వులోనికాడ: చూ, స్రుక్కు. 2; విణ. 3: చూ, వంచనము. (దొంగచేపు, దొంగనిద్ర, దొంగభక్తి, దొంగకూడు మొ)

దొంగకాయ. పా. 1. (స్వంతపరిణామఫలము) జీడిమామిడిపండు: చూ, గుంజకాయలు; వా. 2. దొంగిలించినకాయ.

దొంగతనము. దే. వి. (దొంగపని, దొంగతీకము): చూ, మర్చిచ్చిలి.

దొంగతోత్తులు. దే. వి. బ. 1: చూ, బాలికాక్రీడ; వా. 2. దొంగబుద్ధికలవారు.

దొంగపని. దే. వి: చూ, దొంగతనము.

దొంగతీకము. దే. వి.—పై.—

దొంగిలించు. దే. స.క్రి. (రూ-దొంగిలు): చూ, మర్చిచ్చిలించు.

దొంగిలు. దే. స. క్రి.—పై—

దొంగు. దే. అ. క్రి.—పై.—

దొంగ. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-డొంగు.

దొండ. పై. వి.=దుండి.* (దీనిభేదములు.— అడవిదొండ, కాకిదొండ, చేతిదొండ, నాగదొండ, నీటిదొండ, పాముదొండ, పిండిదొండ, లింగదొండ, మరుదొండ (లేక) మర్లదొండ మొ): చూ, రక్తఫల.

దొండి. దే. వి. తూఁటు: చూ, రంధ్రము. 1.

దొండు. దే. వి. ఒకానొకచేప: చూ, మత్స్యము. 1. [చూ, తంగళి.

దొంతకత్తియ. దే. వి. రూ-దొంతకత్తె. పుట్టని.

గొంతర. ద్వ. వి. (దొంతి + తరగ) 1. దొంతి. విజ. 3, ఆ. 19ఱ చూ, గోర. 1; 2. పగం పర. విజ. 1, ఆ. 114; విగ. 2. పగంపర యైనది. కళా. 8, ఆ. 96; వా 4. ఇరుపది రూపాయలు "ఒకదొంతర లంచేము ఇచ్చి నాను." [ముద్దు 3

దొంతరముద్దు. ద్వ. వి. ఒకరకముద్దు. చూ,

దొంగిరపడులు. ద్వ వి. బ. చూ, అంచెలు. 2.

గొంతి దే వి. రూ-దొంతర-గోర. 1. ఒకటి మీఁదనొకటిగా నుంచిన కుండలు లోనగు వాని పరుస చూ, గోర. 1; 2 పంక్తి లక్ష్మీ. 4, ఆ 141 చూ, పరుస. 1, విణ 3 గొంతియైనది ఆం, భా. ద్వి 34

గొంతిగనిడు. వా ని కిర్రి చూ, అగుపు 3

దొండి స్త్ర వి (దొందు + డి) 1 సంచి చిలపగలుము ధ్వనిని చూ, స్వరము 2; 2. రాళ్ళు కొను జనసమూహము. భార. దోర్ణి. 4, ఆ 123: చూ, సంచి. 1.

గొండడించే దే అ కిర్రి చూ, సంచరించే

దొందము. నై. వి.=ద్వందము. 1 ద్వంద్వసంగ్రహము: చూ, గోగము 1; వా. 2 భీవ చూ, సంగడి. 5 [సంగడి. 5

గొందు నై. వి.=దండు-ద్వంద్వము లేని చూ,

దొంపు దే వి 1. మిళ్ళెనుని చూ, సామి. 1; 2. చూ, తలనట్టు

దొంయిగొట్టు. ద్వ వి. (దొంయు + పుచ్చు + కొట్టు) (స్వార్థసకలక్షణాచే) పిలకి (ండుపు లుపును గొట్టువాడు అని ధ్వన్యర్థము: చూ. హొట్టగొ.

గొర్లగి దే వి. చూ, గిక్కిరిచ్చులు. గ

దొడపాడి దే వి కొంటుట లోనగువాని యం పిగునను కిరణము. చూ, హూహూ.

దొడప. దే. విణ. కుడిపి. (సం. ప).-కురూపి. అనాకారి.

దొడ్డ. దే. విణ. రూ-కొడ్డు గొప్ప "దొడ్డమ్మ, దొడ్డవాడు". చూ, మహితము.

దొడ్డలనము. దే వి. 1. గొప్పతనము. చూ, యోగ్యత. 1; 2 మంచితనము: చూ, యోగ్యత. 2.

దొడ్డయడవి. నే వి. పెద్దయడవి. చూ, విపినము.

దొడ్డసెగ్గు. దే వి. మహోక్షము. చూ, వృషభము. 1.

గొడ్డవాడు. వా. వి. చూ, శ్రేష్ఠుడు

దొడ్డి నై. వి.=కోగిరి. 1. పసులగొట్టము: చూ, సదనము 1, 2. పసులమేయుకంటె. చూ, వివీతము; 3. చూ, పెరడు; వా 4. చూ, మఱుగుదొడ్డి, 5. పొంకుదొడ్డి

గొడ్డికట్టు. ద్వ. వి. చేట్టుగొల్లారు. చూ, సదనము 1

గొడ్డికాళ్ళవాడు ద్వ వి: చూ, సంజ్ఞువు.

దొడ్డికాళ్లు స్త్ర వి ని పంగటికాళ్లు చూ, ముడికాళ్లు

గొడ్డిగల. ద్వ వి ఒకరకముపల: చూ, పల 1

దొడ్డివాకిలి. ద్వ. వి. పెరటిద్వారము: చూ, వాకిలి (చూ, సదనము 1)

గొడ్డు దే విణ: చూ, రూ-దొడ్డ. [పెంచే.3

దొడ్డువాలు. దే అ కిర్రి అధికమగు చూ,

గొత్త దే విణ వేగిలాడునది.

గొద్ద దే వి. కొల్ల. చూ, లూనీ. 4.

దొద్దికత్తె. ద్వ. విణ. కొల్లపెట్టులాడుది: చూ, ముగ్గిచ్చే. 1 (చూ, స్త్రీ)

గొద్దికాడు. దే వి: చూ, వొంగ. 1.

దొద్దగాను. దే స. కిర్రి. కొల్లగొను: చూ, హరించే [వోవు.

గొద్దపోవు. దే. అ. కిర్రి. కొల్లవోవు. చూ, పతి

దొద్దు. నై విణ.=తుండీ. పెనుబొజ్జివాడు: చూ, బొజ్జివాడు.

దొన. నై. వి. 1: చూ, తూము 3; 2 =ద్రుణ. దోని. కొండమీఁదిపల్లము: చూ, రంధ్రము. 1. 3 =తూణ-తోణీ ఆంబులపొది: చూ, బాణము 1; 4. ఈడ్చివానికత్తిపిడక.

దొనకు. జే. వి. కీడు: చూ, హాని. 2. [యు.

దొనదొనమను. జే. అ. క్రి దొనదొనమనికూ

దొనయప్ప. వ్య. వి. (దొన + ఉప్ప) సంధి దోమునందలి రుమ యనెడు గనియందు క ట్టెలరసలనఁగలుగు ఉప్ప. రొమకము, చేవుటి యుప్ప (అనికొందఱు) చూ, లవణము.

దొనరు. వా వి. చూ, యోగ్యత.

దొనుకు. వా వి. 1 దుఃఖము. చూ, శోకము; 2 విచారము. చూ, సంతాపము.

దొన్నియ నై. వి =తోణికా. (రూ-దొన్నె-డొప్ప-గొప్ప) పత్రోచ్చకము. చూ, పాత్రిక. 6.

దొన్నె నై. వి.=—పై.—

దొప్ప. నై. వి.=—పై.—

దొప్పదొప్ప. జే. వి. ఆడించికొనుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

దొబ్బ. జే. వి. రూ-దొబ్బ. 1. నంజుడుము క్రి: చూ, మాంసము, 2. నెత్తురుముద్ద. చూ, రక్తము 1; 3 పిండను. చూ, ముద్ద. 2. [ఆపరి.

దొబ్బలగొట్టు. జే. వి. అదురుగుండియ చూ,

దొబ్బు. వా. సె. క్రి. గొరిబ్బు 1. పడగొట్టి యు; 2 అపహరించు [తనము.

దొబ్బుడాయి. వా. వి. 1 గరుపము; 2. వెంకి

దొబ్బుతెగులు. వా వి. మూర్ఛపుపట్టుపలగలవాని స్వభావము.

దొమ్మ. జే వి. 1. చూ, పశుపోగము; 2. అప యపవిశేషము. అచ్చ. యు, కాం. 134. చూ, విశేషము. 3.

దొమ్మడోలు. జే. వి: చూ, పెద్దేరు *

దొమ్మగ. జే వి. గడకట్టియాడి జీవనముచేసెడి యొకానొకజాతి.

దొమ్మరవాఁడు. జే. వి: చూ, పంకినస్త్రి.

దొమ్మరి. జే. వి. (దొమ్మర + ఇ)—పై.—

దొమ్మి. నై. వి.=తుములు. 1. అందఱుకలియఁబడిచేయు యుద్ధము. భై. 7, ఆ. 178. చూ, యుద్ధము; 2. అందఱుకలియఁబడుట; 3. సంకడి: చూ, స్వరము. 2

దొమ్మిగాడు. వ్య ఆ క్రి (దొమ్మిలు + ఆడు) 1 దొమ్మియుద్ధమునుచేయు; 2. పెనఁగొను. చూ, కెంటిగొను.

దొర. జే. వి. 1. రాజు. చూ, ప్రభువు. 2; 2: చూ, సైనికపురుడు; 3: చూ, యోధపురుడు భార. విరా. 3, ఆ 122; కణ. 4 సామ్యము. చూ, సమానము. 2; 5: చూ, విజృంభితుఁడు, 6. సమసంఖ్య. చూ, సంఖ్య. 1; 7. చూ, సమానుఁడు. భార. కర్ణ 3, ఆ 29; హా. వి. 8. బమీక్తాదారు; 9. పర్మనాయకుఁడు. చూ, నెలమి; 10 విగోపాగోసిస్థుఁడు 11. విగోపానుండివచ్చినవాఁడు.

దొరఁకు సన్నాసి. వ్య. వి. చూ- దొరికోలు సన్నాసి. నమ్మించి మోసపుచ్చి దొంగిలించెడి వాని పోయెము దొంగ. విజ 3, ఆ. 163. (దొరఁకు=యత్నించు): చూ, ముట్టించు. 1.

దొరఁకొను. జే. అ. క్రి. 1. చూ, యత్నించు. భాగ. 1, స్క్రం 7, సం. క్రి 2. పెనుపులు కొను: చూ, పరిహించు

దొరకు. జే అ క్రి 1. దిక్కు— రాజా. 2, ఆ 69: చూ, సిద్ధించు, పై. 2. కొనకించు. [గోఁడుఁడు.

దొరకొనుఁడు. వ్య. అ. క్రి. చిక్కు-కొను: చూ, దొరకొను. గై. ఆ. క్రి. (దొరఁకు + కొను) 1. లభించు. భార. ఆది. 6, ఆ. 137; భార. విరా. 4, ఆ. 77 చూ, సిద్ధించు; 2. పుట్టు. భార. సభా. 2, ఆ 133: చూ, సంభవించు;

వా. 3. పట్టుకొను. (దొరకొని=కొనకడ బుచ్చుకొని) [7 పఱుపు.)

దొరకోలు. దే.వి:చూ,ఉపకర్రమము(1 మొదలు

దొరకోలుసన్నాసి. ద్వ. వి. చూ, రూ-కొండపు సన్నాసి. [ఆల: చూ, వీచి. 1.

దొరగడను. దే వి. (దొర + కడలు) గొప్ప

దొరతనము. దే. వి. చూ, పరిభుత్వము

దొరయు దే. అ. కి్ర 1. అంటు: చూ, లంకించు. 1; 2. సమానమగు. భార. కర్ణ 1, ఆ 251: చూ, సరిపోవు. 1; 3. కలుగు: చూ, పుట్టు. 2; 4. జీరుగు: చూ, సాగు, సం. కి్ర. 5. పోలు. చూ, సరిపోవు. 1

దొరలు. దే అ. కి్ర. 1. రూ-దొర్లు: చూ, పొరలబడు; 2. కూలబడు. (చూ, చేతికిలపడు) స్వా. 5, ఆ. 40: చూ, పడు. 5, 3 కలయు: చూ, మేళగించు 1; 4. మాయుకొను చూ, పర్యటించు, సం కి్ర. 5 అనుభవించు, చూ, భుజించు

దొరవి. దే. వి రూ-దొరువు. కొలను కై 5, ఆ. 97. చూ, సరస్సు 1.

దొరసాని ద్వ. వి. 1. రాజుభార్య:చూ, రాజ్ఞి; 2 అంతఃపుర స్త్రీ చూ, స్త్రీ; వా. 3 ఐరోపాదేశపు స్త్రీ; 4. నెలమకులజునిభార్య

దొరుగండి దే. వి. (దొరువు + గండి) నిండిన ప్పుడు నీళ్లునెలుపలకు పోవుటకై యెన్నుకొన్న దొరువు తూము చూ, మరిదొమ్ము

దొరువు. దే వి. 1: చూ, రూ-దొరవి. కాళు 2, ఆ. 6, 2. నడబావి: చూ, సరస్సు. 1

దొరువుపట్టెడ. దే. వి.గంతయెద్దుల తోకకిర్రిం చెదగిలించెడు పట్టెడ.

దొర్లు. దే. అ. కి్ర, స. కి్ర: చూ,రూ-దొరలు.

దొఱటు. దే. వి. రూ-దొట్టుట. కోటగము: చూ, బంధ్రిము. 1. [పించే.

దొఱయు. దే. స. కి్ర. పాందు చూ, పొ్రి

దొట్టుట దే. వి: చూ, రూ-దొఱటు.

దొలుపు. దే. క్రి్ర. దొర్లఁజేయు.

దొలుపుగమ్మి. వా వి. ఇరుసుపయిదొలుపుకట్ట.-

దొసఁగు. నై. వి. 1.=కోసు. రూ-దొసఁగు-దొసవు: చూ, పాపము (జ్యేష్ఠమని శ. ర); దే. వి. 2 రూ-దొసవు. ఆపద: చూ, విపత్తు; 3 రూ-దొసవు, ఆడ్డు. అచ్చు. బాల, కాం. 7: చూ, విఘ్నము.

దొసవు.—పై.—

దో

దో. సం. వి. న్ పుం, న. భుజము: చూ, స్కంధము. 1.

దోకరము అం.=: చూ, డొక్కరము.

దోకిస. దే. వి. దోకుట దోకుడు.

దోకు. దే. స. కి్ర 1. నేలనుఎదురుగాచెక్కు: చూ, వారు. 1; వా. 2. డోగు.

దోకుడు. దే వి: చూ, దోకిస.

దోకుడుఁబాఅ. దే వి. చూ; కోయుడుపాఅ.

దోకుడుబాట. వా. వి. చూ, బాలక్రీడ

దోఁగాడు దే. అ. కి్ర. (దోఁగి + ఆడు) బిడ్డ నేలఁ జేతులూఁది మోఁకాళ్లతోనడచు. రూ-దోగియాడు: చూ, రూ-డోఁగాడు.

దోగియాడు దే. అ. కి్ర.—పై.—

దోగిసోవు దే. అ. కి్ర. చూ, బరసికొనిపోవు

దోఁగు. దే. ఆ కి్ర 1. మేనితోలుసొలయు; 2: చూ, రూ-దోఁగాడు. [చ్చిలి.

దోగురు దే. వి. దొంగతేనము: చూ, ముర్రి

దోచు దే. స. కి్ర. 1. అపహరించు: చూ, ముర్రిచ్చిలించు, 2. దొంగిలించు. చూ, ముర్రిచ్చిలించు, వా 3. బలవంతముగా దొంగిలించు. చూ, ముర్రిచ్చిలించు.

దోటనుముక్కర. ద్వ. వి. దోటివంటె ముంగర. రూ-దోటిముక్కర.

దోఁటమ్మ. ద్వ. వి. (దోఁటి + అమ్మ) దోఁటి వంపైన అలుఁగుగల బాణము, కర్ణికారము: చూ, బాణము. 1.

దోఁటి. దే. వి. ఆంటనివండ్లు కోసెడు వంకర చిల్లదోఁపిన కోల. [ముక్కొఁ

దోఁటిముక్కొఁర. ద్వ. వి: చూ, రూ-దోఁటము

దోఁటు. దే. స. క్రి ఇచ్చే: చూ, పెట్టు 8.

దోఁపరి. దే. వి (రూ-దోఁపిడికాఁడు-దోఁపుకాఁడు-దోఁపుడుకాఁడు-దోఁచేవాఁడు) (దోఁపు + ఆరి) 1. దొంగ. చూ, ముచ్చే. 1; 2. కొల్లకాఁడు: చూ, ముచ్చే. 1.

దోఁపిడి. దే. వి. చూ, రూ-దోఁపు.

దోఁపిడికాఁడు. దే వి: చూ, రూ-దోఁపరి.

దోఁపు. దే. వి. (రూ-దోఁపడము. దోఁపిడి-దోఁపుడు) 1 దోఁచేకొనుట, 2. కొల్ల చగా, లూటీ. 4; 3. దోఁపిడి: చూ, ముచ్చిలి; 4. అలుకలదోఁపు: చూ, ఫూర్ణానకము. 1; స. క్రి. 5: కూరుకొను-కూరొక్కను, కుర్చుక్క, చొనుపు-చొన్పు, చొప్పరించే-చొప్పించే-చొప్పపఱచే-చొప్పఱచే

దోఁపుకాఁడు. దే. వి: చూ, రూ-దోఁపరి

దోకెన. వా. వి. నీరుతోడు పనిముట్టు.

దోగ్ధ. సం వి. ఋ. పుం. 1. గొల్లవాఁడు చూ, మహాశూద్రుఁడు; 2. దూడ: చూ, ధేనువు; 3. కవిత్వముఁజెప్పి జీవించెడుకవి. చూ, మాటలల్లువాఁడు; విణ. 4: చూ, పిదుకువాఁడు. [ధేనువు.

దోగ్ధ్రి. సం. వి. ఈ స్త్రీ. ఈనినఆవు. చూ,

దోణము. దే. వి. (రూ-దోణాము-దోణిము-దోణిణాము-దోనము) 1. భుజమునకుబలము పట్టుటకై తిరిప్పెడుఁబెట్టివాని యుపకరణ విశేషము; 2. మాన్పుసుకరముగా చీలుట కై యర్కుడక్కుడచెక్కిన మేకులనుదిగఁ గొట్టెడి యుపకరణ విశేషము.

దోణాము. దే. వి: చూ, రూ-దోణము.

దోదకము. పా. (పాదపస్పర్శము) ఒకానొక పుత్తము. ఒక్కొక్కపాదంబున భ, భ, భ, గ, గములుగలిగి ఏడింట యతిగల పదునొకండను ఛందస్సునందుఁబుట్టినవృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.

దోదిమ్మ. దే. వి. (రూ-దోదుమి-దోదుమ్మి) పట్టా, పట్టాకత్తి, సైబు, ఉభయపార్శ్వధారాసి: చూ, బాణము. 1.

దోదసి. సై. వి.=ద్వాదశి, పక్షమునందు పండ్రెండవతిథి: చూ, సూర్యేందుసంగసుము. (చూ, తిథులు)

దోదుమి దే. వి: చూ, రూ-దోదిమ్మి.

దోదుముదారి దే. వి. ఒకరకముబాణము: చూ, బాణము. 1.

దోదుమ్మి. దే వి: చూ, రూ-దోదిమ్మి.

దోనము. దే. వి: చూ, రూ-దోణము.

దోనమ్ము. ద్వ. వి.(దోని + అమ్ము)అల్పళారము: చూ, బాణము. 1.

దోని. సై వి 1.=దోర్ణీ నావ. చూ, హోడము; 2: చూ, దోన. 2; 3. కాలువతూము వా. 2, ఆ. 3ర. చూ, మతిగొమ్ము; 4 అల్పము: చూ, స్వల్పము.

దోనియ. సై. వి. రూ-దోనె=దోర్ణీ. 1. పడవ: చూ, హోడము; 2. చిన్నపడవ. చూ, హోడము; 3 జలగడుగువాని సాధనము; 4. సాలెవాఁడు చోఁపు చేట్టెడుమాగ్గము.

దోనె. సై. వి =—సై.— [ముచ్చిలి.

దోపడము. దే. వి. దోఁచేకొనుట: చూ,

దోపుఁబోవు. దే. అ. క్రి: చూ, ముచ్చిలించే.

దోబూచి. వా. వి: చూ, రూ-చాబూచి.

దోవ. దే. వి: చూ, మళ్ళకము.

దోమటి. దే. వి. అన్నము. చూ, సాదము. (1)

దోమతెర. ద్వ. వి. దోమలుచొరకుండ మించే

మునంటి పందిరిచేట్టు వేయు పలగుడ్డ: చూ, చతుష్కి 2. [రోగము. 1.

దోము. దే. వి. అజీర్తిచే పాఱుకొనుట: చూ,

దోయి. వై. వి.=ద్వయీ-ద్వింద్వ్యము. జీత. భార. దోర్గిణ. 2, ఆ. 291: చూ, సంగడి.5.

దోయికట్టు. ద్వ. అ కి్రి. జేతకూడు: చూ, సంధించే 3. [శూన్యము. 1.

దోయిడి. దే. విణ. రిక్త. వై 2, ఆ. 17: చూ,

దోయిలి. వై. వి.=ద్వయీ పంపఁబడిన రెండు చేతుల చేరిక: చూ, రూ-దోసిలి.

దోయిలించే వై స. క్రి: చూ, రూ-దోసిలించే.

దోర. దే. వి. 1. దొంతర, దొంతి, అడుసు. (సం. ప).—ఉత్పంక్తి [ఆం, భా. ద్వి. 34); 2. రాసి: చూ, రాశి 1; విణ. 2. ఎఱ్ఱపాటినది. "దోరగాయ, దోరకాగి నపాలు"; 4. ఒఱగినది. " "దోరపాక "

దోరగలు. దే. వి. రూ-దోరగల్లు. చూ, వాటు పడుట. [చూ, వాటుపడు.

దోరగలుపడు. ద్వ. అ.కి్రి. రూ-దోరగల్లుపడు.

దోరగల్లు. దే. వి: చూ, రూ-దోరగలు

దోరగల్లుపడు. దే. వి: చూ, రూ-దోరగలు పడు. స్వా. 5, ఆ. 35.

దోరగాయ. నే. వి. ఎఱ్ఱపాటిఫలరసమును ఘనరించేకొనుచేన్న శాటువు చూ, శాటువు. 2

దోరగించే. దే. క్రి. దోరగిల్లఁజేయు

దోరగిలు. దే. అ. కి్రి. రూ-దోరగిల్లు. 1. ఎఱ్ఱవాఱు చూ, పల్లటిల్లు; 2. ఒరగు చూ, వాల్చు. 3.

దోరగిల్లు. దే. అ. కి్రి —వై —

దోరణ. వై. వి.=తోరణమ్. రూ-దోరణము. కళా. 3, ఆ 7 చూ, తోరణము.

దోరణపుఁగమ్మి. వై. వి. (దోరణము + కమ్మి) :చూ, లచ్చికమ్మి.

దోరణపుఁబల్లెము. వై. వి. కపిలె బ్లీకిరింది యడ్డపల్లెము.

దోరణపుసాటిరిక్క. ద్వ. వి. చెలిమిచేక్క, అనూరాధ: చూ, నక్షత్రము. 1. [రణ.

దోరణము. వై. వి.=తోరణమ్: చూ, రూ-దో

దోరపాక. దే. వి. ఓఁపాక: చూ, సరసము. 1.

దోరము. వై. వి.=ద్వారమ్ గుమ్మము: చూ, వాకిలి. (చూ, సదరము 1.)

దోరు. దే. అ. కి్రి. 1. చేచ్చే. సా. 1, ఆ. 107. చూ, మరణించే, 2. ఒరగు: చూ, వాల్చు. 3.

దోరుచే. దే చే్రి 1. చోపఁజేయు: చూ, మరణించే; 2. వాల్చు పాండు. 3, ఆ 92.

దోర్పు దే. చే్రి.—వై.—

దోరు. వా. వి ఒకరకముపిట్ట చూ, పక్షి.

దోరుము. దే. వి: చూ, రూ-తోరుము. స్వా. 4, ఆ 27.

దోర్మృధ్యము. సం వి. ఆ స: చూ, ఒడికిడి పోటు. [మడిసంది.

దోర్మ్మలము సం. వి. అ. పుం. చేంక: చూ,

దోల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చూ, రూ-దోల

దోవతి. వై. వి.=ధోతి. ఊరికినబట్ట. 1. మగవానికట్టుబట్ట చూ, వస్త్రము; 2. ఆఁడుదానికట్టుకోకజేగు: చూ, వస్త్రము. (దేశ్య మని శ. గ.); వా 3. ముడిబట్ట: చూ, వస్త్రము.

దోష. సం. వి. ఆ స్త్రీ 1. భుజము: చూ, స్కంధము 1; 2: చూ, రాత్రి.

దోషకిము. సం. వి. అ పుం —దోస: చూ, భక్ష్యము

దోషకారి. సం. విణ. (న్, ఈ. న్.)= దోస కారి. పాసి. చూ, వ్యాధుఁడు 2

దోషగాఁకుము. సం వి. ఆ. పుం. ఇంపుపుఁ జెట్టు. చూ, నల్లకి.

దోషజ్ఞుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, విద్వాంసుఁడు; 2. చూ, నైగ్యుఁడు; విణ 3 దోషమును ఎఱిగినవాఁడు

దోషము. సం. వి. అ. పుం -కోసఁడు-కోసము 1. తప్పు: చూ, నేఁరము; 2 చూ, పాపము; వా వి. 3. (జ్వరాదులయందలి) సంధి.

దోషములు. అం. 1. కావ్యదోషములు త్రివిధము.—పదదోషములు వాక్యదోషములు,అర్థదోషములు.—అందు పదదోషములు (17); వాక్యదోషములు (24); అర్థదోషములు (18), (పదదోషములకు — చూ, కావ్యదోషములు; వాక్యదోషములకు — చూ, వాక్యదోషములు; అర్థదోషములకు — చూ, అర్థదోషములు, 2 సంధిదోషములు (15) - ఉత్పాదసంధ్యాది: చూ, సంధిదోషములు

దోషహరణము పా చూ, కావ్యస్వీకారము

దోషాకరుఁడు సం వి అ పుం చంద్రుఁడు, రే త్రీఁడు చూ, హిమాంశువు.

దోషాచరుఁడు. సం. వి అ పుం 1 —పై — 2 చూ, రాక్షసుఁడు 1

దోషి సం వి. (స్త్ ఈ స్) =దోషి. చూ, దోషి.

దోషించు సం. అ క్రి. 1. దోషముపుట్టు, వా. 2 వ్యవహారములయందు వీర్యముస్థిరపడనుఁడు; 3. సంధిదోషాలు; 4. సంధించు

దోసె రే వి కర్ణాటక (దినిభేదములు. - చేతిదోస, తియ్యదోస, నక్కిదోస, నూగుదోస, ములుగుదోస మొ). చూ, హరివాలుకము

దోసకారి. పై. విణ. =దొంగకారి. 1. కుజనుఁడు. చూ, హ్యాగరఁడు. 2; 2. దుష్టుఁడు చూ, వ్యాధుఁడు 2; 3. పరస్త్రీ గమనాదిదోషములచే చూఱఁబడినవాఁడు చూ, పాపిష్ఠుఁడు; 4. కుత్సితస్త్రీ. చూ, స్త్రీ; 5 దుష్టురాలు, పెంబరి: చూ, స్త్రీ.

దోసఁగు. పై. వి. =దోము. కసటు: చూ, పాపము.

దోసము. పై. వి. =దోసు. 1 —పై —; 2.తప్పు. చూ, నేరము.

దోసి. పై. విణ =దోషి 1. తప్పుగలవాఁడు: చూ, దోసకారి 3; 2. మిక్కిలిపాపి: చూ, దోసకారి. 3, 3 దుష్టుఁడు. చూ, వ్యాధుఁడు 2, 4. తప్పుగల ఆడుది. చూ, స్త్రీ; 5 పాపిష్ఠురాలు: చూ, స్త్రీ [భక్ష్యము.

దోసియ పై. వి. =దోసకా. చూ-దోసె: చూ,

దోసిలి పై వి చ్యుయి. చూ-దోయిలి; అంజలి-అంజలికి (నం ప).—అప్, అంజలి.

దోసిలించు పై. స క్రి చూ, చూ-దోయిలించు

దోసువు. సం వి. అంజలిపరిమాణము

దోహనము. సం వి అ న 1 ఇచ్చు చూ, హాంస, 2 గంట్లము, గర్భిణికి గల వేవిళ్ళు: చూ, వేవిళ్లు, 3 ఎఱువు. చూ, పిడుకి; 4 రసుగుబ్బలాదులకు అకాలముసంపుపుష్పాదులను బుట్టించెడు స్త్రీలపాదాడనాది క్రియ. (అశోకమునకు గర్భాదము పాదాడనము, పొగడకు ముఖసీధువు, గోరంటకు ఆలింగనము, బొట్టుగునకు వీక్షణము, మామిడికి కరస్పర్శము, సంపెగకు ముఖరాగము, కొండగోగునకు సల్లాపము, వాలిలికి ఊర్పు, మోరటికి పాట, సరుపొన్నకు నవ్వు)

దోహదవతి. సం. వి. ఊ. స్త్రీ. చూ-దోహదవతి. వేవిళ్లుగల ఆడుది: చూ, స్త్రీ.

దోహదుఁ(ధు)ణము. సం. వి. అ. న. స్త్రీలకు వస్సంధ; 2. గర్భము. చూ, భూర్ణము. 1.

దోహదశాస్త్రము అం. ఆయుర్వేదము (ఋగ్వేదోపవేదము) నందుఁ జెప్పఁబడినది. వృక్షలతాదులకాలములయందుఁ బుష్పించి ఫలించుటకుఁ జేయుక్రియ. (రాజీవాబృహతి

దోహము— ఇందు దాడిమ, వెలగ, మారేడు, నారికేళ, పనస, మాతులుంగము, బీజపూరము, నారింజ, అరటి, ద్రాక్ష, మామిడి, లేతమామిడి, సంకెంగ, పున్నాగ, గిరిమల్లిక, వకుళము, దాసనము, రేగు, తిందుకము, చింత, జోడ, కరవీర, గోరింట, మాధవీలత, చిక్కుడు, పాట్ల, బీర, కాకర, కూశ్మాండములోనగునవి): చూ, ఉపవిద్యలు. (చూ, కాకర, చింత, జోజి.)

దోహనము. సం. వి. ఆ. న. పాలుపిదుకుట.

దోహలము. సం. వి. అ. పుం. ఉత్సాహము: చూ, యత్నము. [దోహదపతి.

దోహళిసతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-

దొ

దొ. దే. విణ: చూ, రూ-దవు.

దొడ. వై. వి.=దాఢా. (దేశ్యమని శ. గ). (రూ-దవడ-దవుడ-దాఢవ.) బుగ్గలోపలి భాగము: చూ, సెలవి. [పల్లు 1.

దొడపల్లు. వా. వి. పార్శ్వదంతములు: చూ,

దొడు. వై. వి.=: చూ, రూ-దవుడు.

దొత్యము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-దూత్యము.

దొరాత్మ్యము. సం. వి. అ. న. దురాత్మభావము, చెడ్డతనము: చూ, వ్యళీకము. 2.

దొరు. దే. వి: చూ, రూ-దవురు. రా, వి. 5, ఆ. 35. [చూ, దొరాత్మ్యము.

దొర్జన్యము. సం. వి. ఆ. న. దుర్జనభావము:

దొర్భాగ్యము. సం. వి. ఆ. న. దుర్భాగభావము: చూ, దుగదృష్టము. [గ్యుడు.

దొర్భాగ్యుడు. వా. సం. విణ: చూ, దుర్భా

దొర్వాసము. అం: చూ, ఉపపురాణములు.

దొవారికుడు. సం. వి. అ. పుం. ద్వారపాలకుడు: చూ, పరిహారుడు.

దౌవు. వై. విణ.=దవీయస్: చూ, రూ-దవ్వు. వై. 2, అ. 51. [దొరాత్మ్యము.

దౌష్ట్యము. సం. వి. అ. న.=దుండగము: చూ,

దౌహిత్రుడు. సం. వి. అ. పుం. దుహితకొడుకు: చూ, మనుమడు.

దౌహిత్రులు. అం. పిండదానకర్తలలో నొకరు: చూ, గయాపిండదానార్హులు.

దౌహృదము. సం. వి అ. న: చూ, దోహదము. 2. [భౌమ. 1.)

దౌహ్య. అం: చూ, టక్కుజభాషలు. (చూ,

ద్యా

ద్యావాపృథువులు. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ద్వి. మిన్నుమన్ను: చూ,జగోసి. (ఇట్లు ద్యావాభూములు. ఇ. స్త్రీ.)

ద్యు

ద్యుతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. కాంతి: చూ, వెలుతురు. 1; 2. వెలుగు: చూ, హాయనము. 2. [చూ, సూర్యుడు.

ద్యుమణి. సం. వి. ఇ. పుం. చేదలుమానికము:

ద్యుమ్నము. సం. వి. అ. న. 1. ధనము: చూ, విత్తము. 1; 2. బలము: చూ, శక్తి. 1.

ద్యూ

ద్యూతకారుడు. సం. విణ: చూ, కందెకాడు.

ద్యూతము. సం. వి. అ. పుం. రూ-ద్యూతి. 1. జూజేము (ఇందలి జేగడము అక్షద్యూతికము):చూ, వ్యవహారము. 4; అం. 2. కామజంబులలో నొకటి: చూ, కామజంబులు;

3. సప్తవ్యసనములలో నొకటి (మోదమాడుట). చూ, సప్తవ్యసనములు; 4. ద్యూతము.— పాణిద్యూతము, అపాణిద్యూతలు అని ద్విరర్థము (చూ, ఉపవిద్యలు)

ద్యూతసమాహ్వయము. అం చూ, వ్యసహారసమములు.

ద్యో

ద్యోతకము సం. వి. ఇ న ప్రకాశింపఁజేయునది చూ, ద్యోతితము 5. [చూ, వెలుతురు 1.

ద్యోపనము. సం. వి. అ న ప్రకాశించేట.

ద్యోపనానము సం. విణ. ప్రకాశించుచున్నది చూ, ద్యోతితము. 5

ద్యోతము. సం వి. అ ప్రకాశము. ప్రకాశము, ఎండ చూ, వెలుఁగు 3

ద్యోతించే సం. అ క్రి. ప్రకాశించే. చూ, హావభల్లు. [ద్యోతితము. 5.

ద్యోతితము. సం. విణ. ప్రకాశితము: చూ,

ద్ర

ద్రగడము. సం వి. అ. న: చూ, తూర్యగంజ.

ద్రప్సము సం. వి. అ. న 1. అడుగుపెరుఁగు: చూ, పెరుఁగు. 1; 2. మీఁదిపెరుఁగు: చూ, పెరుఁగు 1; 3. నీళ్ళుకలిసిన పెరుఁగు: చూ, పెరుఁగు. 1; పుం. 4. నీటిబొట్టు: చూ, బొట్టు. 1.

ద్రవ్వెడ. దే. వి: చూ, భక్ష్యము.

ద్రవ్యమిడుఁడు. సం విణ. (రూ-ద్రవ్యమిణుఁడు-ద్రామిడుఁడు-ద్రామిణుఁడు ద్రావిడుఁడు.) ద్రవ్యిడ దేశస్థుఁడు. (చూ, అఱవలు): చూ, ద్రావిడులు. (చూ, బ్రాహ్మణులు)

ద్రవంతి సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఎలుకకీఱిక: చూ, ఎల్లాకి

ద్రవ్యము సం వి. అ. పుం. 1. తడి: చూ, స్నేమము; 2 పరిహాసము: చూ, పిలాసము 1; 3. చూ, పసిగ, 4. యుద్ధసూచలనఁగా ఉట చూ, పలాయనము. [ద్రవించే.

ద్రవించే. సం అ. క్రి కాఁబు, చేఁపు. చూ,

ద్రవిడదేశీ స్త్రీ. అం. దేశస్త్రీలలోనొకతె: (చూ, దేశస్త్రీలు) చూ, స్త్రీ

ద్రవ్యిడము అం ద్రవ్యిడదేశము. (తెలుఁగుదేశము మహారాష్ట్రము మైసూరుప్రదేశము పశ్చిమముగా నుండునట్టిదేశము కొచ్చిరాజ్యమనుమొగ చూళదేశమునుదక్షిణమునుండుగానుండునట్టియు దేశములను ద్రవిడదేశమనిపేరు) చూ, దేశము

ద్రవ్యిణము. సం వి. అ. న 1. ధనము చూ, విత్తము 1; 2 బంగారు చూ, లోహము. 1; 3. తాళింపు. బలము చూ, శక్తి 1.

ద్రవ్యము సం. వి. అ న 1. ధనము చూ, విత్తము 1, 2 ఇగ్గడి. చూ, లోహము 1; 3: చూ, ప్రాప్తి, 4 మంచి బుద్ధి: చూ, బుద్ధి; 5: చూ, లక్ష్మి; విణ 6. నిష్ప్రయోజనము, శుద్ధమైనది చూ, శుద్ధము; 7. దుర్వికారము; అం 8. పృథివ్యాది. చూ, ద్రవ్యములు

ద్రవ్యములు. అం. పృథివి, అప్పు, తేజము, వాయువు, ఆకాశము, కాలము, దిక్కు, ఆత్మ, మనస్సు. (9)

ద్రవ్యాంగము. సం. వి అ.న: చూ, ద్రవ్యాము. 4.

ద్రవ్యావస్థలు. అం. సమస్తద్రవ్యములును రస-గుణ-వీర్య-విపాక-ప్రభావములను అయిదు అవస్థలు కలిగియుండును.

ద

దార్క్. సం. అవ్య. శీఘ్రిమగ: చూ, వేగము. 3.

దార్క. సై. వి.=దార్క్షా. గోస్తని చూ, స్వాదుఫల (కుందేలు తొండ పీనిమాంసము చెట్టుమొదట వేసిన పెక్కు పండ్లునిచ్చును). (చూ, గోహాదిశాస్త్రము.) [—సై —

దార్కు. సం. వి. ఆ. స్త్రీ =దాక-దార్క.

దార్క్షాపాకము. ఆం. (అర్ధగాంభీర్యము పాక మనంబడును. అది రెండు విధములు ం. దార్క్షాపాకము, ం. నారికేళపాకమునని) —లుపలను లోపలను స్థిరించుచున్న గసము గలది దార్క్షాపాకము ఉదా.— "పినుల విం చియమృత్పు సోనలపాండ్యయమంచసుము చలవళిసీ। గానమికిండ్యాస్వానమానంది ర్యాహ్మమైన నధపతి పలికెన్." (పసు 2,ఆ.14) (చూ, నారికేళపాకము) చూ, పాకములు.

దార్క్షారామము. ఆం. చూ, తిరిక్షీరగము.(చూ, ఆంధ్రగ్రుండలము) గోదావరీమండలములోని యొకానొక పుణ్యక్షేత్రము.

దార్ఘిష్ణము. సం. విణ. మిక్కిలి ప్రీఢమైనది చూ, మూల. 2

దార్ఢ్య. సం.విణ 1 అసారము. చూ, నిల్లువ 2, 2. అసారుడు: చూ, నిష్ప్రయోజకుడు, ం. అధముడు: చూ, హీనుడు 2, 4 అసిమము: చూ, హీనము 1.

దార్ఢ్యకము. సం. పి ఆ పుం. 1 సంస్కృతపాఠ పుణారులయందు తిసడు రసవిశేషము, అగస్తు; 2. బుమైనతెలాయి. చూ, రాయి; విణ 3. నేర్పరి చేసి, సమర్థుడు. (శి. ర.), 4. మోసకాడు: చూ, పంచమడు (శి ర)

దార్వీడ. అం: చూ, ఘూర్ధన్యపాంగములు. (చూ, అంగము. 9.)

దార్వీడకము. సం. వి. ఆ. పుం. కమేచ్ఛగము*. చూ, షడ్జగంధ.

దార్వీవిడపాణిగ్రహణాయామము. బా. సులభముగాని పని. (గర్వీవిడ పాణిగ్రహణాయామమనియు.)

దార్వీవిడము. సం. వి. ఆ. న 1. దర్వీవిడభాషు చూ, భాష 1, పుం. 2: చూ, దార్వీవిడకము*.

దార్వీవిడపరాటి. అం: చూ,పరాట్యుపాంగములు.

దార్వీవిడి అం. ఉత్కళ కైశికభాష: చూ, భాష. 1.

దార్వీవిడుడు. సం. విణ: చూ, దర్వీమిశ్రుడు.

దార్వీవిడులు అం. దర్వీవిడదేశమున నివసించే బార్వీహ్మణులు దార్వీవిడులు వీరి భాష దార్వీవిడము. వీరిలో తో న సీ మ దార్వీవిడులు; తు మ్మ గు ంట దార్వీవిడులు, పుటూర దార్వీవిడులు; చోళవాండ్లు తెన్నాయిరము తిల్లువ్వాయిరము అను బార్వీహ్మణులు, శ్రీ వైఖానస బార్వీహ్మణులు; శ్రీ పాంచరాత్ర బార్వీహ్మణులు; శ్రీ వైష్ణవ బార్వీహ్మణులు; భాగవత బార్వీహ్మణులు; బృహచ్చరణ బార్వీహ్మణులు, వడమ బార్వీహ్మణులు; మాధ్వ బార్వీహ్మణులు కలరు: మొ, బార్వీహ్మణులు (చూ, అఖవలు. 1)

దార్వీహ్యకల్పము. అం: చూ, కల్పసూత్రగ్రంథము, కల్పము.

ది

దర్వీండు. దే. వి: చూ, రూ-దెండు.

దర్వీమ్మరి. వా. వి. చూ, రూ-తిర్వీప్పరి

దర్వీమ్మరేడు. వా. వి.—సై.—

దు

దుర్వీంగు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-తుర్వీంగు.

దుర్కికిలిమము. సం. వి.అ.పుం: చూ, కిలిమము*.

దుర్ఘణము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఇనుపగుది యా: చూ, ముద్గరము; 2. గండర్గిగొడ్డలి చూ, ముద్గరము. [బిహ్మా. 1

దుర్ఘణుఁడు. సం. వి. అ. పుం. సలువ: చూ, గుర్డ్డు. సై. వి.=దండ: చూ, రూ-దుడ్డు అచ్చ. యు, కాం. 237.

దుర్ణము. సం వి అ న. 1. కృష్ణి చూ, రిష్టి 2, 2. విల్లు; చూ, బాణము. 1 పుం. 3. ఒక రాక్షసుము తుమ్మెద చూ, షట్పదము, 4 (సీ- దుర్ణి- రూర్ణము- గూర్ణి ము) తేలు: చూ, వృశ్చికము 1; 5 కొన అంబులపొది. చూ, బాణము 1

దుర్ణి సం. వి. ఇ (స్త్రీ) చూ,సీ-దుర్ణము 4

దుర్ణిత పరిష్కృతికసంధి. అం. చూ, సంధిగోసములు

దుర్ణితము సం. కి్రి విణ అ. న 1. త్వరితము చూ, వేగము. 3, విణ 2 పడిగలది చూ, వేగము. 3; 3 కరడగినది: చూ, తీవ్రము 2; 4. చీలినది: చూ, సారపు; షా. 5. ఛ్ఛ కారముగుర్ణితము చూ, సు. 13; అం 6. చూ, కాలపూర్ణములు; 7: చూ,పరిచారములు; 8. చూ, లయపూర్ణములు; 9: చూ, అంగపూర్ణములు

దుర్ణి మేయనట్టము అం చూ, పర్యాప్తా పర్యాప్త్య యపూర్ణములు (ఇట్లు దుర్ణితమేయవ-దుర్ణి మేయాద్దిష్టము)

దుర్ణితవిలంఘితము.పా. పద్యవిశేషము ని.కొ్ర కపాదమున న-భ-న-ర-గ ణములుగాగి ఏడింట యతిగల పండ్రెండవ భుదస్సునందుండ్ట్టిన వృత్తము. (చూ,జాతులు) చూ,వృత్తము 1.

దుర్ణిసఖము. సం. వి అ. పుం. ముల్లు: చూ, సితాగ్రము. [చూ, బోను

దుర్ణిచదము సం. వి. అ న. గొండగోయ్య.

దుర్ణిమము. సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-దుర్ణివు. చెట్టు: చూ, వృక్షము; 2. పాకిస్థానగు*: చూ, సూక్ష్మదారువు, 2.అంజూపు*. చూ, మేడి.

దుర్ణిమముఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ-దుర్ణిముఁడు. 1: చూ, కింపురుషుఁడు; 2. శివుపాలుని స్నేహితుఁడు: చూ, దుర్ణిముఁడు.

దుర్ణిమగము సం. వి. అ. పుం చూ, దుర్ణనఖము. [లక్ష్మ-

దుర్ణిమాయము సం. ని. అ పుం: చూ, దుర్ణిముఁడు సం. వి అ. పుం: చూ, రూ-దుర్ణిమముఁడు.

దుర్ణివోర్ప్పలము. సం వి అ పుం కొండ గోరు* చూ, మృదుదుర్ణిమము.

దుర్ణినయము సం వి అ న. చొరిసు యూనా పూపుంగోసగు మానము చూ, మాన ము.

దుర్ణిపు సం. వి. ఊ.పుం చూ,సీ-దుర్ణిమ ము 1.

దుర్ణిహాణుఁడు సం వి అ పుం గురగాణుఁడు: చూ, రి-దుర్ణిహాణుఁడు.

దుర్ణిహీణుఁడు. సం పి. అ. పుం —సై—

దుర్

దుర్ణిణము. సం వి. అ పుం సూ-దుర్ణణ ము. 1. ఎఱ్ఱలేలు చూ, వృశ్చికము 1, 2 తేలు: చూ, వృశ్చికము 1

దే

దేర్కొ-ణము అం. పొడవని నిర్మించుకొట్ట. (లగ్న మొను మూఁడు సమభాగములు చేసిన యెడల దేర్కొ-ణము అనుసంజ్ఞ కలుగు చున్నది అట్లు చేయ, గాలగ్న ముయొక్క మొదటి భాగమునందు లగ్నాధిపతియు, ద్వితీయ

భాగమునను నాలగ్నమునందు బంచమాధిపతియు, గృతీయభాగమునను నాలగ్నమునందు నవమాధిపతియును దోర్కాణాధిపతులగుదురు.) చూ, పిండకర్తరి

దోర్కాణాలగ్నము. అం చూ, దోర్కాణము. (జన్మలగ్నప్రమాణము — 3, ఆట్లుచేయఁగా వచ్చిన 3 భాగములలో పరిథమభాగములో జాతకుఁడుజననమైనపుడులగ్నమే దోర్కాణలగ్నము. ద్వితీయభాగములో జననమైనయెడల జననలగ్నమునకు రంధ్రమునాఁ దోర్కాణలగ్నము. తృతీయభాగములో జననమైనయెడల జననలగ్నమునకు నవమాంశ దోర్కాణలగ్నము)

దో

దొగ్గిబ్బ. దే. వి చూ, రూ-దొబ్బ.

దొగ్గిబ్బు గో. న. గ్రి: చూ, రూ-గొబ్బు; వా. 2 తోర్పయు (రాయలసీమలో నాఁటుట)

దో

దొగ్గిచువాఁడు. వా. వి: చూ, గోడగ్గిరికాఁడు

దోర్డాకృకము. పా. (32 కుంచేములు గోర్ణము, 2 కుంచేములు ఆఢకము)

దోర్ణికీరి. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఇద్దరు పాలు ఎండెడు ఆవు [ఇద్దరు—ఎండుతెగాములు (ఆమడము); ఏతూ మేము పాలుపదికేమునఁ తూము—నాలుగుకుంచములకొలఁది (శి రా.)]

దోర్ణిదుగ్ధ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.—వై.—

దోర్ణిమ. సం వి ఆ. పుం, న. 1 తూము; 2. నల్తుము; పుం. 3. ఒక కొండ: చూ, పర్వతము; 4. తుమ్మితూర*: చూ, నూర్ణక

ము; 5. తేలు చూ, వృశ్చికము. 1, 6 ఎఱ్ఱతేలు చూ, వృశ్చికము 1. 7 మూలకాకి చూ, వాయసము; దో. వి. (1). చూ, రూ-ణామము

దోర్ణిముష్టిమ. సం. వి. ఆ. న. 400 గ్రాముల మగ్గమునన్న గ్రామము: చూ, దోణము.

దోర్ణినాసు నై వి చూ, రూ-కోణము

దోర్తి. సం వి. ఈ. స్త్రీ. 1.—గోనె. చిన్న గోనెమూట చూ, హోడెము, 2 పసులుమేయు కంది చూ, ఓబీరము, 3.—కొనగోని. కొండగల్లను: చూ, రంధ్రికము. 1; 4.—దొన్నె—గొప్ప. చూ, పాత్రికము 6. 5.—గోనె అరణ చూ, హోడెము; 6.—గోనియ—కోనె లగడుటవాని సాధనము చూ, గోనియ 3, 7. ఒక దోసు మూ, దోసము, 8. సీకి క చూ, సంజని, 9.—కొడ్డి చూ, పెరికము, 10.—కొన ఆంగులపాది చూ. బొటనము 1

దోర్ణిముండు. సం వి అ పుం. 1. దోర్ణినాచార్యుఁడు: ఆచార్యుఁడు, కీర్తిభాగుఁడు, కుంభజుఁడు, కుంభయోని, కుంభసంభవుఁడు, గురువు; 2 గురువు. చూ, పంతులు 1.

దోర్ణిపది నై వి. 1.—దోర్ణిపది. రూ-దోర్ణిపది: చూ, పార్వతి, పాంచాలి, ద్రుపదరాజుకూఁతురు. చూ, పుత్రిక; 2 అంగన, కృష్ణ.

దోర్ణియువాఁడు. వా. వి. దొంగ: చూ, మురిచ్చిలి.

దోర్ణిపది. నై. వి.=దోర్ణిపది. రూ-దోర్ణిపది: చూ, పార్వతి. 2.

దోర్ణిహము. సం. వి. అ. పుం. 1. చేంపనిచ్చ: చూ, వాంఛ; 2. కీడు తలఁపు: చూ, వ్యళీకము. 2; 3 కలవాఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

దోర్ణిహి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్) దోర్ణిహము-

ద్రో

ద్రోణాయనుఁడు. నం. వి. ఆ పుం: చూ, ఆత్రేయుఁడు

ద్రోణికము సం. పుం నల్లుచున్నట్టి విత్తిడు నది (పాలసు) చూ, ధాన్యము 1.

ద్రోహిణ సం. వి. ఈ స్త్రీ — చూ, రూ-ద్రోహిసము.

ద్వ

ద్వండ్వము సం వి. అ న 1 —కొండెము స్త్రీ ప్రసంగులజేత చూ, సంగడి. 5; 2 ఇద్దఱుగు కలిసి నొకపని చేయుటయుద్ధము: చూ, యుద్ధము, 3. ఏకాంతము చూ, గుహాస్థము 1; 4. శీతోష్ణాదులు, 5. చూ, చెండు, పా 6 ఉపపదార్థ సరిధానము ద్వండ్వము "ద్వ పద ద్వండ్వము —" తల్లిదండ్రులు"; బహుపది ద్వండ్వము —" రామలక్ష్మణ భరతశత్రుఘ్నులు; సమాహారద్వండ్వము — 'రథికాశ్వతురగపదాతి" అయినను నడుమ వచ్చునది కర్మధారయము. విభక్తులలోసమ సించునది తత్పురుషము. చివర కలవాడు నచ్చునది బహువ్రీహి. విశేషంబు లూహ్యంబులు చూ, సమానము.

ద్వయము. సం. వి. ఆ. న. — కోయి. 1. జోత: చూ, సంగడి. 5; 2: చూ, రెండు

ద్వయాతిగుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రజస్తమో గుణరహితుఁడు. రూ-ద్వియాతిగుఁడు.

ద్వయి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.— దోయి. (రూ- ద్వయము- ద్వండ్వము - ద్వితయము- ద్వైతము) జోత: చూ, సంగడి. 5.

ద్వా

ద్వాదశకము. సం. న. ఆ. న సమూహం. సం ఘంలోని చూ, ముచ్చటకము. (చూ, సంఘంలోని)

ద్వాదశ జ్యోతిర్లింగములు అం (చూ, జ్యోతిర్లింగములు) సోమనాథము, మల్లికార్జునము, మహాకాళము, ఓంకారము, కేదారనాథము, భీమశంకరలింగము, రామేశ్వరలింగము, నాగేశ్వరలింగము, విశ్వేశ్వరలింగము, త్రయంబకేశ్వరలింగము, వైద్యనాథలింగము, ఘుశ్మేశ్వరలింగము.

ద్వాదశగాథలు. అం: చూ, పదిబ్బలు.

ద్వాదశగ్రహములు అం చూ, గ్రహములు.

ద్వాదశము సం. విణ. 1. పంచదశపూరణి రూపాదిశి; అం. 2. లగ్నకారకత్వములు 12 లలో నొకటి (పాపు, వెలుగు, నరక, చిత్తవికల, మనోవ్యథ, వాము జేతి, వ్యయము, అగత్య, వివాహనష్ట, భయన, శిక్షురి, శృంఖల. అన్యదోషగమనములు) చూ, లగ్నకారకత్వములు

ద్వాదశరాజమండలము. అం అం, మిత్రుఁడు, మిత్రమిత్రుఁడు, అరిమిత్రి మిత్రుఁడు, పార్ష్ణిగ్రాహుఁడు, ఆక్రందుఁడు, ఆక్రందాసారుఁడు, పార్ష్ణిగ్రాహాసారుఁడు, మధ్యముఁడు, ఉదాసీనుఁడు (12)

ద్వాదశసత్వలు. అం. దేవ, మనుజ, నాగ, యక్ష, గంధర్వ, పిశాచ, రాక్ష, వానర, గార్దభ, ముని, రాక్షస, కిన్నరసత్వలు. (12): (చూ, సత్వలు)

ద్వాదశాంగుళము. సం. వి. అ. పుం. చూ, జేన. (శ, ర). (వాడుకయందు 12 అంగుళములు లేక అడుగు.): చూ, విత్తిస్తి.

ద్వాదశాంశ. అం. మేడశవర్గునందొకటి (లగ్న

మును 12 భాగములు చేయుటచే ద్వాదశాంశ మనఁబడును. ద్వాదశాంశ కనుఁగొనఁబడిన రాశి మొదలు పండ్రెండు రాశ్యధిపతులను ద్వాదశాంశాధిపతులనుదురు. పైనఁజెప్పిన పరికారము గ్రహమేరాసి యందెన్నవ భాగమందున్న దని కనుఁగొనఁబడెనో యాగ్రహమున్న రాశి మొదలు నన్నసరాశి ద్వాదశాంశయనఁబడును ఆరాశ్యధిపతియే ద్వాదశాంశాధిపతి) చూ, షోడశవర్గ

ద్వాదశాక్షుఁడు. సం. వి. అ పుం. చూ, బుద్ధుఁడు. 1. [క్షుఁడు

ద్వాదశాత్మఁడు సం. వి న్. పుం. చూ, సూ

ద్వాదశాదిత్యులు. అం. చూ, ఆదిత్యులు.

ద్వాదశావస్థలు. అం. చతుఃప్రీతి, నవస్సంగము, సంకల్పము, పరిలాపము, ఁగాగరము, కార్శ్యము, అరతి, లజ్జాత్యాగము, సంభ్రాంతము, ఉన్మాదము, మూర్ఛ, మరణము(12) చూ, అవస్థలు.

ద్వాదశాహము. అం 1: చూ, ప్రహీనతానములు (చూ, కూటతానములు); సం. వి. న్. న. 2. = బారసాల. నామకరణము: చూ, బారసాల; వా. 3. పండ్రెండవనాటి కర్మము

ద్వాదశాశ్వాసులు. అం. చూ, అశ్వాసులు.

ద్వాదశి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. = చూ, ద్వాదశి, పిణ. 2 పండ్రెండవది. చూ, ద్వాదశము.

ద్వాపరము. సం వి. అ. పుం. 1. చూ, సంశయము; అం 2: చూ, యుగములు

ద్వాపరయుగము. అం. 1. చూ, ద్వాపరము. 2; 2. జ్యోతిషం.—ద్వాపరయుగంబున శీర్షోదయలగ్నమే జన్మలగ్నము. చూ, జన్మలగ్న సమయములు. [చూ, క్షేత్రగృహములు

ద్వారక. అం. క్షేత్రగృహములు 24 లో నొకటి.

ద్వారకంటకము. సం. వి. అ. న. తలుపు: చూ, వాకిలి. [పరితిహారుఁడు

ద్వారపాలకుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ,

ద్వారబంధము. సం వి. అ పుం. = వారబండము: చూ, వాకిలి

ద్వారము. సం. వి. అ. న. 1. —దువారము.—పై.—; 2. ఉపాయము: చూ, నెరపు; 3 —దారి. చూ, మార్గము 1. [ద్వారకము.

ద్వారిణులు. అం. పాణి, ఉపస్థ, పదము, వాణి

ద్వారిపతి. అం: చూ, పుణ్యనగరములు (చూ—ద్వారకాపురము—ద్వారకాపురము) [పాలకుఁడు.

ద్వార్థిన్నఁడు. సం. వి. అ. పుం చూ, ద్వార

ద్వార్థున్నఁడు. సం వి. అ. పుం —పై.—

ద్వి

ద్విక. సం. వి అ న. 1 —దుగ చూ, రెండు; వి అ. పుం 2. కాకి: చూ, వాయసము; 3. జేక్కుఁప చూ, బటువుగుస్వ; అం. 4 సంఖ్యాబోధములగు ముక్తకాదికములలో నొకటి చూ, ఏర్పికము. 7.

ద్విష్టోగములు. అం సగ్జ్యోగము, యుపయోగము.

ద్విగుణము. వా.—గుణము: చూ, రెట్టింపు.

ద్విగుణీకృతము. సం.వి.ణి. రెండుపోల్లుదున్నది (సాలము): చూ, భూమి. 1.

ద్విగువ. పా. సంఖ్యాపూర్వపదము ద్విగువ. "మూఁడులోకములు.": చూ, సమాసము.

ద్విప సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. చూ, పొరంగి *; 2. పుంజకయను గంధద్రవ్యము: చూ, రాజార్హము

ద్విజబ్రాహ్మణులు. అం ఒట్టి కర్మపరిశుద్ధులై యెల్లప్పుడును దేవతలను అతిథులను పూజింపుచే వేదాధ్యయన సంతులై సత్పవిత్రత్వమునగలవారే ద్విజబ్రాహ్మణులు (పీరుచిళ

విధబ్రాహ్మణులలోనివారు) చూ, బ్రాహ్మ అులు

ద్విజము. సం వి. అ. పుం. 1. పిట్ట చూ, పక్ష; 2. పంచము చూ, పల్లు 1, 3 పాము చూ, సర్పము. [1—2

ద్విజన్మము సం. వి నొ పుం చూ, ద్విజము.

ద్విజన్మ్యుడు సం. వి. నొ. పుం 1. చూ, బ్రాహ్మణుడు; 2 క్షత్రియుడు చూ, రాయి. 1, 3. కోమటి చూ, వైశ్యుడు.

ద్విజరాజు సం వి ఆ. పుం 1. చంద్రుడు. చూ, హిమాంశువు; 2 గరుత్మంతుడు చూ, హరివాహనుడు, 3. శేషుడు చూ, సర్పము

ద్విజాతి. సం వి. ఇ పుం. 1. పక్షి పాము లోనగునవి; 2 చూ, బ్రాహ్మణుడు.

ద్విజిహ్వము. సం. వి అ పుం. పాము చూ, సర్పము [సూచకుడు.

ద్విజిహ్వుడు. సం విణ. కొండెగాడు. చూ,

ద్విజుడు. సం. వి అ. పుం చూ, ద్విజన్ముడు.

ద్వితయము. సం. న, అ. న. 1. రెం: చూ, సంగడి. 5; వా 2: చూ, రెండు

ద్వితలము. అం. చూ, ఊదిలికిరణంబంగములు.

ద్వితీయ. సం. వి ఆ. స్త్రీ. 1. పెండ్లాము చూ, భార్య; 2 తిథియ: చూ, తిథ్, తిథులు (చూ, అమావాస్యందుసంగమము); పిణ. 3. రెండవది.

ద్వితీయకము అం చూ, జన్యతాశీములు.

ద్వితీయము. అం. 1. లగ్నకారకల్పములలో నొకటి. (ధనము, వాక్కు, కుటుంబ, ముఖ, నేత్ర, భోజన, జిహ్వా, ఆగర్షణ, దాతృత్వ, ఓర్పు, ధనము, మాణిక, సత్కీర్తి, అన్నతి, లోభములు) చూ, లగ్నకారకత్వములు; 2: చూ, సంపాతి ప్రయోగములు

ద్వితీయాకృతము. సం. పిణ: చూ, ద్విగుణాకృతము.

ద్వితీయాతత్పురుషము పా. విగ్రహమునందు మొదటి పదము ద్వితీయావిభక్తియందుండెనేని ద్వితీయాతత్పురుషము.

ద్వితీయావిభక్తి. అం ని-ను-ల, కూర్చి-గుఱించి-గుఱించి: చూ, విభక్తులు

ద్వితీయుడు. సం. వి. అ పుం 1. కొడుకు: చూ, పుత్రుడు 1; విణ 2 రెండవవాడు.

ద్వితీయోక్తము అం: చూ, కీర్తుచమత్కృతి.

ద్వైపము పా. ఏకవిభక్తమైన పల్లులకూడిక

ద్వైదేహుడు. సం వి అ పుం. గణపతి చూ, వినాయకుడు 1 [చూ, పద్మము.

ద్విపటము. సం. వి. అ న. కప్పడు దుప్పట: ద్విపటి. సం.వి.ఈ స్త్రీ దుప్పటము—సై—

ద్విపద. పా. 1. పిరికానొకయుద్యోధము. మూడు ఇంటర్గిణములు, తుదినూర్యగణము. మూడుపగణాదినియతి (రెండుపాదములలో) చూ, పృత్తము 1, 2 చిల్కోకపద్విపములలో నొకటి: చూ, పృత్తము 1; 3 కాన్యలక్షణమున—అసంఖ్యాబద్ధములలో నొకటి చూ, అసంఖ్యాబద్ధము. [ఏనుగు చూ, హస్తి.

ద్విపము. సం. వి. అ. పుం. రెంటగాగ్రివుడు,

ద్విపరి సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చూ, ఇనుపలము.

ద్విపాదపకుపు. బా పనికిమాలినవాడు.

ద్విపాద్యము సం. వి అ. పుం. రెండడుగులకంటె రట్టింపుపొడుగు. చూ, నేగి.

ద్విపాస్పి పా: చూ, త్రిపాది.

ద్విబీజములు. పా. ఏ రెండునుమినములు — కంది, సెనగ, పెసర, చిక్కుడు, బూసర్ణ యొ, ఆ యూఫోర్బియములు — ఆముడము, కట్టుపెండలము, పెద్దఉసిరిక, చెముడు, కొర్రెటనులు మొ; 2. పెదాలినములు — నువ్వు; 3. కంపోజిటములు.—పసుంబా, చెమంతి, బంతి, గుబ్బాయిమొ; 4. కుర్రిసి ధగములు —ఆవ, కాబేడ, మల్లంగి, ఉ. మాల్వేసియములు.—పర్తి, దెండు, గోరుచ్చు,

౭. సాలసేనములు.—పొగాకు, ఉరలగడ్డ, చంగ, మిర్చి, మొ; ౮. అంచెలిఘరములు.—ధనియము, జీలకఱ్ఱ, కూకర్బిటములు.—గుమ్మడి, కాకర, ఆనప, పొట్ల, బీఱ; ౧౦ అనాకార్డినములు.—మామిడి, జీడిమామిడి (చూ, ఏకబీజదళము, ఏక-ద్విబీజదళి గృక్షములు, గుంజోకాయలు)

ద్విభల్లకము. అం. చూ, రాణాగరిములు

ద్విభాషి. ం. వి. న్. పుం.=రెండుభాషలు-దుబాసి. రెండుభాషలు తెలిసినవాడు.

ద్విముఖాహి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ రెండుతలల పాము చూ, సర్పము. [యూతిగుడు

ద్వియూతిగుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, ద్వి

ద్విరదగతి. పా. నవవిధగడలలోనొకటి (ఇరు పదిమాత్రలులగలిగి రగుసొకండవ మాత్రయే యతిగాగల స్వత్తు) చూ, రగడ (చూ, పృత్తము. 1.)

ద్విరగదము. సం. వి అ. పుం: చూ, ద్విపము

ద్విరసనము సం. వి. అ పుం: చూ, ద్విముఖాహి. [ధ్రిమదము.

ద్విరేఫము. సం. వి అ. పుం తుమ్మెద: చూ, ద్విలవణములు. అం. చూ, లవణములు.

ద్వివార్షికములు. పా. దుంపజాతిలోనివి చూ, ఏకవార్షికములు. (చూ, గుంజోకాయలు)

ద్వివిదారగణపుటకఫలము. పా. రెండునై పులను పగులుకాయ (చిక్కుడు, అలచేంద మొ) చూ, గుంజోకాయలు

ద్విషత్తు. సం. వి. త్. పుం. (రూ-ద్విషంతుడు-ద్విషదుడు- ద్విషుడు-ద్వేషణుడు) పగవాడు: చూ, శత్రుత్వ.

ద్విషుడు. సం.వి. అ. ష్. పుం.—పై.—

ద్విసీత్యము. సం. విణ. రండుసోళ్లిదున్నది (సాలము): చూ, భూమి. 1.

ద్విహాయనము. సం. విణ.—పై.—

ద్విహోయని సం. వి. ఈ. స్త్రీ రెండేండ్లవారి యముగల పెయ్య (ఇట్లు ద్విపర్ష. ఆ.స్త్రీ.): చూ, గోవు.

ద్విస్వరయుక్తరాగములు. అం. గాధికములు: చూ, రాగములు.

ద్వీ

ద్వీపము. సం. వి. అ. పుం. 1. ప్రపంచాలు: చూ, భరతుడు; పుం, న. 2=కీ చూ, లంక. 1.

ద్వీపములు. అం. రంబు, ప్లక్ష, కుశ, క్రించ, శాక, శాల్మల్, పుష్కరద్వీపములు (7)

ద్వీపపతి. సం. వి ఈ. స్త్రీ. ఏలు చూ, నది.

ద్వీపి. సం. వి. న్. పుం 1. పులి: చూ, శార్దూలము 1; 2=చుక్కపులి. నీలుచెపులి: చూ, శార్దూలము. 1; 3 కిరో చూ, నము దిగము.

ద్వే

ద్వేషణుడు. సం వి. అ. పుం చూ, ద్విషత్తు.

ద్వేషము. సం వి. అ. పుం.—దేసము, పగ: చూ, విరోధము. 1

ద్వేషి. సం. విణ (న్ ఈ.న్): చూ, ద్విషత్తు:

ద్వేషించు సం. అ. క్రి. చూ, విరోధించు.

ద్వేష్ట. సం. విణ. (ద్వేషించువాడు): చూ, ద్విషత్తు.

ద్వేష్యుడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, ద్విషత్తు; విణ. 2. పగగొనదగినవాడు: చూ, ద్విషత్తు.

ద్వ్య

ద్వ్యక్షరము. అం: చూ, శబ్దాలంకారములు. (చూ, హేతువు. 2)

ద్వ్యక్షరి. అం. —పై.—

ద్వ్యష్టము. సం. వి. ఆ. న. గాగి. చూ, లోహము. 1

ద్వై

ద్వైతము. సం. వి. అ. న 1. ఒకానొకపనము: చూ, విపినము; వా. 2. జోత: చూ, సంగడి.5; అం 3 మతత్రయమునందొకటి. (జీవాత్మ పరమాత్మలకు భేదము చెప్పెడి యొక మతము) చూ, మతములు. (చూ,త్రయము)

ద్వైధము. అం. (భేదము) ఎడ్డుగుణములలో నొకటి. (ఇదిత్రివిధము.— బలపంతులను నిద్ద ఱుకత్రివులనడుమ నుండెడువాడు వారి రువురతో పృత్యేకముగా నీ వాడన ని చెప్పుట, అందొకనితో సంధిచేసుకొనుట, ఒకనితోకలహించుట): చూ, గుణములు.3

ద్వైధీభావము. అం.—పై.—

ద్వైధీభావద్వయము. అం. స్వతంత్రము, పరతంత్రము.(2)

ద్వైపము. సం. విణ. 1.ద్వీపిచర్మముచే కప్పబడినది. (రథము) : చూ, శకటము. 1; 2. ద్వీపిసంబంధమైనది; 3. ద్వీపసంబంధమైనది [వ్యానుడు.

ద్వైపాయనుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ,

ద్వైమాతురుడు. సం. వి. అ.పుం. 1. గణపతి: చూ, వినాయకుడు. 1: 2. జరాసంధుడు: చూ, బార్హద్రథి.

ధ

ధ. ఒకయక్షరము. (వ్యాకరణవిషయము.— శబ్దాదియందున్న ఆక్షరములు "త" లు గాని "ధ" లుగావు. ఉదా.—ధనము, ధాన్యము మొ. సజాతీయ ద్విత్వములలో "ఆశ్వత్థ, ఆశ్వత్థామ, ఉత్థానము, ఉత్థితము" తప్పఁ దక్కినవి "ధ" లు గాని "త" లు కావు. ఉదా.—బద్ధము, శుద్ధము, యుద్ధము, సన్నద్ధము మొ.)

ధగిడిమియ్యా. వా వి. అడ్డుగాకూర్చుండుట.

ధగిడీ వా. వి. నీచురాలు.

ధట. సం. వి. ఆ స్త్రీ.—పిణ చణాదిసు చూ, లోలము [చూ, ధార్తిసు.

ధటము. సం. వి అ. పుం. గొ వ్యాత్తార్తిసు:

ధటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1 ఎట్టి: చూ, వస్త్రము, 2. గోచి చూ, గోట్టము

ధటిని. సం వి. ఈ. స్త్రీ నూలిమొలతాడు: చూ, సూత్రాము. 1.

ధట్ట. సం. వి. ఆ. స్త్రీ దండు: చూ, సేన 1.

ధట్టము. సం. వి అ. పుం.—ఎట్ట. చూ, సేనాహము.

ధనంజయము. సం వి. అ. క్లీం. 1. ఒకానొక ఉపవాయువు (శరీరపర్యవర్తమానవాయువు): చూ, వాయువు; 2. ఒకజాతిపాము: చూ, సర్పము; 3. చూ, మద్ది. *

ధనంజయుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. అర్జునుడు: చూ, విజయుఁడు. 1; 2. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1. [స్వాహా. 2.

ధనందది సం. వి. ఆ స్త్రీ. బౌద్ధదేవి: చూ,

ధనకేలుఁడు. సం. వి. అ. పుం. కుబేరుడు: చూ, శ్రీదుఁడు. [(3): చూ, త్రయము.

ధనగతులు. అం. దానము, భోగము, నాశము

ధనగాహకుఁడు. సం. విణ. అప్పుపుచ్చుకొను వాఁడు: ఆధమర్ణుడు, ఋణగ్రస్తుడు,

ఋణి, ఋణికుఁడు, ఖాతకుఁడు-ఖాదకుఁడు. (తె. ప్ర.—ఆప్పులకాఁపు, అప్పుల బోతు, అరవరి-అరువరి. [దొంగ. 4

ధనదాయాదులు. అం. ధర్మ్ముఁ, అగ్ని, రాజు, ధనగుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. కుబేరుఁడు: చూ, శ్రీదుఁడు; విణ. 2. దాత: చూ, పదాన్యుఁడు.

ధనధాన్యము. అం. 1: చూ, శస్త్రములు; వా. 2. సొమ్మున్నూ ధాన్యమున్నూ "ధనధాన్యాభివృద్ధిరస్తు." (ధనధాన్యాదులు)

ధననిక్షేపము. అం: చూ, సప్తసంతానములు.

ధనమదము. అం చూ, అర్థమదము.

ధనము. సం. వి. ఆ. న. 1.=ధనము: చూ, విత్తము 2. ఆవులమంద: చూ, ధేనువు; 3 =ధనియము. కొతిమెర (ఇట్లు ధని-ధనిక-ధనికా-ధానా-ధానక-ధాన్యేయక-ధాన్యేయకా-ధాన్య-ధాన్యాక-ధన్యాక-ధన్యా-ధానీ-ధానీక: చూ, వితున్నకము.1; పా. 4. దీనికి ఉపమానసము.—కుబేరుఁడు; అం. 5 చూ, ఆసైశ్వర్యములు, ఐశ్వర్యములు; వా వి. 6. పశుధనము.

ధనముకొల్లపోవుట అం చూ, నష్టములు.

ధనవంతుఁడు. సం. విణ. అమ్మోకుప్ప: చూ, సంపన్నుఁడు. [ఋణవిద్యుత్తు.)

ధనవిద్యుత్తు పా. అనుకూలవిద్యుత్తు (చూ, ధనవృద్ధులు. అం. కాయికవృద్ధి, కాలికవృద్ధి, కారితవృద్ధి, చకర్తృవృద్ధి. (4)

ధనహరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. నల్లకలువ *: చూ, షడ్జర్తింధ; 2. చూ, బలురక్కసి *. [చూ, శ్రీదుఁడు.

ధనాధిపుఁడు. సం. వి. అ. పుం. వైడిఁడేఁడు: ధనాపహారము. అం: చూ, వింశతివిధగ్రహములు.

ధని. సం. విణ. (న్. ఈ. న్.) రూ- ధనికుఁడు. చూ, సంపన్నుఁడు.

ధనిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. మంచి ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2 యౌవనముగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ. [ధనము. 3

ధనికము. సం. వి. అ. పుం =ధనియాలు: చూ,

ధనికుఁడు. సం. విణ. 1: చూ, రూ- ధని; 2: చూ, సజ్జనుఁడు; 3: అప్పులవాఁడు.

ధనియము. వా. సం. వి. అ. పుం. = ధనియము: చూ, ధనము. 3.

ధనిష్ఠ. అం: చూ, నక్షత్రత్రిము. 1.

ధనుఃపటము. సం. వి అ. పుం. (రూ-పటము-ధనువు) మోరటి *: చూ, ప్రేంఖణము.

ధనురూర్ధ్వాధరభాగనిర్ణయము. అం : చూ, పరిమేయములు.

ధనుర్ద్వయనామోద్దేశము. అం.—పై.—

ధనుర్ధరుఁడు. సం విణ: చూ, విలుకాఁడు.

ధనుర్ధారి. సం. విణ: చూ, దుసెదారి.

ధనుర్నిర్మాణాదివిశేషము అం చూ, పరిమేయములు. [ములు.

ధనుర్బంధము. అం: చూ, ఉత్తానకరణబంధ

ధనుర్విద్యావిలాసము. అం. చూ, ధనుర్వేదము.

ధనుర్వేదము. అం. ఉపవేదములు 4 లో నొకటి. (ఇది విల్లు మొదలగువానియొక్క ధారణము గ్రహణము ఆకర్షణము బాణసంధానము బాణవిసర్జనము మొదలగు క్రియలను బోధించును. దీనికి ధనుర్విద్యా విలాసమనియు వాడుకకలదు:) (చూ, ఉపవేదములు, ఉపవిద్యలు.)

ధనుర్వేదాంగములు. అం. చారి, స్థాన, న్యాస, పరివిచార, శౌష్ఠవ, కరణ, వ్యాయామ, మండల, గతి, ఆసనములు. (10)

ధనువు. సం. వి. న్. పుం, న. (రూ-ధనుస్సు-ధన్వము.) 1. విల్లు: చూ, బాణము. 1, 2. నాలుగు మూరలకొలఁది; పుం. 3. మోరటి *: చూ, ప్రేంఖణము; విణ. 4: చూ,

విలుకాఁడు; అం. 5. పండ్రెండుగానులలో నొకటి: చూ, రానులు;6:చూ,కార్ముకము.

ధనుశ్శరపూజావిధానము. అం: చూ, పరిమేయములు.

ధనుశ్శ్రేణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చాఁగ*: చూ, సరివ. [చూ, విలుకాఁడు.

ధనుష్మంతుఁడు. సం. విణ. (త్. ఈ. త్)

ధనుస్సు: చూ, రూ-ధనువు.

ధనూరాకర్షణ కాళలోపన్యాసము. అం: చూ, పరిమేయములు.

ధన్నపోతేరిబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, కపురాయిబ్రాహ్మణులు.(చూ, బ్రాహ్మణులు.)

ధన్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఉసిరిక*: చూ, శ్రీఫలి; 2. ఉపమాత్: చూ, దాది; (చూ, మాత. 1.). 3.=వనీయము: చూ, ధనము. 3; విణ. 4. ధన్యురాలు:చూ, స్త్రీ.

ధన్యాసి. అం: చూ, రాగాంగములు.

ధన్యుఁడు. సం. విణ: చూ, సుకృతి.

ధన్వంతరము. సం. వి. అ. న: చూ, వింటిపట్టు.

ధన్వంతరి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. దేవవైద్యుఁడు: చూ, నైద్యుఁడు (చూ, ఉపవిద్యలు); 2: చూ, సూర్యుఁడు; 3: చూ, శివుఁడు.

ధన్వము. సం. వి. న్. న. 1. మెట్టనేల: చూ, భూమి. 1; 2. విల్లు: చూ, రూ-ధనువు. 1; పుం. 3. నిర్జలభూమి: చూ, భూమి. 1.

ధన్వయాసము. సం. వి. అ. పుం. తీఁటకసింద*: చూ, సముద్రాంత.

ధన్వి. సం. వి. న్. పుం. 1. ఏఱుమద్ది*: చూ, మద్ది; 2. అర్జునుఁడు: చూ, విజయుఁడు. 1; విణ. 3: చూ, విలుకాఁడు; 4: చూ, సమర్థుఁడు; 5=వణి: చూ, సైనికుఁడు.

ధమనము. సం. వి. అ. పుం. కిక్క-సకసపు: చూ, తృణము. 1.

ధమని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. నాడి: చూ, నరము. 1; 2. నళమనెడు గంధద్రవ్యము: చూ, రాజాగ్రము; 3: చూ, మెడ; 4. అగసాలెవానిగొట్టము; 5. గువ్వగుత్తిక*: చూ, రాజాగ్రము; పా. 6. శుద్ధరక్తవాహిని, (ధమనులు.—యకృద్ధమని, పుప్పుసధమని, ధమనివ్యూహము. మొ.)

ధమనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; విణ. 2. కొలిమితిత్తినూఁదువాఁడు; 3. కూర్చుండు: చూ, నిర్దయుఁడు.

ధమనులు. అం. బొడ్డును ఆశ్రయించి యుండెడి రసవాహినులగు బోలువాడులు. వాతమును. పూరించు నటులఁజేయుటచేనవి ధమనులనఁబడును.(౧౦ అధోగామినులు ౧౦ ఊర్ధ్వగామినులు ౧౦ తిర్యక్కుగఁబర్తిసరించుననిగనుండును.) (చూ, ధమని. 6.)

ధమ్మల్లము. సం. వి. అ. పుం. రూ-ధమ్మిల్లము. కొప్పు: చూ, వేనలి.

ధమ్మిల్లము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

ధర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.(రూ-ధరణి-ధారణి-ధరుణి-ధారుణి) నేల: చూ, భూమి. 1; 2. బరాయువు: చూ, మావి. 2; 3: చూ, మెడడు; వా. 4.=దర: చూ, నెల. 1.

ధరణము. సం. వి. అ. న. 1. ధరంచేట: చూ, పెట్టుకోలు; 2:=చూ, దరణము.

ధరణా. వా. వి. సామ్మ్రాజ్ఞిమ్మని కూర్చుండుట.

ధరణి. సం. వి. ఇ. ఈ. స్త్రీ. 1. నేల: చూ, ధర. 1; పా. 2. ఒకానొకవృత్తము. (మొదటిపాదము పండ్రెండవదగు జగతీ ఛందస్సునందలి తోటకవృత్తచ్ఛాయను, కడమమూఁడుచరణములును కవికల్పితములై నడచును.) అప్ప. 4, ఆ. 205: చూ, వృత్తము. 1.

ధరణిధరగతి. పా. ఒకానొకవృత్తము. ఒక్కొక్కపాదమునందు న, న, న, న, న, న, న, న గురువులు గలిగి ఎనిమిదింటఁ బదునాలుంటయతిగల పంచవింశచ్ఛందస్సునందుద్భవించిన వృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.

ధరణీకందము. సరి. వి. అ. పుం. పాటికందము: చూ, సూరణము.

ధరణీధరము. సం. వి. అ. పుం కొండ, నేల తాల్పు: చూ, పర్వతము.

ధరణీధరుఁడు. సం. వి. అ. పుం 1. పుడమిరా చూ, విష్ణువు 1; 2. శేషుఁడు: చూ, సర్పము; 3 రాజు: చూ, రాజు. 1

ధరణీప్లవము. సం. వి అ. న: చూ, సముద్రము

ధరణీశ్వరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1 చూ, ధరణీధరుఁడు. 3; 2 చూ, శివుఁడు

ధరము. సం. వి అ పుం 1 కొండ చూ, పర్వతము; 2 కాఁబోటిమొఁడు; 3 చూ, పర్జన్యుఁడు; 4 ఎఱి చూ, ధర. 4.

ధరాధరము. సం వి అ. పుం. 1. కొండ చూ, పర్వతము; 2. తాఁబేలు. చూ, పృష్ఠము. 4. [చూ, బ్రాహ్మణుఁడు

ధరాసురుఁడు సం. వి. అ పుం. నేలవేలుపు.

ధరాహతము వా. వి. హోమాసామ్మి [ణంచే 2.

ధరించే సం స. క్రి. తాల్చు చూ, మోప

ధరిత్రి సం. వి. ఈ. స్త్రీ భూ-ధారయిత్రి నేల: చూ, భూమి 1.

ధర్త్రి. సం. విణ. ధరించేవాఁడు [హితము. 2.

ధర్తవ్యము. సం. విణ ధరింపఁదగినది చూ,

ధర్మకర్తృ పా. ఆలయములు సత్రములులోనగు వానియందలి కార్యనిర్వాహకాస్థకుఁడు.

ధర్మకాయుఁడు సం. వి. అ. పుం చూ, బుద్ధుఁడు. 1. [(గర్మచుమువ)

ధర్మచక్రుఁడు సం. వి అ. పుం —పై.—

ధర్మచింత. సం వి. ఆ. స్త్రీ ధర్మమును చింతించుట ఉపాధి.

ధర్మజ్ఞుఁడు. సం. విణ. ధర్మము నెఱిఁగినవాఁడు

ధర్మదాత. నా సం. విణ. ధర్మమందే బుద్ధి నిలిపినవాఁడు, ఎల్లప్పుడును ధర్మము చేయువాఁడు.

ధర్మదేవతకు పాదములు. అం. అహింస, సత్యము, దయ, శాంతి. (4)

ధర్మనది సం వి.ఈ.స్త్రీ. ఆకాశగంగ: చూ, నది. [కాయుఁడు.

ధర్మధాతువు సం. వి. ఉ పుం: చూ, ధర్మ

ధర్మధ్వజి. సం. వి. న్. పుం: చూ, తాఁటి దిమ్మఁడు.

ధర్మపత్ని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. అగ్ని సాక్షిగఁ బెండ్లాడిన పెండ్లాము: చూ, భార్య

ధర్మపాశము అం. (కాలపాశము, మరణపాశము) అస్త్రములు 50 లో నొకటి. చూ, అస్త్రములు. (చూ, బాణము. 1.)

ధర్మపుత్రుఁడు. సం వి. అ. పుం. చూ, అజమీఢుఁడు.

ధర్మపురి. అం చూ, క్షేత్రములు

ధర్మము సం. వి అ పుం, న. 1 పుణ్యము. రూ-ధర్ము వు. చూ, సుకృతము. 1, 2 చిమ్మనుఁ-చిగుమను న్యాయము. చూ, సత్యము. 1; 3 పోలిక, సమత్వము: చూ, సామ్యము; 4 స్వభావము. చూ, స్వభావము; 5 ఆచారము చూ, వర్తనము. 1, 6: చూ, అహింస, 7. వేదోక్తవిధి: చూ, ఉపనిషత్తు 2; 8 వేదాంతము: చూ, ఉపనిషత్తు 1; 9. క్రియువు చూ, యజ్ఞము; పుం. 10. విల్లు: చూ, బాణము. 1, పా. 11. దీనికి ఉపమానములు — ధర్మరాజు, యమధర్మరాజు; అం 12. మీమాంసాదులు 4 లో నొకటి: చూ, ఉపాంగము. 5; 13: చూ, పురుషార్థములు

ధర్మములు. అం ధర్మశాస్త్రములోనివి.—జాతిధర్మములు, దేశజధర్మములు, కులధర్మములు, గుణధర్మములు, ఆపద్ధర్మములు (విపద్ధర్మములు) (5)

ధర్మరాజు. సం. వి. అ. పుం. 1. పాండురాజు పెద్దకొడుకు: చూ, యుధిష్ఠిరుఁడు; 2: చూ,

యముఁడు; 3. బుద్ధదేవుఁడు: చూ, బుద్ధుఁడు 1 [శివుఁడు.

ధర్మవాహనుఁడు. సం వి. అ. పుం: చూ, ధర్మశాస్త్రము. అం. శాస్త్రులలో నొకటి (ధర్మము అనఁగా యజమానుని మనస్సహితాత్మయందు సంస్కారరూపమున ధరింపఁబడు గుణమనుట వానికి సాధనముగ శ్రుతిస్మృతులచేఁ విధింపఁబడిన క్రియకూడ ధర్మమనఁబడును. బ్రహ్మ హృదయములోనుండి వినిపించిన శ్రుతుల తాత్పర్యమునకు విరోధము రాకుండఁగ తనకు విధేయులగు పరిధానులవంటి స్వాయంభువమనువు మొదలు గాఁగల 18 గురుబుషుల హృదయములలోనుండి స్మరింపఁజేసిన గ్రంథములు స్మృతులనియును ధర్మసంహితలనియును వాటినిను సరించి లోఁబడు మునులు స్మరించినవి ఉపస్మృతులనియును వాడఁబడుచున్నవి మూలస్మృతులు—స్వాయంభువాది (చూ, స్మృతులు) 18 గురు లుపుట్టినవి. ఇట్టి స్మృతులను ఉపస్మృతులను అనుసరించి పురాణములందు జరిగిన దేవతా సంవాదబుద్ధి సంవాదవాక్యములను ఈ స్మృతులకు మూలభూతములైన శ్రుతివాక్యములను బాగుగ పరిశీలించి కమలాకరుఁడు మొదలగువాఁడు నిర్ణయసింధువు, ధర్మపరిభాష, స్మృత్యర్థసారము, హేమాద్రి, స్మృతిరత్నమహోదధి, స్మృతిచంద్రిక, మదనపారిజాతము మొదలగు ననేక స్వతంత్రగ్రంథములు చేసియున్నారు వాఖ్యానములు — మనుస్మృతికి కుల్లూక భట్టీయము, యాజ్ఞవల్క్యస్మృతికి విజ్ఞానేశ్వరీయము — పరాశరస్మృతికి పరాశరమాధవీయము, అపస్తంబ స్మృతికి ఉజ్వలదత్తీయము ఈకీటిని తక్కిన స్మృతులకును పుట్టియున్నవి. పరిస్మృతియందును ఆచార-వ్యవహార-ప్రాయశ్చిత్త కాండములుండును. ఇత్యాది. (చూ, స్వగతభాగపదములు, ధర్మములు, శాస్త్రులు, స్మృతులు)

ధర్మసంహిత పం. వి ఆ స్త్రీ. మన్వాదిధర్మశాస్త్రము, స్మృతి. చూ, ధర్మశాస్త్రము

ధర్మాత్ముఁడు, సం. విణ. నిం: చూ, సుకృతి.

ధర్మాధికరణము సం. వి. అ న న్యాయవిచారణస్థలము: చూ, సభ 2

ధర్మాధికృతుఁడు. సం. వి. అ. పుం. న్యాయము విచారించువాఁడు. చూ, న్యాయాధికారి

ధర్మాసనము సం. వి. అ. న ధర్మాధికారి కూర్చుండు పీఠము చూ, పీఠ

ధర్మ్య. సం. విణ (స్త్రీ ఈ. నిం) ధర్మ్యముగలది.

ధర్మ్యతము. సం వి అ న. గతి: చూ, సంయోగము

ధర్మ్యుఁడు సం వి. అ. పుం. 1. చూ, యముఁడు; 2. చూ, సోమయాగ 1; 3. ఒకపసు పు చూ, పసువులు. [స్తము. 1.

ధర్మ్యవు. సం. వి ఈ పుం చూ, యా-ధ

ధర్మ్యాగు సం వి న ధర్మ్యములలన తొలఁగనిది.

ధర్షణము సం. వి అ న 1. చూ, ప్రసాదనము; 2. ధర్షించుట [ఱంపిలాఁడి.

ధర్షణి సం. వి. ఈ. స్త్రీ యా-చర్షణీ మా,

ధర్షించు సం. ను క్రి. 1 తిరస్కరించు చూ, భంగించు; 2. ధర్షణము చేయు

ధవము సం. వి అ. పుం 1. ఊమ్మెత్త: చూ, హలాహలపుష్పము, 2. చేంబరిక: చూ, జెలిచేండ్రి

ధవళ. సం వి. ఆ స్త్రీ ఆవు చూ, ధేనువు.

ధవళాద్రిగిరిపము. సం. వి. అ. న. తెల్లగలుపు: చూ, పద్మము. 1. [చూ, శుక్లర్రీడు 1.

ధవళగ్రహము. సం వి అ. పుం. తెల్లగాము:

ధవళపక్షము సం వి. అ. పుం. తెల్లపక్కము: చూ, పక్షము. 1. [పిట్ట. చూ, హంస.

ధవళపిత్సన్ (న్ను). సం. వి. స్త. పుం. తెల్ల

ధవళము. సం. వి. అ. పుం. 1.=తెలుపు. రూ-ధవళి: చూ, వర్ణము. 6; 2. ఆఁబోతు:చూ, వృషభము. 1; విణ. 3. తెల్లనిది: చూ, వర్ణము. 6; 4. చేక్క-నిది: చూ, హృద్యము; పా. 5. ఒకానొకవృత్తము:చూ,వృత్తము.1.

ధవళములు. వా. పై. వి. బ. ఒకరకముపాట: చూ, స్వరము. 2. [చూ, సింహము.

ధవళమృగము. సం. వి. అ. పుం.=తెలిమెకము:

ధవళిమ. సం. వి. న్. పుం. = తెలుపు. రూ-ధవళిమము: చూ, వర్ణము. 6.

ధవళినము. సం. వి. అ. పుం.= —పై.—

ధవిత్రీము. సం. వి. అ. న. యాగముసందు అగ్నిని పరిజ్వలింపఁజేయుటకు కృష్ణాజినము తో చేయఁబడిన విసనకఱ్ఱ. యాగమునందు ఊష్మపదార్థమందుఁగల యుష్మత్వమును చేల్లార్చుటకొఱకు కృష్ణాజినముతో చేయఁబడిన విసన కఱ్ఱ. (అని కొండఱు): చూ, సురటి.

ధవ్వఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. పెనిమిటి:చూ, భర్త. 1; 2. రాజు:చూ, రాజు. 1; 3:చూ, మనుష్యుఁడు.

ధా

ధాటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1=దాడి. దండయాత్ర: చూ, యుద్ధము; 2.=దాఁటు. దండు: చూ, సేన 1; వా. 3. పైర్యము; 4. శక్తి. "నీధాటీకి నిలువలేరు."

ధాణు. అం: చూ, విసరులు.

ధాణుకపాలు. అం.—పై—

ధాణుధాక. అం.—పై—

ధాణుధారు. అం —పై—

ధాత. సం. వి. బు. ఖం. 1=తాత. నలువ: చూ, బ్రహ్మ. 1; విణ. 2. ధరించేవాఁడు; 3: చూ, రక్షకుఁడు; అం 4. ఆదిత్యులు 12 లోనొకఁడు: చూ, ఆదిత్యులు; 5.(రూ-ధాతు-ధాతృ):చూ,సంవత్సరములు.

ధాత కి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఆ రె*: చూ, సుశిక్ష.

ధాతుపుష్పిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.—పై—

ధాతుభృత్తు. సం. వి. త్. పుం. కొండ: చూ, పర్వతము. [చూ, రసవాది.

ధాతువాది. సం. వి. న్. పుం. కారంధమి:

ధాతువిచక్షణత్వము. అం: చూ, సుగుణములు.

ధాతువు. సం. వి. ఊ. పుం. 1. వాతములో నగునది. (వాత, పిత్త, శ్లేష్మములు అను నామములు); 2. రసలోనగునది. (రసి, అస్రక్కు-, మాంసము, మేదస్సు, అస్థి, మజ్జ, శుక్లము అని ఇవి యేడు. పశ్చాంతరమున రోమత్వఙ్మాంసాస్థిస్నాయు మజ్జాపాణములు); 3. మణిశిలలోనగు శిలావికారము; 4.=ధోదేవు. కావి, గైరిక ధాతువు: చూ, వర్ణము 6; 5. పృథివిలోనగునది (చూ, భూతములు); 6. శబ్దములో నగునది: (చూ, గుణములు); 7. త్వక్కు-లోనగునది (చూ, ఇంద్రియములు); 8. భూధాతువులలో నగునది; 9. క్రియ: (చూ, ధాతువులు. 3, క్రియ, క్రియలు); పా. 10. కణసంహతి. (కణసమితి; కణజాలము; ఘటకధాతువు; కేశీజాలము; కేశీసంఘాతము).

ధాతువులు. అం. 1. శల్యములు, మాంసము, శోణితము, చర్మము, మెదడు, మజ్జము, శుక్లము (7); 2. దశవిధధాతువులు.—భ్వాది, ఆదాది, జుహోత్యాది, దివాది, స్వాది, తుదాది, రుధాది, తనాది, క్ర్యాది, చురాది (10); 3. అకర్మకములు (శ్లో. వృద్ధిక్షయ భయ జీవితమరణం లజ్జాసత్తాస్థితి జాగరణం। శయన క్రీడారుచి దీప్త్యర్థంధాతు గణంత మకర్మకమాహుః.), సకర్మకములు

(పూర్వోక్త అకర్మక భిన్న ధాతువులు); 4. (లడాదులు) లట్-లిట్-లృట్-లుట్-లేట్-లోట్-లఙ్-లిఙ్-లుఙ్-లృఙ్. (ఇందు లేట్ వేద సంబంధము) (10); అం.5. బంగారు, సెండి, రాగి,పంగము, సీసము, యినుము, లోహము (7). చూ, లోహాము. 1 [చూ, రాయి.

ధాతూపలము. సం. వి. ఆ. న. జేగురురాయి,

ధాత్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. నేల: చూ, భూమి. 1; 2.=దాది. ఉపమాత: చూ, దాది (చూ, మాత. 1); 3. తల్లి. చూ, మాత. 1; 4. ఉసిరిక *: చూ, శ్రీఫలి; విణ. 5. ధరించునది: చూ, హితము. 2; 6. ధరింపఁజేయునది: చూ, హితము. 2

ధాత్రేయి. సం వి. ఈ. స్త్రీ. 1. నేల: చూ, భూమి. 1; అం. 2. నాయికలకు సహాయురాలు: చూ, నాయికలు.

ధాన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=పనియాలు *: చూ, ధనము. 3; 2. ముసళ్ళము: చూ, మొగ్గ. 1; బ. 3: బొరుగులు-రూ-బొరువులు-బోరులు.

ధానుష్కుఁడు. సం. విణ. చూ, విలుకాఁడు

ధాన్యకృతి. అం: చూ, క్రియాంగములు: (చూ, అంగము. 9.)

ధాన్యపంచకము. అం. మారేడు పిండెలు, వట్టి వేరు, పనియాలు, శొంఠి,తుంగముస్తెలు.(5).

ధాన్యము. సం. వి. అ. న. వడ్లు. (ఏ. వరి): అక్షతలు, ఛద్మము, తృణిలీయము, వ్రీహి, స్తంబకరి. (తె. ప).—కొలుచేవి, వడ్లు (చూ, స్తంబకరి); ధాన్యవిశేషములు.—అవసరదార్లు, ఆతపనీయము, ఆర్య, ఆశువు, ఈశ్వరప్రియములు, ఓడిక, కురువిందము, ఖండికము, ఖర్జూరము, గౌరము, పతంగము, పారిజాతము, మదనగంధులు, మన్మథబాణాలు, మల్లెశ్రీగంధులు, మోహనపురులు, రత్నసరులు, రామబాణాలు, రామసాగరములు, హాయనము.(తె. ప).—ఆకుకూళ్ళు, ఆటక్రికాలు-అట్రగడములు-ఆటగడలు, అలుగురాజేనములు, ఆకుసన్నములు, ఆరుగలు-ఆరెవడ్లు, ఇప్ప పూరాజేనములు, ఉద్దులు, ఓదరలు, ఎద్దుకళ్లులవంకెలు, ఎఱడాలు, ఏనుఁగుకొమ్ములు, ఏలికిరాజేనములు, ఒదివిరిపాళ్లు, కంటసరులు, కంబులు, కటకసరులు, కన్నెసరులు, కప్పురబోగులు, కస్తురిపట్టీయలు-కస్తూరిపట్టీలు, కస్తూరినిగరాలు, కాకిఱెక్కలు, కురవడాలు, కేసగులు, కొండజొన్నలు, కోడిగుడములు, కోదండరామములు, క్రోడి, గంగాజలంబులు, గందసరులు, గంబూరరాజేనాలు, గరుడసరులు, గప్పసరులు, గాసుకప్పేరులు, గుత్తిమల్లెలు, గుత్తుగుత్తులు,గుత్తులు, గొజ్జగిబాళ్ళు, గొబ్బికాయలు, గొలివలు, గోరురాజేనాలు,గౌరికుంకుమలు,చేందురువంకలు-చేందిర్వంకలు—చెందిర్వంకలు, చిటిముత్తెము, చిలుకముక్కులు, చెనఁగులు-చెన్నఁగులు, చేమపూరాజేనములు, జిపలు, జేవ్వాజిపంకెలు, జోడిరాజేనములు, జిలకఱరాజేనములు, జిలమలు, జీనిసరులు, జీనుపముక్కులు, జోన్నఁబాలు, జొన్నలు, తొవి, తిరువరంగములు, తీఁగమల్లియలు-తీఁగమల్లెలు-తీఁగమల్లియలు, తీఁగసరులు-తీఁగసరులు-తీపెసరులు, తుమ్మిపూరాజేనాలు, తెల్లచెన్నంగులు, తెల్లబుడములు, దినసరులు, దెబ్బసరులు, దేవసరులు, నక్కతోఁకబియ్యము, నల్లచెన్నంగులు, నల్లబుడసులు, నల్లయాకులు, నాగమల్లెలు, నీరుకావులు, నెమిలిపడ్లు, పగడంపుతీఁగలు, పచ్చెకప్పురపు సరులు, పచ్చెగన్నేరు, పచ్చెసరులు, పాలకన్ను, పాలమీఁగడలు,

పాసంగు, పిచ్చేకగోళ్లు, పునాసలు, పునాసాటకడాలు, పునఁగు, పునఁగురాజేనాలు. పులిగోళ్లపంకెలు, పూబాళీలు, పూతీకులు, పొంగుపాళీలు, పొన్నశ్రీరాజేనాలు, పోతుగంటరాజేనములు, పర్యాగలు, బంగారుతీఁగెలు, బలరామబోగసులు, బలుగుత్తులు, బసంగులు, బారతసేసలు, బాహుపురులు, బీటిసరులు, బుడమలు, బొగడసరులు, మంకెనలు, మండిగండ్లీలు, మణిసరులు, మల్లెలు, మామిడిగుత్తులు, ముత్తెసరులు, ముదుకసరులు, ముద్దుపాళీలు, మైపాలలు, మొలగులికలు, మోదుగుతొడిమెలు, మోదుగుమాడలు, రిణపెండ్లికొడుకులు, రసంగులు, రాజేనములు-రాజేనాలు, రెడ్డిపాలపంకెలు, అక్కపాయలు, లత్తుకబొత్తులు, పంకసన్నములు, పంగాకుబుడమలు, వజ్రింపుదళుకులు, వట్టిసరులు, వన్నెపూలు, వరగలు, వాసనరాజేనాలు, వెదురుబియ్యము, వెన్నముద్దలు, వెలువడములు, సఁపంగిపూవడ్లు, సంపెఁగలు, సంబావులు, సన్నమండెగలు, సర్గుబియ్యము, సాలంకలు, సీతాబోగసరులు, సుకబోగులు మొ (చూ, స్తంబకరి), (చూ, సస్యము. 1); ౧. ఆర్లు.—కుదిరివము-కోదరివము, కోరచూషము-కోరదువు, వరకము, వర్షరీధాపము. (తె. ప).—ఆర్లు, వరిగలు; ౨. ఊఁదరలు.—ఉదారము. (తె. ప).—ఊఁదరలు; 3 ఎండబోసినవడ్లు— (తె. ప).—ఎండుగులు-ఎండువులు; ౪. ఎసరఁబోయనివడ్ల రాసి.—(తె. ప).— మండియ-మండె; ౫. ఎడ్లచేనుఱపఁబడినవడ్లు.—ఆవసితము.-ఆవసితము.- ఆవసితరి, బుద్ధము; ౬. ఓవర ధాన్యము.— కుల్మాషము; ౭. కాయ (పయర) ధాన్యములు.—(తె. ప).—అపరాలు, పయర-పయిగ-పయ్యర-పైర; ౮. కునుమ.— కుసుంభము-కొనుమము. (తె. ప).— కునుమపూరాజేనములు.-కుసుమములు- కుసుమలు; ౯. కిచిడి.— (తె. ప).—కిచిడి-కిచ్చిడి, పిచికచెంబ, పిచికసన్నవరి; ౧౦. కొట్టలు.—కంగుణి, కంకువు-కంగువు-క్వంగువు, కాసారము, గౌరి, ప్రియంగువు, ప్రియంగుకము, పీతతండులము. (తె. ప).— కొఱ-కొట్ట; ౧౧. గంటెలు.— గర్మృత్తు.-(తె. ప.)— కంబు, గంటె, సజ్జ; ౧౨ గడ్డిగలపొల్లువడ్లు.— ఉమాకటము. (తె. ప).—బూగర; ౧౩. గింజేపట్టినవడ్లు. (తుచ్ఛధాన్యము).—కంకపత్రిము, కటంగరము-కడంగరము, కటునిష్పావము, కాకయవము, నిష్పావము, బుసము - బుసెము. (తె. ప).-ఇనుకు, కట్టు, గల్ల, చింక, తంకరి, తప్ప, తిప్పకాయ, తబక, తఱక, తలకపాల్లు, తాలు, తూరు, పొల్ల, పొల్లకిట్టు, పొల్లుకాయలరాసి; ౧౪ గోదుమలు-గోధూమము, మ్లేచ్ఛభోజనము, సుమనము. (తె. ప) — గోదుమలు; ౧౫. ఆడవిగోదుమలు.— కుశిక, క్షుద్ర, గంధవిహ్వలము, గవేడువు-గవేడుక-గవేదుకము - గవేదువు-గవేదువు-గవేరుకము ; గర్భము, గోధూమము; ౧౬. చిఱుపడ్లు-అణువు. (తె. ప).—చిఱుపడ్లు, ౧౭. చీనకమునుపడ్లు.— కాకకంగువు, చీనకము-చీనము; ౧౮. చేర్చిపెట్టినపడ్లు.—(తె. ప).— కట్టుగడ్డ. చేకగ్గుమదరని జొన్నలోనగునవి.— (తె. ప).— ఊఁచేబియ్యము; ౨౦. చోములు - శ్యామాకము, గజపర్యాయము, తృణబంధువు, మునిశిక్షము. (తె. ప).— చోములు; ౨౧. జొన్నకంకులు పాగాకులోనగునవి ఎగ్గిస్టుటకై పెట్టినపోగు.— (తె. ప).—మండియ-మండె; ౨౨. జొన్నలలోభేదము.- ఉద్దాలకము, రక్తఝుర్ణము. (తె. ప).—చింక; జొన్నలు.—జొన్నము,

గోధూమము, మ్లేచ్ఛభోజనము, యావనాళీ ము; 33. తువరయావనాళీము.—కషాయ; యా వ నా ళీ ము, తువరశూవనాళీము 34. తూర్పెత్తినధాన్యము.—బహుళీకృతము, పూతము; 35. తృణధాన్యము.—కురి, గర్మ్మత్తు, తృణధాన్యము, నీవారము, యమళీము (తె ప).—అనుడలు, గునకలు-గునుకలు, గొలిసెలు, గోళ్లగొండిలు, దూసరులు, నివరి-నివ్వరి-నీవరి, బరపటలు; 36. తేలికయైనపార్శ్వతనడ్లు.—(తె ప)—ఆగాడి, కాయలరాసి; 37. తోవరి.—ఆధక, తువరి, నురాస్టర్శిజము. (తె. ప)-కంది, తోవరి; 38. ధాన్యములోని భాగము.—కణము; 39. ధాన్యరాశి —(తె. స.)—అంబారము-అంబారు; 40. నవ ధాన్యములు.—గోదుమలు, యవలు, పెసలు, సెనగలు, కందులు, బొబ్బరిలు, నువ్వులు, మినుములు, ఉలవలు; 41. నిర్ణయములేని పంట.—(తె. ప).—శాలిపంట; 42. నుతీచినవడ్లు.—బుద్ధను; 43. పూర్ణముగా ఉండని వడ్లరాసి.—(తె. ప).—ఈన రాసి; 44. మూడేండ్లకిందటి వడ్లు.—అజము; 45. యవలు.—అక్షతలు, అసిపత్రికము, కుంతిలము, గంధవిహ్వలము, గోధూమము, యవ, స్థూలమధ్య-స్థూలమధ్యము, శితశూకము; 46. పచ్చియవలు.—తోక్మము; 47. యవలులోనగునవి.—తోక్మము; 48. రాగులు —శుచ్ఛకణీరము. (తె. ప.).—అఅవడు, ఉద్ది, తమిడ-తెమిడె-తవిడ-తవ్విడ-తవ్విడె, గొడి, రాగి; 49. వన్యశింబి.—ఆమ్లమల్లిక, వన్యశింబి; 50. పరిపండు.—కణము, కణికము. (తె. ప).—పరిపండు; 51. వీర్హిహి.—అణువు, ఆశువు, ఆశువీర్హిహి, ఉద్దాలకము, కలమము, కలాబాత్కము, కలామకము, కుక్కుటాండము, కురువిందము, కృష్ణపచ్యము, కృష్ణపాక్యము, కృష్ణవీర్హిహి, కృష్ణశాలి, గంధనము, గర్మ్మాటిక, జతూముఖము, పాటము, వీర్హిహి. (తె. ప).—ఎఱ్ఱబిలమ నడ్లు, ఎఱ్ఱబుడమలు, ఎఱ్ఱనడ్లు; 52. శాలి-కలమోత్తమము, కాలశాలి, కృష్ణశాలి, కేదారము, ఇంధశాలి; (తె ప).—గటిక బూదులు; (చూ, స్తంబకరి); 2. చనియాలు: చూ, ధనము. 3; అం 3. చూ, అష్టైశ్వర్యములు, ఐశ్వర్యములు; పా 4. ఇంటిపలుపవిత్తనపు జాతిలోనివి: చూ, ఏకబీజవిశేషము.

ధాన్యము కొల్లపోవుట అం. చూ, నష్టములు.

ధాన్యములు. అం. తృణధాన్యములు (వరి, జొన్న, గోధుమ మొ); కాయధాన్యములు (ఉలవ, కంది, పెసర మొ), చేమగుగింసలు (నువ్వులు మొ); వారపంటలు (పర్శిత్రి-గోధుమ మొ), రంగుపంటలు(నీలి మొ), ఓషధులు మత్తుపదార్థములు(పొగాకు, నల్లమందు, గంజాయి మొ): చూ, ధాన్యము.

ధాన్యాకము. సం వి. అ. న —చనిగూలు. చూ, ధనము. 3. [ము 1.

ధాన్యామ్లము. సం. వి. అ. న. కలి చూ, శుక్త

ధామనిధి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, సూర్యుడు.

ధామము. సం. వి. నీ న. 1.—దీపము. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 3 గోటు. చూ, స్థానము. 1, 3. పెలుదము, కాంతి (అని కొంసు అు): చూ, పెలుదురు. 1; 4. కోశబలము పలన కలిగిన తేజము: చూ, పరిభాసము. 1; 5. మేను: చూ, శరీరము; 6. చూ, పుట్టుక.

ధామార్గవము. సం. పి. అ. పుం. 1. ఆవడ *: చూ, బీజు. 2; 2. ఉత్తరేణు *. చూ, శైఖరికము; 3.—డావరడంగి *: చూ, విశాళని.

ధాయ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. యాగమునందు అగ్నిని పరిజ్వలింపఁజేయునపుడు పఠించెడు ఋక్కు: ధార్య

ధార. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=ధార. పైనుండి పడు నీరులోనగువాని చాలు: చూ, నీటి ధారలు; 2.=దారా. చూ, వానధారలు; 3 = ధార-దారి కత్తి లోనగువాని వాఁడర: చూ, ధారదర; 4. కుండలోనగువానిచిల్లి: చూ, రంధ్రము. 1; 5. దండు ముందరిభాగము; 6. అశ్వగతి: చూ, ధారలు; 7. పరివాహము: చూ, పల్లము; 8 చూ, సరంపర; 9. ధారాపట్టణము చూ, దేశము; వా 10 =ధార. ఈఁక: చూ, వితరణము, 11.= ధార. ఆశుకవిత్వము. చూ, మాటలల్లుట.

ధారకపాలు. అం: చూ, విసములు.

ధారణ సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. మేర, ఎల్ల (అనికొందఱు): చూ, సన్మానము; 2. కర్ణము: చూ, పటము. 6; అం. 3 అంగయోగములు 8 లోనొకటి. (ధగపంతునిఁ ప్ప మటయొకటి నెఱుఁగమి): చూ, యోగాంగములు (చూ, అంగము 9.)

ధారణము సం. వి. అ. న 1 ధరించుట, 2.= ధారణ. వెల: చూ, వెల. 1. [భూమి. 1

ధారణి. సం. వి ఈ స్త్రీ. భూ-ధారణి. చూ, ధారపోయు మి ను కర్ణ వేతినీళ్లుపోసినొని పత్తము చేయు

ధారమల. సం. వి అ. పుం. 1. అడ్డ చూ, భూధర. 2; 2. ఒక కొండ చూ, పర్వతము

ధారలలో శ్లేషములు అం. లక్ష్మ్యా, మధ్యా, ధీర్ఘా (శ) మా, ధారలు (చూ, హాయము)

ధారాలు. అం. (నవకాలు) అశ్వగాస్త్రములోనిఁ - ఆస్కందనము (గతి-పదగాలు) ధోరితకము (పుల-ధోడన), వలితము (చతుష్క-వేగము), పల్లితము (మధ్యజవ-చౌకళింపు), ప్లుతము (పూర్ణవేగ=మువాళము): చూ, హాయము (చూ, అశ్వధారలు).

ధారాకదంబము సం. వి అ. పుం. నీరుకడిమి *. చూ, హలిప్రియము.

ధారాటము. సం. వి. అ. పుం. 1. గుఱ్ఱము: చూ, హాయము; 2: చూ, వానకోయిల.

ధారాదత్తము. పా. మంత్రిపూర్వకముగా దాన ముచేయఁబడినది

ధారాధరము సం వి. అ పుం 1. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1, 2. భద్రము: చూ, రిష్టి. 2.

ధారావని సం. వి. ఇ. పుం. గాలి చూ, వాయువు. [చూ, వాన. 1.

ధారాసంపాతము. సం వి అ. పుం జీవితాన.

ధారాళము. సం. విణ. అడ్డపాటులేనిది: చూ, విశృంఖలము. [(చూ, భాష. 1.)

ధారాళి. అం చూ, ధిస్సుపడ్డజ విభాషలు.

ధారి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ కోరింటి. చూ, మురుఁగు.

ధారిక. సం. వి. ఆ స్త్రీ. 1. చెవిజోరుపాము. చూ, సర్పము; 2 డొక్కలి చూ, సర్పము.

ధారు. అం. చూ, విసములు.

ధారుధారు. అం.—పై.—

ధార్తరాష్ట్రీయు. సం వి. అ. పుం నల్లనిము ప్పు-కాళ్ళుగల హంస. చూ, హంస.

ధార్తరాష్ట్రుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. ధృతరాష్ట్రునికొడుకు చూ, పుత్రుఁడు. 1; 2. ఒకానొకపాము: చూ, సర్పము. 1.

ధార్మికపత్తనము. సం. వి. అ. న: చూ, మిరియము

ధార్మికత. అం: చూ, నాయకగుణములు.

ధార్మికుఁడు. సం. పిం. 1.=ధర్మ్యుఁడు. పుణ్యాత్ముఁడు: చూ, సుకృతి; 2: చూ, ధార్మిష్ఠుఁడు.

ధార్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, ధాయ్య; 2. కోరింద *. చూ, ముర్మురి; విణ. 3. ధరింపఁదగినది: చూ, హితము. 2. [శక్తి. 1

ధార్ష్ట్యము. సం. వి. అ న. దిట్టతనము: చూ,

ధావనము. సం. వి. అ. న. 1. = దవుడు: చూ, పఱుగు. 2; 2. శుద్ధి: చూ, శోధనము. 1.

ధావనమొనర్చు. మి. అ. కి: చూ, పఱుగఱ్ఱు.

ధావని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నక్కతోకపాన్న *: చూ, సృగాలవిన్న. [మము.

ధావళ్యము. సం. వి. అ. న చూ, రూ-ధవళి

ధి

ధిక్కారము. సం వి. అ. పుం. తిరస్కారము, ఛీ: చూ, వహేలనము. [చూ, వహేలనము.

ధిక్కృతము. సం. విణ. ధిక్కరింపఁబడినది.

ధిక్కృతుఁడు. సం. విణ: చూ, వెలివాఁడు.

ధిక్క్రియ. సం. వి. ఆ స్త్రీ: చూ, ధిక్కారము.

ధిమి అం: చూ, కిటి.

ధియాంపతి. సం. వి ఇ. పుం. పూర్వజైన విశేషము: చూ, బుద్ధుఁడు. 1.

ధిషణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, బుద్ధి.

ధిషణుఁడు. సం. వి. అ. పుం. బృహస్పతి: చూ, వేలుపుటొజ్జ.

ధిష్ణ్యము. సం. వి. అ. న. 1. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 2. చోటు: చూ, స్థానము. 1; 3. బలము: చూ, శక్తి. 1; 4: చూ, రిక్క.

ధీ

ధీ. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, బుద్ధి.

ధీంద్రియము. సం. వి. అ. న: చూ, జ్ఞానేంద్రియములు.

ధీమంతుఁడు. సం. వి. తొ. పుం. 1: చూ, విద్వాంసుఁడు; 2: చూ, ధిషణుఁడు.

ధీర. అం. 1. మధ్యాపగల్భులు ధీర, అధీర, ధీరాధీరలను మూఁడుతెఱఁగులు (ధీర ఇతర స్త్రీనిఁగొంది వచ్చినపిమ్మట పతినిఁజూచి దండించునది): చూ, స్వీయ. (ధీర, అధీర, ధీరాధీరలు జ్యేష్ఠకనిష్ఠ భేదంబులచే నిరుగ అంగులైరి.); అం. 2: చూ, తంత్రీములు.

ధీరము. సం. వి. అ. న రూ-ధీరము. గుంపెను పువ్వు: చూ, పహ్నిశిఖము. 1.

ధీరలలిత. అం. (ధీరలలితుఁడు) (సుఖియైనవాఁడు): చూ, నాయకులు.

ధీరశాంత. అం. (ధీరశాంతుఁడు) (శాంతుఁడు నైనవాఁడు): చూ, నాయకులు.

ధీరాధీర. అం. (ధీరాధీర పతి నన్నిపీడనముల దండించునది). చూ, ధీర. 1

ధీరుఁడు. సం. వి అ. పుం. 1: చూ, విద్వాంసుఁడు; విణ. 2: చూ, దిట్టరి, 3. చూ, స్వతంత్రుఁడు

ధీరోదాత్త. అం. (ధీరోదాత్తుఁడు) (ధైర్యము గలిగి శాంతుఁడై సర్వమెఱింగి దయాశాలియైనవాఁడు): చూ, నాయకులు.

ధీరోద్ధత. అం. (ధీరోద్ధతుఁడు) (గర్వసూచా దంభమాయా కోపాదులు గలవాఁడు. చూ, నాయకులు. [చూ, సలహాఁడు.

ధీవరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. = తీవరుఁడు జాలరి:

ధీసచివుఁడు. సం. వి అ. పుం: చూ, మంత్రి. 1.

ధీహరుఁడు. సం. విణ. = దిమ్మరి. మందుఁడు: చూ, సోమరి.

ధు

ధుంధుమారము. సం. వి. అ. పుం. 1. కఱుపూపము: చూ, పొగ; 2. పట్టుపురుగు: చూ, పురుగు.

ధృతము సం. విణ. రూ-ధూతము. 1. కడలింపఁబడినది. చూ, వేల్లితము; 2 విడువఁబడినది. చూ,సమ్ముక్షితము;అం.3 చూ, శిరఃక్రియలు.

ధృత్తూరము సం వి. అ. పుం. (రూ-ధుస్తూరము-ధుస్తూరము, ఉమ్మెత్త*: చూ, హాలాహలపుష్పము.

ధృని సం. వి ఊ. స్త్రీ. ఏలు చూ, నది.

ధృ సం వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-ధురి. బరువు. చూ, భారము 1

ధృంధరము. సం. వి అ. పుం (రూ-ధురణము-ధుర్యము- ధూర్వహము- ధౌరేయము) 1 బరువు మోసెడు ఎద్దు చూ, వృషభము 1; విణ. 2 బరువు మోయునది చూ, భారవహము 1.

ధృంధరుఁడు సం విణ (రూ-ధుర్యుఁడు-ధురీణుఁడు. ధూర్వహుఁడు- ధౌరేయుఁడు) బరువు మోయువాఁడు చూ, భారవాహుఁడు

ధృ. సం. వి ఊ స్త్రీ. చూ, రూ-ధూ

ధూఁణము సం. వి. అ. పుం విణ. చూ,రూ-ధూంధరము.

ధూఁణుఁడు సం విణ: చూ, ధూంధరుఁడు.

ధూణి. ని. చరి చూ, యుగపత్

ధూతలుఁ. మి చరి —పై — [గస్తూరము

ధూస్తూరము సం వి. అ పుం చూ, రూ-

ధూర్యము సం. వి. అ. పుం. విణ చూ, రూ-ధూంధరము.

ధూర్వుఁడు. సం. విణ చూ, ధూంధరుఁడు.

ధూస్తూరము. సం వి అ. పుం. చూ, రూ-గస్తూరము.

ధూ

ధూఁగర్మము. సం. వి. న్. పుం. తెల్లకాకి: చూ, వాయసము. 1.

ధూంగియాలబ్రాహ్మణులు. అం. నేపాళ దేశపు బ్రాహ్మణులలో నొకతెగవారు: చూ, నేపాళి దేశపు బ్రాహ్మణులు (చూ, బ్రాహ్మణులు)

ధూతము. సం. విణ. చూ, రూ-ధుతము.

ధూననము. సం వి. అ. న. కదలించుట.

ధూనము. అం. చూ, హస్తక్రియలు.

ధూపము. సం. వి. అ పుం. ఉపమము 1. వాసనగల (సాంబ్రాణి, గుగ్గిలములోనగువాని) పొగ చూ, పొగ; అం. 2 చూ, ఉపచారములు 5

ధూపాయితము సం. విణ. లేపింపఁబడియుంచఁబడి నది: చూ, సంధిప్తము.

ధూపితము. సం. విణ 1 ధూపముచేయఁబడినది, 2. చూ, ధూపాయితము

ధూమకపంబము సం వి. అ. పుం. బట్టకిడిమి చూ, హాలిప్రియము

ధూమకేసుఁడు సం వి ఊ. పుం 1 ధూమగతి కోసు తోఁకచుక్క. చూ, కిక్క, 2 అగ్ని చూ, పవ్ని. 1 [చూ,పవ్ని 1;

ధూమధ్వజుఁడు సం వి. అ పుం. అగ్ని

ధూమపానాళిక పొ పొగగొట్టము [మేనుము 1.

ధూమయోని సం వి ఇ పుం మబ్బు చూ,

ధూమలము సం వి అ పుం 1. నలుపుమించేగలసిన నెయ్యిపు చూ, వర్ణము 6; విణ 2 నలుపుమించేగలసినయెఱుపుగలది చూ, వర్ణము. 6.

ధూమవల్కటము. పా. పొగబండి చూ, శకటము. 1 [చూ, హిమము.

ధూమిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ ధూపమంచే

ధూము. వా. వి. కలత, జాడ్యము

ధూమ్య సం వి. ఆ. స్త్రీ. ధూమపులగుంపు.

ధూమ్యాటము. సం. వి. అ పుం. రూ-ధూమ్రాటము.కూఁకటిమూఁగ. వా,శృంగరాజము 3.

ధూమ్రిపతిర్కిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పొగచెట్టు

ధూమ్రిము. సం. వి. అ. పుం. విణ. చూ, ధూమలము. [పెట్టి

ధూమ్రిశాకము. సం వి ఆ. న: చూ, లొట్టి

ధూర్జటి. సం. వి. ఇ. పుం 1: చూ, శివుడు; 2. కాళహస్తిమాహాత్మ్యము వ్రాసినకవి.

ధూర్తము. సం వి. అ న 1 ఒకగడ్డముష్పు: చూ, లవణము. 1, పుం 2 ఉమ్మెత్త* చూ, హలాహపుష్పము.

ధూర్తు. సం వి అ. పుం. ధూ-ఘూర్తుడు 1: చూ, పండుకాడు; విణ. 2 చూ, వంచకుడు

ధూర్తుడు సం వి. అ పుం. విణ —పై.—

ధూర్వాహము సం. వి. అ పుం. విణ: చూ, ధురంధరుడు

ధూర్వహుడు. సం విణ. చూ, ధురంధరుడు

ధూళిధ్వజుడు సం వి అ పు గాలి చూ, వాయువు (ధూళిధ్వాంక్షుడు)

ధూళి సం.వి ఇ ఊ.స్త్రీ ధూ-ధూర్+ఓళి చూ, రేణువు 1.]కదంబము

ధూళికదంబము సం వి అ. పుం చూ, ధూమ

ధూసరము. సం వి. అ పుం 1 బూడిదిరంగు చూ, వర్ణము 6. 2. గాడిద: చూ, రాసభము; విణ 3. బూడిదిరంగుగలది చూ, వర్ణము 6

ధృ

ధృతపూర్ణము. సం. వి అ. పుం. కానుగ* చూ, బొరంగి

ధృతమధ్య. పా. ఒకానొకవృత్తము. ఇది గోప కవృత్తచ్ఛాయను బోసిపాదంబులున్ను తోడి కవృత్తచ్ఛాయను బోసిపాదంబులున్ను నడచును: చూ, వృత్తము 1.

ధృతము. సం విణ. ధరింపబడినది, గృహీతము చూ, హృతము. 2. [హంసపాది *.

ధృతరాష్ట్రపది. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ,

ధృతరాష్ట్రుడు. సం వి. అ. పుం 1. దుర్యోధనుని తండ్రి: చూ, పితరుడు; 2. ఒకానొక పాము చూ, సర్పము; 3. రాజు చూ, రాజు 1

ధృతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ధరించుట చూ, పెట్టుకోలు; 2. ధైర్యము చూ, స్థైర్యము.1; 3. ఆనందము, సౌఖ్యము (అని కొందరు): నూ, సంతోషము; పుం. 4. చూ, యజ్ఞము; అం. 5 చూ, ధనుస్సులు; 6: చూ, సోగములు (స్థగితమని కొందరు.)

ధృతిర్మాత్రా. అం చూ, పితృములు

ధృష సం వి. ఆ. స్త్రీ. ముయ్యాసపాన్న *. చూ, సాలపర్ణి

ధృషక అం: చూ, డోయికర్రియలు [ము. 1.

ధృషకోకిల పా. పద్యపు శైలము చూ, వృత్త

ధృషము. అం: చూ, సిబ్బర్రియలు.

ధృషములు. అం. ఊర్ధ్వధృషము, దక్షిణధృషము. (2)

ధృష్టస్థానములు. అం ఆశ్వశాస్త్రమునందు —ఏ పక్కస్థలమున, ఏ కీలమున, ఏ మలద్వారమున, ఏ మూత్రేంద్రియమున, ఏ లలాటమున, ఏ కిరీటిపెడియయందు (10) (స్థగితస్థానములని కొందరు) చూ, శుభావర్తములు

ధృష్టుడు సం వి. అ పుం, అం: చూ, గూఢగర్భుడు (ధృష్టుడు అని కొందరు)

ధృష్టబలం సం పి. ఆ. స్త్రీ = పిండుబలం: చూ, ఆంబిలాజి.

ధృష్టుడు సం. విణ 1 — నిట్ట - పింట - పిట్టుడు (పూ-ధృష్టుడు-ధృష్టప్ప) చూ, దిట్టతనం; అం. 2. ఒక గాంధారనాయక చక్రవర్తి యయంకొకడు. (పర.స్త్రీ గమనాదులచే

దప్పుచేసియు నిర్భయుఁడు.): చూ, పతులు (చూ, శృంగారనాయకులు.)

ధృష్ణువు. సం. విణ. ఉ. 1: చూ, రూ-ధృష్టుఁడు; 2. సభలో సంశయింపఁబడినది: రూ-ధృష్ణుహము.

ధృష్ణుహము. సం. విణ ఉ 2 =పై.—

ధే

ధే. వా. వి. గుఱ్ఱమును తోలుటయందిను ధ్వన్యనుకరణము. కళా.8, ఆ.62: చూ, హుహూహూ.

ధేనుక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. లేఁగటియావు: చూ, ధేనువు; 2. ఆఁడేనుఁగు చూ, హస్తి; 3. ఆఁడుగుఱ్ఱము: చూ, హయము: 4. చిన్న కత్తి: చూ, ఠిప్పి. 2; 5. దుర్గ : చూ, పార్వతి. 1. [యూకము.

ధేనుకము. సం. వి. అ. పుం. చీరపేను: చూ,

ధేనుకసూదనుఁడు. సం. వి. అ.పుం. పేన్నుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1.

ధేనుకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఒకరకపు-సుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

ధేనువు. సం వి.ఉ స్త్రీ. (దూడకుఁబాలు పడు పునది=ఆవు) అఘ్న్య-అఘ్న్యా- అఘ్న్యు, అనడుహి-అనడ్వాహి, అర్జుని, ఇడ-ఇల-ఇళ, ఉసర్రి, కళ్యాణి, కుతపము, గవి, గోవు, ణ, తంబ, ధవళ, ధేనుక, నారాయణుఁడు, బహుళ, మహి- మాహా- మాహేయి, రోహిణి, వళ, శృంగిణి, సరస్వతి, సవితర్రి, సురభి, సౌరభేయి. (తె. వ).—ఆఁబసి, ఆవు (బ. ఆలు), కుట్టి, గిడ్డి, తొడుకు, తొట్టు, పయిరము- పైరము, పసులు, పెయ-పేయ, పెఁదవు, లేఁగటియావు; (చూ, సౌరభేయి); తద్విశేషములు.—౧. అడవియావు.—గవయము. (తె).—గుర పిడి; ౨. అప్పుడేయీనుచున్న యావు.—గోగృష్టి; 3. ఈమేకపోయిన మేలావు.—అపతోక-అపతోక, ఉపఘాతిని, సగర్భ; ౪. కట్టినపిదపనాఁబోతు పాఱఁగా నీమేకొన్న యావు.—గర్భోపఘాతిని, వేహత్తు; ౫. ఈనుచున్న యావు (దూడతోఁగూడి నయావు).—ద్రోగ్ధ్రి; ౬. ఒకవిధమైనపన్నె గలయావు. (తె).—మోరియావు; ౭ కట్టుటకు నీడువచ్చినయావు.—కాల్య; ౮ కామధేనువు.—కరపీరి, కామవ—కామసుఁబు-కామసుక్కు, కామధేనువు (తె).—అడిగిన నొసఁగెడియావు, ఈవులమొదవు, చేవలుఁదొడుకు, జేజెగిడ్డి, తెలిమొదవు-తెల్లమొదవు, పాల్కడలికాన్పు, పుడుకుఁదొడుకు, వింటిపసి, వెదికిలఁబడు దొడుకు, వెలిగిడ్డి,-వేలుపుగిడ్డి, వేలుపుటావు; ౯. గొడ్డుఆవు. గోవళ, సంగ్య,సళ;(తె) -గొడ్డు;౧౦.నోలాకాలమునకుముందేనిన యావు.—చిఱనూతె, బష్కయణి. (తె).—తరిపయావు-తిఱుపి, యావు; ౧౧. చిత్రిసర్ణములుగలయావు.-చిత్రిగవి. (తె.)—చెమటియావు- చేమటియావు; ౧౨. తెల్లనియావు.— (తె).—అచ్చోవు: ౧౩. తొలిమేలావు —ఉపసర్య, గృష్టి-ధృష్టి, నవసూతిక. (తె).—తొలిచూలావు; ౧౪ దూడలుబర్తుకనియావు.-అభివాస్య; ౧౫. దేవతాదుల నుద్దేశించి యథేచ్ఛముగా విడిచినయావు. (తె)—జేన్నియ-జేన్నె; ౧౬. దానార్థమేర్పఱచిన యావు.—క్షీరధేనువు; ౧౭. నల్లావు.—నీలధేనువు. (తె).—కఱియావు; ౧౮. నీటియావు.—ఉసర్రిక-ఉస్రిక, కాలింది-కాళింది. (తె).—నీటిఆవు-నీటియావు; ౧౯. పుల్లావు.—కపిల. (తె).—పుల్లావు; ౨౦. పాట్టిఆవు.—కుబ్జ; ౨౧.బందెపడ్డయావు.—ధేనుష్య; ౨౨. బెల్లము లోనగువానితో జేసిన ఆవు.—గుడధేనువు. (తె).—గొడ్డు;

వి. మంచిరూపముగలిగి చోలపాలిచ్చెడి యావు.—నిచికి-యా-నైచికి; తరమైలపన్నె యావు.—శబలి-శబళి, వి. యజ్ఞపశువు అశ్వము; వి. రకములగలయావు.—అశ్వంగ, వి. నెదిరైయ చూచుబోతుచేత నెంటూడించేఁ బడినయావు.—సంధిని. (తె) —ఎదావు-నెదావు, నెదమొదవు; వి. సవత్సధేనువు-గుడు; వి. సాగునైనయావు.—అచండి, సుకర (తె).—గడగిలివు; వి. సాగువు కానియావు.—కరట, కాధేనువు, సుకర. (తె).—అఅవ-ఆట్టు-నట్టు, ఒట్టియ-బ్బియ్, గోవావు, బోట్లావు; వి. యజ్ఞమునందు అభిమంత్రించి చేంపఁబడిన పశువు—ఈపాకృతము, వి. యజ్ఞమునందు బలియిచ్చేటపు మంత్రించేఁబడిన పశువు.—ఈపాకృలేశము, వి. ఆవులసేంట —గోగోయుగ్మము, వి. ఆవులమంద —కథాపర్వి సంగము, గవ్య, గోకులము, గోతర్వి, గోస్థనము, గోస్పృంపము, ఘుంఘుము, ఘనము, ధైనుకము. (తె) —కిదుపు, క్రీఁగారము-శ్రీ ణారము, కోన, సింగిలి, పగుపు-పగుపు, పసిమంద, మొదపు; వి. ఆవులదొడ్డి —గోగోష్టము, గోధనము (మిగిలియున్నవిశే షాలకు "సారథేయి" చూడుము), చూడులు వానివిశేషములు.—వి. అప్పుడు పుట్టినగూడ.—తర్ణకము, నారము; వి ఏడాదిలోపు ఆవుదూడ(లేక) పెయ్య —ఏకహాయని, ఏకాబ్ద, కటూహము, దోగ్ధ, దత్పేము, లకృత్కరి. (తె).—ఆఁబడ్డ--ఆఁ పెయ్య, ఎనపగూడ, పెరిపుదూడ, పెయ్య-పెయ్య, లేఁగ, వి. రెండేండ్లపెయ్య.—ద్విహాయని, ద్విపర్వి, వి. మూఁడేండ్లపెయ్య.—త్రిహాయని, త్రైవర్షిక; రం. నాలు గేండ్లపెయ్య.— చతుర్వర్ష, చతుర్హాయని; రం. పత్సతరి. (తె) —తరిపిదూడ,తరుపు-తఱుపి-తఱుపు; ర. పాఁడిచేఁపునకు నిర్మించిన పార్శ్వములేని తోలుపెయ్య. (తె).—చేటపెయ్య- చేఁతపెయ్య. (మిగిలియున్న విశేషాలకు "సారథేయి" చూడుము.)

ధేనువ్య. సం. వి.ఆ. స్త్రీ. 1. బందరడ్డయావు, కుదువఁబెట్టిన యావు (అనికొందఱు): చూ, ధేనువు. వి; 2 బందెపడ్డయెనుము, కుదువఁ బెట్టినయెనుము(అనికొందఱు). చూ,మహీషి.

ధై

ధైనుకము. సం. వి. అ. న ఆవులమంది: చూ, ధేనువు. వి.

ధైర్యము. సం. వి. అ. న. 1. ధీమత్త్వము, దీమసము. చూ, స్థైర్యము. 1; పా. 2. నీనిధి ఉపమానములు.— పర్వతము (మేరుపు); అం 3 చూ, శృంగారచేష్టలు.

ధైర్యశాలి. సం. వి ఇ. పుం చూ, గట్టివాడు.

ధైషణతిము అం. సప్తస్వరములలో నొకటి (నా భ్యాదిస్థానములనుండబుట్టినది బుద్ధిమంతుల చేఁబొడఁబడునది). చూ, సప్తస్వరములు, స్వరము 2 (చూ ఊహ్యతమము).

ధ్వజిని. అం. చూ, అశ్వికులు. (చూ, అంశ ములు).

ధో

ధోడ. అం: చూ, పిసరులు.

ధోరణము సం. వి. అ. న. ఎక్కఁడిగిన పోనుఁ గు లోనగునది. చూ, వాహనము.

ధోరణి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ 1. పద్ధతి: చూ, విధము. 1, 2. పంక్తి: చూ, వరుస.

ధోరితకము. అం: చూ, ధారితకము.

ధోళ. సం. వి ఆ. స్త్రీ: చూ, పాలకి.

ధా

ధాతము. సం. విణ. కడుగఁబడినది: చూ, పరిక్షాళితము.

ధారంధర్యము. సం.వి. అ. న ధురంధరత్వము.

ధారితకము. అం.=దవుడు. (రూ-ధోరితకము=జోడన) ఆస్కంఁదితమునకంటె నధికమై చతురమైన యొక యశ్వాచార): చూ, ధారలు.

ధారేయము. సం. వి. అ. పుం, విణ: చూ, ధురంధరము.

ధారేయుఁడు. సం. విణ: చూ, ధురంధరుఁడు.

ధార్ష్ట్యము. సం. వి. అ. న. ధూర్తత్వము.

ధ్యా

ధ్యాత. సం. విణ. ధ్యానించువాఁడు.

ధ్యాతము. సం. విణ. ధ్యానింపఁబడినది.

ధ్యాతవ్యము. సం. విణ. ధ్యానింపఁదగినది: ధ్యేయము.

ధ్యానము. సం. వి. అ. న.=జేనము. 1. తలఁచేట: చూ, స్మృతి. 1; అం. 2. యోగాంగములలో నొకటి. (చాంచల్యము లేక భగవంతుని మనసున తలఁచేట): చూ, యోగాంగములు (చూ, అంగము. 9); 3. సంచారీభావములు 33 లో నొకటి (అమ్మహామహుండగు రాఘవేంద్రుండు నాకన్నులకుఁగల నిప్పచ్చెరంబెట్లు తీర్చును ? ఎప్పుడు నామనంబున కాశ్చర్యసంబుగలుగు. ఇది యెన్నఁడేని చేకూరునో !): చూ, సంచారీభావములు.

ధ్యానించు. సం. స. క్రి. చూ, తలఁచు. 2.

ధ్యామము. సం. వి అ. న. 1. రూ-ధ్యాయము కామంచిగడ్డి*: చూ,తృణము. !; 2. దవనము *: చూ, రుచి. 1; విణ. 3. నల్లనిది: చూ, వర్ణము. 6.

ధ్యాయము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-ధ్యానము. 1.

ధ్యే

ధ్యేయము. సం. విణ: చూ, ధ్యాతవ్యము.

ధ్రు

ధ్రుతి. అం. (ధృతిఅనికొందఱు) సంచారీభావములు 33 లో నొకటి. (అంబ నేఁగా ! ఇఁక నాజన్మమునకు రామునొకసారి కన్నులం గాంచినంజాలు: చూ, సంచారీభావములు.

ధ్రువ. సం. వి. ఆ స్త్రీ. 1. సుగ్గేదము: చూ, సువము; 2. గుఱ్ఱపుసుడి: చూ, సుడి. 1; 3. గుఱ్ఱపుసుడియుండు చోటు; 4 చాఁగ *: చూ, సగిస; 5. ముయ్యాకు పొన్న *: చూ, సాలపర్ణి; అం. 6 =పరువు (సూశాదిసప్త తాళములలోనొకటి): చూ, సూడకములు.

ధ్రువము. సం. వి. అ. న. 1. ఊహ: చూ యోచన; 2. నిశ్చయము: చూ, సత్యము. 1; ఖం. 3: చూ, మట్టి *; 4. మోర్దు: చూ, పృక్తము; 5. గసిక. చూ, శూలము. 3; 6 పదునాలుగక్షరములు గలతాళవిశేషము: చూ, స్వరము. 2; విణ. 7. ఎడతెగనిది: చూ, సతతము; 8. కదలనిది: చూ, స్థావరము; 9. నిలుకడగలది: చూ, స్థిరము; అం. 10: చూ, యోగములు.

ధ్రువుఁడు. సం. వి. అ పుం. 1. ధ్రువనక్షత్రము: చూ, ఋక్ష; 2. వెన్నుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1; 3: చూ, శివుఁడు;

అం. 4: చూ, వస్తువులు. (ధృవుఁడు అని కొందఱు)

ధ్వ

ధ్వంసము. సం. వి. అ. పుం. నాశము: చూ, రుత్త.

ధ్వంసించు. సం. స. క్రి: చూ, పాడుసేయు.

ధ్వంసితము. సం. విణ. ధ్వంసముచేయఁబడినది.

ధ్వజము సం. వి. అ. పుం, న. 1. జెండా: చూ, సిడము; 2. జెండాపుకంబము; 3 గుఱుతు: చూ, లక్షణము. 1; 4. మగగుఱి: చూ, శిశ్నము; 5: చూ, హుంకారము; అం. 6: చూ, పరిధానవ్యూహములు.

ధ్వజముఁడు. సం. వి. అ. పుం కల్లఁబొమ్మడు వాఁడు: చూ, సురాజీవి.

ధ్వజని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. దండు: చూ, సేన. 1; 2. సీమాభేదము.

ధ్వజారోహణము. పా. (దేవళాదులలో) ధ్వజ మెత్తి చేయునొక కర్మము.

ధ్వని. సం. వి. ఇ. పుం. 1. మోఁత, శబ్దము: చూ, స్వరము. 2; 2. వ్యంగ్యపరిధానపదము: చూ, స్వరము. 2; అం. 3. కావ్యస్వరూపము.

ధ్వనించు. సం. అ. క్రి. 1. మోఁయు: చూ, శబ్దించు; 2. కూయు: చూ, శబ్దించు.

ధ్వనిగ్రహము. సం. వి. అ. న. చెవి: చూ, శ్రోత్రేంద్రియము.

ధ్వనితము. సం. విణ. మోఁయునది: చూ, రవణము. 2.

ధ్వన్యుద్భవము. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, కణాదిబొంగు.

ధ్వన్యనుకరణము. అం. ధ్వన్యనుకరణంబులు ద్వి-త్రి-చతుష్కంబులునగు. (ఇందు-ధ్వన్యనుకరణంబులకు ననుధాతువనుపర్యాయక్తంబైనపుడు కొన్నియెడల ముగా గమంబగు; అను ధాతువనుపర్యాయక్త మైనపుడు ధ్వన్యనుకరణంబుల కదుదివాల్లునకు ద్విత్వంబగు; ముగాగమంబగుచో ద్విత్వంబు విభాషనగు): చూ, హూహూ.

ధ్వస్తము. సం. విణ. 1. నశించినది: అంతరితము; 2. పోఁటినది: చూ, సర్వస్తము.

ధ్వా

ధ్వాంక్షపృష్టము. సం. వి. అ. పుం: కోయిల: చూ, పికము.

ధ్వాంక్షము. సం. వి. అ. పుం 1. కాకి: చూ, వాయసము; 2 కొక్కెర: చూ, బకము.

ధ్వాంతము. సం. వి. అ. న. చీఁకటి. చూ, మేచకము.

ధ్వానము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ధ్వని 1

న

న. ఒకయక్షరము. సం. వి. అ. పుం. 1 పిళ్ళారి: చూ, పినాయకుఁడు. 1; 2. కయ్యము: చూ, యుద్ధము; 3. దానము: చూ, వితరణము; 4. మేలు: చూ, శుద్ధము. 1; స్త్రీ. 5. పొక్కిలి. చూ, బొడ్డు. 1; 6. తెలివి: చూ, బుద్ధి. 1; 7. వాద్యము: చూ, స్వరము. 2; విణ. 8. గొడ్డాలు: చూ, స్త్రీ; 9. కొంచెపుది: చూ, స్వల్పము; 10. మిక్కిలికష్టమైనది; 11. వేఱయినది: చూ, విభాజితము. 1; 12. సుందరమైనది: చూ, హృద్యము; 13. కఠినమైనది: చూ, కఠినము; 14 కోరికల నీడేర్చుకొనునది (పని); అవ్య. 15. అభావార్థకము: చూ, శూన్యము. 1; 16. నఞర్థకము: చూ, లేదు. 2;

17. నిశ్చేధార్థకము: చూ, పద్దు; 18 ఈషదర్థకము: చూ, స్వల్పము; పా. 19. సాధారణముగానన్ని మంత్రిములయందిమిడియుండెడు ఒకానొకయర్థక్రమ: చూ, మంత్రిము. 1; అం. 20. చూ,కపర్దము; దే. అప. (1) సప్తమ్యేకవచనమునందు వచ్చెడి యొకానొక పత్యయము. "వనమున"

నఞ్. సం. అవ్య 1 పోలిక; చూ, సమానము. 2; 2. కొంచెము: చూ, స్వల్పము; 3. విరోధార్థకము చూ, విరోధము; 4. నిశ్చేధార్థకము చూ, పద్దు; 5. మఱియొకయర్థము; 6 అభావార్థకము చూ, శూన్యము.1

నంప దే. వి 1 చూ, పస్తు; 2 చూ, కోరాడు [మూ, స్త్రీ.

నంగ దే వినా. రూ-నంగనాచి. గిడుసుది.

నంగనాచి దే వినా 1 —పై —; వి. 2 చూ, పడ్డచిలుక [చూ, శిల్లము 2

నంగి. దే వి. ముస్కు-తో మాటాడబడుమాట.

నంగినూట దే ర.—పై —

నంగు దే. అ కిరి. ముస్కు-తో మాటాడు

నచుమే వా. సి. కిరి: చూ, రూ-నంచు 3

నండ. వా వి. 1. మాగాణి. చూ, పొలము (చూ, భూమి. 1.), 2. చూ, పచ్చేపి

నంజే వా. వి —పై—(రూ-నంజో)

నంచు దే వి. 1. మిము. స్వా. 5, ఆ. 50. చూ, విసము 1; 2. చూ, రూ-నంజే, 3 నెత్తురు చేచ్చి తెల్లపాటుట నచు; న. కిరి 3 రూ-నంచే కూగలు లోవగు వ్యంజనములనుతిను చూ, సాపడు [379. చూ, మాంసము

నంచోడు. దే వి. ఎఱచి. భూత. కాలు 4, ఆ,

నండోడుదిండి దే. వి 1. చూ, రాక్షసుడు

1. అచ్చ. సుం, కాం 15ది; విణ. 2. మాంసమునుదినువాడు

నంబుడుముక్క. చా. వి: చూ, మాంసము.

నంజోవాయి దే. అ. కిరి. (నంజు + పాయు) నెత్తురుచేచ్చి తెల్లపాయు

నంటు. దే వి. 1. రూ-అంటు. చూ, స్నేహము పసు 4,ఆ. 36; విణ. 2 చూ, స్నేహితుడు శశాం. 1, ఆ. 33

నంటుకత్తె. వ్య. విణ. చూ,రూ-అంటుకత్తియ.

నంటుకాడు దే. విణ. చూ, రూ-అంటుకాడు.

నండ్రికాయ. వా. వి. చూ, సీత.

నంది సం. వి. ఆ స్త్రీ. 1 కొన్నితిథులు కలిసిన తిథి: చూ, తిథి; 2. ముంత: చూ, పాత్రము 6; 3. కలిమి. చూ, సంపత్తి; పా. 4. ఒకానొకపృత్తము. ఒక్కొక్కపాదము తగణ లగములతోఁగూడినదై ఐదక్షరంబులనందుఁబుట్టిన వృత్తము. చూ, వృత్తము. 1, అం. 5. చూ, గాంధారిగారిమగతేమూర్ఛనలు

నందకము సం వి అ. పుం 1 విష్ణుఖడ్గము (దేవతలను సంతోషపెట్టునది) చూ, రిష్టి. 2; విణ 2. సంతోషించినది. చూ, సంతోషము.

నందన సం వి. ఆ స్త్రీ. 1 కూఁతురు. చూ, పుత్రిక; అం 2: చూ, సంవత్సరములు.

నందినము. సం. వి అ న 1. ఇంద్రునియుద్యానవనము: చూ, వనము 2; 2. ఉద్యానవనము చూ, వనము. 2, అం 3: చూ, జన్యశ్రేష్ఠములు [1—2.

నందినవనము సం. వి. అ. న: చూ, నందనము.

నంటినాస్త్రము. అం. చూ, అస్త్రములు.

నందినుండు. సం. వి. అ. పుం 1. కొడుకు: చూ, పుత్రుఁడు. 1; విణ. 2: చూ, హృష్టుండు. [పార్వతి. 1.

నందపుత్రి. సం. వి. ఈ స్త్రీ. గౌరి: చూ,

నందిబ్రాహ్మణులు పా ఉత్కళులలో నొక తెగవారు. శుక్లయజుర్వేగులు. మాధ్యందిన

శాఖ: చూ, ఉత్కళ బ్రాహ్మణులు (చూ, బ్రాహ్మణులు)

నందయంతి. అం: చూ, అంళములు.

నంది. సం. వి. ఇ. న్. పుం. 1. శివునివృషభము: చూ, వృషభము. 1; 2. ఎద్దు. చూ,వృషభము. 1; న్. పుం. 3 కలజోవ్వి: చూ, స్లక్ష్ణము, 4: చూ, మట్టి *; 5: చూ, నంది వర్ధనము (1)

నందిని. పా. ఒక్కొక్కపాదము భ, త, జ, గురువులుగలిగి ఆటంట యతిగల దండమధ్యంది స్సునందుఁబుట్టిన వృత్తము:చూ,వృత్తము.1.

నందిముఖి. సం. వి న్. పుం: చూ, నక్కతోఁకబియ్యము.

నందివర్ధనము. సం. వి. అ. న. 1. అమావాస్య (లేక) పున్నమ. (చూ, తిథులు): చూ, సూర్యేందుసంగమము; వా. నై వి. (1) = నంద్యావర్త. గరుడపర్ణనిపూవు గ. ఊ, రా. 3, ఆ. 201; (పురుషోత్తమ కవీయము): కాలపర్ణము, కాలానుసారకము, పుణి, కుబేరకము-కుబేరము - కుబేరకము, తిగరము, నంది, నంద్యావర్తము. (తె. ప.)—నందివర్ధనము.

నందివర్ధనుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు.

నందివృక్షము సం. వి. అ. పుం.ఒకానొక చెట్టు: చూ, పృక్షిము.

నందీశ్వరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. (నంది) చూ, శాస్త్రపరివర్తకులు. [సుఁడు.

నందుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఒకానొక గోప

నంద్యావర్తము. సం. వి. అ. పుం. 1. పడమట దక్కఁదక్కిన మూఁడుదిక్కుల వాకిళ్లుగల రాజగృహము: చూ, సదనము. 1; 2.=: చూ, నందివర్ధనము (1) *; అం. 3: చూ, ఏకవింశంతి స్థానకములు.

నంబరు. వా. వి. 1. సంఖ్య; 2. గుఱుతు; 3. దావా; 4. ఇండ్లు భూములు లోనగువాని వరుససంఖ్య. (నెంబరు).

నంబి దే. వి. విష్ణుపూజకుఁడు: చూ, పూజారి.

నంబెరుమాళ్లు. వా. వి. ఒ (నమ్ + పెరుమాళ్లు) చూ, శ్రీరంగఁడు.

నకనకఁబడు. ద్వ. అ. క్రి. (నకనక + పడు) కృశించు: చూ, సాటసాటవోవు.

నకనకలాడు. దే అ. క్రి.—పై—.

నకనకలు. దే వి. బ: చూ, సాటసాట. స్వా. 3, ఆ. 28.

నకనకలుఁబడుచు. దే. అ. క్రి: చూ, నకనకఁబడు. కళా. 4, ఆ. 105. (రూ-నకనకల్లాడుచు)

నకలు. వా. వి. 1 మార్చకనుచూచి వ్రాసిన పత్రిక, ఆదర్శము. చూ, ప్రతి. 2; వ్యా. 2. ఒకదానినిఁజూచి అదేమాదిగివ్రాసినది.

నకిలీ. వా వ్యా. 1. కపటముతోఁగూడినది; 2 కలుషమైనది. "నకిలీపని."

నకీబు. దే. వి. పెండిపెత్తమువాఁడు. స్వా. 5, ఆ 42 చూ, వేత్రిహస్తుఁడు [మత్స్యము. 1.

నకులప్లవము. సం. వి. అ. పుం. నీరుపిల్లి. చూ,

నకులము. సం. వి. అ. పుం చూ, ముంగిస.

నకులుఁడు. అం. యుధిష్ఠిరునితమ్ముఁడు: చూ, పాండవులు.

నకులేష్ట. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, సర్పాక్షి గ.

నక్క. నై. వి. 1.=నాక - వాక్రి: చూ, స్వర్గాలము; వ్యా 2. తుదర్శిము. చూ, సాగ్రాగ్రము. 2.

నక్కజిత్తులు. బా. కొంచెతనపు పనులు.

నక్కతోఁకకసవు. ద్వ. వి: చూ, సింహపుచ్ఛ *. (నక్కతోఁకపాన్న అనికొందఱు).

నక్కతోఁకపాన్న. ద్వ. వి. కోష్టివిన్న * —పై—(నక్కతోఁకకసవు అనియు).

నక్కతోఁకబియ్యము. ద్వ. వి. నందిముఖి, ఒక రకముపడ్లు: చూ, ధాన్యము.

నక్కదోస. ద్వ. వి. చిర్భటము *: చూ, హరి వాఁనికము. (చూ, దోస.)

నక్కనడుము తొక్కుట. జా. శుభశకునమగుట. "మనమీ దిన మిక్కడికి నక్కనడుము ముదొక్కి వచ్చినారము." (ధూర్తజ)

నక్కనేరేడు. ద్వ. వి. కాకినేరేడు *: చూ, నేరేడు. [అు *: చూ, రేగు

నక్కరేగు. ద్వ. వి. రూ-నక్కరేను- నక్కే-

నక్కరేను ద్వ. వి —పై.—

నక్కవినయము. సా. 1: చూ, భూటకబర్హ్మచర్యము; వా. వి. 2. కపటముతోఁగూడిన వినమ్రత

నక్కవిరిగి. ద్వ. వి. తుదర్శిస్థేమ్నాతికము*: చూ-నక్కవిరగ.

నక్కవిరిగ. ద్వ వి.—పై —

నక్కి. నా. వి. మోటుజిరే.

నక్కిగ్లు. ద్వ వి. బ. (నక్కు + కీళ్లు) పరిక్కపండ్లరీళ్ళు

నక్కిచ్చిపడుట. సా. మాటరాసిండ అంకిచ్చి నొప్పుకొనిపోవుట "మాయతుండు దారి సంపై యీరసంబునఁ బోరనప్పుడు వారి నక్కిచ్చిపడును." (నీతిచంద్రిక-వీగ్రహము)

నక్కు. దే. వి. 1. మూర్ఖనియమము "ఇది నక్కు చూలము", 2. బంగారపుపిల్ల చూ, భూషణము 2, 3 బంగారు నాణెము నడుమ గనిపట్టెడి నిగ్గు; 4 నాఁగటికొట్లు చూ, మడక; వా. 5 చింతగింజలఅంటి సరసులోని గుఁబంటలతో బొమ్మలక్షీర్లుగా నమవారికిపై పైడుఅపుసు; 6. గోడ పెట్టుటలో అకు తర్జెడు పునాదులకిటుసటు వేయు మొక్కలు (గసకలు); అ. కిరి 7. ఒదుగు చూ, విరియు. 5; వా. 8. దాఁగు; 9. మూల దాఁగు.

నక్కే. దే. వి. నక్కెర. కంది*: చూ, సురాష్ట్రజము.

నక్కెర దే. వి.—పై.—

నక్కేఱు. ద్వ. వి. (నక్కు + ఏఱు): చూ, రూ-నక్కరేగు*.

నక్తంచరము. సం. వి. అ. పుం. గుడ్లగూబ: చూ, సకినంపుఁబులుఁగు.

నక్తంచరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రేదిర్మిమ్మరి: చూ, రాత్రుసుఁడు. 1.

నక్తకము సం. వి అ. పుం. 1. చినిఁగినబట్ట: చూ, వస్త్రము; 2. మాసినబట్ట: చూ, వస్త్రము; 3. బట్ట: చూ, వస్త్రము; 4. తడిని తుడుచుకొనుగుడ్డ చూ, వస్త్రము; 5 చూ, నక్తంచరము. [చూ, శాదఘ్నము

నక్తమార(ల)ము సం. వి అ. పుం. కానుగు*:

నక్తము. సం. వి. అ న రేయి. చూ, రాత్రి.

నక్తిగము. సం వి అ న. 1 అడ్డకమ్మి: చూ, లచ్చికమ్మి, 2 తోకుడుగమ్మి-తోకుడుగమ్మి, తోకుడుపట్టె, పుఁ. 3. మొసలి. చూ, మత్స్యము. 1.

నక్షత్రిపంక్తి. అం సంఖ్యాబద్ధములగు ముక్తకాదికములలో నొకటి: చూ, త్రికము. 7.

నక్షత్రిమాల. సం వి. ఆ. స్త్రీ ఇరువదియేడు ముత్యములుగుర్చిచిన యొంటిపేటహారము. చూ, భూషణము. 2.

నక్షత్రిము. సం. వి. అ. న (నశింపనిది) 1. ఉడువు, ఋక్షము, ఋక్షం, ఋంగి, గగనేచరము. జాని, జ్యోతి, తారకము, తారము, ధిష్ణ్యము, భం. (తే. ప.)—చుక్క, రిక్క; ('రిక్క' అను పదముకడ అశ్విన్యాది నక్షత్రములయొక్క పర్యాయ పదాది వివరణములు చూచుకొనవలెను.)

నక్షత్రిములు, వాని వివరణములు. పా. నక్షత్రిములు దక్షప్రజాపతి కుమార్తెలు. అందువలన వీటికి దాక్షాయణులని పేరుగలిగెను. (చూ, రిక్క.)

నక్షత్రిములు.	లింగములు.	రాసులు.	మహాపళలు.	సహ్యాపస్యములు.	త్యాజ్యములు.	బాలారిష్టములు	నక్షత్రాధిపతులు.	గుఱుతులు.	గణములు.
అశ్వి	పు	మే 4	ళే	స	50	అశ్వి	అశ్వనీ దేవతలు	గుఱ్ఱపుమొగము 3.	దేవ
భ	(స్త్రీ)	మే 4	శు	స	24	భ	యమ	యోని 3.	మనుష్య
కృ	,,	మే1; వృ3	ర	స	30	కృ	అగ్ని	మంగళికత్తి 6.	రాక్ష
రో	,,	వృ 4	చం	అ	40	రో	బ్రహ్మ	రథము 5.	మ
మృ	న	వృ 2; మి 2	కు	అ	14	మృ	చంద్రి	మృగమస్తకము 3.	దేవ
ఆర్ద్ర	(స్త్రీ)	మి 4	రా	అ	21		శివ	పగిడాకారము 1.	మ
పున	పు	మి 3; క 1	గు	స	30	.	అదితి	ధనుర్బాకారము 5	దేవ
పుష్య	పు	క 4	ళ	స	20	పుష్య	బృహ	పుష్పము 3.	దేవ
ఆశ్లే	(స్త్రీ)	క 4	ఁు	స	32		సర్ప	సర్పము 6	రా
మఖ	,,	సిం 4	శే	అ	30	మ	పితృ	పాలక 5	రా
పుబ్బ	,,	సిం 4	సు	అ	20	.	భగుడు	మంచెపుకోళ్లు 4.	మ
ఉత్తర	,,	సిం 1; క 3	ర	అ	18	ఉ	అర్యముడు		మ
హ	పు	క 4	చం	స	21	హ	రవి	అరచేయి 5.	దేవ
చిత్త	(స్త్రీ)	క 2, తు 2	కు	స	20	చి	ఇంద్రి	వేంప 1.	రా
స్వా	,,	తు 4	రా	స	14	.	వాయువు	మాణిక్యం 1.	రాక్ష
విశాఖ	,,	తు 3; వృ 1	గు	అ	14	వి	ఇంద్రాగ్నులు	కుమ్మరిసాని 5.	రా
అనూ	పు	వృ 4	శ	అ	10	అ	మిత్రుడు	కానుపల 3, గొడు	దేవ
జ్యేష్ఠ	(స్త్రీ)	వృ 4	బు	అ	14	జ్యే	దేవేంద్రుడు	గుపాల 3	రా
మూల	న	ధ 4	ళు	స	56	మూ	రాక్షసుడు	అంబుళము 6.	రా
పూ	(స్త్రీ)	ధ 4	శు	స	24	. .	గంగ	పిరిగిన మంచెపు	మ
ఉ	,,	ధ 1; మ 3	ర	స	20	ఉపా	పిశ్వేదేవులు	కోళ్ళు 4.	
శ్ర	పు	మ 4	చం	అ	10		విష్ణు	వేణునాదము 3	మ
ధ	(స్త్రీ)	మి 2; కుం 2	కు	అ	10	ధ	అష్టవసువులు	ముగ్గుల 4.	దేవ
శత	న	కుం 4	రా	అ	18	శ	వరుణ	పట్టణాకారము	రా
								100	రా
పూ	పు	కుం3; మీ1	గు	స	16	..	అజైకపాద	విరివిదైన మంచపు	మ
ఉ	పు	మీ 4	శ	స	24	ఉ	అహిర్బుధ్న్యుడు	కోళ్ళు 4	మ
రే	(స్త్రీ)	మీ 4	బు	స	30	. .	పూషుడు	వేంప 3 (32)	దేవ

నక్షత్రిసంధి పా. నక్షత్రార్ధంతమందు రెండుగడియలును నక్షత్రాదిని రెండుగడియలును కలసిన కాలము. (చూ, రిక్క.)

నక్షత్రేశుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, హిమాంశువు.

నఖంపచము. సం. వి. అ. న: కోష్ణజలము. (తె.)—అత్తెపరు-ఎత్తెరు, ఎసరు.

నఖక్షతము. అం. 1. అర్ధచంద్రము, అర్ధేందువు, ఛురితము. (తె.)—గిల్లు-గిల్లుడు, గోటినాటులు, గోటిసెలవంకలు, గోటినొక్కులు, గోరువంకలు-గోర్వంకలు, గోరొత్తు, చెనకు, చేందురుకూనలు, చేందురువంకలు-చేందర్వంకలు, సెలకూనలు, సెలవంకలు. తద్వి-౧.పిఱుఁదులమీఁది నఖక్షతములు.—ఉత్పల పత్రిక. (తె).—కలువతొకు-కల్వతొకు; ౨. కంటియందుఁజేయునఖక్షతము.-(తె.)-కలువతొకు- కల్వతొకు, 3 నఖక్షతభేదములు.— ఆచ్ఛురితకము, ఉత్పలపర్ణకము, ఓసువు, కరంము, కక్షము; ౪. కపోలాంసకటోపరి పర్యంతమందలివి.—(తె.)క్రొన్నెలలు; ౫.పీఁపుమీఁదఁజేయు నఖక్షతములు.-(తె.).—నమ్మలు; 2 చూ, కళలు.

నఖక్షతములు. అం: (చూ, నఖక్షతము) వర్ధిష్ణుత, అనునినుత, మృదుత, ఊర్జ్వలత, నిశేఖత, స్ఫుటత (6) (చూ, కామము. 8.)

నఖక్షతస్థానములు. అం. చేతులు, తొడలు, చేంకలు, గజ్జెలు, పిక్కలు, పిఱుఁదులు, మెడ, ఱొమ్ము, చేనులు (9) (చూ, అర్ధచంద్రము. చూ, కామము. 8); తద్వి.—నఖక్షతస్థాన భేదములు.—గండము, జఘనము ఇత్యాది.

నఖము. సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-నఖరము, కరకంటకము, కరజము-ఖరజము, కరకుట్టు, కరరుహము, కరశాకము, కరవాలము, కరేటము, కరేటువు, కామాంకుశము, ఖరరము, ఖురము, పునర్భవము. (తె).—గోరు; 2. గంధద్రవ్యవిశేషము: చూ, రాజార్హము; 3. పీతలోనగువాని వాయించెడికొడుపు, కొడుపు: చూ, కళాక.

నఖములు. పా. దీనికి ఉపమానములు.—నక్షిత్రిములు, ముత్యములు, వజ్రిపుపలుకులు, మొగలిరేకులు.

నఖరము. సం. వి. అ. పుం, న. 1: చూ, నఖము. 1; అం. 2: చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు. (చూ, బాణము 1.) [పుంజో.

నఖరాయుధము. సం. వి. అ పుం. కోడి: చూ, నఖోత్పాటని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: (తె.)—గోరుగల్లు, గోరుగొండి-గోర్గొండి.

నగ. దే. వి. 1. తొడవు: చూ, భూషణము. 2; 2. లోహపాత్రిము: చూ, పాత్రిము. 6; 3. సొగాసు దూదిలోనగువాని కంట్లపు మూట; 4. సిద్దెలజోడు; 5. అంగి: చూ, వస్త్రము. [చూ, ఉపగణములు.

నగగము అం. (న + గగ) "పరమలీవే":

నగణము. అం. మూఁడులఘువులు. "నృహరి": చూ, అష్టగణలక్షణము.

నగదు. వా. వి. 1. పైకము: చూ, విత్తము. 1; 2. చేతిసెల, రొక్కము.(చూ,విత్తము.1.)

నగధరుఁడు. సం. వి. అ. పుం గట్టుతాలుపు: చూ, విష్ణువు. 1. [తము.

నగపతి. సం. వి. ఇ. పుం. కొండ: చూ, పర్వ

నగము. సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-నాగము. —పై.—; 2. రూ-నాగము. పాము: చూ, సర్పము; 3. చెట్టు: చూ, వృక్షము; అం. 4. (న + గ) "పలుకపిరా": చూ, ఉపగణములు.

నగరబ్రాహ్మణులు. అం. కర్ణాటకబ్రాహ్మణులలో నొకతెగవారు: చూ, బ్రాహ్మణులు.

నగరము. సం. వి. అ. న. రూ-నగరి. పట్టణము: చూ, దేశము.

నగరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.—పై.—

నగరు. దే. వి. (రూ- నగళ్ళు- నవరు- నవళ్ళు.) 1. రాజగృహము: చూ, సదనము. 1.

నగలచేప్పడు, వా. వి. వస్తువులమోర్చేత: చూ, స్వరము. 2. [చూ, ఘ పగణములు.

నగలము. అం. (న + గల) "కరుణాజాడు".

నగపరి దే. విణ. (నగవు + అరి) నవ్వులవాడు.

నగవు. దే. వి (రూ-నగు-నవు-నవ్వు) 1. చూ, హాసము; పా. 2 దీనికి ఉపమానములు.— జెజ్జెల, పాలు, చంద్రికాంతమణులు, నురుగు, మల్లెపూవులు, వజ్రములు, కీర్తికి దెప్పబడిన ఇతర వస్తువులు.

నగసైరి. సం వి. స్ పుం గట్టుదాయ, ఇందుర్యాడు. చూ, వేలుపుతోడు.

నగళ్ళు. దే. వి: చూ, రూ-నగరు.

నగాధిపుడు. సం. వి అ పుం. గట్టులతోడు, హిమవంతుడు. చూ, పర్వతము

నగారా. వా. వి. పెద్దఫంకా.

నగాసు. వా వి. చిత్రము

నగిషి. వా. వి అందమగు చెక్కడపుపని.

నగు దే వి. 1 చూ, రూ-నగవు. అచ్చ చాల, కాం. 138; అ. కి. 2 నవ్వు: చూ, హసించు

నగుబాటు. దే వి. రూ-నవుబాటు-నవ్వుబాటు. భార ఆది 6, ఆ.30: చూ, పరిహాసము

నగేంద్రకము. సం వి స్. పుం. 1 పిట్ట చూ, పక్షి, 2. చూ, సింహము; 3. పెరుబము. చూ, కరభము 1.

నగ్గు దే. వి. నుగ్గు: చూ, నుగుము.

నగ్నచ్ఛవి. సం. వి. ఆ స్త్రీ నల్లకలువకాంతి వంటి శ. చూ, విష్ణుకాంతి.

నగ్నహువు. సం. వి. ఈ. ఊ, పుం. నానాదిక్కుల వ్యాపులచేత చేయబడిన సురబీజము, కర్పూరము: చూ, సుర 2

నగ్నిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ 1. కన్యక, సమర్థాడనిపడుచు: చూ, స్త్రీ; 2. దిసమొలయాడుది, ఉచ్చేమల్లి: చూ, స్త్రీ.

నగ్నుడు సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, బుద్ధుడు. 1; 2. బట్టువాడు: చూ, పంది; విణ. 3. దిసమొలవాడు: చూ, బిత్తలి.

నఘ్ తర్వ్యర్థమును పా. వ్యతిరేకార్థమునిచ్చు అకారంబుతోలులేగలపదంబు. ఉదా.-అధవుడు, అజ్ఞానము, అనాథ. (చూ, సమాసము.)

నచ్చిక. దే. వి (రూ-నచ్చిగ, నమ్మకము-నమ్మిక-నమ్మిగ.) విసువాసము: చూ, విశ్వాసము.

నచ్చిగ దే. వి —పై —

నచ్చినవాడు. వా. వి ఆప్తుడు. ఆం భా. ద్వి 187· చూ, స్నేహితుడు. 1.

నచ్చుచెప్పు. వా. స క్రి నచ్చినట్లుడులనుపు.

నచ్చు దే. వి. 1. భాధ, దుఃఖము: చూ, శోకము; 2. ఆలస్యము: చూ, విలంబము 1; స. క్రి. 3 నమ్ము. భాగ ఉద్యో. 4, ఆ 234: చూ, విశ్వసించు

నచ్చుకాడు. దే. విణ. 1 అలసుడు· చూ, సోమరి, 2. బొద్ధుడు· చూ, వేసరి.

నచ్చుగుప్ప. దే విణ. నచ్చు పెట్టువాడు: నచ్చుగొట్టు.

నచ్చుగొట్టు దే విణ —పై— [బాధించు

నచ్చుపెట్టు. దే స క్రి. తొందరపెట్టు: చూ,

నచ్చుబాటు వా. వి నచ్చుట

నజిరానా వా వి. రాజులకిచ్చు కానుక.

నజీరు. వా. వి.—పై.—

నజ్జు. దే. వి. 1. అణువు, నలుజు. స్వా. 3, ఆ 39· చూ, స్వల్పము; వా. 2· చూ, నంజు 3; విణ. 3 మిక్కిలి నలగినది: గజిబిజి.

నటనము. సం వి అ. న రూ- నాట్యము. 1. ఆట: చూ, వ్యంజకము. 1; 2. నటన,

కపట పరివర్తనము: చూ, వర్తనము. 1; వా. 3. కపటనాటకము: చూ, వ్యంజకము. 1

నటము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఇరుగుడు*: చూ, శింశుప; 2. దుండిగము *: చూ, శోణకము; 3. అశోకము*: చూ, హేమపుష్పము.

నటవాలు. దే. వి. రేచితము. రూ-నటాలు-నట్టువాలు: చూ, హయము.

నటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. నట్టువుని పెండ్లామము (సూత్రీధారునిభార్య) (ఇది సకలభాషలు కథలు చదివి మాటలాడఁదగినదైయుండవలెను) చూ, భార్య; 2. కాకికోండ *: చూ, రక్తఫల; 3. గుస్సగుత్తిక *: చూ, రాజార్హము; దే. వి. (1): చూ, వేశ్య.

నటించు. సం. అ. క్రి. 1. నర్తించు చూ, మలపుగొను; 2 ఉండు: చూ, వర్తించు; 3. కపటముగా పరివర్తించు: చూ, పరిణించు.

నటుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=నట్టువుఁడు: చూ, నట్టు 8. [జాబు. (నాట్ పెయిడ్డు).

నటుపెయిడ్డు. వా. విణ. (బీరింగు) బిర్లలేని

నట్ట. దే. వి. బ. 1. పాశకము: చూ, వ్యవహారము. 4; అం. 2: చూ, పంచమపాడవజభాషలు. (చూ, భాష. 1.)

నట్టకనడుము. దే. వి. (నడుము + నడుము): చూ, రూ-నట్టనడుము.

నట్టకోతి. వా. వి: చూ, బాలక్రీడ.

నట్టడవి. ద్వ. వి. (నడుము + అడవి) అరణ్యమధ్యము: చూ, విపినము.

నట్టనడుము. దే. వి. (నడుము + నడుము) సరిమధ్యము. ఉ, రా. 3, ఆ. 128: నట్టకనడుము.

నట్టాడు. ద్వ. అ. క్రి. 1. నర్తించు: చూ, మలపుగొను; 2. చలించు. చూ, సఞ్చించు.

నట్టి. దే. వి. గర్భగృహము. రూ-నట్టిల్లు-అయినిల్లు: చూ, సదనము. 1. (చూ. రూ-నట్టు. 1-2-3.)

నట్టింటనుండి నాభాగ్యము దైవము తెచ్చునా. లో. ఉదా.—"పరగనట్టింటనుండి నాభాగ్యమనిన, దైవమెక్కడగొనితెచ్చు తనకు నిచ్చు". (కుచేలోపాఖ్యానము).

నట్టిల్లు. దే. వి. (నడుము + ఇల్లు). 1: చూ, నట్టి; 2. గృహమధ్యము: చూ, సదనము. 1.

నట్టు. దే. వి. 1. రూ-నట్టి. చోటు. అచ్చ. యు, కాం. 27. చూ,స్థానము. 1; 2. రూ-నట్టి. ఇల్లు: మా, సదనము. 1; 3. రూ-నట్టి. వాసస్థానము· చూ, వీడుపట్టు (చూ, సదనము 1); 4.సస్యరోగము: చూ, నావి; 5. ఆలస్యము: చూ, విలంబము. 1; 6. రూ-నెట్టు. ఉప్పురాసులుండుచోటు: చూ, భూమి. 1; 7.నిరోధము: చూ, వారణము. 1; 8.=నట-నర్తక. (రూ-నట్టుగుఁడు-నట్టువుఁడు-నట్టువకాఁడు-నట్టునాఁడు-నట్టువ-నట్టువు) నాటకుఁడు: చూ, శైలూషుఁడు; వా. 9. సీలపై బిగింపు.

నట్టుక. వా. వి· చూ, అటుక.

నట్టుకొట్టు. దే. అ. క్రి. ఆలస్యముచేయు. కళా. 7, ఆ. 191: చూ, విపరించు. 3.

నట్టుకొను. దే. అ క్రి కుదురుకొను. స్వా. 3, ఆ. 28: చూ, మట్టుపడు.

నట్టుగుఁడు. నై. వి =: చూ, రూ-నట్టు. 8.

నట్టుపులుఁగు. ద్వ. వి. రూ-నట్టువపులుఁగు. కేకి: చూ, మయూరము.

నట్టువ. నై.వి.=1: చూ, రూ-నట్టు. 8; 2.=నాట్య. నర్తనము: చూ, వ్యంజకము. 1.

నట్టువకాఁడు. ద్వ. వి. (నైకృతమని కొందఱు) =: చూ, రూ-నట్టు. 8.

నట్టువచోపడి. ద్వ. వి. నాట్యశాల: చూ, సదనము. 1

నట్టువడు. ద్వ. అ. క్రి. (నట్టు + పడు): అంకిలిపడు, అడ్డపడు-అడ్డిపడు, అడ్డుగొను, అరి

గొను, అరిపడు, ఆఁకపడు, నిలఁబడు-నిల్వఁబడు-నిలుపఁబడు, నిలుచే-నిల్చు. (మి. భ.) —ఆధ్యంతరమగు.

నట్టుపట్ట. ద్వ. వి: చూ, నట్టుపులుఁగు.

నట్టుపులుఁగు. ద్వ. వి.—పై.— [కము. 1.

నట్టువము. నై. వి.=నాట్యము: చూ, వ్యంజ

నట్టువాఁడు. ద్వ. వి.=: చూ, నట్టు. 8. (నై. అనికొందఱు). [2. చూ, బాలకీర్తిడ.

నట్టువాలు. దే. వి. 1: చూ, రూ-నటవాలు;

నట్టువు. నై. వి.=: చూ, రూ-నట్టువ.

నట్టువుఁడు. నై. వి=: చూ, నట్టు 8.

నట్టువొజ్జ. నై. వి. (నట్టువ + ఒజ్జ)=నాట్యోపాధ్యాయుఁడు. భార. విరా. 1, ఆ. 242: చూ, పంతులు. 1. [ము: చూ, నది.

నట్లేఱు. దే. వి. (నడుము+ఏఱు) నదీమధ్య

నట్లొట్లు. దే వి. బ: చూ, రూ-ఆట్లొట్లు. స్వా. 3, ఆ. 110.

నట్వాలు. దే.వి: చూ, రూ-నటవాలు.

నడ. దే. వి. గతి (రూ-నడక-నడయాట-నడత-నడపు-నడుపు): చూ, పర్యాయానము.

నడక. దే. వి. 1.—పై.—; 2. నడత: చూ, వర్తనము. 1; 3 నడవడిక: చూ, వృత్తి.1; పా. 4. దీనికి ఉపమానములు.—హంస, ఏనుఁగు.

నడకలు. అం: చూ, ధారలు.(చూ, హయము.)

నడగఁడు. దే. వి. (నడ + కాఁడు) గుఱ్ఱము. పై. 8, ఆ. 79: చూ, హయము.

నడఁగొండ. వా. వి. జంగమపర్వతము: చూ, పర్వతము. [పసించే

నడగొట్టు. దే. అ. క్రి. నిలుచే, ఉంచు: చూ,

నడచే. దే. అ.క్రి. 1. గమనించే. ఉ, హరి. 6, ఆ. 66: చూ, వెళ్లు. 3; 2. పరిన ర్తించే: చూ, వర్తించే.

నడజోడు ద్వ. వి. కాలిబంటు. ఉ, హరి 4, ఆ. 229: చూ, భటుఁడు. 1.

నడత. దే. వి: చూ, రూ-నడక.(రూ-నడవడి-నడవడిక-నడితి-నడ్తి - నడుపడి-నడపు.)

నడతెంచే. దే. అ. క్రి. (నడచే + తెంచే) గమనించే. భార. కర్ణ. 1, ఆ. 46: చూ, వెళ్లు. 3.

నడతెవియ ద్వ. వి. దివిటీ, కరదీపము. భార. విరా. 5, ఆ. 320: చూ, స్నేహాశము.

నడపీనుఁగు. ద్వ. వి: చూ, వాఁడి.

నడపు. దే. వి: చూ, రూ-నడక. 1-2-3, (పర్యాయానమునకు.—భార విరా. 1, ఆ. 345); 4. నడవఁజేయు: చూ, వర్తించే; 5. తోలులు: చూ, నలుచే.

నడపుటి. వా. వి: ఉత్తేజము.

నడబావి. ద్వ. వి: చూ, డిగియ. [నము.

నడమీనము. సం వి. అ. పుం: చూ, చిలిచి

నడము. సం. వి. అ. పుం. రూ-నళీము. కిక్క—సకసవు: చూ, తృణము. 1.

నడయాడు. దే. అ. క్రి. (నడ + ఆడు) 1: చూ, సంచరించే; 2: చూ, నలించే.

నడయాట. వా. వి: చూ, నడ.

నడవ. దే వి. 1. సేతువిశేషము: చూ, సేతువు. 1; 2. దారి: చూ, మార్గము. 1; 3. తలవాకిటికిని నడిమివాకిటికిని నడిమిచోటు: చూ, హర్మ్యము.

నడవడి. దే. వి. రూ-నడువడి-నడవడిక. 1.ప్రవర్తనము: చూ, వర్తనము. 1; 2. చరిత్రము: చూ, సమాచారము. 2; 3. నడవడిక: చూ, వృత్తి. 1.

నడవడిక. దే. వి.—పై.—

నడి. దే. వి. 1. నడుమునకు వృత్తియందుఁగలుగు నడిమి అను రూపమునందు మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలినది; 2. మధ్యము.(రూ-

నడిమి-నడు-నడుము): చూ, మండలము. 1; వా. 3. తాటికమ్మనుండి తీసినతడప. (బ. నళ్లు.) "చేటకు నళ్లుకట్టిరి."

నడికట్టు. దే. వి. (నడిమి + కట్టు) 1. కాసె కోక: చూ, వస్త్రము; వా. 2. పట్టి. చూ, పస్త్రము.

నడికట్టుతార్పిడు. దే. వి. ఏనుఁగునడుమునఁ గట్టెడుతాళ్పిడు, కక్ష్య. కళా. 8, ఆ. 85: చూ, సూత్రిము. 1.

నడికిరేయి. ద్వ. వి. (నడిమికిన్ + రేయి) అర్ధ రాత్రిము. భార. భీష్మ. 3, ఆ. 182: చూ, రాత్రి.

నడికొప్పు. వా. వి. మొగుడు: చూ, సదనము 1.

నడితి. దే వి: చూ, నడపడి. 1.

నడినెత్తి. వా వి. చూ, మాడపట్టు

నడిపివాఁడు. వా.వి. 1. నడిమివయస్సువాఁడు; 2. ముగ్గురు ఆయిదుగురులోనగు (బేసి) సోదరులలో నడిమివాఁడు.

నడిమి. దే. వి: చూ, నడి. 2.

నడిమిమోటు. వా. వి: చూ, నడి. 2.

నడీఎదిన్నె. వా. వి. ద్వీపము: చూ, లంక. 1.

నడీనివేళ్లు. దే. వి. రూ-నడిజేలు-నిడిజేలు. మధ్యమ: చూ, వేలు. 2.

నడివేళ్లు. దే. వి. (నడిమి + వేళ్లు)—పై—

నడిరేయి. ద్వ. వి. (రూ-నడికిరేయి-నడురే): చూ, రాత్రి.

నడివేటు. వా. వి: చూ, అద్ద. 3.

నడు. దే. ని. 1. వృత్తియందు నడుముశబ్దము నకు మీఁదిపర్ణము లోపింపఁగా మిగిలిన రూపము; 2: చూ, రూ-నడి. 2.

నడుఁకు. దే. వి. కంపము: చూ, లోలము; అ. క్రి. 2. కంపించు. నిర్వ. 2, ఆ. 5: చూ, వణఁకు. 2.

నడుకొన. వా. వి. మధ్యభాగము: చూ, మధ్యము. 1.

నడుకొను. దే. ఆ. క్రి. (నడుఁకు + కొను) కంపించు. భార. విరా. 4, ఆ. 84: చూ, నడుఁకు. 2.

నడుగలను. వా. వి. యుద్ధభూమిమధ్యము.

నడుగుంట. ద్వ. వి. (నడుము + గుంట): చూ, మాడపట్టు.

నడుచు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-నడచు.

నడుచొత్తటి. వా. వి: చూ, నడ్తనూనకాలము.

నడుచొచ్చు. దే. అ క్రి.(నడుము + చొచ్చు) నడుమ ప్రవేశించు. చూ, సోఁకు. 4

నడుదింపు. దే. వి. మాంసవిశేషము: చూ, మాంసము.

నడుదీనె. దే. వి. ద్వీపము: చూ, నడిమిదిన్నె.

నడునడు. దే. ని. నడుఁకుటయందఁగు ననుకరణము: చూ, హూహూ.

నడుపు. దే. వి 1. అరుగుడు: చూ, ప్రయాణము; 2. ప్రవర్తనము: చూ, వర్తనము. 1; వ్రే. 3. కాలు. చూ, వర్తించు.

నడుభార్యాపుది. వా. వి. భార్యిక: చూ, స్త్రీ.

నడుమ. దే. చ్రి ఎడ: చూ, మధ్యము. 2.

నడుమంతరము. మి. వి. (నడుము + అంతరము) రూ-నడుమంత్రిము. 1. కవును: చూ, మధ్యము. 1; 2. మధ్యకాలము. అని. 3, ఆ. 100. చూ, సందు; విణ. 3. మధ్యకాలమునఁ గలిగినది.

నడుమంత్రిపుకల్మి. జా. (నడుమంత్రిపుసిరి) మధ్యకాలములోవచ్చిన ఐశ్వర్యము. "క్షితినిటుగాదె యొక్కొకరికిన్ నడుమంత్రిపు కల్మిగల్గినన్ ". (విజయవిలాసము.)

నడుమంత్రిము. మి. వి: చూ, రూ-నడుమంతరము. (మధ్యకాలమునకు.— ఈ, రా, 2, ఆ. 9.)

నడుము. దే. వి. రూ-నడ్ము. 1. కవును. భార. కర్ణ. 1, ఆ. 202: చూ, మధ్యము. 1; పా.

2. దీనికి ఉపమానములు.—ఆకసము, సింహము, పిడికిలి, వేదతనము, ఏమియులేకుండుట.

నడుముకట్టుకొను. దే. అ. క్రి: చూ, సిద్ధమగు.

నడురవలి. వా. అవ్య. మధ్యమధ్యను.

నడురాతిరి. వా. వి: చూ, నడికిరేయి.

నడురా. ద్వ. వి.—పై.—

నడురేయి. ద్వ. వి.—పై.—

నడువడి. దే. వి: చూ, రూ-నడవడి.

నడుపీది. వా. వి. ఘంటాపథము, తెట్టతెన్ను: చూ. మార్గము. 1.

నడ్డి. దే. వి. 1. వెన్నెముకయొక్క మధ్యభాగము, వీపునకు మధ్యభాగము; విణ. 2. చేప్పట. [రము: చూ, పిట్ట.

నడ్డిగుంట. ద్వ. వి. పిటీదిమీదిగుంత, కుకుంద

నడ్డిపూస. దే. వి. నడ్డియొక్కకీలు.

నడ్డిముక్కుగలాడు. దే. విణ: చూ, నడ్డిముక్కువాడు. [వాడు: చూ, విగ్రీడు.

నడ్డిముక్కువాడు. దే. విణ. చేప్పటముక్కు

నడ్డి. దే. వి: చూ, రూ-నడితి.

నడ్మ్రి. దే. వి: చూ, రూ-నడుము. (నడుకొనకు.—ఊ, హరి. 5, ఆ. 159.)

నడ్వ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కిక్కిసవాము: చూ, తృణము.1. [కసవుగలదేశము: చూ, దేశము.

నడ్వంతము. సం. విణ. (త్. ఈ. త్.) కిక్కిస

నడ్వలము. సం. విణ.—పై.—

నఞ్ తత్పురుషము. పా. అకారనకారములు సమాసానినుండి వ్యతిరేకార్థమునుబోధించే నేని నఞ్ తత్పురుషము: చూ, తత్పురుషము.

నతనాసిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చేప్పటముక్కు: చూ, ముక్కు. [డు.

నతనాసికుడు. సం. విణ: చూ, నడ్డిముక్కువాడు.

నతము. సం. విణ. 1. వంగినది: చూ, వక్రితము; 2. వంకరైనది: చూ, వేల్లితము. 2; 3. లోలైనది: స్వా. 2, ఆ. 25: చూ, లోతు; అం. 4: చూ, పార్శ్వక్రియలు: 5: చూ, నాసికాక్రియలు; 6: చూ, జంఘాక్రియలు.

నతాగ్రము. అం: చూ, అశ్వసంచారమార్గములు.

నతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. నమస్కారము. చూ, హాణిగలు; అం. 2. నాయకుడు నాయికయొక్క కోపమును పోగొట్టునపుడుఉపయోగించెడు ఉపాయములు 6 లో నొకటి: చూ, ఉపాయములు. 3.

నతిశోభిర్ష్క. వా. వి. నతివిశేషము: చూ, హాణిగలు. [పురుగు.

నత్త. దే. వి. గుల్లయందుండు పురుగు: చూ,

నత్తగుల్ల. ద్వ వి. క్షుద్రశంఖము: చూ,సంకు.1.

నత్తడి. దే. వి. రూ-అత్తడి: చూ, హయము.

నత్తి. దే. వి. తడబడుచు మాటాడెడు రోగము: చూ, రోగము. 1.

నత్తివాడు. దే. విణ: చూ, లోహలుడు.

నత్తు. దే. వి. 1. ముక్కుపోగు: చూ, భూషణము. 2; అ. క్రి 2.తడబడుచు మాటాడు.

నత్రజని. పా. (నైట్రోజెన్) లవణవాయువు; సారజనకము; దహ్యాహారధాతువు. ఇందుకు సంబంధించిన పరిభాషాపదములు.—నత్రజ ఏకాత్మజనిదము, నత్రజద్వ్యాత్మజనిదము, నత్రజ పంచాత్మజనిదము, నత్రజత్ర్యాత్మ జనిదము, చతురాత్మజనిదము, నత్రజత్రయ ఉదజనిదము ఇత్యాది: చూ, వాయువు.

నదము. సం.వి అ.ప్ర. 1. పడమరగాంబాఅడియేఱు: చూ, నది; 2. నీటిమడువు: చూ, సరస్సు. 1; 3: చూ, సముద్రము; 4. రూ-నాదము.=నాదు. మోక్షగతి:చూ,స్వరము. 2.

నదరు. వా. వి. 1. ఎదురు; 2. కానుక.

నది. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. (మోక్షయునది) ఏఱు: అగ్వగ, ఆపగ-ఆపగ, ఆబ్ధి. అబ్ధిపథువు,

అవి, ఆకాశగంగ, ఊర్ధ్వశేఖర, ఋ, ఋషికుల్య, కపింజల, కపిలధార, కమ్ర, కర్షువు, కల్యాణగోత్రి, కల్లోలిని, కిరాతి, కుమార సుఖ, కూలంకష, కూలవరి, ఖజలము, ఖాపగ, గంగ-గంగక-గంగాక-గంగిక, గాందిని, గాధిని, గౌరి, చాంపిల, జహ్నుతనయ, జాహ్నవి, జ్యాని, ఝులవతి, తటిని, తరంగిణి, తరణి, తలోగ, త్రిపథగ, త్రివేణి, త్రిసోత్రిత, దివ్యోదకము, దేవగంగ, ద్వీపవతి, ధర్మద్రవి, ధుని, నర్మద, నలిని, నిమ్నగ, నిర్ఋతిణి, ధదర్తిము, భాగీరథి, భీష్మసువు, మందాకిని, రోధోవక్ర, లోకజనని, లోకమాత, వహ, వియద్గంగ, విష్ణుపది, శైవలిని, సరిత్తు, సాగరగామిని, సింధువు, సిద్ధసింధువు, సురదీర్ఘిక, సర్గవంతి, సోత్రిత స్వని - సోత్రితన్ను, సువర్ణముఖి-స్వర్ణది, హైమవతి, హర్యాదిని-హోర్యాదిని. (తే. ప.)—అంచేలవిడిచె, అడుగుపుట్టువు, ఏటు, ఏల, కడలినెలఁడి, కరకంకుతలయేఱు, కూఁతు బిడ్డ, చేదలేఱు, జేక్క, జెడదారి చెవిబుగ్గ, సోలంచేల విడిది, సోలు-సోలువు, తలయేఱు, తాతపనఁటివెల్లి, తెగినయఱుపది చేవుగ ముగితితోర్చిన, తెలియేఱు, తెలివాఁక, నేమంబుఁగన్న మన్నినితల్లి, పులుచూలిసవతి తల్లి, పెరుమాళ్లడుగుచీర్గ, పొందామగల పంట, బంగారు తామరపంటచేను, మిన్నుకొలఁకు, మిన్నువాఁక-మిన్నావాఁక, మిన్నేఱు, ముత్తెరువులాఁడి, ముతోర్విదిర్నిన్మరి, ముయ్యేఱు, మెట్టుచోలు, అొప్పవేయని మెప్పవేళాకూళి, వినువాఁక-వినావాఁక, వంత-వర్ంత, వరఁత-వఱఁత-వఱఁతి, వరది, వాఁక, వెన్నువముగుపాస, వెల్లివాఁక, వేలుపుటేఱు-వేల్పుటేఱు, సతతపసుల కొంకి (మిగిలియున్న పర్యాయపదములకు "హోర్యాదిని" చూడుము); తద్విశేషములు.—(ఁ)పంచగంగలు.—౧. కావేరి, కనకావగ, కవేరికన్య -కవేరజ, అర్ధగంగ, అర్ధజాహ్నవి; ౨. కృష్ణ.—కృష్ణవేణి-కృష్ణవేణ-కృష్ణవేణి; ౩. గౌతమి; ౪. తుంగభద్ర; ౫. భాగీరథి; (ఆ) ద్వీపములలోని మహానదులు.—(ఇవి శీర్షికాపదములు కావు). ౧. జంబూద్వీపము—ఆనుతప్తశిఖి, విపాశ, త్రిదివ, కర్మువు, అమృత, సుకృత (7); ౨. శాల్మలి.—శోర్యాణి, తోయ, విత్రృష్ణ, చకర్, శుకర్, విమోచని, నివృత్తి (7); ౩. కుశ.—ధూతపాప, శివ, పవిత్రి, సమ్మతి, విద్యుత్తు, మహి, చాన్య. (7); ౪. క్రౌంచ.—గౌరి, కుముద్వతి, సంధ్య, రాత్రి, మనోజవ, ఖ్యాతి, పుండరీక (7); ౫ శాక.—సుకుమారి, కుమారి, నలిని, రేణుక, ఇక్షువు, ధేనుక, గభస్తి (7); ౬. ప్లక్ష; ౭. పుష్కరద్వీపము—మహానదులు లేవు; (3), నదులు:—అంతఃపర్యవాహ అంతర్వాహిని, అగోద, కరతోయ; అర్జుని-ఆర్జుని; అసిక్ని; ఆకాశగంగ మందాకిని; ఉత్తరపినాకిని; ఉదుంబరావతి; ఋషికుల్య; ఇరావతి-ఐరావతి; కనక; కపిశ; కల్మాషి; కస్తూరి; కాదరి; కాలరాత్రి, భీమగధి; కిరాత, గండోలి, భదర్, మందాకిని, కుటిల; కుమార-కుమారి; కుముద్వతి-కుముద్వతి; కుహూవు; కృతమాల; కౌశికి, గండకి; గండోలి; గుండిక; గోదావరి, గోదా, గోల, తపనాత్మజ, తపని; గోమతి, వాసిష్ఠి; ఘుట్టగ; ఘర్ఘరిక-ఘర్ఘరిక; చండిల; చందల; చందర్భాగ-చందర్భాగి; చతుష్పాటి; చర్చ; చర్మణ్వతి; చాంపిల; చిత్రరిథి; చిత్రసేన; జంబాలిని; జంబువు. (తే) —జేంబు-జేంబే ఱు-జేమ్మెఱు-జేమ్మేఱు, నేరేటేఱు; తటిని; తపతి; తరంగిణి; తామ్రపర్ణి, తీర్థము, త్రిదివ; త్రియామ; దక్షిణపినాకిని; దాఖి

కము, దేవిక; ద్వీపవతి; ధుని; నదము; నర్మద, మేఖలకన్యక, రేవ, సోమోద్భవ; పాతాళగంగ భోగవతి; పాలారు; బాహుద, సైతవాహిని; బ్రహ్మపుత్రి-బ్రహ్మపుత్రిము; మహానది; మాలిక; యమున, కలిందకన్య, కలిందజ, కాలానుజ, కాలింది-కాళింద, కృష్ణ, తపనతనయ, తపనాత్మజ, తాలాంక, యమనస్వస, సూర్యతనయ. (తె. ప.)—జేమున; విపాట్-విపాశా, వేత్రవతి; శక్వ; శతద్రువు-శితదుర్గిపు, శరావతి, శైవలిని; శోణము; సంధ్య; సరస్వతి; సింధు-సింధువు; సువర్ణముఖి, స్వర్ణది; హేల. (తె) ఏల; హిరణ్యవాహము, హర్గిదిని-హార్గిదిని, (మిగిలియున్నవానికొఱకు "హార్గిదిని" చూడుము.); (ర) గోదావరీ నదిలోపుట్టిన సప్త గోదావరులు.— గౌతమి, వశిష్ఠ, కౌశిక, ఆత్రేయి (యి), తుల్య, భారద్వాజము, వైనతేయము; (ఎ) వీరభద్రి పాపమంటలినగి. (తె).—కల్లేఱు; (ఒ) నీళ్లులేనిది. (తె) —గొడ్డేఱు; (ఏ) ఆమడకు మీఁదపాఁటిది ఏఱు.—నది; (ఐ)నదీమధ్యము. (తె).—నట్టేఱు; (ఒ)సెలయేఱు.—(ఉత్సము, పరిస్రవణము= సెలయేఱు) రుధురము-రుధులము- రుధూలము- రుధుని- రుధూరి, నిర్ఝరము (తె).—కొండకాలువ, జిక్కర, వాఁక,వాఁగు,వర్గింతి,సెల,సెలయేఱు; (ంం) చిన్నయేఱు. (తె).—జొల్ల; (ంఁ) స్వామిపుష్కరిణి. (తె).—కొమరేఱు; చిన్ననీటికాలువ.— కర్షువు, కాలసారము, కుల్య. (తె).-అప్పసము, అవుజే-ఔజు, అవుదు-ఔదు, ఓడిక, డొదగ, కాలవ-కాలుప-కాల్వ, కయ్య- కర్గియ్య, చింక, బట్టె, పంక, వరివ; (ంఒ) తూముకాలువ.—కుల్యమొ. (చూ, వాహసము.2.); (మిగిలిన విశేషాదులకు "హార్గిదిని" చూడుము) (చూ, సముద్రిము, చూ, సలిలము:చూ, సెలయేటి, సెలయేఱు). [సముద్రిము.

నదీవము. సం. వి. అ. పుం. ముస్తీరు చూ,

నదీపర్గిపోషము. పా. ఒకానొకవృత్తము, ఇది సర్గిగ్వినీవృత్తచ్ఛాయను మొదటి చరణమున్ను, సంశోభవృత్తచ్ఛాయను రెండవచరణమున్నూ, భుజంగ పర్గియాతచ్ఛాయనుమూఁడవచరణముస్నూ, ఇందర్గినంశచ్ఛాయను నాలుగవచరణమున్నూ నడచును: చూ, వృత్తము.1.

నదీమాతృకము. సం. వి. ఆ. పుం. ఏటినీళ్లచేత పండెడు పైరుగల దేశము: చూ, దేశము.

నదీసముద్రిన్యాయము. పా. అన్నినదులకు సముద్రుఁడేగతి యనుగీతి. [మద్ది.

నదీసర్జము. సం వి. అ. పుం. ఏఱుమద్ది*: చూ,

నద్ధము. సం. విణ. 1. కట్టఁబడినది: చూ, సితము. 4; 2. పైకెత్తఁబడినది, నిక్కినది (అని కొందఱు) ఉన్నమితము. [వరతర్గి.

నధ్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. టంగువాఱు: చూ,

నన. దే. వి. 1. చిగురు: చూ, విదుర్గిమము; 2. కోరకము: చూ, మొగ్గ. 1; 3. పువ్వు: చూ, సుమము.

ననంద. సం. వి. ఋు. స్త్రీ (రూ-ననాంద-నానంది-నానాంది-ననందిని) మగనితోడఁ బుట్టిన ఆఁడుది, ఆఁడుబిడ్డ. చూ, పదినె.

ననఁబోఁడి. దే. వి.(నన + పోఁడి) 1. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. పువ్వువలె మనోజ్ఞురాలగు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

ననకారు. ద్వ. వి. వైశాఖ వైశాఖ మాసములు, వసంతఋతువు: చూ, మాసద్వయము.

ననసీరు. ద్వ. వి. పూఁదేనె: చూ, మకరందము.

ననయు. దే. అ. క్రి. 1. పుష్పించు. చూ, వికసించు; 2: చూ, పల్లవించు.

నవిలుకాఁడు. దే. వి. పుష్పధన్వుఁడు: చూ, మన్మథుఁడు (ఇట్లు నవింటివాఁడు)

నవిలుకానన్న. దే.వి. నలుప: చూ, బర్హిష్మ 1.

నవిలుతుఁడు. దే. వి: చూ, నవిలుకాఁడు.

నవుఁబొయి. వా. వి. రూ-ననాబ్బాయి-ననుఁ బొయి. చక్కఁగా ఊడుకని బియ్యము, నఱుకుబియ్యము: చూ, బియ్యము.

నవుఁబొయి. దే. వి.—పై.—

నవుఁబొయిపడు. ద్వ. అ. క్రి. నవుఁబొయి యగు. జై. 8. ఆ. 198.

ననుచు. దే. అ. క్రి. 1. పూఁచు: చూ, రూ-ననయు. 1; 2. మొగ్గయెత్తు; 3. చూ, పల్లవించు; 4. అనురాగమొందు; 5: చూ, ముమ్మరించు; 6: చూ, సాగియు; పై. 7. నని పించు.

నవుపు. దే. వి. 1. అనురాగము: చూ, స్నేహము. 1; 2. అతిశయము. పై. 7, ఆ. 161: చూ, పెంచ్చు. 2; 3. ఇంపు: చూ, సౌందర్యము; వా. 4. పెంపు.

నవుపుకత్తె. ద్వ. విణ. 1. ప్రియురాలు: చూ, స్త్రీ; 2: చూ, అంకులాఁడి.

నవుపుకాఁడు. దే. విణ. 1. ప్రియుఁడు: చూ, స్నేహితుఁడు. 1; 2: చూ, విటుఁడు. స్వా. 2, ఆ. 73.

నవుపుపడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, పొత్తుసేయు.

నవ్వు. దే. విణ. కుఱుచ: చూ, హ్రస్వము.

నవ్వూఅు. దే. స. (నాలుగు + నూఅు) (400) చతుర్శతము. కాశీ. 5, ఆ. 192.

నవ్వుకాఁడు. దే. విణ: చూ,రూ-ననుపుకాఁడు.

నవ్వాబ్బాయి. దే. వి: చూ, రూ-ననుఁబాయి.

నవీరు. వా. వి. ఢోలువాద్యవిశేషము: చూ, స్వరము. 2.

నవ్వ. వా. వి. అబ్బి: చూ, శిశువు. [డత్వము.

నపుంసకత్వము. సం, విణ. (ఊబ.): చూ, నపుంసకలింగము. అం: చూ, లింగములు.

నపుంసకుఁడు. సం. వి. అ. న: చూ, షండుఁడు.

నప్త. సం. వి. బు. స్త్రీ. 1. రూ-నప్తి. (కొడుకు కూఁతురు, కూఁతుకూఁతురు): చూ, మనుమరాలు; పుం. 2. పౌత్రుఁడు (కొడుకు కొడుకు): చూ, మనుమఁడు. (దౌహిత్రుఁడు=కూఁతురుకొడుకు); 3. పరిపౌత్రుఁడు; చూ, ముమ్మనుమఁడు.

నప్తి. సం. వి, ఈ. స్త్రీ: చూ, నప్త. 1.

నప్పు. వా. స. క్రి. పచ్చీసులోనగు ఆటలలోని కాయలు నడిపించు.

నఫా. వా. వి. లాభము. (నభాఅనియు)

నభపార్థివుఁడు. సం. వి. అ. పుం. గాలి: చూ, వాయువు

నభము. సం. వి. న్. న. 1. రూ-నభసము-నభస్సు, ఆకాశము చూ,వ్యోమము.1; 2. చూ, స్వర్గము; పుం. 3. శార్వణమాసము: చూ, మాసము. 1; 4. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1; 5 వర్షాకాలము (శార్వణ భాద్రపదములు): చూ, మాసద్వయము; 6. బిసితింతువు: చూ, పద్మము. 1; 7. తమ్మపడికము: చూ, పాతర్పిము. 6; 8: చూ, ముక్కు.

నభసంగమము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పక్షి.

నభస్యము. సం. వి. అ. పుం. భాద్రపదమాసము: చూ, మాసము. [పార్శ్వుఁడు.

నభస్వంతుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, నభ

నభోగజము. సం. వి. అ. పుం: చూ, నభము.4.

నమక. వా. పరితిమంతర్పిమునకును ఆద్యంతములయందు నమశ్శబ్దమున్నందున నమక మనఁబడు చున్నది. "నమస్తే రుద్రమన్యవ ఉతోతఇషవేనమః" ఇత్యాది; (చమకము. —హెచ్చుగ చకార మకారములతోఁగూడిన పార్శ్వనమంతర్పిములుగలది కావున చమకము. "వాజశ్చమే పర్పిసవశ్చమే." ఇత్యా

ది) (రెండును రుదాత్తశ్రేకమందుపయోగింతురు. గనుక చమకముగూడ నిచేట తెలుపఁబడియె). [భుగ్నము. 1

నమనము. సం. వి. అ. న. వంగుట: చూ,

నమలి. వా. వి. కేకి: చూ, మయూరము;

నమలు. దే. స. క్రి. రూ-నములు. తిను: చూ, సాపడు.

నమలుట. వా. వి. భర్త్సనము.

నమశ్శివాయ. పా. పంచాక్షరి: చూ, మంత్రము. 1.

నమసితుఁడు. సం. విణ. రూ-నమస్కృతుఁడు నమస్కరింపఁబడినవాఁడు: చూ, పూజితుఁడు.

నమస్కరించు. సం. స. క్రి: చూ, మ్రొక్కు.

నమస్కారము. సం వి.అ.పుం. 1. చేమోడ్పుట చూ, హణిగలు; అం. 2. పంచోపచారములలో నొకటి: చూ, ఉపచారములు; 3. షోడశోపచారములలో నొకటి: చూ, ఉపచారములు.

నమస్కారసమయము. అం. గ్రహసమయములు 27 లో నొకటి (మంగళమునుబొందును): చూ, గ్రహసమయములు.

నమస్కారి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, సోఁకడుముడుఁగు*. [రము. 1.

నమస్కృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, నమస్కా

నమస్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పూజ: చూ, సపర్య

నమస్వితుఁడు. సం. విణ: చూ, రూ-నమసితుఁడు.

నమస్సు. సం. వి. స్. న: చూ, నమస్కారము. 1.

నమాజు. వా. వి: చూ, నిమాజు. [1, ఆ. 18.

నమించు. సం. స. క్రి: చూ, మ్రొక్కు. శాం.

నమితము. సం. విణ. 1. వంగినది చూ, వక్రిమము; అం. 2: చూ, చుంబనములు.

నమిలి. దే. వి: చూ, రూ-నమలి.

నముగాములు. వా. వి: చూ, మేలుకీళ్లు.

నముచిసూదనుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. ఇంద్రుఁడు: చూ, వేలుపు.

నములు. దే. అ. క్రి. చూ, రూ-నమలు.

నమూదు. వా. వి: చూ, రూ-నమోదు.

నమూనా. వా. వి. మాదిరి రూ-నమోనా.

నమేరువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, సుగపాన్న*: (దీనికి దోహదము హసితము).

నమోజు. వా. వి. పేరుచేర్పుట.

నమోదు. వా. వి.—పై.—

నమోనా. వా. వి: చూ, రూ-నమూనా.

నమ్మకము. దే వి: చూ, విశ్వాసము.

నమ్మదుంప. దే. వి: చూ, సుపుష్పము.

నమ్మలు. వా. వి. బ. వీఁపుమీఁదఁజేయు నఖక్షతములు: చూ, నఖక్షతములు.

నమ్మి. దే. వి. 1: చూ, నమ్మదుంప*; 2. రూ-నెమ్మి: చూ, నమలి.

నమ్మిక. దే. వి: చూ, రూ-నమ్మకము.

నమ్మిగ. దే. వి —పై.—భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 315. [హితుఁడు. 1.

నమ్మినవాఁడు. వా. పి. ఆప్తుఁడు: చూ, స్నే

నమ్ము. దే. స. క్రి: చూ, విశ్వసించు.

నమ్మువాఁడు. వా. వి. చూ, నమ్మినవాఁడు.

నమ్రిమగు. మి. అ. క్రి. చూ, వంగు.

నమ్రిము. సం. విణ: చూ, నమితము. 1.

నయ. దే. వి: చూ, సౌందర్యము.

నయగారము. దే. వి. (నయము + కారము) 1. మృదుత్వము. స్వా. 1, ఆ. 135: చూ, సుకుమారము; 2. మృదువచనము: చూ, శబ్దము. 2; 3. కపటము: చూ, వ్యాజము. 1; 4. అనుకూలము: చూ, స్నేహము. 1.

నయగారి. దే. విణ. (నయగారము + ఇ) 1. మృదుత్వముగలవాఁడు; 2. మృదువచనముగలవాఁడు.

నయనము. సం. వి. అ. న. 1. కన్ను: చూ, లోచనము; 2: చూ, పొందింపు.

నయపుపారుపు. ఆం: చూ, ఉపవీతములు.

నయము. సం. వి. అ. పుం. 1. నీతి: చూ, సత్యము.1; 2: చూ,నయనము. 2; 3. జోడ మునందలి భేదము: చూ, న్యపహారము. 4; దే. వి. (1): చూ, లాభము; (2) మనుపు. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 110: చూ, స్నిగ్ధ ము. 2; (3) మృదుత్వము. నిర్వ. 8, ఆ. 36 చూ, నయగారము. 1: (4): చూ, సౌందర్యము; విగ. (5) పెలతక్కువ: చూ, వెల. 1; (6) మనుపైనది: చూ, స్నిగ్ధము.2; (7) మేలైనది: చూ, శైత్యము;(8) మృదు వైనది: చూ, సాంద్రము. 3; (9) అంద మైనది: చూ, సౌందర్యము; చా. (10) వ్యాధి తగ్గుచున్నదనెడు సూచన. "వాని జ్వరము నిన్నటికంటె నయము"; (11) సమ స్తశాస్త్రములలోను పాండిత్యమును కొద్ది కొద్దిగా యొకనికిమించి యొకడు సంపా దించినాడనెడు సూచన. (పరితివిషయము నందును "నయము" అను శబ్దము ఉపయో గింపఁబడును.) "వానికంటె వీడు చేదువు సంధ్యలలో నయము." [పించే.

నయించే. సం. స. క్రి. పొందించే: చూ, ప్రా నర. దే. వి. 1. (రూ-నరపు-నరుపు-నెరపు): చూ, పలితము. 1; 2. ముదిమిచే తెల్లఁబా టినవెండ్రుక: చూ, వెండ్రుక. 1.

నరకఁడు. పై. విణ.=నరకగ-నారంగ.దుష్టుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2. [విష్ణువు. 1.

నరకజిత్తు. సం. వి. త్. పుం. వెన్నుఁడు: చూ,

నరకమనుభవించే జాతకుఁడు పా. ఁ. శనిపం చమమందుండి రాహువుతోగలిసి ద్వాదశ మున నున్నను, 2. లగ్నాధిపతి పష్ఠమమం దుండి అష్టమమున బుధరాహువులుండి ద్వా దశమున శనియున్నను, 3. అంగారకుఁడు ద్వాదశమందును లగ్నాధిపతిరాహువుతో కలిసి యష్టమమున నుండుశపుడును నరక ము కలుగును.

నరకము. సం. వి. అ. పుం. రూ-నాగకము. (పాపిష్ఠులను తనసమీపమునుబొందించేసది) కుజము, దుర్గతి, నిరయము: చూ, నరక ములు.

నరకములు. ఆం. తామిసర్రిము, లోహా శంకువు, మహానిరయము, శల్మలి-శాల్మలి, రౌరవము, కుంభలము, పూతిమృత్తికము, కాలసూత్రి ము, సంఘాతము, లోహితోదము, సవిషము, సంపర్రిపాతనము, మహానరకము, కాకోల ము, సంజీవనము, మహాపథము, అవీచి, అం ధతామిసర్రిము, కుంభీపాకము, అసిపత్రర్రిము-అసిపత్రివనము, తపనము-తాపనము-(21). ఇవిగాక మఱికొన్ని నరకములు.—అంబరీ షము, బుుజీషము, కరాళము, కల్మషము, కుట్మలము, కేనాగము, ఘనవాతము, ఘ నోదధి, తప్తకుంభము, తప్తపాషాణకుండ ము, తప్తవాలుకము, తైప్త శూర్మికుండ ము, తప్తసురాకుండము, తమసము, దుర్గతి పరితాపము, మహారౌరవము, సంహారము. (మిగతావానికి "సంహారము 2" చూడుము.)

నరకములు. వానిని అనుభవించువారు. పా. ఁ. రౌరవము (కూటసాక్షి,పత్నీపతి, అసత్య వాది, భూర్ణిహంత, గురుహంత, గోఘ్నుఁ డు, ఉచ్ఛ్వాసనిరోధకుఁడును); 2. శూకర ము (సురాపానము, బర్రిహ్మహత్య, బంగారు దొంగిలుట మొ. చేయువారును); 3. తప్త లోహము (స్తర్రీయులను, వైశ్యులను, రాజ భటులను వధించువాఁడును, సోదరితో సంగ మించువాఁడును, గురు తల్ప గుఁడును); 4.మహాజ్వాలము(కోడలినిగాని, కుమార్తెను

గాని కూడువాఁడు); ౫. శబలము (పర దూషకుఁడు, గురునసమానించే వాఁడు, వేదమును దూషించేవాఁడు, వేదవికియుఁడు, భాందకారి స్త్రీనిఁ బొందు వాఁడు); ౬. విమోహము (మర్యాద హీనుఁడు, చోరుఁడు); ౭. కృమి భక్ష్యము (దేవ, బ్రాహ్మణ, పితరులను ద్వేషించేవాఁడు); ౮. కృమిశము (దుష్టులనాశించియాగాదులు చేయువాఁడు); ౯. లాలాభక్ష్యము (పితృ దేవతలను, దేవతలను, అతిథులను సత్కరింపక భుజించెడువాఁడు); ౧౦. విళసనము (శరకర్త, వేధకుఁడు, రంధ్రాన్వేషకుఁడు, ఖడ్గాది యుద్ధ సాధనము చేయువాఁడు); ౧౧. అధోముఖము. (పట్టరాని దానమును పట్టువాఁడు, అనర్హులచే యాగములు చేయించేవాఁడు, తెలియకయే జ్యోతిశ్శాస్త్రము నెఱిగినట్లు నటించేవాఁడు); ౧౨. కృమి పూయము. (ఒంటరిగా తినువాఁడు, లక్ష-పాదరసము-మాంసము- ఉప్పు - నువ్వులు అమ్మెడు బ్రాహ్మణుఁడు); ౧౩. రుధిరాంధము. (నాటకమువలన జీవించేవాఁడు, చేఁపలఁ బట్టువాఁడు, కుండలయందన్నము తినువాఁడు, విషముపెట్టువాఁడు, కుట్టుపనివాఁడు, తనభార్య స్వభిచారమువలన జీవించేవాఁడు, పర్వములయందు స్త్రీలతో సంగమించేవాఁడు, ఇండ్లకు నిప్పుపెట్టువాఁడు, మిత్రద్రోహుఁడు, శకునములు చెప్పువాఁడు, గ్రామపురోహితుఁడు); ౧౪. వైతరణి. (కల్లమ్మువాఁడు, గ్రామములను నాశనము చేయువాఁడు, తేనెపట్టులను దీయువాఁడు); ౧౫. కృచ్ఛ్రము. (రేతఃపానము చేయువాఁడు, మర్యాదను భేదించి వర్తించేవాఁడు, శౌచ్యములేనివాఁడు, మోసముచే జీవించేవాఁడు); ౧౬. అసిపత్రవనము. (అనవసరముగాఁ జెట్లను నఱకు వాఁడు); ౧౭. వహ్ని జ్వాలము (గొల్లెలమందను బెంచెడునాఁడు, వేఁటకాఁడు); ౧౮. సందంశము. (వ్రతలోపము చేయువాఁడు, స్వాశ్రిమ భ్రష్టుఁడు); ౧౯. శ్వభోజనము (పగటివేళను, స్వప్నముల యందును రేతస్ఖలనము గావించే బ్రహ్మచారియు, పుత్రులచేఁజది విఁపఁబడు తండ్రులును); (మిగతవిచరములకు "సంహారము. 2." చూడుము)

నరకాంతకుఁడు. సం. వి. అ. పుం కృష్ణుఁడు: చూ, కృష్ణపు. 1.

నరకాసురవ్యాయోగము అం.(ఈగ్రంథమునపథర్మసూచకర్త): చూ, కాప్యనాటకములు.

నరకాసుఁడు. సం. వి. అ. పుం. చూ, నుహీతుఁడు [చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

నరకుఁడు సం. వి. అ పుం. ఒకయసురుఁడు: నగర. దే. వి. మడ్డువు, గిడిగి: చూ, వీణె.

నరగజేము. దే. వి.—పై.—

నరగతి అం: చూ, గతులు. [రాజో. 1.

నరపాలుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రాజు: చూ, నరపు దే. వి: చూ, నర. 1.

నరభూమి. అం: చూ, ఇలావృతము.

నరము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, రామకర్ప్పరము; దే. వి. (1). నాడి: చూ, సిర. 1.

నరయు. దే. అ. క్రి. ముదిమిచే వెండ్రుకలు తెల్లపగు: రూ-నరియు, ఊరియు.

నరవ. దే. వి. అరణ: చూ, మార్గము. 1.

నరవాహనుఁడు. సం. వి అ. పుం. కుబేరుఁడు: చూ, శ్రీనుఁడు. [2. చూ, సింగఁడు. 1.

నరసింగఁడు. వై. వి.=నరసింహ. కళా. 1, అ.

నరసింగము. వై. వి. 1.=—పై.—; 2: చూ, నృసింహాస్త్రము, నారసింహాస్త్రము. [—పై.—

నరసింహము. సం. వి. అ. పుం.=నరసింగము.

నరాజి. దే. వి. (రూ-నరాజీ-వారాజి-నారాజీ) కత్తి: చూ, రిష్టి. 2.

నరాజి. దే. వి: చూ,రూ-నరాజి. [యణుఁడు.
నరాయణుఁడు. సం.వి అ పుం· చూ,రూ-నారా
నరిగె దే. వి. ఒకగడకము గొల్లెరంగు
నరికి. దే. వి. గుండెయబ్బగపు పశుగోగము: చూ, పశుగోగము
నరియఁడు. దే. వి. నక్క... ఊ, రా. 6, ఆ. 235: చూ, నృగాలము
నరియు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-నరయు.
నరుఁడు. సం. వి. అ పుం. రూ-నారుఁడు 1 చూ, మనుష్యుఁడు; 2. అర్జునుఁడు· చూ, విజయుఁడు 1; 3. ఒకబుషి· చూ, ముని 1
నరుకు. చూ, రూ-నఱుకు
నరుజొ. దే. వి చీమలచొల్పు
నరుపు దే వి చూ, రూ-నర. 1.
నరులుగననిపెద్దలు. మి. వి. బ. చూ, వేలుపు సాం. దే. 18.
నరేంద్రుఁడు. సం వి అ పుం 1 చూ. రా. మా. 1; 2 చూ, వ్యాళ్థగార్హిం
నర్కాటము. పా. (తోకలికాకము) ఒక్కొక్క పాదమున న-జ-భ-జ-జ-సగణములు గలిగి 11వ యింట యతిగలిగి సప్తదళ ఛందస్సు నందుఁబుట్టిన వృత్తము చూ, వృత్తము. 1
నర్కాటము. సం. వి. అ. న. మేకపోతు చూ, మేషము. 1. [నటనము 1
నర్తకము. సం. వి. అ. న:=నాటకము. చూ,
నర్తకి. సం. వి ఈ. స్త్రీ 1. ఆటకత్తె చూ, శైలూషి; 2. ఆఁడేసుఁగు· చూ, హస్తి 3.గుగ్గుగుత్తిక *: చూ, రాజార్హము
నర్తకుఁడు. సం. వి. అ పుం 1 =నట్టువు (ఆట చేఁపించువాఁడు): చూ, శైలూషుఁడు, 2· చూ, వ్యాళ్థగార్హి, పిణ. 3. ఆఁడేడువాఁడు. చూ, శైలూషుఁడు.
నర్తనశిరీషము. సం. వి. అ పుం. నెమలి చూ, మయూరము.
నర్తనము. సం. వి. ఆ. న: చూ, నటనము. 1.
నర్తనశాల. స.ద. వి. ఆ. స్త్రీ. ఆటపట్టు· చూ, సదనము. 1
నర్తించు. సం. అ. క్రి: చూ, మలపుగొను.
నర్తిల్లు. సం. అ. క్రి.—పై.—
నర్మద. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, నది.
నర్మదుఁడు. సం. వి. అ. పుం. నర్మసచివుఁడు.
నర్మము సం వి. న్. న: చూ, పరిహాసము.
నర్మసఖుఁడు అం. (విదూషకుఁడు సూత్రధారునికి నర్మసఖుఁడనం బడును).
నర్మిలి. దే. వి: చూ, వాంఛ విజ 3, ఆ. 127.
నర్సిపర బార్హస్పత్యులు. అం ఘూర్జర బార్హస్పత్యులలో నొకతెగవారు ఋగ్వేదులు-శుక్ల యజుర్వేదసూత్రులు- కృష్ణయజుర్వేదులు నైకృష్ణదేవాలయములందు పూజారులయుండురు. పల్లభాచార్య సంప్రదాయము వారు ఈతెగ ఋగ్వేదులు యజుర్వేదులు సామవేదులునై యున్నారు రాజసిపుల, ధర్మప్రచార సంస్థాపకపు రాజులపు గురువులు: చూ, ఘూర్జర బార్హస్పత్యులు (చూ, బార్హస్పత్యులు) [భార. కోర్ప. 1, ఆ. 174.)
నఱుకు: చూ, రూ-నఱుకు. (ఖండించేటకు.—
నఱుకుడు దే. వి: చూ, రూ-నఱుకు జై. 8, ఆ. 119. [ఉ, రా 4, ఆ. 292.
నఱుకుడుపడు. ద్వ. ఆ. క్రి చూ, ప్రక్కవాఱు.
నఱుకువాఁడు. వా. వి· చూ, హింసకుఁడు.
నఱువ. దే. :: చూ, రూ-అఱువ. భార. విరా. 1, ఆ. 101
నఱుకు. దే. వి. 1. దెబ్బ. రూ-నరుకు-నఱుకు: చూ, హతి; స. క్రి. 2. ఖండించు.రూ-నరుకు-నఱుకు.భాగ.6,స్క.ం. 370:చూ, సెలగు.
నఱుకుడు. దే. వి: చూ, రూ-నఱుకు, 1.
నఱు(రు)కుడుపరువడి. అం: చూ, విసరులు. (రూ-నఱుకుపరువడి.)

నఱుకుబియ్యము. దే. వి: చూ, ననుఁబ్బాయి
నఱుకులాడు. దే. స. క్రి. నఱుకుకొను.
నఱుకులు. అం. మల్లశాస్త్రములోనివి.-లోపలి
నఱుకు, గుజ్జెదుముకు, చోరణనఱుకు (3)
నఱుక్కు. దే వి. దిగులుపడుట యందగు నను
కరణము. చూ, హూహూ
నఱుజో. దే. వి. అణువు అచ్చ కిష్కిం, కాం,
105: చూ, స్వల్పము.
నఱుమాడు. దే. స క్రి. చూ, పాడిసేయు.
భార. భీష్మ. 2, ఆ. 237
నఱుము. దే. వి. 1: చూ, సురుము; స. క్రి
2: చూ, నఱుమాడు. భార. ద్రోణ. 3, ఆ.
210
నట్ట. దే. వి. 1. పర్యాసముచేత నిగుకఁదగిన
యావు: చూ, ధేనువు; 2. పర్యాసముచేఁ
బండిలోనగువానికి పూన్పఁదగినయెద్దు: చూ,
వృషభము. 1.
నల. అం. 1: చూ, రూ-నళి; సై వీణ (1)=
సైల్య-నీల: చూ, రూ-నల్ల. 1; (2) (రూ-
నలి) నలుసు: చూ, పట్టెగడ్డి. (ఎండుకసవు)
నలఁక. దే. వి. రూ-నలఁకువ. 1. వ్యాధి: చూ,
రోగము. 1; 2: చూ, శ్రమము; 3 బాధ:
చూ, శోకము; 4. అత్యంత సూక్ష్మవస్తువు:
చూ, రేణువు. 1.
నలఁకువ. దే. వి.—సై.—
నలఁగు. దే. అ. క్రి. 1. నలియగు: చూ, సది
మదిమగు; 2: చూ, పీడితమగు. ఉ, హరి.
5, ఆ. 130; 3: చూ, నశించు; 4 శ్రమ
పడు. కళా. 4, ఆ. 93: చూ, వేసరు. 2.
నలఁగుడు. దే. వి. 1: చూ, పీడనము; 2: చూ,
శ్రమము.
నలఁగుడుపడు. దే. అ. క్రి: చూ, పీడితమగు.
నలఁగుడుపెట్టు. దే. స. క్రి: చూ, పీడించు
ఉ, రా. 5, ఆ. 197.
నలఁచు. దే చేర్చి నాఁగఁజేయు, రాఘ. 2, ఆ 99.
నలకూబరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. కుబేరుని
కొడుకు: చూ, పుత్రుఁడు. 1.
నలగము అం. (న+లగ) "గరుడహయా": చూ, ఉపగణములు.
నలదము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, పట్టివేరు;
2. పూఁదేనె: చూ, మకరందము.
నలపుట వా. వి: చూ, పీడనము.
నల్లై వా. వి: చూ, రూ-నలుబది. (40)
నలము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, రూ-నడము;
2: చూ, నళివము. 1; అం. 3. (న+ల)
"నరహరి": చూ, ఉపగణములు.
నలమేనికోర. ద్వ. వి కృష్ణుఁడు: చూ, కృష్ణుఁడు 1
నలలము అం (న+లల) "కరికరది": చూ,
ఉపగణములు.
నలి. సం. వి ఈ స్త్రీ. 1 గుర్వగుర్వక్షర
చూ, రాగాగ్ర్యము; నే వి. (1) చూ,
రేణువు. 1; (2) చూ, వాలుక 1; (3) చూ,
సురుము; వీణ. (4) నలఁగినది స్త్రీ 1, ఆ.
37) నలినలి విజ 1, ఆ 104) (5). సన్న
ము. లక్ష్మీ 2, ఆ 85: చూ, సూక్ష్మము.
4; దగ్గి (6) అత్యంతము: చూ, మజీమజీ;
దగ్గి. క్రి. వీణ (7) యోగ్యముగా. భార.
ఆర. 7, ఆ. 333
నలికండ్లపాము. దే. వి. నలికీఁమే చూ, సర్పము.
నలికము. దే. వి. సన్నఁడనము [చూ, సర్పము.
నలికి. దే. వి. (రూ-నలికిలి-నల్లిక-నలికీఁమే):
నలికిలి. దే. వి.—సై.—
నలికీఁమే దే. వి.—సై.—
నలిగులి. దే. వి. నిక్కి-లినలఁగినది: గజిబిజి,
నజ్జు. [శీర్ణము. 2.
నలిగొట్టు. దే. వీణ. సన్నమగునది: చూ,
నలితిండి. దే. వి: చూ, చిఱుతిండి.
నలితిండికాఁడు. వా. వి: చూ, సోమరి.

నలినము. సం. వి. అ. న. (రూ-నళీనము-నళము-నళికము-నాళికము-నాళీకము). 1. తామర: చూ, పద్మము. 1; 2. నీరు: చూ, సలిలము.

నలిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, నళినము 1; 2. తామరకొలను: చూ, సరస్సు. 1; 3. తామరతీగ: చూ, పద్మము. 1, 4 తామరతంపర చూ, పద్మము. 1; 5. మిస్సెన్ను చూ, సది; పా. 6 ఒకానొక వృత్తము ఒక్కొక్కపాదములో స-స-స-ం-స గణములు గలిగి పదింటి యక్షరాల పంచదశ ఛందస్సునందుఁబుట్టిన వృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.

నలినీపద్మకోశము. అం: చూ, వృత్తహస్తములు

నలినేక్షణుఁడు. సం. వి. అ. పుం. నెన్నులవాఁడు: చూ, విష్ణువు. 1. [హరి 3, ఆ. 80

నలియు. దే. అ క్రి. చూ, నలఁగు 1. ఈ,

నలు. దే. స సృష్టియందు హల్లుపరమగునో నాలుగునకాదేశముగా వచ్చును. "నలుగడ-నలుమూల" మొ. (నాలుగు.).

నలుఁగు వా పి: చూ, నలుఁగుఁబిండి భార విరా 2, ఆ. 22; దే. అ. క్రి. 2: చూ, రూ-నలఁగు 1. [2. చూ, పీడనము.

నలుఁగుడు. దే. వి. 1: చూ, నలుగుఁబిండి;

నలుఁగుఁబిండి. వా. వి. సున్ని: చూ, సాదము(1)

నలుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. నలమహారాజు: చూ, రాజు. 1; 2. ఒకకోతి: చూ, వానరము; 3. పితృదేవత: చూ, యముఁడు.

నలుకువ. దే. వి. 1: చూ, నలఁక. 1, 2. చూ, నలఁక. 3.

నలుగు. వా. వి: చూ, రూ-నలుఁగు. 1.

నలుగురినోళ్లలోఁబడుట. జా. అల్లరిపాలగుట, అపకీర్తినిఁబొందుట. "పసులఁగాచేమేలు గునోళ్లలోఁబడ్డ గుఱుసుపోవ" (శ్రీనివాసవిలాసము).

నలుగురు. దే స నాలుగునకు మహన్మహత్యర్థక బహువచనాంతాదేశము: రూ-నలువురు-నల్గురు-నల్వురు. [చతురము. 3—4.

నలుచేవిరము. వా. వి. రూ-నల్చదిగము: చూ, నలుచే. దే. పేర్ని. నలియఁజేయు: నలుపు.

నలుతుము. ద్వ. వి. (నాలుగు + తూము) చతురాఢకి: రూ-నల్తుము.

నలుపగు. వా.అ.క్రి కఁదు: చూ, సందడించే.

నలుపలము. ద్వ. వి. చతుఃసలము: రూ-నల్ప, లము

నలుపు. నై. వి.=నైల్య-నీల. రూ-నల్ల-నల్లన. 1. నీలవర్ణము: చూ, వర్ణము. 6; విణ 2 నీలవర్ణముగలది. నై. 8, ఆ. 184 చూ, వర్ణము. 6; పేర్ని. 3: చూ, నలుచే

నలుపుయెఱ్ఱిచెఱకు. ద్వ. వి. ఒకరకము చెఱకు *. చూ, రసాలము. 3. [ముఁడు.

నలుపుగించెముదాల్పు. ద్వ. వి: చూ, బలరా

నలుపుపాఱు. వా. అ. క్రి. చూ, కాటుకకట్టు.

నలుబది. దే. స. (40): రూ-నల్వై-నలుపది-నల్బది-నల్వది [బ్రహ్మ 1.

నలువ. ద్వి వి (నాలుగు + వా): చూ,

నలువంగుర్వి ద్వ. స. నలువదిమంది (నలువదికి మహన్మహత్యర్థక రూపము.)

నలువతేజి. వా. వి: చూ, హంస. [బది.

నలువది. ద్వ. స. (నాలుగు + పది): చూ, నలు

నలువరాణి. నై. వి: రూ నల్వరాణి. బ్రహ్మ భార్య: చూ, సరస్వతి.

నలువు. దే. వి. 1. ఒప్పిదము, మంజులము: చూ, హృద్యము; 2. సొగసు. చూ, సౌందర్యము; 3: చూ, సామర్థ్యము. స్వా. 4, ఆ. 37; 4. క్రమము: చూ, విధము. 1; విణ. 5. ఒప్పిదమైనది: చూ, శ్రీమంత. 2. (హృద్యము)

నలువురు. దే. స: చూ, రూ-నలుగురు

నలుసాల. ద్వ. వి. (నాలుగు + సాల) చేట్టు-

కొల్లారు: చూ, సదనము. 1.

నలుసంత. ద్వ. వి. నలి: చూ, రేణువు. 1.

నలుసు. దే. వి.—పై.—

నలోదయము. ఆం. (ఈగర్భసుకవి కాళిదాసుకర్త): చూ, కావ్యనాటకములు.

నల్గురు. దే. స: చూ, రూ-నలుగురు.

నల్పదిరిము. పె వి. చూ, రూ-నలుచేవరము.

నల్మిగ. వా. స: చూ, ఇరాఱు. ఆం, పదా. నర. 124.

నల్లుసు. ద్వ. వి: చూ, రూ-నలుతుము.

నల్పలము. ద్వ వి: చూ, రూ-నలుపలము.

నల్బది. దే స. చూ, రూ-నలుబది.

నల్లాముదేవర. ద్వ. వి: చూ, నలువ.

నల్ల. పై. వి.=నైల్య. నీలఃి 1: చూ, రూ-నలుపు. 1. భార. ఆది. 2, ఆ. 32; 2: చూ, బొగ్గు. జై. 3, ఆ. 74; విణ. 3.=నైల్య. నీలఃి: చూ, నలుపు. 2; దే. వి. 4 చూ, రక్తము. అచ్చ. సుం, కాం. 105.

నల్లఁబాలు. వా. ఆ. కి్రి: చూ, సందడించు.

నల్లదవము. పై. వి: చూ, చోమనచోయ.

నల్లఅగలు. వా. వి. 1. అగరువు. చూ, రాళ్ళర్ప్పము; 2: చూ, టాపుపువ్వు.

నల్లఉమ్మెత్త. దే. వి. ఒకరకము ఉమ్మెత్త * (దీనిగింజలు నిమ్మపండ్లరసములో ఒకరోజు నానవేసి యెండించుటయే శుద్ధి): చూ, హలాపుష్పము.

నల్లక. దే. వి: చూ, సురభి.

నల్లకంద. పై. వి. ఒకకంద*: చూ, సూరణము.

నల్లకచోరము. పై వి. చోరము *: చూ, రాజార్ప్పము. [చూ, పద్మము. 1.

నల్లకలువ. పై. వి. రూ-నల్లగలువ_నల్లగల్వ:

నల్లగగ్గెర. ద్వ. వి: చూ, పర్ణాసము. *

నల్లగఱక. ద్వ. వి. పచ్చిక: చూ, హరిత (చూ, తృణము. 1.)

నల్లగలిచేరు. ద్వ. వి: చూ, వర్షకేతువు *.

నల్లగింజెన. ద్వ.వి. నల్లదింజెన.(సం. ప).—నీలపుచ్చ *.

నల్లగినియ. పై. వి: చూ, శిరీషపత్రి*.

నల్లగినియ. పై. వి: చూ, పుకనాసము. 1.*

నల్లగుఁడె. ద్వ. వి:్చూ, యకృత్తు.

నల్లగురిగింజ. ద్వ. వి: చూ, శ్వేతపాకి. *

నల్లగుట్టము. పై. వి. నీలాళ్వము:చూ,హయము.

నల్లగూబ. ద్వ. వి. కృతమాలకము: చూ, సకినంపుఁబుల్లుఁగు. [మొగబీర.

నల్లగొలిమిడి. ద్వ. వి. నీలదూర్వ *: చూ,

నల్లగోరఁట పై. వి: చూ, మహాసహ.*

నల్లగుర్జిల్లు. ద్వ. వి. కనీనిక: చూ, లోచనము.

నల్లగోర్లిలుసట్టి కెంకి. ద్వ. వి: చూ, మూలపోఁడు. వేం. ఆం. 4.

నల్లచీమ. ద్వ. వి. ఒకానొకచీమ:చూ, పిపీలిక.

నల్లచెన్నంగులు. ద్వ. వి. బ చూ, ధాన్యము.

నల్లచెఱుకు. ద్వ. వి: చూ, రసాలము. 3. *

నల్లచేమ. ద్వ. వి: చూ, శకుటుఁ.*

నల్లచ్చిగాఁడు. ద్వ. వి. (నల్ల + లచ్చేనము + కాఁడు) 1: చూ, ఏటిరింత, 2 ఒకానొక పక్షి: చూ, పక్షి.

నల్లజీడి. ద్వ. వి: చూ, భల్లాతకము*.

నల్లజిలకట్ట. పై. వి. రూ-నల్లజిలకట్ట*: చూ, నుపవి. 2. [సర్పము.

నల్లజెట్టి. ద్వ. వి. ఒకరకముజెట్టి : చూ,

నల్లతీఁగ. పై. వి. కమ్మెరాపుతీఁగ: చూ, సురలి*. [స్కార్జకము*.

నల్లతుమ్మి. ద్వ. వి. కాకితుమ్మికి*: చూ,

నల్లతుమ్మి. ద్వ. వి: చూ, పిట్టుబెరము.*

నల్లతెగడ. పై. వి: చూ, సర్వానుభూతి*.

నల్లతేలు. ద్వ. వి: చూ, ఎనుపతేలు.

నల్లతాఁచే ద్వ. వి. (రూ- నల్లఁదాఁచే) కృష్ణసర్పము: చూ, సర్పము.

నల్లదాసరిగాఁడు. ద్వ. వి: చూ, తాఁబేలు.
నల్లనెరిసెనము. నై. వి. ఇరుగుడు*: చూ, శింశుప
నల్లదింటెన. ద్వ. వి: చూ, నల్లగింటెన*.
నల్లనోమ. ద్వ. వి. తీక్ష్ణతుండము: చూ, మళ
కము. 1. [బుడ్డపిడుఁదు
నల్లనాగుడు. దే. వి. రూ-నల్లఁదావుడు: చూ,
నల్లనాగువుడు. దే. వి. 1.—పై—అచ్చ. ఆర,
కాం 12; 2 రక్క-సుఁడు: చూ, రాక్ష
సుఁడు. 1. [ఆం. సం. దే. 20.
నల్లనాగువాఁడు. ద్వ. వి: చూ, మూలస్థుఁడు,
నల్లన. నై. వి = నైల్య-నీల: చూ, నగ్గము. 6
నల్లనగు. వా. అ. క్రి: చూ, నలుపగు.
నల్లనయ్య. నై. వి. 1. వెన్నుఁడు: చూ, విష్ణువు
1; 2. కృష్ణుఁడు:—పై—; 3. తోమటి.
సాంబ. మా. 2: చూ, నైష్యఁడు; విణ.
4. నల్లనివాఁడు: చూ, అసితుఁడు. 2.
నల్లనయ్యరవాలు. ద్వ. వి. గరుడుఁడు. సాంబ.
దే. 15: చూ, హరివాహనుఁడు.
నల్లనియాఁగ. వా. వి: చూ, మక్షిక.
నల్లనివాఁడు. ద్వ. వి: కట్టే. (సం. ప).—
కాలుఁడు.
నల్లనేల. ద్వ. వి. కృష్ణభూమి: చూ, భూమి.1.
నల్లనేలగుమ్ముడు. స్త్రీ. వి. పొలగుమ్ముడు*.
చూ, మహాఫలము.
నల్లనైరుపగేస్తు ద్వ. వి: చూ, శివుఁడు.
నల్లపిచ్చుక. ద్వ. వి. పోతకి: చూ, పిచ్చుక.
నల్లపులుగుడు. ద్వ. వి. కృష్ణకాంభోజి*: చూ,
వాతంగిని.
నల్లపూస. ద్వ. వి. నల్లనిగాజోపూస.
నల్లపెసలు. ద్వ. వి. బ. శింబికము: చూ, పెసర.
నల్లబుడములు. ద్వ. వి. బ: చూ, ధాన్యము.
నల్లబుడుసర. ద్వ. వి: చూ, వాయసి*.
నల్లమందు. ద్వ. వి. ఆఫిని. (సం. ప) —అహి
నము, అహిఫేనము.(దీనికి విరుగుడు ఎట్లా
పిన్ అను ఇంగ్లీషుమందు) (శుద్ధి.—నేతిలో
నొకదినముర్దించినశుద్ధి)
నల్లమందుపాలు. ద్వ. వి. ఆఫినిపాలు.
నల్లమడుఁగు. ద్వ. వి. మిక్కిలిలోతుగల
మడుగు: చూ, నగస్సు. 1.
నల్లమగింగ ద్వ. వి: చూ, శ్వసనము*.
నల్లమద్ది ద్వ. వి: చూ, ఇనుమద్ది*.
నల్లమట్టి ద్వ. వి: చూ, కర్మజము. 2.
నల్లమామిడి. ద్వ. వి: చూ, చూమిడి*.
నల్లయారెలు. ద్వ. వి. బ చూ, ధాన్యము.
నల్లయతివస. ద్వ. వి: చూ, విష*.
నల్లయిరుగుడు. ద్వ. వి: చూ, శింశుప*.
నల్లయుప్పి ద్వ. వి: చూ, లవణి.*. [పుష్పము.
నల్లయుమ్మెత్త. నై. వి. హేమికి*: చూ, హలా
నల్లయుంగగ ద్వ. వి చూ, పుంజో.
నల్లగంటి. ద్వ. వి: చూ, రంగ. 2.*
నల్లరాయి ద్వ. వి నీలమణి: చూ, రత్నము 1.
నల్లవంగ. నై. వి. నీటివంగ *: చూ, వంగ.
నల్లవడు. నై అ. క్రి: చూ, సందడించే.
నల్లవలువదాల్పు. ద్వ. వి: చూ, బలరాముఁడు.
నల్లవసన. నై. వి. ఉగర్భి *: చూ, విష.
నల్లవావిలి. ద్వ. వి. శేఫాలిక *: చూ, వావిలి.
నల్లవిష్ణుకాంత. మి. వి. స్థూలపుష్పి *: చూ,
విష్ణుకాంత. [వేణువు.
నల్లవెదురు. నై. వి. కృష్ణసారకము *: చూ,
నల్లవో. దే. అవ్య. రూ—నల్లవో. ద్రౌ. భార.
విరా. 3, ఆ. 93: చూ, సంతాపము.
నల్లవో. దే. అవ్య.—పై.—
నల్లనుగంధిపాల. మి. వి: చూ, శారిబ *.
నల్లానలు. ద్వ. వి. బ: చూ, కర్షపము.
నల్లి. దే. వి. (నల్ల + ఇ): చూ, మత్కుణము.
నల్లిండ్లు. ద్వ. వి. బ. (నల్ల + ఇండ్లు) బాహ్మ
ణులపల్లె, అగ్రహారము. భార. సభా. 3,
ఆ. 121: చూ, దేశము.

నల్లిక. దే. వి. రూ-నలికిరి: చూ, సర్పము.
నల్లికనరము. వా. వి: చూ, బక్క-వాఁడు.
నల్లెలె. దే. వి. జేన: చూ, వితస్తి.
నల్లెడు దే. వి. జిల్లెడు: చూ, మూఁ. 1.
నల్లెరు. దే. వి.రూ-నల్లేరు*: చూ, హస్తిపండి
నల్లేరు. దే. ఇ —పై—
నల్లేరుపైబండి సా. విరిచ్యంతరము, సులువు "నల్లేరుపై బండినడకమాకు" (నానారాజ సంవర్ధనము)
నల్వజోక్కి. ద్వ. వి: చూ,హంస. పే. ఆం. 97
నల్వాది. ద్వ. స: చూ, రూ-నలువది.
నల్వాను సం. వి. ఆ. పుం. ననూ్నఱుమూరల దూరము.
నల్వారాణి వై వి. చూ, రూ-నలువరాణి.
నల్వూరు. దే. స: చూ, రూ-నలుఖురు
నవ. సం. స. 1. తొమ్మిది చూ, ముమ్మూ్రడు; దే. వి. (1) దురద: చూ, విదర్చిక.
నవఁత. దే. వి 1. త్రుయను: చూ, గోగను.1, 2. నవయుట; 3. దుఃఖము: చూ, శోకము
నవకము. సం. వి. ఆ. స. 1: చూ, తొమ్మిది; దే. వి. (1) మృదుత్వము: చూ, సుకుమారము. [రిము.
నవక్షారము. సం. వి. ఆ. పుం.=చూ, నవాసా
నవఖండములు. ఆం. 1: చూ, ఖండములు. 4; 2 ధరిత, హేమకూట, నైషధ, ఇలావృత, నీల, శ్వేత, కురు, భద్రాశ్వ, కేతుమాల. (ఇవే నవపర్వములు.)
నవగోజే దే. వి. పెద్దడేరా: చూ, సదనము. 1
నవగ్రహములు. అం: చూ, గ్రహములు
నవటాకు. వా. వి అరసోల, 1/8 సేరు, పది రూపాయలఎత్తు.
నవతి సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, తొంబది.
నవదళము. సం. వి. ఆ. న: చూ, సంపత్తిక.
నవదవ్యములు. ఆం: చూ, దవ్యములు.
నవధాన్యములు. ఆం. చూ, ధాన్యములు.
నవనంచెని. పా. ఒకానొకపృత్తము. ఒక్కొక్క పాదమునందు స-జ-స-న-గగములు గలిగి తొమ్మిదింట్లయతిగలిగి 14 వ చందస్సునందుఁబుట్టిన వృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.
నవనము. సం. వి. అ. న: చూ, స్తోత్రము
నవనిధులు. అం: చూ, నిధులు.
నవనీతము. సం. వి. అ. న. అప్పుడు చిలికి యెత్తిన వెన్న: చూ, వెన్న.
నవబర్హములు. ఆం: చూ, బర్హములు.
నవమము. సం. విణ. 1 తొమ్మిదవది; అం. 2. లగ్నకారకత్వములు 12 లో నొకటి (భాగ్యము, తీర్థయాత్ర, తపస్సు. పితృ, దాన, ధర్మ, గురుదేవతాభక్తి, విద్య, వాహనము, పుత్రులు, గుట్టు, ఏనుఁగు, మహిషము, పట్టాభిషేకము) చూ, లగ్నకారకత్వములు.
నవమల్లిక. సం. వి. ఆ స్త్రీ చూ, విరజోజి*.
నవమాంశి. అం. షోడశవర్గునందొకటి. (లగ్నమును 9 సమభాగములు చేయుటయే నవమాంశ. ఏగ్రహమునకు నవమాంశకనుఁగొనవలెనో యాగ్రహమేభాసి యందెన్నవభాగమునందున్నదో తెలిసికొనవలెను. అట్లుతెలిసికొని గ్రహము మే-సిం-ధనుస్సులయందున్నయెడల మేషాదిగను, వృ-క-కన్య-మకరముల యందున్నయెడల మకరాదిగను, మి-తు-కుంభములయందున్నయెడల కర్కాటకాదిగను, గ్రహమెన్నవ భాగమందున్నదనిఁదెలిసి కొనఁబడెనో నన్నవరాశి నవమాంశయనఁబడును. ఆరాశ్యధిపతి నవమాంశ్యాధిపతియగును): చూ, షోడశవర్గు.
నవమాలిక. సం.వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, నవమల్లిక*.
నవమి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, తిథులు; విణ. 2. తొమ్మిదవది.

నవము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, స్తోత్రము; విణ. 2. రూ-నవీనము-నవ్యము. కొత్తది: చూ, నూతనము.

నవయు. దే. అ. క్రి. 1. (రోగాగులచే) చిక్కు. భార. ఆర. 5, ఆ. 330: చూ, సాటసాట వోవు; 2. శుష్కించు. భార. ఆర. 7, ఆ. 28: చూ, శోషించు

నవరంగము. సం. వి. అ. న. ఒకానొక యిల్లు పాండు. 5, ఆ. 268: చూ, సదనము. 1.

నవరత్నములు. అం. 1: చూ, రత్నములు; 2. సంఖ్యాబద్ధములగు ముక్తకాదికములలో నొకటి చూ, త్రికము. 7.

నవరసములు. అం: చూ, రసములు.

నవరసస్థాయీభావములు. అం: చూ, రసస్థాయీభావములు. [3: చూ, సౌందర్యము.

నవరు. దే. వి.1:చూ,నగరు.1;2: చూ,నగరు. 2;

నవల. దే. వి. 1. రూ-నవలా. ఆడుది: చూ, స్త్రీ; 2. మానికి: చూ, నేరు. 1; వా. 3. కథయందిలి చమత్కారమును దెలుపు వచనగ్రంథము: చూ, పుస్తకము.

నవలా. దే. వి. ఆడుది. స్వా 2, ఆ. 25· చూ, స్త్రీ. [హ్మణులు

నవలెబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, కపురిదే బ్రా

నవవర్షములు. అం: చూ, నవఖండములు. 2

నవసూతిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. (కొత్తగాఈని నది) ఏఁగటియావు: చూ, ధేనువు.

నవాంబరము. సం. వి. అ. న. కొత్తబట్ట:చూ, వస్త్రము.

నవాతు. దే. వి. తెల్లనిచేక్కర: చూ, చెల్లము.

నవారు. వా. వి. మంచేముపట్టెడ: చూ, పట్టెడ. 1.

నవార్చి. సం. వి. ఇ. పుం:చూ, అంగారకుఁడు.

నవాసాగరము. సై. వి.=నవఖారము, ఒకరకము ఉప్పు: చూ, లవణము.

నవాసారము. సై .వి.=చూ,రూ-నవాసాగరము.

నవి. దే వి. కరగోడపెట్టుటకు నిడుపునత్రివ్వి యొత్తిన మట్టిపల్లము.

నవీనము. సం. విణ: చూ, నూతనము.

నవీనుఁడు. సం. విణ: చూ, నూతనుఁడు.

నవు. దే. వి· చూ, రూ-నవ్వు.

నవుకరి. వా. వి: చూ, శుశ్రూషకుడు. 2.

నవుకరు వా. వి: చూ, సేవకుఁడు.

నవుకు. వా. వి. 1. లోఁతు. చూ, గంభీరము. 1; 2: చూ, మొట్టి.

నవుడుకొట్టు. దే. అ. క్రి. రూ-నౌకుకొట్టు. ఏమియుతోఁచక భ్రమించు. చూ, మిణకటించు.

నవురు. దే. వి. మృదువు: చూ, సుకుమారము.

నవోఢావస్త్రము. సం. వి. అ. న. పెండ్లికూఁతునకుఁకట్టెడుమధుపర్కము:చూ,వస్త్రము.

నవోద్ధృతము. సం. వి. అ న: చూ, నవనీతము.

నవ్యము. సం. విణ. 1. నవీనము: చూ, నూతనము; 2. నుతింపఁదగినది· చూ, శ్లాఘ్యము.

నవ్వ. దే. వి. బాలుఁడు· చూ, శిశువు.

నవ్వు. దే. వి. రూ-నవు. 1. ఆలరింత: చూ, హాస్యము. 1; 2. అపహాస్యము: చూ, హాస్యము. 1; 3: చూ, పరిహాసము; 4: చూ, వికాసము; అ. క్రి. 5: చూ, హసించు; 6:చూ,వికసించు, స. క్రి. 7. పరిహసించు. పంచ. వా. 1, ఆ. 470: చూ, నెక్కిరించు. 3; 8. అపహసించు. విజ. 1, ఆ. 150: చూ, వెక్కిరించు. 3.

నవ్వఁబాటు. ద్వ. వి: చూ, రూ-నగుబాటు. ఉ, హరి. 5, ఆ. 141. [3, ఆ. 61.

నవ్వటాల. దే. వి.—పై.—భార. ఉద్యో.

నవ్వులాట. దే. వి.—పై.—

నవ్వులబండి. దే. వి. నవ్వెడు స్వభావముగల ఆడుది: చూ, స్త్రీ.

నశించే సం. అ క్రి: చూ, సమయు. 8

నశ్వరము. సం. విణ. నశించేనది: చూ, భంగు రము

నష్టము మి. అ క్రి: చూ, అస్థిర్యము

నష్టము. సం విణ 1 నాశము (ద్రవ్యనాశము) నొందినది చూ, నేగి, 2 మాయుఁబడినది: అం ర చూ, ప్రస్తార్ప్రత్యయప్రకరణములు.

నష్టములు అం: ఇల్లుకాలిపోవుట, పెండ్లాము చేమేట, పనులు గోల్పోవుట, మిత్రులు వశించుట, కొడుకులు చెడుట, ధనము కొల్ల పోవుట, ధాన్యము కొల్లపోవుట (7)

నష్టల్ అం చూ, ఖట్వాన్వేషణులు

నష్టవ్రీతుఁడు సం విణ చూ, అవకీర్ణి

నష్టాగ్ని సం వి ఇ పుం 1 విరహా. గార్హ్యప త్యాగ్నిని విడచినవాఁడు, 2 నష్టమైనయగ్ని గలవాఁడు

నష్టాగ్ని స వి ఇ పుం 1 వీరహా గార్హ్యప త్యాగ్నిని విడచినవాఁడు 2 నష్టమైనయగ్ని గలవాఁడు

నష్టాశ్వదగ్ధరథన్యాయము. పా యుద్ధమునందు శత్రువు లొకని గట్టుకు చేర్చెను. ఇంకొకని రథము కాలి పోయెను. ఊరియందలి గలిసిన రక్షింపులయ్యెరు రనుగీత (కష్టసమయమున పరస్పర సాహా య్యము)

నష్టి. సం. వి ఇ స్త్రీ 1 నాశము చూ, గుప్త; 2. దివ్యనాశము చూ, నేగి

నస సం. వి ఆ. స్త్రీ (ప్ర-నస్-నస్యు-నాస-వాసిక.) చూ, ముక్కు; 2 దుర్గది చూ, విదిర్చిక; 3 కసరు: చూ; మసము; 4 చూ, విషస్తు [అంకులాఁడి.

నసనూఁటి. గే. విణ. (నసగూఁడు + ఇ) చూ, నసగూఁడు గే వి కాఁబోదేర్కిక.

నసమిరి. నే వి. 1: చూ, నసు; 2, 2 ఇకా నొక చేఁప. చూ, మత్స్యము. 1.

నసిబు. వా. వి. నుగుటివార్తత.

నసుగు. దే. వి. 1 అపత్యము: చూ, విత్తము, విణ. 2 అబ్బోక్తి-పై-వా 3 చూ, పణాము

నసువు, దే వి నుఁబ. చూ, మొక్క 1.

నస్తితము. సం. వి. అ పుం. ముగుఁద్రాముగట్టిన దొడ్డు: చూ, వృషధిము. 1.

నస్యోతము. సం వి ఆ. పుం —పై—

నహి. సం అవ్య. చూ, న. 15 16-17.

నహినిందాన్యాయము. పా పరిశిష్టపరితము సంక ల్పించినపుడది యెల్లపరిశిష్టములలోనెల్ల ముత్త మమని చెప్పఁబడుచుండును. ఇట్లు చెప్పు టచేఁ దక్కినవి నిందింపఁబడినవని తలంప రాదు ప్రస్తుతమునుదాని స్తుతించినంతమాత్రి మున దానితో సమానములగు నితరములను సూచించినట్లు తెలంపరాదు అనుగీతి

నహీనతాశములు అం ఆశ్వకార్శితము, యవ కార్శితము, నిష్ణకార్శితము, సూర్యకార్శిత ము, జగత్కార్శితము, వలభిత్తు, నాగయు క్తికము, (7) చూ శుద్ధతానములు

నళ అం. (నల) చూ, సంవత్సరములు.

నళము. సం వి ఆ పుం చూ, ము-నడము

నళి సం వి. ఈ. స్త్రీ. తుంటికూర.

నళికము. సం వి. అ న: చూ, పూ-నలినము 1.

నా

నా అం. 1. చూ, అస్మత్కరి (అనుబంధముతో); దే. స (1) నేనుఅనుదానికి పాక్షికపదము. 2 సంబంధమున "నీ-నా" లను బహు వచనరూపం లోక్తిఁ జేయఁబడును. ఉదా —మీ యయ్యాను. మాతల్లి మొ

నాంచారు వా వి ఒకానొక వైష్ణవదేవత. (నాంచారి అనియు).

నాంది సం వి ఈ స్త్రీ 1 దేవతలు గాని బ్రాహ్మణులు లోనగువారు చేయుటకై ఆశీర్వా దము చూ, మంగళాశాసనము; 2. నాటక పారంభమునందు సరిపెడు మంగళము; (నాంది యనఁగా వ్యాప్తి పద్యము. ఇందుఁ బడు చదువులు గాని యర్థము గాని కథాసూచన

చేయుటాచారము. నాందికిఁ బదనియమము| గలదని కొందఱు, లేదని కొందఱు, పాదమే పదము ని కొం ద ఱు, 8-12-18-22 పదము లుండవలెనని యుండురు. నాంది ద్వివిధము.-శుద్ధనాంది,క్రియాంగనాందియని. కేవల పద్యిపూర్వక దేవతాస్తుతి శుద్ధనాంది. ఈ స్తుతివర్ణనం "దాశీర్నమస్క్రియా, వస్తు నిర్దేశ" ములలో నొకటియుండును అక్షతలు, పుష్పములు దోయిలించి సభ్యులమీఁద జల్లుచో మంగళగీతముఁ బాడుట క్రియాంగనాంది. పూర్వరంగమనఁగా నాట్యోపక్రమమునఁ గులపురుషుచే విఘ్నోపశాంతికొఱకుఁ జేయు కృత్యము దీనికి బెక్క్రి లంగములున్నవిగాని వానిలో నాంది ముఖ్యము); 3. భేరి. చూ, డుండుభి 2, అం 4: చూ, స-మ-హీనతానములు (చూ, సర్వతానములు), 5. చూ, వేపరిపాడవజ భాషలు (చూ, భాష 1); 6 చూ, జన్యతాళములు [స్తంభము.

నాందీకము సం. వి ఆ పుం. చూ, తోరణ

నాందీకరుఁడు. సం. పుణ 1. మంగళపాఠకుఁడు. నాందీవాది, 2. భేరీవాయించేవాఁడు. నాందివాది

నాందీవాది. సం విణ. (ఈ ఈ ఈ)—పై—నాఁగటిచాలు వా. వి. చూ, సీత 2

నాఁగటిచాలుకూర ద్వ వి తిత్తిగొట్టుఁ చూ, వానిని

నాఁగటిచాలుపేరియుతిప ద్వ వి శ్రీరాముని భార్య చూ, సీత 1 (చూ, భార్య)

నాఁగంటిచిప్ప ద్వ.వి (నాఁగలి + చిప్ప)చూ-) నాఁగటిచిప్ప, నాగంటిదుంప - నాఁగటిదుంప,నాగంటిపడతి-నాఁగటిపడతి-నాగంటిచూరు-నాఁగటిచూరు పడతి - పణత చూ, లాంగలము. 1

నాఁగటిపండు పై. వి: చూ బలరాముఁడు

నాఁగటిదుంప. ద్వ. వి: నాఁగటిచిప్ప.

నాఁగటిపడత. ద్వ. వి. —పై.—

నాఁగటిచూరు. ద్వ. వి. —పై.—

నాఁగటిసీల. ద్వ. వి. ఏడికోల పోరకుండుటకై బిగించిన సీల.

నాఁగలి పై వి =లాంగలమ్ (రూ- నాఁగెలు- నాఁగేలు - నాఁగేరు) 1. హలము చూ, లాంగలము 1; 2 మడక: చూ, లాంగలము 1.

నాఁగలిచాల్ బోరు. పై వి చూ, నాఁగటి బోరు [న్యము.

నాఁగు. దే వి ధాన్యమునకు వడ్డీగానిచ్చు ధా

నాఁగురు పై. వి. నాగిని *. చూ, శూలిని:

నాఁగెలు పై వి =: చూ, రూ- నాఁగలి.

నాఁగేరు పై. వి.= —పై.—

నాఁగేలు పై వి = —పై.—

నాఁచికోలు. దే వి ఆచమరింపుకొనుట.భార-ళ్య 1, ఆ 49. చూ, మృచ్ఛిలి.

నాఁచు దే. వి. 1 తీఁగపాఁచి: చూ, శైవలము; 2: చూ, నుగ్గిచ్చు, 1; స.కి్రి 3 చూ, నుగ్గిచ్చిలించు అని 2, ఆ 136

నాఁచేఁడు దే వి తుదర్గిజలచరము: చూ, మత్స్యము 1 [పర్మము. 1.

నాఁచేరగ వా వి అంతరదామరి *. చూ, నాఁడు దే వి 1 శాకీఖు ఆం, భా పర్వ 90 చూ, గోజో, 2 ఆదివసు పై 8, ఆ. 65; భార. ఉద్యో. 4, ఆ 407; ఉ, రా. 7, ఆ 232, కిష్కి 4, ఆ. 131, 3 కాలము: చూ, సమయము 1; 4 ఆకాలము.

నాఁడునాఁడు వా వి చూ- నాఁడునాఁడు చూ, వర్తిస్తము [కొత్తి: చూ, స్త్రీ.

నాఁడెకొత్తె దే వి నాఁడెకులది చూ- నాఁడె నాఁడెకాఁడు. దే వి. నాఁడెకులుకెలవాఁడు. చూ- నాఁడెకాఁడు చూ,శ్లేష్మఁడు [డెము.

నాఁడెము. పై వి =నాఁగ: చూ, రూ- నా

నాఁపతాయి. దే. వి. (నాము + తాయి) విష శిల: చూ, రాయి.

నాకబలి. సం. వి. ఇ. పుం.=నాగబ-నాగప్ప నాగవలి-నాగవల్లి-నాబ. పెండ్లిచివరనాటి తంతు. కథా. 7, ఆ, 83

నాకము. సం వి. అ. పుం. 1: చూ, స్వర్గము; 2 ఆకాశము: చూ, వ్యోమము. 1; 3.నక్క్ చూ, సృగాలము.

నాకిని. సం. వి. ఈ స్త్రీ =: చూ, నాగిని (1)

నాకు. వా. స. 1. నాకోఱుగు; దే. స. రిగి 2. లేపనము చేయు.

నాకుట వా. వి చూ, లేపనము.

నాకులి. సం వి ఈ స్త్రీ చూ, సర్పాక్షి *

నాకువు. సం వి ఉ పుం. 1. పుట్ట చూ, వల్మీకము; 2. కొండ చూ, పర్వతము; 3: చూ, ముని 1. [వ్రక్కేడు.

నాకేశుఁడు. సం. వి అ. పుం: చూ, వేలుపు

నాక్కిము. సం వి. అ పుం =నక్క్ చూ, సృగాలము.

నాక్షత్రిమానాబ్దము పా 27 లక్షత్రిములయం గుఁ చందుఁడు సంచరించుకాలము నాక్ష త్రిమాసము ఇది 12 మాసములుకలది, ఇది 324 దినములుగలది. చూ, మాసములు (చూ, చాంద్రిమానాబ్దము)

నాగ పై విణ. 1. పూజ్యము: చూ, సత్తు, 2 పెద్ద: చూ, విపులము, వా 3 చూ, నాగా 1

నాగఁడు పై వి =నాగ శేషుఁడు చూ, సర్పము [శివుఁడు.

నాగకంకణుఁడు సం వి. అ పుం: చూ

నాగకన్నియ ద్వ. ని: చూ, ఉరగాంబి. 2

నాగకృతి. ఆం. చూ, క్రియానామములు (చూ, ఆంగము 9) [ర్ణాఖ్యము. శ

నాగకేసరము సం. వి. అ పుం. చూ, నుప

నాగకేసర చూర్ణికము. సం. వి అ పుం చూ, కరికుసుంధము:

నాగకేసరులు. ద్వ. వి. బ. చూ, ధాన్యము.

నాగగన్నేరు. ద్వ. వి. ఒకరకము గన్నేరు *: చూ, హయమారకము. [చూ, న్నుహీ.

నాగచెముడు ద్వ. వి. ఒకరకము చెముడు *:

నాగజిహ్విక. సం. వి. అ స్త్రీ. మణిపిల. చూ, రాయి. [వాసము. 3.

నాగదంతకము. సం. వి అ. పుం: చూ, నాగ

నాగదంతి. ద్వ వి· (సం. బ) —వీరండ వతి రిక, ఏరండఫల, కాండేరి, కామమూతిక, నాగస్ఫోట క.

నాగదమని సం వి. ఈ. స్త్రీ· చూ, ఈశ్వరి, 2.

నాగదాళి. దే. వి. ఒకానొకముండ్లచెట్టు: చూ, వృశ్చికము. [చూ, నేరేడు.

నాగనేరేడు ద్వ. వి. ఒకరకమునేరేడు *.

నాగబ వై వి.=: చూ, నాకబలి.

నాగబడగలదండ మి. వా. వి ఆఁడువారి మెడనగ: చూ, భూషణము. 2

నాగబడగలు. మి. వా వి బ:—పై.—

నాగబసాని. వై. వి. నాకబలిచిరంటి. (చూ— నాగబ్బసాని - నాగసాని - నాబసాని - నాపసాని): చూ, స్త్రీ.

నాగపాళము సం వి అ పుం 1 ఐరణుని ఆయుధము: చూ, బాణము. 1; 2 చూ, రతిబంధము; అం. 3: చూ, ఉత్తానకరణ బంధములు [నుత్స్యము. 1.

నాగ పెంకెర ద్వ. వి. ఒకరకము పెంకెర: చూ,

నాగబ్బ. వై. వి =: చూ, నాకబలి.

నాగబ్బసాని వై. వి· చూ, చూ-నాగబసాని.

నాగబంధము వై వి =నాగబంధ సగ్వాకృతి మ్యొగ్గు

నాగబంధము. సం. వి అ. న. 1 =నాగబంధ ము —పై —; ఆం 2· చూ, కామసూత్ర ములు; 3. చూ, శబ్దాలంకారములు: 4 చూ, సంయుక్తహస్తములు.

నాగబల సం వి అ. స్త్రీ చూ, బీఅ. 2. *

నాగబలుఁడు సం.వి ఆ.పుం చూ, భీమసేనుఁడు.

నాగమైత్తము. వై వి. పొన్నువేసిన మంత్రపూతమైన చిన్నపేము. కళా. 2, ఆ. 48

నాగబ్రాహ్మణులు. పా సారస్వతులలో నొక తెగవారు చూ, ఆచార్యే అను బ్రాహ్మణులు (చూ, బ్రాహ్మణులు) [మల్లె *

నాగమల్లిక సం. వి ఆ. స్త్రీ = చూ, నాగమల్లె.

నాగమల్లె. వై. వి = నాగమల్లికా. (రూ - నాగమల్లియ - నాగుమల్లియ - నాగుమల్లె) అష్టపతిక. చూ, మల్లె 1. (హసంతి 2)

నాగమల్లెలు వై వి. బ, చూ, ధాన్యము.

నాగమాత. సం వి బు స్త్రీ. చూ, బ్రా 9

నాగము. సం వి అ న 1 సప్తు చూ, లోహము 1; 2 తగరము. చూ, లోహము 1; 3 చూ, నాగపాశము 2, పుం 4 = నాగువు రూ - నగము. చూ, సీసము; 5 ఏనుఁగు చూ, హస్తి, 6 కొండ రూ - నగము చూ, పర్వతము; 7 గర్వము, గాము చూ, రాహువు. 2, 8 చూ, నాగవాసము (8), 9 మబ్బు చూ, మేఘము 1; 10 ఉద్ధార పరివర్తమానవాయువు. చూ, వాయువు. 11 ముస్తె * చూ, తృణము 1; 12 చూ, నుబర్ణాఖ్యము *; 13 చూ, సీసము *, 14 (శుత్తగపడమైనపుడు) శ్లేష్మము: చూ, శ్లేష్మము; ఆగు 15 అష్టనాగములు.— అనంతుఁడు, వాసుకి, తక్షకుఁడు, కర్కోటకుఁడు, శంఖపాలుఁడు, కులికుఁడు, పద్మకుఁడు, మహాపద్మకుఁడు, కర్కోటకుఁడు: (చూ, సర్పము); 16 చూ, భస్మములు [తృణము. 1

నాగముస్తె వై వి భద్రిముస్తకము *. చూ, నాగయత్నకము అం చూ, సహీనతైనములు (చూ, శుద్ధతైనములు.)

నాగరంగము. సం వి ఆ పుం. నారింజ *. చూ, కర్కరాంకము

నాగరము. సం. వి. అ న. 1. చూ, శుంఠి 2 ముస్తె *. చూ, హరీతక, 3 నాగరదేశీయాక్షరము; పుం 4. గోరంట * చూ, మహాసహ; నిఁ 5 నగరమున బుట్టినది; పా 6 ఒకానొకవృత్తము ఒక్కొక్క పాదము భగణ, రగణ, వగణములతో నుండి వై యొప్పుచందమున నందుఁబుట్టినవృత్తము: చూ, వృత్తము 1; దే: వి న (1) ఆఁడువారి శిరోభూషణము చూ, భూషణము 2.

నాగరమస్తె సం. వి ఆ స్త్రీ ఒకానొక తుంగ * చూ, తృణము 1. [ములు

నాగరాఖ్యము ఆం. చూ, ఉత్తానకరణబంధ

నాగరికత సం వి ఆ స్త్రీ చూ, నాగరము 4

నాగరికము సం వి న నాగరైమైనది. చూ, శ్లైర్ష్యము [చూ, లోకము 1.

నాగలోకము సం వి. ఆ పుం పాతాళము:

నాగవము సం వి. ఆ న: చూ, కరణము 14

నాగవల్లి. వై వి = చూ, నాగబలి

నాగవల్లి సం. వి. ఈ. స్త్రీ 1: చూ, తాంబూలవల్లి, తాంబూలవల్లిక, తాంబూలి (తె) తమలపాకుతీఁగ *; వై వి (1) = చూ, రూ - నాగవల్లి.

నాగవల్లినిష్పురము జా. 1. పెండ్లియైనపనాఁటి దెప్పలు; 2 ముగ్గుఱుపింపిడగ్గఱి దెబ్బలు; 3 పరాయైన పిడప పోరాటము. "లోలతనింక నాగవల్లిలోపల నిష్పురమేలకల్గు గన్" (విజయవిలాసము 3, ఆ, 72)

నాగవల్లీదళము సం వి ఆ. న (తె వ)— ఆకు, తమలపాకు - తమలపాకు - తమలపాకు; తద్వి. - కారపుపల్లతమలపాకుకు - (తె. వ)— కమ్మరాకు (కమ్మనాకు తీఁగకు.— : చూ, సురలి) (మిగతావాటికి చూ, సురలి)

నాగవాసము సం. వి ఆ. పుం 1. చూ, నాగలోకము; వై వి (1) వేశ్యాసమూహము -

స్వా. 2, ఆ. 73. చూ, వేళ్ళ; (2) ఆట మేళము. ఆచ్చ బాల, కాశి. 33. చూ, వేళ్ళ; దే వి (3) గొండ్లెము తగిలించెడు రెండుకొనలుపంచిన యినుపకమ్మి. నాగదం తము, నాగము, నిర్యూహము. (తె. న)— కతీయుల.

నాగవీటుఁడు. సం వి ఆ పుం. మనువుకుమా ర్చువాఁడు: ఖటకుఁడు, టాంకరుఁడు, తక్షి తక్షరుఁడు.

నాగశుండి. స. వి ఈ స్త్రీ ఖురాసాని. పుచ్చే* చూ, పుచ్చే

నాగసంభవము సం వి అ న. చూ, సిందూరము 1

నాగసత్వ. ఆం: చూ, ద్వాదిరసత్వాలు

నాగసరము వై వి.=నాగస్వరక. చూ=నాగసొర ము. 1 పాములవాఁడు ఊ చెడుబుఱ్ఱ చూ, పీఱె; 2 మంగలికోళ్ళు, సన్నాయి: చూ, వీణె

నాగసాని. వై వి. చూ, గూ-నాగవసాని

నాగసుగంధ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చూ, నగ్నాజిత్

నాగసోరము వై. వి =చూ, నాగస్వరము 1-2

నాగస్వరము సం వి ఆ. పుం=. చూ, నాగ సరము 1—1. [న్యము

నాగా వా వి 1 పనిచేయనిగోజో; 2. శూ

నాగాంతకుఁడు సం వి ఆ పుం. గరుడుఁడు. చూ, వారివాహనుఁడు [కేసరము*

నాగాఖ్యము. సం వి. ఆ పుం: చూ, నాగ

నాగానంద నాటకము. ఆం. (శ్రీహర్షుఁడు గర్గి ధకర్త). చూ, కావ్యనాటకములు

నాగాభసర్పితము. ఆం చూ, కరణములు

నాగాళినుఁడు. సం వి. ఆ పుం. చూ, నాగాం తకుఁడు.

నాగిని సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. గొల్లడిడ్డు*. చూ, హాలిని; వై. వి (1)=నాకిని. దేవత్వ మొందిన ముత్తైదువ: చూ, స్త్రీ

నాగుచొము ద్వ వి. చూ, సర్పము

నాగుమల్లె. వై. వి.=నాగమల్లికా*: చూ, రూ- నాగమల్లె.

నాగులు. వై వి. బ.=నాగాఃక (కర్కోటకునకుఁ గద్రువయందుఁగల్గిన సహస్రసంఖ్యాకమగు సంతతి.—శేష-వాసుకి-తక్షక-ఐరావత-కంబళ-అశ్వతర — మహాపద్మ-శంఖ కర్కోటక-ధనంజయ-మహానీల బిలాపత్ర మహా కర్ణి-ధృతరాష్ట్ర-బలాహక-కుహార-పుష్ప దంష్ట్ర, దుర్ముఖ, సుముఖ, శంఖపాల, కపిల, వామన, సహుష, మణి, శంఖరోమా దులు పన్నుగురు): చూ, సర్పము.

నాగువు. వై. వి. నాగ. చూ, సర్పము.

నాగోదము సం వి. ఆ న ఉదరశ్రాణము: చూ, వాగవారణము.

నాచికేతుఁడు. సం. వి ఆ. పుం చూ;వహ్ని 1.

నాజోకు వా విణ నున్నితము, నాజుకు.

నాట సం. వి. ఆ పుం 1.కాంస్యకరాగము: చూ, స్వర్ణము 2

నాటకము సం. వి ఆ న. 1 నాట్యప్రధానమై పద్యగద్యాత్మకమైన గర్భవిశేషము, (చూ, నాట్యము; చూ, ఉద్ధతము: 2; చూ, వ్యంజకము. 1) రూపకము- రూపము, (ఇది దృశ్యము నాటకము. దీనికే రూపకమని నామాంతరము; 2. నాటకమనఁగా నాట్య ముచేఁజూపఁబడునది; 3 నాటకము త్రివర్గ (ధర్మ-అర్థ- కామ)ఫలదము. 4 నాటకములు వస్తు, నేతృ, రసభేదములచే బహియయ్యె.- నాటకము. పరికరణము, భాణము, పరిహా సనము, డిమము, న్యాయోగము, సమవాకా గము, వీథి, అంకము, ఈహామృగము (చూ, దశరూపకముల లక్షణములు); 2 దశరూప కముల లక్షణములలో.— నాటకము.— ఇందుఁ గథ పరిఖ్యాతము ధీరోదాత్తుఁడు, నాయకుఁడు శృంగారవీరరసములలో నొక టిపరిధానము ఇతరరసము లంగములు భా

రతివృత్తి సంధు లైదును గలవు. 5 మొదలు 10 లోపుగ నంకము లుండవలెను. అంక కథ పరిమితిని మించవని కొందఱు వత్సరుని కొందఱు చెప్పుగారు; ఓ నాటకకథను నడిపించువాఁడు సూత్రధారుఁడు; 2 నాటకములోని భాగములకు "అంక" మనిపేరు, ఆ సర్వనాటకములందుఁ బ్రథమమునఁ బూర్వరంగము, తర్వాతఁ బ్రస్తావనము జరుపవలెనని సామాన్యలక్షణము) తద్విశేషములు.— ౧ నాటకాంగభేదములు.— ఆధిమా సారితక్రియ, అవక్రుష్ట, అవతరణము, ఉత్థాపనము, గానము, మాలిక; 3 నాటకపరిచ్ఛేదము — అంకము, ఉద్ఘాతకము, ఆశ్వాసము; 3 విలంబితనృత్యము — ప్రేంఖణము, ర జేక్రీణియను ఆట — (తె. వ) డేక్రీణి; ౫ నాట్యము — ఖంఖ; ౬ నాట్యగతిభేదము. — (తె. వ).— కోపు రూరు, తీరుపు, తీరుపు తీర్పు, సారె; 2 నాట్యబంధము.— (తె వ) — కంట, కట్టు రము - కట్టారము; ౮ నాట్యత్రయీసంధి గర్భము; ౯ నాట్యచతుర్థసంధి — ఆవర్తనము; ౧౦ నాట్యచతుర్థాంగభేదము.— ఆగూరము, కలాసికము, కితవు, ఖర్వత్వము, చలి, చాల, చాలి, తరాకము. (తె. వ).— కలాసికి (మిగతవానికి "వ్యంజకము 1" చూడుము); పుం, న. 2. నాటకనిర్మాణము యొక్క నాట్యము, నై వి (1)= నాట్యము - నర్తకి = నర్తనము ఆట. పాండు. 4, ఆ. 77: చూ, విలాసము. 1; (2) పరిపర్తనము ఊ, హరి 2, ఆ.70: చూ, నర్తనము 1

నాటకరిల్ల్ గోష్ఠము అం. చూ, కావ్యనాటకములు.

నాటకసంధులు. అం (సంసులు) ముఖము, పరిణాముఖము, నిర్వహణము, విమర్శము, నిష్ప

నాటకసాల నై. వి.= నాట్యశాల ఆటపట్టు. స్వా 5, ఆ. 83 చూ, సదనము. 1.

నాటకావతారము. అం చూ, కావ్యనాటకములు.

నాటామ్యోము సం. వి అ పుం చూ, తిమిటము.

నాటిక అం నాటికలు 16 లో నొకటి (4అంకములు. పాతివ్రత్యభేదము చేపట్టికరణికవంటిది) చూ, నాటికలు

నాటికలు అం. ఇని 18 — నాటిక, తోటిక, గోష్ఠి, పత్తకము, నాట్యరాసకము, ప్రస్తావనము, ఉపలాస్యము, కావ్యము, ప్రేంఖణము, రాసకము, సల్లాపకము, స్ఫుగాదితము, శిల్పకము, విలాసిక, గుర్మల్లిక, ప్రకరణిక, హల్లీసకము, భాణికము.

నాటిది వా వి. చూ, ఆసురి

నాటివిడలు వా. ఆ. కి) చూ, ఊడ్చు. 2.

నాటు దే. వి. 1 నాటులోనగునానిని నాటు ట. నాట్నము; 2 నాటుట; ఆ. కి) 3. గుర్తించుకొను భార. ఉద్యో. 6, ఆ 407: చూ, స్థిరపడు; స కి) 4 నాటులోనను నాని స్థాపించు చూ, మొలపేయు; అం. ప్రే) 5. గుర్తించు ఉ. హరి 3, ఆ 60. చూ, మొలపేయు.

నాటుకొను. దే. ఆ. కి): చూ, నాటు 3 (ప్రే) నాటుకొలుపు అవ్య సం, కాం 31).

నాటుపురము. వా వి పల్లెటూరు

నాట్నము. దే వి. చూ, నాటు 1

నాట్యకర్తీదీప అం చూ, కావ్యనాటకములు. (వీనిని నుండరమిశ్రుఁడు వాగ్వైఖరి)

నాట్యభేదములు అం. నృత్తము. నృత్యము వను రెండును నాట్యభేదములే.

నాట్యము సం. వి అ. న.=నట్టువ. 1 నృత్యము (నాట్యము మృగుమధురమైనచో "లాస్యమని" ఉద్ధతమైనచో "తాండవమని" చెప్పుగురు) చూ, తాండవము, చూ, లాస్యము

(చూ, వ్యజకము.1; చూ, నాటకము 1.); నాట్యమునకు భరతసూత్రిక్రులాధారములు కాబట్టియే నాట్యమునకు "భరతము" ని పేరువచ్చినది: చూ, భరతము); 2. స్త్రీ గీతవాద్యములకూడిక: చూ, తౌర్యత్రిక్రము; ఆం. 3 చూ, విసరులు

నాట్యరాసకము ఆం. నాటికలు 18 లోనొకటి. (ఒకంకము, నాట్య, గాన, హాస్య, ప్రణయ ములుండవలె): చూ, నాటిక

నాట్యలోచన ఆం: చూ, కావ్యనాటకములు

నాట్యవిలాసము. ఆం.—పై— (సాల

నాట్యశాల సం వి ఆ స్త్రీ: చూ, నాటక

నాట్యశేఖరిగము ఆం చూ, కావ్యనాటకములు

నాట్యోపయోగిములైన యంగములు. ఆం. ఇవి 19 -వీనిలో నొక్కొక్కదానికిఁ గల భేదసంఖ్య —శిగ్ను 17, శ్లిష్టి 18, తాగలు9 పుటలు 9, భృంగులు 7 నాసికము8, గండములు8, ఆధరము8, చిబుకము 8, ముఖము8, కంఠము 4, హస్తములు 10, వక్షము 3, ఉదరము 3, పార్శ్వములు 5, కటి 5, ఊరులు5 జంఘలు 5, చరణములు 9 · (చూ, ఉపవిస్థలు· చూ, అంగము 9)

నాడా. వా వి 1. పన్నెనిమిదులుపట్టే, 2 గుఱ్ఱ ములు ఎడ్లు లోనగువాని డొక్కలకుపయోగించు ఇమపయిక్కి.

నాడి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ 1 చూ. వరము (1) (చూ, నాడులు), 2 చూ, నాడికి; 3 నారి నారపుటుపు· చూ, వర్గము· 4 ఈనె: చూ, పర్ణగీణము; 5 కూరకాడ చూ, శాకము 1; 6. డొల్లగతిక: చూ, హరితి (చూ, తృణము 1); 7 మోసకాని నడక. [కారుడు.

నాడీధమడు. సం. వి ఆ. పుం చూ, సన్నర్త

నాడీకి సం. వి ఆ. స్త్రీ. 1. గడియకాలము గడియ-గడి సం ప).—ఘటిక, నాడి; (మిగతవానికి "విఘటిక" చూడుము.) వై వి. (1) రూ-నాము-నామిను— అచ్చ. అ, కాం 111: చూ, దేశము.

నాడీచరణము. సం. వి. ఆ. న ఆగసాలె: చూ, స్వర్ణకారుడు.

నాడీదేహుడు. సం వి ఆ. పుం. భృంగీశ్వ రుడు: చూ, శివుడు.

నాడీవ్రణము. సం. వి ఆ. పుం· చూ, నాడి 3.

నాడు దే. వి 1:చూ, దేశము 2 జనపదము ఆ కి 3. నాటు భూం. కర్ణ. 2. ఆ. 248· చూ, మొలకీయు: న. కి. 4 స్థాపిం చే. ఆం, భా 122 చూ, స్థిరపడు.

నాడుమొందలు. దే. అవ్య ఆవ్యటినుండియు.

నాడులు ఆం. 1 దేశభేదములనుబట్టి రాఁబడిన భాగిహ్మణాది వర్ణములకు గలిగినపేర్లు. (వరేంద్రుడు, సుగకనాడు, కాపలనాడు, తెలనాడు, వెలిగినాడు మొ);2 మండలము లోని అంతర్భాగములనుబట్టి ఆయాభాగ ములకు రాఁబడిన పేర్లు (చాగలనాడు, పోలనాడు మొ) (చూ, దేశములు); 3 ఇవి 10 —నాసికాద్వారములు, నేత్ర ద్వారములు, కర్ణద్వారములు, శంఖినీనాడి గుహనాడి, బ్రహ్మనాడి, సుషుమ్ననాడి (వివిధనాడుల వివరము —ం ఇడానాడి యన చంద్రినాడి (ముక్కునకు ఎడమ భాగమున నుండును. శివుడు అధిదేవత), 2. పింగళినాడియన సూర్యనాడి (ముక్కు నకు కుడిభాగమున నుండును. విష్ణువు అధి దేవత), 3 సుషుమ్ననాడి అన అగ్నినాడి ముక్కుమధ్యమండును, బ్రహ్మ అధిదేవత); 4 గాంధారినాడి (కుడినేత్రిమండును. ఇంద్రుడు అధిదేవత); 5. ఆస్థినినాడి (నాలుక యందుండును. ఎడమనేత్రిమం దును ఉండును వరుణుఁడధిదేవత); 6 పూ పానాడి. (కెడి చెవియందుండును. దిగ్దేవత

అధిదేవత); 2. వయశ్వినినాడి (ఎడమచెవి యందుండును బ్రహ్మ్య అధిదేవత); 3 అలంబసనాడి (శిశ్నమందుండును. అగ్నిఅధిదేవత); 4 లకుహనాడి (గుదస్థానమందుండును భూమి అధిదేవత); 10 శంఖినినాడి (నాభిస్థానమున నుండును: చంద్రుడు అధిదేవత); (శరీరమునందు ముజ్జాతంతువులు (నాడులు) దాదాపుగ 700 కలవు)

నాడి. దే వి. నడుము నూలికండె నుంచెడు నాడా: తొట్టియ - తొట్టె - తొట్టెనాడ - (సం. బ్ర.—ఊపర, తంతుకాష్ఠము, తుర్రి, తుర్య)

నాణకము. సం. వి అ. న.=నాడెము. రూపాయలోవసు నాశెము. ఆనాతము (తె బ్ర —నాణెము. (చూ, లోహము 1)

నాణము. వా. వి. మాంసరసము. ఆం, భా. ద్వి. 252.

నాణిమ. దే వి: చూ, దేళిము.

నాణియము. సై. వి=నాణక: చూ, రూ-నాణెము.

నాణెక్తె సై. విణ: చూ, రూ-నాడెక్తె.

నాణెకాడు సై. విణ 1. కోమటి. సాంబమా 2: చూ, వైశ్యుడు; 2: చూ, రూ-నాడెకాడు.

నాణెము. సై వి.=నాణక. (రూ-నాణియము-నాడెము)1 శుద్ధరీనారము చూ. లోహము 1; 2 యుదిర్పించబడిన రాగి వెండి బంగారములబిల్ల చూ, లోహము. 1; 3 ఇచ్చి పుచ్చుకోనుటయందలి యోగ్యత; 4 నాగరికత; 5 యోగ్యతాయోగ్య పరిశీలనము చూ, శేష్టత; 6. మంజులము: చూ, హృద్యము

నాతిము. దే వి బత్తెము. రా, వి 2, ఆ. 34 చూ, సంబళము

నాతి దే. వి. రూ—నాతుక ఆడుది: చూ, స్త్రీ

నాతుక దే వి. (నాతి + ఉక): చూ, రూ—నాతి

నాతోడు జా. వాయూన, నాపైబట్టు. వస్తువు చేపుకొనితిన్నట్టు. "నీనెచ్చెలితోడునుమ్మ సఖి నిక్కముచెప్పము" (పరిభావతీ 1, ఆ 87), "కలయుట్లుచెప్పుమీ కల్లలాడివీకునాతోడునుమ్మ ప్రాణసఖివీవు" (పరిభావతీ. 3, ఆ 107)

నాదము సం వి. వి పుం=నాదు 1. ధ్వని, మోగుత: చూ, స్వరము 2, ఆం. 2. ఆహతము-అనాహతము. అనిద్వివిధము (ఆహతము-హరికీర్తనాది రూపముచేత శోభిస్తు శోభిత్తరిగుండకమై భవభంజకమైయున్నది. ఈయనాహతనాదమువలే స్థానభేదములనుబట్టి 22 భేదములుకలవు అవేనవబడువని గనుక పరితులనిపించుకొనినవి. చూ, ఉచ్చత మము), అనాహతము(ప్రాణాగ్నిసంయోగ రూపమైనది); (నాదమనగా వ్యాకరణపరికారము=మోగుడి అస్పట ధ్వనియని తాత్పర్యము. మంత్రివ్యాకరణ పరికారమైనచో.-న=ప్రాణము, ద=అగ్ని. ప్రాణాగ్నిసంయోగరూపమైనది గనుక నాదమని పిలువబడినది). చూ, స్వరము 2; 3: చూ, అష్టాదశపదార్థములు

నాదములు. ఆం (దశవిధనాదములు) జల, భేరీ, సుద్దిల, మృదంగ, ఘంటా, కాహళ, కింకిణీ, వేణు, భ్రమర, ఓంకారనాదములు

నాదాంతరి ఆం: చూ, భాషాంగములు

నాదాను. వా. వి. 1 నిశ్చయ: చూ, బీసతనము; 2. పిల, 3 పుట్టి, 4 శిక్షితేమి; విణ 5 చిక్కనది; 6 పిలది

నాది దే. వి. నాసంబంధమైనది.

నాదింమే సం. ఆ క్రి. మోగు. శకాం.5, ఆ 53. చూ, కొట్టింమే.

ఆధిదేవత); 2. భయశ్వినినాడి (ఎడమచెవి యందుండును బర్యాయ ఆధిదేవత), 3 అలంబసనాడి (శిక్నమందుండును. అగ్ని ఆధిదేవత); 4 లకుహానాడి (గుదస్థానమందుండును భూమి ఆధిదేవత); 10 కణఖిని నాడి (నాభిస్థానమున నుండును: చంగుర్ధి దేవత); (శరీరమునంగు మజ్జాతంతువులు (నాడులు) దాదాపుగ 700 కలవు)

నాడి. దే వి. వడుము మూలికండె నుండెడు నాడా. తోట్టిము - తోట్లె - తోట్లెనాళ - (సం పర్వ — ఉపరి, తంతుకాండము, తుంగ, తుర్య)

నాణకము. పం. వి ఆ. న. = నాణెము. గూపాయలోవను నాణెము. ఆనాతిము (తె పర్వ — నాణెము (చూ, లోహము 1)

నాణము. నా వి మాంసపేసము ఆం, భా. ద్వి. 252.

నాణిమ. దే వి: చూ, దేళము.

నాణియము. నై వి = నాణిక: చూ, గూ-నాణెము.

నాణెక్తె నై వి: చూ, రూ-నాణెక్తె.

నాణెకాడు నై. వి 1. తోమటి. సాంబమా 2. చూ, నైస్యాడు; 2. చూ, గూ-నాణెకాడు.

నాణెము నై వి = నాణిక. (గూ-నాణియము-నాణెము) 1 తుద్భవీనారము చూ. లోహము 1, 2 యుగిర్పించబడిన రాగి వెండి బంగారములచిల్ల చూ, లోహము. 1; 3 ధనిచ్ఛమ్మేరా సుటయందలి యోగ్యత; 4 నాణికతి, 5 యోగ్యతాయోగ్య పరిశీలనము గూ, పరీక్ష; 6 మంజులము. చూ, హృద్యము

నాతిము దే వి ఎట్లెము రా, వి 2, ఆ 34 చూ, సంబరము

నాతి ం. వి. గూ-నాతుని తమ్ముడు చూ, స్త్రీ

నాతుక దే వి (నాతి + ఉక): చూ, రూ-నాతి.

నానోడు జా. వాగూన, నాపైబట్టు. వస్త్రు చేపుకొనితిన్నట్టు. "నీనెచ్చెలితోడునుమ్మ సభా నిక్కముచెప్పము" (పరిభావతీ 1, ఆ 87), "కలయట్లుచెప్పుమీ కల్లలాడినసీసనానోడునుమ్మ (ప్రాణసఖినీవు" (పరిభావతీ. 3, ఆ 107)

నాదము సం వి. వి. పుం = నాను. 1. ధ్వని, మోగుత. చూ, స్వరము 2, ఆం. 2. ఆహతము - అనాహతము అనిద్విధము (ఆహతము - హరికీర్తనాది రూపముచేత కోరికగు కోర్కెతగిరంజకమై ధ్వనభంజకమైయున్నది. ఈ గూపాతినాదమున స్థానభేదములనుబట్టి 22 భేదములుగలవు అవేవనబడునని గనుక శ్రుతులనిపించుకొనినవి చూ, శ్రుతి ము), అనాహతము (పాణిఘాత్మసంయోగ రూపమైనది); (నాదమనగా వ్యాకరణపరికారము = మోగుగెడి అస్పట ధ్వనియని తాత్పర్యము. మంతర్వ్యాకరణ పరికారమైనచో - నగ్ని సంయోగరూపమైనది గనుక నాదమని పించుకొనినది) చూ, స్వరము 2, 3. చూ, అష్టాదశశబ్దార్థములు

నాదములు ఆం (దశవిధనాదములు) జల, భేరీ, సుద్దిల, మృదంగ, ఘంటా, కాహళ, కింకిణీ, వేణు, భ్రమర, ఓంకారనాదములు

నాదాంతరి ఆం. చూ, భూపాంగములు

నానాగు వా. వి 1 నిర్వచే: చూ, గీర్వతము; 2. పిల, 3 పొట్టి, 4 శిక్షిలేము; వీణ 5 చిక్కనది; 6 పిలది

నాని. దే. వి నానబంధమైనది

నాదింపే సం. ఆ క్రి. మోగు. శకుం 5, ఆ 53 గూ, నిర్దింపే.

నాదు. సై. వి.=నాదః. శబ్దము, ధ్వని. పా. 2, ఆ. 98: చూ, స్వరము. 2.

నాదేయము. సం. వి. అ.పుం. 1. కైవడిముత్తె*: చూ, ముక్తకము; 2. నీరుపర్పిబ్బ*: చూ, పర్పిబ్బలి; విణ. 3. నదీసంబంధమైనది.

నాదేయి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. కిత్తలి *: చూ, కర్క-రాంకము; 2. వారదబ్బ *: చూ, కర్క-రాంకము; 3. తక్కలి *: చూ, సై జయంతి; 4. దాసనము *: చూ, హయ జీవన మారకము; 5: చూ, నాదేయము. 2 *; 6. కాకినేరేడు (నేలనేరేడు)*: చూ, లికుచము. (నాగరంగపు చెట్టుఅనికొందఱు)

నాధము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ముక్క-తారిడు. [చూ, పరాధ్నుఁడు.

నాధవంతుఁడు. సం. విణ. (త్. ఈ. త్):

నాధుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. పెనిమిటి: చూ, భర్త. 1; 2. ఏఁడు, పర్పిభువు: చూ, స్వామి. 1; 3. ఇందుర్పిఁడు: చూ, సహసార్పిఖుఁడు. [3, ఆ. 137.

నాన. సై. వి.=జ్ఞాన: చూ, పిన్న. భార. ఆది.

నానఁబార్పిలు. దే. వి: చూ, నానబియ్యము.

నానగండ. సై. విణ. పిన్నమూలినవాఁడు. పాండు. 5, ఆ. 179.

నానబియ్యము. దే. వి. నానఁబెట్టిన కొర్పిత్త చేరుడు బియ్యము: చూ, బియ్యము.

నానాఁడు. దే. వి. రూ-నాఁడునాఁడు: చూ, పర్పితిదినము.

నానాప. సై. వి.=: చూ, నాకబలి.

నానాపసాని. సై. వి: చూ, రూ-నాగపసాని.

నానారూపము. సం. విణ. పలుదెఱఁగులుగలది; చూ, వివిధము.

నానార్థరత్నమాల. అం: చూ, నిఘంటువులు.

నాను. దే. వి. 1. నానుకోర్పివి: చూ, భూషణము. 2; అ. కర్పి. 2: చూ, ఊరు. 6.

నానుకోర్పివి. దే. వి: చూ, నాను. 1.

నానుచే. దే. పేర్పి.1:రూ-నాన్చు. నానఁజేయు. పాండు. 3, ఆ. 191.

నానుడి. దే. వి. (నాను+నుడి) 1. లోకోక్తి, నాలిమాట: చూ, శబ్దము. 2; 2. సామెత. సా. 2, ఆ. 258: చూ, శబ్దము. 2.

నానుఁడు. దే. విణ. 1.—సై—;2. తడిసినది.

నానుడువాన. దే. వి. విడువకకురిసెడు పొడి పొడి చినుకులవాన: చూ, వాన. 1.

నానుపు. దే. పేర్పి. (ఒట్ట) చేలుపచేయు.

నానుబోర. దే. వి. మాంసముగలయొమ్ము: చూ, పత్తము.

నానేత. వా. వి. ఆలస్యము: చూ, విలంబము.1.

నానోడి. వా. వి: చూ, రూ-నానుడి. ఆం, భా. పర్పి. 111.

నానోడు. వా. వి.—సై.—

నాన్చు. దేం. పేర్పి: చూ, రూ-నానుచే.

నాన్తెల. దే. వి: చూ, భృత్యము.

నాన్న. దే. వి. రూ-నాయన. 1. తండ్రి:చూ, సవిత్యఁడు. 2; 2. పూజ్యుఁడు: చూ, మహనీయుఁడు; వా. 3. (శూద్రులలో) అన్న; 4. (శూద్రులలో) మేనమామ.

నాప. సై. వి.=: చూ, నాకబలి.

నాపసాని. సై. వి: చూ, రూ-నాగపసాని.

నాపితుఁడు. సం. వి. ఋు. పుం: చూ, మంగలి.

నాభాగ్యము దేవరచిత్తము.లో.దయతోఁగూడిన లాభము. "మామకస్వాంతక్షితి, చెలువభాగ్యంబు దేవరచిత్తమధప."(పాంచా)

నాభి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. కస్తూరి: చూ, మృగమదము; పుం, స్త్రీ. 2: చూ, బొడ్డు. 1; పుం. 3. విష్ణువిశేషము: పద్మనాభి, పద్మనాభి; 4. బండికంటి నడిమితూము: చూ, పిండిక. 1; 5. తిలకము: చూ, బొట్టు. 1; 6. తృతీయుఁడు: చూ, రాజు.1; 7. చక్రవర్తి: చూ, రాజు. 1; పా. 8. దీనికి ఉప

మానములు —పొన్నపువ్వు, సుడి, మడుగు, నూయి, చక్రము; అం. 9. పురుషలక్షణాంగములలోనొకటి. (బొడ్డు) (దక్షిణావర్తమై వర్తులమై యతిగంభీరమైనఁ బ్రశస్తము. వామావర్తమై మిక్కిలి లోఁతుగలిగిన పాపాత్ముఁడగు. ఉత్తానవిరళమైన దుఃఖప్రదము.): చూ, లక్షణాంగములు; 10. స్త్రీ లక్షణాంగములలో నొకటి. (బొడ్డు) (లోఁతుగనున్న పూజ్యస్థానము. ఏటిసుడివలె దక్షిణావర్తమైన రాజపత్నియు, పుత్రీవతీయు, పతిపుత్రీయయు, భోగియునగు. ఎడమసుడియైన చచ్చుబిడ్డలు కలదియగు. లోపలసుడియున్న జారయగు. బొడ్డుకు కొంచెము క్రిందఁ కుంకుమవర్ణగర్భితమై పద్మసమమగు చిన్నెయున్న మన్నెవాని యన్నమిన్నయగు): చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు; 11: చూ, అధమక్షేత్రీములు; 12: చూ, కళలుండు స్థలములు; 13: చూ, హస్తక్షేత్రీములు; 14: చూ, చుంబనస్థానములు; 15. నాభిశుద్ధి —గోమూత్రీములలో 3 రోజులు నానవైచి యెండించినశుద్ధి (7 రోజులనికొందఱు).

నాభికాసర్తి. ఆం: చూ, అశుభావర్తములు.

నాభిజన్మ్యఁడు. సం. వి. న్. పుం. బొక్కిలి మేలి: చూ, బ్రహ్మ. 1.

నాభిశ్వితీ. అం: చూ, చితర్రిపర్ణములు.

నామకరణము. సం. వి. అ. న. 1. బిడ్డలకు పేరుపెట్టుట; అం. 2: చూ, కర్మములు.

నామకా.వా.కి.విణ. స్వతంత్రీము లేకుండఁగ

నామగుంట. ద్వ. వి. (నామము + గుంట) గళిగర్తము: చూ, గోగము. 1.

నామధేయము. సం. వి. అ. న: చూ, పేరు. 1.

నామమడచు. మి. స. క్రి. చేపు. భారి. స్త్రీ. 2, ఆ. 54. చూ, సంహరించు.

నామము. సం. వి. న్. న. 1: చూ, నామధేయము; పా. 2. (నామము) పేరునకుఁబాత్రీమైపదికమని సంజ్ఞ. "రామ, కృష్ణ" మొ; దే. వి. (1) నొసట పెట్టుకొనెడుబొట్టు: చూ, బొట్టు. 1.

నామములు. అం: చూ, పడములు. హారము. 4.

నామరులు. దే. వి. బ. పాచికలు: చూ, వ్యస.

నామర్దా. వా. వి. అగౌరవము.

నాము. దే వి. జొన్నలోవనువాని కొయ్యగాలున చిగిరించినమొలక: చూ, మొక్క. 1.

నామూషీ. వా. వి. అపమానము.

నాయంకరము. ద్వ.వి (నాయకుఁడు + కరము): చూ, పరిభుత్వము.

నాయఁకవాఁడి. ద్వ. వి. పంటపరామరికచేసెడు దివాణపు బంటు. రూ-నాయఁకవాళి: చూ, మహనూలుదారు.

నాయఁకవాళి. ద్వ. వి. —పై —

నాయకుఁడు. పై. వి. 1. పరిభువు. చూ, స్వామి. 1; 2. పన్నిద్దఱు భటులకధిపతి: చూ, స్వామి. 1.

నాయఁడు. పై. వి. 1. భూదర్రివిశేషము: చూ, భూదుర్రీడు; 2. —నాయకుఁ. ప్రభువు: చూ, స్వామి.1;3.బలిజెలోనగువాని పట్టపుఁబేరు.

నాయకగుణములు. అం. కావ్యలక్షణంబున — మహాకులీనత, మహాభాగ్యము (పరిపాలన), ఔజ్వల్యము, ఔదార్యము (దాతృత్వము), తేజస్వితత (పరాక్రీమ), ధార్మికత, నైదగ్ధ్యము (నేర్పు), పాండిత్యము (విద్యావివేకము) మొ. వీరికిఁదగిన నాయికలు సాధారణముగ నుగ్గురు: చూ, స్వీయ, అన్య, సామాన్య. (ఈ గుణములన్నియు పూర్తిగాఁగలవాఁడుత్తముఁడు. కొన్నియె కలవాఁడు మధ్యముఁడు. చాల తక్కువగలవాఁడధముఁడు)

నాయకత్రీయము. అం. దేవనాయకుఁడు, మనుష్యనాయకుఁడు, ఉభయనాయకుఁడు. (3.)

నాయకనర్మసచివులు. అం: చూ, నాయక సఖులు. [రత్నము: చూ, భూషణము. 2.

నాయకము. సం. వి. అ. పుం. పతికనునడిమి

నాయకసఖులు. అం. వీటుఁడు, విమూషకుఁడు, పీఠమర్దుఁడు, చేటుఁడు. (4)

నాయకస్వరూపము. అం. కీర్తిపరిశ్రాచసుభగత్వము, ఆర్తావవత్వము, సుగుణాఢ్యత్వము, భూషణధురీణత్వము, కావ్యగీతప్రియత్వము. (3)

నాయకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1.=నాయఁడు. అధిపతి(చూ, నాయకులు): చూ, స్వామి. 1, 2. శృంగార రసావలంబన పురుషుఁడు (చూ, నాయకులు); విణ. 3: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు; నై. వి. (1).=నాయక. అధిపతి: చూ, స్వామి. 1. (పురుషోత్తమ కవీయము.)

నాయకులు. అం. 1. సర్వగస సాధారణులయిన నాయకులు వల్వురు.—ధీరోదాత్త, ధీరోద్ధత, ధీరశాంత, ధీరలలిత (4) (స్థైర్యము గలిగి శాంతుఁడై సర్వమెఱింగి దయాశాలియైన వాఁడు ధీరోదాత్తుఁడు, గర్వాసూయాదంభమాయా మోహాదులు గలవాఁడు ధీరోద్ధతుఁడు, పరిహసన్మాత్సర్యుఁడు ధీరుఁడు శాంతుఁడునైనవాఁడుధీరశాంతుఁడు, నిశ్చింతుఁడు విద్యాసక్తుఁడు సుఖియైనవాఁడు ధీరలలితుఁడు); 2. శృంగార నాయకులు నల్వురు.— అనుకూలుఁడు, దక్షిణుఁడు, ధృష్టుఁడు, శఠుఁడు (4) (చూ, ఉపనాయకులు) [అనుకూలుఁడు.—ఒకేనాయిక యందాసక్తుఁడు;దక్షిణుఁడు —అనేక నాయికలయందు సమస్నేహవర్తి; ధృష్టుఁడు.—పరస్త్రీగమనాదులచేఁ దప్పుచేసియు నిర్భయుఁడు; శఠుఁడు.—నాయికామాత్రవిదిత విప్రియకారి (చూ, పతులు); 3. ఉపనాయకులు నల్వురు.—పీఠమర్దుఁడు, వీటుఁడు, చేటుఁడు, విదూషకుఁడు.(చూ, నాయక సఖులు. ఉపనాయకులు.)

నాయన. దే. వి. (నా + ఆన్న): చూ, రూ-నాన్న. [మహి.

నాయనమ్మ వా. వి. తండ్రితల్లి: చూ, పితా

నాయబారము. నై. వి.=న్యాయభారము. 1.సత్యమునుపహించుట;2. రాజీకిఁబ్రియాన్నించుట.

నాయబారి. నై. వి.=న్యాయభారి. సత్యదూత.

నాయము. సం. వి. అ. పుం. 1. ప్రాప్తణము: చూ, లాభము. 1; 2. నీతి: చూ, సత్యము 1; నై. విణ. (1)=న్యాయ. న్యాయయుక్తము: చూ, సన్యాము. 1.

నాయిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. శృంగారరసావలంబనస్త్రీ: చూ, స్త్రీ.

నాయికలు. అం. వివిధశృంగార రమణీయకైవ రమణీమణులు స్వీయ, పరకీయ, సామాన్యలను ముత్తెఅంగులయి యుండిరి. అందు స్వీయ పదమూఁడు, పరకీయ రెండు, సామాన్య యొకవిధములవుటచేఁ బ్రిధాననాయికలు పదునాల్వురైరి. అవస్థాభేదంబుచే శృంగారనాయిక లష్టవిధములైరి. 1 స్వాధీనపతిక (ప్రియుఁడు దినకు వళ పటుచుకొన్నది): 2 వాసకసజ్జిక (పతి వచ్చువేళకు శయనాదుల లంకరించునది); 3 విరహోత్కంఠిత (నాయకుఁడు వేళకురాకున్నఁ దపించునది); 4 విప్రలబ్ధ(సంకేతస్థలమునంబ్రియునింగాన కకలఁగునది); 5 కలహాంతరిత(ముందు కోపముచేఁ బతినివిడనాడి పిదపఁ బశ్చాత్తాప పడునది); 6 ఖండిత (ప్రియుఁడు పరస్త్రీనిఁగూడిన చిన్నెలఁజూచికోపించునది), 7 ప్రోషితభర్తృక (పతి పరదేశమున నుండఁచేఁ బరితపించునది); 8 అభిసారిక (ప్రియునిఁగూర్చి సంకేతస్థలమునకేగునది) (వీరికి దూతి, దాసి, సఖి, చేటి, ధాత్రేయి, పాఠి

తివేశిని, లింగిని, శిల్పిని యనువారు సహాయలు) (ధాత్రేయి=దాదికూఁతురు. పాగితి వేశిని=పొరుగింటిది. లింగిని=సన్యాసిది. శిల్పిని=మంచిది.)

నాయికాత్రయము. అం. స్వీయ, పరకీయ, సామాన్య (3).

నార. దే. వి. 1. నడితడచు, చీల్చిన తాటిమట్ట లోనగునది: చూ, శల్క-ము. 2; 2. జేనప నాగపీఁచే: చూ, శల్క-ము. 2; 3. కూర మీఁదిపీఁచే, కడంబము: చూ, శల్క-ము. 2; 4. కొబ్బరి,ఈఁత,మొగలి, గోఁగులోన గువాని పీఁచే: చూ,శల్క-ము. 2; 5. చెట్టు మీఁదిపట్ట, వల్క-లము. భార. అర. 2, ఆ. 326: చూ, వల్క-లము. (చూ, బెరడు)

నారంగఁడు. సం. వి. అ. పుం 1: చూ, విటుఁడు; 2.=నరకఁడు. దుష్టుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

నారంగము. సం. వి. అ. పుం. 1. నారింజే*: చూ, శర్క-రాంకము; 2. కంచెఈడ *: చూ, శర్క-రాంకము; బ. 3.ఆమడబిడ్డలు: చూ, యమశిశువులు; 4. పిప్పలిరసము.

నారకము. సం. వి. అ. పుం:చూ, రూ-నరకము.

నారచీరలు. దే. వి. బ హా త్తిచీరలు.

నారట్టము. సం. వి. అ. పుం. బీటికనేల, వివీతను: చూ, భూమి. 1.

నారణపక్కి. నై. వి.=నారాయణపక్షి: చూ, [పక్షి.

నారదిబ్బ. నై. వి.=నారదిము. (జ్యేష్యమని శ. గ.): చూ, శర్క-రాంకము.*

నారదము. సం. వి. అ. పుం. 1=: చూ, నారదిబ్బ*; 2.=నారింజే*: చూ, శర్క-రాంకము. (నారంగతద్భవము నారదమని కొందఱు) [తులు.

నారదస్మృతి. అం: చూ, మూలస్మృతులు, స్మృ

నారదీయము. అం. 1: చూ, పురాణములు; 2: చూ, ఉపపురాణములు.

నారదీయరత్నాకరము. అం:చూ, భరతశాస్త్ర గ్రంథములు. [ముని: చూ, ముని. 1.

నారదుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఒకానొక దేవ

నారపంటలు. అం. పత్తి, గోఁగు, జేనుము, కిత్తనార. మొ.

నారమడి. దే. వి. నారతోఁచేసినఒట్టి, ముకుటము-ముక్క-టము: చూ, వస్త్రము.

నారము. సం. వి. అ. న. 1. నరులగుంపు; 2: చూ, రూ-నారాచము. 1; పుం. 3. అప్పుడుపుట్టినదూడ: చూ, ధేనువు; బ. 4. నీళ్ళు: చూ, సలిలము.

నారవేళ్లు. దే. వి. బ. ఏకబీజదళ వృక్షములవేళ్లు (కొబ్బరి, తాటి, ఈఁత, పరి, చోడి, జొన్న లోనగువానివేళ్లు): చూ, వేరు. 1.

నారసము. నై. వి.=నారాచము: చూ, బాణము. 1.

నారసింహాయనము. అం. (నరసింహ:=అన్యేన నరీయతే నక్షీయత ఇతి చతుర్విధ నాశరహిత ఇత్యర్థ:): చూ, ఓమ్. [ములు.

నారసింహీయము. అం: చూ, ఉపపురాణ

నారాచము. సం. వి. అ. పుం. 1.=నారాసము. నారము, అచ్చేము ఇనుప బాణము, పరిత్యాడనము: చూ, బాణము. 1; 2. నీటియేనుఁగు: చూ, హస్తి; అం. 3: చూ, ముప్పది రెండాయుధములు. (చూ, బాణము. 1); పా 4. ఒకానొకవృత్తము. ఒక్కొక్క-పాదము తగణ, రగణ, వగణములుగలదై యెనిమిదిన ఛందస్సునందుఁ బుట్టిన వృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.

నారాచి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. బంగారునఱాకెడు కొఱమట్టు. అగసాలెవాని ఇనుప తాగిను. (అనికొందఱు): చూ, సానము.

నారాజి. దే. వి: చూ, రూ—నరాజి.

నారాజీ. దే. వి.—పై.— [నారణపక్కి.

నారాయణపక్షి. సం. వి. న్. పుం.=: చూ,

నారాయణబలి. పా. సన్యాసికిఁజేయు శ్రాద్ధము (పరిషత్తు).

నారాయణము. పా. తైత్తిరీయమును వేదభాగమునందొకపన్నము (చూ, తైత్తిరీయ బ్రాహ్మణము)

నారాయణాస్త్రము. ఆం: చూ, అస్త్రములు.

నారాయణాయస్వాహా. అం. (నారాయణ:= నారస్య-జ్ఞానస్య-ముక్తేర్వా-ఆయనంపాప్తిః=(శేషాత్ కర్తరకారస్యణత్వవిధానాత్ సర్వప్రాణిబుద్ధిగుహానివాసాత్ శుద్ధచైతన్యమిత్యర్థః): చూ, ఓమ్.

నారాయణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, పార్వతి. 1; 2: చూ, లక్ష్మి; 3: చూ, శతమూలి*.

నారాయణుఁడు. సం. వి. అ. పుం. (రూ-నారయాణుఁడు-నరాయణుఁడు- నరాయుఁడు) (ఁ అవతారపురుషుఁడు, ౨ ఉదకమందు స్థానము, 3 నరసమూహమున కునికిపట్టు, ర నరసమూహమునివాసము, ఒ శబ్దగమ్యుఁడు, ఓ సారూప్యముక్తికి స్థానము, ఔ తొంబదియాఱు తత్వములకు స్థానము, ం ఒక మన్వంతరమున నరుఁడనుఋషికిఁ గుమారుఁడు) 1. వెన్నుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1; 2: చూ, సూర్యుఁడు; 3. చంద్రుఁడు: చూ, హిమాంశువు; 4. నలువ: చూ, బ్రహ్మ.1; 5: చూ, శివుఁడు; 6. అగ్ని: చూ, వహ్ని.1; 7: చూ, ఆశ్వమేధిని; 8. ఆవు: చూ, ధేనువు.

నారాళంసి. పా. నరులనుగుఱించి చెప్పెడువేద వాక్యముకలది. (పరిషత్తు)

నారి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; నై. వి. (1)=నాడి: చూ, నరము; (2)=నాడి. నారికుఱుపు: చూ, వ్రణము; దే. వి. (3) వింటియల్లెత్రాడు: చూ, మూర్వి.1.

నారించే. వై. వి. 1.=నారంగ*: చూ, శర్కరాంకము; ఆం. 2. (దోహదశాస్త్రరీత్యా.—వాయువిళంగాలు, ఆవాలు, నువ్వులు, నీళ్లుపాలతోనూటి కుందేటిమాంసముతో మూలమందు లేపనముచేయ పెక్కుఫలముల నిచ్చేను.): చూ, దోహదశాస్త్రము. (నారించేపండుతొక్కలో విటమినులున్నవి. మన ఆహారములో యీవిటమినులు లేకపోయినచో మనకు తిమ్మిరివాతము నచ్చేను.)

నారికడము. నై. వి.=: చూ, నారికేళము.*

నారికాయ. దే. వి. అల్లెత్రాటి తాకుడువలన చేతఁగలిగిన కినము. (చూ, కినము 1-2.)

నారికుఱుపు. ద్వ. వి. పెలపుండు: చూ, వ్రణము.

నారికెడము. నై. వి.=: చూ, నారికేళము*.

నారికేడము. నై. వి.=—పై.—

నారికేళము. సం. వి. అ. పుం.1.=నారికడము-నారికెడము-నారికేడము. (రూ-నారీకేళము-నారికేళి-నాళికేళి-నాళీకేరము - నాడికేగము-నాళికేరము-నారికేరము) పెంకాయ*: చూ, స్కంధఫలము; ఆం. 2. (దోహదశాస్త్రరీత్యా.—మినుములు, పెసలు, దేవదారువిత్తులును చేల్లనినీటిలో నానవేసి రుబ్బి మద్యములోకలిపి ఊప్పతోఁగూడ చెట్టుబ్రేళ్ళకు మొదట రాత్రివేళ లేపనముచేసినచో మధురములగు పెక్కుఫలముల నిచ్చేను.): చూ, దోహదశాస్త్రము.

నారికేళతృణన్యాయము. పా. కొబ్బరిచెట్టెందుల కెక్కితివన దూడగడ్డికై యెక్కితినను రీతి.

నారికేళపాకము. అం. 1. పాకములు 2 లో నొకటి. (మిగుల కఠినమై యభేద్యమైనది): చూ, పాకములు. (చూ, దార్ఢ్యపాకము); 2. పాకములు 4 లో నొకటి: చూ, పాకములు. (చూ, వృత్తులు.)

నారికేళాంజనము. అం: చూ, అంజములు.

నారికేళాంబున్యాయము. పా. కొబ్బరికాయ లోనికి నీరెట్లుపచ్చినది తెలియదనినరీతి.

నారీ. పా. ఒకానొకవృత్తము. ఒక్కొక్కపాదమునకు ఒక మగణముగలదై మూఁడవ ఛందస్సునందుద్భవించిన వృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.

నారీనుతము. పా. ఒకానొకవృత్తము. ఇది పదునొకండవ త్రిష్టుప్ఛందస్సునందలి శాలినీ వృత్తచ్ఛాయను బేసిపాదములున్ను ఇంద్రవజ్రిచ్ఛాయను సరిపాదములున్ను నడచును: చూ, వృత్తము. 1.

నారు. దే. వి: చూ, రూ-నాఁటు.

నారుమే. దే. ప్రే. నాఁడఁజేయు: నార్చు.

నార్చు. దే. ప్రే.—పై.—

నాఁటు. దే. వి: రూ-నారు, ఆకు, కోఁగు. (సం. ప.)—అంకురాలి.

నాఁటునాటు. దే. స. క్రి: చూ, మొలవేయు.

నాఁటునాటుట. దే. వి: ఊడుపు-ఊడ్పు.

నాఁటుపోయు. దే. స. క్రి: ఆకుపోయు.

నాలము. వా. వి: చూ, లాడము.

నాలవకొలమువాఁడు. ద్వ. వి:చూ,శూద్రుఁడు.

నాలాయకు. వా. వి. లాయఖులేని.

నాలాయనము. పా. చర్విడవేదనులోనిభాగము.

నాలి. దే. వి. 1. కుత్సితపుపని. స్వా. 3, ఆ. 51: చూ, వంచన; విణ 2. కుత్సితము: చూ, హీనము. 1; 3. మందము, ఆలస్యము. స్వా. 3, ఆ. 28: చూ, విలంబము. 1; 4.తక్కువైనది: చూ, హీనము. 1.

నాలిక. దే. వి: చూ, రసన. జై. 7, ఆ. 100.

నాలికచేఱు. ద్వ. వి. 1. తృణవిశేషము: చూ, తృణము. 1; 2: చూ, పశురోగము.

నాలికతీపు లోనవిషము. లో. ఉదా.—అజిత్తు లమారి మృగముయొక్క తేనెమాటలకు మోసపోయితిని. నాలిక తీపు లోన విషమని గ్రుఱుంగుదునా" (నీతిచంద్రిక-మిక్కిలాభరణము). [నాలుకలు.

నాలికలు. దే. వి. బ. సర్పజిహ్వాకలు. రూ-

నాలికి. హిం. వి. పల్లకి. రూ-నాలకి-నాల్కి. (లాలకి-లాలికి-లాల్కి-యని వాడుక.)

నాలిగాలి. వా. వి: చూ, చిఱుగాలి.

నాలిజంఘము. సం. వి. అ. పుం. కాకి: చూ, వాయసము.

నాలిబూతము. ద్వ. విణ. 1. కుత్సితుఁడు: చూ, వ్యాఘ్రుఁడు. 2; 2. కుత్సితురాలు: చూ, స్త్రీ.

నాలిముచ్చె. దే. విణ: చూ, నాలిబూతము. 1.

నాలీషు. వా. వి: చూ, నామర్దా.

నాలుక. దే. వి: చూ, రూ-నాలిక.

నాలుకమిగులుట. జా. (మాటమిగులుట) దూషించేటి "నాలుక మిగులరానీయకుము" (చిన్నయసూరి నీతిచంద్రిక)

నాలుకలు. దే. వి. బ. 1: చూ, రూ-నాలికలు. భాగ. 4, స్కం. 729; 2. జ్వాలలు. భార. ద్రోణ. 5, ఆ. 229.

నాలుగాకులెక్కువచేదువుట. జా. విశేషాంశంబులు తెలిసియుండుట. "అంతకునాలుగాకులెక్కువయే చేదివితివి." (ధర్మజ)

నాలుగు. దే. స: రూ-నాలువు-నాల్గు, అడ్డ-ఉడ్డ-ఉడ్డా, చేవు-చా-చేపుకము-చౌకము, తిగవంచే-తీవంచే, పుంజీ, మూఁడునొకటి-మూడునొకటి. (సం. ప.).—ఆబ్ధి, చతుర్థము, చతుష్కము, చతుష్టయము, చరమము. (చూ, మూఁడునొకటి)

నాలుగుఅంకములుగలవి. అం. అంతఃకరణములు, అగ్నులు, అనుబంధములు, అభినయములు, అలంకారములు, అవస్థలు, ఆశ్రిమములు, ఉపవేదములు, ఉపాయములు, కరణులు,

కావ్యపృత్తులు (వృత్తులు), కృతువులు, గీర్వాణభేదములు, జ్ఞాతులు, తార్కికపరిమాణములు, తాళగ్రహములు, దిశలు, దుష్టులు, ద్వారములు, ధనవృద్ధులు, నాయకనర్మసచివులు, నృత్యములు, పతులు, పాకములు, పురుషజాతులు, పురుషార్థములు, పర్యాయోగములు, పాణ్యాయామములు, మనుజవృత్తులు, ముక్తులు, ముఖరతులు, మేఘములు, యుగములు, యోగములు, రతులు, రథికులు, రాజవిద్యలు, మనుష్యవర్ణములు, వర్జితములు, వాదితర్కము, వేదములు, వేదోపాంగములు, వ్యూ(హ)హాభేదములు, శుశ్రూషలు, సముద్రములు, సాధనములు, సృష్టిభేదములు, సేనాంగములు, స్త్రీజాతులు ఇత్యాది.

నాలుగుకంబాలాట. ద్వ. వి: చూ, బాలక్రీడ.

నాలువు. దే. స: చూ, రూ-నాలుగు.

నాల్క. దే. వి: చూ, రూ-నాలిక.

నాల్గు. దే. స: చూ, రూ-నాలుగు.

నాల్గుకన్నులవేల్పు. దే. వి. అగ్ని. ఆచ్ఛ. బాల, కాం 54: చూ, వహ్ని. 1.

నావ. సం. వి. ఔ. స్త్రీ.=నౌక. 1. తరణి: చూ, హోడము; వై.వి.(1)=నావ.ఓడ: చూ, హోడము.

నావి. దే. వి. సస్యరోగము: ఆవ, చీడ, నట్టు.

నావికుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, సరంగు.

నావురు. వై. వి: చూ, రూ-నాఁగురు*.

నాణ్యము. సం. విణ. ఓడచేతదాఁటఁ దగినది. (నద్యాదులు)

నాళకుఁడు. సం. విణ: చూ, తుట్టు. 2.

నాళము. సం. వి. అ. పుం. 1 చేటు: చూ, రుత్త; 2. కనఁబడమి; 3. అనుభవములేమి; 4 : చూ, మరణము; అం.5:చూ,ధనగతులు.

నాశిలు. సం. అ. కి్ర. నవయు: రూ-నాశిల్లు.

నాశిల్లు. సం. అ. కి్ర. —పై—

నాస. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, ముక్కు. 1; 2: చూ, లచ్చికమ్మి; 3. ఆవ *: చూ; సర్షపము.

నాసత్యులు. సం. వి. ఆ. పుం. ద్వి. అశ్వినీదేవతలు (అసత్యములేనివారు)

నాసాపుటావర్తి.అం: చూ, అశుభావర్తములు.

నాసాభరణము. సం. వి. అ. న. ఆడ్డబాస, ముక్కుర: చూ, భూషణము. 2.

నాసామణి. సం. వి. ఇ. పుం. —పై—

నాసి. దే. వి. పిల్లి: చూ, మార్జాలము.

నాసిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, ముక్కు; 2. దీనికి ఉపమానములు.— తిలపుష్పము, సంపెంగపువ్వు, కోటేరు; అం 3: చూ, చుంబనస్థానములు;4. పురుషలక్షణాంగముల లోనొకటి(ముక్కు)(చిలుకముక్కువలెనున్న రాజగు. దీర్ఘమైన భోక్తయగు. హ్రస్వమైన ధర్మశీలుఁడగు): చూ, లక్షణాంగములు; 5 స్త్రీలక్షణాంగములలో నొకటి. (ముక్కు) (సమముగనున్న పతిని సంపన్ను నిఁజేయును. నువ్వుపువ్వువలెను సంపెంగపువ్వువలెనున్న సుఖవతియగు. కుడిసుడియున్న ధనవృద్ధియుఁ బుత్రివృద్ధియునగు. ఎడమసుడియున్న విధవయగు.మచ్చయున్న హానియగు.ఊర్ధ్వమైనను హ్రస్వమైనను దాసియగు. దీర్ఘమైనకోపియగు. లంబమైన నిపర్శిశస్తురాలగు. మిక్కిలి పొడవు మిక్కిలి లావులేకున్న సుఖవ్రదురాలగు. చేట్టియైయున్న విధవయగు. నాసాబిలముల రోమమున్న నపర్శిశస్తురాలగు. మీసములున్న విధవయగు): చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు; 5: చూ, నాట్యోపయోగములైన యంగములు (చూ, అంగము. 9.)

నాసికాంగుళిన్యాయము. పొ. ఎవని ముక్కు రంధ్రములలో వాని వ్రేళ్లిశ్లేషనుపట్టునను రీతి.

నాసికాక్రియలు. ఆం. భావాధ్యాయ శ్రీమే యములోనివి.—స్వాభావికి, నత, మంద, సోచ్ఛ్వాస, నికూణిత, వికృష్ట. (6).

నాసికాద్వారములు. ఆం: చూ, నాడులు.

నాసికావేదవము. సం. వి. అ. పుం: చూ, నాస. 3. * [సమయము. 3.

నాసిరిల్లు. వై. అ. క్రి.=నాళ. వశించు: చూ,

నాసీరము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, సేనా ముఖము. 1: 2. దర్వము: చూ, హంకారము.

నాస్త. హిం. వి. చేలిదిభోజనము, ఫలహారము.

నాస్తి. వా. సం. అవ్య. లేదు.

నాస్తికత. సం. వి. అ. స్త్రీ. పరలోకము లేదనెడు బుద్ధి: చూ, మిథ్యాదృష్టి.

నాస్తిక్తుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పరలోకము లేదనెడువాఁడు.

నాస్తిక్యము. సం. వి. అ. న: చూ, నాస్తికత.

నాళము. సం. వి. అ. పుం, న. 1. రూ-నాళి. తామరలోనగువానికాండ: చూ, బిసము. 1; 2. క్రోవి: చూ, బాణము. 1; 3. చిమ్మనఁ గ్రోవి: చూ, శృంగము.3;4. ఆగిసాలెవాని ఊఁదుఁగ్రోవి: ఊఁదుఁగ్రోవి, క్రోవి, గొట్టము; 5. సస్యాదినాళము: చూ, క్రోవి. 2; (ఆకారాంత స్త్రీలింగమునగును); దే. వి. (1). రూ-నాలము: చూ, లాడము.

నాళి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, నాళము.1; 2. కూరయొక్క-నార, కాడ, గొట్టము.

నాళికము: చూ, రూ-నాళీకము.

నాళికేరము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-నారికేళము*.

నాళీకము. సం. వి. అ. న. రూ-నాళికము. 1. తామర: చూ, రూ-నలినము. 1; 2. తామరతంపర: చూ, పద్మము. 1; పుం, 3.అమ్మ: చూ, బాణము.1; 4. బాణపుములికి: చూ, బాణము. 1. [బ్రిహ్మ. 1.

నాళీకాసనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. వలువ:చూ,

ని

ని. సం. అవ్య. 1. నిశ్చయార్థకము: చూ, సత్యము.1; ఉప.2 (నికర్షణము=ఇచేట"ని" అనునది మిక్కిలి అనునర్థముకలది: నికషము=ఇచేట నిరర్థకము; నికారము-ఇచేట ధాత్వర్థమును పంచనయను నర్థమునకు మార్చినది; నికాళము= ఇచేట ధాత్వర్థమును తుల్యముఅను నర్థముకలదిగా మార్చినది; నిక్వణనము=ఇచేట వ్యర్థము)· అం. 3: చూ, స్వరము. 2; (చూ, గ. 1.) దే. అవ. (1) ద్వితీయైకవచనమునందువచ్చెడుఒకపరిత్యయము. "రాముని, సోముని" మొ; దర్శి.(2.) చార్థకము. ఆం, భా. తృ. 67: చూ, ను (14).

నింకిరి. దే. వి. రూ-నింపిరి. ముటీకి: చూ, మలము. 1.

నింకితి. దే. అవ్య. క్రి. విశ: చూ, వేగము.3.

నింగి. దే. వి. ఆకాశము. స్వా. 4, ఆ. 99: చూ, వ్యోమము. 1. [వాయువు.

నింగిచోలి. దే. వి. నభస్వంతుఁడు: చూ,

నింగిమిరి. దే. వి: నువర్చల*

నింగివడు. ద్వ. అ. క్రి.(ఊ, హరి. 5, ఆ. 84): అత్తమిల్లు, కూఁకు, కుర్రింకు, పడు. (సం. ప).—అస్తమించు. [శివుఁడు.

నింగిసిగ. ద్వ. వి. వ్యోమకేశుఁడు: చూ,

నించు. దే. వే: రూ-నినుచు-నింపు, నెరపు-నెఱపు.

నించిలి. వా. వి. మనోవ్యగ్ర: చూ, శోకము.

నింట. దే. వి. జలపూరము.

నిండఁబడు. ద్వ. అ. క్రి. (రూ-నిండారు-

నిండు-నిండుకొను) పూర్ణమగు: చూ, మెండుకొను. 3

నిండారు. దే. అ. క్రి. —పై —

నిండు దే. వి. 1. పూర్ణపే చూ, సంపూర్ణగ; విణ. 2. నిండినది, పూర్ణము భార ఆది 1, ఆ 100 చూ, సంపూర్ణము, అ క్రి. 3 చూ, నిండఁబడు; వా. 4. చూ, నిండుకొను 2.

నిండుకొను దే. అ. క్రి. 1. చూ, నిండఁబడు, వా 2 లేకపోవు. "బియ్యము నిండుకొనెను"

నిండుజేవ్వనము. వా. వి. నెలజేవ్వనము. భాగ. భా. ద్వి 118: చూ, వయస్సు. 1

నిండుమాట. వా. వి. ఆశాపము: చూ, సంభాషణము (చూ, శబ్దము 2.)

నిండు. సం. వి ఆ స్త్రీ 1. చూఅు చూ, సెగ్గింపు; 2. అపచూఅు. చూ, సెగ్గింపు

నిందించు. సం. స. క్రి. చూఅు: చూ, సెగ్గించు

నిందింపఁబడు మి అ. క్రి: చూ, పీటిఁబోవు.

నిందితుఁడు. సం. విణ చూఅఁబడినవాఁడు చూ, నెలివాఁడు 1. [హీనము. 2

నింద్యము. సం. విణ. నిందింపఁదగినది చూ, నింద్యములు. పా కవులు వాచుకొనఁగూడనివి. ఊదా.—వార్నిస్తాడు, కొంటావు, ఇచ్చేసి, అందాము మొ. [చూ, వ్యాధుఁడు. 2

నింద్యుఁడు. సం. విణ. చూఅఁదగినవాఁడు: చూ,

నింపాది. దే. విణ. (నింపు + ఆది) సమృద్ధము: చూ, సమృద్ధి. [నిండఁబడు.

నింపారు దే. అ. క్రి. రూ-నినుపారు: చూ,

నింపిరి. దే. వి: చూ, నింకిరి.

నింపు. దే. వి. 1. రూ-నినుపు. కళా. 8, ఆ. 235. చూ, సమృద్ధి; పేర్చి 2: చూ, రూ-నించు. [న్నఁడు.

నింపువాఁడు. దే. విణ. సమృద్ధుఁడు: చూ, సంప

నింబతిరువు. సం. వి. ఊ. పుం. వారిజము *. చూ, సూక్ష్మదారువు.

నింబము. సం. వి. అ. పుం: చూ, వేము*.

నికటము సం. వి అ న 1. చగ్గఱి చూ, సమీపము 1; విణ. 2. సమీపమైనది చూ, సమీపము. 2: దే. వి. (1) నిశ్చయము: చూ, బలవంతము. [ము. 2.

నికటస్థము. సం. విణ. ఉపోద్ఘాతము చూ, నికట

నికము దే వి, విణ. చూ-నిక్కు ము

నికరము. సం. వి. అ. పుం 1 చూ, సమూహము; 2 చూ, కిట్ట. 2, వి. 3. శ్రేష్ఠము. చూ, శ్రైష్ఠ్యము, దే విణ (1) తోర్పుపు పోఁగాయిగినది చూ, సారాంశము, వా (2) శ్రేష్ఠమైనది

నికర్షణము. సం వి అ. న పట్టకము చేట్టుచూ ఆనబయలు చూ, సన్నిచేయు [మాటి 1

నికష సం. వి ఆ స్త్రీ రాళ్ళసులత్తి: చూ,

నికషము. సం వి. అ పుం. రూ-కసవు. 1. బంగారాల్లు, శాణము: చూ, సాన 1; 2 గంధము తీసెడుతాయి చూ, సాన 3, 3 కస్తూరి లోనగువి నూఅెడుతాయి చూ, సాన 2; అవ్య. 4. సమీపార్థమందు వర్తించెడు, హిరుపు— చూ, సమీపము 1

నికషాత్మజుఁడు. సం. వి. అ. పుం నిర్మలి: చూ, సోదులతోఁడు.

నికామము సం క్రి. విణ. అ. న: చూ, స్నేచ్ఛ.

నికాయము. సం. వి అ. పుం. 1 (రూ-నీకాయము-నికాయ్యము-నీకాయ్యము) ఇల్లు చూ, సదనము. 1; 2. తెగ: చూ, సమూహము, 3. నిగా: చూ, లక్ష్యము 1; 4. పోగు. చూ, రాశి. 1; 5. పరమాత్మ: చూ, హంసుఁడు. [యము. 1.

నికాయ్యము. సం. వి. ఆ పుం: చూ, రూ-నికా

నికారణము సం. వి. అ. న: చూ, వక్రము.

నికారము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వంచన; 2: చూ, ఉత్కారము 1; 3: చూ, ఉత్కా—

రము. 2; 4. పంతినిష్పీడనముచలనంగలిగిన ముఖవికారములో నగునది. చూ, విపర్యికారము 3; వా. 5 తిరస్కారము చూ, పహేలనము.

నికాళిమ. సం. వి. అ పుం. 1. నిశ్చయము చూ, సత్యము 1; వి్ణ. 2. రూ-నీకాశము. తుల్యము: చూ, సమానము 2.

నికుంచక. సం. వి. అ పుం. చూ, సోల

నికుంచకార్ధము సం. వి. అ న. అర్ధ, అరసోల

నికుంచితము, అం. 1. చూ, శిరఃక్రియలు; 2. చూ, భ్రూక్రియలు; 3. చూ, కిరణములు

నికుంజము. సం వి. అ. పుం, న. రూ-కుంజము. పొదరిల్లు చూ, సదనము. 1.

నికుంజికామ్లు. సం వి. ఆ. స్త్రీ: కుంజిక, కుంజవల్లరి *. [శిల్య. 4

నికుంఠము. సం వి. అ. పుం. పంతి *. చూ,

నికుంఠుడు. సం. వి. అ పుం. కుంఠికర్తుని కొడుకు: చూ, పుత్రుడు. 1.

నికుట్టనము. అం. చూ, కిరణములు. [హము

నికుంబము. సం. వి. అ న చూ, సమూ

నికూణత. అం: చూ, నాసికా క్రియలు.

నిక్కంతినము. సం. వి. అ న: చూ, పతి.

నిక్కృతము. సం వి్ణ. 1. రూ-అంబడినది: చూ, హీనము. 2; 2. నంచింపంబడినది. చూ, న్యవసితము. 3; 3 తోర్పు పడు చేయంబడినది.

నిక్కృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. దెబ్బరుమాట. చూ, శబ్దము. 2; 2: చూ, వంచన; 3. తోర్పుపడు చూ, నిషేధము; వా. 4. కపటము: చూ, వ్యాజము. 1.

నిక్కృతుడు. సం వి్ణ: చూ, వంశకుడు.

నిక్కృత్తము. సం. వి్ణ. నఱకబడినది: చూ, విచ్ఛిన్నము. 3.

నిక్కృష్టము. సం. వి్ణ. అధమము చూ, హీనము 1

నిక్కృష్టుడు. సం. వి్ణ. అధముడు: చూ, వ్యాధుడు. 2. (చూ, హీనుడు.)

నిక్షేపనము. సం. వి. అ న. (రూ-నికేతము-నీక్షేతము-క్షేతము) ఇల్లు: చూ, సదనము. 1.

నికోచకము. సం. వి. అ. పుం. ఊడుగు*: చూ, మహాయమళపత్రిక.

నిక్కచ్చి. దే. వి. 1. నిర్బంధము: చూ, బలపంతము; 2: చూ, శ్రీమము. 1; 3. సంకటము చూ, శోకము.

నిక్కము. దే. వి. (రూ-నికము-నిక్కువము) 1. నిశ్చయము లక్ష్మీ. 4, ఆ. 157: చూ, సత్యము. 1; 2. యథార్థము భార. కర్ణ. 1, ఆ. 187: చూ, సత్యము.1;3. న్యాయము: చూ, సత్యము. 1; వి్ణ. 4. సత్యమైనది: చూ, సత్యము. 1; 5. పొసగినయర్థము గలది: చూ, అన్వర్థము

నిక్కల. దే. ని. కన్నదియనుగవమునకు తెచ్చెడు కల. భార. ఆర. 6, ఆ. 401: చూ, స్వల్పము. 1.

నిక్కపూడు. నై. వి. 1 డంభములేనివాడు; 2 =నిక్కపటి: చూ, సత్యపంతుడు.

నిక్కవొడుచు. దే. ఆ. క్రి. (నిక్కు + అన పొడుచు) నిక్కున నిలుచు

నిక్కాడక దే. వి. (నిండు + కాడక) మిక్కిలి కాడక: చూ, వేడిమి.

నిక్కించు వా. స. క్రి. నిక్కునటులఁజేయు.

నిక్కు. దే. వి. 1. గర్వము: చూ, హంకారము.1; 2. బులుపు: చూ, విలాసము. 2; 3. పడుచుతనపు తెక్కు: చూ, తెక్కు; 4. ఉన్నతి: చూ, పొడవు. 2; అ. క్రి. 5: చూ, వర్ధిల్లు. భాగ. 5, స్కం. 2, ఆ. 78; 6.అతిశయించు. ఉ, హరి. 6, ఆ. 57: చూ మిమ్మరించు; 7 . గర్వించు: చూ, హంకరించు; 8. తనరారు, ఉన్నతమగు: చూ

పాడుగు 6; వా 9 ఉద్ధితమగు: చూ, లేచే 1.
నిక్కఁబోతు. దే. విణ: చూ, పొగరుఁబోతు.
నిక్కుడు. దే. వి చూ, నిక్కు. 4.
నిక్కువము. దే. వి: చూ, రూ-నిక్కము.
నిక్కుపీనులజెక్కి. దే వి. ఉచ్చైశ్రవస్సు. చూ, హయము (ఇట్లునిక్కుపీన్ వావురము)
నిక్కుపీనుఁజెక్కి నెక్కుఁదొను ద్వ.వి. ఇంద్రుఁడు. చూ, సహస్రాక్షుఁడు.
నిక్వణము. సం. వి. అ. పుం. (రూ-నిక్వాణము-క్వాణము- క్వణము- క్వణనము) వీణలోనవనువాని మోగీతలు: చూ, స్వరము. 2.
నిక్వాణము. సం వి. అ పుం.—పై.—
నిక్షేపము సం. వి అ. పుం. 1. చెప్పి చూపి యుంచిన యిల్లడి: చూ, వాడిక; 2. నిధి: చూ, లిబ్బి. 2; అం. 3. చూ, న్యాసహారపదములు, వా. 4. చేమిరి. చూ, తోడు. 4.
నిక్షేపించే. సం స కర్తృ. పాఠాంతరం: చూ, పూడుచే.
నిఖాతము. సం. విణ. తగిచ్చఁబడినది.
నిఖిలము. సం. విణ. ఎల్ల చూ, సర్వము.
నిగడము. సం. వి. అ. పుం, న. రూ-నిగళము. 1. వీనుఁగుకాలి సంకెల: చూ, శృంఖలము. 2; 2. సంకెల: చూ, శృంఖలము. 3.
నిగణము. సం వి. అ. పుం. హోమధూమము: చూ, పొగ.
నిగదము. సం. వి. అ. పుం. రూ-నిగాదము. స్పష్టముగాఁ బలుకుట: చూ, పరిస్తావము. 2.
నిగదించే. సం. స. క్రి. స్పష్టముగా చెప్పు. భాగ. 2, స్కం. 37: చూ, పలించే.
నిగనిగ. దే. వి. 1. అర్ధకపర్ధ: చూ, పెలుతురు. 1; 2. మెఱయుటయందును నునుకదనము. పసు. 6, ఆ. 85: చూ, హూహూ.
నిగమము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వేదము; 2. అంగళ్లవాడ: చూ, మార్గము. 1; 3. దారి: చూ, మార్గము. 1; 4. పట్టణము. చూ, సీమ 1 [సర్వసుఁడు.
నిగముఁడు. సం. వి. అ పుం. చోహారి: చూ,
నిగరణము. సం. వి అ న. 1. రూ-నిగరణము-నిగారము: చూ, మిరింగుట; పుం. 2 కిరణము: చూ, మెడ.
నిగరము. సం. వి. అ. పుం. 1 చూ, రూ-నిగరణము 1; వై. విణ. రూ-నిగారము. (1) = నికరము. శ్రేష్ఠము. ఈ, రా 7, ఆ 397· చూ, శ్రైష్ఠ్యము; (2) = నికర న్యాయము: చూ, సత్యము. 1, (3) బలము. చూ, శక్తి 1.
ని—గ—హీనతాసూచనలు. అం శ్రేష్ఠము, కామపు, గర్హ్యము, ఔష్ట్రకపాల్యకము, స్విష్టకృత్తు, పంటాగారము, మోక్షము (7): (చూ, సగ్వాసూచనలు.)
నిగళము సం వి అ పుం, న చూ, రూ-నిగడము 1—2, అం. 3 గర్హితులు ద్విస్వభావగాసులలో చివరమాడు పాదముల యందున్న నిగళముపట్టును (చూ, పాళము, భుజంగము)
నిగా(నిగహా) వా. వి. 1.దృష్టి చూ,వీక్షణము; 2 జాగరూకత, వై. వి. 3.=నికాయ: చూ, లక్ష్యము. 1.
నిగాదము. సం. వి. అ. పుం చూ,రూ-నిగదము.
నిగారము. సం. వి. అ. పుం. 1. చూ, రూ-నిగరణము. 1; వై. విణ. (1)=నికరం: చూ, రూ-నిగరము (1), (2). (3). (శ్రైష్ఠ్యము సకు —అచ్చు. అ, కాం. 83)
నిగాళము. సం. వి. అ. పుం, న. గుఱ్ఱము మెడ నమీపపుభాగం: చూ, హయము.
నిగిడాగు. దే అ. క్రి. (నిగిడి + ఆగు) చూ, వ్యాపించే.
నిగిరికి దే వి. ఇగిరిక. చూ, హవిస్సు.
నిగుడు. దే అ. క్రి. రూ-నిగుము. 1. చూ,

వ్యాపించే భార. ఆది 5, ఆ 3, ఉ, హరి 3, ఆ. 141; 2: చూ, విజృంభించే. భార. శల్య. 1, ఆ. 123; 3 నిష్ఠ భార ఉద్యో 2, ఆ. 146· చూ, వీఁగు 5; 4 చోఁగు భార. విరా. 3, ఆ. 79: చూ, పొడవను; 5· చూ, సంఛర్తిమించే; 6. కన్నువేయు భాగ భీష్మ 3, ఆ. 375· చూ, దృష్టించే, 7 చేక్కఁబడు. భార. ఉద్యో. 2, ఆ 61 చూ, సరిపడు. 2; 8. చిప్పిల్లు చూ, చుగులుగొను [డ్చు-నివుడుచే-నివుడ్చు.

నిగుడుచే దే సేరి. నిగుడఁజేయు రూ-నిగు

నిగుడుదెంచే దే అ కిరి నిక్కు-చూ,వీఁగు 5

నిగుడ్చు. దే. సేరి చూ, రూ-నిగుడుచే

నిగుఱు. దే. వి. (రూ-నివుఱు-నీఱు)కప్పెనిప్పు మొదలైనవస్తువు ఉ, రా 5, ఆ. 58· చూ, భేస్మము [రహస్యము.

నిగూఢము సం. విణ. మఱుఁగుపుచ్చినది చూ,

నిగూహనము. సం. వి. అ. న. మఱుఁగుపుచ్చేట: చూ, బందు (చూ, దాఁచేట)

నిగ్గడి. దే. విణ. కరినము: చూ, దెడిపిము.

నిగ్గు. దే. వి. 1. ఉత్కృష్టకాంతి: చూ, చెలుతురు. 1; 2. వర్ణలేశము· చూ, వర్ణము 6; 3. కిరణము. అం, భా. పరి. 82. చూ, హాయనము. 2; 4. పస: చూ, సారాంశము; విణ. 5: చూ, నికరము. (1); అ. కిరి 6. రూ-నెగ్గు. నిర్వహిల్లు. చూ, రవణించే

నిగ్రహము. సం. వి. అ. పుం. 1. తోర్పాటు; 2. బెదరుమాట: చూ, శిబ్దము. 2; 3 చెఱ చూ, బంధనాలయము; 4. మేర. చూ, సన్మానము; 5. రూ-నిగారింపు. అడ్డగింపు: చూ,వారణము. 1; అం.6: చూ, హస్తక్రియలు.

నిగ్రహించే. సం. స. కిరి. 1. త్రోపాడు; వా. 2. గెలుపొందు. "వానివ్యాజ్యము నిగ్రహించిరి" [హము· చూ, వాగణము. 1.

నిగ్రహము. సం. వి. అ. పుం. రూ-నిగ్రహ

నిగ్రంటుపాద్యాము అం: చూ, సుగుణములు.

నిఘంటువు సం. వి. ఉ. పుం. పదపదార్థములను పర్యాయపదాదులను తెలియఁజేసెడు పరిమాణగ్రంథము.

నిఘంటువులు. అం నిఘంటువులు నాలుగు విధములు — ఁ. పర్యాయపదములఁ దెలుపు శ్లోక (పద్య) రూప నిఘంటువులు, ఎ. శ్లోక (పద్య)రూప నానార్థనిఘంటువులు,3.ఆకారాది పరిశిపదార్థనిఘంటువులు, ర. ఆకారాది పరిశిపదార్థ పర్యాయ పద నిఘంటువులు (ఇందు సంస్కృత నిఘంటువులును, తెలుగు నిఘంటుపులును, ఉభయభాషలం దెలుపు నిఘంటువులును గూడకలవు)

నిఘట్టనము సం. వి. అ న =నెగ్గడము: చూ, పీడనము.

నిఘము. సం. వి అ. పుం చదరపువస్తువు.

నిఘసము సం వి అ పుం. కుడుపు: చూ, సాపాటు. [వ్యాసకరణబంధములు)

నిఘాతకము. అం: చూ, అదుమాటలు. (చూ,

నిఘాతిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. డాకలి: చూ, పట్టెడ. [సరాధీనుఁడు·

నిఘ్నుఁడు. సం. విణ. లోఁకువైనవాఁడు: చూ,

నిచయము. సం. వి. అ పుం: చూ, సమూహము.

నిచికి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ రూ-నైచికి. మంచి రూపముగలిగి చాల పాలిచ్చెడియావు: చూ, ధేనువు. [సారితము. 1.

నిచితము. సం. విణ. పఱపఁబడినది: చూ, పరి

నిచుల (శి) ము.సం. వి. అ. పుం. 1. ఎల్లగన్నేరు శా: చూ, హయమారకము; 2. రూ-(నిచోళము-చోళము.) కప్పుడు దుప్పటి, పక్కదుప్పటి (అనికొందఱు): చూ, వస్త్రము; 3. నీరుపర్బబలి.* : చూ, పర్బబలి.

నిచోళము. సం. వి అ. పుం. 1: కోళము-కోషము, ఖడ్గకోళము, ఖడ్గపిధానకము-ఖడ్గపిధానము. (తె. ప) —ఒఱ, గనిసు-గలీబు, గవిసెన-గవుసెన-గౌసెన చూ, వస్త్రము; 2. చూ, నిమల (శ) ము 2.

నిచ్చెన నైం. వి =నిశ్రేణి: తాప (సం. ప).-అశ్వగోహిణి, ఆగోహాణము, నిశ్రేణి.

నిచ్చెనపంజో. ద్వ. వి దివిటీలకమ్ములమర్చిన నిచ్చెనవంటి సాధనము, కరదీపము చూ, స్నేహోళము.

నిచ్చెనదిచ్చెపంజో. ద్వ. వి.—పై —

నిచ్చే. నై. అవ్య. రూ-నిచ్చేలు. 1 =నిత్య సదార్థకము. వసు. 2, ఆ. 126: చూ, సతతము 2; 2. పర్యాదినము. పంచ. నా. 1, ఆ. 153: చూ, వాసరము, 3. ఎల్లప్పుడు: చూ, సతతము. 2; వా. 4. తాకీదు. ఆం, భా. పర్వ. 90. చూ, రోజూ

నిచ్చేమల్లె. నై. వి.=నిత్యమల్లికా. ఎల్లప్పుడును బూచెడుమల్లిక. ఆం, భా. ద్వి. 51. చూ, రూ-నిత్తెమల్లె

నిచ్చేయము. నై. వి.=నిశ్చయః రూ-నిచ్చేలము-నిచ్చేలు: చూ, సత్యము. 1.

నిచ్చేలము. నై. వి. 1 =—పై.—; 2 =నిర్మలము. ఆం, భా. తృ. 15 చూ, సాచ్చెము. 2; విణ. 3.=నిశ్చలమ్. కళా. 3, ఆ. 198 చూ, స్థావరము; 4. నిర్దోషము. కళాం. 2, ఆ. 18. చూ, సమీచీనము. 2; 5. నిరంతరము. రాఘు. 2, ఆ. 5: చూ, సతతము .2

నిచ్చేలు. నై. వి, అవ్య.=నిత్యఃచూ, రూ-నిచ్చే. (సదార్థకము.—పాండు. 2, ఆ. 53)

నిజము. సం. వి. ఆ. న.=నిజేము. 1. కలతెఱగు: చూ, సత్యము. 1; 2. సత్యవచనము చూ, శబ్దము. 2; 3: చూ, స్వభావము. 2; విణ. 4. నిజేమైనది: చూ, సత్యము. 1; 5 యథార్థము చూ, సత్యము. 1; 6. తనది: చూ, స్వకీయము; 7. శాశ్వతమైనది: చూ, శాశ్వతము.

నిజమోహము. అం: చూ, మోహచతుష్టయము.

నిజాయతీ. వా. విణ న్యాయమైన.

నిజేమరి. ద్వ విణ చూ, సత్యవంతుఁడు. 2.

నిజేము. నై. వి. విణ=: చూ, నిజము (కలతెఱగునము.-కళా. 1, ఆ. 168; నిజమైనది అనుటపు-లక్ష్మీ 4, ఆ 154; భాగ కర్ణ 3, ఆ 60) [మంతి. 1.

నిజోగి నై. వి =నియోగి. రూ-నియ్యోగి: చూ,

నిటలము సం. వి. ఆ. పుం, న.=నుదురు-నొసలు (రూ-నిటాలము- నిటీలము- నిటిలము-నీటిలము) చూ, లలాటము.

నిటలాక్షుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం చూ, శివుఁడు.

నిటాకు వా విణ నిలువున [నిటలము.

నిటాలము సం. వి అ. పుం, న: చూ, రూ-

నిటిలము. సం. వి. ఆ. పుం, న.—పై—

నిటీలము సం. వి. ఆ. పుం, న —పై—

నిట్ట. దే. వి. 1 పర్యాహారము. భార. విరా. 2, ఆ. 66: చూ, వెల్లువ; 2. చోటు. భార. విరా. 1, ఆ. 45. చూ, స్థానము. 1; 3 కంబము: చూ, స్తంభము 1; 4. ఎత్తు. పాండు. 3, ఆ 131 చూ, నిక్కు. 4; 5. పక్కు: చూ, పార్శ్వము. 2; 6.(రూ-నిట్ర-నిట్టు): చూ, లంకణము; విణ. 7. నిక్కినది. భాగ. 6, స్క. 469: ఉన్న మితము, నద్ధము; 8. సరియైనది. స్వా. 4, ఆ. 73: చూ, సుముము. 1.

నిట్టకనిలుచు దే. అ. క్రి సరిగానిలుచు: రూ-నిట్టనిలుచు, నిట్టనిలుచుండు. [నిల్వు.

నిట్టకనిలువు. దే. వి. సరినిలుపు: రూ-నిట్టక

నిట్టకనిల్వు. దే. వి.—పై —

నిట్టగ్గిమ్ము. దే. అ. క్రి. 1. నిట్టవొడుచు.

లక్ష్మ. 2, ఆ. 50· చూ, విజృంభించే; 2: చూ, పులకరించే.

నిట్టనిలుచే. దే. ఆ కి్రి· చూ, రూ-నిట్టకనిలుచే. పాండు. 2, ఆ. 55.

నిట్టనిలుచేండు. దే. అ. కి్రి —పై.—

నిట్టపంట. దే. వి నిష్కారణము. [గుండె.

నిట్టరాడు దే. వి. రూ-నిటారాడు: చూ, తల

నిట్టలను. దే. విణ రూ-ఇట్టలము. భాగ. 6, స్క-ం. 319. చూ, చాచే 1. [1, 2

నిట్టవొడుచే. దే. అ. కి్రి: చూ, నిట్టగర్రిమ్మ

నిట్టు దే. వి. 1. రూ-నిటుర్రి. పస్తు రా, ని 2, ఆ 69: చూ, లంకణము; 2· చూ, పిపాస; 3: చూ, పఱపు; విణ 4· చూ, రా తిర్రి; వి ణ. 5. రూ-ని టుర్రి: చూ, శుష్క-ము 2

నిట్టుపాసము. ద్వ. వి. రూ-నిటుర్రిపాసము, శుష్క-పవాసము: చూ, లంకణము.

నిట్టూరుచే. ద్వ. అ. కి్రి. (నిడుద+ఊరుచే) రూ-నిట్టూర్పు: చూ, వగర్పు.

నిట్టూర్పు. ద్వ. అ. కి్రి.—పై.—

నిట్టూరుపు. ద్వ. వి. (నిడుద + ఊరుపు) రూ-నిట్టూర్పు. దీర్ఘనిశ్వాసము: చూ, వాయువు.

నిట్టూర్పు. ద్వ. వి.—పై.—

నిటర్రి. దే. వి. రూ-నిటర్రిము. 1. ఇల్లి: చూ, లంకణము; 2. నిలువు.

నిటర్రిము. దే. వి. —పై—

నిటారాడు. దే. వి: చూ, నిట్టరాడు.

నిటారాయి. దే. వి. (నిట్ట + రాయి) పాడవు రాయి: చూ, రాయి.

నిటిర్రించే. దే. స. కి్రి. నిలువుగానుంచే.

నిటిర్రిల్లు. దే. అ. కి్రి. ఉపవాసముండు.

నిటుర్రి. దే. వి, విణ: చూ, నిట్టు. 1-5. [ము.

నిటుర్రిపాసము. ద్వ వి: చూ, రూ-నిట్టుపాస

నిడికుడక. ద్వ. వి: చూ, భక్ష్యము.

నిడివి. దే. వి.(రూ-నిడుద-నిడుపు.) 1. దైర్ఘ్యము: చూ, పొడవు. 2; విణ. 2. దీర్ఘము. లక్ష్మ. 3, ఆ. 76: చూ, మూల. 2.

నిడివేర్రిలు. దే. వి. నడినివేర్రిలు: చూ, నేలు. 2.

నిడు. దే. విణ వృత్తియందునిమిడ లోబ్దమునకు మాఁదినగ్గము లోపింపఁగా మిగిలిన రూపము. "నిడుమోను, నిడువాలు" మొ.

నిడుచేట్ట దే. వి: చూ, కుసుమము

నిడుచేను. దే. అ. కి్రి (నిడుద + చేను) చోఁగు. భాగ. ఆది. 7, ఆ. 175· చూ, పొడపగు.

నిడువ. దే. విణ· చూ, నిడివి. 2.

నిడువలు. పా. దీర్ఘాశ్చేలు.

నిడువవెన్ను. దే. వి: చూ, సగ్గము. అచ్చ. సుం, కాం. 57.

నిడుపఁడు. దే. వి. —పై —

నిడుపకమ్ములు. ద్వ. వి కిడిపకు నిరుపర్రిక్క-లనుండు నిలువులు. [వ్ర. 1.

నిడుపఁడుపాన్పుచోఁడు. ద్వ. వి· చూ, విష్ణు

నిడుపు. దే. వి. 1· చూ, చోఁపు. 1. ఆం, భా. ద్వి. 152; 2. దీర్ఘము:చూ, పొడవు.2; విణ 3: చూ, నిడివి 2.

నిడుపుకాలె. దే. వి. చూ, అంగడిట్టము.

నిడుముస్తై. ద్వ. వి. (నిడుద + ముస్తై) తుంగ*: చూ, తృణము. 1.

నిడువెండుర్రిక. దే. వి. (నిడుద + వెండుర్రిక) 1. గగుసు: చూ, గోమాంచము; వా. 2.పాడవ్యగనుండెడు వెండుర్రిక.

నిడువెండుర్రికవెట్టు. దే. అ. కి్రి: చూ, పులకరించే. భాగ. భీష్మ. 1, ఆ. 181.

నిడుసు. వా. వి. బాలిముదిర్రి. అం. భా. ద్వి. 274: చూ, లోహము. 1.

నిడ్డ. వా. వి. దెబ్బ: చూ, వాత.

నితంబము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పిఱ్ఱ; (స్త్రీల మొలకు వెనుక నున్న పర్రిదేశము. సురతసమ్మర్దము చేతనికి్రి-లిగాసిఁబొందునది); 2. మొల: చూ, శోర్రిణిఫలకము; 3. కొండ

నడుము· చూ,పర్వతము; 4 మూఁపు: చూ, స్కంధము. 1; 5. ఱది: చూ, రోధస్సు; అం. 6· చూ, నృత్తహస్తములు; 7. చూ, కగణములు.

నితంబిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. గొప్పపిఱుఁదులు గలఱాఁడుది చూ, స్త్రీ; 2. ఱాఁడుది చూ, స్త్రీ [చూ, హెచ్చు. 1.

నితాంతము. సం. కి. విణ. అ. న. 1. పెల్లు:

నిత్తెమ్మల్లె. సై వి.=నిత్యమల్లికా *: నిచ్చెమల్లె. (సం. చ) —నిత్యమల్లి-నిత్యమల్లిక.

నిత్యకళ్యాణము పచ్చితోరణము. జా. ఎడతెగని శుభములు. " నిత్యకళ్యాణముఁబచ్చి తోరణమై జనులందఱు నుల్లసిల్లఁగన్. " (విజ. 1, ఆ. 84). [మల్లె *.

నిత్యమల్లి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=: చూ, నిచ్చె

నిత్యమల్లిక. సం వి. ఆ. స్త్రీ.=—పై.—

నిత్యము సం. కి. విణ. అ. న.=నిచ్చలు. 1. ఎల్లప్పుడు: చూ, సతతము. 2, విణ. 2.ఎడతెగనిది: చూ, సాంద్రము. 2; 3. స్థిరమైనది· చూ, శాశ్వతము. [చతుష్టయము.

నిత్యానిత్యవస్తు వివేకము అం: చూ, సాధన

నిత్యైకవచనాంతములు. పా. సస్యలోహవాచక శబ్దములును, కొన్ని సంబారధాన్య వాచక శబ్దములును, గుణరసవాచకములుసమానాధికరణ ములైన దేశ్యవిశేషణ శబ్దంబులును, కేల్వాదులును నిత్యైక వచనాంతములు.

నిదర్శనము. సం. వి. అ. న. 1. దృష్టాంతము: చూ, వృత్తాంతము. 7; పుం. అం. 2. నిదర్శనాలంకారము. (వాక్యార్థములకు సామ్యారోపణము.) " దాతకు సౌఖ్యత యెడయెడ యదెపూర్ణేందునకు నిష్కళంకత. ": చూ, అలంకారము. 3.

నిదాఘము. సం. వి. అ. పుం. 1. వెట్టకారు: చూ, మాసవ్యయము; 2. వెచ్చేన: చూ, వేఁడిమి; 3. చెమట: చూ, స్వేదము.

నిదానము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, ఆదికారణము; 2. పెయ్యపలుపు· చూ, సూత్రీము. 1; 3. రోగనిర్ణయము: చూ, ఆదానము. 3; సై. వి. (1)=నిర్ధారణ. ఆత్రిపడక విచారించుట: (సం. ప).—నిర్ధారణ.

నిదానించు సై. అ. క్రి: చూ, తాపు. 3

నిదిగ్ధము. సం. విణ (కొలఁత పెచ్చిన ధాన్యాదులు) పెంపఁబడినది: చూ, వర్ధితము. 1.

నిదిగ్ధిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ చూ, వాఁకుడు. *

నిదిధ్యాసనము. సం. వి. అ. న. మఱిమఱితలఁచుట. [స్వప్నము. 2.

నిదుర. సై. వి=నిద్రా. రూ—నిద్దుర. చూ,

నిదురపోతు. ద్వ విణ. రూ-నిద్దురపోతు: చూ, స్వప్నకుఁడు. [చూ, నిద్రించు.

నిదురపోవు. ద్వ. అ. క్రి. రూ-నిద్దురపోవు: నిదురించు సై. అ. క్రి.—పై.—

నిదేశము. సం. వి. అ. పుం 1. పనుపు· చూ, సెలవు; 2. రూ-నిర్దేశము, చెప్పుట· చూ, శంసనము; 3. దాపు: చూ, సమీపము. 1.

నిదేష్టు సం. విణ. (బు. ఈ. బు) ఆజ్ఞాపించువాఁడు.

నిద్దము. సై. విణ.=స్నిగ్ధ. 1. రూ-నిద్దా. నునుపుగలది: చూ, స్నిగ్ధము. 2; 2. స్నేహము కలది: చూ, స్నిగ్ధము. 1; 3. దట్టమైనది· చూ, సాంద్రము. 2; 4. చిక్కనైనది: చూ, స్నిగ్ధము. 3

నిద్దా. సై. విణ=స్నిగ్ధమ్:చూ, రూ-నిద్దము. 1.

నిద్దుర. సై. వి.=నిద్రా: చూ, రూ-నిదుర. రాఘ. 4, ఆ. 165.

నిద్దురపోతు. ద్వ. విణ: చూ, రూ-నిదురపోతు.

నిద్దురలేనట్టి పెద్దలు. ద్వ. వి. బ. దేవతలు. వేం, ఆం. 20: చూ, వేలుపు. [వోవు.

నిద్దురవోవు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, దురూర-ని

నిద్రి. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=నిద్రుర: చూ, స్వప్నము. 2; అం 2. సంచారిభావములు 33 లో నొకటి. (అవ్యక్తమున్నకిన్నియ స్వప్నంబునైన దీర్ఘమూనలోకనంబు లభించే నేమోయని నిద్రింగోరి నేత్రకంజంబుల మూయుమండెను)· చూ, సంచారిభావములు; 3· చూ, శిక్షాకాలములు.

నిద్రిపోవు. మి అ. క్రి· చూ,రూ-నిద్రుపోవు

నిద్రాణుఁడు. సం. విణ· చూ, నిద్రుపోతు.

నిద్రాసమయము. అం గర్భాసమయములు 27 లో నొకటి (భోగవిహీనము) చూ, గర్భాసమయములు.

నిద్రాహువు. సం. విణ. ఊ. చూ, నిద్రుపోతు

నిద్రించే సం అ. క్రి: నిద్రిలు-నిద్రిల్లు (తె ప) —కునికిపడు, కునుకు, కూరుకు, తూఁగు, నిదురించే, నిదురపోవు-నిద్దురపోవు, నిద్రిపోవు.

నిద్రిలు సం. అ క్రి —పై.—

నిద్రిల్లు. సం. ఆ. క్రి —పై.—

నిధనము. సం. వి. అ. న. 1. కొలము: చూ, పంగడము; పుం, న. 2. చోవు. చూ, మరణము; 3. చేటు: చూ, రుత్త.

నిధానము. సం. వి. అ. న. 1. ఉంచేటు: చూ, పెట్టుకోలు; 2. పాతఱ చూ, లబ్ధి. 2.

నిధి. సం. వి. ఇ. పుం. 1: చూ, లబ్ధి.2; అం 2: చూ, సంతానములు. [చూ, శ్రీపుఁడు.

నిధినాథుఁడు. సం. వి. అ. పుం. కుబేరుఁడు:

నిధులు అం. మహాపద్మము, తిద్మము,మకరము, శంఖము, కచ్ఛపము, ముకుందము, పుంఖము, నీలము, పరము (9)

నిధువనము. సం. వి. అ. న. 1. కలయిక: చూ, సంయోగము; 2. పడఁకు: చూ, వేపచ్చు.

నిధ్యానము. సం. వి. అ. న. చూపు: చూ, వీక్షణము.

ని. దే. వ్రి. చార్తకము· చూ, రూ-ను. ఆం, భా. లృ. 67. [ధ్వని: చూ, స్వగము 2.

నినదము సం వి. అ. పుం. రూ-నినాదము.

నినాదము. సం. వి. అ. పుం.—పై —

నినుచే దే. వ్రి: చూ, రూ-నించే. స్వా. 1, ఆ. 78.

నినుపారు. దే. అ. క్రి చూ, రూ-నింపారు.

నినుపు దే. వి చూ, రూ-నింపు

నిన్న. దే. వి (నిరు + నాఁడు) గతదినము. (సం ప.)— అధిరేచ్యన్న.

నిపగము. సం వి. అ పుం. రూ-నిపారము. 1. చేమువుట చూ, పతనము; నా 2 చూ, హేమ్చేరిక. [పడఁగోరియు.

నిపతించే. సం స క్రి రూ-నిపాతించే.చూ,

నిపము సం. వి. అ. పుం. కలశము· చూ, భాండము. 3 [రము 1—2.

నిపారము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-నిప

నిపాతనము సం వి. అ. న: చూ, నిరూతనము.

నిపాతము. సం వి. అ. పుం. 1. పడుట· చూ, పతనము; 2 వ్యాకరణమునందు సాధారణ విధికి సంబంధింపక విధింపఁబడినశబ్దము; 3: చూ, అవ్యయము. 4.

నిపాతించే. సం. స. క్రి· చూ,రూ-నిపతించే.

నిపానము. సం. వి. అ. న. నీళ్లగాఁడి: చూ, లట్టు. 1.

నిపీడితము. అం: చూ, ఉత్తానకరణబంధములు.

నిపుణుఁడు. సం. విణ: చూ, సమర్థుఁడు.

నిప్పచ్చే. వ్య. వి (నిరు + పచ్చే)రూ-నిప్పచ్చేరము 1:చూ,బీపతనము;2.నాశము చూ,రుత్త.

నిప్పచ్చేరము. నై. వి. 1: చూ, రూ-నిప్పచ్చే. 1; 2: చూ,రూ-నిప్పచ్చే.2; విణ 3. ఉత్తది: చూ, శూన్యము. 1.

నిప్పటి. దే. వి: చూ, భిత్యము.

నిప్పట్టు. దే. వి: చూ, నిప్పటి.

నిప్పస్తు. దే. వి.(నిఱు+వస్తు.):చూ, లంకణము.

నిప్పు. దే. వి. రూ-నిప్పక. 1. అగిని: చూ, వహ్ని. 1; 2. నిప్పుకణము. భార. భీష్మ. 4, ఆ. 349: చూ, వహ్ని. 1.

నిప్పుఁదిండి. దే. వి. 1: చూ, నెన్నెలపులుఁగు; వా. 2: నిప్పుకోడి.

నిప్పుక. దే. వి: చూ, రూ-నిప్పు.

నిప్పుకలు. దే. వి. బ. రూ-నిప్పలు. స్త్రీలింగ ములు: చూ, వహ్ని. చూ ,2.

నిప్పుకోడి. వా. వి: నిప్పుఁదిండి. 2. [దిండి. 1.

నిప్పులను మ్రింగుపులుఁగు. దే. వి: చూ, నిప్పుఁ

నిప్పులగుంపు. వా. వి: చూ, వహ్ని 1.

నిప్పులు. దే. వి. బ: చూ, రూ-నిప్పకలు.

నిప్పువన్నె గుత్తులకానుఁగు. ద్వ. వి: చూ, శాదఘ్నము. 1.*.

నిబంధనము. సం. వి. అ. న. 1. ఏర్పాటు: చూ, సత్యము. 1; 2. కట్టు: చూ, బంధము. 1; 3. తంతులుగట్టెడి బిరడ: చూ, బిరడ; 4. కారణము: చూ, హేతువు. 1; 5. కట్టు పాటు: చూ, సమ్మె; విణ. 6. కూర్పఁబడి నది: చూ, సంయోజితము.

నిబంధము. సం. వి. అ. పుం. 1. మలమూత్రా బంధము; 2: చూ, నిబంధనము. 2; 3. వర్షా కాలము మొదలైనది.

నిబంధించు. సం. స. క్రి. 1: చూ, బంధించు; 2: చూ, వారించు. [చూ. సత్యము. 1.

నిబద్ధి. నై. విణ.=నిబద్ధ.(రూ-నిబ్బది-నిబ్బద్ది):

నిబద్ధించు. నై.స.క్రి.నిజోపజుచేరూ-నిబద్ధిలించు.

నిబద్ధిలించు. నై. స. క్రి.—నై.—

నిబద్ధము. మి. అ. క్రి: చూ, సంధించు.

నిబద్ధము. సం. విణ. 1. బంధింపఁబడినది: చూ, సితము. 4; 2. అడ్డగింపఁబడినది: చూ, రుద్ధము. 1. [పథము.

నిబర్హణము. సం. వి. అ. న. చేంపుట: చూ.

నిబర్హితము. సం. విణ. చేంపఁబడినది: చూ, పోషితము. 2. [ము. 2.

నిబిడము. సం. విణ. దట్టమైనది: చూ, సాందర్

నిబిడీకరించు. సం. స. క్రి. దట్టముచేయు.

నిబిడీకృతము. సం. విణ. దట్టముగాఁజేయఁబడి నది: చూ, సాందర్యము. 2.

నిబిరీసము. సం విణ: చూ, నిబిడము.

నిబోధనము. సం. వి. అ. న. మేపు: చూ, వీక్షణము.

నిబ్బది. నై. వి.=నిబద్ధ: చూ, రూ-నిబద్ధి

నిబ్బద్ది నై. వి.=—నై.—

నిబ్బరము. నై. వి. 1. అతిశయము: చూ, హెచ్చు. 2; 2. అల్పగతిచేష్ట: చూ, హయము; క్రి. విణ. 3. అత్యంతము: చూ, హెచ్చు. 1; విణ. 4 =నిర్భరమ్. తిన్నన: చూ, హృద్యము; వా. వి 5. దొరలేమి.

నిబ్బరించు. నై. అ. క్రి. 1: చూ, ముమ్మరించు; 2: చూ, నిదానించు. [చూ, పేర్మిమము.

నిబ్బరికము. దే. వి. ఉయ. సా. 2, ఆ. 216:

నిబ్బరికించు. నై. అ క్రి. 1: చూ, ముమ్మరించు; దే. అ. క్రి. 2: చూ, ఉయసేయు.

నిభము. సం. వి. అ. పుం. 1.=నెపము: చూ, వ్యాజము. 1; విణ. 2. సమానము: చూ, ఉపమ. 4.

నిభాయించు. వా. క్రి. తాళు.

నిభృగ్నము. అం: చూ, పక్షుక్రియలు.

నిభృతము. సం. విణ. పరిశీలితము, శిక్షింపఁబడి నది: చూ, వినీతము.

నిమంత్రిణము. సం వి. అ. వ. శాస్త్రిభోజనా దులయందు తగిన వారిని నియమించుట.

నిమంత్రించు. సం. స క్రి. శాస్త్రిభోజనాదుల యందు తగిన వారిని నియమించు: చూ, పిలుచు. [వాఁడు.

నిమంత్రితుఁడు. సం. విణ. నిమంత్రింపఁబడిన

నిమజ్జనము. సం. వి. అ. న. మజ్జనము: చూ, స్నానము. 1.

నిమటాయి. దే. వి. ఒకరకముతీగ *: చూ, [చూ, వృత్తము.

నిమయము. సం. వి. అ. పుం: చూ, వినిమయము.

నిమాజో. వా. వి. పార్థన : రూ-నమాజో.

నిమితకాఁడు. వ్య. వి. బరువులెత్తెడి పనివాఁడు: చూ, భారవాహకుఁడు.

నిమితకాండుర్గి. వ్య. వి. భాణశాలజీనిజనము.

నిమితము. సై. వి. 1: చూ, పైసి; విణ. 2.=: చూ, నియమితము. 1.

నిమిత్తము. సం. వి. అ. న. 1. కారణము: చూ, హేతువు. 1; 2: చూ, ఘనకము. 1; 3. గుఱి: చూ, లక్ష్యము. 1; 4. గుఱుతు: చూ, లక్షణము. 1; అం. 5: చూ, ఆశ్వ హృదయపరిజ్ఞానము.

నిమిషము. సం. వి. అ. పుం. రూ-నిమేషము. =నిముసము(మినిట్) (60సెకనులకాలము) (1/60 గంట).

నిమీలనము. సం. వి. అ. న. 1. కనుమూయుట; 2. చోవు: చూ, మరణము.

నిమీలితము. అం: చూ, దృష్టికిర్యలు.

నిముకళ్ళా. దే. వి. (నిమురు+కిళ్లము) 1. కైలు చేసిన కళ్లమునందలి యడుగు ధాన్యము: చూ, స్తంబకరి; 2.కొఱత: చూ, వెలితి. 2.

నిముకు. దే. స. క్రి.స్తన్యపానముచేయు: చూ, తాగు.

నిమురు. దే. స. క్రి. 1. ఆకర్షించే. ఆం, భా. తృ. 132: చూ, రెమ్ము. 2; 2. పేర్మిచే శరీరము అల్లనతడవు: రూ-నివురు.తడవు-తడుము, దువ్వు. (సం. ప).—అభిమర్శించే.

నిమురుట. దే. వి: ఆభిమర్శనము.

నిముసము. సై. వి.=: చూ, నిమిషము. [యము.

నిమేయము. సం. వి. అ. పుం: చూ, నిమి

నిమేషము. సం. వి. అ. పుం. 1.= నిముసము: చూ, రూ-నిమిషము; ఆం. 2: చూ, పుట కిర్యలు; 3: చూ, కాలపరిణాము.

నిమ్మగ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఏఱు: చూ, నది.

నిమ్ము. సం. విణ: చూ, లోతు. 2. (చూ, భూమి. 1.)

నిమ్మ. దే. వి: (సం. ప).—ఐరావతము, కరుణము, కాకఫలము, తుదార్గింబుషనస-తుదార్గిమ్లపనస, గంభి, గంభీరము, గిలము, జంబిరము- జంబీరము - జంభీరము, జంభము, జంభలము, జలేందర్గిము, డహువు, తమాలము, దంతశఠము, దంతహర్షణము; తద్వి.—అడవినిమ్మకు.—అడవినిమ్మ. (సం. వ).—వనజంబీరము.

నిమ్మళము. సై. విణ.=నిర్మల. 1. నిశ్చింత:చూ, మదిమది; 2: చూ, శాంతము. 1; 3: చూ, స్వస్థము.

నిమ్మళి. సై. వి=: చూ, నిమ్మళము. 2.

నిమ్మళించే. సై. అ. క్రి. 1. నిశ్చింతమగు; 2: చూ, నేదదేరు.

నియంత. సం. వి. ఋ పుం. (రూ-నియంతృడు-యంతృడు) 1. తేరునడపువాఁడు: చూ, సారథి; విణ. 2. నడపువాఁడు: చూ, సారథి.

నియంతవ్యుఁడు. సం. విణ. 1. అడ్డగింపఁదగిన వాఁడు; 2. ఆజ్ఞాపింపఁదగిన వాఁడు.

నియంత్రిణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అడ్డగింత: చూ, వారణము. 1. [చూ, రుద్ధము. 1.

నియంత్రితము. సం. విణ. అడ్డగింపఁబడినది:

నియతము. సం. విణ. 1.=నీతకము. నియతి. నియమము గలది; 2. నిత్యమైనది: చూ, శాశ్వతము.

నియతశాన్యము. అం. శాన్యములు 2 లో నొకటి (స్వగతము) (దరినున్నవారికివిన

బడుట అని కొండఱు): చూ, శాశ్వ్యము. (శాశ్వ్యము.— సర్వశాశ్వ్యము, నియత శాశ్వ్యము).

నియతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. నియమము: చూ, సత్యము. 1; 2: చూ, సంపత్తి.

నియమనము. సం. వి. అ. న. నియమించుట: చూ, సత్యము. 1.

నియమము. సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-నియామము.=నేమము. 1.వీర్చాటు: చూ,సత్యము. 1; 2. కట్టు: చూ, బంధము. 1; 3. పనుపు. చూ, సెలవు; 4. పట్టుదల: చూ, స్పర్ధ. 4; 5. శరీరముకంటె భిన్నములైన మృజ్జలాదులు సాధనముగాఁగలిగి నిత్యము నేయవలయునను నిర్బంధములేని శౌచతపస్స్వాధ్యాయదేవతా నమస్కారము: చూ, హాణిగలు; 6: చూ, బైసి; 7: చూ, సమ్మతి. 1; 8. శాస్త్రముచే నియమింపఁబడునది, పుణ్యకము: చూ, వ్రతము; అం. 9: చూ, యోగాంగములు (చూ, అంగము. 9.)

నియమములు. అం. 1. తపము, సంతోషము, ఆస్తిక్యత్వము, దానము, భగవదర్చన, వేదాంతశ్రవణము, లజ్జ, మతి, జపము, వ్రతము. (10); 2. వితాన, విలోమ,వ్యుత్పన్న, అస్తిత్వ, మధ్యమాన, బహుపద, ఉత్కర్షిమ, శేషఫలనియమాదులు గలవు; 3. శౌచము, సంతోషము, తపస్సు, స్వాధ్యాయము, ఈశ్వర ప్రణిధానము (5).

నియమించు. సం. స. క్రి. ఆజ్ఞాపించు: చూ, సెలవిచ్చు.

నియమితము. సం. విణ. 1.=నిమితము. నియమింపఁబడినది: చూ, బంధము. 1; 2. కట్టఁబడినది: చూ, సితము. 4.

నియము. సం. విణ. నియమింపఁదగినది.

నియాతనము. సం. వి. అ. న. దిగదార్చుబుట. రూ-నిపాతనము. అపనాయము.(తె.ప).— పడఁదోయుట.

నియామకుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, తండెలు; విణ. 2. నియమించువాఁడు.

నియామము. సం. వి. ఆ. పుం.=నేమము: చూ, రూ-నియమము. 1.

నియుక్తుఁడు. సం.విణ.నియోగింపఁబడినవాఁడు. అనుజ్ఞాతుఁడు, ఆజ్ఞాతుఁడు.

నియతము. సం. వి. అ. న. లక్ష: చూ, సంఖ్య. 1.

నియుద్ధము. సం. వి. అ. న. బాహుయుద్ధము: చూ, యుద్ధము.

నియోక్తవ్యము. సం. విణ. నియోగింపఁదగినది: చూ, పరితిసరము. 9.

నియోగబ్రాహ్మణులు. అం. ఆంధ్రులలో నొక తెగవారు. వీరిలో ఆఱువేల నియోగులనియు, పాశ్చాత్యనియోగులనియు, నంచపక్షులనియు భేదములుగలవు. కొందఱు కృష్ణయజుర్వేదీయులు ఆపస్తంబసూత్రులు, కొందఱు బుగ్వేదులు ఆశ్వలాయన సూత్రులు, కొందఱు శుక్లయజుర్వేదులు కాత్యాయన సూత్రులునైయున్నారు. ఊర్ధ్వపుండ్రధారులు చకారాంకనపరులుగాక కొందఱును, త్రిపుండ్రధారులుగాక కొందఱును, మీసములుంచువారొక కొందఱును నైయున్నారు. లౌకికవృత్తియందలి సమర్థులై గ్రామకరణములుగను లేఖకులుగను ఉన్నారు: చూ, బ్రాహ్మణులు. (పండితకుఁడు.) (నిజోగి)

నియోగము. సం. వి. అ. పుం: చూ, నియమము. 3.

నియోగి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్.)=. చూ, నియోగించు. సం. స. క్రి: చూ, నియమించు.

నియోగ్యుఁడు. సం. విణ. నియోగింపఁదగినవాఁడు. [చూ, సెలవు.

నియోజనము. సం. వి. అ. న. ఆజ్ఞాపనము:

నియోజ్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పనివాఁడు: చూ, సేవకుఁడు.

నియోద్ధ. సం. వి. బు. పుం. బాహుయుద్ధము [చేయువాఁడు.

నియోగి. వై. వి. 1.=చూ, నియోగి; 2. నియోగిశాఖకుఁ జెందిన బ్రాహ్మణుఁడు: చూ, లేఖకుఁడు.

నిర్. సం. ఉప. (౧) నిర్గతము.=ఇచేట "నిర్" అనునది నిరర్థకము; (౨) నిర్ణీతము=ఇచేట ధాత్వర్థమును నిశ్చయము అను వర్థమునకు మార్చినది; (౩) నిర్దయుఁడు=ఇచేటదయా శబ్దముతో సమసించి అభావార్థకులది యైనది; (౪) నిర్ధళితము=ఇచేట నిరర్థక మైనది; (౫) నిర్దేశము=ఇచేట ధాత్వర్థమును నిర్ణయమను నర్థమునకు మార్చినది. మొ.

నిరంకుళ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. జిబిలిక*: చూ, హరిస్వగవేధుక. [నిరర్గళము.

నిరంకుశము. సం. విణ. అడ్డములేనిది: చూ,

నిరంజన. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, పున్నమ.

నిరంజనము సం. వి. అ. పుం. 1. యజ్ఞమున కుదగిన చిత్రవర్ణహరిణము: చూ, హరిణము. 1; విణ. 2. కాటుక లేనిది; 3. దోషములేనిది: చూ, సమి-చీనము. 2.

నిరంతరము. సం. విణ. 1. దట్టము: చూ, సాంద్రిము. 2; 2: చూ, సతతము. 2.

నిరంతస్థము. అం: చూ, శబ్దాలంకారములు.

నిరకు. వా. వి: చూ, రూ-ఱుకు.

నిరక్షిరరేఖ. పా. భూమధ్యరేఖ.

నిరతము. సం. విణ. మిక్కిలి ఆసక్తికొన్నది: చూ, లోల. 3. [చు, వాంఛ.

నిరతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. మిక్కిలి ఆసక్తి: చూ,

నిరత్యయము. సం. విణ. నాశములేనిది: చూ, శాశ్వతము.

నిరపరాధుఁడు. సం. విణ: చూ, అనపరాధి.

నిరపాయము. సం. విణ. ఆపాయములేనిది.

నిరపేక్షము. సం. విణ. ఆపేక్షలేనిది: నిరాశము, నిస్పృహము.

నిరయము. సం. వి. అ. పుం: చూ, నరకము.

నిరర్గళము. సం. విణ.= నిరుకళము, అడ్డములేనిది; చూ, విశృంఖలము.

నిరర్గళుఁడు. సం. విణ: అనర్గళుఁడు, అనివారణుఁడు, అబాధకుఁడు.

నిరర్థకము. సం. విణ. 1. ప్రయోజనములేనిది: చూ, వ్యర్థము; అం. 2. కావ్యదోషములలో నొకటి. పాదపూరణమునకై ప్రయోగించిన పదము. ఉదా.—"తలఁపగ నెలయుచేలలి నుజ్జ్వలమగు నీతనివిలాస సౌష్టవమనఁగఁ" విలాసమనుపదము మాత్రమిచేట నావశ్యకము. తలఁపగన్, నెలయుచేన్, లలిన్ అను శబ్దములు నిరర్థకములు.): చూ, కావ్యదోషములు, పదదోషములు.

నిరర్థకములు. అం. శీలములేని యాఁడుది; కన్నులులేని ప్రాణి, కర్మహీనుఁడగు విప్రుఁడు, ఆవులేనియిల్లు, శాంతములేని చేదువు, నీళ్లులేనియేఱు, పురుషుఁడులేని స్త్రీ. (7)

నిరలంకృతి. అం. వాక్యగతదోషములలో నొకటి. (గుణములు చెప్పుటతో శూన్యమైనది. ఉదా.— "శాహుయుతుఁడు రాజు."): చూ, వాక్యగతదోషములు. [డు.

నిరవగ్రహుఁడు. సం. విణ: చూ, స్వతంత్రుఁ

నిరవధికము. సం. విణ: చూ, నిరర్గళము.

నిరసనము. సం. వి. అ. న. 1. (రూ- నిరాసనము- నిరాసము) : చూ, పరిహాలనము; 2: చూ, బెదరింపు; 3: చూ, వధము; 4. ఉమియుట: చూ, నిష్ఠీవనము.

నిరసించే. సం. స. క్రి. 1. తిరస్కరించే. చూ, భంగించే; 2: చూ, విసర్జించే.

నిరస్తము. సం. విణ. 1. త్వరితముగా చెప్పఁబడినది (మాట): చూ, శబ్దము. 2; 2. తిరస్కరింపఁబ.

బడినది: చూ, వహేలనము; 3. వెడలఁగొట్టఁబడినది: చూ, వాంతము. 2; 4. న్యాయముచే తోయఁబడినది; 5. పరిత్యాగింపఁబడినది (బాణము): చూ, పర్యుక్తము.

నిరాకరణము. సం. వి. ఆ. న. ఈసడింపు: చూ, వహేలనము.

నిరాకరించే సం. స. క్రి: చూ, నిషేధించే.

నిరాకరిష్ణువు. సం. విణ. ఉ. తిరస్కరించే వాఁడు: క్షిప్నువు. (తె. ప).—తోయపరి, తోయయువాఁడు.

నిరాకారము. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, నిరాకరణము; 2: చూ, వ్యోమము. 1.

నిరాకారుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, విష్ణువు. 1; 2: చూ, శివుఁడు; 3: చూ, హంసుఁడు; విణ. 4: చూ, నిరాకృతి. 2.

నిరాకృతము. సం. విణ: చూ, నిరస్తము. 4.

నిరాకృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, నిరసనము. 1; విణ. 2. రూపములేనివాఁడు: నిరాకారుఁడు; 3: చూ, అస్వాధ్యాయుఁడు.

నిరాఘాటము. సం. విణ. 1. కొలఁదిలేనిది; 2: చూ, నిరవధికము.

నిరాతంకము. సం. విణ. 1: చూ, నిర్భయము; 2: చూ, నిరామయము. 2.

నిరాధారము. పా: చూ, దిక్కుమాలినతనము.

నిరాపనింద. మి. వా. వి. అపదూఱు. సా. 3, ఆ. 51: చూ, సెగ్గింపు.

నిరాబారి. నై. వి.=నిరాహారి. ఉపవసించితపముచేయువాఁడు: చూ, సన్యాసి.

నిరామయము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. రోగములేమి; విణ. 2. రోగములేనిది: చూ, వార్తము.

నిరామయుఁడు. సం. విణ. రోగములేనివాఁడు: చూ, వార్తుఁడు.

నిరాయాసము. సం. విణ. ఆయాసములేనిది; చూ, మైమై. 2.

నిరాళము. సం. విణ: చూ, నిరపేక్షము.

నిరాసకము. సం. విణ. విరసించేనది: చూ, వహేలనము.

నిరాసనము. సం. వి. ఆ. న: చూ, రూ-నిరసనము. 1.

నిరాసము. సం. వి. ఆ. న.—పై—

నిరాహారి. సం. వి. ఇ. పుం=: చూ, నిరాబారి.

నిరీక్షణము. సం. వి. అ. న. చూపు: చూ, వీక్షణము

నిరీక్షించే. సం. స. క్రి. చూచే: చూ, వీక్షించే.

నిరీక్షితము. సం. విణ. చూడఁబడినది: చూ, వీక్షితము.

నిరీళ(ప)ము. సం. వి. ఆ. న: చూ, లాంగలము.

నిరు. నై. అవ్య. గతార్థము. "నిరుడు, నిన్న, నిప్పచ్చె." మొ.

నిరుకడము. దే. వి. ఒక చెట్టు: చూ, వృక్షము.

నిరుకళము. నై. విణ=: చూ, నిరర్గళము. పాండు. 2, ఆ. 223.

నిరుపు. దే. వి. రూ-నిరకు. 1. నిర్ణయము: చూ, సత్యము. 1; 2. నిర్ణయముచేసినచెల: చూ, పణము. 6.

నిరుక్తము. సం. వి. ఆ. న. 1: చూ, వేదాంగములు. (చూ, అంగము. 7); విణ. 2. చెప్పఁబడినది: చూ, శబ్దము. 2; పా. 3. వ్యాకరణమునకు సాధ్యముగాని వ్యుత్పత్తులనుగాని కొన్నిచోట్ల నట్టిశబ్దములుగల మంత్రిభాగములనుగాని వివరించెడిగ్రంథము ఇది యాస్కమహాముని వాఁడెను. (నిరుక్తమునకు భాష్యమును పుట్టియుండుటయే గాక వేదభాష్యములోఁ జాల మంత్రార్థముల దగ్గఱగ దీనితోడను పని గలుగుచుండునని తెలిసినవలసినది.)

నిరుక్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. అర్థనిర్వచనము; అం. 2. ఒకానొక అర్థాలంకారము. (నామసంబంధముచేఁ జనార్థకల్పనము. ఉదా.—"నీచరిత్రములచేతనే నీవుదోపకరుఁడవు.": చూ, అలంకారము. 3.

నిరుడిమావియావు. దే. వి. ఒకతూరి యీనిన యావు, గృష్టి: చూ, పొరభేయి. (ధేనువు.)

నిరుఁడు. దే. వి. (నిరు + ఏఁడు) కడచినసంవత్సరము: చూ, సంవత్సరములు.

నిరుత్తరము. అం: చూ, తంత్రీములు.

నిరుద్ధము. సం. విణ. నిరోధింపఁబడినది: చూ, రుద్ధము. 1.

నిరుపదగ్రివము. సం. విణ: చూ, ఆరము. 7.

నిరుపమము. సం. విణ. ఉపమలేనిది.

నిరుపయోగము. సం. విణ: చూ, వ్యర్థము.

నిరూఢము. సం. విణ. ప్రసిద్ధికెక్కినది: చూ, రూఢము. 2. [1; 2: చూ, నియమము.

నిరూఢి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, ప్రసిద్ధి.

నిరూపణము. సం. వి. అ. న. 1. అరయిక: చూ, వెదకుడు; 2. మోపు: చూ, పీక్షణము; 3: చూ, రుజువు. [నిర్ధరించు.

నిరూపించు. సం. స. క్రి. నిరూపణముచేయు:

నిరూపితము. సం. విణ. నిరూపింపఁబడినది.

నిరూప్యము. సం. విణ. నిరూపింపఁదగినది.

నిరూహము. సం. వి. అ. పుం. 1. ముగిసినవాక్యము: చూ, శబ్దము. 2; విణ. 2. ఊహలేనిది; 3. నిశ్చయింపఁబడినది: చూ, స్థితము. 3.

నిర్ఋతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. అలక్ష్మి: చూ, పెద్దమ్మ; పుం. 2. (రూ-నైర్ఋతి-నైర్ఋతుఁడు): చూ, సోఁకులమోఁడు; 3. దినము యొక్క 12 వ భాగము: చూ, దినభాగములు; అం. 4: చూ, దిగధిపతులు.

నిర్ఋతిమూల. మి. వి: చూ, రూ-నైర్ఋతిమూల.

నిరేఖత. అం: చూ, నఖక్షతములు.

నిరోగి. సం. విణ: చూ, పటువు. 4.

నిరోధకము. సం. విణ: చూ, నిరోధము. 1.

నిరోధము. సం. వి. అ. పుం. 1. అడ్డు: చూ, వారణము. 1; 2. చేటు: చూ, రుత్త.

నిరోధించు. సం. స. క్రి: చూ, వారించు.

నిరోష్ఠ్యము. అం. 1. శబ్దాలంకారములలో నొకటి (ప, ఫ, బ, భ, మ, వ, యను నక్షరములు లేకుండఁగనుండునది): చూ, హేతువు. 2. (శబ్దాలంకారములు.)

నిర్గతము. సం. విణ. వెడలఁబడినది: చూ, వాంతము. 2.

నిర్గతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. చూ, వెడలఁబాటు.

నిర్గమనము. పం. వి. అ. న.—పై.—

నిర్గమము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

నిర్గమించు. సం. అ. క్రి. వెడలఁబడు: చూ, వెళ్లు. 3.

నిర్గళనము. సం. వి. అ. న. వెలికిజొఱుట.

నిర్గళితము. సం. విణ. వెలికిజొఱిగినది: చూ, వాంతము. 2.

నిర్గుండి. సం వి. ఈ. స్త్రీ 1: చూ, వావిలి*; 2. నల్లవావిలి*: చూ, వావిలి. ((2)

నిర్గుండీద్వయము. అం. నల్లవావిలి, తెల్లవావిలి*.

నిర్గుణుఁడు. సం. వి. అ. పుం.1. భగవంతుఁడు: చూ, వేలుపు; విణ. 2. గుణరహితుఁడు.

నిర్గ్రింధనము. సం. వి. అ. న. చేంపుట: చూ, వధము.

నిర్గ్రింథుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. దిసమొలవాఁడు: చూ, బిత్తలి; 2: చూ, బీదవాఁడు; 3: చూ, మూర్ఖుఁడు.

నిర్ఘటము. సం. వి. అ. న. బహుజనసమర్దముగల అంగడి, అంగడివీధి (అనికొందఱు): చూ, మార్గము. 1; విణ. 2. ఘటములేనిది.

నిర్ఘాతము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పిడుగు; 2. వజ్రము: చూ, రత్నము. 1.

నిర్ఘాతాగ్ని. సం. వి. ఇ. పుం. మేఘాగ్ని: చూ, వహ్ని. 1.

నిర్ఘృణుఁడు. సం. విణ: చూ, నిర్దయుఁడు.

నిర్ఘోషము సం. వి. అ. పుం. ధ్వని: చూ, స్వరము. 2.

నిర్జనత్వము. సం. వి. అ. న: చూ, దారిలేమి. (వాడుక.)

నిర్జనము. సం. విణ. జనములేనిది.

నిర్జర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, సోమవల్లి*: 2. మురము, అందుగు*: చూ, సల్లకి.

నిర్జరుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. దేవత: చూ, వేలుపు; విణ. 2. ముదిమిలేనివాఁడు.

నిర్జలభూమి. సం. వి ఇ. స్త్రీ. నీరులేనినేల: చూ, భూమి. 1.

నిర్జింపు. సం. స. కి: చూ, విజయముగొందు.

నిర్జితుఁడు. సం. విణ. గెలువఁబడినవాఁడు.

నిర్జీవుఁడు. సం. విణ. జీవములేనివాఁడు. [నది.

నిర్ఝరము. సం. వి. అ పుం. సెలయేఱు: చూ,

నిర్ఝరిణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఏఱు: చూ, నది; 2. ఒకానొకనది: చూ, నది.

నిర్ణయము. సం. వి. అ. పుం. ఏర్పాటు: చూ, సత్యము. 1. [సృజించు

నిర్ణయించు. సం. స.కి. ఏర్పాటుచేయు: చూ,

నిర్ణయింపఁబడు. మి. అ. కి: చూ, ఏఱుపడు. 2. [వాఁడు: నిర్ణేత

నిర్ణాయకుఁడు. సం. విణ. నిర్ణయము చేయు

నిర్ణిక్తము. సం. విణ: చూ, శోధితము.

నిర్ణీతము. సం. విణ. నిర్ణయింపఁబడినది: చూ, స్థితము. 3. [చూ, రిజకుఁడు.

నిర్ణేజకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. చాకలవాఁడు:

నిర్ణేత. సం. విణ. (బు. ఈ. బు.) : చూ, నిర్ణాయకుఁడు.

నిర్ణేయము. సం. విణ. నిర్ణయముచేయఁదగినది.

నిర్దంత్యము. అం: చూ, శబ్దాలంకారములు.

నిర్దగ్ధము. సం. విణ. చేక్కఁగా కాలినది: చూ, పరిజ్వలితము.

నిర్దయుఁడు. సం. విణ. దియలేనివాఁడు: అదయుఁడు, క్రూరుఁడు,ధమనుఁడు, నిర్ఘృణుఁడు. [చుట.

నిర్దళనము. సం. వి. అ. న. చేక్కఁగా ఛేదిం

నిర్దళితము. సం. విణ. చక్కఁగా ఛేదింపఁబడినది: చూ, విచ్ఛిన్నము. 3.

నిర్దహనము. సం. వి. అ. న. చక్కఁగాకాలుట.

నిర్దహించు. సం. స. కి. చక్కఁగాకాలుచు.

నిర్ధారణము. సం. వి. అ. న. చక్కఁగాచీల్చుట. [:చూ, నిర్ధళితము.

నిర్ధారితము. సం. విణ. చక్కఁగాచీల్పఁబడినది

నిర్దిష్టము. సం. విణ. నిర్దేశింపఁబడినది.

నిర్దేశము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఆజ్ఞ: చూ, సెలవు; 2. చెప్పుట. చూ, శంపనము; 3:చూ, సమీపము. 1.

నిర్దేశించు సం. అ. కి. 1.ఆజ్ఞాపించు: చూ, సెలవిచ్చు; 2 నిర్దేశముచేయు.

నిర్దేశ్యము. సం. వి. నిర్దేశింపఁదగినది.

నిర్దేష్టు. సం. విణ. (బు. ఈ. బు) నిర్దేశించువాఁడు.

నిర్దోషము. సం. విణ. దోషములేనిది: చూ, సమీచీనము. 2.

నిర్ధనుఁడు. సం. విణ: చూ, చేబోడి.

నిర్ధరించు. సం. స. కి. నిర్ధారణచేయు: చూ, నిరూపించు. [నము. (1)

నిర్ధారణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=: చూ, నిదా

నిర్ధారణము. సం. వి. అ. న. నిశ్చయము: చూ, సత్యము. 1. [నిర్ధార్యము.

నిర్ధారణీయము. సం. విణ. నిర్ధరింపఁదగినది:

నిర్ధారితము. సం. విణ. నిర్ధరింపఁబడినది.

నిర్ధార్యము. సం. విణ: చూ, నిర్ధారణీయము.

నిర్ధార్యుఁడు. సం. విణ. ఆపత్సంపదల యందొక్కతీరున నుండెడి ధైర్యముతో పూనిన పనిని విడువక చేయువాఁడు.

నిర్ధూతము. సం. విణ. విడువఁబడినది: చూ, హీనము. 3.

నిర్నిద్రము. సం. విణ. 1. నిద్రలేనిది; 2. జాగరూకతకలది.

నిరర్బంధము. సం. వి. అ. పుం. 1. బలాత్కారము: చూ, బలవంతము; 2. కదలమెదలఁగూడనికట్టు: చూ, బంధము. 1.

నిర్బంధించు. సం. స. క్రి: చూ, సంధించు.

నిర్భయము. సం. విణ. భయములేనిది: అఘోరము, అభయము, నిరాతంకము.

నిర్భయుఁడు. సం. విణ: అకుతోభయుఁడు, అభయుఁడు, అభీకుఁడు.

నిర్భరము. సం. క్రి. విణ. అ. న. 1. పెల్లు: చూ, హెచ్చు. 1; విణ. 2.=నిబ్బరము. తిన్నన: చూ, హృద్యము.

నిర్భర్త్సనము. సం. వి. అ. న. 1: ఆదలుపు-ఆదల్పు, దట్టన. (సం. ప.)—తర్జనము; 2: చూ, లక్క-.

నిర్భర్త్సించు. సం. స. క్రి: చూ, బెదరించు.

నిర్భర్త్సితుఁడు. సం. విణ: చూ, చీదవాఁడు.

నిర్భిన్నము. సం. విణ: చూ, నిర్దళితము.

నిర్భేదించు. సం. స. క్రి: చూ, విదారించు.

నిర్మదము. సం. వి. అ. పుం. 1. మదముడిగినయేనుఁగు: చూ, హస్తి;విణ. 2 మదముతోలేనిది.

నిర్మర్యాద. అం: చూ, పరిచారగులు.

నిర్మలము. సం. వి. అ.న.=నిచ్చలము. అకళంకము, నిర్మాల్యము: చూ, శుద్ధము 3; 2. అభ్రికము: చూ, శుద్ధము. 1; విణ 3. మయిలకానిది.

నిర్మలాంశము. అం: చూ, ఋష్యంశములు.

నిర్మాణము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, నిర్మితి; 2: చూ, యోగ్యత; 3 సారము: చూ, సత్యము. 1. [వాఁడు: నిర్మాయి.

నిర్మాత. సం. విణ. (బు. ఈ. బు.) నిర్మించు

నిర్మాయి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్.): చూ, నిర్మాత.

నిర్మాల్యము. సం. విణ. ధరించి తీసివేసినది: చూ, నిర్మలము. 1.

నిర్మించు. సం. స. క్రి: చూ, సృజించు.

నిర్మితము. సం. విణ. నిర్మింపఁబడినది: చూ, వ్యాపారము. 1. [నిర్మాణము.

నిర్మితి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. నిర్మించుట: నిర్మిమీషి. సం. వి. అ. స్త్రీ. నిర్మింపనిచ్ఛ: చూ, వాంఛ.

నిర్ముక్తము. సం. వి. అ. పుం. కుబుసము విడిచినపాము: చూ, సర్పము.

నిర్ముక్తుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. సంగము విడిచినసన్యాసి: చూ, సన్యాసి; విణ. 2. సంగముఁవిడిచినవాఁడు.

నిర్మూర్ధన్యము. అం: చూ, శబ్దాలంకారములు.

నిర్మూలము. సం. విణ. వేరులేనిది.

నిర్మూలించు. సం. స. క్రి. 1. వేరులేనిదిగాఁజేయు; 2. నాశముచేయు.

నిర్మూషకము. అం: చూ, శబ్దాలంకారములు.

నిర్మృష్టము. సం. విణ. తుడవఁబడినది.

నిర్మోకము. సం. వి. అ. పుం. 1. పాముకుబుసము: చూ, సీదరము. 3; 2. కుబుసము: చూ, వస్త్రము; 3. విడుపు: చూ, విమోచనము; 4 ఆకాశము: చూ, వ్యోమము.1.

నిర్యంతర్యాణము. సం. విణ: చూ, నిరర్గళము.

నిర్యంతర్యితము. సం. విణ. అడ్డములేనిదిగాఁజేయఁబడినది.

నిర్యాణము. సం. వి. అ. న. ఏనుఁగుకిడకన్ను: చూ, హస్తి; 2. చోవు: చూ, మరణము; 3. చూ, మోక్షము. 1; 4: చూ, నిర్గతి.

నిర్యాతనము. సం. వి. అ. న. 1. పగతీర్చుట: 2. చేంపుట: చూ, వధము; 3 అప్పులోనగువానిఁ దీర్చుట; 4. దాఁచేఁబెట్టినసొమ్ము మరల నప్పగించుట; 5. ఈవి: చూ, వితరణము. [వాంతిము. 2.

నిర్యాతము. సం. విణ. పెడలఁబడినది: చూ,

నిర్యాసము. సం. వి. అ. పుం: చూ, బందన.

నిర్యూహము. సం. వి. ఆ.పుం. 1. సిగబంతి: చూ, భూషణము. 2; 2: చూ, నాగవాసము (3); 3: చూ, నిర్యాసము; 4. వాకిలి: చూ, సదనము. 1.

నిర్లక్ష్యము. సం. విణ: చూ, వహేలనము.

నిర్లజ్జము, సం. విణ. లజ్జలేనిది: ధృష్టము.

నిర్వాత. వా. వి. క్షుద్రజలచరము: చూ,మత్స్యము. 1.

నిర్వచనము సం. వి. అ. న. 1. అర్థవివరణము చేసి చెప్పుట; విణ. 2. మాటలేనిది.

నిర్వచనీయము సం. విణ. నిర్వచింపఁదగినది.

నిర్వచించు. సం. స. క్రి. నిర్వచనముచేసి చెప్పు. [రణము.

నిర్విపణము. సం. వి. అ. న. ఈవి: చూ, వితరణము.

నిర్వర్ణనము. సం. వి. అ. న. చూపు: చూ, వీక్షణము. [సలుపు.

నిర్వర్తించు. సం. ప్రే. నిర్వర్తిల్లఁజేయు: చూ,

నిర్వర్తిల్లు. సం. అ. క్రి. నెఱవేఱు: చూ, రవణించు.

నిర్వహణము. సం. వి. అ. న. 1. పర్యస్తకథయొక్క సమాప్తి: చూ, సంధి; 2: చూ, నిష్ఠ. 6.

నిర్వహము. సం. విణ. గట్టిది: చూ, దృఢిమము.

నిర్వహించు. సం. ప్రే. నిర్వహిల్లఁజేయు: చూ, సలుపు. [2. నెఱవేఱు: చూ, సక్తమగు.

నిర్వహిల్లు. సం. స. క్రి. 1: చూ, జీరగు. 9;

నిర్వాకము. వా. విణ. గొప్పకుచేసినపని.

నిర్వాణము. సం. వి. అ. న. 1. ముక్తి: చూ, మోక్షము. 1; 2. నాళము: చూ, రుత్త; 3. సుఖము: చూ, సంతోషము; 4. ఏనుఁగు నీళ్లలోమునుఁగుట: చూ, హస్తి; విణ. 5. చెల్లాఁతినది (దీపము నిష్పలోవనగునది): 6. నీళ్ళమునిఁగినది (ఏనుఁగు): చూ, హస్తి.

నిర్వాణుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. పనివాఁడు: చూ, సేవకుఁడు; 2: చూ, భారవాహుఁడు; విణ. 3. శాంతుఁడైనమునిని: చూ, సన్యాసి; 4. శాంతిఁబొందినది (వహ్ని మొ.)

నిర్వాతము. సం. వి. అ. పుం. 1. చలింపని గాలి: చూ, వాయువు: విణ. 2. గాలిలేనిది (చోటు మొ.) గాలిలేని దేశాదులపేరు (అనికొండలు): నివాతము.

నిర్వాదము. సం. వి. అ. పుం. 1. అపవాదము: చూ, నెగ్గింపు; 2. వాదములేమి; 3. నిశ్చిత వాదము.

నిర్వాపణము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, వధము; 2: చూ, వితరణము.

నిర్వాసనము. సం. వి. అ. న. 1. రూ-నిరాసనము: చూ, వధము; 2. వెళ్లఁగొట్టుట.

నిర్వాసితము. సం విణ. వెళ్లఁగొట్టఁబడినది.

నిర్వాస్యము. సం. విణ. వెళ్లఁగొట్టఁదగినది.

నిర్వాహకుఁడు. సం. విణ. నిర్వహించువాఁడు: చూ, భారవాహుఁడు.

నిర్వాహము. సం. వి. అ. పుం. 1. బలిమి: చూ, శక్తి. 1; 2. జీవనుఁబాటు: చూ, వృత్తి. 2.

నిర్వికారుఁడు. సం. విణ. వికారములేనివాఁడు.

నిర్విఘ్నము. సం. విణ. విఘ్నములేనిది: చూ, విశ్వంభలము.

నిర్విణ్ణుఁడు. సం.విణ. నిర్వేదమునొందినవాఁడు.

నిర్వివాదము. సం విణ: చూ, అవివాదము.

నిర్విశేషము. సం. విణ. విశేషములేనిది.

నిర్విష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. అతివస *: చూ, విష; విణ. 2. విషములేనిది.

నిర్విష్టము. సం. విణ. 1. చొరఁబడినది; 2. పొందఁబడినది: చూ, వ్యాప్తము. 3; 3. నిలిచినది. [నిష్కళ.

నిర్వీర్యము. సం. విణ. వీర్యములేనిది: చూ,

నిర్వృతము. సం. వి. అ. న. 1. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; విణ. 2. సుభించినది: చూ,

సంతోషము; 3. నశించినది: అంతరితిము, ధ్వస్తము.

నిర్వృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. సుఖము: చూ, సంతోషము: 2. ఊఱట: చూ, సమాశ్వాసము; 3. నాళము: చూ, రుత్త. [సిద్ధము. 3.

నిర్వృత్తము. సం. విణ. నెఱవేఱినది: చూ,

నిర్వృత్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, సంతోషము; 2. ముక్తి: చూ, మోక్షము. 1; 3. నెఱవేఱుట; విణ. 4. వృత్తిలేనిది.

నిర్వేదము. సం. వి. అ. పుం. 1. తత్వజ్ఞానదుఃఖోత్కర్షాదుల చేతఁగలుగు హేయత్వబుద్ధి. చూ, బుద్ధి; అం. 2. సంచారీ భావములు 33 లో నొకటి (ఓచెలీ! యాతనిఁజూడకున్న మణిమయాభరణంబులు శిలలును, హారములు సముద్రిపుచిసుకులుగను గాన్పించుచున్నవి!): చూ, సంచారీభావములు.

నిర్వేదించు. సం. అ. క్రి. నిర్వేదపడు: చూ, విసుగు. 2.

నిర్వేళము. సం. వి అ. పుం. 1. కూలి: చూ, వేతనము; 2. దీతము: చూ, వేతనము; 3.భోగము: చూ, భుక్తి. 2; 4. మూర్ఛపోవుట. చూ, భోగము. 1.

నిర్వైరము. సం. విణ. వైరములేనిది.

నిర్వ్యధనము. సం. వి. అ. న. బెజ్జీము: చూ, రంధ్రిము. 1.

నిర్వ్యాజము. సం. విణ. నెపములేనిది.

నిర్వ్యాపారాంబష్టన్యాయము. పా. పనిలేని మంగలి పిల్లితలగొఱుగుననురీతి. [జ్ఞితము.

నిర్వ్యూఢము. సం. విణ. త్యక్తము: చూ, సము

నిర్హరణము. సం. వి. అ. న. 1. నిశ్శేషముగా హరించుట; 2. పీనుఁగును కాల్చుట.

నిర్హాదిమ. సం. వి. అ. పుం. రూ-నిర్హ్రాదము, ధ్వని: చూ, స్వరము. 2.

నిర్హారము. సం. వి. అ. పుం. నిర్వృతి: చూ, ఆహ్వానకర్షణము.

నిర్హారి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్) దూరముగా వ్యాపించునట్టిది (పరిమళము): చూ, సమాకర్షి. [ముల్లులోనగునది).

నిర్హ్రాతము. సం. విణ. ఊడఁబెఱికినది. (నాటిన

నిర్హ్రాతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, నిర్హారము.

నిర్హ్రాదము. సం.వి.అ. పుం: చూ,రూ-నిర్హాదము.

నిర్హేతుకజాయమానకటాక్షము. పా. అకారణముగ కలిగినదయ (వాడుక)

నిర్హేతుకము. సం. విణ: చూ, అహేతుకము.

నిలు. నై. ఉప.=నిగ్. మిక్కిలి. "నిలుపేద": చూ, హెచ్చు. 1. [వాడు.

నిలుపేద. నై. వి. రూ-ఇలుపేద: చూ, బీద

నిల్తనీలుగు. చే. అ. క్రి. (నీలుగు + నీలుగు) 1. మిక్కిలినీలుగు; 2. గర్వించు. చూ, హంకరించు.

నిలఁబడు. ద్వ. అ. క్రి (రూ-నిల్వఁబడు-నిలువఁబడు.) 1. నిలుచుండు, నిలుచు: చూ, నట్టుపడు; 2. అభ్యంతరమగు: చూ, నట్టుపడు; 3. పరితిష్ఠితమగు: రూ-నిల్వఁబడు, నిలుచు-నిల్చు.

నిలక. దే వి: చూ, నిలుగు. 1

నిలకడ. దే. వి: చూ, రూ-నిలుకడ.

నిలయము. సం. వి. అ. పుం. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1. [వు: చూ, శేషము. 1.

నిలవ. దే. వి. (రూ-నిలువ-నిల్వ) నిలిచినవస్తు

నిలవరము. దే. విణ: చూ, రూ-నిలువరము.

నిలింపుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వేలుపు; 2. బోయ: చూ, వ్యాధుఁడు. 1.

నిలీనము. సం. విణ. మిక్కిలి అడఁగినది: చూ, స్తబ్ధము. 1.

నిలుకడ. దే.వి.(రూ-నిలకడ-నిల్కడ.) 1. చోటు: చూ, స్థానము. 1; 2. స్థైర్యము.భార. విరా. 2, ఆ. 315: చూ, స్థితి. 3; 3: చూ, విరామము; 4. తక్కువ:చూ,వెలితి. 2; అం, 5. మల్లబంధవిశేషము: చూ, మల్లశాస్త్రము.

నిలుగు. దే.వి. నిలుచేట: నిలక, నిలుపు-నిల్పు-నిలువు; ఆ. కి్రి. 2. ఒళ్లువిఱుగుకొను. స్వా. 3, ఆ. 58, (రూ-నీలుగు-నిల్గు-ఈలుగు)

నిలుచు. దే. అ. కి్రి. రూ-నిల్చు. 1. నిలుచుండు. చూ, మట్టుపడు; 2: చూ, నిలఁబడు. 3; 3: చూ, నిలఁబడు. 2; 4: చూ, వసించు. 5. చూ, శేషించు.

నిలుచుండు దే. అ. కి్రి: చూ, నిలుచు. 1.

నిల్చుండు. దే. అ. కి్రి.—పై.—

నిలుచుకొను. దే. అ. కి్రి.—పై.—

నిలుచున్నవాఁడు. వా. వి. ఊర్ధ్వంధముఁడు, ఊర్ధ్వస్థుఁడు

నిలుపు. దే. వి. రూ-నిల్పు. 1: చూ, నిలుగు. 1; 2: చూ, నిష్ఠ. 7. భార. శాం. 4, ఆ. 111; 3. ప్రతిష్ఠ: చూ, సన్మానము; 4: చూ, రూ-నిలకడ. భాగ. దో్రి. 2, ఆ. 355; విణ. 5. నిలుపునది. భార. భీష్మ. 2, ఆ. 266; 6. స్థిరమైనది: చూ, శాశ్వతము; పే్రి. 7. నిలువఁజెట్టు: నిలుపరించు-నిల్పరించు; 8. అడ్డగించు: చూ, వారించు; 9. స్థిరపఱచు: చూ, స్థాపించు; 10: చూ, నిలుపుచేయు.

నిలుపుచేయు. వా. స. కి్రి: ఆపు, ఆపుచేయు, నిలుపు, నిలుపుచేయు, నిలుపుఁబలచేయు. (సం ప).—ఉత్తంభించు.

నిలుపుదలచేయు. వా. స. కి్రి.—పై.—

నిలుపోపు. దే. అ. కి్రి. (నిలుపు + ఓపు): చూ, సహించు

నిలువ. దే. వి: చూ, రూ-నిలప. [7,ఆ.173.

నిలువఁబడు. ద్వ. అ. కి్రి: చూ, నిలఁబడు. పై.

నిలువరము. దే. విణ. 1. (నిలపరము-నిలువారము-నిల్వరము) స్థిరమైనది: చూ, శాశ్వతము; 2. (రూ-నిలపరము-నిలువారము-నిల్వరము) యాథార్థ్యము): చూ, సత్యము. 1; 3. (రూ-ఇలపరము-ఇలువరము - ఇలువారము-ఇలారము,నిలపరము-నిలువారము-నిల్వరము): చూ, సదనము. 1.

నిలువరించు. దే. అ. కి్రి. రూ-నిల్వరించు. 1. చలింపకనిలుచు. భార.విరా.5,ఆ. 181; అం. పే్రి. 2. చలింపకనిలుపు. కళా. 8, ఆ. 121; 3: చూ, నిలుపు. 7.

నిలువారము. దే. విణ: చూ, రూ-నిలువరము.

నిలువు. దే. వి. 1: చూ, నిలుగు. 1; 2. చేయి మీఁదికెత్తుకొని నిలుచున్నపురుషుని చేయి పాడవుకొలఁది; 3 మీఁదిఅంతస్తు, మేడ. లక్ష్మీ. 4, ఆ. 131: చూ, సదనము. 1; 4 ఆకృతి చూ, రూపు 3; 5 చేనిలో కొంత పోసినతర్వాత పోయఁగలభాగము.

నిలువుఁగొలువు. దే. వి. నిలుచుండిచేయుసేవ: చూ, సపర్య.

నిలువుగాళ్లు. దే వి. బ. వానకాళ్లకుఁజనుక మాను మొదలైనవాని కాధారముగా నాటిన రాటలు: చూ, స్తంభము. 1.

నిలువుజీతము. ద్వ. వి. నిలుచుండి సేవచేయు వానిజీతము: చూ, వేతనము.

నిలువునీగుట. జా. ఒడలంతయు కంపమొందుట. "నిలువునీరగు నెంతయనంటి కంబముల్." (కవికర్ణరసాయనము)

నిలువుబొట్టు. వా. వి. వైష్ణవస్థిక్తులబొట్టు: చూ, బొట్టు. 1.

నిలువులు. దే. వి. బ: చూ, అరిగాళ్లు.

నిలువోపు. దే. అ. కి్రి: చూ, నిలుపోపు.

నిల్కడ. దే. వి: చూ, రూ-నిలుకడ.

నిల్చు. దే. అ. కి్రి: చూ, రూ-నిలుచు.

నిల్పు. దే. వి: చూ, రూ-నిలుపు.

నిల్వ. దే. వి: చూ, రూ-నిలప.

నిల్వఁబడు. దే. అ. కి్రి: చూ, రూ-నిలఁబడు.

నిల్వరము. దే. విణ: చూ, రూ-నిలువరము.

నిల్వరించు. దే. అ. క్రి, ఆం. పే: చూ, రూ-నిలువరించు. (చలింపక నిలుచుటకు.-భార. భీష్మ. 2, ఆ. 241.)

నివరి. నై. వి.=నీవారః. రూ-నీవరి- నివ్వరి. వి త్తకపండువరి: చూ, ధాన్యము.

నివర్తనము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, మరలఁ బాటు; అం. 2: చూ, తొలకిక్రియలు.

నివర్తించు. సం. పే. నివర్తిల్లఁజేయు: చూ, విసర్జించు.

నివర్తితము. అం. 1: చూ,ఊరుకిక్రియలు; విణ. 2. మరలఁబడినది: అపాస్తము, ఆవర్తితము, నివృత్తము.

నివర్తిలు. సం. అ. క్రి రూ-నివర్తిల్లు. మరలఁబడు చూ, వటిల్లు.

నివర్తిల్లు. సం. అ. క్రి.—పై—

నివసతి. సం వి. ఇ. స్త్రీ. ఇల్లు: చూ, సదనము 1. [సీమ 1.

నివసథము. సం. వి. అ. పుం. ఊరు: చూ,

నివసనము. సం. వి. అ. న: చూ, నివసతి.

నివసించు. సం. అ. క్రి: చూ, వసించు.

నివహము. సం. వి. అ. పుం. గుమి: చూ, సమూహము.

నివాకము. సం. వి. అ. పుం. రూ-నీవాకము. జయన్తుంట మొదలగువానినుండ ధాన్యాదుల వెల పరిసిద్ధపఱచుట. వ్యవహారాదులయందు న్యూనాధిక్యములు లేక కలిగినది పలుకుట (అనికొందఱు), మహర్ఘములైనధాన్యాదుల యందలి జనుల యాదరాతిశయము (అనికొందఱు): చూ, పరియామము.

నివాతకవచులు. పౌ. సంహర్తుఁడు గొప్పతనమునలఁబొందిన మూఁడుకోట్ల రక్కసులు. మహిమతీపుర నివాసులు. వీరిని అర్జునుఁడు సంహరించెను.

నివాతము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఆసరా: చూ, పాగ్రపు. 2; విణ. 2. కవచము: చూ, వారణము; 3: చూ,నిర్వాతము.2; 4. గట్టిది: చూ, బెడిదము.

నివాపము. సం. వి. అ. పుం. పితౄర్లనుద్దేశించి నువ్వులునీళ్లు విడుచుటలోను గాఁగల కర్మము: (తర్పణము.)(తిలోదకమునువిడుచుట.)

నివారణము. సం. వి. అ. న: చూ,వారణము.1.

నివారణీయము. సం. విణ ఆడ్డగింపఁదగినది.

నివారించు. సం. స. క్రి: చూ, వారించు.

నివారితము. సం. విణ. ఆడ్డగింపఁబడినది: చూ, రుద్ధము. 1.

నివాసము. సం. వి. అ. పుం. (రూ-నివాసనము-నివసము-నివసనము-వసనము-వాసము-నివసానము) 1. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 2 చోటు: చూ, స్థానము. 1 (స్. న. అనికొందఱు.) [చేయువాఁడు.

నివాసి. సం. విణ. (స్. ఈ. న్) వాసము

నివాళి. నై. వి. (రూ-నివాళిక-నివ్వాళి-నివ్వాళిక)=నిరాజన: చూ, హారతి.

నివాళించు. నై. అ. క్రి. ఆరతెత్తు.

నివాళిక. నై. వి.=: చూ, రూ-నివాళి (స్వార్థమున కపర్యాయము)

నివాళికరములు. నై. వి. బ: చూ, హణిగలు.

నివాళితము. సం. విణ. చేట్టఁబడినది: చూ, వ్యావృత్తము. 1.

నివిష్టుఁడు. సం. విణ. 1. కూర్చున్నవాఁడు; 2. పరివేశించినవాఁడు.

నివీతము. సం. వి. అ. న. 1. కంఠలంబితము, మెడనుచండవలె వేసికొను జన్నిదము: చూ, యజ్ఞోపవీతము. విణ. 2. ప్రావృతము, కప్పుకొనుకోక: చూ, వస్త్రము.

నివీతి. సం. వి. న్. పుం. నివీతముగలవాఁడు.

నివుడు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-నిగుడు.

నివుడుచు. దే. పే: చూ, రూ-నిగుడుచు.

నివుడ్చు. దే. పే.—పై—

నివురు. దే. స. క్రి: చూ, నిమురు. 2. భాగ.4, స్కం, 226.

నివుఱు. దే. వి: చూ, రూ-నిగుఱు.

నివృతము. సం. విణ. నలుప్రక్కలచుట్టఁబడినది: చూ, పరిక్షిప్తము.

నివృత్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ,మరలఁబాటు.

నివృత్తము. సం. విణ. మరలఁబడినది: చూ, నివర్తితము. 2.

నివృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. నలుప్రక్కలచేట్టుట

నివృత్తు. సం. వి. త్. పుం:చూ, రూ-నీవృత్తు.

నివేదనము. సం. వి. అ. న. 1. ఎఱుక: చూ, బుద్ధి; 2: చూ, సమగ్ర్ణము.

నివేదించు. సం. స. క్రి. 1. ఎఱిఁగించు: చూ, బోధించు; 2: చూ, సమర్పించు.

నివేదితము. సం. విణ. 1. ఎఱిఁగింపఁబడినది; 2. సమర్పింపఁబడినది: చూ, సన్యస్తము. 2.

నివేశము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 2. చొరవ: చూ, పరివేశము; 3· చూ, శిబిరము; 4: చూ, వివాహము; 5. ఇల్లడ: చూ, వాడిక; అం. 6: చూ, కరణములు.

నివ్వటించు. వై. సే్రి. నివ్వటిల్లఁజేయు.

నివ్వటిలు. వై. అ క్రి. రూ-నివ్వటిల్లు. 1.చూ,వ్యాపించు.భార. శల్య. 1, ఆ. 228; 2. పూర్ణమగు. ఆం, భా. తృ. 101: చూ, మెండుకొను; 3. అతిశయించు: చూ, ముమ్మరించు; 4. కలుగు: చూ, సంభవించు; 5·చూ, సిద్ధించు

నివ్వటిల్లు. వై. అ. క్రి.—పై.—

నివ్వరి. వై. వి.=నీవారః: చూ, రూ-నివరి.

నివ్వాళి. వై. వి.=నీరాజన: చూ, రూ-నివాళి.

నివ్వాళిక. వై. వి:=-పై- [కరణబంధములు)

నివ్వీటితము. అం: చూ, అదూషితములు. (వ్యాన

నివ్వెర. దే. వి. (రూ-నివ్వెఱ- నివ్వెఱఁగు.) 1: చూ, భ్రాంతి; 2: చూ, వింత. 1; 3. పారవశ్యము. స్వా. 5, ఆ. 65: చూ, విస్మృతి; 4. నిశ్చేష్టత:చూ, వెఱవెఱపాటు; 5. మిక్కిలిభయము: చూ, వెఱపు.

నివ్వెఱ. దే. వి. —పై—

నివ్వెఱఁగు. దే. వి. —పై—(పారవశ్యమునకు. —భార. భీష్మ. 2, ఆ. 157)

నివ్వెఱపడు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, విస్మృతి నొందు; 2: చూ, వెఱఁగుపడు; 3. భ్రాంతి పడు. భార. విరా. 4, ఆ. 85; 4. మిక్కిలి భయపడు: చూ, భయపడు.

నివ్వెఱపాటు. ద్వ. వి: చూ, నివ్వెర. (పారవశ్యమునకు.—కళా. 5, ఆ. 2; మిక్కిలి భయమునకు.—భార. భీష్మ. 1, ఆ. 97)

నిశ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1 =నిసి. రేయి: చూ, రాతిరి; 2. పనుపు· చూ, వర్ణము. 6; 3: చూ, మాగిపనుపు; పా. 4 ఒక వృత్తము. న, న, ర, ర, ర, ర గణములు. 9 యతి.(11 వ ఛందస్సు):చూ, వృత్తము.1.

నిశంకబ్రాహ్మణులు. అం. ఉత్కళులలో నొకతెగవారు. శుక్లయజుర్వేదులు. కాణ్వశాఖ: చూ, ఉత్కళబ్రాహ్మణులు. (బ్రాహ్మణులు)

నిశాంకుశ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. జిబిలిక*: చూ, వాల్సిస్వగవేధుక.

నిశాంతము. సం. వి. అ. న. 1. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 2: చూ, వేగుజాము; విణ. 3. మిక్కిలి అడఁగినది: చూ, స్తబ్ధము. 1.

నిశాకరుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. చంద్రుఁడు, రేఁడు: చూ, హిమాంశువు.

నిశాఖ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, నిశ. 2.

నిశాచరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, రాక్షసి. 1; 2: చూ, అంకులాఁడి; 3: చూ, నిశాటవము. [నుఁడు. 1.

నిశాచరుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. చూ, రాక్ష

నిశాటనము. సం. వి. అ. పుం. పయిఁడికంటి: చూ, సకినంపుఁబులుఁగు.

నిశాటుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, నిశాచరుఁడు.

నిశాతము. సం. విణ. మిక్కిలివాఁడిచేయఁబడినది: చూ, శాతము. 1.

నిశాని. వా. వి. 1. సంస్థానాధిపతులు ప్రీతిస్సంధ్యాకాలములయందు తమకోటనుందు వాయింపించెడు మంగళధ్వని; 2. వివాహాది శుభకర్మములలో ప్రీతస్సంధ్యాకాలములయందు వాయించెడు మంగళధ్వని; 3 చేదు వురానివాని వాల్లునకు మాఱుగా వ్రాయు (వేయు) గుఱుతు. (ఎడమచేతి బొటనవేల్లి ముద్ర)). "నిశానీదారు."

నిశాపతి. సం. వి. ఇ. పుం. 1: చూ, నిశాకరుఁడు; 2. కర్పూరము: చూ, శిరము.

నిశారణము. సం. వి. అ. న: చూ, వధము.

నిశారము. సం. వి. అ. పుం. రూ-నీశారము. చేలికప్పుడుదుప్పటి, శరీరమంతయుఁగప్పు పరికిణి (అనికొందఱు): చూ, వస్త్రము.

నిశాసైజయికము. అం: చూ, చిత్రవర్ణములు.

నిశితము. సం. విణ. 1: చూ, నిశాతము; 2. సానఁబెట్టఁబడినది (పదునుపెట్టఁబడిన ఖడ్గాదులు): క్షుణ్ణము, తేజితము.

నిశిపతి. సం. వి.ఇ. పుం:చూ, రూ-నిశాపతి. 1.

నిశీధము. సం. వి.అ. పుం.=నిసి. 1. నడుఁరేయి: చూ, రాత్రి; 2. రేయి: చూ, రాత్రి.

నిశీథిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రేయి:చూ,రాత్రి.

నిశ్చయము. సం. వి. అ. పుం.=నిశ్చేయము: చూ, సత్యము. 1.

నిశ్చయించు. సఁ. స. క్రి. నిర్ణయించు: చూ, సృజించు.

నిశ్చలం. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. నేల: చూ, భూమి. 1; విణ. 2.=నిశ్చేలము. కదలనిది: చూ, స్థావరము.

నిశ్చలతపస్వియగుట. అం: చూ, నియమములు.

నిశ్చాయకుఁడు. సం. విణ. నిశ్చయించువాఁడు.

నిశ్చింతుఁడు. సం. విణ. చింతలేనివాఁడు.

నిశ్చితము. సం. విణ. నిశ్చయింపఁబడినది: చూ, స్థితము. 3.

నిశ్చేష్టత. సం. విణ: చూ, వెఱవెఱపాటు.

నిశ్చేష్టాకరణము. సం. వి. అ. న. ఒకానొక మన్మథబాణము: చూ, బాణము. 1.

నిశ్చేష్టితుఁడు. సం.విణ. చేష్టలుతక్కినవాఁడు.

నిశ్రేణి. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1=:చూ, నిచ్చెన.

నిశ్రేణికము. అం: చూ, శుభావగ్రములు.(చూ, ఆగంతుకములు 653 పొరట.)

నిశ్రేయము. సం. వి. అ. న: చూ, సదాపశ.

నిశ్రేయసము. సం. వి. అ. న. 1. ముక్తి:చూ, మోక్షము. 1; 2. మేలు: చూ, శుభము. 1.

నిశ్రేయసుఁడు. సం. వి. అ.పుం:చూ,శివుఁడు.

నిశ్వసనము. సం. వి. అ. న. రూ-నిశ్వాసము: చూ, విట్టూరుపు.

నిశ్వసించు. సం. అ. క్రి. రూ-నిశ్వాసించు: చూ, విట్టూరుచు.

నిశ్వాసనము. సం. వి. అ. పుం:చూ, నిట్టూర్పు.

నిశ్వాసము. సం. వి. అ. పుం. 1.—పై—; అం. 2: చూ, ఆగమములు.

నిశ్వాసించు. సం. అ. క్రి: చూ, రూ-నిశ్వసించు.

నిశ్శబ్దక్రియలు. అం ఆవాపము, నిష్కాశనము, విక్షేపము, పరివేళము. (4)

నిశ్శబ్దము. సం. వి. అ. పుం. 1. తాళమానలఘు చతుష్టయకాలము: చూ, స్వరము. 2; విణ. 2. శబ్దములేనిది (ఆకారాంత స్త్రీలింగమైనప్పుడు రాత్రి అర్థము); అం. 3: చూ, కాలప్రాణము.

నిశ్శలాకము. సం. విణ. ఏకాంతము: చూ, నిశ్శేషము. సం. విణ. అంతయు: చూ, సర్వము.

నిశ్శోధ్యము. సం. విణ. కడుగుటలోనగు వాని చేత గరిగరికైనది: చూ, శోధితము.

నిషంగము. సం. వి. అ. పుం. 1. అమ్ములపొది: చూ, బాణము. 1; 2. మిక్కిలిసంగము: చూ, సంయోగము.

నిషంగరచనాపరిచనము. అం: చూ, పరిమేయములు.

నిషంగి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్): చూ, విలుకాఁడు.

నిషణ్ణము. సం. విణ. 1. ఊండినది; 2. కూర్చుండినది: చూ, రూ-నిషదము. 2.

నిషదము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-నిషదనము. 1; 2. కూర్చుండుట.

నిషద్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. దుకాణము: చూ, శాదము. 2.

నిషద్వర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రేయి: చూ, రాతిరి.

నిషద్వరము. సం. వి. అ. పుం. ఆడును: చూ, [శాదనము. 2.

నిషధము. సం. వి. ఆ పుం. 1. వర్షపర్వతములు 7 లో నొకటి (ఇది హరిపరమనెడు వర్షమునకు ఉత్తరమందు బాలసూర్యపరికాశమైయుండును.): చూ, పర్వతము; 2. ఒకదేశము: చూ, సీమ. 1; విణ. 3. గట్టి. చూ, బెడిదము.

నిషా. వా. వి. మత్తు.

నిషాదము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకబోయపల్లె. చూ, దేశము; 2. ఒకస్వరము (మనస్సు దీనియందు నిషాదించును (కూర్చుండును) సప్తస్వరములలో కడపటిదగుటవలన దీనియందు స్వరములన్నియుఁ జేరియుండును): చూ, స్వరము. 2. (సప్తస్వరములు.)

నిషాది. సం. వి. న్. పుం. చూ, హస్త్యారోహుఁడు. [భాఁ. 1.)

నిషాదిని. అం: చూ, భిన్నషడ్జకజభాషలు.(చూ,

నిషాదుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. పుల్కసుఁడను ఒకబోయ: చూ, వ్యాధుఁడు.1; 2: చూ, మాల. (1) [సంయుతహస్తములు.

నిషిద్ధము. సం. విణ. 1. నిషేధింపఁబడినది; చూ,

నిషూదనము. సం. వి. ఆ. న: చూ, వధము.

నిష్కేకపర్యస్తము. పా. గర్భాచ్ఛానము: చూ, శోధనము. (సంయోగము)

నిష్కేకము. సం.వి.అ.పుం: చూ,నిష్కేకపర్యస్తము.

నిష్కేధము. సం. వి. అ. పుం: అంగులితోరణము, ఆచ్ఛాదనము, ఊమసు, నిష్ఠితి. (తె. వ.)—గెంటుట, తోర్పుడు, నూకుడు.

నిష్కేధించు. సం. స. క్రి: నిరాకరించు.(తె.వ.). —ఆఁగు, ఒత్తు, గెంటు, త్రోయు.త్రోపులాడు, తోర్పియు.

నిష్కేపణము సం. వి. అ. న. 1. చక్కఁగా సేవించుట; 2: చూ, సోమపానము.

నిష్కేవితము. సం. విణ. చేక్కఁగా సేవింపఁబడినది: చూ, సేవితము.

నిష్కేవ్యము. సం. విణ.చక్కఁగాసేవింపఁదగినది.

నిష్కంట్యము. అం: చూ, శిల్పాలంకారములు.

నిష్కపటి. సం. వి. ఇ. పుం. 1.—నిష్కపుఁడు: చూ, సత్యవంతుఁడు; 2. కపటములేనివాఁడు: అకాటిల్యుఁడు, నిష్కపటుఁడు. (తె. వ.)—అంబస్తు, దమ్మఁడు.

నిష్కపటుఁడు. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

నిష్కము. సం. వి. అ. పుం. 1. మాడ: చూ, హిరణ్యము. 2; 2. పైఁడి, టంకము: చూ, లోహము. 1; 3. నూటయెనిమిది మాడలు (సువర్ణములు): చూ, హిరణ్యము. 3; 4. పతకము: చూ, భూషణము 2; 5: చూ, పలము. 1; 6. బంగారు: చూ, లోహము. 1; 7. వెండి: చూ, లోహము. 1.

నిష్కర్ష. సం. వి. అ. పుం. నిశ్చయము; చూ, సత్యము. 1. (శ. ర.) (ఆ. స్త్రీ. అనికొందఱు).

నిష్కర్షము. అం. 1: చూ, ఆరోహిసవర్ణగతాలంకారములు; 2: చూ, అవరోహి వర్ణగతాలంకారములు. [సృజించు.

నిష్కర్షించు. సం. స. క్రి. నిశ్చయించు: చూ,

నిష్కళ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. రూ-నిష్కళి. విగతావయవ, ముట్లుడిగిన ఆఁడుది: చూ,

స్త్రీ; విణ. 2. కళలేనిది; 3. వీర్యములేనిది: నిర్వీర్యము. [నిష్కళ. 1.

నిష్కళి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-

నిష్కాముఁడు. సం. విణ: చూ, అకాముఁడు.

నిష్కాసితము. సం. విణ. 1. ఉనుపఁబడినది; 2. వెడలింపఁబడినది: చూ, వెడలఁబాటు.

నిష్కుటము. సం. వి. అ. పుం. రూ-నిష్కూటము. 1. తొట్టి: చూ, రంధ్రిము. 1; 2. అంతిపురము: చూ, సదనము. 1; 3. ఇంటితోఁట; చూ, వనము. 2; 4. తలుపు: చూ, వాకిలి; 5. మడి: చూ, భూమి. 1.

నిష్కుటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పెద్దయేలకి *: చూ, పత్రిల.

నిష్కులి. అం: చూ, శస్త్రములు. [టము. 1.

నిష్కూపము. సం. వి. అ. పుం: చూ, నిష్కూ-

నిష్కూహము. సం. వి. అ. పుం.—పై—

నిష్కూజితము. అం: చూ, సంచారీపర్ణగతాలంకారములు. [నిష్కుటము. 1.

నిష్కూటము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-

నిష్కూహము. —పై—(రూ- నిష్కుహము)

నిష్కోపి. సం. విణ: అకోపుఁడు, అకోర్ధనుఁడు.

నిష్కృతము. సం. విణ. 1. పాపాయశ్చిత్తము చేయఁబడినది; 2. చేయఁబడినది: చూ, వ్యాపారము. 1. [శ్చిత్తము; 2. చేయుము.

నిష్కృతి. సం వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, పాపాయ

నిష్కృమము. సం. వి. అ. పుం. 1. చెడు కులము: చూ, వంగడము; 2. సంపత్తు: చూ, బుద్ధి (శుశ్రూషి, శ్రవణము, గ్రహణము, ధారణము, ఊహ, ఆరోహము, అర్థవిజ్ఞానము, తత్త్వవిజ్ఞానము అను ఎనిమిది విధములైన బుద్ధిసామర్థ్య విశేషములు నిష్కృమమనంబడును); 3: చూ, వెడలఁబాటు.

నిష్క్రాంతము. సం. విణ. బయలువెడలినది.

నిష్క్రాంతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. బయలువెడలుట: చూ, వెడలఁబాటు.

నిష్క్రామము. అం. 1: చూ, తారాకీయలు; 2: చూ, నిశ్శబ్దకీయలు.

నిష్ఠ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఊనికి: చూ, స్థానము. 1; 2. చేటు: చూ, ధ్వంస; 3. తుది: చూ, నుద. 3; 4. ముగియిక: చూ, సమాప్తి. 1; 5. వేడికోలు: చూ, యాచన; అం. 6: చూ, నాటకసంధులు (రూ-నిష్ఠము): చూ, నిర్వహణము. 2; వా. 7. నిలుపుట: ఉత్తంభనము. (తె. ప.)—నిలుపు-నిల్పు.

నిష్ఠానము. సం. వి. అ. న. మజ్జిగపులుసు: చూ, మజ్జిగ.

నిష్ఠించు. సం. అ. క్రి. స్థిరమగు.

నిష్ఠితము. సం. విణ. చేక్కఁగానుంచేఁబడినది.

నిష్ఠీవనపాత్రిము. సం. వి. అ. న. పీకిదాను: చూ, పాత్రిము. 6.

నిష్ఠీవనము. సం. వి. అ. న. ఉమియుట: నిరసనము, నిష్ఠ్యూతి, నిష్ఠేవనము, నిష్ఠేనము.

నిష్ఠురము. సం. విణ. 1. కఠినము: చూ, బెడిదము; 2. పరుషోక్తి, పరుషము: చూ, శబ్దము. 2. [ధ్రుఁడు. 2.

నిష్ఠురుఁడు. సం. విణ. కఠినుఁడు: చూ, వ్యా

నిష్ఠూతము. సం. విణ. రూ- నిష్ఠ్యూతము. త్రోయఁబడినది: చూ, విద్ధము. [నిష్ఠీవనము.

నిష్ఠేవనము. సం. వి. ఆ. స్త్రీ, అ. పుం: చూ,

నిష్ఠేవము. —పై.—

నిష్ఠ్యూతము. సం. విణ. 1. ఉమియఁబడినది; 2: చూ, రూ-నిష్ఠూతము.

నిష్ఠ్యూతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, నిష్ఠీవనము.

నిష్ణాతుఁడు. సం. విణ: చూ, సమర్థుఁడు.

నిష్పక్వము. సం. విణ. ఎనిమిదవపాలు మిగులునట్లు కాఁచఁబడిన కషాయాములు, క్వథితము: చూ, బృంగుడు. 1.

నిష్పత్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. సెఱవేఁటు: చూ, సిద్ధి. 1; 2. పరిసమాప్తి: చూ, సమాప్తి. 1; పా. 3. (Ratio) సంబంధము; రెండు సంఖ్యలకుగల సంబంధము. (సమాంతర సంబంధము నిష్పత్తి. నిరంతరసంబంధము. సమసంబంధము; అనులోమనిష్పత్తి. వర్గసంబంధము నిష్పత్తి. అంత్యమధ్య సంబంధము నిష్పత్తి. సమగుణకసంబంధము నిష్పత్తి. విలోమ సంబంధము మొ.)

నిష్పన్నము. సం. విణ: చూ, నిర్వృత్తము.

నిష్పాపనము. సం. వి. అ. న: చూ, నిష్పత్తి. 1.

నిష్పాదించు. సం. స. క్రి: చూ, సిద్ధించు.

నిష్పాదితము. సం. విణ సిద్ధించినది: చూ, సిద్ధము. 3. [సిద్ధము. 3

నిష్పాద్యము. సం. విణ. సిద్ధింపఁదగినది: చూ,

నిష్పావము. సం. వి. అ. పుం. 1. అనుములు: చూ, ధాన్యము; 2. చేటఁగాలి: చూ, వాయువు; 3: చూ, పవనము. 3; 4. పెసలు లోనగువాని పొట్టు: చూ, బరడు; 5. పొల్లు: చూ, సస్యము. 1; విణ. 6: చూ, స్థిరము.

నిష్పిష్టము. సం. విణ. చేక్కఁగానూఁబడినది: చూ, మర్దితము.

నిష్పేషణము. సం.వి.అ.న. చేక్కఁగానూఁటు.

నిష్ప్రభము. సం. వి. అ. వ. కాంతిలేని దివాచందార్లిదులు: చూ, అరోకము.

నిష్ప్రయోజకుఁడు. సం. విణ: చూ, వ్యర్థుఁడు.

నిష్ప్రయోజనము. సం. విణ: చూ, వ్యర్థము.

నిష్ప్రవాణి. సం. విణ. ఇ. స్త్రీ. త్తి (బట్ట): చూ, పస్త్రము.

నిష్ఫలము. సం. విణ. ఫలములేనిది: అతిముక్తకము, అసంగతము, అసంబంధము, అసంబద్ధము, పలాలము.

నిష్ఫలము. సం. అవ్య. నిదింపఁదగినవానియందు వర్తించును: దుష్ఫలము.

నిస్. సం.ఉప. ఇది 'నిర్' యొక్కరూపమునే పొందును.

నిసర్గగణములు.అం."య-ర-త-భ-జ-స-న-మ": చూ, అష్టగణలక్షణము.

నిసర్గము. సం. వి. అ. పుం. 1. చూ, స్వభావము; 2. కలిగించుట; 3. చూ, వితరణము.

నిసి. సై. వి.=నిశా-నిశీథ: చూ, నిశీథము. 1-2.

నిసిందా. వా. విణ. తెలియకుండునటుల కలిపి వార్చినది. "నిసిందావార్చిత."

నిసిచెలుఁగు. ద్వ. వి: చూ, నిశాకరుఁడు.

నిసుంభితము. అం: చూ, కరణములు

నిసుఁగు. సై. వి.=శిఖకం-శిఖ. రూ-నిసువు. 1. పక్షిలోనగువాని సంతతి: చూ, శిఖువు; 2. స్తనపాయి. అచ్చ. యు, కాం. 146: చూ, శిఖువు.

నిసువు. సై. వి.=—పై —

నిస్పృష్టము. సం. విణ. 1. దాఁచఁబట్టినది: చూ, గహ్యము, 2. మధ్యస్థము.

నిస్తంద్రిము. సం. విణ. చొరవఁగలది.

నిస్తరణము. సం. వి. అ. న, 1 దాఁటుట: చూ, లంఘ; 2: చూ, వెడలఁబాటు, 3. చూ, వెఱవు [చూ, లంఘించు. 1.

నిస్తరించు. సం. స. క్రి. చేక్కఁగాదాఁటు:

నిస్తర్షణము. సం. వి. అ. న. చూ, వధము.

నిస్తలము. సం. విణ. 1: చూ, పలితము. 3; 2. చూ, పృత్తము. 5.

నిస్తారకము. సం. విణ. నిస్తరింపఁజేయునది.

నిస్తారము. సం. వి. అ. పుం: చూ, నిస్తరణము.

నిస్తాలవ్యము. అం: చూ, శబ్దాలంకారములు.

నిస్తుషితము. సం. విణ. 1. మోకనగా చేయఁబడినది; 2. పొట్టిపోఁగొట్టినది; 3. విడుచఁబడినది: చూ, హీనము. 3.

నిస్త్రింశము. సం. వి. అ. పుం. 1. కత్తి: చూ, రిష్టి. 2; విణ. 2. కనికరములేనిది.

నిస్పందము. సం. వి. అ. పుం. మిక్కిలిచలనము: చూ, లోలము. [పేక్షము.

నిస్పృహము. సం. విణ. ఆశలేనిది: చూ, నిర

నిస్యందము. సం. వి. అ. పుం. కాఱుట.

నిసార్గిపము. సం. వి. అ. పుం. గంజి: చూ, వారుపుడు.

నిస్వనము. సం. వి. అ. పుం. రూ-నిస్వానము. ధ్వని: చూ, స్వరము. 2.

నిస్వానము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

నిస్సంగుఁడు. సం. విణ. తనకుటుంబమును వర్జించి ఋషివలె సంచరించువాఁడు.

నిస్సంతతి. సం. విణ.=నిస్సంతు. సంతానము లేనిది: (తె. ప).—నిస్సంతు.

నిస్సంతు. సై. విణ =నిస్సంతతి—పై—

నిస్సంధి. సం. విణ. చూ, నిర్వహము.

నిస్సంపాతము. సం. వి. అ. పుం. అద్దమలేయి: చూ, రాతి.

నిస్సత్తువ. సై. వి.=నిస్సత్వ. శక్తిలేమి: రూ-నిస్సత్తువు. (సం. ప).—అశక్తి, గ్లాని

నిస్సత్తువు. సై. వి =—పై.—

నిస్సల్వము. మి. అ. కి: అశక్తియగు. (తె. ప).—ఓటఱు-ఓటాఱు.

నిస్సరణము. సం. వి అ న. 1. ఇల్లులోనగు వాని ముందటిభాగము: చూ, సదనము. 1; 2. చావు: చూ, మరణము; 3. ముక్తి: చూ, మోక్షము.1; 4. చూ, వెడలఁబాటు; 5:చూ, నెరవు.

నిస్సహాణము. సై. వి.=నిస్సాణ. రూ-నిస్సానము. 1. చర్మవాద్య విశేషము: చూ, వీణె; అం. 2: చూ, ఆనద్ధవాద్యములు.

నిస్సాకారము. వా. వి: చూ, నికారము. 4,

నిస్సాణము. సం.వి.అ.పుం.=:చూ,నిస్సహాణము.

నిస్సానము. సం. వి. అ. పుం.=—పై—

నిస్సార. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అరటి *: చూ, గంధ. 2.

నిస్సారకము. అం: చూ, జన్యతాళములు. [2.

నిస్సారము. సం.విణ. సారములేనిది:చూ, బెండు.

నిస్సారుఁడు. సం. విణ: చూ, అబలుఁడు. 1.

నిస్స్వకుఁడు. సం. విణ: చూ, దీదవాఁడు.

నిస్స్వుఁడు. సం. విణ. —పై.—

నిహంత. సం. విణ. (బు. ఈ. బు) చేంపు వాఁడు: చూ, హింసకుఁడు.

నిహక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, రూ-నిహోక.

నిహతము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, హొచ్చే వేత; పుం. 2. అనుదాత్తస్వరము: చూ, స్వరము. 2. (చూ, అనుదాత్తము); విణ. 3. చేంపఁబడినది: చూ, నూదితము; 4. గుణింపఁబడినది: గుణితము.

నిహతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. చావు:చూ, మరణము.

నిహనసము. సం. వి. అ. న. చేంపుట: చూ, వధము.

నిహోక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-నిహక. 1. ఉడుము: చూ, బిలేశయ; 2. నీటియుడుము: చూ, బిలేశయ. [మంచే: చూ, హిమము.

నిహారము. సం. వి. అ. పుం. రూ-నీహారము.

నిహింసనము. నం. వి. అ. న: చూ, నిహననము.

నిహితము. సం. విణ. ఉంచేఁబడినది: చూ, న్యూఢము. 2.

నిహీనతానములు. అం. చాతుర్మాస్యము, సంస్థ, శస్త్రశ్లోకము, చతుర్దశి, సౌత్రామణి,చిత్ర, ఊద్భిత్తు (7): చూ, శుద్ధతానములు.

నిహీనుఁడు. సం. విణ: చూ, హీనుఁడు.

నిహ్నవము. సం. వి అ. పుం. 1:అవిశ్వాసము. (తె. ప).— అపనమ్మకము- అపనమ్మిక; 2. కపటము: చూ, వ్యాజము. 1; 3: చూ, వహేలనము; 4. దాఁపఱికము: చూ,బందు; 5. నమ్మిక: చూ, విశ్వాసము; 6. మఱుఁగు మాట: చూ, శబ్దము. 2.

నిహ్నవించే. సం. స. కి: చూ, మఱుఁగుపెట్టు-

నిహ్నుతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. మఱుఁగుపుచ్చెట: చూ, నిహ్నవము. 4.

నీ

నీ. దే. స. 1. నీవు అనుదానికి పార్శ్వపదికము; 2. సంబంధార్థమందు యుష్మచ్ఛబ్దమునకుం గల పార్శ్వపదికము; 3: చూ, నా. (2).

నీఁగు. దే. స. కిర్రి: చూ, నివర్తించే భార. ఆర. 5, ఆ. 289.

నీఁడు. నై. వి. కమ్మవారిబిరుదుశేషము. [1

నీకాయ్యము. సం.వి అ.పుం.ఇల్లు:చూ,సదనము.

నీకాశము. సం. వి. అ. పుం. 1. పరికాశము: చూ, వెలుతురు 1; 2. నిశ్చయము: చూ, సత్యము: 1; విణ. 3. తుల్యము: చూ, సమానము. 2.

నీకులోఁబడితిని. అం: చూ, చిహ్నములు.

నీకేతనము. సం.వి.అ. న: చూ,రూ-నికేతనము.

నీగపోగిస. నై. వి: చూ, బాలక్రీడ.

నీచపాత్రిలు. ఆం. విటచేటీపరిభృతులు నీచపాత్రిలు. (చూ, సూచ్యము.) [బొగా.

నీచమిత్రిపురుషసంబుద్ధి. అం. ఓరి-ఓరీ, డొర-

నీచము. సం. విణ. తక్కు-నైనది:చూ, వెలితి.2.

నీచమిత్రిసంబోధన. అం. ఓసి-ఓసీ.

నీచాఁకలహమిచ్ఛంతిసంధిమిచ్ఛంతిసాధవఁ.లో. నీచులు జేగడముంగోరుదురు. యోగ్యులు కలయికంగోరుదురు. "ఉడా.—మాచేతనయినంతదనుకం గలుపుకోలుతనంబున కడంగుదము. "నీచాఁకలహమిచ్ఛంతి సంధిమిచ్ఛంతి సాధవ" యని ధర్మజ్ఞులు వచింతురుగాదె." (నీతిచంద్రిక). [మొ.

నీచార్థకములు. అం. చీ, సీ, ఇస్సిరో, గాఁడు.

నీచుఁడు. సం. విణ.=నీచే. 1: చూ, హీనుఁడు; 2: చూ, వామనుఁడు.

నీచే. నై. వి.=నీచ. 1. ధూర్తుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 2. అధముఁడు. చూ, హీనుఁడు.

నీచేతనము. నై. వి.=నీచత్వ. 1: జేఁడములు చేతనము, గట్టిదనము, టవళి; 2. అధమత్వము. [8: చూ, పహ్ని. 1.

నీటికానుపు. ద్వ. వి. అగ్ని. అచ్చ. బాల,కాం.

నీటికుప్ప. ద్వ. వి. 1: చూ, సముచ్చ్రియు. బసు 5, ఆ. 36; వా. 2. జలమయము: చూ, సలిలము. [చూ, మత్స్యము. 1.

నీటికుమ్మరిపురుగు. ద్వ. వి. క్షుద్రిజలచరము:

నీటికూర. నై. వి: చూ, పద్మము. 1.

నీటిశెదురెక్కు-పుట్టువు. ద్వ. వి. చేప. వేం, ఆం. 71: చూ, మత్స్యము. 1.

నీటిచెంబు. ద్వ. వి. నీరుగలచెంబు. చూ, పాత్రిము. 6. [ద్యుక్షరము.

నీటిచోలు. ద్వి. వి దార. (సం. ప.)— ధార,

నీటిచోలి. ద్వ. వి. నిప్ప: చూ, పహ్ని. 1.

నీటితాత. నై. వి: చూ, వాయువు.

నీటితాలుపు. ద్వ. వి: చూ, మేఘము. 1.

నీటితొట్టి. ద్వ. వి: చూ, లట్టు. 1. [ము.1.

నీటిదయ్యము. నై.వి.జలగ్రహము: చూ, మత్స్య

నీటిపాఁచి. నై. వి. ఆకాశమాలి*; చూ, తృణము. 1. [1; 2: చూ, నీటియిక్క-.

నీటిపుట్టుగు. ద్వ. వి. 1. తామర: చూ, పద్మము.

నీటిబిడ్డఁడు. ద్వ. వి: చూ, నీటిచోలి.

నీటిబొట్టు. నై. వి: చూ, బొట్టు. 6.

నీటిమూట. నై. వి: చూ, నీరుముడియ.

నీటిమోపరి. దే. ఏ: చూ, నీటితాలుపు.

నీటియాట. ద్వ. వి. జలక్రీడ:చూ,విలాసము.1.

నీటియావు. ద్వ. వి. ఉపధిక: చూ, ధేనువు (నీటిఆవు అనియు) [ము. 1.

నీటియిక్క-. ద్వ. వి. కాస్తుభమణి: చూ, రత్న

నీటిరాసి. నై. వి: చూ, నీటికుప్ప.

నీటిరిక్క-. నై. వి. పూర్వాషాఢ, తొలునీటిరిక్క-: చూ, రిక్క-.(నీరురిక్క-)

నీటిరిక్క—సెల. ద్వ. వి. ఆషాఢము: చూ, మాస మ.1. [2: చూ, సముద్రము.

నీటిశోఁడు. ద్వ. వి. 1: చూ, వరుణుఁడు;

నీటిఱేనిరిక్క—. ద్వ. వి. ళగళ్ళిసము, నూఅుచే క్క—లపోగ్రివు. రూ-నీళ్ల ఱేనిరిక్క—: చూ, రిక్క—. [లసు.

నీటిలము. సం. వి. ఆ. పుం, న: చూ, రూ-నిట

నీటివంగ. వై. వి.=: చూ, రూ-నీరువంగ*.

నీటివార్తలు. ద్వ. వి. 1 ఆసత్యము: చూ, వితథ ము; 2. నళ్వారము: చూ,ళింగురము. 1; జా. 3. నిలిచియుండనిది. "మనయత్నంబులన్నియు నీటివార్తలగును." (నీతిచంద్రిక-విగ్రహము.) [మత్స్యము. 1.

నీటీఁగె ద్వ. వి. తుదరి జలచరము: చూ,

నీటు. దే. వి. 1. శృంగారగర్వము: చూ, హంకారము; 2: చూ, విలాసము. 2; 3. శ్లేషే త: చూ, భూషణము. 2.

నీటుకత్తియ. ద్వ. విణ. నీటుగలది: చూ, స్త్రీ.

నీటుకాఁడు. దే. విణ: చూ, సౌందర్యవంతుఁడు.

నీడ. దే వి. 1:చూ,ప్రతిబింబము.1; 2. ఛాయ: చూ, నెలుతురు. 1; 3. ఎండలేమి; 4: చూ, రక్షకము. "తోడునీడ".

నీడము. సం. వి. అ. న. 1. చోటు: చూ, జ్ఞానము. 1; పుం, న. 2. పక్షిగూఁడు: చూ, సదనము. 1.

నీడోద్భవము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పక్షి.

నీతకము. వై. వి.=నియత. రూ-నీతము. నియమము: చూ, బైజి. 1.

నీతము. సం. వి. అ. న. 1. ధనము: చూ, విత్తము. 1; 2. ధాన్యము: చూ, స్తంబకరి;విణ. 3. పొందింపఁబడినది; 4. శిక్షింపఁబడినది: చూ, వినీతము; 5. తేఁబడినది: ఆనీతము; వై. వి. (1)=నియత. శాం. 3, ఆ. 69: చూ, నీతకము.

నీతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. న్యాయము: చూ, సత్యము. 1; 2. పొందింపఁబడ; పా. 3. దీనికి ఉపమానము.— చాణక్యుఁడు.

నీతిశాస్త్రము. ఆం. (దీనిని చాణక్యుఁడువారి వెను.): చూ, విద్యలు.

నీనుదుటనే పొర్దిదుపొడిచెనా. జా. అంతయు నీకేతెలియునా? "కానిమ్ము. వేగిరింపకు! నీనుదుటనెఁ బొర్దిదుపొడిచినే." (కళాపూర్ణోదయము.)

నీపము. సం. వి. అ. పుం. 1. కడిమి*: చూ, హలిప్రియము; 2. నీరుకడిమి*: చూ, హలిప్రియము; 3. ముంకెన*: చూ, రక్తకము; 4. నల్లయిరుగుడు*. చూ, శింశుప.

నీరంధ్రము. సం. వి. అ. న. 1. ఆకాశము: చూ, వ్యోమము. 1; విణ. 2. సందులేనిది.

నీరకము. సం. వి. ఆ. న. బేగడ:చూ,శుభ్రము.1.

నీరక్షీరము. ఆం. చూ, జాతస్మరాలింగనములు (చూ, ఆలింగనములు 2.)

నీరజనము. సం. వి. అ. న.=నివ్వాళి. రూ-నీరాజనము: చూ, హారతి.

నీరజము. సం. వి. ఆ న. 1. తామర. చూ, పద్మము. 1; 2: చూ, ముత్తెము; 3. చెంగల్వకోష్టు:చూ,పారిభాష్యము; విణ. 4. నీటఁబుట్టినది.

నీరదము. సం. వి. అ. పుం. 1. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1: 2. తుంగ*: చూ, హరిత. (తృణము. 1.)

నీరధి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, సముద్రము.

నీరనీరన్యాయము. పా. నీరునునీరునుగలిసిన యెడల విడఁదీయుట యసాధ్యమనురీతి.

నీరము. సం. వి. అ. న.=నీరు: చూ, సలిలము. (నీరశబ్దమునకు సంబంధించినశబ్దములు.— నీరకాకము, నీరదృతి,నీరపిప్పలి,నీరబిడాల, నీరబుద్బుద, నీరమానుష, నీరవర్తిక, నీరవార్తాక, నీరశుచి ఇత్యాదులూహ్యంబులు.)

నీరసము. సం. వి. అ. పుం. 1. దానిమ్మ *: చూ, రక్తబీజకము; వా. 2. శక్తిలేమి;విణ. 3. రసములేనిది: చూ, విరసము. 1.

నీరాకు. ద్వ. వి. పాఁచి. చూ, శైనలము.

నీరాళువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, నీరుపిల్లి.

నీరాజనము. సం. వి. అ. న.= చూ, రూ-నీరజనము.

నీరాట. ద్వ. వి. రూ-నీరాటము. 1. చూ, స్నానము; 2. జలక్రీడ: చూ, విలాసము. 1.

నీరాటము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రూ-నీరాట. 1;2 చూ, రూ-నీరాట. 2; 3. నీటియందు చరించేజంతువు: చూ, మత్స్యము. 1.

నీరాటశేవు. ద్వ. వి. (రూ-నీలాటిశేవు-నీళ్లాటశేవు.) స్నానముచేయుశేవు: చూ, సరస్సు. 1.

నీరాడు. ద్వ. వి. 1. కూరాటిలో పోసెడు వేసెళ్ళు; అ. క్రి. 2: చూ, స్నానమాడు.

నీరామని. ద్వ. వి. వర్షఋతువు: చూ, మాసద్వయము. [నీరార్చు.

నీరారుచే. దే. ప్రే. నీరాడఁజేయు: రూ-

నీరార్చు. దే. ప్రే.—ప్రై.—

నీరింకు. ద్వ. వి. ఎండు: చూ, మిడుకు. 8.

నీరిజీ దే. వి. ఒకఆడవిచెట్టు: చూ, పృక్షమి.

నీరిప్ప. ద్వ. వి: చూ, మధూకము *.

నీరు ప్రై. వి.=నీరమ్. 1. జలము: చూ, సలిలము; 2. కన్నీరు. భాగ. 1, స్క—ం. 430: చూ, సలిలము; 3. ఉచ్చ: చూ, మూత్రము; విణ. 4. చూ, స్వల్పము. [చూ, సర్పము.

నీరుకట్టియ. ప్రై. వి. రూ-నీరుకట్టె-నీగ్క—ట్టె:

నీరుకట్టు. ద్వ. వి. 1. ఆశ్మరి: చూ, మూత్రకృచ్ఛ్రము; అ. క్రి. 2: చూ, పాతిఁచే.

నీరుకట్టు తెవులు. ద్వ. వి: చూ, నీరుకట్టు. 1.

నీరుకట్టె. ప్రై. వి: చూ, రూ-నీరుకట్టియ.

నీరుకడిమి. ద్వ. వి. ధారాకదంబము *: చూ, హలిప్రియము. [యసము. 1.

నీరుకి. ద్వ. వి.=నీరకాక. మద్దువు: చూ, వా

నీరుకాయ. ద్వ.వి. నీరుబుడ్డ: చూ, బుద్బుదము. 1.

నీరుకాయవాఁడు. ద్వ. వి: నీరుపాప, నీరుమానిసి. (సం.ప).—కపురుషుఁడు. (చూ, మనుష్యుఁడు.)

నీరుకాయ. ద్వి వి: చూ, సందంశకము.

నీరుకావి. దే. వి. రూ—నీర్కా—వి. కొంచెము ఎఱుపు: చూ, వర్ణము. 6.

నీరుకావులు. దే. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

నీరుకాళ్లు ద్వ. వి. బ. శోణవారితపర్ణములైన యుష్ణయసంధ్యలయందుఁ దోఁచెడు సూర్యకిరణములు (ఇది వర్షసూచకము): చూ, హాయనము 2. [ము.

నీరుకుక్క—. ప్రై. వి. జలశునకము: చూ, శునక

నీరుకుప్ప. ద్వ వి: చూ, రూ-నీటికుప్ప.

నీరుకోఁతి. ద్వ. వి. శింశుమారము: చూ, వానరము.

నీరుకోడి. ద్వ. వి. జలకుక్కుటము: చూ, పుంజో.

నీరుగండి. ద్వ. వి. తూముకాలువ: చూ, వాహనము. 2. [లము.

నీరుగన్నేరు. ద్వ. వి. ఇలసము*: చూ, హింజ

నీరుగవిసియున్న నిప్పఁబోలె. లో. "ఆ. మంచే మఱుఁగుపడిన మార్తాండుఁడునుబోలె, నీరుగవిసియున్న నిప్పఁబోలె." భార. విరా. 1. ఆ. 228.

నీరుగుట్టు. స్వ. వి. ఱుదగ్జలచరము: చూ, మత్స్యము. 1.

నీరుగొబ్బి. ద్వ. వి: చూ, మొగబీర*.

నీరుగొలిమిడి. ద్వ. వి: చూ, పద్మము. 1.

నీరుచిచ్చు. ప్రై. వి.=నీరగుచి. రూ=నీర్చిచ్చు. బడబాగ్ని: చూ, వహ్ని. 1.

నీరుచిట్టి. ప్రై. వి: రూ-నీరుచిట్టె, చెలిమిడి. (సం. ప).—జలతండులీయము. *

నీరుచిట్టె. ప్రై. వి. —ప్రై.— [నుసిపణ్ణకము.

నీరుచెంచేలి. ద్వ. వి. ఒకానొకచెంచేలి *: చూ,

నీరుచేల్ల. ద్వ. వి: చూ, నీరుమజ్జిగ.

నీరుమేఱుకు. ద్వ. వి. ఉచ్చే నెఱువరించేటలో కలుగుమంట: చూ, మూత్రికృచ్ఛ్రము.

నీరుమొంకి. ద్వ. వి: చూ, సరన్సు. 1.

నీరుఱొడి. ద్వ. వి (నీరు + ఱొడు) ఉచ్చే అధికముగా దిగు రోగము: చూ, మూత్రికృచ్ఛ్రము.

నీరుడుము. ద్వ. వి: చూ, బిలేళయ.

నీరుతాలుపు. ద్వ. వి. మబ్బు. అచ్చ. అ, కాం 188: చూ, మేఘము. 1. [కాం. 21.

నీరుతిట్ట. ద్వ. వి: చూ, సముద్రము. అచ్చ. అ,

నీరుతి త్తి. నై. వి.=నీరదృతి. ఉచ్చేబుడ్డ: చూ, మూత్రికోశము.

నీరుతుట్రి. ద్వ. వి: చూ, నీరుకట్టియ.

నీరుతుమికి. ద్వ. వి: చూ, స్నాఘర్జకము.*

నీరుతోఁటకూర. ద్వ. వి: చూ, మారిషము*.

నీరుదొత్త. ద్వ. వి: చూ, నీరుతుట్రి.

నీరుదోమ. ద్వ. వి. జలమశకము: చూ, మశకము.

నీరుదిగ్మ్మర. ద్వ. వి. జలజంతువు. అచ్చ.యు. కాం. 3: చూ, మత్స్యము. 1.

నీరుపంది. ద్వ. వి. జలసూకరము: చూ, సూకరము.

నీరుపట్టు. ద్వ. అ. కి్రి: చూ, నీరువిడుచే. 1.

నీరుపట్టుకోమ. ద్వ. వి: చూ, నీరుదోమ.

నీరుపదును. దే వి. కొద్దిపదును: చూ, స్తేమము.

నీరుపాది ద్వ. వి. ఒక చెట్టు: చూ, పృశ్నిపర్ణి.

నీరుపాప. ద్వ. వి. 1. నిప్పు; చూ, వహ్ని. 1; 2. తుద్రిజలచరము: చూ, మత్స్యము. 1; 3: చూ, నీరుకాయవాఁడు.

నీరుపాపర. ద్వ. వి: చూ, నీరుపాప. 2.

నీరుపాము. ద్వ. వి: చూ, నీరుకట్టియ.

నీరుపాయము. ద్వ.వి.జీవ్వనము: చూ,వయస్సు.1.

నీరుపాటించు. ద్వ. అ. కి్రి: చూ, నీరుకట్టు. 2.

నీరుపిప్పలి. నై. వి.=నీరపిప్పలి*: చూ, శకులాదని. 2.

నీరుపిల్లి. నై. వి.=నీరబిడాల: చూ, మత్స్యము. 1.

నీరుపుట్టువ. ద్వ. వి. 1. శంఖము. అచ్చ. బాల, కాం. 3: చూ, సంకు. 1; 2. తామర: చూ, పద్మము. 1; 3: చూ, నీటియిక్క.

నీరుపుట్టువు. ద్వ. వి. 1: చూ,రూ-నీరుపుట్టువ.1; 2: చూ,రూ-నీరుపుట్టువ.2;3: చూ,రూ-నీరుపుట్టువ. 3; 4. ఉచ్చైశ్శ్రవసు: చూ, హయము; 5. నిప్పు: చూ, వహ్ని. 1; 6: చూ, హిమాంశువు; 7. ఐరావతము: చూ, హస్తి.

నీరుపెట్టు. వా. అ కి్రి: చూ, నీరుకట్టు. 5.

నీరుపోసికొను. ద్వ. స. కి్రి. 1: చూ, స్నానమాడు; 2: చూ, నీరుమోసికొను.

నీరుపర్బ్బ. ద్వ. వి. రూ-నీరుపర్బ్బలి *: చూ, విదులము.

నీరుపర్బ్బలి. ద్వ. వి. —పై.— [యము.

నీరుబుగడ. నై. వి.=నీరుబుద్బుద: చూ, నీరుకా

నీరుబుగ్గ. నై. వి.=—పై.—

నీరుబుడ్డ. నై. వి.=—పై— [దారకము.

నీరుబొద్ది. ద్వ. వి. ఒకరకముబొద్ది *:చూ, నృద్ధ

నీరుమజ్జిగ. నై. వి.=నీరమార్జికా. మూఁడుపాళ్లు నీళ్లుగలసిన మజ్జిగ: చూ, మజ్జిగ.

నీరుమానిసి. నై. వి.=నీరమానుష: చూ, నీరుకాయవాఁడు.

నీరుముంపు. వ్య.విణ. కీనీరునేల: చూ,భూమి.1.

నీరుముట్టు. ద్వ. వి. 1. ఉచ్చే: చూ,మూత్రిము; అ. కి్రి. 2. నీరుముట్టుకొను; వా. 3. ఉచ్చే వెడలించే: నీరుముట్టుకొను.

నీరుముట్టుకొను. ద్వ. అ. కి్రి. —పై—

నీరుముడియ. ద్వ. వి: నీరుమూట. (సం.ప.)—కమూతము.

నీరుమోపరి. ద్వ. వి. 1. కడవ: చూ, భాండము. 3; 2. బిందె.చూ, పాత్రిము. 6; 3. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1; విణ. 4. నీరుమోచేనది.

నీరుమోరు. నై. వి.=: చూ, నీరుమజ్జిగ.

నీరుమోసికొను. ద్వ. స. క్రి. గర్భిణిధరించు: నీరుపోసికొను.

నీరురాసి. వై. వి: చూ, సముద్రము.

నీరురిక్క వై. వి. పూర్వాషాఢ, తొలునీటి రిక్క: చూ, రిక్క. (నీటిరిక్క)

నీరుల్లి. ద్వ. వి. ఎఱ్ఱగడ్డ*: చూ, పలాండువు.

నీరువంగ. వై. వి.=నీరవార్తాక*: చూ, వంగ.

నీరువట్టివేరు. ద్వ.వి. లామజ్జకము చూ,వట్టివేరు.

నీరువట్టు. ద్వ. వి. 1: చూ, పిపాస; అ. క్రి 2. దప్పికొను. భార. ఆగ. 3, ఆ. 202: చూ, దూపటిలు. 1.

నీరువత్తిగ. వై. వి.=నీరవర్తిక: చూ, భక్ష్యము.

నీరువరి. వై. వి.=నీవార (దేశ్యమని శ. ర.) నీవారతృణము: చూ, హరిత; 2. నీవారధాన్యము: చూ, స్తంబకరి. (సస్యము)

నీరువాయి. ద్వ. వి: చూ, సముద్రము. అచ్చ. కిష్కిం, కాం. 64.

నీరువిడుము. ద్వ. అ. క్రి. 1: చూ, నీరుపట్టు; 2. నీరువడలు; 3: చూ, వెల్వెలఁబాఱు.

నీరూరు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, సర్పించు

నీరెండ ద్వ. వి: చూ, ఈరెండ.

నీరెత్తువంగ. ద్వ. వి: చూ, నీరువంగ.*

నీరెన. వా. వి: చూ, నీరుగట్టు.

నీరేనుఁగు. ద్వ. వి. నీటిగజము: చూ, హస్తి.

నీరొట్టియ. ద్వ. వి. రూ- నీరొట్టు- నీరొట్టె: చూ, భక్ష్యము.

నీరొట్టు. ద్వ. వి. —పై—

నీరొట్టె. ద్వ. వి. —పై— [ఆం. 75.

నీర్కట్టె. వై. వి:చూ, రూ-నీరుకట్టియ. వేం,

నీర్కావి. దే. వి: చూ, రూ-నీరుకావి.

నీర్చవి. వా. వి: చూ, నీరెన.

నీర్చిచ్చు. వై. వి.=: చూ, రూ-నీరుచిచ్చు.

నీర్చిచ్చుకాఁడు. ద్వ. వి. ఒకానొక టిట్టిభము: చూ, లక్షణకి.

నీర్వట్టు. ద్వ. వి:చూ, రూ-నీరువట్టు. (దప్పికి. —పాండు. 5, ఆ. 168.)

నీర్వామి. ద్వ. వి: చూ, రూ-నీరువామి.అచ్చ. కిష్కిం, కాం. 91.

నీఱు. దే. వి: చూ, రూ-నిగురు.

నీలంగువు. సం. వి. ఊ. స్త్రీ. 1. ఈఁగ: చూ, మక్షిక; పుం. 2. నక్క: చూ, సృగాలము; 3. రూ-నీలాంగువు: చూ, పురుగు.

నీలఁడు. వై. వి. నల్లగుఱ్ఱము: చూ, హయము.

నీలకంఠము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, ముల్లంగి*; పుం. 2. నెమలి: చూ, మయూరము; 3 ఊరఁబిచ్చుక: చూ, పిచ్చుక; 4. బంగారు పిచ్చుక: చూ, పిచ్చుక; 6. పాము: చూ, సర్పము.

నీలకంఠుఁడు. సం. వి. అ. పుం. చూ, శివుఁడు.

నీలకము. సం. వి. అ. పుం. నల్లకోతి: చూ, వానరము.

నీలగంధి. సం. వి. ఇ. పుం. ఒకరకముమాణిక్యము (ఇది తుంబురమునఁబుట్టినది. నల్లదాఁగలది. అధమజాతిరత్నము. (చూ, మాణిక్యము): చూ, రత్నము. 1.

నీలగిండి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నల్లగోగంట*: చూ, మహాసహా.

నీలదూర్వ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చూ, నల్లగొలిమిడి*. [ధేనువు.

నీలధేనువు. సం. వి. ఊ. స్త్రీ. నల్లనిఆవు. చూ,

నీలపునర్నవ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. గలిజేరు. *: చూ, వర్షాభూతువు.

నీలపుష్పము. సం. వి. అ. న. నల్లగింజెన *: చూ, విష్ణుక్రాంత.

నీలపుష్పి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.—పై.—

నీలమణి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. ఇంద్రనీలమణి: చూ, రత్నము. 1.

నీలము. సం. వి. అ. న. 1. నల్లకాయి: చూ,

రాయి; 2.=నీలి*: చూ, రంజని; పుం.3.=నల్ల. నలుపు: చూ, వర్ణము. 6; 4. ఒకానొక కొండ: చూ, పర్వతము; 5. ఒకనిధి: చూ, నిధులు; విణ. 6. నల్లనిది: చూ, వర్ణము. 6.

నీలలోహితుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, శివుఁడు. "నీలలోహితపూజ"

నీలవర్ణి. అం: చూ, అనువర్ణములు

నీలసరస్వతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. బౌద్ధదేవి: చూ, స్వాహా. 2. [గువు. 3.

నీలాంగువు. సం. వి. ఊ. పుం: చూ, రూ-నీలం

నీలాంజనము. సం. వి. అ న. 1. కాటుకతాయి: చూ, సౌవీరము. 2; అం. 2: చూ, అంజనములు.

నీలాంబరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, బలరాముఁడు; 2: చూ, సోఁకులతోఁడు; 3. శని: చూ, ర్తాహువు. 2.

నీలాంబుజన్మము. సం.వి. అ.న: చూ,నీలాబ్జము*

నీలాగర్కర్ణి. అం: చూ, చిత్రవర్ణములు.

నీలాటిరేవు. ద్వ. వి. చూ, రూ-నీరాటిరేవు.

నీలాబ్జము. సం. వి. ఆ. న. నల్లకలువ: చూ, పద్మము. 1. [పుతట్ట.

నీలాలి. ద్వ. వి. రెండుముఖముల దీపారాతిక

నీలాశ్వము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, నీలఁడు.

నీలి. సం. వి ఈ. స్త్రీ 1. నల్లగోరంట *. చూ, మహాసహ; 2.=నీలి*: చూ, రంజని; 2: చూ, అంకుళము; నై వి. (1).=నీలిని*. చూ, నీలి. 2; (2) నల్లనిబట్ట. నల్లనూలు (అనికొందఱు): చూ, వస్త్రము; విణ. (3) =నీల. నల్లనిది. హగళ్ళ. 2, ఆ. 8: చూ, వర్ణము. 6; (4) గాగడముగలది. పాంచు. 3. ఆ. 71.

నీలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. నల్లవావిలి*: చూ, వావిలి; 2. పార్శ్వచితీఁగె*: చూ, శైవలము.

నీలిగోరాము. అం: చూ, మల్లికాస్త్రము.

నీలిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=నీలి: చూ,నీలి.2,(1).

నీలిమ. సం. వి. న్. పుం. రూ-నీలిమము. నలుపు: చూ, వర్ణము. 6. [నవస్తువు.

నీలిమందు. ద్వ. వి. నీలిమొక్కలు పండిచేసి

నీలిమబ్బు. ద్వ. వి. వేఁటసాధనము.

నీలిరాగము. సం. వి. అ. పుం. బయటికి విశేషముగాకనఁబడకలోపల నెప్పటికినివీడకుండెడుగాఢానురాగము. (చూ,పూర్వరాగము).

నీలుఁడు సం. వి. ఆ. పుం.1. ఒకానొక కోతి: చూ, వానరము; 2. పూర్వజైన విశేషము: చూ, బుద్ధుఁడు. 1.

నీలుగు. దే. వి. రూ-నీల్గు. 1. గాత్రవినామము; అ. క్రి. రూ-నీల్గు 2: చూ, రూ-నిలుగు. 2; 3. చూ, మరణించు.

నీలోత్పలము. సం. వి అ న: చూ, నీలాబ్జము*

నీలోత్పలపర్ణి. అం: చూ, అనువర్ణములు.

నీలోత్పలి. సం. వి. ఇ. పుం. 1: చూ, నీలుఁడు. 2; అం. 2: చూ, భూషాంగములు.

నీల్గు. దే. వి, ఆ. క్రి: చూ, రూ-నీలుగు.

నీవరి. నై. వి.=నీవారి: చూ, రూ-నివ్వరి.

నీవారకము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, రూ-నివారకము.

నీవారము. సం. వి. ఆ. పుం=: చూ, నీవరి.

నీవి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1; చూ, సంచిమొదలు; 2' చూ, వలపుకీలు; 3: చూ, బంధనాలయము; 4. పందెపుసొమ్ము.

నీవీబంధము. సం. వి. అ. న: చూ, నీవి. 2.

నీవు. దే. వి. రూ-ఈవు. 1. ఎదుటవినువాఁడు; 2.నీశబ్దమునకుప్రథమైకవచనము: చూ,త్వమ్; 3. బ్రాహ్మణుని తిరస్కరించినపుడు పయోగించే శబ్దము: చూ, హుం.

నీవృత్తు. సం. వి. త్. పుం. రూ-నివృత్తు. 1. గ్రామము: చూ, సీమ. 1; 2. దేశము: చూ, సీమ. 1.

నీవ్మిము. సం. వి. ఆ. న. 1. చేూరు: చూ, వెలిసె; 2. బండికంటినడిమికమ్మి: చూ.బండికల్లు; 3: చూ, విపినము; 4. రేవతి: చూ, రిక్క.

నీశారము. సం. వి.ఆ.పుం: చూ,రూ-నిశారము.

నీహారము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, రూ- నిహారము. [తె: చూ, లక్ష్మీ. 1.

నీళ సం. వి. ఆ. స్త్రీ. విష్ణుభార్యలలో నొక

నీళ్లగాఁడి. వా. వి: చూ, లట్టు. 1.

నీళ్లపాఱుడు. వా. వి: చూ, వెల్లువ.

నీళ్లమ్ముకొనునది. అం. దూతీచతుష్టయమునందలి మూఁడవదానిలోని పదియాఱింటిలో నొకటి: చూ, దూతీచతుష్టయము

నీళ్లాఁడు. వా. వి: చూ, పరుణుఁడు.[రిక్క.

నీళ్లానిరిక్క. స్త్ర. వి: చూ, రూ- నీటిశోని

నీళ్లవరుగు. ద్వ. వి. ఉప్పు: చూ, లవణము.

నీళ్వాటబొద్దులు. వా.వి.బ.తొమ్మిదిసెలలునిండిన పిదప ప్రసవమగు సమయమందలి సూచనలు.

నీళ్వాటరేవు. ద్వ. వి: చూ, రూ-నీరాటరేవు.

నీళ్వాడు. ద్వ. ఆ. క్రి. 1: చూ, ప్రసవించు. భార. శల్య. 2, ఆ. 160; 2: చూ, స్నానమాడు.

నీళ్వొవమలుట. జా. మాంద్యము వహించుట. "నీవివి యన్నియు నీళ్లునమలక" (నీతిచంద్రిక - విగ్రహము)

ను

ను. సం. అవ్య. 1 ప్రశ్నార్థకము: చూ, ప్రశ్నము; 2: చూ, యోచన; దే. అప. (1) నాశబ్దమునకు ప్రథమైకవచనమునందు వచ్చెడు పర్యాయము. "నేను"; (2) తఱుచుగాఅనుబంధార్థకశబ్దములకు ద్వితీయైకవచనమునందు వచ్చెడు పర్యాయము. "వనమును";(3) క్రియలలో తద్ధర్మార్థక ప్రథమపురుషైకవచనమునందును, తద్ధర్మవర్తమాన భవిష్యద్వ్యతిరేకార్థకోత్తమ పురుషైకవచనములయందును వచ్చెడు పర్యాయము. "కొట్టును, కొట్టుదును, కొట్టుచున్నాను, కొట్టఁగలను, కొట్టను" మొ; అవ్య. (4) సముచ్చయార్థమును తెలుపును. (ఇది ఊకారేతరములమీఁద యవర్ణపూర్వకముగా వచ్చును. భార. ఆది. 1, ఆ. 12; ఆయవర్ణము బకానొకచో లోపించును. భార. సభా. 2,ఆ. 282; భార. భీష్మ. 1, ఆ. 31; వను.3, ఆ.173): చూ, సముచ్చయము: చూ, యు; (5) అవధారణార్థకము: చూ, సత్యము.1; (6) సహితార్థకము. స్వా. 1, ఆ. 72:చూ, సైతము; (7) వ్యతిరేకార్థద్యోతకమైన ప్రశ్నమునందు సహితార్థమును తెలుపును. భా. 1, ఆ. 85; (8) ఏని, ఐన అను వానివలె వ్యతిరేకార్థద్యోతకమైన ప్రశ్నమునందునచ్చును. భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 28; ఉద్యో. 4, ఆ. 285; (9) ఎటులు, ఎట్లు, ఎట్లు అనుశబ్దములు కడపటఁజేరినప్పుడు ఏవిధముచేతనైన అను వర్థమును తెలుపును. భార. ఆర. 1, ఆ. 49; (10) కొన్నిచోట్ల అర్థవిశేషములను తెలుపును. భార. ఆది. 1, ఆ. 14; (11)వ్యతిరేకక్రియలమీఁద వికల్పార్థమును తెలుపును. భార. ద్రో. 3, ఆ. 162; (12) పాదపూరణమందు అంతలోనగు శబ్దములమీఁద వచ్చును. (అంతఁయును, అందఱును, ఎప్పుడును, తద్దయును, నిచ్చెలును, వాలాయమును, మతియును, చెండియును మొ. "ఇవియేనున్" అనుచో ఏనుశబ్దముమీఁదిదియు పాదపూరణమునందువచ్చినదని యెఱుంగునది. ఇట్లు ఇతరస్థలములయందును తెలిసికొనవలయును. ఇది యెదుర్కొనమనఁబడు. నీనియత్వమునకు తఱుచుగ లోపంబగు.);

(13) "న" కారము దుర్గితము. (నకారము వకు దుర్గితమని పేరుండినను నిజమైన దుర్గితము 'ను' అను నత్తరమని యెఱుంగవలయును. ఈదుర్గితము ప్రత్యయముతోఁ జేరివచ్చును. "తానుగుఱ్ఱమును గొనెను"లు ఇందుండు 'ను' కారములు పర్గిత్యయములు; "హరిచేతను,గిరిచేతను"ఇందుండు'ను'లు ఆగమములు; "రాముఁడును, లక్ష్మణుఁడును" ఇందుండు 'ను' లు సముచ్చయార్థమునుదెలుపు నవ్యయములు. వీనిలో 'ను' లోపించినను దోషము లేదు, ఇట్టి 'ను' కారములు దుర్గితములగుఁ గాని చేను-పేను-మీను-బోను ఇత్యాది పర్గితమావిభక్తులయందుండు 'ను' కారములు గావు. "ఊన్నాను" ఇట్టిచోట్లదుర్గితమునకు లోపములేదు ఇత్యాది; దగ్గి. (14): చూ, ని. (2). ఆం, భా. తృ. 67.

నుంకు. దే. వి. పస్తు: చూ, లంకణము.

నుక్కుట. దే. వి. చలనము: చూ, లోలము.

నుగ్గాట. దే. వి. హింస. ఆం, పదా. నర. 115: చూ, వధము.

నుగ్గాడు. దే. స. క్రి. 1. చేంపు. ఆం, భా.తృ. 123: చూ, సంహరించు; 2. ఖండించు:చూ, సెలగు.

నుగ్గు. దే. వి. 1. తునుక: చూ, శకలము. 4; 2: చూ, నురుము; బ. 3: చూ, పిడక; ఆ. క్రి. 4. నుగ్గగు, నలఁగు.లక్ష్మీ. 4, ఆ. 114: చూ, సదమదమగు.

నుగ్గులువాఱు. దే. ఆ. క్రి: చూ, నుగ్గు. 4.

నుచ్చిళ్లు. దే. వి. బ: చూ, ఫేనము.

నుచ్చేఁ. దే. వి. 1. గొఱ్ఱెల మేఁకల పెంటుర్కిక, స్వా. 3, ఆ. 60: చూ, మలము. 1; స. క్రి. 2. నుచ్చేపాఁతలుమోట్లు.

నుచ్చేపాఁత. ద్వ. వి. గొఱ్ఱెల మేఁకల చేన్నులకుఁ జొచ్చెడుగుడ్డ.

నుచ్చెన. వా. వి: చూ, మాడభట్టు.

నుజ్జు. దే. వి. క్షతినొందినది.

నుడి. దే. వి. (రూ-నుడికారము-నుడు-నుడుగు-నుడువు-నోడి-నోడికారము-నోడుగు-నోడువు)1: చూ, శబ్దము. 2; 2. వచనము: చూ, శబ్దము. 2; 3. చెడ్డపేరు: చూ, బన్నము. 2.

నుడికారము. దే. వి. 1. మాటచక్కారము: రూ-నోడికారము; 2: చూ, రూ-నుడి. 1. ఆం, భా. పర్గి. 110.

నుడివోనలుఁగు. దే. వి. ముమ్మొనవాలు. ఆం, పదా. నుర. 12: చూ, బాణము. 1.

నుడు. దే. వి: చూ, రూ-నుడి. 1.

నుడుగు. దే.వి. 1.—పై—; స.క్రి. 2. చెప్పు: చూ, వచించు.

నుడుగుఱేఁడు. దే. వి: చూ, వేల్పుటొజ్జ.

నుడుపరి. దే. విణ. 1. మాటలమారి: చూ, వక్త. 1; 2. చెప్పువాఁడు: చూ, వక్త. 1.

నుడువు: చూ, రూ-నుడుగు.

నుతము. సం. విణ. నుతింపఁబడినది: చూ, స్తుతము.

నుతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, స్తోత్రము.

నుతించు. సం. స. క్రి: చూ, స్తుతించు.

నుతిక. దే. వి: చూ, సమూహము.

నుత్తము. సం.విణ.తొర్గియఁబడినది:చూ,విద్ధము.

నుదురు. వై. వి.—నిటల (దేశ్యమని శ. ర.) 1: చూ, లలాటము; పా. 2. దీనికి ఉపమానము.—అర్ధచంద్రుఁడు.

నును. దే. విణ. 1. వృత్తియందు నునుపు శబ్దము. నకు మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలినరూపము. (వృత్తియందిది అలాల్పార్థకమునగును. ఉదా.— నునుఁజెక్కిలి, నునుసిగ్గు మొ). (హల్లుపరమగుచో కడపటి ఉకారము వికల్పముగలోపించును. (నున్ బూది మొ.); ద్ర. 2. చార్థకము: చూ, ని. ఆం, భా. తృ. 67.

నునుపరి. దే.విణ. నునుపుగలది: చూ, స్నిగ్ధము. 2.

నునుపు. దే. వి. 1. నున్నన: చూ, స్నిగ్ధము. 3; విణ. 2. నున్ననిది: చూ, స్నిగ్ధము. 2.

నున్న. దే.వి. 1. నున్ననిఉపకరణ; విణ. 2. నునుపైనది: చూ, స్నిగ్ధము. 2.

నున్నన. దే. వి.(రూ-నున్న-నునుపు-నున్నచనము): చూ, స్నిగ్ధము. 2.

నున్నము. దే. విణ: చూ, నుత్తము.

నుయి. దే. వి. (రూ-నుయ్యి-నూయ-నూలు) చేదబావి. పాండు. 4, ఆ. 274: చూ, సగస్సు. 1.

నుయ్యి. దే. వి. —పై—

నురుగు. దే. వి.1.రూ-నురువు: చూ, నుచ్చిళ్లు. రాజ. 1.ఆ, 84; 2. గతిలేనిళరము, సరుడు: చూ, బాణము. 1.

నురుగుదబ్బ. దే. వి: చూ, యకృత్తు. [గు. 1

నురువు. దే. వి. రూ-నుర్వు: చూ, రూ-నురుగు

నురువుడు. దే. వి. సస్యమంజరీ చూర్ణము: చూ, స్తంబకరి. [పరి. 154.

నుర్వు. దే. వి: చూ, రూ-నురువు. ఆం, భా.

నుశీచియాడు. దే. స. క్రి. నాళము చేయు. రాఘ. 4, ఆ. 122: చూ, సరిపెట్టు.

నుశీపిడి. దే. వి. (రూ-నూర్పిడి-నూర్పు-నూశీపిడి-నూఱుపు.) ధాన్యాదికమును కాళ్లతోను దూడలతోను తొక్కిక్కి-నుఱుచుట. భార. దోగి. 3, ఆ. 268: చూ, నూఱుపు.

నుఱుచు. దే. స. క్రి. (రూ—నుఱుపు-నూర్చు-నూఱుచు) ధాన్యాదికమును కాళ్లతోను దూడలతోను తొక్కిక్కి-నుఱుచు.

నుఱుపు. దే. స. క్రి. 1.—పై.—; 2. చేంపు: చూ, సంహరించు; 3. పరిహరించు. ఆం, భా. తృ. 124: చూ, మొత్తు. 2.

నుఱుమాడు. దే. స. క్రి. 1:చూ, పాడిసేయు; 2.చేంపు. భార. కర్ణ.2,ఆ. 378: చూ, సంహరించు.

నుఱుము. దే. వి. 1: చూ, నురుము. భార. ఆది. 6, ఆ. 160; స. క్రి. 2: చూ, పాడిసేయు; 3: చూ, నుఱుమాడు. 2. [డు.

నుఱుముచేయు. ద్వ. స. క్రి: చూ, నుఱుమాడు.

నులక. దే.వి.రూ-నుల్క. మంచేమల్లెడుగోధుమ, జనుము, మెుగలిలోనగువాని నారతోపేనిన (తాళ్ళిడు) దారము: చూ, సూత్రము. 1.

నులి. దే. వి. 1. [పేగులలోనొప్పి; 2. చిక్కు. పరిభా. 2, ఆ. 42; కళా. 5, ఆ. 113:చూ, సుళిక్కు. 3; విణ. 3: చూ, స్వల్పము. "నులివెచ్చే-నులిపేడి."

నులించు. దే. [పే. నులియఁజేయు: రూ-నులుచు-నులుపు, నులివెట్టు.

నులికొమ్ముల మెకము. ద్వ. వి. జింక. సాంబ. తిర్య. 4: చూ, హరిణము.1.

నులిగుల్ల. ద్వ. వి. క్షుద్రజలచరము: చూ, మత్స్యము. 1. [తాపించు.

నులిగొను. దే. ఆ. క్రి. చిక్కుపడు: చూ, సంనులితడ. దే. వి: చూ, మహాబల*.

నులిపురుగు. ద్వ. వి. కడుపులోని సన్నని యెముడిక: చూ, పురుగు.

నులియు. దే. అ. క్రి. 1. ఏదైననొకటి తాకుటచే స్థానమునుతప్పి యిట్టట్టుతొలఁగు. భార. శల్య. 1, ఆ. 176; 2. పాడియగు: చూ, వలియు. [వసివాళ్లు.

నులివాళ్లు. దే.వి. బ. కొంచెమువాడుటలు: చూ, నులివాళ్లువాడు. దే. ఆ. క్రి. కొంచెమువాడు.

నులివు. దే. వి. నులియుట. (ఉలివుపంటిది)

నులివెచ్చె. దే. వి. మందోష్ణము: చూ, వేడిమి.

నులివెచ్చెన. దే. వి. —పై.—

నులివెట్టు. దే. స. క్రి: చూ, నులించు.

నులుచు. దే. సే. క్రి. —పై—

నులుపు. దే. క్రి: చూ, నులిపెట్టు.

నులుము. దే. స. క్రి. 1. చేంపు. ఆం, భా.తృ. 123: చూ, సంహరించు;2.తొడబుగ్గలోనగు వానికండ రెండువ్రేళ్లతో ఆటునిటునొక్కి తిప్పు. కళా. 4, ఆ. 41: చూ, వడివేయు; 3. ఉన్మూలించు: చూ, భేదిల్లు.

నులును. దే. వి: న్యూనత: చూ, వెలితి. 2.

నుల్క. దే. వి: చూ, రూ-నులక.

నువ్వు. దే. వి. (రూ-నువ్వు-నూ-నూవు) 1. సస్యవిశేషము: చూ, సస్యము. 1; బ. 2. తెలికలు: రా. వి. 3, ఆ. 48: చూ, నువ్వులు.

నువ్వు. వా. వి. 1 : చూ, నీవు. (ఆపగ్రా); 2: చూ, నువ్వు. *.

నువ్వు (నువ్వులు). దే. వి. బ. (ఋతురక్తము జారిచేయును) 1: తెలకలు-తెలికలు, నువ్వు-నువ్వు-నూ-నూగు-నూవు, బొట్టుగు-బొట్టువు. (సం. ప).—కరండము, కాకగుడము, కాకరుహము, కుతపము, కురివము, క్షురకము, ఖురకము, చిన్నరుహము, తిల, తిలకము, శ్రీమాన్. తద్వి.—ఁ. అడవి నువ్వులు. (సం. ప.)—జర్తిలము; 2 కుజీనువ్వులు - కుఱునువ్వులు; 3. పొట్టినువ్వులు. (సం. ప) —కాతిలలు, కాతుపరిక; ర.పొల్లనువ్వులు. (సం. ప.)-తిలపింజము - తిలపేజము. (మిగతవానికి "శ్రీమాన్" చూడుము); 2: చూ, నవధాన్యములు, ధాన్యము. [హము. 2

నువ్వులనూనె. వా. వి. తిలతైలము: చూ, స్నే

నుసి. దే. వి. 1. కంపూతి. ఆం, భా. ద్వి. 129: చూ, విడర్చిక; వా. 2. గొంతుకలోని పొడిదగ్గు.

నుసమ. దే. వి: చూ, రూ-నునుము.

నుసము. దే. వి: చూ, మసము.

నుసలు. దే. అ. క్రి. 1. ఆలస్యముచేయు: చూ, విచరించు. 3; 2. పూను: చూ, వహించు; స. క్రి. 3. (ఒళ్లు) విఱుచుకొను. శకాం. 4, ఆ. 62: చూ, విఱుచు.

నుసి. దే. వి. 1. పురుగులుతొలువఁగా రాలు మాన్యినిపొడి: చూ, సురుము; 2: చూ, స్వల్పము.

నుసిపురుగు. ద్వ. వి. ఘుణము చూ, పురుగు.

నుసుఁగు. దే. స. క్రి:చూ, తిరస్కరించు. సై. 7, ఆ. 130. [దోమ: రూ-నుసము.

నునుము. దే. వి. కండ్లయందు మునరెడు చిన్న

నునుము. దే. స. క్రి ఆకర్షించు. పసు. 4, ఆ. 23: చూ, రెమ్ము. 2.

నునులు. దే. వి. 1. ఆలఁతి. భార. శల్య. 2, ఆ. 267: చూ, లాఘవము. 1; అ. క్రి. 2 కొంచెము చలించు, మెదలు. సా. 2, ఆ. 123: చూ, సలించు.

నూ

నూ. దే. విణ. 1. వృత్తియందు నూవుళ్బదము నకు అంత్యవర్ణము లోపింపఁగా మిగిలినరూపము. (ఉదా.— నూఁబిండి-నూఁబువ్వు మొ); 2: చూ, రూ-నువ్వులు.

నూఁక. దే. వి. ఒకానొకచెట్టు.చూ, వృక్షము.

నూఁగారు. వా. వి. రూ-నూఁగాఱు. 1: చూ, రోమరాజి; పా. 2. దీనికి ఉపమానములు.—తుమ్మెదలచోలు, చీమలజారు, సలాకు, కత్తి, నల్లకాఁకిచే, ఇంద్రనీలమణులవరుస, ధూమము, మబ్బు. మొ.

నూఁగు. దే. వి. 1. కొన్నియాకులమీఁదను, కాయలమీఁదను ఏర్పడియుండు చిన చిన్న ముండ్లు: చూ, సితాగ్రము; 2. వడ్లులోనగువాని రేణువు, రూ-నూఁగుడు: చూ, సితాగ్రము; 3. లేతఁదనము. భార.విరా. 1, ఆ.

245: చూ, సౌకుమార్యము. 1;విణ. 4. లేఁత. చూ, సుకుమారము.

నూఁగుడు. దే. వి: చూ, రూ-నూఁగు. 2.

నూఁగుకోస. దే. వి. కూఁతురుబుడమ*: చూ, హరివాలుకము.

నూక. దే. వి: చూ, కంబూకము.

నూకపొట్టు. వా. వి. ఊక: చూ, తుషము.

నూకు. వా. స. క్రి. 1. తుడుచు, ఊడుచు (రాయలసీమలోవాడుక): చూ, సమ్మార్జించు; 2. తుడుచు, ఒత్తు: చూ, పార్శు. 4; 3. తోర్చు. స్వా. 4, ఆ. 44: చూ, వెలుచు.

నూకుడు. దే. వి. తోర్పుడు: చూ, నిషేధము.

నూగు. దే. వి: చూ, రూ-నూవు*.

నూచే. దే. వి. రూ-నూచేము. పాడి. భార. భీష్మ. 2, ఆ. 211: చూ, నురుము.

నూచేము. దే. వి. —పై— భార. భీష్మ. 2, ఆ. 361.

నూటయెనిమిది. వా. వి. అష్టోత్తరశతము (108).

నూతనము. సం. విణ. రూ-నూత్నము: చూ, హోస. [(తె. ప.)—కొర్తిత్తవాఁడు.

నూతనుఁడు. సం. విణ: ఆధునికుఁడు, నవీనుఁడు.

నూతియొఱ. వా. వి: చూ, బావియొఱ.

నూత్నము. సం. విణ: చూ, రూ-నూతనము.

నూదోస. దే. వి: చూ, రూ-నూఁగుదోస*.

నూనము. సం. క్రి. విణ, ఆ. న: చూ, నెట్టన.

నూనియ. ద్వ. వి. రూ-నూనె. 1. తలచేమురు. వసు. 5, ఆ. 74: చూ, స్నేహము. 2; 2. తైలము: చూ, స్నేహము. 2; 3. నువ్వుల నూనె: చూ, స్నేహము. 2.

నూనె. ద్వ. వి. (నూవు + నేయి)—పై—

నూనెచుడి ద్వ. వి:చూ, వేనలి. స్వా.3,ఆ.31.

నూనియగిసె. ద్వ. వి. నల్లగిసె*: చూ, శుకనాసము. 1.

నూపురపాదిక. ఆం: చూ, ఆకాశచారులు.

నూపురము.సం.వి.ఆ.పుం,న.1.అందె:చూ,భూషణము. 2; ఆం. 2: చూ, కరిణములు.

నూయ. దే. వి: చూ, రూ-నుయి.

నూయి. దే. వి.—పై.—

నూరి(టి)పోయుట. జా. బాగుగబోధసేయుట. "అప్పుడితనిఁజేరఁదీయవలపని మీరెంద మంద మెన్నెన్ని విధములనో నూరి(టి)పోసిరి." (నీతిచంద్రిక-విగ్రహము.)

నూర్చు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-నూఱుచు.

నూర్పిడి. దే. వి: చూ, రూ-నూఱిపిడి.

నూర్పు. దే. వి: చూ, రూ-నూఱుపు.

నూఱంచేలక త్తిచేఁ గాంచేబోదు. ద్వ. వి. వజ్రిపాణి, ఇందుర్చిఁడు. వేం, ఆం. 12: చూ, సహసార్చిత్కుఁడు.

నూఱంచేలకాదువు. దే. వి. శతకోటి, వజ్రాయుధము. లక్ష్మీ. 2, ఆ. 46: చూ, బాణము. 1.

నూఱంచేలవాలు. దే. వి.—పై.—

నూఱార్లు. జా. విస్తారము. "నొచ్చినతరువాత గిరులు నూఱార్లు వడన్వచ్చేనే." (రామాభ్యుదయము.)

నూఱుపిడి. దే. వి: చూ, రూ-నుఱిపిడి.

నూఱు. దే. స. 1. వంద: చూ, సంఖ్య. 1; స. క్రి. 2: చూ, వాడిచేయు; 3. సన్నెకంట మర్దించు :చూ, మర్దించు.

నూఱుచు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-నుఱుచు.

నూఱుచేక్కలపోర్పు. వా. వి. శతఖిషము:చూ, రిక్క.

నూఱుట. వా. వి. పాడిచేయుట: చూ,నురుము.

నూఱుపు. దే. వి: చూ, నుఱిపిడి.

నూఱుఱాయి. వా. వి. 1. సన్నెకల్లు: చూ, రాయి; 2. మంగలికత్తినూఱుఱాయి: చూ, రాయి.

నూఱువందలు. వా.స. పదివేలు: చూ,సంఖ్య.1.

నూఱువేలు. వా. స. లక్ష, నియుతము: చూ, సంఖ్య. 1.

నూలాసు. వా. వి. సరకుపోయుపన్నువిశేషము.

నూలిగరను. దే. వి: చూ, బట్టకెల.

నూలు. దే.వి. పరిత్తడికినపోఁగు: చూ, స్తోకము.

నూలుకండె. దే. వి: చూ, సరిగ.

నూలుకొను. దే. అ. క్రి. రూ-నూల్కొను. 1: చూ, సమ్మతించు; 2: చూ, మట్టుపడు; 3: చూ, సరిపడు. 2; 4: చూ, వ్యాపించు. (పోల్చి. నూలుకొలుపు-నూలుకొల్పు. సమ్మతింపఁజేయుటకు.-కళా. 7, ఆ. 157; మట్టుపఱచుటకు.—భార. విరా. 4, ఆ. 187.)

నూలుకోలు. దే. వి. నూలుకొనుట.

నూలుపోఁగఱుకు. వా. వి: చూ, కొర్రిత్తమట్టు.

నూల్కొను. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-నూలుకొను. (మట్టుపడుటకు.—భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 174.)

నూవు. నే. వి: చూ, రూ-నువ్వు.

నూవుచేను. దే. వి. తిల్యము. ఆం, భా. ద్వి. 223: చూ, భూమి. 1.

నృ

నృగాదికము. ఆం. నాటికలు 18 లో నొకటి. (ఒక్కటేయంకము. గానము. సంభాషణము గలది): చూ, నాటికలు.

నృత్తము. సం. వి. అ. న. 1. రూ-నృత్యము. నర్తనము, కేవలభావాశ్రయము (కాళ్లతో గంతులునైమేట): చూ, న్యంజకము.1; (చూ, నాటకము); 2.=నెత్తము. జోజెము: చూ, వ్యవహారము. 4.

నృత్తహస్తములు. ఆం. ఊర్ధ్వతలము, తలముఖము, వివర్తికీర్ణము, గజదంతము, అరాళకటకాముఖము, అవిద్ధవక్త్రము, సూచీవిద్ధము, కేచితము, అర్ధకేచితము, పల్లవము, నితంబము, కేళబంధము, లత, కరిహస్తము, దండపక్షము, ఊర్ధ్వమండలము, పార్శ్వమండలము, ఉరోమండలము, నలినీపద్మకోశము, ఊరుపార్శ్వమండలము, కపోతము, మకరము, జ్ఞానము, పరదాభక్షము, ముద్ర, గరుడపక్షము, సుష్టిస్వస్తికము, ముకుళస్వస్తికము, వర్తియుక్తాలపల్లవము (29)

నృత్యము. సం. వి. అ. న. తాళలయాన్వితము. (మాటలాడకుండ భావమును హస్తాద్యవయవములచేఁగనఁబఱుచుట:) చూ, నృత్తము. 1.

నృత్యవిద్యావినోదము. అం: చూ, భరతశాస్త్రగ్రంథములు.

నృత్యసంగ్రహము. అం.—పై.—

నృపతి. సం. వి. ఇ. పుం. 1: రాజు: చూ, రాజు. 1; 2: చూ, శ్రీదుఁడు.

నృపపదము అం. (దీనిసేరాజ్యపదమందురు): చూ, ఆసూత్రము.

నృపలక్ష్మము. సం.వి. న్. న. రాజునకుఁబట్టెడు తెల్లగొడుగు: చూ, వారిత్రి.

నృపాలుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, నృపతి.1.

నృపుఁడు. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

నృశంసుఁడు. సం. విణ: చూ, హింసకుఁడు.

నృసింహము. అం. (నరసింగము): చూ, విన్నాణములు. [అవతారములు.

నృసింహావతారము. అం. (నారసింహము): చూ,

నృసింహుఁడు.సం.వి.అ.పుం.1:చూ, విష్ణువు. 1; 2. నరశ్రేష్ఠుఁడు: చూ, సింగఁడు. 1.

నృహరి. సం. వి. ఇ. పుం.—పై.—

నె

నె. దే. విణ. నెఱనెటిశబ్దములకు వృత్తియందు అంత్యవర్ణములోపించఁగా మిగిలినరూపము. (వృత్తియందు దీనిమీఁది వాల్లవకు ద్విత్వ

ముపచ్చెడి, ఊదా.—నెఱళబ్దమునకు.—నెచ్చెలి, నెత్తమ్మి, నెత్తజి, నెత్తామర, నెత్తావి, నెమ్మది, నెవ్వగ, నెవ్వడిమొ, నెతీళబ్దమునకు.— నెన్నడ, నెన్నడుము, నెన్నుదురు, నెన్నొసలు, నెమ్మొయి, నెమ్మేను, నెమ్మొగము, నెమ్మోము మొ. నెన్నడ, నెన్నడము, నెమ్మేను ఇత్యాదిస్థల ములయందు నెతీళబ్దపూర్వకమై ఆర్ద్రము పొసగి యుండునట్లు నెఱళబ్దపూర్వకమై పొసగియుండదని యెఱుంగవలయును. కొన్నియెడల తత్సమపదము పగమగునపుడును ద్వితముకానఁబడుచున్నది. " నీవు నెమ్మన మున" భార. ఆర. 4, ఆ. 377.

నెంజిలి. దే. వి. ఋనోప్యధ: చూ, శోకము.

నెక్కఱ. దే.వి.ఒకానొక చెట్టు: చూ, వృత్తము.

నెక్కొను. దే. అ. క్రి. (రూ-నెట్టుకొను-నెలకొను-నెలవుకొను) 1. పాదుకొను. భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 287: చూ,స్థిరపడు;2:చూ, మట్టుపడుఁ; పే). 3.(రూ-నెక్కొలుపు-నెక్కొల్పు) భార.విరా. 1, ఆ. 321.

నెక్కోలు. దే. వి. నెక్కొనుట.

నెగడి. దే. వి. 1.దుష్టమృగములు బెదరుటకును, చేలికాఁపుకొనుటకును వేసెడుమంట: చూ, వహ్ని. 1; 2: చూ, భూతము.

నెగడు. దే. వి. రూ-నెవడు. 1. అగడు: చూ, మత్స్యము. 1; 2: చూ, తంతునాగము; అ. క్రి. 3. బయలుమెఱయు. భార. విరా. 1, ఆ. 143; 4: చూ, వర్ధిల్లు.

నెగపు. దే. వి. 1: చూ, హంకారము; 2. మండిపడుట: రూ-ఎగపు-ఎగసిపాటు, గోరింపు.

నెగయు. దే. అ. క్రి. రూ-నెవయు-ఎగయు. 1. ఎసరు: చూ, లఘించు; 2. పైకిలేచు. భార. విరా. 1, ఆ. 182: చూ, లేచు.

నెగయుదెంచు. దే. అ. క్రి.—పై.—భార. ఆది. 5, ఆ. 178.

నెగపు. దే. వి: చూ, సండీనము.

నెగులు. దే. వి. (రూ-నెవులు-నొగులు-నోవి-నొవ్వ-నొవ్వు-నోవు) 1. నొప్పి: చూ, శ్రమము. 1; 2. దుఃఖము: చూ, శోకము; 3. దుఃఖరూపమైనవిచారము: చూ, శ్రమము. 1 (శోకము.)

నెగ్గడము. వై. వి. 1.=నిఘట్టన: చూ, సమ్మర్దము; 2.=నికట: చూ, సాంద్రిము.

నెగ్గు. దే. అ. క్రి: చూ, రవణించు,

నెగ్గురు. దే. వి. గుండె యదరుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

నెమ్మో. దే. వి. మిక్కిలి సన్నమైననూకలసమూహము: చూ, శంబుకము.

నెచ్చెలి. దే. వి. 1: చూ, స్నేహితుఁడు; 2. సఖురాలు: చూ, స్త్రీ.

నెటిక. దే. వి. రూ-నెట్టిక. వేశ్యల కీళ్ళ చేప్పడు: చూ, చిటిక.

నెటుకతట్లు. దే. వి: చూ, బాలక్రీడ.

నెటికురు. దే. వి. నెటికవిఱుఁగుట యందగు ధ్వన్యను కరణము. వై. 8, ఆ. 17: చూ, హూహూ.

నెట్టన. దే. అవ్య. క్రి. విణ. అనివార్యముగ. భాగ. ఆది. 5, ఆ. 58: చూ, భృశము. (రూ- నెట్టనము.)

నెట్టనము. దే. అవ్య.—పై—

నెట్టపంట. దే. అవ్య. క్రి. విణ.నిష్కారణముగ.

నెట్టము. వా. వి. కామలియాఁకలచేఁ జేసిన దారము. (రూ-నెట్టియము-నెట్టెము): చూ, సూత్రిము. 1.

నెట్టిక. దే. వి: చూ, రూ-నెటిక.

నెట్టికసీల. వై. వి. 1.=నైష్ఠికశీల. సదాచార సంపన్నమగు స్వభావముగలవాఁడు. వై. 8, ఆ. 190: చూ, నైష్ఠికుఁడు; విణ. 2.=నైష్ఠికశీలా, సదాచారి సంపన్నమగు స్వభావముగల యాఁడుది: చూ, స్త్రీ.

నెట్టియము. దే. వి.(రూ - నెట్టెము - నెట్టము) 1: చూ, రూ-నెట్టము; 2 చుట్టకుదురు: చూ, మట్టు. 3; 3 గుండుపాగ: చూ, పాగ. 2

నెట్టు. దే. వి. 1. చోటు: చూ, స్థానము. 1; 2. ఉపదర్పము: చూ, శోకము; 3: చూ, యత్నము; 4. రూ-నట్టు. ఉప్పరాసులుం డెడుచోటు: చూ, భూమి. 1; 5: చూ, బాలకీర్ణిడ; స. కీ. 6. పూనితోర్యు. భాగ. 3, స్క-ం. 13.

నెట్టుకొను. దే. అ. కీ. 1: చూ, యత్నించు, 2: చూ, స్థిరపడు; 3: చూ, ముమ్మరించు. శకాం. 3, ఆ. 4; స. కీ. 4: చూ, ఒలా త్క-రించు; వా. 5. అడ్డుకొను.

నెట్టుడుగాయ. వా. వి: చూ, నెట్టు. 5.

నెట్టెఁ. దే. వి. పోలిక: చూ, సమానము. 2.

నెట్టెము. దే. వి. ద్వీపము (అపర్ణ): చూ, లంక. 1.

నెత్తకమ్మ. దే. వి. (నెత్తము + కమ్మ) పాచిక లపందెము. కళా. 6, ఆ. 118: చూ, వ్యవ హారము. 4.

నెత్తఁపుపలక. ద్వ. వి. (నెత్తము + పలక) రూ-నెత్తపలక: చూ, కారిఫలము. (వాడుక) (నెత్తపలము అని కొందఱు.)

నెత్తపలక. ద్వ. వి.—పై.—(వాడుక)

నెత్తము. దే. వి. 1. డెప్ప, న్నువు. స్వా. 4, ఆ. 78: చూ, పర్వతము; 2.=నృత్త. పందె ము: చూ, వ్యవహారము. 4; 3.=నృత్త. పా చికలాట. జై. 3, ఆ. 42: చూ, వ్యవ హారము. 4.

నెత్తమ్మికొలనికాఁపు. ద్వ. వి. గాలి. వేం, ఆం. 13: చూ, వాయువు.

నెత్తమ్మిదిమ్మల నిదుకమందు. ద్వ. వి: చూ, హిమాంశువు. వేం, ఆం. 11.

నెత్తరి. వా. వి. జోజేరి. ఆం, పదా. నర. 53: చూ, పండెకాఁడు.

నెత్తఱులు. దే. వి. బ. (నెఱ + తరులు) 1. పెద్దయలలు: చూ, పీచి. 1; 2. రూ-ముత్త రులు. ఆం, భా. ద్వి. 137: చూ, పలి. 1.

నెత్తి. దే. వి. తల. జై. 8, ఆ. 98: చూ, శిగము. 1. (తలపైభాగమనికొందఱు).

నెత్తికాయ. వా.వి.—పై.—"నీనెత్తికాయ"

నెత్తురు. దే. వి. రూ-నెత్తి: చూ, రక్తము.

నెత్తురుఁబొర్గిద్దు. ద్వ. వి: చూ, సందెజోము. స్వా. 4, ఆ. 60.

నెత్తురుకందు. ద్వ. వి. రూ-నెత్తుర్కిందు. పాం డు. 3, ఆ. 156: చూ, శిశువు.

నెత్తురుగడ్డ. వా. వి: చూ, వర్ణిము. 1.

నెత్తురుదార్వుఁడు దే. వి: చూ, రాక్షసుఁడు. 1. అచ్చ. యు, కాం. 60. [సర్పము.

నెత్తురుపెనుసాడ. వా. వి. మట్టుఁబాము: చూ,

నెత్తురుపాడ. దే. వి.—పై.—

నెత్తురుబంక. దే. వి. మలముతోనెత్తురును బంక యును పడురోగము: చూ, రోగము. 1.

నెత్తురువాఱు. దే. అ. కీ: చూ, పల్లటిల్లు.

నెత్తుర్కి. దే. వి: చూ, రూ-నెత్తురు.

నెత్తుర్కిందు. ద్వ. వి: చూ, రూ-నెత్తురుకందు.

నెనడుఁ. దే. వి: చూ, మూలగ. భార. సో్ర్గి. 2, ఆ. 312.

నెనరు. దే. వి. 1. ప్రేమము: చూ, స్నేహము; 2. కృతజ్ఞత: చూ, శుచిము. 1.

నెన్నడుము. వా. వి: చూ, మధ్యము. 1. సాం బ. మాన. 15. [ఆం, 37.

నెన్నుదురు. వా. వి: చూ, లలాటము. వేం,

నెన్నుదుళ్లను వార్యయుదునేదు. వా. వి: చూ, బర్హ్మ. 1. ఆం. పదా. నర. 17.

నెన్నొసలు. వా. వి: చూ, నెన్నుదురు.

నెపము. నై. వి. (రూ-నెవము-నేపము) 1.= నిధి. మిష, కపటము: చూ, వ్యాజము. 1; 2: చూ, సిగ్గు. ఆం, భా. పర్వ. 38; 3. కారణము. భార. ఆది. 8, ఆ. 112: చూ, హేతువు. 1; 4. తప్పు. భార. ఆర. 5, ఆ. 318: చూ, సాంటు, పా. 5. లేనిదిమీఁద మోపుట.

నెప్పరము. దే. వి. రూ-నెప్పళము. పా. 4, ఆ. 66: చూ, వేగము. 3.

నెప్పరి. దే. విణ. 1. ఉపాయశాలి: చూ, సమర్థుఁడు; 2 ఉపాయశాలిని: చూ, స్త్రీ.

నెప్పరించు. దే. స. క్రి: చూ, రుజువుపఱచు.

నెప్పళము. దే. వి: చూ, రూ-నెప్పరము.

నెప్ప. దే. వి. 1. చోటు: చూ, స్థానము. 1; 2: చూ, స్థైర్యము; 3: చూ, నెరపు; 4: చూ, విధము. 1; విణ. 5: చూ, నిలువరము. 1.

నెప్పుకొను. దే. అ. క్రి: చూ, స్థిరపడు. స్వా. 4, ఆ. 34.

నెమకు. దే. స. క్రి: చూ, వెదకు. పా. 2, ఆ. 33.

నెమకుట. వా. వి: చూ, వెదకుడు.

నెమకుడు. వా. వి.—పై.—

నెమరు. దే. వి. 1: చూ, రోమంథము; 2. నెరను: చూ, రేణువు. 1. [వేయు.

నెమరుచు. దే. అ. క్రి. రూ-నెమర్చు. నెమరు

నెమలి. దే. వి. 1. (రూ-నెమ్మి-నమలి-నమ్మి, నెమిలి—నెమ్మిలి- నెవిలి). చూ, మయూరము; 2 రూ-నెమలు*;: చూ, పూతికరజము; అం. 3. (నెమలిపలుకు): చూ, కూటిత ములు.

నెమలికన్ను. వా. వి: చూ, అర్ధచంద్రిము. 5.

నెమలియడుగు. దే. వి. రూ-నెమిలియడుగు. 1: చూ, పూతికరజము*; బ. 2. కుచనఖక్షతములు: చూ, స్ఫుటత. (చూ, నఖక్షతము).

నెమలు. వా. వి: చూ, రూ-నెమలి. 2. *

నెమిలి. దే. వి; చూ, రూ-నెమలి. 1. నై. 4, ఆ. 73.

నెమిలినడ్లు. దే. వి. బ. శాలిధాన్యము: చూ, ధాన్యము. [రము. 2.

నెమిలిసారము. వా. వి. షడ్జస్వరము: చూ, స్వ

నెమురు. వా. వి. 1. తైలలేపనము; 2. (బియ్యములోనగునవి) నెమురుట; 3. తడవుట.

నెమ్మది. వా. వి. 1: చూ, మదిమది. ఆం, భా. ద్వి. 181; 2: చూ, శాంతము. 1; 3. కుదిరిక: చూ, పాదు. 3; 4. ఆరోగ్యము.

నెమ్మయి. వా. వి: చూ, శరీరము. వేం, ఆం. 36.

నెమ్మలిపరుఁ జో. వా. వి: చూ, నెమ్మిలిపరుఁ జో.

నెమ్మి. దే. వి. 1. చూ, సంతోషము, 2: చూ, శుభము. 1. అచ్చ. సుం, కాం. 86; 3.=స్నేహ: చూ, స్నేహము. 1. భార. ఆది. 1, ఆ. 63, 4. రూ-నెమ్మది: చూ, శాంతము. 1. భార. ఆర. 2, ఆ. 338; 5. రూ-నెమ్మది: చూ, మదిమది; 6 =నేమి. తినాసము *: చూ, పంజులము. 2; 7: చూ, రూ- నెమలి. 1; 8.=నేమి బండికంటికడకమ్మి. రథ నేమి: చూ, శకటము. 1.

నెమ్మిక. దే. వి: చూ, రూ-నెమ్మి. 3,

నెమ్మిజోట్టు. ద్వ వి: చూ, సిక. 1.

నెమ్మిరవుతు. గ్వ. వి. శిఖివాహనుఁడు: చూ, స్కందుఁడు. (ఇట్లు నెమ్మి ఱేఁడు)

నెమ్మిలి. దే. వి: చూ, రూ-నెమలి.

నెమ్మిలిపరుఁ. దే. వి. కస్తిపిడి: చూ, పిడి. 2.

నెమ్ము. దే. వి. 1. తడి: చూ, స్నేమము; 2. ఎమికె: చూ, శల్యము. 1; బ. 3. పలకలు-తలుపులచెక్కలు లోనగునవి ఒకదానికొకటి చేర్చి యంటవేయలోపలఁజొప్పించెడు మేకులు; బ. 4. బండిచక్రముల రంధ్రములయందు జొప్పించెడు ఇనుపగొట్టములు; నై. వి. 5.=నేమి: చూ, రూ- నెమ్మి. 8.

నెమ్మకొను. దే. అ. క్రి: చూ, చదనుకొను.

నెమ్మేను. వా. వి. చూ, నెమ్మయి వేం, ఆం 36.

నెయి. సై. వి. (రూ-నెయ్యి-నే-నేయి)= స్నేహ. 1. ఘృతము· చూ, ˙ వావిస్సు; 2 తైలము: చూ, స్నేహము 2.

నెయ్యపుటలుక. ద్వ. వి. పరిణయ కోపము· చూ, రోషము.

నెయ్యపు మోఁడు. ద్వ. వి: చూ, మన్మథుఁడు.

నెయ్యమాడు. ద్వ. అ. క్రి. చూ, స్నేహించు

నెయ్యమి. సై. వి. రూ-నెయ్యము.=స్నేహ: 1 చూ, స్నేహము; 2: చూ, సౌందర్యము.

నెయ్యము. సై.వి.=(రూ-నేయము-నెయ్యమి-నెమ్మి-నెమ్మిక)=స్నేహ.—సై.— (సౌందర్యమునకు.—భార. ఆది. 7, ఆ. 172.)

నెయ్యరి. ద్వ. విణ 1: చూ, స్నేహితుఁడు; 2. సఖి: చూ, స్త్రీ.

నెయ్యి. సై. వి. 1.= చూ, రూ-నెయి; వా. స. క్రి. 2. (బట్టలు) నేయు (అపర్)

నెయ్యుఁడు. సై. విణ.=: చూ, స్నేహితుఁడు. భార. సభా. 1, ఆ. 77.

నెయ్యురాలు. ద్వ. విణ. (నెయ్యము + ఆలు)· చూ, నెయ్యరి. 2.

నెర దే. విణ. పృత్తియందు నెరవు శబ్దమునకు మోదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలినరూపము: రూ-నెఱ-నెఱా-నేఱా.

నెరడు. దే. విణ. 1 గొగ్గి. చూ, రత్నము. 1; 2. సముకానిది: చూ, విషమము.

నెరపు. దే. వి. .1 రూ-నెరిపు: చూ, వ్యాపనము; 2: చూ, పలితము. 1; విణ. 3. అధికము: చూ, హెచ్చు. 1; క్రి. 4. నెరయుచు. జేయు; 5: చూ, నించు; 6. నెఱవేర్చు. లక్ష్మీ. 2, ఆ. 76; 7. పఱపు; 8. వ్యాపింపఁజేయు; 9: చూ, గుప్పు. 5.

నెరయిక. దే. వి. నెరయుట.

నెరయు. దే. అ. క్రి. రూ-నెఱయు. 1: చూ, వ్యాపించు. లక్ష్మీ. 3, ఆ. 41; 2: చూ, మెండుకొను. భార. ఆది. 3, ఆ. 157; 3: చూ, సిద్ధించు.

నెరయొంటరి. వా. వి. తుమ్మెద. వేం, ఆం. 98: చూ, భ్రమరము. [చూ, సరవెంద.

నెరవంజి. దే. వి. (రూ-నెరవు-నెరవెంద *):

నెరవు. దే. వి. 1. రూ-నెఱవు. పూర్తి: చూ, సంపూర్ణత; 2.రూ-నెరపు. మోటుట: చూ, వ్యాపనము; 3. రూ-నెఱవు, దారి· చూ, మార్గము. 1; 4:చూ,రూ-నెరవంజి *; విణ. 5. రూ-నెఱవు. పూరణము· చూ, సంపూర్ణము; 6 అధికము: చూ, హెచ్చు. 1; 7.యుక్తము: చూ, యోగ్యము. 2; 8. విశాలము: చూ, విస్తారము 1; 9· చూ, వ్యాపకము; 10. చూ, వ్యాప్తము. సై. 5, ఆ. 161.

నెరవెంద దే వి: చూ, రూ-నెరవంజి *.

నెరసరి. వా. వి. 1. రూ-నెఱసరి: చూ, సింహము; 2. పూర్ణోపమానము: చూ, ఉపమ.

నెరసు. దే. వి. 1. కళంకము: చూ, లక్షణము. 1; 2. దోషము: చూ, వృజినము. 1; 3 రూ-నెరుసు. ఉ, రా. 1, ఆ. 98: చూ, రేణువు. 1; 4.తప్పు. అని. 1, ఆ. 12:చూ, సాంటు; 5. గవుండ్లవాఁడు కత్తులనూఁదుడుపొడి: చూ, రేణువు. 1.

నెరి. దే. వి. రూ-నెఱి. పాండు, 1, ఆ. 117: చూ, వెల్లితము. 2.

నెరుము. దే. స. క్రి. రాచు: చూ, రుద్దు. 1.

నెఱ. దే. విణ. 1. రూ-నెఱా-నేఱా. వృత్తియందు నెఱవు శబ్దమునకు మోదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలినరూపము. "నెఱగాణ-నెఱజోణ" మొ; అచ్చ. యు, కాం. 420; వి. 2. కేళము. ఆం, భా. ద్వి. 145: చూ, వెండుగిక. 1.

నెఱకు. దే. వి. రూ-నెఱను. జీవస్థానము, మర్మము (అనియు). భార. విరా. 3, ఆ. 161: చూ, మర్మము. 1.

నెఱక. దే. వి: చూ, నెఱ. 2.

నెఱకాఁడు. గే. విణ. (నెఱపు + కాఁడు) చూ, పూర్ణుఁడు.

నెఱను. గే. వి· చూ, రూ-నెఱకు. భార. విరా. 3, ఆ. 161; ఉ, హరి. 5, ఆ. 98.

నెఱపు. దే. వి, విణ, వే్రి చూ, రూ-నెరపు (వ్యాపింపఁజేయుటకు.—శాకాం 3,ఆ.102)

నెఱమీటు మొన. అం: చూ, మొనలు.

నెఱయు. దే. అ. క్రి· చూ, రూ-నెరయు.

నెఱవాది. దే.వి: చూ,సమర్థుఁడు. [చూ,విద్య.1

నెఱవిద్దె ద్వ.వి. హస్తలాఘవముగల జాలవిద్య.

నెఱవు. దే. వి: చూ, రూ-నెరవు. (అధిక ము.—అచ్చ. యు, కాం. 33; యుక్తము. —స్వా. 4, ఆ. 27; విశాలము.—ఉ, హరి. 4, ఆ. 272.)

నెఱవేఱు. దే. అ. క్రి: చూ, సిద్ధించు.

నెఱవేఱుచు. దే స. క్రి: చూ, సిద్ధినొందించు

నెఱవేఱుట. దే. వి· చూ, సమాప్తి. 1.

నెఱసరి. ద్వ. విణ. 1·చూ, శూరుఁడు; 2.చూ, రూ-నెరసరి. 1

నెఱా. దే. విణ చూ, రూ-నెఱ. 1.

నెఱి. దే. వి. 1. కచ్ఛభేదము చూ, పిండె. 4; 2. క్రిమము: చూ, విధము. 1. భార. ద్రో. 2, ఆ. 132; 3. న్యాయము. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 263: చూ, సత్యము. 1; 4. పరాక్రమము. భార. ఆది. 4, ఆ. 201· చూ, శౌర్యము. 1; 5. రూ-నెరి. ప్రకృతి: చూ, వేల్లితము. 2; 6· చూ, సౌందర్యము. కళా. 4, ఆ. 103; 7: చూ, ఱెక్క. 1. స్వా. 4, ఆ. 58; 8. పక్షియాఁకల చిక్కు. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 112; 9:చూ, నెఱిక. 1; 10. ఆచారము: చూ, నగ్నము 1; 11:చూ, నెరపు. 1; 12. పరిజ్ఞ· చూ,బుద్ధి; బ. 13. కేశము: చూ, వెండ్రుక. 1; 14. చెట్టుచెండ్రుకలు: చూ, వెండ్రుక. 1; విణ. 15. వక్రము· చూ, వేల్లితము. 2

నెఱిక. దే. వి. 1. వస్త్రపుకుచ్చె చూ, వళి. 2; 2. పైటపాపడ. పై. 6. ఆ. 22· చూ, వస్త్రము [డుక 1.

నెఱికుఱులు. దే. వి. బ అలకలు: చూ, నెం

నెఱిపడు. ద్వి. అ క్రి· చూ, సిద్ధించు

నెఱియ దే. వి. (రూ-నెఱి-నెఱ్ఱియ-నెఱ్ఱి) 1. చీలిక· చూ, శకలము. 4; 2. నేల పగులు: చూ, వీఁట

నెఱి దే వి —పై —

నెఱ్ఱియ. దే. వి —పై —

నెఱ్ఱి. దే వి.—పై.—

నెల. దే. వి. 1: చూ, హేమాంశువు, 2: చూ, పున్నమ; 3· చూ, మాసము. 1. (బ. నెల్లు అని యయాతిచరిత్రము); 4. గోటు పాండు. 1, ఆ. 153· చూ, స్థానము. 1; 5. కర్పూరము. కళా. 7, ఆ. 60: చూ, నీరము; 6. ఆడుదానితలనగ. చూ, భూషణము. 2. [స్త్రీ.

నెలఁత. దే. వి. ఆడుది. రూ—నెలఁతుక: చూ, నెలఁతుక. దే. ఏ —పై—

నెలకట్టు. దే. వి. కట్టడపునేల. భార. విరా. 4, ఆ 26: చూ, భూమి. 1.

నెలకును. దే. వి. గోటు నిర్వ. 2, ఆ. 11 చూ, స్థానము. 1.

నెలకూన. ద్వ వి. 1. బాలచంద్రుఁడు: చూ, హేమాంశువు, 2. నెలపంక: చూ,నఖక్షతము.

నెలకొను. దే అ. క్రి. రూ-నెలవుకొను 1 నిలుకడయగు: చూ, స్థిరపడు; 2. నిలుచుండు: చూ, మట్టుపడు.

నెలగ. దే. వి. ధనము: చూ, విత్తము. 1.

నెలచోలి. దే. వి. బుధుఁడు: చూ, రాహువు. 2.

నెలచెలియలు. దే. వి: చూ, లక్ష్మి. 1.

నెలజేవ్వనము. ద్వ. వి: చూ, నిండుజేవ్వనము. ఆం, భా. ద్వి. 118.

నెలతోడు. వా. వి: చూ, సూర్యుఁడు. సాంబ. దేవ. 9. [శేఖరుఁడు: చూ, శివుఁడు.

నెలతాలుపు. దే. వి. రూ-నెలతాల్పు. చంద్రి

నెలతునియ. వా. వి. చంద్రికలో: చూ, శశికళ.

నెలతాళ్పడము. దే. వి: చూ, వెన్నెలపులుఁగు.

నెలదారినింగిణి. వా. వి: చూ, పర్వతము.

నెలపంది. వా. వి. ముండ్లపంది: చూ, సూకరము.

నెలపట్టి. దే. వి: చూ, నెలచూలి.

నెలపట్టు. దే. వి. చంద్రగ్రహణము: చూ, గ్రహణము. 1.

నెలపాటు. దే. వి: చూ, నెలతునియ.

నెలపు. వా. వి. పరిమార్తృ భాగధేయము: చూ, రూ-నెలవు. (ఋ. పా.) [తాళ్పడము.

నెలపుఱుఁగు. దే. వి. రూ-నెలపుల్గు: చూ, నెల

నెలమేపరి. దే. వి. 1. విధుంతుదుఁడు: చూ, రాహువు. 1; 2. శని: చూ, రాహువు. 2.

నెలయల్లుఁడు. వా. వి: చూ, మన్మథుఁడు.

నెలతా. దే. వి. రూ-నెలతాయి. చంద్రికాంత పుశిల: చూ, రాయి.

నెలతాయి. దే. వి. —పై.—

నెలలు. అం. మాసములు: చూ, మాసము. 1.

నెలవంక. ద్వ. వి: చూ, నెలకూన. (నఖక్షతము.—వసు. 1, ఆ. 75.) [బాణము. 1.

నెలవంకకోల. ద్వ. వి. అర్ధచంద్రికాబాణము: చూ,

నెలవత్తి. ద్వ. వి. 1. పచ్చేకప్పరపులులకు. కళా. 7, ఆ.60: చూ, సిరము; 2. పోఁక*: చూ, సరిసి.

నెలవరి. దే. విణ. రూ-నెళివరి. 1. పరిచయము కలవాఁడు; 2: చూ, మర్మజ్ఞుఁడు. సా. 3, ఆ. 239. [రము. 2.

నెలవారము. మి. వి. సోమవారము: చూ, వా-

నెలవీసము. దే. వి: చూ, నెలతునియ.

నెలవు. దే. వి. 1. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 2. చోటు: చూ, స్థానము. 1; 3. వాసస్థానము: చూ, సదనము. 1; 4. పరిచయము: చూ, సంస్తవము.

నెలవుకొను. దే. ఆ. క్రి: చూ, రూ-నెలకొను.

నెలవెలుఁగు. దే. వి: చూ, వెన్నెల.

నెల్లి. దే. వి. 1: చూ, శ్రీపర్ణము. 1*; 2. ఉసిరిక *: చూ, శ్రీఫలి. 1.

నెల్లిబద్ద. వా. వి. చోరుకుట్టుబద్ద. (విశాఖపట్టణ ప్రాంతమున వాడుక).

నెవడు. వా. వి: చూ, రూ-నెగడు. (బయలు మెఱియుటకు.—పంచ. వేం 4, ఆ. 159).

నెవము. వై. వి.=నిభ. మిష: చూ, రూ-నెపము. (కారణమునకు.—నై. 8, ఆ. 47.)

నెవయు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-నెగయు. (ఎగురుటకు.—భార. సభా. 1, ఆ. 254.)

నెవిలి. దే. వి: చూ, రూ-నెమలి. (అపభ్ర.)

నెవులు. దే. వి: చూ, రూ-నెగులు.

నెవ్వ. దే. వి. 1. దారిద్ర్యము: చూ, నీదరము. 1; 2: చూ, విపత్తు; 3: చూ, వఱపు.

నెవ్వగ. వా. వి. రూ-నెవ్వము. ఆధికి విచారము: చూ, శోకము.

నెవ్వడి. వా. వి. అతిశీఘ్రము: చూ, వేగము. 3.

నెవ్వము. వా. వి: చూ, రూ-నెవ్వగ.

నెళివరి. దే. విణ: చూ, రూ-నెలవరి.

నెళివు. వా. వి. 1. రూ-నెలవు. పరిచయము: చూ, సంస్తవము; 2: చూ, మర్మము. 1.

నెళివు. వా. వి. —పై—

నెళినెళి. దే. వి. విఱుగుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

నే

నే. దే. స. 1. నాళబద్ధపర్థమైక వచనముపకు సరళోష్ఠరవర్ణములు పరములగుచో దుర్గితము లోపించిన రూపము. "నేగెలిచితిని" మొ; వై. వి. 2: చూ, రూ-నెయి. 1; 3: చూ, రూ-నెయి. 2.

నేఁజెల్ల. దే. అవ్య. (నేను + చెల్లె) బతార్థకము: చూ, సంతాపము.

నేఁడు. దే. వి: చూ, ఈదినము.

నేత. వై. వి. 1.=వ్యూతి. నేయుట: చూ, వ్యూతి; బ. 2. సన్నబొగచేఁపులు: చూ, వస్త్రము (దేశ్యమని శ. ర.) [లెవాఁడు.

నేఁతకాఁడు. దే. వి. రూ-నేతరి: చూ, సా

నేఁతపలక. దే. వి. నేఁతకాఁడు నేయునపుడు పడుగుపేకలను ఉగ్గించుటకుపలక.

నేఁతపురుగు. ద్వ. వి: చూ, సాలెపురుగు.

నేఁతరి. దే. వి: చూ, రూ-నేఁతకాఁడు.

నేజీ. దే. వి. (రూ-నేజో-నేజేము) 1. చిల్ల కోల. శకాం. 5, ఆ. 25: చూ, సర్వల; 2. కుంతము: చూ, బాణము. 1.

నేజేను. దే. వి. —పై—

నేజో. దే. వి. —పై—

నేటించే. దే. ఆ. క్రి. దృఢపడు: నేటుకొను, పదిలపడు, పనుగొను.

నేటు. దే. వి. 1. నిశ్చయము: చూ, సత్యము. 1; 2. నిజము: చూ, సత్యము. 1; 3. దృఢము. ఆచ్చ. యు, కాం. 128: చూ, స్థైర్యము; 4. శ్లేషము: చూ, శ్లైష్ట్యము.

నేటుకొను. దే. ఆ. క్రి: చూ, నేటించే.

నేటుసేయు. ద్వ. ఆ. క్రి. నిశ్చయపఱుచు: చూ, రేణికివచ్చే.

నేత. సం. విణ. (బు. ఈ. బు.) 1. ఏలిక: చూ, స్వామి. 1; ఆం. 2. నేతయనఁగా గథానాయకుఁడు.[(నాయకునకుమహాభాగ్య (పరిపాలన) ఔదార్య (దాతృత్వ) శేజస్వి తా (పరాక్రమ) వైదగ్ధ్య (నేర్పు) పాండి త్య (విద్యావివేకము) పరిముఖసుగుణములుం డవలయును. ఈగుణములన్నియు పూర్తిగాఁ గలవాఁడుత్తముఁడు. కొన్నియె కలవాఁడు మధ్యముఁడు. చాలతక్కువగల వాఁడధముఁ డు. సర్వగస సాధారణులయిన నాయకులు వల్వురు (చూ, నాయకులు), శృంగారనా యకులు నల్వురు (చూ, నాయకులు), ఉప నాయకులు నల్వురు. (చూ, నాయకులు.)]

నేతి. సం. అవ్య: చూ, ఇత్యాద్య.

నేతిచోలు. వా. వి. ఆజ్యధార: చూ, హవిస్సు 1.

నేతిబీర (అ). ద్వ. వి. ఘృతకోశాతకి *: చూ, బీఱ. 2.

నేతిబీరకాయవాటము. జా. లోపలసారములేనిది.

నేతిసందర్శము. ద్వ. వి. సర్పిస్సముదర్శము: చూ, సముదర్శము.

నేత్రికూటావర్తి. అం: చూ, అక్షభావర్తములు.

నేత్రిపర్వము. జా కనులపండువు. "నేత్రింబుల కప్యూరపర్వంబులొనర్చె. "(నీతిచంద్రిక-విగ్రహము); "కన్నులపండువై ధగధగం" (కవికర్ణరసాయనము.)

నేత్రిము. సం. వి. అ. న. 1. కన్ను: చూ, లోచనము; 2. శరిరావ్రిదు: చూ, సూత్రి ము. 1; 3. ఏఱు: చూ, స్వర్ణది (నది); 4. పెలిపట్టుచీర: చూ, వస్త్రము; 5. తేరు: చూ, శకటము. 1; 6. చెట్టుపేరు: చూ, వేరు. 1.

నేత్రిములు. పా.కండ్లు. 1. వీనికిఉపమానములు. —తామర తేఁకులు, లేడికన్నులు, తుమ్మెద, కలువ, చేఁపలు; ఆం. 2. పురుషలక్షణాంగ ములలో నొకటి. (రక్తరేఖలైన ధనవంతుఁ

డగు. వ్యాఘ్రీశుండైన నత్యంత కోపనుఁడగు. కుక్కుటాశుండు సగాదుఃఖియగు. మృగాశుండైన శుభలాభనుఁడగు. బిడాలాశుండైనను హింసాశుండైనను నపరాధముఁడగు. మయూరాశుఁడును నకులాశుఁడు నైన మధ్యముఁడగు. నేతాగింతము లెఱ్ఱనైన లక్ష్మీయుక్తుఁడగు. మధుపింగళ వర్ణమైన నైశ్వర్యము దీర్ఘాయువునగు. ఏకాశుండైన కూగ్రికుఁడగు. మిడిగుడ్లుగలిగిన నైష్ఠికుఁడగు. తడికన్నులైన దుఃఖియగు. గుంటకన్నులైన దరిద్రి దుఃఖియగు. గోమములున్న దరిద్రుఁడగు): చూ, లక్షణాంగములు; 2. స్త్రీలక్షణాంగములలో నొకటి (ఱేడి కన్నులపలెనున్న రాజభాగ్యయగు. నిశాలమై నసుఖపతియగు. పింగళవర్ణములైన బిడ్డలు లేనిదియును దుశ్శీలురాలును విధవయును నగు. కాటుకపిట్టవలెనున్న భాగ్యవంతురాలగు. ఎఱ్ఱనైన నెండుగికలుండిన దరిద్రురాలగు. మచ్చేయున్న నశుభపరిదము. గుండ్రి ముగనున్న రాక్షసీసమయై దుశ్చారిణియగు. గూబకన్నులైనను పిల్లికన్నులైనను ఎనమండ్రుగురు మగలనుదురు. కదలుచున్న చూపు గలిగిన జారిణియగు.): చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. [రోదనము. 2.

నేతాగింబువు. సం. వి. ఉ. న. కన్నీరు' చూ,

నేతాగ్రిమృతము. అం: చూ, అంజనములు.

నేతుఁడు. సం.విణ.ఒడయుఁడు: చూ, స్వామి.1.

నేదిష్టము. సం. విణ. రూ- నేదీయాంసము. మిక్కిలి దగ్గఱ: చూ, సమీపము. 1.

నేదీయాంసము. సం. విణ. —పై—

నేను. దే. స: రూ—ఏను. (సం. ప).—ఆహమ్.

నేపథ్యము. సం. వి. ఆ. న. రూ-నైపథ్యము. 1. వస్త్రాద్యలంకారము: చూ, భూషణము. 2; 2. నటినిలుచేచోటు: చూ, రంగము. 3.

నేపాళదేశపుబార్హ్మణులు, వారి జాతులయొక్క నామములు. అం. పార్బత్స, అధికారి, అగ్రజల, ఆచార్య, ఉక్నియాల, కండరియ, కప్యాల, కొయిక్యాల, కొయినాల-కొయినార్యాల, ఖనాల, ఖాండ్యాల, గజ్నియాల, గురగాయి, గైతోల, ఘిమిరియా, చంపాగాయి, చవలాగాయి, దిజి, దంజాలరి, దవారి, ధూంగియాల, నేపాలీయా, పండిత, పనేరు, రిజాల, రిష్యాల, రుకాయి,లంసాల, లహోని, వాస్తగాయి, సత్యాల, సిద్ధియాల: చూ, బార్హ్మణులు. (నేపాళదేశము పర్వతములతో నిండినదగుటచే నిందు వసించే బార్హ్మణులు పార్బత్యాదినామకులు కలనాటి గోమాంసభక్షకులను శూద్రజాతిలో నధములగు కుంభారా, భోటియాలనెడితక్కువజాతివారలచే నీళ్లు తెప్పించి యుపయోగించేకొందురు. వీరిలో ఋగ్వేదులు, యజుర్వేదులు, మాధ్యందినులు,సామవేదులు, అథర్వణవేదులును కూడ కలరు. వీరు శాక్తేయమతమునకుఁ జెందిన క్ష్యుపాసనాపరులై యొకతెగవారును, తంత్రోపాసకులై యొకతెగవారునైయున్నారు. వీరిలో పార్బత్యాది బార్హ్మణులు బార్హ్మణులకును క్షత్రియులకును పురోహితులై యున్నారు. కొందఱు ఇతరజాతులవారికి పురోహితులై యున్నారు. నేపాళదేశపు బార్హ్మణ తెగవారందఱును గొఱ్ఱెలను మేకలను పక్షిజాతులను భక్షించెదరు. ఆదేశపుపరిభువు క్షత్రియుఁడగుటచే బార్హ్మణాదిజాతులవారు కులాచారములు చెడకుండ కాపాడుచుందురు.)

నేపాళము. సం. వి. అ. పుం. 1. నేపాళదేశము: చూ, దేశము; 2. ఒకరకము చెఱుకుశ: చూ, రసాలము. 3; పై. వి. (1) నేపాళముశ: నేపాళిక. (ఇదిద్వివిధము.—పెద్దనేపాళము,సీమనేపాళము.)(శుద్ధి.—గింజేలలోనిపప్పును పేడనీళ్లలో రెండుజాములుఉడికించినశుద్ధి.)

నేపాళవేము. సం. వి. ఆ. పుం: అశ్వతిక్తము, తృణనింబము. *

నేపాళిక. సం.వి.ఆ. స్త్రీ: చూ, నేపాళము(1)*.

నేబు. గే. వి. 1. పండ్రెండుకానుల నాణెము; వా. బ. 2.డబ్బులు(కానులు) "నేబులసంచి"

నేమంబుఁగన్న మన్నీనితల్లి. ద్వ. వి. దేవగంగ. వేం, ఆం. 17: చూ, నది. [చూ, పైసి.

నేమకము. సై. వి.=నియము. రూ-నేమము.

నేమము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. కాలము: చూ, సమయము. 1; 2. మేఁక: చూ, మేషము. 1; 3. ఖండము: చూ, శకలము. 4; 4: చూ, పాత్రికారము; 5. కపటము: చూ, వ్యాజము. 1; సై.వి. (1): చూ, రూ-నేమకము. కళా. 6, ఆ. 94; (2): చూ, వ్రతము.

నేమి. సం.వి. ఇ. పుం. 1.=నెమ్మి-నెమ్మి.బండికంటికడకమ్మి: చూ, శకటము. 1; 2. తినిళము*: చూ, వంజులము. 2; ఇ. స్త్రీ. 3 త్రిక. నూతియందునీరెత్తుటకు సమీపమునను నుంచినరాట్నము, ఏతము మొదలైనదారుయంత్రము; వా. వి. (1): చూ, సామర్థ్యము. 1.

నేమించు. సై. స. క్రి.=నియమ: చూ, నెలకొల్పు.

నేము. దే. స. క్రి. 1. ధాన్యము చేటలోఁబోసి కొనియిటునటుఁదిర్పు; 2. రూ-ఏము-మేము. నాళద్విపరిథమా బహువచనమునకు రూపాంతరము.

నేయము. సై. వి. (రూ-నెయ్యము-నెయ్యమి) 1.=:చూ, స్నేహము. రస. 3, గుచ్ఛము; 2.న్యాయము. "నేయముగాదు "క్షేత్రియ: చూ, సత్యము. 1.

నేయార్థము. ఆం. సంధిదోషములలో నొకటి. (తనకె సంకేతమైనది): చూ, కాన్యదోషములు, సంధిదోషములు.

నేయి. సై. వి: చూ, రూ-నెయ్యి.

నేయు. సై. స. క్రి. 1. నేఁతనేయు: అనుపయింమే; 2: చూ, అల్లు; వా. వి. 3. జేబ్బుతోమంచేముమీఁదపరుండు.

నేయుఁడు. సై. వి.(రూ-నెయ్యుడి-నెయ్యుఁడు) =స్నేహ: చూ, స్నేహితుఁడు.

నేరఁబోతు. దే. వినా: చూ, వాగ్జె.

నేరమి. దే. వి. 1. అజ్ఞానము. భాగ. ఆర. 5, ఆ. 311: చూ, మంఘ. 2; 2. పాపము. ఆం, భా. ద్వి. 191; భార. సభా. 2, ఆ. 224: చూ, వృజినము; 3: చూ, రూ-నేరము.

నేరము. దే.వి.తప్ప. (రూ-నేరమి-నేవము-నెవము-నెపము-నెరను): చూ, సొంటు.

నేరాజె. దే. వి. జీరబాజీ (బట్ట): చూ, పస్త్రము.

నేరిమి. దే. వి: చూ, రూ-నేరుపు. 1.

నేరుచు. దే. అ. క్రి. రూ-నేర్చు. 1. ఓపు: చూ, పర్యాప్తమగు; స. క్రి. 2: చూ, వాడుకపడు.

నేరుపరి. దే. వినా.(రూ-నేర్పరి-నేరుపుకాఁడు-నేరుపులాఁడు-నేర్పుకాఁడు): చూ, సమర్థుఁడు.

నేరుపు. సై. వి.=నైపుణ్య. రూ-నేర్పు. (దేశ్యమని శ. ర) 1: చూ, సామర్థ్యము. 1; 2.చమత్కారము, విజ్ఞానము: చూ, సామర్థ్యము. 1. ఆం, భా. పర్వ. 103; 3. ఆజ్ఞ: చూ, సమర్థవము; పే్ర. 4. నేఱుపఁజేయు.

నేరుపుకాఁడు. దే. వినా: చూ, రూ-నేరుపరి.

నేరుపులాఁడి. దే. వినా. జాణ: చూ, స్త్రీ.

నేరుపులాఁడు. దే. వినా: చూ, రూ-నేరుపరి. అచ్చ. బాల, కాం. 7.

నేరెచేఱు. దే. వి. జేంబు: చూ, నది.

నేరెడు. దే. వి: చూ, రూ నేరేడు.

నేరేడల్లులు. వా. వి. బ: చూ, హణీగలు.

నేరేడు. దే. వి. (రూ-నేరెడు-నేరెఱు-నేరేఁ డు): చూ, నురభిపత్రి. (అతిమూత్రిమును, మధుమూత్రిమును తగ్గించును. రక్తగ్రహణి కట్టును.)

నేరేడుదీవి. ద్వ.వి: చూ, తొలుదీవి. సై. 5,ఆ.76.

నేరేడుపండు. ద్వ. వి: జంబువు, జాంబవము.

నేర్చు: చూ, రూ-నేరుచు.

నేర్వరి. దే. విణ: చూ, రూ-నేరుపరి.

నేర్పు. సై. వి, పేర్చి: చూ, రూ-నేరుపు (దేశ్య మని శ. ర.)

నేర్పుకాఁడు. దే. విణ: చూ,రూ-నేరుపుకాఁడు.

నేర్పువాఁడు. దే. విణ: చూ, బోధకుఁడు.

నేఱా. దే. విణ: చూ, రూ-నెఱ. 1.

నేల. దే. వి. 1. పుడమి: చూ, భూమి. 1; 2.చోటు. ఉ,హరి. 2, ఆ.204: చూ, స్థానము. 1; 3. దేశము. భార. విరా. 4, ఆ. 221: చూ, సీమ. 1. (దేశము); వా. 4.పంటపండుపొలము. " నాపునాలుగుపుట్ల నేలకలదు. " [రించే.

నేలఁగలుపు. దే. ఆ. క్రి. చేంపు: చూ, సంహ

నేలఁబెట్టికాలరాచేట. జా. మిక్కిలికష్టపెట్టుట. " నేలఁబెట్టి కాలరాచేనట్టియాచిన్న వాండు. "(ధర్మజరాజమూయము.)

నేలకడిమి. ద్వ. వి. భూకదంబము *: చూ, హలిప్రియము. [స్థాలి. 2.

నేలకలిగొట్టు. దే. వి. భూపాటలి *: చూ,

నేలకుఁగోలకుఁదెచ్చేట. జా. మిక్కిలిబాధపెట్టుట. " నేలకుఁగోలకుఁదెచ్చేనన్న వాఁడు. " (కళాపూర్ణోదయము. 7, ఆ. 35).

నేలగుమ్మడి. దే.వి: చూ, భూమికర్కారువు. *

నేలగుమ్ముడు. ద్వ. వి. విదారి *. (ఇది ద్వివిధము.—తెల్ల నేలగుమ్ముడు, నల్ల నేలగుమ్ముడు. ఇదియే తెల్ల నేలగుమ్ముడు): చూ, భూమి కర్కారువు.

నేలగొలిమిడి. దే. వి. గోలోమి*: చూ, మొగబీర.

నేలచేమంతి. దే. వి. మన్నుకానుపు: చూ, సీత.

నేలజేమ్మి. ద్వ.వి. పిన్నజేమ్మి*: చూ, శమీరము.

నేలతంగేడు. దే. వి: చూ, హేమపుష్పకము*.

నేలతమ్మి. ద్వ. వి. మెట్టదామర*: చూ, సహస్రపత్రిము.

నేలతాడి. ద్వ. వి. రూ-నేలతాడు: చూ, శిలీంధ్రికము*.

నేలతాడు. గ్వ. వి.—సై—

నేలతామర. ద్వ. వి: చూ, నేలతమ్మి*.

నేలతాలుపు. దే.వి. 1: చూ, పర్వతము; 2.తిక్కతియ్యుఁడు. అచ్చ.యు,కాం. 21.నూ,రాజో.1.

నేలతోళసి.ద్వ.వి. భూతులసి*: చూ,హరిప్రియ.

నేలనమలి. దే. వి. ఒకానొకపిట్ట: చూ, పక్షి.

నేలనేరేడు. దే. వి. భూమిజంబువు*: చూ, నురభిపత్రి.

నేఁపట్టి. దే. వి. 1. అంగారకుఁడు: చూ, రాహువు. 2; 2. నరకాసురుఁడు: చూ, మహీసుతుఁడు; 3: చూ, నేలమోలి.

నేలపట్టిమగనిబంటు. ద్వ. వి. 1. అనుమఁడను కోఁతి. ఆం, పదా. 5—21: చూ, వానరము; 2. కోఁతి: చూ, వానరము.

నేలపడక. వా. వి. 1. చేచ్చినవానిపడుక: చూ, మృతశయ్య; 2. నేలపైపరుండుట.

నేలపల్లటీ. దే. వి. ఒకరకముపావురము: చూ, సురటీ.

నేలపాన్న.ద్వ.వి.కోలపాన్న*: చూ,పృశ్నిపర్ణి.

నేలపోఁక.ద్వ.వి. బోధాంబకము*: చూ,స్రంసి.

నేలబువి. ద్వ. వి: చూ, పల్వలకము.వేం,ఆం.88.

నేలమలె. ద్వ. వి. భూమిలోపలియిల్లు. (రూ-నేలమాలియ-నేలమాలె): చూ, సదనము.1.

నేలమాలియ. ద్వ. వి.—సై.—

నేలమాలె. ద్వ. వి.—సై.—

నేలములక. దే. వి. (రూ-నేలములగ-నేలములుక) వార్తాకి*: చూ, వాఁకుడు.

నేలములగ. దే. వి.—పై.—

నేలములగచెట్టునకు డొంకెవలుకట్టుట. జా. పుట్టినది పుట్టినట్టుగానే యుండుట.

నేలములుక. దే. వి: చూ, రూ-నేలములక.*

నేలయడుగు. వా. వి. పాతాళము: చూ, లోకము. 1.

నేలయుసిరిక. దే. వి. భూమ్యాలిక*: చూ, శివ. 4. (దీనికో "ఫైలాన్‌తిన్" అనుచేదుగలపదార్థముండును. దీనిసమూలముఉబ్బులలోను సెగలలోను మూత్రవ్యాధులలోను ఉపయోగింతురు)

నేలరేను. దే. వి. భూబదరి*: చూ, రేగు. 1.

నేలఱేఁడు. దే. వి. భూపతి· చూ, రాజు. 1.

నేలవిడిచిసాము. జా. నిరాధార వ్యాపారము. "ఱొరకయేల నేలవిడిచి సాముచేసెదవు." (నీతిచంద్రిక—మిత్రభేదము)

నేలవేము. దే. వి: చూ, భూనింబము*.

నేలవేలుపు. దే. వి: చూ, బ్రాహ్మణుఁడు.

నేలసంపెగ. ద్వ. వి. భూమిచంపకము*: చూ, సంపెగ. [(రాయలసీమలో వాడుక)

నేలసెనగటుడ్డలు. వా. వి. వేరుసెనగకాయలు

నేలాఁపు. దే. వి. ఒకరకముడేగ: చూ, శ్యేనము.

నేవ. వా. వి. 1. కోపము: చూ, కోపము; 2. నింద: చూ, నెగ్గింపు.

నేవడము. దే. వి. (రూ-నేవలము-నేవళము) రత్నాలదండ: చూ, భూషణము. 2.(రాయి.)

నేవము. నై. వి: చూ, రూ-నెవము.

నేవలము. దే. వి: చూ, రూ-నేవడము.

నేవళము. దే. వి.—పై.—కళా. 7, ఆ. 66.

నేష్టుఁడు. అం: చూ, ఋత్విజుఁడు. 1.

నేస్తకత్తియ. నై. విణ. నేస్తకత్తె: చూ, స్త్రీ.

నేస్తకాఁడు. నై. విణ.=: చూ, స్నేహితుఁడు.

నేస్తము. నై. వి.=స్నేహ: చూ, స్నేహము.

నేస్తి. నై. విణ.=—పై.—

నేస్తు. నై. విణ.=—పై.—

నేస్తురాలు. ద్వ. విణ: చూ, నేస్తకత్తియ.

నేహరము. దే. వి: చూ, నేవలము.

నై

నైకభేదము. సం. విణ: చూ, ఉచ్చానీచము.

నైగనిగ్యము. సం. వి. అ. న. నిగనిగలాడుట.

నైగమము. సం. వి. అ. న. 1. వేదాంతము: చూ, వేదము; విణ. 2. పట్టణమునది.

నైగమఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. నాగరుఁడు; 2: చూ, నిగమఁడు.

నైచికము. సం. వి. ఆ. న. ఆవుమొక్క తెల భాగము: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు.)

నైచికి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చేక్క-నిరూపము మంచిప్రాయముగలిగి చూలపాలిచ్చెడియావు: చూ, సౌరభేయి. (ధేనువు)

నైచ్యము. సం. వి. అ. న (భిక్ష్యాదులచేఁగలుగు) అధమభావము: చూ, హీనము. 1

నైజము. సం. విణ. 1. తనది: చూ, స్వతంత్రీము; 2: చూ, స్వాభావికము.

నైపథ్యము. సం. వి. అ. న. చూ, నేపథ్యము.

నైపాలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నేపాళదేశపుమణిశిల, కునటి: చూ, రాయి.

నైపుణము. సం. వి. అ. న.=నేర్పు. నేర్పరితనము: చూ, సమర్థనము.

నైపుణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=—పై.—

నైపుణ్యము. సం. వి. అ.న.=—పై.—

నైమిత్తికము. సం. విణ. నిమిత్తమువలనఁగలిగినది; వా. 2. పితృసంబంధమైనది.

నైమేయము. సం. వి.అ. పుం.చూ, వినిమయము.

నైయగోర్గ్నము. సం. వి. అ. న. పుత్తిచండు.

నైయాయికుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, న్యాయాధిపతి. [అం. 2: చూ, శస్త్రములు.

నైరాశ్యము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, పలవమి; 2. నైరృతి: చూ, రూ-నిర్ఋతి. 2. 4. [(హరిత్తు.)

నైరృతిమూల. మి. వి: చూ, రూ-నిర్ఋతిమూల.

నైరృతుఁడు: చూ, రూ-నిర్ఋతి. 2-4.

నైర్ఘృణ్యము. సం. వి. అ. న. దయలేనితనము.

నైర్మల్యము. సం. వి. అ. న. నిర్మలత్వము, గర గర: చూ, శుద్ధము. 3. [చూ, పర్ణము. 6.

నైల్యము. సం. వి. అ. న.=నల్ల. నల్లఁదనము:

నైవేద్యము. సం. వి. అ న. రూ-నివేదనము. 1. నివేదింపఁదగినవస్తువు (దేవుని కారగింపయినది); చూ, సమర్పణము; అం. 2: చూ, ఉపచారము. 1; 3: చూ, ఉపచారము. 2.

నైషధము. అం. (దీనిని శ్రీహర్షుఁడు వ్రాసెను): చూ, కావ్యనాటకములు.

నైషధుఁడు. సం. వి. అ. పుం. నిషధుఁడు, నల చక్రవర్తి: చూ, రాజో. 1.

నైపాది. అం: చూ, శుద్ధజాతులు (అంళములు.)

నైష్కికుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూపాధ్యక్షుఁడు.

నైష్కికుఁడు. సం. విణ.=: చూ, నెట్టికసీల. 1.

నైష్ఠుర్యము. సం. వి. అ. న. నిష్ఠురత్వము.

నైసర్గికబలము. అం. షడ్బలమునందొకటి. (శ-కు-బు-గు-శు-చం-రవులుఉ త్తరోత్తరక్రమమున బలవంతులగుదురు.) ౧. రవి పూర్ణబలవంతుఁడు. 1; ౨. చం.=రవికంటె 1/7 బలముతక్కువగలవాఁడు అనఁగా 1/1—1/7=6/7; 3. శు=చందుర్నికంటె 1/7 బలముతక్కువగలవాఁడు అనఁగా 6/7—1/7=5/7; ౪.గు=శుక్రునికంటె1/7బలముతక్కువగలవాఁడు అనఁగా 5/7—1/7=4/7; ౫. బు=గురునికంటె 1/7 బలముతక్కువగలవాఁడు అనఁగా 4/7-1/7=3/7; ౬. కు=బుధునికన్న 1/7 బలముతక్కువగలవాఁడు అనఁగా 3/7-1/7=2/7; ౭. శ=కుజునికన్న 1/7బలముతక్కువగలవాఁడు అనఁగా 2/7-1/7=1/7: చూ, షడ్బలము.

నైసర్గికము. సం. విణ: చూ, నైజము. 2.

నైస్త్రింశికుఁడు. సం. విణ: చూ, ఆసిహేతి.

నైస్పృహ్యము. సం. వి. అ. న. ఇచ్ఛలేనితనము: చూ, పలవమి:

నొ

నొంచు. దే. పే్రి. నొవ్వఁజేయు. భార. కర్ణ. 1, ఆ. 192: చూ, నొగులుచు. 1, 2.

నొక్కము. దే. వి. పెద్దసదాప*: చూ, సదాప.

నొక్కు. దే. వి. 1. రూ-నొక్కుఁడు. అడుముడు పలనఁగలిగిన పల్లము: చూ, రంధ్రము. 1; 2. ముడుత. పా. 3, ఆ. 23: చూ, పళి. 2; స. కి్రి. 3. పేనుచేదుపు: కుక్కు-క్రుక్కు, చేదుపు; 4. పంటనొక్కు: చూ, మాకొను; 5. ఆదుము: చూ, పిసుకు. 1.

నొక్కుఁడు. దే. వి: చూ, రూ-నొక్కు. 1.

నొక్కులు. దే వి. బ. వచనములు: చూ, వళి. 1.

నొగ. దే. వి: చూ, యుగంధరము.

నొగచివర. దే. వి: చూ, పంగలగుంజ.

నొగులు. దే. వి. 1. వికలమగుట; 2: చూ,రూ-నెగులు; 3: చూ, శోకము; అ. కి్రి. 4:చూ, వైకల్యమగు. ఉ. హరి. 3, ఆ.80; 5: చూ, నొచ్చు. 1; 6: చూ, నొచ్చు. 2.

నొగులుచు. దే. పే్రి. రూ-నొగుల్చు-నొంచు. 1. నొగులఁజేయు, ఎడలించు; 2. నొప్పించు: చూ, హింసించు.

నొగుల్చు. దే. పే్రి. —పై—

నొచ్చిళ్ళు. దే. వి. బ. చొంగ: చూ, లాల.

నొచ్చే. దే. అ. క్రి. 1: చూ, వేసారు; 2. దారిద్ర్యాదులచే పీడనొందు: నొగులు.

నొచ్చేకొను. దే. అ. క్రి: చూ, సుక్కు. 1.

నొచ్చేకోలు. దే. వి: చూ, విపత్తీసారము. 1.

నొట్ట. వా. వి: చూ, రూ-నొట్ట. "నొట్టమేక్క"

నొడలదొంతి. దే. వి: చూ, సంశయము (అపర్)

నొడి. దే. వి: చూ, రూ-నుడి.

నొడికాఁడు. దే. విణ: చూ, నుడువరి.

నొడికారము. దే. వి: చూ, రూ-నుడికారము. (మాట చమత్కారముపకు.-కళా. 8, ఆ. 55; మాటకు.-ఆం, భా. పర్వ. 110.)

నొడికారి. దే. విణ. (నొడికారము + ఇ): చూ, రూ-నుడువరి. ఉ, హరి. 4, ఆ. 155.

నొడుగు. దే. వి, స. క్రి: చూ, రూ-నుడుగు.

నొడుచే. దే. స. క్రి. తెప్పలుపట్టు.

నొడుపు. దే. వి. తెప్పలుపట్టుట.

నొడువు. దే. వి, స. క్రి: చూ, రూ-నుడుగు.

నొప్పి. దే. వి. 1. బాధ: చూ, శోకము; 2: చూ, విపత్తు. భై. 7, ఆ.117; 3: చూ, శ్రమము 1

నొప్పించు. దే. ప్రే: చూ, హింసించు.

నొప్పిగుంటి. వా. వి: చూ, వ్యాధితుఁడు.

నొప్పియెత్తు వా. స. క్రి: చూ, ఎత్తు. 29.

నొలి. వా. వి: చూ, శోకము.

నొల్లు. దే. స. క్రి. 1. బిడ్డలు నోటవేర్చిల్లి డుకొని చేప్పరించు; వా. 2. గర్హించు,నొల్లుకొను.

నొవులు. వా. వి: చూ, నొలి.

నొవ్వి. దే. వి. రూ-నొవ్వు. 1. వేదన: చూ, శ్రమము. 1;2. తెవులు. పంచ. నా. 1, ఆ. 408: చూ, రోగము. 1; 3: చూ, శోకము.

నొవ్వు. దే. వి.—పై—

నొసటియొముక. దే. వి. అలి: చూ, ళల్యము. 1.

నొసలు. పై.వి.=నిటల. రూ-నెన్నొసలు.(దేశ్య మని శ.ర) 1. నుదురు:చూ,లలాటము; ఆం. 2: చూ, కళలుండుస్థలములు.

నొసలుబత్తుఁడు నోరుతోఁడేలు. జా. "వనఘునొసలు బత్తుఁడుమ నోరు తోఁడేల, టన్నరీతి దోఁచేమేన్న దిపుడు" (వైజయంతీమానము)

నొట్ట. వా.వి.నుదురు:చూ,రూ-నొట్ట.(లలాటము)

నో

నోఁచే. దే. స. క్రి. నోము. పాండు. 2, ఆ. 30: చూ, వ్రతమాచరించు.

నోఁత. దే. వి. నోఁచేట.

నోటికితాళముచేయుట. గా. మాటాడకుండఁ జేయుట. "ఈపాటికి నోటికితాళము వేయు పచ్చును." (ధర్మజరాజసూయము)

నోటిలీగము. దే. వి. దేవతాపార్థిగవక్ష్మి దొడల యందుపట్టుకొనెడు చొక్కపు లోహపుకమ్మి.

నోటీసు. వా. వి: పత్రికటన.

నోటు. వా. వి. 1. బదులుపుచ్చుకొని వ్రాసియిచ్చెడు పాత్రమిస్సరీనోటు; 2. రూపాయలుగా మార్చుకొనెడు బ్యాంకినోటు; 3. జ్ఞాపకార్థము వ్రాసియుంచుకొనెడు రుక్కు. [గుటక.

నోఁటెఁడు. వా. వి: గుక్కెఁడు-గుర్కెఁడు,

నోము. దే. వి. 1: చూ, వ్రతము; స. క్రి. 2:చూ,నోఁచు;3. పోఁగొట్టు:చూ,భంగించు.

నోయు. దే. అ. క్రి. నొచ్చే: చూ, వేసారు.

నోరు. దే. వి: చూ, వదనము. 1.

నోరుమెంగ. దే. విణ: చూ, మూఁగ. కళా. 3, ఆ. 238.

నోరుమెదల్పుట. జా. మాటలాడుట. "బ్రహ్మయు నోరుమెదల్పలేని" పాండు. 3, ఆ. 151. "మిన్నకచేసనంతనోరు మెదపక" కళా. 3, ఆ. 238.

నోరూరు. దే. ఆ. క్రి. 1. రుచిగలవస్తువులను తినెడుకోరికచే నోటనీళ్ళూరు; 2: చూ, వాంఛించు. పా. 3, ఆ. 51.

నోరెత్తు. దే. ఆ. క్రి. మాటాడయత్నించు: చూ, ఎత్తు. 23.

నోరగోడక. జా. మాటాడ సందేహింపక. "అచ్చేట నోరగోడకాయన రచ్చేలో" (శుద్ధాంధ్రనిరోష్ఠ్య నిర్వచన సైన్ధవము)

నోపరి. దే. విణ. చూ, నొప్పరుంటి.

నోవి. దే. వి: చూ, రూ-నోవ్వి. [267.

నోవు. దే. వి.—పై.—భార. ఉద్యో. 3, ఆ.

న్నా

న్నా. సం. వి. స్త్రీ. 1. ఓడ. (పదార్థమును గట్టును బొందించునది): చూ, హోడము; దే. వి. (1): చూ, రూ-నవు-నవ్వు

న్నాక. సం. వి. ఆ స్త్రీ.=నావ: చూ, న్నా. 1;

న్నాకళకట న్యాయము. పా. ఓడలు బండ్లగును. బండ్లోడలగుననురీతి.

న్నాకాఖ్యము. ఆం: చూ, ఉత్తానకరణబంధములు.

న్నాకాదండము. సం. వి. అ. పుం. ఓడనడపుగడ: చూ, పీలి 2.

న్నాకు. దే. వి: చూ, రూ-నవుకు.

న్నాడుకొట్టు దే.ఆ.క్రి: చూ, రూ-నవుడుకొట్టు.

న్నాబతు. వా. వి. మహారాజుల కోటముందు వాయించెడు వాద్యము. "ఢంకా న్నాబతులు"

న్నారు. దే. విణ: చూ, రూ-నవురు.

న్య

న్యంకువు. సం. వి ఉ. పుం. 1. ఇట్టి (తలవంచుకొనిపోవునది): చూ, హరిణము.1; 2. ముని: చూ, సన్యాసి.

న్యక్కారము. సం.వి.అ.పుం: చూ, పరిహాసము.

న్యక్కృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ.—పై—

న్యక్షము. సం. విణ. 1. అధమము; చూ, హీనము. 1; 2: చూ, సర్వము.

న్యక్షుండు. సం. విణ: చూ, హీనుండు.

న్యగ్రోధము. సం. వి. అ. పుం. 1. మఱ్ఱి: చూ, వటము. 3; 2: చూ, శమి*; 3 బార: చూ, వ్యామము. [రావి, మేడి(5)

న్యగ్రోధాదిగణము. ఆం. మఱ్ఱి, మామిడి, జువ్వి,

న్యగ్రోధి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, భల్లాతకి*

న్యర్బుదము. సం. వి. అ. న. 1. పదియర్బుదములసంఖ్య: చూ, సంఖ్య. 1; విణ. 2. పదియర్బుదములసంఖ్యగలది. [వ్యూఢము. 2.

న్యస్తము. సం. విణ. ఉంచఁబడినది: చూ,

న్యా

న్యాదము. సం. వి అ. పుం. కుడుపు: చూ, సాపాటు.

న్యాయము. సం. వి. అ. పుం =నాయము. 1. తగవు, న్యాయబుద్ధి: చూ, సత్యము. 1; 2. స్వధర్మమువలన చలింపకుండుట: చూ, సత్యము. 1; అం. 3: చూ, తర్కము. 5; బ. 4: చూ, న్యాయములు.

న్యాయములు. ఆం. న్యాయమనఁగా పోలిక. (ఇవి సమయోచితముగాఁగొన్నిచోట్లఁ బ్రయోగించినచోఁ గావ్యము శాస్త్రీయముగా నుండును.) ఉదా.—అంకోల బీజన్యాయము. మొ. (గ్రంథవిస్తరభీతిచే న్యాయములనన్నిటి నిచట నుదాహరింపలేదు.)

న్యాయశాస్త్రము. పా. న్యాయమనఁగా దృష్టాంతము. దీనివలనఁదెలియఁబడని గవయాదిపదార్థములను, తెలియఁబడినగోవు మొదలగు పదార్థములనుజూపి వీటివంటివే గవయాది పదార్థములని చెప్పి తెలుపవచ్చును.

గనుక పరిమాణము మొదలైన పాడళపదార్థములలందొకటియగు దృష్టాంతపదార్థమునకు నామమైన న్యాయశబ్దముతో శాస్త్రమునకుఁ బేరేర్పఱుపఁబడినది: (చూ, ఉపవిద్యలు)

న్యాయాధికారి. సం. విణ: చూ, స్వామి. 3

న్యాయాధిపతి. సం. విణ —పై.—

న్యాయాన్యాయములు. పా: చూ, యుక్తాయుక్తలు.

న్యాయ్యము. సం. విణ: చూ, యోగ్యము. 2.

న్యాసము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఉనుచోట: చూ, విన్యాసము. 1; 2. ఇల్లడ: చూ, వాడిక.

ను

న్యబ్జఖడ్గము. సం. వి. అ. పుం. బాఁకు: చూ, బాణము. 1.

న్యబ్జము. సం. వి. అ. న. 1. కర్మ్మరంగమను మార్నినపండు; పుం. 2. దర్భతోఁజేసిన సుర్నిక్కు. (శ. ర)

న్యబ్జుఁడు. సం. విణ. 1. కిర్రిందుమోచేవాఁడు; 2. తెవులుచే పంకమైనవాఁడు.

నూ

న్యంఖ. పా. పదునాలోకారముల నుచ్చరించిన పిదప శబ్దమునుచ్చరించుట. అందు 1-7-13 ఓకారములను ప్లుతములనుగాను తక్కినవానిని నుదాత్తములఁగాను ఉచ్చరింపవలెను.

న్యూనపదము. అం. వాక్యదోషములలో నొకటి. ("శ్రీరామచందుని శరణుచొరమి హితుఁడయ్యెను." ఇందురావణుఁడను పదము న్యూనము. పదలోపముకొన్నియెడల నపార్థమున కెడమిచ్చును. "పిల్లవాఁడైనను వానికిఁ బెద్దవానికున్నంత యున్నది." ఇందు తెలివియను పదము లుప్తము.): చూ, వాక్యదోషములు.

న్యూనము. సం. విణ. 1. తక్కువైనది: చూ, హీనము. 1; 2. నిందింపఁదగినది: చూ, హీనము. 2; వా. 3. తగ్గుపలఁగలట: చూ, వెలితి. 2.

న్యూనాధిక్యము. సం. వి. అ. న: చూ, వాసి. 4.

న్యూనోపమము. అం. వాక్యదోషములలోనొకటి (ఉపమయందు న్యూనతయుండెనేనిన్యూనోపమము. ఉదా.—పీతాంబరుఁడైన హరి మేఘునిభుఁడు. మేఘముతోఁబోల్పఁదగిన గుణమునీలవర్ణము హరియందుఁజెప్పకుండుటచే నుపమ చోలదు. ఇత్యాది): చూ, వాక్యదోషములు.

ప

ప. ఒకయక్షరము. సం. వి. అ. పుం. 1. గాలి: చూ, వాయువు; అం. 2: చూ, కపర్దము; 3: చూ, స్వరము. 2; 4: చూ, పరుషములు;

పంకక్షాళన్యాయము. పా. బురదలోదిగి కాళ్ళు కడుగుకొనుటకంటె దూరముగా నొత్తిగిలుటయే మేలనునీతి.

పంకజము. సం. వి. అ. న. ఆసలుఁబుట్టువు. రూ-పంకేజము: చూ, సహస్రపత్రిము.

పంకపరిక్షాళనన్యాయము. పా. అడుసుతొక్కనేల? కాలుకడుగనేల?.

పంకమగ్నగజన్యాయము. పా. బురదలోనేనుఁగు పడిచినచో దానిఁదెత్తుట దుర్లభము. దానినేనుఁగే యెత్తవలెననునీతి.

పంకము. సం. వి. అ. పుం, న. 1.=పంకి: చూ, బురద; 2. పాపము: చూ, వృజిన

ము. 1; దే. వి. (1) పాలు. జై. 4, ఆ. 79.: చూ, స్తన్యము. [(రూ-పంకేరుహాము.)

పంకరుహాము. సం. వి. ఆ. న: చూ, పంకజము

పంకా. వా. వి. కట్టిచెక్కకు గుడ్డనతికి వేరిలఁ గట్టిలాగెడు యొకానొక పెద్దవిసనఁగట్టె. "పంకాలాగుము." [బురద.

పంకి. సై. వి.=పంకము. య. 5, ఆ. 12:చూ,

పంకించు. సై. అ. క్రి. 1.=కంపఁ: చూ, సలించు. జై. 3, ఆ. 40; దే. స. క్రి. 2. పట్టించు. జై. 6, ఆ. 85; పాండు. 2, ఆ. 41: చూ, పూయు.

పంకిని. వా. వి. పరిమళద్రవ్యములుంచెడు పాత్రిక: చూ, పాత్రిక. 6.

పంకిలమగు. మి. ఆ. క్రి: చూ, ఆసలుకొను.

పంకిలము. సం. విణ. బురదగలది (దేశము): చూ, సీమ. 1.

పంకెన. దే. వి. తడి: చూ, స్తేమము.

పంకేజము. సం. వి. ఆ. న: చూ, రూ-పంకజము. [పంకరుహాము.

పంకేరుహము. సం. వి. ఆ. న: చూ, రూ-

పంక్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1.=బంతి: చూ, శ్రేణి. 1; 2 =పది: చూ,పది;పా. 3. పదపఛందస్సునందుఁబుట్టినవృత్తము. భ-భ-భ-గ 7: చూ, వృత్తము. 1; 4. పంచమఛందస్సునందుఁబుట్టినవృత్తము. ఒకభగణము రెండు గురువులుగలది: చూ, వృత్తము. 1.

పంక్తికంధరుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. (పంక్తికంధరుఁడు) 1. పదుసగాఁగంతములు గలవాఁడు; 2. రావణుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

పంక్తికంధరుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం.—సై.—

పంగ. సై. వి. 1. రూ-పర్గ్గ, పలపళొమ్మ, పాయగొమ్మ. స్వా. 4, ఆ. 21: చూ, శాఖ; వా. 2. ఎడముగాఁజేఁపఁబడినరెండు కాళ్ళవడిమిభాగము. (అంగవంటిది.)

పంగటి. సై. విణ. ఎడముగలది.

పంగటించు. సై. స. క్రి. ఎడముగాఁచాఁచు.

పంగటికాళ్లవాఁడు. ద్వ. వి: చూ, సంజ్ఞువు.

పంగటికాళ్లు. వా. వి. బ: చూ, ముడికాళ్ళు.

పంగనామము. ద్వ. వి. వడుమఎడముగలుగ పంగపలెతీర్చివతిరుమణి: చూ, బొట్టు. 1.

పంగము. సై. వి. దేవబ్రాహ్మణపృత్తులమీఁద దొరతనమువారు తీసెడు చతుర్థాంశమైన కప్పము: చూ, శిస్తు. 1.

పంగలగుంజ. ద్వ. వి. 1: చూ, ఇఱుకుమాను; 2: కోడిపీఁట, నొగచివర. (సం. ప).—అనుకర్షణము-అనుకర్షను.

పంగిడి. దే. వి. (రూ-పంగిడీ-పంగిణీ, పంగెన) ఓదము: చూ, వారి. 6.

పంగిడీ. దే. వి.—సై.—

పంగిడీయెత్తు. జా. మోసపుచెత్తు.

పంగు. దే. వి. 1: చూ, వెఱపు; సై. వి. 2.=భగఁ: చూ, భగము. 12.

పంగువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. ఖని: చూ, రాహువు. 2; విణ. 2: చూ, కలి. 4.

పంగెన. దే. వి: చూ, రూ-పంగిడి.

పంగ్వంధన్యాయము. పా. ఒకఁడుగుడ్డి. మఱియొకఁడుకుంటి. కుంటివానిని గుడ్డివాఁడు మోచికొనిపోవుచుండెను. కుంటివాఁడు మార్గము చెప్పుచుండెను. పరస్పరలాభమునకై పరస్పర సాహాయ్యము.

పంచకము. సం. వి. ఆ. న. 1. యుద్ధభూమి: చూ, భూమి. 1; స. 2. నాలుగుసొకటి: ఇంద్రియము; (తె. ప.)—ఆయిదు-ఐదు, అరపది, ఏను, చేవ్వంచే-చెవంచే-చెవంచి; ఆం. 3. (ఆయిదు అంకములుగలవి) అంగములు, అన్నులు (గార్హపత్యాది), అన్నులు (పూర్వాహ్ణాది), అమృతములు, అలంకారములు, అవయవములు (పరిజ్ఞాది), అవస్థలు,

ఆశ్వధారలు, ఆకాశములు, ఆరామములు,ఆసనములు, ఇందిర్రియములు, ఇందిర్రియవిషయములు, ఉత్తరవాదములు, ఉపచారములు, ఉపవాయువులు, కన్యకలు, కిన్యాచానాంగములు, కిర్మేందిర్రియములు, కల్పవృక్షములు, కాలములు, కావ్యములు, కృతసాక్షులు, కోలములు, కోశములు, క్రియలు, క్షౌరములు, క్షేత్రిములు, ఖండములు, గంగలు, గవ్యములు, గురుమూలములు, గొడుగులు,జ్యోతిర్లింగములు, తంత్రిములు, తన్మాత్రిలు, తాళకళలు, తాళజాతులు, తిక్తకగణము, తృణములు, దినాంగములు, దేవతలు, దారివిడులు, నాటకసంధులు, పంచాక్షరి, పంచసూత్రములు, పర్వతములు, పాకయజ్ఞములు, పిలలు, పుత్రిలు, పరికరణములు, పౌర్ణిములు, బౌద్ధశాస్త్రస్కంధములు,భక్ష్యములు, భూతములు, మన్మథపౌణములు, మహాపాతకములు, మహాయజ్ఞములు, మహావాద్యములు, మాతలు, మార్గములు, ముఖములు (శివునివి), ముద్రిలు, యానములు, రంగులు,లఘుమూలము, లవణములు, లోహములు, వర్ణములు, విలుకాని స్థానములు,విష్ణ్వాయుధములు, శక్తులు, శిఖలు,శిల్పులు,శివాననములు, సంస్కారములు, సమాధులు, సామములు, సూత్రిములు, సోమయజ్ఞములు, వాహిర్యజ్ఞములు, హేత్వాభాసము ఇత్యాది(సందర్భానుసారముగ ఇందుగలశబ్దములకు "పంచ" అనునది మొదట చేర్చి యుచ్చరింపవలెను.)

పంచకరహితము. పా. తిథివారనక్షత్రలగ్నముల సంఖ్యను కలిపి 9 చే భాగింపగా 1-2-4-6-8 సంఖ్యలు మిగులకుండుట.

పంచకర్ణ్యాణము. ఆం: చూ, చిత్రిపర్ణనులు.

పంచకోలములు. ఆం. శొంతి, చవ్యము, మోడి, పిప్పల్లి, చిత్రిమూలము. (5)

పంచక్రియలు. ఆం. ఉక్తి, ఆదానము,గమనము, విసర్గము, ఆనందకము. (5)

పంచక్షేత్రిములు. ఆం. శ్రీశైలము, కాశి,కేదారము, కాళహస్తి, పట్టిసెము. (5)

పంచగవ్యము. ఆం. ఆవుపేడ, ఆవుపంచితము, ఆవుపాలు, ఆవుపెరుగు, ఆవునెయ్యి (5)

పంచగూఢము. సం. వి. ఆ. పుం.తొండేలు: చూ, వృత్తము. 4. (ఇట్లుపంచగుప్తము.)

పంచగౌడులు. ఆం. ఉత్కల, మైథుల, కనోజ, కాన్యకుబ్జ, సాగస్వతులు (5). (చూ, బారిహ్మాణులు.)

పంచచామరము. పా. షోడశాక్షరోద్భవవృత్తము.జ-ర-జ-ర-జ-గ. 10:చూ,వృత్తము.1.

పంచజనుడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, మనుష్యుడు.

పంచజ్ఞానుడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, బుద్ధుడు.

పంచతంత్రిము. పా.(ఇదివిష్ణుశర్మకృతము): చూ, కావ్యనాటకములు.

పంచతన్మాత్రిలు. ఆం. శబ్ద, స్పర్శ, రూప, రస, గంధములు(5)

పంచతిక్తగణము. ఆం. మారేడుపిందెలు, పట్టి వేరు, దనియాలు, శుంఠి, తుంగముస్తెలు (5)

పంచత్వము. సం. వి. ఆ. న. 1: చూ, మరణము; 2. పంచభావము.

పంచదశ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=భదశి. పదునైదు; 2: చూ, వృత్తము. 1.

పంచదశపరికరణములు. ఆం. పరిత్యక్తత్వ, పంచభూత, పంచకోశ, ద్వైత, మహావాక్య వివేకములు; చిత్రి, తృప్తి, కూటస్థ, ధ్యాన, నాటకదీపములు; బ్రిహ్మానందమందు యోగానందము, బ్రిహ్మానందమందు ఆత్మానందము, అద్వైతానందము, విద్యానందము, విషయానందము. (15)

పంచదశి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. అమవస:చూ. సూర్యేందుసంగమము; 2: చూ, పున్నమ.

పంచదైవతములు. అం. బ్రహ్మ, విష్ణువు, మహేశ్వరుడు, రుద్రుడు, సదాశివుడు. (5)

పంచనఖము. సం. వి. అ. పుం పులి: చూ, శార్దూలము. [బిలేశయు.

పంచనఖి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఉడుము: చూ,

పంచపాత్రిను. సం. వి. అ. పుం. 1. పంచపాత్రిముల సమూహము: చూ, పాత్రిము. 6; వా. 2. కోలగానుండులోహపాత్రము (పంచపాత్రిఅనియు): చూ, పాత్రిము. 6.

పంచభద్రిము. సం. వి. అ. పుం. ఐదుచోట్ల మంచినుళ్ళుగలగుఱ్ఱము: చూ, హయము.

పంచమంగళిము. సం. వి. అ. పుం. స్తన శిరకుంభ చూలికా కక్ష్మో మధ్యములయందు మంచి నుళ్లుగలగజము: చూ, హస్తి.

పంచమజభాషలు. అం. కైశికి, తార్పిణ, తానోద్భవ. ఆభీరి, ఘూర్జరి, సైంధవి, చాక్షిణాత్య, ఆంధ్రి, మాంగళి, భావని (10)

పంచమము. సం. వి. అ. పుం. 1. కోయిల, చూ, పికము; అం. 2. రాగవిశేషము: చూ, స్వరము. 2 (నాభి, ఉరసు, హృదయము, కంఠము, శిరస్సు అను అయిదు స్థానములందును బుట్టినది. కోయిలలచే విస్తరింపబడునది. సప్తస్వరములలో నొకటి); విణ. 3: అయిదవది-విదవది; 4. ఇంపైనది: చూ, హృద్యము; పా. 5. (జ్యో):చూ, లగ్నకారకత్వములు (సంతానము,బుద్ధి,మంత్రిము,మనస్సు, ఘనత, వినయము, రహస్యము, క్షేమము, అన్నపరిధానము, పాండిత్యము,ప్రజ్ఞ)

పంచమలక్షిక. అం: చూ, టక్కుజభాషలు.

పంచమసాడవజభాషలు. అం. వేళావళి, శుద్ధమాళి, నట్ట (3) (భాష)

పంచమసాడవజవిభాష. అం: వల్లవిభాష. (1)

పంచమసాడవజాంతరభాషలు. అం. లలిత, కీరణావళి, శకాద్యావళి. (3) (భాష)

పంచమి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పక్షమునందు అయిదవతిథి: చూ, తిథులు; 2. దొరికపది: చూ, నూన. 1; అం. 3: చూ, శుద్ధజాతులు.

పంచమిజవిభాష. అం. కాసలి. (1) (భాష)

పంచమిజవిభాషలు. అం.భర్మాణి,అందోలిక(2)

పంచమీవిభక్తి. అం. (వలన, కంటె, పట్టి): చూ, విభక్తులు.

పంచముఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. మాలఁడు: చూ, మాల(1); 2.అయిదవవాఁడు;3: చూ, సమర్థుఁడు. [స్యము.

పంచముఖము. సం. వి. అ పుం: చూ, పంచా

పంచముఖుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పంచాస్యుఁడు, అయిదుమోముల వేలుపు. చూ, శివుఁడు. (ఈశానము, తత్పురుషము, వామదేవము, సద్యోజాతము, అఘోరము అని 5 ముఖములు) [(చూ, త్రికము.. 7.)

పంచరత్నములు. అం: చూ, సంఖ్యాబద్ధము.

పంచరాశికము. పా. త్రయిరాశికము మాదిరినే 5 రాసులమీఁదలెక్కఁ.

పంచలక్షణము. అం (అయిదులక్షణములుగలది.) పురాణము. (పురాణమాత్రిమునందెల్ల సాధారణముగ సర్గము, ప్రతిసర్గము, వంశము, మన్వంతరము, వంశానుచరితము అని పంచలక్షణములుండును. శ్రీకృష్ణభాగవతమునందు దశలక్షణ లక్షితత్వము చెప్పఁబడియున్నది)

పంచవటుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఊరస్కటుఁడు: చూ, మహోవర్తి.

పంచవీరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పూర్వజైన విశేషము: చూ, బుద్ధుఁడు. 1.

పంచశరుఁడు. సం.వి.అ.పుం: చూ,మన్మథుఁడు. (ఉన్మాదన,తాపన, శోషణ, స్తంభన, సమ్మోహనములను సైదుబాణములుకలవాఁడు.)

పంచశాఖము. సం. వి. అ. పుం: చూ,హస్తము.

పంచసరము. సం. వి. ఆ. పుం =బన్నసరి: చూ, భూషణము. 2. [చూ, కొక్కర. 1

పంచసారము. సం. వి. అ. పుం.=పంచేదార·

పంచస్వరయుక్తరాగము. అం. (జౌడవము): చూ, స్వరము. 2.

పంచాంగము. సం. వి. ఆ. న. 1.(తిథి, వారము, నక్షత్రము, కరణము, యోగములు తెలిపెడి పొత్తము): చూ, అంగము. 9; పుం. 2. తొం చేలు: చూ, వృత్తము. 4; 3. ఒకానొకగు ట్టుసు: చూ, పాయము; 4· చూ, హణిగలు.

పంచాంగములు. అం: చూ, పంచాంగము 1.

పంచాంగపుష్పితము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, పంచభద్రిము. [చూ, వ్యడంబకము.

పంచాంగులము. సం. వి. ఆ. పుం. ఆముదము*:

పంచాక్షరీ మహామంత్రిము. అం. న-మ-శి-వా-య(లేక)న-మ-శి-వ-యా: చూ, మంత్రిము.1.

పంచాణుడు. సం. వి. ఆ. పుం.=పంచోణపు వాడు. శిల్పి: చూ, స్వర్ణకారుడు.

పంచాదళ. ఆం. సంఖ్యాబద్ధమందొకటి: చూ, త్రికము. 7. [స్యము.

పంచావనము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పంచా

పంచాననుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుడు.

పంచామృతములు. అం. 1: చూ, తంత్రిములు; 2: చూ, అమృతము. 9. (పీనిమిళ్రిము)

పంచాయతి. వా. వి· చూ, అయిదుగురికూటమి.

పంచార్చి. సం. వి. స్. స్త్రీ. బుధుడు :చూ, రాహువు. 2. [స్వరము. 2

పంచాలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=పంజేరము: చూ,

పంచావటము. సం. వి. అ. పుం. ఊరస్కటము, బాలురకట్టుబట్ట: చూ, వస్త్రము.

పంచావయవములు. అం. పరిజ్ఞ, హేతువు, ఉదాహరణము, ఉపనయము,నిగమనము.(5)

పంచాస్యము. సం. వి. ఆ. పుం. తెఱనోటిమెక ము: చూ, సింహము.

పంచాస్యుడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, పంచ ముఖుడు.

పంచితము. దే. వి. ఆవుఉచ్చే:చూ,మూత్రిము.

పంచితిలు. దే ఆ. కిరి. రూ-పంచితిల్లు గోవు మూత్రిము విడుచు.

పంచియ. నై. వి. రూ-పంచె. కట్టుకొనుపెద్ద పంచె; కట్టుకొనుచిన్నపంచె; అంగవస్త్రము: చూ, వస్త్రము.

పంచివేత. దే. వి. 1. ఒకొక్కనిపై నియమించినచేంగా;వా 2.పంచిపెట్టుట [ధుడు

పంచేషువు. సం. వి. ఊ. పుం: చూ, మన్మ

పంచోత్తరవాదిము. అం. సామాన్యనిరుక్తి, సవ్యభిచారము, సత్ప్రతిపక్షము, అసిద్ధము, బాధ (5)

పంచే. నై. వి.=పార్శ్వ-పార్శ్వతః. రూ-పంచే పాక-పంచేపాళి-పంచోది) ఇంటిపర్శిక్క పరిదేశము, ఇంటిసర్శిక్క పంచి కట్టినకట్ట డము (ఆనియు). ఊ. వారి. 4, ఆ. 270: చూ, సదనము. 1; 2. దగ్గఱ. చూ, సమీపము. 1; వా. 3: చూ, రూ-పంచియ; విణ. 4. అధికము: చూ, పొచ్చే. 1.

పంచేకము. దే. వి. 1. గుట్టముయొక్క పశ్చాత్పరిదేశము. సా 1, ఆ 31·చూ, పాయము; నై. వి. 2: అయిదుతూములు, ఏఁదును, ఏనుము. (20 కుంచములు)

పంచేకరపాటులు. ద్వ. వి. బ. అత్యధిక దుఃఖములు. కాశి. 4, ఆ. 18: చూ, శోకము.

పంచగౌడులు. అం. "సారస్వతాఃకన్యకుబ్జా గౌడాఃఉత్కలామైథిలాఃగౌడాఃపంచవిధాఃపోక్తావింధ్యానుత్తరవాసినఃం.": సారస్వతులు, కన్యాకుబ్జులు, గౌడులు, ఉత్కళులు, మైథిలులు: చూ, బ్రాహ్మణులు.

పంచేదార. నై. వి.=పంచసారఃచూ, కర్కర. 1. [ధుడు.

పంచేదారతింపి తేజికాతు. ద్వ. వి: చూ, మన్మ

పంచద్రావిడులు. ఆం. "మహారాష్ట్రాంధ్రద్రవిడాః కర్ణాటాశ్చైవఘూర్జరాః। ద్రావిడాః పంచధాపోక్తా విన్ధ్యదక్షిణవాసినః" మహారాష్ట్రులు, ఆంధ్రులు, ద్రావిడులు, కర్ణాటకులు, ఘూర్జరులు: చూ, బ్రాహ్మణులు.

పంచేపాళ. ద్వ. వి: చూ, పంచే. 1.

పంచేపాళి. ద్వ. వి.—పై—

పంచేబంగాళీము. వై. విణ. దూరము. కాశీ. 1, ఆ. 122: చూ, విప్రకృష్టము.

పంచేపట్టె. వై. వి. అయిదుపట్టెలు. (రుక్మాంగదచరిత్ర. 1, ఆ)

పంచేవన్నియ. వై. వి.=పంచవర్ణ: రూ-పంచేవన్నె: చూ, వర్ణము. 6.

పంచేవన్నెబిరుసులు: వా. వి. బ: చూ, బాణసంచే.

పంచోణంపువాడు. వై. వి.=: చూ, పంచాణుడు. (రూ-సంచోణముపాడు-పంచోణపువాడు-పంచోణంబువాడు) (ద్వయమని కొందఱు.)

పంచోణము. వై. వి.=పంచానన: చూ, శిల్ప [ము. 1.

పంచోది. ద్వ. వి: చూ, పంచే. 1. [ఘారతి.

పంచోరతి. వై. వి.=పంచరాత్రిక: చూ, ఆళ

పంచోరము. వై. వి. 1. అతిశయము: చూ, హెచ్చు. 2; 2: చూ, వ్యాపనము.

పంచోరించు. వై. ఆ. క్రి. 1: చూ, వ్యాపించు. పాండు. 3, ఆ. 179; 2. అతిశయించు. కాశీ. 6, ఆ. 125: చూ, సందడించు.

పంచు జే. స. క్రి. రూ-పనుచు. 1. ఆజ్ఞాపించు. భార. ఆది. 1, ఆ. 30: చూ, సెలవిచ్చు; 2. ఘుచ్చు: చూ, సెలవిచ్చు; 3: చూ, భాగించు; 4: చూ, పంపు. 11.

పంచె. వై. వి: చూ, రూ-పంచియ.

పంజరము. సం. వి. ఆ. న. 1.=పంజెరము: చూ, సదనము. 1; 2. గవుసెన: చూ, ఎస్త్రము; పుం. 3: చూ, శరీరము; 4. శరీరముయొక్క యెముకలగూడు: చూ, శల్యము. 1.

పంజి. దే. వి: చూ, పంగము.

పంజిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, పింజనము: వా. 2: చూ, పిరిజిక. [చూ, హంజిక.

పంజియ. వై. వి.=భార్ది. రూ-పంజె.బారంగి*:

పంజీకరుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. కరణము:చూ, సంపర్తి.

పంజె. వై. వి. 1: చూ, రూ-పంజియ.*; 2.దారిద్ర్యము:చూ,సీదరము.1;3.దరిద్రుఁడు: చూ, శాతుఁడు. 1.

పంజెతనము. వై. వి: చూ, పంజె. 2.

పంజే. వై. వి: చూ, అవిక. రామా. 4, ఆ. 168.

పంజేన. దే. వి. నిగరమైనది. (ఆపర్)

పంజేరము. వై. వి.=:చూ, పంజరము. 1.ఆచ్ఛ. అ, కాం. 90. [చూ, స్వరము. 2.

పంజేళ్ళము. వై. వి.=పంచాలి. కాశీ.6, ఆ. 265:

పంజోయి. దే. వి. అగ్గిబూడి. హంస. 3, ఆ.28: చూ, స్నేహశీలము.

పంజో. దే వి. 1. దివటీ: చూ, స్నేహశీలము; 2:చూ,పంజోయి; 3.విడవలిలోనగువానికట్ట. రామా. 5, ఆ. 41: చూ, విడవలి; 4. విడవలిలోనగువాని గంట: చూ, విడవలి.

పంజోలకమ్ములు. దే. వి. బ. రత్నములుచెక్కినకమ్ములు ఉ, రా. 3, ఆ. 81: చూ, భూషణము. 2.

పంట. దే. వి. 1. పండుట;2. కృషి: చూ,వ్యవసాయము; 3: చూ, ఫలము. 1;4. పరిపైరు: చూ, సస్యము. 1. [పంటగొడ్డి.: చూ, రెడ్డి.

పంటకాఁపు. దే. వి. 1: చూ, వ్యవసాయి; 2.

పంటపాలము. వా. వి. 1. పండినసేల: చూ, భూమి. 1;2. పండెడుసేల: చూ, భూమి. 1

పంటరెడ్డి. దే. వి: చూ, పంటకాఁపు. 2.

పంటపలఁతి. దే. వి. సేల: చూ, భూమి. 1. పా. 1, ఆ. 24. (ఇట్లు పంటచెలి, పంటపాలఁతి.)

పంటపలఁతితోడికోడలు. సే. వి: చూ, లక్ష్మీ. ఆం. పదా. నుర. 14.

పంటసాల. ద్వ. వి. (ధాన్యాదులుపోసెడుగాఁదె, పాఁతఱఱ, పురి, కొట్టు, పాణక, బోరెము లోనగు వానిస్థానము; మఱియుఁ ధనాదికము దాఁచుకొనెడు బొక్కసములోనగువాని స్థానము): తద్వి.--గాదెకు.—కణఁజేము, గరిసె-గఱిసె, గవిసె, గాజె-గాదె, గుమ్మి. (సం. ప.)—కంతువు, కుశూలము-కుసూలము, కృదరము, కోష్ఠము, వీర్యాగారము; పాఁతఱఱకు.—కణఁజము, దూబ, పాఁతఱఱ. (సం. ప).—గుప్తి; పురికి.—కూటు, పురి; పాణకకు.—కుమి-కుమ్మి, కూటము, కొట్టె, గుమి, పాడక-పాణక, బొట్ట; (సం. ప).—ఆవలలము; బోరెమునకు.—బోరెము; వడ్లు ఉప్పులోనగు రాసులుండెడుచోటునకు.—కొటారము-కొటారు-కొట్టరువు, గొదాము, పంటసాల; బొక్కసమునకు.—ఉగ్గాణిము, ఖజానా, పంటసాల, బండరము-బండారము-బండారు-బండరువు, బొక్కసము, ములుగు (సం. ప).—కోశము-కోషము, గంజము, భాండారము, భాండాగారము; సామగ్రిల కొట్టునకు.—ఉగ్రాణము, కొట్టడి, కొట్టము-కొట్టాము-కొట్టు-కొఠారు, గిడ్డంగి. (సం. ప).—కోశము-కోషము-కోష్ఠము, కోష్ఠాగారము. (మిగతవిశేషాదులకు చూ, "సదనము. 1.")

పంటి. దే. వి: చూ, రూ—ఱనఁటి.

పంటించు. దే. అ. క్రి. 1. పోగుచేయు. భాగ. 10, స్కం. పూ. 124: చూ, వివరించు; 2: చూ, సంధ్రిమించు. [అర్బుదము.

పంటితెవులు. వా. వి: పుప్పి-పుర్రిప్పి. (సం. ప).-

పంటియ. దే. వి. రూ-పంటె-పరఁటె-పంటెకోల. పంటెకట్ట. సాలెవాఁడు నూలుచుట్టెడుసాధనము: చూ, మగ్గము. 1.

పంటె. దే. వి.—పై.—

పంటెకట్ట. దే. వి.—పై.—

పంటెకోల. దే. వి.—పై.—

పంట్రి. దే. వి. చిల్లులుగల అలుఁగులు మూఁడు నాలుగుగలకట్ట: పంట్రికోల, బల్లగోల.

పంట్రికోల. దే. వి.—పై.—స్వా. 4, ఆ. 54.

పంట్రించు. దే. స. క్రి. పంట్రితోఁబాడుచు.

పండ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. యథార్థమెఱిఁగిన బుద్ధి: చూ, బుద్ధి.

పండగ. వా. వి: చూ, రూ-పండుగ.

పండాకు. వా. వి. రూ-పండుటాకు: చూ, సారుగాకు.

పండాబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, ఉత్కళులు. (ఉత్కళదేశ దేవాలయములలో పూజారులుగనుందురు. సామవేదులు, శుక్లయజుర్వేదులుగూడనున్నారు.): చూ, బ్రాహ్మణులు.

పండాలు. దే. వి. బ. (ఉండావారు) జగన్నాథ పాంథవాసులు.

పండించు వా. స. క్రి. 1: చూ, పంచించు; 2. పండఁబాటిన కాయలు కావుపేయు; 3. శవమునుకాల్చు; 4. బిటలో గెలపును పొందించు [దలఁచుకొనువాఁడు.

పండితంమన్యుఁడు. పా. తనను పండితునిగాఁ

పండితపుత్రుఁడు. పా. పండితునికొడుకు. (శుంఠయని వాడుక.)

పండితబ్రాహ్మణులు. అం. 1: చూ, నేపాళదేశపు బ్రాహ్మణులు; 2: చూ, కపూరియె బ్రాహ్మణులు.

పండితరాయళితకము. అం. (దీనినిపండితరాయఁడువ్రాసెను): చూ, కావ్యనాటకములు.

పండితుఁడు. సం. వి. అ పుం.=పంతులు. 1: చూ, విద్వాంసుఁడు; 2. వ్యాపారి

పండు. దే. వి. 1: చెట్టు, ఫలము. 1; విణ. 2 పండినది; వా. 3. జయము; 4 గెలుపు; అ కిరి. 5· చూ, ఫలించు; 6. చూ, శయనించు. పంచ. వేం 1, ఆ. 218 [డుఁడు.

పండుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=పేడి: చూ, షం

పండుకొను. దే. అ కిరి: చూ, శయనించు

పండుగ. దే. వి. (రూ-పండగ-పండుగు-పండుప-పండువు) 1: చూ, సంతోషము; 2: చూ, సంబరము; 3. సంక్రాంతిలోనగు పండుగ: చూ, సంబరము.

పండుగలు. అం. సంవత్సరాదిపాడ్యమి, భానువిదియ, అక్షతృతీయ, నాగులచవితి, ఋషిపంచమి, సుబ్రహ్మణ్యషష్ఠి, గిధసప్తమి, కృష్ణాష్టమి, శ్రీరామనవమి, విజయదశమి, భీష్మైకాదశి, శ్రీరాధ్వాదశి, ధనత్రయోదశి, అనంతపద్మనాభచతుర్దశి, వ్యాసపౌర్ణమి, దీపావళి అమావాస్య, సంక్రాంతి ఇత్యాది

పండుగు. దే. వి: చూ, రూ-పండుగ. (ము.)

పండుచేప. దే. వి. ఝుషము: చూ, మత్స్య

పండుటాకు. వా. వి: చూ, రూ-సండాకు.

పండురతీబుదంట. ద్వ. వి.చిలుక: చూ, శుకము. వేం. ఆం. 99.

పండువ. దే. వి: చూ, రూ-పండుగ.

పండువంటికాఁపురము. జా. సమస్తసంపదలతో నిండియున్న కాఁపురము.

పండువు. దే. వి: చూ, రూ-పండుగ.

పండువెన్నెల. ద్వ. వి. పూర్ణచంద్రిక: చూ, వెన్నెల. [పుంజే: చూ, పుంజే.

పండెఱ్ఱది. ద్వ. వి. ఒకరకము పందెపుకోడి

పండేరము. సై. వి.=భృత్యుఁ: చూ, భృత్యము. సా. 1, ఆ. 23.

పండ్రెండు. ద్వ. సం. (పది + రెండు): చూ, ముచ్చెక్కము. [లము.

పండ్లపాచి. వా. వి. దంతమలము: చూ, శమ

పండ్లమాఁకు. దే. వి. రూ-పండ్లనూని.ను. 1. చేలయందుగల పైరులోని గాదముపోవునట్లు దున్నెడుసాధనము; 2 అవధ్య, ఫలెగఁగిహి.

పండ్లమానిను. వా. వి —పై.—

పండ్లుకొఱుకుట. జా. అధికముగకోపపడుట. "పాపితుంబురుడాయంచేఁ బండ్లుకొఱుకుకొంచే." (కళాపూర్ణోదయము.)

పంతకాఁడు. ద్వ. విణ. (పంతము + కాఁడు) 1. పోటీచేయువాఁడు: పోటిగాఁడు, 2. ప్రతిజ్ఞకలవాఁడు; 3. పౌరుషముగలవాఁడు.

పంతగించు. సై. అ. కిరి. 1.చూ, పోటీచేయు; 2. పరితిజ్ఞచేయు: పట్టు, పట్టుపట్టు; 3:చూ, కాలవిఁచ్చు.

పంతము. సై. వి. 1.=స్పర్ధా. రూ-పంతు. ఉ, హరి. 5, ఆ. 178: చూ, స్పర్ధ. 4; 2. పౌరుషము. ఉ, హరి. 3, ఆ. 47: చూ, శక్తి. 1; 3. రీతి: చూ, విధము 1; 4. పోటి. కళా. 1, ఆ. 146: చూ, స్పర్ధ. 1.

పంతు. సై. వి. 1.=స్పర్ధా: చూ, రూ-పంతము. 1; దే. వి. 2. మేలిమి: చూ, పొందు. 1; విణ. 3. మేలు:చూ, శుభము. 1. [స్త్రీ.

పంతులమ్మ. వా. వి. ఉపాధ్యాయిని: చూ,

పంతులు. సై. వి. బ.=పండిత.(దేశ్యమని శ.ర) 1: అయగారు- ఆయవారు- అయ్యగారు- అయ్యవారు, ఒజ్జ-ఓజ, చేదువులయ్య, రాకురు. (సం. ప.)—ఇజ్య, ఉపాధ్యాయుఁడు, కలాదుఁడు, గురువు, తీర్థము, తీర్థుఁడు, దేశికుఁడు,దోగ్ధుఁడు;తద్వి.—నాట్యోపాధ్యాయుఁడు.—నట్టువొజ్జ; (మిగతవానికి చూ, "నుగాచార్యుఁడు."); 2. బ్రాహ్మణులలోగొప్ప యుద్యోగస్థులకును, లౌక్యులకును, నిరోగులులోనగువారికినిపూజ్యవాచకము. (దేశ్యమని శ. ర.)

పంథ. సం. వి.న.పుం. తోర్పవ:చూ, మార్గము. 1.

పంద. వై. విణ. 1. పిఱికి. భార. ఆర. 6, ఆ. 245: చూ, వెఱపరి; 2: చూ, షండుఁడు.

పంది. దే. వి: చూ, సూకరము. (దీనిభేదము లు.—ఊగబంది, ఆడవిపంది, ముండ్లపంది.)

పందికొక్కు. దే. వి. రూ-కొక్కు: చూ,మూషికము.

పందికొమ్ము. వా. వి. పందికోఅ.చూ, పల్లు. 1.

పందికోఅ. వా. పి.—పై—

పందిగడ్డ. ద్వ. వి: చూ, శృంగాటకము*.

పందిగోరు ద్వ. వి. వేఁటకానిసాధనము: చూ, బాణము. 1.

పందితోఁక. వా. వి. బుఱుఛ్ఛిము:చూ,వాలము.1.

పందిపీఁట. ద్వ. వి. గాఁడిమొదలగు ఎక్కుడుబండ్ల చివరను పందిమూతివలె మార్చినుంగువానితోఁజేసి యమర్చిన పరికరము: పందిముక్కు, పందిమూతి, ముట్టియ-ముట్టె.

పందిపోటు. దే. వి. పందినిపొడిచెడియీఁటె. రూ-పందీఁటె: చూ, బాణము. 1.

పందిముక్కు. దే. వి: చూ, పందిపీఁట.

పందిమూతి. దే. వి. —పై—

పందియము. వై. వి =ఘణిత:చూ,రూ-పందెము.

పందిరి. దే. వి రూ-పందిలి. కాయమానము: చూ, సదనము. 1.

పందిలి. దే. వి—పై—

పందిపెంట. వా. వి.ఇది గుఱ్ఱపుపెంటవలె వేఁడిచేయును. నీరుపెట్టఁబడు కూరమొక్కలు, ఉల్లి, వెఱకు, తమలపాకులు మొదలగుసస్యముల కిదిమంచిది. ఈపెంటవలన తయారైన ఫలాదులను బాగుగతోమి కడిగిపండనిచో పీనినంటియుండు సూక్ష్మజీవులు కీడుచేయును. ఇందున్నుష్ణత్వంచాల్లజనిదముకలదు

పందీఁటె. దే. వి: చూ, రూ-పందిపోటు. [ము.

పందుము. వై. వి. పదితూములు:చూ,రూ-పదు

పందెకాఁడు. ద్వ. వి. రూ-పందెపుకాఁడు. వికృ. 7, ఆ. 124: చూ, వీరకుఁడు. 2.

పందెపుకాఁడు. ద్వ. వి: చూ,రూ-పందెకాఁడు. ఆం, పదా. నర. 53.

పందెపుకోడి. వా. వి: చూ, రూ-పుంజో.

పందెనమందుము. వా. వి. పదునెనిమిది తూములు

పందెమిడు. వా. స. క్రి: ఒడ్డు, కాయు.

పందెము వై. వి.=ఘణిత. రూ-పందియము. 1. ఒడ్డనము, జూజేములోనగు వానియందు ఓడెడువాఁడు గెలిచెడి వానికిచ్చేనట్లు పంతమాడిపెట్టెడు ధనాదికము: చూ, వ్యవహారము. 4; 2. దాయము, జూజేము: చూ, వ్యవహారము. 4. [చూ, పంపిణి. 1.

పందేరము. దే. వి. ధనాదికముపంచిపెట్టుట:

పందొమ్మందుము. ద్వ వి. పందొమ్మిదితూములు.

పందొమ్మిగి. ద్వ. స: ఏకోనవింశతి.

పందొమ్మిదవవాఁడు. ద్వ. వి: ఏకోనవింశుఁడు.

పందార్యెత్తు. అం. ఒకానొకరాగము: చూ, స్వరము. 2. (చూ, గానకళాస్త్రీపండితుఁడు)

పంపకము. దే. వి. 1. పంచేటు: చూ, భాగము. 1; 2. పంపుట: చూ, ప్రేషణము.

పంపర. సం. వి. ఆ స్త్రీ: పంపరపనస *.

పంపరపనస. మి. వి.—పై.—; తద్వృ.— పుల్ల పంపరపనసకు.—పుల్లపంపరపనస. (సం. ప).—ఆ (ఆ) మ్లపంపర, శుంతీభోజము.

పంపించు. దే. స. క్రి: చూ, పంచు. 1-2-11.

పంపిణి. దే. వి. 1:చూ,పందేరము; 2.కట్టువడి.

పంపు. దే. వి. 1: చూ, వ్యభిచారము. ఆం, పదా. నర. 99; 2. ఆజ్ఞ. వై. 7, ఆ. 96: చూ, సెలవు; 3. ఆజ్ఞాపింపఁబడినపని. నిర్వ 8, ఆ. 82; 4: చూ, రూ-పంపకము. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 9; 5. దాస్యము. ఆం, పదా. నర. 67: చూ, సేవ; 6. పరిమళ్ళ పరుస. వసు. 1, ఆ. 99: చూ, భూమి. 1; వై. వి. 7. మారణకర్మము: చూ, హింస.1;

8. పీసెలో 8వ వంతు (15 తులములు.); 9. ఆభిచారవాపకము; స. కి. 10: చూ, సెలవిచ్చు. నిర్వ. 5, ఆ. 102; 11. ఆరుగఁ జేయు: ఆంపు-అనుచు-అన్చు-అనుపు, పంచు-పంపించు-పనుచు-పన్చు, పుచ్చు; వా. వి. 12. గాలిలోనగువాని సెక్కించుగొట్టము.

పంపుట. వా. వి: చూ, పోషణము.

పంపువడు. ద్వ. ఆ. కి. ఆజ్ఞాపింపఁబడు. భై. 4, ఆ. 122: చూ, సెలవిచ్చు. [సెలవిచ్చు.

పంపుసెట్టు. దే. స. కి. ఆజ్ఞాపించు: చూ,

పంబ. సై. వి.=పణవము. చర్మవాద్యవిశేషము, "పంబవాదము.": చూ, వీణె. [వాఁడు.

పంబలవాఁడు. వా. వి. బ. పంబవాయించెడు

పంబిన.వా.అవ్య.భృశార్థకము:చూ, భృశము. 3.

పంబు. దే. వి. 1. ఎద్దుమీఁదవేసెడు సెద్దసిద్దె: చూ, సిద్దె;2.జయము: ఆం, పడా. నగ. 116: చూ,విజయము 1;అ. కి.3 చూ,సందడించు

పంబుదాళ్లు. దే. వి. బ. దేనినేని ఈడ్చికట్టెడి తాళ్ళు: చూ, నూత్రము. 1. (పంబుతాళ్ళు అనియు)

పకపక. దే. వి. రూ-పకాపక. నవ్వుటయందిగు ధ్వన్యనుకరణము.ఉ, హరి. 2, ఆ.148:చూ, హూహూ.

పకాపక. దే. వి.—పై—

పకాలి. దే. వి: చూ, రూ-పక్కాలి.

పకాలు. వా. వి: చూ, పకపక.

పకీరు. వా. వి. 1 మహమ్మదీయుల భైరాగి; 2.మహమ్మదీయునిచిహ్నము;3.ఓచ్చేగాఁడు.

పకీలు. దే. వి. ఏయుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

పకోడి. వా. వి. రూ-పగోడా:చూ, భక్ష్యము.

పక్క. సై. వి.=పక్ష. రూ-పర్శిక్క. 1: చూ, పార్శ్వము. 2; 2: చూ, ప్రక్క. 2; 3:చూ, సహాయము; 4: చూ, పక్షము. 1; దే. వి. 5: చూ, శయ్య

పక్కణము. సం. వి. అ. పుం. భోయభల్లె:చూ, దేశము.

పక్కణి. సై. వి.=భరణి. డబ్బి.రూ-పక్కిణి. (దేశ్యమనిశ. ర): చూ, పాత్రిము. 6.

పక్కము. సై. వి.=పక్షము. 1: చూ, పక్క. 4; 2: చూ, స్నేహితుఁడు; 3:చూ, పక్క. 3; విణ. 4. తోడు: చూ, పక్క. 5.

పక్కా. వా. విణ. పక్వమైన, సిద్ధమైన, నిండు."పక్కారంగు"" పక్కావ్యవహారము."

పక్కాలి. దే. వి. రూ-పకాలి: చూ,తగడము.

పక్కి. సై. వి. 1.=పక్షి. పులుఁగు చూ, పక్షి; 2.=స్పృక్కా. స్పృక్కాయను గ్రింధ్యము. రూ-పక్కియ-పక్కె: చూ, రాజార్హము; వా. 3. రీతి: చూ, విధము. 1. [విష్ణువు. 1.

పక్కిగాల్వేలుపు. ద్వ. వి.గరుడధ్వజుఁడు:చూ,

పక్కిణి. సై. వి.=: చూ, రూ-పక్కిణి.

పక్కిపాప. వా. వి. పక్షిపిల్ల: చూ, పక్షి.

పక్కియ. దే. వి.రూ-పక్కె. 1.(రూ-పక్కె-పర్శిక్క-పర్శిక్కి-పర్శిక్కె-)బరిపెంక*: చూ, శాఖోట; సై. వి. 2.=పక్షుఁ. భార. ఆర.1, ఆ. 303: చూ, పార్శ్వము. 2; 3. పక్షము. ఆం. భా. ద్వి. 138: చూ, పర్శిక్క. 2; 4. ఒకానొకచేప: చూ, మత్స్యము. 1.

పక్కిరాయఁడు. సై. వి:చూ, హరివాహనుఁడు.

పక్కు. దే. వి. 1: చూ, పెద్దయుఁడు; 2. ఎండిన మెతుకు: చూ, పాదము. (1); 3. ఎండినవట్టు; 4. నవ్వుటలోనగు వానియందగు ధ్వన్యనుకరణము. స్వా. 4, ఆ. 103: చూ, హూహూ (ఆమేడితమందుపక్కుపక్కు)

పక్కున. దే.ద్వి. కి. విణ. తటాలున. స్వా. 3, ఆ. 69: చూ, వేగము. 3.

పక్కె. చూ, రూ-పక్కియ.(చేపలలోనిభేదములు.—చందమామపక్కె, బుడ్డపక్కె, మొదలగునవి)

పక్కార. వై. వి.=పరిఖరః. 1. గుఱ్ఱంపులోనగు వాని అంగీ, కంబళము. పా. 4, ఆ. 76; భార. ఆర. 1, ఆ. 378; భార. దోగి. 1, ఆ. 353; భార. విరా. 3, ఆ. 131; భో. 3, ఆ. 238: చూ, పరిఖరము; 2. కవచము: చూ, వారవారణము.

పక్కాలు. ద్వ. వి. ఆంతఃపురకావలికత్తె. రామా. 6, ఆ. 171: చూ, స్త్రీ.

పక్షిమము. సం. విణ. 1. పండినది: చూ, శార్ఙ. 2; 2. పండఁబడినది:చూ,శార్ఙ.2.

పక్వమగు. మి. ఆ. క్రి: చూ, ఫలించు.

పక్వము. సం. విణ. 1. పరిపాకముఁబొందినది. (నశింపనాయిత్తమైనది); 2. చేటుమూఁడినది: చూ, పరిణతము. 1. [సదనము. 1.

పక్షకము. సం. వి. ఆ. పుం. డిడ్డివాకిలి: చూ,

పక్షగ్రహణము. ఆం: చూ, సూర్యగ్రహణము.

పక్షచరము. సం. వి. ఆ. పుం. తనకడుపుపుట్టి పాసియొంటిఁజరించెడి యేనుఁగు: చూ, హస్తి. [చూ, హిమాంశువు.

పక్షచరుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. చందుర్ఁడు:

పక్షజన్ముఁడు. సం. వి. న్. పుం.—పై —

పక్షతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. పాడ్యమి: చూ, హరివాసరము; 2: చూ, ఱెక్కమొదలు.

పక్షపరిమాణపరిణాస. ఆం:చూ,పరిమేయములు.

పక్షపాతము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. ఒకపక్షక్కొఁగుట; వా. 2. పక్షపాతబుద్ధితోవర్తించేట. (ఒకపక్షము పనిచేయుట): చూ, పలపక్షము. [వాఁడు.

పక్షపాతి. సం. వి. న్. పుం. పక్షపాతముకల

పక్షభాగము. సం. వి. ఆ. పుం. ఏనుఁగుయొక్కపార్శ్వభాగము: చూ, హస్తి.

పక్షము. సం. వి. ఆ. పుం. 1.=పక్ష-పక్షము, పెలయందు పదునైదుదినములు. (ఇది ద్వివిధము.—శుక్ల (శుద్ధ) పక్షము; కృష్ణ(బహుళ) పక్షము) శుక్ల పక్షమునకు.—ధవళపక్షము, శుక్లము,సితపక్షము.(తె.ప.)-తెలిపక్కము, తొలుపక్కము; బహుళపక్షమునకు.—ఆసితపక్షము, కృష్ణపక్షము,కృష్ణము, బహులపక్షము. (తె. ప).—కతిపక్కము, మలుపక్కము; పక్షమునకు.— (తె. ప).—పక్క-పక్కము, (మిగతవానికి"చూ, శుక్లము. 3"); 2: చూ, ఱెక్క. 1; 3.=పక్క-పక్క. వైపు: చూ, పార్శ్వము. 2, 4. పక్కయిల్లు: చూ, సదనము. 1; 5:చూ, విరోధము; 6. బలము: చూ,శక్తి.1; 7. రాజెక్కిడి యేనుఁగు: చూ, హస్తి; 8.పొయ్యినోరు: చూ, పొయ్యి; 9: చూ, స్నేహితుఁడు; 10: చూ, సహాయుఁడు. 1, 11. తర్కవిషయసాధ్యము; 12 ఏటము: చూ, పక్క. 2; 13. కేళతత్పర్యాయములకు పరమైనచో సమూహము. "కేళపక్షము" మొ: చూ, సమూహము.

పక్షములు ఆం. 1: చూ, పక్షము. 1; 2 కుడి ఱెక్క, ఎడమ ఱెక్క; 3. వాదిపక్షము, ప్రతివాదిపక్షము; 4. పాండవులపక్షము, కౌరవులపక్షము. ఇత్యాదులూహ్యంబులు, 5. వ్యూహాంగములు.

పక్షవంచితము. ఆం:చూ, సంయుతహస్తములు.

పక్షవాతము. సం. వి. ఆ. పుం. శరీరముయొక్కపక్కకు నొఱుగఁజేసెడి రోగము: చూ, రోగము. 1.

పక్షాంతము. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, పున్నమ; 2. అమావస: చూ, నూర్యేందుసంగమము.

పక్షాంతరము. వా. సం. అవ్య. 1. ఆలోచింపఁగా ఒకపద్ధతిని; 2. మఱొకప్పుడు.

పక్షి. సం. వి. న్. పుం.=పక్కిం. (ఱెక్కలుగలిగినది) 1. చిలుక మొదలైనది: అండజము, అగ్రోకసము, అశేకజము, అభ్రంగము,

ఉకము, ఉత్పతము, కటాకువు, కాహళి ము, కీకశాస్యము-కీకసాస్యము, కీళము, కు త్తుము, కుటరువు, కులాయస్థము, కాంతు వు, ఖగము, ఖచరము, ఖజాకము, ఖేటము, ఖేలి, గరుత్మంతము, గాంధారరాజము, చం చుభృత్తు, తపము-తపస్సు, తరుశాయి, తుండి, దివౌకసము, ద్విజన్మము, ద్విజము, ద్విజాతి, నగౌకసము, నధిస్సంగమము, నా డీచరణము, నీడోద్భవము, పతంగము-పత గము, పతత్తు-పత త్రి-పతి, పత్రిరథము, పిత్సంగము, బంధురము- బంధూరము, వారంకము, వాజి, విహంగసము-విహంగ ము- విహగము, వికిరము, విష్కిరము, వివాయము-వివాయసము, వ్యోమచారి, శ కుంతము, శకుంతి, శకునము, శకుని. (తె. ప).—ఇరుఁలుట్టువు, గువ్వ, గూఁడుకానుపు,గుడ్డుకానుపు,పక్కి,పిట్ట,పులుఁగు, పులువు;తద్విశేషములు:—పర్యాయపదములఁ దెపెడివి.—కాఁజో, హరివాహనుఁడు (గరుత్మంతుఁడు),సకినంపుఁబులుఁగు (నుడ్లగూబ), డేగ (శ్యేనము), జీనువాయి,జీలుఁగు,తీతువు, తైలపాయిక,దాత్యూహము,పాలపిట్ట,పావురము, సాఁకుడుపులుఁగు(పికము), పిగిలిపిట్ట,పిచ్చుక,పిన్నగద్ద, పెన్నడపులుఁగు, బకము, బటువుగువ్వ,బెళగువ్వ,భారిటము,భృంగరాజము, మల్లెజేగురు, మహాపక్షము,రాబందు,లకుముకి, లావుక,వర్తిక,వానకోయిల,వాయసము,విటాళిక, వెన్నెలపులుఁగు(చకోరము), వేసడము, వ్యాఘ్రీటము, వ్యోమనాసిక, శకునము, శతపత్రిము, శారిక, శుకము, సారసము, హరితము; (మతీయు) పలురకముల పక్షులు.—అంగదీర్ఘపంతము, అట్టయోధి-అట్టయోధి, అవచకర్మము, కంచాగ్ని, కచాటరము, కతిసోలము, కరకము, కరటువు, కవి, కాష్ఠకుట్టము, కురాకువు, కుథరము, కోంకణము, క్షుద్రచూడము, గండభేరుండము, గలేగండము, గిరివర్తికము, గుందర్వి ము, గూధలక్తము, చికురము, ప్లవము ఇత్యా ని. (మతీయు) పలురకముల పక్షుల తెనుఁగుపేళ్లు.—అంబటిదోరిగాఁడు, అణుజో, అలజడిదరి, ఆసకప్పెరగాఁడు, ఉల్లంకి-ఉల్లఁగి, ఉల్లాము, ఎఱ్ఱెగ, కల్లేడు, కళింగు-కళ్కు-, కాటిగాఁడు, కుటాక, కురుజో, కేర్జము, గడ్డిపిట్ట, గావ, గుండుములుపుగాఁడు, గుడుగురావిలము, గున్నంగి, గొంగడికాఁడు, గొబడి, గోగడి, గ్రుడ్డుకానుపు, చేల్లపిట్ట, చోకిబాన, చీతలన, జిట్ట, జీనువా-జీనువాయి, జొమ్మ, తప్పుడుగాఁడు, గోరువా, నల్లచ్చిగాఁడు, నేలనమలి, సగడంపు జిట్ట-సగడపుజిట్ట, పరబ, పతీక, పతీగపిట్ట, పాసుకాఁడు, పాములనారిగాఁడు, పాలకాకి, పానళము, పురిడిపిట్ట, పూరెడు-పూరేడు, పెడిసె, పొట్టిపిట్ట, పొడిపిట్ట, పొన్నంగి, పోతుకాఁడు, పోషిట్ట, పోలుగ-పోలువ, బంగరుపిచ్చిక, బట్టమేక, బెలంచి, బెళగువ్వ, బెళవ, బొఱ్ఱజిట్ట, మాస, ముల్లంగిపిట్ట, మూఁగ, రివ్వ, లాటి, లావిల, లొట్టకజిట్ట, లొట్టకన్నుజిట్ట, వంగపండు, వరిక, వాజసు, వామన, వామనపాతుకాఁడు, వెదురుకంపజిట్ట, వెదురుపిచ్చిక, వెన్నడాయి, వెన్నముద్దికోడి; (మతీయు) కేర్జమునకు.—గేరంజనము-గేరజము. (తె. ప).-కెర్జము-కేరజేము-కేర్జము; గండభేరుండమునకు.—గండభేరుండము-భేరుండము. (తె. ప).—ఇరుఁదలపులుఁగు, ఇరువాయిపక్కి,—ఏనుఁగు లతిండి, రుగమొగములపులుఁగు; చదుందల పక్కి కి.—డాబ-దాబ, పడుదల-పడుదల; నారాయణపక్షికి.—నారాయణపక్షి. (తె. ప).—నారణపక్కి; ఈఁకలురాల్చినపక్షికి.—(తె. ప).—ఆణుజు, కురుజు, గూఁటికి

సువ్వ; సువ్వలసుంపునకు — (తె. వ).— సువ్వకరి; పక్షిజాతికి. —కక్షిక - కక్షిక; పక్షిపిల్లకు.— ఆవటము, చమసము. (తె వ).—పక్కిపావ; ఱెక్కలుపచ్చి వయస్సుపచ్చిన పక్షిపిల్లకు.—(తె.వ) — ఏసు బోద; ఆఁడుపక్షికి.—(తె. వ) —పక్కిణి ఱెండలగువి. (మిగత విశేషాదులకు "శకుంతి" చూడుము); ఆం. 2· చూ, గతులు.

పక్షిణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. రెండుపగళ్లనడుమునున్న రాత్రి: చూ, రాత్రి; 2: చూ, రాత్రి; 3: చూ, పున్నము; 4. ఆఁడుపక్షి. చూ, పక్షి; వా. 5. చేపోయినవారింగూర్చి దగ్గరబంధువులులోపలనువారికింగలుగురాత్రి రాత్రిమృతాశౌచము: చూ, మృతాశౌచము

పక్షీకృతన్యాయము. అం. పక్షి చెట్టుమీఁద నిలుచునట్టిదనురీతి: [గాశనుఁడు.

పక్షిసింహుడు సం. వి. ఆ. పుం: చూ, పన్న

పక్షీకరించు. సం అ. క్రి. చక్కఁజేయు

పక్ష్మము. సం. వి. న్. న. 1. ఱెప్పవెండ్రుక. చూ, వెండ్రుక. 1; 2. పక్షితుల్యుడు: చూ, వెండ్రుక. 1; 3. నూలులోపలనువాని సన్నపు తునక: చూ, సూత్రికము. 1, 4. అకరువు, కింజల్కము: చూ, పవాసరవత్రికము.

పక్ష్మలము. సం. విణ. పక్ష్మములుగలది.

పక్ష్మలించు సం. అ క్రి: చూ, ఱెప్పవేయు. కాశీ. 2, ఆ. 4ఓ.

పగ. పై. వి ఓ.రూ-పగర: చూ, విరోధము. 1. నిర్వ. 5, ఆ. 139; 2: చూ, రూ-పగతుఁడు.

పగఁబట్టు ద్వ. ఆ. క్రి. పగగొను: చూ, విరోధించు

పగకెరింపు. వా. స. క్రి: చూ, అభిమోహింపు

పగకెరుపు. వా. వి. 1: అభిగ్రహీతుఁడు, అభియుక్తుఁడు; 2 చూ, లూబీ. 4.

పగగొను. ద్వ. ఆ. క్రి. విరోధపడు. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 227: చూ, విరోధించు.

పగచోటు. ద్వ. వి. దూషించోట పంచ. కేం. 1, ఆ. 600: చూ, సెగ్గింపు.

పగటిచీఁకు. వా. వి: చూ, సకివంపుఁటలుఁగు.

పగటిదోఁత. ద్వ. వి: చూ, సూర్యుఁడు.

పగటివేలుపు. దే. వి.—పై.-(రూ-పగటివేల్పు.)

పగటు. పై. వి. 1.=పరికట: (వకారాళము: చూ, వెలుతురు. 1; 2: చూ, లావణ్యము; 3 విరోధపుమాట. ఆం, భా పర్వ. 116: చూ, చతురము. 2; స. క్రి. 4 =పరికటించు. కళా. 8. ఆ 175; వారిక్ష. 1, ఆ. 37: చూ, వెల్లడించు

పగడ. దే. వి. 1. ఒకటి: చూ, పంచి;2. పాచికలమీఁది ఒంటిచుక్క: చూ, వ్యవహారము.4.

పగడచోపంచే యాఁడుగులుగలపక్కి. ద్వ. విశేషణమొద్ద: చూ, భృగుగము.

పగడ పంటిదొర.ద్వ వి: చూ, వినాయకుఁడు. 1.

పగడపుజిట్ట. ద్వ. వి. రూ-పగడంపుజిట్ట. ఒకరకముపిట్ట: చూ, పక్షి.

పగడపుతీఁగెలు ద్వ. వి రూ-పగడంపుతీఁగెలు. ఒకరకమువడ్లు: చూ, ధాన్యము.

పగడపురిక్క. పై. వి. రూ-పగడంపురిక్క.=పరివార్ధక్క. ఆర్ధ్ర: చూ, రిక్క.

పగడము పై. వి. 1.=పరివారము: చూ, రత్నము. 1; వా. వి. 2: చూ, రూ-పగడ 1; పా. 3 పగడముకుద్ది —నిమ్మచిండ్లరసముతోనానవేయుటచేకుద్ది.

పగడలపాల. ద్వ. వి (పగడ + సారె) 1.పాచికలు సారెలుగల సొగటాలజేత· చూ, వ్యవహారము. 4; 2. సొగటాలఆట, సొగటాలు: చూ, వ్యవహారము. 4.

పగతుఁడు. ద్వ. వి (పగ + అతఁడు) (రూ-పవతుఁడు-పగ-పగఱు-పగవాఁడు): చూ, శత్రువు. 1.

పగతురాలు ద్వ. వి. (పగతుఁడు + ఆలు) శత్రురాలు: చూ, స్త్రీ.

పగదారి. వై వి 1. పగగొనఁదగినవాఁడు: చూ శత్రుత్వ. 1; 2 పగకెదిరించేవాఁడు: చూ, శత్రుత్వ. 1.

పగదెంచే. వా. స. క్రి. చేంపు. ఆం. భా. తృ. 123: చూ, సంహరించే.

పగదెంపేట: వా. వి. చేంపుట ఆం. పదా. వర. 115: చూ, హింస. 1.

పగయీఁగుట. దే. వి. వైరశుద్ధి. ఆం, భా. ద్వి. 224: చూ, విరోధము. 1.

పగలు. ద్వ. వి. బ. (పగ + వాలు) శత్రుత్వము. భార. సౌ. 1, ఆ. 120: చూ, శత్రుత్వ. 1. [పగటిజోతి

పగలింటిదొర. దే. వి (పగలు + దొర): చూ. పగలు. దే.వి.రూ-పవలు.1.పట్టపగలు: చూ,వాసరము;వా.వి. 2. పండ్రెండు గంటలకాలము: చూ,వాసరము;3.24గంటలకాలము: చూ,వాసరము; బ. 4.విరోధములు."పగలు పెరిగినవి"

పగలుకానిపుల్లు. ద్వ. వి: చూ, పలుగుపిట్ట. వేం. ఆం. 101 [పరిమాణము

పగలుసాగ్గిడుకట్టువిధము. పా: చూ, అన్య

పగలువత్తి. ద్వ.వి.ముతాబు: చూ, బాణాసంచా.

పగలుసీయువలంటి వా.వి: చూ, పగలింటిదొర.

పగలొత్తులు. వా. వి. బ. కరదీపికాభేదము: చూ, స్నేహపాళము

పగవాఁడు. ద్వ. వి: చూ. పగతుఁడు.

పగిడి. దే. వి. 1: కరబుజేము. (సం. వ).—2తాళములు*; 2. రూ-పగిడి. ఊనధ: చూ, లంచేము; 3. రూ-పగిడి, కట్టము; చూ, శిస్తు. 1.

పగిది. దే. వి: చూ, రూ-పగిడి 2—3; ‡= పరిస్థితి, రీతి: చూ, విధము. 1.

పగులఁగొట్టు. దే. స. క్రి. పగులఁజేయు: పగులుచే-పగుల్చు. [రించు.

పగులఁబాఱు. దే. అ. క్రి. పగులు: చూ, విదా

పగులు. దే. వి. 1. చీలిక. ఆం, భా. ద్వి. 130: చూ, స్ఫోటము; ఆ క్రి. 2. రూ-పవులు. పగ్గాలను: చూ, పగులఁబాఱు.

పగులుచే. దే. ప్రే: చూ, పగులఁగొట్టు.

పగుల్చు. దే. ప్రే.—పై.—

పగుళ్ళువాఱు. దే. అ. క్రి: చూ,పగులఁబాఱు.

పగోడా. వా. వి: చూ, రూ పకోడి.

పగ్గము. వై. వి.=పగ్గివాఁ. రూ-పగ్గము. 1. గుఱ్ఱముమీఁదనుండి కళ్ళెముమీఁదనుండి యందు తగిల్చి యీడ్చిపట్టెడుతాడు. భార. విరా. 3, ఆ 180: చూ, సూత్రీము. 1; 2.సాలెవాఁడు పడుగునీడ్చికట్టెడు తాడు: చూ, సూత్రీము. 1; 3. తలతాడు. స్వా. 5, ఆ. 30. చూ, సూత్రీము. 1; 4. తాడు నీలా. 2, ఆ. 68: చూ, సూత్రీము. 1; 5. ఎడ్లతలకుఁగట్టెడితాడు: చూ, సూత్రీము. 1; వా. వి. 6. రథాదుల నులాగెడితాడు: చూ, సూత్రీము. 1.

పగ్గించే. వై. అ. క్రి. పగ్గాలుపలుకు.

పగ్గియ. వై. వి. రూ-పగ్గె=పగ్గాల్జా. 1. గరోక్తి: చూ,శబ్దము. 2;2.సామర్థ్యమును తెలుపు మాట: చూ, శబ్దము: 2; 3. చూ, సామర్థ్యము. 1.

పగ్గె. వై. వి.=—పై.—(3వ యర్థమునకు.—ఉ, రా 6, ఆ. 80; 3వ యర్థమునకు.—అచ్చ. యా, కాం. 287.) [కారము.

పచ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. వంట: చూ, సూప

పచంపచ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=పచ్చే-పనుపు. రూ-పత్రింపచ. *: చూ, హరిదు వు.

పచనము. సం. వి. ఆ. న.=బొనసము: చూ, పచ. [చూ, వర్తకుఁడు.

పచా(చో)రి. వా.వి. చిల్లరదినుసులమ్మువాఁడు:

పచి. సం. వి. ఇ. పుం. అగ్ని: చూ, పహ్ని.1

పచేరము. వై. వి.=పరిచారకః. 1: చూ, వివాహము. 1; 2: చూ, పచోరు.

పచేరు. వై. వి.=—పై.—(వాడుక.)

పచేళిమము. సం. విణ. తనంతట పక్వమైనది: చూ, కార్ణిణ. 2.

పచ్చి. దే విణ. 1. తడిగలది: చూ, స్తిమితము. 2; 2. ఉడుకనిది; 3 ఎండనిది; 4. కాలనిది; 5. తేఱనిది; 6. మఱుఁగులేనిది; 7. ముదురనిది; 8. పండనిది; 9. మాండనిది.

పచ్చిక. దే. వి. (పచ్చి + కలది) శాదము: చూ, హరిత. (కృణము. 1) [సరస్సు. 1.

పచ్చికపడియ. వా. వి. అల్పసరస్సు: చూ,

పచ్చికాయ. వా. వి 1: చూ, ళేగాటువు; 2 లేతవయస్సువాఁడు: చూ, యోవనుఁడు.

పచ్చి(చే)గడ్డి. వా. వి: చూ, గడ్డి.

పచ్చిదేఱు. దే. అ. క్రి. పచ్చియగు.

పచ్చిదొంగ. వా.వి.గజదొంగ: చూ, హోరకుఁడు.1.

పచ్చినెత్తురు వా. వి. నికరమైనరక్తము: చూ, రక్తము. 1.

పచ్చిపులను. వా. వి. కాచేనిచింతపండురసము.

పచ్చిబియ్యపుమామిడి. దే. వి. సార లేక కండగల మామిడి*: చూ, మామిడి.

పచ్చిబియ్యము. దే. వి. 1. నానఁబాల్సిలు: చూ, బియ్యము; 2. ఉప్పుడుచేయని బియ్యము: చూ, బియ్యము; వా. వి 3. ఈసంవత్సరపు కొత్తపంటబియ్యము: చూ, బియ్యము.

పచ్చియము వై. వి. రూ—పచ్చెము.=పళ్ళతో హరణ. చూచేమేండఁగా దొంగిలుట: చూ, మూర్చిచ్చిలి.

పచ్చీను. వా. వి: చూ, బాలికాక్రీడ.

పచ్చెకాఁడు. ద్వ. విణ: చూ, పచ్చిదొంగ. (వైకృతము ఆనికొందఱు).

పచ్చెపువాఁడు. ద్వ. విణ.—పై.—

పచ్చెము. వై. వి.=: చూ, రూ—పచ్చియము

పచేణ వై. వి.=పరిచరణ: చూ, మిహీ.

పచేంచే. వై. అ. క్రి.=పరిసరః. 1. పరివర్తించే. యా. 1, ఆ. 87: చూ, పర్తించే; స.క్రి. 2.=పరిసరః: చూ, రూ—పచోరించే. 3.భారి. పూ 7, ఆ.189,3. (ఆంగడియందమ్మాటకు) సరకులనుర్వ్య. భార. ఆది. 8,ఆ.73; 4. పరిపఱుచే ఉ, హరి. 4, ఆ 271,5: చూ, పరియోగించే. 2. భో. 5, ఆ. 243; 6 భాణము పరియోగించే. వసు 5, ఆ 60: చూ, పరియోగించే. 4; 7. చోఁచే. మార్క్. 1, ఆ. 251: ఒగ్గు, ఒడ్డు, చోఁచే,చోఁపు; 8: చూ, పచోరించే 1. వసు. 3, ఆ. 85; 9: చూ, సవరించే. హరి. ఉ. 6, ఆ. 252, 10: చూ, సగటు. 4. [సము

పచేంపు వై. వి. పరిసరణము: చూ, వ్యాపార

పచోరము వై. వి.=పరిసాదః. అంగడి: చూ, సదనము. 1.

పచోరించే . వై. స. క్రి (రూ—పచేరించే—పసరించే)1. నడపు రామా. 7, ఆ. 144: చూ, వర్తించే, 2. పరిసరంపఁజేయు. స్వా. 5, ఆ. 101. చూ, వ్యాపించే.

పచోరు. వై వి.=పర్యాచారః (రూ—పచేరు—పచేరము) మండపాదివ్యాసము: చూ, పర్యాపణము.

పచ్చే వై వి.1.=పచంపచ రూ పచ్చేన. పసరు పన్నె: చూ, పర్ణము.6; 2 పసుప్రపన్నె రూ—పచ్చేన: చూ, పర్ణము 6; 3.మరకతమణి: చూ, రత్నము. 1, 4 పచ్చేనిచెట్టు మొదలైవది. పాండు.3,ఆ.48;హరిళ్. 3,ఆ. 162; 5. కర చరణాదుల యందు పొడుచుకొనుటచేత నేర్పడెడు పసరుపన్నె రేఖ; విణ. 6. పసరు పన్నెగలది: చూ, పర్ణము. 6; 7. పసుపు పన్నెగలది: చూ, పర్ణము. 6.

పచ్చేదనము. వై. వి.—పచంపచ: చూ, పచ్చే 1.

పచ్చేశాల్లు. ద్వ. వి. బ. శోభనాక్షతలు: చూ, నేసశాల్లు.

పచ్చేకన్నులమెకము. ద్వ. వి: చూ, సింహము.

పచ్చేకన్నులవేల్పుసూడు. ద్వ. వి. పింగళాక్షుడు. అచ్చ. నుం. కాం. 105: చూ, రాక్షసుడు. 1.

పచ్చేకప్పురపుపరులు. వా. వి. ఒకరకమువడ్లు. [చూ, ధాన్యము.

పచ్చేకప్పురమయ్యె. జా. అపురూపమాయెను. "పచ్చేకప్పురమయ్యె భావములకు." (విజయవిలాసము).

పచ్చేకప్పురము. వై. వి. చేల్లదనమును, మంచి పరిమళమునుగల కర్పూరము: చూ, సిరము.

పచ్చేగన్నేరు. ద్వ. వి. 1. పచ్చేపూవులగన్నేరు*: చూ, హయమారకము, 2. పీతిహిధాన్యము: చూ, ధాన్యము

పచ్చేగుఱ్ఱము. వై. వి. కలీనము: చూ, హయము.

పచ్చేగుఱ్ఱముగలవాడు. ద్వ. వి: చూ, సూర్యుడు. ఆం, భా. పర్వ. 81.

పచ్చేగోరంట వై వి: చూ, మహాసహ*.

పచ్చేచేమంతి. వై. వి. తరంటకము *: చూ, సేమంతి.

పచ్చేజేనము. వై. వి: చూ, కణపుష్పి*.

పచ్చేజొన్న. ద్వ. వి. కలజొన్న*: చూ, ప్లక్షము.

పచ్చేడము. వై. వి.=పర్యిచ్ఛది. 1. బట్ట యా 2, ఆ. 68: చూ, వస్త్రము; 2. పర్యిక్కడుస్వతి. లక్ష్మీ. 3, అ. 89: చూ, వస్త్రము; 3. కిట్టుబట్ట. కాశీ. 6, ఆ. 184: చూ, వస్త్రము; 4 అంగవస్త్రము: చూ, వస్త్రము.

పచ్చేడు. దే. వి. 1. తునుక: చూ, శకలము. 4; 2. సంజో. పాండు. 4, అ. 184: చూ, రుచిగాయ; 3. ఊరుచిండి: చూ, భక్ష్యము; వా. 4. ముద్ద: చూ, సరుపసము.

పచ్చేతలపిచ్చేక. ద్వ. వి. బంగారుపిచ్చేక: చూ, పిచ్చేక.

పచ్చేన వై.వి.=పచంపచ.1: చూ, రూ-పచ్చ.1; 2: చూ, రూ-పచ్చ. 2 స్వా. 4, అ. 28.

పచ్చేపీరుల్లి ద్వ. వి. దుర్గంధిమము*: చూ, నుకందికము. 1 [సచ్చన: చూ, వర్ణము. 6.

పచ్చేపచేన వై. వి=పచంపచ. రూ-పచ్చే.

పచ్చేపచ్చన వై వి=—పై —

పచ్చేపిట్ట. వై. వి: చూ, హరితము. 3

పచ్చేపూమొగలి. ద్వ వి: చూ, హేమపుష్పిక*.

పచ్చేపూమొల్ల. ద్వ వి: చూ, మొల్ల*.

పచ్చేపూసాయె. జా: చూ, పచ్చేకప్పురమయ్యె. "పచ్చేపూసాయెఁ బోపాఁతియారు." (విజయ విలాసము).

ఁచ్చేపెసలు. వా. వి హరితమ*: చూ, పెసర.

పచ్చేపైరము గుఱ్ఱము పచ్చినదాఁకనె. లో. "పచ్చేపయికంబు గుఱ్ఱము, చచ్చినదాఁకనె యట్లన్న సామెత వినమే." (నిరంకుశోపాఖ్యానము).

పచ్చేముపాడు. దే. విణ. (పాడు + పాడు) మిక్కిలి శూన్యము. క్రై. 4, అ. 20: చూ, శూన్యము. 1. [మహాసహ.

పచ్చేములుగోరంట ద్వ. వి. కుతటకము*: చూ,

పచ్చేయరటి. ద్వ. వి. మహారంభ*: చూ, రంభ.

పచ్చేయిరుగుడు. ద్వ వి: చూ, శంఖుపు*.

పచ్చేయొన్నపిల్లు. ద్వ. వి: చూ, చిగురువిల్లు. వేం ఆం. 9

పచ్చేరాయి. ద్వ. వి: చూ, పచ్చే. 3.

పచ్చేవెక్కలపిట్ట. ద్వ. వి: చూ, ఖకము.

పచ్చేవలుపదారి. ద్వ. వి: చూ, విష్ణువు. 1.

పచ్చేవారపుజోదు. ద్వ. వి. రూ-పచ్చేవార్వపుజోదు. 1: చూ, సూర్యుడు; 2: చూ మన్మథుడు. అచ్చ. బాల. కాం. 3.

పచ్చేవార్వపుజోదు. ద్వ. వి.—పై —

పచ్చవిలుతుఁడు. ద్వ. వి: చూ, మన్మథుఁడు. భార. ఆర. 7, ఆ. 174 [బ. తిర్య. 8.

పచ్చవిలుతునితేజి. ద్వ. వి: చూ, తురగము. సాం

పచ్చసరులు. వా. వి: చూ, ధాన్యము

పచ్చసెగ. వా. వి. ఒకానొక సెగరోగము: చూ, రోగము. 1.

పచ్చోకు. ద్వ. వి: చూ, హరితపత్రిక *.

పజ్జ వై. వి.=పర్జా: చూ, పర్జ.

పజ్జెడొర. ద్వ. వి. నలువ. వేం. ఆం. 4: చూ, బ్రహ్మ. 1.

పజ్జె. వై. వి.=పర్యాత్. 1. వెనుక. భార. ఆది. 7, ఆ. 269: చూ, వెనుక. 1; 2: చూ, సమీపము. 1. ఉ, రా. 2, ఆ. 330

పటకా. వా వి. నడికట్టు (బెల్టు): చూ, సూత్రము. 1.

పటకారు. వా. వి: చూ, రూ-పట్టుకారు(ఱు).

పటకారుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, స్వర్ణకారుఁడు.

పటకుటీరన్యాయము. పా. డేరాయెక్కఁడకావలెనన్న సచ్చేట సిల్లుగా నేర్పడునను రీతి.

పటచ్చరము. సం. వి. ఆ. న. పాత్రితగుడ్డ. చూ, వస్త్రము.

పటపట. దే. వి. కడలటకొఱుకుట పగులుట విఱుగుట లోనగువానియందను ధ్వన్యనుకరణము. పా. 3, ఆ. 32; స్వా. 4, ఆ. 113: చూ, హూహూ.

పటపత్రిను. సం. వి. ఆ. న: కాకలము-కాకలము, పత్రిక. (కై వ).—కాకితము-కాకిదము-కాగితము-కాగిదము. తద్వి.—ఒకబందుకాకితమువకు.—(కై).—టావు-రావు-శావు; ఇరువదిబాలను కాగితములకు—(కై).—దస్తా; ఇరువదిదస్తాలకు.-(కై).—రీము; పదిరీములకు.—(కై).—బేలు. (మిగతవానికి "చూ, సంపుటము. 3.")

పటము. సం. వి. ఆ. పుం, న. 1.=పడము-పుట్టము. బట్ట: చూ, వస్త్రము; 2. చిత్తరువు వ్రాయు వస్త్రాదికము: చూ, వస్త్రము; పుం 3: చూ, మోరటి*, వై. వి. (1).—స్ఫటా. పాఁచపడగ: చూ, సర్పము.

పటలపర్యంతము. సం. వి ఆ. న చూరుకొణిగె: చూ, వెలిసె.

పటలము. సం. వి. ఆ. న. 1. ఇంటికప్పు: చూ, సదనము. 1; 2: చూ, సమూహము. 3: చూ, పరివారము. 1; 4 గర్భంథభాగము: చూ, సర్గము. 1; 5. చేత్రగోగము: చూ, హర్షణము; 6 నొసటిబొట్టు: చూ, బొట్టు. 1; 7.=పొట్లము. సేనాసమూహము: చూ, సేన. 1; పుం. 8. రత్నదోషము: చూ, రత్నము. 1.

పటలి సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, సమూహము.

పటవణి. దే. వి: చూ, వ్యాపనము.

పటవణించు. దే. ఆ. క్రి: చూ, వ్యాపించు.

పటవాసకము. సం. వి ఆ. పుం. వస్త్రములకు వాసనకట్టెడు బుక్కాము: చూ, సురము.

పటహము. సం వి. ఆ. పుం. 1. తప్పెట: చూ, వీణె; పుం. 2. యుద్ధవాద్యపుమోగిత.చూ, స్వరిము. 2; ఆం. 3: చూ, పంచమహావాద్యములు; 4: చూ, ఆనద్ధవాద్యములు.

పటా. వై. వి.=పట్ట. దూ-పట్ట-పట్టా. గోనె పట్టలోనగునది: చూ, సంచి.

పటాకి. వా. వి: చూ, పటాను.

పటాణి. దే. వి. గుట్టము. ఉ, రా. 4, ఆ.200: చూ, హయము.

పటాపంచే దే. వి. రూ-పటాపంపము.అగోచరము. పాఁడు. 2, ఆ. 8: చూ, పచ్చే పెంగము. [65.

పటాపంచేము. దే. వి.—వై.—విజ. 2, ఆ.

పటాపంచేలు. వా. వి. బ: చూ, కకవికలు.

పటాలము. వై. వి. దండు: చూ, సేన. 1.

పటూను. వా. వి. మణిపిలతోఁజేరి భర్తృపదము నకలుగఁజేయఁ బడినది: చూ, పటాకి.

పటిక. వై. వి.=స్ఫటిక: చూ, పటికారము. (ఆవుపాలలోఁ దూరఁబెట్టినళుద్ధి.)

పటికపుతాయి. వా. వి: చూ, పటికము.

పటికబెల్లము. ద్వ. వి: చూ, శర్కర. 1.

పటికము. వై. వి.=స్ఫటిక: చూ, రాయి

పటికారము. వై. వి.=స్ఫటికా. (పటిక + కారము): చూ, వెలిగారము.

పటికిరింత. దే. వి. చేలము: చూ, లోలము.

పటితళించు. దే. స. క్రి. (ఊ, వారి. 6, ఆ 85): అప్పళించు. చేప్పటించు, చేమకు, దేఁము, తట్టు, దబ్బడించు. (సం. ప).—ఆస్ఫాలించు, ఆస్ఫోటించు.

పటిమ. సం. వి. న్. పుం. 1. నేర్పు: చూ, సామర్థ్యము. 1; 2. ఓపిక: చూ, శాంతము.1

పటిష్ఠము. సం. విణ. మిక్కిలిపటువైనది.

పటీరము. సం. వి. ఆ. న. 1. చందనము: చూ, వాసన. 1; పుం. 2. చందనవృక్షము*: చూ, సుగంధము. [(అు).

పటుకారు(అు). దే. వి: చూ, రూ-పట్టుకారు

పటుకు. దే వి. రూ-పటుక్కు. పడవైచేట, తెర్పించేటలోనగువాని యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

పటుక్కు. దే. వి.—పై.—(పుటుక్కు)

పటుతాళించు. దే. స. క్రి ఆటునిటు బెబ్బుకంగఁజూచు. అం. భా. తృ. 138.

పటుపర్ణి. సం. వి. ఈ.స్త్రీ: చూ, స్వర్ణక్షీరి*

పటువు. సం. వి. ఊ. న. 1. ఇంపుప్పు: చూ, లవణము. 1; పుం. 2 చేఁతిపొట్ల*: చూ, పొట్ల, విణ. 3. చూ, సాహసికుఁడు; 4. నిరోగి; 5.=పటుగ: చూ, సమర్థుఁడు:

పటుసాలె. వై. వి.=పట్టశాలిక. (రూ-పటుసాలిక-పట్టుసాలిక-పట్టుసాలె): చూ, సాలెవాఁడు.

పటెపుంచేము. వై. వి.=పట్టికామంచ. (రూ-పట్టెపుంచేము-పట్టెడపుంచేము) అం, భా. ద్వి. 164: చూ, మంచేము.

పటేలు. వా. వి. 1. పేలుట పగులుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ; 2. ఒకానొకజాతివారి బిరుదు (పేరు). "పల్లభాయిపటేలు." మొ

పటోలము. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, పటువు. 2*; 2.=పొట్ల*: చూ, పొట్ల:

పటోలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=బోర్. రూ-పటోలిక*: చూ, పొట్ల.

పటోలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ —పై—

పట్ట వై. వి. 1. చెట్టుమీఁదితోలు: చూ, బెరడు; 2: చూ, రూ-పటా.

పట్టకము. సం. వి. ఆ. పుం. 1.=పడిగ. తమ్మపడిగము: చూ, పాతిగ్రము. 6; పా. 2. మూడుపలకలుగల గాజొక్కడి.

పట్టడ. దే. వి. కమ్మరపాల: చూ, సదనము.1.

పట్టణము. సం. వి. ఆ. న.=పట్టము-పట్నము (రూ-పట్టవము-పత్తనము-పాట్టణము-పొత్తనము): చూ, దేశము.

పట్టపగలు. దే. వి. (పగలు + పగలు) మట్టుమధ్యాహ్నము: చూ, వాపగము.

పట్టపగ్గములులేవు. జా. పట్టుటకుఁదార్చిలులేవు అనఁగా లొంగఁడనుట.

పట్టపుపేనుఁగు. వై. వి.=పట్టణాసేకవ: రాజక్కెఁడియేనుఁగు: చూ, పొస్తి.

పట్టపుదేవి. మి. వి. పట్టమహిషి: చూ, రాజ్ఞి.

పట్టపువాఁడు. దే. వి: చూ, పలసోఁడు.

పట్టభంగము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, సోపానము. స్వా. 2, ఆ. 21.

పట్టభద్రుఁడు. వా. సం. వి. ఆ. పుం. 1. పట్ట

మార్పుది. ఒకానొకపండెపుకోడి పుంజో: చూ, పుంజో; 2 పట్టాభిషిక్తుఁడు.

పట్టమార్పుది. వా. వి: చూ, పట్టభిదుఁడు. 1.

పట్టము. సం. వి. అ. పుం. 1. రాజ్యాభిషేక కాలమున నొసటఁగట్టెడుపట్టె: చూ, ఉలా మకము; 2. పట్టునూలు: చూ, నూతిగ్రము. 1; 3. చెట్టుమీఁదిపట్ట. చూ, పెరడు. 4 (రాజోత్తములకిచ్చెడు) పట్టా (కవులు): చూ, పట్టా. 1: 5. చేదుకము: చూ, మార్గి దు. 1; 6. (వర్ణిము మొందిశైనవానికిక్రట్టెడు) కట్టు; 7. సన్నెకల్లు: చూ, రాయి. 8: చూ, పీఁట; దే. వి. (1): చూ, బిరుదము; వై. వి. (2)=పట్టణ. రూ-పట్నము. య. 2, ఆ. 82: చూ, దేశము; (3)=పట్టిస అడ్డకత్తి: చూ, భాణము. 1. (రిప్టి 2.)

పట్టపారాయి. వై. వి: చూ, నుర. 2.

పట్టా. వై. వి. 1: చూ, కవులు. 1; 2 రెండు వైపుల వాదిరగల పెద్దకత్తి. చూ, భాణము. 1. (రిప్టి. 2); 3. చూ, రూ. పటా.

పట్టాకత్తి. వై వి: చూ, పట్టా. 2.

పట్టాభిషేకము. వా. సం. వి. అ. పుం. పట్టాభిషిక్తునిఁగజేయుట, పట్టముగట్టుట.

పట్టి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పలక (ఉలాట పట్టిక): చూ, లలాటము; 2: చూ, పట్టము. 1; ఈ. స్త్రీ. న్ పుం. 3. ఎత్తిలొద్దుగు*: చూ, లొద్దుగు; దే. అప. (1) పంచమీ విభక్తిపర్యాయము; (2) అపత్యము(కొడుకు కూఁతురు): చూ, శిశువు; వి. (3) కొడుకు: చూ, సూనుఁడు. 1, (4) కూఁతురు: చూ, సూన. 1; (5) హేతువువందును గుణము వఁదును క్రియయఁదును వచ్చేను; వా. (6): చూ, పట్టీ. 1.

పట్టించు. దే. పే్రి. 1. పూయు: చూ, లేపన ముచేయు; 2. విద్యార్థులకు నూతనపఠనము చేయు; 3. పారంభముచేయించు; వా. 4. ఎద్దునకు బుడ్డకొట్టించు.

పట్టింపు. దే. వి. 1. (విద్యార్థులకు నూతనపుస్తకపఠనమును)పారంభముచేయించేట (అక్షరాభ్యాసానంతరము పొత్తముపట్టించుకర్మము); 2. పారంభముచేయించేట; 3 కాంత: చూ, వాంఛ, వా. 4. పట్టుదల; 5. పెట్టుసరి.

పట్టిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. పలక (ఫాలపట్టిక). చూ, లలాటము; 2. మంచేము లోనగు వాని చేట్టము: చూ, మంచేము; 3. కన్నారి వాని దాగలి: చూ, పట్టెడ. 3; వా దే. వి. (1): పట్టి-పట్టీ బోలితా. (పెద్దమ్మాలు.)

పట్టికాఖ్యము సం. వి. అ. పుం: చూ, పట్టి 3.*.

పట్టికామంచేము. సం. వి అ. పుం: చూ, పట్టె మంచేము. [పట్టి 3 *.

పట్టికాలోధ్రము. సం. వి. అ. పుం: చూ,

పట్టినఁదెల్లబంగారు. జా. పర్యాలోచించిన పనిని కార్యమును సఫలమగుట

పట్టిపట్టి. దే. వి. 1: చూ, మనుమఁడు; 2: చూ, మనుమరాలు; వా. కి్రి. 3. గట్టిగా నొక్కి-నొక్కి.

పట్టిపల్లార్చుట. జా. వివాదముచే సిద్ధాంతము చేయుట. "జారచోరాదులు నుజనలంబట్టి పల్లార్తురు" (ధర్మజరాజనీతయము): "పట్టిపల్లార్చినామీఁద పట్టిలేని, పోనివాదువే యఁగఁబాడియాసెమీకు" (రసికజనమనోరంజనము)

పట్టియ. వై. వి. రూ-పట్టె. 1. పలక: చూ, లలాటము; 2.=పట్ట: చూ, పట్టము. 1; 3.=పట్టిక. మంచేములోనగు వానిపట్టె. అని. 2, ఆ. 61; య. 1, ఆ. 97: చూ, మంచేము; 4. మిద్దెటింటిమీఁది అడ్డదూలము: చూ, మదనచేతులు; 5. పక్క: చూ, పార్శ్వము. 2; 6. పట్టెవలెతీర్చిన దర్వదర్వి

వ్యపురేఖ; వా. 7. కోకసరిగపట్టె: గోటు; 8. ఎఱ్ఱనుట్టిపట్టె: చూ, సమాలంభము; 9. చూ, నుగటి.

పట్టిహము. వై. వి.=పాటుగ. రూ-పట్టెము 1. పెద్దకత్తి: చూ, రిష్టి 2; 2. కత్తి: చూ, రిష్టి. 2. [లవ్వ.

పట్టిలి. దే. వి. కమి, కమిలికి, కువ్వ: చూ,

పట్టిశము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. అడ్డకత్తి: చూ. బాణము 1. (రిష్టి. 2); 2. ఒకవిధ్వజ్ఞేత్రిము.

పట్టీ. దే.వి. 1. వస్త్రపుపేళ్ళ జాతి తా పట్టి, పట్టిక, జాబితా; నా 2. కాగపుకిల్లి-కారాకిల్లి, మిఠాయికిల్లి మొదలగునవి; 3 ఇనుము లోహము వానితేము: చూ, సరిగ; (వ్యక్తిణాములపై వేయఁబడిపు పాలా(స్త్రీ) పట్టీ.

పట్టు వై.వి 1.=పట్టు. కాశేయము. పట్టుపురుగులవల కలిగినదారములు చూ, సూత్రము 1: దే. వి 2. పద్ధ. భాగ. ఉద్యో. 4, ఆ. 242 చూ, స్పర్ధ 4, 3 గ్రహణము. (నందగ్రహణము-నెలపట్టు, సూర్యగ్రహణము=పాగ్గుపట్టు): చూ, పరిగ్రహము. 1; 4 చోటు: చూ, స్థానము. 1; 5: చూ, వైశాల్యము. స్వా. 3, ఆ. 28, 6. వాసస్థానము: చూ, సదనము. 1; 7. పూత: పా 1, ఆ. 99; అచ్చ. బాల, కాం 33 చూ, సమాలంభము: 8. ఆవకాళము. భార. ఆగ. 4, ఆ 224: చూ, సందు 6; 9. ధైర్యము. చూ, స్థైర్యము. 1; 10 చూ, విషయము. 4, య 3, ఆ. 115: 11. ఆలంబము చూ, పాగ్రహ. 2; 12. కారణము చూ, హేతువు. 1, 13. కోరిక: చూ, వాంఛ; 14: చూ, ఘట్టము. 4; 15. పేకాట (చీట్లాట) యందు హుకుము లోనగువానివలన పట్టినపట్టు. "కొవారు ఆనుపట్టు ఇస్పేటు జాకీపట్టు, ఆరఖుతురపుపట్టు, డైమానుహుకుమపట్టు" మొ; 16. జెట్టికీలెతీఁగికరచరణాద్యవయవములను ఇటునటుకదలక యడుముట. "కుస్తీపట్టు, చూ, సన్నద్ధము; 17. మోట్టుచీకటి: చూ, సంబాధము: ఆ. కి. 18 చెల్లు: చూ, సిద్ధించు, 19. బహుకాలము చెల్లు, 20. పర్దుపట్టు. వై 4, ఆ. 50; 21 ఇంసగు. భార. విరా. 1, ఆ 192 చూ, రమ్యముగు; 22 చూ, యత్నించు; 23 అంటు: చూ, లంకించు. 1; 24. ఆక్రమించుకొలుగు; 25. పట్టుదలచేయు భార. ఉద్యో. 4, ఆ 308 చూ, పంతగించు. 2; 26 కలుగు: చూ, సంధవించు; 27. శంఖముమోదగువాని నూదు: ఈల కొట్టు, ఈలవిడుచు, ఈలవేయు, ఊదు, ఒత్తు, (సం. ప.)—ప్రచారించు; స. కి. 28. గ్రహించు భాగ. విరా 2, ఆ. 47: చూ, స్వీకరించు, 29 నిర్బంధముచేసి గ్రహించు; 30 ఆవలంబించు. భార. విరా. 2, ఆ. 140: చూ, పాగ్రహించు; 31. ఊదు: (చూ, అ కి. పట్టు. 27); 32: చూ, మూగొక్కు; 33: చూ, పిసుకు. 1, 34. జెట్టికీలెతీఁగి కరచరణాద్యవయవములు ఇటునటు కదలక యదుము. "కుస్తీపట్టు", 35. తకులు-తవులు-తోలు (చూ, ఆ. కి. పట్టు. 23) (గొంతుపట్టు, దెయ్యముపట్టు, గంధపుపట్టు మొ; తిక్కపట్టు, నొక్కిపట్టు, నీరుపట్టు, నోటఁబట్టు, పెంకిపట్టు మొ.); అం 36: చూ, చిహ్నములు. [ఎత్తవగోల.

పట్టుఁగొమ్మ. దే వి: ఆనుకట్టి, ఊఁతకోల, పట్టుఁగొమ్మలు. జా. ఆధారములు. "పట్టుకొమ్మలు రమణీయభావములకు." (కవికర్ణరసాయనము); "నూనృతలక్ష్మీకిఁబట్టుకొమ్మలై." (పాండురంగమాహాత్మ్యము); "లక్ష్మీలీలకుం బట్టుఁగొమ్మ." (రామాభ్యుదయము).

పట్టుకారు(ఱు) దే. వి. (రూ-పటుకారు(ఱు), పటుకారు(ఱు)): చూ, సందంశము.

పట్టుకొను. దే. అ. క్రి. 1. సెలకొను. నిర్వ. 10, ఆ 115. చూ, స్థిరపడు; 2. నిలుచుండు: చూ, మట్టుపడు; 3. (వాయుగోగము మొదలగువానిచేత) బిగిసికొను: చూ, బిగిసికొను;పేరి 4. పట్టుకొలుపు. [2,ఆ.292.

పట్టుకోలు. దే. వి: చూ, నిలకడ. భార. విరా.

పట్టుగా. వా. అవ్య. ఒత్తిలి.

పట్టుచీర. వా. వి పట్టాంశుకము. (స్త్రీలుధరించుకొను) ఆం, భా. ద్వి. 152: చూ, వస్త్రము.

పట్టుజీనువు. ద్వ వి. చూ, పిగిలిపిట్ట వసు. 1, ఆ. 113

పట్టుట. వా.వి. గ్రహణము:చూ,స్వీకారము.2

పట్టుడు. దే. వి 1.—పై.—; వా. 2. పంతము: చూ, స్పర్ధ. 4.

పట్టుదల. దే. వి. —పై.—

పట్టునూలు. వా. వి: చూ, పట్టు. 1.

పట్టుపంచె. వా. వి. పట్టాంశుకము చూ, వస్త్రము (ఇంగు అంచుగలవి పురుషులును, అంచులేనివి విధవలును ధరింతురు)

పట్టుపట్టు. వా. అ. క్రి: చూ, పంతగించు. 2.

పట్టుపురుగు. నై. వి. ఇంద్రగోపము: చూ, పురుగు.

పట్టుబడి. దే. వి. 1. ఏదేనొకదానికిగ్రిందవ్యయమైన సొమ్ము; వా. 2. ధాన్యాదులు సంచులలో నింపుట: బస్తాబంది.

పట్టుబ్రాహ్మణులు. అం. శైవబ్రాహ్మణులలో నొకతెగవారు. వీరును మూత్తదుబ్రాహ్మణులు (కేరళదేశస్థులు) ను కృష్ణశుక్లయజుస్సులకును ఋగ్వేదమునకును అథర్వణశాఖలకునుజెంది ఆపస్తంబ హిరణ్యకేశి సత్యాషాఢ కాంభవీయాది సూత్రములకుజెంది శైవవైష్ణవాది పర్యవర్తకులై లౌక్యవైదిక ములయందతి సమర్థులైయున్నారు: చూ, శైవబ్రాహ్మణులు (బ్రాహ్మణులు)

పట్టుపడు. ద్వ. అ. క్రి. చిక్కు—. భార. ఆర. 7, ఆ. 102: చూ, లోబడు; 2· చూ, విదితమగు. భార. విరా. 2, ఆ. 47; పేరి. 3. పట్టుపఱుచు భార. సభా 2, ఆ 21.

పట్టుసారువ. దే. వి. మీటరుగొర్రెకు—వాడు పట్టుకొనుటకు గుంజెతోచేర్చి కట్టిన పంగల కొయ్య.

పట్టుసాలియ. నై. వి =పట్టశాలిక: చూ, రూ-పటుసాలె. (ఇట్లు పట్టుసాలె, పట్టుసాలె వాడు.) [-అచ్చ యు, కాం 462)

పట్టె. నై. వి చూ, రూ-పట్టియ,(పట్టగునకు.

పట్టెడ. దే వి. 1. మంచమునకట్టెడు నవారు. అని. 2,ఆ.61: చూ,సూత్రము.1;2. ఎద్దు మెడపైనావానిమెడకుకట్టుటకు ఉపయోగముగా నూలితోచేసినపట్టె చూ,సూత్రము 1;3.పట్టెపలెచోరగరగొట్టినచతగడు· చూ,సరిగ; 4. పట్టెపలెకోసినతోలు. రామా. 2, ఆ 21: చూ, దెరడు; 5. ఆడుదానిమెడనగ· చూ, భూషణము. 2; 6 చెక్కడుమార్నికి ఈ తగా క్రిందనుమొకొనెడు కట్టె దుంగ బల్ల ఇనుపముద్ద లోనగునది, కమ్మరదాగలి (అనియు): డాకలి-డాకల్లు-దాకలి-దాకల్లు-దాగలి, డాయి-దాయి, దాతికట్టె, దాదుంగ. (సం. ప).—ఉద్ఘనము, కర్మధారము, చతుర్గశిక్యము, నిఘాతిక, పట్టిక; 7. ఒకానొకచెట్టు: చూ, వృక్షము. [చూ,పుంజో.

పట్టెడకొట్టుది. వా. వి. పందెపుకోడిపుంజు: పట్టెడమంచేము. నై ని: చూ, రూ-పట్టెమంచేము. [కొయ్యలక్రిందిచెట్టము.

పట్టెడమార్ను. దే. వి. సానడిండు పరిక్క-పట్టెమంచేము. నై. వి. నవారుఅల్లినమంచేము, రూ-పట్టెమంచేము: చూ, మంచేము.

పట్టెమాఱుపు. ద్వ. వి. వస్త్రమునందలి చిత్రవర్ణ విశేషము: చూ, వస్త్రము.

పట్టెము. వై. వి.=: చూ, రూ-పట్టియము. (కథికి.—కళా. 3, ఆ. 120)

పట్టెవర్ధనము. మి. వి. ముగవారు మిక్కిలి వెడల్పుగాను, దళముగాను పట్టెపలె తీర్చిన నొసటిబొట్టు. హరిశ్చ. 4, ఆ. 162 చూ, బొట్టు. 1.

పట్టెస. వా. వి: చూ, రూ-పట్టియము

పట్టన్నము. వై. వి.=పట్టణము: చూ, దేశము.

పట్టాలవాడు. వా. వి: చూ, పటుసాలె.

పట్టి. దే. వి. ఒకానొకకిరాతుడు, కిరాతుల జాతి (అనియు): చూ, వ్యాధుడు. 1.

పట్టివాడు. దే. వి. కిరాతుడు. చూ, వ్యాధుడు. 1.

పట్టిది. దే. వి. ఎటికెత: చూ, సోదెకత్తె.

పరనము. సం. వి. అ. న. చేదువు: చూ, విద్య. 1.

పరాణి. వా. వి. 1. యవనభేదము; 2. కచ్చిదేశపు గుఱ్ఱము. చూ, హయము.

పరానులు. వా. వి. ఒకానొకజాతివారు.

పరించు. సం. స. కిరి. అధికరించు, అధిగమించు, అనుసంధించు. (తె. ప):—చేయువు, సంతచెప్పు(చూ,సంతచెప్పు) [సెప్పువాడు.

పతిత. సం. విణ. పరించువాడు: చూ, సంత

పరితము. సం విణ. పతింపఁబడినది: అధిగతము.

పరితవ్యము. సం. విణ. పరింపఁదగినది.

పడ. దే వి. బ: చూ, రాశి. 1.

పడంకు. దే. వి. రూ-పణంకు. 1. గుహ. అచ్చ. యు, కాం. 384: చూ, రంధ్రము. 1; 2 సందు. స్వా. 5, ఆ. 52: చూ, సరి. 9.

పడంతి. దే. వి. హనువు. కాశి. 6, ఆ. 19: చూ, పార్శ్వము. 2.

పడంతి. దే. వి. (రూ-పణంతి-పణంతుక-పడంతుక) ఆడుది: చూ, స్త్రీ.

పడంతుక. దే. వి. (పడంతి + ఊక)—పై—

పడందోర్యు. వా. స. కిరి: (సం. ప).-నిపతించు-నిపాతించు.

పడందోర్యుట. వా. వి: చూ, నియాతనము.

పడక. వా. వై. వి. రూ-పడుక, పఱుపు: చూ, శయ్య. 1.

పడగ. వై వి. 1.=స్ఫటా. (రూ-పడిగ-పడిగె) పాముపడగ: చూ, సర్పము. 2.=పతాకా. పెక్కుము. నిర్వ. 6, ఆ 91: చూ, సిడము; 3 ఆడుదానిచెవివగ. పంచ. వేం. 4, ఆ. 416: చూ, భూషణము. 2; 4 నదీ పాయలము. (రూ-పడిగమడ-పడిగమెడ-పడిగెమడి) చూ, మడి. 1. [సర్పము.

పడగచారి. వై. వి.=స్ఫటాధారి. పాము: చూ,

పడచు. దే. స. క్రి. రూ-పడయు. 1. పొందు: చూ, పొందించు; 2: చూ, సంపాదించు; 3: చూ, పరిసవించు.

పడచ్చు. వా. వి: చూ, పనిముట్టు.

పడత. దే. వి: చూ, రూ-పణత.

పడతామర. వా. వి: చూ, మండలము. 3.

పడదల. వా వి. 1. ఒడ్డాణము: చూ, భూషణము. 2; 2. రూ-పడుదల: చూ, పక్షి.

పడపు. దే. వి. 1: చూ, సంపాదనము; 2. ఆర్జితము: చూ, విత్తము, 1.

పడపుఁగొమ్మ. వా. వి: చూ, వేశ్య.

పడమట. వా. వి. రూ-పడమర. 1. పశ్చిమదిక్కు: చూ, హరిత్తు. 1; విణ. 2. పశ్చిమము: చూ, హరిత్తు. 1. [పర్వతము.

పడమటికొండ. ద్వ. వి. కుంకుకొండ: చూ,

పడమటిగాలి. వా. వి. పడమరనుంచి వీచెడు గాలి: చూ, వాయువు.

పడమటిదొర. దే. వి: చూ, వరుణుడు.

పడమటిపంకోడు. వా. వి.—పై.—

పడమర: చూ, రూ-పడమట. 1—2.

పడము. వై. వి. 1. అందలమున కిందపఱచెడు రత్నకంబళము. రా, వి. 2, ఆ. 43: చూ, కల్లకము; 2.=పట్ట. బట్ట: చూ, వస్త్రము.

పడయు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-పడమే. (పర్వసవించేటకు.—నిర్వ. 3, ఆ. 58; సంపాదించేటకు.—భాగ. ఆర. 3, ఆ. 132).

పడవ. దే. వి. 1: చూ, యుద్ధము; 2. ఎక్కటికయ్యము చేయు భూమి: చూ, భూమి. 1; 3. పర్యాయము: చూ, వాని. 2; నై.వి.4.= ప్లవ. చిన్నదోనె: చూ, హోడము.

పడవలము. దే. వి. (పడలు + సలము) 1: చూ, సేనాముఖము. 1; వా. 2. పూజ్యాశ్వము: చూ, హయము.

పడవవాడు. వా. వి: చూ, సరంగు.

పడవాలు. నై. వి. రూ-పడాలు: 1. సేనాధిపతి: చూ, సైనికుడు; 2. స్వల్పసేనాధిపతి అని. 4, ఆ. 23: చూ, సైనికుడు; వా. 3.=పర్యాతీహారు: చూ, వేగువాడు.

పడసాల. ద్వ. వి. (పడము + సాల) కూటము: చూ, సభ. 2. [పన్నాగము.

పడాల. నై. వి. అందలముమోసేది పన్నాగము.

పడాలు. నై. వి: చూ, రూ-పడవాలు.

పడి. దే. వి. రెండుసోలలకొలదితవ్వ-తర్వ్వ.

పడిక. నై. వి.=పళ్యంకము. రూ-పడికము. తమ్మపడిగము: చూ, పాత్రము. 6.

పడికము. నై. వి.=——పై——

పడికట్టు. దే. వి. 1. తూనికకట్టె: చూ, రాయి; 2. మర్యాద: చూ, సన్మానము; 3. చూ, సోపానము; వా. స. క్రి. 4: తూచుమే, తూనికవేయు, పిడికట్టు.

పడిగ. నై. వి. 1.=పట్టిక. రూ-పడిగము: చూ, పడిక; 2.=స్ఫటా: చూ, పడగ. 1.

పడిగము. నై. వి.=పట్టిక: చూ, రూ-పడిగ. 1.

పడిగల్లు. దే. వి. తుపాకిగుండు: చూ, పిరంగిగుండు. [చూ, సేవకుడు.

పడిగాపు. దే. వి. పంచేనుకాచియుండుబంటు: పడిగాపులుండుట. జా. నిరీక్షించియుండుట. "అంకణభూమిపల్లకులు, నందలములప్పడి గాపులుండగన్" (నై. 2, ఆ. 71.)

పడిగె. నై. వి.= స్ఫటా: చూ, రూ- పడిగ. 1.

పడిగెమడి వా. వి: చూ, పడగ. 4. ఆం, భా. ద్వి. 6. (రూ-పడిగమడ-పడిగమెడ)

పడితరము. దే. వి. 1. ఏరుపాటు: చూ, బైసి; 2. ఏఁటేఁటపచ్చే మొత్తము: చూ, వార్షికము. 4.

పడిది. వా. వి. (రూ-పడిదియ-పడిచె-పణిదియ) చోకలవాడు చేలువలు ఆడ్డకిచ్చేట.

పడిదియ. దే. వి. ——పై——

పడిదియము. దే వి రూ-పడిదెము. 1 బజ్జి చూ, భిక్ష్యము; 2 కట్టు: చూ, యూపము.

పడిదె. దే. వి: చూ, రూ-పడిద.

పడిదెము. దే. వి. 1· చూ, రూ-పడిదియము. 1. నై.3,ఆ.50;వా. 2:చూ,రూ-పడిదియము.2.

పడినవాడు. వా. విణ. (సం ప.)——పతితుడు.

పడియ. దే వి. రూ-పడి. హర్ష్ర. 2, ఆ. 67: చూ, సరస్సు. 1.

పడియచ్చే. ద్వ. వి: చూ, గండరువు.

పడివాగె. ద్వ. వి. 1. ఎక్కటకాయిత్తపటుచే నపుడు పసరించెడు గుఱ్ఱపుసపరణ; వా. 2: చూ, పడవలము. 2. [ప. 2.

పడిసెము. నై. వి.=పర్యాతిశ్యాయము· చూ, రొం

పడిసేటు. వా. వి: చూ, వ్యాఘుడు. 2.

పడిహారి. నై. వి =పర్యాతిహారి. (రూ-పడిహారుడు-పణిహారి-పణిహారుడు) 1: చూ, వేత్రిహస్తుడు; 2 ద్వారపాలకుడు: చూ, ప్రతిహారుడు 2.

పడిహారుడు. నై. వి.——పై——

పడు. నై. అ క్రి. 1.చూ, భయనించే; 2: చూ, మరణించే. భార. ఆర.4,ఆ 401; 3. అస్తమించే. భార. ఆర. 2, ఆ. 67: చూ, నింగిపడు; 4. శర్మమునొందు: చూ, వేసరు 2; 5.= పత్. పతనమగు. కూఁబడు, కూలు,

కెడయు, డుల్లు-డొల్లు, దొరలు; 6. చూ, రాలు; 7. పూడు: చూ, మెండుగొను. 3; ని. కిర్రి. 8. అనుభవించే భార. ఆర. 2, ఆ. 209: చూ, భుజించే 2; 9 =సత్. పొందు భార. విరా. 2, ఆ 316· చూ,పాల్పించే

పడుక. వై. వి: చూ, రూ-పడక.

పడుకటిల్లు. ద్వ. వి. (పడుక + ఇల్లు) శయనగృహము: చూ, సదనము. 1.

పడుకు. దే. వి. 1. శిల: చూ, రాయి; 2 రూ-పడుగు చేటీయ· చూ, పర్వతము.[టువు.2.

పడుగాయ. ద్వ. వి. రాలినకాయ: చూ, శిలా

పడుగు. దే. వి. 1: చూ, పంగము. ఆం, పదా. చర. 48; 2. ఆతానము, వస్త్రము నేతయం చిలి నిడుపునూలు: చూ, మగ్గము; 3. చూ, రూ-పడుకు. 2; 4. వైకల్పతీసిన జొన్న కుచ్చెల వరికుప్పలోనగునది.

పడుగొమ్మ. ద్వ. వి. ఊడ: చూ, శిఫ. 1.

పడుచేడు. వా. వి. బాలకుడు: చూ, శిశువు.

పడుచే దే. వి. 1. కన్యక: చూ, స్త్రీ; 2.యువతి: చూ, స్త్రీ;3.బాలుడు.మార్క. 5, ఆ. 304: చూ, శిశువు; 4. కన్నెతీకము కానివేశ్య: చూ, వేశ్య; 5. పోటి. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 285: చూ, స్త్రీ.

పడుచేడేత. ద్వ. వి: చూ, వ్యభిచారము.

పడుచేతనము. వా. వి. 1. బాల్యము: చూ, శైశవము; 2. యౌవనము: చూ, వయస్సు.1.

పడుచేసి. దే. విణ. (పడుచే + అది): చూ, పడుచే. 2. [రాశి. 2.

పడుచేరాసి. ద్వ. వి. కన్యారాశి: చూ,

పడుచేలతిండి. దే.విణ: చూ,శిశుఘాతిని.హరిశ్చ. 5, ఆ. 130.

పడుచేవాడు. దే. విణ: చూ, యౌవనుడు.

పడుట. వై. వి.=పతన: చూ, రాలుపు.

పడుదల. దే. వి: చూ, చూ, రూ-పడదల. 2. ఆం, భా. ద్వి. 204.

పడుపు. వా. వి: చూ, పడుచేడేత.

పడుపుకత్తియ. వా. వి: చూ, పడపుగొమ్మ..

పడుబాటు. వా. వి. 1 గతి: చూ, హాణిగలు;. విణ. 2 శిథిలమైనది· చూ, శ్లథము

పడువ. దే. విణ. మిక్కిలిపల్లమైనది (నేల): చూ, భూమి. 1.

పడువరి. ద్వ. వి. కోతకోయునప్పుడు గింజేలు రాలి మొలచిన వరిపైరు· చూ, సస్యము. 1.

పడె. దే. వి: చూ, రూ-పడియ. భాగ. 10, స్క్ం. ఉ. 257.

పడ్డ. వై. వి. 1. తొలిచూలియావు: చూ, సారభేయి (ధేనువు); 2. గేదె. చూ, మహిషి.

పణకు. దే. వి: చూ, రూ-పడకు.

పణతి. వా. వి: చూ, రూ-పడతి.

పణతుక. వా. వి.—పై.—

పణత. దే. వి. రూ-పడత: చూ,నాగటిచిప్ప

పణధరములు. పా. జన్మలగ్నమునకు 2, 5, 8, 11 రాసులు పణధరములనబడును.

పణము. సం. పి. అ. పుం. 1.=పందెము: చూ, వ్యవహారము. 4; 2. విలువ: చూ, వెల. 1; 3. కూలి: చూ, వేతనము; 4. ధనము: చూ, విత్తము. 1; 5. జూదము: చూ, వ్యవహారము. 4; 6: చూ, నిరుకు ; 7: చూ, ఆత్మము.8; 8. కర్ణమెత్తు రాగి టంకము: చూ, లోహము. 1; 9. గవ్వయెత్తు; 10. అమ్మబడగిన కూరలోనగువానిపిడికిలి; 11.=పన్ను: చూ, శిస్తు. 1; దే. వి. (1): చూ, విన్నాణములు.

పణవము. సం. వి. అ. పుం.=పంబ. 1. ఉడుక, వాద్యభేదములలో నొకటి: చూ, వీణె. (స్వరము. 2.); ఆం. 2: చూ, ఆనద్ధవాద్యములు; పా. 3. ఒకానొక వృత్తము. ఒళ్ళక్క పాదమునందు మగణ, నగణ, యగణ గురువులతోఁగూడి యాఁటంటయతి గలిగి 10 వ ఛందస్సునందఁబుట్టిన వృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.

పణస. సం. వి. అ. పుం.=పనస*: చూ, పనస.2.

పణాయితము. సం. విణ. (రూ-పనాయితము-పణితము-పనితము) పొగడఁబడినది: చూ, స్తుతము.

పణాగ్ధము. సం వి. అ. పుం· చూ, అడ్డిగ.

పణితము. సం. విణ. 1: చూ, రూ-పణాయితము; 2. పందెముగాఁజేయఁబడినది; 3 సీమయందలి యేకదేశము

పణితవ్యము. సం. విణ. 1. పొగడఁదగినది: చూ, స్తుత్యము; 2. అమ్మఁదగినది: చూ, విక్రేయము.

పణిదము. వా. వి. గుడపాకము: చూ, శర్క-గి.1.

పణిదియ. దే. వి: చూ, రూ-పడిది

పణిహార. సై. వి.=: చూ, రూ-పడిహారి.

పణిహారుఁడు. సై. వి.=—సై—

పణుగు. వా. వి: చూ, పడుపు. 2.

పణ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మూసేరు*.

పణ్యము. సం. విణ. 1: చూ, పణితవ్యము. 1; 2: చూ, పణితవ్యము. 2.

పణ్యవీథి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. విపణి, అంగడివీథి: చూ, మార్గము. 1.

పణ్యాంగన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, వేశ్య.

పణ్యాజీవుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, వర్తకుఁడు.

పణ్యారము. సై. వి.=పణ్యాహార. 1. నానఁబప్పు: చూ, సూపము; 2: చూ, భక్ష్యము.

పతంగము. సం. వి. అ. న. 1. పాదరసము: చూ, సూతము; పుం. 2: చూ, పక్షి; 3: చూ, శలభము; 4: చూ, బాణము. 1; 5: చూ, మార్జాలము; 6. శాలిధాన్యము: చూ, ధాన్యము. [మక్షిక.

పతంగిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తేనెటీఁగ: చూ,

పతంగుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.

పతెంతకము. అం: చూ, శోగవ్యూహములు.

పతకము. సై. వి.=పడక. హారమునడుమనుండెడు రత్నపుబిల్ల: చూ, భూషణము. 2.

పతగము. సం. వి. అ. పుం.(రూ-పతంగము-పతంగము-పతసు.)· చూ, పక్షి.

పతత్తు సం. వి. త్. పుం —సై —

పతత్రి. సం. వి. ఇ. న్. పుం. చూ, పతగము.

పతత్ప్రికర్షము. అం. అతిశయముతస్పిచెప్పుట. (ఈభటుఁడు పులులను, వరాహములను, జింకలను వధించెను. ఇందు ముందుఁజెప్పిన వానికన్న వెనుకటివి బలహీనములు కావున దోషము. పులులను జంపినాఁడని చెప్పిన తరువాత జింకలను జంపినాఁడని చెప్పుట యందు సారస్యములేదు.): చూ, వాక్యదోషములు. [పతద్గ్రాహము: చూ, పాత్రిము. 6.

పతద్గ్రహము. సం.వి. అ. పుం.=పడికము. రూ-

పతద్గ్రాహము. సం. వి. అ. పుం.=—సై —

పతనము. సం. వి. ఆ. న.=పడుట: చూ, రాలుపు.

పలయాళువు. సం. విణ. ఊ: చూ, పాతుకుఁడుం

పతాక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1=పడగ. ఎక్కెము: చూ, సిడము; 2. ఎక్కెపుగంబము: చూ, స్తంభము. 1; 3: చూ, సౌభాగ్యము.

పతాకము. అం: చూ, అసంయుతహస్తములు. (బాటనవేర్లినివంచిచోపుడు వేర్లిమొదటఁగూర్చి వేర్లిన్ని ఎక్కఁగఁజోచి పట్టినది.) [ములు.

పతాకస్వస్తికము. అం: చూ, సంయుతహస్త

పతాకి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్) ఎక్కెము గలవాఁడు: చూ, వైజయంతికుఁడు.

పతాకిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ధ్వజిని: చూ, సేన. 1.

పతి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. మగఁడు: చూ, పాము. 2; విణ. 2. ఏలిక: చూ, స్వామి.1.

పతింవర. సం. వి. అ. స్త్రీ. తనంతట మగని

వరించేనట్టి ఆఁడుది, వర్య, స్వయంవర: చూ, స్త్రీ.

పతిత. అం: చూ, దేశీయకర్ణీయలు.

పతితుఁడు. సం. విణ. 1: (తె. ప).—పడిన వాఁడు; 2. పదవిచెడినవాఁడు.

పతిపత్ని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-పతివత్ని. మగనాలు: చూ, స్త్రీ.

పతిమ నై. వి.=పరిమా: చూ, బింబము. 8.

పతివత్ని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-పతిపత్ని.

పతివ్రత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. సాధ్వి: చూ, స్త్రీ.

పతులు. అం. శృంగారనాయకచతుష్టయము చూ, నాయకులు. 2.

పత్తనము. సం. వి. ఆ. న. రూ-పట్టణము: చూ, సీమ. 1 (దేశము)

పత్తా. వా. వి. జోడు: చూ, సూచన. 1.

పత్తి. సం వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, పర్యాణము; 2. సేనావిశేషము. (ఒకరథము, ఒక యేనుఁగు, మూఁడుగుఱ్ఱములు, ఏవురుకాల్వురునుగలది): చూ, సేన.1; పుం. 3. కాలిబంటు: చూ, భటుఁడు; దే. వి. (1): చూ, రూ-పర్తి.*

పత్తికట్టు. వా. వి: చూ, పత్తిరేకు.

పత్తిగాకు. నై. వి.=పత్తి: చూ, పత్తిరి.

పత్తిరి. నై. వి.=పత్తిగమ్. 1. భూజకుపయోగించెడుబిల్వదళాదులు. కాశీ. 2, ఆ. 49 చూ, పర్ణము. 1; వా. వి. 2. గండోయిపత్తిరి. "పత్తిరిపీల్చుచేన్నాఁడు": చూ, పర్ణము. 1

పత్తిరిబొట్టు. నై. వి. తిలకవిశేషము: చూ, బొట్టు. 1.

పత్తిరేకు. దే. వి. లోహాదులనొకదానితో నొకటి యదికించేనపుడు పత్తివలెఁ గొట్టిపెట్టెడు సజాతీయమైన పొడిరేకు: పత్తికట్టు.

పత్తు. వా. వి. 1. నేల: చూ, భూమి. 1; 2. రూ-పస్తు: చూ, లంకణము.

పత్తెచ్చేను. నై. వి.=పరీక్ష్యము, విందీయక ము: చూ, స్పష్టము.

పత్ని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, భార్య.

పత్రీఝంకారము. సం. వి. అ. పుం. నీటిసుడి: చూ, సుడి.1.

పత్రినాడి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పొరక.

పత్రిపరశువు. సం. వి. ఊ. పుం. ఆకుకొయి: చూ, వృశ్చనము. (చీరణము-చీర్ణము అను పదములకు "వృశ్చొదనము. 1." చూడుము)

పత్రిపాత్రిము. సం. వి. అ. పుం. కుట్టుడాకు: చూ, పత్రిము. 8.

పత్రిపాళ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పాపటబొట్టు, లలాటిక: చూ, బొట్టు. 1.

పత్రిభంగము. సం వి. అ. పుం. స్త్రీలయొక్కచెక్కిలిస్థనములు లోనగువానియందు లిఖించెడుమకరికాపత్రము పత్రిరేఖ, పత్రిలేఖ, పత్రాంగులి, పత్రావళి.

పత్రిము. సం. వి.అ. న. 1.=పత్తిరాకు-పత్తిరి-పత్రి. ఆకు: చూ, పర్ణము. 1; 2. వ్యవహారముయొక్కచెల్లుబడికై యొకరికొకరువ్రాసికొనెడు ఆకు: చూ, దస్తావేజు; 3: చూ, పతత్రిము; 4. ఎక్కఁదగినయేనుఁగు లోనగునది. చూ, వాహనము; 5: చూ, బాణము. 1; 6. మేరకత్తి: చూ, రిట్టి. 2; 7. లవంగపుపట్ట: చూ, పరాంగకము; 8. భోజనపాత్రిము (కుట్టినఆకు(అడ్డాకు),కుట్టనిఆకు (తామరపాకు)లోనగునది) చూ, విస్తరి. [పక్షి.

పత్రిరథము. సం. వి. అ. పుం. పులుఁగు: చూ,

పత్రిరేఖ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ,పత్రిభంగము.

పత్రిల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పెద్దయేలకి: ఏల, విందిర్ణి, కటుచాతుర్జాతకము, కన్యక, సుల్మ్మి, చందర్బాల, త్వచిసుగంధ, దాడిమము, నిష్కుటి, పుటిక, పృథ్వీక, పృథ్వీల, బహుళ, బృహదేల. (తె ప.)—ఏళకి, పెద్ద

యేలకి, పేరేలకి; తద్విశేషములు.— సన్న యేలకికి.—ఉపకుంచిక - ఉపకుంఛిక, ఏలీక, కటుక, కపోతక, కపోతపర్ణి, కోరంగి, తుచ్ఛ, త్రిపుట, తుర్టి, బహుళ, భద్రేలి, మహాతుక, సూక్ష్మ, సూక్ష్మేలా. (తె. ప).—చిట్టేలకి, పిన్నయేలకి, సన్న యేలకి, (చూ, సూక్ష్మేల); 2: చూ, శ్రీ తాళము*. [మేరియ: చూ, రిష్టి. 2.

పత్రిలత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. మిక్కిలిసిరిపు

పత్రిలేఖ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పత్రిభంగము.

పత్రివాహనము. సం. వి. అ. పుం చూ, బాణము 1. [సితాగ్రిము

పత్రిసూచి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ ముల్లు: చూ,

పత్రిస్నుహి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ చూ, సువిశేచని*.

పత్రిసుక్కు. సం. వి. చ్. స్త్రీ —పై.—

పత్రిహారి. అం: చూ, దూతీచతుష్టయము.

పత్రాంగము. సం. వి. అ. న. 1. గర్కచంద నము. చూ, వాసన.1; 2: చూ, భూర్జము*; 3. చూ, పద్మకాష్ఠము. * [భంగము.

పత్రాంగుళి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పత్రి

పత్రి. సం. వి. న్. పుం 1. డేగ: చూ, శ్యేనము; 2: చూ, పక్షి; 3: చూ, బాణము. 1; 4: చూ, పర్వతము; 5: చూ, మార్గము; 6: చూ, రథికుడు; వై. వి.(1)=పత్త్రి: చూ, రూ-పత్తిరి.

పత్రిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. కాగితము: చూ, పటపత్రిము; 2: చూ, పత్రిము. 2; అం. 3: చూ, దూతీచతుష్టయము; వా. 4. వార్తాపత్రిక. "ఆంధ్రిపత్రిక, హిందు" మొ.

పత్రోర్ణము. సం. వి. అ. న. 1. ఉదికిన పొత్తి చీర, పట్టుచీర మొ: చూ, వస్త్రము; పుం. 2: చూ, శోణకము * [మార్గము. 1.

పథము. సం. వి. అ. పుం. త్రోవ: చూ, పథికుడు. సం. విణ: చూ, పాంథుడు.

పథ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కరక*: చూ, హరీతకి.

పథ్యాకందము. పా. (పథ్య): చూ, కందము.3.

పదంపడి. దే. అవ్య. రూ-పదపడి. 1. వెనుక. ఊ, హరి. 4, ఆ. 17: చూ, వెనుక. 1, 2. మతియు. భాగ. 4, స్క-ం. 118: చూ, వెండియు.

పదకము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పతక. సర విశేషము: చూ, భూషణము. 2; వై. వి. (1)=పదక. కృతము. నిర్వ. 4, ఆ. 31: చూ, విధము. 1; వా. (2) పన్నుగడ, రచన [ణములు.

పదకవితారచనానైపుణ్యము. ఆం: చూ, సుగు

పదకీర్తన. ఆం. ఒకానొక రాగము (చూ, గాన శాస్త్రపండితుడు): చూ, స్వరము. 2.

పదఖండనము. ఆం: చూ, కాయమానములు.

పదగతము. ఆం: చూ, అర్థాంత సంకీర్ణితవాచ్యము.

పదగతములు. ఆం: చూ, కావ్యదోషములు.

పదగర్భాప్తి. ఆం: చూ, విన్నాణములు.

పదగుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, భటుడు. 1.

పదచోళి. వై. వి. పెక్కుణమనునాట్యము: చూ, వ్యంజకము. 1.

పదచ్ఛేదము. పా. పదములు విభజించుట.

పదటను. దే. వి. (రూ-పదటు-పల్లటము): చూ, సంభ్రమము. [చూ, రేణువు. 1.

పదటి. దే. వి. ధూళి. ఆం, భా. ద్వి. 220:

పదటు. దే. వి: చూ, రూ-పదటను.

పదడు. దే. వి. బూడిదె: చూ, భస్మము.

పదదోషములు. ఆం: చూ, కావ్యదోషములు.

పదను. దే. వి. 1: చూ, సమయము.1; 2. తడి. రామా. 4, ఆ. 176. చూ, స్తేమము; 3. నైశిత్యము, రూ-పదును. య.2, ఆ. 67: చూ,

వాఁడి. 1; 4. పరిపాకము: చూ, పరువు; వా. 5: చూ, రూ-పదును. 1. [మను.

పదనుకొను. దే. అ. క్రి. తడియు: చూ, స్తేమ

పదపడి. దే. అవ్య: చూ, రూ-పదంపడి. (వెను కఅనుటకు —భార. ఆది. 3, ఆ 109; మఱి యు అనుటకు.—భార. ఆది. 1, ఆ. 68.)

పదభ్రష్టికము. పా. ఒకానొక చిత్రకవిత్వము: చూ, వృత్తము. 1.

పదము. సం. వి. అ. న. 1. పాదము: చూ, హజ్జే; 2. పద్యపాదము, చరణము: చూ, వృత్తము. 1; 3. ఇనుకలోనగుచోట్లఁ గనఁ బడెడు పాదచిహ్నము: చూ, లక్షణము. 1; 4. చిహ్నము: చూ, లక్షణము. 1; 5. శబ్దము (ధ్వనితోఁగూడినది): చూ, స్వరము. 2; 6. వాక్యము, పాట (ఆనికొండఱు): చూ, శబ్దము. 2; 7. ప్రయత్నము: చూ, యత్నము; 8: చూ, స్థానము. 1; 9: చూ, వ్యాజము. 1; 10: చూ, సరకు. 2; 11: చూ, వేరు. 1; పుం. 12. కిరణము: చూ, హాయనము. 2; పా. 13 క్తెము. (Term); ధనము. (దీనికి సంబంధించిన పరిభాషాపదములు.— శుద్ధపదము, తుల్యపదము, పూర్వపగము, సాధారణపదము (తర్క), సహాహారక సాధారణపదము, శుద్ధసాధారణపదము (తర్క) ఇత్యాది.

పదములు. అం. 1. నామములు, క్రియలు, అవ్యయములు, విశేషణములు, సర్వనామములు అని ౫ విధములు; (పదములనఁగా (వర్ణనసముదాయము) మాటలు. ఉదా.—శివుఁడు, చిలుక, చేసెఁ, భళి, నల్లని, ఒకటి మొ.); 2. తత్సమము (సంస్కృతప్రాకృత తుల్యంబగుభాష), తద్భవము (సంస్కృతప్రాకృతతద్భవంబగుభాష), దేశ్యము (తిర్రిలింగదేశవ్యవహారసిద్ధంబగు భాష), గార్మ్యము (లక్షణవిరుద్ధమగుభాష) అని ౪ విధములు; 3. పదములు.— కళలు, గుర్రెపర్కృతికములు అనిద్వివిధము

పదయమకము. అం: చూ, యమకము.

పదరము. నై. వి. తములపాపులయడపము: చూ, పడపము.

పదరు. వా. వి. 1. నదరుఁబోతుతనము: చూ, శబ్దము. 2; 2 నింద: చూ, నెగ్గింపు; బ. 3. త్వరితోక్తి. స్వా. 6, ఆ. 44: చూ, శబ్దము. 2; బ 4. కోపోక్తి చూ, శబ్దము. 2; 5. చలనము. చూ, లోలము; అ. క్రి. 6. రూ-పదురు. త్వరపడు కళా. 6, ఆ. 222: చూ, సంశ్రమించే; 7. కోపించే: చూ, రోషించే; 8. చలించే: చూ, సలించే; స. క్రి. 9. ఆక్షేపించే. భార. ఆది 5, ఆ. 101: చూ, నెగ్గించే

పదలము. వా.వి. అరవీసె. (½వీసె=రెండుఏబుల ములు=60 తులముల యెత్తు)

పదవి. సం. ని. ఈ. స్త్రీ 1. తోవ: చూ, మార్గము. 1; నై. వి (1) కలిమి: చూ, సంపత్తి 1; (2)=పద. ఉన్నతమగుస్థితి. "చక్రవర్తిపదవి. మహారాజపదవి."

పదాజి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, భటుఁడు. 1.

పదాడము. వా. వి: చూ, బిరుదము. [గము.9.)

పదాతి. సం. ని. ఇ. పుం: చూ, పదాజి (అం

పదార్థటీక. అం: చూ, హస్తప్రాణములు.

పదార్థము. సం. వి. అ. పుం. 1. వస్తువు: చూ, సరకు. 2; 2. శబ్దములయొక్క అభిధేయము.

పదార్థములు. అం. 1. దివ్యము, గుణము, కర్మము, సామాన్యము, విశేషము, సమవాయము, అభావము (7); 2 మాంసకృత్తులు, పిండిపదార్థములు, కొవ్వుపదార్థములు, ఉప్పపదార్థములు, నీరు (5); 3. పదములయొక్క అర్థములు (టీక); 4.సరకులు.

పదార్పాళ్లిదొర. ద్వ. వి. చందుర్రిడు: చూ, హిమాంశువు. ఆం, పదా. సుర. 23.

పదాఱు. ద్వ. స. రూ-పదియాఱు-పదునాఱు, కల-కళ: చూ, షోడశము. 1.

పది. సం. వి. ద్. పుం. 1. పాదము. రా. వి. 1, ఆ. 36. చూ, హజ్జే; నై. స. (1)=పంక్తి: దశమము, పంక్తి (తె. ప)—ఈరేను, ఈరైదు, బంతి, రెండయిదులు-రెండైదులు.

పదింబదిగ. ద్వ. క్రి.విణ. (పదియున్ + పది + కాన్) 1. గట్టిగా, చక్కఁగా. రాఘు. 4, ఆ. 101; వా. 2. అదేపనిగ.

పదికుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, పదాతి.

పదికోట్లు. మి. వి. స. బ. ఆర్బుదము: చూ, సంఖ్య. 1. [(స్థానము 1)

పదినూఁఁచులవాలు. ద్వ. వి. చూ, కడిదలుఁగు

పదియార్దును. ద్వ. వి. పదునాఱుతూములు.

పదియాఱు. ద్వ. స: చూ, రూ-పదాఱు.

పదియేడు. ద్వ. స: రూ-పదునేడు.

పదియేడ్డుము. ద్వ. వి. పదియేడుతూములు: రూ-పదునేడ్డును. [దు పదిహేను)

పదియేను. ద్వ. స: రూ-పదునేను (వాడుకయం

పదిరెండు. ద్వ. స: చూ, ముచ్చొకము.

పదిలపడు. నై. అ. క్రి. 1: చూ, నేటించు; 2. చూ, స్థిరపడు; పే్రి. 3. పదిలపఱుచు

పదిలము. నై. వి.=భద్ర). 1 సుఖము: చూ, సంతోషము; 2. అవధానము: చూ, హెచ్చరిక; 3: చూ, స్థైర్యము. హరి. ఉ. 10, ఆ. 147; విణ. 4: చూ, మేలుకోలు. నీలా. 2, ఆ. 59; 5. దృఢము. భో. 4, ఆ. 309: చూ, స్థైర్యము. 1. [స్థిరపఱుచు. జై. 7, ఆ. 221.

పదిలించు వై. స.క్రి. 1. దృఢపఱుచు; 2: చూ,

డిదిలుఁడు. నై. విణ. 1.=భద్ర): చూ, మేలుకొనియుండువాఁడు. హరి. ఉ. 6, ఆ. 69; 2. స్థిరుఁడు, ఖని: చూ, రాహువు. 2.

పదివేలకు. జా. శాశ్వతముగా. "వీరు మనపలదే పదివేలకైన" (దాశరథివిలాసము); "చోలు పదివేలువచ్చె నీచలమువిడువు" (గసికిజన మనోరంజనము)"; చోలుపదివేలవచ్చెఁబాంచాలిదొరకినట్లైగద."(పాంచాలీపరిణయము)

పదివేలు. ద్వ వి. నూఱుపందలు: చూ, సంఖ్య. 1.

పదివేసములసామి. నై. వి: చూ, విష్ణువు. 1.

పదుండుర్రి. ద్వ. స: చూ, రూ-పదుగుండుర్రి.

పదుగు. దే. వి. 1. పంక్తి చూ, శ్రేణి. 1; 2. కొలము: చూ, పంగడము; 3. రూ—పదువు. సజాతీయపాశి సమూహము. చూ, పంగడము.

పదుగుండుర్రి ద్వ స. పదిమంది: (రూ-పదుగురు-పదువురు-పదుండుర్రి-పదురు-పదువు).

పదుగురు. ద్వ. స.—పై.—(పదికి మహాన్మహత్వార్థక బహువచనాంతాదేశము.)

పదునల్లుము. ద్వ. వి. పదునాలుగుతూములు.

పదునాఱు. ద్వ. స: చూ, రూ-పదాఱు.

పదునాలుగు. ద్వ. స:రూ-పదునాల్గు, ఈరేడు. (సం. ప).— ఇంద్రియము.

పదును. దే. వి. (పది + ఊను.) రూ—పదను. 1. పదియంగుళములపఱకు నేలయందు తడిచొచ్చేనంతటివర్ష పరిమాణము; వా. 2: చూ, రూ-పదను. 3.

పదునుపెట్టు. వా. స. క్రి: చూ, వాఁడిచేయు.

పదునెనమందుము. ద్వ.వి.పదునెనిమిదితూములు.

పదునెనిమిది. ద్వ. స: అష్టాదశకము.

పదునెనిమిది దివర్ణనములు. అం. పర్బంధమన కవి కల్పిత చరితర్రిము.ఇందు 18 వర్ణనలనికొందఱు, 22 వర్ణనలని కొందఱు. ఈచెప్పిన వర్ణనలందేవేని 4-5 తక్కువైననుసరే. పెక్కులలోపించినచోదానిని పర్బంధమనరు. 18 వర్ణనములు.—పుర, సముద్ర, పర్వత, రవి, శశి, ఋతు,వివాహ,రతి,విరహ,సుతోదయ, వన, జల, యాన,పాన,దౌత్య, నృప,మంత్ర),

యుద్ధములు. వీనికి స్త్రీ, దౌహృద, మృగయ, జయములు కలిపినచో 22 పర్ణనలగును. (చూ, కావ్యము. 5)

పదునేడు. ద్వ. స: రూ-పదియేడు.

పదునేడ్డుము. ద్వ. వి: రూ-పదియేడ్డును.

పదునేను. ద్వ. స: రూ-పదియేను. [ము.

పదునొకటి. వై. స. ఏ, ఏకాదళకము, ఏకాదళ

పదునొకొల్లును. వై. వి: (పది + ఒకండు + తూము) పదునొకండుతూములు.

పదుపు. దే. వి: చూ, రూ-పదుగు. 3 అచ్చ. యు, కాం. 491. (ధేనువు)

పదుము. వై. వి: చూ, పందుము.

పదుముత్తుము. ద్వ వి. పదుమూఁడుతూములు.

పదురు. వై. స. 1: చూ, రూ-పదుగురు. కాశీ 3, ఆ. 142. 2: చూ, విభము. 1; బ. 3 చూ, రూ-పదరు. 3, అ. కి. 4 చూ, రూ-పదిరు. 6.

పదురుచేయి. దె. ప్రే రూ-పదుర్చుమే పదురఁడే యు: చూ, పక్క-ళించుమే

పదువు. దే. వి. చూ, రూ-పదుగు. 3

పదువురు ద్వ. స: చూ, రూ-పదుగురు.

పద్దుఁడు. సం. వి. అ. పుం. (రూ-పదుకుఁడు-పిదికుఁడు-పత్తి-పదాతి-పదాతికుఁడు-పదాతిగుఁడు): చూ, భటుఁడు. 1.

పద్దెనము వై.వి.(రూ-పద్దె-పద్దెము.)=పద్యమ్. గంగోబద్ధమైన కావ్యము. నీలా. 2, ఆ. 91: (చూ, వృత్తము. 1). చూ, శ్లోకము.

పద్దు వై వి. 1=పరిజ్ఞ: చూ, స్పర్ధ. 4; 2.=స్పర్ధా. పోటి: చూ, స్పర్ధ. 1; 3.=పరి ఎంకెలకత్తెము; వా 4. (అంగడిసరుకుల) జాపితా; 5: (బదులు పత్రికమునకు మాఱుగావార్తసినది) పద్దు; 6. (భూములను స్తరు) పద్దు; 7. తొకట్టుపద్దు, 8. పత్రికమందు భోజనపుపద్దు; 9: కుడుపు, చిట్టా-చిరా. "పద్దులపొత్తము"; విణ. 10.=అబద్ధ. నిజముకానిది:చూ,వితథము; వా.కి. 11. నెల్లు "నీవు పద్దు. నేను వచ్చెదను." (వాడుక. అపరి)

పద్దె. వై. వి.=పద్యమ్: చూ, రూ-పద్దియము.

పద్దెము. వై. వి.=—పై—య. 1, ఆ. 12.

పద్ధతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. తోవ: చూ, మార్గము. 1; 2. పరుప: చూ, విధము. 1; 3. అడుసు చూ, బురద.

పద్నాల్గు. ద్వ. సం. చూ, రూ-పదునాలుగు.

పద్మ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, లక్ష్మి; 2. బారంగి*: చూ, హంజిక; 3 మెట్టపామర*: చూ, సహసర్పిపత్రిము

పద్మకంది సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తామరదుంప చూ, సహసర్పిపత్రిము. (పద్మకందము అనియు)

పద్మకము సం. వి అ. న. 1: చూ, పద్మము. 5; 2: చూ, పద్మకాష్ఠము*: పా. 3. ఒకానొక వృత్తము. "న-భి-జ-జ-జ గురువులు." 11వ యింటయతి.పగునాఅవష్ఠంబన్ను: చూ, వృత్తము. 1.

పద్మకాష్ఠము. సం. వి. అ. న. ఒకానొకఓషధి*: పతార్శింగము, పద్మకము, పన్నగము.

పద్మకోశము. అం: చూ, అసంయుక్తహస్తములు. (అయిదువ్రేళ్లను కొనలు కూడకుండునట్లు విల్లుపలెవంచి యెడముగలవానిగాఁబట్టునది.)

పద్మగర్భి. సం. వి. ఇ. పుం.(రూ-పద్మగర్భుఁడు, పద్మనాభి, పద్మనాభుఁడు) చూ, విష్ణువు.1.

పద్మచారణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పద్మ. 3.

పద్మనాభము. అం. 1: చూ, శస్త్రములు; పా. 2. ఒకానొక వృత్తము. "త-తి-తి-త-త-త-తి- గగములు" 13వ యింట యతి. 23వ్యంబన్ను చూ, వృత్తము. 1.

పద్మనాభాయనమః. అం.(పద్మనాభః=హృదయపద్మస్యనాభౌ నాభేర్మధు పరిభాగేపర్వకాశనాత్.): చూ, ఓమ్.

పద్మనాభుఁడు. సం.వి. అ. పుం: చూ, పద్మగర్భి.
పద్మనాయకుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, వెలమ
పద్మపత్రిము. సం.వి.అ.న.1: చూ, తామరపాకు, 2. మెట్టతామరదుంప: చూ, సహస్రపత్రము
పద్మపాణి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. ఒకానొక బుద్ధుఁడు: చూ, బుద్ధుఁడు. 1; 2. చూ, సూర్యుఁడు.
పద్మపుఁదీగ. మి. వి చోరపుష్పి*: చూ, శంకిని.
పద్మబాంధవుఁడు. సం. వి. అ. పుం. చూ, సూర్యుఁడు.
పద్మము. సం. వి. అ. పుం, న. 1. తామర, కమలము: చూ, సహస్రపత్రిము; అం.బ 2: చూ, నిగ్గులు. (లిబ్బి. 2.); 3: చూ, వ్యూహభేదములు; 4. సంఖ్యాభేదము: చూ, సంఖ్య. 1; 5 ఏనుఁగు మొగమునందలి బొట్లసమూహము, డోల, పొగరుపాడ, పద్మకము. చూ, హస్తి; పుం. 6: చూ, సర్పము.
పద్మరాగము. సం. వి. అ. పుం. తామరకెంపు, మాణిక్యము, (ఇది సింహళమున పుట్టినది. రక్తపద్మమువలది. ఉత్తమజాతి రత్నము.) చూ, రత్నము.1. [చూ, సహస్రపత్రిము.
పద్మలతాశిఫ. సం. వి. ఆ.స్త్రీ. తామరతూడు
పద్మవెలమ. మి. వి: చూ, వెలమ.
పద్మవ్యూహము. అం: చూ, పరిఘానవ్యూహములు. (వ్యూహములు)
పద్మాంళము. అం. చూ, పుష్పాంళములు.
పద్మాకరిము. సం. వి. అ. పుం 1 కొలను. చూ, సరస్సు. 1; 2 చెఱువు. చూ, సరస్సు. 1. [పరిపున్నాటము.
పద్మాటము. సం. వి. అ. పుం. తగిరిస*: చూ,
పద్మాలయ. సం వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, లక్ష్మీ.
పద్మాసనము. అం. 1. చూ, ఆసనములు; 2: చూ, ఉత్తానకరణబంధములు.
పద్మి. సం. వి. న్. పుం. ఏనుఁగు: చూ, హస్తి.
పద్మిని. సం వి.ఈ.స్త్రీ. 1. తామరతీఁగ: చూ, సహస్రపత్రిని; 2. తామరకొలను: చూ, సరస్సు. 1; 3. తామరతంపర: చూ, సమృద్ధి; 4. పద్మినీజాతి స్త్రీ. (స్త్రీలలో నత్యుత్తమమైనది. పాంచాలుఁడనుపురుషుఁడు క్రేమించును. నాలుగవజాతునఁ బంకజాసనపద్మిని మను బంధమిట్టము. నాభి, పిఱుఁదులు, తొడలు కళాస్థానములు. పంకజైన బహుకోళములు, కుటిలమిలగు స్తనములు, మొల్ల మొగ్గలపంటిసంతసములు, పద్మగంధము, హంసస్వరిము, ముఖసౌభాగ్యము, కేళిమఁగోరుట కిలిగియుండును) చూ, స్త్రీ; 5 ఆఁడేనుఁగు: చూ, హస్తి; 6. చూ, పద్మాలయ; అం. 7: చూ, స్త్రీజాతులు, 8. చూ, దేశీయ కీర్తియలు.
పద్మినీపత్రిజలబిందున్యాయము పా తామరపాకులోనినీరు ఆకునంటకుండునట్లు నీతి.
పద్మినీవల్లభుఁడు. సం వి. అ. పుం. చూ, సూర్యుఁడు.
పద్య. సం.వి. ఆ.స్త్రీ. తోర్పు: చూ, మార్గము 1.
పద్యకావ్యము అం. (గణయతిపాస నియమములగలది): చూ, కావ్యము. (తిక్కనసోమయాజి నిర్వచనోత్తరరామాయణము మొ॥ వి)
పద్యచ్ఛిత్రికము. పా చిత్రికవిత్వమునంటొకటి: చూ, వృత్తము. 1.
పద్యము. సం. వి. అ. న.=పద్దెము: చూ, పద్ది యము.
పద్యములు అం: చూ, జాతులు. 5.
పద్యుఁడు సం. వి. అ. పుం. చూ, శూద్రుఁడు.
పద్రుచ్చే దే. వే. చూ, రూ-పదురుచే.
పన. దే. వి. ఓదియ-ఓడె: చూ, సస్యము. 1.
పనటి. దే. వి. రూ-పంటి. 1 పంటకుండ. చూ, భాండము. 3; 2 గుండ. చూ, భాండము. 3.

పనవు. వై. స. కి్రి =పర్శిలప్. ప్రలాపించే చూ, రొ్ల్లు.

పనస వై. వి. 1.=పంచాశత్తు. పరిశ్నాంశము. (ఏఁబదిసదముల సమూహము పంచాశత్తనఁ బడును. ఇది తెనుఁగుదేశమున పనసయని చెప్పఁబడుచున్నది): చూ, తైత్తిరీయ సంహిత. 1432 పూర్వట; 2 =పణస *: చూ, వేరుపనస (గోహదశాస్త్రము) (చెట్టుమొదటినుండి కొమ్మలవఱకుఁదామరపాకులుచుట్టి చెట్టుమొదట సన్న ముళ్ళకంపవేయ గొప్పఫలములు పెక్కులుపుట్టును.)

పనసలవాండ్రు వ్య. వి. బ. కమసాలెవారిని యాచించిబ్రదుకువారు. [యితము.

పనాయితము. సం. వీణ: చూ, రూ-పణాయితము.

పని. దే. వి. 1. చేత: చూ, వ్యాపారము. 1; 2. కర్మము: చూ, వ్యాపారము. 1; 3 చూ, ప్రయోజనము; 4: చూ, శిల్పము; 5. ఆజ్ఞ భార. ఆది. 2, ఆ. 46: చూ, సెలవు; వా. 6. సేవకావృత్తి. "మా అబ్బాయికి కలెక్టరు ఆఫీసులోపని."; 7. స్వతంత్రవృత్తి. "మాఅబ్బాయికి మాభూములు సేద్యము చేయించెడుపని."

పనిపచ్చె. వా. వి. ఆధికకాంతిగల కృత్రిమపద్మరాగము. ఆం, భా. ద్వి. 227. చూ, రత్నము. 1.

పనిగొను. దే. స. కి్రి. నియోగించే భార. విరా. 1, ఆ. 269: చూ, సెలవిచ్చే.

పనిగోడిబండ. వా.వి. పనులుచేసెడిపలుగాకి.

పనిచెఱుచేవాఁడు. వా.వి:చూ, వినాయకుఁడు. 1. (ఇట్లు పనిచెఱుపు వేల్పు)

పనిచెఱుపు. వా. వి: చూ, విఘ్నము.

పనిఁజేసిన పాతికపట్టము. లో. "ఊదా.— "మేముపనిఁజేసినపాతికపట్టమునుమాట మదిఁ దెట్టక." (ధర్మ్మజరాజసూయము)

పనితము. సం. వీణ: చూ, రూ-పణాయితము.

పనిముట్టు. దే. వి: చూ, సాధనము. 2.

పనివంచే. దే. స. కి్రి. చూ, పనిగొను.

పనివడు. ద్వ. అ కి్రి 1. అక్కఱపడు: చూ. వాంఛించే,వా. 2 పనియందు నేర్పుతీయగు.

పనివాఁడు దే. వి. 1: చూ, సేవకుఁడు; 2. కర్మ్మకారుఁడు. చూ, వ్యవహర్త.

పనివిను. దే. అ. కి్రి 1. ఆజ్ఞావశవర్తియగు. రామా.4, ఆ. 4 చూ, వినుఁ; 2. వచ్చెదను. భో. 6, ఆ 378, 3. పోయెదను. "ఏనుబని యెదనన్న" భార. ఆను. 1, అ.

పనుపు. దే. అ. కి్రి చూ, రోపించే ఉ. హరి. 4, ఆ 63.

పనుగొను. దే.అ.కి్రి (పన్ను + కొను) 1. చూ, నేటించే భార. ఆది. 4, ఆ. 163; 2. కలుగు: చూ, సంభవించే

పనుచే. దే.స. కి్రి: చూ, రూ-పంచే. 1-2-11.

పనుపడు. ద్వ. ఆ. కి్రి. 1. రూ-పన్నుపడు: చూ, వాడుకపడు: 2: చూ, పనుగొను. 2; 3. నాటు: చూ, మొలవేయు.

పనుపరి. దే. వీణ. రూ-పన్పరి. కజ్జాకులోఁబడినవాఁడు. చూ, పరాధీనుఁడు.

పనుపు. దే. వి. రూ-పన్పు. 1: చూ, పని. 5; వా. 2. దాస్యము: చూ, సేవ.

పనులసాకిరి. వా. వి: చూ, సూర్యుఁడు ఆం, పదా. సుర. 20. [బార్హ్మణులు.

పనేరుబార్హ్మణులు. ఆం. చూ, నేపాళదేశపు

పన్చు. దే. స. కి్రి: చూ, రూ-పనుచే

పన్న. దే వీణ. 1: చూ, పృథ్వుఁడు; 2: చూ, పేరులేనివాఁడు.

పన్నకము. దే. వి. (రూ- పన్నుగడ- పన్నిక-పన్నికము): చూ, రచన.

పన్నగము. సం. వి. అ. పుం. 1. పాము: చూ, సర్పము; 2: చూ, పద్మకాష్ఠము*.

పన్నగాశనుఁడు. సం వి. అ. పుం. పాఁపమేపరి: చూ, హరివాహనుఁడు.

పన్నము. సం. విణ. 1. పొందినది: చూ, సంపన్నము; వై. వి. (1).=పరిపూర్ణ. వేదమునందిలి అట్టమునకు అవయవము. (వేదపరిచ్ఛేదము) (చూ, తైత్తిరీయ బ్రాహ్మణము-తైత్తిరీయ సంహిత)·చూ,వేదము. [డపు పడల్పులు.

పన్నా. వా. వి. కాగితము బట్టలోనగువాని పొ

పన్నాగము. దే. వి. 1: చూ, పడాల. 1; వా. 2 ఎత్తుగడ; 3 మోసము

పన్నారు దే వి. బాలిక లాలెడుగురిగి య. 3, ఆ. 151. [త్రిము. 6

పన్నారులోవి. వా. వి. చిన్నగిన్నె: చూ, పొ

పన్నిక. దే. వి: చూ, పన్నకము.

పన్నికము. వా. వి. —వై—

పన్నిధము. వై. వి.=పణితమ్. 1 వ్యాపారమునందు ఒడ్డెడు ధనాదికము· చూ, వ్యవహారము 4; 2 పాచికలు గవ్వలు మొదలగువాని పొర్లిక: చూ, వ్యవహారము. 4.

పన్నిద్దలు వ్య. స. (పది + ఇద్దలు) (రూ-పన్నిరుగురు-పన్నిరువురు-పన్నిర్వురు) పండ్రెండు మంది. (పండ్రెండింటికి మహాస్మృత్యగ్ని బహుపచనాంతాదేశము)

పన్నిద్దము. ద్వ. వి. పండ్రెండుతూములు·రూ-పన్నిర్దము.

పన్నియ. దే. వి: చూ, రూ-పన్నె.

పన్నిరుగురు. ద్వ స: చూ, రూ-పన్నిద్దలు.

పన్నిరువురు. ద్వ. స. —వై—

పన్నిర్దము. ద్వ. వి: రూ-పన్నిద్దము.

పన్నిర్లము. వా.వి. రూ-పన్నిల్లము. పండ్రెండు పలములు. ఆం, భా. ద్వి. 269.

పన్నిర్వురు. ద్వ. స: రూ-పన్నిరువురు.

పన్నిల్లము. వా. వి: రూ-పన్నిర్లము.

పన్నీరము. సం.వి. ఆ.న =పన్నీరు:చూ,సలిలము.

పన్నీరు. వై. వి.=పన్నీర —వై.—

పన్ను. వై. వి. 1.=పణ. పంగము: చూ, సిస్తు. 1.(ఇందులభేదములు.—ఇంటిపన్ను, భూమిపన్ను, వృత్తిపన్ను మొ.); వా. 2. చూ, పల్లు. 1; దే. విణ. 3. ఒప్పైనది. భార. ఆది 3, ఆ. 128 చూ, హృద్యము; దే. అ. క్రి. 4. యుద్ధమునకు సిద్ధపడు. ఉ, హరి. 3, ఆ. 52: చూ, సిద్ధించు; 5. కలుగు.హరిశ్చ. 2,ఆ.90·చూ,సంభవించు,అం. పే 6:చూ, సిద్ధపఱచు. ఉ, హరి. 4, ఆ. 212; 7 కలుగఁజేయు పొందు. 5, ఆ. 122; స. క్రి. 8. ఏర్పఱచు, రచించు. చూ, సృజించు; 9. చూ, ఉపదేశించు; 10. చేయు: చూ, సమకట్టు, (మాయోపాయమునపన్ను; కాపడి బద్దకు మట్లుపన్ను; యుక్తి పన్ను మొ.)

పన్నుండు. దే. అ క్రి· చూ, శయనించు.

పన్నుగడ. దే. వి. 1. చూ, పన్నకము; 2 ఏతి పుకడవపైపెండెనుంచి తాళ్ళతో బిగించుట; వా. 3 కాపడిమట్లుబద్దకు సన్నాహముచేయుట [(పే). పన్నుపఱచు)

పన్నుపడు. ద్వ. అ. క్రి. చూ, రూ-పనుపడు.

పన్నె. దే వి. రూ-పన్నియ. 1. మగ్గసునందు పడుగునూలు నేయువేయుచొప్పించుటకైనడుమదువ్వెనపండ్లనలె నిలువునేర్పడి యుండునట్లు వెదురుబద్దలతో అడ్డముగాఁగట్టఁబడిన సాలెవాని సాధనవిశేషము; 2 అంకపన్నె వెనుకటియినుసములు; 3. దువ్వెన. ఆం, పదా. 4—31: చూ, పరిసాధని.

పన్నరి. దే. విణ: చూ, రూ-పనుపరి.

పన్పు. దే. వి: చూ, రూ-పనుపు.

పప్ప. దే. వి. 1: చూ, భక్ష్యము; వా. 2. బండికియెడమనై పునూసెడుఎద్దు (చూ,టిట్టి): చూ, పృషభము. 1; వా. 3. ఆఁడుగుతి. (అపి)(నీచజాతులయందు వాడుక)

పప్పణము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పాపట*.

పప్పర. దే. వి: చూ, మోదుగు*.

పప్పళి. దే.వి. 1. వస్త్రసూనందలి చిత్రవర్ణము: చూ, వర్ణము. 6; 2. చిత్రవర్ణముగల వస్త్రము: చూ, వస్త్రము.

పప్పళిపచ్చడము. వా.వి. బొంత: చూ, వస్త్రము.

పప్పు. దే. వి. 1: చూ, సూపము; 2. పొట్టుపోయి బ్రద్దలైన కాయధాన్యము: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము) [యూషము.

పప్పుకట్టు. వా. వి. పప్పువేసికాచినచోరు: చూ,

పప్పుచేయు. ద్వ. స. క్రి. 1: చూ, నఱుమాడు, వా. 2. కందులు, పెసలులోనగువాని పొట్టు పోయి బ్రద్దలగునట్లుచేయు.

పబలుట. నై. వి =పరిబల. వృద్ధినందుట.

పబువు. నై. విణ =పరిభువు: చూ, స్వామి. 1.

పబ్బము. నై. వి.=పర్వ. 1. ఉత్సవము: చూ, సంబరము; 2. సంక్రాంతిపండుగలోనగునది: చూ, సంబరము; 3. అతిథ్యము. పంచ. నా. 5, ఆ. 56: చూ, విందు. 2.

పబ్లీకు. వా.వి. బహిరంగమైన; అందఱికిచెందిన.

పమిడె. నై. వి. (రూ-ప్రమిద-ప్రమిడె-ప్రమ్మిద) దీపముంచే పాత్రము: చూ, పాత్రము.6.

పముజో. దే. వి: చూ, రూ-పంజో. 2

పమ్మకము. దే. వి. అంచేలుమడిచి పట్టెడికట్టు: చూ, న్యాతి. 1.

పమ్మ. దే. ఆ. క్రి. 1. అతిశయించే. మార్క-. 5, ఆ. 245: చూ, సందడించే; స. క్రి 2. అంచేలు మడిచికట్టు: చూ, పాడుచే.9.

పయఁటు. నై. వి.=పైరా (రూ-పయిఁట-పయ్యఁట-పయ్యోఁట-పైఁట, పయ్యాద-పయ్యోద-పైయద) స్త్రీలయొమ్ము మీఁదివస్త్రము. నిజ. 2, ఆ. 26: చూ, వస్త్రము.

పయనము. నై. వి.=పర్యాణం. (రూ-పయినము-పైనము): చూ, పర్యాణము.

పయనించు నై. అ. క్రి.=పర్యాణించు: చూ, వెళ్లు. 3.

పయూర. దే. వి. (రూ-పయిర-పయ్యర-పయ్యోర-పైర) 1. దక్షిణపుగాలి: చూ, వాయువు; 2. గాలి: చూ, వాయువు; బ.3: చూ, అపరాలు.

పయస్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పాల*: చూ, రాజాదనము. 1; 2. పిన్నపాల*: చూ, రాజాదనము. 1; 3. రెడ్డివారినానఁబార్శులు*: చూ, స్వర్ణక్షీరి; విణ. 4. పాలక. హితమైనది; 5. పాలయొక్క వికారము (నెయ్యి-పెరుఁగు-చేల్లమొ): చూ, స్తన్యము.

పయస్విని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఆవు: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు); 2. ఏఱు: చూ, స్వర్ణది (నది); 3: చూ, పాలగొలిమిశి.

పయస్సు. సం. వి స్. న (రూ-పయము-పయసము-పాయసము)=పాయి. 1. చేనుపాలు: చూ, స్తన్యము; 2. పాలు: చూ, స్తన్యము; 3. నీరు: చూ, సలిలము

పయాట. వా. వి. రూ-పైయాట. 1: చూ, వ్యభిచారము; 2. ఊరగతి: చూ, సంయోగము; 3. చీట్లాటయందలి ఆటపైయాట.

పయి. దే. వి. 1. (రూ-పై-పైని) ఉప్పగము: చూ, మీఁదు. 2; ప్ర 2. (రూ-పై-పైని) ఊర్ధ్వార్థకము. ఆం, భా. తె. 66.

పయింబక్కఁబడుట. జా. స్నేహముగానుండుట, ఎక్కువ మమతగానుండుట. "పయింబక్కఁబడంగఁ జేక్కనికుమారుని మక్కువ మీఱ" (సారంగధరచరితె).

పయిఁట. నై. వి.=: చూ, రూ-పయఁట.

పయిఁటకొంగు. ద్వ. వి. రూ-పైఁటకొంగు; చూ, మైడోఱు.

పయిఁడి. దే వి. రూ-పైఁడి. 1. బంగారు: చూ, లోహము. 1: 2. ధనము: చూ, విత్తము. 1; 3. ఉంకువ: చూ, శుల్కము. 2; 4. కోయి: చూ, శుల్కము. 3.

పయిఁడికంటి. దే. వి (పైఁడి + కన్ను) (రూ-పయిఁడికంటె-పైఁడికంటి.) 1: చూ, సకినంపుఁబులుఁగు; 2 మెడపగ: చూ, భూపణము. 2; విణ. 3. బంగారుచోయకన్నులు గలది: పయిఁడికంటె

పయిఁడికంటె. దే. వి.—పై.—

పయిఁడిమోలాలు. దే.వి. రూ-పైఁడిమోలాలు పనుగర్భ: చూ, భూమి. 1.

పయిఁడితామర. ద్వ వి. రూ-పైఁడితామర. మెట్టతామర: చూ, సహనర్పిపత్రిము.

పయిఁడినెలఁత. దే. వి. రూ-పైఁడినెలఁత: చూ, లక్ష్మి. 1. [చూ, పర్పిత్తి. *.

పయిఁడిపర్పిత్తి. ద్వ. వి. రూ-పైఁడిపర్పిత్తి.

పయిఁడిభాసము. ద్వ. వి రూ-పైఁడిభాసము: చూ, గాలిమాట (శబ్దము. 2.)

పయిఁడిముడుచు దే. అ. కి్రి. రూ-పైఁడిముడుచు. నిశ్చితార్థము చేయు.

పయిఁడిముడుపు. దే. వి. రూ-పైఁడిముడుపు, నిశ్చితార్థము.

పయిఁడియుమ్మెత్త. ద్వ. వి. రూ-పైఁడియుమ్మెత్త. కాంచనము *: చూ, యుగపత్రికము. [రుఁడు: చూ, శ్రీదుఁడు.

పయిఁడిశోఁడు. వా.వి.రూ-పైఁడిశోఁడు కుబే

పయికము. దే. వి. రూ-పైకము. 1. రెండు కాసుల నాణెము:చూ, హగువు. 4; 2. చూ, విత్తము. 1; 3: చూ, సమూహము.

పయికాఁపు జా రూ-పైకాఁపు, పైజాగర్పిత్త. "కుచోత్తత భరంబునకుం బయికాఁపుఁ బో లె." (కళాపూర్ణోదయము).

పయికూటమి. దే. వి. రూ-పైకూటమి. ఊపరి సురతము: చూ, సంయోగము.

పయికొను. దే.అ.కి్రి రూ-పైకొను 1. మీఱు: చూ, సందడించు; 2. కవియు చూ, వ్యాపించు; 3. చూ, యత్నించు; 4. కలుగు: చూ, సంభవించు. (దే్రి. పయికొలుపు)

పయిచేయి. జా. రూ-పైచేయి. అధికుఁడు. "చిల్వరాయనికిఁబై చేయియయ్యె." (శ్రీనివాసవిలాసము). [దుక.

పయిజోఁకు. దే. వి. రూ-పైజోఁకు: చూ, పాపయిజోఁకుమట్ట. దే. వి. రూ-పైజోఁకుమట్ట: చూ, మత్స్యము. 1. [చర. 83.

పయిసే. వా. వి: చూ, పదరు. 1. ఆం, పదా.

పయిఱ. దే. వి. రూ-పైన. పిల్లకాయ: చూ, శిశువు. [స్త్రీ.

పయిపలి. దే. వి. రూ-పైపలి. ఆఁడుది: చూ,

పయినము. వై. వి.=పర్పియాణ: చూ, రూ-పయనము.

పయిపడు. ద్వ్. అ. కి్రి.రూ-పైపడు. 1: చూ, సంపిడించు; 2. కవియు.చూ, వ్యాపించు.

పయిపయిగ. దే. దర్పి.కి్రి. విణ. (పయిపయి + కాన్) రూ-పైపైగ: చూ, సులభము. 2.

పయిపాటు. ద్వ. వి. రూ-పైపాటు. 1. (పైపడుట) కవియుట: చూ, వ్యాపనము; వా. వి. 2. చీఁకటితెప్పలన వచ్చెడు రాబడి; 3. ఇతర పృత్తిపలనవచ్చెడు రాబడి.

పయిఁబూసికొనుట. జా. సంబంధములేనివికలుగఁజేసికొనుట. "అయినదానికిఁగానిదానికి నడ్డమువచ్చి పయిఁబూసికొనక." (నీతిచంద్రిక—విగ్రహము.)

పయిగ. దే. వి. రూ-పైర: చూ, రూ-పఁయర.

పయిరము. దే. వి. రూ-పైరము. ఆవు: చూ, ధేనువు.

పయిరు. దే. వి. రూ-పైరు చూ, సస్యము. 1.

పయిరురుబ్బు. వా. వి రుబ్బు: చూ, రూ-పైరురుబ్బు. [వస్తాదు. 2.

పయిరుమాను. వా. వి. రూ-పైరుమాను: చూ,

పయిరులయెకిమీఁడు. దే. వి. రూ- పైరులయెకిమీఁడు:చూ, హిమాంశువు. [ముఖం.

పయిశాచము. అం. (పైశాచము): చూ, అస్త్ర

పయిస. వా. వి. రూ-పైస. [(కానికి పైసలు= 3; కాని=¼ అణా; పైస=దమ్మిడి (అనికొందఱు); (కానికి దమ్మిడీలు=4 (అనికొందఱు)]: చూ, రువ్వ. 1.

పయిరులుసుఱు. వా. వి. రూ-పైరులుసుఱు. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1.

పయిలుమాను. వా వి: చూ, రూ-పయిరుమాను.

పయిసరము. దే. వి. రూ-పైసెరము రతి: చూ, సంయోగము. [ప్పా-రము.

పయిసలా. వా. వి. రూ-పైసలా. తీర్పు, పరి

పయోజము. సం. వి. అ. న నీటిపుట్టుగు, తామర: చూ, సహస్రపత్రి.ము.

పయోధరము. సం. వి. అ. పుం. 1. బ. పాలిండ్లు: చూ, స్తనము; 2 మబ్బు: చూ, మేఘము. 1; 3: చూ, ముక్క-ంటిపండు; 4. కోశకారమను చెఱుకుశ: చూ, గసాలము. 3.

పయోధి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, సముద్రి.ము.

పయోముఖవిషకుంభన్యాయము. పా. లోపలవిషము నోటపాలునుగలకుండ యనురీతి.

పయోరాశి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, పయోధి.

పయ్య. నై. వి.=పాటల. రూ-పయ్యె. 1. పాటలవర్ణము, పల్లవస్నెగలది: చూ, వర్ణము. 6.

పయ్యాట. వై. వి.=పైరా:చూ, రూ-పయాట.

పయ్యద. ద్వ. వి.—పై.—

పయ్యర. దే. వి: చూ, రూ-పయర. (దక్షిణపు గాలికి.—స్వా. 3, ఆ. 84; గాలికి.—అచ్చ. బాల, కాం. 63.)

పయ్యె. నై. వి, విణ: చూ, రూ-పయ్య.

పయ్యెాట. పై. వి.=పైరా:చూ, రూ-పయ్యాట.

పయ్యెద. ద్వ. వి. (పయి + ఎద)—పై.—

పయ్యెర. వా. వి. 1: చూ, రూ- సయాట; 2. పయ్యెరగాలి: చూ, రూ- పయర.

పర. సం వి. ఆ. స్త్రీ. 1. వాగ్భేదము; దే. వి. (1) కంటిపార:చూ,పార. 4; (2) ఆరఁటిలోనగువాని పార: చూ, పార. 5; నై. విణ. (3) వృత్తియందు పరమూళ్బద్దమునకు మీఁదివర్ణములోపింపఁగా మిగిలినరూపము. [చెక్క-.

పరంగి. నై. వి. 1. శ్వేతముఖుఁడు; 2 పరంగి

పరంగీలాగి. ద్వ. వి. కెంపుజాతివస్తువు

పరంజము. సం. వి. అ. పుం. 1: తిలయంత్రి ము. (తె. ప).— గానిఁగ- గా ను ఁ గ- గానుఁగు-గాస్తు; 2. మోరకత్తియలుఁగు.చూ, రిష్టి. 2; 3. నురుగు: చూ, ఫేనము; 4.= పరుఁజో. కత్తిపిడి: చూ, పిడి. 2

పరంజి. వై. వి. రూ- పరంజో. గోడకట్టుబాటు నకెత్తుగకట్టినకట్టడము: చూ, సారుస. 3.

పరంజో నై వి.—పై.—

పరంజోగూఁడు. ద్వ. వి పరంజోబొక్క-: చూ, రంధ్రి.ము. 1.

పరంపర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=తెరతెర. పరుస (విడుపక సాగునది): చూ, వెల్లి. 4; 2. పుత్రిపౌత్రిపారంపర్యము: చూ, సంతానము 2; 3. బాధ: చూ, శోకము; వా. వి. (1) పరుస: చూ, పరంపర. 1.

పరంపరాకము. సం. వి. అ. న. యజ్ఞమునందలి పశుపధ: చూ, శసనము.

పరంపరావాహనము. సం. వి. అ. న. తేరుమోకు, పలుపురు మోయఁదగిన యందలము,మొదలగునది (అనికొందఱు): చూ,సూత్రి.ము.1.

పరంపరుఁడు. సం. వి అ. పుం: చూ, ముమ్మనుమఁడు.

పరఁగు. నై. అ. క్రి. 1.=పర్యుజ్. ఒప్పు. ఆం, భా. తై. 83: చూ, సమ్మతించు; 2.=పర్యుజ్. పర్యాణమగు. మార్క-. 4, ఆ. 220: చూ, వెల్లు. 3; 3.=పర్యుజ్; పర్యుక్తమగు; 4.=పర్యుజ్. పర్యవర్తిల్లు. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 316; 5. పరిసరించు.

ఉ. హరి. 5, ఆ. 313: చూ, వ్యాపించే; 6. ప్రసిద్ధమగు. మార్క్. 5, ఆ. 220; 7. ప్రవహించే. చూ, వెళ్లిగొను; 8. విహరించే. భాగ్. 1, ఆ. 65

పరఁజో. వా. వి: చూ, రూ-పరుఁజో.

పరఁట. దే. వి: చూ, పిడక.

పరఁటి. దే. వి: చూ, రూ-పనఁటి. 1-2.

పరఁటిపుట్టువు. దే. వి. కుంభసంభవుఁడు, ఆగస్త్యుఁడు య 1, ఆ. 95: చూ, సవ్యాసి.

పరఁటె. దే. వి: చూ, రూ-పంటియ.

పరక. దే. వి. 1. రెండుపీసములు; వా. 2. రెండు కానులు, ఆదుపైసలు, అరణా, 1/32 వంతు రూపాయ; 3. పండ్రెండు, డజను. (పండ్లవర్తకులుపరకకొకపండుపైగా నిచ్చెదరు); 4. గడ్డిపోఁచ. స్వా. 4, ఆ. 48. చూ, మేటి

పరకాయపరివేశము పా. ఒకశరీరమునుండి వేఱొక నిర్జీవశరీరమున జీవునిఁ బ్రవేశింపఁజేయుట. [చూ, పస్త్రము

పరకాళాగుడ్డ. వై. వి. తెల్లని నాజూకుబట్ట: చూ, పస్త్రము

పరకీయ. అం. 1. ఇది అన్య, కన్యయని ద్వివిధము. (అన్య అతిరహస్యమైన పరపురుషభోగముకలది. కన్య వివాహముకానిది. సామాన్యవేశ్య. (ఇట్లు స్వీయ 13, పరకీయ 2, సామాన్య. 1. విధములవుటచేఁ బ్రభావనానాయికలు పదునాఱుగురైరి. (చూ, నాయికలు, స్వీయ,అన్య,కన్య); విణ. 2. ఇతరునిది.

పరిగడ. వై. వి.=పరిసర. రూ-పరవడ. ఊరి వెలుపలిపొలము: చూ, భూమి. 1.

పరగడుపు. ద్వ. వి. (పరము+కడుపు) ఆహారముపేయనికడుపు: చూ, భూర్ణిము. 1.

పరగణా. వా. వి. జేమీలోనిభాగము: చూ, సీమ. 1 (దేశము). [శము.

పరచేంటివాఁడు. వా. వి. స్తవపాయి: చూ,

పరచి. దే. వి. యాచితకము: చూ, బాకీ. 2.

పరచిత్తపరిజ్ఞానము. అం: చూ, నుగుణములు.

పరజాతుఁడు. సం. విణ: చూ, సేవకుఁడు.

పరజే. దే. వి. ఒకానొకపిట్ట: చూ, పక్షి

పరతంత్రీము. అం: చూ, ద్వైధీభావద్వ్యయము.

పరతంత్రీఁడు. సం. విణ: చూ, పరాధీనుఁడు.

పరద. వా. వి: చూ, బకము. [ద్వి 167.

పరిదము. వా. వి: చూ, హడపము. ఆం, భా.

పరదా. వా. వి. 1. తెర: చూ, వస్త్రము; 2. బాడు. ఆం, భా. ద్వి. 199: చూ, ముసుఁగు. 3.

పరదూషణము. అం: చూ, ఘోడశసంధులు

పరదేశి. సం. వి. న్. పుం: చూ, విందు. 4.

పరపతి. వై. వి. 1. మాటనిలుకడ; 2.=పరిభృతి. అప్పుతీసికొనుట. చూ, పరపత్తెము.

పరపత్తెము. వై. వి.=పరిభృతి చూ, పరపతి.2.

పరపిండాదుఁడు. సం. విణ. చూ, పరాన్నుఁడు.

పరపు. వా. వి. 1: చూ, పరిణాహము; 2: చూ, శయ్య. 1; 3. విశాలము. నిర్వ. 9, ఆ. 102: చూ, విస్తారము. 1; విణ. 4. విరివిగలది: చూ, విపులము; వై. పేర్ల. 5. (బాణము)ప్రయోగించే. హరి. ఉ. 10, ఆ. 89: చూ, ప్రయోగించు. 4; 6. ప్రవహించుటజేయు హరి. పూ. 2, ఆ. 71.

పరపుకరము. వా. వి: చూ, హణిగలు.

పరపురుషుఁడు. సం.వి. అ.పుం: చూ,విష్ణువు.1.

పరబ్రహ్మము. సం.వి.అ.పుం: చూ, హంసుఁడు.

పరభక్షకుఁ. అం. మక్షికము, మశకము, వేశ్య, మూషికము, యాచకుఁడు, గార్గిమణి, గణకుఁడు (7).

పరభాగము. సం. వి. ఆ. పుం. గుణోత్కర్షము.

పరభృతము. సం. వి. ఆ. పుం.=కోయిల: చూ, పాకుడుపులుఁగు. [సము.

పరభృత్తు. సం. వి. త్. పుం. కాకి: చూ, వాయ

పరమనీచ. అం: చూ, గర్హితముల దశాపరిమాణములు.

పరమపదము. సం. వి. అ. న. విష్ణువుండెడు చోటు, వైకుంఠము: చూ, స్వర్గము.

పరమభాగవతోత్తములు. ఆం. ప్రహ్లాదుఁడు, నారదుఁడు, పరాశరుఁడు, పుండరీకుఁడు, వ్యాసుఁడు, అంబరీషుఁడు, శుకుఁడు, శౌనకుఁడు, భీష్ముఁడు, రుక్మాంగదుఁడు, అర్జునుఁడు, వసిష్ఠుఁడు, విభీషణుఁడు మొ.

పరమము. సం. వి. అ. పుం. 1. పరమాత్మ: చూ, హంసుఁడు; విణ. 2. ఆద్యము; 3: చూ, శ్రైష్ఠ్యము; 4. పరిధానము, అవ్య. 5: చూ, సమ్మతము. 1.

పరమహంస. సం వి. అ. పుం. ఉత్తమపదమునొందిన సన్యాసి: చూ, సన్యాసి.

పరమాణువు. సం. వి. ఉ. పుం. సూక్ష్మముల కంటె సూక్ష్మమైనఅణువు: చూ, రేణువు. 1.

పరమాత్మ. సం. వి. న్. పుం: చూ, పరమము. 1.

పరమాత్మయందలిఆవస్థలు. ఆం. చిత్తు, అంతర్యామి, సూత్రాధిక్ష్మ, విరాట్టు. (4)

పరమాత్ముఁడు. సం. వి. న్. పుం: చూ, పరమాత్మ. [పరమాయింపు

పరమాజ్ఞ. వా. వి. రాజాజ్ఞ, రాజోసన్నదు: చూ, పరమాన్నము. సం వి. అ. న: చూ, సాదము (1).

పరమాయించు వా. స. క్రి: చూ, సెలవిచ్చు.

పరమాయింపు వా. వి. చూ, పరమాజ్ఞ.

పరము. సం. వి. అ. న. 1. కేవలము: చూ, సర్వము; 2: చూ, మోక్షము. 1; విణ 3 = పరాయి - పెర. ఇతరము: చూ, వేఱు. 3; 4. దూరము: చూ, విప్రకృష్టము; 5. మీఁదిది: చూ, మీఁదు. 1; 6. చూ, శ్రైష్ఠ్యము; దే. వి. (1) రథకూబరము. చూ, యుగంధరము; (2) కప్పెబండిమీఁదిపఱపు మాను: పలుగాఁడి; (3) చేదును. కాశీ. 5, ఆ. 205: చూ, సపాటము; వై. వి. (4). = పాయ. అనళవర్జితము, నిరాహారవర్జితము.

పరముపడు వై. అ. క్రి. 1. = పరిణామ: చూ, సాగిలపడు; 2. ప్రాయోపవేశముచేయు: పారణాచారముపడు.

పరమేశ్వరుఁడు. సం వి. అ. పుం. 1. చూ, శివుఁడు; 2: చూ, విష్ణువు. 1

పరమేష్ఠి. సం. వి. న్. పుం: చూ, బ్రహ్మ. 1.

పరమోచ్చ. ఆం: చూ, గ్రహముల దశాపరిమాణములు

పరలోకములు, వానియధిపతులు. ఆం. దేవలోకము (దేవేంద్రుఁడు), బ్రహ్మలోకము (లేక) సత్యలోకము (బ్రహ్మ), కైలాసము (ఈశ్వరుఁడు), వైకుంఠము (విష్ణువు).

పరవంజో. దే. స. క్రి: చూ, నేర్పించు.

పరవంశుఁడు సం. విణ. (త్. ఈ. త్): చూ, పరాధీనుఁడు.

పఱవడ. వై వి — చూ, రూ-పరగడ

పరవళమగు మి. అ. క్రి. చూ, విస్మృతినొందు.

పరవళము. సం. విణ 1. చూ, పరాధీనము; వా. వి. 2 ఒడలెఱుంగమి: చూ, విస్మృతి.

పరవా. వా. వి. 1. ప్రాపరణవస్త్రము: చూ, వస్త్రము. (పరదాఅనియు); 2. రూ-పర్వా. పరిమాదము: చూ, స్థాలిత్యము.

పఱవాది. దే. విణ: చూ, వేగిరకాఁడు. స్వా. 3, ఆ. 84.

పరవు. దే. వి 1: చూ, వ్యాపనము. స్వా. 4, ఆ. 115; అ. క్రి 2. రూ-పర్వు: చూ, వ్యాపించు. [ఱాముఁడు.)

పరశురాముఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: కార్తవీర్యార్జునుఁడను చక్రవర్తి

శక్తిచేఁ బెను. అందుఁజేతఁ బరశురాముఁడు రాజవంశము నాశనము చేయుచుండెను. రాజులనందఱను ఇరువది యొక్క సారులు యుద్ధముచేసి చేఁబెను. ఇతనికి గండ్రగొడ్డలి ఆయుధము. దానిని యీశ్వరుఁడిచ్చెను. పరశువు=గండ్రగొడ్డలి. పరశువును దాల్చిన వాఁడుకానఁ బరశురాముఁడనఁబడెను. ఇది యొ పరశురామావతారము)· చూ, అవతారములు; 2. జమదగ్నికొడుకు: అధ్యక్షుఁడు; 3: చిరజీవి. [ముద్గరము

పరశువు. సం వి. ఉ. పుం. గండ్రగొడ్డలి· చూ,

పరశ్వధము. సం. వి. అ. పుం. 1 —పై.—; అం. 2: చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు.

పరళ్ళతము. సం. విణ. స. నూటికంటె నధికసంఖ్య గలది: చూ, సంఖ్య. 1.

పరస. దే. వి. ఉత్సవమునందుపఁ బెట్టెడుజనము.

పరసవేది. వై. వి.=స్పర్శవేధి. రూ-పరుసవేది: చూ, స్పర్శవేధి. (ఇనుమునంటి బంగారము చేయు రసము.)

పరస్పరము. సం. విణ: చూ, మిథము.

పరస్పరోపకారదర్శనము. అం: చూ, సామవంచకము. [స్త్రీ

వరస్త్రీ. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. అన్యస్త్రీ: చూ,

పరస్సహాస్రికము. సం. విణ. స. వేయికంటె అధికమైన సంఖ్యగలది చూ, సంఖ్య 1. [దము.

పరస్మైపదము. పా. క్రియాపదముయొక్క భే

పరా. సం. ఉప. (ఁ. పరాకర్మిము=ఇచ్చేట 'పరా' అనునది ధాత్వర్థమును వీర్యమనునర్థమునకు మార్చినది; ఆ. పరాజయము=ఇచ్చేట ధాత్వర్థమును వ్యతిరేకార్థమునుగామార్చినది; ఇ. పరాభవము-ఇచ్చేట ధాత్వర్థమును అపమానమను నర్థముగామార్చినది; ఈ. పరాయణము.=ఇచ్చేట ధాత్వర్థమును ఆశ్రయమనువర్థముగా మార్చినది; ఉ. పరానుపు=ఇచ్చేట "ఆను" శబ్దముతోఁగలసి తానుకొట్టఁబడిన యను నర్థముకలవి యయినది. ఇత్యాది.)

పరాంగము. సం. వి. అ. పుం: చూ, సముద్రము.

పరాంతిక. పా. వైశాఖీయజాతి వృత్తములలో నొకటి. నాలుగుపాదములును పరివర్తక వృత్తచ్ఛాయనే నడచును: చూ, వృత్తము. 1.

పరాకకృచ్ఛ్రము. అం: చూ, కృచ్ఛ్రము. 5.

పరాకు. దే. వి.=పరాఙ్. 1: చూ, స్థాలిత్యము; 2. తత్పరత. విజ. 2, ఆ. 152.

పరాకుఁడు సం. వి. అ. పుం. కుత్సితుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

పరాకుపడు. ద్వ అ. క్రి చూ, పరిమాదించు.

పరాక్రమము. సం. వి. అ. పుం. 1. చూ, వీర్యము 1; 2· చూ, శక్తి. 1; 3: చూ, సామర్థ్యము. 1; 4· చూ. యత్నము; పా. 5 దీనికి ఉపమానములు.—రామాస్వామి, శ్రీరామమూర్తి, అర్జునుఁడు, పరశురాముఁడు, బలరాముఁడు మొ [క్రిమము.

పరాకాష్ఠ. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. చూ, పరా

పరాగము. సం. వి. అ. పుం 1: చూ, పుష్పాడి; 2. దుమ్ము: చూ, రేణువు. 1; 3. నలుగుఁబిండి: చూ, సారము (1); 4. రాహువు సూర్యచంద్రులఁబట్టుట: చూ, గ్రహణము. 1; 5. చందనము: చూ, వాసన. 1; 6: చూ, విఖ్యాతి; 7. ఒకానొకకొండ: చూ, పర్వతము.

పరాచీనము. సం. వి. అ. వ. పెడమొగము: చూ, వైముఖ్యము.

పరాఙ్ముఖము. సం. వి. అ. న. 1—పై.—; అం. 2: చూ, శస్త్రములు; 3· చూ, సాస్త్ర పరిచారములు.

పరాఙ్ముఖత్వము. సం. విణ. విముఖత్వము: చూ, వైముఖ్యము.

పరాఙ్ముఖుఁడు. సం. విణ: చూ, విముఖుఁడు

పరాచేకము. నై. వి.=చూ, పరిహాసము.(వా).
పరాచితుఁడు. సం. విణ: చూ, పరఁజాతుఁడు.
పరాచీనము. సం.వి.అ.న: చూ, పరాఙ్ముఖము.
పరాచీనుఁడు. సం. విణ: చూ, విముఖుఁడు.
పరాజయము. సం. వి. అ. పుం: చూ, వీఁక.7.
పరాజితుఁడు. సం.విణ: చూ, పరాభూతుఁడు.
పరాత్పరుఁడు. సం. విణ. శ్రేష్ఠులకందఱికి శ్రేష్ఠుఁడు: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు. [చూ, పశు. 1
పరాధీనము. సం. విణ. ఒకరికి లోఁబడినది
పరాధీనుఁడు. సం. విణ: అధీనుఁడు, ఆయిత్తుఁడు, ఆస్వచ్ఛందుఁడు, ఋణుఁడు, గృహ్యాకుఁడు, నాథవంతుఁడు, నిఘ్నుఁడు, పరతంత్రుఁడు, పరవంతుఁడు. (తె. ప.)—చేలు మానిసి, పనుపరి-పన్నరి.
పరాన్నభుక్కు. సం. విణ: చూ, వదనిక.*
పరాన్నుఁడు. సం. విణ. ఒకరింటికూడు తినువాఁడు: చూ, భక్షకుఁడు.
పరాభవ. అం: చూ, సంవత్సరములు.
పరాభవము. సం. వి. అ. పుం. 1. చూ, పరాహేలనము; 2: చూ, సంస్థ. 3.
పరాభవించే. సం. స. క్రి. చూ, భంగించే.
పరాభూతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. చూ, పరాభవము.
పరాభూతుఁడు. సం. విణ. యుద్ధమందోడిన వాఁడు: చూ, పరాహేలనుఁడు.
పరామరిక. నై. వి.=పరామర్శ. రూ-పరామరిస. స్వా. 3, ఆ. 129:చూ, పరామర్శము.
పరామరిస నై. వి.=—నై—
పరామరిసించే. నై. స. క్రి.=పరామర్శించే. ఊ, రా. 7, ఆ. 17: చూ, విమర్శించే.
పరామర్శము. సం. వి అ. పుం.=పరామరిక: చూ, విమర్శనము. [చూ, విమర్శించే.
పరామర్శించే. సం. స. క్రి.=పరామరిసించే;
పరామృత్తము. సం. వి. అ. పుం.చూ, పడగల్లు.
పరాయణము. సం. వి. అ. న. 1. ఆశ్రయము: చూ, సన్నిధానము. 2; విణ. 2. అభీష్టము: చూ, వాంఛ.
పరాయణుఁడు. సం. విణ. ఒకట ఆసక్తిగల వాఁడు: చూ, లుబ్ధుఁడు, 2. [వేఱు. 3.
పరాయి. నై. విణ.=పర. ఇతరము: చూ,
పరాయివాఁడు. నై. విణ: చూ, వేఱయినవాఁడు
పరారి. దే. విణ. ఎత్తుపడి ఊరువిడిచిపాఁతిపోయినవాఁడు: చూ, పాంథుఁడు.
పరారువు. సం వి. ఉ. పుం: చూ, పొట్లు*.
పరార్థవాది. సం. వి. న్. పుం చూ, పక్షీలు.
పరార్థ్యము సం. విణ. చూ, శ్రైష్ఠ్యము.
పరార్థ్యుఁడు సం. వి.అ.పుం: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు 2.
పరావతి. పా ఒకానొక వృత్తము. బేసిపాదంబుల ర-జ-ర-జ-గురువులును, సరులను జ-ర-జ-ర-గురువులును గలిగి బేసిపాదంబుల 9, సరులను 10, యతులుగలవృత్తము. చూ, వృత్తము. 1.
పరావృతము. సం. విణ. పారాడినది.
పరావృత్తము. అం. 1. చూ, శిరఃక్రియలు; 2. చూ, ఏకవింశతిస్థానకములు.
పరాశరగోత్రికుఁడు. అం. చూ, గోత్రికుఁడు. 13.
పరాశరస్మృతి అం. (కలియుగధర్మములఁదెలుపునది). చూ, స్మృతులు (దీనికివ్యాఖ్యానము పరాశరమాధవీయము.)
పరాసకము. వా. వి: పరియాచేకము.
పరాసనము. సం. వి. అ. న. చేంపుట: చూ, హింస. 1. [స్థితుఁడు.
పరాసువు. సం. విణ. చేచ్చినవాఁడు: చూ, సం
పరాస్కందిని. సం. వి. న్. పుం. దొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1.
పరాస్తము. సం. విణ. 1. అపజయమొందినది: చూ, వీఁక.7; 2. నిరాకరింపఁబడినది: చూ, పరిత్యక్తము.
పరి. సం. ఉప. 1. (ఁ. పరిశుద్ధుఁడు=ఇచేట

"పరి" అనునదినిగర్థకము; ౨. పరిధానము=ఇచేట అంతట అను నర్థముగలది; 3. పరిదానము=ఇచేట ధాత్వర్థమునుమార్చు అను నర్థముగా మార్చినది; ౪. పరిభూతము=ఇచేట ధాత్వర్థమును తిరస్కరించే అను నర్థముగా మార్చినది; ౫. పరిభ్రమము=ఇచ్చటఅంతట అను నర్థముకలది). దే.వి. (1) చూ, సమూహము. హరి ఉ 6, ఆ. 173; (2) పదాతి. ఆం, పదా. నర. 42 చూ, భటుఁడు. 1; (3). దండు. భార. విరా. 4, ఆ. 78: చూ, సేన. 1; (4). పంక్తి. స్వా. 4, ఆ. 10: చూ, శ్రేణి. 1; (5). వేష్టనము: చూ, వ్యాపనము; (6) చతురంగబలసేన. చూ, సేన. 1; (7) పంటబోదె (లేక)ముఱికిబోదె చూ, స్వర్ణది; (8). రూ-పారి. ఆవృత్తి (ఈయర్థ మందిది యేకార్థశబ్దపూర్వకముగానేపర్యాయోగింపఁబడును. ఉదా.—ఒకపరి-ఒక్కపర్యాయము) [5, ఆ. 45.

పరిజించే. నై. స. క్రి. పరుఁజోతోఁబట్టు.భో.

పరిక. దే. వి. 1. ముగ్గు: చూ, రంగవల్లి; 2.ఇల్లుఅలికిపెట్టిన ముగ్గుయొక్క-అలంకారము: చూ, రంగవల్లి. [14: చూ, శాతుఁడు

పరికట్టె వా. వి. చిరిదుర్గాడు. ఆం, భా. తై

పరికథ. అం. కావ్యభేదము. తద్వి.— ఆఖ్యాయిక, (ఉపలబ్ధార్థ), ఆశ్వాసము,ఉచ్ఛ్వాసము,కథ,ఖండకథ,చంపువు:చూ,సంపుటము.

పరికరము. సం. వి. అం. పుం. 1. ఉపకరణము చూ, సాధనము. 2; 2: చూ, సమూహము; 3: చూ, పరివారము. 1; 4. నడికట్టు: చూ, వస్త్రము; 5: చూ, యోగపట్టె; 6. చూ, యత్నము; 7: చూ, మంచెము; 8: చూ, స్మృతి. 3; అం. 9. పరికరాలంకారము. సాభిప్రాయ విశేషణములుగలది. "ఉదా.—చతుర్భుజుఁడైనవిష్ణువేపురుషార్థములిచ్చును": చూ, అలంకారము. 3.

పరికరాంకుళము. అం. సాభిప్రాయవిశేష్యము గల యర్థాలంకారము; "ఉదా.—ఈరాజు శత్రుస్త్రీవులకుయముఁడు. స్త్రీలకుఁగాముఁడు. యాచకులకుఁ గామధేనువునయ్యె. ఇతనిం జూచి స్త్రీలుకామునిడని, రిపులు కాలుఁడని, దీనులు కల్పవృక్షమనియెన్నుచుండిరి.": చూ, అలంకారము. 3.

పరికరించే. నై. స. క్రి.=పరీక్షా. రూ-పరికించే నై. 1, ఆ. 103: చూ, విమర్శించే.

పరికర్మము. సం. వి. న్. న: చూ, స్నానము.1.

పరికాఁడు దే. వి. యూథపము: చూ, హస్తి.

పరికి. దే వి. ఒకానొకకిరాతుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 1.

పరికించు. నై. స. క్రి. 1: చూ, రూ-పరికరించే భార. ఆది. 3, ఆ. 130; 2: చూ, వెదకు. ఆం, భా తృ. 122.

పరికించేటు. వా. వి: చూ, వెదకుడు. ఆం. పదా. చర. 39.

పరికిణీ. దే. వి. పావడ: చూ, వస్త్రము.

పరికూటము. సం. వి. అ. పుం. గవనివాకిటినుండెడుమఁటిదిబ్బ.

పరికె. దే. వి: చూ, శృంగాటకము*.

పరికెగడ్డ దే. వి.—నై—

పరిక్రమము. నం. వి. అ. పుం. 1: చూ, విహారము. 1; అం. 2: చూ, జన్యశాలములు.

పరిక్రమసహము. సం. వి.అ.పుం. మేఘపోతు: చూ, మేఘము. 1.

పరిక్రియ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. చేట్టుకొని పచ్చేట: చూ, వ్యాపనము; అం. 2. చూ, షోడశసంస్కారములు.

పరిక్లేశము. అం: చూ, దండక్రియము.

పరిక్షీ ప్తము. సం. విణ. నలుపర్శిక్కలఁజొట్టఁబడినది: చూ, వ్యావృత్తము. 2.

పరిక్షేపము. సం. వి. అ. పుం. 1. చుట్టుకొనియుండుట: చూ, వ్యాపనము; 2: ఉన్న మనము-ఉన్నయము-ఉన్నాయము. (తె. ప).—ఎత్తుట.

పరిఖ. సం. వి ఆ. స్త్రీ. అగడిత: చూ, స్వర్ణది.

పరిగణనము. సం. వి. అ. న. ఎన్నిక: చూ, సంకల్పము.

పరిగణించు. సం. స. క్రి: చూ, లెక్కించు.

పరిగణితము సం. విణ. 1. కదలిపోయినది: చూ, వెల్లితము. 1; 2. చుట్టఁబడినది: చూ, వ్యావృత్తము. 1; 3 తెలియఁబడినది: చూ, వ్యక్తము. 2; 4. పొందఁబడినది: చూ, వ్యాప్తము. 3; 5. మఱువఁబడినది.

పరిగమి. వా. వి: చూ, పరి. 6.

పరిగియ. దే. వి: చూ, రూ-పరిగె.

పరిగృహీతము. సం. విణ. పిర్రియముతో పుచ్చుకొనఁబడినది: చూ, స్వీకృతము. 2.

పరిగె. దే. వి. రూ-పరిగియ. 1.పరిగె*;2 పరిగెచేప: చూ, మత్స్యము. 1; క్రి. విణ. 3: చూ, వేగము. 3; వా. వి. 4 కోసిన చేలోఁదిగఁబడిన వెన్నులు: రూ-పఱిగ.

పరిగెచేను. వా. వి. సస్యముకోసినపొలము చూ, భూమి. 1. [మా, బర్రిదుకు. 1.

పరిగెబర్రిదుకు. వా. వి. పరిగెయేరుకొనువృత్తి:

పరిగొను. దే. ఆ. క్రి. 1. (వసు. 5, ఆ. 65): పవ్వఁజొలుతీరు- పాఁజొలుతీరు, బారుతీరు; స. క్రి. 2: చూ, వేష్టించు. హరి. పూ. 6, ఆ. 65.

పరిగ్రహణము. సం. వి. అ. న. ప్రియముతో పుచ్చుకొనుట: చూ, స్వీకారము. 2.

పరిగ్రహము. సం. వి. అ. పుం. 1 —పై—; 2: చూ, భార్య; 3.=బలఁగము: చూ, పరివారము.1; 4: చూ,సంచిమొదలు; 5: చూ, శాపము. 1; 6. ఉపకరణము: చూ, సాధనము. 2; అం. 7: చూ, హస్తక్రియలు.

పరిగ్రహించు. సం. స. క్రి. ప్రియముతో పుచ్చుకొను: చూ, స్వీకరించు.

పరిఘము. సం. వి. అ. పుం. 1. (పరిఘ): చూ, యోగములు; 2: చూ, లవుడి; 3: చూ, బాణము. 1; 4. గడెమర్రిను: చూ, విష్కంభము. 2; 5 కోటగవను: చూ, వాకిలి; 6. గాజుకుండ· చూ,భాండము 3; 7. కుండ: చూ, భాండము 3; 8 దెబ్బ: చూ, హతి; 9. ద్వారమునందుంచు లాటీకఱ్ఱ: చూ, లాటీ; 10 చేంపుట (హింసించుటయు హింసించునటియు పరిఘము): చూ, హింస. 1; అం. 11· చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు.

పరిఘూణించు. దే. అ. క్రి· చూ, ఎదుగాడు.

పరిఘూతనము సం వి.అ.పుం: చూ, పరిభవము.2.

పరిఘోషము. సం వి అ. పుం 1. ఉఱుము: చూ, స్తనితము; 2. సైగచేఁదెలిపెడుమాట: చూ, శబ్దము. 2; 3. మోగిత. చూ, స్వరము. 2.

పరిచయము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఎఱుక: చూ, సంస్తవము; 2· చూ, స్నేహము.

పరిచయించు. సం. అ. క్రి: చూ, స్నేహించు. సై. 7, ఆ. 128.

పరిచరించు. సం. అ. క్రి: చూ, సేవించు.

పరిచరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పరిధిస్తుఁడు. కాచియుండు భటుఁడు, సేనగాచేభటుఁడు (అనికొందఱు): చూ, భటుఁడు. 1.

పరిచర్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, సేవ.

పరిచార్యము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ఉపచార్యము. [సేవకుఁడు.

పరిచారకుఁడు. సం. వి. అ. పుం బంటు:చూ,

పరిచారము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పరిచర్య.

పరిచారిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఊడిగపుది: కర్మకరి. (తె.ప).—ఊడిగపుక త్తె; తద్వి.—ఎ.వెలకుఁ గొన్నదాసి.— కుటహారిక, కుటి, దాసి. (తె. ప).— ఇంటిపాప, ఉంపుడు కత్తియ-ఉంపుడుకత్తె;ఏ.(శివపరిచారికలు.-కర్మమోటి, చాముండ-చాముండి, చర్మముండ, చర్చిక.)

పరిచార్యుఁడు, సం. విణ. పరిచర్యచేయువాఁడు: చూ, సేవ్యుఁడు.

పరిచితము. సం. విణ.పరిచయముగలది: చూ, సంస్తవము. 1. [చూ, సంస్తవము. 1.

పరిచితి. సం వి. ఇ. స్త్రీ. పరిచయము, నెలవు.

పరిచ్యుతము. సం. విణ. చేక్కఁగావిడువఁబడినది: చూ, హీనము. 3.

పరిచోళిక. దే. వి. మల్లబంధవిశేషము. చూ, మల్లశాస్త్రము.

పరిచ్ఛదనము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. కప్పుడుబట్ట: చూ, వస్త్రము; 2. పరిజనము: చూ, సంఘము.

పరిచ్ఛిత్తి సం. వి. ఇ. స్త్రీ నిశ్చయము: చూ, సత్యము. 1. [చూ, విభాజితము.

పరిచ్ఛిన్నము. సం. విణ. పరిచ్ఛేదమునొందినది:

పరిచ్ఛేదము. సం వి. అ. పుం. 1. గ్రంథభాగము, ఆశ్వాసము:చూ,సంపుటము; 2.మేర: చూ, సీమ. 1.

పరిజనము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ,పరివారము.1.

పరిభవము. వా. వి. అతిశయము,విశేషము: చూ, హెచ్చు. 2 (దేశ్యమని శ. ర)

పరిభవించు. వా. క్రి. 1. పరిభవిల్లఁజేయు: చూ, పర్తించు, 2. అతిక్రమించు భాగ. 6, స్కం. 3ది3: చూ, వాలు. 12; 3. ధరించు. కాశీ. 3, ఆ. 12: చూ, వహించు. (దేశ్యమని శ. ర)

పరిభవిల్లు. వా. అ. క్రి. 1. ఒప్పు. ఆం, భాగ. తృ. 83: చూ, సమ్మతించు; 2. భ్రష్టులు: చూ, వర్తించు; 3. అతిశయిల్లు. భాగ. 6, స్కం: చూ, సందడించు. (దేశ్యమని శ.ర.)

పరిణతము. సం. విణ. 1. పరిపాకముబొందినది: చూ, పక్వము. 2; 2. కొమ్మతో నడ్డముగాఁ బొడిచినది (వీనుఁగు): చూ, హస్తి.

పరిణతి. సం.వి. ఇ. స్త్రీ. 1. పరిపాకము;చూ, పరువు. (5); 2. త్రివిధమైన తెనుఁగుక్రియలలో నొకటి.

పరిణద్ధము. సం. విణ: చూ, సితము. 4.

పరిణమించు సం. అ క్రి: చూ, సంతోషించు. స్వా. 5, ఆ. 95; భాగ. 2, స్కం. 244.

పరిణయము. సం. వి.అ.పుం· చూ, వివాహము.

పరిణామము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. క్షేమము: చూ, శుభము 1; 2. అడ్డముగావిసరఁబడిన యేనుఁగుకొమ్ముదెబ్బ· చూ, హస్తి; 3. మాఱుమూపు (పాలు పెరుఁగగుట, కాష్ఠము భిస్మమగుటమొ పరికృతుల యన్యథాత్వము పేరు): చూ, ప్రతిబింబము.1; అం. 4. ఒకానొక యర్థాలంకారము. (ఉపమానము ఉపమేయముగాఁ బరిణమించుట. ఉదా.—మదపతి తనకనుఁదమ్ములతోఁ బరిణంజూచె చూ, అలంకారము 3.

పరిణామిన్యాయము. పా. కాలమునుబట్టి పరితపస్తువునకును మార్పుగలుగుననురీతి.

పరిణాయము. సం. వి. అ.పుం. సారెలయొక్క సవ్యాపసవ్య ప్రసాదము.

పరిణాహము. సం. వి. ఆ పుం: చూ,వెడలుపు,

పరిణేత. సం. వి. ఋు. పుం. మగఁడు: చూ, సామి. 2.

పరితపించు. సం. అ. క్రి: చూ, సంతాపించు.

పరితము. వై. వి.=పరభృతః. కోయిల. య. 5, ఆ. 11: చూ, సాఁకుడుపులుఁగు.

పరితాపము. సం. వి. ఆ. పుం. రూ-చరితాప

ము. 1: చూ, సంతాపము; 2: చూ, నరకములు. [షము: చూ, సంతోషము.

పరితుష్టి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. మిక్కిలిసంతోషము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

పరితోషించు. సం. అ. క్రి. మిక్కిలిసంతోషించు చూ, సంతోషించు.

పరిత్యక్తము. సం. విణ. బొత్తిగావిడువఁబడినది: చూ, హీనము. 3.

పరిత్యక్తుఁడు. సం. విణ. చూ, చెలివాఁడు.

పరిత్యజించు. సం. స. క్రి. బొత్తిగావిడుచు. చూ, విసర్జించు

పరిత్యాగము. సం. వి. అ పుం. బొత్తిగావిడుచోట. చూ, విమోచనము.

పరిత్యాజ్యము సం. విణ బొత్తిగావిడువఁదగినది: చూ, హీనము. 3. [మానములు.

పరిత్రాఁడు. అం. (ఉరిత్రాఁడు). చూ, కాయ

పరిత్రాణము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, రక్షణము; 2. చోలునఁబెడితలఁపు: చూ, యోచన; 3 చేంపనచ్చినవాని నడ్డగించుట, పర్యాప్తి: చూ, హస్తవారణము. 3.

పరిదానము. సం. వి. అ. న: చూ, వినిమయము. 1.

పరిది. నై. వి.=పరిధి: చూ, పరిధి.

పరిదేవనము. సం. వి. అ. న. దుఃఖముతోఁబలికెడుమాట: చూ, వాచారపము.

పరిదేసి. వా. వి. రూ-పరదేసి: చూ, విందు 4

పరిదోణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నారికడపుపొత్తి. చూ, పొత్తి. 4. [వస్త్రము.

పరిధానము. సం. వి. అ. న. దోవతి: చూ,

పరిధి. సం. వి. ఇ. పుం =పరిణి. సూర్యాదిపరివేషము: చూ, పరదిగుడి; 2. నున్నయొక్కమోట్టుగీఁత: చూ, నున్న. 1; 3. యజ్ఞమునందు పశుబంధార్థము నాటినపైపట్టగలకొయ్య, యజ్ఞార్హమైన మేడిచెట్టు మొదలైనదానికొమ్మ (అనికొండఱు).

పరిధిస్థుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, పరిభరుఁడు.

పరిపంథి. సం. వి. ని. పుం. 1: చూ, శత్రువు; 2. తెరువాటుదొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1.

పరిపక్వము. సం. విణ. 1. పరిపాకముపొందినది: చూ, సంస్కృతము. 5; వా. 2. జ్ఞానోదయమైనది.

పరిపణము. సం. వి. అ. న. చూ, పంచి మొదలు.

పరిపరి. దే. విణ. 1. బహుపరికారము. జై. 2, ఆ. 15; అవ్య. 2. కణశోర్థకము: ఆం, భా, తృ. 67. చూ, చింగఱపందఱు 4.

పరిచరిగతులు. వా. వి. బ నానావిధనములు.

పరిపాకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పరువు. (5)

పరిపాటి సం. వి. ఇ స్త్రీ.=పరుపడి. సాంప్రదాయ: చూ, విధము. 1.

పరిపాలకుఁడు సం. విణ చేక్కఁగా కాపాడువాఁడు చూ, స్వామి. 1.

పరిపాలనము. సం వి. అ. న. చేక్కఁగా కాపాడుట. చూ, ఏపము. 1. [డు: చూ, రక్షించు.

పరిపాలించు సం స. క్రి. చేక్కఁగా కాపాపరిపాలితము. సం. విణ చేక్కఁగా కాపాడఁబడినది. చూ, రక్షితము.

పరిపూతము. సం. విణ చేక్కఁగా పవిత్రమైనది: చూ, శుక్లము. 3. [ములు.

పరిపూర్ణచంద్రాంశుము. అం. చూ, షష్ట్యంశ

పరిపూర్ణత. సం. వి. అ. న. ఆభోగము: చూ, సంపూర్ణత. [చూ, సంపూర్ణము.

పరిపూర్ణము. సం. విణ. చేక్కఁగా నిండినది:

పరిపూర్తి. సం విణ. స్త్రీ. చేక్కఁగానిండుట: చూ, సంపూర్ణత. [చూ, ముస్తము. 1.

పరిపేలపము. సం. వి. అ. న. తుంగముస్తె *:

పరిపోవు. వా. అ క్రి: చూ, వెల్లివిరియు. ఆం, భా. తృ. 105. [వాఁడు: చూ, రక్షకుఁడు.

పరిపోషకుఁడు. సం. విణ.చక్కఁగా పోషించు

పరిపోషణము. సం. వి. అ. న. చక్కఁగా పోషించుట: చూ, రక్షణము.

పరిపోషించే. సం. స. క్రి. చేక్కుఁగా పోషించే: చూ, రక్షించే.

పరిపోషితుఁడు. సం. విణ. చేక్కుఁగా పోషింపఁబడినవాఁడు: చూ, రక్షకుఁడు.

పరిప్లవము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. నీరుకోడి: చూ, పుంజో; విణ. 2. కదలునది: చూ, లోలము.

పరిబర్హము. సం. వి. అ. పుం. 1. శ్వేతచ్ఛత్రాది రాజార్హవస్తువు: చూ, వారితర్రి, 2. పరివారము: చూ, సంఘము.

పరిభవము. సం. వి ఆ. పుం. అవమానము (గూ- పరిభావము-పరాభవము-చరీభవము-పరిభావము-పారాభవము): చూ, పరిహాలనము.

పరిభవించే. సం. స. క్రి. చూ, పరాభవించే

పరిభావము. సం. వి. అ పుం చూ, రూ-పరిభవము

పరిభాష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పదార్థవివేచకాచార్యులయొక్క- యుక్తియుక్తవాక్కుమా, శబ్దము 2, 2 గంథిసంజ్ఞాపనిర్వాహముకొఱకు చేయునట్టిసంకేత విశేషము (చూ, కండరములు)

పరిభాషణము. సం. వి. ఆ న. 1. నిందితోడగూడిన దుర్వాక్యము చూ, శబ్దము. 2, 2 ఆలాపము. చూ, సంభాషణము; 3 నియమము చూ, శైక్షి

పరిభూతము సం. విణ అవమానింపఁబడినది చూ, పరిహాలనము (సెగ్గంపు)

పరిభూతుఁడు. సం. విణ. తిరస్కరింపఁబడినవాఁడు. చూ, పరిహాలనుఁడు.

పరిభ్రమము. సం. వి అ. పుం. అంతట తిరుగుట: చూ, విహారము. 1.

పరిభ్రమించే. సం అ. క్రి. అంతటతిరుగు, గుబ్బటిల్లు: చూ, విహరించే [చూ, వృత్తము 5

పరిమండలము. సం. విణ. అంతటగుండ్రమైనది.

పరిమర్శము. సం. వి. అ పుం. రూ-పరిమర్శము 1. పెదుపుటపలనను, రాయిడివలనను బుట్టిన యొప్పిదపుతావి: చూ, వాసన. 1, 2. సురతమున నలఁగిన మేనిపూఁతలోనగువానిపలనఁ బుట్టినతావి చూ, వాసన. 1; 3 (కుంకుమాదుల) మెదుపుట: చూ, విమర్దనము.

పరిమళించే. సం.అ. క్రి. తావిపీఁచే: చూ, విసుము.6.

పరిమాణము. సం వి అ. న. 1. తూముతోనగు వాని కొలత: చూ, పరిమితి; వా. వి 2 చూ, సంచిమొదలు; 3 విశాలము

పరిమాణాత్మకములు ఆం. "ఆంతి, ఇంత, ఎడు" అనునవి. [టి: చూ, సుగ్గుము.

పరిమార్జనము సం. వి. అ. న ఆంతట తుడుచే పరిమార్జ్ఞ. దే స చేంపుట చూ, రీంం 1. పరిమార్చే దే స క్రి (పరియ + మార్చే) 1. ఖండించే భాగ 10, స్కం ఉ. 444: చూ, సెలగు, 2. చేంపు. భాగ. వి రా. 2, ఆ. 193: చూ, ఎంగారించే. (రూ-పరిమార్జ్ఞ-పరిమార్చు అనియు). [చూ, వృక్షము.

పరిమికింప వా. వి. ఒకానొకి ముంజ్ఞట్టు: పరిమితము సం. విణ. 1. కొలఁదిచొప్పఁబడినది: ఊబిగము; 2 స్పృంబడినది చూ, మట్టసము.

పరిమితి సం వి. ఇ స్త్రీ. ఇయ్యర్థ, ఇకొనసి, గరిడి, పరిమాణము, పుంవాసము, మితి. (తె ప).—అలవి, కొలఁది-కొర్తి, కొలత, పాళిము, మట్టము, సట్టు యి, వాసి తెగ్యు- ం ఆల్ప పరిమాణమునను — కణము; ఆ భాగ్యప్రకొలఁకు — కణము (తె ప).- (చూ, కొలఁగ), 3. ఇండుపేళ్ళ బరుగుల పరిమాణమునను — ఒకటము (ప్రతి వానికి "చూ, వాసి 6") (కొలతా ఆను కడుము కడనుగల కిరణములు హెూకుము)

పరిమేయత్వ వా. ఆకర్మణాత్మ స్థి.

పరియ డే ం. చూ, రూ-పరియ.

పరియంకము. సై. వి.=పర్యంక పానుపు. భక్త. 6, ఆ 21: చూ, పర్య. 1.

పరియాచేకము. వై. వి.=పరిహాసము. రూ-పరిచేకము. 1: చూ, పరిహాసము; విణ. 2. పరిహాస యుక్తము.

పరియాచేకముసేయు. వై. స. క్రి. నెక్కిరించు. కాశీ. 4, ఆ. 81: చూ, హసించు

పరియాచేకుఁడు. వై. వి.=పరిహాసకుఁ. చూ, హాస్యగాఁడు.

పరియు. దే. ఆ. క్రి. 1. తప్పు. చూ, మిడివోవు; 2 నశించు చూ, సమయు 3; 3. మీఁది భోగము సాగహీనమై చెక్కులు వాసి రాలు.

పరిరంభము సం. వి. ఆ. పుం. రూ-పరీరంభము కాఁగిలింత: చూ, సంశ్లేషము

పరిఱట్టను వై వి. 1. ఆలపట్టను చూ, సూచి పాను; 2.=పరివట్ట. ఒకానొకమయూరిక చూ, పృష్ఠము; 3 =పరివేష్టన. విష్ణుపర్యాయముగా గ్రహించి తలపుఁ జుట్టుఁ జెడు పట్టు బట్ట చూ, వస్త్రము.

పరిరక్షనము సం వి. ఆ న. 1 బొత్తిగా విడువ చేటు చూ, విమోచనము; 2 చేంపుట చూ, హింస 1 [చూ, హీనము 3

పరిరహితము సం. విణ. బొత్తిగావిడువఁబడినది.

పరివర్తనము. సం వి. ఆ. న. 1 (రూ-పరివర్తము-పరీవర్తము) పస్తువులమాఱుపు. చూ, వినిమయము 1; 2 (రూ-పరివర్తము-పరీవర్తము) చేట్టివచ్చేట చూ, వ్యాపనము, 3 (రూ-పరివర్తము-పరీవర్తము) మనుకకు తిరుగుట. చూ, నైముఖ్యము, 4. కథావిభాగము చూ, సంపుటము, అం 5 చూ, ఊహాత్మకగుణబంధములు.

పరివర్తము సం. వి ఆ. పుం. 1.—వై.—1-2-3, అం 4: చూ, సంచారినర్తగతాలంకారములు (రూ-పరీవర్తము)

పరివర్తించు సం. అ. క్రి చేట్టివచ్చు, తిరుగు. చూ, విహరించు

పరివర్తితము. అం. 1: చూ, తిర్యక్కరణబంధములు (బంధనులు); 2: చూ, కంఠక్రియలు; 3: చూ, హస్తకరణములు.

పరివసథము. సం. వి. ఆ. పుం. ఊరు: చూ, సీమ. 1. (దేశము).

పరివాదము. సం వి అ. పుం. రూ-పరీవాదము. 1 నింద: చూ, నెగ్గింపు; 2. వీణవాయించెడు కొడుపు: చూ, కలాక. 2.

పరివాదిని. అం: చూ, తతవాద్యములు (ఏడుతంతులుగలపీఁకె) (చూ, వీణె)

పరివారు. వై. వి.=పరివార. పరిజనము. చూ, సంఘము. [ముండనము.

పరివాపనము. సం. వి. ఆ న. గొఱుగుట. చూ,

పరివాపము సం. వి. ఆ. పుం. రూ-పరీవాపము. 1. నెదినెట్టుట, 2. కొలఁది. చూ, పరిమితి (కొలఁది); 3 చూ, పాదు 1, 4 తెనివి. చూ, సౌహిత్యము.

పరివాపితము సం విణ 1. గొఱుగఁబడినది, ముండితము. చూ, వాపితము. 1; 2 చేక్కఁగా భేదింపఁబడినది చూ, విచ్ఛిన్నము 3.

పరివారము సం వి అ పుం రూ-పరీవారము. 1 —పరివారు. పాణిసమూహము. చూ, సంఘము. 2. దండు: చూ, సేన 1; 3. కత్తియొఱు చూ, పర్యాకారము, 4 తిరిగెడిపార్శ్వము. చూ, తీరము.

పరివారు వై. వి.= చూ, పరివారము. 1.

పరివాహము. సం. వి. అ. పుం. రూ-పరీవాహము. 1. కలుఁపు. చూ, వాహనము. 2; 2: చూ, పరిబర్హము. 1.

పరిహాపితము. అం. చూ, శిరి క్రియలు.

పరివిగ్నము. సం. విణ. వ్యనస్థ తప్పినది: ఉద్విగ్నము.

పరివిత్తి. సం వి. ఇ పుం. తమ్మునికి పెండ్లి యయి తినకులేకుండెడి యన్న. రూ-పరివిత్తు

డు. (వీనికి రెండు ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రములు ప్రాయశ్చిత్తము. అట్లు చేయనిచో నరకమును పొందును).

పరివిత్తుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం.—పై.—

పరివృఢుఁడు. సం. విణ. ఏలిక. రూ-పరీవృఢుఁడు: చూ, స్వామి. 1.

పరివృతము సం. విణ. రూ-పరీవృతము. 1. చుట్టఁబడినది: చూ, వ్యావృత్తము. 2; 2. పొందఁబడినది: చూ, వ్యాప్తము. 3; 3. తెలియఁబడినది: చూ, వ్యక్తము. 2.

పరివృత్తము. ఆం. 1: చూ, జంఘాక్రియలు; 2· చూ, కరణములు.

పరివృత్తి. ఆం. ఒకానొకయర్థాలంకారము(కొంచెమిచ్చి హెచ్చుగొనుటగాని హెచ్చిచ్చి యించుకగొనుటగాని పరివృత్తియె. ఉదా - "ఏకవిశిఖమువిడిచి యరినృపాలపురవరముల గొనియె."): చూ, అలంకారము. 3.

పరివేత్త. సం. వి. ఋు. పుం. అన్నకన్నముందుఁ బెండ్లాడిన తమ్ముఁడు. (వీనికిరెండు ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రములు ప్రాయశ్చిత్తము. ఇవి చేయనిచో నరకము తప్పదు.)

పరివేదిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పరివేత్తయగువానిని పెండ్లిచేసికొనినస్త్రీ. (దీనికొకపాప్రాజాపత్యకృచ్ఛము. ఆదిచేయనిచో నరకము సిద్ధము.) (మఱియుఆట్టి పరివేత్తకుపిల్లనిచ్చినవాఁడు, ఆట్టిపెండ్లికి యాజకుఁడుకూడ నరకమును పొందుదురు. కన్యాదాతకు కృచ్ఛాతి కృచ్ఛ్రము, యాజకునకు చాంద్రాయణము ప్రాయశ్చిత్తములు.)

పరివేశము. సం. వి. అ. పుం.1. రూ-పరివేషము-పరీవేషము. గాలిగుడి: చూ, వఱుడగుడి; 2. వేష్టనము: చూ, వ్యాపనము.

పరివేషము. సం. వి ఆ. పుం.—పై—

పరివేష్టనము. సం. వి. ఆ. న. 1.—పై—; 2: చూ, పరివట్టము. 3.

పరివేష్టించు. సం. స. క్రి: చూ, వేష్టించు.

పరివ్యాధము. సం. వి. అ. పుం. 1. కొండగోగు*: చూ, మృదుదుర్గమము; 2.నీరుబ్బ*: చూ, విదులము.

పరివ్రాజకుఁడు. సం. వి. ఆ పుం: చూ,సన్యాసి.

పరివ్రాట్టు. సం. వి. ట్. పుం.—పై—

పరిశిష్టము. సం. విణ. కడపట శేషించినది: చూ, శేషము. 1.

పరిశీలనము సం వి. అ న· చూ, శోధన. 1.

పరిశీలించు. సం. స. క్రి: చూ, శోధించు.

పరిశుద్ధము. సం. విణ. మిక్కిలి శుద్ధిపొందినది: చూ, శుద్ధము. 3.

పరిశుద్ధి సం. వి. ఇ స్త్రీ. మిక్కిలిగరగర, తెలుపు చూ, పరిశీలనము.

పరిశుద్ధుఁడు సం. వి అ. పుం· చూ, శుద్ధుఁడు.

పరిశేషన్యాయము పా. ఆఁడువాండ్రిను మగవాండ్రిను గలసి పదిమంది. అందులో నలుగురు మగవాండ్రి అని చెప్పఁగా మిగిలిన ఆఱుగురు ఆఁడువాండ్రిని చెప్పనక్క-అలేకుండఁగనే తెలియుననురీతి.

పరిశోధనము. సం. వి. అ. న: చూ,పరిశీలనము.

పరిశోధించు. సం. స. క్రి: చూ, పరిశీలించు.

పరిశ్రమము. సం. వి. అ. పుం. 1. చూ, స్వభావము; 2. మిక్కిలి అలపు· చూ, హాంత.

పరిశ్రాంతము. సం. విణ. మిక్కిలి యూఱటఁ జెందినది. [ఱట: చూ, శ్రాంతి.

పరిశ్రాంతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. మిక్కిలియూ

పరిషత్తు. సం.వి. ద్. స్త్రీ. 1.=పరుస. సమితి: చూ, సభ. 2 (పరిషత్తు 5 విధపఱ్ఱములు.- ౧. వేదవేదాంగములు పఠించి యజ్ఞాదికము నాచరించిన ఆహితాగ్నులు నలుగురుండుట; ౨.వేదవేదాంగములు పఠించియజ్ఞాగికమునాచరించిన ఆహితాగ్నులు ముగ్గురుండుట;

2. ఆహితాగ్నులు కాకపోయినను వేదవేదాంగములు పఠించినవారలు అయిదుగురుండుట; 3. ఆహితాగ్నులుకాకపోయినను వేదవేదాంగములు పఠించినవారలు ముగ్గురుండుట; 4 ఆస్మ్రవిద్యానుభవముకలిగి మనన శీలుడై ఆహితాగ్నియగు వాడొకడుండుట. ఇట్లు లేక కేవల నామధారక బ్రాహ్మణులు వేల కొలఁది యున్నను వారు పరిపత్వమునసుతిప్తి లుకారు); 2 చూ, సమూహము; వా 3 -పరుస. చూ, పంగడము

పరిపాకనము సం. వి అ న. ఫుడిసిట నిప్లుపోని కూని భోజనపాత్రాదులు చేట్టువిడుచుట.

పరిపార్చుచే సం. స.కిరి చూ, సవరించే

పరిపాకారము సం. వి. అ. పుం. 1 చేక్కఁజెట్టుట పరిష్కృతి, 2. తోడవు. చూ, భూషణము. 2.

పరిష్కృతిము సం వినా 1 చేక్కఁజెట్టఁబడినది చూ, సుకృతిము 3, 2. అలంకరింపఁబడినది చూ, సృష్టితము. 2.

పరిష్కృతి సం. వి ఇ స్త్రీ. 1 చూ, పరిష్కారము 1, 2 చూ, పరిష్కారము 2.

పరిష్కృతుడు సం. వినా: చూ, భూషితుడు.

పరిష్వంగము. సం. వి. అ. పుం. కౌగిలింత. చూ, సంశ్లేషము.

పరిసంఖ్య. అం. 1 ఒకానొక యర్థాలంకారము (ఒకచోఁ గోరిన మరొండుచోఁ నియమించుట ఉదా.---"స్నేహాక్తియము చెలులఁదెంపుంబులంచుఁగాదు దీపములంచుఁగాని." చూ, అలంకారము 3, అం 2: చూ, విగ్రహాలు

పరిసరము సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సమీపము.1; 2 -పగడ. ఊరుచుట్టు పొలము: చూ, భూమి 1; 3. చూ, మరణము.

పరిసర్పము. సం. వి అ. పుం చూ, పరిక్రియ.1.

పరిసర్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.రూ-పరిసారము-పరీసారము. 1. కొండ లోనగువాని సమీప మార్గము ననుసరించిపోవుట; 2. అంతటతిరుగుట: చూ, వ్యాపనము.

పరిసారము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

పరిసెనము. దే. వి. గంతు. స్వా. 4, ఆ. 27: చూ, లంఘ. [జాతుఁడు.

పరిస్కందుఁడు. సం. వి. అ. పుం. చూ, పర

పరిస్తరణము. సం.వి. అ.న అగ్నిచేట్టు పఱచిన దర్భ: చూ, హారిత. 1. (తృణము.1.)

పరిస్తోమము సం. వి. అ. పుం. ఏనుఁగుమోఁడ పఱచెడియెఱ్ఱకంబళి, కుథము. చూ,రల్లకము.

పరిస్పందము. సం. వి. అ పుం. 1. మాల్యాది నిర్మాణము. చూ, రచన; 2. దర్పణాద్యుపకరణము. చూ, సాధనము. 2.

పరిస్ఫోటనము సం. వి. అ. న. 1. చీల్చుట. చూ, విదారణము. 1; 2 పరికాశింపఁదీయుట చూ, వెలుతురు. 1

పరిస్ఫోటించే సం స. కిరి 1 చీల్చు. చూ, విదారించే; 2 పరికాశింపఁజేయు.

పరిస్రుతి. సం వి. ఆ. స్త్రీ 1. కల్లు చూ, సుర. 1; వినా 2. కాలినది: చూ, స్రుతము.

పరిహరించే. సం. స కిరి. చూ, విసర్జించే

పరిహసనము. సం. వి. అ. న.—పరియాచేకము: చూ, వాళి.

పరిహసించే. సం. స. కిరి. నవ్వు చూ,హసించే.

పరిహస్తబాహ్మణులు. అం. మైథిలులలో నొక తెగవారు.(సామవేదులుకొందఱును,కృష్ణయజుర్వేదులుకొందఱును,శుక్లయజుర్వేదులలొక కొందఱును నైయున్నారు): చూ, బాహ్మణులు

పరిహారము. సం. వి. అ. పుం. 1 విడుపు. చూ, విమోచనము; 2. చేయి. చూ, హస్తము. (వి రి) [వాఁడు: చూ, హారకుఁడు. 1.

పరిహార. సం. వినా. (క్. ఈ. న్.) పరిహరించే.

పరిహార్యము. సం. వి. అ. పుం. 1. హస్తవలయము: చూ, భూషణము. 2; విణ. 2. విడువదగినది, హేయము: చూ, హీనము. 3.

పరిహాసకులు. అం: చూ, సభాసప్తాంగములు.

పరిహాసము. సం.వి. అ. పుం. రూ-పరీహాసము: చూ, పరిహసనము.

ప-రి-హీనశౌనములు. అం. సౌభాగ్యకృత్తు, శాంతి, పుష్టికృత్తు, నైనతేయము, ఉచ్చాటనము,పరికరణము. (7) చూ, శౌనములు. [చూ, హీనము. 3.

పరిహృతము. సం. విణ. పరిహరింపఁబడినది.

పరిహృతి సం. వి ఇ స్త్రీ. చూ,పరిహారము.1.

పరీక్ష సం. వి. ఆ. స్త్రీ చూ, పరిశీలనము.

పరీక్షకుఁడు. సం. విణ కారణికుఁడు చూ, శోధకుఁడు

పరీక్షాతంత్రీములు అం:చూ,పంచతంత్రీములు.

పరీక్షించు సం. స. క్రి.=పరికించు: చూ, శోధించు 1. [యుఁడు.

పరీక్షిత్తు సం. వి. త్. పుం: చూ, జ్యేష్ఠుఁడు

పరీతము. సం. విణ. చుట్టుకొనఁబడినది: చూ, వ్యావృత్తము. 2. [పరితాపము 1.

పరీతాపము సం. వి. అ. పుం చూ, రూ-

పరీధావి అం: చూ, సంవత్సరములు. [భవము.

పరీభవము. సం. వి. అ. పుం చూ, రూ-పరి

పరీభావము. సం. వి. అ. పుం.—పై—

పరీరంభము. సం. వి అ. పుం: చూ, రూ-పరిరంభము.

పరీవర్తము. సం. వి. అ. పుం· చూ, రూ-పరివర్తము. 1—2—3; అం. 4· చూ, హస్తపారిణాములు. [వాదము.

పరీవాదము. సం. వి. అ. పుం· చూ, రూ-పరి

పరీవాపము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-పరివాపము. [వారము.

పరీవారము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-పరి

పరీవాహము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-పరివాహము. 1—2.

పరీవృఢుఁడు. సం. విణ:చూ,రూ-పరివృఢుఁడు.

పరీవృతము. సం. విణ· చూ, రూ-పరివృతము.

పరీష్టి సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. ఆమంత్రిగార్థము వెదకుట· చూ, వెదకుడు; 2. పరిచర్య.చూ, సేవ; అం. 3 అష్టసిద్ధులలో నొకటి (పారికావ్యము). చూ, సిద్ధులు (విభూతులు).

పరీసారము. సం వి. అ. పుం: చూ, రూ-పరిసారము. [హాసము.

పరీహాసము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-పరి

పరుఁడు. దే. అ. క్రి (పడి + ఉండు): చూ, శయనించు (రోషాదేశము.)

పరుఁజో. పై. వి -పగఁగా. కత్తిపిడి. స్వా 4, ఆ. 28. చూ, పిడి 2.

పరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, శత్రువు; 2. పరమాత్ముఁడు· చూ, హంసుఁడు. 2; విణ 3 అన్యుఁడు· చూ, వేఱయినవాఁడు.

పరుగిడు. వా అ. క్రి రూ-పరువిడు. పరుగత్తు. చూ, పెట్లు 1

పరుగు. దే. వి. 1 చూ, పరువు. (1); 2.(రూ-పఱుగు-పరువు-పఱ్ఱు)· చూ, పరిధావనము.

పరుగుగొను. వా. అ. క్రి చూ, పరుగిడు.

పరుగుసేల. వా. వి: చూ, పరువు. (1).

పరుగుమెట్టు. వా. వి. —పై.—

పరుగువాఱు. వా. అ.క్రి. (రూ-పరువువాఱు-పరుగుచెట్టు- పరువుచెట్టు- పరుగత్తు-పరువెత్తు-పరుగుగొను-పరువుగొను-పరుగిడు—పరువిడు): చూ, పెట్లు 1.

పరుగుచెట్టు. వా. అ. క్రి —పై.—

పరుగెత్తు. వా. అ. క్రి—పై.— [శయ్య. 1.

పరుపు. వా. వి. 1: చూ, పైశాల్యము; 2:చూ,

పరుము. వా వి: చూ, సురుము.

పరువడము. దే. వి. చేయము, చయనము: చూ, పఱ్ఱి. 1.

పరువడి. దే. వి. ఏ. 1. సర్యాయము: చూ, సమానము. 2; 2.=పరిపాటి. క్రిమము. ఉ, హరి. 2, ఆ. 86: చూ, విధము. 1.

పరువము. నై. వి. 1.=పార్శ్వము. హరి. ఉ, 5, ఆ. 218: చూ, వయస్సు 1; 2.=ప్రాయ. యౌవనము: చూ, వయస్సు. 1; 3. పరిపాకము: చూ, పరువు; 4.=పర్వ. ఉత్సవము: చూ, సంబరము.

పరువఱ్ఱు. అం. ఎడమడుగు పరువడి, కుడియడుగుపరువడి, కదలుపరువడి, దాటుపరువడి, కోపుపరువడి, ఒంటియడుగుకత్తెర, సర్పబందుకత్తెర, చిట్టడుగుకత్తెర, జోగినకత్తెర, పాదలికకత్తెర, పావురపు పావులు, జోగిన పావులు. (12) (మల్లఖాస్త్రములోనివి)

పరువిడు. దే ఆ. క్రి: చూ, రూ-పరుగిడు.

పరువు. సం. వి. ఉ. పుం. స్త్రీ. న. 1. వెదురు గనుపు, గ్రంథి, పర్వము: చూ, వేణువు; దే. వి. (1) కోనుమూరము: కూతనేల, కూతపట్టు, కూతపట్టునేల, కూతవేటు, కోను, పరుగు-పరుగునేల-పరువు-పర్వ్వ, పరుగుమెట్టు. (సం. ప).—క్రోశము, గవ్య, గోమితము, గోరుతము, గోవు; తద్వి.—రెండుకోసులకు.— ఇరుపరువునేల-ఇరుపర్వ్వనేల. (సం. ప).— కోశిద్వయము, కోశియుగము, గోయుజ (మిగతివానికి "చూ, విపర్యిక్షము"); (2) ధావనము: చూ, రూ-పరుగు. 2; (3) ఇంటికప్పు: చూ, సదనము. 1; నై. వి. (4)=భర.గొప్పదనము: చూ, సన్మానము; (5)=పర్వ: కొలికి, పదను, పరువము, పరువు. (సం. ప).-పరిపాకము, పరిణతి, పాకము.

పరువుగొను. దే. ఆ. క్రి: చూ, రూ-పరుగుగొను. ఆచ్చ, యు, కాం. 90.

పవురువాఱు. దే. ఆ. క్రి: చూ, పరువుగొను.

పరువుపెట్టు. దే. ఆ. క్రి.—పై.—

పరువెత్తు. వా. అ. క్రి.—పై.—

పరుషము. సం. విణ. 1: కఠినము, నిష్ఠురము. (తె. ప).—ఈఅతాఅలు, కంకర, కరను, కఱుకు, కుఱుకు, కొక్కిర్విదము, గండర్శిలు, చిడిపి, దురును, పరుసదనము, పరుసన-పరుసనము-పరును, పలుసము, పిఱుము, పర్శిల్లదము, మొఱుకు, మొఱ్ఱు; (మిగతవానికి "చూ, శబ్దము. 2."), 2. నిష్ఠురవాక్యము: చూ, శబ్దము. 2; 3. చిత్రిసర్ణము: చూ, వర్ణము. 6; 4=కరుసు, బిరుసు-బెరుసు, కఠినదము: చూ, బెడిదము; అం. 5. పద దోషములలో నొకటి (శ్రుతికటువు): చూ, కావ్యదోషములు; 6. వాక్యగతదోషములలో నొకటి (కఠినార్థముగలది): చూ, వాక్యగత దోషములు (వాక్యదోషములు); 7. కావ్య దోషములలో నొకటి (వినుటకుఁగఠినము లగు పదములుగలది. ఉదా.—"కుర్ధీర్ఘ్జా పతిమూర్ధ్ధ్ధ్వ్ధ్ధ్ధ్వ్ధ్ధి పతికొల్తు".) :చూ, కావ్యదోషములు; 8: చూ, అర్థదోషములు ("ఈరాజు సౌందర్యమునకు మంట లోఁబడిన మన్మథుఁడేసాటి.")

పరుషములు. అం. 1. క-చ-ట-త-ప (ఇవికి నోచ్చారణములు.); 2. తెలుఁగులమీఁది తత్సమాళబ్దంబుల క-చ-ట-త-ప లకు గ-స-డ-ద-వ లురావు.

పరుషోక్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, పరుషము. 2.

పరుస. నై. వి. 1. భాటసారులగుంపు: చూ, సమూహము; విణ. 2. కఠినుఁడు. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 47: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 3.=పరిషత్: చూ, పరిషత్తు. 1; 4.=పరిషత్. కదుపు: చూ, పంగడము; 5.=పరిషత్. గుంపు: చూ, సమూహము.

పరుసదనము. సై. వి.=పరుషత. (రూ-పరుసన ము-పరుసన-నరును-పలుసము): చూ, పరుషము 1.

పరుసన. సై. వి.=—సై—

పరుసనము. సై. వి.=—సై—

పరుసము. సై. వి.=స్పర్శవేధి: చూ, రూ-పరస వేది; విణ. 2. రూ-పలుసము: చూ, పరుషము.

పరుసవేది. సై. వి.=స్పర్శవేధి: చూ, రూ-పరసవేది హరి ఉ 5, ఆ. 2వ8

పరుసు. సై. వి 1. =పరుషత: చూ, పరుషము 1; 2. కీర్తి. చూ, విధము 1.

పరూషము. సం. వి.అ.పుం.పేకీదు*. చూ,మిద్దు ఖుర్జూరిక.

పరూషి సం వి. ఈ. స్త్రీ. చిట్టేదు*. చూ, మిద్దుఖుర్జూరిక. [సము.

పరేచేకము సై వి=పరిహాసము: చూ, పరిహా

పరేతరాట్టు. సం వి న్.పుం: చూ, యముడు

పరేతుడు సం వి. అ. పుం 1. భూతవిశేషము చూ, భూతము; విణ. 2. చేచ్చినవాడు చూ, మృతుడు (తద్వి— కీర్తిశేషుడు, మృతిపొందినవాడు, జీవన్మృక్తుడు,జీవన్మృతుడు ఇత్యాది.)

పరేద్యవి సం. అవ్య. మఱునాటికిపేరు

పరేష్టుక. సం. వి.ఆ స్త్రీ. పెక్కు- ఈతలనిన యావు, బహుసూతి: చూ, సారథేయి (ధేనువు). [తుడు.

పరైధికుడు సం. వి. అ. పుం: చూ, పరజా

పరోక్షము. సం. విణ ఇంద్రియగోచరముకానిది.

పరోక్ష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పగకియాభేదము (ఒకనిఁబెండ్లాడినది)

పరోపకారార్థమిదంశరీరమ్. లో. ఈశరీరము పరులకుపకారము చేయుటకొఱకు. "ఆరయ బరోపకారార్థ మిదంశరీరమ్మ'ను వాక్యసారము గ్రహించి." (కుచేలోపాఖ్యానము)

పరోయుతులు. సం. విణ. పదివేలకంటె నధిక మైన సంఖ్యగలది: చూ, సంఖ్య. 1.

పర్కోట్ని. సం. వి. ఈ.స్త్రీ: చూ, తేలపాయిక. (తేలపాయికదగ్గఅ పర్కోట్నిచేర్చిచేదువుము.)

పర్కటి. సం. వి. ఈ స్త్రీ.న్.పుం. 1.జోవ్వి*: చూ, ప్లక్షము; 2. పోకమార్ని లోనగు వాని కొత్తపండు: చూ, సర్పింసి. 1.

పర్జని. సం. వి. ఈ స్త్రీ. పచంపచ, మార్ని పనుపు*: చూ, హరిద్రువు.

పర్జన్యన్యాయము. పా. మేఘునిసలన చేవిటినేల ను మంచినేలనుగూడ వానకురియును. మంచి నేలను గురిసినది యుపయోగించేను. చేవి టినేలను గురిసినది వ్యర్థమగుననుగోలి.

పర్జన్యము. సం. వి. అ పుం. 1. ఉఱుము: చూ, స్తనితము; 2. ఉఱిమెడు మేఘము: చూ, మేఘము, 1.

పర్జన్యుడు సం వి. అ పుం. 1 వర్షాధిదేవత. ఇందుర్యిడు చూ, సవాసార్కుడు;ఆం 2: చూ, ఆదిత్యులు [సమము.

పర్ణభోజనము. సం. వి అ న. చూ, చరికర్మ

పర్ణము సం వి. అ న. 1 (పృక్షమున నిండియుండునది). (చూ, ఆకు) ఆగరము, ఊటము, కచపము, కపచము, ఛదినము-ఛదిము, దళము, పత్రిము, పర్ణము, చలాశము. (తె. ప).—ఆకు, గాదము; తద్వ.—ం. ఎండిన ఆకునకు.—(తె).— ఎండాకు, కారాకు, చొక్కాకు, చొరుగు-చొరువు, సారుగాకు;ఆ.గంజొయిఆకునకు —(తె).— పత్తిరాకు-పత్తిరి-పత్రి;ఇ.చివికినఆకునకు.-చీకాకు,ఱ పండిన ఆకునకు.—(తె).—కాకాకు,పండుటాకు-పండాకు; ఎ. పూజాదిళమునకు.—(తె).—పత్తిరాకు-పత్తిరి-పత్రి (మిగత విశేషాదులకు "చూ,సారుగాకు"); పుం. 2: చూ, మోదుగు *.

వర్ణశాకము. సం. వి. అ. న: ఆకుకూర.

పర్ణశాల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఆకుటిల్లు: చూ, సదనము. 1. [ఆకుబుట్ట.

పర్ణస్తబకము. సం. వి. అ. పుం: ఆకుమోట్ట,

పర్ణాస. సం వి. ఆ స్త్రీ. 1. గగ్గెర*: చూ, సుగంధికము; 2. నల్లగగ్గెర*: చూ, సుగంధికము.

పర్ణాసము. సం. వి. అ పుం.—పై.—

పర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, షడ్గ్రంథ*.

పర్ణగాపాబ్రాహ్మణులు. అం. ఉత్కళులలో నొకతెగవారు. (శుక్లయజుర్వేదము,మాధ్యందినశాఖ): చూ, బ్రాహ్మణులు.

పర్పటము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పాపట 2.*

పర్పటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, కృష్ణ. 14.

పర్పణము. సం. వి. అ. పుం: చూ,పర్పటము*.

పర్పీకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1.

పర్పాటకము. సై.వి: చూ, తృణము. 1.

పర్పాస్నా. వా. వి: చూ, సెలపు.

పర్యంకము. సం.వి. అ. పుం. 1.=పరియంకము. కలుగు: చూ,మంచెము; 2 చూ, పర్యస్తిక

పర్యంతము. సం. వి. ఆ పుం. వఱదాఁక, దనుక: చూ, వఱకు. [అనునవి.

పర్యంతార్థకములు. అం "దనుక,దాఁక,వఱకు"

పర్యటనము. సం వి. అ న. పర్యజ్య. భిక్షులోన గు వానికొఱకు తిరుగుట: చూ,విహారము.1.

పర్యటించు సం అ క్రి భిక్షులోనగువానికొఱకు తిరుగు· చూ, సంచరించు

పర్యయము. సం. వి. అ.పుం. క్రిమముతప్పట చూ, న్యత్యయము.

పర్యవసానము. సం. వి. అ. న. ముగియిక చూ,సమాప్తి. 1 [మాప్తము.

పర్యవసితము. సం. విణ. ముగిసినది: చూ, స

పర్యవస్థ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. విరోధించోట: చూ, విరోధము .1.

పర్యవస్తము. సం. విణ. 1. పడినది; 2. కొట్టఁబడినది: చూ, పరిహతము. 1. [యోగపట్టె.

పర్యస్తిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పర్యంకము: చూ,

పర్యాప్తమగు. మి. అ. క్రి.(తె.ప).—ఆఁటు, ఉడుగు, ఓపు, కలుగు-కల్గి-కలువు, నేరుచు-నేర్చు.

పర్యాప్తము. సం. వి. అ. న. 1. యథేష్టము: చూ, స్వేచ్ఛ; 2. తృప్తి:చూ, సాహిత్యము; 3: చూ, శక్తి. 1; 4. నివారణము: చూ, వారణము. 1.

పర్యాప్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, పర్యాప్తము. 2; 2· చూ, పరితోషణము 3.

పర్యాయము. సం. వి. అ. పుం. 1. అవసరము: చూ, సమయము. 1; 2. క్రిమము: చూ, విధము. 1; 3 పోలిక: చూ, సమానము. 2; అం 4 ఒకానొకయర్థాలంకారము (ఒకపస్తువునకు నేకసంఖ్యాయములఁజెప్పట.ఉదా.— "కామినీముఖపద్మ తమ్మివిడిచి చందురిం బొందె.") చూ, అలంకారము. 3

పర్యాయోక్తి. అం. (పర్యాయోక్తము) ఒకానొకయర్థాలంకారము (చేయవలసిన పనివిభంగ్యంతరముచేఁదల్పుట ఉదా.—"సముచ్చిపానము చేసిన మునికిపందనము.") :చూ, అలంకారము. 3.

పర్యాలోచనము సం. వి. అ న. చేక్కఁగా ఆలోచించోట· చూ, యోచన

పర్యాలోచించు సం. స. క్రి చేక్కఁగా ఆలోచించు: చూ, విమర్శించు [బాకీ. 2.

పర్యుదంచనము. సం. వి. అ. న. అప్పు: చూ,

పర్యుదస్తము. సం. విణ చూ, విద్ధము.

పర్యుదాసము. సం. వి. అ. పుం. తోయుట: చూ, విద్ధము

పర్యుషితము. సం. వి. అ. న. 1. చేలిది: చూ, సాదము. (1); విణ 2. బహుకాలము ఉంచేఁబడినది: చూ, వ్యూషము. 2.

పర్యుద్గస్తము. సం. విణ. తోర్యఁబడినది: చూ, విద్ధము. [చూ, విద్ధము.

పర్యుదాసము. సం. ని. ఆ. పుం. తోర్యుట:

పర్యుదాసించే. సం. స. క్రి. తోర్యుట: చూ, రాతోట్టు.

పర్యుషితము. సం. వి ఆ న. 1. చేసిది: చూ' సాదము (1); విణ. 2. బహుకాలము ఉంచేఁబడినది: చూ, పూర్వేద్యము. 2

పర్యేషణ. సం. వి. ఆ స్త్రీ. చూ, పరీష్టి. 1.

పర్వతమార్గము. సం వి. ఆ. పుం. కొండమీఁది దారి: చూ, మార్గము 1.

పర్వతము సం వి. ఆ. పుం (సంస్కృతంలిగినది): అగమును, అగము, అచలము, ఆదిత్రి, అబ్దము, అర్బుదము, ఆది, ఆహార్యము, బుధ్నా, కందరాకరము, కటకి, కలింగము, కాలంజరము, గుంజము, గుడ్డము, గుహీలము, గిట్టాగాము, గిట్టిగము, గిరి, గుహీ్రలము, కుధరము, కుధ్రము, కుశీలము, కుశేశయము, కేదారము, క్షితిధరము, క్ష్మాభృత్తు, గిరిధరము గజచ్ఛాయ, గిరి, గోత్రిను, గోవేధము, గోవింపము, గ్రావము, ఘనాస్థినము, చిత్రగిరి, శీమూతపుటము, జీమూతము, తీర్థులము, తుంగము, ధ్రదంతి, ధరణి, ధరణీధ్రము, ధరము, ధరాధరము, ధాతుధృత్తు, నగము, నాకువు, నాగము. నిష్ఠగి, భుతి, భృగుశేఖరము, భూభృత్తు, మహీధ్రను, మహేంద్రిము, వరాహము; వలాహకము, స్థంగకము, శిఖరి, శిలోచ్చయము, శృంగి, శైలము, పాసుమంతము; స్థావరము, స్థిరము, (తె. వ).—కరువ, కొండ, గట్టు, గుండు. గుట్ట, గుబ్బలి, చేట్టు, తిప్ప, నేలతాలుపు, పుడమితాలుపు, మల, మెట్ట-మెట్టు;తిడ్డిశేషములు.-ఁ. ఆంజనపర్వతమునకు.- ఆంజనాచలము,నీలము.(తె.వ).-కప్పమల, కాటుక కొండ, కాటుకగుబ్బలి; 2. ఆస్తాద్రికి — ఆబ్దము, అర్బుదము, ఆస్తము, ఆస్తాచలము, ఆస్తాద్రి, కనకాచలము, కనకాద్రి, చరమ మైన్మాభృత్తు. (తె. వ) — కుగించుకొండ, క్రుంకుడుగట్టు, కుగింకుల, కుగింకుమెట్ట, పడమటికొండ; 3. ఉదయాద్రికి.—ఉదయము, ఉదయాద్రి, ఉగాసనము, పూర్వపర్వతము (తె వ).—తూరుపుగొండ, తొలుగట్టు, పుట్టుగట్టు, పొదుపుగొండ, మునుగట్టు. ౪ ఋక్షవంతుడైనకొండకు — ఋక్షపర్వతము, ఋక్షము; ౫ ఓషధిశేషస్థ పర్వతనిశేషమునకు - కిష్కింధను కిష్కింధ్య, ౬ కవ్వపుగొండకు —ఇందిరీలము, మందరము, మథాంద్రి (తె శ) —కవ్వపు పులు, కవ్వపుగొండ, కవ్వపుగుల, కవ్వపుగట్టు తిరిగొండ; ౭. గుల (పర్యాయ) పర్వతములు —ను హేంద్రి్యు, నులయము సహ్యము, సుక్తిమంతము, గంధమాదనము, వింధ్య, పారియాత్రిను (7) (చూ, 4182 పాగట): రా కృతికాద్రికి — కృత్తికాద్రి, పరిడాస్థానము (తె వ). —ఆటగిర్రి, ఆటపట్టు, చేతపట్టు — క్రీడాసపర్వతము నకు.— ఆపరావృత్తినిలయము, ఆస్థాపదము. కస్మీరవేదిక, గుహేశాచలము కుబేరాచలము, కైలాసము-కైలాసము, గణపర్వతము, గౌరివిహారస్థానము, గజశపర్వతము, గజశాద్రి, శిలాద్రి (తె. వ).— తెల్లగుబ్బలి, మడికామములగట్టు, మొక్కజొంటిపుల, మొక్కజొంటియల్లు, విసుపు మేఁతగబలు చెంకి, చెండికొండ, చెండిగుండు, చెండిమింపుకొండ, చెలిగొండ, చెలితిప్ప; ౧౦. కొండగుహకు.—(చూ, గంధర్వు. 1); ౧౧. కొండచేటీయకు.—ఆగము, తటము, (ప్రపాతము, భృగువు. (తె. వ.)—కొండచేటీయ, కొండనడుము, గుబ్బచేట, చేతి-చేటీయ, జోయుపు, పడుకు-పడుగు-పణుగు; ౧౨. కొండ

నడుమునకు —దంతము; ౧౩. కొండమీఁద సమమైనచోటునకు —భర్మము, న్నువు, (తె ప) -డెప్ప, నెత్తము, పాళి; ౧౪. క్రొంచాదిర్పికి —కొంచము-కొంచము. (తె.ప).-కొలచే; ౧౫. చక్రవాళ పర్వతమునకు.— చక్రవాళము. (తె. ప).— కడపటిమల, చేట్టుగొండ, బటువుగుబ్బలి, మేరగట్టు. నుడిగట్టు; ౧౬. చిత్రకూటాదిర్పికి.—గుహ్యము, చిత్రకూటము; ౧౭. చిన్నచిన్న రాళ్ళగుట్టకు.— (తె. ప).— దిమ్మె; ౧౮. త్రికూటాదిర్పికి.—త్రికకుత్తు, త్రికూటము; ౧౯. దోర్వాదిర్పికి —దోర్వణము, ఓషధీశిఖము; ౨౦. పర్వతధ్వనింపు కొండకు.— (తె. ప).—పలుకుదుంబండ; ౨౧. మలయాద్రికి.—ఆపాఢము, గిరిసారము, చందనాచలము, మలయము (తె.ప.)-గందపుగొండ; ౨౨. మేరుపర్వతమునకు.-ఉరు, కనకాచలము, కనకాద్రి, కర్ణికాచలము, కల్యాణగోత్రము, కాంచనగిరి, చామీకరము, జ, మేరువు, హిరణ్యకర్ణికాచలము, సుమేరువు, హేమాద్రి.(తె.ప).- జేజేగట్టు-జేజేలగట్టు, నెలదాపింగిణి, పొంగట్టు, బంగరుకొండ-బంగారుకొండ, వేలుపుసుల-వేల్పుసుల, వేలుపులయిల్లు, వేపన్నెల చసిడిగట్టు; ౨౩. మైనాకపర్వతమునకు.— క్రొంచానుజము, మైనాకము. (తె. ప).— గట్టుపట్టి, గట్టురాచేలి-గటారిచేలి, ౨౪. కైలాసపర్వతమునకు.—కృష్ణాచలము, కైలాసము; ౨౫. కృష్ణపర్వతములు.-కైలాసము, హిమవంతము, హేమకూటము, నిషధము, మేరువు, కర్ణి, శృంగి; (7); ౨౬. వృషభిపర్వతమునకు.—బుషభము, విష్ణుక్షేత్రిము, వృషధిము, వేంకటాచలము. (తె. ప) —తిరుపతి, తిరుమల; ౨౭. హిమాద్రికి.—అద్రిరాజు, ఉమాపిత, కారము, గోవిందుఁడు, నగపతి, నగాధిపుఁడు, నారాయణుఁడు, మేనాధవము, హిమధాతువు, హిమవంతము, హిమాచలము, హిమాద్రి, హిమాలయము. (తె.ప).-కొండశోఁడు, గట్టులశోఁడు, గట్టులయికిమోఁడు, గుబ్బలిదొర, చేలిగొండ, చేలువగట్టు, చేలువలమల, చేల్లనివెలిదిబ్బ, తొడుకుసాహిణి మాను, దుగ్గశంఁడి.దుగ్గికన్నయ్య, పులుచోలి తాత, బేసికంటిమాను, మంచిగుబ్బలి, మంచిమేఁగొండ, మంచిమేటిలఁదాల్పు, రెల్లుకానుపు తాత, వడఁకుగుబ్బలి, వడఁకుఁగొండ, వలిమల; ౨౮. పర్వతవిశేషములు —గోముఖము; బుష్పమూకము; కకుభము; కగోత్రులు (సముదర్శి వందలి కొండలు); కలిందము; కాలాంజనము; కులాచలము; కూపిక (నీటివడిమికొండ); కూలకము (కృమిపర్వతము); కేదారము; (తె. ప).-కొండకోట (పరణాకారమైనకొండ); కోలాహలము; గులూచి-గుళూచి (పర్వతప్రాంతము); గోమంతము; గోవర్ధనము; ధారములు; (తె ప) —వడఁగొండ (జంగమపర్వతము); చరాగము; వింధ్యము; ౨౯ శిలకు -(చూ, రాయి); (మిగతవానికి "చూ, హిమాలయము ")

పర్వతుడు సం. వి అ. పుం ఒకానొకదేవ ఋషి: చూ, సన్యాసి (ఋభర్హిను. 1.

పర్వతోద్భూతము. సం వి. అ. న. బేగడ. చూ॥

పర్వము. సం వి. న్. పుం. 1. గనుపు: చూ, బుడిపి; 2 దర్శపూర్ణమాస పత్వాది: చూ, పున్నమ; 3 =పబ్బము -(పబ్బము- పరువను, పండుగ: చూ, ఉబరము; 4.విషువదాది: చూ, విషువత్తు; 5: చూ, సమూనాము; 6: చూ, శంసనము; 7. లక్షణాంతరము; 8. గ్రంథసంధి: చూ, సంపుటము (సర్గము).

పర్వములు. ఆం. 1. కృష్ణపక్షాష్టమి, కృష్ణచతుర్దశి, కుహువు (అమవస), పూర్ణిమ (పున్నమ), రవిసంక్రాంతి (5): చూ, పం

చకము; 2. భారతపర్వములు.—ఆది, సభా, ఆర, విరా, ఉద్యో, భీష్మ, ద్రోణి. కర్ణ, శల్య, సౌప్తిక, స్త్రీ, శాంతి, ఆనుశాసనిక, ఆశ్వమేధ, ఆశ్రమవాస, మూసల, మహాప్ర స్థానిక, స్వర్గారోహణ పర్వములు. (18)

పర్వారీకుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, పహ్ని.1.

పర్వారీణము. సం. వి. అ న. 1. ఆకులయీనె: చూ, పొరక; 2. జొన్నజొన్నకండెపు కంబి. చూ, వ్యవహారిము 4 (రల్లకము); 3. గనపు: చూ, బుడిపి; 4: చూ, పసరు. 2.

పర్వసంధి. సం. వి. ఇ. పుం. పున్నమకును పాడ్యమికిని, అమావాస్యకును పాడ్యమికిని మధ్యకాలము: చూ, పున్నమ

పర్వా. వా. వి. 1. గుఱి: చూ, లక్ష్యము. 1, 2: చూ, రూ–పరవా 2, 3. చూ, వెఱపు "నీకు పర్వాలేదు"

పర్వు. దే. వి. 2: చూ, రూ–పరుగు. 2 2: చూ, రూ–పరుపు (1); అ. క్రి 3. రూ–పరపు: చూ, వ్యాపించే. [చూ, శల్యము.1.

పర్యంక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పల్లకీయెముక.

పఱు. దే. వి. 1. రూ–పఱ్ఱు ఉప్పపంపెడు బయలు: చూ, భూమి 1, 2. రూ–పఱ్ఱు బయలు: చూ, భూమి 1, 3 రూ పఱ్ఱు.సున్నము లోన గునానిఁ గొలిచెడుమూనవిశేషము; 4: చూ, సమూహము; వై. విణ. 5.=పర 8. ఇతరము: చూ, పేఱు.3,8 మిక్కిలి భో. 5, ఆ. 289: చూ, పెంచే 1,7 =బృహ్ము. గొప్పది. భార. విరా. 4, ఆ. 86: చూ, విపులము. [ఊ 7, ఆ.84:

పఱఁగు. వై. ఆ. క్రి: చూ, వ్యాపించే. హరి

పఱఁగడ. వై. వి. 1.=పరిసర. (రూ–పగఁగడ–పరవడ–పఱగడము) ఇతరస్థలము. ఉ. హరి. 4, ఆ. 48: చూ, భూమి. 1; 2: చూ, పార్శ్వము. 2. రామా. 7, ఆ. 249.

పఱఁగడము. వై. వి.=—పై.—

పఱఁగు వై. ఆ. క్రి =పరిసగ–పరియుజ్: చూ, వ్యాపించే.

పఱచినపాటు. వా. వి. పాందించిన దురవస్థ.

పఱచే. దే. అ. క్రి. 1. పాఱు. భార. ఆది. 2, ఆ. 67: చూ, వ్యాపించే; 2. పలపఱచే: ఒగ్గు. ఒడ్డు; వై. ప్రే (రూ–పఱుజో–పఱుపు); 3. పడఁదేయు. కళా. 7, ఆ. 225; 4 దుష్పటిలోనవానిపఱచే; 5. పాటు పడఁజేయు. భార. ఉద్యో. 1, ఆ 245.

పఱచేట. వా. వి: చూ, తోరణము.

పఱత కే.వి (రూ–పఱతి–పఱద–పఱవ–పఱ్ఱ, వరద–వఱద) పరివానాము: చూ, వెల్లువ.

పఱతి. దే వి —పై —

పఱతెంచే దే అ. క్రి. (పఱచే + తెంచే). పాతపఱచే. భార. ఆది 5, ఆ. 255.

పఱద దే. వి: చూ, రూ–పఱత.

పఱపఱ. దే. వి. చించేట సమలుటలోనగునవాని యందగుధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూహూ.

పఱపు. దే వి. 1. పడక: చూ, శయ్య. 1. 2. శిఘ్రిము: చూ, వేగము. 3: 3. విరివి. కళా. 2, ఆ 133: చూ, విస్తారము. 1; విణ. 4. విరివిగలది: చూ, విపులము; దే: పే. 5 పోఁగొట్టు. భార. స్త్రీవిరా. 4, ఆ. 201: చూ, ధంగించే; 6 తోరణాలు: చూ, వెలుచే; 7: చూ, పరియోగించే; 8: చూ, పూయు. నిర్వ. 6 ఆ 128.

పఱవ. దే వి: చూ, రూ–పఱత. [బరువు.

పఱి దే వి. 1. రీతి: చూ, విధము. 1,2. కాఁడి

పఱిక. దే. వి. 1. ఒకానొకతాయి. చూ, రాయి, 2. ఒకరకముపక్కి: చూ, పక్షి.

పఱిగ. దే. వి: చూ, రూ–పరిగె. 4. [పక్షి.

పఱిగపిట్ట ద్వ. వి.పఱిగయేపఱి పెడుపిట్ట: చూ, పఱిగబ్రోతుకు. ద్వ.వి: చూ, రూ–పరిగెబ్రోతుకు.

పఱిగఱి. దే. విణ. (పరిగ + ఱి) పఱిగయేఱి వాఁడు: పఱిగవాఁడు.

పటిగవాఁడు. దే. విణ: చూ, పటిగరి [సడపు.
పటిగొను దే. స. క్రి. ఆపవారించు: చూ,
పటిఁటటి దే. విణ. పీడనను. హరి. ఉ 8, ఆ. 6, హరి. ఉ. 8, ఆ 48: చూ, సమ్మర్దను
పటియ దే.గి.రూ–పట్టియ చూ, కలము. 4.
పటియవాయు. దే. అ. క్రి 1. చీలు: చూ, విదారించు ; పేర్చి. 2. పటియవాపు. భాగ విరా. 1, అ. 77.
పటిపోవు. దే. అ. క్రి. 1. చూగపోవు. ఉహరి. 3, ఆ 44: చూ, మర్చిపోవు; 2. నశించు: చూ, సమయు. 4
పటుగు. దే. వి: చూ, పిచూ పరుగు
పటుచు దే పేర్చి. చూ, రూ–పటుచు 3-4-5 (పడఁటియటను—భాగ. 6 స్క–ం. 370).
పటుపు. దే. వి 1. పడక. చూ, శయ్య 1, పేర్చి. 2 చూ, రూ–పటుచు. 3 4 5.
పట్టె. వా. వి. 1: చూ, రూ–పటియ; 2 గర్తము: చూ, రంధ్రము. 1.
పట్టి దే. వి. 1. చూ, మడ్డి. సాంబ మాన 19, 2 చూ, రూ–పటు. 1-2-3 [ము 1
పట్టుడప్పు. వా వి. ఓంకారము: చూ, లవణ
పట్టుపంట. వా. వి. పట్టి నేలయందువండినపంట
పట్టెయ. దే. వి: చూ, రూ–పటియ
పట్టు. దే. వి. చినుఁగుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ
పట్టె దే. వి. 1. చూ, రూ–పట్టియ; వా. 2: చూ, రూ–పట్టి. 1. [వాత్స్యము. 1
పట్టెమీను. దే. వి. పెనుచొరచేప: చూ,
పటంక. సం వి. ఆ స్త్రీ. 1. పల్లేరు*: చూ, స్వాదుకంటకము. 1; 2. గుగ్గిలము*: చూ, ముకీసాక్షి, 3 చూ, మొదుగు*; 4. రాస్న* చూ, సన్నరాస్న, 5 బోడతెరము* చూ, హపుష. [కులశ్రేఁడు
పటంకషుఁడు. సం. విణ. నైఋతి; చూ, సోపలంగు. వై వి = ర్యంక: చూ, శయ్య. 1.
పలండువు సం. వి. ఉ. పుం: చూ, రూ పలాండువు.*
పలఁకు. దే. ఆ క్రి. పండు: చూ, ఫలించు(ఆ క్ర).
పలక. వై వి 1.=ఫలక్ వాగ్యఁడగినసాధనము (సం. వి).—ఖడ్గ, ఫలకము; 2 =ఫలకమ్. కేడెము: చూ, హరిగ, 3 =ఫలకమ్. జోదునూ చెముట్లు చూ, శారిఫలము, 4 తలుపులోనగువాని కుపయోగించెడు మార్గసెక్కి: చూ, శిలము. 4, 5 బల్ల, మేజో, కూర్చుండుటకై కాళ్ళు బిగించిన యత్తుపలక: చూ, పీఁట; 6. సాలెవాఁడు నేతసరితో డ్డెడు సాధనము చూ, ఎగ్గు; 7.=ఫలకమ్. నుదురు. చూ లలాటము
పలకిపుల్ల. వా వి. బలపము: చూ, లేఖని.
పలగము వై, వి 1 =పల్యంక. కుక్కి, చిన్న మఁచేము. చూ, మంచేము; 2 ఒకానొక గట్టము (తలుపుమడి యగర్భాగముగలది): చూ, పాయము.
పలకిసరి. వై. వి. స్త్రీపురుషుల కింతాధరణము: చూ, భూషణము 2.
పలగండఁడు. సం. వి ఆ. పుం. గొన్నమువూ తిపూయువాఁడు, సేపకుఁడు: చూ, సూనరి.
పలఘ్నము. సం వి. ఆ పుం. గుర్రిడికాఁపరి*: చూ, తృణము. 1.
పలచే. వా. విణ: చూ, రూ–పలుచే.
పలచేఁ. వా. వి. చూ, రూ–పల్చుచేఁ
పలచేము. దే వి. చూ సంగము నిర్వ. 1, ఆ 33. [ఆ. 18 (చూ. నాడులు 1.)
పలవాడు. దే. వి. రూ పల్వాడు పర్వభా. 1,
పఁపల దే. వి. 1 తొరఁగుట యిఁడగునవనుకరణము. ఉ, రా.5,ఆ. 208: చూ, హూహూ; 2. వేగుటయందగు ననుకరణము. కాశీ. 5, అ. 144: చూ, హూహూ; విణ. 3. విర

శము. పాండు. 2, ఆ. 43: చూ, వెలితి. 1; 4. కృశము: చూ, సారపు.

పలపలన. దే. వి. 1. వైరళ్యము: చూ, వెలితి. 1; 2. కార్శ్యము: చూ, సొటసొట; విణ: 3 విరళము: చూ, వెలితి. 1; 4 కృశము: చూ, సారపు.

పలపైత్యకము పా శార్ఙ్గధనువ మాంసము నుపయోగించే పూర్వకాలపుగర్మ.

పలము. సం వి అ. న. 1 నిమ్మ—ను వాలుగు కర్షములయెత్తు (నెండిపలము—ఇరువు; బంగారుపలము=నుయుబిస్తము) తద్వి — (సం వ). — ఆక్షము, అర్ధపలము, కర్షము (తె వ) — అగపలము; 2 మూడుతులములు (లేక) 1/8 సేరు చూ, కశమానము 1, 3. రూ—పలలము—పాలనము =పాలము మాంసము; నై వి. (1) =ఫల మిగులు: చూ లాభము 1

పలలము సం వి అ. న 1—పాలను చూ పలము. 3; 2. బురద చూ, భాగము 2; 3. నూవ్వుపిండి చూ, సారము (1)

పలలుడు. సం. వి. అ పుం రక్ష—నుడు చూ, రాక్షసుడు. 1 [శాఖ 1.

పలవ దే వి రెండుకొమ్మల మొలు: నూ

పలవకొమ్మ వా. వి. పుంగ. పర్ణ. పాయగొమ్మ, ఎడమునాచోచిన్నశాఖ: చూ, శాఖ 1

పలవరము. నై వి.=పర్యాలాపము స్వప్న భ్రాపణము (రూ. పలువరము— పలువరింత—పలువరింత—పలువరింపు— పలువరింపు— పల్లఅప్పు): చూ, చిబ్బము 2

పలవరింపు. నై వి.=పర్యాలాపము, రూ—పలవరము. ఆం. భా. పర్వ. 116.

పలవరింపు. నై. ఆ. క్రి =పర్యాలపించు: చూ, రూ—పలవరించు. నై. 6, ఆ 76.

పలాండువు. సం. వి. ఉ.పుం రూ—పలండువు నీరుల్లి* (ఇంగు ఛేదములు —ఎఱ్ఱనీరుల్లి, తెల్లనీరుల్లి, పచ్చనీరుల్లి): చూ, మకంద కము 1 (ఇదే ఎఱ్ఱనీరుల్లి)

పలాములు వా. వి. బ. వాతరోగము చూ సంస్క 3.

పలాములుచేయుట. వా స క్రి. 1. పాడుచేయుట; 2 కోపిడిచేయుట

పలాయనము. సం. వి అ. న. పాఱిపోవుట: చూ, సంచారము. [గర్గిర్లులుకాడు.

పలాయితుడు. సం. విణ. పాఱిపోయినవాడు:

పలాలము సం వి. అ పుం, న 1. పాల్ల—పొల్లు చూ, ఎండ్డుగడ్డి; 2 కొమ్మ, మోడు: చూ తృణము. 1. (తృణము 1 అను సర్వ మందు 'పలాలము' అను పదము "పలాలము" అని చేరుచువచ్చును)

పలాశము. సం. వి అ న. 1 ఆకు: చూ, పర్ణము 1; పుం 2 ఆకుచెట్టు చూ, వర్ణము. 6, 3 గంట్లకొరగుము*: చూ, పిడ్డగింధ; 4 చూ, మోదుగు*; విణ. 5. ఆకుచెట్టునిది: చూ, పర్ణము. 6.

పలాశి సం. వి ని. పుం 1. చెట్టు చూ, వృక్షము; 2 కోరింత* చూ, ముచుకుంద, 3. జొన్న* చూ, ప్లక్షము; 4. చూ, పలాశము 3*, 5: చూ, రాక్షసుడు. 1.

పలాశుడు. సం వి అ. పుం: చూ, పలాశి.5.

పలాస్త్రీ వా వి. పరిణములకంటిమే మలాముపట్టి. రూ—పాలాస్త్రీ

పలిక్ని. సం. వి. ఈ స్త్రీ 1 ముసిసినయూడిడి, వృద్ధ: చూ, స్త్రీ; 2. తొలిచూలి యావు: చూ, సారిపెయి (ధేనువు).

పలితము. సం. వి. అ. న.1:నర—ధరపు—నరుపు—

నెరుపు.(సం చ).—పాకము;2.నరకెంముగిక: చూ, నర. 2; 3. బురద: చూ, కాపము. 2; 4: చూ, ఆపుప్యు.

పలీము. వై. వి =పల్లి. రూ—పల్లె: చూ, సీను. 1. (దేశము).

పలు. దే. వి. రూ-పల్లు. 1. దంతము. భాగ. 9, స్క్రం. 198: చూ, రూ—పల్లు. 1; 2 అనేకము: చూ, విస్తారము. 1; అవ్య. 3. వాచార్థకము. ఆం, భా త్ర్య. 68.

పలుఁగు. వై. వి =స్ఫటికము. ఉ. హరి. 2, ఆ. 172; భార. సభా. 1, ఆ. 12: చూ, పటికము.

పలుకి. వై. వి. 1. తెల్లన. హరి. ఉ. 3, ఆ 43: చూ, వర్ణము. 6; 2.=పలక. డాలు: చూ, హరిగ. [ఱు పా. 2, ఆ. 59.

పలుకఁబాఱు ద్వ. ఆ కి): చూ, వెల్లఁబా

పలుకన. వై. వి: చూ, రూ-పలుక. (విశేషణ మగుచో.—వికి). 2, ఆ. 155.)

పలుకప్పు వా. వి. రూ-పల్క-ప్పు. పెదవి: చూ, వాతెఱ.

పలుకమి వా. వి: చూ, మూడము.

పలుకరించు. దే. స. కి). రూ—పల్క-రించు. 1. మాటాడు: చూ, వచించు; 2 విలిచిమాటాడు: చూ, వచించు; 3 నిగ్గుగలేపిమాటాడు: చూ, వచించు, ఆం. పే) 4. మాటాడించు: చూ, వచించు; స. కి) 5: చూ, హెచ్చరించు.

పలుకరింత. దే. వి. (రూ-పల్క-రింత-పలుకరింపు) 1. మాటాడుట: చూ, శబ్దము. 2; 2: చూ, హెచ్చరిక.

పలుకరింపు. దే. వి.—పై.—

పలుకసరి. వా. వి: చూ, రూ-పలకసరి.

పలుకు. దే. వి. రూ-పల్కు. 1. తుమక. యు. 1, ఆ. 97: చూ, శకలము. 4; 2. మాట: చూ, శబ్దము. 2; 3. వచనము: చూ, శబ్దము. 2; 4. చేడెంపు: చూ, విద్య. 5. నిందు. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 288: చూ, సెగ్గింపు: 6. పక్షీధ్వని: చూ, స్వరము. 2; 7. విత్తులోపలి భాగము: చూ, బద్ద. 1; 9: వీణాదిస్వరము: చూ, స్వరము. 2; స. కి).8 (అను. భార. ఆర. 7 ఆ. 309) చూ, వచించు; 10. నిందించు: చూ, సెగ్గించు; ఆ. కి). 11.మాటాడు: చూ, వచించు.

పలుకుఁజెలి. దే. వి. రూ-పల్కుఁజెలి. వను. 1, ఆ. 3: చూ, సగస్వామి.

పలుకుఁదత్తడి. దే. వి. చిలుక: చూ, శుకము.

పలుకుఁగోడు. దే. విణ. మాటతోడు.

పలుకుడుబండ. వా. వి. పరిత్యజించుకొండు: చూ, పర్వతము.

పలుకుపల్లిదవము ఆం: చూ, సప్తపర్ణవనములు

పలుకుబంగారము. జా. ఆపురూపము. "చిలుకా నీతోనైనను పలుకంగారాదె పలుకుబంగారఁటవే" (విజ. 2, ఆ. 181).

పలుకుబడి. దే. వి. రూ—పల్కు-బడి. 1.ఉచ్చారణము: చూ, శబ్దము. 2; 2. వచోనిబంధనము: చూ, రాజి.

పలుకుతాయి దే. వి. పరిత్యజనినిచ్చేశిల రూ-పలుగుతాయి: చూ, రాయి.

పలుకులఁపులుఁగు. వా వి. చూ, పలుకుదత్తడి.

పలుకులు పా (చూ, కూజితములు) దీనికి ఉపమానములు —కోకిల చాక్కులు, చిలుక చాక్కులు, చేక్కెర, తేనె, కర్పూరము, అమృతము, నూమిడి, పండు, చెఱకు మొ. [బిహ్వ్య. 1.

పలుకువెలఁదిమగఁడు. వా. వి. నలువ: చూ,

పలుకెంపు. దే.వి:రూ.పల్కెంపు: చూ,పలుగంటి.

పలుగంటి. వా.వి .(రూ—పలుగంటు—పల్లంటి—పల్లంటు, పలుసోకు—చల్మాక్కు, పలుకెంపు-పల్కెంపు)దంతక్షతము: చూ, వాతెరకెంపు.

పలుగంటు. వా.వి.—పై.—ఆం,భా.ద్వి. 180.

పలుగఆ. ద్వ. వి. పండ్లసాడి.పర్వి.5,8ఆ. 66: చూ., నురుమ.

పలుగాఁడి. దే. వి. 1. పెండెము. పనులదొడ్డి లోనగువానికి పెట్టెకుతలుపు. ఊ, పారి. 3, ఆ. 34: చూ, వాకిలి; 2. బండిపరము పారి. పూ. 5, ఆ. 174: చూ, పగము. (2); విణ. 3 పెక్కు-గాఁడులుగలది.

పలుగాకి. దే. విణ. దుష్టుఁడు. హరిశ్చ. 2, ఆ 154: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

పలుగు. దే. వి. 1. గుంటకగుజ్జెలకును, పాపటపు గుజ్జలకును తగిలించెడు దర్భమైన తగడు: చూ, సతిగ; వా. వి. 2. గడ్డపలుగు: చూ, పలుగుగుంటక; వై. వి. 3.=స్ఫటిక చూ, రాయి; 4.=ఫాల పశువు పలుపు చూ, నూత్రిగము. 1; దే. విణ. 5: చూ, పలుగాకి. హరిశ్చ. 2, ఆ. 154.

పలుగుండ్రి. దే. స. బ. (రూ-పలువుండ్రి-పలుగురు-పలువురు-పల్వురు, పెక్కండ్రు-పెక్కండ్రిరు-పెక్కురు) అనేకులు.

పలుగుగుంటక. దే. వి: చూ, పలుగు 2.

పలుగుడు. వా. వి. శరీరమునుపగుల్చురోగము: చూ, విపాదిక.

పలుగుడుఁబామ. దే. వి. కట్టెపడ: చూ, సర్పము.

పలుగుఁబిట్ట. ద్వ. వి. గుడ్లగూబ: చూ, సకినం పుఁబులుగు.

పలుగురు దే. స. బ: చూ, రూ-పలుగుండ్రి

పలుగుతాయి. వా. వి: చూ, రూ-పలుకుతాయి

పలుగొమ్మలమెకము.ద్వ.వి.ఏనుఁగు: చూ, రాస్తి

పలుగొల్లు. దే. వి. పలుగుతోని గాదము పెల్లగించుటకై పండ్లపలె మేకులమర్చిన పలగ

పలుచే. సే విణ. రూ-పలచే 1. దర్పరికానిది. 2. చెలితియైనది, చెలితి: చూ, హీనము. 1; 3. చిక్కనకానిది: చూ, చెలితి 3; 4. చేలుఱ సైనది: చూ, లఘ్వి. 3; 5. పన్నసైనది: చూ, సైకము.

పలుచేన. దే. వి. రూ-పలచేన. 1. సన్నఁదనము, సన్ననము: చూ, సూక్ష్మము. 4; 2. చెలితితనము, తక్కువ: చూ, చెలితి. 1, 3. అనుకుఁదనము: చూ, పిదపిద. 2; 4. చేలుకఁదనము. స్వా. 4, ఆ. 70: చూ, లాఘవము. 1; వా. 5. నీరు కలిసిన పాలు మజ్జిగ లోనగునవి తేటగా అగుట. ("పాలుపలుచేన, మజ్జిగపలుచేన." మొ.) [ము.

పలుచేనివస్త్ర. వా. వి. సూపఖరీము: చూ, సూప

పలుదుర(ఆ). ద్వ. వి: చూ, రూ-పలుకవ్వ.

పలుదోమట. దే. వి. (సం. ప)-ఖమ్, దంతధావనము.

పలునొక్కు. దే. వి. రూ-పల్నొక్కు: చూ, పలుగంటి. [తతి. 6.

పలుపట్టడ. దే. వి. పంకరిజాతిజనము: చూ, సం

పలుపు వై.వి.=ఫాల.రూ-పలుగు 1 పనులమెడఁగట్టెడుతలగు: చూ, సూత్రము 1. (దేశ్య మని శ. ర); 2. గుఱ్ఱము మెడఁగట్టెకుత్రాడు-భార. విరా. 5, ఆ 53 చూ, సూత్రిగము 1.

పలుమరు. దే దగి. కిగి విణ !(పలు + మారు) (రూ-పలుమారు-పలుమఱు-పలుమాఱు-పల్మఱు-పల్మారు-పల్మఱు-పల్లాఱు; నూటిమాటికి. రామా. 3, ఆ. 153. చూ, శశ్వత్తు.

పలుమఱు. దే. దగి. కిగి విణ —పై.—

పలుమాఱు. దే. దగి. కిగి. విణ.—పై.—

పలుమారు. దే దగి. కిగి విణ.—పై.—

పలుము. వై. వి.=పర్యాలోచన. 1: చూ, పరిపరము; ఆ. కిగి. 2. చూ, పరిపరించే.

పలుమేయ. దే. వి: చూ, పృథ్వీము. స్వా 4, ఆ. 37.

పలువ. ద్వ. విణ. (పలు + వా): చూ, పలుగాకి; 2. చూ, పలుము. 1; వా. 3. భ్రాంతు: చూ, వితథము. [పలువితములు.

పలువగలు. వా. వి. ఖ. ఊచ్చారచనములు:

పలువతిట్టు. వా. వి: చూ, పలువ. 3.

పలువరము. సై. వి.=పర్యాలావ: చూ, రూ-పలవరము.

పలువరింత సై. వి.=—పై.—

పలువరింపు. సై. వి.=—పై.— [కప్పు.

పలువలువ. దే వి. రూ-పల్వల్వ: చూ, పలువ

పలువిత్తములు. వా. వి. బ. చూ, పలువగలు.

పలువిత్తు. దే. విణ. పలువురకుబుట్టినవాడు: లంజెకొడుకు: చూ, సూనుడు 1.

పలువుండ్రి దే.స బ.చూ, రూ-పలుగుండ్రి

పలువురు దే స. బ —పై —

పలవ్వము సై విణ =పరుష: చూ, రూ-పరుసము 2 వాల్మీ. 5, ఆ 111

పల్ల్-న. సై వి: చూ, రూ-పలుకన. (ఆమ్మీ డితో బుగదు పలుపల్ల్-న.—యా 1,ఆ 123)

పల్ల్-ప్పు దే వి: చూ, రూ పలుకప్పు

పల్ల్-రించు చూ రూ-పలుకరించు (మాటాడుటకు —భార ఆది 4, ఆ 68; మాటాడించుటకు.—స్కా 4, ఆ 41).

పల్ల్-రింత దే. వి: చూ, రూ-పలుకరింత.

పల్ల్-: చూ, రూ-పలుక

పల్ల్-డొలి. దే. వి: చూ, రూ-పలుకుడొలి

పల్ల్-ట్లల్లుమేటులు వా వి. బ. దేవతలు. సాంబ. దేవ 8: చూ, కేలుపు.

పల్ల్-డు. వా. వి పల్లము: చూ,గంధర్వము 1.

పల్ల్-బడి. దే. వి: చూ, రూ-పలుకుబడి.కళా. 8. ఆ. 163.

పల్ల్-లచెలియత్త. వా వి: చూ, లక్ష్మీ. 1.

పల్ల్-పు దే. వి: చూ, రూ-పలుకెంపు.

పల్లంటి వా. వి: చూ, రూ-పలుగంటి.

పల్లంటు. వా. వి.—పై.— [5, ఆ. 70.

పల్లాకి. దే. వి: చూ, రూ-పలుగాకి. రామా,

పల్లాడు. వా. వి: చూ, రూ-పలనాడు.

పల్లాన్కు. వా. వి: చూ, రూ-పలునొక్కు.

పల్వల: చూ, రూ-పలల.

పల్వలన: చూ, రూ-పలపలన.(విగ్రహమువకు.—భాగ. 10, స్కం. పూ. 75).

పల్మారు దే. దగ్గి. కిగ్గి. విణ: చూ, రూ-పలుమరు. పల్మాఱు. ఉ, వారి. 2, ఆ. 124.

పల్మాఱు.—పై.—

పల్మారు.—పై.—

పల్మాఱు —పై.—

పల్యంకము. సం. వి. ఆ. పుం 1 =పలంకము. పలంకు: చూ, మంచే కు; 2. అగరు: చూ, మంచె; 3. యుక్తులులోనగుహారి యూనము చూ, సవారి. 4: చూ, యోగపట్టె; 5.=పల్లకి-పాలకి. రూ పల్యంకిక: చూ, సవారి. [చూ, పల్యంకము. 5

పల్యంకిక. సం. వి ఆ. స్త్రీ =పల్లకి-పాలకి: పల్యాయనము. సం. వి అ న =పల్లాయనము-పల్లము. (రూ-పల్యాయనము—పల్యాణము-పర్యాణము) గుఱ్ఱపుజీను: చూ, పాయము.

పల్యాయనము. సం. వి. అ న —పై.—

పల్యాణము. సం. వి. అ న. 1 —పై.—, 2= పల్లన. వీనుఁగుమీఁదిఅంబారి చూ, పాస్తి

పల్ల పై. విణ.=పాటలు 1 పాటలవర్ణముకలది: చూ, వర్ణము 6; 2 కపిలవర్ణముకలది. కాశీ. 4, ఆ. 158 చూ, వర్ణము. 6, 3 అరుణ వర్ణముకలది, పల్లకమ్మ: చూ, వర్ణము. 8.

పల్లకట్టు. ద్వి. విణ పల్లంగెమ్మె పట్టుబడి.

పల్లకమ్మ. వా. వి. 1. ఒకానొక గొప్పమిదేవత: చూ, మహాలక్ష్మీ. 3; 2. చూ, పల్ల. 8.

పల్లకి. పై. వి =పల్యంకికా రూ-గ్లుక్కీ ఉత్సవ విగ్రహములు పరూపరులు లోకములోనివారినిశుభ దినములలో మనుష్యులు మోసికొనిపోయెడు వాహనము. పై. 2, ఆ. 103: చూ, సవారి.

పల్లకీ. పై. వి.=—పై.—కళా. 3, ఆ. 7.

పల్లగింపు పై.స.కి.=పల్యాణ: చూ, పల్లి-మే.

పల్లగేదె. వా. వి. తెల్లబొట్టు: చూ, మహిషి.

పల్లట. దే. వి. రూ-పల్లటము. 1: చూ, లోలము; 2: చూ, వ్యత్యాసము: 3: చూ, సంభ్రమము. [స్త. కష్టము: చూ, శోకము.

పల్లటము. దే. వి.—పై—; నై వి. 4.=పర్య

పల్లటి. దే. వి. రూ-పల్లటీ- చేపల్లటీ- అంతర పల్లటీ. 1. ప్లుతగతిభేదము: చూ, హయము; 2. ఎగపు: చూ, సండీనము; నై. వి 3.=పాటలాంమ్రి. ఒ కానొక పావురము: చూ, సురటీ.

పల్లటిలు. దే. అ. క్రి. రూ-పల్లటిల్లు 1: చూ, సలించే. భార. ఆర 5, ఆ. 394; నై. అ. క్రి. 2.=పర్యస్త. తడఁబడు: చూ, వ్యత్యస్తమగు (దేశ్యమని శ. ర); 3: చూ, వెల్లబొబ్బాయు; 4 ఎఱ్ఱవాయు; వా. 5: చూ, శోకించే. [విరా. 2, ఆ 135)

పల్లటిల్లు.—పై — (ఎఱ్ఱవాయుటకు — భార

పల్లటీ: చూ, రూ-పల్లటి (పారావతవిశేషమునకు.— పా. 1, ఆ. 117)

పల్లటీల్గొను. దే. అ క్రి. ఎగురు. కళా. 8, ఆ 98: చూ, లంఘించే. [ఆ. 41.

పల్లటీల్దాటు. దే. అ. క్రి.—పై—కళా. 8,

పల్లటీల్వ్రాయే దే. అ. క్రి.—పై.—

పల్లడము. దే. వి. రూ-పల్లదము: చూ, శబ్దము. 2.

పల్లవ. నై. వి.=పల్యాణ. (రూ-పల్లనము-పల్లసు-పల్లాయనము) 1: చూ, పల్యాయణము; 2. అంబారి. పా. 4, ఆ. 111: చూ, పల్యాణము. 2. [5, ఆ. 132.

పల్లనము. నై. వి.=పల్యాణ.—పై.—వికృ.

పల్లపుబంటు. ద్వ. వి. నీరాసరాను పండెడు పంట. చూ, వ్యవసాయము.

పల్లము. సం. వి. అ. పుం. 1. ధాన్యముపోసెడు పెద్దగరిసె: చూ, సదనము. 1 (పంటపాల); నై. వి. (1).=పల్వల.(రూ-పల్లు-పల్లుసు-పల్కుడు) గోయి: చూ, రంధ్రము. 1; (2).=పల్యాణమ్. కోగిరి. స్వా. 4, ఆ. 28; కళా. 3, ఆ. 81; హరి. ఉ. 7, ఆ. 92· చూ, పల్లవ. 1; (3).=ప్లవఁ. పల్లపు నేల: చూ, భూమి. 1; విణ. (4) పల్లు (నేల): చూ, భూమి. 1.

పల్లఱపులు. ద్వ. వి. బ. (పలు + ఱఱపులు) 1: చూ, పలవరము; 2. (పలువ + ఱఱపులు) ఆడరానిపెక్కు మాటలు. హరిశ్చ.4,ఆ. 109.

పల్లవము. సం. వి. అ. పుం. 1. చిగురు: చూ, విద్రుమము; 2. చిగిరించిన కొమ్మ: చూ, శాఖ. 1; 3. కోకిలాంగు చూ, మైజాఱు; 4. లత్తుకరంగు: చూ, వర్ణము. 6; 5. శృంగారము: చూ, సౌందర్యము; 6. విరివి: చూ, విస్తారము 1; పుం. 7. వెనుకటిచరణములయందిలి యర్థమునుసరించి సంగీతము మొదటిచెప్పెడు వాక్యము చూ, స్వరము. 2, అం. 8: చూ, స్మృత్తహస్తములు.

పల్లవి. అం. ఒకరకిముద్దాగము చూ, ల్వరము.2. (చూ, గానశాస్త్రపండితుడు)

పల్లవించే. సం. అ. క్రి: (తె. ప).—ఇంకించే, ఇగిరించే-ఇగిరించే, ఇగురుకొను, ఇగురుచే-ఇగుర్చు- ఇగుర్చే, ఇగురొత్తు, ఇవురు, ఇవురుచే-ఇవుర్చు - ఇవులుచే-ఇవుల్చు, చిగిరించే, చిగురుకొను, చిగురుచే-చిగుర్చు, చిగురొత్తు, తలిరుచే-తలిర్చు, నసయు, మొగ్గఁ చేయు.

పల్లవితము సం. విణ 1. చిగిరించినది· చూ, సంభృతము; 2. ఉత్తుకచే నెత్తుటైనది: చూ, వర్ణము. 6: 3. విరివియైనది: చూ, విపులము.

పల్లవుడు. సం వి. అ. పుం. రూ-పల్లవిడు: చూ, విటుడు

పల్లా. హిం. వి. నూటయిరువది పక్కా-సేరుల మానము, పంగుము (శ. ర)

పల్లాయనంబువాడు. ద్వ. విణ. రూ-పల్లాయన

ముఁవాఁడు. ఆప్తుఁడు: చూ, స్నేహితుఁడు. భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 94.

పల్లాయనముఁవాఁడు. ద్వ. విణ.—పై —

పల్లాయనము. పై. వి. 1. ఆప్తత: చూ, స్నేహము 1, 2 =పల్యయన చూ, పల్లన. 1.

పల్లి. సం వి. ఈ. స్త్రీ 1 =పల్లె-పల్లీయ: చూ, సీమ. 1 (దేశము); 2. గుడిసె: చూ, సదనము. 1; 3.=బల్లి. గౌళి: చూ, బల్లి.

పల్లించు పై. స. క్రి. పల్లముకట్టు. పా 4, ఆ 66 పల్లగించు

పల్లిక. పై. వి.=బిలక. రూ-పల్లిక. పెడల్పుగల చిన్నతట్ట చూ, స్యోనము [మత్స్యము 1

పల్లికతట్ట. వా. వి. ఒకానొకచేఁప. చూ,

పల్లీయ. పై. వి. 1.=పల్లీ: చూ,రూ-పల్లె. 1. దే వి. 2: చూ, రూ-పల్లె. 2, 3. చూ, రూ-పల్లె. 3.

పల్లు. దే. వి. 1 రూ-పలు, అవుడు-ఁబోడు, కోఱ, పన్ను. (సం. ప).—ఖరువు, ఖాసినము, జంభము, దంతము, దిళనము, ద్విజన్మము, ద్విజము, రదనము, ²గదము, వక్త్రిఖరువు, హాసువు; తద్విశేషములు.-ం కోఱ పల్లునకు.— రూ-పలు, కోఱ, దోడ, (సం. ప).—దంష్ట్రి, దాడ; 2. పందికోఱకు.—కొమ్ము, కోఱ, పందికొమ్ము, పందికోఱ; 3. పాముకోఱకు.-కోఱ. (సం.ప.)-ఆశి, ఆశీస్సు, దంష్ట్రి; ర. ఏనుఁగుదంతము వకు —(చూ, హస్తి); (మిగతవానికి"చూ, హాసువు."); పై. వి. 2.=పల్లవ. నిమ్నము. చూ, రంధ్రిము. 1. [గ్రిము. 1.

పల్లుడు. పై. విణ.=పల్లవ. పల్లము: చూ, రం

పల్లె. పై. వి. రూ-పల్లీయ. 1.=పల్లి. చిన్నఊరు: చూ, సీమ 1 (దేశము); దే. వి. 2.రూ-పల్లీయ. అగ్నికులక్షత్రియజాతి; 3. రూ-పల్లీయ. చేదువులబడి: చూ, సూత్రులు.

పల్లెకూటము. దే. వి: చూ, పల్లె. 3.

పల్లెటూరివాఁడు. వా. వి: గారిమేయుఁడు-గార్మ్యుఁడు. [బుట్టిన యాఁడుది.-

పల్లెత. దే. పి అగ్నికులక్షత్రియజాతియందుఁ

పల్లెమాట. దే. వి పల్లెటూరి పలుకు. చూ, శబ్దము 2. [స్వాదుకంటకము.

పల్లెరు. దే. వి రూ-పల్లేరు=పలంకష*: చూ,

పల్లెరుపూవు. వా. వి. (రూ-పల్లేరుఁబూవు) జేడయందును, చెవులయందును ధరించెడు ఆఁడుదానినగ: చూ, భూషణము 2.

పల్లెవాఁడు. వా. వి. అగ్నికులక్షత్రియజాతియందుఁ బుట్టినవాఁడు (ఇతఁడు ఓడదాటించుచు సర్వసన్నద్ధులను మోసెడు వృత్తిగలవాఁడు): చూ, సరంగు.

పల్లేరు దే వి. చూ, రూ-పల్లెరు*.

పల్లేరుగాయ. దే. వి: చూ, పల్లెరుపూవు.

పల్లొత్తు. దే. వి: చూ, పలుగంటి పాండు. 3, ఆ. 10. [రించు రుక్మి. 3,ఆ 96.

పల్వరించు పై అ. క్రి.: చూ, రూ-పలవ

పల్వలము. సం. వి. అ. న. పడియ: చూ, సరస్సు. 1. [బాల,కాం.135.

పల్వల్వ. దే. వి: చూ, రూ-పలువలువ. ఆద్భ.

పల్వాలుగలదోర. వా. వి. సర్వరాజో. వేం. ఆం. 102: చూ, సర్పము.

పవటిగుర్రిడ్డిగూబ. వా. వి: చూ, సకినంపుబులుఁగు. పాంబ. తిర్య. 10.

పవడగీతి. పా. ఇది ఆటవెలఁదివలె నడచును. పరితిపాదమునను రెండవయక్షరముపార్సి: చూ, వృత్తము. 1. [డము.

పవడము. పై. వి.=పగడ: చూ, రూ-పగ

పవడించు. దే. అ. క్రి. (రూ-పవళించు-పవ్వడించు-పవ్వళించు): చూ, శయనించు.

పవతుఁడు. ద్వ. వి: చూ, రూ-పగతుఁడు-పం. వేం. 4, ఆ. 181.

పవనతేనయుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, భీముఁడు. 1; 2. హనుమంతుఁడు: చూ, వానగిము; 3. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1.

పవనము. సం వి. అ.పుం. 1. ఆవము; 2. గాలి: చూ, వాయువు; 3: రూ-పవము, నిష్పావము. (తె. ప).—ఎగరఁబోఁత, తూరుపెత్తు-తూర్పెత్తు. (చూ, స్తంబకరి)

పవనాశనము. సం. వి. అ. పుం. పాము: చూ, సర్పము. [వాయువు.

పవమానుఁడు. సం. వి. అ. పుం. గాలి చూ,

పవము. సం. వి. అ.పుం: చూ,రూ-పవనము.3.

పవర్గము. ఆం. "ప-ఫ-బ-భ-మ": చూ,కవర్గము.

పవలు. దే. వి: చూ, రూ-పగలు.

పవళించు. దే. అ. కి: చూ, రూ- పవడించు.

పవళింత. దే. వి. పవళించుట: చూ, శయ్య 1

పవళింపు దే. వి.—పై.—

పవాడము. పై. వి. 1. రూ-పావాడము. కోరి కసెఱవేఱనినాఁడు దేవునిఁజేయు నిందా రోపణము; 2: చూ, బిరుదము. ఆం, భా. ద్వి. 193. [ము: చూ, బాణము. 1.

పవి. సం. వి. ఇ. పుం. రూ-భవి. వజ్రాయుధ

పవిత్రికము. సం. వి. అ. న. 1. శణసూత్రిము, జైనపవారత్రాఁడు: చూ, సూత్రిము. 1;పుం. 2: చూ, మేడి *; 3: చూ, రావి *.

పవిత్రిము. సం. వి. అ. న, 1. జేందెము: చూ, యజ్ఞోపవీతము;2 దర్భ *:చూ, తృణము.1; 3. నీరు: చూ, సలిలము; 4. ఆవుపేఁడ: చూ, పిడక; 5. తామ్రిము: చూ, లోహము. 1; విణ. 6. పరిశుద్ధమైనది: చూ, శుద్ధము. 3. [వాఁడు: చూ, శుద్ధుఁడు.

పవిత్రీఁడు. సం. వి. అ. పుం. శుచియైన

పవిది. పై. వి.=పర్కికృతి. చూ, రూ-పగిసి.

పవుఁజే. పై. వి. రూ-పాఁజే. 1. వరుస, బారు: చూ, శ్రేణి; 2. దండు: చూ, సేన.1; అం. 3. బృము, రాజ్యాంగములలోనొకటి. (చూ, అంగము. 9.)

పవుఁజోలకమ్మ. వా. వి. రూ-పాఁజోలకమ్మ: చూ, భూషణము. 2.

పవుఁజోలుతీరు. ద్వ. అ. కి. రూ-పాఁజోలు తీరు: చూ, పరిగొను

పవుఁజోలుతీరుచు ద్వ. క్రి. బారుతీర్చు (రూ-పవుఁజోలుతీర్చు - పాఁజుతీరుచు - పాఁజు తీర్చు-పాఁజోలుతీరుచు - పాఁజోలుతీర్చు - పవుఁజోలు సేయు _ పాఁజోలు సేయు- పాఁజు సేయు, పాఁజోలుతీరఁజేయు (అనికొందఱు)

పవులు దే. అ. కి. (రూ-పగులు-పౌలు): చూ, విదారించు. [తీర్చు. 6.

పవ్వ. వా. వి. తతముఖభాండము: చూ, పా

పవ్వడించు దే. అ. కి చూ, రూ-పవళించు.

పవ్వళించు. దే. అ. కి.—పై.—

పవ్వళింపు. వా. వి: చూ, రూ—పవళింత.

పశుకంఠిగవము. సం. వి. అ. పుం అఱపు.చూ, స్వరము. 2.

పశుపతి. సం. వి ఇ. పుం: చూ, శివుఁడు.

పశుపాదరోగము. సం. వి. అ. న. గొరిపెగాలి: చూ, పశురోగము.

పశుబార్హ్మణులు. ఆం. "గమ్యాంగమ్యాంసజానాతి స్త్రీయంయోఽశౌచనిర్ఘృణః। కృత్యాకృత్య పరిభ్రాంత సవిప్రాఁ పశురుచ్యతే." (గమ్యాగమ్యములను కృత్యాకృత్యములను ఎఱుఁగక పరస్త్రీలోలులగువారు) చూ, బార్హ్మణులు. [మక్షిక.

పశుమక్షిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. డోఁకీఁగ: చూ,

పశుమార్గము. సం. వి. అ. పుం. దర్శని: చూ, మార్గము. 1 (నక్షత్రిమార్గమనియువాడుక).

పశురోగములు. సం వి. అ పుం. బ పశువులకు వచ్చెడు తెఱ్ఱుల్లు పాపురోగమునకు — అడపఁ-అడుపు, గాలికుంటు, గొరిపెగాలి, పుప్పు; మఱికొన్ని రోగములు.—అదురుఁ

దిక్కు-అరువుఁదిక్కు — ఆవురుఁదిక్కు; ఉంగడ-ఉంగిడి, కడుపూఁద; కప్పనా పుము; కింక; గురుకు; చేఁుక; గొమ్మ; వరిడి; నాలిక చేఱు. మొ. (చూ, గోగము.1.)

పశువు. సం. వి. ఉ పుం 1=పసలము-పసుగము-నాలుగుకాళ్ల బంతువు చూ, మృగము 1; 2. గొఱ్ఱె: చూ, మేషము. 1.

పశ్చాత్. సం అవ్య. 1 పడమటిదిక్కు-నందు పర్తించేను; 2. వెనుకదిక్కు-నందు పర్తించేను [11

పశ్చాత్తాపపడు. మి అ. క్రి. చూ, సుర్తిప్పు.

పశ్చాత్తాపము. సం. వి. అ. పుం చూ, విప్రతీసారము.

పశ్చాద్భాగము సం. వి. అ. పుం. చూ, వెనుక. 1

పశ్చిమము. సం. విణ. 1 పడమటిది: చూ, హరిత్తు. 1; 2. వెనుకటిది చూ, వెనుక. 1, 3. కడపటిది చూ, వెరసి 2; అం. 4 చూ, తెంతర్తిములు.

పశ్చిమసముద్రము. అం. చూ, సముద్రములు.

పశ్యతోహరుఁడు. సం.వి. అ-పుం. 1. కమసాలె చూ, స్వర్ణకారుఁడు; 2.=పచ్చెపువాఁడు. ఎరుటదొంగిలించేవాఁడు: చూ, హారకుఁడు.1.

పశ్యత్పాలుఁడు. సం. వి. అ. పుం. చూ, శివుఁడు

పష్టౌహి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. తోలుచేలిపడ్డ. రూ-పర్ష్టౌహి: చూ, సారథేయి (ధేనువు)

పస. వా. వి. 1. అధికపర్ధ: చూ, వెలుతురు. 1; 2. ఉపస్థితి, తోఁచేట. అం, భా. తృ 30, చూ, స్ఫురణము. 2; 3. సారము చూ, సారాంశము; 4: చూ, సమృద్ధి కళా. 1, ఆ. 33; 5: చూ, సామర్థ్యము. 1 కళా.1, ఆ. 10; నై. వి. 6=పచంపచా. పసుపు: చూ, పర్ణము. 6.

పసందు. వా. వి: చూ, సౌందర్యము.

పసఁగు. దే. అ. క్రి: చూ, విశదమగు.

పసగడుగు. వా. వి. కడుగు: చూ, శుక్తము.

పసగరగొను దే. స. క్రి. పీడించు. హరి. పూ. 7, ఆ. 167: చూ, హింసించు 2.

పసదనము. నై. వి. 1=పరిసాదనమ్. అలంకారశోభ: చూ, భూషణము. 2; 2. తాను కోలేనపని నెఱవేరినప్పుడు నెఱవేర్చుకొన్న వాఁడు సంతోషించి నెఱవేర్చినవానికి సంతోషముగా నిచ్చెడు వస్తాద్యిరణాది దర్వ్యము పారితోషికము; వా 5 (రూ-పసాదము-సాదము) భోజనము చూ, సాదము. (1).

పసను. దే వి 1. ఎఱుపుమించినపసుపుపచ్చ: చూ, వర్ణము. 6, విణ. 2. ఎఱుపుమించిన పసుపుపచ్చగిలది చూ, వర్ణము 6; 3 చూ, సౌందర్యము.

పసపస. దే. వి: చూ, నానుడువాన.

పసపు నై వి=పచంపచా. రూ-పసుపు 1. హరిద్రిము: చూ, వర్ణము 6. (దీనిభేదములు —కస్తురిపసపు, కూరపసపు, మాగిని పసపు), 2. హరిద్రావర్ణము: చూ, వర్ణము. 6; 3. ప్రాతిమోదిప్రాచిపూసికొనెడుపసుపు, బండారు: చూ, వర్ణము. 6; విణ. 4 పసుపువచ్చెకలది: చూ, వర్ణము. 6

పసపుంజోయ. వా. వి. పసుపురంగు చూ, వర్ణము. 6.

పసరము. నై. వి.=చశు: చూ, రూ-పసులము.

పసరించు. నై. అ. క్రి.=పరిసర: చూ, వ్యాపించు.

పసరింపు. నై. వి.=పరిసర: చూ, వ్యాపనము.

పసరిక. వా. వి: చూ, రూ-పసిరిక. 4.

పసరు. నై. వి. 1: చూ, వ్యాపనము. హరి. ఉ. 8, ఆ. 158; దే. వి. రూ-పసురు; 2. ఆకునలిసిన రసము: ఆసరు, ఆకుపసరు. (సం. ప).—పర్వరీణము; విణ. 3. ఆకుపచ్చెన. ఉ,రా. 6, ఆ. 8: చూ, వర్ణము. 6.

పసరుగాయ. దే. వి. ముదిరినపిందె: చూ, కలాటువు. 2.

పసరుచేయ. వా. వి. చూ, పసపుంజేయ.

పసరుమొగ్గ ద్వ. వి. (రూ-పసిమొగ్గ, పసిరిక మొగ్గ) లేతమొగ్గ. చూ, మొగ్గ. 1.

పసలము. సై. వి.=: చూ, రూ-పసరము.

పసాదిపడు. సై. స. క్రి. తిను: చూ, సాపడు.

పసాదము. సై. వి=పర్యసాదనమ్. అన్నము చూ, సాదము. (1.)

పసాపడు. సై. స. క్రి (పసాదము + సాపడు) చూ, రూ-పసాదపడు అచ్చ. బాల, కాం 75

పసారము. సై. వి. రూ-పసారు. 1. అంగడి. రాజ. 2, ఆ 90 చూ, సనము. 1; 2 = పర్యసార. సంచారము. (రూ-పసారు-సచేరు-పచోరు) చూ, పర్యాయణము.

పసారు. సై. వి.—పై—అచ్చ బాల, కాం 34

పసి. దే వి. 1 పశ్వాదులమీదిగాలి స్వా. 4, ఆ. 41; స్వా. 4, ఆ. 51: చూ, వాయువు; 2. పువ్వులమీదిగాలి. భో 3, ఆ. 176 చూ, వాయువు; సై. వి. 3=పశు. గోకులము: చూ, పసులము. హరి. ఉ. 8, ఆ 285; (బ. పసులకు.— హరి. ఉ. 8, ఆ. 260); 4. ఆకలి చూ, బుభుక్ష; 5. చూ, వాసన. 1; వీణ. 6. లేతి: చూ, సుకుమారము.

పసిడి. దే. వి. 1. బంగారు. కాశీ. 5, ఆ. 53: చూ, లోహము. 1, 2. ధనము: చూ, విత్తము. 1.

పసిడికంటి. దే. వి: చూ, రూ-పయిడికంటి.

పసిడికంటె. వా. వి.—పై— (రూ-పైడికంటె. [2, స్క-ం. 51.

పసిడికాయ. దే. వి: పొత్తినూలికాయ. భాగ

పసిడిపుట్టముదాల్పు. ద్వి వి: చూ, విష్ణువు. 1. ఆం. సం. దే. 7. (ఇట్లు పసిడివలువ దాల్పు.)

పసిడిపురుగు. ద్వ. వి. పొత్తినూలికాయపురుగు. మార్క-. 2, ఆ. 118: చూ, పురుగు.

పసిడిమేడు. దే. వి: చూ, శ్రీదుడు.

పసిక. దే. వి. 1. పసు: చూ, సారాంశము; వా. 2: చూ, సమృద్ధి; 3: చూ, సామర్థ్యము. 1.

పసిగాడు. ద్వ. వి. గోపకుడు పాండు. 2, ఆ. 128. చూ, మహాశూద్రుడు.

పసిగొను. దే అ. క్రి. గాలిపట్టు: పసిపట్టు.

పసితిండి ద్వ. వి. పుని. అచ్చ. బాల, కాం. 122 చూ, శార్దూలము.

పసిపట్టు వా. అ క్రి: చూ, పసిగొను

పసిపాప. దే. వి. 1. లేతబిడ్డ: చూ, శిశువు; వీణ. 2 మిక్కిలిలేత యైనది. సై. 8, ఆ. 12 చూ, సుకుమారము.

పసిబిడ్డ. వా. పి: చూ, పసిపాప 1.

పసిమంచ వా. వి. పసులము, ఆవులమంద: చూ, గోనువు

పసిమనుపరి. వా. వి: చూ, పసిగాడు.

పసిమనుపు వా. వి. గోరక్షణము: చూ, రక్షణము.

పసిమి. దే వి. (రూ-పసిమిపి) 1. ఆసపచ్చే న. కళా. 3, ఆ. 83 చూ, వర్ణము. 6; 2. ఎఱుపుమించిన పసుపుపచ్చె. కళా. 3, ఆ. 204: చూ, వర్ణము. 6; 3 గోగోడీనపు పచ్చె. హరి. ఉ. 7, ఆ. 60: చూ, వర్ణము. 6. [ది: చూ, వర్ణము. 6.

పసిమిడి. దే. వీణ. (పసిమి + మిడి) పసిమిగల

పసిమొగ్గ. వా. వి; చూ, పసరుమొగ్గ.

పసిరిక. దే. వి. (పసరు + ఇక) 1. పసరుపచ్చె: చూ, వర్ణము. 6, 2. పచ్చేపిట్ట: చూ, హరితము. 3; 3. నల్లగతీక*: చూ, హరిత; వా. 4: రూ-పసరిక, కామాల-కామెల. (సం. ప.)—కామల-కామలము; వీణ. 5. పసరుపచ్చెకలది: చూ, వర్ణము. 6.

పసిరికపాము. దే.వి. పచ్చపాము: చూ, సర్పము.

పసిరికపిట్ట. ద్వ. వి: చూ, పసిరిక. 2.

పసిరిఁ మొగ్గ. ద్వ. వి' చూ, పసరుమొగ్గ.

పసివాఁడు. వా.వి: చూ, శిశువు. సాంబ మాన 5.

పసుపాడు. ద్వ. అ. క్రి. (పసుపు + ఆడు) పసుపుపూసికొని జలకమాడు: చూ, స్నానమాడు.

పసుపు: చూ, రూ-పసపు. (పసుపు పుండ్లు మాన్పును. పసుపు పటిక కలిపి చెవిలోపోసిన చీము గాఁబుటతగ్గును.)

పసుపుఁబిట్ట. నై. వి: చూ, పసిరికపిట్ట.

పసుపుముద్ద. ద్వ. వి.—పై.—

పసుపుమొల్ల. నై. వి: చూ, పచ్చపూమొగలి*.

పసుపులమ్మ. వా. వి: చూ, మహాలక్ష్మి. 3.

పసురము. నై. వి.=పశు: చూ, రూ-పసులము.

పసురు. వా. వి: చూ, రూ-పసరు. 2.

పసులకాఁపరి. వా. వి: చూ, పసిగాఁపు.

పసులకొట్టము. వా.వి. పశువులసాల: చూ, సదనము. 1.

పసులదారి. వా. వి: చూ, పశుమార్గము.

పసులపుంత. వా. వి.—పై.—

పసులపోలిగాఁడు. ద్వ. వి. ఏటిరింత: చూ, వ్యాఘ్రాటము.

పసులము. నై. వి.=పశు. గోమహిషజాతి (శాకభక్షకజంతువుల గణము): (రూ-పసురము-పసరము-పసలము), పసి, తొడుకు, తొట్టి: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు).

పసులవాఁడు. ద్వ. వి: చూ, పసిగాఁపు.

పసులు నై. వి. బ.=పశు. గోవులు: చూ, ధేనువు.

పస్తాయించు దే. అ. క్రి: చూ, పశ్చాత్తాపపడు. [లంకణము.

పస్తిల్లి. వా. వి. (రూ-సస్తు-నిప్పస్తు): చూ,

పస్తు. నై. వి —పై.—

పస్తుంచు. వా. అ. క్రి: ఉపవసించు.

పస్తున్నవాఁడు. వా. వి: ఉపోషితుఁడు.

పస్తము. దే. వి. (రూ-వస్త్యము - వాస్త్యము—పస్తము-అపస్త్యము) ఇల్లు: చూ, సదనము. 1.

పస్సె. నై, వి, విణ: చూ, పయ్యె. 1—2.

పళపళ. దే. వి. పరికాశించేట యందగు నను కరణము: చూ, హూహూ; వా. 2. లెంపలు వాయించేట, ఎండినఆకులు లోనగునవి విఱుచేట యందగు ధ్వన్యను కరణము: చూ, హూహూ.

పళళబార్హ్మణులు. అం: చూ, మహారాష్ట్రులు. (వీరువాజసనేయ శాఖవారు. బొంబాయి రాజధానియందుఁజొడనగు. ఇతరబార్హ్మణులు వీరియాచారముల నించింతురు) (చూ, బార్హ్మణులు).

పళ్ళాలమ్మ. వా. వి: చూ, మహాలక్ష్మి. 3.

పళ్ళిక. వా. వి: చూ, రూ-పల్లిక.

పళ్యము. నై. వి. (రూ-పళ్యెము-పళ్యెరము) 1. భోజనపాత్రెము. కాశీ. 3, ఆ. 307: చూ, పాత్రెము. 6; 2. తాంబాళము: చూ, పాత్రెము. 6.

పళ్యెము. నై. వి.—పై.—

పళ్యెరము. నై. వి.—పై —పా. 3, ఆ. 38.

పా

పాంచజన్యము. సం. వి. అ. పుం. విష్ణుశంఖము: చూ, బాణము. 1. [పహ్నె. 1.

పాంచజన్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం. అగ్ని: చూ,

పాంచాలము. సం. వి. అ పుం: చూ, దేశము.

పాంచాలి. సం.వి. ఈ. స్త్రీ 1. పంచమి, ద్రౌపది: చూ, నూన. 1; 2: చూ, పుత్తడి. 2; అం. 3: చూ, రీతులు; వా. 4: చూ, పంచాలి.

పాంచాలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పాంచాలి. 2.

పాంచాలుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. పాంచాల పురుషుఁడు: చూ, పురుషజాతులు; విణ. 2. పాంచాలదేశమునందుఁ బుట్టినవాఁడు.

పాంజేబు. సై. వి. రూ-పాఁజేబు, ఆఁడుదాని కాలినగ: చూ, భూషణము. 2.

పాండరము. సం. వి. అ పుం. 1: చూ, రూ-పాండురము; విణ 2: చూ, రూ-పాండురము.

పాండవబీడు. వా మి. వి. రూ-పాఁడవబీడు-పాఁడపి. దున్ననినేల. చూ, భూమి. 1.

పాండవాభీలుఁడు. సం. వి. అ. పుం చూ, విష్ణువు. 1.

పాండవులు. అం ధర్మరాజు, అర్జునుఁడు, భీముఁడు, నకులుఁడు, సహదేవుఁడు (వీరియజ్ఞాతవాసమందలి పేర్లు —(వరుసగా)కంకభట్టు, బృహన్నల, వలలుఁడు, దామగ్రంథి, తంత్రీపాలుఁడు; (ద్రౌపది=మాలిని)

పాండితి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: రూ-పాండిత్యము.

పాండిత్యము. సం. వి. అ. న.—పై—

పాండిమ. సం. వి. న్. పుం. రూ-పాండిమము. తెలుపు: చూ, వర్ణము. 6.

పాండిమము. సం. వి. అ. పుం.—పై—

పాండీఁడు. సై. వి.=పాండ్యుఁ పాండ్యదేశపు రాజు: చూ, రాజు 1.

పాండుకంబళి. సం. వి. న్. పుం. 1. తెల్లనికంబళిచేఁగప్పఁబడిన రథము: చూ, శకటము. 1; విణ. 2. తెల్లకంబళిగలది.

పాండుపృష్ఠుఁడు. సం. విణ. చెడుగుణములు కలవాఁడు.

పాండురము. సం. వి. అ. న. రూ-పాండరము. 1. తెల్లపులుము: చూ, మండలము. 3; పుం. 2. తెలుపు: చూ, వర్ణము. 6; 3. తెలుపు మించిన పచ్చేన: చూ, వర్ణము. 6, 4. తెలుపు పసుపు కలసినరంగు: చూ, వర్ణము. 6; విణ. రూ-పాండరము. 5. తెల్లనిది: చూ, వర్ణము. 6; 6. తెలుపుమించినపచ్చేనిది: చూ, వర్ణము. 6.

పాండువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1.=పాలుడు. పాండురోగము: చూ, రోగము. 1; 2. పేఁకీదు*: చూ, మధుమర్దికి; 3. తెలుపు: చూ, వర్ణము. 6, 4: చూ, పాండురము. 3; 5 చూ, పాండురము. 4; విణ. 6. చూ, పాండురము. 5; 7: చూ, పాండురము. 6; 8. పాండురాజు. (ఇట్లుపాండుఁడు - పాండువుఁడు): చూ, రాజు. 1.

పాండ్యము. అం పాండ్యదేశము: చూ, దేశము.

పాందానము. వా. వి: చూ, హాడపము. 1.

పాంథుఁడు. సం. వి అ. పుం. రూ—పథికుఁడు. తెరువరి: చూ, బాటసారి.

పాంథుల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, రూ-పాంథుల.

పాంథులవణము. సం. వి. అ. పుం. విరిణము: చూ, లవణము. 1.

పాంశుచండనుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, [కిపుఁడు.

పాంశుల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-పాంథుల—పాంసుల: చూ, అంకులాఁడి

పాంశువు. సం. వి ఊ. పుం. 1. రూ-పాంసువు. దుమ్ము: చూ, రేణువు. 1; 2. ఎరువు: చూ, పిడక.

పాంసనము. సం. వి. అ. న: చూ, పహేలనము.

పాంసనుఁడు. సం. విణ. దూషకుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

పాంసుల. సం. వి. ఆ స్త్రీ. 1: చూ, రూ-పాంశుల; 2. పుడమి: చూ, భూమి. 1.

పాంసువు. సం. వి. ఊ. పుం: చూ, రూ-పాంశువు. 1.

పాఁకు. వా. అ. క్రి: చూ, రూ-పాఁకు. 3-4.

పాఁకుడు. దే. వి. రూ-పాఁకుడు. 1: చూ, పాఁకుడు. 1; 2: చూ, పాఁకుడు. 2;

3.నూతిపాఁకుడు:చూ, శైవలము; 4.నీళ్లమీఁదబలిసి పాఁకెడుకూర *: పాఁచి-పార్శీచి. (సం. ప).—గుండాలువు, జలమంటపము: (చూ, శైవలము)

పాఁకులాడు. వా. అ. కి్రి: చూ, రూ-పార్శీకులాడు.

పాఁకోడు. వా. వి: చూ, పాకుక.

పాఁగెము. నై. వి: చూ, సంబంధము. యా 2, ఆ. 106.

పాఁచి నై. వి. రూ-పార్శీచి 1. సంక్లముజేకి. చూ, శమలము; 2. నీటియందుకలిగెడుపచ్చని నుజేశి. రూ-పార్శీచి: చూ, శైవలము; 3. నీటియందుకలిగెడుపచ్చనితీఁగ*. చూ, శైవలము; విణ. 4. రూ-పార్శీచి పార్శీతది. చూ, పురాతనము.

పాఁచితీఁగ. నై. వి. మజ్జిగచిక్కనఁజేయునొకానొకతీఁగ*: బదర.(సం. ప).-ఘృష్టి:(చూ, శైవలము)

పాఁడేబు. దే. వి. బ: చూ, రూ-పాండేబు. "పాఁడేబు పట్టీలు."

పాఁడి దే. వి. 1. పాలు. కాశీ. 3, ఆ. 181:చూ, స్తన్యము; 2. పాలయొక్కవికారము: చూ, స్తన్యము.

పాఁత. నై. వి.=పస్త్రము. రూ-పార్శీత. 1. బట్ట. చూ, వస్త్రము; 2 జీర్ణవస్త్రము: చూ, వస్త్రము; విణ. రూ-పార్శీత: చూ,పురాతనము.

పాఁతగిలు. నై. అ. కి్రి=పార్శీక్త. (రూ-పాఁతగిల్లు-(ప్రాఁతగిలు-(ప్రాఁతగిల్లు)పార్శీతదియగు.

పాఁతగిలు. నై. అ. కి్రి.—పై—

పాఁతడము. వా. విణ. చూ, స్థాపితము. 1

పాఁతఅ. దే. వి. (పాఁతు + అఅ) 1. ధాన్యముంచెడుగొయ్యి: చూ, పంటసాల; 2 నిధి. చూ, లిచ్చి. 2.

పాఁతటీకము. వా. వి. ఎఱుక: చూ, సంస్తవము.

పాఁతు. దే. వి. 1. భూమిలోనగువాని లోపలదిగినట్టు పర్వతములోనగువాని కిందిభాగము. భాగ. 5, స్కం. 2, ఆ. 11; భార. విరా. 2, ఆ. 19; స. కి్రి. 2:చూ, పూడుచే.

పాఁపజేఁదెములమేటి. వా. వి: చూ, వినాయకుఁడు. 1.

పాఁపజేఁగము. ద్వ. వి. నాగలోకము: చూ,లో

పాఁపజేన్నిగట్టు. ద్వ. వి. చూ,వినాయకుఁడు.1.

పాఁపతూపు. దే. వి. వరుణాయుధము: చూ, బాణము. 2.

పాఁపతోడవులవేఁలవు. వా. వి: చూ, శివుఁడు.

పాఁపమీను. ద్వ. వి శృంగి, ఒకానొకఆఁడుచేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.

పాఁపమేపరి. దే. వి. 1. గరుడుఁడు. చూ, హరివాహనుఁడు; 2 నెమలి: చూ, మయూరము.

పాఁపమేపుడు. దే. వి.—పై.—య. 4,ఆ.106.

పాఁపర. దే. వి: చిన్నపాఁపర, పిన్నపాఁపర, (సం. ప).—గోతుంబి *.

పాఁపరబుడమ. వా. వి: చూ, శ్రీపర్ణి. *

పాఁపరమ్ము. ద్వ. వి: చూ, పాఁపతూపు.

పాఁపఱేఁడు. దే. వి. నాగుఁబాము: చూ, సర్పము. (సదినము. 1.

పాక. దే. వి. రూ-పార్శీక. సాల: చూ,

పాకకృష్ణము. సం. వి. అ. పుం. కలివి*. (రూ-కృష్ణపాకము- ఫలకృష్ణము-కృష్ణఫలము-ఫలపాకము-పాకఫలము. కృష్ణపాకఫలము-కృష్ణఫలపాకము-పాకకృష్ణఫలము-పాకఫలకృష్ణము): చూ, సామ్లపుష్పఫల.

పాకత్రియము. అం. నారికేళ-కదలీ-దార్శిక్షాపాకములు. (చూ, పాకములు, త్రియము)

పాకనాటిరెడ్లు. వా. వి. ఒకానొకరెడ్డిజాతివారు: చూ, రెడ్డి.

పాకనాడు. దే. వి: చూ, నాడులు.

పాకనాడు. దే.వి.దేశవిశేషము: (చూ,నాడులు)

పాకపుచేలీమిడి. వా. వి. చెల్లపుపాకపు పిండి ముద్ద: చూ, సాదము (1)

పాకము. సం. వి. అ. పుం. 1. పరిపాకము: చూ, పరువు. (5); 2. వంట: చూ, సూచకారము; 3. నర: చూ, పలితము. 1; 4.పిల్ల: చూ, స్త్రీ; 5.=పాఁగు·చూ, కర్క-ర. 1; అం. 6: చూ, కావ్యస్వరూపము; అం. 7: చూ, పాకములు.

పాకములు. అం. ౧. దార్ఢ్యపాకము (మృదుమధురమై సర్వజనవేద్యమైనది), ౨ నారికేళపాకము (మిగులకఠినమై యభేద్యమైనది), మఱియు 3. కదళీపాకము, ౪. రసాలపాకము అనియు నాలుగు విధములు.

పాకలము. సం. వి. అ. న 1: చూ, పారిభాష్యము *; పుం 2. గుల్మము. చూ, హాయము, 3. గజమునకుఁగలుగు పిత్తజ్వరము చూ, రోగము. 1.

పాకశాసని. సం వి. ఇ. పుం. ఇంద్రునికొడుకు· చూ, సూనుఁడు 1.

పాకశాసనుఁడు సం. వి అ. పుం.చూ,పాకారి

పాకశాస్త్రము. పా. ఆయుర్వేదమున నీపాకశాస్త్ర మొకభాగము ఇందు నల భీమపాకములు ప్రసిద్ధులు. (భీమసేనుఁడొకనాఁడు ధర్మజునభకు వచ్చి పాకశుద్ధినొందిన చోరు తెచ్చి తార్చుమని నాతఁడు సభాస్థలమని సంశయించిన నాభీమసేనుఁడు తోపించి సభయందాచోరు పాఱఁబోయ దానిచినుకులచ్చేటి స్తంభములయందును ద్వారములయందును సోఁకి స్తంభాది దారువులు చిగిరించెనట ఇత్యాది): చూ, ఉపవిద్యలు. [సదనము. 1

పాకస్థానము. సం. వి. అ. న. వంటయిల్లు చూ,

పాకాన్నము. సం. వి. అ. న.=పాకెన-పాకెన్న. సదస్యపువిందు: చూ, సాదము. (1).

పాకారి. సం. వి. ఇ.పుం.ఇంద్రుఁడు:చూ,సహస్రాక్షుఁడు. [యెత్తెడువాఁడు: పాకీవాఁడు.

పాకి. దే. వి. రూ-పాకీ. మఱుఁగుపెరటికుప్ప

పాకీ. దే. వి.—పై.—

పాకీవాఁడు. దే. వి. 1. —పై.—; వా. 2. నేలపైపాఱఁకెడుశిశువు: చూ, పాఱఁకెడువాఁడు. 2. (పాఁకువాఁడు అనియు)

పాకుఁడు. వా. వి. బిడ్డ· చూ, శిశువు.

పాకెత. వా వి. పాకీవానిభార్య: చూ,భార్య.

పాకెన. పై. వి.=పాకాన్న రూ-పాకెన్న-పాఱికెన-పాఱికెన్న: చూ, పాకాన్నము.

పాకెన్న. పై. వి.—పై —

పాక్యము. సం. వి. అ. న. 1. అట్టుప్పు· చూ, లవణము 1; పుం. 2 యవక్షారము: చూ, లవణము. 1

పాక్షికము. సం. విణ పక్షమునఁగలిగినది

పాగ. దే. వి. రూ-పాగా 1. అశ్వశాల: చూ, సదనము. 1; 2· రూ-పాగా, తలకట్టు, తల చుట్టు, తలపాగ. (సం. ప).—ఉష్ణీషము, చోలండుకము-చోలాండుకము తద్వి —గుండుపాగకు.— వెట్టియము-వెట్టెము (మిగతవానికి "చూ, వీనకము 1."), 3. గుఱ్ఱముల వరుస: రూ-పాగా-బాగా. (సం. ప).—అశ్వపంక్తి, అశ్వావళి (చూ, హాయము), 4. గుఱ్ఱములగుంపు: చూ, వాయము; పై. వి. బ 5.=పాదుకా. (రూ-పాగా-పావ-పావా)పావకోర్లు. చూ, సమ్మాళిగలు.

పాగడ. వా. వి. నూలుపిడి· చూ,సూత్రిము.1.

పాగడము. పై. వి.=పాటకము. రూ-పాడగము-పాడహము. ఆఁడుదానికాలినగ: చూ, భూషణము. 2.

పాగా: చూ, రూ-పాగ. (పావకోర్లకు.—పై. 8, ఆ. 103; అశ్వశాలకు.—కాశీ.1,ఆ.35).

పాగు నై. వి.=పాక. గుడ (చేక్కర)పాకము: చూ, శర్కర. 1.

పాచకి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, వంటలక్క.

పాచకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సూప కారుఁడు; 2. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1

పాచనము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పాచి తము; 2. పులుసు: చూ, పుల్లన. 1; 3.= పాచేనము-పాసనము. గర్భిణి: చూ, రోగ ము. 1. [హరీతకి.

పాచని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కరక*: చూ,

పాచిక. నై. వి. 1.=పాశక. జూదమాడెడు అడ్డసాళ్ళు: చూ, వ్యవహారము. 4; వా. 2. దాసి: చూ, బానిసె.

పాచితము. నై. వి.=పార్శ్వయశ్చిత్తము. రూ-పార్శ్వచితము. దోషనివృత్తి. పాండు. 5, ఆ. 47: చూ, శిక్ష. 1. [నము. 3.

పాచేనము. నై. వి.=పాచన. బేది: చూ, పాచ

పాచ్. దే. ప్రే. (పాయఁజేయు) 1. తొలఁగించు. భార. ఆర. 1, ఆ. 195· చూ, విసర్జించు; 2. చిక్కఁడలించు

పాట్. సం. అవ్య: చూ, సంబోధనార్థకములు.

పాట. దే. వి. 1. సంగీతము: చూ, స్వరము. 2; 2. కీర్తి. భార. సభా. 1, ఆ. 127. (రూ-పాటి-పాటు-పాళము): చూ, విధము. 1; 3. ఏలము: చూ, వేలము. 4; నై. వి. 4.= పారా. అగలుసొంటి*: చూ, చిద్ధకర్ణి.

పాటకత్తె. వా. వి. గాణ: చూ, స్త్రీ

పాటకము. సం. వి. అ. పుం. 1=: చూ, పాగ డము; 2.=పట్టెయము. పట్టాకత్తి: చూ, రిష్టి. 2; 3. వాద్యము: చూ, స్వరము. 2;4.నద్యా దితీరము: చూ, రోధస్సు; 5. ఆఖ్యాదిచాలన ము. చూ, వ్యవహారము. 4; 6. సేనానివేళ నము: చూ, శిబిరము; నై. వి. (1)=పోట్ట కము. రూ-పోటకము-పోడకము, మశూ చి: చూ, స్ఫోటకము; వా. (2) తక్కువ, హీనము. "పాటకపుజాతి."

పాటకాఁడు. వా. వి. రూ-పాటరి. 1. గాణ: చూ, సీకారి; 2. వేలముపాడినవాఁడు.

పాటచ్చరయామిక న్యాయము. పా. దొంగకుగ స్త్రీ తిరుగుపని యిచ్చినయెడల వానిదొంగతనము పట్టువారుండరను రీతి. [హారకుఁడు. 1.

పాటచ్చరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. దొంగ: చూ,

పాటన. దే. వి. 1. కైసేత: చూ, భూషణము. 2; 2. సంస్కారము. స్వా. 3,ఆ. 53: చూ, సాతాళింపు(ఇదివిచార్యము); 3. ఆదరణము: చూ, ముద్దు [విదారణము. 1.

పాటనము. సం. వి. అ. న. చీల్చుట: చూ,

పాటపాట. దే. విణ. కొంచెము కొంచెము. కళా. 4, ఆ. 89: చూ, స్వల్పము.

పాటపాలము. దే. వి. చిఱువేరు పైరయ్యెడు నేల: చూ, భూమి 1.

పాటబండి. దే. వి. గాడీ: చూ, శకటము. 1.

పాటము. నై. వి. కెంపులు నాణెము మేచోటకు తెగినయెండ. చూ, వెలుఁగు. 3.

పాటరి. వా. వి: చూ, పాటకాఁడు.

పాటఱవళి. వా. వి. సంగీత సప్తస్వర సమూ హము: చూ, స్వరము. 2.

పాటల. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. రూ-పాటలము. కలిగొట్టు *: చూ, స్థాలి. 2; 2. పాటల గంధి: చూ, స్త్రీ.

పాటలము. సం. వి. అ. స్త్రీ, అ. న. 1. కలి గొట్టుపువ్వు: చూ, స్థాలి. 2; అ. పుం. 2. ఎఱ్ఱవడ్లు: చూ, ధాన్యము; 3.=పయ్య. తెలుపుమించిన యెఱుపు: చూ, వర్ణము. 6; విణ. 4.=పయ్య. తెలుపు మించిన యెఱు పుగలది: చూ, వర్ణము. 6.

పాటలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ముక్కము*: చూ, మొక్కము; పుం, స్త్రీ: 2.=పాదిరి:* చూ, పాటల.

పాటవము. సం. వి. ఆ. న. 1. ఆరోగ్యము: చూ, లాఘవము. 2; 2. నైపుణ్యము: చూ, సమర్థనము; 3. శక్తత: చూ, శక్తి. 1; 4. తైక్ష్ణ్యము: చూ, మిడి. 4; వా. 5. కేమము· చూ, వర్ణము. 1.

పాటి. దే. వి. ఏ. 1. సామ్యము. భాగ. 10, స్క్రం. పూ.1598:చూ, సమానము.2; 2.పరిమాణము. పాండు. 1, ఆ. 148· చూ, శపథము; విణ. 3. సమము: చూ, సపాటము; 4. సామాన్యము. ఊ, హరి 3, ఆ. 8: చూ, సాధారణము. 2; 5. న్యాయము. భార. విరా. 5, ఆ. 278· చూ, సత్యము. 1; 6. కొలదిది. కాశీ. 7, ఆ. 130; వా. వి. 7. రీతి: చూ, విధము. 1.

పాటించు. దే. స. క్రి. 1. ఆచరించు. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 89. చూ, సంబాళించు; 2 చూ, పరీక్షించు; 3: చూ, విమర్శించు, 4: చూ, పరిపించు. నై. 1, ఆ 95.

పాటింపు. వా. విణ· చూ, పాటన. 3.

పాటికంద. వా.వి. ఊరఁగంద*:చూ,సూరణము.

పాటిగొను. దే. స. క్రి: చూ, సరిపెట్టు.

పాటితము. సం. విణ. చీల్చఁబడినది, ఘటితము: చూ, విచ్ఛిన్నము. 3.

పాటిసేల. దే. వి. ఊరెత్తుపడిపోయి పాడుపడిన సేల, పాడు: చూ, భూమి. 1.

పాటిసేవు. దే. వి. దిగినడచి దాఁటిపోఁదగిన సేవు. చూ, సేవు. 1.

పాటిలు. నై. అ. క్రి =పార్థిక. రూ-పాటిల్లు. కలుగు: చూ, సంభవించు.

పాటిల్లు. నై. అ. క్రి.=—పై—

పాటీనము. నై. వి.=పారీన: చూ, పారీనము.

పాటీలు. దే. వి. బ. ఆఁడుదాని హస్తభూష: చూ, భూషణము. 2.

పాటు. నై. వి. 1. కష్టము: చూ, శోకము; 2: చూ, విపత్తు; 3. చూ, శ్రమము. హరి. ఉ. 4, ఆ. 98; 4: చూ, విధము. 1; 5. పడుట. కళా. 6, ఆ. 75: చూ, రాలుపు; 6. సముద్రజలోల్బణ శమనము; వా. 7. ఉడుకుప: చూ, విరామము.

పాటునఁబడు. నై. అ.క్రి. యథార్థస్థితికిపచ్చు.

పాటుపడు. నై. అ. క్రి: చూ, వేసరు. 2.

పాటుమానిసి నై. వి: చూ, పాట్లమారి.

పాట్లని. వా. వి. ఆట్లఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు 2.

పాట్లమారి. ద్వ. విణ. మిక్కిలిశ్రమపడు స్వభావముగలవాఁడు చూ, శ్రద్ధాళువు

పాఠ సం. వి. ఆ. స్త్రీ 1. చిఱుబొద్దిక* చూ, విష్ణుకర్ణి; 2. విసబొద్దిక*. చూ, విష్ణుకర్ణి.

పాఠక బ్రాహ్మణులు. ఆం: చూ, కపురాయెపు బ్రాహ్మణులు.

పాఠకుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. వేదపాఠము చేయువాఁడు అధ్యేత, పాఠి, పఠిత. (తె ప.) —చేయఁదగి, సంతఁజెప్పువాఁడు; తద్విశేషములు.—ం. నైదికములుకాని గ్రంథములు చేయువానికి —అజపుఁడు; ఆ బట్టువానికి.— స్వస్తిముఖుఁడు. బ.(తె. ప).— కిరిక్కలు, చేయువరులు, బట్టులు-బట్లు-బట్టువారు, బూతులు, వంది; కి. అన్యశాఖాపాఠకునకు.— శాఖాదండుఁడు (మిగతవానికి "చూ, సంతఁజెప్పువాఁడు.")

పాఠము. సం. వి ఆ. పుం. 1 చేయువు (రూ-పఠనము-పఠము-నిపాఠము) చూ, విద్య. 1; 2. వేదపఠనము: చూ, విద్య 1; 3 బ్రహ్మయజ్ఞము: చూ, యజ్ఞము, 4. ఎచ్చేరిక: చూ, హెచ్చేరిక.

పాఠశాల. సం.వి.ఆ స్త్రీ బడి: చూ,స్కూలు.

పాఠి. సం. వి. క్ష. పుం. 1 చూ, పాఠకుఁడు; 2: చూ, వహ్నిసంజ్ఞికము*.

పారీనము, సం. వి. అ. పుం.=పాటీనము. సహ సర్పింపర్ప్రిము: చూ, మత్స్యము. 1.

పార్యము సం. విణ. పరింపఁదగినది. పరిశీలనీయము.

పాడగము. సై. వి.=పాటక: చూ, రూ-పాగడము.

పాడము. సై. వి.=—పై.—

పాడలు. దే. అ. కిరి. నశించే. చూ, సమయము 3.

పాడలి. వా. వి. గోడకుర్చిందుగా నిర్మించిన తుదర్శిశాల: చూ, సదనము. 1.

పాడవ. వా. వి. పాండవబీడు: చూ, భూమి 1.

పాడవనబీడు. వా వి.—పై— [డము

పాడహము సై. వి =పాటక: చూ, రూ-పాగ

పాడి. దే వి. 1. ధర్మము చూ, పుణ్యము. 1; 2. న్యాయము: చూ, సత్యము. 1; 3 చూ, సమానము. 2; 4. చూ, వ్యవహారము. 3, 5: చూ, స్వభావము. భార విరా. 3, ఆ.42

పాడింట్లో దీపముఁ బెట్టినట్లు లో. ఊదా.— "పాడింటికినిడిన దీపపఙ్క్తి-యుఁబో లెన్" (రుచేలోపాఖ్యానము) [డము.

పాడిగము. సై. వి.=పాదాంగద. చూ, పాగ

పాడియాబ్రాహ్మణులు. అం. ఈతెల్గులలో నొకలెగవారు (సామవేదులు. గోబిలసూత్ర జ్ఞులు. పాగోహిత వృత్తిగలవారు. కాలక్రమమున కృష్ణయజుశ్శాఖనవలంబించేమేన్నా రు): చూ, బ్రాహ్మణులు.

పాడియావు. సై. వి. మిగులపాలిచ్చేగోవు: చూ, సౌరభేయి (గోవు).

పాడు. దే. వి. 1: చూ, పాటిసేల; 2. శూన్య గ్రామము: చూ, సీమ. 1 (దేశము); 3.పల్లె.చూ, దేశము; 4. చేటు:చూ, సంస్థ. 3; విణ. 5. చిక్కులేని స్థితిగలది; 6. రుత్త: చూ, శూన్యము. 1; అ. కిరి. 7: పాటపాడు, ఆలపించే (సం. ప).—ఆలాపించు.

పాడునుయ్యి. దే. వి. అంధకూపము: చూ, సరస్సు 1. [శ్దబ్దము. 2.

పాడుమాట. వా. వి. ఆశుభవాక్కు: చూ,

పాడుముండ. వా. వి. పాడుపనులు చేసెడు-ఆడుది.=చూ, స్త్రీ.

పాడుపడు. ద్వ. అ. కిరి: చూ, పాడఱు.

పాడువాఱు. ద్వ అ. కిరి.—పై—హరి. పూ. 5, ఆ. 32. [డమోపి. చూ, స్త్రీ.

పాడువిధవ. వా మి.వి. పాడుపనులుచేసెడుముం

పాడువెధవ. వా. మి. వి. తుంటరి. చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

పాడుసేయు. వా. స. కిరి: అఱఁపఱసేయు, కాడుచేయు. (సం. ప).—ధ్వంసించు.

పాడై. దే. వి: చూ, శవయానము.

పాడైగట్టు. వా వి: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

పాడ్యమి. సై. వి.=పరిపత్. పర్వమా. మొదటితిథి. (ఇది సంస్కృతమనికొంఁటఱు). చూ, పరిపత్తు. [చూ, సురియాళువు.

పాణని. దే వి మూల. హరిశ్చ. 2, ఆ. 174:

పాణి సం. వి. ఇ. పుం. 1 రూ-పాణము. మనికట్టుమొదలుళొని చోఁచినవేళ్ళతోఁగూడిన చేయి: చూ, హస్తము; అం. 2 చూ, ఇందిర్రియములు; సై. వి. (1)=పానీయ. ముత్తైపునీరు. చూ, సలిలము.

పాణింధమము. సం. వి. అ. పుం. 1. కొలిమితిత్తి: చూ, భస్త్రు; 2 చీఁకటి: చూ, మేచకము. 1, 3. ఒకానొక వాద్యము: చూ, వీణె.

పాణిగృహీతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, భార్య.

పాణిగ్రహణము. సం. వి. అ. న. చేపట్టు:చూ, వివాహము.

పాణిఘుఁడు. సం. వి. అ. పుం. చేతులతో తాళమువేయువాఁడు: పాణివాదుఁడు.

పాణిని. సం. వి. ఇ. పుం. రూ-పాణిని. (ఇతఁడు వ్యాకరణసూత్రికర్త. ఇతని చిత్రిచరిత్రము పారాశర్యమును పురాణమున విశేషముగ గలదు): చూ, సన్యాసి. [హణము.

పాణిపీడనము. సం. వి. అ. న: చూ, పాణిగ్ర

పాణినడము. దే. వి. అమ్ములపాది: చూ, బాణము. 1.

పాణివాదుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, పాశి [ఘుఁడు.

పాణొకృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. చూ, వివాహము.

పాత. సం. విణ. కాపోవాఁడు. చూ, రక్షకుఁడు.

పాతకము. సం. వి. అ పుం. మహాపాపము: చూ, వృజినము. 1.

పాతకములు అం. స్వర్ణస్తేయము, సురాపానము, బ్రహ్మహత్య, గురుపత్నీగమనము, ఇవిచేయువారితోడి సహవాసము (5)

పాతనము. అం. చూ, భూర్గికిర్యలు.

పాతము. సం. వి. అ పుం 1. పతనము. చూ, రాలుపు; 2. రాహుగర్భము: చూ, రాహువు. 1; విణ 3. కావఁబడినది: చూ, రక్షితము; అం 4. చూ, తారాకిర్యలు.

పాతరకత్తె. వా. వి. ఆటకత్తె: చూ, వైలూషి.

పాతరలాడు. వ్య. అ కిరి చూ, నర్తించు భాగ. 10, స్కం. పూ. 726.

పాతరలు నై వి. బ.=పాతరి. 1: చూ, పాతరకత్తె; 2. ఆట. చూ, వ్యంజకము. 1.

పాతరి వా వి: చూ, పాతరకత్తె. ఆం, భా. పరి. 129 [పాణిములు

పాతాళకము. అం: చూ, పరిస్తాగిపర్శ్యము

పాతాళగరుడ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. దూసరి*. చూ, పత్నాదని.

పాతాళము. సం. వి. అ. న. 1. కిందిలోకము: చూ, లోకము. 1; 2 బడబాగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; అం. 3: చూ, అధోలోకములు; 4: చూ, లోకములు.

పాతిక. నై. వి. రూ-పాతికె. 1=పాద-పాదిక, కాలు, ఒకటిలో నాలుగవభాగము, 1/4 వంతు; వా. 2. ఇరువది యైదు, నూఱులో నాలుగవభాగము; (ఇట్లు తూనిక, కొలత మానములయందు 1/4 వంతు పాతికఅని గ్రహింపఁబడినది)

పాతికె. నై. వి.= —పై—

పాతివర్త్యము. సం. వి అ. న. 1. పతివ్రితాత్వము. ఈలువు; పా. 2 దీనికిఉపమానములు —సీత, అరుంధతి, దమయంతి, సావిత్రి, పార్వతి, సరస్వతి, లక్ష్మి.

పాతు నై. వి =పాత. 1. భూస్థాపనము: పాతుట; 2: చూ, లిబ్బి. 2.

పాతుకుఁడు సం. విణ: చూ, పతయాళువు.

పాతుట. నై. వి =పాత: చూ, పాతు. 1.

పాత్రిము. సం. వి. అ న. 1 నద్యాదులయొక్క రెండుదళములనడుము: చూ, వంకము 1; 2 భూరికుంసాది - స్త్రీవేషధారియై నటనముచేయు పురుషుఁడు. చూ, భూరిసుంసుఁడు; 3 చూ, మంత్రి 1; 4. చూ, యోగ్యము; బ.5. స్రుపము మొదలైనయజ్ఞపాత్రలము: చూ, పాత్రము 6-ళ, (స్రుక్స్రు 1); తిరి 6. భాజనము. (ఇది తెనుఁగున భాజనార్థమునందు బొందఁజేసి పాత్రి అని ప్రయోగింపఁబడియున్నది. ఒకచోట నగ్నికియను నర్థమందు నైకృతముగా ప్రయోగింపఁబడియున్నది "తీసెపాత్రిలపు" (య. 4, ఆ) (పాత్రిము=ఆధేయవస్తువులను రక్షించునది). పాత్రిను, భాజనము, స్థాలము, స్థాలిక, హరివాణము. (తె. వ.)— అరివాణము, కంచేము, కోర, చాకి, చాక్రి, తెట్ట, తట్టి, తలియ-తళియ, తళిగ, తెలి-, తెలిగ, తెలియ-తెలె, బోనపుట్టిక; పాత్రిముల భేదములు.— ఁ. అండీకి.—ఆలంజరము-ఆళింజరము-ఆవింజరము- ఆళింజరము, ఆ, కర్పరము-ఖర్పరము, గోల, గోలకము-గోళకము, నందా, మందామణి, మణికము, లోహకటాహము-హండ-హండా, హండి-హండీ.(తె.వ).-అండా-ఆండి-ఆండీ,అనికి,

ఆలాయము, కంగాళము- గంగాళము, కడవ-కడువ, కప్పెర-కొప్పెర, కళాయి, కాఁగు, కొట్టె, గాబు, గోలియము-గోలెము, డేక్చా-డేగిస-దేకిచో- దేకిస, తవెల, తొట్టి,నీరుమోపరి, పవ్వ, పెద్దబాన, బందడము-బందరము-బందలము, బాన;౨.అటికకు - (తె.ప)-ఆటిక-ఆట్టిక, ఎసల,చేట్టి,డాక-దాక, బోగిణి; ౩.కరాటమునకు.-కరండకము-కరండము, ఛ. (తె. ప) —కగడ, కరవటము-కరపడము-కరాటము, గుండి, డబ్బ-డబ్బి, తారుపు-తార్పు, చక్కణి-పక్కిణి, పూసె, బరణి-బరిణె; ర. కల్లుతాగెడుగిన్నెకు.—అనుకర్షణము, అనుకర్షము, అనుతర్షణము, అనుతర్షము, గల్వర్కము, చమనము, చషకము, పారి, పిష్టవర్తి, పరకము, సుర. (తె. ప).—కల్లుగిన్నె, కోర, చిప్ప; ౫. కాచపాత్రిమునకు. (మాంత్రికునిది) .—(తె. ప).— ఆవిలి; ఓ.కొమ్ము చెంబునకు.—జారీ-గ్యూరి.(తె.ప) —జోరీ; ౭. కొయ్యతోఁజేసిన నీటిపాత్రిమునకు.—అడ్డని; ా. గంధపుకుండకకు.—(తె ప).—కుండక, గంధపుకుండక; ి. గంపవంటి పాత్రిమునకు.—(తె. ప).—గుండిగ, తొట్టి; ీ. గరగకు —ఘటము (తె. ప).—గరగ-గరిగె; ు. గరిఁటెకు.-(కఱ్ఱగరిఁటె).—తిండువు-తందువు-తర్దువు. (తె. ప).—కొయ్యతెడ్డు, తెడ్డు-తెర్డు, చేట్టువ-చేట్టుపము, పొన్నట్టు; (ఇనుపగరిఁటె).—కంబి-కంభి, కరిత్తము, కాష్ఠ, ఋజు, ఋజుపము, ఋజము, ఋజాక, దర్వి. (తె. ప).—గంటె-గరిఁటె-గఱిఁటె, చేట్టువము; (మిక్కిలిచిన్నగరిఁటె).—ఋజుపము, దర్వి.(తె.ప.) —మిల్లి;(చిల్లులుగరిఁటె)—(తె. ప.)-చేట్టము,బిత్తెడ; ృ. గళ్ళాకు.-(తె. ప).— గరిగడ, గల్లా, గళాసు; ౄ. గాజుగిన్నెకు(చిన్నమూతిగలనిడుపాటికాచపాత్రిము).— కటఖాదకము, కాచపాత్రిము, కాచభాజనము, కున్నము, కున్నారము, కుహనము. (తె.ప.)—కుప్పి-కుప్పియ-కుప్పె, కోర్విని, గాజుగిన్నె, పిడత-పిడుత, బుడిగ- బుడ్డి- బుడ్డిగ, బోడిగ; ౠ. గిండిచెంబునకు.—ఆలుక, ఆలువు-ఆలూవు, ఆళు, కనకాలుక, కరక, కర్కరి-కర్కరిక,కర్కలి,గలంతిక-గళంతిక,చషకము, పారి, భృంగారము, (తె. ప) —కలంత, కైతట్ట, గరిగ-గరిగె, గరిగెపిడత, గలంతియ, గిండి, గిండిచెంబు, చిన్నపిడత, జోరీ, పేసలు; ఌ. గిన్నెకు.—(గిన్నె.)—కోళము-కోఁము, కోశిక, గల్వర్కము, చషకము, హరివాణము. (తె ప).-అరివాణము, కోరగిన్నె, చిప్ప, డబ్బర- దబ్బర- దబ్బుర; తద్వి.—ఊర్గుచిప్పకు.— గుండకము (తె).-గుండక,పారడ,పాలడ;బిచ్చె గానిగిన్నెకు.-అక్షయపాత్రిము, కటాహము, కమరము, కర్పరము-ఖర్పరము,కోశిక-కోఁశిక, భవనాసి,భాజనము.(తె ప).-కడవ,కడుపు,కప్పెర-కొప్పెర,చిప్ప; చిన్నగిన్నెకు.—(తె.ప).—పన్నాగులోవి;౧౬. చుల్లకిఅనుపాత్రమునకు.-చుల్లకి,౧౭.చెంబునకు -(తె.ప)-చీ(చే)ముంత, చెంబు,తంబుగ,నగ్గెడ;౧౮.జలపాత్రమునకు.-కర్కరికము,గడ్డుక-గడ్డూకము.(తె.ప)-నీటిచెంబు, ౧౯. చోచోలపాలికకు.-,పాలిక.(తె.)-చోచోపాలిక,పాలిక,పాలియ,౨౦జోడ్డవలెవంటిపాత్రమునకు.- నంద.(తె.స).-ముంత;౨౧. తాంబూలపాత్రిమునకు.-తాంబాళము;(తె.ప).-కంపె-కుంపె,కుప్పియ-కుప్పె,జోలపల్లిక,తబుకు,పళ్యము. పల్లెము-పళ్లెరము;(చూ,వాడపము1); ౨౨. తైలాదిపాకపాత్రమునకు.-కటాహము,క్వరము,కలశము,కుండము,కుటము,గుండకము,ఘటము,నిపము. (తె.

చ).—కడవ-కడువ, కుండ, నీరుమోపరి; 33. దీపపాత్రమునకు.- కాశిక,చక్రవాటము, మల్లము.(తె.ప).-కుంది-కుందియన-కుందెన, చమిడె-చిమిద-చిమిడె-చిమ్మిద; 3౪. దొప్పకు.-(తె.ప).—గూడ, డొప్ప-దొప్ప, దొన్నియ-దొన్నె,పాట.(సం.ప).-పుటము, పుటి; 3౫. నీరుతోడెడు పాత్రమునకు.-(తె.ప).—చేద, బొక్కెన;3౬. పంచపాత్రమునకు.—పంచపాత్రము;3౭. పంచపాత్రములసమూహమునకు.— పంచపాత్రము; 3౮. సచనపాత్రమునకు.— (తె. ప).— తపేల-తప్పేలా, పంటి- పనటి- పరటి, భాజనము, లోపి, నెసల; 3౯. పలుగకమల పాత్రములకు. .అయోముఖము, ఆపపనము, కడతళము, కతినము, పరితలాల్వభాండము, భాజనము; 3౦. పరిమళద్రవ్యము లుంచే పాత్రమునకు.— (తె. ప) — పంకిణి; 3౧.పళ్ళెమునకు.— కందువు.(తె.ప).-కంచేము, తబుకు, నగ, పళ్యము-పళ్ళెము-పళ్లెరము; 3౨. పానపాత్రమునకు.—కాంస్యము, కుళపము, కోషము, కాశిక, గల్వర్కము,చషకము,పానపాత్రము, పానభాజనము (తె.ప).-కాసండీ;33.పాలచెంబునకు.-గవి, తుంబ,దోహని,నిపానము,నిలింప,పార,పారి, రోహిణి. (తె. ప).—ఈడుముంత, గుత్త, పాలతప్పేల, పాలచెంబు, బుగ్గ; 3౪. పింగాణి చిప్పకు.—(తె. ప).—కుప్పి-కుప్పియ-కుప్పె, పింగాణి, పింగాణిచిప్ప, 3౫.పీకెదానకు.- ఆచామనకము,కటకోలము, కలాచి, చర్వితపాత్రము, నభము, విష్వీవనపాత్రము, పట్టకము, పతద్గ్రహము, పాలము, పూగపీఠము, పరిగ్రహము, పోగింతము. (తె. ప).—కళాంజి-కాళాంజి-కాళాంజి, కళాసిక, తమ్మతసుకు, తమ్మపడిగ-తమ్మపడిగము, తసుకు, పడిక-పడికము, పడిగ-పడిగము, పీకెదాను; 3౬. పురోడాళపాత్రమునకు.-ఇడ; 3౭. పుష్పాదులుంచెడు కరండమునకు— (చూ, సజ్జి. 1.); 3౮. పెనమునకు.— అగ్నిష్ఠము, కందువు, స్వేదని. (తె. ప).—కంచే, పెనము; 3౯. బూరెలమూకుడుకు.— బుచీషము-బుజీషము-చు-చీషము,ఖల్లిక,పిష్టపచనము.(తె.ప). --బాణలి,బూరెలమూకుడు-బూర్లెమూకుడు,ర౦.పైరాగులజోలెకు. —కర్తపాల. (తె. ప.)—కకపాల- కక్కపాల-కైపాల; ర౧. మంగలమునకు.—అంబరీషము, కందువు, భాస్టిము. (తె. ప).— కంచేకంటు, బాణలి, బొరసు, మంగలము, మండ, వేఁపుడు, వేఁపుడుచేట్టి; ర౨. మందు మర్దించేకెన్నెకు.—ఖల్లము(తె. ప).— కలువము-కల్వము: (చూ,రాయి);ర3. మట్టి కంచేమునకు —(తె. ప).—డిడ్డిము, బట్ల-బట్లె, మల్ల, సాద, సానిక; ర౪. మాదిగ వాఁడు కొర్వ్యంచెడు పాత్రమునకు.-(తె. ప) —కొమ్ము; ర౫. ముడుపులుచెల్లించే డిబ్బి.— (తె. ప).—డబ్బ- డబ్బి- డిబ్బి; ర౬. మూకుడుకు.—ఉదంచనము, కూర్మపృష్ఠకము, వర్ధమానకము, వర్ధమానము,శరావము. (తె. ప).—డబ్బడము, దబ్బు, దబ్బుడు, దిబ్బడము, పలక, మూకుడు, సిబ్బి; (ఇత్తడి మూకుడు) —(తె. ప).—సిబ్బి; (చిల్లులుగల మూకుడు).— (తె. ప.)— జల్లిమూకుడు; ర౭. యజ్ఞపాత్రవిశేషము లు.—ఉపభృత్తు, గ్రహము, చమనము—చమసి, జుహువు, ధ్రువ, పాత్రము-పణిత, శమ్య,స్రుక్కు--స్రువము; ర౮. రాగిపాత్రమునకు.—కిట్టాలము; ర౯. రాగి లోనగు బిందెకు.—పరిణము (తె. ప).—బిందియ-బిందె; ౩౦. లోహదళమునకు.— (తె. ప.)—తగటు-తగడు, దళము, రేకు-రేకు; ౩౧. లోహపాత్రమునకు.— ఖరపాత్రము

ఖగసోందము, లోహపాత్రిము, లోహిక; ౩౭ వండికడుగనిపాత్రికునకు.— (తె. ప).—బ. అంటులు-అంట్లు; ౩౩. సన్యాసులపాత్రికునకు.— కకుంభము, కమండలువు, కరకము, కుండి, కుసుంభము, పైత్య ముఖము. (తె. ప).— కమండలము, జోరీ, బుడిపి-బుడ్డి,బుడ్డి-బుడ్డిగ, బోలె; ౩౮.హుక్కా-కు నిప్పుపెట్టుకొనెడు పాత్రిము (తె. ప).—చిల్లరు (ఇందు వాగ్యాబడినవాని లోఁగొన్ని మట్టితోఁజేయఁబడిన వైనను పాత్రికులని వాడఁబడుటచే నిందువాగ్యాబడియె చూ, భాండము. 3) (మిగతవానికి "చూ, హరివాణము.")

పాత్రిలాడు. ద్వ. అ కిరి చూ, రూ-పాతరలాడు. రుక్మి. 3, ఆ. 96.

పాత్రిలు. అం. వేఱుధారులు. [సృజనుఁడు

పాత్రుఁడు. సం విణ. యోగ్యుఁడు; చూ,

పాత్రేసమ్మిళన్యాయము. పా. భోజనసమయమునకుసిద్ధపడువారుపనికుపయోగించేనుగీతి.

పాథస్సు. సం. వి. స్. న. 1. జలము: చూ, సలిలము; 2. అన్నము: చూ, సాదము. (1)

పాథ్యము. సం. వి. అ. న. అన్నము బియ్యము:గోనగుదారిబత్తెము."స్వర్గపాథ్యము". చూ, సంబళము.

పాథోధి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, సముద్రము

పాథోనిధి. సం. వి. ఇ. పుం.—పై.—

పాదకటకము. సం. వి. అ. పుం. అందియ: చూ, భూషణము. 2. [ద్వి. 67

పాదకి. వా. వి: చూ, బానిసె. అం, పదా

పాదకృచ్ఛ్రిము. పా: చూ, ఆర్ధకృచ్ఛ్రిము.

పాదకీయలు. అం. అడుగులు అడపలు గంతులు అనియును విశేషముగానైన కుప్పిలు పేరెనులు ఆల్లీలు మొగ్గలు మెఅములు అనియును మొదలుగ వాడఁబడుచున్నవి:(చూ, ఉద్ఘశేము, వ్యంజకము).

పాదగ్రహణము. సం. వి. అ. న. అభివాదనము: చూ, హణిగలు. [నడ-కాల్నడ.

పాదచారము. సం. వి. ఆ. న: (తె.ప).—కాలి

పాదచారి. సం. చి. న్. పుం. 1. కాలిబంటు: చూ, భటుఁడు. 1; విణ. 2. నడచిపోవువాఁడు; అం. 3 చూ, గతివిశేషములు.

పాదచ్ఛాయలు. పా. మనుష్యుఁడు నూర్యునకెదురుగ నిలబడి తిర్గనివేర్పిలు చెవియందుంచుకొని యదితనినీడలో గుర్తుపెట్టుకొని ఆపోటికి తాను నిలుచోండియున్న పాదముతోఁగూడ కలిపి కొలిచిన సెన్నియకుములగునో అవి పాదచ్ఛాయలగును (చూ, అహఃసన్ధిమాణము). [చూ, శూద్రుఁడు.

పాదజుఁడు సం వి. అ. పుం. అడుగుపుట్టువు:

పాదట్టు. దే. వి. (పాడు + తట్టు) రూ-పాదోట్టు. వాసములకుఁబట్టెడుబూసి. బూసి.

పాదతలము. సం. వి. అ పుం. 1: చూ, అరకాలు; పా 2 దీనికి ఉపమానములు.— మెట్టదామర, చెంగలువలు, కెంపులు, పగడములు, చిగుళ్లు మొ.

పాదతలములు. అం. 1: చూ, లక్షణాంగములు. (పురుషుని అఱికాళ్లు —ఎఱ్ఱదామరలఁబోలు రక్తిమయు, మృదుత్వముగలిగి చెమటలేకయున్న సైశ్వర్య పరిదము. చేటలపలెనుండి చెమటగలిగి వేర్పిళ్లసందులుగలిగి తెల్లనైయున్న దారిద్ర్యి దుఃఖము లనుభవించెను.); 2: చూ, స్త్రీ లక్షణాంగములు (ఆఁడుదాని అఱికాళ్లు.—తామరపువ్వులఁబోలి రక్తవర్ణములైన రాజపత్నియగు. అంతియు భూమినంటిన అప్పటిపుత్రిసంపదనొంది సుగనికి సంతసమొసంగును. ఛిద్రిము లైన ఘర్ర్రిపతియగు. కుఱుచలైన పతిదుఃఖితయగు. గుంటలు చెమటయు లేకున్న సుఖసర్ర్రియగు. అరుగుడులైన దరిద్ర్రిరాలగు.)

=పాదతలరేఖలు. అం: చూ, లక్షణాంగములు. (ధ్వజ, వజ్రి, అంకుళ, ఛత్రి, శంఖ,పద్మ, కలశ, హల, మత్స్య, కుండలము మొదలగు రేఖలున్న శ్రీపతియును, భూపతియును అగును. రేఖలు రక్తవర్ణములైలోఁతుగనున్న శుభప్రదము.)

=పాదనఖములు. అం. 1: చూ, లక్షణాంగములు. (పురుషుని కాలిగోళ్లు.— రక్తతామ్రివర్ణములైన రాజసును.); 2: చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు (ఆడుఁదానికాలిగోళ్లు.— రక్తవర్ణములైన భాగ్యవతియగు. ఊర్ధ్వముఖములైన దాసియగు)

=పాదనివారణము. అం: చూ, విన్నాణములు

పాదప సం. వి ఆ స్త్రీ. పాదపోథ్థు: చూ, పాదుక.

పాదపము. సం. వి. అ పుం. 1. చెట్టు: చూ, వృక్షము; 2 కాళ్ళుంచేకొనెడు పీఠ చూ, సింహాసనము

పాదపవృక్షము పా చూ, వృక్షము 1

పాదపుపాగువు. అం చూ, ఉపహితెములు.

=పాదపరిమాణము. సం. వి అ. పుం (లె. ప)-అడుగు-అడ్డు (చూ, హద్దీ)

పాదఁబంధినము. సం వి. అ. న. ఆవృక్షచెట్లలోనె గునది చూ, సొరకాయి (గానుపు)

పాదము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పాదు చూ-పదము. చూ, హద్దీ; 2 కిరణము చూ, హేయనము. 2; 3· చూ, మేసు 1; 4. చద్యమునందలి యొకచరణము చూ, వృత్తము. 1; 5 =పాతిక-పావు పాదిక. 1/4వ పంతు. 6 కొండతతిప్ప; పర్యంతపర్వతము: చూ.హిమాలయము(పర్వతము),అం.7: చూ, ఇందిర్రియములు. [స్థలములు.

=పాదములు. అం. (అడుగులు): చూ, కళలుండు

=పాదయమకము. అం: చూ, యమకము.

పాదరక్ష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. (పాదమును రక్షించునది) పాదుక: చూ, సమ్మాళిగలు.

=పాదరసము. సై. వి.=పారది: చూ, సూతము. (శుద్ధి.—కజదూపము, ఇటికిపొడుము, పెరుగు, చెల్లము, పసుపు వీటితో విడివిడిగా మూఁటి గుడ్డలో వడపోయుటయేశుద్ధి. ఇంగిలీకములోనుండి తీసిన పాదరసము విడిగా శుద్ధులుచేసినదానికంటె శ్రేష్ఠము).

=పాదరి. సై. వి.=పాటలి: చూ, రూ-పాదిరి*.

=పాదరేఖలు. అం: చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. (వజ్రి, చక్రి, పద్మ, ధ్వజ, స్వస్తిక, వర్ధమాన, తోరణ, మకరరేఖలున్న రాజపత్నియగు అంకుళ, కుండల, మాలికాది రేఖలున్న భాగ్యవంతులను రాజులను తిల్లియగును.)

పాడలి. సై వి. 1 =పై—; 2 పీరపాక: చూ, సదనము. 1; వీణ. 3· చూ, హీనుఁడు.

పాడవశ్మీకము సం వి. అ న గోడకాలు: చూ, హద్దీ

పాడసరము. సం. వి అ. పుం చూ, పాంకీయ.

పాడసేవుఁడు. సం వి అ.పుం· చూ, సేవుఁడు.

పాడుగోట్టము. సం. వి. అ. పుం. కాళ్లుచేతులకట్టు వాఁకొడు ఎప్పుడైనది. చూ, కొరడాకి.

పాదాంగదము సం వి అ. న పాదానికిగము: చూ, పాదకటకము.

పాదాంగుళులు అం 1 చూ, అవయవాంగములు. (పురుషుని కాలివ్రేళ్లు—పాదమునకు పైనమములై మనుషులకు అరుగులైనను మృదువగు. వ్రేళ్లకొనలు నవమైన పంకజదళాన్ని రాజేగు. నరములుగనిపించేమే పుష్పములై కపటిలములై విరళములైన దుర్భాగ్యగు. బొటనవ్రేలు విస్తారమైన దుర్భాగ్యగు. చిటికెనవ్రేలు బొట్టనవ్రేలుకన్న నధికమైన స్త్రీసంధోగియగు. మూఁడవవ్రేలధికమైన భార్యకు హానియగు. నాలవవ్రేలు హ్రస్వమైన

పరస్త్రీలోలుఁడగు. ఇడియ దీర్ఘమైనవిద్యా భోగములుగలుగు. చిటికెనవేళ్లలు హ్రస్వమై సన్నమైన భోగియగు. బొట్టనవేళ్లలు రెండవమూఁడవ వేళ్లలుసమములైన యుత్తముఁడగు. చిటికెనవేళ్లలు పొడవై వేళ్లెల్లిడుములగచేకుఱుచేలైన దాసత్వమునొందును); 2· చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. (ఆడుఁదాసికాలివేళ్లల్లు — పెనరకాయలవలెనున్న భాగ్యవతియగు. మృదువులైన సుఖవతియగు. విగళితములైన దాసియగు. రెండవవేళ్లలు బొటనవేళ్లికన్నఁ బొడవైన విధవయు జారయునగు. మూఁడవవేళ్లలు పొడవైయున్న దుశ్శీలురాలును దౌర్భాగ్యురాలును కృపణురాలును అగును. నాలుగవవేళ్లలు కుఱుచేయైన కులహీనయగును. ఇది యెత్తుగనున్న విధవయు దరిద్రురాలును అగును. చిటికెనవేళ్లలు భూమినంటకున్న విధవయు జారయు అసౌఖ్యురాలును అగు. నాలుగవవేళ్లలును చిటికెనవేళ్లలును భూమినంటకున్న జారిణియగు)

పాదాంట్రిపురుగు. దే. వి: రూ-పాదాండర్రి-పాదొట్టుపురుగు· చూ, సాలెపురుగు.

పాదాండర్రి. దే. వి. —పై— [హజ్జే

పాదాగ్రిము. సం. వి. అ. న. మీఁగాలు:చూ,

పాదాతము. సం. వి. అ. న. పదాతులసమూహము: చూ, భటుఁడు. 1. [భటుఁడు. 1.

పాదాతికుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పదాతి:చూ,

పాదాపవిద్ధకము. అం: చూ, కరణములు.

పాదాపర్తి. అం: చూ, ఆశుభావర్తములు.

పాది. దే. వి. 1. ఏఱుదాఁటించేసాధనము: చూ, హోడము; 2. కక్కెర కాఁజో కారుకోడి పూరేడు లోనగు పెంపుడుపిట్టలను పైకివిడిచి పిట్టలనుపట్టెడు ఒకానొకవేఁట: పాదివేఁట, పారివేఁట: (చూ, వేఁట);

పై.వి. 3.=పాద. కుదురు: చూ,రూ-పాదూ-

పాదిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. చిన్నకంబము: చూ, స్తంభము. 1; 2.=పాతిక: చూ, పాదము. 5; విణ. 3. నాలుగవది.

పాదిగువ్వ. దే వి. పాదివేఁటకుపయుక్తమైన పెంపుడుపిట్ట: చూ, శకుంతి (పక్షి).

పాదిరి. పై. వి.=పాటలి. (రూ-పాదరి-పాదిలి) కలిగొట్టు*: చూ, స్థాలి. 2.

పాదిలి. పై. వి =—పై.— [21.

పాదివేఁట దే. వి: చూ, పాద. 2. య. 2, ఆ·

పాదు. పై. వి 1.=పాద. (రూ-పాది.)కుదురు. కళా. 4, ఆ. 78: చూ, విల్లము; 2.=పాద. కిర్రింగు. భాగ. 5, స్క్రం. 2, ఆ. 120:చూ. దిగువాటు; 3. నిలుకడ:చూ,స్థితి 3.

పాదుక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. (రూ-పాదప-పాదువు) పాపకోళ్ళు: చూ, సమ్మాళిగలు; అం. 2 చూ, ఆపర్తరూపములు.

పాదుకము సం. వి. అ. న. నుచ్చెం: చూ, సమ్మాళిగలు.

పాదుకాంతాభిషేకము. అం:చూ,అభిషేకములు.

పాదుకృతుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. రూ-పాదూకృతుఁడు: చూ, మాదిగ.

పాదుకొను. ద్వ. ఆ. క్రి. 1: చూ, స్థిరపడు; 2: చూ, మట్టుపడు. ఆని. 2, ఆ. 139; వే్రి. 3. పాదుకొలుపు.

పాదునిలుచు ద్వ. ఆ. క్రి: చూ, పాదుకొను. 2. హరి. ఉ. 6, ఆ. 157.

పాదువు. సం. వి. ఊ. ఊ. స్త్రీ. 1: చూ, పాదుక. 1; 2: చూ, పాదుకము.

పాదుసా. పై. వి. (రూ-పాదుసాహి-పాదూపా): చూ, రాజు. 1.

పాదుసాహి. పై. వి.—పై.—

పాదుపా. పై.వి.—పై.—(వాడుక).

పాదూకృతుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-పాదుకృతుఁడు.

పాదూవాహుఁడు. సం.వి.అ.పుం. పాదుకోళ్లను, చెప్పులను తెచ్చెడువాఁడు: చూ, మాడిగ.

పాదొట్టు. దే. వి: చూ, రూ-పాదట్టు.

పాదొట్టుపురుగు. ద్వ. వి: చూ, పాదాంటిపురుగు.

పానోదకము. సం. వి. అ. పుం. మబ్బు: చూ, [మేఘము. 1

పాపోధి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, రూ-పాథోధి.

పాదోనిధి. సం. వి. ఇ. పుం.—పై.—

పాద్యము. సం. విణ. 1. పాదముకొఱకైనది (జలాదికలు); అం.2: చూ, ఉపచారములు.

పానకము. సం. వి. అ. పుం. 1. బెల్లము, యాలకులగిందేలు, మిరియములగుండ మున్న గునవికిలిపిన పానీయము: చూ, సలిలము; దే. వి. (1) ఫలరసము. పంచ. నా. 1, ఆ. 321; అచ్చ. ఆ, కాం. 105. చూ, రసము. 13; (2) పాదు: చూ, విల్లము.

పానగోష్ఠిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కల్లుతాగెడు చోటు (లేక) ఇల్లు: చూ, సదనము. 1.

పానపాత్రిసు. సం. వి. అ. పుం. 1. కల్లుతాగెడుగిన్నె: చూ, పాత్రిము. 6; 2. నీరు తాగెడుగిన్నె: చూ, పాత్రిము. 6.

పానము. సం. వి. అ. న. 1. తాగుడు: చూ, సరకము. 3; 2. తాగెడుగిన్నె: చూ, పాత్రిము. 6; 3: చూ, రక్షణము; అం. 4: చూ, కామజంబులు: వై. వి. (1)=:లింగపీఠము. (తె. ప).—జేలేరి, పానవట్టము; (2)=పాత్రిణము: చూ, పాత్రిణము. 6.

పానలు. దే. వి. బ: చూ, సంళయము.

పానవట్టము. దే. వి: చూ, పానము (1).

పానసము. వా. వి. రూ-పానసము: చూ, సదనము. 1.

పానసి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. అంగాఁకర*.చూ, [సుషవి. 1.

పానసీడు. వా. వి: చూ, పాచకుఁడు. 1.

పానారము. దే. వి. పండుపోఁక: చూ, పోఁక.

పానిని. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, రూ-పాణిని.

పానీయము. సం. వి. అ. న. 1. నీరు: చూ, సలిలము; విణ. 2. తాగఁదగినది: చూ, స్వాదితము; 3: చూ, రక్షితము.

పానీయపల్లి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఆరెతీఁగె*: చూ, సుపవికాఫల.

పానీయశాలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చేలిపందిలి: చూ, సదనము. 1.

పానుపు. దే. వి. రూ-పాన్పు. 1 పడక: చూ, శయ్య. 1; 2. చూ, మంచేము; 3. పఱుపు. అని. 3, ఆ. 12: చూ, శయ్య. 1.

పాన్పు. దే. వి.—పై.—

పాప. దే వి. 1. రూ-పాపఁడు. భార. ఆర. 7, ఆ. 187: చూ, శిశువు; 2. ఆబ: చూ, లోచనము.

పాపంపుమొన. అం: చూ, మొనలు.

పాపఁడు. దే. వి. రూ-పాప. 1. బాలుఁడు. భార. విరా. 5, ఆ. 284: చూ, శిశువు; 2.పురుషశిశువు. భాగ. 10, స్క-ం. పూ. 115: చూ, శిశువు. [చూ,విద్ధకర్ణి.

పాపచేలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. అగలుసొంటి *:

పాపట. దే. వి. 1. కేళపీఠి. (ఇదిపాయుధాతు కృదంతము: చూ, సేన. 3; వై. వి. 2:చూ, వృకధూమకము *. [బొట్టు. 1.

పాపటచేయు. ద్వ. వి. లాలాటిక: చూ,

పాపటపడ్డ. వా. వి. పైరుమీఁద దున్నెడుసాధనమునకు వేసిన యడ్డుకఱ్ఱ.

పాపటపుగుజ్జెలు. వా. వి. బ. పాపటపడ్డకుఁ బండ్లవరె వేసిన మేకులులోనగునవి.

పాపటపుసొసలు. వా. వి. బ. పాపటపడ్డకువేసి కాఁడికిఁగట్టినవి.

పాపటపుపాన్నులు. వా. వి. బ పాపటపు గుజ్జులకువేయుపాన్నులు.

పాపటబొట్టు. ద్వ. వి. 1: చూ, పాపటచేఱు; 2: చూ, భూషణము. 2.

పాపటము. దే. వి. గొర్రిపైరుమీఁదగాచనుపోపడుస్నెడుపనిముట్టు. రూ-పాపనము.గుంటక-గుంటుగు, దిండు-దిర్రిండు:చూ, పాలము.

పాపటపుచ్చే. దే. పే్రి. (పాపటవోపఁదేయు) దారివిడిచి తొలఁగించే. రామా. 8, ఆ.165: చూ, పాయవడు. 1.

పాపటవోవు. దే. ఆ. కి్రి.—పై.—

పాపదళకము. ఆం. అసత్యోక్తి, దోషారోపణోక్తి, కఠినోక్తి, నిష్ఫలోక్తి, చౌర్యకరణము,దుష్కార్యకరణము,దుష్కార్యాపేక్ష, పరభార్యాపేక్ష, పరదివ్యాపేక్ష, జీవహింస. (10). [ము).

పాపది.వా వి.పాముది:ఆహేయము.(చూ, సర్వ

పాపనము. దే. వి: చూ, రూ-పాపటము.

పాపము. సం. వి. అ. న. రూ-పాప్మము. 1.= పార్శ్వ. దుష్కృతము: చూ, వృజినము. 1; 2: చూ, దయ. "పాపము వానికాలువిటేగినది"; విణ. 3. దుష్కృతముగలది.

పాపరహితుఁడు. సం. విణ: అనఘుఁడు.

పాపలగనుతౌవు. ద్వ. వి: చూ, భగము. 12. సాం. మా. 19. [చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

పాపాత్ముఁడు. సం. వి. న్. పుం. పాపాలముద్ద:

పాపాయపరపీడనమ్. లో. పెరవారిని బాధించేట పాపముకొఱకు. "పా । పాయ పర పీడన" మ్మను । న్యాయమ్మున " (కుచేలోపాఖ్యానము)

పాపాలముద్ద. మి. వి: చూ, పాపాత్ముఁడు.

పాపాను. వై.వి.=పాదపోష:చూ,సమ్మళిగలు.

పాపి. సం. విణ.=పావి. (న్.ఈ.న్) 1: చూ, పాపాలముద్ద; 2: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

పాపిష్ఠుఁడు.సం.విణ.మిక్కిలిపాపి:చూ, పాపిపాపు. దే. పే్రి. 1. పాయఁజేయు; 2: దునుఁదున్ను: జై. 8, ఆ. 174.

పాపుఁడు. సం. విణ. 1. చూ, పాపి. 1—2; 3: చూ, హింసకుఁడు; 4: చూ, హీనుఁడు.

పాపోసు. వై. వి.=పాదపోష: చూ, రూ-పాపాసు. [పాపము.

పాప్మము. సం. వి. న్. పుం, విణ:చూ, రూ-

పామ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, రూ-పామము.

పామనుఁడు. సం. విణ. గజ్జికలవాఁడు, కచ్చురుఁడు: చూ, వ్యాధితుఁడు. [వ్రణము.

పామము. సం. వి. న్. పుం, న. గజ్జి: చూ,

పామరుఁడు. సం. విణ. 1: చూ, మూర్ఖుఁడు:: 2: చూ, హీనుఁడు; 3: చూ, గోఁడుఁడు.1.

పాము. దే. వి. 1: చూ, సర్పము; 2. కష్టము: చూ, శోకము; స. కి్రి. 3. రూ-పార్చుము: చూ, రుద్దు. 1.

పాముచూపు. వా. వి. బూ: చూ, సర్పము.

పాముది. దే. వి: చూ, రూ-పాపది. [ఫల.

పాముదొండ. ద్వ. వి. నాగదొండ*: చూ,రక్త

పాముమేత. వా. వి: చూ, వాయువు.

పాములనారిగాఁడు దే. వి: చూ, పక్షి.

పాములబిడారు. వా. వి: చూ, పల్మీకము.

పాములమేతరి. వా. వి: చూ, హరివాహనుఁడు.

పాములవాఁడు. దే. వి: చూ, వ్యాళగ్రాహి. కాశీ. 2, ఆ. 87. [మేతరి.

పాములవేఁటకాఁడు. వా. వి: చూ, పాములపాయ. దే. వి. 1. చీలిక. స్వా. 3, ఆ. 38: చూ, శకలము. 4; 2. ఖండము: చూ, శకలము. 4; 3. చర్మములోనగుకాని ఖండము. హరిశ్చ. 4, ఆ. 213: చూ, శకలము. 4; 4. ఒకనదిలోనుండి చీలితీన పాయది: చూ, స్వర్ణది (నది); 5: మునుము-మున్ను.

పాయఁబాఱు. దే. ఆ. క్రి: చూ, పాయు. 3. పాందు. 3, ఆ. 22.

పాయకట్టు. దే. వి. ఒకముఖ్యగ్రామముతోఁ జేరిన యుపగ్రామముల సమూహము, జనపదము: చూ, సీమ. 1 (దేశము).

పాయకారి. దే. వి. భాగపరిహారము భూస్వాతంత్ర్యములేని రైతు: చూ, రైతు.

పాయకానా. వా. వి: చూ, మఱుఁగుదొడ్డి.

పాయగిలు. దే. ఆ. క్రి.(రూ-పాయగిల్లు.తోలఁగు. సై. 3, ఆ. 83: చూ, విరియు. 5.

పాయగిల్లు. దే. ఆ. క్రి.—సై.—

పాయగొమ్మ. దే. వి. పంగ. ఊ, హరి. 5, ఆ. 56: చూ, శాఖ. 1.

పాయపోసు. సై. వి.=: చూ, రూ-పాపోసు.

పాయము. సై. వి.=పాయ. 1. ఈడు. పర. 2, ఆ. 49: చూ, పయస్సు. 1; 2. యౌవనము: చూ, పయస్సు. 1; 3. జీవితకాలము: ఈడు. [భూషణము. 2.

పాయవట్టము. సై. వి.=పాదపట్ట, అందె: చూ,

పాయవడు. ద్వ. అ. క్రి. 1. తోలఁగు. హరి. ఉ. 4, ఆ. 33: చూ, విరియు. 5; 2. చీలు: చూ, విదారించు; 3. దారివిడిచితోలఁగు. హరి. పూ. 9, ఆ.78: చూ, పాపటపుచ్చు, పాపటపోవు; 4: చూ, నెలివడు.

పాయవాఱు. కే. అ. క్రి: చూ, పాయవడు.1. భార. విరా. 5, ఆ. 61.

పాయసము. సం. వి. అ. న. 1=పాసెము: చూ, పరమాన్నము; పుం. 2. సరళ ద్రవము: చూ, రాజార్హము.

పాయి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్.) 1: చూ, త్రాగుఁబోతు; సై.వి. (1)=పయస్. పాలు: చూ, స్తన్యము.

పాయికానా. వా. వి: చూ, రూ-పాయకానా.

పాయిదా. వా. వి: చూ, వృద్ధి. 4.

పాయు. దే. ఆ. క్రి. 1: చూ, పాయవడు. 1; 2. చిక్కుడులు; 3. చూ,ముద్దకట్టు; 4: చూ, వేఱుపడు; స. క్రి. 5: చూ, విసర్జించు.

పాయువు. సం. వి. ఊ. పుం. 1: చూ, ముడ్డి; అం. 2: చూ, ఇంద్రియములు.

పాయ్యము. సం. వి. అ. న. 1. త్రాగు-మూర-తూములోనగుమానము: చూ,వర్జు; 2. నీరు: చూ, సలిలము; విణ. 3. నిందింపఁదగినది: చూ,హీనము. 2.

పార. దే. వి. రూ-పాఱ: చూ, ముద్గరము.

పారంగతుఁడు. సం. విణ. దరిఁజేరినవాఁడు: పారగుఁడు.

పారంపరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పారంపర్యము. సై. 1, ఆ. 56.

పారంపర్యము. సం. వి. అ. న. రూ-పారంపరి. 1. కులక్రమము. (పుం.గురుక్రమముఅనికొందఱు. అనుస్యూతము అనికొందఱు): చూ, ఐతిహ్యము; 2. పరంపరాభావము.

పారఁజూచు. వా. స. క్రి. తప్పకనుజూచు.

పారఁగుఁడు సం. విణ: చూ, పారంగతుఁడు.

పారడ. ద్వ. వి. ఉగ్గుచిప్ప: చూ,పాత్రము.6.

పారణ. సం. వి. అ. స్త్రీ. రూ-పారణము. 1.ఉభవాసముండి మఱునాఁడుచేయుభోజనము: చూ, సాపాటు; పుం.2:చూ, మేఘము. 1;వా.3. పార్వణము: చూ,పిండము.4.

పారణము. సం. వి. అ. న.—సై—

పారతంత్ర్యము. సం. వి.అ.న. పరాధీనత:ఆజ్ఞ.

పారతము. సం. వి. అ. పుం.=పాదరసము:చూ, సూతము.

పారత్రికము. సం. విణ. పరలోకసంబంధమైనది: ఆముత్రికము, ఆముష్మికము, పారలౌకికము. [తము.

పారదము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-పార

పారదారికుఁడు. సం. వి. అ. పుం. చరదార రతుఁడు. [2: చూ, వాటచారి.

పారదేశికుఁడు. సం. విణ. 1. అన్యదేశస్థుఁడు;

పారమార్థికుఁడు. సం. విణ. 1. పరమార్థబుద్ధికల వాఁడు; 2: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు.

పారమేశ్వరము. అం: చూ, ఆగమనులు.

పారమేశ్వరాజ్యము. పా. మోక్షరాజ్యము.

పారము. సం. వి. అ. న. 1. ఆవలిదరి: చూ, రోధస్సు; 2: చూ, సమీపము. 1; 3 =పాళము. కొలఁది; అం. 4. మల్లబంధవిశేషము: చూ, మల్లశాస్త్రము.

పారలౌకికము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, పాయసము. 1; విణ. 2: చూ, పారత్రికము.

పారవతము. సం. వి. అ. పుం.=చూ, రూ-పారావతము. 1.

పారవము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పారువాయి-పావురాయి. :చూ, రూ-పారావతము.1; వై. వి. (1).=పారావతము: చూ, పారవము.1.

పారవళ్యము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, విస్మృతి; పా. 2: చూ, అళ్వహృదయ పరిజ్ఞానము.

పారవి. అం: చూ, మధ్యమగాత్రమగత మూర్ఛనలు. [చూ, బాణము. 1.

పారశవము. సం. వి. అ. పుం. ఒకఆయుధము:

పారశవుఁడు. సం. వి. అ. పుం. భూదారినిత యందు బ్రాహ్మణునివలనఁ బుట్టినవాఁడు: చూ, సూనుఁడు. 1.

పారశీకము. సం. వి. అ. పుం.=పారసి. 1.(రూ-పారసికము-పారసీకము): చూ, దేశము; 2. పారశీకదేశపుగుఱ్ఱము: చూ, హయము.

పారశ్వధికుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ-పారశ్వథుఁడు: చూ, యాష్టీకుఁడు.

పారశ్వథుఁడు. సం. వి. అ. పుం.—వై.—

పారసి. వై. వి. 1: చూ, స్వర్ణకారుఁడు; 2.=పారశీక. పారశీకదేశభాష: చూ, భాష. 1; విణ. 3. పారశీకదేశమునందుఁగలిగినది. స్వా. 4, ఆ. 28. [పారశీకము.

పారసికము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-

పారసీకము. సం. వి. అ. పుం.—వై.—

పారస్త్రైణేయుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పరస్త్రీ పలనఁబుట్టినకొడుకు: చూ, సూనుఁడు. 1.

పారా. వా. వి. రూ—పహారా: చూ, రక్షణము.

పారాణి. దే. వి. 1. కుంకుమలోనగువానితో పాదములకుఁజేసెడు అలంకారము: చూ, భూషణము. 2; వా. వి. 2. పసుపుసున్నము కలిపిన పస్తువు. (పుండ్లుమాన్పును).

పారాణించే దే. స. క్రి పారాణిపాదములకు అలంకరించే చూ, సింగారించే

పారాపతము. సం. వి. అ. పుం.=చూ, రూ-పారావతము. 1.

పారాయణము. సం. వి. అ. న. 1. అంతయు: చూ, రూ-పరాయణము; 2. అంతయుచేదు పుట, 3. పారమునుపొందుట.

పారావతము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పారువాయి-పావురాయి. (రూ-పారవతము-పారవము): చూ, నురటో; 2. కోతితుమికి *: చూ, న్యుబ్జకము; 3. విశాలముఖముగలబాణము: చూ, బాణము. 1; అం. 4: చూ, భావదూషితములు.

పారావతాంఘ్రి. సం.వి.ఇ.స్త్రీ: చూ, మానేరు*.

పారావతాంఘ్ర. అం. ఏగ్రహంబున కైనను పోడ శవర్గు చేయఁగా ఆఱువర్గంబులు స్వవర్గంబు లు పచ్చెనేనిఁ బారావతాంఘ్రయగును.

పారావారము. సం. వి. అ. న. 1. ఈవలావలి దరులు: చూ, రోధస్సు; పుం. 2. (రూ-పరావరము-పారవారము-పారాపారము): చూ, సముద్రము.

పారాశరి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. వ్యాసమునిః చూ, సన్యాసి; ౙ. 2. ముని: చూ, సన్యాసి.

పారాశర్యబార్హ్మణులు. అం: చూ, భూర్జర బార్హ్మణులు. (ఋజుర్వేదులు. పరాశర ఋషినిఁబట్టిపీరికీ నామముకలిగినది. జావమ్పారు-క్షత్తియవాడలలో గానంబడియెదరు)

పారాశర్యము. అం: చూ, ఉపపురాణములు.

పారి. సం. వి ఈ. స్త్రీ. 1. గిండి: చూ, పాత్రి. ము. 6; 2. ఈడుముంత: చూ, పాత్రి ము 6; 3 = బారి. ఏనుఁగుకాలి గొలుసు: చూ, శృంఖలము. 2; 4: (తె. ప).—మల్ల చిప్ప; 5 నీరుపర్చిబ్బ*: చూ, విదులము; గే. వి. (1) తడవ. ఉ,రా 3,ఆ. 54:చూ, దెండియు; (2) మన్ను: చూ, భూమి. 1

పారిక. దే. వి: చూ, బానిసె.

పారికాంక్షి. సం. వి. న్. పుం. 1. ముని: చూ, సన్యాసి; 2. తపస్వి: చూ, సన్యాసి;3. కృష్ణ చాందాయణాగవ్రతశీలుఁడు.

పారికాఁపు. దే. వి: చూ, పరిచరుఁడు.

పారిజాతికము సం వి. అ. పుం. 1.=పారిభద్ర*: చూ, సూక్ష్మదారువు. (దీనిలో "నిక్టాన్తిన్" అనేపారిముఖ్య పదార్థముకలదు. దీనిపసరు విరేచనకారి. జ్వరహరము); 2.చూ, వేలుపుఁజెట్టు; అం.3. ఒక దేవవృక్షము. (దేవవృక్షములు.—మందారము, పారిజాతము, సంతానము, కల్పవృక్షము, హరిచందనము) (5)

పారిజాతము. సం. వి. ఆ. పుం.—పై.—

పారిజాతములు. సం.వి.అ.పుం.బ:చూ,ధాన్యము.

పారిజాతాంళ. అం. ఏగ్రహమునకైనను పోడశవర్గుచేయఁగా రెండువర్గంబులు స్వవర్గంబులు పచ్చెనేనిఁ బారిజాతాంళయగును.

పారిణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పచ్చేయిరుగుడు*: చూ, శింశుప.

పారితథ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. జేడబిల్ల:చూ, భూషణము. 2; 2. పిగపువ్వు: చూ, భూషణము. 2.

పారితోషికము. సం. వి. అ.న:చూ,స్వర్ణము.3.

పారిపార్శ్వకుఁడు. అం. సూత్రిధారుని పక్కనెయుండి యతఁడుచెప్పెడుసర్వాంళములను బరిష్కరించేవాఁడు. ఇతనికే మారీషుఁడని పేరు. (దండుఁడు, పింగళుఁడు, పారిపార్శ్వకుఁడు ఈ ముగ్గురును నామాంతరి ధారులై నూర్యనమఁబరిచర్యనేయు నిందార్థిదులు 18 మందిలోఁగర్థిమముగముఖులై యున్నారు.)

పారిప్లవము. సం. విణ. చలించేనది: చూ, లోలము.

పారిభద్రము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రూ-పారిజాతకము*; 2: చూ, వేము *.

పారిభాష్యము. సం. వి. అ. న. చెంగల్వకోష్టు*. చూ, వాలుకము.

పారియాత్రికము. సం. వి. అ. పుం. భారతవర్ష మునందలికులపర్వతము: చూ,పర్వతము.

పారియాత్రిము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

పారివాఁడు. దే. వి: చూ, పారికాఁపు.

పారివేట. వా. వి: చూ, పాది 2.

పారిషదుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ-పారిషత్తు. శివభటుఁడు.; (పర్శమథగణమునందలి చండి కేశ్వరాది): చూ, పర్శమథుఁడు.

పారిహారికుఁడు. సం. విణ. పరిహారము చేయువాఁడు.

పారిహార్యము. సం. ఏ. అ. పుం. 1. నూడిగము: చూ, భూషణము. 2; 2. కపటము: చూ, వ్యాజము. 1; 3: చూ, రూ-పరిహార్యము; విణ. 4. పరిహారము చేయఁదగినది: చూ, హీనము. 3.

పారీంద్రి. సం. వి. ఆ. పుం:చూ, సింహము.

పారీక(ఖ)త్తు. వా. వి: చూ, విభాగపత్రిము.

పారీణుఁడు. సం. విణ. పారముముట్టినవాఁడు.

పారు. ధే. అ. క్రి: చూ, రూ-పాఱు.

పారుకాడు. ధే. అ. క్రి: చూ, పాఱు.1.

పారుడు. దే. వి. పాసనము: చూ, రోగము. 1.

పారుపత్తెకాఁడు. దే. విణ. దొరతనమువారికి య్యవలసిన ధనమును పర్‌జలవలనరాఁబట్టెడి అధికారి. (తిరుపతిమున్నగుదేవస్థానములలో వాడుక. ఇతనినే దేవస్థానపుతహశీలుదారందురు.): చూ, స్వామి. 3.

పారుపత్తెదారు. దే. విణ. —పై—

పారుపత్తెము. దే. వి. రూ-పార్పత్తెము. దేవునికిని దొరతనమువారికిని ఇయ్యవలసినధనమును పర్‌జలవలనరాఁబట్టెడి అధికారము: చూ, రపము. 1.

పారుప. దే. వి. జోడ. ఉ, రా. 6, ఆ. 73: చూ, సూచన. 1. [చూ, వీక్షించు.

పారుపచూచు. వా. స. క్రి. చేక్‌-ఁగాఁజూచు:

పారుపము నై. వి.=పారావత. సా. 2, ఆ. 65: చూ, సురటి.

పారువాయ. నై. వి. బ.=—పై—

పారువేట. వా. వి. ఉత్సవవిగ్రహములను వేఁటకు తీసికొనిపోవుట.

పారుష్యము. సం. వి. అ. న. రూ-పౌరుషము. 1: చూ, పరుషము. 1; 2. పరుసఁదనపు మాట చూ, శబ్దము. 2.

పారె (ఆ) డుంబండ్లకెదురుగాఁగాళ్ళు చోకురా? లో. "పారెడు బండ్లకెదురు, కాళ్లు సాతుగె యోవెట్టీకాన వినుము." (పిపల యాళ్వచరిత్ర). [చూ, తరక్-రాంకము.

పారేవతము. సం. వి. అ.న ఒకానొక ఎఱ్ఱకి త్తలిజా

పార్కటను. సం వి. అ. న: చూ, భస్మము.

పార్తెంచు దే. అ క్రి. రూ-పాఱుతెంచు 1. పరుగెత్తివచ్చు; 2: చూ, వెల్లిగొను.

పార్థక్యము. సం. వి. అ. న.చూ, వేఱుపాటు.1.

పార్థివ. అం: చూ, సంపత్సరములు. (నిఘంటు క.ర్త కొటరి శ్యామల కామశాస్త్రి జనన ము.—పార్థివ సంవత్సర అధిక జ్యేష్ఠ బ ఆది వారము రాత్రి ౧౦ గడియలకు విశాఖా నక్షత్రము శిరోవీధినిదాఁటిఅనూరాధరాశి యుండఁగా శేషతీనక్షత్ర పర్‌థమచరణ మకరలగ్నమందు జననము. బుధమహాదశా శేషము. సం 15-నె4-రో 13-గ).

పార్థివము. సం. వి. అ. పుం. 1. గుఱ్ఱము: చూ, హాయము; విణ. 2. పృథివీసంబంధమైనది: చూ, భూమి. 1.

పార్థివుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. అర్జునుఁడు: చూ, సుభద్రేశుఁడు; 2: చూ, రాజు. 1.

పార్థుఁడు. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

పార్పత్తెము. దే. వి: చూ, రూ-పారుపత్తెము.

పార్శ్వోత్తు. వా. వి. చూ, వెఱపరి.

పార్శ్వణము. సం. వి. అ. పుం. 1. పార్శ్వణమను మృగము. చూ, మృగము. 1; పుం. న. 2. పిండపర్‌దానము, పారణ- పారణము: చూ, పిండము. 4; విణ. 3. పర్వతిసంబంధమైనది. చూ, హిమాలయము

పార్వతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1 (పర్వతమునకుఁ గూఁతురు): అ, అంబ, అంబిక, అగజాత, అదితి, అనంత, అపరి, అపరాజిత, అపర్ణ, ఆర్య, ఇందాణీ, ఈ, ఈశాని, ఈశి, ఈశ్వర, ఈశ్వరి, ఈశ్వరేశ్వరి, ఉమ, ఉద్ధి, ఏకపాటల, ఏకానంశ, ఐందిర్‌, కధ, కపాలిని, కిమల, కర్బురి-కర్బురి, కర్వరి, కల్యాణి, కాత్యాయని, కార్తికేయపర్‌సువు, కాలంజరి, కాలరాత్రి, కాళి-కాళి,కాలిక, కిరాతి, కుజ, కుమారసువు, కుమారి, కుష్మాండి, కృష్ణసింగళ, కైటభ-కైటభ-కైటభి, కోటరి, కోటవి-కొట్టవి, కౌమారి, కౌశికి-కౌషికి. క్షేమ, క్షీరసాగరసుత, శ్రేమ, గంగ, గణనాయిక, గిరిక, గిరిజ, గిరిసుత, గృహపర్‌శువు, గోమిని, గోల, గౌతమి, గౌరి, చండ ముండ-చండముండి, చండాలిక, చండి, చండిక, చర్చ, చర్చిక, చర్మముండ, చా

ష్ణీశ (చాండిక),జయ, జయంతి, తామసి, దక్షకన్య, దక్షజ,దర్దర,దాక్షాయణి,దుర్గ,దుర్గి, దృషద్వతి, దేవి, ధేనుక, నందపుత్రి,నారాయణి, పింగ, పృథ, బర్హిధ్వజి, భాధ్రివి, భవాని, భార్గవి, భ్రామరి, మంగళ, మాత, మాతృక, మారి, మృడాని, మేనకాత్మజ, యమస్వస, యమున, యాదవి, రుద్రాణి, లంబ, వారాలిక, పృషకపాయి, శక్తి, శర్వాణి, శివ, శాంభవి, శివదూతి, శిఖరవాసిని, శూలనృక్కు, శైలేయి, షష్ఠి, సతి, సర్వమంగళ, సర్వార్థానుసాధిని, సింహధర, సినీవాలి,సో,హిండి, హైమవతి.(అవ్య).— అంతి. (తె. ప).—అమ్మిక, కతీచేడియ, కల్వలదొరదారి, కొండచోలి, కొండరాచోలి, గట్టుపట్టి, గట్టుశాచోలి-గటారిచోలి, గయిరమ్మ- గవరమ్మ- గైరమ్మ, గవురు-గౌరు, చేండి-చెండి, జేగముతల్లి, దుగ్గ-దుగ్గి, మలయమ్మ, ముక్కంటివెలఁది, లచ్చిసెచ్చెలి, వలిమలకూఁతురు, వెనకయ్యతల్లి, వేల్పుకోటిసవతి, సత్తి, సామితల్లి, సామిసామేను చేకొన్నచోన,సింగముసెక్కుదంట; తద్వి.— ౧. కాళికి-కాలి-కాళి, కాలిక-కాళిక. (తె. ప).—దుగ్గ, సత్తి; ౨. పార్వతిదూతకు.—జ్వాలాజిహ్వుఁడు. (ఇందు "క్షీరసాగరనుత" పారపాటున పడినది. గద్దునేయవలెను) (మిగతవానికి "చూ, హైమవతి"); 2. దొరిపది: చూ ,మాన. 1; 3. ఒకగోపిక: చూ, మహాశూరి; 4. అందుగు*: చూ, సల్లకి; 5. పాలకూర*: చూ, సుమంగళి; అం. 6: చూ, వేసరపాడవజభాషలు; 7: చూ, శాస్త్రపరివర్తకులు.

పార్వతీనందనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. కుమారస్వామి: చూ, స్కందుఁడు.

పార్వతీయము. సం. వి. అ. పుం. 1. పార్శ్వదుతిరుగుడు*:చూ, నూర్యానువర్తిని; 2. ఏఱుజోజి*: చూ, సుభిక్ష; 3. కొండగొనుగు*: చూ,మృదుద్రుమము;విణ.4.పర్వతమునందుఁబుట్టినది: చూ, హిమాలయము. (పర్వతము)

పార్వతీలోచనము. అం: చూ, జన్యతాళములు.

పార్శము. వై. వి.=: చూ, రూ-పారుషము.

పార్శ్వకాంత. అం:చూ, ఆకాశచారులు.

పార్శ్వకాంతము. అం: చూ, కరణములు.

పార్శ్వకీయలు. అం: సమున్నతము, వతము, పరిపారితము,వినివర్తితము, అపసృతము.(5)

పార్శ్వగతము. అం. 1: చూ, దృష్టికీయలు; 2: చూ, హస్తపరిచారములు.

పార్శ్వజానువు. అం: చూ, కరణములు.

పార్శ్వతలము. అం: చూ, హస్తపరిచారములు.

పార్శ్వతోముఖము. అం.—పై—

పార్శ్వనికుట్టనము. అం: చూ, కరణములు.

పార్శ్వభాగము. అం: చూ, పక్షభాగము.

పార్శ్వమండలము. అం: చూ, నృత్తహస్తములు.

పార్శ్వము. సం. వి. అ. న. 1. పర్శువులసమూహము; పుం. 2.=పంచే (ఎముకలచేతపూర్ణమై యుండునది. చేంక కిందిభాగము): కచ్ఛము, పక్షము. (తె. ప).—అంక, అంచేల, ఇడుపు, ఇరుగు-ఇరువు, ఇట్టియలు, ఓర, కడ-కెడ, కెలఁకు, కెడను- కెలను, కెలవు-కెళవు, కోపు, కోపె, చేక్కు-చేక్కియ, చోయ, చెంప, చెరఁగు-చెఱఁగు, చేయి, తట్టు, దెస, నిట్ట, పక్క—పక్కి, పక్కియ-పక్కె, పట్టియ-పట్టె, పఱగడ, పారుగు-పార్శు-పారువు, బగి-బగులు, బరి , బరివాగె, మయి-మెయి-మై-మే-మేను, లెంప, వయిపు-నైపు, వలను, సంగడి, సూరెలు; తద్వి.— ౧ వీనుఁగుకటుమరలకు.— కుంజము; ౨ కంటికిందఁ మొదలుకొని చెక్కిళ్లపార్శ్వమునకు.—కుంజము; ౩. గుమ్మముపరిక్కకు.— (తె. ప). -ఈడుపు - ఈడ్పు; ౪.చెక్కిలిక్రిందిభాగమునకు.—బుగి; ౫. చె

క్కిలిమీఁదిభాగమునకు.—హనువు;ట. శిరఃపార్శ్వమునకు.-అక్షము,కటము,కణము, కతలము. (తె. ప).—కడఁత-కణఁత, కడక. (మిగతవానికి "చూ, సూఁచెలు"); విణ. 3: చూ, సమీపము. 1; అం. 4: చూ, తొడిశాంగములు.

పార్శ్వములు. అం. 1: చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. (ఎండియున్న మగఁడుచేచ్చేను); 2: చూ, నాట్యోప యోగాంగములు (అంగము. 9) [ములు.

పార్శ్వావేష్టితము. అం: చూ, ఊర్ధ్వితకగణబంధ

పార్శ్వసంఘటితము. అం. —పై —

పార్శ్వావర్తి. అం: చూ, అశుభావర్తములు.

పార్శ్వోన్నత.అం: చూ,అశ్వసంచారమార్గములు

పార్ష్ణి. సం. వి. ఇ స్త్రీ. 1. వేఁదుఱొత్తిన యూఁడుది:చూ, స్త్రీ; పుం, న. 2 చూ, మడమ; 3. దండుదెనుక: చూ, దెనుక. 1; 4: చూ, దెనుక. 1.

పార్ష్ణిగార్హసారుండు. అం: చూ, ద్వాదశరాజమండలము(దండెత్తిపోవురాజునకు దెనుకదిక్కునుండు శత్రువు). పార్ష్ణిగార్హుఁడు.

పార్ష్ణిగార్హుఁడు. అం —పై—

పార్ష్ణితర్జి. సం వి. ఆ. స్త్రీ.అఱికాలుమీఁగాలు మడమలను మూసికొనియుండెడు ముచ్చ: చూ,సమ్మర్లిగలు.

పార్ష్ణితర్జీము. సం. వి.అ న. ముందిటనుండిరథీం చెడుసేన: చూ,సేన. 1 [ములు.

పార్ష్ణిపార్శ్వగతము. అం: చూ,ఏకవింశతిస్థానక

పార్ష్ణియుద్ధము. అం: చూ, యుద్ధము.

పార్ష్ణిషిద్ధము. అం చూ, ఏకవింశతిస్థానకములు.

పార్ష్ణులు.అం:(మడమలు)1:చూ,లక్షణాంగములు. (పురుషునిమడమలుసమములైరక్తవర్ణములైనవత్తుఁడగు); 2:చూ,స్త్రీలక్షణాంగములు. (స్త్రీమడమలు మట్టిపండ్లనలె పగడపుచ్ఛాయగలిగిన పుత్రీవతియగు.)

పాఅ. దే. వి. చూ,రూ-పార.

పాఅఁజూచే. వా. స. క్రి. దృష్టించిచూచే.విజ. 1, ఆ. 95: చూ, వీక్షించే.

పాఅఁదోలు.వా.స క్రి.తఱుము:చూ,వెంబడించే.

పాఅఁబోక. వా. వి:చూ, వారఁబోత.

పాఅఁబోత. వా వి.—పై—

పాఅఁబోయు. దే. స క్రి: కుమ్మరించే.

పాఅమ్ము ద్వ. వి. (పాఅ + అమ్ము) (రూ-పాఅవాతమ్ము-పాఅవాతియమ్ము): చూ, బాణము 1.

పాఅవాతమ్ము ద్వ.వి.—పై—ఆం,భా.ద్వి.213.

పాఅవాతియమ్ము. ద్వ. వి.—పై.— అచ్చ. సుం, కాం. 121.

పాఅవేయు. దే. స. క్రి. 1. విసరివేయు'పాఅనైచే, 2. పదలవిడుచే పాఅనైచే.

పాఅనైచే. దే. స.క్రి.—పై—స్వా.2,ఆ 17.

పాఱాడు. దే. అ.క్రి. (రూ-పారు-పారాడు-పారుకాడు) 1. పరుగెత్తు. భాగ. 7, స్క్రం. 99.చూ, వెళ్లు. 1; 2: చూ, వెల్లిగొను; 3.పాసనముచేయు: చూ,విప్పించే; 4: చూ, వ్యాపించే. ఉ, హరి.3, ఆ. 58;(ఇదికొన్ని క్రియలకు స్వార్థమందును, కొన్నిటికి ఇంచే క్ష్యానమందును, మఱికొన్నిటికి ఆరంభార్థమందును అనుప్రయుక్తమగుచున్నది.విరియఁబాఱు, తెల్లవాఱు, పండఁబాఱు మొ.)

పాఱుఁడు.నై.వి.—విప్ర:చూ,స్వస్తిముఖుఁడు.1.

పాఱుటక్క. ద్వ. వి. (పాఱుఁడు + అక్క) 1. బాఁపనది:చూ,స్త్రీ;2. బ్రాహ్మణునిభార్య:చూ,భార్య. [రాక్షసుఁడు.1.(రాక్షసి)

పాఱుటసుర. మి. వి. బ్రహ్మరాక్షసుఁడు:చూ,

పాఱుటాకులు. దే. వి. బ. మునులుకట్టుకొనెడు ఆకులు. ఱు. 1, ఆ. 120.

పాఱుడు. దే. వి: చూ, పఱుత.

పాఱుత. దే. వి: చూ, పాఱుటక్క.

పాఱుతెంచు దే.అ.క్రి: చూ, రూ-పాఱ్తెంచు

పాఱునీరు.వా.వి.పరివాహజలము: చూ,సలిలము.

పాఱుపోఁగు. దే. వి. దూరదూరముగా పోయు నూలిపోఁగు: చూ, సూత్రికము. 1.

పాఱులకెకిమ్మిఁడు. వా. వి: చూ, బ్రహ్మ. 1

పాఱువాఁడు. దే. వి: చూ,స్వస్తిముఖుఁడు. 1. భార. ఆర. 4, ఆ. 342 [సంబఱము.

పాఱువేఁట. దే. వి. చేవోత్సవము: చూ,

పాల. దే. వి 1: చూ, సుమంగళి *; నై వి 2: చూ, పాలగుమ్మ; 3.=పాటల. చూ, వర్ణము. 6; 4.=పాటల. కలిగొట్టు *: చూ, స్థాలి 2; వీణ. 5 శ్వేతము: చూ, వర్ణము 6. (ఇది పాలుధాతుకృదంతము).

పాలంక్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-పాలుక్కి. కుందురువు: చూ, రాజార్హము.

పాలకడలల్లుఁడు. ద్వ. వి: చూ, విష్ణువు. 1.

పాలకడలి. ద్వ. వి. క్షీరాబ్ధి చూ, సముద్రము

పాలకడలినెన్న. ద్వ. వి: చూ, హిమాంశువు.

పాలకన్నులు. దే. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

పాలకము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. ఏనుఁగుపిత్త జ్వరము: చూ, హస్తి; 2: చూ, త్రిదోష షజము; 3: చూ, రక్షణము.

పాలకాకి. వా. వి. 1. తెల్లకాకి: చూ, వాయసము. 1; 2. ఒకానొకపిట్ట: చూ, పక్షి.

పాలకాయ. దే. వి:చూ, భక్ష్యము.

పాలకావడి చేక్కలు. వా. వి. బ.చూ, గొల్ల కావడి చేక్కలు.

పాలకి. నై. వి.=పల్యంకిక. (రూ-పాలకీ-పల్లకి-పల్లకీ-పల్లక్కి-పాల్కి) నై. 7, ఆ. 145 చూ. సవారి.

పాలకీ. నై. వి.=చూ, రూ-పాలకి.

పాలకీభాంగము చేక్క.ద్వ.వి.మఘ: చూ,రిక్క.1

పాలకుండ. నై. వి. పాలుకాచెడు కడవ: చూ భాండము 3.

పాలకుప్ప. ద్వ.వి. పయోరాశి: చూ,స్తన్యము

పాలకూర. నై. వి: చూ, సుమంగళి*.

పాలకొడిస. ద్వ. వి: చూ, వత్సకము*.

పాలకొయ్య. దే. వి:చూ,యూపము. 1.

పాలగచ్చే. దే వి: చూ, సమాలంభము.

పాలగరువు. ద్వ. వి. మీఁదయిసుకగలజాతిపాఱు నేల:చూ, భూమి. 1.

పాలగార. దే. వి:చూ, పాలగచ్చే.

పాలగుండ్రి. ద్వ. వి:చూ, పాలకొయ్య.

పాలగుమ్మ. దే. వి: చూ, పాలపిట్ట

పాలగుమ్మడు. నై.వి.నల్ల నేలగుమ్మడు*(ఇక్ష్వా-డ్వ్యతిరేకలక్షణ): చూ, సర్వతోభద్ర.

పాలగొలిమిడి. ద్వ. వి. పయస్విని*. చూ, మొగబీర. [గంటు.

పాలగోకుడు. ద్వ. వి. పాలకుండ లోనియడు

పాలచ్ఛన్నము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-పలచ్ఛన్నము *. [పాత్రము. 6.

పాలచెంబు నై. వి. పాలుపితికెడుచెంబు:చూ,

పాల్చేప. దే. వి: చూ, మత్స్యము. 1.

పాలచేరలు. ద్వ. వి. బ. రూ-పాలచేర్లు. గజ్జెనర ము. స్వా.4,ఆ.42. :చూ,సిర. 1.[ఆ. 413.

పాలచేర్లు ద్వ. వి. బ.—పై.—ఊ, రా. 7,

పాలచొఱ దే. వి. తెల్లనిచొఱ: చూ, మత్స్యము. 1. [పారడ.

పాఱడ. ద్వ. వి. (పాలు + అడఁగు): చూ,

పాలతప్పెల. వా. వి: చూ, పాత్రము. 6.

పాలతుత్తము. ద్వ. వి: చూ, ఖర్పరి (సున్నపు నీటిలో రెండుజోములు వండిన శుద్ధి.)

పాలతేఁకు. దే. వి. రూ-పాలతేకు, గృహదుర్మము*: చూ, ప్రాకోటము.

పాలతేఁకు. దే వి: చూ, రూ-పాలతేఁకు.*

పాలవము. సం. వి. అ. న: చూ, రక్షణము (ఆ. స్త్రీ. ఆగును).

పాలసేలగుమ్మడు. వా. వి: చూ, వాలగుమ్మడు*.

పాలపండ్లు. ద్వ. వి. బ. పుట్టుదంతములు: చూ, [హానువు.

పాలపాపఁడు. ద్వ. వి: చూ, శిశువు.

పాలపిట్ట. వై. వి: పాల, పాలగుమ్మ.(సం.ప).-కికి-కీకి, కికిదివి-కికీదివి, కికీదీవి-కికీదివము-కీకిదివి, కూటకము, క్షీరము, చాషము-చాషము, చిత్రవాలము, దివి. (చూ, శకుంతి).

పాలపూస. దే.వి. తెల్ల నిగాడిపూస:చూ,పూస.

పాలబుగ్గలు. ద్వ. వి. బ: చూ, లెంప. 2.

పాలమడ్డి. వా. వి:చూ, సరళిదర్వివము.

పాలమన్ను. ద్వ. వి:చూ, భూమి. 1.

పాలమీఁగడలు. వా. వి. బ. 1: చూ,భక్ష్యము; 2: చూ, ధాన్యము.

పాలము. సం. వి. ఆ.పుం. 1. కొయ్యపడిగము: చూ,పాత్రము.6 ;2. మడ్డు:చూ,లోహము.1.

పాలముంచెదరో నీలముంచెదరో జా. మేలుచేసెదరోకీడుచేసెదరో. "సీ.నీటను ముంచెదో పాలముంచెదవొయీబాలనింక."(శశిరేఖానాటకము)

పాలమున్నేటి కూఁతురు. ద్వ. వి:చూ,లక్ష్మి. 1.

పాలమున్నేటియల్లుఁడు. ద్వ వి: చూ,విష్ణువు. 1.

పాలమున్నేరు. ద్వ.వి. క్షీరాబ్ధి:చూ,సముద్రిము.

పాలమొయి. వా. వి. తెల్ల మొయి:చూ,రొయి.

పాలలము.సం.వి.అ.న.=పాలము:చూ,పలలము.1.

పాలవల్లె. వా. వి పయ్యా:చూ,వల్లము. 6.

పాలవల్లి. వా. మి. వి. దేవునిపీఠమునకు మీఁదుగా వేర్పిలాడఁగట్టెడు పాలత.

పాలవాఁగు. వై. వి:చూ, పాలమున్నేరు.

పాలవాహనిక. అం: చూ, అంతరభాషలు.

పాలవిఱుగుడు. ద్వ. వి. కూకు: చూ, స్తన్యము.

పాలవెల్లి. ద్వ. వి: చూ, పాలమున్నేరు.

పాలసంద్రిము. వై. వి: చూ, పాలవెల్లి.

పాలసశాఖిల్లు. ద్వ. వి. బ. రూ-పాలాసశాఖిల్లు గుట్టముకాఁపుగఁబెట్టుశాఖిల్లు: చూ, సూత్రిము. 1.

పాలసుఁడు. వై. విణ.=బాలిశ:. 1: చూ, పాంపీరుఁడు; 2: చూ, మూర్ఖుఁడు. ఉ, రా. 7, ఆ. 484; 3: చూ, వ్యాఘుఁడు.2. అచ్చ. బాల, కాం. 159; 4.=పలాశ:: చూ,రాక్షసుఁడు. 1.

పాలసున్నము. ద్వ. వి: చూ, పాలగచ్చు.

పాలసురాలు. మి. వి. 1. దుష్టస్త్రీ: చూ, స్త్రీ; 2. మూర్ఖురాలు: చూ, స్త్రీ.

పాలాడు. దే. స. కి్. ఖండించు. స్వా. 4, ఆ. 50: చూ, సెలగు.

పాలానుగు. ద్వ. వి. దుగ్ధతుంబి*: చూ, సొఱ.

పాలారుచు. దే. స. కి్. రూ-పాలార్చు. భాగ. 3, స్క-ం. 670: చూ, విపరించు. 3.

పాలార్చు. దే. స. కి్.—పై.—

పాలావు. ద్వ. వి: చూ, పాడియావు.

పాలాశదిలము. పా. (త్వరితగతి) ఒకానొకవృత్తము. "న-న-న-న-గగములు. 11 యతి. 17 వచందస్సు": చూ, వృత్తము. 1.

పాలాశము. సం. వి, విణ: చూ, రూ-పలాశము.

పాలాసశాఖిల్లు. ద్వ. వి. బ: చూ, రూ-పాలసశాఖిల్లు.

పాలాస్త్రీ. వా వి: చూ, రూ-పలాస్త్రీ.

పాలించు సం. స. కి్: చూ, రక్షించు.

పాలిండ్లు. ద్వ.వి.బ.స్త్రీ:స్తనములు:చూ,స్తనము.

పాలిండి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ:చూ,పాలిని.*

పాలిందితము. సం. వి. అ. పుం, న: ఆశ్మంతకము, ఆశ్మంతము, కుళలి*.

పాలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=పాలియ: చూ, జోజోలపాలిక; అం. 2: చూ,సుషిరవాద్యములు; వై. వి. (1).=పాలికా:చూ,పాలిక. 1.

పాలికాఁపు. దే. విణ. (రూ-పాలిమేట్టము, పాలి వాఁడు, పాలేరు, పాలేరువాఁడు. ఇవి రూ పాంతరములని కొందఱు) 1. భాగస్థుఁడు: చూ, సగంధుఁడు; వా. 2. రైతుయొక్క పాలములోఁ చోకిరిచేయుబంటు; 3. మేఁడిపాలికి దున్నెడు మడకవాఁడు: చూ, వ్యవసాయి.

పాలిమేట్టము. దే. విణ.—పై—

పాలితము. సం.వి.అ.పుం.1. పెద్దబేఁటూ: చూ, శాకోటము; విణ. 2: చూ, రక్షితము; 3. పెంచుకొనఁబడినది: చూ, వర్ధితము. 1.

పాలిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. నల్ల తెగడ: చూ, సర్వానుభూతి; విణ. 2. పాలించేనది: చూ, రక్షితము.

పాలియ. పై. వి.=: చూ, పాలిక. (1), 1.

పాలియము. పై. వి.=పాలికా. రూ-పాలెము. ఊరుదరిపల్లె: చూ, సీమ. 1 (దేశము.)

పాలివాఁడు. దే. విణ: చూ, పాలికాఁపు.

పాలు. పై. వి. 1.=పయస్సు: చూ, స్తన్యము (పాలకును తద్విశేషములకును "చూ, స్తన్యము"); 2. మఱ్ఱిలోనగుచెట్లరసము: చూ, స్తన్యము; దే.వి. 3. భాగము: చూ, పంపకము. 2; 4: చూ, పంతు. 5; 5: చూ, వళము. 1; 6: చూ, సమీపము. 1; బ.7. రూ-(పాలు: చూ, బియ్యము; 8: చూ, సేసఁబ్రాలు; అ. క్రి. 9: చూ, పెల్లఁబాఱు.

పాలుక్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పాలంక్య.

పాలుగొను. దే. స. క్రి. రూ-పాల్గొను: చూ, సంవిభాగించే.

పాలుడు. పై. వి.=పాండు: చూ, పాండువు.

పాలునీరును వెలిఁజేయుపక్షి. వా.వి: చూ, హంస.

పాలుపడు. ద్వ. అ.క్రి. రూ-పాల్పడు. 1: చూ, లోఁబడు; 2: చూ, సమకట్టు. 2. పై. 4, ఆ. 28.

పాలుపుచ్చే. దే. ప్రే. (పాలుపోఁజేయు) 1: చూ, పాలుగొను; 2. నిర్ణయించే: చూ, సృజించే.

పాలుపోవు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, విభక్తమగు; 2: ఏరు చదు-ఏర్పడు. (మి. ప). నిర్ణయింపఁబడు; 3. లోఁజే: చూ, స్ఫురించే.

పాలుబొన. దే. వి. ఉభయరాశియైన ఆంబార ములో కాఁపువానికి చేరవలసిన వర్తనధాన్యము: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము)

పాలుమాలిక. దే. వి. (రూ-పాల్మాలిక-పాల్యాలు మాలిక-పాల్యాల్మాలిక): చూ, విలంబము. 1.

పాలుమాలు. దే. అ. క్రి. (రూ-పాల్మాలు-పాల్యాలుమాలు-పాల్యాల్మాలు) బద్దకించే: చూ, విపరించే. 3. [1—2.

పాలువెట్టు. దే. స. క్రి: చూ, పాలుపుచ్చే.

పాలెగాఁడు. వా. వి. చిన్నజేమిదారుఁడు: గుత్తగాఁడు, ఇజారాదారు-ఇజారాదారుఁడు, మొఖాసాదారు: చూ, రాజు. 1.

పాలెము. పై. వి.=: చూ, రూ-పాలియము.

పాలెలు. దే. వి. బ. బిల్లలమొలతాటియందలి చెండి బంగారపు బిల్లలు. భో. 4, ఆ.60: చూ, భూషణము. 2.

పాలేరు. దే.వి. 1. మేఁడిపాలికి దున్నెడు మడక: చూ, లాంగలము; విణ.2: చూ, పాలికాఁపు.

పాలేరువాఁడు. దే. విణ: చూ, పాలికాఁపు.

పాలేఱు.ద్వ.వి.1: చూ, పాలమున్నేరు; 2. క్షీరనది. పర. 4, ఆ. 233: చూ, హోర్తిని (నది).

పాలొల్లనిపిల్లియున్నదా. లో. "పాలొల్లనిపిల్లి గలదెపరికింపంగన్" (కుచేలోపాఖ్యానము)

పాల్కడలి. ద్వ. వి: చూ, రూ-పాలకడలి.

పాల్కడలికాన్పు. ద్వ. వి. కామధేనువు: చూ, ధేనువు.

పాల్కడలిపట్టి. ద్వ. వి: చూ, పాలకడలివెన్న.

పాల్కి. పై. వి.=: చూ, రూ-పాలకి.

పాల్కొను. దే. స. క్రి: చూ, రూ-పాలుగొను.

పాల్పడు. దే. ఆ. క్రి: చూ, రూ-పాలుపడు. రామా. 2, ఆ. 32.

పాల్మాలిక. దే. వి: చూ, రూ-పాలుమాలిక.
పాల్మాలు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పాలుమాలు.
పావ. సై. వి.=పాదుకా: చూ, సమ్మాళిగలు.
పావంచే. ద్వ. వి. 1. మెట్టు: చూ, సోపానము; 2. (చెఱువులోనగువానియందలి) మెట్టు: చూ, సోపానము; 3. (గున్నములోనగువానియందలి) మీడి: చూ, సోపానము; 4.(మేడకొండలోనగువానియందలి) మెట్టు:చూ, సోపానము.
పావకము. సం. వి. అ. పుం. 1. చూ, వహ్ని సంజ్ఞికము*; 2. జీడి*: చూ, భల్లాతకి; 3. నెల్లి*: చూ, శ్రీపర్ణము. 1.
పావకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; 2: చూ, సూర్యుఁడు; 3. మంచి నడవడి కలవాఁడు: చూ, శుద్ధుఁడు.
పావకోడు. సై వి.=పాదుకా (రూ-పావుకోడు-పాఁకోడు) పావ-పాఁగ-పాగె: చూ, సమ్మాళిగలు. (ద్వయమని శ. ర.)
పావటి. దే. వి: చూ, పావంచే.
పావడ సై. వి. 1. ధాతవస్త్రము. కళా. 7, ఆ. 65; ఉ, రా. 6, ఆ. 125: చూ, వస్త్రము; 2.=పావన. పారివార. పరికిణీ: చూ, వస్త్రము; 3. బట్ట. పరిభా. 1, ఆ. 80: చూ, వస్త్రము.
పావడము. దే. వి. కానుక. విక్ర. 5, ఆ. 115: చూ, లంచము.
పావనము. సం. వి అ. న. 1. సాంతపనాది వ్రతము: చూ, కృచ్ఛ్రము. 7; 2: చూ, సలిలము; 3. ఆవుపేఁడ. చూ, పిడక; 4:చూ, రుద్రాక్షము. 2; పుం. 5. అందుగ బంకతోఁజేసిన ధూపద్రవ్యము: చూ,రాజార్హము; 6. పచ్చేగుంట గలిజేరు *: చూ, వర్షకేతువు; విణ. 7. పవిత్రము: చూ, శుద్ధము. 3.
పావని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఆవు: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు); 2. గంగ: చూ, హరిపాదిని (నది); 3. తులసి*: చూ, హరిప్రియ; ఇ. పుం. 4: చూ, భీముఁడు; 5. హనుమంతుఁడు: చూ, వానరము; విణ. 6.పవిత్రురాలు: చూ, స్త్రీ.
పావనుఁడు. సం. విణ: చూ, శుద్ధుఁడు.
పావలా. సై.వి.=:చూ, రూ-పావులా.
పావలి. దే. వి:చూ,విచిల్లిక*
పావళము. వా. వి: చూ, పక్షి.
పావాడము. దే. వి: చూ, రూ-పవాడము. 1.
పావి. సై. వి.=పాపి. పర. 2, ఆ. 176: చూ, పాపాలముద్ద.
పావిలి. దే. వి:చూ, రూ-పావలి*.
పావు. సై. వి.1.=పాద.వగహాలో¼భాగము;2.=పాదుకా: చూ,సమ్మాళిగలు; వా. 3 నాలుగు సమభాగములలో నొకభాగను.
పావుకోడు. సై. వి.=పాదుకా: చూ,రూ-పావకోడు. [పరువళ్లు.
పావురపుపావులు. అం. (పావుపావులు): చూ,
పావురపుఁబలుకు. ద్వ. వి.రూ-పావురాఁబల్కు. మణితము: చూ, స్వరము. 2.
పావురము. సై. వి. 1.=పారావత. (రూ-పావురాయి -పారువము-పారవము-పార్వము-పారువాయి): చూ,సురటి; అం. 2: చూ,కూజితములు. [బలుకు.
పావురాఁబల్కు. ద్వ. వి: చూ,రూ-పావురపుఁ
పావురాయి. సై. వి.=:చూ, రూ-పావురము.
పావులా. సై.వి.=పావ.రూ-పావలా.(రు0-4-0)
పావుసేరు. వా. వి. 1 సోల, 20 తులములఎత్తు; 2. ఆఱుతులముల బంగారు మొదలగునది.
పాళికము. సం. వి. అ. పుం.=పాచిక. రూ-పాళిసకము. సాగటాలకాయ: చూ, వ్యవహారము. 4.

పాశము. సం. వి. అ. పుం. 1. తాళ్ళిడు: చూ, సూత్రీము. 1; 2. కేశపర్యాయములకు పరమైనచో వానిసమూహము: చూ, సిక. 4; 3. కర్ణశబ్దపూర్వక మైనపుడు సుకర్ణము; 4. ఛత్రీపూర్వక మైనపుడు కుత్సితఛత్రీము: అం. 5. గ్రహములు చరరాసులలో మొదటి మూఁడు పాదములయందున్న పాశముపట్టును (చూ, నిగళము, భుజంగము); అం. 6. చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు.

పాశి. సం. వి. న్, పుం. 1: చూ, వరుణుఁడు. 1; 2: చూ, యముఁడు; 3: చూ, వ్యాధితుఁడు; విణ. 4. పాశధరుఁడు: చూ, సూత్రీధారుఁడు. 5.

పాశుపతము సం వి. అ పుం. 1. పశుపతి యధిదైవతముగాఁగల యొక యస్త్రము: చూ, బాణము. 1; 2. పశుపతిమతము; 3: చూ, బకపుష్పము*; విణ. 4. పశుపతియందాసకలది.

పాశుపాల్యము అం. గోమహిష్యాదిపోషణవృత్తి: చూ, వైశ్యవృత్తి. [చూ, వేదము.

పాశురము. పా. ద్రవిడవేదములోని భాగము:

పాశ్చాత్యము. సం. విణ: చూ, పశ్చిమము.

పాశ్చాత్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వరుణుఁడు. 1; విణ. 2. పడమటివాఁడు; 3: చూ, వెనుకటివాఁడు. 2; 4: చూ, వెనుకటివాఁడు. 1.

పాశ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తాళ్ళియొక్క సమూహము: చూ, సూత్రీము. 1. [తము.

పాషండము. సం. వి. అ. పుం. వేదబాహ్యమ

పాషండి. సం. వి. న్. పుం. రూ-పాషండుఁడు. వేదబాహ్యుఁడు: చూ. సర్వలింగి.

పాషుండుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం.—పై —

పాషాణదారుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, తాతిపనివాఁడు.

పాషాణదారణము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, వృక్షోదనము. 1. [బండదుబ్బు. *.

పాషాణభేది. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పిండి

పాషాణము. సం. వి ఆ. పుం: చూ, రాయి.

పాసంగు. దే. వి. రూ-పాసఁగు. శాలిధాన్యము: చూ, ధాన్యము.

పాసనము. పై. వి.=చూ, పాచనము.

పాసిక. పై. వి=పాళిక. చూ, రూ-పాచిక.

పాసియము. పై. వి=పాయస. రూ-పాసెము: చూ, పాయసము. 1.

పాసెము. పై. వి.—పై.— [ఆ. 84.

పాళ. దే. వి: చూ, పోఁకపాత్తి. స్వా. 3,

పాళము. దే. వి. 1: చూ, విభము. 1; 2: చూ, సమయము. 1. పా. 4, ఆ.16; పై వి. 3.= ఫాల.రూ-పాళా. బంగారులోనగువానికడ్డి: చూ, శలాక; 4.=సార కొలఁది. పాండు. 4,ఆ 211. చూ,పరిమితి.

పాళా. పై. వి.=: చూ,రూ-పాళము. 3.

పాళి. సం. వి. ఇ, ఈ. స్త్రీ 1. అంచు: చూ, మైజోఱు; 2. గుఱుతు: చూ, లక్షణము. 1; 3. చోటు:చూ,స్థానము. 1; 4. వరుస: చూ, శ్రేణి. 1; 5. చెవితమ్మె: చూ, భూషణము. 2; 6. కొండనెత్తము, న్నెఱు:చూ, హిమాలయము (పర్వతము); 7 మీసములుగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 8. పేను: చూ, యూకము; పై. వి. (1)=పాళికా. జోడమాడెడి పలక, జోడము (అనికొందఱు). (రూ-పాళియ-పాశె-పాళీ): చూ, వ్యవహారము. 4; (2). = పాళికా: చూ, పాళియము. 1; (3). సారెలపోత. చూ, వ్యవహారము. 4; వా. వి.(4): చూ, రూ-పాళీ. 3.

పాళియ. పై. వి.=: చూ, రూ-పాళి. (1).

పాళియము. పై. వి.=పాళికా. 1. దండువిడియపు చోటు (రూ-పాశె-పాశెము): చూ, శిబి

రము; 2.=బలమ్. దండు: చూ, సేన. 1; 3: చూ, రక్షణము; 4 పాలెగాని పట్టణము (రూ-పాళెము)పాళెముపట్టు: చూ, సీమ. 1 (దేశము)

పాళీ. వై. వి. రూ-పాళి. 1.=పాళికా: చూ, పాళి (1); 2.=పాళికా: చూ, పాళి (2); దే. వి. 3. వాళిసెడి ఇనుపకలముయొక్క మొన: రూ-పాళి; వా.4. పాళి.పాళివచ్చె దుజ్వరము: చూ, రోగము. 1.

పాళె. వై. వి.=:చూ, రూ-పాళియ.

పాళెంబుదిగు. ద్వ. అ. క్రి. 1. (దండు) విడియు: చూ, విడియు. 1; పే్రి. 2. పాళెంబుదించే. ఉ, రా. 4, ఆ. 146.

పాళెగాడు. ద్వ. వి. (పాళెము + కాడు) పాళెముపట్టుదొర. అని. 3, ఆ. 9.

పాళెము. వై. వి.=:చూ,రూ-పాళియము (దండువిడియు చోటునకు.-రామా. 7, ఆ. 40; దండునకు.—ఉ, రా. 7, ఆ. 63; చిన్న పట్టణమునకు.—య. 1, ఆ. 87)

పాళెముపట్టు. ద్వ. వి: చూ, పాళియము. 4.

పి

పింగ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, రోచన; 2: చూ, పార్వతి. 1; 3: చూ, హింగువు. 2; 4: చూ, వృంతము.

పింగటించే. వా. స. క్రి: చూ, పింగళించే.

పింగము. సం. వి. అ న. 1: చూ, హీర్కిబేరము *; పుం. 2. రూ—పింగళము. గోరోజేనముపంటి పన్నె: చూ, వర్ణము. 6; విణ. 3.రూ-పింగళము. గోరోజేనముపంటివర్ణముగలది: చూ, వర్ణము. 6.

పింగలి. దే. వి. 1. వెనుకటిది; 2: చూ, వెనుకటివాడు. 1—2. నిర్వ. 6, ఆ. 146.

పింగళ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. దక్షిణదిక్కునందలి ఆడేనుగు: చూ, హస్తి; 2. పింగళనాడి: చూ, నాడులు. 3; 3: చూ, సకసంపుబుఱుగు; 4. పింగళియను భోగముది: చూ, వేశ్య; అం. 5: చూ, సంవత్సరములు; 6: చూ, దిగ్గజభార్యలు.

పింగళము. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, రూ—పింగము. 2; 2: చూ, వానరము; 3: చూ, సర్పము; 4: చూ, ముంగిస; 5: చూ, లిబ్బి. 2; విణ. 6: చూ, పింగము. 3.

పింగళాత్ముడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, పచ్చికన్నులవేల్పునాడు.

పింగళి. వా. వి: చూ, పుంజే.

పింగళించే. వా. స. క్రి. మోసమునరాబట్టు: పింగటించు, పిక్కిలించే.

పింగళుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. సూర్యుని పరికింపుండెడు వారిలో నొకడు (చూ, దండుడు, పారిపార్శ్వకుడు); 2. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; 3: చూ, శివుడు.

పింగాత్ముడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, శివుడు.

పింగాణి. దే. వి. పింగాణిమట్టిగిన్నె: చూ, భాండము. 3.

పింగాణిచిప్ప. వా. వి.—పై.—

పింగు. వా. వి: చూ, సొమ్ము.

పించియము. వై. వి.=పించమ్. (రూ-పించెము-పించేము-పీఁచేము-పెంచేము) 1. నెమలిపురి. పాండు.1,ఆ.213:చూ,శిఖండము; 2. నెమలిపురికన్ను: కన్ను. (సం. ప).—చంద్రికము.

పించెము. పై. వి.=—పై.—

పించే. వా. వి. బలము: చూ, శక్తి. 1.

పించేను. వా. వి: పెన్నను.

పించేమడపు. వా. వి: చూ, హింస. 1.

పించేము. వై. వి. రూ—పీఁచము=పింజ. 1:చూ, హామిక; 2: చూ, హంకారము; 3.=పించ: రూ—పించియము.

పించే. వా. వి. బోఁకి: చూ, కల్యము. 1.

పిఁచేమన్నిగొను. వా. స. క్రి: చూ, సంహరించే

పించము. సం. వి. ఆ.న. 1.=చూ, పించియము; 2 =పింజే బాణపుఁగొన: చూ, బాణము. 1, 3. శ్రీకృష్ణుని శిరోభూషణము: చూ, భూషణము. 2.

పింజ. సం. వి. ఆ స్త్రీ. 1. దూది: చూ, సముద్గాంత. 3; 2. పసుపు. చూ, వర్ణము. 6.

పింజనము. సం. వి అ. ని. దూదీకుఁల్లు, చూ, బాణము. 1.

పింజము. సం. వి. అ. న. 1.=పించే. బలము: చూ, శక్తి. 1; 2. చూ, హింస. 1; విణ. 3. కలఁతపాటినది. చూ, వ్యాకులము.

పింజరము. సం. వి. అ. న. 1. బంగారు: చూ, లోహము. 1; 2: చూ, హరిదభిము; పుం. 3. ఎఱుపుమించిన పసుపురంగు: చూ, వర్ణము. 6: 4 శామ్రిము చూ, లోహము. 1; విణ. 5. ఎఱుపుమించిన పసుపురంగు గలది. చూ, వర్ణము 6;6 చూ, పింజము. 3

పింజలము. సం. వి. అ. పుం మిక్కిలి కలఁత పాటిన నేనలోనగునది: చూ, సేన. 1.

పింజలి. ఆం చూ, హిందోళజభాషలు.

పింజించే దే.స. క్రి. 1. పింజిపోయు; 2 నీళ్లు చిలుకరిలఁజిమ్ము. భాగ.8, స్కం. 47. చూ, ప్రోక్షించే. [ము. 1

పింజిక. సం.వి.ఆ. స్త్రీ. నూఁకిచెట్ట చూ, సూత్రి

పింజూషము. సం. వి. అ. పుం చూ, కమలము

పింజె. దే. వి 1. ముంగుఁజెక్కి కొనెడివస్త్రపు కుచ్చె. స్వా.3, ఆ.71: చూ, వళి. 2; 2. వెనుకకుఁజెక్కుకొనెడి దోవతికొంగు. ఉ, రా. 6, ఆ. 381: చూ, వళి. 2; 3. కచ్ఛభేదము చూ, వళి 2, బ. 4. కుచ్చిళ్లు: చూ, వళి. 2

పింజే నై. వి.=పింఛ. 1. చూ, పింఛము. 2; 2: చూ, పింజనము.

పింజేకాడ. ద్వ. వి: చూ, పింజే. 1.

పింజేనఁగోరివి. దే. వి. చిమ్మనకోరివి. జై. 2, ఆ. 69: చూ, శృంగము. 3.

పింజేపింజేగఅయ్యేట. జా. ఒకదాని వెనుకనొకటి పోవుట (పింజే=బాణముయొక్క వెనుకభాగము.) "పింజేపింజేగఅయ్యేకొని పాఱుతూపులొక్కటియవోలె." (కళాపూర్ణోదయము)

పింజోరి. ద్వ. వి. రూ-పెంజోరి. 1. దూదేకుల వాఁడు. చూ, రూ- పెంజోరి; వా. 2. తుచ్ఛుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 3 తుచ్ఛస్త్రీ: చూ, స్త్రీ. [(అనికొంఁడలు): చూ, సదనము. 1.

పింగ. సం వి. ఆ. స్త్రీ =పేఁట. అంగళ్ళవాడ

పిండకము సం. వి. అ. న 1 చిల్లనుండ్డి చూ, సల్లకి (రాజాస్థానము); 2. చూ, భూతము.

పిండఖర్జూర. సం. వి ఆ స్త్రీ అచ్చపిండఁ.

పిండదానకరులు అం. చూ, గయాపిండదానార్హులు.

పిండపాదము. సం. వి అ పుం చూ, హస్తి.

పిండపుష్పము. సం. వి. అ న. 1 మెట్లనూయి: చూ, సరస్సు. 1; 2 ఆశోకపుఁబువ్వు చూ, హేమపుష్పము; 3 దాసనపుఁబువ్వు చూ, హయమీపనమారకము. [చూ, సాఅ.

పిండఫల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చేఁదుసొఅ: పిండము సం. వి. అ న. 1. బ్రిదుపుఁదెదువు: చూ, వృత్తి. 2; 2. ఇనుము: చూ, లోహము. 1; పుం. 3.=పిండలి. అన్న పుపిటుచే ముద్ద: చూ, సాదము. (1); 4. పితృదేవతలకిచ్చెడు అన్నములోనగువానిముద్ద చూ, నాదము (1); 5. గర్భము: చూ, భ్రూణము. 1; 6: చూ, శరీరము; 7. శరీరమునందు ఏకదేశము: చూ, శరీరము; 8. గృహమునందు ఏకదేశము: చూ, సదనము. 1; 9. చెండు: చూ, సరి. 3, 10. గజకుంభము. చూ, హస్తి, 11. బో

కము: చూ, సోదరము.3; 12 బలము: చూ, శ క్తి. 1; 13: చూ, సమూహము; 14. దిట్ట ము: చూ, సాంద్రిము. 2; 15: చూ, రూ- పిండకము. 1; 16. దానమను*: హయజీవన మూరకము. [ఱు, హరి. 4, ఆ. 229.

పిండలి. వై. వి.=పిండ: చూ, పిండము. 3

పిండాంశుకము. సం. వి. అ.న:చూ,తృణము. 1.

పిండాకూడు. వా. మి. వి: చూ, పిండము. 4. (దీనిని ఒకానొకతిట్టునందుపయోగించెదరు) (ఇట్లుపిండాకుడు) [చూ, వాన. 1.

పిండాభ్రిము. సం. వి. అ. న. వానతూర:

పిండాలువు. సం. వి. ఊ. పుం. 1.చోఱుకంద*: చూ, సూరణము, 2 చూ,పిండాంశుకము *.

పిండి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1.=పిండు: చూ, సమూహము; 2. ఒకానొక ఈదు*: చూ, హింతాలము; 3. మంగ *: చూ, ధ్వసనము; 4: చూ, సాఱ*; వై. వి. (1) =పిష్టము. బియ్యములోనగువానిపొడి: చూ, సాదము. (1). (ఉడికినసిండినిగూడ పిండిఅనివాడె దెరు.) [2: చూ, పిండకము. 1.

పిండిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, నాభి. 4;

పిండికూడు. ద్వ. వి. సంకటి.చూ,సాదము (1).

పిండికూర. వై. వి: పిండిబొద్దికూర*. వై. 4 ఆ. 96.

పిండికొండ. వై. వి. నగభేది*: కొండపిండి.

పిండితము. సం. విణ. 1. దట్టము: చూ, సాం ద్రిము. 2; 2. గుణింపఁబడినది:చూ,హెచ్చే వేత; 3.ఎంచేఁబడినది: చూ, సంఖ్యేయము; 4. చెర్పఁబడినది: చూ, మట్టసము.

పిండికొండ. వై. వి: చూ, రక్తశ్ఛల *.

పిండిపీచే. వా. వి: చూ, సంవాహనము. 1.

పిండిపోక. వై. వి. చిమిడిన అన్నపు ముద్ద: చూ, సాదము. (1). (లగడపిండమందురు).

పిండిబండ. వా. వి: చూ, పిండిబండదుబ్బ *.

పిండిబండదుబ్బు. వా. వి: పిండిబండ. (సం- ప).—ఆత్మ గర్భజము, ఆత్మఘ్నము, ఆత్మ- భేది,పాపాణభేది. (చూ, వృశ్చికము) *.

పిండిబొద్దికూర. వా వి: చూ, పిండికూర.*

పిండిమిరియము. వై. వి:చూ, భక్ష్యము.

పిండిలము. సం. వి. ఆ. ప్రం:చూ, వంతెన.

పిండివంట. ద్వ. వి. 1. అప్పము:చూ, భక్ష్య- ము; 2. చేక్కలము:చూ, భక్ష్యము;వా. బ. 3. పిండితోతయారైన రొట్టెమొసలగునవి.

పిండివడియము. వై. వి:చూ, భక్ష్యము.

పిండివంటవాడు. వా. వి:చూ, అపూపకుడు.

పిండీకృతము. సం. విణ. ముద్దగాఁజేయఁబడినది.

పిండీతకము. సం. వి.అ. పుం. 1. మంగ*:చూ, ధ్వసనము; 2:చూ, మరువము*.

పిండీతగర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: కఫవర్ధనము.*

పిండు. సం. వి. అ. పుం. 1. చెండు(తెనుఁగున ఉత్వము) భార. ఆది. 5, ఆ. 203.చూ, సరి. 3; వై. వి. (1).=బృంద:చూ, పిండి. 1; దే. స. కిరి. (2). పాలుపిండు:చూ,పిదూ కు; (3) రసము పిండు: పిడుచు; (4) (తడి సినబట్ట) పిండు: పిడుచు.

పిండుగట్టు. ద్వ. అ. కిరి: చూ, సంతనకట్టు. భార. ఆర. 3, ఆ.13. [టువు. 2.

పింద. దే. వి. (రూ- సిందియపి-ందె):చూ,శలా-

పిందియ. దే.వి. రూ-పిందె. 1.—పై.—వసు. 1, ఆ.135; 2.రత్నాలపోఁగులులోనగువాని యందుజేపచేట్టు నేర్పుఅచెడు తదవయవము.

పిందె. దే. వి.—పై—

పింపిణీ. దే వి. స్త్రీ వేణీవిశేషము:చూ, వేణి.2.

పింపిసలాడు. దే. అ. కిరి. 1. బాలికలు పెదవి మీఁదుగా నొకవిధమైనధ్వని కలిగించుచుఁ నర్తించు. రుక్మి. 1, ఆ. 86:చూ, మలపుగొ ను; 2. నర్తించు:చూ, మలపుగొను.

పింపిసలు. దే. వి. బ:చూ, పింపిళ్లు.

పింపిళ్లులు. జే. వి. బ:చూ, రూ-పింపిళ్లు.

పింపిళ్లాడు. దే. అ. క్రి:చూ, పింపిసలాడు.

పింపిళ్లు. దే. వి. బ. 1:చూ, బాలికాక్రీడ;వా. 2 చూ, సన్నాహము;3:చూ, లంఘు;4:చూ, ఋణిగలు.

పింపిళ్లుగూయు. జే.అ.క్రి (పింపిళ్లు + గునియు) చూ, పింపిసలాడు. (1 వ యర్థమునకు.—హరి. పూ. 7, ఆ. 160; 2వ యర్థమునకు.—యా 3, ఆ. 56; కళా. 6, ఆ. 6.)

పికపికలు. దే. విణ. బ:చూ, వికావికలు నిర్వ. 6, ఆ. 148.

పికము. సం.వి.అ. పుం:చూ, సాఁకుడుపులుఁగు

పికవర్ధనము. సం. వి అ. పుం:చూ, వాయసము.

పికిలి దే. వి. రూ-పిక్కిలి చూ, పిగిలిపిట్ట.

పికిలిపుష్ప. ద్వ.వి. పికిలిపిట్టతోఁక క్రిందిపుష్ప.

పికులు. వా. అ. క్రి చినువు చూ,విచారించు

పిక్క. వై. వి. 1.=పిండికా:చిఱుతొడ-చిఱుఁదొడ, జేంగ. (సం. ప).—జంఘ, టంక, పార్శ్వత. (చూ, హాజ్జే); 2.=స్పృక్కా *. చూ, రాజార్హము; వా. 3. గిండి. "జీడిపిక్క" "పనసపిక్క": మా, విత్తనము.

పిక్కటిల్లు. దే. అ. క్రి. రూ-పిక్కటిల్లు. 1: చూ, వర్ధిల్లు; 2: చూ, వ్యాపించు, 3: చూ, పికులు. ఉ, రా. 6, ఆ. 45; 4: చూ, మెండుకొను నిర్వ. 10, ఆ. 10; 5: చూ, సందడించు

పిక్కటిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై—(సందడించుటకు.—భాగ. 6, స్కం 221; వ్యాపించుటకు.—పరిభా. 1, ఆ. 68.)

పిక్కపాళము. వా. మి. వి.చూ, సొంటిపిక్క.

పిక్కలు. పా. 1. దీనికి ఉపమానములు.—మొసళులు, కాహళములు, పరిపాట్టలు, అంబులపొదులు, ఆవుతోఁక; ఆం. 2:చూ,నఖక్షతస్థానములు.

పిక్కారు. ద్వ. వి. (పిదప + కారు) దాళవాదాళువా-దాళ్వా:చూ, రెండవపంట.

పిక్కిలి. దే. వి. 1:చూ, రూ-పికిలి. పై. 1,ఆ. 45; వా. 2. ఆబద్ధము. "పిక్కిలిఆట":చూ, వితథము.

పిక్కిలించు. వా. స. క్రి:చూ, పింగళించు.

పిక్కు. దే. వి.1. కపటము;చూ, వ్యాజము 1; 2: చూ, పంచనము; 3: చూ, మగ్మము; 4. కొత్తబట్టమడతలోనున్నతక్కువచెంగు: చూ, వళి. 2; దే.స. క్రి. 5:చూ, వంచించు; ఆ. క్రి. 6: చూ, వెనుదీయు.

పిప్పిమెక్క. వా.వి. నక్క:చూ, సృగాలము.

పిగిలి.వా.వి:చూ,రూ-పికిలి. [గమందిలి తూలిక.

పిగిలికుచ్చె. వా. వి. పిగిలిపిట్టయొక్క పృష్ఠభా

పిగిలిపిట్ట వా. వి: పికిలి-పిక్కిలి-పిగిలి- పిలి; తిద్వి.-తురక పికిలి;పట్టుదీనుపు (చూ,శికుంతి)

పిగులు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పికలు

పిచండము. సం. వి. అ. పుం. 1. కడుపు: చూ, భూర్ణిణము. 1; 2. పఱపు చూ, శయ్య. 1.

పిచండిలుఁడు. సం. విణ: చూ, బొజ్జవాఁడు.

పిచిండము. సం. వి. అ. పుం. 1. చూ, పిచండము. 1; 2. మృగములవీఁపు: చూ, వీఁపు.

పిచికారి. వా. వి. సూదితోమంగు ఎక్కించుట.

పిచుతూలము. సం వి. అ. న చూ, పిచువు.1.

పిచుమందము. సం వి. అ. పుం.చూ, వేము.*.

పిచుమర్దను. సం. పి. అ. పుం.—పై —

పిచులము. సం వి అ పుం. 1. నీరుకాకి:చూ, వాయసము. 1; 2 గన్నేరు * చూ, హయమారకము; 3. పక్కి*: చూ, శాఖోట.

పిచువు సం. వి. ఉ. పుం. 1 దూది: చూ, సముద్గాంత. 3; 2. కుష్ఠభేదము: చూ, విపాదిక: 3.మాడ.చూ, హిరణ్యము. 2; 4 చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

పిచ్చటము. సం. వి. అ. న. 1. తిగరము: చూ,

లోహము. 1; 2. సత్తు: చూ, లోహము 1; పుం. 3. కింటి తెవులు: చూ, హర్షణము.

పిచ్చి. పై. వి.=పిత్తమ్: చూ, పిచ్చే.

పిచ్చిక. దే. వి· చూ, రూ-పిచ్చేక.

పిచ్చికకుంటు. దే. వి. (రూ-పిచ్చికుంటు-పిచ్చేకకుంటు-పిచ్చేకుంటు). 1. అనూరుడు: చూ, నూరసూతుడు; వ్రణ. 2. కాళ్లులేని వాడు: చూ, నూరసూతుడు. [8,ఆ.13.)

పిచ్చికుంటు. దే.వి.-పై—(అనూరునకు.—పై

పిచ్చితనము. వా. వి: చూ, పిచ్చే. 1. [లుకొను.

పిచ్చిలు దే. అ. క్రి. రూ-పిచ్చిల్లు చూ, బుగ

పిచ్చిల్లు దే అ.క్రి.—పై— [వాడు అనియు)

పిచ్చివాడు. ద్వ. వ్రణ: చూ, వెఱ్ఱివాడు. (పిచ్చే

పిచ్చే. పై. వి. 1.=సత్త. మతిభ్రమ: చూ, వెఱ్ఱి 1; వా. 2: చూ, వృషణము; వ్రణ. 3: చూ, హీనము. 1. రామా. 7, ఆ. 259.

పిచ్చేకుంచము. వా. వి. కొలతతగ్గెడు కుంచెము

పిచ్చేపట్టు. దే.వి. 1 లుబ్ధత్వము: చూ, లోభము; వా 2. పీడనిపట్టునల. [చూ, పెసర.

పిచ్చేపెసర. దే. వి. ఒకరకము పెసర*

పిచ్చేలించు దే. అ. క్రి. 1· చూ, సందడించు. ఈ, హరి. 6, ఆ. 181; 2. భయపడు అచ్చ. యు, కాం. 170: చూ, సుర్రిక్కు. 6; స. క్రి. 3: చూ, పరిశంసించు. భార. విరా. 3, అ. 205.

పిచ్చే. దే. వి. రూ-పిచ్చె. 1. చింతవిత్తు: చూ, విత్తనము; పై. వి. రూ-పిచ్చె. 2.=పిత్త. జంతుఫల కడుపులోని పిత్తకోశము; వా. 3: చూ, వృషణము; 4: చూ, పిచ్చే. 1.

పిచ్చేక. దే. వి: రూ-పిచ్చిక, ఊరఁబిచ్చిక, పిట్ట (సం. ప) —ఆటకము, కలవింకము, కలానువా(నా)ది, కలావికలము, కాలకంఠము, కాలానునాది, కులింగకము-కులింగము, గృహనీడము, గృహబలిభుక్కు—చటకము, చటకము, చిత్రిపృష్ఠము, నీలకంఠము, వృషాయూణము; తద్విశేషములు.-ం.ఆడవిపిచ్చేకకు.—(సం. ప).— కులింగము; ఎ. ఆడుఊరఁబిచ్చేకకు.—(సం. ప).—ఆకృష్ణిక, కుమారి, చటక-చటకక, చటకోత్తమ; 3. ఆడుపిచ్చేక పిల్లకు.— (సం. ప).— చటక; ర. నల్లపిచ్చేకకు.— నల్లపిచ్చేక. (సం. ప).— కుమారి, కృష్ణిక, గాంధారరాజము, దుర్గ, పోతకి, శకుని; ఱ. బంగరుపిచ్చికకు.—పచ్చేతలపిచ్చేక, బంగారుపిచ్చేక. (సం ప).—కలికారము, కావృకము, నీలకంఠము, పీతముస్తకము, పీతముండము; ఒ. మగపిచ్చేక పిల్లకు. (సం.ప).—చాటకైరము; ఒ. మందపిచ్చేకకు.—ఉవ్వ, ఉవ్వపిట్ట, కాటుకపిట్ట, కురవకపులుఁగు, మందపిచ్చేక, రువ్వపులుఁగు-ఉవ్వపులుఁగు. (సం. ప) —కణాటీనము, కణాటీరకము—కాకచ్ఛదము, కాకచ్ఛది, కృష్ణము, ఖంజఖేటము, ఖంజఖేలము, ఖంజనము, ఖంజరీటము, గూఢనీడము, గోలత్తిక, చంచలము, చరటము, తెండకము; ఞ. ఆడుకాటుకపిట్టకు.—(సం ప).-ఖంజరీటి; ట.నల్లనికడుపుగల మందపిచ్చేకకు.—(సం. ప).—కృష్ణము. (మిగతవానికి "చూ, శకుంతి")

పిచ్చేకకాలు. దే. వి. పర్వతమను తృణము*: చూ, హరిత (తృణము. 1)

పిచ్చేకకుంటిది. వా. వి: కుంటిది. (అపరి)

పిచ్చేకకుంటు. దే. వి, వ్రణ: చూ, రూ-పిచ్చికకుంటు (అనూరునకు.—కాశీ. 1, ఆ 126)

పిచ్చేకపైబ్రహ్మాస్త్రము. జా. కొద్దివానిమీద విస్తారపర్యత్నము చేయుట. "పిచ్చేకపై బ్రహ్మాస్త్రమన్నట్లు" (ధర్మజరాజసూయ)

పిచ్చేకగూఁడు. వా. వి: చూ, గూఁడు. 1.

పిచ్చేకుంటు. దే. వి, వ్రణ: చూ, రూ-పిచ్చేకకుంటు. (అనూరునకు.—ఉ,రా. 1, ఆ.17.)

పిచ్చేగుంటివాఁడు. దే.వి. 1. కమ్మవారిసిఅడిగి కొని జీవించేవాఁడు:చూ, యాచకుఁడు; 2: చూ, యాచకుఁడు.

పిచ్చేగుంటుమీఁద భాగీరథి పరిపేశించినట్లు. లో. పిచ్చేకపై బ్రహ్మస్త్రమువంటిది.(పారం. 3, ఆ. 175.)

పిచ్చె. దే, సై. వి: చూ, రూ-పిచ్చే.

పిచ్చెత్తు. వా అ. క్రి: చూ, నెత్తెత్తు.

పిచ్చ. సం. వి.ఆ. స్త్రీ.1. అరటి*:చూ,రంభ 2; 2:చూ, పరిత్యాకారము; 3. గుఱ్ఱపుకాలిపుండు:చూ, వ్రణము; 4. పోక*: చూ, సర్పిసి. 1; 5:చూ, సమూహము; 6. పాము యొక్కజొల్లు: చూ, స్యందిని; 7: చూ, శాల్మలీవేష్టనము; 8. పరుసు: చూ, శ్రేణి 1; 9. గంజిమీఁది మీఁగడ: చూ, సాదము. (1). [చూ, సదనము.1.

పిచ్చందనము. సం. వి. ఆ. న. రాజగృహరచన:

పిచ్చము. సం. వి. ఆ. న. 1: చూ, పించియము; 2: చూ, సిక. 4; పుం. 3: చూ, వాలము. 1

పిచ్చిల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఇరుగుడు* చూ, శింశుప; 2. బూరుగు*: చూ, శాల్మలి; వీణ 3. వేరినది; 4. మీఁగడకట్టినది: చూ, విజిలము.

పిటకము. సం. వి. ఆ. పుం, న. 1. పుండు రూ-పీటకము: చూ, వ్రణము; పుం. 2.చిన్న పెట్టె.రూ-పేటకము:చూ,సందుకా; 3.=బుట్టిక. చిన్నగంప: చూ, సజ్జి. 1;4.=: చూ, పిడుగు.

పిటము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, పిటకము. 3.

పిట్ట సై. వి. 1.=పిత్సన్. పులుఁగు: చూ, పక్షి; 2: చూ, జచ్చేక; 3: చూ, గడ్డ.

పిట్టగూఁడు. ద్వ. వి. పక్షిగృహము: చూ, సదనము. 1.

పిట్టతగవుపిల్లితీర్చెను. లో. "పిట్టతగవుపిల్లితీర్చినట్లా జతరిమార్జాలంబు కార్యతోనాకెంటినిఁ జిక్కఁబట్టి" (నీతిచంద్రిక-సంధి).

పిట్టపిడుగు. దే. క్రి. విణ. 1. అనివార్యము: చూ, వాలాయము. 2; 2. అధికారము: చూ, రభసము. 1. [పాదము. (1).

పిట్టు. సై. వి.=పిష్ట. వాసెపోలె; చూ,

పితరము. సం. వి. ఆ. న. 1. కప్పురకోల: చూ' స్తంభము. 1; 2. ముస్తె*:చూ, హరిత (తృణము. 1.); పుం, న. 3 పంటకుండ: చూ, భాండము. 3; 4 చూ, ఉఖ్యము.

పిడక. సై. వి.=పిష్టక. (దేశ్యమని శ. ర.) పిసికిముద్దగాఁజేసి తట్టియొండించిన పేడ: రూ-పిడుక, చేఱుపుఁబిడక. (సం. ప).— ఉత్పలము, ఉపలనాడి, గరిండము, గహరము, గోగణము, గోగర్భింధి, గోహలము-గోహళము, చాణసు, ఛగణము, బుషము - బుసము; తద్విశేషములు.— ం. ఎరివికి —రూ-పిడుక, ఎరివి-ఎరువు, గత్త-గత్తము, గొబ్బరము. (సం ప).— కరీషము-కారీషము, గోగర్భింధి, దోహదము, పాంశువు, శుష్క-గోమయము; ఆ ఏరుపిడక కు— రూ-పిడుక,ఏరు పిడక-ఏర్పిడక-ఏఱుపిడక-ఏఱ్పిడక, ఏఱునుగ్గు, నుగ్గు, పరట, పంట. (సం. ప).— కరీషము— కారీషము; 3. కాలిన పిడక తునుకకు.— కచిక-కచ్చిక; ర. గోమయమునకు.— పెండ-పేడ. (సం. ప) — గోకృతము, గోపురీషము, గోమయము, గోవిట్టు, గోవిష్ఠ,గోకృత్తు,గోహన్నము;ఇ. నిప్పతగిలించిన పిడకలపరుసకు.-తోకచిచ్చే. (సం. ప).- ఉపాహితము; ఓ. పేడకు.— పెండ-పేడ.(సం.ప).—గోమయము;(మిగతావానికి"చూ,శుష్క-గోమయము.")(శ్రీమలము).

పిడకనిప్పు. వా. వి: చూ, వహ్ని. 1.

పిడకమొసలి. వా. వి. రూ-పిడుకమొసలి: చూ, మత్స్యము. 1.

పిడచే వా. వి. రూ-పిడుచే: చూ, సాదము(1).

పిడచేపాత. వా. వి: చూ, అలుకుచేట్ట.

పిడత. వా. వి. రూ-పిడుత. 1. మిక్కి-లిచిన్న కుండ. చూ, భాండము. 3; 2. చిన్నగిన్నె: చూ, పాత్రము. 6.

పిడప. వా. వి. పిడిచినబట్ట. చూ, వస్త్రము.

పిడి. దే. వి. 1. రూ-పిడికిలి. గుప్పిలి, గబ్బిలి, ముష్టి. (చూ, హస్తము.)i; 2 కత్తిలోనగువాని పిడి: గాజోపరుఁజో, జేర, పరుఁజో, నెమ్మలిపరుఁజో-నెమ్మిలిపరుఁజో. (సం ప).— తలను, త్సరువు, పరంజము (మిగతవానికి "చూ, రిష్టి. 2.''); 3. ఆఁడుజింక. ఈ, హరి. 4, ఆ. 29; హరి. ఉ. 7, ఆ. 155. చూ, హరిణము 1; వా. 4. (నూలులోనగువాని)పిడి, పాగడ. చూ, సూత్రము. 1; 5. శ్రద్ధతో వేదము లోనగువానిని వల్లించేట.

పిడికట్టు. దే. వి. రూ-పిడికిటికట్టు: చూ, లస్తకము.

పిడికిటికట్టు. వా. వి.—పై.—

పిడికిటిపోటు. వా. వి: చూ, సోర్మర్ధ్యము.

పిడికిలి. దే. వి: చూ, పిడి. 1.

పిడికిలించే దే. స. క్రి. పిడికిటఁబట్టు. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 180.

పిడికిలింత. వా. వి. నతి: చూ, హాణిగలు.

పిడికెడు. వా వి. పిడికిలిపట్టెడు పరిమాణము చూ, హస్తము. [రూ, మేఁడి.

పిడికోల. దే. వి. నాఁగేలులోనగువానిమేఁడి:

పిడిగంట. ద్వ. వి. నిడుపుపిడిగలగంట రాజ 1, ఆ. 167: చూ, పీణె.

పిడిగంటలింగయ్య భీమలింగయ్య. వా.జా. పట్టి పట్టు వీడనివాఁడు.

పిడిగుద్దులు. దే. వి. బ. 1: చూ, బాలక్రీడ; 2. (ముష్టియుద్ధమునందరి) గుద్దులు.

పిడిగొట్టు. దే. స. క్రి: చూ, బుడ్డకొట్టు.

పిడిచెలితిమూర. దే. వి: చూ, రత్ని. (చిటికెన చోఁచినపిడిమూర ఆరత్ని): చూ, హస్తము. 1.

పిడియము. దే. వి. రూ-పిడెము. భాఁకు. స్వా. 4, ఆ. 30: చూ, బాణము. 1.

పిడియేనుఁగు. ద్వ. వి. కరిణి: చూ, హస్తి.

పిడివాటు. దే. వి. 1. పనకట్టలను చేతికొలఁది నెత్తి గింజేల రాలఁగొట్టుట : బల్లకొట్టు; 2. చూ, కాజి. 3. [బము. 1.

పిడివాదము. వా. వి: చూ, డక్కవాదము.

పిడివేయు. దే. అ. క్రి. 1. పనులకఱలోచేయిడి త్రిప్పు; వా. 2. (కట్టలోనగువానిని కత్తిలో నగువానికిమొదట) చెక్కవేయు.

పిడిసాన. ద్వ. వి: చూ, నైధనిక.

పిడుఁజో. వా వి. (రూ-పిడుఁదు- పిణుఁజో) కొణుఁజో, గోమారి, చెక్క-కొణుఁజు, చెక్క-పిడుఁజు: చూ, బుడ్డపిడుఁదు.

పిడుఁదు. వా.వి.—పై.— [దేశ్యమని శ.ర).

పిడుక. పై. వి.=పిట్టుక: చూ, రూ-పిడక.

పిడుకమొసలి. దే. వి చూ, రూ-పిడకమొసలి.

పిడుగు పై. వి.=పిటక. రూ-పిడ్డు. (దేశ్యమని శ. ర.) (సం. ప).—అళని, నిర్ఘాతము, పిటకము; తద్వి.— చేతిపిడుగు. [బాణము 1.

పిడుగుకైదువు. దే. వి. వజాయుధము. చూ, పిడుగుమొత్తినరాయి. జా. 1. పిడుగుచే అదుముడు పడినరాయి; 2 జవాబుచెప్పని వాఁడు, మూర్ఖుఁడు.

పిడుచే. దే. వి: చూ, రూ-పిడచే.

పిడుచేపాత. ద్వ. వి: చూ, రూ-పిడచేపాత.

పిడుచే. కే. స. క్రి. చూ,పిండు, (2) (3) (4).

పిడుత. దే. వి: చూ, రూ-పిడత.

పిడెము. దే. వి: చూ, రూ-పిడియము. [శ.ర.)

పిడ్డు. పై. వి.=: చూ, రూ-పిడుగు (దేశ్యమని

పిణుఁజో. వా. వి: చూ, రూ-పిడుఁజో.

పిణ్యాకము. సం. వి. అ. పుం, న. 1: కిణ్వము, తిలపిష్టము. (తె. ప).— గానుఁగపిండి, తెలకపిండి-తెలికపిండి; 2. ఇంగువ: చూ, హింగువు. 1; 3. చిల్లమడ్డి: చూ, సల్లకి (రాజార్హము); 4. కుంకుమపువ్వు: చూ, వహ్ని శిఖము. [సవిత. 2.

పిత. సం. వి. బు. పుం =పితరుఁడు: చూ,

పితర. వై. వి.=పితృ.—పై.-మార్క్.3, అ.177.

పితరదొర. ద్వ. వి: చూ, యముఁడు.

పితరుఁడు. వై. వి.=పితృ: చూ, పిత. భార. ఆర. 4, అ. 215. [రిక్క.

పితరులచొక్క. వై. వి =పిత్యాక్ష. మఖ: చూ,

పితరులు. వై. వి. బ.=పితరః. పితృదేవతలు: రూ-పెతరులు, పితాళ్లు. [లోథ్రము.

పితలాటకము. దే. వి. రూ-పితలాటను: చూ,

పితలాటను. దే. వి.—పై.—

పితలు. అం. కన్నవాఁడు, పడుగుచేసినవాఁడు, వేదువుచెప్పినవాఁడు, అన్నము పెట్టినవాఁడు, వెఱపుదీర్చి కాపాడినవాఁడు. (5)(ద్వి. తల్లిపండ్రిలు.) [హుఁడు. 1

పితామహ. సం. వి. బు. పుం: చూ, పితామ

పితామహి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. తండ్రితల్లి. అయ్యమ్మ, నాయనమ్మ, బొమ్మ, మామ్మ. (చూ, సవిత. 2.)

పితామహుఁడు. సం. వి. అ. పుం 1. తండ్రి తండ్రి.(రూ-పీతమహుఁడు-పీతామహుఁడు-పైతామహుఁడు): ఆ, గురువు, పితాపిత-తృపిత. (తె. ప).—తండ్రితండ్రి, శాత. (చూ, సపిత. 2); 2. తండ్రి: చూ, సవిత. 2; 3: చూ, బ్రహ్మ. 1.

పితాళ్లు. వై వి. బ: చూ, పితరులు.

పితుకు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-పిదుకు. హరి. పూ. 1, అ. 134. [చూ, యుద్ధము.

పితూరి. వా. వి. రాజద్రోహము, కలహము:

పితృదేవత. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, పితరదొర.

పిత్యవరి. సం. వి. ఇ. పుం.—పై.—

పిత్రుపిత. సం. వి. బు. పుం: చూ, పితామహుఁడు. 1.

పిత్రుపరిసువు. సం. వి. ఊ. స్త్రీ. పొర్దు పొడుచుటకు ముందైదుగడియల వఱకును, పొద్దుగుంకినవెనుక మూఁడు గడియలవఱకును గలకాలము: చూ, సంధిపూజ. [త్యకర్మము.

పిత్రుమేధము. పా. తల్లిదండ్రిలకుఁజేసెడు అం

పిత్రుయజ్ఞము. సం. వి. అ. పుం. 1. తనుపు: చూ, తర్పణము. 2; అం. 2: చూ, యజ్ఞములు.

పిత్రువనము. సం. వి. అ. న: చూ, శ్మశానము.

పిత్రువ్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం. తండ్రితోడఁబుట్టినవాఁడు. [ట్టినది:చూ, మేన త్త.

పిత్రుస్వస. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తండ్రితోడఁబు

పిత్రుసౌమనసము. అం: చూ, శస్త్రములు.

పిత్రుహ్యము. సం. వి. అ. పుం.=: చూ, పితరులచొక్క.

పిత్ర్యాణము. అం: చూ, ఋణత్రయము.

పిత్తజ్వరము. అం: చూ, త్రిదోషజము.

పిత్తడి. వై. వి.=పిత్తళ (రూ-పిత్తళి-ఇత్తడి-ఇత్తళి): చూ, లోహము. 1.

పిత్తము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, ధాతువు. 1; వా. 2.=పిచ్చె: చూ, వెఱ్ఱి. 1; 3. జత్తరొగము, కాంతిదము:చూ, రోగము. 1.

పిత్తల. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, శకులాదని*.

పిత్తలము. సం. వి. అ. న. 1.=ఇత్తడి: చూ, పిత్తడి; విణ. 2. పిచ్చిగలది.

పిత్తళి. వై. వి.=పిత్తళ: చూ, రూ-పిత్తడి.

పిత్తు. దే. వి. 1. అపానవాయువు: చూ, వాయువు; అ. క్రి. 2. అపానవాయువువిడుచు: పిత్తుకొను.

పిత్తుకొను. వా. అ. క్రి. 1: చూ, పిత్తు. 2; 2. అసమర్థతను వెల్లడించు. [పైత్ర్యము.

పిత్ర్యము. సం. విణ. తండ్రిది: పితార్జితము,

పితార్జితము.సం.విణ.: చూ, పిత్ర్యము(వాడుక)

పిత్సంతము. సం. వి. త్. పుం. 1: చూ, పక్షి (ఇందుగల పిత్సెంగముతప్పు. పిత్సంతము అని చేయుపలెసు); విణ. 2 పడనిచ్చేగలది

పిదప. వా. అవ్య. 1: చూ, పిమ్మట; దే. వి. 2: చూ,వెనుక. 1; విణ. 3. వెనుకటిది:చూ, వెనుక. 1; 4. తక్కువ: చూ, హీనము. 1.

పిదపిద. దే. వి. 1.చూ, నుకమారము 2; విణ. 2. ముద్దగాకపులుచేసైనది: రూ-పిదపిదన, ఆనుకు, తినువు, తొలక,కలుచేన, పేలవము, బక్క, ముదుగు-ముదుము-ముదుపు (మిగత వానికి "చూ, విరళము. 3")

పిదపిదన. దే. వి. విణ.—పై—(విణ. 2వ అర్థమునకు —భాగ. 10,స్క.ం. పూ. 758)

పిదుకు. దే. స. క్రి: రూ-పితుకు, పిండు, పిడుచు, ఈడు. చూ, రెమ్మ. 2.

పిదుకువాడు వా.వి: కోర్ధ.

పిధానము. సం. వి.అ. న:చూ, వ్యవధానము 3.

పిన. దే.విణ. రూ-పిన్న. చిన్న.చూ,స్వల్పము.

పినగుమ్మడు ద్వ.వి. టీకు*:చూ,శాకోటము.

పినతండ్రి వా. వి పిన్నయ్య: చూ, సవిత. 2.

పినత్తల్లి. వా. వి. తల్లిచెల్లెలు (మఱియు) పినతండ్రిభార్య (మేనమామభార్య మేనత్తకాదు-పినతండ్రిభార్యపినత్తల్లికాదుఅనునది నిజమగు లోకోక్తి): చూ, మాత 1.

పినద్ధము సం. విణ: చూ, రూ-ఆపినత్థము.

పినాకము సం. వి. అ. పుం, న. 1 శివునిఒల్లు (త్రిపురదహనకాలమున బాణజ్వాలలచేనాకమును గప్పినది.)' చూ, బాణము. 1; 2. త్రిశూలము:చూ, బాణము. 1; 3. పట్టివాన: చూ, వాన 1.

పినాకి. సం. వి. న్. పుం: చూ, శివుడు.

పినాకిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1.=పెన్న:చూ, హోపిని (నది);2.ఒకానొకవీణ: చూ,వీణె; అం.3:చూ,తతవాద్యములు.

పినుగు. దే. వి. 1. రూ-పిలుగు. లుబ్ధకుడు: చూ, లోభి; విణ 2. రూ-పిలుగు. లుబ్ధుడు: చూ, లోభి. [రూ-పిన.

పిన్న. దే వి. 1: చూ, శిశువు; విణ. 2: చూ, పిన్నక క్కెగ. ద్వ. వి. కక్కెర: చూ, బకము. పిన్నగోరటి. ద్వ. వి: చూ, సహా.3.* [నుడు. పిన్నగర్గిద్ద. ద్వ. వి. చిందు: చూ, హరివాహ పిన్నచెఱకు. వా. వి: చూ, హలిని *. [రము. పిన్నజెమ్మి. ద్వ. వి. నేలజెమ్మి*: చూ, శమీ పిన్నటనాడు. దే. వి. రూ-పిన్ననాడు. జై. 1, ఆ. 59: చూ, శైశవము.

పిన్నతుమికి. దే. వి. కాకితుమికి*: చూ, సూచ్యర్జకము. [శూకశింబి.

పిన్నదూలగోనెల. దే. వి. కంసారి *: చూ, పిన్ననాడు. దే. వి: చూ, రూ-పిన్నటనాడు.

పిన్ననీలి ద్వ. వి. విషాణిక * చూ, రంజని.

పిన్ననుదురు. దే. వి. ఏనుగునొసటి బుడిపి, వాతకుంభము: చూ, హస్తి.

పిన్నపెల్లి. దే. వి. తుదార్గిన్నిమంధము*: చూ, శ్రీపర్ణము. 1. [నురభిపత్ర.

పిన్ననేరేడు. ద్వ. వి. కాకినేరేడు *: చూ,

పిన్నపాఁపర. దే. వి: చూ, పాఁపర *.

పిన్నపాప. దే. వి. కన్యక: చూ, స్త్రీ.

పిన్నపాల. దే. వి. చిఱుపాల *: చూ, సుమంగళ. (ఓధుర్రిలు పచ్చేకామెర్లకు వాడెదరు.)

పిన్నబూరుగు. దే. వి. చూ, శాల్మలి *.

పిన్నములక. దే. వి. నేలములక *: చూ, వాఁకుడు. [చూ, హస్తికంది.

పిన్నముల్లంగి. ద్వ. వి. క్షుద్రిమూలకము *:

పిన్నమ్మ. వా. వి:చూ, పినతల్లి. [పరిష్ఠము. 2.

పిన్నయిప్ప. దే. వి. మధూళిక *: చూ, వాన

పిన్నయేలకి. వా. వి: చూ, పత్రిల*.

పిన్నయ్య. వా. వి: చూ, పినతండ్రి.

పిన్నరేగటిదూల. వా.వి:చూ, స్వల్పదురాలభ*.

పిన్నటికము. వా.వి: చూ, శైశవము. [గోగు.
పిన్నవరగోగు. దే. వి. పీలువు *. చూ, వర
పిన్నవాడు. వా. వి: చూ, శిశువు.
పిన్ని. వా. వి: చూ, పినతల్లి. [చూ, బొత్తాము.
పిన్నీసు. వా. వి. ఒకరకము సూదిబొత్తాము:
పిపాస. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అనుబంధ, ఊదన్య, ఓషము, తర్షను, తృట్టు, తృష, తృష్ణ, దాహము. (తె. ప) —డప్పి-దప్పి, దప్పిక, దగ, దూప, నిట్టు, నీరవట్టు-నీర్వట్టు.
పిపాసితుడు. సం. విణ. నీరుతాగినగ్గాని గొన్నవాడు: పిపాసువు.
పిపాసువు. సం. విణ. ఉ. —పై—
పిపీలి. సం. వి ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-పిపీలిక.
పిపిలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-పిపీలి, హీర. (తె. ప).—చీమ, సన్నగాడు; తద్విశేషములు.—ఎ. ఎఱ్ఱచీమకు.—కపింజిక, ఘృతేలిక, తైలపిపీలి-తైలపిపీలిక, రక్తపిపీలిక. (తె).—ఎఱ్ఱచీమ; బ. చిన్న ఎఱ్ఱచీమకు.—కపిళ; 3. పెద్ద ఎఱ్ఱచీమకు.— (తె).—కొండచీమ; ర. కొండచీమకు.—ఉద్దీపకము, వజ్రిహేతువు. (తె).—కొండచీమ, గామ; ఋ. నల్లచీమకు.—ఉలంగవము, కృష్ణపిపీలి, కృష్ణపులంగవము, మర్క-టపిపీలిక, మహద్వజ్రిహేతి. (తె).—కండచీమ, కండర్రి, కట్టెచీమ, గండర్రిచీమ, నల్లచీమ, పెద్దనల్లచీమ; ఌ. ఒకరకము నల్లచీమకు.—(తె)—చేలిచీమ; ౨. తెల్లపెద్దనల్లచీమకు.—ఆస్ఫ్యుపదేహిక, ఉద్దీపకము, ఉపజిహ్విక, ఉసతీక, కన్యాపిపీలిక, వమ్రిము, వమ్రి, వమ్రిక; ౯. పుట్టపెద్దచీమకు.-ఉపదేహిక, శిధిలి. (తె).—చెద, చెదపురుగు, చెదలు, చేకొణుకు-చేకొణుదు; ౯. బార్హిహ్మ. (తె).-బాదనచీమ.(చూ,హీర)

పిపీలికాన్యాయము. పా. చీమ పండుకొఱకు చెట్టుమొదటినుండియు వార్గికపోయిపండు నకు కన్నమునైచి లోని రసమానుననురీతి.
పిప్పల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పిప్పలి*: చూ, పిప్పలి. 1. [చూ, ప్లక్షము.
పిప్పలచ్ఛదము. సం. వి. అ పుం. జోవ్వి *:
పిప్పలము. సం. వి. అ. న. 1. జలము: చూ, సలిలము; పుం. 2. చూ, రావి*; 3. భాతు: చూ, శరారి.
పిప్పలాశనము. సం. వి. అ. పుం. ఏనుఁగు: చూ, హస్తి.
పిప్పలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ 1: అమృత, ఉపకుల్య, ఉషణము, ఊషణ, కటి, కటుబీజ, కణ, కపమ్ని, కృకల, కృష్ణ, కోరంగి, కోల, కోలమూలము, కోల్య, క్రొంచాదనము, చపల, జటిల, తండులఫల, పిప్పల, మాగధి, వైదేహి, శౌండి. (తె) —పిప్పలితీఁగె, పిప్పళ్లమోడి*; తద్విశేషములు.—ఎ. అడవి పిప్పలికి.—కారంధము, తుంబరీ పిప్పలి, ననపిప్పలి, పనీరము. (తె).—అడవిపిప్పలి; బ.గజపిప్పలికి.—కచ్చటము, కపిల్లిక, కపిల్లి, కరిసిప్పలి, కాండీరము, కుంజరిపిప్పలి, కృతిత్రిమ, కోలవల్లి, గజకణ, గజపిప్పలి, గజాహ్వ, గృహకాండము, చవికాఫల, జలపిప్పలి, పశీరను- పసీరము, శ్రేయసి. (తె).—ఏనుఁగుపిప్పలి; 3. కీరుపిప్పలికి.—కోష్టి, గైరి, తోయపిప్పలి, పిత్తల, లాంగల, శకులాదని, శారది. (తె).—నీరుపిప్పలి, బొక్కెన; ర. పిప్పలీమూలమునకు.—కోలమూలము, గర్గంథికము, చటక,పిప్పలీమూలము*. (మిగతవానికి"చూ, శౌండి"); ఇ. పుం. 2: చూ, రావి*; ఆం. 3: చూ, పిప్పలీద్వయము. [పిప్పలి.1*.
పిప్పలితీఁగె. వా. మి. వి. పిప్పలికట్టె: చూ,

పిప్పలీద్వయము. ఆం. పిప్పలి, గజపిప్పలి.

పిప్పలీమూలము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పిప్పలి. 1 *

పిప్పల్యాదిలేహ్యము. ఆం: చూ, లేహ్యములు.

పిప్పళ్లమోడి. మి. వి: చూ, పిప్పలి. 1.*

పిప్పి. వై వి.=పిప్పలీ. రసములేని తుక్కు—(దేశ్యమని శ. ర): పిప్పిరి, పీసను.

పిప్పిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, శమలము.

పిప్పిపన్ను. వా. వి పురుగుపట్టినపన్ను. రూ-పుప్పిపన్ను: చూ, హోసువు (పల్లు.)

పిప్పిరి. వై. వి.=పిప్పలీ: చూ, రూ-పిప్పి. (దేశ్యమని శ. ర.) వై. 6, ఆ. 157.

పిప్లువు. సం. వి. ఊ. పుం:చూ, పుట్టుమచ్చే.

పిమ్మట. దే. వి. 1. మనోవ్యధ. విజ. 3, ఆ. 3: చూ, శోకము; 2: చూ, ఆపత్తుల. 2; ఎ్ర. 3. అనంతరము: చూ, వెనుక. 1; 4. పరోక్షమందు. [ప్రియాలము. 1.

పిమ్మూళము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-పియ్యి. దే. వి చూ, రూ-పీయి.

పిర. దే వి.కానిలో $\frac{1}{4}$ భాగము రూ-పిఱు, పిర్రియ.

పిరంగి. వా. వి. 1. రూ-పీరంగి. కత్తి: చూ, రిష్టి. 2; 2: చూ, పుంజు; 3 చూ, వానరము; దే. వి. 4. (రూ-పిరంగీ-పీరంగి-పేరంగి) ఒకానొకతుపాకి: చూ, బాణము. 1.

పిరంగిగుండు. వా. వి. దొంతుగుండు, పడిగల్లు: చూ, గాయి.

పిరంగిచెక్క. వా. వి: (సం. ప).—ఏలాపర్ణి, కార్ష్ణ్యా. (ఈచెట్టు చైనా జపానుదేశములలో పెరుగును.హిందూదేశములోలేదు. సవాయికి పనిచేయును.)

పిరంగీ. దే. వి: చూ, రూ-పిరంగి. 4.

పిరంగు. వా. వి. —పై.—

పిరి. దే. వి. రూ-పురి. 1. గోనెలులోనగునవి పట్టెడు తాళ్ళిడు: చూ, సూత్రము. 1; 2. మెలి: చూ, లంకె; 3. వెంటి. కళా. 6, ఆ. 58: చూ, సూత్రము. 1.

పిరిగొను. వా.స. క్రి 1:చూ, వేష్టించు; దే. స—క్రి. 2· చూ, మెలిపెట్టు; అ. క్రి. 3: చూ,—వెంటిగొను.

పిరుపీఁకు. దే.వి. (పీఁకు + పీఁకు) రూ-పిర్పీఁకు. 1. బాధ. పరిభా. 5, ఆ 155· చూ, శోకము; 2: చూ, పైశున్యము. కళా. 1,ఆ.176.

పిరుపీఁకులాడు దే. అ. క్రి: చూ, పిరిగొను. 3.—

పిరుపీఁకునేయు. ద్వ. స. క్రి.1.—పై.—. పర. 5, ఆ. 54; 2: చూ, హింసించు. హరిశ్చ. 4, ఆ. 163.

పిరుపీఁకులునేయు. ద్వ. స. క్రి.—పై.—

పిర్పీఁకు. దే. వి: చూ, రూ-పిరుపీఁకు. (బాధపు.—పాండు. 4, ఆ. 146.)

పిఱ. వా. వి: చూ, రూ-పిరి.

పిఱికి. వై. విణ.=భీరుక. భార. ఉద్యో. 3. ఆ. 57: చూ, వెఱపరి. [ఆ. 86.

పిఱికికండ. వై. వి: చూ, వెఱపు. కాశీ. 2,

పిఱికిమెకము. వై. వి.=భీరుకమృగ. ఇట్టి: చూ, హరిణము.

పిఱుఁ. దే. వి. పృత్తియందు పిఱుఁదుశబ్దమునకు మీఁదిపర్ణము లోపింపఁగా మిగిలినరూపము.

పిఱుఁదు. దే. వి. 1. రూ-పిట్ట: చూ, శోణి. 1; 2: చూ, వెనుక. 1. భార. ఆది. 6, ఆ. 9; అం. 3: చూ, కళలుండుస్థలములు; 4: చూ, నఖక్షతస్థానములు.

పిఱుఁదుకొను. దే. స. క్రి: చూ, వెంబడించు. ఉ, హరి. 3, ఆ. 24.

పిఱుఁదులు. ఆం. వీనికి ఉపమానములు.—భూమి, ఇనుకతిన్నెలు, బండిచక్రములు, గిన్నెలు.

పిఱుతివియు. దే. అ. క్రి.(పిఱుఁదు + తివియు) (రూ-పిఱుతివుచు-పిఱుదీయు-పిఱువోవు-పిఱుసను): చూ, వెనుదీయు.

పిఱుతివుచు. దే. అ. క్రి.—పై.— య.3,ఆ.34.

పిఱుదీయము. దే. అ. కిరి.—పై.— స్వా. 3, ఆ 31.

పిఱుము. దే. వి. 1 పరుషభావము. ఊ, హరి. 2, ఆ. 126; విణ. 2· చూ, పరుషము. 1 హరిశ్చ. 4, ఆ. 11.

పిఱువడు. ద్వ. అ కిరి 1: చూ, వెనుదీయు; 2: చూ, నుర్కిక్క. 6 .భా. 8, ఆ. 156

పిఱువెట్టు. దే. స. కిరి చూ, రాకొట్టు.

పిఱువోవు. దే. అ. కిరి చూ, వెనుదీయు. హరి పూ. 6, ఆ. 165.

పిఱుసను. దే. అ కిరి —పై—

పిఱ్ఱ. దే. వి· చూ, రూ-పిఱుఁదు. 1

పిలక. నై. వి.=పీలుక-పిల్లాక, రూ-పీలుక-పిల్క 1. (కండగడ్డలోనగువాని యందుండు) మొలక చూ, విస్తరను; 2 (మూల శంకె లేవులునంటి) మొటిమ: మొటిమ, మొలక-మొల్క, 3 (అలమోదకొద్దిగా నుంచేనొనిన) మోట్టు చూ, పెండుర్కిక.1; 4 (పక్షిలోనగువాని)పిల్ల·చూ, శిశుంతి(పక్షి).

పిలపిల. దే వి. మూఁగుట-వచ్చేట-పోవుట-చిక్కించేట లోనగువాని యంచలి అనుకరణము. సా. 3, ఆ. 117, విజ. 2, ఆ. 193 చూ, హూహూ. (బిలబిలఅనియవాడుక)

పిలుఁగు. దే. వి, విణ చూ, రూ-పిసుఁగు. (లబ్ధునకు-పంచ. వేం. 1, ఆ 217.)

పిలుక. వా. నై వి=: చూ, రూ-పిలక.

పిలుకు. దే. వి: చూ, హుంకారము.

పిలుకుమారు. దే. అ. కిరి. (రూ-పిలుకుమాలు-పిల్క-మాలు)1: చూ,మరణించే;2. పాకారు, నాశనము: చూ, సమయు. 3.

పిలుకుమారుచే. దే. పేరి. పిలుకుమారఁజేయు. (రూ-పిలుకుమార్చు-పిలుకుమాలుచే-పిలుకుమాల్చు) 1: చూ, సంహరించు. భా. 6, ఆ. 190; 2. నాశముచేయు :చూ, సమయు. 3.

పిలుకుమార్చు. దే. పేరి.—పై.—

పిలుకుమాలు. దే. అ. కిరి: చూ,రూ-పిలుకుమారు.

పిలుకుమాలుచే. దే. పేరి: చూ, రూ-పిలుకుమారుచే.

పిలుకుమాల్చు. దే. పేరి.—పై.—

పిలుచే దే. స. కిరి. రూ-పిల్చు: చూ, సంభోధించే. [సంభోగనము.

పిలుపు దే. వి (రూ-పిల్పు-పిలుపుడు): చూ,

పిలుపుడు. దే వి. —పై.—

పిలువని పేరంటము. జా. తనకుఁదాను వచ్చినది. "పిలువని పేరంటంబనుచే" విజ. 1,ఆ. 79.

పిల్క వా. నై. వి =: చూ, రూ-పిలక.

పిల్క-మాలు. జే.అ కిరి చూ, రూ-పిలుకుమాలు.

పిల్పు దే. స. కిరి చూ, రూ-పిలుచే.

పిల్ల. నై. వి. 1.=పిల్లాక 1 నుష్కిలోనగువాని సంతతి: చూ, శిశుంతి (పక్షి), 2 మనుష్యాదులసంతతి· చూ, శిశువు; 3. పృక్షాదులసంతతి "అరటిపిల్ల": చూ, పృక్షము, 4.ఆఁడుపడుచే. చూ,(స్త్రీ); బ. 5. బిడ్డలు, విణ. 6. చిన్న: చూ, స్వల్పము. [పిల్లఁగోరి.

పిల్లఁగోరిలు.వా స్వ.వి మురళి.నీల.1,ఆ.81: చూ, పిల్లఁగోరివి. ద్వ వి —పై.—

పిల్లకాయ. ద్వ. వి: చూ, శిశువు.

పిల్లకోడి చేక్కలు వా. వి. బ ఆకాశమున సంచరించెడు చేక్కలగుంపు.(ఇవి పైతులపు వేళఁదెలుపును.)

పిల్లగడ్డము. ద్వ. వి. నడుమమాత్రిము కొంచెము వెండ్రుకలుగల గడ్డము. చూ, శ్మశ్రువు.

పిల్లగాఁడు. ద్వ. వి: చూ, పిల్లకాయ.

పిల్లగిఱులు. ద్వ. వి. బ: చూ, బాలక్రీడ.

పిల్లజోట్టు. ద్వ.వి.తలమునందతీసిగ: చూ,సిక. 4.

పిల్లదీపు. ద్వ. వి: చూ, బాలక్రీడ.

పిల్లదీవి. నై. వి.—పై—

పిల్లనఁగోరిలు. ద్వ. వి: చూ, రూ-పిల్లఁగోలు.

పిల్లనఁగోరివి. ద్వ. వి.—పై—

పిల్లనూయి. ద్వ. వి నూతిలోపలి చిన్ననూయి: చూ, సరస్సు. 1. [పిల్లపీచేర]

పిల్లపిచ్చేర. ద్వ. వి: చూ, శతావరి* (రూ-పిల్లపీచేర. ద్వ. వి.—పై—

పిల్లపెసర. ద్వ. వి. ముద్గపర్ణి*. చూ, పెసర.

పిల్లమిరియము. వా. వి 1 వేశ్యాకన్య* చూ, మిరియము; 2:చూ, పిల్లమెఱుము. 1—2

పిల్లము. సం. వి. అ. పుం. 1. తడికన్ను: చిల్లము, చుల్లము చూ, లోచనము; విణ. 2. తడికన్నుగలది చిల్లము, చుల్లము

పిల్లమెఱుము. ద్వ. వి. 1 తలకిర్రిందుగావేసెడు లాగు. పిల్లేరుగంతు, మెఱుము: చూ, వాలు మొగ్గ; 2. లాగు. రామా. 6, ఆ 72:చూ, వాలుమొగ్గ [సాం మా. 19

పిల్లలగలిగించేకామ. వా వి చూ, శిల్పము

పిల్లవేరులు. ద్వ. వి. చిటికెనవేరులు. పై. 8, ఆ 41 చూ, వేలు. 2.

పిల్లాఁడి. దే వి. (రూ-పిల్లాణి-గిజిపిల్లాణి) ఆఁడుదాని కాలి నాలుగవవేర్పినగ. కళా 7, ఆ. 204. చూ, భూషణము. 2

పిల్లాకము. సం. వి అ. పుం. 1.=పిల్ల చూ, పిలక. 4, 2.=పిలక బీజము చూ, విత్తనము.

పిల్లాణి. దే వి: చూ, రూ-పిల్లాఁడి.

పిల్లి. పై. వి.=బీడాల: చూ, మార్జాలము.

పిల్లికన్యతనము. ద్వ. వి. వైఎహార్యము చూ, రత్నము. 1.

పిల్లికూన. వా. వి. పిల్లిపిల్ల: చూ, మార్జాలము.

పిల్లిగడ్డ పై. వి: చూ, పునుఁగుచేట్టము. నీలా. 1, ఆ. 911.

పిల్లిలేగలు. వా. వి: చూ, పిల్లపిచ్చేర*.

పిల్లిపెసర. ద్వ. వి. కాకిపెసర*: చూ, పెసర.

పిల్లిశీలము. జా. కృత్రిమస్వభావము. "శీలమఖిలంబునిది పిల్లిశీలమునమే." పాండు.3,ఆ.38.

పిల్లు. దే. వి. రూ-పుల్లు.*. వికి.2,ఆ. 171: చూ,తృణము. 1.

పిల్లేరుగంతు. ద్వ. వి. (పిల్ల + వేరుగంతు): చూ, పిల్ల మెఱుము. 1.

పిళింగము. సం. వి. అ. పుం. 1. కపిలవర్ణము: చూ, వర్ణము. 6; విణ. 2. కపిలవర్ణముగలది: చూ, వర్ణము. 6.

పిశాచకి. సం. వి. స్త్రీ. పుం: చూ, శ్రీదుఁడు.

పిశాచము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, దేవతాభేదము; 2.=పిసాసి: చూ, భూతము; 3. చూ, పిల్లి.

పిశాచసత్వ అం: చూ, ద్వాదశోసత్వలు.

పిశాచి సం వి. ఈ. స్త్రీ 1. స్త్రీపిశాచము: చూ, భూతము; 2: చూ, మాంసి *

పిశిత సం. వి ఆ. స్త్రీ: చూ, పిశాచి 2.

పిశితము సం. వి. అ న: చూ, మాంసము.

పిశున. సం. వి ఆ. స్త్రీ. 1. స్పృక్కు: చూ, రాజాగ్ర్యము; 2 చూ, షడ్గ్రంథ *

పిశునము. సం.వి. అ.న. 1. కుంకుమపుష్ప చూ, పహ్నాశిఖము. 1; పుం 2 చూ, వాయసము.

పిశునుఁడు. సం. వి అ. పుం. 1 నారదుఁడు: చూ, సన్యాసి; విణ. 2. చూ,సూచకుఁడు 1; 3 చూ,హీనుఁడు, 4: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

పిష్టకము. సం. వి. అ న. 1. నూఁబొడి: చూ, శ్రీమాన్. 1; పుం. 2: చూ, భక్ష్యము; 3. కంటి లెవులు. చూ, హర్షణము; 4 కించిజ్జ్ఞనాధిక్యమును స్తనాంతవిస్తృతియు గల గజవిశేషము: చూ, హస్తి.

పిష్టపచనము. సం. వి. అ. న. బూరెలమాకుడు: చూ, పాత్రిము. 6. [ముగ నూఱుట.

పిష్టపేషణన్యాయము. పా. నూఱినపిండినే వ్యర్థ

పిష్టపరిమిత్య పూపన్యాయము. పా. పిండియెంతయో రొట్టెయు నంతయే యనురీతి.

పిష్టము. సం. వి. అ. న. 1.=పిండి (విసిరినది): చూ, పిండి (1); 2.=పిట్టు. వానెనపోలె: చూ, సాదము (1); 3. సీసము: చూ, లో-

హము. 1; వా. 4: చూ, పిణ్యాకము; విణ. 5. పొడిచేయఁబడినది.

పిష్టన్నర్తి. సం. వి. ఇ. న: చూ, చమసము. 1.

పిష్టపాకభక్షము. సం. వి. అ. పుం,న. చందనము· చూ, వాసన. 1. [కము.

పిష్టాతరము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పటవాస

పిస. దే. వి. అవివేకము· చూ, వెట్టి 2.

పిసక. దే. వి. తల వెంట్రుకలయందు చెమటచే బందనగొను ముఱికి· చూ, మలినము.

పిసరు. దే. వి. 1: చూ, పిప్పి; 2. కడిగినధాన్యములో తోర్పిడుపడినది. చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము); 3 లేశము చూ, స్వల్పము 4· చూ, శిఖలము.

పిసాసి. సై. వి =పిశాచ. 1.పిశాచము చూ,భూతము; 2 ఆఁడుదయ్యము· చూ, భూతము

పిసాశము. దే. వి. 1.చూ,పెలుతురు. 1,2 చూ, పరిహాసము. సర. 3, ఆ. 196, 3· చూ, వ్యాపనము; 4 చూ, వికాసము పొందు. 4, ఆ. 13; 5 దొంగటక్కరి. చూ, వంచన; 6: చూ, రోషము

పిసాళి. దే. విణ. 1. వ్యాపనముగలది విజ. 2, ఆ. 128 చూ, హిండితము; 2 పరికాశముగలది. పాండు. 4, ఆ. 132 చూ, శోభితము. 5, 3 దొంగయెత్తుగలది; వా 4. కోపముగలది (ఆఁడుది), కోపన: చూ, స్త్రీ; 5. కుజనుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2, 6: చూ, మార్ఖుఁడు; 7. కుత్సితపు ఆఁడుది· చూ, స్త్రీ.

పిసాళించు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, వ్యాపించు సై. 7, ఆ. 198; 2: చూ, హవణిల్లు; 3:చూ,హేళనము చేయు.కళా. 1, ఆ. 143; 4. పరిమళించు. స్వా. 2, ఆ. 55: చూ, విసరు. 6; 5. దొంగటక్కరివేయు: చూ, పంచించు; 6: చూ, రోషించు; స. క్రి. 7:చూ, హసించు.

పిసి. వా. వి. 1: చూ, రూ-పిస; దే. వి. 2.తొలయంకు బిగఁగొట్టుటకై చెక్కినస్తంభము పట్టెలోనగువానిచివర.

పిసికిళ్లు. దే. వి. బ. 1. జొన్నలులోనగువానియూఁచేబియ్యము; చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము); 2. పిసుకుటలు. [ఆ.84: చూ, లోభి.

పిసిడి. దే. విణ (రూ-పిసిని-పిసినారి) సై. 1,

పిసినారి. దే. విణ. —పై —

పిసిని. దే విణ. —పై —

పిసినిగొట్టు. దే. విణ. —పై —

పిసినితనము వా.వి. లోభత్వము.చూ,లోభము.

పిసుకు. దే. స. క్రి 1. పిండిలోనినగువానిచేత మర్దించు· చూ, సమ్మర్దించు, 2 పాదములు లోనగువాని నొత్తు:ఆదుము,ఇఱుకు, ఱోదు, ఒత్తు, కుప్పు, నొక్కు. (సం.ప) —ఘర్షించు (చూ, సమ్మర్దించు);3 అడఁగఁజేయు అడఁచు-అణఁచు, అదుము, ఆనించు, ఆను, ఇఱుకు, ఱోదు, ఒత్తియాడు, ఒత్తు,కుప్పు, దమించు-ఏమియించు,పట్టు. (చూ, సమ్మర్దించు).

పిసుకుట వా. వి· చూ,పిండిపీఁచు.

పిసుకువాఁడు వా. వి: చూ, సంవాహకుఁడు.

పిస్తాపప్పు.వా.వి అభిషుకము(జ్ఞాపకశక్తినిచ్చేను).

పిహితము. సం. వి. అ. న. 1. కనుమొప్పుమూఁత· చూ, మూఁత. 3, విణ 2: చూ, స్థగితము; అం. 3. చూ, పుటకిర్యలు; 4: చూ, ఆకాశమండలములు;5: చూ,అలంకారము 3. (ఇతర రహస్యప్రవృత్తిత్వానెఱిగినట్లు చెప్పుట. ఉదా.—"పతియుపియవేళ నింటికిరాఁగళయ్యఁబఱచె.") [జేర్చెడుపదము.

పిళ్ళ. వా. వి. కొన్నిజాతుల పేరునకు తుదను

పిళ్ళారి. దే. వి: చూ, వినాయకుఁడు. 1.

పిళ్లు. దే. వి. బ. దూడలను కుడవసీని యావులను దూడలు చేచ్చినయావులను మరులు కొలుపుటకై తద్యోనిద్వారమునఁజొప్పించి లాగెడు తోరపుకుఱుచే కసవువెంటి,పాదుగుపట్టుట.

ప్ప

ప్పీఁకిపిండెట్టు వా స.క్రి.నలిపిననల్లేరుకాఁడవలెఁ బేయు, బాధించుఁ: చూ, హింసించుఁ.

పీఁకు దే. స. క్రి 1. పెఱుకు: చూ, మెఱుకు; 2. తీసివేయు. పెఱుకు-పెఱ్ఱు-పెఱుకు; వా. 3. లాగు చూ, రెమ్మ. 2.

పీఁకులాట. దే వి. చూ, పిరుపీఁకు.

పీఁకులాటపంచాంగము. బా సాధ్యముకానిపని.

పీఁకులాఁడు. దే అ క్రి. చూ, వెంటిగొను.

పీఁకుపీఁకాడు. దే స క్రి మిక్కిలిపెఱుకులాడు

పీఁకె దే వి 1 నాగసరము లోనగు వాద్య ముఖమునఁ బొప్పిం చెడుకోరివిపుల్ల; 2 కాశెపలెఁ జుట్టిన చిన్న ఆకుచుట్ట; 3. తాగి మిగిలినపొగచుట్ట [త్రిము 6

పీఁకెదాను వా. వి తమ్మపడిగను: చూ, పాపీఁకెవాఁడు దే. అ. క్రి. 1: చూ, సాటసాట వోపు అచ్చు. ఆగ, కాం. 22; 2 చేప్పట యగు

పీఁచే ప్రై వి.=పించ చూ, రూ- పించియము

పీఁచేమడపు. దే. వి: చూ, రూ-పించేమడపు.

పీఁచేమణఁచే. వా. స. క్రి. (రూ- పీఁచేపుడఁ చే-పించేమిడఁచే-పించేమణఁచే) చూ, సంహరించే. [4: చూ, శ క్రి.1.

పీఁచేము. ప్రై. వి: చూ, రూ-పించేము. 1-2-3;

పీఁచేర. దే. వి: చూ, శతావరి * (ఇదిద్వివిధము.-పిల్లపీఁచేర, పెద్దపీఁచేర.ఇదెపిల్లపీఁచేర.)

పీఁచే దే. వి. జీబు, నార: చూ, శల్క-ము 2.

పీఁట. ప్రై. వి.=పీఠ: చూ, సింహాసనము.

పీఁటముడి. వా. వి. దట్టముగావేయఁబడినముడి.

పీఁటవెట్టు ద్వ. అ. క్రి. లేవక యొకచోటనే పాదుకొనియుండు. స్వా.4,ఆ. 42; సారం. 1, ఆ. 92.

పీఁటవెట్టుమెకము. ద్వ. వి: చూ, నూకరము.

పీక. వా. వి. 1: చూ, మెడ; 2. పిల్ల."ఆఁడు పీక" (భదాద్రిచలపార్శ్వంతమున వాడుక).

పీకఁడు. వా. వి. కొడుకు. "పీకఁడుపుట్టెను" చూ, సూనుఁడు. 1. (భ-పార్శ్వ-వాడుక.)

పీకి. వా. వి: చూ, రూ-పీక.1-2. (భదాద్రిచల పార్శ్వంతమునవాడుక).

పీకియ. వా. వి.—పై —

పీకె. వా. వి —పై.—

పీగర్ద్ద. ద్వ. వి: చూ, పిన్నగర్ద్ద.

పీరకేళి సం. వి. ఇ పుం. చూ, విటుఁడు.

పీనమర్దుఁడు సం. విణ 1—పై.—; అం. 2 ధృష్టుఁడు: చూ, నాయకులు. 2, 3 చూ, నాయకులు 3

పీఠము. సం వి. అ పుం.=పీట. చూ, పీట.

పీరి సం. వి ఈ. స్త్రీ ==—పై —

పీరిక. సం. వి.ఆ. స్త్రీ 1 ఎగ్గుర్తు- ఎగ్గుఱుతు; 2. ఉత్కృష్టపీఠము చూ, సింహాసనము.

పీడ సం వి. ఆ. స్త్రీ. 1. బాధ: చూ, శోకము; 2 కరుణ: చూ, హార్ద్దము. 2; 3 సిగదండ, కచ్చే చూ, భూషణము. 2; 4. తెల్ల తెగడ*. చూ, సర్వానుభూతి.

పీడనము. సం. వి. అ న. 1. పరులచేఁగలుగు రాయిడి: చూ, సమ్మర్దనము; అం. 2: చూ, ఆలింగనములు.

పీడాకరుఁడు. సం. విణ: చూ, కనుకుట్టు.

పీడావస్థ. అం. రాజ్యంతనవాంశయందున్న గరిహము పీడావస్థను బొందును.—బంధుమిత్రవిరోధము, బంధనము, దాసత్వము గలుగును. (చూ, అవస్థలు. 5.)

పీడించే సం. స. క్రి. 1· చూ, పీడితమగు; 2: చూ, హింసించే; 3: చూ, సమ్మర్దించే.

పీడితమగు. మి. అ. క్రి: అణఁగు, అదుముడుపడు, ఆలుగులపడు, ఇఱుకు, ఈండ్రించే, ఒత్తుపడు, కిమియు, కనుగు, దండసిలు—

దండసిల్లు, నలఁగు, నలఁగుడుపడు, నలఁగుడు పెట్టు, పొట్టుపొదలగు.(సం ప) —పీడించే. (చూ, సమ్మర్దించే.)

పీడితము. సం. విణ. 1: చూ, గజబిజి. 5; 2: చూ, సమ్మర్దితము; అం. 3: చూ, ఉత్తానకరణబంధములు; 4: చూ, చుంబనములు.

పీడ్యమానము. సం. పిణ. పీడింపఁబడుచున్నది

పీత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పసుపు: చూ, వర్ణము. 6; వై. వి. (1)=పీతము. ఎండ్రికాయ. చూ, హరిలాంఛనము.

పీతకి. సం. వి. ఈ స్త్రీ. అగ్ని మేడి, తిండుకిని. (తె. ప).— అగ్నిమేడి.* (చూ,వృక్షము)

పీతపుష్ప. సం.వి.ఆ.స్త్రీ చూ,పీతపుష్పము.1.*

పీతచందనము. సం. వి. అ. న: చూ, వాసన. 1.

పీతదారువు. సం. వి. ఊ. పుం, స్త్రీ. (రూ-పూతిదారువు) 1. దేవదారువు*: చూ, సూక్ష్మదారువు; 2: చూ, హరిదుర్వి *.

పీతదుర్వి. సం. వి. ఊ. పుం. 1: చూ, పీతదారువు. 2; 2. సరళము*:చూ,సర్వానుభూతి.

పీతనము. సం. వి. అ. న. 1. కుంకుమపువ్వు: చూ, వహ్నిశిఖము. 1; 2: చూ, హరిదళము; 3: చూ, పీతదారువు. 1* [కుపొన్న.

పీతని.సం.వి.ఈ.స్త్రీ.రూ-పీపని*:చూ, ముయ్యా

పీతపుష్పము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. గోఁగు, మృదుదుర్వి ము*:చూ, వరగోఁగు; 2: చూ, శ్వేతపుష్పము *.

పీతభద్రి ము. సం. వి. ఆ. పుం.—పై.—

పీతమస్తకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, భృంగరాజము. 3.

పీతము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పీత: చూ, పీత. 1; 2. పసుపురంగు: చూ, వర్ణము. 6; విణ. 3. పసుపురంగుగలది: చూ, వర్ణము. 6; 4.తొడిగఁబడినది: ఆపీతము. [చూ,పిచ్చేక.

పీతముండము. సం. వి.ఆ. పుం. పచ్చేతలపిచ్చేక:

పీతముస్తకము. సం.వి.ఆ.పుం:చూ,పీతముండము

పీతమ్మ. వా. వి. అంచేద: చూ, వాగ్జి; 2. పని చేయని ఆడుది: చూ, స్త్రీ. (ఉత్తరసర్కారులలోవాడుక) "చేతకానిపీతమ్మ".

పీతశాఖము. సం. వి. అ. పుం అశోకము*: చూ, హేమపుష్పము. [చూ, సగ్గకము 2.

పీతసారకము. సం. వి. అ. పుం. వేగిస *:

పీతసాలము. సం వి. అ. పుం.—పై.—

పీతాంబరుఁడు.సం.వి.అ.పుం.1:చూ, పచ్చేవలువదారి; విణ. 2. పీతవస్త్రముగలవాఁడు.

పీతి.సం వి.ఇ.స్త్రీ. 1.పానము:చూ,సరకము. 3; పుం 2 గుఱ్ఱము.(రూ-పీతి). చూ, హయము.

పీతిగోరువంక. ద్వ. వి: చూ, విట్ఛారిక.

పీతిరిగుంట. ద్వ. వి: చూ, మఱుఁగుదొడ్డి.

పీతువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.

పీతోలు. వా. వి. పైనుండుసన్నని చర్మము: చూ, బెరడు. [డు; 2. చూ, వహ్ని. 1.

పీధువు. సం. వి. ఊ. పుం. 1: చూ, సూర్యుఁ

పీనము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, సంతోషము; పుం. 2: చూ, స్వేదము. 1; విణ. 3. బలిసినది, పీవము, పీవరము: చూ, స్థూలము. 2.

పీనళము. సం. వి. అ. పుం. రూ-పీనసము:చూ, రొంప. 2.

పీనసము. సం. వి. ఆ. పుం.—పై—

పీనసరోగజాతకుఁడు. పా. ఁ. షష్ఠమమందు చంద్రుఁడును అష్టమమందుశనియును లగ్నాధిపతి వ్యయమందు నున్నపుడును, ఆ లగ్నాధిపతి పాపుఁడై వ్యయమందును పాపగ్రహాంశలయందును నుండి షష్ఠమమందు చంద్రుఁడును అష్టమమందు శనియును నుండునపుడును, 3 షష్ఠాధిపతిఁ జంద్రునితోఁగలిసి యష్టమమున శనిచే జూడఁబడినను, 4 ద్వాదశమందుఁ బాపగ్రహములుండి యష్టమమున శనిచంద్రులు గలిసినను పీనసరోగము గలవాఁడగును.

పీనాహము. సం. వి. అ. పుం: చూ, తొగాఁడి.
పీనుఁగు. దే. వి. రూ-పీన్గు చూ,శవము.
పీనుఁగుఁదిండి. దే. వి: చూ, భూతము.
పీనుఁగునకుఁ జేసిన శృంగారము రాజులకుఁ జేసిన కొలువు. జా. వ్యర్థము.
పీనుఁగుపెంట. వా వి. 1. శవకాలుప్యము: చూ, భస్మము;2. దుగవస్థ: కొడిమె-కొడిచె, దీండర్రిము, దెస; 3. కష్టము:చూ, శోకము.
పీనోద్ధి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పెద్దపొదుఁగుగల యావు, పీవరస్తని:చూ, సౌరభేయి (ధేనువు)
పీన్గు. దే. వి:చూ, రూ-పీనుఁగు.
పీయి. దే. వి. రూ-పియ్యి చూ, శమలము.
పీయూషము. సం. వి. ఆ. న. రూ-పేయూషము. 1. అమృతము:చూ,సుధ. 1; 2. జోన్న పాలు చూ, స్తన్యము
పీరంగి. వా. వి చూ, రూ-పిరంగి. 4.
పీరంగిబొణము. వా. మి. వి —పై— [పికులు.
పీరు. దే. వి. 1: చూ, గుమ్మ.1;అ కిర్రి. 2:చూ,
పీరుచే దే. స. కిర్రి: చూ, రూ-పీల్చు.
పీర్లు. వా. వి. తురకల జ్ఞాపకార్థమైన గుఱుతు.
పీల. దే. విణ. బక్క:చూ, సాలపు.
పీలి. దే. వి. 1:చూ, పిగిలిపిట్ట. స్వా.4, ఆ.14; 2. ఓడకుదారిచేఁ పెడు చుక్కాను. అగప-అపక-అబక (ఇవి వాడుకలోనివి), కడపుఁ జేయి, చుక్కాని-చుక్కాను. (సం.ప).—అరితెర్రిము, కర్ణము, కేనిపాతకము-కేనిపాతనము-కేనిపాతము; తద్వి.— ఁ. ఓడనడపు గెడకు.—(సం.ప) -క్షిపణి- క్షేపణి, నావాదండము; ఖ. ఓడలోనుండు కఱ్ఱ గుద్దలికిని లవణాదులనుతెర్రివ్వునట్టి మానుగుద్దలికిని.—(సం ప.).-ఆభిర్రి; 3. పడవతోర్రిసెడుపలక (ఓడ తెడ్డు)కు.—కొయ్య తెడ్డు, తెడ్డు-తెడ్డు. (సం. ప).—కృపీటపాలము, కేనిపాతకము-కేనిపాతనము-కేనిపాతము, ఖజపము, తండువు-తెందువు-తడ్డు-తడ్డువు-తద్దు-తర్డువు. (చూ, హోడము).
పీలిక. దే. వి. గుడ్డముక్క:చూ, వస్త్రము.
పీలికాఁడు. దే. వి. కర్ణధారుఁడు:చూ, సరంగు.
పీలిదండలు. వా. వి. బ. సందిట నుంచుకొనెడు కుచ్చెలమాలికలు: చూ, భూషణము. 2.
పీలు. దే. అ. కిర్రి:చూ, రూ-పీకులు.
పీలుకము. సం. వి. అ. పుం. 1. పక్షిపిల్ల: చూ, శకుంతి (పక్షి); 2.=పిల్క. కంది*:చూ,నూరణము.
పీలుచే. దే. స. కిర్రి:చూ, రూ-పీల్చు.
పీలుపర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. చోగ*:చూ, సర్పి; 2. దొండ *. చూ, రక్తఫల.
పీలువాది. సం. వి.న్. పుం. ఒకమతముపాఁడు.
పీలువు. సం. వి. ఊ. పుం. 1 గొలుగు*: చూ, పరగోఁగు; 2. ఏనుఁగు చూ,హస్తి, 3: చూ, పరమాణువు; 4. తాటిచెక్క: చూ, శకలము. 4.5 చూ, సుమము; 6. చూ, బొణము.1.
పీల్చు. దే.స.కిర్రి. రూ-పీలుచే.పీరుచే-పీర్చు. 1. నీరు పాలులోనగునవి జోట్లు జోట్లు; 2. గాలిని పిల్చు: ఎగఁగోర్రిలు.(సం.ప).—ఉచ్ఛ్వసించే.
పీవము. సం. విణ. (న్. ఈ. న్)బలిసినది:చూ, రూ-పీనము. 3. (స్త్రీలింగము పీవరి.)
పీవరము. సం. వి. అ. పుం. 1. తాఁబేలు:చూ, వృత్తము. 4 (తాఁబేలు); విణ. 2: చూ, పీవము. (కొర్రివినదిఅనియు)
పీవరస్తని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ:చూ, పీనోద్ధి.
పీవరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పెద్దపీఁచేర *: చూ, శతావరి.

పు

పుంఖము. సం. వి. అ. పుం.=పింజే. బాణపుపిడి: చూ, పింఛము. 2.
పుంఖానుపుంఖము. జా. పరంపరగా, ఒకదాని వెంబడినొకటి. "శంఖారవంబులు పుంఖానుపుంఖంబులుగా" (ధర్మజ రాజనూయము)

పుంఖితము. సం. విణ. 1. పుంఖానుపుంఖము గాఁజేయఁబడినది; అం. 2: చూ, హస్త పారిణములు. [యములు.

పుంఖోద్వేజితవిగ్రహజనము. అం: చూ, పరిమే

పుంఖోపసంఖ్యానము. అం.—పై —

పుంగపము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఎద్దు: చూ, వృషభము. 1, 2. ఒకఓషధి: చూ, వృత్తకు

పుంగవుఁడు. సం. వి. ఆ పుం. (ఉత్తరపద మైనచో) శ్రేష్ఠుఁడు: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు.

పుంగుడు. దే. వి. 1. రూ-పుంగుడు: చూ, పులిహిరి; 2. చూ, పుండరీకము. 9; 3: చూ, బొప్పి [చూ, రాశి. 1

పుంజము. సం. వి. అ. పుం.=పుంజి పోగ్రపు

పుంజి నై వి. 1: చూ, సమృద్ధి; 2 పరిమాణ లగుపైరు చూ, సస్యము. 1; 3 =పుంజ చూ, పుంజము; విణ. 4 చూ, సంపన్నము. 2

పుంజికొను. ద్వ. అ. క్రి: జోడుకొను.

పుంజీ. దే. వి. (న): చూ, నాలుగు

పుంజీభవించు. సం. అ. క్రి. చూ, పోగుపడు.

పుంజే. వా. వి. ఎద్దడిసేల: చూ, భూమి 1

పుంజేయు. నై. వి. 1. ముప్పదియెనికలనూలు చూ, సూత్రికము. 1; వా. 2. (నులకమంచే ముయొక్క) కాళ్లకట్టుతాడు. చూ, సూత్రికము. 1.

పుంజోలదండ. నై. వి ఆఁడుదానిమెడనగ. పాండు. 3, ఆ. 62: చూ, భూషణము. 2.

పుంజో. దే. వి: అజ్జీవాలు, అడుగువాలుపులుగు, ఆరణి, కొమరుడాలు, కోడి, పెట్టపోలి, మెట్టవాలుపిట్ట-మెట్టవాల్పిట్ట. (సం.ప).-అండజము, ఇంపర్ణిధామము, ఊదర్ణిధము, కలావికము, కాలజ్ఞము, కావ్యకము, కాహళము, కిరిటి-కిరీటి, గుక్కుటకము, కుక్కుటము, కుమారగోపవాహనము, కుహకస్వనము, కుహకస్వరము, కృకవాకువు, గోప్యకము, చంద్రికి, చటకము, చరణాయుధము, జ్ఞాని, తామ్రచూడము, నఖరాయుధము; తద్వి — ం. అడవికోడి కి.-అడవికోడి, కానపుంజో, కారుకోడి-కాఱుకోడి, గునపనకోడి, పొడకోడి. (సం.ప).-కుక్కుటము, కుక్కుభము, కులాలము, కుహకస్వనము, కుహకస్వరము, వనకుక్కుటము; ఆ ఆఁడుకోడికి.—పెంటి, పెట్ట, బోబు (సం.ప).—కుక్కుటి; 3 కుక్కుటస్త్రీపురుష సామాన్యమునకు.—కోడి; ర. గ్రామపుకోడికి.— (సం. స).— కృకవాకువు, మయూరగచటకము; ఇ. తెల్లవారగోమునమొదటకూయుకోడికి — తొలికోడి; ఒ. నీరుకోడికి.— గుండగి. చిలవ, నీరుకోడి. పుల్లగొగక, బుడకోడి, బొల్లికోడి (సం ప) — ఆంతర్నినూవృతము, జలకుక్కుటము, పరిప్లవము, సలిలకుక్కుటము, జపంచెపు కోడిపుంజోనపు — కాకివన్నె, జెట్టి. (సం ప).—కపిలము; ర. పుంజోలరకములు.— అరజోట్టు, ఈగలదాగము, కంచేడమారము, కాల్చేచ్చే, కోడిడేగ, గద్దెకాకు (ళు)లది, గరుడుండు, గాజోలగాఁడు, తెల్లయూరగపిల్లవేళ్ళది, నల్లగూరగ, పండెల్లది, పట్టెడజోట్టుది, పింగళి, పిరంగి, మూగఁబిట్టుకోడి, పుంజోలవేగు విత్తు, రణబేరు, రాహుత్తి, వసులపాతఆ, సెలుకాలుది, (సం. ప).—పట్టభద్రుర్రీఁడు. (మిగతవానికి "చూ, సెలుకాలుది").

పుంజోదాలుపు. దే. వి: చూ, స్కందుఁడు.

పుంజోలవేరువిత్తు. వా. వి: చూ, పుంజో.

పుంట. దే. వి. (రూ-పుంటె-పురంట-పురఁట-పూఁట) సంధ్య: చూ, సంజెపొము.

పుంటె. వా. వి.—పై—

పుండరీకము. సం. వి. అ. న. 1. తెల్లతామర: చూ, సహస్రపత్రిము; 2. తెల్లగొడుగు: చూ, వారితర్రి; 3. ఒకతీర్థము; 4. గంధద్రవ్యము:

చూ, రాజార్హము; పుం. 5. ఆగ్నేయపు దిక్కునందలి ఏనుఁగు:చూ, హస్తి(చూ,దిగ్గజములు); 6. పులి: చూ, శార్దూలము. 1; 7.కప్ప:చూ, హరి. 12; 8.తియ్యమామిడి*: చూ, మామిడి; 9. తెల్లపొడలకుప్పము:చూ, విపాదిక. [కంటి: చూ, విష్ణువు. 1.

పుండరీకాక్షుఁడు. సం. వి. అ. పుం. తెలిదమ్మి

పుండరీకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకానొక ముని: చూ, సన్యాసి; 2 నిఘంటుకర్తలలో నొకఁడు. [డర్యము.

పుండర్యము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-పౌం

పుండలించే. దే. అ. క్రి. అభూతకల్పనచేయు.

పుండాకోరు. వా వి: చూ, పంచకుఁడు. 1.

పుండికూర.వా.వి.గోఁగుకూర:చూ,వరగోఁగు.

పుండు. దే. వి. కుఱుపు: చూ, వ్రణము.

పుండ్రికము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, పుండ్రిము. 5 *; 2: చూ, పుండ్రిము. 6.

పుండ్రిము. సం. వి. అ. పుం. 1. నలుపుగలిసిన యెఱ్ఱచెఱకు *: చూ, రసాలము. 3; 2:చూ, పుండరీకము. 1; 3.=బొట్టు:చూ, బొట్టు. 1; 4: చూ, పురుగు; 5. పుండ్రికము, పువ్వులగురిపెంద *: చూ, శ్వేతపాకి; 6. పుండ్రికము, పంగదేళము: చూ, దేళములు. [సుఁడు. 1.

పుండ్రీఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, రాక్షసుఁడు.

పుంత. దే. వి. ఇనుకదారి: చూ, మార్గము. 1.

పుంభావము. సం.వి.అ.పుం: చూ, పౌంష్టిమము.

పుంలింగము. అం: చూ, లింగములు.

పుంశ్చలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ:చూ,అంకులాఁడి.

పుంసవనము. సం. వి. అ. న. 1. గర్భచిహ్నము తేలినతోడనే పురుషుఁడు పుట్టవలెనని చేసెడు శుభకర్మము: చూ, కర్మములు; 2. క్షీరము: చూ, స్తన్యము.

పుంస్థానకములు. అం. వైష్ణవము, సమపాదము, నైశాఖము, మండలము, ఆలీఢము, పరిత్యాలీఢము (6) (చూ, స్థానకములు.)

పుకారు. వా. వి. వదంతి: చూ, శబ్దము. 2.

పుకిలించే. దే. స. క్రి: రూ-పుక్కిలించే; గుప్పించే. (సం. ప).—గండూషించే.

పుకిలింత. దే. వి: రూ-పుక్కిలింత. పుక్కిలి, పుక్క-బుగ్గ.(సం ప).—గండూషము.

పుక్క-. దే. వి. రూ-బుగ్గ. 1: చూ, లెంప 2; 2. నీటికాయ: చూ, స్ఫోటము. 2; 3. పర్వతాదులయందుండి సంతతధారగా పైకుబికి పచ్చెడు నీరుబుగ్గ: చూ, స్ఫోటము. 2; వా. 4 చూ, పుకిలింత. [శుఁడు.

పుక్కసుఁడు. సం వి అ. పుం చూ, పుల్కసుఁడు.

పుక్కిటిపురాణము. జా. పుక్కిటినుండి వెలువడు వ్యర్థపులుకులు. "పుక్కిటిపురాణము లఁ బోర్గిద్దుఁబుచ్చెనతఁడు" (రామలింగేశ్వర శతకము); "కన్నకయిని పుక్కిటిపురాణమై తోఁచెఁ జూమీ." (రామాభ్యుదయము)

పుక్కిలి. వా. వి. 1: చూ,రూ-పుకిలింత;దే.వి. 2. బుగ్గలోపలిభాగము.

పుక్కిలించే దే. స. క్రి: చూ,రూ-పుకిలించే.

పుక్కిలింత. దే. వి: చూ,రూ-పుకిలింత.

పుచ్చి. వా. వి. (రూ-పుచ్చియ-పుచ్చె.) 1. కొబ్బరి పూఁబొంది: చూ, స్కంధఫలము; 2. తలపుట్టెఱ: చూ, కల్యము. 1.

పుచ్చికోలు. వా. వి. రూ-పుచ్చేకోలు: చూ, పరితిగ్రహము.

పుచ్చినట్టు. వా. క్రి. విణ. తప్పనిసరిగా. "నాబాకీని పుచ్చినట్టు తీర్చుము."

పుచ్చియ. వా. వి: చూ, రూ-పుచ్చి.

పుచ్చె. వా. వి.—పై—

పుచ్చే. దే. వి: పుచ్చేతీఁగె, పుచ్చేపాదు. (సం. ప).—కర్కారుకము,కలింగము- కలింగము-కాలింగము-కాళింగము-కాళింగి, కృష్ణబీజము, గోతుంబ. తద్వి.— ౧. ఖరా-

పానిపుచ్చేకు.—(సం. వ) —డంగరి-డాంగరి, డింగరము, నాగళుండి; ఎ. తిక్తకాళింగికి.— చేఁతిపుచ్చే. (చూ,హరివాలుకను.)

పుచ్చేటిక. వా. వి. (రూ-పుచ్చేడిక-పుచ్చేడీక-పుచ్చేడీకతనము)· చూ, స్థిర్గ.

పుచ్చేడిక. వా. వి.—పై—

పుచ్చేడీక. దే. వి. 1.—పై—; 2: చూ, హీర్మంతుఁడు;3. హీర్మంతురాలు: చూ, స్త్రీ.

పుచ్చేడీకతనము. వా. వి: చూ, పుచ్చేటిక.

పుచ్చేతీఁగె. వా. వి: చూ, పుచ్చే.*

పుచ్చేపాదు. వా. వి.—పై—

పుచ్చే. దే. వి. 1. ఆముదపుమడ్డి; చూ, మడ్డి 2; స. కి్ర. 2. ఆజ్ఞాపించే: చూ, సెలవిచ్చే, 3 ఇఱుకు. భాగ. 4, స్క.ం. 105—106 చూ, పీఁచు. 1; 4. గ్రహించే పంచ నా. 1, ఆ. 245: చూ, స్వీకరించే; ఆ. కి్ర. 5.పుప్పిపట్టు:చూ,రూ-పుచ్చే;ప్రే.6.పోఁజేయు. భార. ఆర. 3, ఆ. 372 చూ, పుచ్చే. 2; స. కి్ర. 7: చూ, పంపు. 11.

పుచ్చేకొను. దే. స. కి్ర. 1: చూ, పుచ్చే. 4 భార. సభా. 1, ఆ. 143; 2. పరిగ్రహించే: చూ, స్వీకరించే.

పుచ్చేకోలు. దే. వి: చూ, రూ-పుచ్చికోలు.

పుచ్చేట. వా. వి: ఉత్తేజనము.

పుచ్చటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. (పున్న పుంసకలింగమని కొందఱు) సెటికవిఱుమోట: చూ, వేర్లిల్లు డి.

పుచ్ఛము. సం. వి.అ.పుం, న. 1. తోఁక:చూ, వాలము.1;2.నెనుకచ్ఛిక్ర:చూ,నెనుక. 1.

పుచ్ఛావర్తి. అం: చూ, అశుభావర్తనులు.

పుట. వా. వి. (సం. వి. అ. వ. అనియు, దీనికి పారటతద్భవమనియుకొందఱు):చూ,పారట.

పుటకిర్యలు. అం. వివర్తితము, ఊన్మేషము, విహితము, కుంచితము, సమము, వితాళిత ము, న్ఖరితము, నిమేషము, పరిసృతము. (9) (చూ,ఉపవిద్యలు).

పుటపుట. దే. వి. అదురుటయందగుననుకరణము: చూ, హూహూ.

పుటపుటన. దే. వి. 1 చూ, హెచ్చే. 1; విణ. 2· చూ, పరిపృద్ధము. పాండు. 2, ఆ. 35.

పుటపుటనగు. దే. అ. కి్ర: పరిపృద్ధమగు. స్వా. 3, ఆ 28. [సీమ. 1 (దేశము).

పుటభేదనము. సం. వి. అ. న. పట్టణము: చూ,

పుటభేదము. సం. వి. అ. న 1. —పై—; 2. చతుర్విధవాద్యము: చూ, స్వరము. 2; 3. ఏటిపంపు, చక్రాణి: చూ,హోర్తిని (నది).

పుటము. సం. వి. అ. పుం, న. 1. పూలబుట్ట: చూ, సజ్జ. 1; 2. దొప్ప:చూ, హరివాణము. (పాతీ్రము 6); 3. గుఱ్ఱపుకాలిగొరిజే: చూ, వింఖము; నై. వి. (1).=ప్లుత అశ్వగతి: చూ, హయము; వా. (2) లోహాలను పుటముచేయుట: రూ-పుటము

పుటముబ్బు. ద్వ. అ. కి్ర. మీఁదికెగుబ్బు. ఐను. 2, ఆ 39. [చూ, మల్లఖాస్త్రము.

పుటఁగులు. వా. వి. బ. మల్లయుద్ధవిశేషము:

పుట(శ)ములు. అం. అంకపోత, కుక్కుట, గజ, గోవర,మహా,వరాహ పుటములు మొదలగునవి.

పుటమెగయు. ద్వ. అ. కి్ర 1. మీఁదికెగయు: చూ, రేఁగు. 1; 2. దాఁటు. రామా. 6, ఆ. 84: చూ, లంఘించే.

పుటలు. అం: చూ, నాట్యోపయోగములైన యంగములు (అంగము. 9.)

పుటి. సం.వి.ఈ. స్త్రీ. 1.=పుటికె-పుట్టిక-బుట్ట: చూ, పుటము. 1; 2: చూ, పుటము. 2.

పుటిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఏలక*: చూ,పత్రిల, నై. వి. (1).=పిటక. (రూ-పుటికె-పుట్టి-పుట్టిక-బుట్ట-బుట్టి-బుట్టిక): చూ, పుటము. 1.

పుటికె. సై. వి.=చూ, రూ-పుటిక. (1)

పుటితము. సం వి. అ. న. 1. దోసిలి: చూ, హస్తము; విణ. 2. కుట్టఁబడినది: చూ, స్యూతము; 3. దొప్పఁగాఁజేయఁబడినది.

పుటుక్కు. దే. వి. తెగుటయందగు ధ్వన్యను కరణము: చూ, హూహూ.

పుట్ట. సై. వి. 1.=పుటకమ్: చూ, వల్మీకము. (దేశ్యమని శ. ర.); 2. చిన్నపొద: చూ, పొద. 2; 3. జన్మస్థానము "రోగముల పుట్ట": చూ, స్థానము. 1; 4. చూ, పుట్టిన; 5: చూ, రాశి 1. [తిర్య. 10.

పుట్టకాఁపరి. వా వి· చూ, సర్పము సాం.

పుట్టకాఁపు దే వి. 1.—పై—; 2. చూ, నెలుఁగుబంటి. [దుఁడు

పుట్టకాలివాఁడు. వా. విణ· చూ, వల్మీకపా

పుట్టకాలు. దే. వి. బోదకాలు చూ, హస్తి.

పుట్టకోటు. వా. వి.పుట్టగోడ.

పుట్టకుట్టకు. అం· చూ, భౌమమండలములు.

పుట్టకూటిమెకము వా. వి·చూ,పుట్టకాఁపు. 2

పుట్టకూడు దే. వి. నీమగుర్జిడ్లతోఁ గలసిన పుట్టమట్టిముద్ద స్వా. 4, ఆ 37.

పుట్టకూడుదిండి. వా. వి: చూ, పుట్టకాఁపు.2.

పుట్టకూడుమెక్కు—మెకము. ద్వ. వి.—పై—

పుట్టకొక్కు. ద్వ. వి: చూ, పుట్టగొడుగు.*

పుట్టకోట. ద్వ. వి. కోటకు బలముకొఱకు కోట బయటవేసిన మట్టితిన్నె: చూ, వేదిక.

పుట్టకోవలు. వా. వి.పుట్టమీఁదిశిఖరములు.చూ, వల్మీకము. [సర్పాక్షి.

పుట్టగొడుగు. వా. వి. కుక్కగొడుగు*: చూ,

పుట్టగోఁచి. దే. వి. పోటముంజి: చూ,బొట్టము.

పుట్టచోలు. వా. వి. వాల్మీకిమహర్షి: చూ, సన్యాసి.

పుట్టచెండు. ద్వ. వి. 1. ఎగురఁగొట్టియాడెడు బంతి. రామా. 8, ఆ. 51: చూ, సరి. 3;బ. 2: చూ, బాల్యలక్రీడ.

పుట్టచెమ్మ. వా. వి: చూ, వల్మీకశింబి *.

పుట్టచేగ్గు. దే. వి: చూ, పుట్టగొడుగు.*

పుట్టతమ్మ. దే. వి: చూ, పుట్టచెమ్మ *.

పుట్టతేనె. దే. వి. (పుట్టఁగోఁపెట్టిన) పెరతేనె: చూ, మధువు. 5. [చూ, వృశ్చికము. 1.

పుట్టతేలు. దే. వి. మండగబ్బ—మండర్గిగబ్బ:

పుట్టదిట్ట. వా. వి· చూ, పుట్టకాఁపరి.

పుట్టపుట్టువు. దే. వి: చూ, పుట్టచోలు. వికీ. 1, ఆ. 9. [సం. మా. 17.

పుట్టపెట్టెనట్టు. వా. వి: చూ,పుట్టకాఁపరి ఆం,

పుట్టమనెడుగబ్బి. వా. వి.—పై.—

పుట్టము. సై వి.=పటం. బట్ట చూ, వస్త్రము.

పుట్టి దే. వి. 1. ఏఱుదాఁటెడుసాధనము: చూ, హోడము; 2· చూ, ఖారి; 3. ఇరువది మణుగులు; సై వి. 4=పుటి: చూ, పుటిక. (దేశ్యమని శ. ర)

పుట్టించు దే. ధా· చూ, సృజించు

పుట్టించోట. వా వి. కలిగించోట· చూ, సంభవము. 1. [ఆ. 156.

పుట్టిక. సై. వి: చూ, రూ-పుటిక కళా. 6,

పుట్టినవాఁడు. వా. విణ: చూ, సంభూతుఁడు.

పుట్టినిల్లు. దే. వి. (పుట్టిన + ఇల్లు) రూ-పుట్టిల్లు, మాతృగృహము: చూ, సదనము. 1.

పుట్టిమున్గుట. జా. నష్టమగుట (పుట్టి=ఏఱుదాఁటించుబుట్ట) రామా. 8, ఆ. 55.

పుట్టు. దే. వి. 1· చూ, రూ-పుట్టుక. 1; అ. కి. 2. జన్మించు: చూ, సంభవించు.

పుట్టుక. దే. వి. (రూ-పుట్టు-పుట్టుగు-పుట్టువు): చూ, సంభవము.

పుట్టుకచేల్వజోతి. వా. వి: చూ, హిమాంశువు.

పుట్టుకల్లరి. దే. విణ. పుట్టుకమొదలు కల్లలాడువాఁడు. భార. ఆర. 5, ఆ. 405: చూ, ముఖరుఁడు. [చూ, పర్వతము.

పుట్టుగట్టు. ద్వ. వి.ఉదయాది. య.3,ఆ. 143:

పుట్టుగు. దే. వి: చూ, రూ-పుట్టుక.

పుట్టుగొడ్డు. దే. విణ. పుట్టుక మొదలు గొడ్డుతన ముకలది (ఆఁడుది): చూ, స్త్రీ. [కేచీఁకు.
పుట్టుగుడ్డి. దే. విణ. జనుపాంధుఁడు: చూ,
పుట్టుచీఁకు. దే. విణ.—పై— భార. ఆది. 4, ఆ. 231 [చూ, జాతకర్మము
పుట్టుచెయువు. ద్వ. వి. రూ—పుట్టుచెయ్వు
పుట్టుచెయ్వు. ద్వ. వి —పై—
పుట్టుచోటు. వా. వి. (సం. ప).—అభిజనము, ఆకరము, జన్మభూమి. [హముగలవాఁడు.
పుట్టుపాప దే. విణ. వ్యాధిచే తొల్లఁబాటైన దే
పుట్టుపునుఁగు వా. వి. లోఁతుళమృగమదము.
పుట్టుబడి. దే. వి: చూ, పుట్టుక.
పుట్టుమచ్చ దే. వి: మచ్చ, మఱువు. (సం.ప).—కాలకము, తిలకము, తిలకాలకము, జటులము-జడులము, పిప్లువు (చూ,లక్షణము.1.)
పుట్టుమూఁగ. ద్వ. వి. పుట్టుక మొదలుమూఁగ. చూ, మూఁగ. 3.
పుట్టుమొండి వా. వి. పుట్టుక మొదలు మొండి వాఁడు: చూ, సూరసూతుఁడు.
పుట్టువడుగు ద్వ. వి. 1. పుట్టుక మొదలు బ్రహ్మచారి. చూ, పటువు; 2:చూ, విష్ణువు.1
పుట్టువు దే. వి. చూ, రూ-పుట్టుగు.
పుట్టువెట్టి దే. విణ. పుట్టుక మొదలు వెట్టివాఁడు: చూ, వెట్టివాఁడు
పుట్టెడు. వా. వి. పుట్టెడుపరిమితి. (80 కుం. అనికొండఱు, 200 కుం. అని కొందఱు)
పుట్టెడునేల. వా. వి. 20 కుంటలు (2 పందుములు, 4 ఏదుములు, 8 ఎకరములు, 80 కుంచెములు, 800 సెంట్లు, 38720చతురపు గజములు) [8, స్క-ం. 155.
పుట్టిల్లు. దే. వి: చూ, రూ-పుట్టినిల్లు. భాగ.
పుటము. వా. వి: చూ, రూ-పుటము. (2).
పుడక. వా. వి. (రూ-పుడుక-పుల్ల) 1. తృణకాండము: చూ, హరిత(తృణము.1); 2. కట్టె పుల్ల (చిన్నచిదుగు): చూ, సమిధ; 3 అడ్డము. "పానకములోనిపుడక" చూ, సంబోధము.
పుడమి. వై. వి.=పృథ్వీ: చూ, భూమి. 1.
పుడమిచెలి. వా. వి: చూ, వల్మీకము.
పుడమితాలుపు ద్వ. వి 1. శేషుఁడు:చూ, సర్పము, 2 కొండ. అచ్చ.బాల, కాం. 40: చూ, పర్వతము; 3 భూపతి.చూ, రాజు. 1.
పుడమినేలకు-వాఁడు. వా. వి: చూ, శివుఁడు.
పుడమినంటు వా వి: చూ,విష్ణువు. 1
పుడమిపట్టి. ద్వ వి 1. అంగారకుఁడు చూ,రాహువు. 2; 2. చూ, నేలపట్టి 2; 3.భూమిజ. రామా. 5, ఆ 65.చూ, సీత
పుడమిపుట్టు. ద్వ. వి. 1 భూజము, చెట్టు చూ, వృక్షము; 2. చూ, పుడమిపట్టి 3. రామా. 5, ఆ. 244. [సాంబ. దే. 17.
పుడమిముద్దియకోక. వా వి.చూ, సముద్రము.
పుడమిమొలనూలు. వా వి. —పై—
పుడమియా. వా. వి. చూ, పుడమినంటు.
పుడమిఱేఁడు. ద్వ. వి:చూ, రాజు. 1
పుడమివేలుపు ద్వ. వి.చూ, బ్రాహ్మణుఁడు. పర. 2, ఆ. 136. [ఱేఁడు.
పుడమీశుఁడు. పై. వి.=పృథ్వీశ. చూ, పుడమి
పుడికిరించు. దే. స. క్రి. రూ-పుణికిరించు. 1. కొంచెముగాయించు: చూ, పెట్టు. 8; 2. సన్నిపాతిదోషముచేత గర్భిణించు.
పుడికిరింత. దే. వి. (రూ-పుణికిరింత-పుడుకరింత) 1. ఈవి: చూ, స్పర్శము. 3; 2. పుశికిరించేట. [బాలక్రీడ.
పుడికిళ్లు. దే. వి. బ. రూ-పుణికిళ్లు: చూ,
పుడిగ. వా. వి. (రూ-పుడుగ-పుడుకు-పుణుకు) ఈవి: చూ, స్పర్శము. 3.
పుడిసలి. వా. వి. రూ—పుడిసిలి. కుదియఁబట్టిన చేరలో సగము: చూ, హస్తము.
పుడిసిలి. వా. వి. —పై—

పుడిసిలించే. దే. స. క్రి. పుడిసిటఁబట్టు.
పుడిసిలింత. దే. వి. పుడిసిటఁబట్టుట.
పుడిసెడు. వా. వి. కుదియఁబట్టినచేఁగలోసగము పరిమాణము: చూ, హస్తము.
పుడుఁకులు. దే. వి. బ. రూ-పుణుఁకులు. కాశి. 7, ఆ. 136: చూ, భక్ష్యము.
పుడుక. దే. వి: చూ, రూ-పుడక. [ణము. 2.
పుడుకబావిలి. దే. వి. స్త్రీ చెవినగ. చూ, భూషపుడుకరింత. దే. వి: చూ, రూ-పుడికిరింత.
పుడుకు. దే. వి. రూ-పుణుకు. 1. ఈవి: చూ, స్పర్శము. 3; స. క్రి. 2. కొంచెముగాయించే. వికీ 2, ఆ. 170: చూ, పెట్టు. 8; 3. ఇచ్చే. హరి. ఉ. 9, ఆ. 46: చూ, పెట్టు. 8; 4. (అయిదు వేళ్ళతో) గ్రహించే ఉ, హరి. 5, ఆ. 202: చూ, స్వీకరించే; 5. తీర్చే. చూ, మథించే; 6.(చీఁకటిలో) తడవు: చూ, వెదకు.
పుడుకుఁగల్లు. దే. వి. చింతామణి. అచ్చ బాల, కాం. 8: చూ, రత్నము. 1. [ధేనువు.
పుడుకుఁదొడుకు. దే. వి. కామధేనువు: చూ,
పుడుకుమార్గిను. దే. వి: చూ, వేలుపుఁజెట్టు. అచ్చ. బాల, కాం. 2. [ద్వి. 182.
పుడుగ. వా. వి: చూ, రూ-పుడిగ. ఆం, భా.
పుణికిపుచ్చుకొనుట. జా. పుడికి గ్రహించుట విజ, 1, ఆ 198; విజ. 2, ఆ. 162.
పుణికిరించే. దే స. క్రి: చూ, రూ-పుడికిరించే.
పుణికిరింత. దే. వి: చూ, రూ-పుడికిరింత.
పుణికిళ్ళు. దే. వి. బ: చూ, రూ-పుడికిళ్ళు.
పుణుఁకులు. దే. వి. బ. చూ, రూ-పుడుఁకులు.
పుణుకు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-పుడుకు.
పుణ్యంపుమొన. అం: చూ, మొనలు.
పుణ్యకము. సం. వి. అ. న: చూ, వర్తకము.
పుణ్యక్షేత్రిము. సం. వి. అ. న: ఆక్షేత్రిము, దివ్యక్షేత్రిము.(చూ, క్షేత్రములు."కకారాది" అనుబంధములో)
పుణ్యక్షేత్రిములు.అం.1: చూ, పుణ్యక్షేత్రిము; 2: చూ,భూమి. 1. (చూ, పుణ్యనగరములు)
పుణ్యజనుఁడు. సం. వి. అ పుం. 1. నైరృతి: చూ, సోఁకులఱేఁడు;3 చూ, రాక్షసుఁడు. 1; 3: చూ, యక్షుఁడు; 4: చూ, పుణ్యాత్ముఁడు. [శీర్షుఁడు.
పుణ్యజనేశ్వరుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ,
పుణ్యనగరములు. అం: చూ, దేశము 1516 పొగట. [1515 పొఱట.
పుణ్యభూమి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, దేశము
పుణ్యము. సం. వి. అ. న.=పున్నియము-పుణ్యెము. 1. ధర్మము చూ, సుకృతము. 1; 2. దానము:చూ, స్పర్శము. 3;విణ. 3: చూ, శుద్ధము. 3; 4: చూ, హృద్యము.
పుణ్యవంతుఁడు. సం. విణ (త్. ఈ. త్): చూ, పుణ్యాత్ముఁడు. [కుఁడు.
పుణ్యశ్లోకుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బాహా
పుణ్యాత్ముఁడు. సం. విణ.(న్) పుణ్యస్వరూపుఁడు: చూ, సుకృతి. [గోజే.
పుణ్యాహము. సం. వి. అ. న. పుణ్యదినము: చూ,
పుణ్యాహవాచనము పా. దైవాదికర్మ ప్రారంభమునందు విఘ్నేశ్వర పూజానంతరము మంగళార్థము పుణ్యాహవాచనమను శబ్దమును మూఁడుమాఱులు చెప్పెడు శుభకర్మము.
పుతపుత. దే. వి. చలనమునందగు ననుకరణము: చూ, హూహూ. [ఊ, హరి. 6, ఆ. 104.
పుతపుతపోవు. దే. అ. క్రి: చూ, విషశమగు.
పుత్త. వై. వి.=పృష్ఠ: చూ, వెనుక. 1.
పుత్తడ. వా. వి.నూలికండె:చూ,నూత్రిను. 1.
పుత్తడి. వై. వి.=పుత్తళికా. (రూ-పుత్తళి-పుత్తళిక) 1. అపరంజి, మేలిమి (దేశ్యమని శ. ర): చూ, లోహము. 1; 2. బొమ్మ: చూ, సకిన. 3.

పుత్తడికాను. వా. వి: చూ, మత్స్యము. 1.

పుత్తళి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.1.=చూ,పుత్తడి.2; వై. వి. (1).=పుత్తళి:చూ,రూ-పుత్తడి. 1. (దేశ్యమని శ. ర)

పుత్తళిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ =పుత్తడి. 1. కీర్మి. బంగారుబొమ్మ: చూ, సకిన 3; 2. కీర్మి, లోహపుబొమ్మ: చూ, సకిన. 3

పుత్తిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చూ, పెరయీఁగ.

పుత్తెంచు. దే. ప్రే. (పుచ్చు + తెంచు)1.చూ, రూ-పుచ్చు. 6. ఉ, హరి.1, ఆ 59,స. కీ. 2: చూ, రూ-పుచ్చు.3.ఆం, భా. భ్యే.121.

పుత్రీంజీవకము సం.వి అ.పుం: చూ,పుత్రజీవి*.

పుత్రికాపేష్టి. సా పుత్రునిఁగోరి చేయుయాగము: చూ, యజ్ఞము. [జీవి*

పుత్రీశేనము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, పుత్రి

పుత్రీజీవి. సం. వి. ఇ. పుం: అత్తఫలము, ఆర్థసిద్ధి, కుమారజీవము, కృతజిజ్ఞము, గర్భండము, గర్భకరము, పుత్రీంజీవకము, పుత్రిజీవము, సూనజీవి* (దీని విత్తులు గర్భోత్పత్తిఁగలుగఁజేయును. (చూ, సూనజీవి).

పుత్రీధాత్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఆశ్మజాత, గంధాలువు, పుత్రాళువు*.

పుత్రీవతి. సం వి. ఈ. స్త్రీ.కరవీరి.చూ,స్త్రీ

పుత్రాళువు.సం.వి.ఊ.స్త్రీ చూ, పుత్రీధాత్రి*.

పుత్రిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. కూఁతురు:చూ, సూన. 1; 2: చూ, పుత్తడి. 2; 3. లక్కదూది: చూ, పర్పిత్తి, 4.=పొత్తిక. బొమ్మ చీర: చూ, వస్త్రము.

పుత్రుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం.=బురకఁడు. (పున్నామ నరకమునుండి రక్షించువాఁడు) 1. కొడుకు. మార్క్ం. 3, ఆ. 100: చూ, సూనుఁడు. 1; అం. 2: చూ, సంతానములు; 3: చూ, పుత్రులు. 1; 4:చూ,పుత్రులు. 2.

పుత్రులు. అం. 1. (కొడుకులు) (వీరుపన్నిద్ద ఱు...—ఁ. ఔశనుఁడు (భార్యయందు తనకుఁబుట్టినకొడుకు), ఎ. క్షేత్రిజుఁడు (ఏదేని యొక కారణమున సంతానవిచ్ఛిత్తి కలుగఁగా పెద్దలయనుజ్ఞ చేతతనభాగ్యయందు దేవరుఁడులోనగువారికిఁబుట్టినకొడుకు); 3. దత్తుఁడు (దత్తుతీసికొన్నకొడుకు), ఈ.కృత్రిముఁడు(గుణజ్ఞుఁడని యభిమానించి పెంచుకొన్నకొడుకు), ఓ. గూఢోత్పన్నుఁడు (భార్యయందు తనకు తెలియకుండ అంకువగనికిఁబుట్టినకొడుకు), ఓ. అపవిద్ధుఁడు (తల్లిచేతఁగాని తండ్రిచేతఁగాని యుభయుల చేతఁగాని విడువఁబడఁగాతెచ్చి పెంచుకొన్నకొడుకు), ఔ. కానీనుఁడు (తనభార్య యందు కన్యాత్వమున రహస్యముగా నితరునికిఁ బుట్టినకొడుకు), ం. సహోఢజుఁడు (గర్భిణిగానుండ తెలిసికాని, తెలియక కాని వివాహము చేసికొన్న భార్యయందుఁబుట్టిన యాకొడుకు), ఁ. క్రీతుఁడు (తల్లిదండ్రుల వద్ది నెలయిచ్చి కొనుకొన్నకొడుకు), ంం.పౌనర్భవుఁడు (పునర్భువునందుఁబుట్టినకొడుకు), ంఁ.స్వయందత్తుఁడు (తల్లిదండ్రులు లేక కాని తల్లిదండ్రులచేత నకారణముగ విడువఁబడికాని తనంతట నేనునీకుఁబుత్రుఁడనయ్యెదనని పచ్చినకొడుకు), ంఎ. జ్ఞాతిరేయుఁడు (జ్ఞాతికొడుకు). వీరిలో మొదటి యార్గురు బంధువులు దాయాదులు నగుదురు. వెనుకటి యార్గురు బంధువులగుదురుగాని దాయాదులు కారు. ఇది భారతమునందు వాక్యఁబడియున్న విషము ననుసరించినది. జ్ఞాతిరేయుఁడనుచానికి మాఱుగా మనుస్మృతియందు పారశవుఁడు (లేక) శౌద్రుఁడనియు, విజ్ఞానేశ్వరీయమునందు పుత్రికాపుత్రుఁడనియు వాక్యఁబడియున్నది): చూ, సూనుఁడు. 1; 2. పుత్రులనంబడువారు.—శిష్యుఁడు, భృత్యుఁడు, పుత్రుఁడు, దౌహిత్రుఁడు, భగినీపుత్రుఁడు (5)-

పుత్రేషణము. అం: చూ, ఈషణత్రయము.

పుదియబొట్టు. ద్వ. వి. ఊర్ధ్వపుండ్రిము: చూ, బొట్టు. 1.

పుదీన. వా. వి: రూ-పుదీనా-పొదీనా, ఈఁగ యెంగిలితూర *. (జీర్ణశక్తినిచ్చేను).

పుదీనా. వా. వి.—పై —"పుదీనాపువ్వు".

పురాణవిదాగ్నివిడులు. అం: చూ, చాగ్నివిడులు.

పునఃపునఃసం. అవ్య. మాటిమాటికి: చూ, శశ్వత్తు.

పునరుక్తవదాభాసము. అం: చూ, శబ్దాలంకారములు. (మరలఁజెప్పినట్లు దోపించేనది. ఉదా.—"జిష్ణుఁడిందుర్యిడు")

పునరుక్తి. అం: చూ, వాక్యగోషములు (చెప్పిన దేచెప్పట ఉదా.—"చక్రిమున రాక్ష సులదుర్యించే చక్రిధరుఁడు").

పునర్జీవితము. సం. వి. అ న. ఉజ్జీవనము.

పునర్నవ. సం వి. ఆ. స్త్రీ. గలిజేరు *: చూ, శోధన్ని.

పునర్నవము. సం. వి. అ. పుం. గోరు: చూ, నఖము. 1. (నఖముకడఁజూపఁబడినవానికి సంబంధించిన మిగతవిశేషములు.—నఖము చిప్పకు —కర్బురహాము, కాలి, దేశి, కోలము; తంతిమీటుగోరునకు.—(తె).—కొడుపు, గోరు; పులియొక్క-గోరునకు.—(తె).-పులిగోరు.(మిగతవానికి "చూ,హస్తము")

పునర్భవ. సం. వి. ఆ స్త్రీ. చంద్రికళి, జ్ఞా, కల, కళి: చూ, పున్నమ.

పునర్భవము. సం. వి. అ. పుం. 1. గోరు: చూ, పునర్నవము; 2. కుటుంబము: చూ, సంసారము. 1; విణ. 3. మరలఁబుట్టినది.

పునర్భువు. సం. వి. ఊ. స్త్రీ:చూ,దిధిషువు. 1.

పునర్వసు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. పునర్వసు నక్షత్రిము: చూ, రిక్క-; 2.=పునాస. ముందుపంట: చూ, సస్యము. 1.

పునర్వసువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1'చూ,విష్ణువు. 1; 2: చూ, శివుఁడు; 3. కాత్యాయనమునిఁ చూ, సన్యాసి. [పునఃపరనము.

పునశ్చరణము. సం. వి. అ. న. మంత్రముయొక్క-

పునస్సంధానము. సం. వి. ఆ. న. 1. విచ్ఛిన్నాగ్నిని మరల హోమగుండమునందుఁ గూర్చుట: చూ, పవిత్ర. 1; వా. 2. కలపడము, గర్భాధానము.

పునస్సంస్కారము. సం. వి. అ. పుం. ద్వితీయవారోపనయనాది సంస్కారము. [బంధము.

పునాది. దే. వి. గోడకిందిపుట్ట: చూ, మూల

పునాస. నై. వి.=1: చూ, పునర్వసు. 2; బ. 2. సూర్యుఁడుపునర్వసునక్షత్రమందుండఁగావిత్తినసజ్జలులోనిసుధాన్యము: చూ, ధాన్యము

పునాసాటకడాలు. వా. వి. బ: చూ,ధాన్యము.

పుని(స్త్రీ). వా. సం. వి. సువాసిని: చూ, స్త్రీ.

పునీతుఁడు. సం. విణ: చూ, శుద్ధుఁడు.

పునుఁగు. దే. వి. 1. పూతిగడ్డ, జాలిక, గంధపిడాలిక, పూతికోశి: చూ, రాజాగ్ని;వా. 2. కమలధాన్యము: చూ, ధాన్యము.

పునుఁగుపిల్లి. ద్వ. వి. రూ-పున్గుపిల్లి:చూ,మార్జాలము.

పునుఁగురాజేనాలు. దే. వి. బ. మిక్కిలివాసనగల శాలిధాన్యము: చూ, ధాన్యము.

పునుక. దే. వి. రూ-పున్క-. తలచిప్పయెముక: చూ, శల్యము. 1. [శివుఁడు.

పునుకకంచేముువాఁడు. దే.వి. కపాలభృత్తు:చూ,

పునుకకంచేముువానివిల్లు. ద్వ. వి. మేరునగము: చూ, పర్వతము. [వాఁడు.

పునుకచేట్టులదణి. ద్వ. వి: చూ, పునుకకంచేము

పునుకతాలుపు. దే. వి.—పై.—

పునుకదారి. ద్వ వి.— పై.— [యము.

పుసెము. నై. వి, విణ.=పుణ్యము:చూ, రూ-పున్ని

పున్క-. దే. వి: చూ, రూ-పునుక.

పున్నంబిల్లి. ద్వ. వి: చూ, రూ-పునుఁగుపిల్లి.

పున్న. దే. విణ. చిన్న: చూ, స్వల్పము.

పున్నమ. వై. వి.=పూర్ణిమా. (నిండుతిథి) శుక్ల పక్షమునందు పదునేనవతిథి: నెల.(సం.ప)— ఆశ్వత్థ, నిరంజన, పంచదశి, పక్షిణి,పూర్ణ, పూర్ణిమ, పౌర్ణమాసి, పౌర్ణిమ; తద్విశేషములు.—ం. ఒకకళతక్కు—నైన చంద్రుఁడుగల పున్నమకు.— (సం.ప).— అనుమతి. 3. చంద్రునిలో పదునాఱవభాగమునకు — (సం.).—బొ, కల-కళ, పునర్భవ; 3.దర్శ పరిశివత్సంధికి.— (సం.).— పర్వము, ర.పున్నమకునుపాడ్యమికిని,అమావసకును పాడ్యమికినిదుమ కాలమువకు.— (సం).— పర్వసంధి;4 చైత్రిపౌర్ణమకు (వసంతోత్సవము)—(సం).—కర్దమి-కూర్దని, కామమహము,చైత్రావళి—చైత్రి, మధూత్సవము,వాసంతి,సువసంతము;ఓ. జ్యేష్ఠపౌర్ణిమకు.-(సం).-జ్యేష్ఠి - జ్యైష్ఠి; 6. ఆషాఢపున్నమకు.— (సం).- ఆషాఢి; ఛ. ఆశ్వయుజపూర్ణిమకు-(సం).—ఆశ్వయుజి, కోజాగరము, కాముదీచారము, ద్యూతపూర్ణిమ, శరత్పర్వము, శారది. (మిగిలినవానికి చూ, హరివాసరము. చూ, హిమాంశువు.)

పున్నాగము. సం.వి.ఆ.పుం. 1.=పొన్న.సురపొన్న*(అనికొందఱు): చూ,సురపొన్న ; 2.ఇందుని యేనుఁగు: చూ,వాస్తి ; 3. పురుషశ్రేష్ఠుఁడు: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు; 4. తెల్లఁగలువ: చూ, సహస్రపత్రిను; 5. జోజికాయ; అం. 6: చూ, దోహదశాస్త్రము.

పున్నియము. వై. వి.=పుణ్య.(రూ-పునియము-పుసెము-పుస్నెము).1: చూ,సుకృతము. 1 కాశి. 2, ఆ. 45; 2.=పుణ్య. ఈవి: చూ,స్పర్శము. 3; విణ. 3. సుకృతముకలది.

పున్నెము. వై. వి, విణ.—పై—

పుప్పము. వై. వి.=పుష్ప: చూ, సుమము.

పుప్పి. దే. వి. రూ-పుర్పిప్పి. 1: చూ, పంటితెలుపులు; వా. వి. 2: చూ, గోరుచెట్టు.

పుప్పించే. దే. పేరి: చూ,పుచ్చే 6. [హాసువు.

పుప్పిపన్ను. వా. వి. రూ-పిప్పిపన్ను: చూ,

పుప్పిపురుగు. ద్వ. వి. నులిపురుగు:చూ, పురుగు.

పుప్పు. దే. వి. పశువులగొరిజలు పరిస్పిపురుగులుపడెడు వ్యాధి: చూ, పశుగోగము.

పుప్పొడి. ద్వ. వి. (పూ+పొడి) పుష్పముల యందలిధూళి: చూ, సుమనోరజము.

పుబ్బ. వై. వి.=పూర్వా. సాముకంటి చేక్క: చూ, రిక్క (సం. అనికొందఱు)

పుమాంసుఁడు. సం.వి. స్. పుం: చూ, మనుష్యుఁడు. [చూ, పస్త్రీము.

పుముత్తరీయము. సం, వి. ఆ న. అధ్యోరుకము:

పుయిలోట. దే. వి. 1: చూ, సిగ్గు; 2: చూ, వెఱపు; 3: చూ,పిటికెకండ; 4. రూ—పుయిలోటము. జేంకు. భార. విరా. 3, ఆ. 206: చూ, సంకోచము. 3; 5:చూ, మోమోటము.

పుయిలోటము. దే. వి. చూ,రూ-పుయిలోట 4. భార. విరా. 2, ఆ 70.

పుయిలోడు దే. అ. క్రి. 1:చూ,సంకోచించే. భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 22; 2. ఖిన్నుఁడగు. ఆం. శే. 26:చూ, విన్నవోవు.

పురంట. వా. వి. 1: చూ,రూ—పుంట; 2. కాలము: చూ, సమయము. 1.

పురందరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ-పురందుఁడు. 1: చూ, రాముఁడు; 2: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.

పురందుఁడు. సం. వి. అ. పుం.—పై—

పురంధ్రి. సం. వి. ఇ, ఈ. స్త్రీ. 1. కుటుంబిని: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది. చూ,స్త్రీ.

పురఁట. వా. వి: చూ, రూ-పుంట.

పురడించే. వై. అ.క్రి.=పూర.(రూ-పురణించే—

పురాణించే-పురాయించే)1: చూ,వర్ధిల్లు. హరి.పూ,6 ఆ 174; 2: చూ, విజృంభించే.

పురణించే. వై. అ. క్రి —వై.—

పురపుర. దే. వి. పొక్కుటయందగు ననుకరణము: చూ, హూహూ.

పురపురబొక్కు. దే.స. క్రి. మిక్కిలివెతనొందు: చూ, శోకించే.

పురపురలాడు. దే. స.క్రి.మిక్కిలిఆపేక్షపడు: చూ, వాంఛించే.

పురమాయించే. వా. స. క్రి: చూ, రూ-పర [మాయించే

పురము. సం. వి. అ. న. 1. పట్టణము: చూ, దేశములు; 2. పాటలీపుత్రమను పట్టణము: చూ, సీమ. 1. (దేశములు); 3. ఇల్లు చూ, సదనము. 1; 4. మేడ: చూ, సదనము. 1; 5: చూ, శరీరము; 6: చూ,మూడు; పుం. 7: చూ, మహిసాక్షి *.

పురస్కరించే. సం. స. క్రి. 1. ముందిడుకొను; 2. పూజించే: చూ, సమర్పించే.

పురస్కారము. సం. వి. అ. పుం. (రూ-పురస్కృతి - పురస్క్రియ) 1. ముందిడుట; 2.పూజనము: చూ, సపర్య; 3: చూ,సన్మానము; 4. పరిగ్రహించేట:చూ, స్వీకారము. 2; 5. తడుపుట; 6. శతుర్వుఆకర్రిమించేట; 7. అపదూఅుపడుట.

పురస్కార్యము. సం. విణ.పురస్కరింపఁదగినది.

పురస్కృతము. సం. విణ. 1. ముందిడఁబడినది; 2. పూజింపఁబడినది: చూ, సన్యస్తము. 2; 3. సన్మానింపఁబడినది: చూ, సన్యస్తము. 2; 4. పరిగ్రహింపఁబడినది: చూ, స్వీకృతము; 5. తడుపఁబడినది: ఉక్షితము; 6.శతుర్వుచేనాకర్రిమింపఁబడినది;7.అపదూఅుపడినది: చూ, హీనము. 2. [రము.

పురస్కృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, పురస్కా-

పురస్క్రియ. సం. వి. అ. స్త్రీ.—వై.—

పురస్సరుఁడు. సం. విణ: చూ, పురోగముఁడు.

పురహరుఁడు. సం. వి. అ. పుం:చూ, శివుఁడు.

పురాకృతము. సం. విణ. పూర్వజన్మమందు చేయఁబడినది (శుభాశుభకర్మము)

పురాణగుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ,బర్హిష్మ 1.

పురాణపురుషుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, విష్ణువు. 1.

పురాణము. సం. వి. అ న. 1: చూ, పురాణములు; న. 2. పదునెనిమిది; పుం. 3. కర్ణమొత్తుటంకసాలవాటు; విణ. 4 పాక్షితది: చూ, పురాతనము; అం. 5: చూ, ఉపాంగము. 4; 6. (పంచలక్షణము).— వైవస్వతాది— సర్గ (సృష్టి) ప్రతిసర్గ(ప్రళయ)వంశ (సూర్య చంద్రవంశ)మన్వంతర (మనువులైన స్వాయంభువ, స్వారోచిష, ఔత్తమి, తామస, రైవత, చాక్షుష,సూర్యసావర్ణి, ధర్మసావర్ణి, రౌచ్య, దక్షసావర్ణి, బ్రహ్మసావర్ణి, రుద్రసావర్ణి,భౌచ్యులను పదునల్వురి కాలములోజరిగిన చరిత్ర) వంశానుచరిత (సూర్యచంద్రవంశస్థుల కథ) లను పంచలక్షణములుగలది.

పురాణములు. అం. 1. (అష్టాదశమహాపురాణములు) — 1 బ్రాహ్మము ౧౦౦౦౦, 2 పాద్మము= 3 ఖండములు ౫౫౦౦౦, 3 వైష్ణవము= ౬ అంశములు ౨౩౦౦, ౪ శైవము ౨౪౦౦౦, ౫ భాగవతము=౧౨ స్కంధములు ౧౮౦౦౦, ౬ భవిష్యోత్తరము ౭౧౦౦౦, ౭ నారదీయము ౨౫౦౦౦, ౮ మార్కండేయము ౯౭౦౦౦, ౯ ఆగ్నేయము ౧౫౦౦౦, ౧౦ బ్రహ్మవైవర్తము ౧౮౦౦౦, ౧౧ లైంగము ౧౧౦౦౦, ౧౨ వారాహము ౨౪౦౦౦,౧౩ స్కాందము= ౮౧ ఖండములు ౮౧౦౦౦౦, ౧౪ వామనము ౧౪౦౦౦, ౧౫ మాత్స్యము ౧౪౦౦౦, ౧౬ కూర్మము ౧౭౦౦౦,౧౭ గారుడము ౧౯౦౦౦,

బ్రహ్మాండము 18000;2. ఇవిద్వివిధము.— మహాపురాణములు (భాగవత్యాది) (చూ, పురాణములు. 1.), ఉపపురాణములు (సనత్కుమారీయాది) (చూ, ఉపపురాణములు.)

పురాణించు. సం. స. క్రి. 1. పురాణముచెప్పు; వై. ఆ. క్రి. (1)=పూరణ: చూ,రూ-పురడించు 1. భార. విరా 1, ఆ 285; పాండు. 4, ఆ. 77; (2): చూ, రూ-పురడించు 2.

పురాణేతిహాసాదులను తెలియఁజేసెడివారు.అం: చూ, ఉపజీవులు.

పురాతనము. సం.విణ.=ప్రాతది చూ,ప్రాతన.4.

పురాయించు వై. ఆ. క్రి.=పూరణ.చూ,రూ-పుర్డించు. పాండు. 4, ఆ. 77.

పురారి. సం వి. ఇ. పుం:చూ, శివుఁడు.

పురావృత్తము. సం. వి. అ.న.తొల్లిటికథ:చూ, సమాచారము. 2.

పుర్జా. వా. వి. లెక్కలచిరా.

పురి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. రూ-పురము.= పోర్లు. పాండు. 1, ఆ.107:చూ, సీమ. 1. (దేశములు); దే.వి (1)నెమిలిపింఛము. రామా. 6, ఆ. 10:చూ, శిఖండము; (2):చూ, పిరి. 1; (3): చూ, పిరి. 2; (4): అఱుము, అలము, ఆపరింత, ఒత్తు, దీటు. (సం. ప).— అధిష్ఠానము, అధ్యాసనము, అభివేదనము, ఆయోగము, ఆకర్మణము, ఆకాంక్షితి, క్రాంతి, (అవ్య)ఆజ్. తద్వి.—విణ. ఆకర్మింపఁబడినది అనుటకు.—(సం.)-అనద్ధబద్ధము;(5) కూటు: చూ, పంటసాల; (6) గోనెకుట్టెదు తాళ్ళిడు: చూ, నూత్రిము. 1; (7):చూ,వాంకారము. [2: డీకొను-దీకొను.

పురికొను. దే. ఆ. క్రి. 1: చూ, వ్యాపించు;

పురికొలుపు. దే. పేరి. 1:చూ, సెలవిమ్చే; 2.పేరిరేపించు: చూ, రేఁచు.

పురికోస. వా. వి.రూ-పురికోస. చూ,పురి.(6).

పురికోస. వా. వి. 1.—పై.—; 2 పులికోచే: చూ, పురుగు.

పురిటిల్లు. వా.వి. రూ-పురుటిల్లు: చూ, సదనము.1.

పురిపిట్ట. ద్వ. వి. పూరేడు: చూ, పక్షి.

పురిడిపిట్ట. ద్వ. వి. నెమలి: చూ, మయూరము.

పురిపులుఁగు. దే. వి.—పై—

పురిలోము. దే. స. క్రి:చూ, పురులోము.

పురివిచ్చు. దే. అ. క్రి:చూ, వేఱుపడు.

పురివిదర్చుపిట్ట. ద్వ. వి: చూ,పురిపిట్ట వేం. ఆం. 97 (ఇట్లుపురిపిప్పి యూడెడు పులుఁగు)

పురినెట్టు వా. స. క్రి.చూ, పేఁడు.

పురీతత్తు సం. వి. త్. న చూ,పేర్చివు.

పురీషము. సం. వి. అ. న: చూ, శమలము. 1.

పురుగు. వై. వి.=పులక. (రూ-పుర్గు-పురువు-పుర్వు-పుర్వివ్వు.(సం. ప).—కీటకము,కీటము, కృకణము, కృపణము, కృమి, కోషకారము, కర్మిమి, క్రిమి, ఖర్జువు, తంచుకీణము-తందు (దూ)రీణము, నీలంగువు-నీలాంగువు,పుండ్రము,పులకము;తద్విశేషములు.—ఁ:ఆరుద్రపురుగు,మిడుఁగుఱుబురువు-మిడుఁగుఱుబుర్వు, మిడుఁగుఱు-మిణుఁగుఱు, మిణుఁగుఱుబురువు- మిణుఁగుఱుబురుర్వు, మిణుఁగుఱుబూచి,మెఱుఁగుడుఁబురువు-మెఱుఁగుడుఁబుర్వు. (సం).—ఆర్ద్రికము, కీటమణి, కోటికము, కోటీరము, ఖద్యోతము-ఖద్యోతము,జ్యోతిరింగణము, జ్యోతిష్కీజము, జ్యోతిర్మాలి,తామ్రికృమి; ఁ: ఉరిడె,కుమ్మరపురుగు. (సం).—కీటరాజము, ఘర్ఘరుఘ్ణ, ఘుర్ఘురము, ఘుర్ఘ్మరము,పృథుకంఠము, యమకీటకము; 3: (సం).—కాలిక-కాళిక, క్షీరకీటము;ర:కొంకిపురుగు, నులిపురుగు.(సం).-కీకసము; ఱ: జేగుఱుపురుగు-జేవుఱుపురువు, పట్టుపురుగు, పసిఁడిపురుగు;(సం).—ఇంద్రగోపకము, ఇంద్రగోపము, కాష్ఠతంతువు

కోళకారము, తంతుకీటము, ధురిధురుమారము; ౬: నుసిపురుగు,పుప్పిపురుగు (సం) —కాష్ఠ కీటము, కాష్ఠలేఖకము, ఘుణము, ర్యుక్కా—; ౭; చీడ,చీడపురుగు.(సం).—పత్రకీటకము, సస్యసంహారి; మఱికొన్ని రకములు — ౮: కర్ణకీటి,కర్ణదుందుభి,ఖర్జువు, గోపాలిక. శకుంతము;౯: కీచుపాయి; ౧౦: కుంకుడుచీరువు;౧౧:కృమి,పులకము;౧౨:గిజ్జిపురుగు; ౧౩:గురువు; ౧౪:జోఁకులు;౧౫: తుట్టపురుగు, పెంటపురుగు; ౧౬: తృణ జలూక;౧౭: తోకపురువు-తోకపుర్వు;౧౮:నత్త;౧౯:పురికోసపులికోచే;౨౦:పులుకానిపురుగు;౨౧ పూత్యండము;౨౨:పేఁడపురుగు;౨౩:వడ్లచిలుక, చిలకపిట్ట, చిలుకపిట్ట,నంగనాచి,పెంకె పురుగు. (సం. ప).—అశ్వాతరము; ౨౪.పెనగలులోనగు అపరములకును చింతపండులోనగువానికినిఁ బట్టెడు పురుగు—పెంకె పురుగు; ౨౫. పుస్తకములను తొలిచెడి కృమి. (సం.)— రామాయణము. (మిగతవానికి "చూ, సస్యసంహారి")

పురుటాలు. దే. వి. రూ-పురుటియాలు. భాగ. 8, స్కం. 520.చూ, బాలెంతరాలు.

పురుటితెగువు. వా. వి. పురుషుఁడు పురుటాలు నకుకాయపుపస్తులులోనగువానినిఁబంపుట.

పురుటియాలు. దే. వి.: చూ, రూ-పురుటాలు రామా. 6, ఆ. 250.

పురుటిల్లు. దే. వి: చూ, రూ-పురిటిల్లు.

పురుడించే. దే. ఆ. కి్రి.1.పోలికయగు; స, కి్రి. 2: చూ, సరిపోలు. భార. విరా. 2.ఆ. 330.

పురుడు. దే.వి.1:(సం) జాతము,జాతాశౌచము. రామా. 3, ఆ. 124; 2. జాతాశౌచ సమయము. భార. ఆర. 3, ఆ. 241; 3. ఉపమావాచకము: చూ, సమానము. 2; విణ. ఏ. 4: చూ, సమానము. 2. హరి. ఊ. 5, ఆ 75; 5: చూ, సమానుఁడు. (ఈయర్థము నందు పురుఁడు అని కొందఱు).

పురుభువు. సం. విణ. (ఊ. ఊ. ఉ) రూ-పురూహువు. మిక్కుటము: చూ, రూ-పురువు.3.

పురులోము. దే. ఆ. కి్రి. ఔత్తరిమొఱయించే: రూ-పురిలోము.

పురువు. సం. వి. ఉ. న 1. తల: చూ, శిరము.. 1; 2: చూ, పురూరవుఁడు; విణ. 3.=పౌరి. మిక్కుటము: చూ, పెంచ్పే 1; నై. వి. (1) =పులకము. రూ-పుర్వు: చూ, రూ-పురుగు. [ము: చూ, హయము.

పురుషకము. సం. వి. అ. పుం. ఒకానొకగుఱ్ఱ

పురుషకారము. సం. వి. అ. పుం. పురుషప్రయత్నము.

పురుషజాతులు అం. 1. పాంచాలుఁడు, కూచిమారుఁడు, భద్యుఁడు,దత్తుఁడు (4); 2. శశి, వృషభ, తురగజాతులు (3)

పురుషభుజములు. పా. దీనికి ఉపమానములు.— ఏనుఁగు తొండములు, పాములు, కాఁడి.

పురుషము. సం. వి. అ. పుం. 1. కి్రియలమీఁది విభక్తులసంజ్ఞ: చూ, పురుషములు; 2: చూ, శాస్త్రము; 3: చూ, సురపొన్న*.

పురుషములు. అం. ప్రథమ, మధ్యమ, ఉత్తమ పురుషములు (3).

పురుషమృగారతి. వా వి: చూ, అశ్వఘోరతి.

పురుషమేధము. అం: చూ, మహానతానములు.

పురుషలక్షణాంగములు. అం: చూ, లక్షణాంగములు.

పురుషలీల. అం: చూ, కరణములు.

పురుషసూక్తము. పా. విష్ణ్వాదిదేవుల పూజావిధానము. కాశీ. 3, ఆ. 82.

పురుషాంతరము. పా. 1: చూ, తరబడి. తరము; అం. 2: చూ, పోడశసంధులు.

పురుషాయితము. సం. వి. అ. న. 1. ఉపరతి. కాశీ. 3, ఆ. 82: చూ, సంయోగము; అం. 2: (చూ, విపరీత కరణబంధములు, వ్యాన కరణబంధములు)

పురుషార్థములు. అం. 1. (పురుష పరియోజనములు) ధర్మార్థి కామమోక్షములు (4); 2.(పురుషార్థత్రయము)ధర్మార్థకామములు(3).

పురుషికము. సం. వి. ఆ. న. చూ, ఊర్ధ్వస్థితి

పురుషుఁడు. సం. వి. అ పుం. రూ-పూరుషుఁడు. 1: చూ, మనుష్యుఁడు; 2. ఆళిబ్దవాది. చూ, సాంఖ్యుఁడు; 3. చూ, హంసుఁడు.

పురుషోత్తమాయనమః. అం. (పురుషోత్తమః= పురుషుజీవేషు వ్యాపకత్వాదితి పురుషశ్చాసావుత్తమశ్చ-పురుషోత్తమః): చూ, ఓమ్

పురుషోత్తముఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, శివుఁడు; 2: చూ, విష్ణువు. 1.

పురుహువు. సం. విణ: చూ, రూ-పురుహువు.

పురుహూతుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, సహస్రాక్షుఁడు. [డు: చూ, రాజు. 1.

పురూరవుఁడు. సం.విణ.రూ-పురూరవసు(వు)ఁ

పురూరవసు(వు)ఁడు. సం. విణ.—పై—

పురె. దే. అవ్య. రూ-పురే. పరిశంసనార్థకము; చూ, సేబాసు.

పురే. దే. అవ్య.—పై.—భాగ. 3, స్క.o.381.

పురోగముఁడు. సం. విణ: చూ, ముందునడచువాఁడు.

పురోగామి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్.)-పై.-

పురోగుఁడు. సం. విణ.—పై.—

పురోటి. సం. వి. ఇ. న. నీటినుడి:చూ,నుడి.1.

పురోడాళము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. యజ్ఞార్థమైన అపూపము: అదము, ఐందాగ్నేయి; 2. సోమలతరసము; 3. హుతశేషము: చూ, హుతము. [తి)క: చూ, లేఖ. 3.

పురోణి. వై. వి. చిన్నఉత్తరము, ఆకు,ఖండప

పురోధ. సం. వి. ఆ. పుం. రూ-పురోధనుఁడు: చూ, యాజ్ఞికుఁడు.

పురోధనుఁడు. సం. వి. న్. పుం.—పై.—

పురోభాగము. సం. వి. ఆ. న:చూ, ముందఱి.1.

పురోభాగి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్.) ఎప్పుడును తప్పులు నెదికెవాఁడు.

పురోహితుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం:చూ,పురోధ.

పుర్వ్. వై. వి.=: చూ, రూ-పుర్వు (1)

పుఱియ. వై. వి. (రూ-పుట్టియ-పుట్టై) ఉ. హరి. 2, ఆ. 126: చూ, కల్యము. 1.

పుట్ట దే. విణ. ఎడమ:చూ, సవ్యము. 1.

పుట్టాకులు. వా. వి. బ.లేనిపోనిచిక్కులు:మారాముళ్లు. (ఉత్తరసర్కారులలో వాడుక)

పుట్టియ వై. వి:చూ, రూ-పుఱియ

పుట్టు. దే వి. 1 పలుచేనిమలము: చూ, కమలము; వా. 2. పలుచేనిపేడ: చూ, శుష్కగోమయము; 3. పలుచేని అడుసు: చూ, కాదము. 2.

పుట్టై. వై. వి: చూ, రూ-పుఱియ.

పుల. దే. వి. పసుపుఁబించిన తెలుపుపవ్వెగలది. రూ-పుల్ల: చూ, వర్ణము. 6.

పుల్‌దాల్పుబ్రాయి. వా. వి. నీలమణి. వే. ఆం. 84: చూ, రత్నము. 1. [కర్క-ర. 1.

పులకండము. ద్వ. వి. రూ-పులకండము: చూ,

పులకము. సం. వి. ఆ. పుం. 1.=పులగము-పులుగము-పుల్లము. పెసరపప్పు చేర్చి వండినయన్నము:చూ,సాదము(1);2 ఏనుఁగునకిచ్చెడు యన్నపుముద్ద: చూ, సాదము. (1);3:చూ, పురుగు; 4. కృమి, చెట్టుమీఁది నల్ల పురుగు: చూ, పురుగు. ౧౧; 5. నులిపురుగు: చూ, పురుగు. ౮; 6. మణిదోషము: చూ, రత్నము. 1; 7. వజ్రము: చూ, రత్నము. 1; 8: చూ, హరిదిళము; 9. కడపకి: చూ, హరిపిత్తియము; 10: చూ, పులకము (1);వై. వి. (1)=పులక. గగుర్పాటు: చూ, రోమాంచము.

పులకరము. వై. వి.=పులకఃి. 1: చూ, పుల

కము (1); 2. జ్వరము: చూ, రోగము. 1.

పులకరించే వై. అ. క్రి: గగురుపాడుచే, గరుపాఱు, నిట్టగర్చుము, నిట్టవొడుచే, నిడువెండ్రుకచెట్టు.

పులకలు. సం. వి. ఆ. పుం.1.=పులకలు-పుల్కలు. గగురు: చూ, పులకము (1) (శ. ర); వై. వి. బ. (1).=పులక. గగురు: చూ, పులకము. (1) (అనికొంపఱు)

పులకించే. సం. అ. క్రి. గగుర్పాటుగలదియగు. (తెనుగు అనికొంపఱు).

పులగము. వై. వి.=పులక: చూ, పులకము. 1.

పులగలి. వా. వి. పులికడుగు: చూ, శుక్తము.1.

పులపరము. వా. వి: చూ, పులకరము.

పులపాడుచే. దే. అ. క్రి. అప్పనేయకచేచే రూ-పుల్పాడుచే: చూ, వీక్షించే

పులము. సం. వి. ఆ. పుం. 1.=పులకలు. (రూ-పులకము-పులాకము-పూలకము) గగురు: చూ, పులకము (1); విణ. 2.=పెల్లు: చూ, పెంచే. 2; అం. 3: చూ, ధారలు.

పులస. వా. వి: చూ, మత్స్యము. 1.

పులసరము. దే. వి. పాకము చెడుటవలనగలిగిన పులుసు. [బుఁడు. 2.

పులసరి. దే. వి. పొగరుఁబోతు: చూ, హేరం

పులస్త్యుఁడు. అం. సప్తఋషులలో నొకఁడు: (మా, సవ్యాసి): చూ, ఋషిశ్రేష్ఠులు.

పులహుఁడు. అం.—వై.—

పులాకము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. పొల్లుధాన్యము: చూ, స్తంబకరి; 2. మెతుకు: చూ, పాదము (1); 3. చయము, సంశ్లేషము: చూ, సంగ్రహము. 2; 4.=పులగము: చూ, పులకము. 1.

పులావు. వా. వి. 1. మాంసాదులంజేర్చి వండిన వంటకము; 2. మాంసాహారము.

పులి. దే. వి. 1. (రూ-పులుపు-పుల్పు) పుల్లన: చూ, శుక్తము. 3; 2: చూ, శార్దూలము. విణ. 3. పులిసినది: చూ, శుక్తము. 4.

పులికడుగు. దే. వి: చూ, పులగలి.

పులికూడు. దే. వి. 1. పులిసినయన్నము: చూ, సాదము (1); 2. భిక్షాన్నము. వసు. 1, ఆ. 98: చూ, సాదము (1); 3. పులియొక్కఆహారము: చూ, సాదము (1).

పులికోచే దే. వి. పులిమొగమువంటి ముఖము కలిగి విషపు కోఅలుగల సాలెపురుగు వంటి యొక పెద్దపురుగు, పురికోస: చూ, పురుగు. (దీనిపోటు పాముకాటువంటిది.)

పులిగంజి. ద్వ. వి: చూ, పుల్లనీళ్ళు.

పులిచాయము. దే. వి. ఆటిసగంటిమచ్చే.

పులిగోరు. ద్వ. వి. 1. పులిగోరునుగూర్చినహారము: చూ, భూషణము. 2; 2. పులియొక్కగోరు: చూ, పునర్నవము; 3: చూ, వ్యాఘ్రనఖము*.

పులిగోళ్లవంకెలు. దే. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

పులిచించేలము. ద్వ. వి. (రూ-పులిచించేల-పులిచించేలి-పులిచెంచేలి) చూ, నునిషణ్ణకము*.

పులిచించేల. ద్వ. వి.—వై—

పులిచించేలి. ద్వ. వి.—వై— [పృశ్నిము.

పులిచెంచేలి. ద్వ.వి.—వై—

పులిచెవులాగు. ద్వ. వి. ఒకమంగు చెట్టు: చూ, పులిజొదము. ద్వ. వి. ఒకరకముఆట: చూ, వ్యవహారము. 4. [ఆ. 165: చూ, బెరడు.

పులితోలు. వా. వి. పులిచర్మము. పాండు. 1,

పులితేర్చుపు. దే. వి. అజీర్ణపుతేర్చుపు. (చూ, తేర్చుపు) [హేరాళము.

పులివము. సం. విణ. ఆధిక్యముగలిగినది: చూ,

పులిసీరు. ద్వ. వి. తుదర్చి: చూ, సలిలము.

పులినాకినవాఁడు. జా. చోవుఁ దప్పినవాఁడు. (నీతిచంద్రిక-సంధి)

పులినోరుకండ. జా. తప్పకనశించుటకు సిద్ధమై

వగి.(ప్ర)భావతీ ప్రద్యుమ్నము. 1, ఆ. 36.)

పులిపిరి. దే. వి. (రూ-పులిపిరికాయ-పులిపిలి-పులిపులి- పులిపురికాయ పుప్పిరి-పుల్పిలి) కేమము: చూ, వర్ణనము.

పులిపిరికాయ. దే. వి.—పై—

పులిపిలి. దే. వి.—పై—

పులిపులి. దే. వి. 1.—పై—: వీణ.2;గజిబిజి. (సం. ప్ల)—పీడితము.

పులిపురికాయ. దే. వి: చూ, పులిపిరి.

పులిపెంజెర. దే. వి: చూ, సర్పము.

పులిమల. దే. వి: చూ,పులిపిరి.

పులిమిపుచ్చు. దే. స. క్రి. (విషయమును) తేలిక గాపోఁగొట్టు. నిర్వ. 1, ఆ. 7.

పులిమీఁదపుట్రి. జా. కష్టముమీఁదకష్టము.

పులిమెకము స్వ.వి.ఒక చేప: చూ, మత్స్యము.1.

పులిమెట్టు. దే. వి. తేర్చినకడుగుయొక్కయడుగుది. మెట్టు, మెడుదు:చూ, శుక్తము. 1.

పులిమేర. వా. వి. (రూ-పొలిమెర-పొలిమేర) సీమ. ఆం, భా. ద్వి. 24: చూ, హద్దు.

పులియ. దే. వి. (రూ-పుల్లియ-పుల్లె) 1. విస్తరాకు: చూ, విస్తరి; 2. ఎంగిలివిస్తరి: చూ, విస్తరి.

పులియఁడు. దే. వి. పులివలెనుండుటచే పుక్కిటియ్యఁబడినపేరు: చూ, సివఁగి.

పులియఁబాఱు దే. స. క్రి.పుల్లనగు: పులియు.

పులియాట. దే. వి: చూ, బాలక్రీడ.

పులియు. దే. స. క్రి: చూ, పులియఁబాఱు.

పులియోర. వా. వి. (రూ-పులిహోర-పులిహోర) పులుసు పసుపులోనగునవి కలిపిన అన్నము: చూ, సాదము (1).

పులిరసు. దే. వి. తొండాపుతాళికి అనుకుదల గా నమర్పినయిరుసు; రూ-పుల్లిరసు.

పులివరుగు. దే. వి. పులియఁబెట్టినవరుగు. కాశీ. 7, ఆ. 186:చూ, వరుగు. 1.

పులిసరి. దే. వి: చూ, వాతంగిని*.

పులిహోర. వా. వి:చూ, రూ-పులియోగ.

పులు. దే. వి. 1. రత్నమాణిక్యము. భర. 2, ఆ. 31: చూ,రత్నము. 1; 2. రూ-పుల్లు.కసవు: చూ, తృణము. 1; వీణ. 3. రూ-పుల్లు చూ, స్వల్పము; వై. వి. 4.=పులక. గగురు: చూ, రోమాంచము.

పులుఁగు. దే. వి. 1. పిట్ట:చూ, పక్షి; వా. వి. 2:చూ, పులుఁగుపిట్ట; 3. తీతువ. "పులుఁగు కూఁత పిల్లలకు కీడుచేయును." (దీనికూఁత దోషపరిహారమునకు.— "ఛీఛీ రేపల్లెవాఁడు మావాఁడు" అని ముమ్మాఱు స్మరింతురు)

పులుఁగుతత్తడికాఁతు. ద్వ. వి: చూ, విష్ణువు. 1.

పులుఁగుపిట్ట. ద్వ. వి:చూ, సకినంపుఁబులుఁగు.

పులుఁగుబొల్లఁడు. ద్వ.వి:చూ,హరివాహనుఁడు.

పులుఁగుతాయి. దే. వి. పచ్చి:చూ, రత్నము. 1.

పులుఁగుమేఁడు. దే వి:చూ, పులుఁగుబొల్లఁడు.

పులుఁగులదొర. దే. వి.—పై.—

పులుకండము. వా. వి: చూ, రూ-పులకండము.

పులుకాసిపురువు. ద్వ. వి. 1, పచ్చి ఱొక్కల పురువు: చూ, పురువు; బ. 2. అల్పులు.

పులుకాసిపులుఁగు. నే. వి: చూ, శుకము.

పులుకుపులుకు. దే. వి. రూ-పుల్కు-పుల్కు-ఱెప్పమూసిమూసి తెఱిచేట మేచేట యందగు ననుకరణము. సా. 2, ఆ. 110: చూ, హూహూ.

పులుగడిగినముత్యము. జా. నిర్మలమైనది. వాసనలేకుండఁగడుగఁబడినముత్యము. పాండు. 3, ఆ. 9; పారి. 1, ఆ. 57. [పులకము. 1.

పులుగము. వై. వి.=పులక. రూ-పుల్లము: చూ,

పులుగరి. దే. వీణ. రూ-పుల్లరి. జోడయెఱిఁగినవాఁడు. పర. 5, ఆ. 51: చూ, వాటచారి-

పులుగాకు. దే. వి: చూ, శోకము.

పులుగు. దే. వి. 1. గుఱుతు: చూ. లక్షణము. 1; 2. జోడు: చూ, సూచన. 1.

పులుగుడు. దే. వి: చూ, పులిసరి* (ఇది ద్వివిధము.— నల్లపులుగుడు, తెల్లపులుగుడు) (గృహాణికట్టును).

పులుగులగదుమురి. వా.వి:చూ పసులపోలిగాఁడు.

పులుచే దే వి: చూ,రూ-పులస

పులుచోలితాత. దే. వి. హిమాలయము. సాంబ. స్థా. 1: చూ, పర్వతము. [17: చూ, నది

పులుచోలి సవతితల్లి. ద్వ. వి. గంగ. వేం. ఆం.

పులుదిండితాయి. దే. వి. ఇందర్నీలమణి: చూ, రత్నము. 1. [భక్ష్యము.

పులుప. దే. వి. ఉలుప. కాశీ.7,ఆ.186: చూ,

పులుపు. వా. వి. రూ-పుల్పు: చూ, పులి. 1

పులుమానిసి. ద్వ. వి. అల్పమనుష్యుఁడు: చూ, మనుష్యుఁడు.

పులుము. దే. వి. 1. కిష్కరోగము: చూ,విపాదిక; స. కి్. 2. తోము:చూ, రుద్దు.1;3: నలుచు నలుపు; 4 ఊనుము: చూ, రుద్దు; 5: చూ, మొత్తు. 2.

పులుముడు. దే. వి:చూ, రుద్దుడు.

పులుమాను. దే. వి. తాళినారికేళాదితృణదుర్మము: చూ, హరిత (తృణము. 1.)

పులువు. వా. వి: చూ, రూ-పులుఁగు (రాయల సీమయందువాడుక) [జనము. 1.

పులుసు. దే. వి. 1: చూ, పులి. 1; 2:చూ,వ్యం

పులుసుఁగూర. ద్వ.వి పులుసుపోసి వండినకూర. రూ-పుల్లఁగూగ:చూ,వ్యంజనము.1. [యి

పులెదాల్పుతాయి. దే.వి:చూ,పుల్దాల్పు తా

షులోజో. దే. వి:చూ,శర్కర. 1. [వారితర్.

పులోటజము. సం. వి. అ. న. గొడుగు: చూ,

పులోమజ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. శచి: చూ, భార్య. [సార్థుఁడు.

పులోమజిత్తు. సం. వి. త్. పుం: చూ, సవా

పుల్కము. సై. వి.=పులక (రూ-పులకము) గగురు: చూ, రోమాంచము.

పుల్కరము. సై.వి.=—పై.- (రూ-పులకరము)

పుల్కలు. సై. వి.=—పై.— (రూ-పుల్కలు)

పుల్కశుఁడు. సం.వి.అ.పుం.రూ-పుల్కసుఁడు. 1: చూ, నిపాదుఁడు. 1; 2: చూ, నిపాదుఁడు. 2, 3: చూ, హీనుఁడు.

పుల్కసుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం.—పై.—

పుల్కు-పుల్కు. గో. వి· చూ, రూ-పులుసుపులుసు. సై. 7, ఆ. 53.

పుల్లము. సై వి.=: చూ, రూ-పులగము.

పుల్లరి. దే. విణ: చూ, రూ-పులుగరి. పర. 5, ఆ. 161.

పుల్విరి. దే. వి:చూ, రూ-పులిపిరి.

పుల్విలి. దే. వి.—పై—

పుల్వు. వా. వి: చూ, రూ-పులుపు.

పులొప్పుడుచే. దే.అ. కి్. చూ,రూ-పులపాడుచే.

పుల్ల. దే. వి. 1:చూ, పులి. 1; 2·చూ, పుడక. 1; 3. పాయినిడుకట్టె: చూ, వంటచెఱుకు; విణ 4. పుల్లనిది: చూ,శుక్తము 4; 5.పసుపుమించిన తెలుపువన్నెగలది: చూ,వర్ణము.6.

పుల్లంటుతాయి. దే.వి.(పుల్లు + అంటుతాయి). ఇందర్నీలమణి: చూ, రత్నము. 1.

పుల్లఁగూర. వా. వి: చూ, రూ-పులుసుఁగూర.

పుల్లకంద. ద్వ. వి. ఒకరకకుకంద *: చూ, సూరణము.

పుల్లకలివె. దే. వి: చూ, ఓఁక*. [వాడుక)

పుల్లకాయ. వా. వి. పొట్లకాయ(రాయలసీమలో

పుల్లగిలు. దే. అ. కి్. రూ-పుల్లగిల్లు. భయపడు. భో. 5, ఆ. 67: చూ, నుర్కిక్కు. 6.

పుల్లగిల్లు. దే. అ. కి్.—పై—

పుల్లగొరక. దే. వి: చూ, పరిప్లవము. [కోల.

పుల్లతి. దే. వి. సాదనకాండ్రు గుజికినాటెడు

పుల్లతీఁగ. ద్వ. వి:చూ, సోమలత*. పాండు.5, ఆ. 289. (ఇందు 24 రకములుగలవు)

పుల్లదానిమ్మ. ద్వ. వి: చూ, రక్తబీజము*.

పుల్లన. దే. వి. 1: చూ, శుక్తము. 3; విణ. 2: చూ, శుక్తము. 4.

పుల్లనీళ్లు. ద్వ. వి. కూటినీళ్లు: చూ, శుక్తము. 1.

పుల్లపంపరపనస. ద్వ. వి: చూ, పంపరపనస*. (చూ, వేరుపనస) [సముద్రాంత. 3.

పుల్లపరిత్తి. దే. వి. ఒకానొకపరిత్తి *: చూ,

పుల్లపరిబ్బ. దే. వి. మేక్కకూర* : చూ, సహ సరివేధి. 2.

పుల్లపరిబ్బలి. దే వి.—పై—

పుల్లబచ్చేలి. దే. వి. 1—పై—; 2 అత్యమ్ల పర్ణ*. చూ, బచ్చేలి. [మామిడి

పుల్లమామిడి. దే. వి. కొండమామిడి *: చూ,

పుల్లయుసిరిక. దే. వి. కొండయుసిరిక * (దీని కాయలు పెద్దవి. ఊరుగాయకుపర్యస్తము) : చూ, శ్రీఫలి. 1.

పుల్లరి. దే వి పసులు కసవు మేయుటకై యిచ్చెడుపన్ను: చూ, లావణి.

పుల్లరుజో. దే.వి. ఒక చేప: చూ, మత్స్యము. 1.

పుల్లలావు. వా. వి. పులుపుహెచ్చు. "మజ్జిగలో పుల్లలావు."

పుల్లవడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, స్తంభించు భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 162; భార.ఆర.4,ఆ. 360.

పుల్లవావిలి. దే. వి. తెల్లవావిలి *: చూ, వావిలి.

పుల్లవిఱుచుట. జా. దృష్టిదోషము తీర్చుట. భయము తీర్చుటకై పుల్లను విఱిచి పాఱవైచుట. పాండు. 3, ఆ. 156. [వాక్యము.

పుల్లవిఱుపుమాట. జా.కలియకుండగఁజేయుభేద

పుల్లవెలఁగ. దే. వి ఒకవెలఁగ *: చూ, వెలఁగ.

పుల్లసిలు. దే. అ. క్రి. రూ-పుల్లసిల్లు. 1: చూ, వెల్వెలఁబాఱు; 2: చూ, సంక్షోభించు.

పుల్లసిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై —

పుల్లాకు. వా. వి: చూ, పులియ. 2.

పుల్లావు. దే. వి. కపిలగోవు: చూ, ధేనువు.

పుల్లియ. దే. వి: చూ, రూ-పులియ.

పుల్లిరును. దే. వి: చూ, రూ-పులిగును.

పుల్లు. దే. వి, విణ: చూ, రూ-పులు. 2—3.

పుల్లుడి. దే. వి. ఒకానొకప్పుడు సాగుబడికి ఉపయోగించెడు పొలము: చూ, భూమి. 1.

పుల్లురుకుపాము. దే. వి: చూ, సర్పము.

పుల్లెల. దే. వి: చూ, రూ-పులియ. (పుల్లెలాకు)

పుల్లెన. దే. వి. ఒకమందుచెట్టు: చూ, వృక్షము.

పువు. నై. వి.=పుష్ప. (రూ-పువ్వు-పుష్పము-పూ-పూవు.) 1. పుష్పము. ఉ, రా. 3, ఆ. 199: చూ, సుమము; 2. కాఁకరవత్తి లోన గువానియందలి పువ్వు; 3 కంటియందుపడెడు పువ్వు; 4 చూ, సౌందర్యము. [బోడి.

పువుఁబోఁడి. ద్వ. వి: చూ, రూ-పువ్వారుఁ

పువుఁబెత్తు ద్వ. వి. (రూ-పువ్వుఁబెత్తు-పూఁబెత్తు-పూవుబెత్తు) తూలిక : చూ, పూవుల పొట్లము

పువుఁదేనె. ద్వ. వి: చూ, మధువు. 5.

పువ్వాటు ద్వ. వి. ముందువెనుకలనూఁగాడుట.

పువ్వారఁ ద్వ.వి.రూ-పువ్వారము, ఈఁదుకొబ్బరి పరిలోన గువాని చెట్లపూత: చూ, సుమము.

పువ్వారము వా. ద్వ. వి.—పై.—

పువ్వారుఁబోఁడి. ద్వ. వి. (పువ్వు + ఆరు + పోఁడి) (రూ-పువుఁబోఁడి -పూఁబోఁడి-పూవుఁబోఁడి) 1. పువ్వువలె మిక్కిలి మనోజ్ఞురాలగు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

పువ్విలుకాఁడు. ద్వ. వి. పుష్పధన్వుఁడు. ఉ, రా. 7, ఆ. 468: చూ, మన్మథుఁడు.

పువ్విలుతుఁడు. ద్వ.వి.—పై.—పాండు. 5, ఆ. 22.

పువ్వు. నై. వి.=పుష్ప: చూ, రూ-పువు.

పువ్వుఁబెత్తు. ద్వ. వి: చూ, రూ-పువుఁబెత్తు.

పువ్వులపొట్లము. నై. వి.—పై.—

పువ్వులముడుపు. ద్వ. వి. రూ-పూలముడుపు. గర్భశికి చేయించెడు పుష్పధారణము: చూ, సీవంశము 2.

పువ్వులమ్మునది. అం: చూ, దూతీచతుష్టయము.

పుషితము. సం. విణ. పుష్టము. పోషింపఁబడినది (పక్షిమృగాదులు): చూ, రక్షితము.

పుష్కర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. మెట్టతామర *: చూ, సహసర్పతర్పిము.

పుష్కరము. సం. వి. అ. న. (రూ-పూష్కరము-పూష్కరము) 1. ఆకాశము: చూ, వ్యోమము. 1; 2. నీరు: చూ, సలిలము; 3. తామర: చూ, సహసర్పతర్పిము; 4 మెట్టతామరదుంప: చూ, సహసర్పతర్పిము; 5: తొండముచివర. (సం.ప).-అంగుళి-అంగుళి,కర్ణిక,గండోపము,స్రోతస్సు(చూ,హస్తి), 6. వాద్యముఖము: చూ,పీఠె; 7. కత్తివాదర చూ, వాదర; 8. అమ్మ: చూ, బొణము 1; 9. కుష్ఠమనెడు ఓషధి చూ, పుష్కరమూలము;10. పుష్కరద్వీపము: చూ,లంక.1; 11. పుష్కరమను తీర్థము; (పండ్రెండుసంవత్సరముల కొకమాఱుపచ్చెడు పుణ్యనదుల తీర్థము): చూ, భూమి. 1: పుం. 12.-పెద్దసరం-పెద్దసరు: చూ, సారసము; 13. పుష్కరమనురోగము: చూ, రోగము. 1; 14. పుష్కరమను పాము: చూ, సర్పము; 15.ఏనుఁగు: చూ,హస్తి;వా.స.16.పండ్రెండు.

పుష్కరిమూలము. సం. వి. అ. న. కాశ్మీరము, పుష్కరము *. (వాలుకమనికొందిఱు).

పుష్కరాహ్వము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పుష్కరము. 12

పుష్కరి. సం. వి. న్. పుం. 1. మగయేనుఁగు: చూ, హస్తి; 2. ఏనుఁగు: చూ, హస్తి.

పుష్కరిణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1 కోసేఱు: చూ, సరస్సు. 1; 2. తామగకొలను: చూ, సరస్సు. 1; 3. ఆడేనుఁగు: చూ, హస్తి.

పుష్కరుఁడు. సం వి. అ. పుం. 1. ఒకరాజు: చూ, రాజు. 1; 2. వరుణుని కొడుకు: చూ, సూనుఁడు. 1. [2: చూ, హేరాళము.

పుష్కలము. సం. విణ. 1: చూ, శ్రైష్ఠ్యము; 2

పుష్టము. సం. విణ. 1: చూ, పుషితము;2:చూ, స్థూలము. 2.

పుష్టి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, సంరక్షణము, 2: చూ, శక్తి. 1; 3: చూ, సమృద్ధి.

పుష్టికృత్తు. అం. (చూ, తొనములు. 3): చూ, పరిహీనతొనములు. [చూ,షట్పదము.

పుష్పంధయము. సం. వి. అ. పుం. తుమ్మెద:

పుష్పకము. సం. వి. అ న. 1. కుబేరుని విమానము: చూ, విమానము. 1; 2. కుసుమాంజనము: చూ, రసాంజనము; 3 రత్నకంకణము: చూ, భూషణము. 2; 4. కుంపటి: చూ, పొర్యి; విణ.5 కృష్ణుని తేరిగుఱ్ఱములలో నొకటి: చూ, హయము. [థయము.

పుష్పకీటకము. సం వి. అ. పుం. చూ, పుష్పం

పుష్పకేతువు. సం. వి. ఉ. న. 1: చూ, పుష్పకము. 2; పుం. 2 చూ, మన్మథుఁడు

పుష్పడంతము. సం. వి. అ. పుం. 1. వాయువు దిక్కునంచిలి యేనుఁగు. చూ, హస్తి; అం. 2. చూ, దిగ్గజములు. (చూ, హస్తి)

పుష్పడంతుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఒక విద్యాధరుఁడు: చూ, వేలుపు. [థుఁడు.

పుష్పధన్వుఁడు. సం. వి. న్. పుం: చూ, మన్మథ

పుష్పపథము సం. వి. అ. పుం:చూ,థగము.12.

పుష్పపుటము. అం: చూ, సంయుతహస్తములు.

పుష్పఫల. సం. వి ఆ స్త్రీ: చూ, సాఱ.*

పుష్పఫలము. సం. వి. అ. పుం: చూ, వెలఁగ*.

పుష్పబాణవిలాసము. అం.(ఈగ్రంథమును కాళిదాసు వ్రాసెను):చూ, కావ్యనాటకములు.

పుష్పమంజరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, పూగుత్తి; బ. 2: చూ, ధాన్యము.

పుష్పమాలిక. అం: చూ, ఉద్ధతము. [రములు.

పుష్పమాలికాబంధము. అం: చూ, శబ్దాలంకా

పుష్పము. సం. వి. అ. న. 1.= పుప్పము: చూ,

నుమఃము; 2. స్త్రీరజస్సు: చూ, రజస్సు.3; 3. గండివనము, స్థానేయమను గంధధర్వ్యము: చూ,రాజార్హము; 4. మాచి*:చూ, స్థానేయము. 2;అం. 5:చూ,ఉపచారములు; 6: చూ, అష్టభోగములు.

పుష్పరథము. సం. వి. ఆ పుం. రూ-పుష్పర థము, క్రీడాయోగ్యమగు రథము: చూ, శకటము. 1. [దము.

పుష్పరసము. సం. వి అ. పుం: చూ, మకరం

పుష్పరోచనము.సం.వి. అ. పుం. చూ, సుపర్ణాఖ్యము.*

పుష్పలావిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పూలబంతులు సరములు లోనఁగునవి గుర్చిచ్చి యమ్మెడు ఆఁడుది. చూ, స్త్రీ. [థయము.

పుష్పలిహము. సం. వి. హ్రూ. పుం చూ, పుష్పం

పుష్పవంతులు. సం. వి. త్. పుం. ద్వి. సూర్య చంద్రులు.

పుష్పవతి. సం. వి. ఈ స్త్రీ: చూ, రజస్వల.

పుష్పశకటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఉపహర్తి. చూ, వినికిడి. [గఁడు

పుష్పశరుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మన్మ

పుష్పసమయము. సం. వి. ఆ పుం పూఁదఁటి,వసం తఋతువు చూ, మానవద్యయము. [సవండు.

పుష్పసమూహపరిణామఫలము. పా: చూ, అనా

పుష్పాంజనము. సం. వి.అ న చూ,పుష్పకము 2

పుష్పించే సం.అ క్రి.—పూచే. చూ, వికసించే

పుష్పిక. సం వి. ఆ స్త్రీ.1 దంతమలము. చూ, శమలము; 2. లింగమలము. చూ, శమలము

పుష్పిణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పుష్పవతి.

పుష్పితము. సం.విణ పూచినది:చూ,వాసితము.1

పుష్పీమోహిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.ఉమ్మెత్త. చూ, హలాపుష్పము. [ము: చూ, రిక్క్.

పుష్యమి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ పుష్యమీనక్షత్రి

పుష్యము. సం. వి. అ. పుం. 1.—పై.—; 2. పౌషమాసము, సహస్యము.చూ,మాసము; 3: చూ, పుష్యరాగము; 4. కలియుగము: చూ, యుగములు. [థము.

పుష్యరథము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పుష్పర

పుష్యరాగము. సం. వి. ఆ. పుం. శ్వేతమణి విశేషము: చూ, రత్నము. 1.

పుసలాయించే. సై. స. క్రి: చూ, బుజ్జగించే.

పుసి. దే వి. రూ-పుసె: చూ, శమలము.

పుసికండ్లవాఁడు. దే. వి: (సం. ప).— చిల్లుఁడు-మల్లుఁడు.

పుసుకు. దే. వి. రూ-పుసుక్కు.తుమ్మెట లోన గువానియందగు ధ్వన్యనుకరణము. చూ, హూహూ.

పుసుక్కు. దే వి.—పై.—

పుసుగుడుగాఁడు వా వి చేరములనడుమ సంధాత. (బోర్కగు): చూ, సంధాయకుఁడు.

పుస్తకము. సం. వి. అ. న పుస్తము-పొస్తకము చూ,సంపుటము.3. (పుస్తకమనియు)

పుస్తకవాచకము. అం. చూ, ఉపనిద్యులు. 1.

పుస్తము సం. వి. అ. న. 1. చెఱ. చూ, లప్పము; 2 = పుత్తము: చూ, పుస్తకము; 3. మాంసపుచేక్కలము: చూ, ఫత్యము; 4 =పొత్తపు చూ, సరస్వతి.

పుస్తియ. దే. వి: చూ, రూ-పుస్తె.

పుస్తు. దే. వి. దుర్గంధము. చూ, వాసన. 1.

పుస్తె.దే వి.రూ-పుస్తియ:చూ,భూషణము. 2.

పుస్తెముడుపు. దే. వి. 1. కంఠెబొట్టు. చూ, భూషణము 2; వా. 2. చూ, లంకె. 3.

పుస్సు. వా. వి. కోపము: చూ, రోషము.

పుళిందము. సం. వి. అ. పుం. ఒక దేశము: చూ, సీమ. 1(దేశము)

పుళిందిక. అం: చూ, భిన్నషడ్జకభాషలు.

పుళిందుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఇతరభాష తెలియక అడవియందుండి మిక్కిలి జీవహింసాపరుఁడై తిరిగెడు బోయ: చూ, వ్యాధుఁడు.1.

పులిహోర. వా. వి: చూ, రూ- పులిమోర. (పులిహోర-పులిహోర అనియు)

పూ

పూ. వై. వి.=పుష్పమ్. కాశీ. 1, ఆ. 2: చూ, రూ-పువ్వు.

పూంచే. దే. పే్రి. పూనఁజేయు. భార. విరా. 4, ఆ. 45: పూనుచే-పూన్చు.

పూండ్లు. దే వ్యా. బ: చూ, రూ-పూఁడులు.

పూఁగమ్మ. ద్వ. వి. ఉత్తంసము: చూ, భూషణము. 2. [4, ఆ. 188.

పూఁచే. దే. అ. క్రి: చూ, పూను. 1. శకాం.

పూఁజేప. ద్వ. వి.ఒక చేప: చూ,మత్స్యము.1.

పూఁట. దే. వి. 1. రూ- పుర్‌ఁట. కాలము: చూ, సమయము 1; 2 దినము. భో. 4, ఆ. 254: చూ, రోజు; 3 చూ, రూ-పుంట; 4. ఒకఁడు చేయవలసిన పనిని నేను చేసెదనని మఱియొకఁడు పూనుట, పరితిభూత్వము; వ్యా. 5 చూ,లగ్నకుఁడు 1.[2,ఆ. 86.

పూఁటకాఁపు. దే. వ్యా: చూ, పూఁట 5. వై. 2,

పూఁటకాఁడు. దే. వ్యా: చూ, సూపకారుఁడు.

పూఁటకూళ్ళమ్మ. ద్వ. వి. వెలతీసికొని వేళ వేళకు అన్నము వండిపెట్టెడు పంటలక్ష్మి: చూ, స్త్రీ. [చూ, సదనము. 1.

పూఁటకూళ్ళయిల్లు. దే. వి. పంటపూఁటియిల్లు: పూఁటకూళ్ళవాఁడు. దే. వి: చూ, పంటపూఁటివాఁడు. 2.

పూఁటకూళ్లు. దే. వి. బ. వెలతీసికొని వేళ వేళకు పెట్టెడు అన్నము: చూ, సాదము. (1).

పూఁటవడు. ద్వ. అ. క్రి. ఒకఁడుచేయవలసిన పనిని నేను చేసెదనని మఱియొకఁడు పూనికగొను: చూ,రూ-పూఁటపడు. [ఆ. 171.

పూఁటపడు. ద్వ. అ. క్రి.—వై.—పర. 4,

పూఁటవెట్టు. దే. స. క్రి. ఒకఁడుతాను చేయవలసిన పనిని మఱియొకనిని నీవుచేయుమని పూనికగొలుపు. పర. 4, ఆ. 170.

పూఁటె. వా. వి. ఘుళిక: చూ, పూస. 1.

పూఁడులు. దే. విణ. బ. రూ-పూండ్లు. (ఆనేకసంవత్సరములు). వై. 4, ఆ. 68; స్వా. 1, ఆ. 72: చూ, సంత్సరములు.

పూఁత. దే వి. 1. బచ్చెన: చూ, సమాలంభము; 2. చందనము: చూ, వాసన. 1; 3.చందనాదుల పూఁత: చూ, సమాలంభము; 4. పాలగచ్చు: చూ, సమాలంభము. [ము 6.

పూఁతపసుపు. ద్వ వి. ఓలగందము: చూ, వర్ణ

పూఁదఱి. ద్వ. వి: చూ, పుష్పసమయము.

పూఁదేనియ. ద్వ. వి. రూ-పూఁదేనె- పూపుఁదేనియ. యు 4, ఆ. 64: చూ,మకరందము.

పూఁదేనె. ద్వ. వి.—వై.— [ము. 2.

పూఁదోఁట. ద్వ. వి. పూలతోఁట: చూ, వన

పూఁపు. దే. వి. 1. యత్నము. హరి, పూ. 9, ఆ. 57: చూ, సన్నాహము. 2, 2: చూ, శక్తి. 1; 3: చూ, శౌర్యము.

పూఁబాళి. ద్వ. వి. 1. పువ్వులుగలపాళి: చూ, సజ్జే. 1; బ. 2: చూ, ధాన్యము.

పూఁబిందియ. ద్వ. వి. రూ-పూఁబిందె. లేత పిందె: చూ, శలాటువు. 2.

పూఁబిందె. ద్వ. వి.—వై.—

పూఁబోఁడి. ద్వ వి: చూ, రూ-పువ్వుబోఁడి.

పూగఖండము. సం. వి. అ. న. వీయె: చూ, పోఁక. [శంకుల.

పూగదశిని. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. పోఁకొత్తు:చూ,

పూగఫలము. సం. వి. అ. న. పోఁకపండు: చూ, పోఁక.

పూగపీఠము. సం. వి. అ. పుం. పీఁకిదాను: చూ, పాత్రిము. 6. [పాత్రి.

పూగపుష్పిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పోఁక

పూగము. సం. వి. అ. న. 1.=పోఁక *: చూ,

పోఁక; పుం. 2.=పోగు. గుంపు: చూ, సమూహము; బ. 3.=బాగాలు. ఒత్తినపక్కలు; 4. గంగరావి *: చూ, రావి.

పూగుత్తి. వై. వి.=పుష్పగుచ్ఛ.రూ-పూలగుత్తి, పూలగెల:చూ, సుమము. తద్విశేషములు.—౧. పువ్వులుకాయలులోనగువాని గుత్తికి.—అత్తము,కుచ్ఛ,గుత్తి,గుది,గొత్తు, గెల, గొల. (సం).—గుంఛము- గుంజము- గుచ్ఛకము- గుచ్ఛము- గుత్సకము- గుత్సము, గులుంఛకము- గులుచ్ఛము- గుళుచ్ఛము- స్తబకము; ౨. గెలలోనొకభాగమునకు.—అత్తము-అత్తెము,అస్తము, గెల- గొల, చీప, తీపు; 3. వికసించిన పువ్వులగుత్తికి.—(సం).—గుంఛము(గుఞ్ఛము): (చూ, స్తబకము) (చూ, సుమము)

పూచి. దే. వి. 1. రూ-పూచిక:చూ, తృణము. 1; 2. రూ-పూచీ: చూ, బాధ్యత; వై. వి 3. రూ-పూత· చూ,వికసనము. 2.

పూచిక. దే. వి: చూ, పూచి. 1-2.

పూచినతంగేడు. వా.జా. సిరిసంపదలతోనిండిన సంసారము."వానిగృహము పూచినతంగేడు"

పూచినమావు. దే. వి. మచ్చేలుగల గుఱ్ఱము: చూ, హయము. [కత్తు."

పూచీ. వా. వి: చూ, రూ-పూచి. 2. "పూచీ

పూచుమే. వై. ఆ. క్రి. 1.=పుష్ప. పుష్పించు: చూ, వికసించు; 2. తప్పసుళ్లుపొడము. ఆము. 5, ఆ, 3. నిస్సారమగు. భార.సభా. 2, ఆ. 41: చివుకు.

పూచెండు. వా. వి. పూలబంతి: చూ, సరి. 3.

పూజ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=పూజ. 1:చూ, సపర్య; ఆం. 2:చూ, ఉపచారములు. 2.

పూజకుఁడు. సం. విణ:చూ, పూజారి. 1-2-3.

పూజనము. సం. వి. ఆ. న: చూ, పూజ.

పూజనీయుఁడు. సం.విణ:చూ, సన్మానితుఁడు.

పూజాకరుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, పూజకుఁడు.

పూజించు. సం. స. క్రి. 1: చూ, సమర్పించు; వై. స. క్రి. (1) పూజసేయు. ఆచ్చబాల. కాం. 15: చూ, సమర్పించు.

పూజితము. సం. విణ: చూ,సన్యస్తము. 2.

పూజితవ్యుఁడు.సం. విణ: చూ, పూజనీయుఁడు.

పూజితుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, వేలుపు; విణ. 2: చూ, పూజనీయుఁడు.

పూజె. దే. వి. 1. ఘటాదులమీఁదిచిత్రము; వై. వి. 2.=పూజ: చూ, సపర్య; వా. 3. కఁరగిపోసినబంగారువెండిలోనగువానిపూస.

పూజెకుండలు. ద్వ. వి. అయిరేని. యు. 4, ఆ. 117: చూ, భాండము.3. [—వై.—

పూజెగులు. దే. వి. బ. (పూజె + కాఁగులు).

పూజెసేయు. ద్వ అ.క్రి. ఘటాదులను చిత్రించు. ఉ, హరి. 6, ఆ. 60: చూ, వ్రాయు; 2: చూ, పూజించు. 1- (1)

పూజ్యము. సం. విణ. 1. గిరి, గంగ, మహిత ము: చూ, సత్తు. 4; వా. 2. ఉత్తది.

పూజ్యస్త్రీ. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, స్త్రీ.

పూజ్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం.1:చూ, గురువు. 8. (వాడుక), 2: చూ, గురువు. 9. (వాడుక), విణ. 3. పూజింపఁదగినవాఁడు: చూ, సన్మానితుఁడు.

పూజే. వై. వి.=పూజా: చూ, పూజ. నీలా, 3, ఆ. 37.

పూజేరి. వై. వి.=పూజాకర. (ద్వయమనిశ్చ.రి) (పూజే + ఆరి) కళా. 4, ఆ. 60: చూ, రూ-పూజోరి. (వైకృతమని కొందఱు).

పూజోరి. వై. వి. రూ-పూజేరి. (వికృ). 6, ఆ. 124.)1. పూజచేయువాఁడు:తంబళి-తంబళిఁగ-తిమ్మళి-తిమ్మళి. (సం.త్రప).—అర్చకుఁడు, ఆరాధికుఁడు, దేవఱుఁడు, దేవా

పూజీవి-దేవాజీవుఁడు,పూజకుఁడు-పూజాకరుఁడు; 2. విష్ణుపూజకుఁడు:-తంబళి-తంబళి-తంబిగ-తమ్మళి-తమ్మళి,నంబి.(సం.ప).-దేవద్రవ్యక్కు, దేవలుఁడు, దేవాజీవి-దేవాజీవుఁడు, పూజకుఁడు-పూజాకరుఁడు, విష్ణ్వర్చకుఁడు; 3.శివార్చకుఁడు:-తంబళి-తంబళి-తంబిగ-తమ్మళి-తమ్మళి. (సం .ప).-కరూశుఁడు, దేవలుఁడు, దేవాజీవి-దేవాజీవుఁడు, పూజకుఁడు-పూజాకరుఁడు, శివార్చకుఁడు.(ఈమూఁడు అర్థములలోను మిగిలినవానికి "చూ,సేవకుఁడు.")

పూజ్యార్థకములు. అం. "అయ్యా,గారు,జియ్యా" అనునవి.

పూటము సం. వి. ఆ పుం. 1. ఒకరకముగుఱ్ఱము: చూ, హయము; దే. వి. (1) బరువు. చూ, భారము. 1.

పూటు. వా వి:చూ, పూటము (1).

పూఁతెత్తు. స్వ. వి చూ, రూ-పుపుఁతెత్తు.

పూడ. దే. వి: చూ, ముడ్డి.

పూడిక. దే. వి. నూయి మొదలగు వానియందు అడుగున పూడిన మన్ను. చూ, భూమి. 1

పూడు. దే. వి. 1.—పై—; అ. క్రి 2.పల్లము మట్టిలోనగువానిచే నిండు. చూ, సంపూర్ణమగు; 3. నిండు: చూ, సంపూర్ణమగు.

పూడుఁబాము. దే. వి. మట్టిలోపూడియుండెడు ఇరుదల పాము: చూ, సర్పము.

పూడుచే దే. ప్రే. రూ—పూడ్చు. 1 పూడఁజేయు; 2. పాతు: చూ, మాయు 1.

పూడ్చు. దే. ప్రే.—పై— [చూ, లిబ్బి 2.

పూడుపు దే. వి. 1. పూడ్చుట; 2. నిక్షేపము:

పూత. దే. వి. చూ, పూచి. 3.

పూతన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఒకరకక్రిసి: చూ, రాక్షసి; 2 కరక*. చూ, హరీతకి

పూతనము. సం. వి. అ. పుం. గజవిశేషము, (విషాణకర్ణనయన చరణములలో నేదేనియొక్కటి నొకపర్యాయము కలుగక మఱియొకపర్యాయము నన్నియుఁ జొక్కఁగాఁ గలిగి మేఘమువలె వల్లనై మంజిడివన్నెగల వళిరోమములుగలిగినది. యూథనాళక మందుఁ.).

చూ, హస్తి. [విష్ణువు. 1.

పూతనాసూదనుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ,

పూతము. సం. విణ. 1. తూర్పెత్తినది: బహుళీకృతము; 2. పరిశుద్ధమైనది: చూ, సమీచీనము. 2; 3. పడకట్టఁబడినది: చూ, పడఁబోఁత; 4 —పూచి (మూలల వెలిసెలంబట్టునది): చూ, బూఁజో. 2. [చూ, శుద్ధుఁడు.

పూతాత్ముఁడు. సం. వి. అ. పుం పరిశుద్ధుఁడు:

పూతిక సం. వి. ఆ స్త్రీ. 1. గుడబల, (తే) —కొమ్మనగొట్టెపిండి * (చూ, పృక్తము.) (దీని సర్వతు కఫహారము, జ్వరహారము); అం. 2: చూ, తైలములు; వా. వి. (1). చీఁపురుములు చూ, సితాగ్రిము.

పూతికము. సం వి. అ. పుం. 1. రూ-పూతీకము. *: చూ, పూతికరజము; 2. పూతిమార్జాలము: చూ, మార్జాలము.

పూతికరజము.సం.వి.అ.పుం: మూ,క్రీడాకరజము.

పూతికాష్ఠము. సం. వి. అ. న 1. దేవదారువు*: చూ, సూత్క్రిదారువు; 2. చూ, సరళము*.

పూతికోశి. సం. వి. ఇ. న. చూ, పునఁగు. 1.

పూతిగంధి. సం. వి. ఇ. పుం. గదురు. దుర్గంధము: చూ, పుస్తు

పూతిగడ్డ వా. వి: చూ, పూతికోశి.

పూతిదారువు. సం. వి. ఊ. పుం: చూ, పూతికాష్ఠము. 1 *.

పూతిపునఁగు. వా. వి: చూ, తట్టుపునఁగు.

పూతిఫలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కారుగచ్చే *: చూ, సోమరాజి.. [నరకములు.

పూతిమృత్తికము. సం. వి. అ. పుం: చూ,

పూతీకము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, రూ—పూతికము. 1.

పూతుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; విణ. 2: చూ, శుద్ధుఁడు.

పూ(పూ)ర్త్కృతి. అం: చూ, రతిధ్వనులు.

పూత్యండము. సం. వి. అ. పుం. 1. కస్తురి మెకము: చూ, సివఁగి. 2; 2. గదురుకంపు గల ఒకపురుగు: చూ, పురుగు.

పూదండ వా. వి: చూ, పఙ్తిసరము. 5. [ము.

పూదారము. వా. వి.అకరువు: చూ,సహ[సపత్ని

పూదియ. దే. వి. రూ-పూదె. పూదెబంగారు

పూస. కళా. 8, ఆ. 9: చూ, పూస. 1.

పూఁదే దే. వి —పై — [డు.కళా.3,ఆ.12.

పూదెగట్టు. దే. అ. కి్. బంగారుపూసగానేర్చు

పూనిక. దే. వి. రూ-పూనికి-పూన్కి. 1. యత్నము: చూ, సన్నాహము; వా. 2 ఒట్టు: చూ, శపథము; 3. పట్టుదల: చూ, స్పర్ధ 4.

పూనికి —పై.— [శూదుర్గిఁడు.

పూనిగొల్ల. ద్వ. వి. ఒకతెగగొల్ల: చూ, మహా

పూనీరు. పై.వి.=పన్నీర.పన్నీరు చూ, సలిలము.

పూను. దే. అ. కి్. 1. కడఁగు హరి, ఉ. 3, ఆ 94: చూ, సవఁకట్టు. 2; స. కి్. 2. ధరించు: చూ, సవరించు. 4; 3. రూ-ఊను. వహించు. ఉ. రా. 7, ఆ. 174: చూ, సవరించు. 4; 4: సివముఎత్తు-సివమెత్తు.

పూనుచు. దే. పే్. పూనఁజేయు చూ, రూ-పూంచు. భార. ఆది. 3, ఆ. 195; భార. సభా. 1, ఆ. 99. [సేసఁజాల్చిలు.

పూనూక. ద్వ. వి. మిక్కిలి సన్ననూక: చూ,

పూనూనె. ద్వ. వి. సంపెంగనూనె. చూ, స్నేహము. 2.

పూనె. దే. వి. బరణి: చూ, పాత్రము. 6.

పూస్కి: చూ, రూ-పూనిక.

పూన్చు. దే. పే్: చూ, రూ-పూనుచు.

పూప. దే. వి. 1: చూ, రూ-పూఁబిందియ.

కళా. 1, ఆ. 116; 2. అడ్డపట్టుపాప: చూ, శిశువు; 3. కంటిపాప: చూ, లోచనము; విణ. 4. లేత: చూ, సుకుమారము.

పూపము. సం. వి. అ. పుం. 1. అపూపము: చూ, భక్ష్యము; 2. ఒకానొక పిండివంట: చూ, భక్ష్యము.

పూపళిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.—పై.—

పూబంతి. ద్వ. వి: చూ, పూచెండు.

పూమేను. వా. వి: చూ, మత్స్యము. 1.

పూమొగ్గ. వా. వి. చూ, మొగ్గ. 1.

పూయము. సం. వి. అ పుం. 1. చీము. చూ, రక్తము. 1; 2. జూదము: చూ, వ్యసనహారము. 4; 3. పీనుఁగు. చూ, శవము.

పూయు క్రి. స. కి్. 1. (చందనములోనగు దానిని) అలఁదు. చూ, లేపనముచేయు; 2.(మన్నులోనగువానిని) మెత్తు. చూ, లేపనముచేయు; 3. (మొగ్గలోనగునవి) విరియు: చూ,వికసించు; వా. 4 (నాలుకలోనగునది) గతిగలదియగు; 5. (బండికి ఎడ్లను) కట్టు.

పూరకము. సం. వి. అ. పుం 1. ఊపిరిబూరించుట: చూ, కుంభకాదిత్రయము; 2. మాది ఫలము*. చూ, సుపూరము

పూరకుఁడు. సం. విణ. నించువాఁడు.

పూరగించు వై. స. కి్. 1.=పూరణ.నెఱవేఱుచు. చూ, సిద్ధినొందించు, 2: చూ, నెలుచు.

పూరగిల్లు. వై. అ కి్. (రూ-పూరటిల్లు-బూరటిలు) నిండు:చూ, సంపూర్ణమగు.

పూరటిల్లు. వై. అ. కి్.—పై.—

పూరణము. సం. వి అ. న. 1. నించుట: చూ,సంపూర్ణతి; 2. గుణించుట: చూ, హెచ్చేవేత; 3.=పూర్ణము-పూర్ణము.బూరెలుకుడుములులోనగు పిండివంటలలోపల జేర్చెడు బెల్లము పప్పులోనగువానిముద్ద:చూ,భక్ష్యము; 4.గలిజేరు*. చూ, శోధన్ని; విణ. 5. నించునది: చూ, సంపూర్ణము.

పూరణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1:చూ, పేక. 1; 2. బూరుగు*: చూ, శాల్మలి.

పూరణించే. సం. స.క్రి.=:చూ, పూరగించే.1.

పూరము. సం. వి. అ. పుం. 1. జలచరివాహము :చూ, వెల్లువ;2:చూ, భక్ష్యము; 3 వర్ణినసంశుద్ధి: చూ,వర్ణిము; 4:చూ, పూరణము 4*.

పూరా. వా. విణ పూరాగా:చూ, సీదా.

పూరాణము. సం. విణ: చూ, పురాతనము.

పూరాయించే. వై. ఆ. క్రి.=పూరణ: చూ, రూ-పురాయించే.

పూరి. దే. వి. 1. గడ్డి: చూ, తృణము. 1; 2.మృగములచేనుఁబాలు. వై 4,ఆ. 79. చూ, స్తవ్యము; 3. ఒకపట్టణము: చూ, సీమ. 1 (దేశము); వై. వి. 4.=పూరికా. రూ-పూరీ: చూ, భక్ష్యము.

పూరించే సం. స. క్రి. 1: చూ, పూరిగించే; 2.=పురిడించే: చూ,పురడించే 1, 3 =పురడించే: చూ, పురడించే. 2; 4. ఊదు: చూ, పట్టు. 27.

పూరించేట. వా. అవ్య. ఊదుట: ఆఱ్.

పూరిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=బూరె: చూ, భక్ష్యము; 2.=పూరీ: చూ, భక్ష్యము.

పూరిగుడిసె. వా. వి: చూ, పూరిల్లు.

పూరితము. సం. విణ. 1. రూ-పూర్తము-పూర్ణము. నింపఁబడినది: చూ, సంపూర్ణము; 2.గుణింపఁబడినది.గుణితము, నిహతము, పండితము: చూ, హెచ్చవేత.

పూరిల్లు. వా. వి. గడ్డియిల్లు:చూ, సదనము. 1

పూరీ. వై. వి.=పూరికా: చూ, రూ-పూరి. 4.

పూరుదొన్నె. ద్వ. వి. ఒకచెట్టు:చూ,వృక్షము.

పూరుషుఁడు. సం.వి. అ. పుం:చూ,మనుష్యుఁడు

పూరెకు. ద్వ. వి. రూ-పూరేడు:చూ, పక్షి.

పూరేకు. ద్వ. వి. రూ-పూతేకు. పుష్పదళము: చూ, సంపర్తిక.

పూరేకులు. ద్వ. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

పూరేడు. దే. వి: చూ, రూ-పూరెడు.

పూర్ణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పున్నమ.

పూర్ణకుంభము. సం. వి. అ. పుం: చూ, భద్రకుంభము (చూ, గ్రహణము 1.)

పూర్ణగ్రహణము. అం: చూ,సూర్యగ్రహణము.

పూర్ణఘటన్యాయము. పా. నిండుకుండ తొణఁకదనుగీతి.

పూర్ణపాత్రిము. సం. వి. అ. న. 1. దోఁపు, ఉత్సవకాలమునందు సంతోషముచే వస్త్రాభరణాదికము దోఁచుకొనుట: చూ, పూర్ణానకము. 1; 2. వస్తుసంపూర్ణపాత్రిము: చూ, హరివాణము (పాత్రిము. 6.) [పూర్ణమగు.

పూర్ణమగు. మి. అ. క్రి. నిండు:చూ, సం

పూర్ణము. సం. వి. ఆ. న. 1. వింటినారిని చెవిదాఁక తిగుమేట: చూ,శింజిని; విణ 2. నిండినది:చూ,సంపూర్ణము; 3. శక్తికలది: చూ, యోగ్యము. 5; 4.చూ,సర్వము; 5.=పూర్ణము: చూ, పూరణము. 3; అం. 6. చూ, గండకీర్యలు; 7: చూ, జరరకీర్యలు.

పూర్ణవేగము. అం: చూ, ధారలు.

పూర్ణానకము సం. వి. అ. పుం. 1. పూర్ణపాత్రిము.(శె.ప).—గోఁపు;2.తప్పెట:చూ,వీణె.

పూర్ణానుస్వారము.పా.ఇదిసిద్ధము, సాధ్యమునిద్వివిధము.(చూ, సున్న.1.) [పృథ్వీడు. 1.

పూర్ణాయుర్దాయపంతుఁడు. సం. విణ. చూ,

పూర్ణాహుతి. పా. హోమాంతమందు ప్రీతికై పరిమళద్రవ్యాదులతోఁజేయుహోమము.

పూర్ణిమ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=పున్నమ (అఖండచంద్రోదయగలిగినది): చూ, పున్నమ.

పూర్ణీభవించే. సం. అ. క్రి: చూ, పూర్ణమగు.

పూర్ణుఁడు. సం. విణ: చూ, సంపూర్ణుఁడు.

పూర్ణోపమ. అం: చూ, అలంకారము. 3 ("నీకీర్తిహంసాంగనవలెస్వర్గంగఁదేలు చుండె.") (చూ, లుప్తోపము.)

పూర్తము. సం. వి. అ. న. 1. నూతిని బావిని చెఱువును తవ్వించుట, గుడికట్టించుట, తోట పెట్టించుట, అన్నము పెట్టుట; 2. పాలనము: చూ, సంరక్షణము; విణ 3 నింపఁబడినది: చూ, పూరితము. 1, 4. కప్పఁబడినది: చూ, స్థగితము.

పూర్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. నింపు చూ, సమృద్ధి

పూర్ణము. సై. వి. చూ, పూరణము 3.

పూర్వ. సం. వి ఆ స్త్రీ తూర్పు, తొలి గి క్కు చూ, హరిత్తు [చూ, హరిదిని (నది)

పూర్వగంగ సం వి ఆ స్త్రీ చూ, నర్మద

పూర్వజ సం. వి. ఆ స్త్రీ. 1 అక్క చూ, సహోదరి; విణ 2. ముందట పుట్టినది చూ, మొదలు 4 [చూ, సంధ్యము. 1.

పూర్వజన్మము. సం వి. అ. పుం. అనూనకము.

పూర్వజినుఁడు. సం వి. అ. పుం చూ, బుద్ధుఁడు.

పూర్వజుఁడు. సం. వి. అ పుం. 1. అన్న చూ, సహోదరుఁడు; విణ. 2. మొదటపుట్టి నవాఁడు: చూ, సహోదరుఁడు.

పూర్వదేవుఁడు. సం. వి. అ. పుం. తొలిదేవ్పు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

పూర్వపక్షము. సం. వి అ పుం. 1. పాడిమి: చూ, హ జ్జి. 2 శుక్లపక్షము: చూ, శుక్లము. 3 (పక్షము.1.), వా. 4. సిద్ధాంతముకానిది.

పూర్వపర్వతము. సం. వి. అ. పుం. తూరుపుఁ గొండ: చూ, పర్వతము

పూర్వభల్లుని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=పుబ్బ: చూ, రిక్క. [పూర్వాభాద్ర.

పూర్వభద్రపదము. సం. వి. అ. పుం: చూ,

పూర్వమీమాంస. అం: చూ, గహన.

పూర్వము. సం. విణ. 1. మొదటిది: చూ, మొదలు. 4; 2. మొదటి దిక్కుది, పార స్త్యము: చూ, హరిత్తు; 3. మొదటి చోటు ది: చూ, మొదలు. 4: 4. ముందటికాల ముది: చూ, మొదలు. 4; అం. 5: చూ, తంతర్గిములు. 3.

పూర్వారంగము. అం: చూ, నాంది. 2.

పూర్వరాగము. సం. వి. అ. పుం. తొల్పిణము పలనఁగాని చర్మనముపలనఁగాని పగిస్వరము సృష్టించుకొందిన యనురాగముగల నాయికా నాయకులకు అయోగమునందుఁగలిగిడి దశా శేషము. (ఇది త్రివిధము —(చూ, నీలి రాగము,కుసుంభరాగము,మంజిష్ఠారాగము).

పూర్వరాత్రి సం వి. అ పుం. ముందటి దినము రాత్రి: చూ, రాత్రి.

పూర్వరూపము. అం: చూ, అలంకారము. 3. (పెంగుణములచేఁదనరూపునిల్చుట ఉదా — "శివుని కంఠనీలిమచే నల్లనయ్య ఛవిద్యోతమున ఘటఁగేంగుర్రిడు తల్లఁబడియె.)

పూర్వవాదములు. అం. పంచలక్షణి, వ్యుత్పత్తి కరణము, సిద్ధాంతలక్షణము, అవచ్ఛేద కిల్వి నిరుక్తి, పక్షత (5).

పూర్వసముద్రము. అం. చూ, సముద్రములు.

పూర్వాషాఢ. సం వి. ఆ. స్త్రీ. నీటిరిక్క: చూ, రిక్క. [కాళ్లమేక్క. చూ, రిక్క.

పూర్వాభాద్ర సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఎనిమిది

పూర్వాహ్ణము. సం. వి. అ. పుం. దినపూర్వ భాగము, లేఁబగలు: చూ, వాసరము.

పూర్వులు. సం. వి. అ. పుం. బ ముందటివారు.

పూర్వోత్తర. సం వి. ఆ. స్త్రీ. ఈశాన్యది గ్భాగము: చూ, హరిత్తు.

పూలఅక్క. ద్వ. వి: చూ, పూరేకు.

పూలచేకు. ద్వ. వి:చూ, రూ-పూరేకు. [పాకి.

పూలగురిగించే. ద్వ. వి. వాసంతిక: చూ, శ్వేత

పూలతోట. ద్వ. వి: చూ, రూ-పూదోట.

పూలదండ. సై. వి: చూ, రూ-పూదండ.

పూలపొట్లము. సై. వి: చూ, పూవుపొత్తు.

పూలబంతి. ద్వ. వి: చూ, రూ-పూబంతి.

పూలబుట్ట. వై. వి.కటినము:చూ, పాతర్తిము. 6
పూలమట్ట. ద్వ. వి: చూ, మత్స్యము. 1.
పూలము. సం. వి. ఆ. పుం. గడ్డికట్ట [డుపు.
పూలముడుపు. ద్వ. వి: చూ, రూ-పువ్వుల ము
పూలమ్మువాఁడు. ద్వ. వి: చూ, మాలకరి.
పూలవరహా వా. వి: చూ, పూలి. 2.
పూలపరా వా. వి.—వై —
పూలి. దే. వి. 1. ఒకచెట్టు: చూ, పృక్షము; వా. 2. పూలవరహా (రు 3-8-0): చూ, వరహా. [సంమే
పూవత్తి. వై. వి.=పుష్పవర్తి: చూ, బొణ
పూవింటి. ద్వ. వి: చూ, రూ-పువ్విలుకాఁడు. పర. 2, ఆ. 35:
పూవింటివాఁడు. ద్వ. వి.—వై.—
పూవిలుకాఁడు. ద్వ. వి.—వై.—
పూవిలుతుఁడు. ద్వ. వి.—వై.—
పూవు. వై. వి.=పుష్ప: చూ, రూ-పువు.
పూవుఁదేనియ. ద్వ. వి: చూ,రూ-పూఁదేనియ పాండు. 1, ఆ. 182. [స్వా. 6, ఆ. 61
పూవుఁబోఁడి. ద్వ. వి: చూ,రూ-పువ్వుఁబోఁడి.
పూవుగట్టు. ద్వ. ఆ. క్రి. పూవుగలదియగు. రామా. 8, ఆ. 144.
పూవుఁజెత్తు. ద్వ. వి: చూ, రూ-పువుఁజెత్తు.
పూవులపాట్లము. వై. వి.—వై —
పూవులమ్మినయంగటనే గట్టెలమ్మట. లో. "కటకటా! పూవులమ్మినంగడినె కట్టె, లమ్మఁజేసెను." వైజ. 3, ఆ. 72; "పూవులుముడిచిన యంగళ్లనె కలకల వీడెల్లనవ్వఁ గట్టెలు మోసెన్." పాండు. 3, ఆ. 21.
పూషుఁడు: సం. వి. న్. పుం. 1: చూ, సూర్యుఁడు; ఆం. 2: చూ, ఆదిత్యులు.
పూష్కరము. సం. వి. ఆ. న. రూ-పూష్కరము: చూ, రూ-పుష్కరము.
పూష్కరము. సం. వి. ఆ. న.—వై.—
పూస. దే. వి. 1. పూదియ: చూ, మాతర్తి. (1); 2. మణి: చూ, రత్నము. 1; 3. వేళ్ళు లోనగువానికీలు: చూ, సంధి. 7; 4.రంధ్రిముగలిగినమణి: చూ, రత్నము. 1; 5. రంధ్రిముగలపూస. తద్వి.—ఁ. తెల్లని గాజుపూసకు.—పాలపూస; ఁ. గాజుపూసకు.— గాజుపూస (సం).—కాచము; 3. రంధ్రిముగల ముత్యమునకు.—పూస. (మిగతవానికి "చూ, హారుమంజి.")
పూసకజ్జము. ద్వ.వి.మనోహరము.చూ,భక్ష్యము.
పూసకామంచి. ద్వ. వి: చూ, తృణము. 1.
పూసగురుగింజ. ద్వ. వి: చూ, పూలగురిగింజ*; (ఇట్లు రూ-పూసగురివెంద-పూసగురువెంద-పూసలగురివెంద-పూసలగురువెంద.)
పూసగుర్చినరీతి. జా. వివరముగా. "పూసగుర్చినరీతిని వినిపించెను." (నీతిచంద్రిక-సంధి); "చిలుకలకొలికి లెఱుంగెల్లఁబూసగుర్చిన రీతిన్." (విజయ విలాసము); "పూసగుర్చినరీతి నప్పువ్వుఁబోఁడి చెప్పినడి విని" (కళాపూర్ణోదయము). [ము. 1.
పూసయెముక. దే. వి. వెన్నుపూస: చూ, శల్య
పూసలదోరము. జా. ఆభేదముగా, లోపల పరివేశించి, ఇష్టముగా. "పూసలదోరంబు పాలఁజల్లినరీతి." పాండు. 3, ఆ. 59. (ఇది ఉపమానము)
పూసలవాఁడు. దే. వి: చూ, సానలవాఁడు.
పూసికొను. వా. స. క్రి. 1. కలుగఁజేసికొను; 2. చందనాదుల నలఁదుకొను.

పృ

పృక్క-. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పిక్క *: చూ, స్పృక్కా; 2. ఒకశాకము: చూ, శాకము. 1.

పృక్తము. సం. విణ. కూడుకొన్నది: చూ, సంచితము. 2.

పృక్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. తాఁకుడు: చూ, స్పర్శము. 1.

పృచ్ఛ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ పరీక్షము. చూ, [సవాలు.

పృచ్ఛించు. సం. స. క్రి. పరీక్షించు. చూ, సవాలుచేయు.

పృతన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. దండు. చూ, సేన. 1; 2. సేనావిశేషము. (ఇన్నూటనల్లు నదిమూఁడు రథములు అన్నియేనుఁగులు, ఏన్నూట యిరువది తొమ్మిది గుఱ్ఱములు, వేయినన్నూట పదుసేవురు కాల్వారును గలది). చూ, సేన. 1

పృతనాషాట్టు. సం వి. హ్రీ. పుం. ఇందుర్రీడు చూ, సహసాస్రాక్షుఁడు. [చూ, సుగపొన్న.

పృథక్పర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కోలపొన్న *.

పృథగ్జనుఁడు. సం. వి. ఆ పుం. 1. నీచుఁడు: చూ, హీనుఁడు; 2. మూర్ఖుఁడు. చూ, స్తబ్ధుఁడు; 3: చూ, పాపాలముద్ద.

పృథగ్విధము. సం. విణ. పెక్కు విధములుగలది: చూ, వివిధము.

పృథవి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-పృథివి-పృథ్వి=పుడమి: చూ, భూమి. 1.

పృథివి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=పుడమి.—పై.—

పృథివీపతి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. రాజు: చూ, రాజు. 1; 2: చూ, యముఁడు; 3 చూ, వృషభము. 3 *

పృథివ్యాది పంచతత్వములు. అం.పృథివీతత్వము 8 గడియలు, జలతత్వము గ 4లు, అగ్నితత్వము గ 6లు, వాయుతత్వము గ5లు, ఆకాశతత్వము గ7 లు=గ 30 లు. (ఆదివారము మొదలు బుధవారమువఱకు పృథివ్యాదిగా జరించును. గు-శు-శనివారముల యందు ఆకాశము మొదలుగా జరించును. ఈ 5 ను వరుసగా సంపద, శుభము, ఆర్తి, రోగము, దారిద్ర్యము నిచ్చునవి).

పృశ్నకము. సం. వి. అ. పుం. 1=బొడిగ: చూ, శిశువు; బ. 2 అటుకులు-అడుకులు, ఖర్పరిక, చిపిటకము-చిపిటము-చిపుటము: చూ, సాదము. (1) [పృశ్నకము. 1.

పృశ్నకుఁడు. సం. వి. అ పుం =బొడిగ. చూ,

పృశ్నిగోమము. సం. వి. న్. పుం. 1. చూ, మత్స్యము. 1; విణ.2. పెద్దవెండ్రికలుగలది.

పృశ్నులము. సం. విణ. 1. పెద్దది చూ, సుర. 3; అం 2. చూ, గతివిశేషములు.

పృశ్నువు సం. వి. ఉ. స్త్రీ చూ-పృశ్ని. 1 నల్లజీలకఱ్ఱ. చూ, సుమి. 2; 2 ఇంగువ మాను. చూ, హింగువు. 1; పుం. 3 అగ్ని. చూ, వహ్ని. 1; 4 పృశ్నిరాజు: చూ, రాజు. 1; విణ. 5.=పచ్చ గొప్పది: చూ, సుర. 3; 6 విశివియైనది. చూ,సుర 3.

పృశ్నుశేఖరము. సం. వి. అ. పుం. చూ, పర్వతము. [మేషము. 1.

పృథూనకము. సం వి. ఆ. న. మేక: చూ,

పృథ్వి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1.=పుడమి. చూ, రూ-పృథివి; 2. చూ, రూ-పృశ్నువు. 1; 3: చూ, రూ-పృశ్నువు. 2; పా. 4. ఒక వృత్తము. "జ-స-జ-స-య-వ, 12 యతి." ఊదా.—"పరిసన్న, సదనాం, బుజాధృ, తప-ర, శ్వధామా-ధివా.": చూ,వృత్తము.1.

పృథ్వికా. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పెద్దయేలక: చూ, పత్రిల (పృథ్వీక అనియు)

పృథ్వీపంచకము. అం. అహంకారము, ఆపానము, ఘ్రాణము, గంధము, గుదము (5).

పృథాకువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1: చూ, సర్పము; 2: చూ, పృశ్నికము. 1; 3. పులి: చూ, కార్దూలము. 1; 4. చిఱుతపులి: చూ, కార్దూలము. 1.

పృధ్వోల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పృశ్నిక.

పృశ్ని. సం. వి. ఇ. పుం. 1. కిరణము చూ, హాయనము. 2; 2. చూ, పృశ్నిపర్ణి*; విణ. 3: అల్పతనువు, కృశుడు. (తె).— అలిపెరి-అల్పిరి: చూ, కరీరి. 2; 3. బోయ చూ, వ్యాధుడు 1

పృశ్నిపర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. తోలపొన్న*: చూ, సురపొన్న. [వినాయకుడు. 1

పృశ్నిశృంగుడు. సం. వి. అ. పుం చూ,

పృషతము. సం వి. అ. పుం. 1. దుప్పి చూ, హరిణము. 1, 2. రూ-పృషత్తు-పృషదము. నీటిబొట్టు: చూ, విప్రుషము; విణ. 3. బ్రిహ్మబిందువుతోఁగూడినది, రూ-పృషత్తు చూ, బ్రిహ్మబిందువు [బాణము. 1

పృషత్కము. సం. వి. అ. పుం. అమ్ము: చూ,

పృషత్తు. సం. వి త్. న. 1. చూ, పృషతము. 2; పుం. 2. చూ, పృషతము. 1; విణ. 3 చూ, పృషతము. 3.

పృషదంశకము సం. వి. అ. పుం. రూ-పృష దంశకము: చూ, మార్జాలము [యువు

పృషధ్వుడు. సం. వి. అ. పుం. చూ, వా

పృషదాజ్యము. సం. వి. అ. న. పెరుగుతోఁ గలపఁబడిననేయి; చూ, హవిస్సు. 1.

పృష్టము. సం. విణ: చూ, పార్థితము. 1.

పృష్టి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. తాఁపుడు: చూ, స్పర్శము. 1; 2. కిరణము. చూ, హాయనము. 2. [ము మడికిఁబెట్టెనసరీతి.

పృష్ఠకలీనన్యాయము. పా. నోటికిఁబెట్టినకళ్లె

పృష్ఠతాడనాద్దంతభంగ. లో. తుంటినిఁగొట్టినఁ బండ్లురాలినవి. "పృక్షంబన నెక్కడ? సాక్ష్యంబు పలిచనన నెక్కడ? "పృష్ఠ తాడనాద్దంత భంగ యనునట్లున్నది" (నీతి చంద్రిక)

పృష్ఠభాగము. అం: చూ, హస్తక్షేత్రములు.

పృష్ఠమాంసాదనము. సం. వి. అ. న. కడచిన పనికి చింతించుట

పృష్ఠము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, ముడ్డి; 2.=పుత్త చూ,వీఁపు; 3 వెనుకభక్కు చూ, వెనుక. 1; 4. యజ్ఞసంబంధి స్తోత్రవిశేషము; 5.=పెరడు చూ, పెరడు; 6.=పొరట: చూ, పొరట; అం. 7. చూ, లక్షణాంగములు (వీఁపు.—పురుషుని వీఁపు.—మచ్చేయప్ప కోరికలాసఁగువాఁడగును); 8: చూ, స్త్రీలక్షిణాంగములు. (వీఁపు — ఆఁడుదానివీఁపు.—మాంసయుక్తమై రోమరహితమై అరటి యాకువలెనున్న ధనవంతురాలగు. రోమమున్నన భుభపర్వీదము. సుడియున్న మగఁడుచేమ్చేను.); 9 చూ, గురుమతమున వ్యూహాంగములు (అనుబంధములో చూడుము); 10: చూ, శుక్రమత మున వ్యూహాంగములు.

పృష్ఠస్వస్తికము. అం: చూ, కరణములు.

పృష్ఠానుసారి. అం: చూ, బాహుప్రచారములు (హస్తక్రియా భేదములు)

పృష్ఠోద్ధానతలము. అం. చూ, ఏకవింశతిస్థానకములు (స్థానకములు)

పృష్ఠ్యము. పం. వి అ. న. 1. పృష్ఠములనెడి యజ్ఞసంబంధి స్తోత్రవిశేషములసమూహము; పుం. 2. మోపుమోసెడు గుట్టము: చూ, హాయము.

పె

పె. డే. విణ. వృత్తియందు వెనుపుశబ్దమునకు మీఁది వర్ణములోపింపఁగా మిగిలినరూపము. (దీనికి పరుష సరళములు పరములగునపుడును మాగమంబగు. పెన్‌గురుఁజో, పెన్‌జీఁకటి, పెన్‌దడి, పెన్‌బులుఁగు మొ. ఇందలి

దుర్గితంబునకుబిందువునగు. పెంజీఁకటి మొ) (ఒకానొక-చో స్థిరము పరమగునపుడును బిందువు కానంబడియెడి. " పెందూళియె సఁగ " మార్క్ం. 6, ఆ. 107)

పెంకి. దే. వి. 1. ఒకతీఁగ *: చూ, పృశ్ని; వా. వ్రణ. 2. మిక్కిలి ఎఱుపు· చూ, వర్ణము 6; 3 చూ, రూ-పెంకె. 1.2-3.

పెంకితనము వా వి. చెప్పినమాటవినకపోవుట.

పెంకివాఁడు వా. వి: చూ, దిట్టఁడు

పెంకు. దే వి (రూ-పెంచి-పెంచిక-పెంచే) 1. తలపెంకు. ఆం. భా ద్వి. 133· చూ, శల్యము. 1, 2. ఇంటికిక ప్పెడు ఓమువిల్లి· చూ, శర్క-ర. 3, 3 పుండ లోనగువాని పెంకు: చూ, బోళె; వా 4 చితికిన అద్దము లోనగువాని పెంకు; 5. కొబ్బరి లోనగువాని పెంకు; 6. ముష్టిచిప్ప

పెంక. దే. విణ. రూ-పెంకి. 1 మొండిక్రట్టె చూ, వ్యాఘ్రుఁడు 2; 2· చూ, మూర్ఖుఁడు. చూ, స్తబ్ధుఁడు; వా. 3 చూ, దిట్టఁడు.

పెంకెపురుగు. ద్వ. వి. 1. వడ్లచిలుక: చూ, పురుగు; 2. పెనగలులోనగు అపరదిను నులకును, చింతపండు లోనగువానికినిఁబట్టెడు కృమి: చూ, పురుగు.

పెంచి. వా. వి: చూ, రూ-పెంపు.

పెంచిక. దే. వి.—పై— జై. 4, ఆ. 137.

పెంచేము. సై. వి.=పించ: చూ, రూ-పించియము.

పెంచే. దే. వి. 1: చూ, రూ-పెంపు. రామా, 7, ఆ. 67; పై. 2. రూ-పెనుచే. వర్ధిల్లఁజేయు; స.కి. 3. పోషించే: చూ,రక్షించే.

పెంచేకొను. దే. స. కి. దత్తుతీసికొను.

పెంచేలబేరీ. వా. వి: చూ, బాలక్రీడ.

పెంజోని. ద్వ. వి:చూ,రూ-పింజోరి.(వాడుక)

పెంజీఁకటి. వా. వి. కటిక-చీఁకటి: చూ, మేచకము. 1.

పెంజెర. దే. వి. ఒక కొండచిలువ (దీని భేదములు:-తొస్సుపెంజెర, పొట్టపెంజెర,రక్త పెంజెర): చూ, సర్పము.

పెంట. దే.వి. 1 ఇంటిపెంట:చూ,సంకరము.2; 2. ఎరువుపుప్ప. పై.4,ఆ 100· చూ,సంకరము. 2; 3 అవులమంది ముంచున్నచోటు. రూ-పెంటె· చూ, సౌరభేయి (గోనువు); వై. వి. 4 =పింతా రూ-పేట. నగరము చూ, సీమ 1 (దేశము); 5 =పింటా. రూ-పేట. అంగడి, శాఖానగరము (అనికొండలు): చూ, సదనము 1

పెంటగట్టు. దే ఆ కి్రి మంచికట్టు-మంచిగట్టు.

పెంటగాడిద. వా. వి· చూ, వార్ధికె.

పెంటబట్టు. దే. వి. పసులకొడ్డి స్వా 4, ఆ. 60· చూ, సౌరభేయి (గోనువు)

పెంటపురుగు. వా. వి. తుట్టపురుగు· చూ, పురుగు. [చూ, శకటము. 1.

పెంటబండి. దే. వి. అమశ్వము, గంతీ్రిరథము:

పెంటి. దే. వి. పశుపక్ష్యాది స్త్రీజాతి. రామా. 6, ఆ. 107; భార. ఆది. 5, ఆ. 53: చూ, శకుంతి (పక్షి.)

పెంటిక. దే వి. (రూ-పెంటిక-పెంటుర్రిక) మేకలు లోనగువానిపేడ:చూ, పుష్కగోమయము (శమలము. 1.)

పెంటికరడు. దే. వి. చిన్నఆల: చూ, వీచి. 1.

పెంటిగూర్చువాఁడు. వా. వి· చూ, దూతుఁడు.

పెంటిజింక. వా. వి. ఆఁడుదుప్పి: చూ, హరిణము. 1. [తాశము.

పెంటితాడి. వా. వి. ఆఁడుతాడి*: చూ, శ్రీ

పెంటిపడుట.ద్వ. వి కపగూడుట.

పెంటె. వా. వి: చూ, రూ-పెంట.3.

పెంట్రిక. దే. వి: చూ, రూ-పెంటిక.

పెంటుర్రిక. దే. వి.—పై—

పెండ. దే. వి. రూ-పేఁడ: చూ, పిడక.

పెండరము. దే. పి. రూ- పెండారము: చూ, గండపెండరము.

పెండలము. దే. వి: చూ, సమష్టిల*.

పెండారము. దే. వి' చూ, రూ- పెండరము.

పెండారిమూక. వా. వి. దండులోని అల్లరి జనము: చూ, సేన 1.

పెండియము. దే. వి. రూ- పెండెము. 1'చూ, పెండరము' 2. దొడ్డి మొదలైనవానివాకిటి కఁబెట్టెడు పెండెము, 3: చూ, పలుగాఁడి.1.

పెండిలి. దే. వి. రూ-పెండ్లి' చూ, వివాహము

పెండిలియగు. దే. స. కి్రి వివాహమగు' చూ, రూ- పెండ్లియగు. భార. ఆది 8, ఆ 144

పెండ్లిలియాడు. దే. స కి్రి. —పై.—

పెండిలిసేయు. దే. స. కి్రి.—పై —(అం పేర్లి పెండ్లాడఁజేయు.—ఉ, హరి. 4, ఆ. 19)

పెండె. దే. వి. 1. ఇంటి వాసములమీఁదిఅడ్డు కొయ్య. రా, వి. 3, ఆ. 40, 2. పొగాకు మొదలైనవాని నగయందు సగము.

పెండెకట్టు. వా. వి. రెండువాసములు కలిపి కట్టినకట్టు. [గాతీర్చిన విబూతిరేఖలు.

పెండెకట్లు. వా. వి. బ. పెండెలవలె పట్టెలు

పెండెకత్తు. వా. వి. చెడుగుడులోనగు ఆటల యందుండెడు యజమాని: రూ-పెండేకత్తు.

పెండెము. దే. వి: చూ, రూ- పెండియము.

పెండెరము. దే. వి: చూ, రూ-పెండరము.

పెండేకత్తు. వా. వి: చూ, రూ-పెండెకత్తు.

పెండేరము. దే. వి: చూ, రూ-పెండెరము.

పెండ్లము. దే. వి. (పెండ్లి + అము) రూ-పెండ్లాము-పెళ్లిము-పెళ్లాము)భార. 9, స్క-ం, 474. చూ, భార్య. [యాడు.

పెండ్లాడు. దే. స కి్రి: చూ, రూ- పెండిలి

పెండ్లాము. దే. వి: చూ, రూ- పెండ్లము.

పెండ్లి. దే. వి. రూ-పెళ్లి:చూ, రూ- పెండిలి.

పెండ్లికుండలు. ద్వ. వి. బ: చూ,భాండము.3.

పెండ్లికూఁతురు. దే. వి. రూ- పెళ్ళికూఁతురు. 1. వివాహదీక్షితురాలు: చూ, వధువు; 2 కోడలు: చూ, స్నుష.

పెండ్లికొడుకు. ద్వ. వి రూ-పెళ్ళికొడుకు. 1.వివాహదీక్షితుఁడు: చూ,వరుఁడు;2 అల్లుఁడు' చూ, మేనల్లుఁడు.

పెండ్లిగుమ్మడి. దే. వి. వివాహాదులలో నుప యోగించెడి పడియముల గుమ్మడి, బూడిద గుమ్మడి *' చూ, సర్వతోభద్రి.

పెండ్లిపాలకి. వా వి. వధూవరులు ఊరేగెడు పాలకి: చూ, సవారి.

పెండ్లిపీఁట. వా వి వధూవరులు కూర్చుండెడి పీఁట(అరుఁగు) చూ, సింహాసనము.

పెండ్లియగు. వా. స. కి్రి రూ- పెండిలియగు. భార. ఆది. 7, ఆ. 281 [పై. 4, ఆ. 48.

పెండ్లియాడు దే. స. కి్రి' చూ, పెండిలియగు.

పెండ్లిలేనివాఁడు. వా. వి అకృతోద్వాహుఁడు, అవివాహితుఁడు, కురుఁడు. [నేయు.

పెండ్లినేయు. దే. స. కి్రి: చూ, రూ-పెండిలి

పెందలకడ. దే. దశ్రి. కి్రి విణ. (పెన్ + తల కడ) రూ-పెందలాడ, పొగ్గిద్దుపోకమునుపు.

పెందలాడ. దే. దశ్రి. కి్రి. విణ.—పై.—

పెందిరుపడి. దే. వి. (వైష్ణవ పరిభాషయందు) గరుడుఁడు: చూ, హరివాహనుఁడు.

పెందెరువు. దే. వి. రాజమార్గము.భార.ఉద్యో. 3, ఆ. 145: చూ, మార్గము. 1.

పెందొడ. దే. వి. ఊరుమూలము.

పెందోర్పివ. దే. వి. ముక్తి: చూ, సదాగతి. 2.

పెంపకము. వా. వి: చూ, పత్తత.

పెంపగు. దే. అ. కి్రి: చూ, వర్ధిల్లు. [హరించు.

పెంపరల్లాడు. దే. స. కి్రి. చేంపు: చూ, సం

పెంపారు. దే. అ. కి్రి: చూ, రూ-పెనుపారు. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 96.

పెంపు. దే. వి. 1: చూ, సమృద్ధి; 2: చూ, పెంచ్చే. 2; 3: చూ, సన్మానము ;4: చూ,

సంస్థ. 3; 5. రూ-పెనుపు. మహత్వము; 6: చూ, పెంపకము; పేర్చి. 7. నాళము చేయు. భాగ. 10, స్క-ం. పూ. 154; వసు. 1, ఆ. 28; స. కిర్చి. 8. చేంపు: చూ, సంహరించు.

పెంపుడు. దే. వి. పెంపఁబడినది.

పెంపుడుగున్న.వా. వి. చూ, సాఁకుడుపులుఁగు.

పెంపుమచిలుక. వా. వి. పంజరమునుండుంచి పెంచెడు చిలుక. చూ, శుకము

పెంపుమాఱు. దే. ఆ. కిర్చి: చూ, సందడించు పు. 1, ఆ 202

పెకలు. దే ఆ కిర్చి 1. పెల్లగిల్లు. పా. 3, ఆ. 31: చూ, విదారించు; 2. రాలు: చూ, సడలు 4; 3. ఉన్మూలించు. చూ, విదారించు, 4. పర్యాణమగు. జై. 2, ఆ. 10.

పెకలించు. దే. పేర్చి. పెకలఁజేయు: రూ-పెకలుచు-పెకల్చు-పెగలుచు-పెగల్చు. రామా. 8, ఆ. 92.

పెకలుచు. దే. పేర్చి.—పై.—

పెకల్చు. దే పేర్చి.—పై.—

పెక్కండుర్చి. వై. స. బ.=పుష్కల. (రూ-పెక్కండుర్చిరు-పెక్కురు) పా. 4, ఆ. 54 (పెక్కు శబ్దమునకు మహన్మహత్యర్థక రూపము): చూ, పలుగుండుర్చి.

పెక్కండుర్చిరు. వై. స. బ.=—పై.—

పెక్కణము. వై. వి. రూ-పెర్కణము.=(పేక్షణ. 1. అభినయముతోడి నృత్యము. ఉ, హరి. 4, ఆ 216: చూ, వ్యంజకము. 1; 2. మల్లరంగము: చూ, మల్లశాస్త్రము.

పెక్కిలి. దే. వి. ఒక చెట్టు: చూ, పృక్షము.

పెక్కు. వై. స.= బహు. పుష్కల: చూ, హేరాళము. [పెక్కండుర్చి.

పెక్కురు. వై స. బ.= పుష్కల: చూ,

పెక్కువ. దే. వి. 1: చూ, వర్ధనము. 1. భార. ఆర. 3, ఆ. 26; 2: చూ, హెచ్చు. 2. జై. 5, ఆ. 199.

పెగడ. దే.వి. (రూ-పెగ్గడ-(పెగడ-పెర్గ్గడ-పెర్గువడ) 1: చూ, మంత్రి; 2. చూ, శ్రేష్ఠుడు. 2; 3. యువరాజు. చూ, రాజు.1.

పెగలు. దే అ. కిర్చి: చూ, రూ- పెకలు. (పెల్లగిల్లుటకు.—భాగ. 6, స్క-ం. 61.)

పెగలుచు. దే. పేర్చి: రూ-పెకలించు

పెగల్చు. దే. పేర్చి. —పై.—

పెగ్గడ. దే. వి: చూ, రూ- పెగడ.

పెగ్గుమ్మడు. వై. వి. (పెద్ద + గుమ్మడు.) శ్రీపర్ణి*: చూ, సర్వతోభద్రి.

పెగ్గురు. వై. వి = పుష్కర. రూ- పెగ్గురు; చూ, సారసము [హరి. 3, ఆ. 10.

పెచ్చోరి. దే. విణ: చూ, మూర్ఖుడు. ఉ.

పెచ్చు దే. వి. 1. అతిశయము. పాండు 1, ఆ 111:చూ,రూ-హెచ్చు 2; 2: చూ, కొసరు; 3.నెలఁగలోనగు కాయలపైపెంకు:చూ, బరడు; విణ 4. అధికము.చూ, హెచ్చు.1.

పెచ్చుపెరుగు. దే. అ. కిర్చి. మిక్కిలివర్ధిల్లు. ఆం, భా. తృ. 89: చూ, వర్ధిల్లు.

పెటపెట. దే. వి. పండ్లుకొఱుకుటలోనగువాని యందగు ధ్వన్యను కరణము. భాగ. 6, స్క-ం. 249: చూ, హూహూ.

పెటపెటమను. దే. అ. కిర్చి. పెటపెటమనుధ్వని కలదియగు: పెటపెటలాడు.

పెటపెటలాడు. దే. అ. కిర్చి. —పై.—

పెటిలు. దే. అ. కిర్చి. కాలిధ్వని పూర్వకముగా బర్బిద్దలగు. రూ- పెటులు- పెట్లు- పెడులు. పర. 3, ఆ. 229.

పెటుకు. దే.విణ: చూ,విరసము. 2. [శబ్దము. 2.

పెటుకుమాట. దే. విణ. విరసపుమాట: చూ,

పెటులు. దే. వి. 1: చూ, పెట్లకంబము. స్వా. 5, ఆ. 44; అ. కిర్చి. 2: చూ, రూ-పెటిలు.

పెట్ట. దే. వి. (పశుపక్షిస్త్రీజాతి) 1. ఆఁడు కోడి: చూ, పుంజు; 2. ఆఁడుపిట్ట: చూ, పక్షి; (పశుపక్షి స్త్రీజాతికి.— కాశీ. 6, ఆ. 292); 3. గడ్డ, లోష్టము: చూ, భూమి 1.

పెట్టపోలి వా. వి. చూ, పుంజు.

పెట్టమారి. దే. వి.—పై —

పెట్టి పై. వి.=పేటిక చూ, రూ-పెట్టిక.

పెట్టిక. పై. వి.=—పై.—

పెట్టిపుట్టినవాఁడు. వా. వి: అదృష్టహీనుఁడు.

పెట్టిపుట్టినవాఁడు వా. వి చూ, సంపన్నుఁడు

పెట్టిక. పై వి. (రూ-పెట్టి-పెట్టె-పెట్టిక-పేడె) 1.=పేటిక చూ, సందుక; 2 పల్లకినడిమిపెట్టె చూ, సందుక; 3 బండిపగుమిందిపెట్టె చూ, సందుక; 4 పాముచేట్టుకొనుపెట్టె: చూ, సందుక.

పెట్టు. దే. వి. 1. రూ- పెట్టుడు ఈవి: చూ, స్పర్శము. 3, 2 చూ, మాఱు 1; 3 చూ, హతి. కళా. 7, ఆ 255, 4 చూ, పెండియము; స. కిరి. 5: చూ, హావణించే. 4, 6. (పశువులు లోనగునవి) గుర్రిడ్లను వెలిపుచ్చే: చూ, వెలిపుచ్చే; 7. గుర్రిడ్లుపాదిగిపిల్లలనుచేయు; 8: చూ, వహించే హరిపూ 9, ఆ. 178; 9. అచ్చే, అచ్చేకొను, ఇచ్చే, ఇడు, ఒసఁగు- ఒసవు, ఒయచేయు-ఒయనేయు, దోఁటు, పుడుకు-పుణుకు, పెట్టు, విడుచే (సం. ప).— దానమిచ్చే; తన్వి — ఁ. కానుకగానిచ్చేటకు.— దిరిసించే, ౨. కొంచెమిచ్చేటకు.—పుడికిరించే-పుణికిరించే-పుడుకు-పుణుకు. (మిగత వానికి " చూ, విడుచే. 3 "); 10: చూ, మోపు. 7; 11. గోడ మొదలగువాని లేపు. భార. ఉద్యో. 1 ఆ, 298; 12: చూ, మొలవేయు. రామా. 6, ఆ. 43; 13: చూ, మొత్తు. 2; అ. కిరి. 14: చూ, సంభవించే. ఉ, హరి 6, ఆ. 96.

పెట్టుపెట్టు. దే వి. చూ, వేలుపుఁపెట్టు

పెట్టుకొను. దే స కిరి: చూ, వహించే.

పెట్టుకోలు. దే. వి. పెట్టుకొనుట: చూ, సంభృతి. 2.

పెట్టుడు. దే వి: చూ, రూ-పెట్టు. 1.

పెట్టుబడి. దే. వి. దేనిఁనిని పెచ్చేమునకై మొదటపెట్టిన ధనము. చూ, వ్యయము.

పెట్టుమందు దే. వి: చూ, వశ్యౌషధము.

పెట్టుమము. ద్వ. అ. కిరి దెబ్బతిను.

పెట్టె పై వి=పేటిక చూ, రూ-పెట్టిక. (పల్లకినడిమిపెట్టెకు.-పై. 3, ఆ 61.)

పెట్టెబండి. ద్వ. వి పరిమువించుపెట్టెవలెనమర్చిన బండి చూ, శకటము. 1

పెట్టెపెట్టు. ద్వ అ. కిరి (పాము) చుట్టుకొను. పాండు. 4, ఆ 250 చూ, వేష్టించే.

పెట్టెరికొలికికట్టు. దే న కిరి. పెదవిఅక్కలు విడిచికట్టు చూ, విడిచికట్టు.

పెట్లకంబము. ద్వ. వి అడుగుపేటుగొట్టము: పెట్లదిమ్మె, పెట్లుఁగోరివి, పెటులు.

పెట్లదిమ్మె. దే వి. 1.—పై —; 2 చేలయందుపశువులను దోలుటకై సర్వాకారముగా పేరిపెట్టుకొని యుండెడు చేరు. చూ, సూత్రిము 1.

పెట్లమారి. నే. విణ. 1. దెబ్బలుతిను స్వభావముకలవాఁడు: కొట్లమారి; 2. దెబ్బలుతిను స్వభావముకలది: చూ, స్త్రీ.

పెట్లుఁగు. అం: చూ, విన్నాణములు.

పెట్లు దే. అ. కిరి. చూ, రూ-పెటులు.

పెట్లుఁగోరివి. దే. వి: చూ, పెట్లకంబము. హరిశ్చ. 2, ఆ. 6.

పెట్లుప్పు. దే. వి: చూ, లవణము. 1.

పెఱిల్లు. దే. వి. 1. హతియందను ధ్వన్యనుకరణ

ము: చూ, హూహూ; 2. పిడుగుపడుటయం దగు ధ్వన్యనుకరణము. కళా. 4, ఆ. 86: చూ, హూహూ.

పెఱ. నై. విణ. 1.=పృథు, పృద్ధ. పెద్దది. పర. 4, ఆ. 151: చూ, విపులము; 2: చూ, వెనుకటిది; 3: చూ, న్యత్యయము. ఉ, రా. 7, ఆ 123.

పెఱఁబాయు. దే. స. క్రి. రూ-ఎడఁబాయు: చూ, వేఱుపడు.

పెఱక. నై వి. రూ-పెణక.=పృష్ఠ. 1. కత్తి యొక్క-పృష్ఠభాగము; 2. ఆసుయొక్క-పృష్ఠ భాగము. 3. ఇంటియొక్క-వసారాపైకప్పు: చూ, సదనము. 1. [పెడగంటిచెడ్లు)

పెఱకిఁంటి(రి)చెడ్లు. వా. వి. బ: చూ, చెడ్డి(ఇట్లు

పెఱకంత. వా.వి. తప్పుతోవ: చూ, మార్గము. 1.

పెఱకట్టె. నై. విణ. రూ-పెడసరకట్టె. 1: చూ, స్తబ్ధుఁడు; 2: చూ, పాలసురాలు.

పెఱకట్టెమూట. ద్వ. వి. కట్టెవిరుపుమూట: చూ, శబ్దము. 2. [కట్టుట.

పెఱకట్టు. ద్వ. వి. బ. చేతులనువెనుకకు విటీచి

పెఱకేలు. నై. వి. వెనుకకుతిర్పిన భుజము: చూ, స్కంధము. 1. [చూ, మాజ్జి.

పెఱగాలు. ద్వ. వి. వెనుకకు మడిచినకాలు: చూ,

పెఱచెవి. నై. వి. చెవికొనకటిభాగము. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 76: చూ, శ్రోత్రర్ధము.

పెఱచెవిఁజెట్టు ద్వ. స. క్రి. 1: వినకపోవు; వా. 2. చేక్కఁగావిను: చూ, విను. 2.

పెఱచేయి. వై. వి. మోఁచేయి: చూ, హస్తము.

పెఱతల. ద్వ. వి. తలవెనుకటి భాగము: చూ, శిరము. 1.

పెఱదారి. నై. వి: చూ, పెడకంత.

పెఱనెల. ద్వ. వి. తీర్పరి: చూ, స్వామి. 3 (ఆ)

పెఱబొబ్బ. ద్వ. వి. 1. యుద్ధమునం దుత్సాహ ముచే చేయుధ్వని: చూ, స్వరము. 2; 2. విప రీతధ్వని, మొత్తుకోళ్లు: చూ, స్వరము. 2.

పెఱమఱలు. ద్వ. వి. (రూ-పెడమర్లు-పెడమఱు) 1. వెనుకకుతిరుగుట. నై. 6, ఆ. 116: చూ, సందార్శనము; ఆ. క్రి. 2. వెనుకకుతిరుగు: చూ, వెనుదీయు. 1.

పెఱమర్లు.—నై— [పెడమరింఁచు)

పెఱమఱు.—నై.—నిర్వ. 3, ఆ. 27. (పేర్కొ

పెఱమల్లె. నై. వి. పెద్దమల్లె*: చూ, మల్లె.

పెఱము. నై. వి. రూ-పెడమోము: చూ, నైముఖ్యము.

పెఱమోము. నై. వి.—నై— [మొగమువడు.

పెఱమోమువడు. ద్వ. ఆ. క్రి: చూ, మాఱు

పెఱరేఁచు నై. వే: చూ, పురికొలుపు. 2.

పెఱవెక్కల గొడ్డు. వా. వి: చూ, వాగిజె.

పెఱలు. దే. వి: చూ, పెరడు.

పెఱసరక ట్టై ద్వ. విణ: చూ, రూ-పెడకట్టె.

పెఱసరము. కే. వి: చూ, పూర్ణ్యము.

పెఱిసె. దే. వి: చూ, పక్షి.

పెఱుచేఁడు. వా. వి: చూ, శిశువు. ఆం, భా. ద్వి. 118. [ఆది 8, ఆ. 259.

పెఱులు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పెటిలు. భార.

పెఱ్ఱ. దే. వి మట్టిపెల్ల: చూ, భూమి 1.

పెణక. వై. వి.=పృష్ఠ: చూ, రూ-పెడక.

పెతరులచొక్క. వై.వి: చూ, రూ-పితరులచొక్క.

పెతరులసామి. వై. వి: చూ, యముఁడు.

పెతరులు. వై. వి. బ: చూ, పితాళ్లు.

పెత్తనగాఁడు. ద్వ. వి: చూ, పారుపత్తెకాఁడు.

పెత్తవదారు. వా. వి. కొద్ది ముదరాతీసికొని రైతులదగ్గఱ శిస్తులు రాఁబట్టు వాఁడు.

పెత్తనము. నై. వి.=పృద్ధతా. (పెద్ద+తనము) 1. అధికారము: చూ, రభసము. 1; 2: చూ, వార్ధకము. 1; 3: చూ, సన్మానము.

పెద. నై. విణ. రూ-పెద్ద.=పృథు, పృద్ధ. 1: చూ, పృద్ధుఁడు; 2. అన్న: చూ, సహోదరుఁడు; 3. గొప్పవాఁడు: చూ, హేమా

హేమలు; 4. ఆధిక్యము: చూ, హెచ్చు. 1; 5: చూ, శ్రైష్ఠ్యము; 6. దీర్ఘము: చూ, పొడవు. 2; 7: చూ, విద్వాంసుఁడు; 8 = పృథుత్వ: చూ, విపులము; కి్రి. విణ. 9.అత్యంతము (ఇదియుపర్ణాంతి మయ్యెడి): చూ, మఱిమఱి. [సవిత. 2.

పెదతండ్రి. ద్వ. వి. తండ్రికిఅవ్న: చూ,

పెదతల్లి. ద్వ. వి. తల్లికిఅవ్ప: చూ, సవిత. 2.

పెదవి. దే. వి: చూ,వా తెఱ. [ఆం. 75.

పెదవికెంపు. వా. వి: చూ, వాతెరకెంపు. వేం.

పెదవిగంటు. వా. వి.—పై.—సాంబ.మా.51.

పెద్ద. పై. విణ.= చూ, రూ-పెద. (దీర్ఘమున కు.-భాగ. ఆది. 4, ఆ. 64)

పెద్దకక్కెర. పై. వి: చూ, బకము.

పెద్దకడుపువాఁడు. ద్వ. వి: చూ, లంద.

పెద్దకడుపువేల్పు. ద్వ.వి: చూ,వినాయకుఁడు.1.

పెద్దకప్ప. ద్వ. వి: చూ, మండూకము. 1.

పెద్దకాఁకర. పై. వి. మహాకారవేల్లము*:చూ, సుపవి. 1.

పెద్దకాఁచి. పై. వి. కాకాదని*:చూ, వాయసి.

పెద్దకాఁపు. ద్వ. వి. కాఁపువారిలోపెద్ద.

పెద్దకాఁకటిమూఁగ. ద్వ వి. మాందిలవము:చూ, భృంగరాజము. 3.

పెద్దకొంగ. పై. వి. బలాకము:చూ, బకము.

పెద్దకొమ్మ. ద్వ. వి: చూ, శాఖ.

పెద్దగతిక. ద్వ. వి. గండాలి*:చూ, హరిత(తృణము.1.)(లెల్లగతికె,తీఁగగతికెఅనియు)

పెద్దగుమ్మడి. పై. వి: చూ, పెండ్లిగుమ్మడి*.

పెద్దగుమ్మడు. పై. వి:చూ,రూ-పెగ్గుమ్మడు*.

పెద్దగోచి. వా. వి:చూ, పుట్టగోచి.

పెద్దగోరటి. పై. వి: చూ, సహ. 2. [శమల.

పెద్దచేతరాసి. పై. వి. మహాయురసి *: చూ,

పెద్దచేమంతి. పై. వి: చూ, సేమంతి *.

పెద్దజిల్లేమెకము. ద్వ. వి. నృమరము: చూ, సవరపు మెకము.

పెద్దటేకుమ్రాను. ద్వ. వి. చూ, శాకోటము*.

పెద్దతనము. పై. వి. 1: చూ, సన్మానము. 2 =వృద్ధత్వ: చూ, వార్ధకము. 1.

పెద్దతల. ద్వ. విణ. 1. పెద్దగానుండి కార్యము నడిపించేవాఁడు. కళా. 6, ఆ. 150; వా. 2. గొప్పశిరము.

పెద్దతలవాఁడు. ద్వ. వి: ఆ డ్డ త ల వా ఁ డు. (సం. ప).—ఉరుశిరుఁడు. [స్థూర్జకము.

పెద్దతుమ్మి. పై. వి. మహాదోర్విణము *: చూ,

పెద్దతొలుపేలుపు. ద్వ. వి: చూ, రాక్షసుఁడు.1.

పెద్దదగు. వా. అ. కి్రి. 1. గొప్పదగు; 2. (దీపము) ఆటిపోవు. "దీపము పెద్దదగుచున్నది."

పెద్దదవనము. పై.వి.మహాదమనము*: చూ,యచి.5.

పెద్దదుప్పి. ద్వ. వి: చూ, రామము. 3.

పెద్దదూలగోవెల. ద్వ. వి. మహాత్మగుప్త *: చూ, ఈకశింబి. [హరివాలుకము.

పెద్దదోస. ద్వ. వి. రాజకర్కటి*: చూ,

పెద్దనక్క. పై.వి.గృండీరము: చూ,సృగాలము.

పెద్దనల్లచీమ. ద్వ. వి. గండ్రచీమ:చూ,పిపీలిక.

పెద్దనవ్వు. ద్వ. వి. రూ-పెద్దనవ్వు.ఆట్టహాసము: చూ, హాస్యము. 1.

పెద్దనవ్వు. ద్వ. వి.—పై— [మరణము.

పెద్దనిదుర. పై. వి. రూ-పెద్దనిద్దుర: చూ,

పెద్దనిదురపోవు. ద్వ. అ. కి్రి: చూ, మరణించు.

పెద్దనిద్దుర. పై. వి:చూ, రూ—పెద్దనిదుర.భాగ. 6, స్క్రం. 429.

పెద్దనీలి. ద్వ. వి. ఆజలోమి*: చూ, రంజిని.

పెద్దనువ్వు. ద్వ. వి. మహాతిలము*:చూ,శ్రీమాన్.

పెద్దనెల ద్వ.వి.తొటిరిక్కనెల:చూ,మాసము. 1.

పెద్దనేపాళము. ద్వ. వి: చూ, నేపాళము*.

పెద్దనేరేడు. ద్వ వి. మహాజంబువు*: చూ,సుర భిపత్ర. [దుకంటకము. 1.

పెద్దపల్లేరు. ద్వ. వి. మహాపలంకష*:చూ,స్వా

పెద్దపాఁచి. పై. వి:చూ,శైవలము.వేం,ఆం.74.

పెద్దపాఁచర. ద్వ. వి: చూ, సుపూరము*.
పెద్దపీఁచేర. ద్వ. వి. పీవరి*: చూ, శతమూలి.
పెద్దపులి. ద్వ. వి: చూ, శార్దూలము.
పెద్దపులుఁగు. ద్వ. వి: చూ, సకినఁపుఁబులుఁగు.
పెద్దపెన్నేరు. ద్వ. వి. మహాశ్వగంధ*: చూ, వారాహకర్ణి. [శక్తిను. 2.
పెద్దపొలము. వై. వి. గోమాంసము: చూ,
పెద్దబట్ట. వై. వి. పాడుగు వెడల్పులు హెచ్చు గాగలబట్ట: చూ, వస్త్రము.
పెద్దబాడిపె. వై వి: చూ, వాశి. [గవేధుక
పెద్దబీఱ. ద్వ. వి. వీనఁగుబీఱ*; చూ, హరిస్వ
పెద్దబోడత (స)రము. ద్వ. వి. మహాముండిని*: చూ, హపుష. [చూ, స్వర్ణపుష్పి
పెద్దమానేరు. ద్వ. వి. మహాజ్యోతిష్మతి *:
పెద్దమత్తపులగము. ద్వ. వి. అతిబల *: చూ, సహదేవ. [హింగుళి.
పెద్దములక. ద్వ. వి. మహావార్తాకి *: చూ,
పెద్దమ్మ. వై వి 1:(మి.ప).-మూదేవి.(సం.ప).-అలక్ష్మి, కాలకంఠిక, కాలకర్ణి-కాలకర్ణిక, జ్యేష్ఠ, నిర్ఋతి; 2:చూ, పెదతల్లి.
పెద్దమొగింగ. ద్వ. వి: చూ, శ్వసనము. *.
పెద్దమోసిను. ద్వ. వి: చూ, శోణకము.*
పెద్దయల. ద్వ. వి: చూ, వీచి. 1.
పెద్దయిాడ. ద్వ. వి. స్వర్ణపాశేపతము*: చూ, శర్కరాంకము. [పత్రిల.
పెద్దయేలకి. వై. వి. బృహదేల *: చూ,
పెద్దయ్య. వై. వి: చూ, పెదతండ్రి.
పెద్దరోగము. మి. వి: చూ, పులుము. 1.
పెద్దఱికము. వై. వి: చూ, పెద్దతనము. 1—2
పెద్దలచోటుది. జా. అస్వతంత్రురాలు. "తరుణీమణి, పెద్దలచోటుచాన" (ఉత్తర హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము. [ఆ. 104.
పెద్దలు. వై. వి. బ. తెలిసినవారు. పాండు. 2,
పెద్దవరిగోఁగు. ద్వ. వి. బృహత్పీలువ *: చూ, వరగోఁగు.
పెద్దవాఁడు. ద్వ. వి: చూ, వృద్ధుఁడు. 1.
పెద్దవాకిలి ద్వ.వి.గోపురద్వారము:చూ, వాకిలి. వా. 2. వాకిలికిముందుండువిశాలపరిదేశము.
పెద్దవారము. మి. వి: చూ, బుధవారము.
పెద్దవిన్నపము. వై. వి. 1.చెప్పుడు: చూ, బాధిర్యము;వా. 2. గొప్పమనవి. [బధిరుఁడు.
పెద్దవిన్నపము వాఁడు. ద్వ. వి ణ: చూ,
పెద్దవిరి. ద్వ. వి. మహానీలి*: చూ, రంజని.
పెద్దవీది. ద్వ. వి. రాజమార్గము:చూ,మార్గము 1.
పెద్దవేము. ద్వ. వి. మహానింబము*: చూ, వేము.
పెద్దవేలుపు. ద్వ. వి: చూ, బర్హిష్మ. 1.
పెద్దవేర్లు. ద్వ. వి. బొట్టనవేర్లు:చూ,వేలు.2.
పెద్దసదాప. వా. వి: చూ, నొక్కము.*.
పెద్దాకుచెట్టు. ద్వ. వి: చూ,వృక్షము.
పెద్దాపురి. దే. వి గోదావరీమండలమందలిపెద్దాపురముతాలూకాలో తెయారు చేయఁబడెడుబెల్లము: చూ, శర్కర. 1. [(ధాన్యము)
పెద్దారుగ. ద్వ. వి. వరకము*: చూ, స్తంబకరి.
పెద్దింటమ్మ. ద్వ. వి. (పెద్ద + ఇల్లు + అమ్మ): చూ, మహాలక్ష్మి. 3.

పెన. దే. వి. 1: చూ, యుద్ధము; 2. మెలిక. పాండు. 5, ఆ. 264: చూ, లంకియ. 3; 3. కట్టు: చూ, బంధము. 1; 4. రెండు పశువులనుచేర్చి కట్టెడుబంధము. చూ, లంకియ. 5.
పెనఁకువ. దే. వి. రూ-పెనుఁకువ. 1.వాదము చూ, వ్యాజ్యెము; 2. కలయిక: చూ, సంయోగము; 3: చూ, యుద్ధము; 4: చూ, మేళనము; 5. చుట్టుకొనుట: చూ, వ్యాపనము; 6. చూ, యుద్ధము; 7: అల్లికచిల్లిక-ఆల్లిబిల్లి, పెనఁగు.
పెనఁకువలుగొను. దే. ఆ. కి్రి. మెలివడు; చూ, వెంటిగొను. భాగ. 8, స్కం. 399.

పెనఁగఁబడు. ద్వ.అ.క్రి: చూ, పెనఁకువలుగొను. జై. 5, ఆ. 31.

పెనఁగాడు. దే. అ. క్రి.—పై—

పెనఁగియాడు. దే. అ. క్రి.—పై—

పెనఁగు. దే. వి. 1: చూ, రూ-పెనఁకువ. 7; అ. క్రి. 2: చూ, పెనఁకువలుగొను; 3: చూ, పెట్టె వెట్టు; 4: చూ, మేళగించు. భార. ఆది. 5, ఆ. 49; 5: చూ, వాటులాడు; 6. మాటాడు: చూ, వక్కరించు; వా.స. క్రి. 7. ప్రాపించు: చూ, సక్తమగు. [డి: చూ, యుద్ధము.

పెనఁగులాట. దే. వి. రూ-పెనఁగులాటము. మల్ల

పెనఁగులాటము. దే. వి.—పై—

పెనఁగులాడు. దే. అ. క్రి. మల్లాడు: చూ, వెంటిగొను. [77: చూ, సమీపించు.

పెనఁగువడు. దే. అ. క్రి. చేరు. నిర్వ. 10, ఆ.

పెనఁగూడు. దే. అ. క్రి.—పై—

పెనఁగొను. దే. అ. క్రి. 1.—పై.—; 2: చూ, పెనఁగులాడు. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 9.

పెనఁచు. దే. సే్రి. పెనఁగఁజేయు. భో. 2, ఆ. 64: పెనపు, మెలచు.

పెనపరి. దే. విణ.(పెనపు + అరి)వివాదశీలుఁడు: చూ, రెచ్చెల; 2. భేదశీలుఁడు. భార.ఉద్యో. 3, ఆ. 214.

పెనపు. దే. వి. 1. వివాదము: చూ, పెనఁకువ. 1; 2. భేదము: చూ, వేఱుపాటు. 1; సే్రి. 3: చూ, పెనఁచు; 4. కలపు.

పెనము. దే. వి. స్వేదని: చూ, పాత్రిము. 6.

పెనయు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, మేళగించు; 2: చూ, పెనఁగు. 7. [4, ఆ. 73.

పెనవెట్టు. దే. స. క్రి: చూ, వడివేయు. స్వా.

పెనవేయు. దే. స. క్రి. 1.—పై.—; 2. పశువులను ఒకటితో నొకటిఁజేర్చిముడివేయు: చూ, లంకెవెట్టు. 1.

పెనసలు. వా. బ. (రూ-పెన్సలు-పెనిసిలు-పెన్సిలు): చూ, లేఖిని.

పెనిమిటి. దే: వి. (పెనుపు + మేటి) రూ—పెన్మిటి. మగఁడు: చూ, సామి.2.

పెను. దే. విణ. వృత్తియందు పెనుపు శబ్దము నకు మోదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలిన రూపము. పాండు. 2, ఆ. 55; పాండు. 2, ఆ. 58.

పెనుఁకువ. దే. వి: చూ, రూ-పెనఁకువ.

పెనుఁగొమ్మ. దే. వి. (పెనుపు + కొమ్మ): చూ, పెద్దకొమ్మ.

పెనుఁబాము. దే. వి. (పెనుపు + పాము) కొండచిలువ. భార. ఆర. 2, ఆ. 88: చూ, సర్పము.

పెనుచు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-పెంచు. 2-3.

పెనుతిండి. ద్వ. వి. ఆబూతి: చూ, సాదము.(1).

పెనుపంజు. ద్వ. వి: చూ, స్నేహోత్సాము. వేం. ఆం. 70.

పెనుపడు. దే. అ. క్రి. (పెనుపు+పడు) 1: చూ, ముమ్మరించు. జై. 2, ఆ. 64; 2: చూ, పర్జిల్లు.

పెనుపరి. దే. విణ.(పెనుపు + అరి)వృద్ధిబొందించువాఁడు: చూ, సంరక్షకుఁడు. [పెంపారు.

పెనుపారు. దే. అ. క్రి. గొప్పయగు: రూ-

పెనుపు. దే. వి. 1. వృద్ధి: చూ, పెంచ్చు. 2; 2: చూ, రూ-పెంపు. 5; 3. పెంచోట: చూ, సంరక్షణము.

పెనుమసనము. ద్వ. వి. (పెనుపు + మసనము) కాళి,వారణాసి. కాశీ.6,ఆ.124: చూ,సీమ.1. (దేశము.) [కులు): చూ, వేదము.

పెనుమినుకులు. దే. వి. బ. (పెనుపు + మినుపెనుమిూనువేఁటరి. ద్వ. వి: చూ, వలవేఁడు. వేం, ఆం. 31. [చూ, పెద్దమార్జాలము*.

పెనుమార్జాలము. దే. వి. (పెనుపు + మార్జాలము): పెనువెల్లి. దే. వి.(పెనుపు + వెల్లి) 1. పరిణయకాలమునందలి యేకార్ణవము: చూ, వెల్లువ.2.

పెనువేర్లు. దే. వి. (పెనుపు+వేర్లు): చూ, పెద్దవేర్లు.

పెన్న. సై. వి.=పినాకినీనది: చూ, పినాకిని. 1.

పెన్నడపులుఁగు. దే. వి(పెన్ + నడపులుఁగు): చూ, లకుముకి.

పెన్నిదుర. సై. వి: చూ, మరణము.

పెన్నెరు. దే. వి. రూ-పెన్నేరు*: చూ, వారాహాకర్ణి.

పెన్నెఱులవాఁడు. ద్వ. వి: చూ, సుకేశుఁడు.

పెన్నేరు. దే. వి: చూ, రూ-పెన్నెరు*.(ఆవు పాలలో ఊడికించిన శుద్ధి.)

పెన్నేరుగడ్డ ద్వ. వి.—సై.— [మా. 15.

పెన్నొన్నలు. ద్వ. వి: చూ, లలాటము. సాం.

పెన్పను. వా. వి: చూ, పించేను.

పెన్మిటి. దే. వి: చూ, రూ-పెనిమిటి. కళా. 8, ఆ. 138.

పెప్పె. వా. వి. శూన్యము.

పెప్పెప్పె. వా. వి. 1. మిక్కిలి శూన్యము; 2. చేతకానివానిమాట. (తెత్తెత్తె-మెమ్మె మ్మె మొదిలగునవిఈయర్థమందువాడెదరు.)

పెమ్మె. దే. వి: చూ, రూ-పెరిమె.

పెయ్య. దే. వి. రూ-పేయ.1. వత్సము: చూ, ధేనువు; 2. పాలువిడిచిన ఆఁడుదూడ:చూ, సౌరభేయి (ధేనువు); 3. ఆవు. ఉ, రా. 5, ఆ. 208: చూ, ధేనువు; 4: చూ, క్లైబ్యుఁడు; 5: చూ, హీనుఁడు.

పెయ్యదూడ. దే. వి: చూ, పెయ్య. 1-2-3.

పెయ్యమ్మ. వా. వి: చూ, వార్ధకి.

పెర. సై. స.=పరఁ. రూ-పెఱ.1: చూ, వేఱు. 3. మార్క్. 5, ఆ. 76; దే. వి. 2. తేనె తెల్పె.పాండు.1,ఆ.181: చూ,మధుపటలము.

పెరగ. దే. వి: చూ, పించె.

పెరజొ. దే. వి: చూ, సర్వము. [చూ,వాకిలి.

పెరటిగుమ్మము. వా. వి .దొడ్డివైపు గుమ్మము.

పెరటిమందు. జా. స్వాధీనము.

పెరడు. సై. వి.=పృష్ఠ. (దేశ్యమని శ. ర) ఇంటివెనుకదొడ్డి: చూ, స్థానము.1. (బ.పెఱ్లు)

పెరతేనె. వా. వి: చూ, పుట్టతేనె.వేం.ఆం.72.

పెరమ. సై. వి.=పేరిమ: చూ, రూ-పెరిమ.

పెరయీఁగ. దే. వి. తేనెటీఁగ: చూ, మక్షిక.

పెరయు. వా. స. క్రి:చూ, పెనఁగు. 7.

పెరరేఁచు. సై. స. క్రి.=పేర్చు. పేర్చిరే చణచేయు. (రూ-పెరిరేపు-పేర్చుఁ-పేర్చి రేఁచు-పేరేపు-పేర్చిరేపించు) సై. 6, ఆ. 215: చూ రేఁచు. (రేచుఅనికొండఱు).

పెరరేపు. సై. స. క్రి =—సై—

పెరవణి. సై. వి.=పేరణ. భాండోపరిన్యాస ము: చూ, వ్యంజకము. 1.

పెరసు. దే. వి. పాల: చూ, మాంసము.

పెరిమ. సై. వి.=పేరిమ. (రూ-పెరమ-పెరిమె) భర. 3, ఆ. 127: చూ, స్నేహము.1.

పెరిమె. సై. వి. 1.—సై—; 2. రూ-పెమ్మె. స్వా. 3, ఆ. 84: చూ, సన్మానము.

పెరుఁగాకు. దే. వి: చూ, శాకిని. 2.*.

పెరుఁగు. (రూ—పెర్గు-పెరువు-పెర్వు) దే. వి. 1. దధి: చూ, స్తన్యము; 2: చూ,వృద్ధుఁడు; 3. ఏండ్లుచెల్లినది: చూ, వృద్ధ; 4. వృద్ధిపొందినది: చూ, వృద్ధము. 2; అ. క్రి. 5. రూ-పెఱుగు: చూ, పర్ధిల్లు. మార్క్. 3, ఆ. 380; 6. ఎదుగు. పాండు. 5, ఆ. 165: చూ, పొడవగు.

పెరుఁగుకడవ. ద్వ. వి: చూ, భాండము. 3.

పెరుఁగుముంత. ద్వ. వి.—సై.—

పెరుఁగుట. దే. వి. 1. తర్గుట: చూ, వెలితి. 2; 2. ఎదుగుట, వృద్ధి: చూ, హెచ్చు. 2; 3: చూ, వర్ధనము. 1.

పెరుఁగుడు. దే. వి: చూ, పెరుఁగుట. 2—3.

పెరుఁగుతోఁటకూర. దే.వి:చూ, పెరుఁగాకు. *.

పెరుఁగుసంద్రము. ద్వ. వి. దధ్యుదము: చూ, సముద్రము.

పెరుకు. దే. ఆ. క్రి: చూ, రూ-పెర్కు.

పెరుగు. దే. అ. క్రి. తెగు. పా. 4, ఆ. 37: చూ, వర్కిక్కువాఱు.

పెరుమాకోయిల. దే. వి. (పెరుమాళ్లు + కోయిల) కాంచీపురము: చూ, సీమ. 1 (దేశము)

పెరుమాళ్లడుగుబుగ్గ. ద్వ. వి. గంగ: చూ, నది.

పెరుమాళ్ళు. దే. వి. బ: చూ, విష్ణువు. 1. పర. 2, ఆ. 173.

పెరువు. దే. వి, విణ, అ. క్రి: చూ, రూ-పెరుఁగు (దధికి.—హరి. పూ. 5, ఆ. 206; ఏండ్లు చెల్లినదానికి, ఏండ్లుచెల్లినవానికి.—కాశీ. 2, ఆ. 163; వృద్ధిపొందినదిఅనుటకు.—రాజ. 2, ఆ. 46)

పెర్కు. దే. అ. క్రి. రూ-పెరుకు-పెఱుకు, 1. పీఁకు: చూ, మెఱుకు; 2. పెల్లగించే: చూ, విదారించే; 3. చూ, పఠించే; అం. పే. 4 మోయించే

పెర్గు. దే. వి, అ. క్రి: చూ, రూ-పెరుఁగు. (వర్ధిల్లుటకు.—వికర్ణ. 7, ఆ. 50.)

పెర్వు. దే. వి, అ. క్రి.—పై.—(దధికి.—హరి. పూ. 5, ఆ. 198)

పెఱ. దే. వి. 1: చూ, రూ-పెర. 2; పై. స. 2.=పరఃక. (రూ-పర-పెర-పరాయి) భార. ఆది. 2, ఆ. 67: చూ, వేఱు. 3.

పెఱగాయ. ద్వ. విణ: చూ, వ్యాధుఁడు. 2. శకుం. 3, ఆ. 78.

పెఱమగఁడు. ద్వ. వి. జారుఁడు: చూ, విటుఁడు.

పెఱిక. దే. వి: అంకియము-అంకెము, అండియము-అండెము. [రులు మోయించుట.

పెఱికాటము. దే. వి. ఎడ్లులోనగువానిచే ధాన్యా

పెఱుకు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-పెర్కు. (మోయించుటకు.—భార. సభా. 1, ఆ. 268)

పెఱుకుట. వా. వి: ఉత్పాటనము.

పెఱుగు. దే. అ. క్రి. 1. కడఁగు. భార. ఆది. 6, ఆ. 202; భార. ఆది. 6, ఆ. 147: చూ, సమకట్టు. 2; 2: చూ, విజృంభించు; 3: చూ, రూ-పెరుఁగు. 5.

పెలుకుఱు. దే. అ. క్రి. రూ-పెల్కుఱు: చూ, విహ్వలించు. భార. సభా. 1, ఆ. 118.

పెలుచు దే. వి. (రూ-పెల్చు-పెలుఁపెన-పెల్చు-పేల్చు-పేల్చన) 1: చూ, పెంచు. 2. భార. ఆది. 5, ఆ 178; 2. అధికము. య. 3, ఆ. 7: చూ, పెంచు. 1; 3: చూ, రోషము. భార. విరా. 2, ఆ. 54; స్వా. 4, ఆ. 86; 4. కారిన్యము: చూ, బెడిదము; 5: చూ, సంభ్రమము; దగ్ధి. 6. ఉచ్చైర్గర్థకము, గట్టిగా. నిర్వ. 3, ఆ. 7.

పెలుచేన. దే. వి, దగ్ధి —పై.— (కోపమునకు.—హరి. పూ. 1, ఆ. 182; కాఠిన్యమునకు.—హరి. ఉ. 5, ఆ. 149)

పెల్కుఱు. దే. అ. క్రి. చూ, రూ-పెలుకుఱు.

పెల్చు. దే. వి, దగ్ధి: చూ, రూ-పెలుచు.

పెల్చన. దే. వి, దగ్ధి.—పై.—

పెల్ల. దే. వి: చూ, లోష్టము.

పెల్లగించు. దే. పే: చూ, విదారించు.

పెల్లగిలు. దే. అ. క్రి. రూ-పెల్లగిల్లు. 1. ఉన్మూలితమగు: చూ, విదారించు; 2. పాఱు: చూ, చెఱ్ఱు. 3.

పెల్లగిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై— (1 వ అర్థమువకు.—రామా. 5, ఆ. 312.)

పెల్లాటకత్తె. వా. వి: చూ, వేశ్య.

పెల్లిదము. ద్వ. వి. (పెల్లు + ఇదము) 1. పెల్లు. భార. విరా. 3, ఆ. 172: చూ, పెంచు. 2; విణ. 2. అధికము: చూ, పెంచు. 1.

పెల్లు. వై. వి.=పుల. 1: చూ, పెచ్చు. 2; విణ. 2: చూ, పెచ్చు. 1. [సందడించే

పెల్లుకొను. వ్య. ఆ. క్రి. అతిశయిల్లు: చూ,

పెసర. దే. వి. ఒకానొక సస్యము. (సం. పు).—గంధసారము, ముద్గము. (పెసలు. బ. పైసర ధాన్యము) తద్విశేషములు.—ఆ. అడవి పెసర, కారుపెసర - కాఁయు పెసర. (సం).— కులీనకము, కృమిలకము, మకుష్ఠకము, మపుష్పకము, మయష్టకము - మయష్టికము, వనముద్గము; ఆ. కాకిపెసర, కారుపెసర - కాఁయుపెసర, పిల్లపెసర - పిల్లి పెసర; (సం).—కాకపర్ణి, కాకముష్ట, కురంగిక, కోశిల, క్షుద్రసహ, మహానూపపర్ణి, మార్జాలగంధిక, ముద్గపర్ణి, సహ, హ్రస్వ; 3 కొమ్మ్ర పెసర-కొమ్మ్ర పెసలు; ర: నల్లపెసలు. (సం .పు).-కృష్ణముద్గము, సంతము, శింబికము; ౫: పచ్చ పెసర. (సం).—ఖండిరము - ఖండీరము, హరితము; ఓ: పిచ్చ పెసర; ఙ. పెసర పప్పునకు.—(చూ, నూపము), ఞ పెసరపొట్టునకు.—(చూ, బరడు) (మిగతవానికి "చూ, స్తంబకరి".)

పెసరకట్టు. వా. వి. పెసరచోరు.

పెసరపప్పు దే. వి: చూ, పప్పు.

పెసరపొట్టు. వా. వి: చూ, శింబ.

పెసవము. వా.వై.వి.=పర్శవ: చూ, పర్శవము. 1.

పెళపెళ. దే. వి. 1. విఱుచేట ఉఱుమట ఆర్భట లోనగువానియందగు ధ్వన్యనుకరణము. (విఱుచేటకు.— ఉ, రా. 7, ఆ. 415; ఆర్భటకు— య. 5, ఆ. 81.); 2. ఒకధ్వని: చూ, స్వరము. 2.

పెళపెళయను. దే. ఆ. క్రి: చూ, శబ్దించే. పా. 2,ఆ.19. [165; 2: చూ, విరసము. 2.

పెళుచే. దే. విణ.1: చూ, స్తబ్ధుడు. పాండు.4,ఆ.

పెళ్ళిమాను. దే. వి. దున్నినపిమ్మట పుట్టుప

ల్లములు సరిపడమీఁదనీడ్చెడు పలక (చూ, దిండు. 5)

పెళ్లిము. వా. వి: చూ, రూ-పెండ్లాము.

పెళ్ళిమాము. వా. వి.—పై.—.

పెళ్ళి. వా. వి: చూ, రూ-పెండ్లి. [తురు.

పెళ్ళికూఁతురు. వా. వి: చూ, రూ-పెండ్లికూఁ

పెళ్ళికొడుకు. వా.వి: చూ, రూ-పెండ్లికొడుకు.

పెళ్లివారు. వా. వి. పెండ్లికిపచ్చిన బంధువులు.

పెళ్లు. దే. వి 1: చూ, పెళపెళ(విఱుచేటకు-హరి. పూ. 6, ఆ. 84.); బ. 2: చూ, పెరడు.

పెళ్లెము. దే. వి. మద్యముచేయుటకు అనేకపదార్థములుచేర్చి చేసినపిండి: మేదకము; 2: చూ, కిణ్వము.*.

పే

పేఁట. వై. వి.=పింరా: చూ, పెంట. 4—5. (5 నయర్థమునకు.-బ్రి. 4, ఆ. 132)

పేఁటు. దే. వి: చూ, పగులు. 1.

పేఁడ. దే. వి: చూ, రూ-పెండ. [పేఁడముద్ద.

పేఁడకిడి. వా. వి. (ఒకసారి చెలువరించిన)

పేఁడగువ్వ. దే. వి: చూ, సురటి.

పేఁడనీళ్లు. దే. వి. బ. రూ-పేన్నీళ్లు. కలయం పి: చూ, సలిలము.

పేఁడపురుగు. ద్వ. వి: చూ, పురుగు.

పేఁడు. దే. స. క్రి. దారముపేను: పురివెట్టు.

పేక. దే. వి. 1. వస్త్రములనేఁతయందలి యడ్డనూలు: చూ, మగ్గము; వా. 2. చీట్లపేక (ఇందలి రంగులు.—ఆరఖు, ఇస్పేటు, కళావరు, డైమాను.)

పేను. దే. వి: చూ, రూ-పేరువు.

పేచకము. సం. వి. ఆ.పుం.1: చూ, సకినంపుఁబులుఁగు; 2. ఏనుఁగు తోఁక మొదలు: చూ, హస్తి; 3. దానిసమీపము.

పేచకి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, హస్తి.

పేచిక. దే. వి. ఒకచెట్టు: చూ, పృక్షము.

పేచిలము. సం. వి. అ. పుం. చూ, పేచకి.

పేచీ. వా. వి. తగవు. (యిగాఁడు.

పేచీకోరు. వా. వి. కలహశీలుఁడు: చూ, లఁడా

పేజి. వా. వి. చూ, పుట.

పేట. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1 = పెట్టె (రూ- పేట ము- పేటి- పేడ): చూ, సందుకా; దే. వి. (1) యష్టి: చూ, భూషణము. 2.

పేటకము. సం.వి.అ.న.= పెట్టె. చూ, పేట. 1

పేటనఁబెట్టు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, సమకట్టు. 2. కళా. 6, ఆ. 83.

పేటాడు. దే. అ. క్రి. చూ, పేఱుపడు.

పేటాపన. వా. వి. దురాలోచన.

పేటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1 = పెట్టె: చూ, పేట. 1; వై. వి.=పట్టా. రూ-పేటీ. (1) నడికట్టు: చూ, పస్త్రము (దేశ్యమని శ. ర)

పేటిక సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=పెట్టె: చూ, పేట. 1; 2: చూ, సమూహము.

పేటీ. వై. వి.=పట్టా: చూ, రూ-పేటి. (1) (దేశ్యమని శ. ర.)

పేటు. దే. వి. 1. సరిగలోనగువానితో పేసిన పట్టె: చూ, పస్త్రము; 2. పర్వతశిఖరము: చూ, హిమాలయము.

పేడి వై. వి.=షండః. భార. సభా. 2, ఆ. 14: చూ, సోవిదల్లుఁడు.

పేడితనము. వై. విణ. ఊబ: చూ,షండత్వము.

పేడు. దే. వి. 1. సన్ననికట్టిచెక్క: చూ, సమిధ. 1; 2. వంటకట్టియ: చూ, సమిధ.2.

పేడె. వై. వి. 1.=పేటి: చూ, పేట. 1; విణ. 2. తూబరుఁడు: చూ, సోవిదల్లుఁడు.

పేడెయూతి. వై. వి. గడ్డముమీసములేనిది: చూ, వదనము. 1. [2, ఆ. 38.

పేడెత్తు. దే. అ. క్రి: చూ, విరియు. 5. స్వా.

పేణి. వై. వి.=పేనికా: చూ, భృత్యము.

పేద. వై. వి. 1: చూ, భటుఁడు. 1. సా. 2, ఆ. 34; విణ. 2.=భీతః: చూ,వెఱపరి.స్వా- 4, ఆ. 105; 3. దరిద్రుఁడు. విక్ర. 2, ఆ. 171: చూ, బీదవాఁడు; 4. అళిక్తుఁడు. భార. ఆర. 2, ఆ. 166: చూ, శాతుఁడు-

పేదకోచము పెదవులచేటు.లో.నిరుపయోగము. కళా. 6, ఆ. 30.

పేదరాలు వా. వి. దరిద్రురాలు: చూ,స్త్రీ.

పేదర్మి. ద్వ. వి. రూ- పేదతేమి. 1. దరిద్రము. పంచ. నా 5, ఆ. 35 చూ, సీదరము. 1; 2: చూ, వెఱపు. [చూ, సీదరము. 1.

పేదతేకము గ్వ వి దారిద్ర్యము విక్ర.2,ఆ.176:

పేదతేమి. ద్వ. వి· చూ, రూ- పేదర్మి.

పేదవడు. వై. ఆ క్రి 1 దారిద్ర్యమునుపొందు. భార.ఉద్యో 2,ఆ.42;2.ధైర్యమునుపొందు.

పేనా. వా. వి. కలము (పెన్): చూ, లేఖిని.

పేనిక. సం వి. ఆ. స్త్రీ.=పేణి· చూ, భృత్యము-

పేను. దే వి. 1: చూ, యూకము; స. క్రి. 2·చూ, పేఁడు.

పేనుకొఱుకుడు. దే. వి· చూ, బట్టతల.

పేనుగ్రుక్కినపాటి.జా. తేలిక గా,స్వల్పకాలము లో. "పేనుగ్రుక్కినపాటిగానిష్టమైన యర్థ మెల్లఁబడసి" (పరిభావతీ పరిద్యుమ్నము.)

పేనుగుర్డ్డు. దే. వి: చూ, పీఠ.

పేనుపిల్ల. దే. వి.—పై— [పేఁడనీళ్ళు.

పేన్నీళ్లు ద్వ.వి.బ.(పేడ + నీళ్లు): చూ, రూ- పేపజొవ్వ. వా. వి: చూ, వేత్రిము. 1.

పేపపొద. దే వి వేత్రగుల్మినీ: చూ, వేత్రము.2.

పేపబెత్తము. వా. వి: చూ, పేవజొవ్వ.

పేపర. దే. వి. ఒకపక్షి: చూ, పక్షి.

పేము. దే. వి. రూ-పేగు: చూ, వేత్రిము. 2.

పేముబొద్దు. దే. వి. గోడబొద్దు: గోలు.

పేయ. దే. వి: చూ,రూ-పెయ్య. 1-2-3.

పేయగంజి. వా. వి. మెతుకులుగలగంజి: చూ, సాదము. (1)

పేయము. సం. వి. అ. న. 1. నీరు. చూ, సలిలము; 2. పాలు· చూ, స్తన్యము; పుం. 3 అచ్చేపుఁదేట: చూ, శుద్ధము. 3; 4. వెలవ, కాఁపుడుగంజి: చూ, సాదము. (1); విణ. 5. తాగివఁదగినది చూ పానీయము

పేయూషము. సం. వి. ఆ. న: చూ, రూ-పీయూషము. [2· చూ, రూ-పీరంగి 4.

పేరంగి. వా. వి. 1. కత్తి: చూ, రిప్టి. 2,

పేరంటము. వా. వి: చూ, రూ-పేరంట్రము

పేరంటాలు. వా. వి: చూ, రూ-పేరఁటాలు.

పేరంట్రాము. దే. వి. రూ-పేరంటము-పేరఁటము 1. పసుపుబొట్టులకు ముత్తైదువులఁ బిలుచుట. వారిళ్ళ. 4, ఆ. 138; 2. పసుపు బొట్టులకుముత్తైదువులుపచ్చిచేయుకార్యము.

పేరఁటము దే. వి.—పై.—(1 వ యర్థమునకు.— కళా. 7, ఆ, 59; 2 వ యర్థమునకు —హరి. ఉ. 8, ఆ. 257.)

పేరఁటలు. దె. వి: చూ, రూ—పేరఁటాలు.

పేరఁటాలికూర. వా. వి. ఒకకూరాకు.

పేరఁటాలు. దే. వి. (రూ-పేరంటాలు-పేరఁటలు) 1. పేరఁటమువకు పచ్చిన ముత్తైదువ. కళా. 7, ఆ. 70: చూ, స్త్రీ; 2. మృత సువాసిని, జేక్కిణి: చూ, స్త్రీ.

పేరడవి. ద్వ. వి. మహారణ్యము: చూ, విపినము

పేరణపద్ధతి అం: చూ, ఉద్ధతము.

పేరణము. పై. వి.=పేరిణ. (రూ-పేరణి-పేరిణి) 1: చూ, పెరవణి. ఉ. హరి. 4, ఆ. 215; దే. వి. 2. కవచము: చూ, వార వారణము; 3. అంగీ· చూ, వస్త్రము.

పేరణి. పై, దే. వి.—పై.—(అంగీకి.—రా, వి. 2, ఆ. 52; పెరవణికి.—ఉ, రా. 2, ఆ. 115.)

పేరము. దే. వి. రూ-పేరెము. 1. గుఱ్ఱపుపరుగు: చూ, హాయము; 2. పరుగు: చూ, పరిధావనము. [యము.

పేరా. వా వి. కథాభాగమునుతెలుపు విషు

పేరాముదపుఁజిట్టు. ద్వ. వి రక్షిరండము *: చూ, వ్యడంబకము. [స్నేహము. 2.

పేరాముదము. ద్వ. వి. రక్షిరండతైలము చూ,

పేరాముదాలు. ద్వ. వి బ పేరాముదపు విత్తులు.

పేరాస. వా. వి. అత్యాశ: చూ, వాంఛ.

పేరిణి. పై, దే. వి: చూ, రూ-పేరణి.

పేరిమ. దే. వి. గుట్టు· చూ, రహస్యము. 1.

పేరిమి. దే. వి. (పేరు+ఇమి) (రూ-పేర్మి-పేరిమె-పెమ్మె) 1. అతిశయము: చూ, హెచ్చు 2; 2 గౌరవము: చూ, సన్మానము; పై వి. 3.=ప్రేమ· చూ, స్నేహము.

పేరిమికాఁడు. దే. విణ· చూ, విశ్వాసుఁడు. అచ్చ. సుం, కాం. 184. [ఖర్జూరక.

పేరీఁదు. దే. వి. ఖర్జూరము *: చూ, మధుపేరు. దే. వి. 1. నామము: చూ, సంజ్ఞితము.1; 2. కీర్తి. హరి. ఉ. 9, ఆ. 141 చూ, సమాఖ్య. 1; 3. దండ. పాండు. 3, ఆ. 50: చూ, భూషణము. 2; విణ. 4. శ్రేష్ఠ: చూ, విపులము; 5. అధికము. రామా. 3, ఆ. 143: చూ, హేరాళిము. 1; అ. కిర్రి. 6: చూ, ముద్దకట్టు. హరి ఉ 10, ఆ. 206; 7. చట్టమగు. చూ, వ్యాపించు; 8. చూ, సందడించు.

పేరుంగరము. దే. వి. రూ-పేరుటుంగరము. ముద్రిక: చూ, భూషణము. 2.

పేరుకొను. దే. స. క్రి. రూ—పేర్కొను. 1. పేరుపెట్టిపిలుచు. పేరుగుర్తించు; 2 పిలుచు: చూ, సంబోధించు; 3. ఉచ్చరించు ఉ హరి. 2, ఆ. 128; పై. 4, ఆ 94. చూ, పచిం

చే; 4: చూ, స్తుతించే; అ. క్రి. 5; చూ, పేరు. 6.

పేరుకొనుట. దే. వి రూ-పేర్కొనుట పేరు పెట్టిపిలుచుట ఆం, భా పర్వ 113 చూ, సంగోత్రనము.

పేరుగోలు. దే వి. రూ-పేగోలు —పై —

పేరుగుర్మే. దే స క్రి 1 చూ, పేరుకొను 1; 2 చూ, పచించే, వా 3 గారమునకు పూసలులోనగువాని నెక్కించే

పేరుచే దే. అ. క్రి రూ-పేర్చు. 1: చూ, విజృంభించే, 2 చూ, నుమ్మరించే,స. క్రి 3. ఒకటిమీఁదనొకటి పెట్టు, 4. ఒకటి మీఁది నొకటిపెట్టి యేర్పఅచే

పేరుటుంగరము. దే. వి: చూ,రూ-పేరుంగిరము

పేరుటుగము వా వి. పేరటిం చూ, శాల. 4

పేరుడు దే వి. నుసీగ్రవించినముద్ద చూ, సాడము (1)

పేరుపు. దే. వి రూ-పేగ్పు 1. ఒకటిమీఁద నొకటిపెట్టుట: చూ, వగుస 1;2. కుండపెంకు చూ, బోలె.

పేరుపెట్టు వా. స క్రి: చూ, సంకేతించే

పేరులేనివాఁడు. వా వి పున్న. (సం) -అనామకుఁడు, అనామధేయుఁడు.

పేరె. వా. వి: చూ, రూ-పేరెము.

పేరెక్కు. వా అ. క్రి. ప్రసిద్ధికెక్కు.

పేరెది. వా. వి: చూ, పేరుటుర్రిము. *.

పేరెము. పై. వి.=పేంఖా: చూ,రూ-పేరము. 1-2. (దేశ్యమని శే. ర)

పేరెములు. అం: చూ, పాదక్రియలు.

పేరెమువాఱు. వా. అ. క్రి. పాఱు:చూ,వెళ్లు.1.

పేరెలకి. వా. వి. చూ, పత్రిల*.

పేరైనవాఁడు. వా. వి: చూ, విఖ్యాతుఁడు. 1.

పేరోజేము. పై .వి.=పిరోజ.రూ-పేరోదనము. మరకతమణి విశేషము: చూ, రత్నము. 1.

పేరోజము. సం. వి. అ. న. క్షుద్రమణివిశేషము: చూ, రత్నము. 1 (దీనితద్భవము పేరొజేము అనికొంఁబఱు)

పేరోదనము పై. వి.=చూ, రూ-పేరోజేము.

పేరోలగము వా. వి. ఒడ్డోలగము: చూ,సభ.2.

పేర్కొను దే స. క్రి, అ. క్రి. చూ, రూ-పేరుకొను. (1 శబ్దార్థమునకు.—హరి. ఉ.9, ఆ. 115)

పేర్కొనుట. వా వి. చూ, రూ-పేరుకొనుట.

పేగోల్లు దే వి. చూ, రూ-పేరుగోలు

పేర్పు పే అ క్రి, స. క్రి: చూ,రూ-పేరుచే

పేర్పు. దే. వి. చూ, రూ-పేరుపు

పేర్మి దే వి, పై వి: చూ, రూ-పేరిమి (అతిశయమునకు —భాగ. ఆరి 4, ఆ. 32;గౌరవమునకు.—భాగ. సభా. 1, ఆ 7)

పేర్మించే వా వి మట్టెలిపలరాసీని తార్మిడు ఆం భా ద్వి. 151 చూ,సూత్రిము 1.

పేలఖండి. ద్వ వి. సస్తువు చూ,సాడము. (1).

పేలు దే వి బ రూ-పేలాలు.-పేలలు.-పేలాలు చూ, సాడము (1)

పేలవము. సం. విణ. పలుచేనిది: చూ,విగళితము.3

పేలా. దే. వి నీళ్లుతార్చిగెడు ఒకానొకగిన్నె: చూ, హరివాణము (పాత్రిము, 6)

పేలాపన. వా వి. 1 పలవరింత చూ,శబ్దము. 2; 2. అనవసరపు సంభాషణ: చూ, శబ్దము. 2; 3. సంధిదోషమునఁనాడెడు పలవరింత: చూ, శబ్దము. 2. [డ్డ. చూ, వస్త్రము.

పేలిక. దే. వి. రూ-పేలికె.-పేర్రిలికె. చింపిగు

పేలికె. వా. వి.—పై—

పేలు. దే. అ. క్రి. రూ-పేర్రిలు. 1. సెగచేత వేగి యుబుకు; వా. 2. అదేపనిగమాటలాడు: చూ, పదరు. 5.

పేలుచే. దే. పేర్రి. రూ-పేల్చు. పేలఁజేయు.

పేల్చు. దే. పేర్రి.—పై—

పేవు. దే. వి: చూ, రూ-పేర్రివు.

పేళలము. సం. వి. అ. పుం. 1. కోయిల: చూ, సాపఁడుపులుఁగు; 2. చూ, గోఁకలి; విణ. 3 సమర్థురాలు: చూ, స్త్రీ; 4. చేక్కానిది చూ, వ్యాద్యము.

పేశి. సం వి. ఈ. (స్త్రీ). 1. గుర్రిడ్డు (ఇకారాంతమునగు). చూ, పేశికోశము; 2. చూ, పరిత్యాకారము; 3.=పేసెము. మాంసపుముద్ద చూ, పుక్తము. 2; 4 =పేసెము. గుంజో చూ, పేసెము. 1.

పేశీకోశము. సం. వి. అ. పుం: అండము, ఆఘాతము, కోశము-కోసకము-కోషము, డింబము-డింభము, పేశి. (తె. ప).—గుడ్డు-గుర్రిడ్డు (చూ, కకుంతి-పక్షి).

పేశీజాలము. పా: చూ, ధాతువు. 10.

పేశీసంఘాతము. పా.—పై.— [సురుము.

పేషణము. సం. వి. అ. న. నూఱుట: చూ,

పేషణి. సం.వి.ఈ.(స్త్రీ).సన్నికల్లు. చూ, రాయి.

పేషాకము. సం. వి. అ. న.—పై—

పేష్కసు. వా. వి. జమీందారులు ప్రభుత్వమువారికి కట్టెడుపన్ను: చూ, పిస్తు. 1.

పేష్కారు. వా. వి.ఆమల్దారు క్రిందియుద్యోగి.

పేసెము. వై. వి.=పేశి. (అనుకరసదర్థవ్యము) 1. పండ్లలోనిగుజ్జు. గిజోరు, గుంజో, గుజ్జు, పేసెము-చేసము.(సం.).—పేశి; తద్వ్యు.-ం. కొబ్బెరకు.— కుడక, కురిడి-కురిడీ, కొప్పెర-కొబ్బరి-కొబ్బెర; ఆ. తాటిటెంక గుంజోనకు — (తె) బుఱ్ఱగుంజో; 2.=పేశి: చూ, పేశి. 3.

పై

పై. దే. వి, అవ్య: చూ, రూ-పయి.1—2.

పైఁట. వై. వి.=పైరా: చూ, రూ-పయిఁట.

పైఁటకొంగు. ద్వ. వి: మా,రూ-పయిఁటకొంగు.

పైఁడి. దే. వి: చూ, రూ-పయిఁడి

పైఁడికంటి. దే. వి. (పైఁడి+కన్ను). చూ, రూ-పయిఁడికంటి.

పైఁడిమోలాలు. దే. వి: చూ, రూ-పయిఁడిమోలాలు. య. 4, ఆ 9. [రామర.

పైఁడితామర ద్వ వి: మా, రూ-పయిఁడిపైఁడితామర.

పైఁడినెలఁత. దే. వి చూ,రూ-పయిఁడినెలఁత. య 1, ఆ. 26.

పైఁడిపర్తి ద్వ. వి: చూ,రూ-పయిఁడిపర్తి.

పైఁడిబొనము. ద్వ. వి. చూ, రూ-పయిఁడిబొనము. [డిముడుచు.

పైఁడిముడుచు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పయిఁడిముడుపు. దే. వి: చూ, రూ-పయిఁడిముడుపు. [యుమ్మెత్త *.

పైఁడియుమ్మెత్త. ద్వ. వి: చూ, రూ-పయిఁడియుమ్మెత్త.

పైఁడిశ్రేఁడు. దే.వి:చూ, రూ-పయిఁడిశ్రేఁడు.

పైకము. సం. వి. అ. న. 1. పికమూలగుంపు: చూ, సాఁపడుపులుఁగు; దే. వి. (1): చూ, రూ-పయికము. (1) (2) (3).

పైకాఁపు. జా: చూ, రూ-పయికాఁపు.

పైకిఁజ్లు. వా. స. క్రి: ఎగఁజేల్లు.

పైకిక్రిందికి వా. అవ్య: ఎగదిగ-ఎగాదిగ.

పైకిదువ్వు. వా. స. క్రి: ఎగదువ్వు.

పైకినూఁదు. వా స. క్రి: ఎగనూఁదు.

పైకూటమి. దే. వి: చూ, రూ-పయికూటమి.

పైకెత్తు. వా. స. క్రి: చూ, ఎత్తు. 16.

పైకెత్తుట. వా. వి. (సం).—ఉత్సాదనము.

పైకొను. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పయికొను. (కలుగుటకు.—మార్క్. 4, ఆ. 186, పై. పైకొలుపునకు.—పా. 5, ఆ. 30; పయికొను అనుటకు — కళా. 7, ఆ. 227.)

పైచేయి. జా: చూ, రూ-పయిచేయి.

పైజోఱు. దే. వి: మా, రూ-పయిజోఱు.

పైజోఱుమట్ట. దే.వి:చూ,రూ-పయిజోఱుమట్ట.

పైట. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=పయిటట—పైటట: చూ, రూ-పయిటట, "పైటాపట" (మరు న్నుండిన శీతకము)

పైఠగము. సం. విణ. పిఠరమునందు పండించబడిన ది పిఠరము: చూ, ఔఖ్యము. [సరగ.

పైఠాణీ. వా. వి రూ-పైఠాణీ. జరతి చూ,

పైఠాణీ. వా వి.—పై —

పైడాలము వా వి: చూ,కోమము [మైనది.

పైతామహము. సం. విణ. పితామహసంబంధ

పైతృకము సం. విణ. పితృసంబంధమైనది.

పైతృష్వసేయుడు. సం. వి. ఆ పుం రూ-పైతృష్వస్రీయుడు. (తండ్రితోడబుట్టినచా నికొడుకు) మేనత్తకొడుకు: చూ, మేనబావ

పైతృష్వస్రీయుడు — పై —

పైత్తము. సం విణ పిత్తముపలనఁగలిగినది(వ్యా ధి),పైత్యము(అనికొందఱు): చూ,కోగము.1

పైత్యపరికృతి. అం: చూ, పరికృతిత్రయము.

పైత్యములు. అం ఆవర్ణ, విపర్ణ, సూర్యావర్త, కామల, ఆమ్ల, రక్త, స్వేద, ఊష్మాడ, పుం డరీక, భుజంగ, కరిపాద, పీత, మూర్ఛ, మ ధుర, కుసుమ, క్రోధ, భ్రంశి, శిర, తృష్ణ, తృష్ణ, దుర్గాంధ, చర్మ, దుర్గంధ, మదములు. (24)

పైతృము. సం.విణ. 1: చూ,పిత్ర్యము; 2. పితృ సంబంధమైన ఆహోరాత్రిము (మనుష్యుల యొక్క మాసము పితరులయొక్క యహోరా త్రిము.) [138; పాండు. 5, ఆ. 159

పైది. దే. వి: చూ, రూ-పయిది. భో. 4, ఆ.

పైదలి. దే. వి: చూ, రూ-పయిదలి.

పైనము. వై. వి.=: చూ, రూ-పయినము.

పైనాకాస్త్రము అం: చూ, అస్త్రములు.

పైని. వా. దగ్గి: చూ, పయి. 2.

పైపడు. ద్వ. ఆ. క్రి. చూ, రూ-పయిపడు.

పైపాటు. ద్వ వి: చూ, రూ-పయిపాటు. భాజ. 3, ఆ 32.

పైపైచ్చేలు జా. ఎక్కు-పలు. "పైపైచ్చేలదీని కిన్." పాణి. 2, ఆ. 95. [పయిగ.

పైపైగ. దే. వి క్రి. విణ: చూ, రూ-పయి

పైపోని. వా వి: చూ, చెరడు.

పైయాట వా వి: చూ, రూ-పయాట. [యు)

పైర. దే వి. చూ, రూ-పయిగ (పయగ ఆని

పైరము దే. వి చూ, రూ-పయిరము.

పైరు దే. వి: చూ, రూ-పయిరు.

పైరుదుబ్బు వా వి: చూ, రూ-పయిరుదుబ్బు.

పైరుమాను వా. వి: చూ, రూ-పయిరుమాను.

పైగులయికివీఁడు. దే వి. చూ, రూ-పయిరు లయికివీఁడు. [ఆం, పదా సుర. 43.

పైరులుసుఱు వా వి: చూ,రూ-పయిరులుసుఱు.

పైలాపచ్చీసు జా. 1 పచ్చీసులోనపుచేప్ట; 2 పందెపుపావుల మొదటిగెలుపు

పైలుమాను. వా. వి: చూ, రూ-పయిలుమాను.

పైశాచము సం. వి. అ. పుం. 1. నిదించియు తాగిగిమైమఱచియు శీలము సంరక్షింపక బరాకుపడి యున్నదానిని సంభోగేచ్ఛచే రహస్యముగాఁజేసికొనుపెండ్లి: చూ, వివా హము (ఇది యధమము); విణ. 2. పిశాచ సంబంధమైనది.

పైశున్యము. సం. వి. అ. న: (లే).—ఒరుదల, కొండెతనము, కొండియము- కొండెము, కొండెకానితనము, పిరువీకు- పిర్వీకు, పీకులాట.

పైస. వా. వి: చూ, రూ-పయిస.

పైసర. అం: చూ, ఉపవీతములు.

పైసరము. దే. వి: చూ, రూ-పయిసరము.

పైసలా. వా. వి: చూ, రూ-పయిసలా.

పొ

పొ. దే. విణ. 1. వృత్తియందు పొన్నుళ్ళబ్దము నకు మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలిన

రూపము. (దీనికి పగుపుసరగిలములు పరముల గునపుడు నుమాగమంబగు పొంబట్టు నెు); అప్ప రూ-పో 2 నిశ్చయార్థకము. భగ. 4, ఆ. 178: చూ, న్యాయము. 1, 3 అనాడి గమును తెలుపును చూ, హేతునము

పొంకపడు. ద్వ. ఆ. క్రి. చూ, స్థిరించే

పొంకము దే. వి 1. చూ, స్నేహము, 2. చూ, సౌందర్యము

పొంకించే గో స క్రి: చూ, పొందికపఱచే

పొంఖించే వా. సం. అ క్రి పొగరెక్కు-

పొంగటినెల. దే వి (పొంగలి + నెల) మార్గ శీర్షమాసము, డింకతల చేక్కు-నెల చూ, మాసము 1.

పొంగటిపండుగ. ద్వ వి (పొంగలి + పండుగ) మకరసంక్రాంతి చూ, సంక్రాంతి. 2.

పొంగట్టు ద్వ వి. (పొన్ను + గట్టు) హేమాద్రి చూ, పర్వతము

పొంగరము. దే. వి. 1: చూ, భక్ష్యము; వా. 2. ఉబ్బరము, పొంగరింపు చూ, పొగము. 1.

పొంగలి దే. వి. 1 పాలుచేర్చి పొంగించేనట్టి అన్నము, పాయసము (దీనిభేదములు.—పప్పుపొంగలి, చక్కెరపొంగలి): చూ, సాడము (1), వా. 2. పులగము: చూ, పాసము (1)

పొంగరింప్ర. వా. వి: చూ, పొంగరము. 2.

పొంగలించే దే అ. క్రి. నిక్కు-: చూ, వీగు.

పొంగారు. దే. అ క్రి. 1. చూ, సంపడించే. య. 3, ఆ. 54; 2: చూ, విజృంభించే. భార. ఆర. 5, ఆ. 180; 3. ఉబుకు భార. ఆర. 4, ఆ. 229: చూ, సంపడించే; 4: చూ, సంతోషించే ఉ, హరి. 3, ఆ. 90; 5: చూ, పొంగలించే. [ఆ. 30: చూ, సాదము (1).

పొంగలి. దే. వి. పత్తులయాహారము. మార్క-.6,

పొంగు. దే. వి. 1: చూ, సంతోషము; 2: చూ, హంకారము. హరి. ఉ. 8, ఆ. 207; 3.పోటు, ఉప్పెన,ఉబుకు (సం)—ఉల్బణము: చూ, సముద్రము, 4 చూ, పొంగరము. 2, 5. ఆట్లమ్మ. చూ, స్ఫోటకము, అ క్రి. 6 చూ, హంకరించే, 7. చూ, సంతోషించే; 8: ఉబ్బరించే, ఉబ్బు. కడుపుబ్బు.

పొంగుసీళ్లు. ద్వ వి. బ చిట్టుపుసుళ్లు చూ, పాడము (1)

పొంగుపాళిలు దే వి. ఒ: చూ, ధాన్యము.

పొంగులమ్మ. వా. వి. 1. ఒకానొక అమ్మవారు: చూ, మహాలక్ష్మి 3, 2: చూ, స్ఫోటకము.

పొంచిక. దే. వి: పొంచే పంచ. నా. 1, ఆ 528. [ముయ్యగుపడు.

పొంచే. స. వి. 1.—పై —; అ క్రి 2 చూ,

పొంచేవేయు వా అ క్రి చూ, పొంచే 2.

పొంజు దే స. క్రి (చూ-పోడు-పోర్చు) వారలోనగువాని నలుసులువాయ సన్నము గాదీయు: ముంటఁగీల్చు.

పొంజె. దే. ద్రి. లొ అపుఅను పర్యాయార్థము నందు పడ్డేనది భార. ఆది. 2, ఆ. 181.

పొంత వై వి. 1. తీరము: భార. ఉద్యో. 4, ఆ.130: చూ, లోభస్సు; 2: చూ, మార్గము; 3.=పొంతము. పు. 2, ఆ. 17; పొండు. 2, ఆ 6: చూ, సమీపము 1.

పొంతకడవ. వై. వి. పొరియ్యిదగ్గర నీళ్ళకుండ: చూ, భాండము. 1.

పొంతకత్తె. ద్వ. వి. (పొంతము + కత్తె) కుంటెనకత్తె చూ, కంభలి.

పొంతనము. ద్వ. వి. (పొందు + తనము) గర్హామైథ్రి. [ఉద్యో. 2, ఆ. 163.

పొంతము. దే. వి: చూ, స్నేహము. భార.

పొందసిచ్చే. వా. వి. ఆలిప్స: చూ, వాంఛ.

పొందామరలపంట. వా. వి. గంగ. సాంబ. దే. 16: చూ, నది. [సక్తమగు.

పొందించే. వా. స. క్రి. పార్పించే: చూ, పొందించేట. వా: వి: చూ, పొందింపు.

పొందింపునాఁడు. వా. వి. ఆసేత: చూ,సంధాయసుఁడు. [ము.1

పొందింపు. వా. వి: ఆనయము: చూ, సంధాన

పొందిక. దే. వి. 1· చూ, పొంకము; 2 చేరిక. రామా. 5, ఆ 66· చూ, సవిూపము. 1; 3 కలయిక. రామా.5, ఆ. 138: చూ,సంయోగము; 4· చూ, స్నేహము.

పొందికపడు. వా అ కి్ర· చూ, సిద్ధించు.

పొందికపఱచు. వా. స. కి్ర. అన్వయించు.చూ, సంధించు. 2.

పొందు. దే. వి. (రూ-ఁబందు-పొందిక) 1: సైతి్ర: చూ, స్నేహము. అచ్చ.సుం,కాం.72; 2. సంధి· చూ, సాచ్ఛపదీనము; 3. పొ్రాప్తి· చూ, లాభము. 1; 4. అభేదము. ఉ, హరి. 2, ఆ. 68: చూ,సమరసము; 5 ఆనుకూల్యము. సై. 4, ఆ. 129: చూ, పొందు. 1; వీణ 6: చూ, స్నేహితుఁడు; అ. కి్ర. 7.(కన్ను) వాలు. భార. ఆది. 6, ఆ. 285; స. కి్ర 8: చూ, పొందించు.

పొందుకాఁడు. దే. వీణ: చూ, స్నేహితుఁడు. భాగ. 6, స్క.ం. 215.

పొందుకొను. దే. అ.కి్ర. నెలకొను. పంచ.నా 1, ఆ. 310: చూ, స్థిరపడు.

పొందుట. వా. వి. కలన, పొందుపాటు, అంటుబడి: చూ, సంసక్తము. [సరిపడు. 1.

పొందుపడు. ద్వ. అ. కి్ర. అనుకూలించు చూ,

పొందుపఱచు. వా. స. కి్ర: చూ, రూ-పొందికపఱచు

పొందుపాటు. ద్వ. వి: చూ, పొందుట.

పొందువాఁడు. వా. వీణ: చూ, పొ్రాపకుఁడు.

పొంపిరి. దే. వి. 1. సాందీ్రత: చూ, సాందీ్రము. 2; వీణ 2. అచ్చేము. భో. 4, ఆ. 107: చూ, సాందీ్రము. 2.

పొంపిరివోవు. దే. అ. కి్ర. 1. ఆతిథ్యించు. భార. ఆర. 7, ఆ. 433: చూ, సందడించు; 2·చూ, కర్ణిల్లు,3 చూ, న్యాపించు. నిర్వ. 3, ఆ.65; 4·చూ, సంభవించు నిర్వ 7,ఆ. 62; 5: చూ, సంతోషించు, నిర్వ. 5, ఆ. 95; 6: చూ, విజృంభించు. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 213; 7 చూ, వెలయు 4.

పొంపు. దే. వి. 1. మెడవెనుకటిభాగము: మెడపొంపు, మెడవంపు, 2. ఉత్సాహము: చూ, సన్నాహము. 2; 3. ఒప్పు. అచ్చుయు, కాం. 140: చూ, హృద్యము; 4·చూ, శౌర్యము 1.

పొంపెసలారు. దే. అ. కి్ర. ఒప్పగు.

పొంబోరవేల్పు వా. వి నలువ: చూ, బ్రహ్మ. 1 వేం ఆం. 4

పొకారు. దే. అ. కి్ర. రూ-పోకారు. నాళమగు: చూ, సమయు. 3.

పొకారుచు దే. పే్ర. రూ-పోకారుచు నాళముచేయు. రామా.2,ఆ.52:చూ,సమయు. 3.

పొకాలు. దే. అ. కి్ర. రూ-పోకాలు. 1. వెడలు. స్వా. 6, ఆ. 45: చూ, వెళ్లు. 3; 2. పోవు. కాశీ. 2, ఆ. 156; జై. 7, ఆ. 228: చూ, నెళ్లు. 3.

పొక్కడ. వా. వి. వ్యధ. చూ, శోకము.

పొక్కలి. దే. వి. 1. ఎత్తుడుపాయ్యి: చూ, హసంతి; 2. మూఁడురాళ్లుపెట్టినపాయ్యి: చూ, హసంతి.

పొక్కి. దే. వి. 1. గుఱుతు. పంచ. వేం. 3, ఆ. 252: చూ, లక్షణము. 1; 2: చూ, వెరవు; 3: చూ, సవిూపము 1. ఆం, భాతృ. 21. [చూ, శబ్దము. 2.

పొక్కిపోవడి. వా. వి. జనపదీతిభేదము,పొక్కు:

పొక్కిలి. దే. వి. 1: చూ, బొడ్డు. 1. వసు. 2, ఆ. 73; 2. గుంట. వసు. 2, ఆ. 73: చూ, రంధ్రము. 1. బ్రహ్మ. 1.

పొక్కిలిచేలి. దే. వి. నాభిజన్ముఁడు: చూ,

పొక్కిలిపాపఁడు. దే. వి.—పై.—

పొక్కు. దే. వి. 1: చూ, పొక్కిపోవడి; 2: చూ, శోకము. భాగ. 8. స్క-o. 487; 3. ఎండిలేచినపెల్ల చూ, భూమి. 1, 4 బొబ్బ: చూ, చర్మణము; అ కీర్తి. 5 చూ, శోకించే. భాగ. 7, స్క-o. 63, 6 బొబ్బ లేచే భార. విరా. 1, ఆ 147; 7 ఉలుకు పంచ. నా. 1, ఆ 328: చూ, సుర్రిస్కు 6; 8. (లోకమందు) వ్యాపించే చూ, వ్యాపించే

పొక్కుడు దే. వి. చూ, పొక్కు 3.

పొగ. దే వి రూ-పొవ (సం).—అగ్నిసంగము, కంపిరాలము, కచమాలము, కరమాలము, కాలఘుమము, భక్తమాలము, గృహధూమము, టి, తెర, ధూపము, ధూమము, మంగాము, మరుద్వాహము, శిఖిధ్వజము, తద్వి.—1. పొగచేసిన చిగఅపు—కిఅరుపము, చుగఅ (సం)-కాలఘుమము, గంధపిశాచిక, గృహధూమము, గంధమారి ము; 2. కాయలు పండుటపు ఎలుకలులో లోనగనవి చేచ్చేటపును వేసెడు పొగపు-ఊదురి; 3. వాసనగలపొగపు.—ధూపము (సం)—ధూపము, ధూమము; ౮. పొగ పంక్తికి—పొగగుమి- (సం).-కాలిక-కాళిక; ౫. హోమధూమము.—(సం) - నిగణము. ("మిగతవానికి చూ, వాయువు").

పొగకన్ను. దే. వి. అగ్నిజనించిన శివుని ఫాల నేత్రము. చూ, లోచనము.

పొగకట్ట. దే. వి. ఇంటిపైకప్పుసందులయందు పొగచేతచేట్టఁబడి కట్టువలెఁగనఁ బడెడు సూర్యకిరణము: చూ, హాయనము. 2.

పొగగుమి. వా. వి: చూ, పొగ.

పొగగూఁడు. దే. వి. ఇంటికప్పునందు పొగపోవుట కేర్పఅచినసందు.

పొగచే. దే. పే్రి. పొగయఁజేయు. 1. పొఁగయించే. సై. 6, ఆ. 108: చూ, సాతాళించు; 2. పొగపు. ఉ, రా 5, ఆ. 288: చూ, పొగపు. 2.

పొగచెట్ట దే వి. పొగాకుచెట్ట: చూ, పొగ

పొగచేను దే ఆ. కీర్తి పొగచెట్టు

పొగచెట్టు దే వి పొగాకుచెట్టు కీర్తిమ్ము ము, ధూమార్పతీర్థిక

పొగచేయట. నా. చెడుట, పన్నెండ్లగుట "మా యరికిపొగ్గు పొగచేసారి" సై 3, ఆ 161.

పొగడ సై. వి.—వసుధ రూ-పొపడ చూ, పసుధను, (ఎరిచెక్కిచూర్ణము సంపొనము కలుగుటపు పంచాంగాలలో వాడెడు పండు నుండి గక్తగర్భితాక్షిట్టను)

పొగడపండ. సై. వి పొపడ ప్రాపులహారము.

పొగడిక దే వి (రూ-పొగడిత-పొగడు-పొగడ్త-పొగడికోలు) 1 చూ, స్తోత్రము; 2 కీర్తి చూ, సమాఖ్య 1, వా 3 స్తుతించేట.

పొగడికోలు. దే వి.—సై.— (స్తుతికి.—భార. సభా 2, ఆ. 49, కీర్తికి.— భార. ఆది 7, ఆ. 230)

పొగడిత దే. వి.—సై.—

పొగడు. దే వి.—సై.—; స. కీర్తి. 4 చూ, స్తుతించే భాగ. 10, స్క-o 1018; పాండు. 1, ఆ. 112.

పొగడ్త. దే. వి: చూ, రూ-పొగడిత (స్తుతికి.—ఉ, హరి 6, ఆ 23, కీర్తికి.— భాగ. ఉద్యో. 2, ఆ. 67.)

పొగడ్తపడు. ద్వ. అ. కీర్తి. స్తుతింపఁబడు

పొగపు. దే. వి. రూ-పొగపు. 1: చూ, సాతాళింపు; పే్రి. 2: రూ-పొగపు. పొగచే. పాండు. 1, ఆ.190: చూ, సాతాళించే.

పొగబండి వా.వి. రైలు,కమ్మ్రులపైబండి, శేకలబండి, ధూమశకటము: చూ, శకటము. 1.

పొగబాణము. మి. వి. ఒకరకము బాణము: చూ, బాణము. 1.

పొగమంచే. వా. వి. పొగతోఁగూడిన మంచు: చూ, హిమము.

పొగయు. దే. అ. క్రి. 1 పొగగలదియగు; 2 కుములు భార. ఉద్యో 2, ఆ. 274 చూ, పొవులు.

పొగరు. దే. వి. 1: చూ,హంకారము,2. ధైర్య్యము రామా. 6, ఆ. 103 చూ,పొడవు. 2; 3. తీక్ష్ణగంధము: చూ, రూ-పొవరు.

పొగరుఁబోతు. దే. విణ: చూ, హేరంబుఁడు.

పొగరుగోయిల. వా. వి: గండుగోయిల.

పొగరుపొడ. వా. వి: చూ, పద్మము. 5.

పొగరుమాన్చు. వా. స. క్రి. చేంపు: చూ, సంహరించే

పొగరెక్కు. వా అ. క్రి: పొంఖోపించే

పొగాకు. దే. వి. ధూమ్రిపత్రిము. (దీనిలో "నికొటిన్" అను విషముకలదు. పొము విషమునకు పొగాకు విఱుగును. పొగాకుతోఁటలోనికి పాముచేరదు):(సం) —గృధ్రాక్షీ, గృధ్రాని, గృధ్రిపత్రి.

పొగుపు. వా వి, పేర్: చూ, రూ-పొగపు.

పొగులు దే. అ. క్రి 1. పరితపించే రామా 5, ఆ. 241: చూ, సంతాపించే; 2: చూ, పొగయు. 2 భాగ. 10, స్కం. పూ. 239.

పొచ్చెము. దే. వి. 1. కపటము. హరి. పూ. 2, ఆ. 217; హరి. ఉ. 9, ఆ. 122. చూ, వ్యాజము. 1; 2. న్యూనత. పాండు. 2, ఆ. 53. చూ, వెలితి. 2; విణ. 3. న్యూనము. భార. ఉద్యో. 3, ఆ 11: చూ, వెలితి 2

పొట. సై. వి. 1. దొప్ప: చూ, పాత్రిము. 6: వా. 2.=పుట, పొఁట, పేజీ.

పొటకరించే. దే. అ. క్రి. 1: చూ, సందడించే కాశీ. 5, ఆ. 107: 2: చూ, వర్ధిల్లు. భాగ. 8, స్కం. 504.

పొటకఱి. దే. వి (రూ-పొటకట్ట-పొట్టకఱి-పొట్టకట్ట) కమలగర్భము బయటికిరాక లోపలబలిసియుండు పరిమెదఁగవాని ఎన్ను. పస్యగుచ్ఛము (అనికొందఱు).—అత్తము, కరుగు- కరువు, గంటకట్ట, పొట్ట, పరిపొట్ట-(సం).—కలమము. (చూ, సుమము).

పొటకట్ట దే. వి —పై.—

పొటపొట. దే వి రాలుట పడుట కురియుట పొడముట లోనగువానియందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ (పడుటకు —రామా 8, ఆ. 74; రాలుటకు.—భాగ. 9. స్కం. 102)

పొటమరించే దే. అ. క్రి 1. పొటమరిలు-పొటమరిల్లు, ఉబ్బు: చూ, లేచు; 2. చిగురు లోనగునది పుట్టు: రూ-పొటమరిలు-పొటమరిల్లు.

పొటమరిలు. దే. అ క్రి —పై —

పొటమరిల్లు. దే అ. క్రి.—పై.—

పొటము. సై. వి. 1: చూ, ముక్కుఁజెఱుము; దే అ. క్రి. 2. రూ-పొడము. పుట్టు. వికృ. 2, ఆ. 87: చూ, సంభవించే.

పొటి. సై. విణ.=పుంస. (రూ-పొట్టి-పొదటి-పొదటు-పొదడు-పొనుగు) 1: చూ, వామనుఁడు; 2: చూ, వామనము. [5, ఆ. 49.

పొటిపొటి. సై. విణ: చూ, స్వల్పము. సాండు.

పొటుకు దే. వి. రూ-పొటుక్కు. 1. చెట్టు మీఁదనుండి వానచినుకులు పడుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము. చూ,హూహూ; 2. పొద్దు పొడుచుట యందును పొగ్గుకుంకుట యందును అగు అనుకరణము: చూ, హూహూ, (కుంకుటకు.—పా. 3, ఆ. 169)

పొటుక్కు. దే. వి.—పై.—

పొట్టలు. దే. వి రూ-పొట్టేలు. గొఱ్ఱెపోతు: చూ, మేషము. 1.

పొట్టో. వా. వి. యంత్రిముమీఁదతీసెడు మను ష్యాదుల ఋతిబింబము: చూ, ప్రతి. 2.

పొట్ట. దే. వి. 1. కడుపు: చూ,భూర్ణిము. 1; 2. పరిపొట్ట: చూ, పొటకఱి.

పొట్టక అ. దే వి చూ, రూ-పొటకఅ.

పొట్టకఅుగు. నే వి ఎన్నుపొట్టపట్టు బడియము

పొట్టకట్టు నే వి చూ, రూ-పొటకఅ

పొట్టపూటివాడు వా. విణ. పొట్టపోషువాడు (సం).— ఆత్మంభరి, ఉదరంభర, కుక్షింభరి. [పొడము. (1)

పొట్టకూడు దే వి కడుపుకూడు చూ,

పొట్టపట్టెడ. నే నా. టంగువాలు చూ, వరతెర్రి. [ము. 1

పొట్టపెండగ దే. వి. ఒకచేప చూ, మిట్టగ

పొట్టపోసికొను నే. అ. క్రి వినాశనము పొందేకడుపు నింపుకొను.

పొట్టము దే వి రూ-పొట్టము చూ,లంగోటి.

పొట్టలి. సం. వి ఈ స్త్రీ -పొట్లము. చూ, పొట్లము 3

పొట్టవాడు. దే. విణ. చూ, లండు

పొట్టసాకువాడు వా. విణ చూ, పొట్ట కూటివాడు

పొట్టి. సై విణ =పంచ చూ, రూ-పొటి

పొట్టింపుచీరణము దే. వి. ఒకరకము చిన్నచీరణము. చూ, వృత్తిసము.

పొట్టికంది. ద్వ వి. బ చూ, సురాప్టర్రిజము*

పొట్టికాఁకర సై వి. కర్కోటము *. చూ, సుపవి 1.

పొట్టిచెంకాయ ద్వ. వి. పొట్టికొబ్బరి*. చూ, సఁడంగఫలము [లము.

పొట్టినక్క సై. వి. ఓడినక్క: చూ, సృగా

పొట్టిపిట్ట సై ని. ఒకపిట్ట: చూ, పక్షి.

పొట్టిపొట్ల సై. వి. గుజ్జుపొట్ల*. చూ, పొట్ల

పొట్టిమెడ. ద్వ. వి. కుఱుచమెడ: చూ, మెడ

పొట్టియ దే. వి. తేలు. అచ్చ. యు, కాం. 41: చూ, వృశ్చికము.

పొట్టిపడుగు. సై వి: చూ, విష్ణువు 1

పొట్టు. దే. వి 1. ఉమక: చూ, తుషము 1, 2 కాయధాన్యముమీదితోలు చూ, శింబ.

పొట్టునువ్వులు దే. వి ఒకరకపునువ్వులు: చూ, శ్రీవాసి 1

పొట్టుపొటలను నే అ క్రి పేపినుము

పొట్లెలు నే. వి చూ, రూ-పొటలు

పొట్లలు. దే వి —సై — [ము.

పొ రినుప్ప వి (పట్టి + ము) చూ, పృక్షి

పొట్ల సై వి 1.=పటోలికా రూ-పొట్లాగొళ్ళి. (సం) —పిప్పళ్యాదిక, కిన్నర, కిరాతచ్ఛుడ-కిరాతిచ్ఛుదము, కాంక్ష, పిప్పళారి, పోతాంక, గాంగేరి, జాలి, పొట్టిక్షిన్న, తిలకము, పటోలము, పటోలి, పటోలక, పటోలము, వాజసటోలిక, చిన్న పేనములు —ఇ కొమ్ముపొట్ల (సం) — కన్యాపుబ్బరు, ఇ కడ్డుపొట్ల, పొట్టిపొట్ల. (సం) —కన్యాపుబ్బము, ఇ చేతిపొట్ల (సం).—అమృతఫలము, కిమ్ఫల్ని, కటుఫలము, కటువు, కిటోలము, కిరాతతిదలము, కాసెనుగ్గు, కాశమర్దనము, కులకము, కుల ము, కుష్మాండము, తిక్తము, పటువు, పటోలము; ర: రేగుడు, లింగపొట్ల (సం) — లింగబీజ, సిద్ధార్థిక (చూ, సిద్ధార్థిక), 2 కాకరక* చూ, సుపవి. 1.

పొట్లపూరిక్క సై. వి తొండరూపురిక్క, పుష్యమి. చూ, రిక్క [చూ,మాసము. 1.

పొట్లపూరిక్కసెల. ద్వ వి. పుష్యమాసము: పొట్లము సై వి. 1 =పటల. గుంపు అచ్చ. యు, కాం. 100 చూ, సమూహము; 2 = పటల అచ్చ కిష్కం, కాం 72. చూ, సేన 1, 3 =పొట్టలి. పువ్వులు లోనగువానిని ఆకులలోనగువానియందుంచి మడచిన మడుపు: పాతము. (సం).—పొట్టలి.

పొట్లు. దే. అ. క్రి. పాచిపట్టు (అప్ర) (శర).

పొడ. దే. వి. 1. రూపు. హరి. ఈ. 9,

ఆ 57: చూ, స్వరూపము; 2. దృష్టి: చూ, వీక్షణము; 3. బగ్గె. పాండు 5, ఆ. 14: చూ, సిద్ధించు; వా. 4 చూ, పొడపాము

పొడకి. దే వి. రూ-పొణక. చూ, పంటసాల.

పొడకట్టు. దే. అ. క్రి. 1. కనబడు. స్వా.6, ఆ. 31 చూ, సాక్షాత్కరించే, 2. ఎదురగు: చూ, సాక్షాత్కరించే. [వేం. ఆం 2.

పొడకోకగట్టుపోర్డ ద్వ. వి: చూ, శివుడు

పొడకోడి. వా. వి: చూ, పుంజు.

పొడగను. దే. స. క్రి. 1 మోచే నిర్వ. 7, ఆ. 80; ఉ, హరి 1, ఆ 55: చూ, వీక్షించే, వేర్చి. 2. పొడగనిపించే. పాండు. 2, ఆ 48 [డు మానిసి

పొడగరి వా. వి. ఉద్దండుడు: చూ, సాగు

పొడగాంచే. దే. స. క్రి చూ, పొడగను.

పొడగానుపు. దే. వి. రూ-పొడగాన్పు చూ, వీక్షణము.

పొడగాన్పు దే వి —పై —

పొడగు వా. వి. (రూ-పొడవు-పొడుగు-పొడువు). 1 రూపు: చూ, స్వరూపము, విణ 2. నిడుపు: చూ, సోగ; 3. చూ, పొడగరి [భార. విరా. 4, ఆ. 81

పొడమోచే. ద్వ స. క్రి చూ, పొడగను

పొడమోపు. ద్వ. అ. క్రి. 1. చూ, పొడకట్టు. 1, 2. తలమోపు, తోచే; 3: చూ, పొడకట్టు 2. భార. ఆది. 4, ఆ. 284

పొడలెంచు. దే. అ. క్రి. 1. తెలవాఱు. పై. 5, ఆ. 48. చూ, వేగు. 4; 2. పుట్టు. ఉ, హరి. 5, ఆ. 112: చూ, సంభవించు

పొడవాడిరి. దే. వి. 1 చూ, మండలము. 3, 2. ఒకరకముపచ్చాకు

పొడవీడ. దే. వి. సంగులగుండెతోచి పొడ పొడగాసేర్పడు నీడ (నీడకు —చోయ, నీడ (సం). —ఛాయ) చూ, వెలుతురు. 1

పొడవతిర్రి. ద్వ. వి చూ, వృక్షము.

పొడవాము. వా. వి: చూ, సర్పము.

పొడవము. దే. అ. క్రి. రూ-పొడ్ము. జనించే.—పాండు. 1, ఆ 157; పాండు. 2, ఆ. 55: చూ, సంభవించే. [5: చూ, హరిణము. 1.

పొడవేను మెకము. ద్వ. వి. దుప్పి సాంబ తి.

పొడవెండ. దే. వి. సంగులగుండెతోచి పొడ పొడగా సేర్పడు ఎండ పాండు 5, ఆ. 14 చూ, వెలుగు. 3 [సాం ఆ. 3.

పొడలగిం చెముదాల్పు. ద్వ వి చూ, శివుడు.

పొడలమెకము. ద్వ. వి. చూ, పొడవేను మెకము [చూ, సారభేయి (శ్లేనువు)

పొడలాన్పు వా వి.చిన్న చిన్న మచ్చలుగలతవు

పొడవగు. వా అ. క్రి. చూ, సాగు. 2.

పొడవడగు దే. అ క్రి 1. చెడు. కిరా. 8, ఆ. 121 చూ, సమయు. 3, 2 చూ, మరిణించే. ఉ. హరి. 4, ఆ. 196

పొడవడచే జే. వ్రే (పొడవడగజేయు) 1. చెఱచే. భార. ఆగ. 5, ఆ 18 చూ, హేళనముచేయు, 2 చేంపు చూ, సంహరించే

పొడవడు ద్వ అ క్రి. చూ, పొడకట్టు 1-2. పా. 5, ఆ 67.

పొడవు. దే వి చూ, రూ-పొడగు. (రూపున కు.—ఉ, హరి. 2, ఆ 69)

పొడవుసూపు. ద్వ. అ. క్రి. 1: చూ, పొడవడు.

పొడవుత్తె. దే వి. చిన్నసుత్తె. చూ, వృక్షోదనము 1

పొడి. దే. వి. (రూ-పొడుము-పొడ్ము) 1 చూర్ణము: చూ, సురుము; వా. 2 సారవంతి మగుమాట; 3. చీట్లాటలోని చేతిముక్క. "ఇస్తోకపొడి"; 4. అతుపటకుపయుక్తమగు టంకములోనగువాని ముక్క, టంకపుపొడి: విణ. 5. ఎండినది: చూ, వానము. 6

పొడిగించే వా. స. క్రి. ఉత్పత్తించే. చూ, సాగదీయు. [గదీయుట.

పొడిగించేట. వా. వి. ఉత్పాదనము: చూ, సాగ

పాడిగొట్టు దే.స. క్రి చేనియందలిచెట్లుకొట్టు
పాడిచీఁకటి. దే. వి. మసమసకని చీఁకటి: చూ, మేచకము. 1. [ఆ 84
పాడిదగ్గు. వా. వి: చూ,గోఁగము. 1. కాశీ 3,
పాడిపట్ట. వా వి. ఒకానొకపక్షి: చూ, పక్షి
పాడిసేయు. ద్వ.స.క్రి: చూ, సురుముచేయు.
పాడిసేయుట. వా. వి. చూ, సురుము.
పాడుగు. దే. వి, విణ: చూ, రూ-పాడగు. 1-2-3; వి. 4: చూ,నిఁదు. 2; విణ. 5: చూ, రూ-పాడగు. 2; అ. క్రి 6. ఉన్నతమగు తనరారు, నిక్కు-; 7: చూ, వర్ధిల్లు
పాడుగుమఱుఁగు దే. వి. ఆకాశగంగ చూ, హోర్దిని(వది)
పాడుచే దే. అ. క్రి. 1. పోట్లాడు భార. సభా. 1, ఆ 197: చూ, వాటులాడు; 2.ఉదయించే:చూ, వేవు; స. క్రి 3. పిడికిలి లోనగువానితో కుర్రిమ్మ. పంచ. వేం. 1, ఆ. 763: చూ, స్ఫోటించే; 4 బల్లెము లోనగువానితోఁగుర్రిచ్చే: చూ, మొలవేయు, 5: చూ, వేర్యియు. 3 భార. ఆర. 1, ఆ 159; 6. (తేలులోనగునవి) కుట్టు, అంటించే, మోటు. అచ్చ, ఱయు, కాం. 223. చూ, కుట్టు. 7; 7 (ఆవు)పెట్టు కళా 3, ఆ. 193, 8. (ఆకు) కుట్టు చూ, కుట్టు 5; 9. (గుడ్డ) కుట్టు: చూ, పమ్మ్ర 2; 10. (చీమ) కుట్టు: చూ, కుట్టు. 10.
పాడుచేకొను. వా స.క్రి 1. చూ,పాడుచే.4; 2 (ఒకరినొకరయుద్ధములో) పాడుచేకొను
పాడుచేట. వా. వి. కుట్టుట. చూ, న్యూతి 1
పాడుపు. దే. వి. 1 —పై.—; 2. ఉదయము. చూ, వేనుజోము; 3: చూ, పోటు. 4.
పాడుపుగొండ. ద్వ. వి. ఉదయాద్రి. రామా. 8, ఆ. 202: చూ, పర్వతము.
పాడుము. దే. వి. రూ-పాడ్మ్ర.1. పాడి: చూ, సురుము; 2. నస్యము: చూ, ముక్కుపాడుము. (పాగాకుకాల్చి నేయి సున్నము లోన గునవి వేసినూతినగుండ.)
పాడువ. దే. వి. (పాడుచేవాఁడు) రూ-పాలుఁ. దుర్జనుఁడు. భో. 3, ఆ. 48: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.
పాడువఁడు. దే. విణ.(పాడువ + అఁడు)-పై-పంచ. వేం. 1, ఆ. 604.
పాడువు. దే. వి, విణ. చూ, రూ-పాడుగు. 1-2-3-4-5. (ఉన్నతికి.— భార. ఆది. 4, ఆ. 93; ఎత్తునకు.— పాండు. 2, ఆ. 322, ఉత్కృష్టమునకు.— ఉ, హరి. 2, ఆ. 171.) [ఆర. 6, ఆ. 178
పాడ్మ్ర. దే వి చూ, రూ-పాడుము. భార,
పాణక. దే. వి చూ, రూ-పాడక.
పాణకుకట్ట. దే. వి. లేలికియైనకట్ట: చూ, వేత్రిము. 1.
పాణివి. వా. వి. చూ, హెచ్చేరిక.
పాణుకుగడ్డి. వా. వి: చూ, తృణము 1. *
పాతక. దే.వి.1 ఆకులులోనగువానికట్ట.పాత్తర-పాత్రి; వా. విణ 2.ఱాలు:చూ,స్థూలము. 2.
పాతము. వై. వి. 1 —పాట్టలీ చూ, పాట్లము. 3; 2. చూ, సమూహము.
పాతుక. దే. వి. ధాన్యపురాశి చేట్టుగీఁచెడు గితి: చూ, రేఖ. 3.
పాత్తము వై వి.=పుస్తకమ్. 1 పుస్తెకము: చూ, సంపుటము. 3, 2. కావ్యము: చూ, సంపుటము. 3; 3. గ్రంథము చూ, సంపుటము. 3. [సం. దే. 4.
పాత్తమునుత్తో. వా. వి: చూ, సరస్వతి. ఆం.
పాత్తర. దే. వి. రూ-పాత్రి. 1: చూ, రూ-పాతక. 1; వా. 2: చూ, ఆమదర్శ్యములు.
పాత్తరము. వై. వి.=పుస్తర. రూ-పాత్రిము చూ, రాయి.

పొత్తగమల్లు. దే. వి. ఒకపచ్చిక*: చూ, హరిత (తృణము 1)

పొత్తి సై వి 1. విశల్య, చెన్న చెఱకు*: చూ, హరిని, 2 = పుత్రికా గోమ్మగీర కథా. 5, ఆ. 3 చూ, పస్త్రీము; 3 ఏ*: చూ, సల్ల*లము; 4. పోకపూగపుత్తినీరాదిపట్ట, కుహళి, పాళ చూ, పోకపొత్తి; 5 అగ్ర టిపట్టముడత పొత్తిక.

పొత్తిక సై వి 1 = పుత్రిక. భార విరా. 4, ఆ. 471: చూ, పొత్తి 2; 2· చూ, రూ-పొత్తి 5. (స్వార్థమున క ప్రత్యయము.)

పొత్తికడుపు సై. వి క్రీగడుపు చూ, వస్తి. 1

పొత్తిగడ్డ సై వి: చూ, పొత్తి. 1 *

పొత్తిగుడ్డ. వా వి· చూ. పొత్తి 2

పొత్తిచీర. సై వి వా·చీర· చూ, పొత్తి 2

పొత్తిదామర. సై. వి ముడుగుదామగ* చూ, సహస్రపత్రము. [పసిడికాయ

పొత్తినూలికాయ. ద్వ వి. పొత్తినూలినుండు

పొత్తినూలు ద్వి. వి పట్టుపుగుసేనెడు పట్టు నూలు· చూ, సూత్రికము. 1.

పొత్తిము వా. వి. 1 తడుపంచె చూ, వస్త్రము; 2 చూ, రూ-పొత్తి. 2. ఆం, భోద్వి 157.

పొత్తు. దే. వి 1: చూ, స్నేహము. భార ఉద్యో. 3, ఆ 260, 2 సంగతి చూ, సంయోగము; 3· చూ, పొత్తియ 1, 4 చూ, పొత్తియ. 2, సై. 5.—పుస్తక చూ, రూ-పొత్తుపు; దే. 6: చూ, సూత్రినూలు, 7: పొత్తుగుడుపు: చూ, సజ్జిడి; విణ. 8· ఊళ్ళుడి. (సం).—అవిభక్తత; 9: చూ, సంగతము. 5. హరి. పూ. 5, ఆ. 151.

పొత్తుకత్తె. ద్వ విణ. నెచ్చెలి. భాగ. 10, స్క-ం. పూ. 772. చూ, స్త్రీ.

పొత్తుకాడు. దే. వి· చూ, స్నేహితుడు.

పొత్తుగుడుపు. దే. వి: చూ, పొత్తు. 7.

పొత్తుటాలు. వా. వి· చూ, జ్యేష్ఠ.

పొత్తుపడు వా వి· చూ, సరిపడు. 1.

పొత్తుపు సై వి.=పుస్తక: చూ, సరస్వతి.

పొత్తుసేయు. ద్వ ఆ. క్రి చూ, స్నేహించు. సై. 1, ఆ. 111

పొత్తై వా వి· చూ, రూ-పొత్తియ

పొత్తైము. దే. వి గరిడీసాలయందు కిందపఱచి చేడి యొత్తుమన్ను· చూ, భూమి. 1.

పొత్తర్రి. వా. వి చూ, రూ-పొత్తగ.

పొత్తర్రిము. సై. వి = చూ, రూ-పొత్తగము

పొద. దే. వి. 1. పొదరిల్లు చూ, సదనము. 1; 2. ఒకటితోనొకటి పెనగొన్న దార్కిక్షతీగ లోనగువానిపొద: చూ, వీరుధము 1.

పొదక దే వి పెద్దరెయిలుగు, పెద్దగొంతు: చూ, స్వగము 2

పొదటు. వా. విణ చూ, వామనుడు.

పొదడు. దే విణ —పై — [రికు.

పొదరిండ్లమోకు. ద్వ వి. పునర్నవ· చూ, పొనర్నిల్లు దే వి రూ- బొదరుటిల్లు· చూ, పొద. 1 [2, ఆ. 112.

పొదరు. దే. వి: చూ, పొద 2 భాగ. విరా.

పొదరుటిల్లు దే వి చూ, రూ-పొదరిల్లు.

పొదలాడు దే. అ కి రూ-పొదలియాడు.

పొదలు. హరి, ఉ. 7, ఆ. 204· చూ, సర్థిల్లు.

పొదలిక. దే. వి. 1. సెంపు. చూ, వర్ధనము. 1; వా. 2. చక్కిలాకము: చూ, బటువుగుప్ప.

పొదలికకత్తెర. అం: చూ, పరుపల్లు.

పొదలికదండ. అం: చూ, దిండలు.

పొదలియాడు. దే.అ. క్రి: చూ, రూ-పొదలాడు.

పొదలు. దే. అ. కి. చూ, పొడలాడు. భార. ఆది. 4, ఆ. 223; పాండు. 2, ఆ. 55.

పొదలుకొను. దే. అ. క్రి. 1.—పై—; 2. బలియు. నిర్వ. 8, ఆ. 86: చూ, స్థూలించు.

పొదవట్టు దే. స. క్రి. 1: చూ, సూచించు. 1. సై.5, ఆ.54; 2. ఆరోపించు· చూ, మోపు. 7.

పొది. దే. వి. 1. గుంపు. నిర్వ. 8, ఆ. 58: చూ, సమూహము; 2. అమ్మలపొది వై. 5, ఆ. 111: చూ, బాణము 1; 3. చూ, పొదుఁగు భో. 6, ఆ. 25, 4 (మంగలి) పొది: చూ, హుడపము. 2; 5 బరువు: చూ, భారము. 1

పొదికట్టు. దే. వి వాకిటిముంపటిపంచేపాక, ఇదుపు. చర 4, ఆ, 186 చూ. సదనము.1.

పొదిగిలి. దే వి. పర్శిక్రపును సందిటికిని నడిమి భాగము హరిళ్ళ 5, ఆ. 181. చూ, మూల 1

పొదిగొను. దే అ కి 1: చూ, హొర్గిసుపడు, స. క్రి 2 చూ, వేష్టించు, హరి. 4 ఆ 137.

పొదిటి. దే వినం చూ, హామనుఁడు

పొదీనా వా. వి చూ, రూ-పుదీనా.

పొదుఁగు. దే వి. రూ-గాదుపు భో. 6, ఆ 20 చూ, స్తన్యము

పొదుఁగుచేయు. వా. అ క్రి. (ఆవులోనగునపి యీనఁబోవు సమయమున) చెడ్డపొదుఁగు గలదియగు

పొదుఁగుపట్టుట. వా వి: చూ, పిసుకు

పొదుక దే వి: చూ, పొది. 5 (స్వాస్థ్యునఁజిక)

పొదుగు. దే వి. 1: చూ, పొత్తి 2, స. క్రి రూ-పొదుపు 2. క్రియ్మ్ర. రూ-పొదుపు పు. 2, ఆ 73, 3 (రత్నాదులను) దాచుక్ర; 4 కప్పు చూ, మూయు. 1,5 ఓడ్డులు గుర్తిల్లను ఎక్కలతోకప్పు; 6 ఖచించు చూ, వారు.

పొదుగుడు. దే. వి. కప్పుడిం. పర. 1, ఆ. 145: చూ, వ్యవధానము 3.

పొదుగునీళ్లు. వా. వి. బ: చూ, బాలక్రీడ.

పొదుపు దే వి. 1. వృద్ధి. భో 6,ఆ 316:చూ, హెచ్చు. 2;వా. 2. వ్యయముచేయకుండుట.

పొదురు. దే. అ. క్రి: చూ, వికసించు (పే: పొదిరించుబను.— యు. 4, ఆ. 20.)

పొదువు దే. వి 1. చూ, రూ-పొదుఁగు; 2. చూ, పొదుగుడు భాగ విరా 4, ఆ. 117; అ. క్రి. 3 చూ, వ్యాపించు పొండు. 1, ఆ. 188; స. క్రి రూ-పొదుగు 4. చూ, పొదుగు. 2; 5 చూ,పొదుగు. 3, 6: చూ, పొదుగు 4. పొ. 1 ఆ. 52; 7 చూ, పొగుగు. 5; 8 చూ, పొదుగు 6

పొద్దు వై. వి. రూ-పొద్దిన్ను.=బద్దిన్న 1 చూ, సూర్యుఁడు; 2. చూ, సమయము 1;3. చూ, దినము; 4 చూ, పుంట; 5. చూ, వేసవ; బ 6 పర్శవదినములు రూ-పొద్దిన్ను, పొద్దిన్ను నెల-పొద్దిన్నులనెల

పొన. వై. వి. 1 =పున్నాగ: చూ,రూ-పొన్న. 1 *; దేవిణ 2 చూ, రూ-పొన్న 2. ఉ, రా.6,ఆ 61. (పొనపొనపు.—స్వా 4,ఆ 16)

పొనఁటినది. వా వి రూ-పొరిఁటినది: చూ, తావితోఁదనఁచినది ఆం,భా ద్వ 252.

పొనరారు. దే అ క్రి. ఒప్పు. అచ్చ. యు, కాం 499 చూ, సమ్మతించు

పొనరు దే వి 1 చూ, హృద్యము వేం ఆం. 56, 2 రూ-బనరు చూ, సౌందర్యము; 3 చూ, స్నేహము, అ క్రి 4 అను. చూ, రచణించు; 5 పొనఁగు. శకాం. 4, ఆ. 191: చూ, పొనరు, 6. ఒప్పు చూ, సమ్మతించు.

పొనరుచు దే. పే్రి రూ-పొనర్చు (స్తానరఁ కోయు) కావించు,కాఁజేయు,2. పొనఁగించు.

పొనరుపడు. ద్వ. అ క్రి: చూ, సరిపడు. 1.

పొనర్చు. దే. పే్రి: చూ, రూ-పొనరుచు. (కావించుటకు.— మార్క్ం. 3, ఆ. 339.)

పొనలు దే.అ క్రి.దిగదిగమనుము: చూ,జెలఁగు.5.

పొనిక. దే. వి ముంజిగడ్డి*: చూ, తృణము.1.

పొనుఁగు. దే వి.1.—పై—;వీణ.2. నిస్తేజము. భార. ఆర. 6, ఆ. 239; 3: చూ, వాము నుఁడు; 4: చూ, హర్తిస్వము.

పొనుఁగుచేఁప. దే. వి: చూ, మత్స్యము. 1.

పొనుఁగుపడు. దే. అ. క్రి. 1. రూ-పొనుపడు-పొన్పడు. నిస్తేజమగు. నిర్వ. 6, ఆ. 110; 2. వశించు. భాగ. ఆర. 5, ఆ. 152; హరి. పూ. 7, ఆ. 69: చూ, సమయు. 3; 3: చూ, వ్యర్థమగు; 4 తగ్గు: చూ, సుక్కు. 9; అ. (వే). పొనుఁగుపఱుచుటనుటకు.—భో. 2, ఆ. 261.)

పొనుపడు. ద్వ. అ. క్రి.—పై.—(వ్యర్థమగుటకు.—హరి. ఉ. 10, ఆ. 167; తగ్గుటకు.—హరి. ఉ. 1, ఆ. 168)

పొనుపు. దే. విణ: చూ, శౌర్యము 1.

పొన్న. వై. వి. 1.=పున్నాగ. రూ-పొన * చూ, సుగపొన్న. (దీని విత్తులనూనెనుయూరపుదేశములో "డొంబాఆయిల్" అందురు. వాతనొప్పులను హరించును. విశేచనకారి.); 2. రూ-పొన. దృగ్గోచరమైనది రా, వి. 3, ఆ. 83. [2, ఆ. 24.

పొన్నంగి. దే. వి. ఒకపిట్ట: చూ, పక్షి. య.

పొన్నగంటి. దే. వి. మత్స్యాక్షి *: చూ, శీత సారము*. [99. చూ, పాతిరియు. 6.

పొన్నట్టు. దే. వి. చేట్టువము. బహు. 4, ఆ.

పొన్నరి. దే. విణ. రూ-పొన్నారి. మనోజ్ఞము: చూ, హృద్యము. [చూ, శార్దూలము. 1.

పొన్నాడ దే. వి. ఒకరకము చిఱుతపులి

పొన్నారి. దే. విణ. 1: చూ, స్వర్ణకారుఁడు; 2: చూ, రూ-పొన్నరి. కాశీ. 1, ఆ. 7.

పొన్నికొమ్మ. వా. వి. మనోజ్ఞరాలు. ఆం, పదా. నర. 54 చూ, స్త్రీ.

పొన్ను. దే. వి. 1. గోఁకలిపొన్ను, బొందియ: చూ, శంబరము. 4; 2. బంగారు: చూ, లోహము. 1.

పొన్పడు. ద్వ. వి: చూ, రూ-పొనుపడు.

పొప్పర. వా. వి: చూ, బెరడు.

పొమ్ము. వా. క్రి. 1. పో, నిశ్చయమునుదెలుపును: చూ, సత్యము. 1; అ. క్రి. 2: చూ, వెళ్లు. 3.

పొయి. దే. వి. (రూ-పొయ్యి-పొగ్గి-పొగ్యి.): చూ, రూ-పొగ్గియ్యి.

పొయ్యి. దే. వి.—పై.—

పొర. దే. వి. 1. కపటము. అచ్చ. బాల, కాం. 106: చూ, వ్యాజము 1; 2. పొరపాటు. పంచ. నా. 3, ఆ. 328. చూ, స్ఖలిత్యము; 3. కుబుసము: చూ, సీదరము. 3; 4. నేతగ్గిరోగ విశేషము. పర, కీసర చూ, హర్షణము; 5. ఆరఁటిలోనగువాని యావరణవిశేషము. సా. 3, ఆ. 133 పర; 6. బొత్తి, మడత: చూ, మడుపు. 1.

పొరంబోక. వా. వి. రూ-పోరంబోకు. సర్కారు భూమి. చూ, భూమి. 1.

పొరఁటినది. వా. వి: చూ, రూ-పొనఁటినది.

పొరఁటు. దే. స. క్రి. కూరాకునీళ్ళిగురపొల్లించవండు: చూ, సంస్కరించు. 2.

పొరక. దే. వి. 1: చూ, సమ్మార్జని; 2. పగ్వ రీణము: ఈన, ఈనపుడక, ఈనపుల్ల, ఈనియ-ఈనె, కాఁడ, కాము. (సం).—కాండము, దండము, నాడి, పత్రినాడి, పర్వరీణము; తద్వి.—(లె).-ఈనకు.-ఈన, ఈనపుడక, ఈనపుల్ల, ఈనియ-ఈనె, చీఁపురుపుల్ల. (చూ, శాకము. 1.); 3 చూ, వాత్తి. 3.

పొరకచేఁప. దే. వి: చూ, మత్స్యము. 1.

పొరకటి. దే. వి. వాకిటిచేరువగోడ: చూ, మఱుగుగోడ. [తప్పుసుడి: చూ, సుడి. 1.

పొరకసుడి. దే. వి ఎద్దులోనగువానిమీఁది

పొరచి. దే. వి. చేబదులు: చూ, బాకి. 2.

పొరట. వై వి.=పృష్ఠము, పుటు: చూ, పుటం

పొరతెరవు. వా. వి: చూ, తప్పుతోవ.

పొరపడు ద్వ. అ. క్రి: చూ, పరిమాదించు.

పొరపాటు. ద్వ. వి: చూ, పొర. 2.

పొరపు. దే. వి. 1. భేదము. కై. 5, ఆ. 192: చూ, వేఱుపాటు; విణ. 2. వేఱైనది. ఉ, హరి. 5, ఆ. 100: చూ, విలక్షణము 2.

పొరపొచ్చెము. వా. వి. కపటకల్మషము.

పొరపోవు. దే. అ కి్రి. పొరదారినెక్కు.

పొరయు. దే. స. కి్రి. 1 రూ-పొఱయు. పొందు: చూ, సక్తమగు; 2. ఫలముకొందు; అ. కి్రి. 3: చూ, సిద్ధించే; 4: చూ, పొందే 2

పొరలఁబడు. ద్వ. అ. కి్రి. చూ, లుంఠనమగు.

పొరలాట. దే. వి చూ, లుంఠనము

పొరలాడు. దే అ. కి్రి. (రూ-పొఱలియాడు-పొర్లాడు). చూ, పొరలఁబడు.

పొరలిక. దే. వి. రూ-పొర్లిక. 1: చూ, పొరలాట, 2 చూ, సంయోగము.

పొరలిపోఁయు. వా అ కి్రి. దయివాయు-డైవాయు

పొరలియాడు. దే అ.కి్రి చూ,రూ-పొరలాడు

పొరలు. దే వి. 1: చూ, పొరలిక ఉ, హరి 3, ఆ. 128, అ కి్రి రూ-పొర్లు 2 చూ, పొరలఁబడు. ఉ, హరి 6, ఆ. 134; 3 పర్యవర్తిల్లు. చూ, వర్తించే, 4. పశుమిశ్రనము కూడు. చూ, సంభోగించే

పొరలుచే. దే. వ్రే పొరలఁజేయు ఉ, హరి. 5, ఆ. 287. రూ-పొరలించే-పొరల్చు.

పొరలుఁడిండము. దే వి. పొరలుచేపెట్టెడు పిండము: చూ, హుణిగలు.

పొరలువెట్టు దే. అ. కి్రి చూ, పొరలఁబడు.

పొరల్చు. దే వ్రే: చూ, రూ-పొరలుచే

పొరాటు. వా. వి. చెట్టుపట్ట నంటియుండెడు లోపలిభాగము: పొరాటుచెక్క.

పొరాటుచెక్క. వా. వి. —పై—

పొరి. పై. వి. 1: చూ,రూ-పొలి 1; ది్రి.కి్రి. విణ. 2.=పురు. అత్యంతము: చూ,మతిమతీ; 3. పునరర్థకము: చూ, వెండియు (పొరిపొఱకి.—భో. 7, ఆ 141); 4. కృత్రిమముగా. భార. ఆర. 1, ఆ. 118; 5. దృఢముగా: బిగ్గర, చెట్టు.

పొరిగొను. ద్వ. స. కి్రి. 1 చేంపు: చూ,సంహరించే; 2 నాశముచేయు: చూ, సరిపెట్టు.

పొరిగొనుట ద్వ. వి చేంపుట: చూ,హింస: 1.

పొరిచేపు. దే. వి. 1. ఊగ్రదృష్టి: చూ, వీక్షణము; 2. భేదిస్మృష్టి చూ, వీక్షణము

పొరిమారుచే. దే. వ్రే. (రూ-పొరిమాఱుచే-పొరిమార్చు-పొరిమాలుచే-పొరిమార్చు) చేంపు రాజ 1, ఆ. 49. చూ, సంహరించే

పొరిమార్చు దే. వ్రే.—పై—

పొరిమాఱుచే దే. వ్రే.—పై—

పొరిమాలు. దే అ. కి్రి: చూ, మరణించే.

పొరిమాలుచే. దే ప్రే: చూ,రూ-పొరిమారుచే.

పొరిమార్చు. దే వ్రే. —పై—

పొరివుచ్చే. దే. వ్రే. 1.—పై.— నిర్వ.5,ఆ. 37; 2: చూ, రూ-పొటివుచ్చే.

పొరివోవు. దే. అ. కి్రి: చూ, పొరిమాలు.

పొరుగు. దే. వి.(రూ-పొర్గు-పొగువు)1 ప్రక్క: చూ, పార్శ్వము. 2; 2 ఇరుగునపొరిక్క; 3 చూ, సమీపము. 1. కాశీ. 7, ఆ 226.

పొరువు. దే. వి —పై —.ఉ, హరి.6, ఆ.28.

పొర్గు దే. వి.—పై.—

పొర్లాడు. దే. అ. కి్రి. చూ, రూ-పొరలాడు.

పొర్లిక. దే. వి: చూ, రూ-పొరలిక.

పొర్లు. దే. అ. కి్రి. చూ, రూ-పొరలు.

పొర్లుకట్ట దే. వి. చెల్లువపొగలిరాక అడ్డముగా వేసెడు కట్ట: చూ,సేతువు. 1. [సురపొన్న.

పొర్లుగాడి. దే. వి. కోర్కిమ్రుచ్చిక *: చూ,

పొర్లుట. వా. వి: చూ, తొరిక్కు. 1.

పొఱఁడు. దే. వి: చూ, హరిస్వము.

పొఱఁడువోవు. దే. అ. కి్రి: చూ, గూనుగిల్లు.

పొఱయు. దే. స. కి్రి: చూ, రూ-పొరయు. 1.

పొటివుచ్చే. దే. వ్రే: రూ-పొరివుచ్చే, కలఁ

చియాడు, కలఁచే, కలసుండునెట్లు, చోపు, ఆలోడించే, తటపటించే, తెల్కొన్కను.

పొటివోవు చే ఆ. క్రి. కలఁగు నిర్వ. 8, ఆ 79. చూ, సంక్షోభించే.

పొల. వై వి =పులమ్ (రూ-పొలసు-పొలి-పొలుసు) 1 చూ, మాంసము. పాండు. 5, ఆ 235, 2 మాంసపుముద్దగంధము. చూ, వాసన 1; 3. చేపమీఁదిపొట్టు చూ, శల్క-ము. 3, దే. విణ 4. అల-అల్ల-బ్బల్ల. పర్యాప్తిని తెలుపును: చూ, సంభావన. 3 [(తృణము. 1)

పొలఁకు. దే. వి. తృణధ్వనిని చూ, హరిత

పొలఁతి. దే వి. (రూ-పొలితి-సాల్తి, పొలఁకుక-పల్తుక, పొలుఁత పొలుఁటుక, పొల్తి-పొల్తుక-పోలి) ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

పొలఁతుక దే వి —పై.—

పొలపు దే. వి కట్వంగఫలము. (ఆపస్తం)

పొలకువ దే. వి. జోడ చూ, సూచన 1

పొలదిండి ద్వ. వి. రూ-పొలసుదిండి. క్రియాదుఁడు ఉ, రా.4,ఆ.306: చూ, రాక్షసుఁడు.1.

పొలపము. దే. వి. 1. చూ, వ్యాపనము. పొ 5, ఆ. 103; 2. చూ, వాసన. 1; 3. పరికాఁము. పాండు. 4, ఆ. 42: చూ, వెలుతురు. 1; విణ. 4. వ్యాపించినది. భార. విరా. 2, ఆ. 83 చూ, వ్యాప్తము. 1.

పొలపరి. దే వి. (పొలము + అరి) 1 జోడతెలిసినవాఁడు: చూ, వాటచారి; 2. దారిదొంగ. చూ, హారకుఁడు. 1.

పొలపొల దే. వి. పొక్కుటయందగు ననుకరణము: చూ, హూహూ.

పొలమరి. దే. వి. (పొలము + అరి) పొలము కాఁపు: చూ, సేద్యకాఁడు.

పొలమారు. దే. ఆ. క్రి: చూ, పరిమాదించే; నా. 2. గొంతులోని పదార్థము ముక్కునకెక్కి ఊక్కిరిబిక్కిరియగు.

పొలము. దే. వి. 1. పైరుపెట్టునేల: చూ, భూమి. 1; 2 పరిపైరు పెట్టునేల: చూ, భూమి. 1; 3. పసులుమేయు కంచె: చూ, నివీతము; 4. అడవి: చూ, విపినము; 5. ఓలు.పాండు. 2, ఆ 6: చూ, స్థానము. 1; 6. ఊరు. హరి. పూ 5, ఆ. 220. చూ, డేళము; 7. చూ, పొలపర; 8 రూ-పొలుపు-పొల్పు. రీతి. చూ, విధము. 1

పొలముపాటు ద్వ వి. కృషి. చూ, సేద్యము.

పొలయలుక. దే. ని (పొల్ల + అలుక)రూ-పొలయల్క. చూ, నెయ్యంపులుక

పొలయల్క. దే వి —పై.—

పొలయిక. దే వి. 1. మెలఁకువ. చూ, సంచారము, 2 చూ, వ్యాపనము.

పొలయు. దే ఆ. క్రి 1 చూ, సంచరించే. భార. ఆర 6, ఆ 324; 2 చూ, వ్యాపించే రామా 5, ఆ 181; 3: చూ, సమాపించే; 4. చూ,సోఁకు.4. వికి 3, ఆ. 59.

పొలస. వై. వి =పల: చూ, మత్స్యము. 1.

పొలసాడు. దే. అ. క్రి. రూ-పొలసియాఁడు: చూ, పొలయు. 1 వికి. 1, ఆ 95.

పొలసియాడు. దే. అ. క్రి —పై.— భో. 6, ఆ. 25. [రూ-పొల. 1-2-3.

పొలసు. వై. వి —పల. రూ-పొలుసు: చూ,

పొలసుదిండి. ద్వ. వి. 1: చూ,రూ—పొలదిండి. ఉ, రా. 5, ఆ 138, 2. చూ, సోఁకుల తేఁడు; 3 చూ, మాంసాహారి.

పొలి. వై. వి. 1. చేంపుట: చూ, హింస. 1; 2. =బలి. రూ-పొలి "పొలిమేర". చూ, లాడి 2, 3: చూ,లాభము "పొలిగలుగు"; 4: చూ, సేగి, "పొలివోవు "; 5. ఆహీకము, పాళీ: చూ, రోగము. 1.

పొలికట్ట. వా. నా. కళ్లముఁదొడ్చెడు కొండ మిరపమొక్కల చీఁపురు: చూ, సమ్మార్జని.

పొలిఁతి. వా. వి: చూ, రూ-పొలఁతి. ఆం, భా. ద్వి. 104. [అ. 237: చూ, భూమి. 1.

పొలికలను. ద్వ వి. యుద్ధభూమి. ఉ, హరి. 5,

పొలికలుగు. వా. అ. కి్రి. లాభముకలుగు. (ధాన్యాదుల కొలతపారంభపుమాట.)

పొలికేక. వా. వి. 1. పొలిమేరలో వేయుకేక: చూ, స్వరము. 2; 2. నిరుపయోగమగుకేక: చూ,స్వరము.2; 3. పెద్దకేక: చూ,స్వరము.2.

పొలిమెర. సై. వి. (రూ-పొలిమేర-పొలమేర) గ్రామద్వయమధ్యసీమ: చూ, హద్దు.

పొలిమేర. వై. వి. —పై.—

పొలిమోపు. వా. వి. పరికుప్పయొక్క మొదటి మోపు. [శము: చూ, సంస్థ. 3.

పొలియిక. దే. వి. 1: చూ, మరణము; 2. నా

పొలియు. దే. అ. కి్రి. 1. నశించే. చూ, నఘియు 3; 2: చూ,మరణించే. య. 3, ఆ 106.

పొలివుచ్చే. దే. చే్రి: చూ, సంహరించే.

పొలివెంటి. వా. వి. కుప్పనూర్పునందు పశువులు వేయు మేడ: చూ, శుష్క-గోమయము (పిడక).

పొలివైట్టు. దే. వి. గుడిశేర్పఱచినస్థితి.

పొలివేయు వా. స. కి్రి. బలివేయు.

పొలివోవు. దే. అ. కి్రి. 1: చూ, పొలియు 1; 2: చూ, పొలియు. 2; 3: చూ, వ్యర్థమగు. స్వా. 6, ఆ. 36; 4: చూ, భంగపడు. య.3,ఆ.106; 5 ఊడుము: చూ,క్రుక్కు.4.

పొలు.వై.వి:చూ,పొల.1.ఆం.పదా.నర. 70.

పొలుచే. దే. అ. కి్రి. రూ-పొల్చు. 1. ఒప్పు: చూ, సమ్మతించే; 2. ఎదురగు. హరిశ్చ. 5, ఆ. 172: చూ, పరిత్యక్తమగు; 3. కనబడు. పా. 2, ఆ. 78: చూ, పరిత్యక్తమగు; 4: చూ, స్థిరపడు. [ఆం. భా. ద్వి.104.

పొలుఁతుక. వా. వి: చూ, రూ-పొఁతుక.

పొలునోరు. దే. వి.ఏంకరనోరు: చూ,పదవము.1.

పొలుపారు. దే. అ. కి్రి. రూ- పొల్పారు. ఒప్పారు: చూ, సమ్మతించే.

పొలుపు. దే. వి. రూ-పొల్పు. 1. పొక్కు: చూ, విలాసము. 2; 2: చూ, విధము. 1; 8: చూ, హృద్యము; 4: చూ, సౌందర్యము; 5: చూ, స్థైర్యము; విణ. 6: చూ, స్థిరము. భార. ఆది. 7, ఆ. 3.

పొలువ. దే. విణ: చూ, రూ-పొడువ.

పొలుపడు. ద్వ. అ. కి్రి. (రూ-పొల్లపడు-పొల్లుపడు) 1. తీఱుచుమే: చూ, సుక్కు. 9; 2: చూ, వ్యర్థమగు.

పొలుసు. సై. వి: చూ, రూ-పొలసు.

పొల్చు. దే. అ. కి్రి: చూ, రూ-పొలుచే.

పొల్తి. దే. వి: చూ, రూ-పొలఁతి.

పొల్తుక. దే వి.—పై—పొండు 2, ఆ. 117.

పొల్పారు. దే. అ. కి్రి: చూ, రూ-పొలుపారు.

పొల్పు. దే. వి, విణ: చూ, రూ-పొలుపు.

పొల్ల. వై. వి. 1.=పులాకక. బొత్తిగా గింజపట్టనిధాన్యము: చూ, ధాన్యము; 2. కల్ల: చూ, వితథము: విణ. 3: చూ, వ్యర్థము; 4. తోర్పుడైనది: చూ, విద్ధము. 2.

పొల్లకట్టు. వా. వి: చూ, పొల్ల. 1.

పొల్లతనము. వా. వి. రూ-పొల్లుతనము. 1. అపజయము: చూ, వీరక. 7; 2.పౌరుషములేమి.

పొల్లపడు. వై. అ కి్రి: చూ, రూ-పొలుపడు. (వ్యర్థమగు.—భార. ఆర. 4, ఆ. 360).

పొల్లవుచ్చు. ద్వ. చే్రి. పొల్లవోవఁజేయు.

పొల్లవోవు. ద్వ. అ. కి్రి: చూ, పొలుపడు. ఉ, హరి. 4, ఆ. 7.

పొల్లు. సై. వి, విణ: చూ,రూ-పొల్ల.1-2-3-4.

పొల్లుఁదనము. వై. వి: చూ, రూ—పొల్లతనము. భార. ఆర. 6, ఆ. 62. [తృణము. 1.

పొల్లుగడ్డి. వా. వి. కడంగరము*. చూ,

పొల్లులు. అం: చూ, వ్యంజనములు.

పొల్లువడు. వై. అ. క్రి: చూ, రూ-పొల్లపడు.
పొవ. దే. వి: చూ, రూ-పొగ.
పొవడ వై. వి: చూ, రూ-పొగడ.*
పొవడు. దే. వి, స. క్రి: చూ, రూ-పొగడు.
పొవయు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పొగయు.
పొవరు. దే. వి: చూ, రూ-పొగరు.
పొవులు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పొగులు
పొసఁగించు. వా. స. క్రి: చూ, పొసరుచు. 2.
పొసఁగు. దే. అ. క్రి. 1. ఒప్పు: చూ, సమ్మతించు, 2. చేక్కఁబడు. భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 313: చూ, సరిపడు. 2; 3. అనుకూలించు. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 167; పొందు. 2, ఆ. 55: చూ, సరిపడు. 1; 4: చూ, లభించు. శకాం. 2, ఆ. 20; 5: చూ, సిద్ధించు.
పొసగ. వా. వి: చూ, లంది.
పొసగుడు. దే. వి. 1: చూ, స్నేహము; 2. ప్రాప్తి: చూ, లాభము. 1.
పొసపొస. దే. క్రి. విణ. త్వరితముగా. (అప). చూ, వేగను. 3. [ఆకు.
పొసరాకు. దే. వి. దగ్గుకై మూఁచుఁచేఁబొకానొక
పొస్తకము. వై. వి.=పుస్తక. రూ-పొస్తుకము. చూ, సంపుటము. 3. (పొత్తకముఅనియు.)
పొస్తుకము. వై. వి.=—వై.—
పొళివు. వా. వి. రూ-ఓళివు. ఆం, భా. పర్వ. 126: చూ, వీణాదండము.
పొళ్ల. వై. వి=పటోలికా. ఆం, భా. ద్వి. 60: చూ, రూ-పొట్ల*.

పో

పో. దే. అ.క్రి.రూ-పొమ్ము: చూ, రూ-పొ. 2-3. (2వఅర్థమునకు.—కాశీ. 5, ఆ. 116; 3వ అర్థమునకు.—కళా. 2, ఆ. 73.)

పోక. వై. వి.=పూగము *: రూ-పోక, పోఁకిమాను, ఒప్పులా. (సం).—ఆకోటము, ఆన్వాటికము, కజకము, కరమట్టము, కపాయము, కాండకారము, కర్ముకము, క్రముకి, కర్ముపు, కూర్చరము, ఖపురము, గువాకము-గూవాకము-గువాకపు, ఘ, ఘోంట, ఘోంటాఫల, చామరపుష్పము, చిక్క, చిక్కణము, ఛటాఫలము, ఝూణి, తాంబూలము, పిచ్చ, పూగము, సర్పించి; తద్విశేషములు.—౧: కారుపోక. (సం)—గౌలేయకము, శైలపూగము; ౨: గొంటు, గొంటుపోక. (సం).—ఖరము; 3. తోటపోక (సం).—భూపూగము; 4: నేలపోక. (సం).—క్షుద్రఫలము, బోధాంబకము; ౫. పండుపోకకు:—పానారము. (సం).—పోషము; ౬: ఆఖోటము, కీరేష్టము; (చూ, సర్పించి. 1); పూగభాగములు.—౭. పోకపండు, చిక్క. (సం.)—ఉద్వేగము, కర్ముకఫలము; క్రముకము, త్రుపకృత్తు, గువాకఫలము, చిక్కటి, పగ్గటి, పూగఫలము; ౮: పోకగెల.(సం)-గోలకము-గోళికము; ౯: ఆరంగపువక్క, ఆరంగము, చెక్క, నెలవత్తి, పోకచెక్క, పోకవక్క, బాగ-బాగము-(బ) బాగాలు, లీయె-వీయె, వక్క. (సం).-పూగఖండము. ఇందు "ఆల్క-లాయిడ్ ఎరీకులైన్" అను చేమురు నూటికి ఒకవంతును, నూటికి 14 వంతులు "టానిక్క"నుమఱియు గాలిక్క-ఆసిడ్డు"ను ఉండుటచే తాంబూలముఎఱ్ఱఁబడును); ౧౦: చోయవక్క, చికినము, చికిని. (సం).-చిక్కణము, చిక్కము; ౧౧: పోకపట్ట.(సం).-ఖపురము, ఖేలకము, ఖ్యోలకము; ౧౨: పోకపొత్తి, పొత్తి, పోక. (సం).-కుహాళి, పూగపుష్పిక (నారికడపు పొత్తికి.-పరిదోగిణి అందురు);

రు3.పోఁకగంజి,కవిరి,కాఁమే.(సం).-ఖదిరో
ద్భూతము,ఖాదిగము; ంర: పోఁకగంజియుం
డ, కవిరియుండ, కయిరవడి-కైరవడి, కా
మేపడియము, గరివడి, గరివడియము(సం).-
ఖాదిరము, రంగదము. (చూ, సర్గింసి. 1.)

పోఁకగంజి. నై. వి. కవిరి: చూ, పోఁక.

పోఁకగంజియుండ. వా. వి. కవిరియుండ:చూ, పోఁక.

పోఁకగెల.వా.వి.గోలకము:చూ,పోఁక. [పోఁక.

పోఁకచెక్క. వా. వి. పూగఖండము: చూ, పోఁకపండు. నై. వి. పూగఫలము: చూ,పోఁక.

పోఁకపట్ట. నై. వి. ఖపురము: చూ, పోఁక.

పోఁకపేరు. ద్వ. వి: చూ, భక్ష్యము.

పోఁకపొడి. వా. వి: చూ, తమ్మ

పోఁకపొత్తి. ద్వ.వి. పూగపుష్పిక:చూ, పోఁక.

పోఁకబంతిపువ్వు నై.వి. ఒకరకముబంతిపువ్వు.

పోఁకమామిడి. వా. వి: చూ, మామిడి *.

పోఁకముడి. ద్వ. వి.సీవి. ఉ. రా. 6, ఆ. 61: చూ, వలపుకీలు.

పోఁకమాను. వా. వి: చూ, పోఁక *.

పోఁకవక్క. వా.వి. పూగఖండము:చూ,పోఁక.

పోఁకు. దే. వి. మంచికదిసినగడ్డి. రూ-పోఁపు. హరి. పూ. 6, ఆ. 10: చూ, హరిత (తృణము. 1.)

పోఁకొత్తు. ద్వ. వి: చూ, పూగదళని.

పోఁగు. దే. వి. రూ-పోగు. (పోగుఁదారి డు) 1. తంతువు: చూ, సూత్రిము. 1; 2. వేటాడెడు చోట చెట్టిరాసేగ్నడెడు తాగ్గిడు: చూ, సూత్రిము. 1.

పోఁగుఁదార్గిడు. దే. వి.—నై.—(2వ అర్థము నకు.—య. 1, ఆ. 111.)

పోఁగుపోత. దే. వి. పోఁగుపోయుట.

పోఁగుపోయు. దే. స. క్రి. సంతనకై తిన్నగా పోఁగుపాతించిచేట్టు.

పోఁగువాఱు. దే. స. క్రి. 1: ఆనుపోయ్యు, ఆనువోయు; 2: చూ, వేష్టించు.

పోఁగొట్టు. దే స.క్రి:చూ,భంగించు. [పోఁచీ.

పోఁచి. దే. వి. మనికట్టుమీఁదిచోటు: రూ-

పోఁచీ. దే. వి.—నై.—

పోఁచీలు. దే. వి. బ. ఆఁడువారి ముండేతినగ: చూ, భూషణము. 2.

పోఁచే. వా. వి. రూ-పోగ్గిచే. 1. చారము: చూ, సూత్రిము. 1; వా. 2. జెన్నిదము. "కుట్టువానికి పోఁచేపడినచో నాకుబెంగ ఉండదు.": చూ, సూత్రిము.1. [భుఁడు 2.

పోఁచేవాఁడు. వా. వి. దుష్టుఁడు: చూ, వ్యా

పోఁజో.దే.స.క్రి.రూ-పోగ్గిజో.మా, పొంజో.

పోఁడి. దే. వి. (రూ-పోఁడిమి-పోణి-పోణిమి). 1. ఒప్పు: చూ, హృద్యము; విణ. 2: చూ, సౌందర్యము.భార.ఆది.3,ఆ. 111.

పోఁడిమి. దే. వి. 1. రూ-పోణి-పోణిమి. ఒప్పు: చూ, రూ-పోఁడి. 1; 2: చూ, సంపద. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 197: 3: చూ, సౌఖ్యము. కళా. 7, ఆ. 223; 4: చూ, విధము. 1. కళా. 3, ఆ. 159; కాశీ. 3, ఆ 99; వా. 5: చూ, పాదుపు. 2; విణ. 5: చూ, పోఁడి. 2.

పోఁత. దే. వి. పోయుట. నిర్వ. 5, ఆ. 112, (కరిగిన లోహాదులపోఁత, ధాన్యాదులపోఁత, వృక్షాదులకునీళ్లపోఁత మొ).

పోఁతఅచ్చే. వా. వి: కరుగు, కరువు.

పోఁదగినవాఁడు. వా. వి: చూ, బాటసారి.

పోఁపు. దే. వి: చూ, పోఁకు.

పోక. దే. వి. 1: చూ, రూ-పోకడ. 1; 2:చూ, రూ-పోకడ. 2; 3: చూ,రూ-పోకడ. 3; అం. 4. సంధ్యాది: చూ, గుణములు.

పోకడ. దే. వి. 1. గమనము: చూ, ప్రయా

ణము; 2. నడత: చూ, వర్తనము. 1. కళా. 6, ఆ. 242; 2. కపట పరివర్తనము: చూ, వర్తనము. 1; 3. నాశము: చూ, సంస్థ. 3.

పోకడపెట్టు. దే. స. క్రి. 1: చూ, పోఁగొట్టు. కాశీ. 5, ఆ 48;2: చూ, వికృతించు

పోకమాను. దే. వి: చూ, రొంపిమాను.

పోకలాఁడి. దే. విణ. కపటపరివర్తనముగలది. చూ, స్త్రీ.

పోకలాఁడు. దే. విణ. (పోకలు + ఆఁడు). కపటపరివర్తనముకలవాఁడు. కాశీ. 6,ఆ. 72: చూ, వ్యాధుఁడు. 2

పోకాడు. దే. అ. క్రి. నశించు. పా. 2, ఆ. 58. చూ, సమయు. 3. [పోఁగొట్టు.

పోకారుమే. దే. ప్రే. రూ-పోకార్చు: చూ,

పోకార్చు. దే. ప్రే. —పై.—

పోకాలు. దే. అ. క్రి: చూ, పోకాడు.

పోకిరి. దే. విణ. 1.దుర్మార్గపరివర్తనముకలవాఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు 2, వా.2.వ్యభిచారి

పోకిళ్లు. దే. వి బ దుర్మార్గ పరివర్తనము: చూ, వర్తనము. 1. [2: చూ, సేగ

పోకు. దే. వి. 1. నడవడిక: చూ, వృత్తి 1;

పోగండఁడు. సం. విణ: చూ, లేవపోలనివాఁడు.

పోగర. దే. వి. కమసాలెవాని పనిముట్టు.

పోగు. పై. వి.=పూగ. రూ-పోగు. చూ, రాశి. 1.

పోగుపడు. వా. అ. క్రి: చూ, సంపడించు

పోచికోలు. వా. వి: చూ, రూ-ప్రాచికోలు.

పోచికోలుతిండి. జా. పనియేమియుఁజేయక తినుట. "పెండ్లిగిన్నెలో పెన్నంచుకొని, పైడిగిన్నెలో పాలుపోసికొని పోచికోలు తిండ్లుతినుచు" (ధర్మజ రాజసూయము).

పోచిళ్ళు. పై. వి. బ. రూ-ప్రోచిళ్ళు. శకునము చూచుటకై యిరుగుపొరుగిండ్లమీఁద అక్షతలు నీళ్లుచల్లుట.

పోట. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. మూఁకమ్మ: చూ, స్త్రీ; 2. దాసి: చూ, సేవకురాలు. (పరిచారిక); దే. విణ. (1) పెద్ద: చూ, విపులము. [స్తంబకరి (ధాన్యము).

పోటకందులు దే. వి. బ. తెల్లకందులు: చూ,

పోటకత్తి. ద్వ. వి. అడవినఱకెడుకత్తి: చూ, రిష్టి. 2. [చూ, స్ఫోటకము.

పోటకము. పై. వి.=స్ఫోటక. రూ-పోడకము:

పోటగళ్ళము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. కిక్కిసకసవు*: చూ, తృణము. 1; 2. ఱెల్లు. *: చూ, తృణము. 1; 3:చూ, మత్స్యము. 1.

పోటనబంతి. ద్వ. వి. (పోటు + బంతి) వసు. 2, ఆ. 155: చూ, పుట్టబెండు

పోటముంజి. ద్వ. వి: చూ, పుట్టగోఁచి.

పోటరి. దే. విణ: చూ, హంవీరుఁడు. 2. భార. విరా. 2, ఆ. 257.

పోటి. దే వి. 1: చూ, స్పర్ధ 1; 2. ఊతగా నిలిపిన స్తంభాదికము: చూ, స్తంభము 1; విణ 3: చూ,మాఱు. కాశీ. 6, ఆ.304.

పోటిగాఁడు. దే. వి: చూ, పంతకాఁడు. 1.

పోటీచేయు. వా. అ. క్రి. చూ, పంతగించు.1.

పోటు. దే వి. 1: చూ, శౌర్యము. పాండు. 5, ఆ. 226, 2· చూ, యుద్ధము. భార. విరా. 4, ఆ. 83; 3: చూ, పొంగు. 3; 4. పొడుపు. భార విరా. 5, ఆ 236: ఆశిపోటు, కుర్మిమ్మ-కుర్మిమ్మడు, పొడుపు. (సం) —ఆస్ఫోటనము; తద్వి.—మెఱచేతిపోటునకు.—(సం) —కేల. (మిగతవానికి "చూ, హారము. 2.")

పోటుఁగంబము. ద్వ. వి: చూ, పోటి. 2.

పోటుఁగలుపు. దే. వి.రెండవసారితీయుకఁటపు.

పోటుఁగోల. ద్వ. వి: చూ, పోటి. 2.

పోటుకాఁడు. దే. విణ: చూ, పోటరి. అచ్చయు, కాం. 232.

పోటుపడు. వా. అ. క్రి: కుర్మిమ్మడుపడు.

పోటుబంటు. దే. విణ: చూ, పోటుకాఁడు. విక్ర. 4, ఆ. 59. [విరా. 5, ఆ. 89.

పోటుమగఁడు. దే. విణ.—పై.—భార.

పోటుమానిసి. ద్వ. విణ.—పై.—

పోటుముట్టు. దే. వి: చూ, బాణము. 1. విక్ర. 2, ఆ. 192.

పోటులాడు. దే. అ. క్రి. రూ-పోట్లాడు: చూ, వాటులాడు. [చేయు: పోటాడ్డు.

పోటాగ్గు. దే. అ. క్రి. యుద్ధపర్యత్నము

పోటాడ్డు. దే. అ. క్రి —పై.—

పోట్లాట. దే. వి: చూ, యుద్ధము.

పోట్లావు దే. వి. నుకత: చూ, ధేనువు.

పోడకము. పై. వి.=స్ఫోటక: చూ, రూ-పోటకము. [ఆ. 107: చూ, భూమి 1.

పోడు. దే. వి. చిఱువేరు పైరగునేల. య. 1,

పోధము. సం. వి. అ. న. పానారము: చూ, పోఁక. [4, ఆ. 50.

పోణి. నే. వి, విణ చూ, రూ-పోఁడి. శశాం.

పోణిమి. దే వి: చూ, రూ-పోఁడిమి. .(సౌందర్యమునకు.—రాజ 1, ఆ. 61.)

పోతము. సం వి. ఆ పుం 1.=పిల్ల, పక్షిపిల్ల: చూ, శకుంతి (పక్షి); 2. పదేండ్లయేనుఁగు: చూ, హస్తి; 3 మనుజోలక్కెడిపీఁడ: చూ, హోడము, 4 ఇంటిచోటు చూ, సదనము 1, 5. చూ, పస్త్రము.

పోతరము. దే. వి. 1. కొఱ్ఱివ్వు. కళా. 3, ఆ. 154· చూ, హామిక; 2: చూ, హంకారము. ఆం, భా. పర్వ. 133. [పోతురాజు.

పోతరాజు. వా. వి. తుదర్పిపురుషదేవత: రూ-పోతరి.

పోతరి. దే. వి. ఒకచెట్టు: చూ, వృక్షము.

పోతరించు దే. అ. క్రి: చూ, మదించు. 1.

పోతలకవ్వియుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బుద్ధుఁడు. [చూ, సాంయాత్రికుఁడు.

పోతవణిజుఁడు.సం.వి.జ్.పుం. ఓడచేరగాఁడు:

పోతవహుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. రూ-పోతవాహుఁడు: చూ, సరంగు.

పోతధానము. సం. వి. అ. న. చేఁపపిల్లలగుంపు: చూ, మత్స్యము. 1.

పోతు. దే.ఆప.1 రూ-మోతు.తొచ్చిల్యమునందువచ్చెడుఒకానొకపర్యయము"తాగుఁబోతు, తిండిపోతు" మొ; వి. 2. పశుపక్ష్యాదులలోపురుషజాతి. "ఆఁబోతు, ఎనుఁబోతు" మొ; 3. ఎద్దు: చూ, వృషభము. 1; 4. ఎనుఁబోతు: చూ,మహిషము.

పోతుఁడు. వా. వి. 1: చూ, శివుఁడు; అం. 2: చూ, బుత్విజుఁడు.

పోతుకరడు. దే. వి. పెద్దఅల: చూ, వీచి. 1.

పోతుకాఁడు. వా. వి ఒకపక్షి. చూ, పక్షి.

పోతుగంటరాజేనములు.వా.వి బ.చూ,ధాన్యము.

పోతుగుట్టుముగలాఁడు, వా. వి:చూ, యముఁడు.

పోతురాజు. వా. వి· చూ, రూ-పోతరాజు.

పోతురెఱ్ఱ. ద్వ. వి: చూ, యముఁడు.

పోతులరాజో. వా. వి· చూ,సివఁగి.

పోత్రము. సం. వి. అ. న. 1. పందిపూతి: చూ, సూకరము; 2. నాఁగటిదుంపమోన: చూ, లాంగలము. 1; 3. చూ, పస్త్రము; వా. 4: చూ, రూ-పోతరము. 1.

పోత్రి సం. వి. న్. పుం.పంది: చూ,సూకరము.

పోదు. వా. వి. 1. లేత: చూ, సుకుమారము; క్రి. 2 ధాత్వర్థమంగుపొమ్ము.

పోనాడు. దే. స క్రి. 1. చూ, పోఁగొట్టు; 2: చూ, నిందించు. పర. 2, ఆ. 27.

పోని. దే. విణ. పోలిక. భార. ఆర. 2, ఆ. 33: చూ, సమానము. 2.

పోపడు. ద్వ. అ. క్రి. (పోసు + పడు) పోవు: చూ, వెళ్ళు. 3.

పోపరి. వా. వి. చారిదొంగ:చూ,హారకుఁడు.1.

పోపిట్ట.ద్వ.వి.(పోట + పిట్ట)ఒకపిట్ట:చూ,పక్షి.

పోపిడి. వా. వి: చూ, విధము. 1.

పోబడి. దే. వి. (పోవు + బడి)రూ-పోపడి. జోడ. రామా. 6, ఆ. 67: చూ,నూచన. 1.

పోబెట్టు. దే. వి. (పోట + బెట్టు)చూ, పరిణా దము. 1.

పోయు. దే. ఆ. క్రి. 1: చూ, సంభవించు; స. క్రి. 2. (జలాదికము) విడుచు: చూ,విసర్జిం చు; 3. (నాఱు) విడుచు: చూ, విసర్జించు; 4. ఊరితగిలించు; 5. (బాణమును) సంధిం చు; 6: ఒలుకు, కులుకు.

పోయేకాలము. వా. మి. వి. 1. వినాశకాలము. (దీనిసేపోయి (వు) (పొయ్యి)కాలమనివాడె దరు); 2. గడచిపోవుచున్నకాలము.

పోరంబోకు. వా. వి: చూ, రూ-పొరంబోకు

పోరచి. దే. వి. 1. కానుక: చూ, లంచే ము; విణ. 2: చూ, వ్యర్థము; 3. అపారము: భార. ఆది. 5, ఆ. 179: చూ, ఫల్గువు. 2.

పోరాట. దే. వి. 1. కలహము: చూ, యుద్ధము; 2. పోట్లాట: చూ,యుద్ధము; 3. మల్లాడుట: మల్లట-మల్లాట. [భాగ. 8, స్క-ం. 19.)

పోరాటము. దే. వి.—పై.—(కలహమునకు.—

పోరాడు. దే. ఆ. క్రి. రూ-పోరు. 1. కలహిం చు: చూ,వాటులాడు; 2. యుద్ధము చేయు: చూ, వాటులాడు; 3. మల్లాడు: చూ,వెంటి గొను. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 242.

పోరాని. దే. విణ. అప్తమైన. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 329.

పోరామి. దే. వి. 1. ప్రేమము: చూ, స్నేహ ము. 1; 2. ఆప్తత. వికృ. 7, ఆ 145:చూ, స్నేహము. 1; 3. సంకటము. హరి. పూ. 3, ఆ. 208; వికృ. 7, ఆ. 145: చూ, శోక ము; 4. పని: చూ, వ్యాపారము. 1.

పోరితమాడు. దే. ఆ. క్రి: చూ,పోరాడు. (మ ల్లాడు.—భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 3.)

పోరితము. దే. వి. 1: చూ, పోరాట. 1. కాశీ. 3, ఆ. 124; 2: చూ, పోరాట. 2. భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 305; 3: చూ, స్పర్ధ. 1.

పోరు. దే. వి: చూ,రూ-పోరాట. 1-2-3; అ. క్రి. 4: చూ, రూ-పోరాడు. 1-2-3; అం. 7: చూ, గుణములు. [చూ, సన్యాసి.

పోరుదిండి. దే.వి. కలహోళనుడు, వారదుడు:

పోరుపెట్టు. గే. ఆ. క్రి. బిడ్డఉడుగక గట్టిగా ఏడ్చు. బ్ర. 2, ఆ. 299.

పోరువ. దే. వి. 1. సెల్లా. శకాం. 3, ఆ. 13: చూ, వస్త్రము; 2. పార. పాండు. 4, ఆ. 293: చూ, సోదరము. 3.

పోర్గోగిరపుదంట. వా. వి: చూ, పోరుదిండి.

పోర్గోగిరపుదిండి. వా. వి.—పై—

పోఁడు. దే. విణ: చూ శిశువు.

పోఁజే. దే. విణ: చూ, పడుచే. 5.

పోఁతిగాఁడు. దే. విణ: చూ, పోఁడు.

పోలఁడు. దే. వి: చూ, వ్యాఘ్రాటము.

పోలక. ద్వ. వి.(పోలు + అక)పోలకమ్మ:చూ, మహాలక్ష్మి. 3.

పోలకమ్మ. ద్వ. వి.—పై—

పోలానిగంటలు. ద్వ. వి. బ. ఏనుఁగు మెడను గట్టెడు గంటలు.

పోలి. వా. వి. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

పోలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=పోలీలు (రూ-పోలీ. ఈ. స్త్రీ.): చూ, భత్యము; దే. వి. (రూ-పోలికి-పోల్కి.) (1). సామ్య ము, ఉపమ: చూ, సమానము. 2; (2): చూ, స్వరూపము.

పోలికి. దే. వి. రూ-పోల్కి: చూ,పోలిక(1)

పోలిగాఁడు దే. వి: చూ, పోలఁడు.

పోలీను. వా. వి. దండపాశికుఁడు: చూ, సేవకుఁడు.

పోలు. దే. వి. 1. ఒచ్చు. హరి. పూ. 7, ఆ-

16: చూ, హృద్యము; 2: చూ, శిరము; అ. కి్రి. 3. ఒప్పు. స్వా. 1, ఆ. 55: చూ, సమ్మతించే; 4 యుక్తము: చూ, సరిపడు. 2; 5. శక్యమగు. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 40: చూ, వసపోవు;స. కి్రి 6: చూ, సరిపోలు. భార. ఆర. 2, ఆ. 19. [పక్షి.

పోలుగ. దే. వి. రూ-పోలువ. ఒకపిట్ట: చూ,

పోలుకట్ట. దే. వి. రూ-పోలుగట్ట. బండినొగ మీఁదితోట్టికి ఈవలావల అమర్చినకొయ్య: చూ, యుగంధరము.

పోలుగట్ట. దే. పి.—పై.—

పోలుచే దే పైరి పోలఁజేయు. రూ-పోల్చు. (చూ, నిరూపించే-నిర్ధరించే).

పోలుబొందు. దే. వి. వృత్తాంతము: చూ, సమాచారము. 2.

పోలువ. దే. వి: చూ, రూ-పోలుగ.

పోలె. దే. దరి వలె, బలె: చూ, సామ్యము.

పోలెవాఁడు. వా. వి: చూ, వ్యాఘ్రుఁడు. 2.

పోలేరమ్మ. వా. వి: చూ, పోలక.

పోలేరు. వా. వి.—పై —

పోల్కి. దే. వి చూ, రూ-ప్లోలిక (1)-(2).

పోల్చు. దే. పైరి. చూ, రూ-ప్లోలుచే.

పోవడి. దే. వి: చూ, రూ-పోబడి.

పోవు. దే. అ. కి్రి. 1. సమీపమునుండి దూరమున కరుగు: చూ, వెళ్లు. 3; 2: చూ, మరణించే భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 258; 3. యత్నించే. భార. ఆర. 2, ఆ. 31: చూ, సమకట్టు. 2; 4. కడచే: చూ, సను. 3; 5. నశించే: చూ, సమయు. 3; 6. కలయు: చూ, మేళగించే;7. అగు:చూ, రవణించే.

పోవుఁదెంచే. దే. అ. కి్రి. పోవు. భార. ఆది. 2, ఆ. 195: చూ, సను. 3.

పోవువాఁడు. వా. వి. గంత: చూ, వాటచారి.

పోషకుఁడు. సం. విణ: చూ, రక్షకుఁడు.

పోషణము. సం. వి. ఆ. న. పోర్చిది-పోసనము: చూ, సంరక్షణము.

పోషించే. సం. స. కి్రి.=పోచే: చూ,రక్షించే.

పోష్ట. సం. విణ. (బు. ఈ. బు): చూ, పోషకుఁడు. [రక్షితవ్యము.

పోష్యము. సం. విణ. పోషింపఁదగినది: చూ,

పోసనము. పై. వి 1.=పోషణము: చూ, రక్షణము; దే. వి. 2. కాంతి. య. 4, ఆ. 13: చూ, వెలుతురు. 1; 3. పాలు: చూ,స్తన్యము; 4. పైపూఁత.పాండు. 3, ఆ. 113.

పోసనాలు. దే. వి: చూ, పోసనము. 3.

పోసరము. దే. వి: చూ, రూ-పోతరము.

పోసరించే. దే. అ. కి్రి: చూ, రూ-పోతరించే. పాండు. 4, ఆ. 16. [ము. 1.

పోసఱొక్క. దే. వి. ఒకచేఁప: చూ, మత్స్య

పోసూడు. దే. వి: చూ, సమ్మాళిగలు.

పోస్టు వా. వి. 1. తపాలాఆఫీసు; 2. ఉద్యోగస్తుని నియోగించుట కేర్పఱిచిన కాలపరిమేళము. (రూ-పోస్టు)

పోహణ. పై. వి. 1. కూరుపు: చూ,సంధానము. 1; 2. నేర్పు: చూ, సామర్థ్యము 1.

పోహణించే. పై. స. కి్రి. కూర్చు: చూ, సంధించే. 2. [భక్ష్యము.

పోళి. పై. వి.=పోలిక. ఒబ్బట్టు: చూ,

పోళ్ళె. పై. వి.=—పై—

ఫొ

ఫొండరీకము. ఆం. 1: చూ, భావదూషితములు; 2: చూ, తానములు.

ఫొండర్యము. సం. వి. ఆ. న. రూ-పుండర్యము: చూ, రాజార్హము.

ఫొండ్రి. ఆం: చూ, దేశస్త్రీలు (స్త్రీ).

పాఁజో. వై. వి.=పుంజ: చూ, రూ-పవ్వఁజో.

పాఁజోలకమ్మ. వా. వి: చూ, రూ-పవ్వఁజోల కమ్మ. [యు. 4, ఆ. 155.

పాఁజోలుతీరు. ద్వ. వి: చూ, పవ్వఁజోలుతీరు

పాఁజోలుతీరుచేఁ.ద్వ.పేర్ని: చూ, రూ-పవ్వఁజోలు తీరుచే [6, ఆ. 52; రామా. 7,ఆ. 274.

పాఁజోలుతీర్చు. ద్వ. పేర్ని.—పై.—రామా,

పాఁజోలునేయు పై. స. క్రి: చూ, రూ-పవ్వఁజోలు నేయు. పై. 3, ఆ. 98.

పాగండఁడు. సం. వి. ఆ పుం. బాలుఁడు: చూ, శిశువు.

పాతపము. సం. వి. అ. న. తొల్లిను మూర తూములోనగు మానము: చూ, వర్జు.

పాత్తికము సం. వి. అ. న. నేతిచేయగలతేనె: చూ, మధువు. 6.

పాతిర్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. కొడుకుకూఁతురు, కూఁతుకూఁతురు. నప్తృ: చూ, మనుమరాలు; 2. పంది: చూ, సూకరము.

పాత్తుర్రిఁడు. సం. వి. అ. పుం.కొడుకుకొడుకు చూ, మనుమఁడు. [చెప్పట.

పానఃపున్యము. సం. వి. అ. న. మరలమరల

పానర్భవుఁడు. సం. వి.అ.పుం. పునర్భవునందుఁ బుట్టినకొడుకు: చూ, పుత్రిలు.(పుత్రిఁడు)

పారము. సం. వి. అ. న. కామంచి*: చూ, తృణము. 1; విణ. 2. పురమునందుపుట్టినది.

పారస్త్యము. సం. విణ. 1. మొదటిది: చూ, మొదలు. 4; 2. మొదటిదిక్కుది: చూ, హరిత్తు.

పారాణికుఁడు. సం. వి. అ. పుం: ఏకనటుఁడు.

పారాణికులు. అం: చూ, సభాసప్తాంగములు.

పారుషము. సం. వి. అ. న. 1. మగతనము. చూ, శక్తి. 1; 2. పురుషప్రయత్నము; 3.పురుషవ్యాపారము;4.పరాక్రమము: చూ, శక్తి. 1; విణ. 5. పురుషునిచేయెత్తుపాడవు; నిలువు (సోగ).

పారుషేయము. సం. వి. అ. న. 1. పురుషుఁడు చేసినపని; విణ. 2. పురుషుఁడుచేసినది.

పారోగవుఁడు. సం.విణ. వంటయింటిఅధికారి.

పారోహితుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, యాజ్ఞికుఁడు. [మాసము.

పార్ణమాసము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పూర్ణ

పార్ణమాసి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, పున్నమ; అం. 2: చూ, తొనములు.

పార్ణము. అం: చూ, తతవాద్యములు.

పార్ణిమ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.:చూ,పౌర్ణమాసి. 1.

పాలస్త్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, శ్రీదుఁడు;2.రావణుఁడు:చూ,రాక్షసుఁడు. 1.

పాలు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పవ్వలు.

పాలోమి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ .ఇంద్రునిభార్య, శచి: చూ, భార్య.

పాలోములు. పా.మారీచునకుఁబులోమయందుఁ గల్గినసంతతి (60, 000 దానవులు).

పుషము. సం. వి. అ. పుం. పుష్యమీనక్షత్రముతోఁగూడిన పున్నమగలనెల,పుష్యమాసము: చూ, మాసము. 1.

పుష్కి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పుష్యమాసమునందలి పున్నమ: చూ, హరివాసరము(పున్నమ)

పుష్కరము. సం. వి. అ. న. మెట్టతామరదుంప: చూ, సహస్రపత్రము.

పుష్పకము. సం. వి. అ. న. కుసుమాంజనము: చూ, రసాంజనము.

పుష్పము. సం. విణ. 1. పుష్పముచే చేయఁబడినది; 2. పుష్పసంబంధమైనది.

పుళి. సం. వి. ఇ. పుం: అభ్యుషము-అభ్యూషము-అభ్యోషము, ఆపక్వము,కరథర్జితము, కుల్మాసము. (తె.).-గుగ్గిళ్లు. (ఉడికినగుగ్గిళ్ళను ఇవే.)

ప్యా

ప్యాట్. సం. అవ్య: చూ, సంబోధనార్థకములు.

ప్యు

ప్యుషితుఁడు. సం. విణ: ఉషితుఁడు. (తె).-ఉన్నట్టివాఁడు-ఉన్నవాఁడు.

ప్ర

ప్ర. సం. ఉప. ప్రకృష్టార్థకము. ఇదిసంస్కృతపదములకు ముందునిలిచి మిక్కిలియను నర్థమునిచ్చుచున్నది. ఉదా.—ప్రోక్తము, ప్రోజ్జితము, పోత్తుంగము, పోత్థితము, పోత్సాహము, పోద్దామము, ప్రోద్ధతము. మొ (౧ ప్రకంపనుఁడు=ఎక్కువగాఁ గదల్చువాఁడు; ౨. ప్రకటనము=ప్ర+కట=ఇచేట ధాత్వర్థమునుమార్చి ప్రసిద్ధమను నర్థమును దెచ్చినది; 3. ప్రకరణము=ఇచేట "ప్ర" అనునది ధాత్వర్థమునుమార్చి ప్రస్తుతమను నర్థమును దెచ్చినది; ౪. ప్రకరము=ఇచేట సమూహమను నర్థమునుదెచ్చినది; ౫. ప్రకర్షము=ఇచేట అతిశయమను నర్థము నిచ్చుచున్నది; ౬. ప్రకాండము=ఇచేట "ప్ర" అనుదానికి కాండశబ్దముతో సమాసము; ౭. ప్రకామము=ఇదియు పైరీతినే; ౮. ప్రకారము=ఇచేట ధాత్వర్థమునుమార్చి పోలిక అను నర్థము నిచ్చినది; ౯. ప్రకాశము=ఇచేట ధాత్వర్థమున కుత్కర్షము నిచ్చినది; ౧౦. ప్రకీర్ణము=ఇచట కీర్ణశబ్దముతో సమసించి వ్యాప్తమైనదను నర్థమును దెచ్చినది; ౧౧. ప్రకృతము=చేక్కఁగాఁ జేయఁబడినది యను నర్థమందు ధాత్వర్థమున కుత్కర్షమును బ్రిస్తుతము అను నర్థమందు ధాతువునకర్థాంతరము నిచ్చినది; ౧౨. ప్రకృతి=ఇచేటఁబ్రిత్యయమున కాదియందుండు శబ్దస్వరూపమును దెలుపుచున్నది; ౧౩. ప్రకృష్టము=ధాత్వర్థమును అతిశయమయినదను నర్థమునకు మార్చినది; ౧౪. ప్రకోపము=ధాత్వర్థమున కుత్కర్షము తెచ్చినది. ఇత్యాది.)

ప్రంగ. సై. వి. రూ-ప్రగ్గ: చూ,రూ-పంగ. 1.

ప్రండి. వా. వి. కన్యాశుల్కము(శు పా) చూ, శుల్కము. 2. [2: చూ,పశుక్రియలు.

ప్రకంపితము. అం. 1: చూ, కంపక్రియలు;

ప్రకంపనుఁడు. సం. వి.అ పుం. మిక్కిలిబలము గల గాలి: చూ, వాయువు. [భావన. 3.

ప్రకటనము. సం. వి. అ. న.=పగటు:చూ, సం

ప్రకటము. సం. విణ.—పై—

ప్రకటించు. సం. స. క్రి: చూ, వెల్లడించు.

ప్రకటితము. సం. విణ. ప్రకటించఁబడినది,ఆవిష్కృతము: చూ, శోభితము. 5.

ప్రకరణము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, ప్రస్తావము. 1; 2. గ్రంథభాగము:చూ,సంపుటము; 3. నాటకభేదము. (కథకల్పితము. ధీరశాంతుఁడు నాయకుఁడు. శృంగారరసము ప్రధానము. భారతవృత్తి. తక్కిన విషయములచే నాటకమును బోలునది. నాయకుఁడు ప్రధాని. ద్విజుఁడు. నాయకకులస్త్రీ లేక వాగ్వాంత కావచ్చును. స్త్రీపురుషు లేక మండలమున రారాదు. వచ్చెనా వారకాంతయే యగును.); చూ, నాటకము, దశరూపకముల లక్షణములు. [టిది): చూ, నాటికలు.

ప్రకరణిక. అం. (కొంచెము భేదముగనాటికవం

ప్రకరణములు. అం. 1. కామందకుఁడను బుషి యొకనెయ్యి శ్లోకములకులోపుగాకామందక మనుదండనీతి శాస్త్రమును సూత్రించెను-

ఈ గ్రంథమునఁదుండు ప్రకరణములు.— 1. ఇంద్రియజయాధ్యాయము, 2. విద్యాసముద్దేశము, 3. ఆచార వ్యవస్థాదండనీతి, 4. సప్తపరికృతిభాగము, 5. సేనాధర్మము, 6. కంటకశోధనవిధి, 7. ఆత్మరక్షణవిధి, 8. మండల వికల్పము, 9. సంధివికల్పము, 10. విగ్రహవికల్పము, 11. యానవిధి, 12. మంత్రివికల్పము, 13. దూతవికల్పము, 14. ప్రకృతివ్యసనవిభాగము, 15. రాజవ్యసనభేదము, 16. యాత్రావిధి, 17. స్కంధావార నివేశవిధి, 18. ఉద్యోగవిధి, 19. యుద్ధసన్నాహవిధి, 20. వ్యూహవిభాగాది.(ఈ ఇరువదిసర్గలయందీ ప్రకరణములలో మఱికొన్ని యంశములుజేరియున్నవి ఇత్యాది.); 2. సంగ్రహము, న్యాయబోధిని, దీపిక, నీలకంఠీయము, ముక్తావళి (5).

పరికరము. సం. వి. అ. న. 1. అగలు: చూ, రాజార్హము; పుం. 2: చూ, సమూహము; 3. చెదరిన పువ్వులోనగునది: ఉపకారము; 4: చూ, మేలు. 12. [ప్రాయో.

పరికరి. అం. 1 చూ, వస్తుపు. 2; 2: చూ, ప్రాపరికర్షము. సం. వి. అ. పుం. అతిశయము: చూ, హెచ్చు. 2.

పరికాండము. సం. వి. అ. పుం, న. 1. చెట్టు నడిమినిడుకొమ్మ: చూ, శాఖ. 1; 2. చెట్టు బోదె: చూ, శాఖ. 1; విణ. 3. పరిశబ్దవాచకము. (ఇది వృత్తియందు ఉత్తర పదమై శ్రేష్ఠతను తెలుపును. ఉదా.—గోపరికాండము మొ): చూ, శ్రేష్ఠవాచకములు.

పరికామము. సం. క్రి. విణ, అ. న. ఇచ్ఛవచ్చినట్లు: చూ, స్వేచ్ఛ.

పరికారము. సం. వి. అ. పుం. 1. పోలిక: చూ, సమానము. 2; 2: చూ, వేఱుపాలు. 1.

పరికాశము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఎండ: చూ, వెలుఁగు. 3; 2. వెలుఁగు: చూ, వెలుతురు. 1; 3. తలయూడించుచేనవ్వెడునవ్వు: చూ, హాస్యము. 1; విణ. 4. మిక్కిలి ప్రసిద్ధము: చూ, సంభావన. 3; 5. బయలుపడినది: చూ, వ్యంజితము; 6. సమానము: చూ, సుపమ. 2; 7. కాళరోగముగలది.

పరికాఖ్యయుద్ధము. సం. వి. అ. పుం: చూ, యుద్ధము.

పరికాళలేఖనము. పా. పాటోతీయవిద్య.

పరికాశించు. సం. అ. క్రి. 1. వెలుఁగు: చూ, ప్రకాశిల్లు. [చూ, వెలుతురు. 1.

పరికాశితము. సం. విణ. వెలిఁగింపఁబడినది: పరికాశ్యార్థపరికాశనము. అం చూ, ఇతివృత్తవిస్తరము. [ర్యము. 1. *.

పరికారము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-పరికీ

పరికీరము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

పరికీర్ణకము. సం. వి. అ. న 1. వింజామరము: చూ, సురటి; 2. విసివి: చూ, హేరాళము; పుం. 3. గుఱ్ఱము: చూ, హయము

పరికీర్యము. సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-పరికరము-పరికీరము: చూ, పూతికరజము*; విణ. 2. చెల్లాదగినది: చూ, సేచకము. 2.

పరికుట్యము. సం. వి. అ. పుం. అడవిమల్లె *: చూ, హసంతి. 2.

పరికృతము. సం. విణ. 1. చేక్కఁగాఁజేయఁబడినగి: చూ, సుకృతము. 3; 2. పరికరణము వలన పొందఁబడినది.

పరికృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. (అంకఱ) మొ. ప్రత్యయము రాకముందున్న శబ్దస్వరూపము: అక్షరము, పరిధానము; 2. ఉపాదానకారణము: చూ, మాయ; 3. పౌరవర్గము, పుర శ్రేణులు; 4. సత్వాదిగుణసామ్యావస్థ; 5: చూ, స్వభావము; 6.=పగిది. రీతి: చూ, విధము. 1; 7: చూ, భగము. 12; అం. 8. స్వామ్యాది: చూ, పరికృతులు. 2; 9. అవ్యక్తాది: చూ, పరికృతులు. 1; 10: చూ, ఛందస్సులు; 11: చూ, తత్సమము. పరికృతిఅంకఱ=వికృతిఆంకె-అంకియ. మొ.)(చూ, వైకృతము) చూ, పాకృతము.

పరికృతిత్రయము. అం. శ్లేష్మ-పైత్య-వాత పరికృతులు.(చూ, త్రయము.)

పరికృతివ్యసన విభాగము. అం: చూ, పరికరణ [ములు.

పరికృతివ్యూహములు. అం. డండవ్యూహములు, భోగవ్యూహములు, మండలవ్యూహములు, అసంహతవ్యూహములు (4).

పరికృతులు అం. 1. అవ్యక్తము, బుద్ధి, అహంకారము, పంచతన్మాత్రికలు; 2. స్వామి, అమాత్యుఁడు, సుహృత్తు, కోశము, రాష్ట్రము, దుర్గము, బలము (7); పా. 3. పరికృతులయందుదంత్యములు లేవు. "ఉదా.—చందుర్యిఁడు-చాందిము-చుబుకము-చూతము-చోరుఁడు-చైత్రికు-చాలము- జనుఁడు-జాలము-జుహువు-జూటము- జోనాళములు. మొ"; అం. 4: చూ, పరికృతిత్రయము.

పరికృష్టము. సం. విణ. పరికర్షముగలది.

పరికోపము. సం. వి. అ. పుం. మమ్మరము: చూ, హెచ్చు. 1. [హెచ్చు. 3.

పరికోపించు సం. అ. క్రి. మమ్మరించు: చూ,

పరికోష్ఠము. సం. వి. అ. పుం. 1. తొట్టికట్టు: చూ, ముంగిలి. 2; 2. బుజ్జేముతుద, కలాంచిక: చూ, స్కంధము. 1; 3. ముంజేయి: చూ, హస్తము; 4. ఇంటికొన, కిలాంచిక: చూ, సదనము. 1.

పరిక్క. సై. వి. 1.=స్పృక్కా: చూ, పక్కియ*; 2.=పక్షం. ఏట-ఏటచు, తల, తెగ,పక్క--పక్కియ-పక్కె-పరిక్క, బరి, రెట్ట, వంక. (సం).—పక్షము: చూ, సూరెలు (చూ, పార్శ్వము. 2); 3.=పక్షం. వైపు: చూ, పార్శ్వము. 2.

పరిక్కగోఁచి. వా. వి. ఓరగచ్చె, వాలగోఁచి: చూ, లంగోటి. [చూ,రూ- పరిక్క. 1. *

పరిక్కి. సై.వి.=స్పృక్కా.(దేశ్యమని శ. ర.):

పరిక్కె. సై. వి.=—పై.—రూ-పరిక్కి.

పరికర్మిమధ్వంగము. అం: చూ, వాక్యదోషములు. (పూనిన పరిక్రమమునకు భంగముకలిగించుట. ఉదా.—"అతనికి నారచీరలు వస్త్రములు, కూరలు మధురాహారములు, అడవియిల్లు." తొలుతనన్నియు బహువచనములఁజెప్పి "అడవియిల్లు" అని ఏకవచనమునఁజెప్పుట పరిక్రమభంగము.)

పరిక్రమము. సం, వి. అ. పుం. 1. క్రమము: చూ, విధము. 1; 2: రూ-ఉపక్రమము, ఉపధ; 3: చూ, పరితిక్రియ. 1; 4. రూ-ఉపక్రమము, పనికిముందు యత్నము·చూ, సన్నాహము. 2; 5: చూ, అవసరము. 1.

పరిక్రాంతము. సం.విణ. 1:చూ,సన్నాహము.2; 2: చూ, ఉల్లంఘితము; 3. కడవఁబడినది.

పరిక్రియ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. అధికారము: చూ, రభసము. 1; 2: చూ, పరిస్తావము. 1; 3. మేలైనకార్యము: చూ, వ్యాపారము. 1; 4. శబ్దరూపముకలిగినవిధము:చూ,విధము.1.

పరిక్వణము. సం. వి. అ. పుం. రూ-పరిక్వాణము, వీణాధ్వని: చూ, స్వరము. 2.

పరిక్వాణము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

పరిక్షాళకుఁడు. సం. విణ.చేక్కఁగా(చేక్కఁగా) కడుగువాఁడు: చూ, శోధకుఁడు.

పరిక్షాళనము. సం. వి. అ. న. చేక్కఁగాకడుగుట, క్షాళనము: చూ, శోధనము. 1.

పరిక్షాళితము. సం. విణ. చేక్కఁగాకడుగఁబడినది, క్షాళితము: చూ, శోధితము.

పరిక్షిప్తము. సం. విణ. 1. చేక్కఁగాసరిచేయఁబడ్డది: చూ, ససి. 1; 2. చేర్వఁబడ్డది:చూ, మట్టసము. [చూ, హీనము. 1.

పరిక్షీణము. సం. విణ. మిక్కిలిక్షయించినది:

పరిక్షేపణము. సం. వి. అ. పుం. చేక్కఁగా విసరివేయుట: చూ, విమోచనము.

పరిక్షోభించు. సం. అ. క్రి. మిక్కిలికలఁతపడు: చూ, సంక్షోభించు.

పరిక్ష్వేడనము. సం. వి. అ. పుం. ఇనుపబాణము, నారాచము: చూ, బాణము. 1.

పరిఖరము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పక్కెర. గుఱ్ఱపుకవచము, కంబళము చూ, హయము; 2. కంచేరగాడిదె చూ, రాసభము; 3.కుక్క: చూ, శునకము; 4. ఏనుఁగుకవచము. చూ, హస్తి; విణ. 5. మిక్కిలికఅకైనది: చూ, రూక్షము. 1.

పరిఖ్యాతము. సం. విణ. 1 మిక్కిలిపరిసిద్ధికెక్కినది చూ, వికృతము 1; అం 2 చూ, వస్తుపు 2 [చూ, సంభావన. 3.

పరిఖ్యాతి. సం. వి ఇ. స్త్రీ మిక్కిలిపరిసిద్ధి:

పరిఖ్యుఁడు. సం. విణ. (ఉత్తరపదమైనచో) తుల్యుఁడు: చూ, సమానుఁడు.

పరిగండము. సం. వి. అ. పుం. మోఁచేతికిమోఁదిభాగము, సందిలి: చూ, హస్తము. 1.

పరిగడ. సై. వి.=పరిధాని: రూ-పెగడ, మంతిరి. చూ, సచివుఁడు. 1. [వాఁడు.

పరిగతజానుకుఁడు. సం. విణ. చూ, దొడ్డికాళ్లు

పరిగతము. సం. విణ. 1. బొత్తిగాపోయినది: చూ, విగతము. 1; 2. ఎడముకలది: చూ, విరళము.

పరిగల్భ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. స్వీయాంతర్భేద విశిష్టనాయికా విశేషము. (పదునెనిమిదేండ్లకు మించినవయసుగలిగి సంపూర్ణయౌవనముచే చెలయునది. దీనికి రతికళాపరిజ్ఞానము మెండు.): చూ, స్వీయ; అం. 2. చూ, యౌవనభేదములు.

పరిగల్భుఁడు సం. విణ: చూ, పారిప్లవుఁడు.

పరిగాఢము. సం. క్రి. విణ. అ. న. 1. చెల్లు: చూ, చెల్చే. 2; 2. అధికము: చూ, చెల్చే. 1; 3. దృఢము: చూ, బెడిదము.5.

పరిగుణ. అం. ఒకానొకవృత్తము. ఒక్కొక్కపాదమునకు ఒకసగణము, రెండుగురువులుగలిగి పదవచ్ఛందస్సునందుఁబుట్టిన వృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.

పరిగుణము. సం. విణ: చూ, సరి. 7.

పరిగ్గ సై. వి: చూ, రూ-పరింగ-పంగ.

పరిగ్గడ. సై. వి.=పరిధాని: చూ, రూ-పరిగడ-

పరిగ్గము. సై. వి.=పరిగ్రహ: చూ, రూ-పగ్గము.

పరిగ్గెడ. సై. వి.=పరిధాని: చూ, రూ-ప్రగడ.

పరిగ్రహము. సం. వి. అ. పుం. 1. చెఱసాల: చూ, సదనము 1;విణ.2. చెఱఁబడ్డది: ఊపగ్రహము. (తె) —బంది,వి.3 తాళ్ళు, తూనిక కోల మొదలైనవానితాళ్ళు. రూ-పరిగారిహము: చూ,సూత్రము 2;4.=పగ్గము.రూ-ప్రగాహము.చూ, సూత్రము.1; 5.గుఱ్ఱములో నగువానిఁగట్టెడు పగ్గము. రూ-పరిగారిహము: చూ, సూత్రము. 1; 6. బంగారు: చూ, లోహము. 1; 7. నియమనము: చూ, సత్యము. 1; 8: చూ,స్కంధము.1; 9:చూ, హరిదుగ్గివు *.

పరిగారిహము. సం. వి. అ. పుం.=పగ్గము: చూ, రూ-పరిగ్రహము. 3—4—5.

పరిగీర్వపము. సం. వి. అ. పుం, న. 1. కలళము: చూ, హరివాణము (పాతళ్ళము. 6); 2. ఒఱగుదిండు: చూ, లోడు; 3: చూ, మెడ; 4.పాసాదముపంటికిటికీ:చూ,వాతాయనము

పరిఘణము. సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-పరిఘాణము. తలవాకిటికి పగ్గ-నుండెడు చిన్నగది, హజోరము. చూ, సదనము. 1; 2. ఇనుపగుదియ: మా, బాణము. 1; 3. రాగిబిందె: చూ, పాత్రము. 6-ర్ద. [ఘణము. 1.

పరిఘాణము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-ప్ర

పరిఘారము.సం.వి.అ. పుం. రూ-ప్రాఘారము. జలాదిధార, కాఱుట: చూ, సర్పము.

పరిఘూర్ణను. సం. విణ. మిక్కిలి తిరుగుడుగలది: చూ, వ్యాఘూర్ణితము.

పరిచండము. సం. వి. అ. పుం.1. తెల్లగన్నేరు*: చూ, హయమారకము; విణ. 2. చేరరానిది;

3. వాఁడిమిగలది: చూ, శితము. 1; 4. సాధ్యముకానిది: చూ, ముగ్గొయ్య. 2.

పరిచక్రిము. సం. వి. అ. న. పరియాణమైన సేన: చూ, సేన. 1.

పరిచయము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సమూహము; 2. అనుదాత్తస్వరవిశేషము: చూ, స్వరము. 2. [వాఁడు: ఘూర్ణితుఁడు.

పరిచలాయితుఁడు. సం. విణ. కునికిపాటుపడు

పరిచారము. సం. వి. అ పుం. 1. పచేరము తిరుగుట చూ, సంచారము. 1; 2. కులాచారము: చూ, వర్తనము. 1; 3. చూ, వ్యాపనము; 4. పరివేషనిర్గమమార్గము: చూ, మార్గము. 1.

పరిచారములు. అం. (మల్లశాస్త్రములోనివి) భ్రాంతము, ఉద్భ్రాంతము, ఆప్లుతము, ఆవిష్కృతము, ఆహికము, అవిధము, ఆకరము, అవికరము, వికృతము, మిశ్రితము, మానవము, నిర్మర్యాద, చిత్రికము, భిన్నము, సవ్యజానువు, అపసవ్యజానువు, శీఘ్రిము, దుర్దుతము, సవ్యబాహువు, వినీతబాహువు, త్రిభాహువు, సవ్యోత్తరము, ఉత్తరము, సవ్యకరము, తుంగబాహువు, పర్యధితము, యాధికము, అపృష్టపరివాహరణము, వల్గితము, కుంచితము, స్వస్తికము, గుడంబము (32). [కము. 2.

పరిచాలము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, పరివా

పరిచురము. సం. విణ. 1. అధికము: చూ, హేళాళము; వా. 2. వెల్లడియైనది, చిట్ట: చూ, స్పష్టము.

పరిచేతసుఁడు. సం. వి. స్. పుం. రూ-పరిచేతుఁడు-పాఠాంతరము. 1: చూ, వరుణుఁడు; 2. వాల్మీకుఁడనుమని: చూ, సన్యాసి; విణ. 3. గొప్పమనస్సు కలవాఁడు.

పరిచేతుఁడు. సం. వి, విణ.—పై.—

పరిచోదనము. సం. వి. అ.న: చూ, పేరిచేఁట.

పరిచోదని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, వాకుడు*; 2. సంగడికెత్తెడ్డు. చూ, హోడము (పేలి.)

పరిచోదితము. సం. విణ: చూ, ప్రేరితము.

పరిచ్ఛ(చ్ఛ)ర్దిక. సం.వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, వాంతి.

పరిచ్ఛదపటము. సం. వి. అ. పుం. 1. గవుసెన: చూ, వస్త్రము; 2. పఱచెడుబట్ట: చూ, వస్త్రము

పరిచ్ఛదము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పచ్చెడము: చూ, వస్త్రము; వా. 2. కప్పుడు. చూ, స్థగనము.

పరిచ్ఛన్నము. సం. వి. అ. న 1. లోవాకిలి, అంతర్ద్వారము: చూ, వాకిలి; 2. కప్పఁబడినది. చూ, స్థగితము.

పరిచ్ఛాదనము. సం వి. అ. న. 1. ఉత్తరీయము: చూ, వస్త్రము; 2. చూ, పరిచ్ఛదము. 2. [నముచేయు.

పరిచ్ఛాదించు సం. స. క్రి. కప్పు: చూ, స్థగ

పరిచ్ఛాదితము. సం. విణ: చూ, ప్రచ్ఛన్నము 2.

పరిజ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=సజే. 1. సంతానము, కులము: చూ, సంతతి.1; 2. జనము, మంది: చూ, సంతతి. 1.

పరిజంఘాగ్రిము. సం. వి. అ. న. మోకాలిమొదలు: చూ, హజ్జే.

పరిజనము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఆవు ఎనుము లోనగువాని తోలిమోలు: చూ, వెద. 3; 2. మోలౌవట్టికాలము: చూ, వెద. 3.

పరిజవి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్): చూ, వేగిరకాఁడు. [సూతిక.

పరిజాత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పురుటాలు: చూ,

పరిజాపతి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. నలుప: చూ, బర్హి. 1; అం. 2: చూ, బర్హిలు.

పరిజావతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. తోడఁబుట్టి

నవానిభార్య: చూ, భార్య; 2. అన్నపెం డ్లామ, వదినె: చూ, భార్య.

పర్జ్ఞ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=పర్గె 1: చూ, బుద్ధి; 2.=: చూ, పర్గియ.2; 3.=:చూ,పర్గియ. 3.

పర్జ్ఞాకాయుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బుద్ధుఁడు.

పర్జ్ఞానము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, బుద్ధి; 2. గుఱుతు: చూ, లక్షణము. 1.

పర్జ్ఞాపత్రిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పుస్తకమందు గుఱుతువేసిన కాగితము:చూ,సంపుటము. 3.

పర్జ్ఞుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, విద్వాంసుఁడు; విణ. 2: చూ, పర్జ్ఞువు.

పర్జ్ఞువు. సం. విణ. (ఊ). దొడ్డికార్ల్లవాఁడు: చూ, సంజ్ఞువు.

పర్జ్వలనము. సం. వి. అ. న: చూ, జ్వలనము.

పర్జ్వలించు. సం. స. క్రి: చూ, జ్వలించు.

పర్జ్వలితము. సం. విణ. 1. మండినది, జ్వలితము: చూ, శోధితము; 2. పరీకాశించినది: చూ, శోధితము.

పర్జీనము. సం. వి. అ. న. మొదటియెగురు: [చూ, సంజీనము.

పర్ణతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. నమ్రత: చూ, వినయము. 1; 2. నతి: చూ, హణిగలు.

పర్ణతుఁడు. సం. విణ. 1. మిక్కిలివంగినవాఁడు: చూ,వినమ్రుఁడు; 2. నమస్కరించినవాఁడు: చూ, వినతుఁడు; 3. శిక్షింపఁబడినవాఁడు: చూ, శిక్షితుఁడు. 1.[చూ, మొక్కు.

పర్ణమిల్లు. సం. అ. క్రి. పర్ణామముచేయు:

పర్ణయకోపము. సం. వి. అ పుం: చూ, పాలయలుక.

పర్ణయము. సం. వి. అ. పుం. 1. ప్రేమము: చూ, స్నేహము; 2. పారిగ్రహ: చూ, స్తోత్రము; 3: చూ, వినయము. 1; 4:చూ, విశ్వాసము; 5. పరిచయము: చూ, సంస్తవము 1.

పర్ణయించు. సం. స. క్రి. జ్వలింపఁజేయు. కళా. 8, ఆ. 26.

పర్ణయిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పర్ణయురాలు: చూ, స్త్రీ; విణ. 2. ప్రేమగలఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

పర్ణవము సం. వి. అ. పుం: అక్షరము, ఓమ్, ఓంకారము, కలాపము, తారి. (మిక్కిలి స్తోత్రము చేయఁబడునది.) (ఓ 3 మ్-ఓమ్-ఓం=పర్ణవము, ఓంకారము, ఉద్గీథము, ఏకాక్షరము, తారకము, శబ్దబర్హ్మము) ఓంకారము పరబర్హ్మమునొక్క నామము లన్నిటియందును సర్వోత్కృష్టమైన నామము. మిగిలిన నామములెల్ల దీనియందంతర్గతములు. "ఓంఖంబర్హ్మ" యజుఃసం. ౮౦. ౧౭. " అవతిరతి తీత్యోమ్ " రక్షించులచేత "ఓమ్"; " ఆకాశమివవ్యాపకత్వాత్ ఖమ్" ఆకాశమువలెసర్వవ్యాపకుఁడగుటచే"ఖమ్" "సర్వేభ్యో బృహత్త్వాద్బర్హ్మ" అన్నింటికంటె గొప్పవాఁడగుటచే "బర్హ్మము" కాన ఓంకారము సర్వవ్యాపకుఁడైన పరబ్రహ్మస్వరూపము. ఇక్కడ ఓంకారము బర్హ్మప్రాప్తికిరూఢియైనట్టియు, పూర్ణమైనట్టియు సాధనమని స్పష్టీకరించుటకే ఆదిబర్హ్మముతో అభేదముగ (తదూపముగ) చెప్పఁబడినది. ఏదేని ఒక సాధనమును రూఢియైనదని చెప్పవలసివచ్చినపుడు సాధనమనియే చెప్పక సాధ్యవస్తువుతో నేకరూపకముగ (తదూపముగ) చెప్పనాచారముగలదు. దీనికి ఔపచారిక ధర్మముందురు. ఉదా:—ఆయుర్వృద్ధియందు ఘృతము ఉత్కృష్టమైన సాధనమని చెప్పుటకు "ఆయుర్వైఘృతమ్" "యథార్థముగ ఘృతము ఆయువే" అని చెప్పఁబడినది. అట్లే ఇక్కడ ఓంకారము బర్హ్మమని చెప్పఁబడినది. (చూ, ఉద్గీథము) "సర్వేవేదా యత్పదమామనన్తి తపాగ్ంసి సర్వాణిచయద్వదన్తి, యదిచ్ఛన్తో బర్హ్మచర్యం చరన్తి తత్తేప

దగ్ంసంగృహేణ బ్రహ్మేత్యేతత్ ॥" కఠ. ఉ. ౧౫. ఆన్నివేదములును సమస్త ధర్మానుష్ఠాన రూపతపశ్చరణమును, ఎవనిని చెప్పుచో గౌరవించో చేన్నవో, ఎవనినిఁబొంది ఁగోరి బ్రహ్మచర్యవ్రతము నాచరించేచో న్నారో అట్టి పరమేశ్వరుని యొక్క ఉత్తమ నామమే ఓంకారము. "ఓమిత్యే కాక్షరం బ్రహ్మవ్యాహరన్మామనుస్మరన్ । యఃప్రయాతిత్యజన్దేహం సయాతి పరమాం గతిమ్॥" భగవద్గీత. ౮. ౧౩. "ఓంతత్సదితి నిర్దేశో బ్రహ్మణ స్త్రి, విధ స్స్మృతః ।" భ. గీ ౧౭. ౨౩. (చూ, ఓమ్.) "తస్మాద్గోమిత్యు దాహృత్య యజ్ఞదానత పఃక్రియాఁ । ప్రవర్తన్తే విధానోక్తాఁ సతతం బ్రహ్మవాదినామ్." భ. గీ. ౧౭. ౨౪. "ప్రణవోధనుఃశరోహ్యాత్మా బ్రహ్మతల్ల క్ష్యముచ్యతే । అప్రమత్తేన వేద్ధవ్యంశరవత్తన్మయోభవేత్ ॥ " ముండక. ౨. ౨. ౪. "తస్యవాచకఃప్రణవః" పాతంజలి యోగ దర్శనమ్. ౧. ౨౭. ఆయిశ్వరునకు "ప్రణవమే" (ఓంకారమే) నామధేయము. "తజ్జప స్తదర్థ భావనమ్. " ౧. ౨౮. "తతఃప్రత్యక్చేతనాధిగమో ప్యంతరాయాభావశ్చ. ॥ " ౧. ౨౯. "ప్రణవఃసర్వవేదేషు" భ. గీ. ౭. ౮. "తైలధారావదచ్ఛినం దీర్ఘం ఘంటానినాదవత్। ఆప్లుతంప్రణవస్యాంతంయస్తంవేదసవేదవిత్। "ఓ మితి బ్రహ్మ । ఓ మితీదగ్ం సర్వమ్। " తైత్తి. శి. ౮. "అపతేప్టిలో పళ్ళ॥" ౧. ౧౪౧ అని పాణిని యొక్క ఉణాదిసూత్రము. "ఓమభ్యాదానే ॥ " ఆ. ౨. ౪౭. "ఓంశబ్దస్యప్లుతఃస్యాదారమ్భే । ఓ 3 మ్ అగ్నిమీళేపురోహితమ్। " మంత్రారంభమందు "ఓమ్" శబ్దముయొక్క ఉచ్చారణ ప్లుతము. ప్లుతము త్రైమాత్రికము. కాన "ఓ" తరువాత "3" అంకెవ్రాయఁబడును; "ఓ 3 మ్." "ఆప్లృ" ధాతువునుండి "తస్మా దాప్తేదోంకారః సర్వమాప్నోతీత్యర్థ ॥" గోపథ. బ్రాహ్మ. ౧, ౨౬. ఇది బ్రాహ్మణ గ్రంథకారుల మతము. "అకారం చాప్యుకారంచ మకారంచప్రజాపతిః। వేదత్రయాన్ని రదుహద్భూర్భువః స్వరితీతిచ॥ " మను. ౨. ౭౬. ఇది స్మృతికర్తల మతము. " పరికృష్టోనవఃప్రణవః, పుష్కల స్తోత్రమిత్యర్థః, ణుస్తుత్తావితిధాతోఃక్త, యా ద్వాపరిణౌతి పరిస్తూయతే అనయాబ్రహ్మే తిపరిణవః॥ " పుష్కలమైనట్టి స్తోత్రము ప్రణవము; " పాణినాన్ సర్వాన్ పరమాత్మని ప్రణానయతీత్యే తస్మాత్ప్రణవః। చతుర్థావస్థిత ఇతి సర్వదేవవేదయోనిఃసర్వ వాచ్యవస్తు ప్రణవాత్మకమ్.॥" అధర్వశిఖోపనిషత్; " దేవాశ్చేతి సంధత్తాం సర్వేభ్యో దుఃఖభయేభ్యఃసంతారయతీతారణా త్తారఃఁ." (చూ, గాయత్రి.) ఇత్యాది విశేషంబులెల్ల ప్రణవము మంత్రరాజములలోని కెల్లశిరోమణియని చెప్పుచున్నవి. (గాయత్రీమంత్రార్థవివరణము) " తే. పురుషసూక్తము శ్రీసూక్తమును జపింపఁ, బావమాని జపింపఁదత్పరతమీఱి, నర్థిశతరుద్రియంబు పంచాక్షరంబు, ప్రణవమంత్రంబు జపియింపఁబఁబ్రతిదినంబు." కాశీ. 3, ఆ. 82.

పరిణహితము. సం. విణ. (రూ-పరిణిహితము) 1. పొందఁబడినది: చూ, సంసక్తము; 2. ఒప్పుకొనఁబడినది: చూ, స్వీకృతము. 1; 3. ఉంచేఁబడినది: చూ, వ్యూఢము. 2.

పరిణాదము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పోఁబెట్టు; 2. గట్టిమోఁత: చూ, స్వరము. 2; 3. చెవుడు: చూ, బాధిర్యము.

పరిణామము. సం.వి. అ. పుం:చూ, పరిణతి.2.

పరిణాశము. సం. వి. అ. పుం. రూ- పరినాశము: చూ, రూ-పరిణాళి.

పరిణాళి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కాలువ (లేక) తూము, నీళ్లుపోవుటకు భూమిలోతీర్చివిన గోవి (అనికొందఱు): చూ, వాహసము.2.

పరిణాళిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.—పై.—: వా. 2. కర్మము, ఏర్పాటు, పద్ధతి.

పరిణిధి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. వేగువాఁడు: చూ, సంవేశహరుఁడు; 2. పార్శ్వన: చూ, స్తోత్రము. [హణము.

పరిణిపత్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, పాదగ్ర

పరిణిపాతము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

పరిణిహితము. సం. విణ: చూ, రూ-పరిణిహితము. [చూ, పాత్రము. 6.

పరిణీత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. యజ్ఞపాత్రము:

పరిణీతము. సం. వి. అ. పుం. 1. మంత్రముచేత సంస్కరింపఁబడిన అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; విణ. 2. చేయఁబడినది: ఆహితము, ఊఢ్ఢృతము, కృతము: చూ, వ్యాపారము. 1; 3. చొప్పింపఁబడినది; 4. తోర్యియఁబడినది, నికృతము, పొల్ల: చూ, విద్ధము. 2; 5. నీళ్లుపోసి వండఁబడినది. [చూ, స్తుతము.

పరిణుతము. సం. విణ. మిక్కిలిపాగడఁబడినది:

పరిణుతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. మిక్కిలిపాగడిక: చూ, స్తోత్రము. [చూ, స్తుతించే

పరిణుతించే. సం. స. కిరి: మిక్కిలిపాగడు:

పరిణేయము. సం. విణ: చూ, వర్ష్యము.

పరిణేయుఁడు. సం. విణ: చూ, వర్ష్యుఁడు.

పరితతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. (రూ-పతతి-పరితత-పరితతి) 1. లత*: చూ, వృక్షము; 2: చూ, విటివి. 2.

పరితనము. సం. విణ: చూ, పురాతనము.

పరితప్తము. వా. విణ. కాఁచేఁబడినది: చూ, క్వాథిణ. 2.

పరితలము. సం. వి. అ. న. 1. ఒకపాతాళము: చూ, లోకము. 1; పుం. 2: చూ,పాణి. 1.

పరితలాల్పభాండము. సం. వి. అ. న: చూ, పాత్రము. 6-ది.

పరితాపము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ,పరిభావము. 1; 2. వాఁడిమి: చూ, వేఁడిమి. 3; అం. 3: చూ,వేభావర్ష్యపాంగములు.

పరితాపయదీయము. అం.(విద్యానాథుఁడువాని పెను): చూ, కావ్య నాటకములు.

పరితాపవంతుఁడు సం. విణ: దండి.

పరితాపవరాటి. అం చూ, వరాట్యుపాంగములు (అంగము. 9).

పరితావశేఖరము. అం: చూ, జన్యతాళములు.

పరితాపసము. సం. వి. అ. పుం. తెల్లజిల్లేడు*: చూ, వికీరణము.

పరితాపించే సం. అ. కిరి. పరితాపముచేఁపు.

పరితారకుఁడు. సం. విణ: చూ, వంచకుఁడు.1.

పరితారణము. సం. వి. అ. న: చూ, వంచన.

పరితారించే. సం. స. కిరి: చూ, వంచించే.

పరితారితుఁడు. సం. విణ. మోసపుచ్చేఁబడిన వాఁడు: చూ, వంచకుఁడు.

పరితి. సం. అవ్య. 1. తుల్యము: చూ, సమానము. 2; 2. పరితికి పరితి: ఆదర్శము, పరితిబింబము. (తె).- నకలు, కాపి, పాటా; 3.మారు. ఖై. 8, ఆ. 107: చూ,సమానము. 2; వా. 4. ఒకగ్రంథము "ఆనేకపరితులు చదివితిని"; బ. 5. గ్రంథములసంఖ్య; వా అవ్య. 6. వ్యతిరేకమును తెపపును. "యతి అనిన పరితియనును"; 7 (విరామములేకుండఁగ) ఒక్కొకటివంతున అను దానిని తెలుపును "పరితిశబ్దము, పరితి విషయము, పరితి మనిషి, పరితి దినము" మొ; ఉప. 8. ఁ. పరితికారము=ఇచేట 'పరితి'

అనునది ధాత్వర్థమును బదులుచేయుట అను నర్థముగా మార్చినది; 3. పరితికూలము= ఇచేట కూలశ్శబ్దముతో సమసించి వ్యతిరేక మైన అనునర్థము నిచ్చుచున్నది; 3. పరితి ఘటనము=ఇచేట ధాత్వర్థమును మాఱుగొడ్డుట అను నర్థమునకు మార్చినది; ర. పరితిజ్ఞ= ఇచేట ధాత్వర్థమును 'పరితిన' యను నర్థము కల దానినిగా మార్చినది; ఒ. పరితిదాన ము=ఇచేట తిరిగి అనునర్థముకలది); అం. 4. చూ, ఋతులు. [భూషణము. 2.

పరితికగ్మము. సం వి. న్. న. కైనేత: చూ,

పరితికారము. సం. వి. అ. పుం: పరితికృతి, పరితివిధానము. (తె)—మాఱుచేత-మాఱు నేత. (చూ, పరితి. 8).

పరితికూలమగు. మి. అ. కి. చూ, ఎదురుచే 1.

పరితికూలము. సం. విణ. అనుకూలముకానిది. చూ, సవ్యము. 3. (చూ, పరితి. 8.)

పరితికృతము. సం. విణ. మాఱుచేయఁబడినది.

పరితికృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ 1. పరితిమ: చూ, హరిణి. 3; 2: మాఱురూపు; 3: చూ, పరితికారము. [వ్యాఘుఁడు. 2.

పరితికృష్టుఁడు. సం. విణ. అడిబండ: చూ,

పరితికీయ. సం.వి. ఆ. స్త్రీ 1: ఉపకర్మిమము, చికిత్స, ప్రకర్మిమము, పరితీకారము; 2: చూ, మందు 1. [సెకనుసెకన.

పరితిక్షణము. సం కి. విణ. అనుక్షణము: చూ,

పరితిక్షీప్తుఁడు. సం. విణ. 1: చూ, పరితికృష్టుఁడు; 2. ఆడ్డగింపఁబడినవాఁడు; 3. పంపఁబడినవాఁడు. [ట: చూ, సంభావన. 3.

పరితిఖ్యాతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. మిక్కిలిచెప్ప

పరితిగృహీత. సం. విణ. దానము పుచ్చుకొనువాఁడు: చూ, స్వీకృతుఁడు. (గృహీత)

పరితిగృహీతుఁడు. సం. విణ. దానము పుచ్చుకొన్నవాఁడు: చూ, స్వీకృతుఁడు.

పరితిగ్రహము. సం. వి. అ. పుం. 1. పట్టు, పుచ్చుకొనుట: చూ, స్వీకారము. 2; 2. దాన ద్రవ్యము; 3. సేనకు నెనుకటిబలము (ఎక్క డరాజుతానుండి తనసైన్యము గాసిఁ జెంద కుండునట్లు చేపట్టివచ్చునో ఆసైన్యము నెనుక ఇన్నాళ్లు విండ్లపట్టుననుండు పరిత్యేకమైన మూఁక); 4. తమ్మపడిగము. చూ, పాతెరి ము. 6; 5. గ్రహభేదము; అం. 6. చూ, కర్మములు. 3; 7. చూ, గురుమతమున ప్రాగ్భా హోంగములు. (తకారాది అనుబంధములో చూడుము); 8. చూ, శుక్రిమతమున ప్రాగ్భాహోం గములు.

పరితిగర్జిపించే. సం. స. క్రి. దానముపుచ్చు కొను. [గర్జిహము. 4.

పరితిగార్జిహము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పరితి

పరితిగార్హ్యము. సం. విణ. పుచ్చుకొనఁదగినది, గార్హ్యము: చూ, స్వీకృతము. 2

పరితిఘటనము. సం. వి. అ. న. ఒడ్డారము. (చూ, పరితి. 8): చూ, మాఱుగొడ్డు. 1.

పరితిఘటించే. సం. అ. క్రి మాఱుగొడ్డు: చూ, పక్కలించే.

పరితిఘము. సం. వి అ. పుం. 1: చూ, రోషము; 2: చూ, మాఱుదెబ్బ; 3. పగతీర్చుకొనుట; 4. మూర్ఛ: చూ, రోగము. 1.

పరితిఘాతనము. సం. వి. అ. న. చేంపుట: చూ, హింస. 1. [కొనువాఁడు.

పరితిఘాతి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్.) పగతీర్చు

పరితిచ్ఛాయ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పరితికృతి 1-2-3.

పరితిజాగరము. సం. వి. అ. పుం: చూ, హెచ్చేరిక. (కాచేట అని కొందఱు)

పరితిజ్ఞ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=పంతము: చూ, స్పర్ధ. 4; 2: చూ, సమ్మతము. 1.

పరితిజ్ఞాతము. సం. విణ: చూ, స్వీకృతము. 1.

పరితిజ్ఞాతవ్యము. సం. విణ. 1 అంగీకరింపఁదగి

నది: పరితిక్షేయము; 2. పరితిజ్ఞచేయఁదగినది. పరితిక్షేయము.

పరితిజ్ఞానము. సం వి. అ న. చూ, పరితిజ్ఞ 2.

పరితిక్షేయము సం. కృ. చూ, పరితిజ్ఞాతవ్యము.

పరితితార్థము. అం చూ, జన్యతార్థములు.

పరితిదానము. సం. వి. అ. న 1. వస్తువులమా ఱుపు చూ, వినిమయము; 2 దాఁపనిచ్చిన చానిని మరల నిచ్చేట (చూ, పరితి. 8)

పరితిహారణము సం వి. అ. న చూ, యుద్ధము

పరితిదినము సం. వి. అ న. (పాండు. 2, ఆ 116) అనుదినము, పరిత్యహము, దినదినము (తె)—నాఁడునాఁడు- నానాఁడు (చూ, రోజు) [డు

పరితిదివుఁడు. సం. ఏ వ్. పుం చూ, నూయ్యఁ

పరితిధ్వని సం. వి ఇ. పుం. చూ, పరితిధ్వానము. [చూ, శబ్దించే

పరితిధ్వనించే. సం అ. కిరి మాఱుమోర్గియ.

పరితిధ్వానము. సం వి. అ. పుం మాఱుమోర్గిత. చూ, స్వరము 2.

పరితిన వై. వి.=పరితిజ్ఞా చూ, పరితిజ్ఞ. 1

పరితినిధి. సం. వి ఇ. పుం. 1: చూ, పరితికృతి. 1; 2: చూ, మాఱు. 1; వా. విణ 3. ఒకనికి బదులుగా వచ్చినవాఁడు.

పరితినిక్షము. సం విణ. పట్టుపట్టఁబడినది.

ప్రతినివేశము. సం. వి. అ.పుం ఆక్ర-ఱి,పట్టు: చూ, స్పర్ధ 4.

పరితిపక్షఁడు. సం వి అ. పుం. 1:చూ,శత్రువు. 1; 2: చూ, పరితివాది.

పరితిపత్తి సం. కి. ఇ. స్త్రీ. 1 చూ, సన్మానము; 2 చూ, హృల్లేఖము. 2, 3: చూ, సామర్థ్యము. 1, 4: చూ, సాహసము. 1; 5. పాప్తి: చూ, లాభము. 1; 6 పపపాప్తి: చూ, లాభము. 1.

పరితిపత్తు. సం. వి. ఏ. స్త్రీ. 1.=పాడ్యమి: చూ, పాడివాసరము; 2: చూ,హృల్లేఖము.2.

పరితిపదార్థము. సం. వి. అ పుం. 1: ఖండాన్వయము, దండాన్వయము; వా. 2. పరితిశబ్దముయొక్క అర్థము

పరితిపన్నము సం విణ 1 చూ, స్వీకృతము. 1; 2 చూ, వ్యక్తము. 2

పరితిపాదకము సం.విణ. 1.ఇచ్చేనది; 2. కలిగించేనది ఆపాదకము, ఆపహము, ఉత్పాదకము, ఉపపాదకము(చూ, సంభూతము); 3 తెలుపునది. చూ, వ్యక్తము. 2; 4. నిరూపించేనది.

పరితిపాదనము సం. వి. అ. న. 1 ఇచ్చేట: చూ, స్పర్శము. 3, 2 కలిగించేట చూ, సంభవము. 1, 3 తెలుపుట (చెప్పుట): చూ, పరిస్థాపము 2; 4. నిరూపించేట.

పరితిపాదించే. సం. స. క్రి. 1. కలిగించే. చూ, సృజించు; 2. తెలియఁజెప్పు: చూ, స్పష్టీకరించే, 3: నిరూపించే, నిర్ధరించే

పరితిపాదితము. సం. విణ పరితిపాదింపఁబడినది.

పరితిపాద్యము. సం. విణ ప్రతిపాదింపఁదగినది.

పరితిపాలకుఁడు సం విణ: చూ,సంరక్షకుఁడు.

పరితిపాలనము. సం. వి.అ న:చూ, సంరక్షణము.

పరితిపాలించే. సం. స. క్రి: చూ, సంరక్షించే.

పరితిపరిస్థాతుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బుత్విఁజుఁడు [బింబము. 1.

పరితిఫలనము సం. వి అ. న. చూ, పరితి

పరితిఫలించే. సం. అ. క్రి. మాఱురూపము తోఁచే.పరితిబింబించే [వికారము 1.

పరితిఫలితము. సం. విణ. పరితిఫలించినది: చూ,

పరితిబంధకము. సం. విణ. అడ్డగించేనది, పరితిరోధకము: చూ, రుద్ధము. 1.

పరితిబంధము. సం. వి. అ. పుం. అడ్డగింత: చూ, సంరోధము. [సంరోధించే.

పరితిబంధించే. సం. స. క్రి. అడ్డగించే: చూ,

పరితిబద్ధుఁడు. సం. విణ. 1. అడ్డగింపఁబడిన వాఁడు; 2. పరితిహాతుఁడు; 3. మనసు చెడిన వాఁడు: చూ, హతుఁడు. 3.

పరితిబింబము. సం. వి. అ.న. 1 పరితిఫలనము. చూ, వికారము 1; 2. పరితిమ చూ, పరితికృతి 1; వా 3. పరితికిపరితి చూ, ప్రతి 2

పరితిబింబించే సం. అ. కిరి చూ, పరితిఫలించే

పరితిబింబితము సం విణ చూ, పరితిఫలితము

పరితిభ. సం. వి. ఆ స్త్రీ. అప్పటప్పటికి వికసించెడు బుద్ధి చూ, హ్యల్లేఖను 2

పరితిభటుఁడు. సం. వి అ పుం. చూ, పరితుర్వి 1

పరితిభయము. సం. వి. అ న. 1 భయానకరసము: చూ, రసములు; విణ 2 భయానకరసముగలది చూ, రసములు

ప్రతిభాపరికేషశాలిత్వము అం చూ, సుగుణములు

పరితిభువు సం వి. ఊ పుం పూటకాఁపు చూ, లగ్నపుఁడు. 1.

పరితిభూత్వము సం. వి. అ. న: చూ, పూటక 4.

పరితిమ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ 1 = పతిమ: చూ, పరితికృతి 1; 2. ఏనుఁగువాహిత్థము క్రింది కొమ్మలనడిమిచోటు, పరితిమానము. చూ, హస్తి; 3. తడగట్టెడిడబ్బిక: పరితిమానము (తె). — డబ్బిక.

పరితిమర్థము. అం: చూ, జన్యతాళములు.

పరితిమానము. సం. వి. అ. న: చూ, పరితిమ

పరితిమార్గకము. సం వి. అ. పుం: ఊచిరింగము, తరింగ-తరింగము, పరితిమార్గపురము.

పరితిమార్గపురము. సం. వి. అ. పుం — పై —

పరితిమాల సం. వి.అ.స్త్రీ అంతాదిగ్రంథము. చూ, సంపుటము. 3

పరితిముక్తము. సం. విణ. 1. కట్టఁబడినది (వస్త్రము). చూ, వస్త్రము; 2. తొడుగఁబడినది (కవచము): చూ, వారవారణము.

పరితిముఖసంధి. అం. (పరితిముఖము) ఒక నాటక సంధి, యత్నబిందుపులచే పరితిముఖసంధి: చూ, సంధులు.

పరితిమోక్షము అం: చూ, దానపంచకము. (దానపంచకమునందిలి పదములలోనిఅతిమోక్షమును పరితిమోక్షమని చేసినవాఁడు)

పరితియత్నము సం. వి. అ. పుం. 1 ఇచ్ఛ: చూ, వాంఛ; 2. ఆనుకూల్యము. చూ, స్నేహము. 1; 3 చూ, పరితీకారము 1, 4: చూ, సంపాకారము. 6

పరితియాతన సం వి. ఆ స్త్రీ. 1. చూ, పరితికృతి. 1; 2 తుల్యయాతన [విగోధము. 1.

పరితియోగము. సం. వి అ పుం. పగ చూ, పరితియోగి సం విణ. (స్త్రీ ఈ స్త్రీ). చూ, పరితిపక్షుఁడు. 1. [ము 1.

పరితిగోధకము సం. విణ నూ, పరితిబంధక

పరితిగోధము. సం. వి. అ పుం 1. ఎదిరించేటు: చూ, లూటీ 4; 2. దొంగతనము చూ, హారణము. 1.

పరితికోధించే. సం స.కిరి. చూ, పరితిబంధించే.

పరితిగోధి. సం. వి స్త్రీ. పుం. 1. ఎదిరించేవాఁడు: చూ, పరితిపక్షుఁడు 1—2; 3. కొంగ: చూ, హారకుఁడు 1 [ముకలది.

పరితిగోమము. సం. విణ. అపగోహణ క్రిమ

పరితివచనము. సం. వి. అ. న: చూ, పరితివాక్యము. [పరివసథము.

పరితివసథము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-

పరితివసించే సం. అ కిరి. ఉండు: చూ, వసించే

పరితివస్తూపమ. అం: చూ, అలంకారము. 3. (ఉపమానోపమేయ వాక్య సమత్వము. "ఉదా.—చాపమున శూరుఁడుదగు. తాపమున నూరుఁడు దగు.")

పరితివాక్యము. సం వి. అ. న. మాఱుమాట: చూ, సమాధానము. 4.

పరితివాది. సం. విణ. (న్. ఈ. న్) వాదికి పరితిపక్షము వాఁడు: చూ, శతుర్వేది. 1.

పరితివాదించే. సం. అ. క్రి. వాదికి పరితిపక్షముగా మాటాడు. [గులనుండువాఁడు.

పరితివాసి సం. విణ.(న్ ఈ న్.)ఇరుగుపొరు

పరితివిధానము. సం.వి.అ న: చూ,పరితికారము.

పరితివిరోధి. సం వి. ఇ. పుం: పరితిరోధి. 2

పరితివిష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.(విషమునకుపరిరోధి) అతివసశ: చూ, విష.

పరితివేశము. సం వి. అ పుం. ఇరుగుపొరుగు ఇల్లు: చూ, సదనము. 1.

పరితిశాసనము. సం. వి. అ.న.పిలిచిపనిపంచేట.

పరితిశ్నకము. సం వి. అ. న. కుదువ చూ, వారకము (1) [చూ, రొంప

పరితిశ్యాయము. సం వి అ. పుం.=పడిసెము

పరితిశ్రాయము. సం. వి. అ.పుం. 1.=పడిసెము: చూ, రొంప; 2. ఇల్లు. చూ, సదనము 1, 3 పార్శ్వపు: చూ, సన్నిధానము. 2; 4. కొలువుకూటము.చూ, సభ. 2; 5.సత్తరువు: చూ, సదనము. 1.

పరితిశ్రవము. సం. వి. అ. పుం.చూ, పరితిజ్ఞ.2.

పరితిశ్రాయము. సం. వి. అ. పుం.=పడిసెము. చూ, రొంప. [నము.

పరితిశ్రుతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, పరితిధ్వా

పరితిషిద్ధము. సం. విణ. నిషేధింపఁబడ్డది: నిషిద్ధము, బహిష్కృతము.

పరితిషేధకుఁడు. సం. విణ. నిషేధించేవాఁడు.

పరితిషేధము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పరితిబంధము; అం. 2: చూ, ఆలంకారము. 3. (ముందుచేసినపని యెగతాళి యన్నట్లు దానికి వ్యతిరిక్తముగఁజెప్పు పొగిడేవాక్యము. "ఊఁ-ఓయికృష్ణ! జలకీళలుగాదు వాఁడిగల బాణయుద్ధమునుమీ.")

పరితిషేధించే. సం. స. క్రి: చూ,ప్రతిబంధించే.

పరితిష్టంభము. సం. వి. అ. పుం:చూ, పరితిషేధము. 1 [రుద్ధము. 1.

పరితిష్టబ్ధము. సం. విణ. అడ్డగింపఁబడినది:చూ,

పరితిష్ఠ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. గౌరవము:చూ, సన్మానము; 2. చోటు: చూ, స్థానము. 1; 3. శాశ్వతముగ నిలుపుట; 4. నేల: చూ, భూమి. 1; 5: చూ, ఛందస్సులు; 6. కీర్తి: చూ, సమాఖ్య. 1.

పరితిష్ఠము అం: చూ, దండవ్యూహములు.

పరితిష్ఠించే. సం. స. క్రి. శాశ్వతముగనిలుపు.

పరితిష్ఠితము. సం. విణ. శాశ్వతముగనిలుపఁబడినది: చూ, శాశ్వతము.

పరితిసరము. సం. వి. అ. పుం, న 1. ఏనుఁగు కుంభముల క్రిందిచోటు: చూ, హస్తి; 2. చేతఁగట్టుకొనుతోరము,కంకణము. చూ, పరితినూత్రిము; 3. చూ, భూషణము. 2; పుం. 4. కడియము: చూ, భూషణము. 2; 5. పూచండి చూ, భూషణము. 2; 6. ఒకానొకమంత్రిము: చూ, మంత్రిము 1; 7. సేనవెనుకటి దిక్కు: చూ, సేన. 1; 8.పరిగాశుద్ధి చూ, పూరము.3; విణ.9: చూ, నియోక్తవ్యము.

పరితిసర్గము. అం: చూ, పురాణము. 6.

పరితిసీర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: కటము, కాండపటము, యవనిక.(లే)— చాఁప, డమాను, తెరచాఁప (చూ,వ,స్త్రీము.) [స్పర్ధ. 1.

పరితిస్పర్ధ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పోటి: చూ,

పరితిస్పర్ధించే. సం. అ. క్రి. పోటీచేయు. కాశీ. 2, ఆ. 98: చూ, స్పర్ధించే.

పరితిహతి. సం. వి. ఇ.స్త్రీ.చూ, పరితిబంధము

పరితిహతుఁడు. సం. విణ: చూ, పరితిబద్ధుఁడు

పరితిహర్తుఁడు. అం: చూ, బుత్విజుఁడు.

పరితిహారకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. (రూ-పరితిహారికుఁడు-పాఠాంతరము.) గారడివిద్య

యందు నేర్పరియైనవాఁడు: చూ, వ్యాళగారిహి.

పరితిహారతరము. అం: చూ, శస్త్రములు.

పరితిహారి. సం. వి. ఇ. పుం.=పడిహారి: చూ, పరిహారుఁడు. 1-2.

పరితిహారుఁడు. సం. వి. అ. పుం =పడిహారి. 1. కటిక: చూ, వేత్రిహస్తుఁడు, 2 ఉపస్థితుఁడు, కక్షావేక్షకుఁడు, క్షత్త, గర్వాటుఁడు, చండి, దౌవారికుఁడు, ద్వారపాలకుఁడు, ద్వార్థిపతుఁడు, ద్వారార్హుఁడు, పరితిహారి-పరితీహారుఁడు. (తె).-గొల్ల, పడిహారి-పడిహారుడు, పణిహార-పణిహారుఁడు; తద్వి.— ద్వారపాలకురాలునకు —పరితీహారి

పరితిహాసము. సం వి అ. పుం. గన్నేరు * చూ, హయమారకము.

పరితీకము. సం వి. అ. పుం. 1. అపయసము: చూ, విపయము. 3; విణ. 2: చూ, పరితికూలము; 3. అనుకూలము: చూ, స్నేహము.1.

పరితీకారము సం వి అ. పుం. 1: చూ, వైరశుద్ధి; 2. చికిత్స: చూ, పరితికియ. 1.

పరితీకాశము. సం. విణ. (ఉత్తరపదము) తుల్యము: చూ, సమానము. 2. (చూ, ఉపమ. 403 వ పొరట.)

పరితీక్షణము. సం. వి. అ. న. (పరిత్యాశతో) ఎదురు చూచుట: చూ, వీక్షణము.

పరితీక్షించు. సం. ఆ. కి (పరిత్యాశతో) ఎదురుచూచు: చూ, వీక్షించు

పరితీజ్యుఁడు. సం. విణ: చూ, పూజ్యుఁడు. 3.

పరితీచి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పడమర: చూ, వారిత్తు. 1. [పుట్టినది.

పరితీచీనము. సం. విణ. పశ్చిమదిక్కు-నందు

పరితీతము. సం. విణ. 1. పరిసిద్ధికెక్కినది: చూ, సంభావన. 3; 2.ఎఱుఁగఁబడినది, కలితము, ఉచితము: చూ, వ్యక్తము. 2; 3. ఆదరింపఁబడినది: ఆదృతము, దృతము; 4. సంతోషమునొందినది: చూ, ముదితము. 2.

పరితీతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. పరిసిద్ధి: చూ, సంభావన. 3; 2. ఎఱుక: చూ, సంస్తవము; 3. ఆదరము: చూ, సన్మానము; 4: చూ, సంతోషము.

పరితీతుఁడు. సం. విణ: చూ, విశ్రుతుఁడు.

పరితీపదర్శిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

పరితీపము. ఆం. 1:చూ, అలంకారము. 3 (ఉపమానమున కుపమేయత్వము కల్పించుట. "ఉదా —నీకన్నులకు సమముతమ్మి."); విణ 2: చూ, పరితికూలము.

పరితీపుఁడు సం. వి అ. పుం. 1. పగతుఁడు: చూ, శత్రువు 1; 2. చందిరపంశజుఁడైన ఒకానొకరాజు: చూ, రాజు. 1.

పరితీరము. సం. వి. ఆ. న. (నద్యాది) తీరము: చూ, రోధస్సు.

పరితీవాపము సం. వి. అ. పుం. 1. జనోపదర్శనము: చూ, విపత్తు; 2. నిశ్శ్రేపించుట; 3. రాలిన లోహపుపొడినికాంచి చోఁగఁ గొట్టుట.

పరితీహారము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. ద్వారము: చూ, వాకిలి; 2. పూర్వము నేను వీనికి మేలుచేసితినిగాన నిప్పుడు వీఁడు నాకు మేలుచేయునని యెంచి చేయునట్టి సంధి: చూ, సంధి. 1.

పరితీహారి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ద్వారపాలకురాలు: చూ, పరితిహారుఁడు. 2; న్. పుం. 2. ద్వారపాలకుఁడు: చూ, పరితిహారుఁడు.2.

పరితీహారుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-పరితిహారుఁడు. [నది: చూ, వేష్టితము. 2.

పరితున్నము. సం. విణ. మిక్కిలివ్యధపెట్టఁబడి

పరితోదము. సం. వి. అ. పుం: చూ, సిళ్లు.

పరితోదరము. అం: చూ, దండవ్యూహములు.

పరితోలి. సం. వి ఇ, ఈ స్త్రీ పెద్దసీధి: చూ, మార్గము. 1.

పరిత్తి పై వి =బహుకీ. (దేశ్యమని శ. ర)విత్తుల తోనుండుమాది. (దీని భేదములు -ఎఱ్ఱపరిత్తి, జేడపరిత్తి, పుల్లపరిత్తి, పైఁడిపరిత్తి నైయి). చూ, సముదాయంత. 3 [పాయిత 4

పరిత్నము సం. విణ. కూ-పరితనము చూ,

పరిత్యంగము అం చూ, జన్యతాశీములు.

పరిత్యంతపర్వతము. సం. వి అ. పుం. పెద్ది కొండ చేరువనుండు చిన్నకొండ: చూ, హిమాలయము (పర్వతము)

పరిత్యక్పోణి సం. వి ఈ. స్త్రీ. 1 ఎలుక చెవి. చూ, స్పోటకోళ; 2. చంతి: చూ, విశల్య. 4. [చూ, శైఖరికము.

పరిత్యక్పర్ణి సం. వి ఈ స్త్రీ ఉత్తరేణి

పరిత్యక్పుష్పి. సం వి. ఈ స్త్రీ —పై—

పరిత్యక్తుమగు మి.స.కి. చూ,సాహసించు.

పరిత్యక్తుము. సం. వి. అ. పుం.—పరిత్యజించుము. 1: చూ, స్పష్టము; అం. 2: చూ, పరిత్యక్తాది పరిమాణములు; 3. చూ, రసవదలంకారములు.

పరిత్యక్తృవాది. సం. వి. న్. పుం. పైనుడు చూ, బుద్ధుడు.

పరిత్యక్తాదిపరిమాణములు. అం. పరిత్యక్షము, అనుమానము, ఉపమానము, శబ్దము, అర్థాపత్తి, అనుపలబ్ధి, సంభవము, ఐతిహ్యము (ఇందు మొదటనుండి నాలుగు తార్కికుల మతమునందు, ఆఱువేదాంతుల మతమునందు, ఎనిమిది పౌరాణికుల మతమునందునని క్రమముగానెఱుంగునది)

పరిత్యగ్గిము. సం. విణ. 1. నూతనము: చూ, హాస; 2 చూ, పరిశుద్ధము.

పరిత్యనీకము అం: చూ,అలంకారము. 3 (బల పంక్తుండగు శత్రువు సేమిసేయఁజాలకయత నిపక్షమువారిని బాధించుట. "ఉదా — తన్నుంగెల్చిన మోహమ్మలఁదాకియున్న చెవులపైనెక్కి నుత్పలములు") [వు. 1.

పరిత్యనీకుడు. సం. వి. అ. పుం. చూ, శత్రు

పరిత్యాయము సం. వి. అ. పుం. 1. సుప్తిజాది; 2: చూ, విశ్వాసము; 3 చూ, పరిసిద్ధి 1; 4. బుద్ధి: చూ, హ్లాల్లేఖము 2, 5 నడవడి: చూ, వర్తనము 1; 6: చూ, శపథము; 7 అవకాశము: చూ,సందు 6; 8. చూ, వశము 1, 9 చూ, హేతువు. 1

పరిత్యాయిసుండు. సం. విణ. ఆప్తుడు: చూ, స్నేహితుడు. [2. చూ, పరితివాది.

పరిత్యార్థి. సం వి. న్ పుం 1 చూ,శత్రువు 1; పరిత్యాసాయము. సం. వి అ. న. కుడుపు: చూ, పాపాటు. [చూ, భుక్తము. 1.

పరిత్యవసితము. సం. విణ. కుళుపఁబడినది: పరిత్యవాయము సం. వి. అ. పుం. పాపము: చూ, వృజినము 1, 2 దుర్దృష్టము (చూ, అదృష్టము 1)

పరిత్యహను. సం. అవ్య. చూ, వాసగము.

పరిత్యాకాగము. సం. వి. అ. పుం. భుద్దాదుల యొఱు. చూ, వస్త్రము

పరిత్యాఖ్యాతము సం విణ. కూడదని నిరాకరింపఁబడినది. చూ, పరిత్యాదిష్టము.

పరిత్యాదిష్టము సం. విణ నిరాకరింపఁబడినది: నిగ్రస్తము, నిరాకృతము, పరాస్తము, పరిషిద్ధము, పరిత్యాఖ్యాతము, పరిత్యాశేషము.

పరిత్యాజేషము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పరిత్యాఖ్యాతము

పరిత్యాబ్దికము. సం. వి. అ. న. పరితిసంవత్సరము చేసెడు శార్ధము: చూ, శార్ధము. 1.

పరిత్యామ్నాయము. పా: చూ, కృచ్ఛము. 6.

పరిత్యాలీఢము. సం. వి. అ. న. 1. విలుకాఁడు ఎడమకాలు ముందటికిచోఁచినిలుచుట. చూ,

స్థానము. 4; అం. 2· చూ, గతివిశేషములు; 3 చూ, పుంస్థానకములు. [వాంఛ.

పరిత్యాశ. సం వి. ఆ. స్త్రీ. అడియాస· చూ,

పరిత్యాసత్తి. సం వి. ఇ స్త్రీ. చేరిక, సంగతి. చూ, సంయోగము.

పరిత్యాసన్నము. సం. విణ. చేరికయైనది. పొత్తు· చూ, సంగతము 5

పరిత్యాసారము. సం. వి అ. పుం ప్యూహము వెనుకనుండు మజీయొక ప్యూహము: చూ, ప్యూహాభేదములు.

పరిత్యాహారము సం వి. అ. పుం. 1. విషయములసలన నిందిర్మియులు మినిలించోట· చూ, అంగము 9, యోగాంగములు, 2 (వ్యాకరణమున) వర్ణసంగ్రహము

పరిత్యుత్క్రిమము. సం వి. అ. పుం షర్యోగము, యుద్ధసుకొఅకైన ఘటుల యుద్ధ్యమము. (అనికొందలు)· చూ, సన్నాహము 2.

పరిత్యుత్తగము. సం వి అ. న. మాలుగ్రరము చూ, సమాధానము. 4.

పరిత్యుత్థానము సం. వి. అ. న· అభ్యాగమము, అభ్యుత్థానము, పరిత్యుద్గమము

పరిత్యుద్గతుఁడు సం విణ ఎదురుకొనిలేచిన వాఁడు: చూ, శతుర్విధ 1. [త్థానము.

పరిత్యుద్గమము. సం. వి అ. పుం· చూ, ప్రత్యు

పరిత్యుద్గమించే. సం. అ. క్రి. ఎదురొక్రినిపోవు. కాశి. 2, ఆ. 159 చూ, పక్కళించే

పరిత్యుపము సం. వి. స్ న.యా-పరిత్యూషము: చూ, వేగుజాము.

పరిత్యూషము. సం. వి. ఆ. పుం, న.—పై—

పరిత్యూషుఁడు. సం. వి.అ పుం:చూ,వసువులు

పరిత్యూహము. సం. వి అ పుం. చెఱుపు:చూ, విఘ్నము.

పరిత్యేకబుద్ధుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం.బుద్ధశిష్యుఁడు: చూ, బుద్ధుఁడు. 1.

పరిత్యేకము. సం. వి. అ న: చూ, వేఱువేఱు.

పరిత్యేకించే. సం. అ. క్రి: చూ, వేఱువేఱుగు.

పరిధి. సం. వి ఆ. స్త్రీ పరిఖ్యాతి: చూ, సంభావన. 3.

పరిధమచప్టోమము. అం· చూ,కర్తుచతుష్టయము.

పరిధ్యమము. సం విణ. 1. మొఁటిది: చూ, మొదలు. 4, 2. ముఖ్యము చూ,శ్రైష్ఠ్యము;అం. 3. చూ, అసంఖాతప్యూహములు.

పరిధమావిఘ్నక్రి అం. "డు-ము-వ్ర-లు" చూ, విఘ్నక్తులు. [పెట్టఁబడినది.

పరిధమాస్థిలము. సం. విణ. ముంగుగా పరివేష

పరిధానభైరవము. అం. చూ, తంతర్రిములు.

పరిధానవాక్యము. పా. కర్తృ కర్మ క్రియలు మూఁడును గలసినది. తక్కిన పదము లంగములు.

పరిధానవ్యూహములు. అం: చూ, ప్యూహములు.

పరిధితి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, పరిధ.

పరిధితుఁడు. సం విణ. చూ, పరిలీతుఁడు.

పరిధిమ. సం. వి. న్. పుం. చూ, విరివి. 2.

పరిధిమము సం. వి అ. పుం —పై—

పరిదక్షిణము. సం. వి. అ. న. 1. పరిదక్షిణించోట చూ, సంవృతిము; అం 2. చూ, ఊపచారములు. 2

పరిదక్షిణించే. సం. స. క్రి దేవతాదుల నుద్దేశించి కుడికి తిరిగివచ్చే· చూ, వలగొను.

పరిదగము. సం. వి. అ. పుం 1: చూ,బాణము. 1; 2: చూ, విదారణము. 1; 3: చూ, విఱుపు. 1; 4. ఆఁడుదానికి కలుగు రక్తసావరోగము: చూ, రోగము. 1. [డు.

పరిదర్శకుఁడు. సం. విణ. విశేదపఱచిచోపువాఁ

పరిదర్శనము. సం. వి. అ. న. విశేదపఱచి చోపుట: చూ, వీక్షణము.

పరిదర్శితము. సం. విణ. 1.విశేదిసఱచిచోపఁబడినది. చూ, స్పష్టము; 2. చూడఁబడినది: చూ, వీక్షితము.

పరిదానము. సం. వి. అ. న. గొప్పయీవి. "అన్న పరిదానము": చూ, స్వగ్గము. 3

పరిదీపనము. సం. వి అ పుం. అంజనాద్రియం దుఁబుట్టిన రక్తవర్ణముగల విషభేదము.

పరిదీపము. సం వి. అ. పుం. దీపము, దివ్వె చూ, రూ-దీపము. 1.

పరిదేశనము. సం. వి. అ. న. కానుక: చూ, నూడిద. [దేశిని.

పరిదేశని. సం. వి ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-పరి

పరిదేశము. సం. వి. అ. పుం 1 గోటు చూ, స్థానము. 1; 2: చూ, దేశము; 3. రూ-పారిదేశము. లాడితిలి: చూ, హస్తము, 4 రూ-పారిదేశము. దెత్తిలి: చూ, హస్తము.

పరిదేశిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. జోట్టనవేరిలు చూ, వేలు. 2.

పరిదోషము. సం. వి. అ. పుం. 1. మునిమాపు: చూ, సందెదోము; 2. మిక్కిలిదోషము: చూ, పృజినము 1.

పరిద్యుమ్మాయనము. అం. (పరిద్యుమ్ము=పరి కర్షేణోద్యోతయతి, స్వయంజ్యోతి రూప త్వాత్): చూ, ఓమ్. [ఘుఁడు.

పరిద్యుమ్నుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మన్మ

పరిద్యోతనుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు. [ము: చూ, సంగారిపము.

పరిదర్పిపము. సం. వి. అ. పుం. రూ-పరిదార్పివ

పరిదార్పివము. సం. వి. అ. పుం.—పై—

పరిధనము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, యుద్ధము; 2. చీల్చుట: చూ, విదారణము. 1.

పరిధానము సం. వి. అ. న. 1. పరమాత్మ: చూ, హంసుఁడు; 2: చూ, పరికృతి. 1; 3.బుద్ధి: చూ, హల్లేఖము. 2; ఏ. 4. ముఖ్యము: చూ, శ్రైష్ఠ్యము; 5.=బయానా.ముందిచ్చేసొమ్ము: చూ, సత్యంకారము; వా. 6. వివాహోత్సవము వధువున కలంకారాదులనిచ్చి నిశ్చయించుకొనుట.

పరిధాని. సం. వి. ఇ. పుం. కార్యసహాయుఁడు, మంత్రి: చూ, సచివుఁడు. 1

పరిధానుఁడు. సం. వి. అ. న. 1.—పై.—; 2.మధ్యమాధికారి,ఏ. 3. ముఖ్యుఁడు: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు. [యిచ్చేట.

పరిధారణము. సం. వి. అ. న. ఫలమపేక్షించి

పరిధావనము. సం. వి. అ. న: ధావనము,ద్రవము. (తె).—చవ్వడు, పరుగు-పరువు—సర్వు,పాఱుడు, పేరము-పేరెము; తద్వి.—అల్పధావన మునకు,—గునుక-గునుకు-గునుకుడు-గునుగుడు, గునుగుపరుగు; చేచ్చేనంతటి పరుగునకు.—(తె).—చోపరువు; (చూ, సంచారము.) [నెల్లు 1.

పరిధావించే సం. అ. క్రి. పరుగెత్తు చూ,

పరిధి. సం. వి. ఇ. పుం చూ, నేమి.

పరిధితము. అం: చూ, పరిచారములు.

పరిధ్వంసము. సం. వి. అ. పుం. చేటు: చూ, సంస్థ. 3. [వాహసము. 2.

పరినాశము. సం. వి. అ. న. నీళ్లత్రాగుము: చూ,

పరిన్న. దే విణ. మనోజ్ఞము: చూ, హృద్యము.

పరిన్నఁడనము. వా. వి: చూ, సౌందర్యము.

పరిన్నత. దే. వి. మనోజ్ఞత. (ఇది విశేషణముగు చో.—పాండు. 5, ఆ. 128; పాండు. 2, ఆ. 108): చూ, పరిన్న.

పరిన్ననివాఁడు. వా.వి: చూ, సౌందర్యవంతుఁడు.

సరిప. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పానీయశాలిక.

పరిపంచము. సం. వి. అ. పుం.1.భూలోకము: చూ, లోకము. 1; 2: చూ, సంసారము.1; 3. శబ్దవిస్తరము: చూ, శబ్దము. 1; 4: చూ, విరివి. 2; 5. రచన: చూ,విన్యాసము. 2; 6: చూ, వ్యత్యయము; 7. మోసపుచ్చేట: చూ, వంచన.

పరిపంచించే. సం. స. క్రి: చూ, విస్తరించే.
పరిపంచితము.సం. విణ.విస్తరింపఁజేయఁబడినది.
పరిపత్తి. సం. వి. ఇ స్త్రీ. 1. భక్తిపరులు చేయు శరణాగతి; వా. 2. గౌరవాదులు.
పరిపదము. సం. వి. అ. పుం. 1. మంగాలు: చూ, హాజ్జే; 2. మీఁగాలు: చూ, హాజ్జే.
పరిపదములు. అం. (మీఁగాళ్లు) 1: చూ, లక్షణాంగములు (పురుషునికి-కూర్మోన్నతములై రక్తవర్ణములైన రాజీగు; 2: చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు) (స్త్రీకి.—తాఁబేటి వీఁపువలె నుండి మెత్తగనున్న భాగ్యవతియగు.)
పరిపన్నుఁడు. సం. విణ. పరిపత్తిచేసినవాఁడు.
పరిపాఠకము. పా. కొన్నియనువాకములుగల వేదభాగము. చూ, వేదము.
పరిపాతము. సం. వి. అ. పుం. 1. కొండచేటియ: చూ, పర్వతము. ౧౧; 2. కునికిపాటు: చూ, పరిమాల. [వర్తములు
పరిపానోత్తరసర్వదేశావర్తి. అం: చూ, అశుభా
పరిపితామహి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పరిపితామహునిభార్య: చూ, సవిత్. 2.
పరిపితామహుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. ముత్తాత: చూ, సవిత. 2; 2. నలువ: చూ, బ్రహ్మ. 1. [పరిపున్నాటము.*.
పరిపున్నటము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-
పరిపున్నాటము. సం. వి. అ. పుం: రూ-పరిపున్నటము, ఉరణాక్షము, ఉరణాక్ష్యము, ఊరణాక్షము, ఏడగజను, చక్రిమర్దకము, చక్రిమర్దనము, దద్యోష్ణము, పద్మాటము. (తె).—తంటియము-తంటెము, తగిరిస-తిగిరిస.(చూ,నృక్షము.)
పరిపుల్లము. వా. సం.విణ: చూ,రూ-ప్రపుల్లము.
పరిపుండరీకము. సం. వి. అ. న. రూ-పుండర్యము-పొండర్యము) పుండరీకమును గంధద్రవ్యము: చూ, రాజార్హము.

పరిపొతిత్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఇనుమనుమరాలు: చూ, నూన. 1.
పరిపొతుర్తిఁడు. సం. వి. అ. పుం. మున్మనుమఁడు: చూ, నూనుఁడు 1. [చూ, శకలము. 4.
పరిప్ల. జే. వి. తునుక. ఆం, భా. పరి. 79:
పరిపరిపితామహుఁడు. సం. వి. అ. పుం పరిపితామహుని తండ్రి: చూ, సవిత. 2.
పరిఫుల్లము. సం. విణ. రూ-పరిపుల్లము వికసించినది: చూ, సంఫుల్లము
పరిబంధకల్పన. సం. వి. ఆ స్త్రీ: చూ, కథ 1.
పరిబంధపాగిగల్భ్యము. అం: చూ, సుగుణములు.
పరిబంధము సం వి. అ. పుం.1: చూ,కావ్యము; 2. కబ్బము: చూ, సంపుటము. 3; అం. 3: చూ, సంతానములు. [చూ, శైశ్యము.
పరిబర్హము. సం. విణ. ముఖ్యము, మొదటిది:
పరిబర్హుఁడు. సం. విణ: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు. 2.
పరిబలము. సం వి. అ. పుం. 1. చిగురు: చూ, విదుర్మిమము; విణ. 2. మిక్కిలి బలముకలది: చూ, యోగ్యము. 5.
పరిబలు. సై. అ. క్రి.—పరిబల. 1: చూ, సంచడించే. సై. 2, ఆ. 99; 2: చూ, వర్ధిల్లు. హరి. పూ. 6, ఆ. 79.
పరిబుద్ధము. సం. విణ: చూ, సంఫుల్లము.
పరిబుద్ధుఁడు. సం. విణ. 1: మేలుకొన్నవాఁడు; వా. 2: చూ, వాగ్జె.
పరిబోధనము. సం. వి. అ. న: అనుబోధము. (తె).—అత్తరు- అత్తరువు, తావినూనె; తద్ది.-చేంగినీఅత్తరునక: చూ, స్నేహము. 2.
పరిబోధము సం. వి. అ. పుం. 1. మిక్కిలితెలివి: చూ,హృల్లేఖము. 2; 2: చూ, మేలుకోలు.
[ప్రబోధాంజనము. అం: చూ, అంజనములు.
పరిబోధించే. సం. స. క్రి. 1. మిక్కిలితెలుపు: చూ, బోధించే; 2: చూ, మేలుకొలుపు.
పరిబ్బ. దే. వి. రూ-పెబ్బ-పరిబ్బలి-పెబ్బలి*: చూ, సహనస్రిపేధి. 2.

పర్యబ్బము. నై. వి.=పర్వ. రూ-పబ్బము: చూ, సంబరము. 3.

పర్యబ్బలి. దే. వి. చూ, రూ-పర్యబ్బ. *రసి 6, ఆ. 84. [2, ఆ. 43.

పర్యిబ్బికోలు. దే. వి ప్రబ్బికొనుట. భాగ సభా.

పర్యిబ్బు. దే. వి. 1. నిండు కాశీ, 5, ఆ. 163 చూ, నెగ్గింపు, స. కిరి. 2. నిండించే. భార. సభా. 2, ఆ. 49 చూ, నెగ్గించే, 3. కల యు. ఉ, రా. 5, ఆ. 208 చూ,సక్తమగు; అ. కిరి. 4: చూ, వ్యాపించే భో. 4, ఆ. 105; 5: చూ, వర్షిల్లు; 6: చూ,సందడించే. భాగ. 10, స్క్రం.పూ.352;7: చూ,వర్తించే. భాగ. 10, స్క్రం. 123.

పర్షి. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. వెలుఁగు: చూ, నెలుతురు. 1; 2 కుబేరుని పట్టణము: చూ, సీమ (1) (దేశము.); 3. సూర్యునిభార్య: చూ, భార్య; 4 దుర్గ: చూ,పార్వతి.1;వా.5. వీరభద్రోత్పాపమునకు పస్త్రీదులతో పాడవు గఁగట్టెడి ప్రభనుభూషణ"ప్రభలసంబరము"

పర్షిణజనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. గాలి: చూ, వాయువు; విణ. 2. చేసుఁగాపి అు చువాఁడు.

పర్షిభవ. అం: చూ, సంవత్సరములు.

పర్షిభవము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. పుట్టుక: చూ, సంభవము. 1; 2. పుట్టుటకు కారణము: చూ, హేతువు 1; 3. తెలివికి మొదటికోటు చూ, స్థానము. 1; 4. పరిభావము: చూ, శక్తి. 1. [సంభవించే.

పర్షిభవించే. సం. అ. కిరి. పుట్టు: చూ,

పర్షిభాకరబార్హ్మణులు. అం: చూ, కపూరియె బార్హ్మణులు.

పర్షిభాకరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సూర్యుఁడు; 2: చూ, పహ్ని. 1.

పర్షిభాకలిత. అం: చూ, వృత్తము. 1. ("న-జ-భ-ర-స-వగణములు. 13 యతి. 20 వ ఛందస్సు.)

పర్షిభాతము. సం. వి. అ. న.1 =నఖువాత.చూ, వేగుజాము; అం. 2: చూ, వృత్తము. 1. ("న-జ-జ-ర-గురువులు. 8 యతి. 13 వ ఛందస్సు")

పర్షిభానుఁడు. అం: చూ, పనువులు. (పర్షిభాన నుఁడు-పర్షిభావనుఁడు అని కొందురు)

పర్షిభావము సం వి అ పుం. 1. అధిష్ఠానము, ఆయతి, తేజము-తేజస్సు, దండి, ధామము, పర్షితాపము. (తె) —ఒఱపు, తేజో (చూ, శక్తి. 1); 2: చూ, శక్తి. 1.

పర్షిభావసిద్ధము వా. సం విణ. అలవాటైనది: చూ, సిద్ధము. 3.

పర్షిభావసిద్ధి అం: చూ,సిద్ధితర్షియము(తర్షియము.)

పర్షిన్నము. సం. వి. అ. పుం. 1. మదముపట్టిన యేనుఁగు: చూ, హస్తి; విణ 2. మిక్కిలి భేదపడినది: చూ, వ్యస్తము 1.

పర్షిభుల్లము. సం వి.అ.పుం చూ,స్వారాజ్యము.

పర్షిభువు సం వి ఉ. పుం. 1: చూ, విష్ణువు. 1; విణ. 2—ప్రభువు చూ, స్వామి. 1; 3: చూ, సమర్థుఁడు.

పర్షిభూశక్తి. అం. 1: చూ, శక్తితర్షియము (తర్షియము); 2: చూ, వింశతివిగర్హములు.

పర్షిభూవృత్తము. అం: చూ, వృత్తము. 1 ("న-న-న-జ-జ-జ-జ-జ వగణము. 9-15 యతులు. 24 వ ఛందస్సు.)

పర్షిభూతము. సం. విణ. 1. అధికము: చూ, హేరాళము; 2. ఉన్నతము: చూ, సోగ 3; 3: చూ, సంభూతము.

పర్షిభూతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, మొదలు. 6.

పర్షిభర్త్సకము. సం. వి. అ. న. సిగనుఁబోలెడు దండ: చూ, భూషణము. 2.

పరిభ్వణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఒడయురాలు: చూ, స్వామిని.

పరిమ. సం వి. ఆ. స్త్రీ. యథార్థజ్ఞానము, రూ-పరిమితి: చూ, హృల్లేఖము. 2.

పరిమత్తుఁడు. సం. విణ.1. పరిమాదపడినవాఁడు; 2.మిక్కిలిమత్తుకొన్నవాఁడు:చూ,మత్తుఁడు

పరిమచ్ఛనము. సం. వి. అ న చూ, పరిమాపణము

పరిమథాధిపతి. సం. వి. ఇ పుం:చూ, శివుఁడు.

పరిమథాస్త్రీము. అం: చూ, అస్త్రీములు.

పరిమథితము. సం. వి. అ. న. నీళ్లింపోయక చిలికినమజ్జిగ: చూ, మజ్జిగ.

పరిమథ్నుఁడు సం. వి.అ.పుం:చూ,పారిప్లవుఁడు

పరిమద. సం. వి. ఈ స్త్రీ 1. యౌవనాదిమద ముగలఆఁడు ఈ. స్త్రీ; 2. ఆఁడుది:చూ, స్త్రీ.

పరిమదము. సం వి. అ పుం 1. రూ-పరిమోదము. పాండు. 2, ఆ. 104: చూ, సంతోషము; విణ. 2. మిక్కిలి మదముగలది;లేద్వి—మదముగలది.—మల్లరము, మిటారి.

పరిమదవనము. సం. వి. అ. న. రూ-పరిమదావనము. అంతఃపురస్త్రీలు విహరించే ఉద్యానవనము: చూ, వనము. 2.

పరిమదావనము. సం. వి. అ. న.—పై—

పరిమనుఁడు. సం. విణ (న్): చూ,హృష్టుఁడు.

పరిమాణము. సం. వి. అ. న. 1. పరిత్యక్తాది జ్ఞానకారణము; 2. అంగుళీమానాదిమానము; 3. అంగుళీమానము; 4. చూ, సత్యము. 1; 5. మేర: చూ, హద్దు; 6. శాస్త్రము: చూ, శాస్త్రములు; ఏ. 7. ఎఱుఁగునది; వా. 8: చూ, శపథము; 9. న్యాయస్థానమున రామాయణమును తలపైనిడుకొని యుత్థార్థమును చెప్పుట. [ణములు.

పరిమాణములు. ఆం చూ, పరిత్యక్తాది పరిమా

పరిమాణి. ఆం: చూ, వృత్తము. 1. ("జ-ర-పగణములు. 8 వ ఛందస్సు".)

పరిమాణీకరించే. సం. స. క్రి సత్యముగాఁజెందే.

పరిమాత. సం. విణ. (ఋు. ఈ. ఋు) ఎఱిఁగెడివాఁడు: చూ, విద్వాంసుఁడు.

పరిమాతామహి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. మాతామహుని తండ్రి భార్య: చూ, సవిత. 2.

పరిమాతామహుఁడు సం. వి అ. పుం. మాతామహుని తండ్రి చూ, సవిత. 2.

పరిమాదిపడు. మి. అ. క్రి. చూ, మోసపోవు.

పరిమాదిము సం. వి.అ. పుం. 1 ఏమఱుపాటు: చూ, స్ఖాలిత్యము; వా 2 కష్టము

పరిమాది. సం. విణ 1. పరిమాణముకలవాఁడు; అం. 2 చూ, సంవత్సరములు

పరిమాదించే సం. అ క్రి (తె).—ఏమఱిల్లు, ఏమఱు, పరాకుపడు, పొగడుపడు, భ్రాంతిపడు.

పరిమాదీచ. అం: చూ, సంవత్సరములు.

పరిమాపణము. సం. వి. అ న. చేంపుట: చూ, హింస 1.

పరిమితోత్తిరము. అం:చూ, వృత్తము. 1 ("స-జ-స-స గణములు.9యతి. 12నఛందస్సు.)"

పరిమితి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-ప్రమ.

పరిమిది. దే. వి. రూ-పరిమిచి. మల్లకము:చూ, పాత్రీము. 6.

పరిమిదె. దే. వి.—పై—

పరిమితము. సం. విణ. 1: చూ, పోర్మీతము. 2; 2. చేచ్చినది:చూ, సంస్థితము. 1.

పరిమితుఁడు. సం. విణ. చేచ్చినవాఁడు: చూ, సంస్థితుఁడు. [స్వప్నము. 2.

పరిమోల. సం. వి. అ. స్త్రీ. కునికిపాటు: చూ, పరిమోలనము. సం. వి. అ. న: చూ,సావు.

పరిముఖము. సం. వి. అ. న. 1. సేరుగుచేన్న కాలము; పుం. 2. పున్నాగము*: చూ, పొన్న; విణ. 3. ముఖ్యము:చూ,శ్రైష్ఠ్యము.

పరిముఖుఁడు. సం. విణ: చూ, పరిధానుఁడు 3.

పరిముదితోపదన. అం॥ చూ, వృత్తము. 1. ("న-న-ర-రగణములు.8యతి 12వ నందిన్ను.")

పరిముదితుఁడు. సం. విణ: చూ, హృష్టుఁడు

పరిమృతము. సం. వి. అ న 1.కృషి: చూ, వ్యవసాయము; విణ 2 నశించినది: అంతరితము, అపసృతము, అవసన్నము, ఉపహతము, ధ్వస్తము, నిర్వృతము [గఁడిగినది.

పరిమేయము. సం. విణ యత్నార్థముగా ఎఱుఁ

పరిమేయములు. అం (ధనుర్విద్యా విలాసములోనివి): గురుసంకీర్తనము, శిష్యపరిణామము, విద్యాపరిభావసూచనము, ధనుర్గ్రహణాదిమోక్షోద్దేశము, ధనుర్నిర్మాణాది నిర్దేశము, బాణభేదిపరిగణనము, బాణనిర్మాణాదికము, పుంఖోపసంఖ్యానము, పక్షపరిమాణ పరిశీలనము, నిషంగరచనా పరిచయనము, మౌర్వీవిధానకరణము, అంగుళీత్రాణకీర్తనము, జ్యాగోపణ పరికరణము, ధనుర్మధ్యార్ధాధగభాగ నిర్ణయము, నిష్పత్తిప్రకరణము, స్థానోపసంఖ్యానము, శరగ్రహణ హస్తపరిణతిపాదనము, సంధాన క్రియావిపరణము, ఆకర్ణణహస్తపరిస్తావము, బాణహస్తత్రైతిరీయరూపణము, దృష్టిలక్షణాన్వీక్షణము, ధనురాకర్షణకాళలోపన్యాసము, పుంఖోశ్లేషిత విభజనము, చాపముష్టిప్రేరణవిపరము, శరమోచనప్రకారము, చాపోచ్చరణ లక్షణము, శరాభ్యాసోచిత మాసోపన్యాసము, శరవ్యాపారయోగ్యతిథివారాది విపరణము, ఖురళీకారంగ పరిసంగము, రంగపరివేళ లక్షణ నిర్దేశము, ధనుష్మ్ పూజాయోజనము, గురుపరిణామస్థేమము, శరశరాసన గ్రహణ పారంపర్య సూచనము, లక్ష్యశుద్ధిలాభము. లక్ష్యనేదికారచనావివేచనము, నారాచమోచన పరికర సూచనము, చిత్రలక్ష్య భేదనోపాయ పరితిపాదనము, శబ్దిలక్ష్య శరాభ్యాస విలాసము, దూరనికటస్థ లక్ష్యభేదన లక్ష్యణము, రథాగోహణ శరాభ్యాస విశేషభాషణము, గజాగోహణ శరపరియోగ విభాగము, హయాగోహణ శరమోక్షణ లక్షణము, దూరపాతి శరాభ్యాస విస్తరి కీర్తనము, శరపరియోగ సమయా సమయనిరూపణము, శరగమనగుణ దోష విభాగము, దివ్యాస్త్ర మంత్రితంత్రి పరియోగ విస్తర పరిస్తావము (46) (ఈపరిమేయములకు ఉద్దేశలక్షణములు ద్రోణాచార్య పరిణీతమైన ధనుశ్శాస్త్రమునందుఁజూడఁదగినవి. మంత్రిపరియోగయుక్తములగునవి యస్త్రములనఁబడును. మంత్రిపరియోగములేక పరియోగించునవి శస్త్రములనఁబడును: చూ, అస్త్రములు, శస్త్రములు). [ము.

పరిమోదము సం వి అ. పుం చూ, సంతోష

పరిమోదించు. సం అ. కి చూ, సంతోషించు

పరిమోదూతి అం: చూ, సంవత్సరములు.

పరిమ్మిడి. దే. వి చూ, రూ-పరిమిడి. పరి 1, ఆ. 94.

పరిమ్ము. దే. స కి: చూ, వేష్టించు.

పరియతుఁడు సం విణ: చూ, శుద్ధుఁడు.

పరియత్నము. సం. వి. అ. పుం. మిక్కిలియత్నము: చూ, సన్నాహము. 2.

పరియత్నించు సం. అ. కి. మిక్కిలి యత్నించు చూ, సమకట్టు. 2.

పరియస్తము సం. విణ. (నేయి నూనె లోనగువానిచేత) సాతాలింపఁబడినది: చూ, సంస్కృతము.6. [చూ, శ్లేత్రిములు.

పరియాగ. అం రూ-ప్రయాగము. తీర్థవిశేషము:

పరియాగము. సం వి. అ. పుం. 1.—పై.—; బ.2: చూ, ధాన్యములు; వి.3:చూ,యజ్ఞము; 4: చూ, హాయము; అం. 5: చూ, దేశములు.

పరియాగలు. వా. వి. బ:చూ, పరియాగము.2.

పరియాగుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, సహసాత్రుఁడు.

పర్యాణము సం. వి. అ.న.=పయనము: చూ, సంచారము.

పర్యాణించు. సం. అ కి.=పయనించు: చూ, వెళ్లు. 2. [పర్యిస్థితము

పర్యాతము. సం. వి.ణ పర్యాణమైపోయినది

పర్యాయము. సం. వి అ పుం. 1 జయమ్మంటలోనగువానినుండి స్థానాద్యాదులను పర్యిస్థిపఱుచుట; 2. వ్యవహారాదులయందు హెచ్చుతగ్గులులేక కలిగినది కలిగినట్లు చెప్పుట, 3 మహత్తుగలైన స్థానాద్యాదుల యందిని జనుల యూటరాతిశయము

పర్యాసపడు. ని. అ కి. చూ, శ్రమపడు

పర్యాసము సం. వి. అ పుం =బపపసము. చూ, శ్రమము. 1

పర్యి దే వి. 1. నింప భాగ. విరా. 2, ఆ. 154. చూ, వెచ్చించు; 2. నడి, నర్దు చూ, స్వీకము. 2.

పర్యాసపెట్టు. ని స కి: చూ,శ్రమపెట్టు

పర్యుక్తమగు ని. అ. కి: చూ, పరఁగు. 1.

పర్యుక్తము. సం విణ. 1. పర్యోగించఁబడినది; 2. మిక్కిలికూడుకొన్నది: చూ, సహితము

పర్యుక్తాలపల్లవము. అం:చూ,నృత్తహస్తములు.

పర్యుతము. సం. వి అ. న. 1 పెలలక్ష సంఖ్య: చూ, సంఖ్య. 1; విణ 2. పెలలక్ష సంఖ్యగలది. [గించేవాఁడు. పర్యోజకుఁడు.

పర్యోక్త. సం. విణ. (బు. ఈ బు) పర్యో

పర్యోగము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పరఁగుట. ఉత్తేజము. (తె).— నడపుట; 2. మంత్రితంత్రాదులను నడపుట; 3. పర్యత్నము: చూ, సన్నాహము. 2; 4. తారకాణము: చూ, రుజోక్తి; 5. కర్తృకర్మ క్రియల కూడిక; వా.6. భూతాదులను ప్రయోగించుట: కట్టుమోతు, చేతిబడి.

పర్యోగాతిశయము. అం· చూ, పర్యస్తావనాంగములు (సూత్రధారుఁడిదిగో యని సూచించే కథా విశేషము.)

పర్యోగించు సం. అ. కి 1. నడపు చూ, ప్రర్తించు; 2. మంత్రితంత్రాదులను నడపు· (తె).—గుప్పించు, గుప్పు, పచరించు, పఅపు; 3. గర్భించుటందు వాక్యమునుపయోగించు, 4. బాణాదులను పర్యోగించు చూ, సెలయు 2.

పర్యోజకుఁడు సం. విణ. 1.చూ,పర్యోక్త; 2 కార్యము నెఅవేర్చువాఁడు: చూ, సమర్థుఁడు.

పర్యోజనము సం. వి. అ. న. 1. పని: చూ, వ్యాపాగము. 1; 2. కార్యము: చూ, వ్యాపారము. 1; 3· చూ, హేతువు. 1.

పర్యాలోచన. అం· చూ, పర్యస్తావన.

పర్యాహాసము. సం. వి అ. పుం 1: చూ,మొలక; అం. 2: చూ, ఉపసంహృతి.

పర్యలంబఘ్నుఁడు సం. వి. అ. పుం: చూ, బలరాముఁడు.

పర్యలంబము. సం వి. అ. పుం. 1 మిక్కిలి లంబనము: చూ,వేర్లిుడు, 2. హారవిశేషము: చూ, భూషణము. 2; 3: చూ, స్తనము; 4.కొమ్మ: చూ, శాఖ. 1;5.చూ, హింతాలము*; 6. తగరము: చూ, లోహము. 1.

పర్యలంబుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఒకరక్కసుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

పర్యలంభము. సం. వి అ. పుం: చూ, వంచన.

పర్యాపము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పనుపుట. పలపరము-పలుము, ఏడుపు: చూ, శోకము; 2.= చూ, పలపరము; అం. 3: చూ, ద్వాదశావస్థలు [ర్లు. 2.

పర్యాపించు. సం. అ. కి.=పలపరించు: చూ,

పర్యాలోకితము. అం: చూ, దృష్టిక్రియలు.

పరిలోభనము. సం. వి. అ. న. మృగములను పట్టుటకు పెట్టుమచ్చు: చూ, మచ్చు. 3.

పరిలోభము. సం. వి. అ. పుం మిక్కిలిలోభము: చూ, లోభము.

పరిలోభింపు. సం. స. క్రి. అనగొనఁబోయు. భార. ఆది. 6, ఆ. 323.

పరిల్లఁదినము. ద్వ. వి. (పరిల్లద + తనము) 1: చూ, రూ-పల్లదిము; 2. చూ, వాంకారము, 3. చూ, రోషము.

పరిల్లటీఁడు. వా. వి. (రూ-పరిల్లడీఁడు-పరిల్లదుఁడు): చూ, తలకొట్లసూరి. 1—2.

పరిల్లదికాఁడు. వా. వి.—సై—

పరిల్లదసు. దే. వి. 1: చూ, రూ-పరిల్లఁదనము. 1—2—తె; 4. పారుష్యము. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 44: చూ, శబ్దము. 2; 5. దుర్భాషణము. భార. సభా. 2, ఆ 69, భో. 6, ఆ. 16: చూ, శబ్దము. 2; 6. దుష్కృత్యము. భార. ఆర. 6, ఆ. 246; భాగ. 7, స్క-ం. 225. [(దుష్టనకు.—వికా. 1, ఆ. 129).

పరిల్లదీఁడు. వా. విణ: చూ, పరిల్లటీఁడు.

పరిల్లదుఁడు. దే. విణ. —సై.—(దుష్టనకు.—మార్క-. 2, ఆ. 93; భార. ఆది.1,ఆ.125)

పరిల్లదురాలు. దే. విణ (పరిల్లద + ఆలు) దుష్టురాలు. నిర్వ. 5, ఆ. 121 (దుష్టురాలు=రుర్భాషలాడునది): చూ, స్త్రీ.

పరివక్త. సం. విణ. (బు. ఈ. బు) చేక్క-ఁగామాటలాడువాఁడు: చూ, వక్త. 1.

పరివచనము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, వేదము; 2. గొప్పమాట: చూ, శబ్దము. 2.

పరివచనీయము. సం. విణ. చేక్క-ఁగా మాటాడదగినది: చూ, వక్తవ్యము. 2.

పరివణము. సం. వి. అ. పుం. 1. చతుష్పథము: చూ, మార్గము. 1; విణ. 2. వాటపు పల్లము: చూ, రంధ్రము. 1.

పరివణుఁడు. సం. విణ. ఆసక్తుఁడు: చూ, లుబ్ధుఁడు. 2; 2. నమ్మరిఁడు: చూ, విసమ్మరిఁడు; 3: చూ, సమర్థుఁడు. [నృగ్ధుఁడు. 1.

పరివయుఁడు. సం. విణ. క్ష. ముసలి: చూ, పరివర. నా. అం. చూ, రూ-పరివరము.

పరివరము. సం. వి. అ. న 1 (చూ, గోత్రము. 13) మిగిలినవి.—(1)కశ్యప.=లభింపలేదు; (2.) అతిథి.=ం. అతిథి.— ఆతేయ, ఆగ్నానాన, అతిథి; నుతేయు 2. బీజావాప; 3. వామరథ్య; 4. సుమంగలగోత్రర్షులు గానవచ్చేచేన్నవి; (3). ఆంగీరస.=ం. ఆయాస్య — ఆంగీరస, ఆయాస్య, గౌతిమ; 2. కౌశిజ — ఆంగీరస, కౌశిజ, గౌతము; మఱియు 3. ఆరుణి; 4 కౌపగవి; 5 కౌపమితి; 6. బాదరాయణ; 7. ఘడ్రిణ; 8. మడ్రిణ; 9. సాఖ్యంకామి; 10. సాత్యకి, 11. ద్విగోత్రీకులు.—ఆంగీరస, బార్హస్పత్య, భారద్వాజ, కాత్య, ఆక్షీల(కాత్య, ఆక్షీల యనువారు విశ్వామిత్రగోత్రీకులు (లేక) ఆంగీరస, కాత్య, ఆక్షీల ముగ్గురు ఋషులు. మఱియు ఆంగీరస, బార్హస్పత్య, భారద్వాజ, మాందన, మాతవచస అయిదు గురు ఋషులు. మఱియు ఆంగీరస, మాందన, మాతవచస ముగ్గురు ఋషులు గానవచ్చేచేండె); (4). కౌశిక.=ం. ఉలూక; 2. కౌలకి; 3. బభ్రవ్య; 4. బృహదిగ్నయ; 5 యజ్ఞవల్క-; 6. వాలకయ; 7. శాలావత; 8. శాలివయ గోత్రములు చేఁబట్టుచేన్నవి; (5).వశిష్ఠ.=లభింపనియ్యె; (6) భృగు.=ం.ఆర్షి శ్రేణగోత్రీకులు కొందఱు జామదగ్ని గోత్రీకుల పరివరమునే చెప్పుచున్నారు. కౌశిక యందలి నైన (వేణు) గోత్రీకులు కొండఱు శైత్యగోత్రి పరివరమునే చెప్పుచున్నారు; (7). అగస్తి.=లేవు; ☞ (ం. క్షత్రియులకు పురోహితునియొక్క పరివరము చెప్పి

వరింపవలెనని, (లేక) ఋషితోఁగూడవరించే డమైనచోమానవ,ఐల (వ), పౌరూరవస అని వరింపవలయును; ఎ. వైశ్యులకు వాత్సప్రి అను ఋషిపరివరము హోతఁ జెప్పవలయును. వత్సప్రిపత్ అని ఆధ్వర్యుఁడు వరింపవల యును; 3. పృషదశ్వులును, ముద్గలుఁడును, విష్ణుపృద్ధులును, కణ్వుఁడును, అగస్త్యుఁడు ను, హరితుఁడును, సంకృతియును, కపియు ను, యస్కుఁడును పరస్పరము వివాహము ఇష్టమైనది, ర. ఎంతపఱకు విశ్వామిత్రుఁడు ఉంచేన్నాఁడో అంతవఱకు వశిష్ఠుఁడును, అత్రియును, కశ్యపుఁడును వేవ్వేఱుగా ఒక గోత్రము గలవారలు అగుచున్నారు; ఱ. రెండుపరివరములు గలవారికిని మూఁడు పరివరములు గలవారికిని వివాహము లేదు. మూఁడుపరివరములు గలవారికిని అయిగుపరి వరములుగలవారికిని వివాహములేదు; ఓ ఋషులు— విశ్వామిత్ర, జమదగ్ని, భారద్వాజ, గౌతమ, అత్రి, వశిష్ఠ, కశ్యప మఱియు అగస్త్యుఁడు; ఔ. పరివరములయం దెంతవఱకు ఒకేఋషిఅనువర్తించేచేన్నాఁడో అంతవఱకు భృంగిరులయొక్క గణముకంటె వేఱుగోత్ర సమానగోత్రముగలది కనుక భిన్నప్రవరముల వారితో వివాహమునుచేయవలయును. ఎవరు రెండు గోత్రములుగలవారో వారికి రెండు గోత్రములయందును వివాహము కూడదు. సమానఋషులుబహుమంది అగుటవలన ఋషు లకు—గర్గులకు-భరద్వాజులకు పరస్పర వివా హము లేదయ్యె. ఇత్యాదివివరములు పరివర ఖండమను గ్రంథమందుఁ జూడనగును.); 2. పేరు: చూ, సంకేతము 1; 3. కులము: చూ, పంగడము.

పరివరుఁడు. సం. విణ. మేటి: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు. 2.

పరివర్గము. సం. వి. అ. పుం. అగ్నిష్టోమాది యాగములకు అంగభూతమైన యాగవిశేష ము: చూ, యజ్ఞము.

పరివర్తక. అం: చూ, వృత్తము. 1. (వైతాళీయ జాతివృత్తములలో నొకటి చేనిపాదంబులు ఈదీచ్యవృత్తి ఛ్ఛాయను, సరిపాదంబులుపాళీ చ్య వృత్తిచ్ఛాయను నడచేను: చూ, వైతాళీయము.)

పరివర్తకము. అం: చూ, పరిస్తావనాంగములు. (భారతివృత్తి నాళికయించి పరిస్తుతమైనవసం తి, శరత్పరిభృతి ఋతువులలో నొక దానిని వర్ణించేట.)

పరివర్తనుఁడు సం. విణ: నడచువాఁడు.

పరివర్తనము. సం. వి. అ. న: చూ, పర్తనము. 1.

పరివర్తించే సం. ఆ. క్రి. యూ-ప్రవర్తిల్లు: చూ, పర్తించే

పరివర్తిల్లు. సం. ఆ. క్రి. —పై—

పరివర్ధిల్లు. సం. ఆ. క్రి. 1. మిక్కిలివృద్ధిఁబొందు: చూ, వర్ధిల్లు; 2: చూ, పరివర్తించే. (పోల్చి. పరివర్ధించే)

పరివల్లిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. గూఢార్థముగలప్ర బంధము, పరిహేళిక: చూ, సంపుటము. 3.

పరివహణము. సం. వి. అ. న. బాలక్రీడాదుల శకటము: చూ, శకటము. 1; 2: చూ, యానపాత్రము.

పరివహము. సం. వి. అ. పుం. 1. బహిర్గమన ము: చూ, సంచారము; 2. మహావాయువు: చూ, వాయువు; 3. గాలి: చూ, వాయువు.

పరివహించే. సం. అ. క్రి: చూ, చెల్లిగొను. 1.

పరివాణి. సం. పి. ఇ. స్త్రీ. లాక: చూ, మగ్గము.

పరివాదము. సం. వి. అ. పుం. కారణములేక యే కలిగి లోకమునందంతట వ్యాపించిన మాట: చూ, శబ్దము. 2.

పరివారణము. సం. వి. అ. న. 1. కామ్యదాన

ము: చూ, స్పర్శము. 3; 2. నిషేధము: చూ, వారణము. 1. [సణము

పరివాసనము. సం. వి. అ. న: చూ, పరిమా

పరివాసము. సం. వి. అ న. 1. పరదేశవాసము: చూ, సదనము. 1; 2. పరదేశగమనము, పోరువిడిచి పోవుట: ఊరి, పరిక్లేశము, విధురము (తె)—ఎడబాయుట. (చూ, విధురము); అం 3: చూ, విపరీలంభము.

పరివాహము సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వెల్లువ; 2. పరిపృత్తి చూ, వర్తనము. 1, 3. పరంపర. చూ, వెల్లి. 4. [హోగము. 1.

పరివాహిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. గరివాణి: చూ,

పరివాళమణి. అం: చూ, ఇంశెక్కతములు

పరివాళము. సం. పి. అ. పుం. 1=పరగడము: చూ, రత్నము. 1, 2: చూ, పీఠాపండము, 3. చిగురు: చూ, విద్రుమము.

పరివిక. సం వి. ఆ. స్త్రీ: చూ,ఆచోలము.

పరివిచారణము. సం వి. అ. న: చూ,యుష్టము.

పరివిశ్లేషము. సం. వి. అ. న: చూ,ప్రవాసము 2.

పరివిష. సం వి. ఆ స్త్రీ. అతివిష= చూ, విష.

పరివిష్టుడు. సం.వి. ప్రవేశించినవాడు: చూ, సాహసికుడు.

పరివీక్షించే. సం. స. క్రి: చూ, వీక్షించే.

పరివీణాంళము. అం: చూ, ఓష్ట్యంళములు.

పరివీణుడు. సం. వి చూ, సమర్థుడు.

పరివృత్తము. అం: చూ, సంచారి వర్ణగతాలంకారములు.

పరివృత్తి. సం. వి. ఇ స్త్రీ. 1. నడక: చూ, వర్తనము. 1; 2. పరివేళము: చూ, సాహసము. 1; 3. బదులుకుదెరువు చూ, వృత్తి. 2; 4.వృత్తాంతము: చూ,సమాచారము 2;5. ఎడతెగకమ్మే జలాదుల పరంపర: చూ, ప్రవాహము. 1.

పరివృత్తుడు. సం. వి చూ పరివర్తించినవాడు.

పరివృద్ధము. వి అ. క్రి. పుటపుటనగు.

పరివృద్ధము. సం. వి. 1. పెరిగినది: చూ,వృద్ధము. 2; 2. కొనసాగిపెరిగినది: ప్రవృతము.

పరివృద్ధుడు సం. వి: చూ, పారిషుడు.

పరివేకము. సం. వి: చూ, శైత్యస్వము

పరివేషుడు. సం. వి: చూ, పరిధానుడు. 3.

పరివేషి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1 నీనుగుమోడం బఱుచెడి యెండ్లుకంబళి. చూ, గల్లకము; 2. సర్వాకారము గాఅల్లినజేడ: చూ,రూ--వేణి2;

పరివేళకము. అం. చూ,సూచ్యము (ఒకరుగాని ఇద్దఱుగాని లేక పెక్కండ్రు గాని నీచ పాత్రలు వృత్తిసర్తిస్యమాన కథ చెప్పుట.)

పరివేళనము. అం: చూ, నిళ్ళబ్దోక్రియలు.

పరివేళము సం. వి అ పుం. చూ, సాహసము.1.

పరివేశించే సం అ. క్రి. చూ, సోదరు. 4.

పరివేష్టము సం వి అ పుం బాహువు: చూ, స్కంధము 1 (చూ, హస్తము.)

పరిస్వక్తము. సం. వీణ: చూ, స్పష్టము.

పరిసర్జితుడు. సం వి. అ పుం: చూ,సన్యాసి.

పరిసర్జ్య. సం. వి. ఆ స్త్రీ. 1. సన్యాసాశ్రమము. చూ,సదనము. 1; 2 తిర్పుట: చూ, విహోగము. 1. [చూ, భాండము. 3.

పరిస్వ. దే. వి. కుండ. భాగ. 6, స్కం. 205:

పరిశంస. సం. వి. ఆ స్త్రీ. 1: చూ,స్తోత్రము; వా. 2. మాటలోమాట: చూ, శబ్దము. 2.

పరిశంసార్థకములు. పా. అయ్యారె-బళా-బళీ-బళిర,భళా-భళి-భళీ-భళిరి, మళ్ళూ-మళ్ళూరె, బాపురె.

పరిశంసించే సం. స. క్రి: చూ, స్తుతించే.

పరిశమనము. అం. చూ, అస్త్రములు.

పరిశస్తము సం. వీణ 1. ప్రసిద్ధికెక్కినది:చూ, పంభావన. 3,2.(నేయినూనెలోనగువానిచే) పాగపఁబడినది: చూ, సాతాళింపు; 3:చూ, శ్రైష్ఠ్యము.

పరిశస్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ. పరిసిద్ధి. 1.

పరిశస్త్యము. సం. విణ పరిసిద్ధికెక్క-దగినది చూ, సంభావన. 3 [చూ, శాంతి. 1

పరిశాంతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. మిక్కి-లిశాంతి:

పరిశాంతుఁడు సం. విణ. మిక్కి-లిశాంతినొందిన వాఁడు: చూ, సహనుఁడు. [పరిశ్నము.

పరిశ్న. సం. వి. ఆ స్త్రీ.=పన్న:చూ,పరి-

పరిశ్నకర్త్ర సం వి.బు పుం చూ,కథంకథకుఁడు

పరిశ్నము. సం. వి అ. పుం. చూ, సవాలు.

పరిశ్నార్థకములు. అం 1 ఏల-ఎందు-ఎట-ఎప్పుడు మొ. "ఊఁగా —ఏలరావు, ఎందుఁగలదు,ఎందుఁదుంటివి,ఎప్పుడు వచ్చేను";అన్య 2. ఏ-ఏడ-ఏల-ఏలా-ఎందుస.

పరిశ్నించే సం స కి చూ, సవాలుచేయు

పరిశ్రుతము. సం. వి అ పుం ఊఁకట చూ, సమాశ్వాసను.

పరిశ్రుతుఁడు సం విణ చూ,విస్మరుఁడు 6

పరిష్టు. సం. విణ (బు ఊ ఱు) అడుగువాఁడు. చూ, పాల్కొన్నఁడు 2 [పాల్కొనుట

పరిష్టవాహనము సం. వి హే పుం చూ, యుగ

పరిష్ణుఁడు సం. విణ చూ,ముందునడచేవాఁడు

పరిష్టోహ సం వి ఊ స్త్రీ చూ,గూ-పస్తోహ

పరిసంగము సం.వి అ. పుం 1 విషయవిస్తరము; 2. పరిస్తారము: చూ, శంసనము; అం. 3: చూ, యానపంచకము.

పరిసంగాసనము అం చూ, యానము. 2.

పరిసంగించే. సం. స కి. 1. ఏదేని యొకవిషయము విస్తరించిచెప్పు: చూ, పచించే, 2: చూ,పరిస్తావించే భా.6,ఆ. 130.

పరిసక్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ 1: చూ, పరిసంగము. 2; వా. 2 సంబంధము: చూ, సంయోగము.

పరిసక్తించే. సం. అ కి. పరిస్తావనుసవచ్చే.

పరిసత్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ,పరిపాదము. 1.

పరిసన్న. సం.వి. ఆ.స్త్రీ కిల్లు: చూ, సుర. 2.

పరిసన్నతనొందు. ఎ. పెరి: తేఱుచే-తేర్చు.

పరిసన్నమధ్యము. అం: చూ, స్థాయీవర్ణగతాలంకారములు (అలంకారము. 3.)

పరిసన్నము సం. విణ. 1 నిర్మలము: చూ,సమీచీనము. 2; 2 చూ, సంతోషము

పరిసన్నరాఘవనాటకము. అం (జయదేవుఁడు వ్రాసెను); చూ, కాష్ణనాటకములు.

పరిసమాప్తంతము అం: చూ, పరిసన్నమధ్యము.

పరిసమాప్తి అం —పై—

పరిసమాప్త్యంతము అం.—పై—

పరిసరము సం. వి అ. పుం. బాగాశాఖాగ్రము: చూ, హరము 2.

పరిసరణము. సం. వి. అ న. అంటట సేనవ్యాపించేట: చూ, శబరము.

పరిసరణి. సం వి ఇ, ఊ స్త్రీ.—పై—

పరిసరము. సం వి అ పుం 1 వ్యాపనము: చూ, సంవృతము; 2. చూ, వినయము; 3. చూ,వేగము.3, 4 ఇనుపచేస్నగల భాగము చూ, బొణము. 1 [వ్యాపించే.

పరిసరించే సం. అ. కి రి-పరిసర్పిల్లు. చూ,

పరిసర్పిల్లు సం. అ. కి.—పై—

పరిసర్పణము. సం. వి అ. న. చూ,పరిసరము 1.

పరిసర్పిశము.అం. చూ,కరణములు [సదినము.1.

పరిసవగృహము. సం. వి. అ. న. పురిటిల్లు చూ,

పరిసవజలము. సం వి. అ. న. చూ, ఊబ్బవీరు.

పరిసవబంధనము. సం. వి. అ న తొడిమ:చూ, వృంతము. 1.

పరిసవము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పెసవము, కాసుపు: చూ, సూతి. 2;న. 2. పువ్వు:చూ, సుమము; 3. పండు: చూ, ఫలము. 1; పుం. 4 పుట్టుక:చూ,సంభవము. 1; 5. బిడ్డ:చూ, శిశువు; 6. పశ్వాదులయీనిక, ఈనిక: చూ, సూతి. 2. [చూ, సంభవించే.

పరిసవించే. సం. స. కి.(బిడ్డ)కను, ఈను,కను:

పరిసవ్యము. సం. విణ: చూ,సవ్యము. 1-2-3; 4. అనుకూలము: చూ, స్నేహము. 1.

పరిసాదనము. సం. వి. ఆ. న. 1. తేర్పుట,2.=పసదనము: చూ,పసదనము. 1; 3. అన్నము. చూ, సాదము (1).

పరిసాదని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ,మూలుగు*.

పరిసాదము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. పరిసన్నత. రూ-పరిసత్తి:చూ,సాదము.(1); 2. అనుగ్రహము: చూ, సాకతము. 2; 3 చూ,స్వాస్థ్యము; 4.=పసాదము భగవంతుఁడులోనగువారిచే భుక్తపరిశిష్టమైన అన్నాదులు చూ, సాదము. (1); అం. 5: చూ, గుణములు. 1; 6: చూ,స్థాయీవర్ణగతాలంకారములు(అలంకారము. 3.); 7: చూ, సంచారవర్ణగతాలంకారములు. [యిచ్చే' చూ, విడుచే 3

పరిసాదించే. సం. స. క్రి. అనుగర్హించి

పరిసాధనము. సం. వి. అ న. 1. పస్త్యాద్యలంకరణము: చూ, భూషణము. 2; 2.చూ,సిద్ధి 1.

పరిసాధని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: కంకతము,కంకతిక, కేశమార్జకము,కేశమార్జనము.(తె) —చువ్వెన, పన్నె. తద్వి- (తె) —ఈరు పెన—ఈర్వెన, చిక్కంటు-చిక్కంకె, చిక్కుల, దువ్వెన.

పరిసాధితుఁడు. సం. విణ. చూ, సజ్జుఁడు. 2.

పరిసారణము. సం. వి. అ. న. 1. చోఁచేట: చాఁపు; 2 తిరుచేట; అం. 3: చూ, హస్తపాణిములు; 4: చూ, కర్మములు. 2.

పరిసారణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, లంజెసవరము*.

పరిసారము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పసారము: చూ, సంచారము; 2. వ్యాపనము:చూ, సంవృతము.

పరిసారి. సం. విణ.(న్. ఈ. న్) పరిసరించేనది.

పరిసారిణి. అం: చూ, ఋతులు.

పరిసారితము. సం. విణ. 1. చోఁపఁబడినది:నిచితము; 2. తిరుపఁబడినది: ఆకర్షితము; అం. 3: చూ, ఉత్తానకరణబంధములు; 4: చూ, బాహుకిర్యలు; 5: చూ, పార్శ్వకిర్యలు.

పరిసితి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. నిర్బంధము: చూ,బంధము. 1. (కట్టెడు సాధనము అనియు)

పరిసితుఁడు. సం. విణ. చూ, తెల్పరుఁడు.

పరిసిద్ధము. సం. విణ. 1 పరిసిద్ధికెక్కినది:చూ, సంభావన. 3; 3. అలంకరింపఁబడినది: చూ, సజ్జితము. 2.

పరిసిద్ధి సం వి.ఇ.స్త్రీ 1.ఖ్యాతి:చూ, సంభావన. 3; 2. అలంకారము: చూ, భూషణము. 2.

పరిసువు. సం. వి. ఊ. స్త్రీ 1. తల్లి:చూ, సవితి 1, 2. ఆఁడుగుఱ్ఱము: చూ, హయము; 3 అరటి*: చూ, రంభ. 2; 4. ఒకటితో నొకటి పెనఁగొన్న దార్ఢ్యతీఁగలలో నగునది: చూ, వృక్షము.

పరిసూత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, సూతిక.

పరిసూతము. సం. వి. అ. న. 1 చూ, పరిసవము 2; విణ. 2: చూ, సంభూతము.

పరిసూతి. సం. వి. ఇ స్త్రీ. 1:చూ,పరిసవము. 2; 2: చూ, పరిసవము. 4; 3. చూ, పరిసవము. 5.

పరిసూతిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పరిసూత.

పరిసూతిజము. సం. వి. అ. న. బౌధ: చూ, శోకము.

పరిసూనము. సం. వి. ఆ. న. 1:చూ,పరిసవము. 2; 2: చూ, ఫలము. 1;విణ. 3:చూ,పరిసూతము. 2. [ఘఁడు.

పరిసూనేషువు. సం. వి. ఊ. పుం: చూ, మన్మ

పరిసృత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చూ, పిక్క.

పరిసృతము. సం. వి. అ. పుం. 1. చేర: చూ, రూ-పరిసృతి. 1; విణ. 2:చూ, పరివృద్ధము. 2; 3. తీర్పఁబడినది; అం. 4: చూ, పుటకిర్యలు.

పరిసృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. చేర: చూ, హస్తము; 2. పుడిసిలి: చూ, హస్తము.

పరిసేకము. సం. వి. అ. పుం. 1. చేల్లుట: చూ, పోక్షణము. 1; 2 జోయుట: చూ, స్థలనము. 2.

పరిసేవకము. సం. వి. అ. పుం. : చూ, వీణా [పండము.

పరిసేవము. సం. వి. అ. పుం. 1.—సై—; 2: చూ, స్వానము.

పరిస్తరము. సం వి. అ. పుం. 1 =సాత్తరము. చూ, రాయి; 2. చూ, రత్నము. 1; 3 కుశము. చూ, హరిత (తృణము 1); 4 చిగుళ్లులోనగవానిచే ఏర్పఱిచిన సెజ్జ. చూ, శయ్య 1

పరిస్తరించు సం. స. క్రి 1. చూ, విస్తరించు, 2. ఛందఃపరిస్తారముచేయు.

పరిస్తవము. సం. వి. అ.పుం. చూ, విమయము.1. భార. సభా. 1, ఆ. 33

పరిస్తారపరిత్యయపాణినులు అం.పరిస్తారము, సంఖ్య, నష్టము, ఉద్దిష్టము, పాశాశ్వకము, దుర్గితమేరువు, లఘుమేరువు, గురుమేరువు, ప్లుతమేరువు, సంయోగమేరువు, ఖండప్రస్తారము, దుర్గితమేరునష్టము, దుర్గితమేరూద్దిష్టము, లఘుమేరునష్టము, లఘుమేరూద్దిష్టము, గురుమేరునష్టము, గురుమేరూద్దిష్టము, ప్లుతమేరునష్టము, ప్లుతమేరూద్దిష్టము. మఱియు యతిపరిస్తారము (అనికొందఱు) (20)

పరిస్తారము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఛందశ్శాస్త్రమునందలి పరిత్యయవిశేషము; 2. పృక్షిస్తారము; అం 3: చూ, స్థాయివర్ణగతాలంకారములు (అలంకారము. 3); 4. చూ, సంచారివర్ణగతాలంకారములు; 5: చూ, పరిస్తారపరిత్యయపాణినులు.

పరిస్తారములు. అం: చూ, పరిస్తారపరిత్యయపాణినులు. (పది అనికొందఱు)

పరిస్తావన. అం. పరిస్తావనద్విధము —పరిగోచన, ఆముఖమునని. పూర్వరంగముచేయువాఁడొకసూత్రిధారుఁడు. పరిస్థావన పరివర్తకుఁడు (నటస్థాపకుఁడు) మఱియొక సూత్రిధారుఁడు అని కొందఱు. ఇద్దఱు నొకరే కావచ్చునని మఱికొందఱందురు. ఎట్లయినం బరిస్తావనతోనే కథ ప్రారంభమవును. (కవి కావ్యపరిముఖ పరిస్తుతార్థప్రశంసచే శ్రోతలచిత్తము రంజింపఁజేయఁ బరిగోచన. సూత్రిధారుఁడునటితోఁ గాని, మారీషునితోఁగాని, విదూషకునితోఁగాని పరికల్పితముబోధించుచాక్కులను విచిత్రముగఁబలుకుట ఆముఖము) పరిస్తావనయే ఆముఖమని ఆముఖమేప్రస్తావనయని ఇదిరెండుపర్యాయపదములని ముత్తాంతరము.

పరిస్తావనము. అం: చూ, నాటికలు. (రెండంకములు, గాననాట్యనులుగలవు. నీచపాత్రలు) (సర్వనాటకముల యందుఁ బ్రథమమునఁ బూర్వరంగము. తర్వాతఁబ్రస్తావనముజేరుప పలెనని సామాన్యలక్షణము)

పరిస్తావనాంగములు. అం. (చూ) కర్తోద్ఘాతము, పరినర్తకము, ప్రయోగాతిశయము (3); అంకాదినినాంది బ్రుంతుపర్ణనమును ముఖ్యములు పరిస్తావనానంతరము విష్కంభమనికొందఱు, అంకద్వ్యయమధ్యమందే విష్కంభమని కొందఱు చెప్పుదురు. దేవ, మనుష్యమిశ్రములంటెట్టిగో కథయట్టివేషముతో నది సూత్రిధారుఁడు వినిపింపవలయు. సాధారణముగా నాకథ పరిశ్లోత్తరరూపమైనది. ఆసంభాషణ వచనముగాను, వర్ణనాంశము మాత్రిను పద్యరూపముగాను ఉండును. కొన్నిచోట్ల గీతములును జేర్తురు. స్త్రీ పాత్రలు పద్యములతో ముచ్చటించుచో పూర్వాచారముగానరాదు దృశ్యపరిబంధములలోఁ గావలసినంతవఱకే తీసికొని తక్కిన కథను వదలివేసి లేక సంగ్రహించి చెప్పవలసిన దిప్పు లేదు. దూతాహ్వానము, వధ, యుద్ధము, రాజ్యదేశవిప్లవము, సంరోధము, భోజనము, స్నా

నము, సంభోగము, అనులేపనము, నస్త్రీనిస
ర్జనము, పరిశృతికృత్యములు పరిత్యక్తముగఁ
జేపఁగూడదు. నేపథ్యవచన, ఆకాశభాషి
తములుండవచ్చును. నాయకునిమృతియే చెప్ప
రాదు మరలబ్రతికెనా చెప్పవచ్చును. నాట
కము చెల్లసుఖాంత్యముగాని శోకాంత్యము
లులేవు) (చూ, నాంది) (చూ, నాటకము.)

పర్యస్తావము. సం. వి. అ. పుం 1: అవసరము,
పరికరణము, పరికిర్యు; పుం 2 చెప్పుట
చూ, పరిసంగము 2; అం. 3 చూ, పరిస్తా
వన. (పర్యస్తావనము అనియువాడుక.)

పర్యస్తావించు సం. స. క్రి. పర్యస్తావమునకు
తెచ్చు. చూ, వచించు

పర్యస్తుత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. (ఈనఁబోవుసమయ
మున) పొదుగుచేసిన ఆవు: చూ, సౌరభేయి
(ధేనువు)

పర్యస్తుతము సం. విణ. 1 మిక్కిలిస్తుతింపఁబడి
నది. చూ, స్తుతము; 2. చెప్పఁబడినది: చూ,
శబ్దము. 2, 3. పర్యత్నముచేయఁబడినది
చూ, సన్నిహితము. 2; 4 సిద్ధముచేయఁబడి
నది: చూ, సిద్ధము. 2; వా. అవ్య. 5 ఇప్పు
డు: చూ, సాంపర్తము. 2.

పర్యస్తాలంకారము. అం. చూ, ఆలంకారము. 3
(పర్యస్తపర్ణనచే పర్యస్తార్థమేద్యోతకమవు
ట. "ఉ॥ మాలతియుండఁదెఁటి, కేతకికేగె
దేల?") [చూ, స్తుతి.

పర్యస్తుతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. మిక్కిలిస్తోత్రము:

పర్యస్తుతించు. సం. స. క్రి. మిక్కిలిస్తుతించు
చూ, స్తుతించు. [డు. 1.

పర్యస్తోతుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, ఋత్విజుఁ

పర్యస్థపుష్పము సం. వి. అ. పుం. మరువము*.
చూ, సమీరణము.

పర్యస్థమానము. సం. వి. అ. న. తూములోనగు
వానికొలత: చూ, మానము.

పర్యస్థము. సం. వి. అ. పుం 1. —పై—.(కొల
తలు —ఆఢకము (తూము), ద్రోణము (నలు
తుము) (ఇది తూమునకు ఇద్దమునకుఁగూడ
వేఱు), ఖారి (పుట్టి), వాహము (ఇరువది
పుట్లు), నికుంచకము (సోల), కుడుపము
(మానెడు): చూ, కొలత, 2. నాలుగుమాని
కల కొలఁది: కుంచము. (తె) —కుంచేము;
3. కొండచెత్తము: చూ, పర్వతము.

పర్యస్థానము. సం వి. ఆ. న. 1. (గెలువనిచ్చ
యించిన రాజుయొక్క) ప్రయాణము: చూ,
సంచారము; 2 చూ, శాస్త్రము.

పర్యస్థాపించు సం. స. క్రి. చేక్కఁగాస్థాపనము
చేయు. చూ, స్థాపించు.

పర్యస్థాపితము. సం. విణ. చేక్కఁగాస్థాపింపఁబడి
నది: చూ, స్థాపితము.

పర్యస్థితము. సం. విణ: చూ, పర్యాతము.

పర్యస్థితి. అం: చూ, స్థితికరణబంధములు.

పర్యస్ఫోటనము. సం. వి. ఆ. న. 1. చేట చూ,
శూర్పము; 2 పరికాశనము; 3. దెబ్బ: చూ,
హతి.

పర్యహరణము. సం. వి. ఆ. న. 1: చూ, సెల
యేటు; 2. చెమట: చూ, స్వేదము. 1.

పర్యహ్వము. సం వి. అ. పుం: చూ, మూత్రము.

పర్యహ్వాపనము. అం: చూ, అస్త్రములు.

పర్యస్న. వా వి: చూ, బర్హ్మబిందువు.

పర్యహతము. సం. విణ. 1. కొట్టఁబడినది: ఆయ
స్తము, ఆవిద్ధము, ఆహతము, తాడితము, పర్య
వస్తము; తద్వి.—కొట్టఁదగినది. (సం).—
గాధము; 2. పొడిచేయఁబడినది; 3. విస్త
రింపఁబడినది.

పర్యహరణకలిత. అం: చూ, వృత్తము. 1 (ఒక్కొ
క్కపాదమునందు న, న, భ, న, తగణము
లు, ఎనిమిదింటియతి, 14వ ఛందస్సు.)

పర్యహరణము. సం. వి. ఆ. వ: చూ, బాణము. 1.

పరిహరము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. డోము: చూ, యామము. 1; 2. దెబ్బ: చూ, హతి.

పరిహరి వై వి రూ-పరిహరి.=పారికారము పా 4, ఆ 76: చూ, పారికారము.

పరిహరించు. సం. స. క్రి కొట్టు చూ, మొత్తు 2

పరిహరించేంచు. మి. అ. క్రి: పరిదక్షిణించు, పరిహరించెట్టు, పరిహరిదిరుగు. [ఆ. 68.

పరిహరించెట్టు. మి. అ. క్రి —పై.—వసు. 4,

పరిహరిదిరుగు మి. అ. క్రి.—పై—కాశీ 1, ఆ. 116.

పరిహర్షణము. ఆం: చూ, అలంకారము. 3 (ఒక కార్యమునకై పరియత్నించేనపుడు పకరణములయందె ఫలసిద్ధియగుట. "ఉదా.—గని యున్నచోటు గనిపెట్ట నంజనము వేయుటకు వేరుడ్రవ్వబోగా నక్కడ నిధి దొరికినది"

పరిహర్షణి అం: చూ,వృత్త. 1. (మ, న,జ, ర, గురువులు, 8 యతి, 13 వ ఛందస్సు)

పరిహర్షణుడు సం. వి. అ పుం: చూ, బుగుడు. 1.

పరిహసనము. సం వి. అ. న. 1. పెద్దనవ్వు: చూ, హాస్యము; 2. పరిహాసము: చూ, హాళి; అం. 3 చూ, నాటకము. (కథకల్పిస్థము, పాషండ చోరాదులలో నొకడు నాయకుడు. హాస్యరసము పరిధానము భారతివృత్తి. సేవక, భిక్షుక, వేశ్యాపరిజ్ఞతులే రాజ పరివారము. ఒక టేయంకము. ముఖనిర్వహణ సంధులుండెడే.)

పరిహసించు. సం. అ. క్రి. పెద్దనవ్వునవ్వు: చూ, హసించు.

పరిహసితము. సం. వి. అ న. శిరఃకంపముతో గూడిననవ్వు. (ఇదిమధ్యమము): చూ, హాస్యము. 1 [లము. 2.

పరిహస్తము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పరిత

పరిహస్తుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, రాక్షసుడు. 1.

పరిహారకుడు. సం. విణ: చూ, పరిహారి. 1.

పరిహారము. సం. వి. అ. పుం. 1.=బవరము: చూ,యుద్ధము,2: చూ,రూ-పరిహరము. 2.

పరిహారి. సం విణ (న్. ఈ. న్) 1: చూ, హారకుడు. 3; వా. 2: చూ, రూ-పరిహారి.

పరిహాసుడు. సం. వి.అ. పుం: చూ, శివుడు.

పరిహి. సం వి. ఇ. పుం. సూయి. చూ, సరస్సు. 1.

పరిహితత అం: చూ, దూతీచతుష్టయము.

పరిహితము. సం. విణ. వింటనుండి విడువబడినది (బాణము): చూ, బాణము. 1.

పరిహితుడు. సం. విణ: చూ, వ్యుత్పన్నుడు.

పరిహేయము. అం: చూ, వృత్తము. 1. (న,న, మ, య గణములు 8 యతి 12వ ఛందస్సు.)

పరిహేళిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చూ, ప్రవల్హిక.

పరిహ్లత్తి.సం.వి.ఇ స్త్రీ. చూ, రూ-పరిహ్లాదము.

పరిహ్లాన్నుడు. సం. విణ: చూ, పరిముదితుడు.

పరిహ్లాదము సం. వి. అ. పుం.చూ,సంతోషము.

పరిహ్లాదుడు సం. వి. అ. పుం.రూ-హ్లాదుడు. హిరణ్యకశిపుని కొడుకు: (చూ, సూనుడు. 1) చూ, పరమభాగవతోత్తములు.

పరిహ్వము. సం. విణ. 1. నమ్రము: చూ,వక్రిమము; 2. ఆసక్తము: చూ, సహితము.

పరిళయము. సం. వి. అ. పుం.రూ పరిలయము. 1. కల్పాంతము: చూ. సంవర్తము; 2. ఆపాయము: చూ, హాని. 2; 3. చోవు: చూ, సావు; 4. మూర్ఛ: చూ, రోగము. 1.

పరిళయములు. ఆం వృత్తి, అవస్థా, శరీర, మను, బ్రహ్మ, విష్ణు, రుద్ర, మహేశ్వర, సదాశివ, విరాట్పురుషపరిళయములు (10).

పా

పా. వై. విణ.=పురా. వెనుకటి: చూ, రూ-పాత. 4.(వృత్తియందు పాగితళబ్దమునకుమీదివర్ణ

ములులోపింపఁగాఁమిగిలినరూపము. ఉదా.— "పాగిమట్టి, పాగిపేలుపు" మొ.) (దీనికి వృత్తియందు అచ్చుపరమగునపుడు యడాగమంబును, పరుషములు పరంబులగునపుడు సుగాగమంబునగు. ఉదా.— "పాగియిల్లు, పాగియేఱు, పాగిగెంపు, ప్రాఁజొత్తు. ప్రాఁబచ్చె, పాగిబసిడి" మొ.)

పాగింగణము. సం. వి. ఆ. న. 1. చూ, సుంగిలి. 2; 2. పణవవాద్యము: చూ, స్వరము. 2

పాగింతము. సం వి. అ పుం. 1. తీరము: చూ, రోధస్సు; 2.=పంచే-పొంత: చూ, సమీపము. 1.

పాగింతరము. సం. వి. ఆ. న. 1. అడవి: చూ, విపినము; 2 తోఁట: చూ, రంధ్రిము. 1; 3. దవ్వయిన యెడారితోగిన: చూ, మార్గము. 1; 4. పాలిమేర: చూ, హద్దు. 1.

పాగింశువు. సం. విణ. (ఊ) పొడుగైనది: చూ, సోగ. 3.

పాగిఁకు. దే. వి. 1. చూ, ఊపఘ్నము; 2: చూ, మలినము. భాగ. ఆర. 7, ఆ. 28; అ. కిగి 3. రూ-పాఁకు, అల్లు, ఎక్కు; 4. రూ-పాఁకు, ఎక్కు; జేరగు-జేరుగు, తడవు, పాగిఁకుదెంచు. (సం. ప). —అధిరోహించు, ఆరోహించు.

పాగిఁకుడు. దే. వి. రూ-పాఁకుము. 1: ఎక్కుడు, జేరగు-జేరుగు. (సం. ప)—అధిరోహణము, ఆరూఢి, ఆరోహణము, ఆరోహము; 2. పండ్లపాఁచి: చూ, కమలము.

పాగిఁకుదెంచు. దే. అ. కిగి: చూ, పాగిఁకు. 4. పా. 2, ఆ. 38.

పాగిఁకులాడు. దే. అ. కిగి. రూ-పాఁకులాడు. 1. పాగిఁకిదొక్కు; హ. 2. బగితిమాలు; 3. పీకులాడు; 4. వచ్చినంతరాఁబట్టు.

పాగిఁకెడువాఁడు. దే. విణ. 1: ఎక్కెడువాఁడు. (పం).—ఆరోహకుఁడు; వా. 2: చూ, పాకేవాఁడు. 2.

పాగిఁకొను. దే. ఆ. కిగి: పాఁచిపట్టు.

పాగిగబ్బము. సై. వి. బ, (పాగిత + కొబ్బము) చూ, వేదము.

పాగిచి. సై. వి, విణ: చూ, రూ-పాఁచి. (పాగితదనుటకు.— హరి. పూ.5,ఆ. 209.)

పాగిచిపురుగు. వా. వి. తుమ్మదిజలచరము: చూ, మత్స్యము. 1.

పాగిజదుపులపెట్టె ద్వ. వి: చూ, సూర్యుఁడు.

పాగిజదుపులు. ద్వ. వి. బ: చూ, పాగిగబ్బము స్వా. 2, ఆ 62.

పాగిత. సై. వి. రూ-పాఁత. 1. భృత్యుఁడు. ఉ, హరి. 4, ఆ. 93 చూ, సేనకుఁడు; 2. బట్ట చూ, వస్త్రము; 3. జీర్ణవస్త్రము: చూ, వస్త్రము; విణ. 4.=పురాతన. రూ-పాఁత-పాగి, అడువ, తుకాటము, సెనుకటి. (సం).—చిరంతనము,చిరత్నము,జీర్ణము, టకము,పురాతినము, పురాణము-పూరాణము, పరితనము-పరిత్నము, పాగిక్తనము,(అవ్య)-కిన్ను; 5. మొదలు, పూర్వము: చూ, లోవిడి; 6 పాగితది. "పాగితచీర".

పాగితగిలు. సై. అ. కిగి.=పాగిక్తన. పాగిత వడు: రూ-పాగితగిల్లు, పాగిబడు.

పాగితగిల్లు సై. అ. కిగి.=—పై.— [బ్బము.

పాగితఁబలుకులు. ద్వ. వి. బ. చూ, పాగిగ

పాగిబడు. సై. అ. కిగి. 1: చూ, పాగితగిలు; 2. అలవడు: చూ, సిద్ధించు.

పాగిబలుకులపెంకి. ద్వ. వి: చూ, సూర్యుఁడు. ఆం, భా. పగి. 181. [చూ, పాగిగబ్బము.

పాగిబలుకులు. ద్వ. వి. బ. రూ-ప్రాఁబల్కులు:

పాగిబల్కులు. ద్వ. వి. బ.—పై.—ఊ, రా. 2, ఆ. 178. [ర్యుఁడు. సాం .దే. 9.

పాగిబల్కు-సొమ్ముపెట్టె. ద్వ. వి: చూ, సూ

పాణిక. దే. వి: చూ, రూ-పాక.

పాణికటము. సం. వి॥ చూ, పణికటనము.

పాణికామ్యము. అం. పరీష్టి: చూ, సిద్ధులు. (విభూతులు.)

పాణికారము. సం. వి. అ. పుం =పరిహారి: అని, కంఠావాటము, కళత్రిము, నేమము, వరణము. (తె).—కోట, పరిహారి-పరిహారి.

పాణికృతభవము. పా: మూ, పాణికృతము.

పాణికృతభాషాభేదములు. అం. ఇవిఆఱు.— ౧. మహారాష్ట్రిదేశములో పాణికృతము, ౨. శూరసేనదేశములో శౌరసేని, 3. మగధదేశములో మాగధి, ౪-౫ బాహ్లీక,సవ్యా, నేపాళ, పాండ్య, కేకయ, కుంతల, చోళ, భోట, గాంధార, సుధేష్ణ, ద్రవిడ, గౌడ, లాటదేశములను పిశాచదేశములందుఁ బైశాచియు, చూళికయును, ౬. ఆభీర, ఘూర్జరాది దేశములందపభ్రంశభాషయును వాడుచేన్నారు:(చూ, పాణికృతము. 1;భాష.1.)

పాణికృతము పా. ఒకానొకభాష. (సంస్కృతపదములు రెండువిధములుగాఁ దెనుఁగునంబరివేశించేచేన్న వి. (1) అందుఁ గొన్ని ప్రాకృతభాషలోఁజొచ్చి పాణికృతపదంబులై ఆచ్చేటనుండి తెనుఁగునఁజేరుచేన్నవి; (2) మఱికొన్ని సంస్కృతశబ్దములు పాణికృతభాషయందుఁజేరక సరిగా తెనుఁగునంబరివేశించేచేన్నవి. ఈసంస్కృత పాణికృతశబ్దములు తెనుఁగునఁ జేరునపుడు చివరిమాత్రుముస్వల్పములసుమార్చులు చెందినంజెందుఁగానియితర భేదములనొందవు. ఈద్వివిధపదంబులే తత్సమంబులని వ్యవహరింపఁబడును. ఇట్లు తెలుఁగులోనికి వచ్చిన సంస్కృత పదములు "సంస్కృతసమము" లనియు, ఇట్లే వచ్చిన పాణికృతపదములు "పాణికృతసమము" లనియుఁదెలియఁబడుచున్నవి. ఇట్టి పదములు గాక, సంస్కృత పాణికృత శబ్దంబులలోఁ గొన్ని చివర మార్పులేకాక, పదములలోని వర్ణములు పోయిగాని, వర్ణములు మాఱికాని, కొత్తవర్ణములు చేరికాని మాఱురూపంబులనొంది తెనుఁగునఁజేరెడు కొన్ని సంస్కృతపాణికృతశబ్దములు "తద్భవంబులు" అని చెప్పఁబడును. ఇట్లు సంస్కృతమునుండి పుట్టినపదములు "సంస్కృతభవములు", ప్రాకృతమునుండిపుట్టినవి "ప్రాకృతభవములు" సంస్కృతసమ, ప్రాకృతసమ, సంస్కృతభవ,పాణికృతభవములేకాక," దేశ్యములు "అనెడిపదంబులును దెలుఁగునంగలవు. సంస్కృతసమంబులు గాక తక్కినవాల్గు విధములైన యాంధ్రిపదంబులు "ఆచ్చికములులేక అచ్చే తెనుఁగులనియుఁ దెలియఁబడును (ఉ॥దర్పణము.) (ఇది తెలుఁగుభాషా పరిజ్ఞాళికయైనను విషమంతయుఁ దెలుపుటకిచేఁ విషదింపఁబడియె): (చూ, పాణికృత భాషాభేదములు, భాష. 1.); అం. 2: చూ, శాకారికీయలు.

పాణికృతసమము. పా: చూ, పాణికృతము.

పాణికృతుఁడు. సం. వి॥ పామరుఁడు: చూ, హీనుఁడు.

పాణికెన. వై. వి.=పాకాన్న. (రూ-పాకెన-పాకెన్న-పాణికెన్న) య. 4, ఆ. 115: చూ, పాకాన్నము.

పాణికెన్న. వై. వి =—పై.—

పాణిక్తనము. సం. విణ: చూ, పాణీత. 4.

పాణిగల్భ్యము. సం. వి. అ. న. 1. పరిగల్భత్వము; 2. స్త్రీలయొక్క అయత్నజమైన యొకానొక శృంగారచేష్ట.

పాణిగ్రోతిషము. అం: చూ, దేశములు.

పాణిగ్రాహము. సం. వి. అ. పుం. 1. అతిథియము: చూ, హెచ్చేచ్. 2; 2. పర్వతములు

లోనగువాని శిఖరము: చూ, శిఖరము. 1.

పాగ్గిసరుఁడు. సం. విణ.1: చూ, ముందునడ చేవాఁడు; 2: చూ, మొదటివాఁడు.

పాగ్గిహరము. సం. విణ. 1. ముందునడమేనది: పాగ్గిహ్యము; 2. మొదటిది. చూ, పైర్వ్యము

పాగ్గిహారుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, పరిధానుఁడు.

పాగ్గ్రహ్యము. సం. విణ. చూ, పాగ్గిహరము.

పాగ్గ్రహ్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం. చూ, పాగ్గ్రహరుఁడు.

పాగ్గ్వంశిము. సం. వి. అ. పుం మావిగ్నహాము నసు ముందున్నసిభాగ్నహాము చూ, నసు నము. 1 [గము. చూ, నగ్నివము

పాగ్భూరాము. సం వి అ పుం ఎ-పగ్భూ

పాగ్వి. నం వి. ఈ స్త్రీ 1. తూర్పు. చూ, హరిత్తు. 1; 2 పచ్చోసుర: చూ, హరిత పశిక. [ై. 7 ఆ. 133

పాగ్విచితము. సై. వి. చూ, సిం-పాచితము

పాగ్వీన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ చిఱుగొద్దిశ చూ, విద్ధికర్ణి.

పాగ్వీనబర్హి. సం. వి. న్. పుం 1 ఇంద్రుఁడు: చూ, సహసాక్షిుఁడు; 2 ఒకానొక రాజు: చూ, రాజు. 1.

పాగ్వీనము. సం. వి. అ. న. 1.కంపకోట చూ, వెలుగు; విణ. 2. పూర్వదిశయందుఁగలిగినది; 3. పూర్వకాలమందుఁ గలిగినది.

పాగ్వీనావీతము. సం. వి. అ. న. కుడిభుజము మీఁదుగా ఎడమపార్శ్వమున వ్రేలెడుజంధెము: చూ, యజ్ఞోపవీతము. [నము. 1.

పాగ్వీరము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-పాగ్వీ

పాగ్విచుగ్యము. సం. వి. అ. న. పరిచురత్వము

పాగ్విచేతనుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, రూ-పరిచేతనుఁడు.

పాగ్విచ్యము. సం. వి.అ. పుం. 1. శరావతియను నది యొల్లగాఁగల పాగ్దక్షిణముల మధ్యదేశము: చూ, దేశములు; విణ. 2. తూర్పుదిక్కునందలిది: చూ, హరిత్తు. 1.

పాగ్విచ్యవృత్తి. అం. చూ, సై తాళీయము, వృత్తము. 1. (బేసిపాదంబులందు 14 లఘువులు సరిపాదంబులందు 16 లఘువులు గలిగి బేసిపాదంబులేడింట సరిపాదంబుల తొమ్మిదింటయు తగల వృత్తము)

పాగ్విజనము. సం వి. అ న ముసికోల చూ, సిద్ధులు.

పాగ్విజాపత్యకాండములు. అం: చూ, సైత్తిరీయ బ్రాహ్మణము.

పాగ్విజాపత్యోకృతి. అం చూ, కృతి. 6.

పాగ్విజాపత్యము. సం. వి. అ న. 1 అధికారము: చూ, గపము. 1, 2 ఇష్టిభేదము చూ, యజ్ఞము. 3 పండ్రెండుదినములుగో ముగిం పఁబడిన వ్రతము: చూ, కృతి. 6 చూ, వ్రతము, పుం 4 మొదటిసంతుఁగూడి ధర్మము చేయుఁడని పరునితో సరిభాగించి కన్నె నిచ్చిచేయు పెండ్లి చూ, వివాహము; అం. 4 చూ, కర్మములు, 5. చూ, తొనములు (శుద్ధతొనములు) [సాగ్రథి.

పాగ్విజితి. సం. వి ఋు.పుం తొలుపూన్పరి: చూ,

పాగ్విజ్ఞ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. మంచిబుద్ధిగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. బుద్ధి: చూ, హృల్లేఖము. 2.

పాగ్విజ్ఞి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. లౌకికవ్యవహారమునందు మిక్కిలితెలివిగల ఆఁడుది: చూ, పాగ్విజ్ఞ. 1; 2. పండితునిభార్య: చూ, భార్య.

పాగ్విజ్ఞుఁడు సం. విణ. 1: చూ, సుధి; 2:చూ, సమర్థుఁడు. [రాశము.

పాగ్విజ్యుము. సం. విణ. అధికము: చూ, హే

పాగ్విడ్వివాకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. తగవరి: చూ, స్వామి. 3. [పాణిసింసకము.

పాణిగొడ్డము. సై. విశ.=పాణికుట్ట: చూ,

పాణిదశకమఁగొనరీతి. పా. ఎపని సూత్ర్మద

ళలో నెవని పాణిదళ కనుఁగొనవలెనో యట్టివాని సూక్ష్మదశాపరిమాణమును పాణిగళానాథుని మహాదశా సంవత్సరసంఖ్యచే గుణింపవలెను. అట్లుగుణించిన మొత్తమును 120చే భాగించినయెడల పాణిదశాపరిమాణము తెలియును. [కర్త; 2: చూ,యముఁడు.

పాణినాథుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ,

పాణిభయము. సం. వి. అ. న. పాణిమునకు భంగము. (వా)

పాణిము. సం. వి. అ. పుం 1.=పావము గాలి: చూ, వాయువు: 2.=పానము. హృదయమందిలిగాలి చూ, వాయువు; 3. కావ్య జీవనము, 4. బలిమి: చూ, శక్తి 1; 5. భోళము: చూ, శళము; బ. 6.=పాన్ము: అసవు-అనువు, చైతన్యము, జీవము, జీవిత్వము, (తె). -ఊనము, పానము, నుందల, మిడుకు; తెద్వి. -కొంచెము మిగిలియున్న పాణిము. -(తె). —కుట్టుసుఱు, (మి) కొఅప్రాణము; విణ 7 నిండింపఁబడినది: చూ, సంపూర్ణము.

పాణిము పాణిముగా. జా. ఏకీభావముతో. "పాణింబు పాణింబుగా నిను మన్నింపఁడో" (పారి. 2, ఆ. 25.)

పాణిముగట్టించుట. అం. చూ, చిహ్నములు.

పాణిములు. అం 1 పాణి, అపాన, సమాన, ఉదాన, వ్యానవాయువులు: చూ, వాయువు, 2. ఘాతజధ్వనులతోను తన్మధ్యస్థములైన విరామకాలములతోనైన నృత్తగీత వాద్యకాల పరిచ్ఛేదమే తాళశబ్దార్థము. ఇట్టి తాళమునకు పాణిములు 10. కాల పాణిదాది: చూ, తాళపాణిములు.

పాణివాయువు. సం. వి. ఊ. పుం: చూ, పాణిము. 1—2. [ప్రవేశము.

పాణిచారము. సం. వి. అ. పుం. పాణియో

పాణిచారముపడు. మి. అ. క్రి: చూ, పర

ముపడు. 2.

పాణిధ్యానము. సం. వి. అ. పుం. "ఓం భూః ... ... బ్రహ్మభూర్భువస్సువరోమ్.": చూ,యోగాంగములు (అంగము. 9.) (నాసికాముఖములయంగు సంచరించెడు వాయువును మంత్రపూర్వకముగా నిరోధించుట.) (చూ, ఓమ్, గాయత్రి.)

పాణి సం. వి. న్. పుం. 1 మనుష్యాదిజంతువు: ఆత్మ,వీరుఁడు, చేతనము; విణ. 2. పాణిగలది: చూ, హంసుఁడు. 2.

పాణిప్యూతము. సం. వి. ఆ. న. కోడిపందెలోనగునది: చూ, సమాహ్వయము. 2.

పాణిరుహము. సం. వి. అ పుం: చూ,బ్రహ్మ 1.

పాణులు. అం. పాణిసహోయముచే బల్కఁబడుహల్లులు పాణులనఁబడును ఉదా. —"క,గి, చు, న్యా, టీ, మ్ల, యొ, రా" మొ.

పాణేశుఁడు. సం. వి అ పుం. చూ, పాణినాథుఁడు. 1-2. [సాదిము. (1;

పాతరాశనము. సం. వి. అ. పుం. చేద్ది: చూ,

పాతగోబ్జనము. సం. వి. అ. న.—పై—

పాతస్నానము. సం. వి అ. పుం. వేకువతానము. చూ, స్నానము. 1.

పాతస్సంధ్య. అం. పాతఃకాలసంధ్యావందనము: చూ, సంధ్యావందనము.

పాతికూల్యము సం.వి. అ న. ప్రతికూలత్వము.

పాతిపదికము. పా. ధాతుభిన్నంబును ప్రత్యయభిన్నంబును ప్రత్యయాంతభిన్నంబునగు అర్థవచ్ఛబ్దరూపము. దీనికినామమనియుఁ బేరుగలదు. ఉదా.—శివ-శివా, హరి,నదీ. మొ.

పాతిబోధకము. అం: చూ,చుంబనస్థానములు.

పాతిభావ్యము. సం. వి. అ. న. పతిభూత్వము.

పాతివేశిని. అం. 1. దూతికావిశేషము: చూ, నాయికలు; 2: చూ, దూతీచతుష్టయము.

పాతిహారకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. గారడి

విద్యయందు నేర్పరియైనవాఁడు: చూ, వ్యాళగారిహి.

పారిథమకల్పికుఁడు. సం. వి. అ. పుం. కొత్తగా చేదుసనారంభించిన శిష్యుఁడు: చూ, శైక్షుఁడు.

పారిథమికుఁడు. సం. విణ: చూ, మొఁటివాఁడు

పారిథమ్యము. సం. వి. అ న. పరిథమత్వము.

పారిధేయపడుట. మి. వి. వేడుకొనుట (శ. ర)

పారిధేయపడుట. మి వి.—పై—(వాడుక)

పారిభవించే సం. అ కి. పుట్టు: చూ, సంభవించే [చూ, సంభవము. 1

పారిభవోద్భవము. సం. వి అ. పుం పుట్టుక.

పారిభూతోద్భవము. సం. విణ. పుట్టినది. చూ, సంభూతము [స్వయంభువు. 3

పారిమోషణము సం. వి అ. న. దానము. చూ,

పారిమోషము. సం. వి. అ. పుం. చూ, రూ-పరిమోషము. 3—4.

పారిమ్లాన్యము. సం. వి. అ. న. పరిమ్లానత్వము.

పారిప్లవుఁడు. సం. విణ ఆశ్రయుఁడు (తె).—పొందువాఁడు. [లాభము. 1.

పారిప్లవము. సం. వి. అ. న=పారిప్లు చూ,

పారిప్లవనీయము. సం. విణ. పొందఁదగినది: చూ, లభ్యము. 1. [ఆ. 244: చూ, సక్తమగు.

పారిప్లుచే సం. స. కి్రి. పొందు. ఊ, రా. 6,

పారిప్లు. పై. వి. 1.=పారిప్లవము. ఆశ్రయము. చూ, సన్నిధానము. 2, 2: చూ, సమీపము

పారిప్లుగొను. వా. స. కి్రి: అండగొను, ఊఁతకొను, ఊఁదు,ఊను,చేపట్టు, తాచే,తొట్టు, తోడుకు, పట్టు. (సం).—అవలంబించే, ఆలంబించే, ఆశ్రయించే, ఉపసర్పించే.

పారిప్లుచెఱచేవాఁడు. వా. విణ: (సం).—ఆశ్రయాఘాతుఁడు. [పరాసువు.

పారిప్లవపంచత్వము. సం. వి. అ. పుం: చూ,

పారిప్లవము. సం. విణ. 1. పొందఁబడినది: చూ, సంసక్తము; 2. కూడుకొన్నది: చూ, సహితము. [పుఁడు; 2.చూ, సుధి.

పారిప్లవరూపుఁడు. సం. విణ. 1: చూ, నురూ

పారిప్లవాళి.అం (ఉపాయాపాయములయుక్తిచేఁ గార్యసంభవము.) (బహుసూరవ్యాపి కథ పతాక; అపాయములేకుండఁ గార్యమొనర్పయత్నించేటి నియతాప్తి; కొంతపఱకేపచ్చి నిలిచిపోవుకథ పరికరి)

పారిప్తి. సం. వి ఇ (స్త్రీ) 1. పొందు. చూ, లాభము. 1; 2 శుశ్రూడయము. చూ, లాభము 1; 3 అధికము. చూ, హెచ్చు. 1; అం. 4 ఒకవిశ్వాస్యము: చూ, సిద్ధులు (విభూతులు) [చూ, సక్తమగు.

పారిప్తించే సం. అ. కి్రి. కలుగు, పొందు:

పారిప్యము సం. విణ. చూ, పారిపణీయము.

పారిబల్యము సం వి. అ. న. పరిబలత్వము, బలిష్ఠత.

పారిభవము. సం. వి. అ. న:చూ, పరిభుత్వము.

పారిభాతికము. సం వి. అ. న: చూ, రూ-పరిభాశము.

పారిభృతము సం. వి. అ న. కానుక: చూ, సూడిది.

పారిమాణికుఁడు. సం. విణ. 1. మేరమీఅని వాఁడు; 2. సత్యముతప్పనివాఁడు; 3. శాస్త్రము నెఱిఁగినవాఁడు: చూ, శాస్త్రవిదుఁడు.

పారిమాణ్యము. సం. వి. అ. న. 1.దృష్టాంతము: చూ, వృత్తాంతము. 7; 2:చూ,సాక్ష్యము.1.

పారిమిడి. దే వి. 1. కార్యము: పెట్టిదము; విణ. 2. కూరిమము: చూ, కారవము. 2; 3. కూరిమిఁడు: చూ, వ్యాప్తుఁడు. 2; 4. కూరిమరాలు. వికి్రి. 6, ఆ.73: చూ,స్త్రీ.

పారిమినుకులు. ద్వ. వి. బ. రూ-ప్రామిన్కులు: చూ, పారిగబ్బము.

పారిమిన్కులు. ద్వ. వి. బ.—పై.—ము.1, ఆ. 16.

పాక్షిమాత్యము. సం. వి. అ. న. అప్పు. చూ, వాగకము (1)

పాక్షిను. దే. స కి్రి 1 రూ-పాము విజ 3, ఆ. 80: చూ, రుద్దు 1; 2 పూ కుు. కాశీ. 7, ఆ. 36· చూ, లేపనము చేయు; 3. మూ యు; స్నా. 4, ఆ. 106 చూ, స్థగనము చే యు; 4. తిడిపోవనొత్తు భాగ. 1, స్క్రం 192 అప్పళించు, ఉనుము, ఒత్తు, చేఅమే, తుడుచు-తుడ్చు, నూపు; 5. చెఱుము· చూ, తాచు,6. పీడించు చూ,హింసించు 2, 7 ఖం డించు మార్క్ 1, ఆ 39. చూ, సెలగు.

పాక్షిముడు. దే వి: చూ, పులుముడు

పాక్షియశ్చిత్తము సం వి అ. న -పాచితము-పాక్షిచితము చూ, శిక్షి. 1.

పాక్షియము. సం. వి. అ. పుం. 1.-పరుపము-పాంపము. పాండు 2, ఆ 27· చూ, పయ స్సు. 1; 2. మరణార్థముసర్వకర్మపరిత్యాగ పూర్వకమైన ఉపవాసము: చూ,లంకణము; 3 చోపు చూ, సావు, 4 చూ,బాహుళ్య ము;5.వృత్తి యందుత్తర్ణపదమైన గోసమానము. "పశుపాక్షియము" ము

పాక్షియి. దే. వి. 1. పౌరుషము. సై. 7, ఆ. 150; చూ, శక్తి. 1; 2. భాగ్యము. హరి. పూ. 5, ఆ 222 చూ, సంపద; 3 సౌమం గల్యము. సై. 2, ఆ. 138.

పాక్షియిడి. దే. విణ. 1: దరిదాపి. (సం) — దీనుడు; 2.భాగ్యహీనము. చూ,సీదరము. 1

పాక్షియికము. సం. విణ: చూ, సామాన్యము. 3

పాక్షియేఅు ద్వ. వి. మున్నీరు.చూ,సముద్రము

పాక్షిరంభము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఆరంభ ము: చూ,సన్నాహము 2; 2. దొరకోలు చూ, సన్నాహము. 2

పాక్షిరంభించు సం. అ. కి్రి: చూ,సమకట్టు. 2.

పాక్షిర్భ్యము సం. వి. అ. పుం. 1. శరీరమునెత్తిం చెడి కర్మవిశేషము. ఆగామి, సంచిత, పాక్షి రబ్ధములలో నొకటి: చూ, తర్వియము; విణ. 2. ఆరంభము: చూ, సన్నాహము. 2

పాక్షిగబ్ధి. సం. వి. ఈ స్త్రీ· చూ,కరిబంధము.

పాక్షిర్థకుడు. సం. విణ. 1: కర్తంకథికుడు, సరి శ్నకర్త, పర్షిష్ట (లె) —అడుగువాడు; 2: చూ, వేడువాడు

పాక్షిర్థన. సం. వి అ. స్త్రీ రూ-పాక్షిర్థనము. 1 అడుగుట· చూ, వేడికోలు; 2 వేడు టు· చూ, స్తోత్రము.

పాక్షిర్థనము సం వి. అ. న —పై—

పాక్షిర్థనార్థకము. పా. వ్యతిరేకమధ్యమపురుష చిపర ఎ, ఏ, ఒ, ఓ, అయ్యా, అమ్మ అను నవిచేరి పాక్షిర్థనార్థకమగును. ఊదా.—సం డవె, పండవే, పండవో, పండనో, పండ పయ్యా, పండగమ్మ. (ఇట్లు పండరె మొ)

పాక్షిర్థనీయము సం విణ. 1 అడుగదగినది; 2 వేడదగినది: ఆశాస్యము

పాక్షిర్థించు సం. స. కి్రి 1. వేడు:చూ, వేడి కొను; 2. కోరు. చూ, వాంఛించు.

పాక్షిర్థితము. సం. విణ 1. అడుగబడినది.చూ, వాంఛితము; 2. వేడబడినది· అర్థితము-అర్థితము; 3. ఋత్విగ్వరు చే అడ్డగింపబడినది· చూ,రుద్ధము 1. [వేడబడినవాడు.

పాక్షిర్థితుడు. సం. విణ అన్యార్థితుడు: చూ,

పాక్షిలంబము సం వి. అ. న. మెడనుండి సరి గా నురమున వేర్పిరెడు పూలదండలోనగు వది చూ, భూషణము. 2

పాక్షిలంబిక. సం వి. ఆ. స్త్రీ మెడనుండి సరిగా నురమున వేర్పిరెడు బంగారు కాసు లదండలోనగునది· చూ, భూషణము 2

పాక్షిలు. దే. వి. బ చూ, రూ-పాలు. 7—8.

పాక్షిలుమాలిక. దే.వి. చూ, రూ-పాలుమాలిక.

పాక్షిలుమాలు. దే. అ. కి్రి: చూ, రూ-పాలు మాలు.

పాలేయము. సం. వి. అ. న: చూ, హిమము.

పాల్మాలిక. దే వి: చూ, రూ-పాలుమాలిక.

పాల్మాలు. దే. అ. కి: చూ, రూ-పాలు మాలు. స్వా. 1, ఆ 9.

పావ. వై. వి. 1. దోషము: చూ, వృజినము. 1; 2. పద్ధతి. వై. 2, ఆ. 112: చూ, విధము. 1; విణ. 3. ఆనుకూలము. కళా. 3, ఆ. 191: చూ, స్నేహము. 1; 4. యుక్తము. పర. 1, ఆ 126: చూ, సహితము.

పావరణము. సం. వి. ఆ. న. 1. ఉత్తరీయము: చూ, వస్త్రము; 2. ముసుఁగు: చూ, వ్యాపనము.

పావారము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పావరణము. 1, 2 కంబళి: చూ, గల్లకము; 3.=పావడ. అంగదిట్టము: చూ, వస్త్రము

పావీణ్యము. సం. వి. ఆ. న. పరివీణత్వము: చూ, సామర్థ్యము. 1.

పావు. వై. అ. కి: చూ, రూ-పరవు 2

పావృట్టు సం. వి ష్. స్త్రీ. వర్ష ర్తువు. (రూ-పావృష: చూ, మాసద్వయము(ఋతువులు)

పావృతము సం. విణ. కప్పుకొనఁబడినది (దుప్పటి)

పావృతుఁడు. సం. విణ: చూ, హీనుఁడు.

పావృష. సం. వి. ష్. స్త్రీ: చూ, రూ-(పావృట్టు.

పావృషాయణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, ఈకశింబి*.

పావృష్యేణ్యము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. కడప*: చూ, హలిప్రియము; 2. కొడిసె*. చూ, వత్సకము; విణ. 3. పావృట్కాలమునఁ బుట్టినది,

పావేలుపు. ద్వ. వి. (పాఁత + వేలుపు) రూ-ప్రావేల్పు. అసురుఁడు, పూర్వదేవుఁడు. చూ, రాక్షసుఁడు. 1. [సాపాటు.

పాశనము. సం. వి. అ. న. కుడుపు: చూ,

పాశస్త్యము. సం. వి. అ. న. పరిశస్తత్వము.

పాశించే. సం. స. కి. 1: చూ, సాపడు; 2. పానముచేయు: చూ, తాగు.

పాశితము సం. విణ. 1. భుజింపఁబడినది: చూ, లిప్తము. 2; 2. తాగఁబడినది: ఆపీతము, పీతము.

పాశిష్కుఁడు. సం. వి.అ. పుం. 1: చూ, సభ్యుఁడు. 1; విణ. 2. పరిష్కచేయువాఁడు: కథంకథికుఁడు, పరిష్కర్త, పరిష్టి, పాశ్చకుఁడు. (తె).—అడుగువాఁడు.

పాస. పా. పాసమునఁబరితిచరణముయొక్క-రెండవయక్షరము. "అనంతరాక్షరంపాస" యని నన్నయ భట్టీయము. పాసమునకు హల్లెముఖ్యముగాని స్వరము ప్రధానముగాదు ఆనఁగా నొకేహల్లు ఏయమ్మేతోనైనఁగూడి యుండఁజేసినటు మొదటి చరణమందలి రెండవవర్ణమేనో యదే నాల్గుచరణములందును రావలెను. పాసాక్షరమునకు ముందు హ్రస్వమున్న హ్రస్వము. దీర్ఘమున్నదీర్ఘము. సున్నయున్న సున్న. నాల్గుచోట్ల సరిగ నుండవలసినదే. పాసాక్షరములు ద్విత్వ, సంయుక్తములు గలవయ్యేనేని నాల్గుచోట్ల నట్టి ద్విత్వసంయుక్తములే రావలెను. సున్నగాని సంయుక్తముగాని యున్నపుడు దానికిఁబూర్వము హ్రస్వదీర్ఘములతోఁబనిలేదు. అవి యెట్లయినను గురువులే. క॥ చంచలలోచన లప్పుడు । గాంచిరి కమలాకరంబుఁ గాననసీమన్." శేషసంయుక్తముగాని అఱసున్నగాని యొకపాదమందుండి తక్కినచోఁ లేకున్నను దప్పులేదు. "ఉ॥ క్షత్రియ వంశవర్ధనులు సర్వజనస్తుతి పాత్రులైన మాం । ధాతృ ముఖాశ నీశ్వరులు." "వాఁడు పరమాప్తుఁడనిసే వీడక." సంధివలన మాఱిన సిద్ధమైన "గ, స, డ, ద, వ, బ, య" లు మిత్రములు

"ఊ. భయభక్తుల తోడనువా। నియెడలనేఁ దిరుగుచుంటి." ద్రుతము, బిందువునుగలిసి ద్విత్వములైన "నమ"లు సిద్ధములైన "న్నమ్మ" లతో మైత్రినందును. "ఊ. భ్ర క్తిమ్మురహరు పూజనములు। నెమ్మదితోఁ జేతు." ఇత్యాది. (చూ, త్రిపాశస.) (ఛందోలక్షణము.)

పాశసంగము. సం. వి. అ. పుం: చూ, తలకాఁడి (కాఁడికివెనుకటికాఁడిఅనికొందఱు)

పాశసంగికము. అం: చూ, వస్తువు. 2.

పాశసంగ్యము. సం. వి అ. పుం. కాఁడిమోసెడుఎద్దు, శాకటము: చూ, నృపశృంగము. 1.

పాశసఁగు. దే. వి. ఒకసస్యము. పాండు. 3, ఆ 3; అచ్చ. కిష్కిం, కాం. 69: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము.)

పాశసము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పాశసయతి; 2. చూ, పాశస; 3. ఈఁటె· చూ, బాణము. 1; అం. 4: చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు.

పాశసయతి. పా. (పాశసము) పాశసయతియన పద్యపాదద్వితీయాత్తరమును, విశ్రమాత్తర ద్వితీయాత్తరమును, మైత్రిఁగనుట "భానురంబను పాత్రముచేసినాఁడ." ఇందు భాతర్వాతి "స" పాశస; భాతు యతిచే సరికాదు కావున, చేతర్వాతి "సి" పాశసకు సరిపుచ్చఁబడియె. పాశసయతి సీస, గీత, లయగాహిలందె కలదు. సీస, గీతములకుఁ బాశసలేదు. లయగాహి లయ విభాతులకుఁ బాశసయతియేగాని యతిలేదు. దండకము నకు గణపరిజ్ఞానమెకాని యతిపాశసలులేవు. ఇత్యాది. [(పరిసవము=పుష్పము.)

పాశసవము. సం. విణ. పరిసవసంబంధమైనది.

పాశసాదము. సం. వి. అ. పుం. 1. దేవళీము; చూ, సదనము. 1; 2. రాజగృహము: చూ, సదనము. 1.

పాశసికుఁడు. సం. విణ: కాంతికుఁడు, కాంతికుఁడు. (తె).—ఈఁటెకాఁడు.

పాశ్ణము. సం. వి. అ. పుం. ఉదయాది పదిగడియలపఱకుఁ గలకాలము, లేఁబగలు: చూ, వాసరము.

పి

పిఁయలు. నై. అ. కిరి. 1.=భేద్. విరియు. స్వా. 3, ఆ 23: చూ, వికసింపు; 2. బిగువులేగ్గు: చూ, సడలు 6; 3. తగ్గు కళా 8, ఆ. 99: చూ, సుస్కు. 9, 4. ఊపు. మార్కు. 7, ఆ. 242 చూ, సడలు. 4; 5. జోఁకు: చూ, సడలు. 5; 6. తొలఁగు. హరి. పూ. 7, ఆ. 96· చూ, విరియు. 5.

పిఁయ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పిఁయురాలు: చూ, స్త్రీ; దే. వి. (1): చూ, పిర—పిఱ.

పిఁయంగువు. సం. వి. ఊ. స్త్రీ. 1. కొఱ్ఱలు: చూ, ధాన్యము; 2 నల్లాపలు: చూ, సర్షపము; 3. పిప్పలి*: చూ, శౌండి (పిప్పలి); 4.=పేఁపికణము*: చూ, సన్నకదుఁపు; న. 5. కుంకుమము· చూ, వహ్నిశిఖము. 1.

పిఁయంపడు. మి. అ. కిరి: రూ-పిఁయపడు. ఇష్టమగు: చూ, సంధించు. 2.

పిఁయంపద. అం: చూ, పృత్తము. 1 (న, భ, జ, రగణములు. 8 యతి. 12వ ఛందస్సు.)

పిఁయంపదుఁడు. సం వి. అ పుం. 1. ఒకఖేచరుఁడు: చూ, వేలుపు (దేవతాభేదములు); విణ. 2.ఇచ్ఛకమాడువాఁడు: చూ, శ్లక్ష్ణుఁడు. 2.

పిఁయకము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పిఁయంగువు. 5; 2. చిత్రీవర్ణముగలజింక: చూ, హరిణము. 1; 3. తుమ్మెద: చూ, సారంగము. 3, 4. కడప*: చూ, హలిపిఁయము; 5. పేం

కణము*: చూ, శ్యామ. 7; 6. వేఁగిస *: చూ, సగ్గకము. 2.

పియకాంత. అం: చూ, వృత్తము. 1. ("న,య, న, య, న గురువులు. 11 యతి 16 పఛంద స్సు); వా. సం. వి. ఆ. స్త్రీ 2. చూ, పియయారాలు

పియత సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, స్నేహము.

పియగర్భికనాటిక. అం. (శ్రీహర్షుడు వ్రాసెను) చూ, కావ్యనాటకములు. [పడు

పియపడు. మి. అ కిరి చూ, రూ-పియం

పియము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. వృద్ధి * చూ, రాజార్హము; 2: చూ, స్నేహము మార్క. 3, ఆ. 98, 3. చూ, సంతోషము; విణ. 4. అనురక్తము. ఇష్టము. చూ, నల్ల భము. 2; 5: (లే).—గాయకము, గిరాకీ; 6. కోరఁబడినది: చూ, వాంఛ; అం. 7 చూ, జన్యశ్రేళములు.

పియవాది. సం. విణ. (న్. ఈ. న్): చూ, పియంవదుఁడు. 2

పియవాదిక. సం వి ఆ. స్త్రీ. 1. వినాహాది పర్యుక్తమగు మంగళవాద్యము. చూ, పీఁజె, 2. వివాహాది పర్యుక్తమంగళవాద్య ధ్వని: చూ, స్వరము. 2.

పియాల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. దార్శిక *: చూ, స్వాదుఫల.

పియాలము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. రూ-పియాళము *: చూ, సన్నకదుర్విు; 2. అడవి మామిడి: చూ, మామిడి. [లము. 1. *

పియాళువు. సం. వి. ఊ. పుం: చూ, పియాళు

పియుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. పాణినాభుఁడు: చూ, సాము. 2; 2: చూ, స్నేహితుఁడు.

పియురాలు. వా.మి. వి: చూ, పేరియసి.

ప్ర

ప్రీణనము. సం. వి. అ. న. తృప్తిఁగుట్టించుట: చూ, సాహిత్యము.

ప్రీతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, సంతోషము. పాండు. 2, ఆ. 104: లక్ష్మీ. 3, ఆ. 108; 2 =బాతి: చూ, స్నేహము; 3 మన్మథుని భార్య. చూ, భార్య; అం. 4: చూ, యోగములు; 5. చూ, వృత్తము. 1. (ఒక్కొక్క పాదమున ఒకరగణము రెండుగురువులు గల ది 5వ ఛందస్సు.)

ప్రీతిదత్తము. సం వి. అ. న. అత్తగారి చేతఁగాని మామగారిచేతఁగాని ప్రేమచేనియ్యఁబడినదియు పాదపండిన కాలమునందియ్యఁబడినదియునైన స్త్రీధనము: చూ, విత్తము 1.

ప్రీతుఁడు సం. విణ: చూ, హృష్టుఁడు.

ప్ర

ప్రుంగుడు దే. వి. చూ, రూ-పుంగుడు. 1—2—3 [భాగ. 7, స్క్రం. 12.

ప్రుచ్చే. దే. అ కిరి చూ, రూ-పుచ్చే. 5.

ప్రుప్పి. దే. వి: చూ, రూ-పుప్పి. 1—2; 3. మశిరోషవిశేషము: చూ, రత్నము. 1

ప్రువ్వు. నై. వి =పులక: చూ, రూ-పురుసు.

ప్రుష్టము. సం విణ: చూ, రూ-ప్లుష్టము.

ప్రె

పెంకడము. నై. వి.=పియుంగు *. చూ, సన్నకదుర్విు.

పెంకణము. నై. వి.=—పై.—

పెక్కిణము. నై. వి.=పేక్షణము: చూ, రూ-పెక్కణము. 1—2.

పెగ్గడ. వై. వి.=పగ్గాని (ద్వయమని శ.ర): చూ, రూ-పెగడ. 1—2—3; అం. 4. (అమాత్యుఁడు): చూ, రాజ్యాంగములు.

పెగ్గడ. వై. వి.=పగ్గాని (ద్వయమని శ. ర.) (పేరు + కడ)—పై— (యువరాజునకు.-వై. 3, ఆ. 28) [సాని: చూ, భార్య.

పెగ్గడసాని. ద్వ. వి. మంత్రిభార్య, మంత్రి

పెగ్గబ్బ. దే. వి: చూ, రూ-పగ్గబ్బ *.

పెగ్గబ్బలి. దే. వి.—పై.— [నిజముగా.

పెగ్గబ్బొత్తి ద్వ కిరి వ్రణ. (పేరు + బొత్తి) పెగ్గడ. ద్వ. వి. చూ, రూ-పెగ్గడ.

పే

పేంకడము. వై వి.=పియంగు *. రుక్మి. 3, ఆ 35. చూ, సన్నకదుంపు.

పేంకణపద్ధతి. అం: చూ, ఊర్ధ్వతము

పేంకణము. వై. వి. 1=: చూ, రూ-పేంకడము. *. స్వా. 3, ఆ. 84; అం. 2:చూ, నాటికలు (ఒకంకము, యుద్ధకథ, నీచపాత్రనాయకుఁడు). [డగు *.

పేంకనము వై వి.=: చూ, రూ-పేంక

పేంఖ. సం. వి ఆ. స్త్రీ. 1. డోల, ఊయ్యాల: చూ, సవారి; 2. పర్యటనము· చూ, విహారము. 1; 3. నృత్యము: చూ, వ్యంజకము. 1; 4.=పేరెము. అళ్వగతి: చూ, పేరెము.

పేంఖణము. సం. వి. అ. న. 1. నృత్యవిశేషము. భాగ. విరా. 1, ఆ. 239: చూ, పేంఖ 3; 2: చూ, పేంఖ. 2; 3. పరివేళము: చూ, సాహసము. 1; 4. నాటకము:చూ, వ్యంజకము.1. [బంధములు.

పేంఖాయితము. అం: చూ, ఉత్తానకరణ

పేంఖావతి. అం: చూ, వ్యానకరణ బంధములు. (ఆఱువిధయుగు విపరీతకరణబంధములలో నొకటి).

పేంఖితము. సం. విణ. 1. ఊఁచేఁబడినది, ఆందోళితము: చూ, లోలితము; 2. కదిలింపఁబడినది: చూ, వేల్లితము. 2; అం. 3: చూ, ఆరోహిపవర్ణగతాలంకారములు; 4· చూ, అవరోహి పవర్ణగతాలంకారములు.

పేంఖోలిక. సం. వి. ఆ స్త్రీ. డోలా: చూ, సవారి.

పేంఖోళితము. అం చూ, కరణములు.

పేఁపుడు. దే. విణ. అధికుఁడు. పంచ. నా. 1, ఆ. 414 చూ, హేమాహేములు.

పేఁబాలి. దే. వి. బ. (పేలి + పాలి) పేలిలగింజలు. పాండు. 4, ఆ. 196. చూ, పేలలు.

పేక్షు. సం వి. ఆ స్త్రీ. 1. బుద్ధి: చూ, హృల్లేఖము. 2; 2 ఈక్షణము: చూ, వీక్షణము; 3 నృత్యేక్షణము.

పేక్షణము సం. వి. ఆ న. 1 నేత్రము: చూ, లోచనము; 2: చూ, పేక్షు. 2; 3 పరిత్యేక్షణము; 4.=పెక్కణము. సాళిన యనృత్యము: చూ, వ్యంజము. 1; 5.=పెక్కణము. జెట్టీల కుస్తీ తావు, మల్లరంగము:చూ, వ్యంజకము. 1: (చూ, మల్లశాస్త్రము).

పేక్షణికుఁడు. సం. విణ. 1: దర్శకుఁడు. (లె).—చూచువాఁడు;2: చూ, పరిహారిఁడు. 2. [నీయము· చూ, వీక్ష్యము. 2.

పేక్షణీయము. సం. విణ. చూడఁదగినది: దర్శ

పేక్షితము. సం. విణ. చూడఁబడినది, వీక్షితము: చూ, స్పష్టము.

పేగు. దే. వి: చూ, రూ-పేవు.

పేచేమే వై. స. కి.=పేరిణ. రూ-పేరేఁచేమే: చూ, రేఁచేమే

పేతపురము. సం. వి. అ. న. యమపట్టణము:

చూ, సీమ (1) (దేశములు.)

పేీతపుకీశాంళము. అం: చూ, షష్ట్యంళములు.

పేీతము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. వరక మందుండు జంతువు; 2. ఒకానొక భూతము: చూ, భూతము. 2; విణ. 3. పీనుఁగు: చూ, సంస్థితుఁడు.

పేీతవనము. సం. వి. ఆ. న: చూ, శ్మశానము.

పేీతవాలురను బార్హ్మణులు. అం: చూ, ఘూర్జర బార్హ్మణులు. (వీరు యజుర్వేదులు. కత్తియవాడా పరిదేశములందుఁ గానంబడి యెదరు) (చూ, బార్హ్మణులు)

పేీతవాహితుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం: ఆవిష్టుఁడు, భూతావిష్టుఁడు.

పేీత్య. సం. అవ్య. జన్మాంతరము: అముతర్రి

పేీపు. సై. వి: చూ, వేగుజాము.

పేీమ సం. వి. న్. పుం, న. రూ-పేీమము.=పెరిమ-పెర్మి. 1: చూ, సంతోషము; 2: చూ, స్నేహము; వా. 3. దయ: చూ, హార్దము. 2.

పేీమపంచకము. అం. అభ్యాసయోగము, అభిమానజము, సంపరిత్యయోగము, సైషయికము, స్వభావసాత్వము (5) [1-2-3.

పేీమము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, పేీమ.

పేీము. దే. వి: చూ, రూ-పేము.

పేీముడి. సై. వి=పేీమ: చూ, స్నేహము. 1.

పేీముడించే సై. అ. కి. 1: చూ, శోకించే, 2: చూ, పిర్యంపడు. భార. ఆర. 6, ఆ. 123; 3: చూ, బాధపడు. పంచ. నా. 3, ఆ. 333:

పేీయసి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పిర్యురాలు. పాండు. 2, ఆ. 27: చూ, స్త్రీ.

పేీయసుఁడు. సం. వి. న్. పుం: చూ, పిర్యుఁడు. 1-2. [రసవదలంకారములు.

పేీయస్సు. అం. 1: చూ, గుణములు; 2: చూ, పేీరకుఁడు. సం. విణ. పేీరణచేయువాఁడు.

పేీరణపేీళ్లు. అం. ణిచ్చే, ణిజంతము, ణ్యంతము అనునవి.

పేీరణము. సం. వి. ఆ. న. (ఇది ఆ. స్త్రీ. గానుకనఁబడుచున్నదిఅనిళ.ర.): చూ, పేీరేపణ.

పేీరణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=పేరిణి: చూ, రూ-పెరపణి. పు. 1, ఆ. 194.

పేీరణీయము. సం. విణ. పేీరణచేయఁదగినది.

పేీరి. అం: చూ, మాళిక కైశికిజభాషలు.

పేీరించే. సం. స. కి. =పేీరేఁచు-పెరరేఁచే: చూ, రేఁచే.

పేీరితము. సం. విణ. 1. పేీరేపఁబడినది: ఉత్తేజితము, పరిణోదితము; అం. 2: చూ, వాస్తపాణిములు

పేీరేఁచే సై. స. కి.=పేీరణ: చూ, పేీరించే. ఉ, రా. 2, ఆ. 129.

పేీరేఁచేట. వా. వి: (సం).-ఉత్తేజనకము, గర్జాఫలను, పరిణోదనము.

పేీరేపకుఁడు. సై. విణ: చూ, ణోదకుఁడు. 2.

పేీరేపణ. సై. వి=పేీరణ: రూ-పేీరేపణము: చూ, హెచ్చేరిక. 4

పేీరేపణము. సై. వి.=పేీరణ.—పై —

పేీరేపించే. సై. స. కి.=పేీరణ: చూ, పేీరించే.

పేీరేపు. సై. స. కి.=పేీరణ.—పై.—

పేీలఁడము సై. వి.=పరిలాప. (సేళ్యమని శ. ర): చూ, పదరు. 1

పేీలరి. దే. వి. పదరుఁబోతు. మారి. ఉ. 1, ఆ. 17: చూ, పక్క. 1.

పేీలలు. దే. వి. బ: చూ, రూ-పేలలు (వృత్తియందేక వచనాంతము. పేీలగింజేలు.)

పేీలిక. దే. వి: చూ, రూ-పేలిక.

పేీలు. దే. అ. కి: చూ, రూ-పేలు. 1-2; 3. రజ్జు: చూ, పదరు. 5; 4. నేఁగు, తపించే:

చూ, సంతాపించే (సెగచేర్చే వేగియుబుపటపు.—సై. 4, ఆ 23; ఆగోపనిగమాటలాడుటకు.—భాగ. ఊర్వో 2, ఆ 269)

పేర్లుచే బే పేర్లి (పేర్లిలపేయు) చూ, పెర్లిచే భాగ. ఆగ. 4, ఆ. 245 (ఖా-పేల్చు.)

పేర్లు బే. పేర్లి —పై —

పేర్లువాడు. దే. విణ. చూ, పేర్లిలి

పేర్లు దే. వి. సం. పేర్లిగు-పేగు-పేవు (సంప) — అంత్రము-ఆంత్రము-గుజ్జు, ఉచ్చాగము, పుగీతస్థ చెద్వ —కపిపుపుపుట్టనశిక్ష-(చూ, పేర్లిపులోని పదములు అన్నియు దీనికి పర్యాయములు) "గుడ్డు నా పెర్లు" (పాడుకి)

పేర్లికయి వా తీర్థగటపాలుడంపు మంత్రము

పేర్లిపడు సం విణ. పంపువాడు

పేర్లిషము. సం వి అన పైపు:(తెప). అంచకము, అదపుట, పంపు

పేర్లిపోయినవాడు . విణ. పంపబడినవాడు

పేర్లిపడు . పంపబడినవాడు.

పేర్లిష్టము. సం విణ మిక్కిలిపేర్లియమైనది: చూ, పల్లవము. 2.

పేర్లిష్యుడు. సం. వి అ. పుం. 1 చూ, పేర్లిత్యుడు, విణ. 2: చూ, పేర్లిపోయినవాడు

పై

పైపైమగీతగగతి. వా వి. నాలుగవ(చిన్న)తగగతి.

పైపైపేటు. వా. వి పల్లీకుకానిది.

పైపేషము. సం. వి. అ. పుం 1 చూ, పేర్లిషణము; 2. మర్దనము: చూ, సంవాహనము; 3. పైళీము: చూ, శోకము; 4. ఊన్మాదము: చూ, సీసము. (2).

పొ

పొర్దు. పై. వి.—బర్గ్న: చూ, రూ—పొద్దు

(సూర్యునపు.—భార. ఆర. 2, ఆ 118; కాలమునకు.—నిర్వ. 10, ఆ 83, ఉపకాలమునకు.—భాగ 10, స్కం 813; సర్వాదినములు.—రామా 3, ఆ. 107, ఉపకాలము అను నర్థముగుంచుకొండును అన్వయముగా హరివియున్నారు ఆప్రమున పొర్దిటి పూట, పొర్దుగ్రుంకుడ ఇత్యాదిప్రయోగములు సిద్ధించవచ్చు)

పొర్దుగగట్టుపి. వా వి. చూ, పొద్దుగ్రహణము.

పొర్దుగుగల్లు ద్వ. వి. చూ, సూర్యకాంతశిల అప్పుసుగు, కాం. 8. చూ, సిగ్మము 1

పొర్దుగుడుపు పై. వి 1 చూ, పుడుపు; 2 ఇన చూ, రాహుగ్రస్త 2, 3 పొందికవాళ్ళ మరణము సూర్యుడు గ్రహస్థినాడు: చూ, రాహుగ్రసనము, 4 చూ, సూర్యగ్రాసము 1

పొర్దుగుబట్టి పై వి —పై——

పొర్దుగుపూ పై వి —పై.— (రూపునపు—పొంబ జె 12)

పొర్దుగుమేలి ద్వ వి —పై.— [జే 10.

పొర్దుగుజేంట పై వి: చూ, హిమాంసపు పొంబ.

పొర్దుగుపోవు పై వి —పై.— [ో 15)

పొర్దుగుపోవుచోట ద్వ వి.—పై —(పొం,సం.

పొర్దుగుపొలసు ద్వ వి చూ, సూర్యాస్తమి.

పొర్దుగు ం. ద్వ వి. 1. పరిసవమగునెల, రూ—పొర్దులనెల చూ, మాసము. 1; వా 2 చూ, పొర్దు. 6.

పొర్దుగునెలకనుగోయి. ద్వ వి చూ, విష్ణువు. 1. ఆం, ఏదా. సుగ. 14. [(గ్రహణము).

పొర్దుగుపట్టు. ద్వ. వి. చూ, సూర్యగ్రహణము.

పొర్దుగుపిక్క. పై. వి. ఉత్తరఫల్గుని: చూ, పిక్క. [చేలనెల చూ, మాసము. 1.

పొర్దుగుపిక్కనెల. ద్వ. వి. ఫాల్గునమాసము,

పొర్దుగుపొయి. ద్వ. వి: చూ, పొర్దుగుగల్లు.

పొర్దులనెల. ద్వ.వి. 1: చూ, రూ—పొర్దునెల. కిళా. 5, ఆ. 125; వా. 2: చూ, పొద్దు 6.

పోయి. దే. వి: చూ, రూ-పోయ్యి.

పోయ్యి. దే. వి. రూ-పోయి-పోయ్యి-పోగియు (ఇవి త్రివిధము —గడ్డపోయ్యి, గాఁడిపోయ్యి, గంటపోయ్యి): చూ, హసంతి

పో

పోరంకు. సం. వి. అ. న. తమ్మపడిగము. చూ, పాతరిము. 6.

పోరిక. నై. వి.=పూగ: చూ, రూ-పోఁక. *

పోరిగు. దే వి: చూ, రూ-పోఁగు.

పోరిగులు. దే వి. బ: చూ, రూ-పోఁగులు.

పోరించు. వా. వి: చూ, రూ-పోఁచే [పాంజు

పోరిఁజో దే. స. కిరి: చూ, రూ-పోఁజో-

పోరిక. నై. వి: చూ, రాశి. 1

పోరిక్షణము. సం. వి. అ. న. 1. (నీళ్లు) చిలుకరించుట: చూ, సంపోరిక్షణము. 1; 2.(యజ్ఞమునందు)పశువును వధించుట చూ, శసనము.

పోరిక్షించు. సం. స. కిరి. 1. (నీళ్లు) చిలుకరించు. చూ, సంపోరిక్షించు; 2. (యజ్ఞమునందు) పశువును వధించు, చేంపు. చూ, సంహరించు.

పోరిక్షితము. సం. విణ. 1. చిలుకరింపఁబడినది: ఉత్సిక్తము; 2 (యజ్ఞమునందు) వధింపఁబడినది: అపాకృతము, ఉపసంపన్నము, పరిమితము. (చూ, సూదితము)

పోరిగు. నై. వి. రూ-పోరివు: చూ, రాశి. 1.

పోరిగుపడు. దే. ఆ. కిరి: చూ, సంతనకట్టు.

పోరిచికోలు. దే. వి. రూ-పోచికోలు. 1.(బల హీనత్వము పొందిన గవాదికమును) కాపాడి యనుభవించుకొనుట; విణ. 2: చూ, వ్యర్థము. "పోరిచికోలుమాటలు"

పోరిచిళ్లు. నై. వి. బ: చూ, రూ-పోచిళ్లు.

పోరిచే. నై. స. కిరి.=పోషి. 'అన్నపానాదులిచ్చి పోషించు' చూ, సంతరించు. 1.

పోరిఁడ నై విణ. 1=పోరిఁచా. పోరిఁడస్త్రీ, పరిగల్భ' చూ, స్త్రీ; నై. విణ.=పోరిఁచ 2 రూ-పోరిఁడఁడు: చూ, పోరిఁచుఁడు; 3. రూ-పోరిఁడఁడు.నిపుణుఁడు,ఉపాయశాలి (అనికొందఱు)అచ్చ యు, కాం.284;4: చూ, సమర్థుఁడు.

పోరిఁడఁడు. నై. విణ.=—పై.—2-3-4.

పోరితము. సం. వి. అ. న. 1. బట్ట. రూ-పోతము-పోతరిము. చూ, వస్త్రము; విణ. 2.=బొంతె, కుట్టఁబడినది(గంత). చూ,వస్త్రము.

పోరిగ్రము. సం.వి. అ పుం,న 1 ఘోణ,గుఱ్ఱపు ముసిక్కు: చూ, ముసుక్కు; పుం. 2 గర్భపిండము: చూ,భూర్ణిము.1; 3 పిఱుఁదు: చూ, శోర్ణి. 1; 4. జీర్ణవస్త్రము: చూ, వస్త్రము; విణ. 5. తెరుపరి చూ, వాటచారి; 6. పరిసిద్ధికెక్కినది: ంభావన. 3; 7.స్థాపింపఁబడినది: ఱు తము 1.

పోరిద. నై. వి. 1.=పోషణ. పాండు 2, ఆ. 12: చూ,సంరక్షణము, 2: చూ, వైభవము. య. 4, ఆ. 161. [కళా. 1, ఆ. 44.

పోరిదినేయు. నై. స. కిరి: చూ,సంతరించు. 1.

పోరిద్గీతము. అం: చూ, ఆగమములు.

పోరిద్యతము. సం. విణ. లేచినది: ఉద్ధితము.

పోరిధావర్తి. అం: చూ, అశుభోవర్తములు.

పోరిపడు. నై. ఆ. కిరి పోషింపఁబడు (ఇది తోరిపడువంటిది: చూ, సంరక్షింపఁబడు.

పోరిపరి. ద్వ. విణ. పోషకుఁడు, రక్షకుఁడు (అని కొందఱు) అచ్చ. అ, కాం. 34: చూ, సంరక్షకుఁడు. [7, ఆ. 342.

పోరిపు. నై. వి: చూ, పోరిది. 1. భార. ఆర.

పోరియాలు. ద్వ. వి. (పోరిలు + ఆలు) 1. ఇల్లాలు. రామా. 1, ఆ. 8: చూ, భార్య-

(పోలు=ఇల్లు); 2. ఆడుది. ఆం, భా. ద్వి. 104: చూ, స్త్రీ.

పోలం. నై. వి.=పులీ. పట్టాము. "ఆపోలిలు" ఉ, రా. 3, ఆ 179. చూ, దేశము.

పోలుగుడుపు దే. స. కిరి రూ-పోల్గుడుపు చూ, కేఁచే.

పోల్గుడుపు. దే. స కిరి.—పై.—

పోలిపడి. వా. వి. పరిత్యక్త: చూ, సన్మానము

పోలిపు. నై. వి =పోమ: చూ, రూ-పోలిగ (రాశికి.—హరి, ఉ. 9, ఆ. 215, హరి, ఉ 3, ఆ 175)

పోలిపుకొను ద్వ. ఆ. కిరి. చూ, రాసిపడు

పోలిపము. సం వి.అ.పుం. కాల్చుట. రూ-ప్లోమము, ఓషము, దహనము,

పోలిషతభర్తృక. అం: చూ, నాయికలు (పిర్రియుఁడు దేశాంతరగతుఁడైయుండ భేదము నొందియుండు నాయిక.)

పోలిష్టపద. సం వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, రూ-పాలిష్టపద. [పాలిష్టపదము.

పోలిష్టపదము. సం వి అ. పుం: చూ, రూ-పోలిష్టితుఁడు. సం. విణ. దేశాంతరగతుఁడు.

పోలిష్టి సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఎగిరిపడెడు చేప చూ, మత్స్యము. 1.

పోలిహము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఏనుఁగు కాలు. చూ, హస్తి; 2. ఏనుఁగుమోఁకాలు చూ, హస్తి; 3. కూర్పు; 4. నేర్పు.

పోలిహుఁడు. సం. విణ. 1: తార్కికుఁడు, అక్షపాదకుఁడు, ఘటశాసి; 2: చూ, సమర్థుఁడు.

పొ

పొలిఁక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ =పోలిఁక. బోటి. 1: చూ, స్త్రీ; అం. 2: చూ, స్వీయ-యౌవన భేదములు. (స్వీయాంతర్భేద విశిష్టనాయికా విశేషము, ఊరియ, పదునెనినిదియేండ్లకు పైబడిన వయస్సుగలిగి సంపూర్ణయౌవనముగలది.) [ద్ధము. 1.

పొలిఁకము. సం. విణ. పెరిగినది చూ, పరిపృ

పొలిఁకి. సం. వి. ఇ స్త్రీ (రూ-పొలిఁకిమ-పొలిఁకిమము.) 1: చూ, సామర్థ్యము. 1; అం. 2. చూ, గుణములు. [పొలిఁకి. 1.

పొలిఁకిమ. సం. వి. న్. పుం: చూ, రూ-పొలిఁకిమము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

పొలిఁకుఁడు సం. విణ =పోలిఁడ. 1. నిపుణుఁడు. చూ, సమర్థుఁడు, 2: పరిపృచ్ఛుఁడు.

పొలిఁక్తోక్తి అం: చూ, అలంకారము. 3. (విశేషహేతువు లేకున్న నదే హేతువుగ చెప్పుట "ఊదా —లేమకొప్పు యమునా తీరతమాల జాలనీలము.")

పొలిష్టపద. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-పోలిష్టపద. పూర్వాభాద్రి: చూ, రిక్క. 1.

పొలిష్టపదము. సం. వి. అ. పుం. రూ-పోలిష్టపదము భాద్రిపదమాసము: చూ, మాసము. 1.

ప్ల

ప్లక్షము. సం. వి. అ. పుం. 1. జోవ్వి *: చూ, సుపార్శ్వము; 2. కలజోవ్వి *: చూ, సుపార్శ్వకము; 3. రావి *. చూ, శ్యామలము.2; అం. 4. చూ, ద్వీపములు.

ప్లవ. అం: చూ, సంవత్సరములు.

ప్లవంగ అం: చూ, సంవత్సరములు.

ప్లవంగమము. సం. వి. అ. పుం. (రూ-ప్లవంగము-ప్లవగము) 1. కోఁతి: చూ, వానరము; 2. కప్ప: చూ, హరి. 12.

ప్లవంగము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

ప్లవగము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

పవగుఁడు. సం. వి. అ. పుం 1. గరుడుఁడు: చూ, వారివాహనుఁడు; 2 అనూరుఁడు చూ, సూరనూతుఁడు.

పసము సం వి. అ. పుం. 1. కయిఁడిముస్తె* చూ, ముస్తకము; 2. గంధత్రణము*. చూ, హరిత. (తృణము. 1), పుం 3 =పడప, లేప్ప చూ, హుూడము; 4. కప్ప: చూ, టూ—ప్లవంగమము. 2; 5 కోతి: చూ, రూ—ప్లవంగమము. 1; 6. గొల్లె: చూ, మేషము 1; 7. నీరుకాకి. చూ, వాయసము. 1; 8 నీరుకోడి, కన్నెలేడి (అనికొందఱు) చూ, నెలుకాలుది (పుంజో); 9 =పల్లు: చూ, పర్పణము. 2; 10. చూ, ప్లవము. 1; 11 దాఁటు. చూ, లంఘ; 12 కాకితుమ్మి క* చూ, స్నాగ్జకము, 13 జోవ్వి నుపొగ్భవము. [నురిగూఁపు

పవుఁడు. సం. వి. అ పుం. మూలవాఁడు: చూ,

పస్సు. వా. వి: సంకలనపుగుఱుతు. +

ఫా

ఫాక్షము. సం. వి అ పుం. జోవ్విపండు.

ఫాటు. వా. వి. 1. చర్చతి; 2 కొలతను స్కేలు బిట్టు కంపసు అనువానితో క్లుప్తపఱచి పటముగీయును.

ఫానలు. వా. వి. ఒకరకము మెత్తనిబట్ట: చూ, వస్త్రము.

ఫాను. వా. వి. కొలతపటము.

ఫాలితము. అం: చూ, గమకములు.

ఫి

ఫిడేరు. వా. వి. (వకీలు) న్యాయవాది.

ఫిహము. సం. వి. న్. పుం. (రూ-ప్లీహము) హృదయమున యెడమపక్కన నుండెడు మాంసగోళము: గుల్మము.

ఫిళతుర్పు. సం. వి. ఉ. పుం. ములుమోదుగు*: చూ, రోహి. 2.

ఫు

ఫుల్లకము. సం వి. అ. పుం. 1. మూఁడునూత్రల కాలముగల స్వారము, ప్లవము చూ, స్వరము 2; అం 2 =పుటకు వేగమున ఆంతమేగు సమముగాఁబోయెడు అశ్వధారావిశేషము, నిబ్బరము: చూ, ధారలు, చూ, హాయము. [పారిణములు.

ఫుల్లతమేరునట్టము అం: చూ, పరిస్తారిపర్త్యయ

ఫుల్లతమేరువు. అం.—పై —

ఫుల్లతమేరూద్దిష్టను. అం. —పై.—

ఫుల్లసు. సం వీణ కాల్పఁబడినది: ఊషితము, దగ్ధ, దిగ్ధము, పుర్పిష్టము.

ఫో

ఫోషను సం వి అ.పుం చూ, రూ-పోర్పిషము

భ

భ ఒకియక్షరము.

భక్కి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రీతి: చూ, విధము 1.

భక్కిక సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఏకగర్భము: చూ, సంపుటము. 3.

భక్తు. వా. కి్రి, వీణ. మాత్రిను; ఊరక; ఉత్త.

భణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ, అ. పుం.రూ-ఫణము. పడగ: చూ, సర్పము.

భణము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

భణి. సం. వి. న్. పుం: చూ, సర్పము.

భణిజ్జకము. సం. వి. అ. పుం. రూ-ఫణిర్జ్జకము. మరువము*: చూ, సమీరణము.

భణిర్జ్జకము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

భణితము. సం. వి. అ. న. 1. వాక్కు: చూ, శబ్దము. 2; వీణ 2. చెప్పఁబడినది: చూ, శబ్దము. 2.

ఫణితి సం వి ఇ. స్త్రీ. చూ, ఫణితము. 1

ఫర్మానా వా వి. ఫార్మాబ్జి చూ, ఫాసనము.5

ఫర్వానా. వా. వి.—పై —

ఫలకము సం వి. అ. పుం.—పలక 1: చూ, పలక; పుం, న. 2.చూ,పూ-ఫలము 7 8; 3. వ్యాకీర్ణపలక: చూ, పలక.

ఫలకోశము. సం వి అ పుం చూ, వృషణము

ఫలపాకాంతము సం. విణ ఓషధ్యము (ఒక)—పంటతోనే తుదిముట్టెడిఅరటి, వరిమొదలగు వాటిపైది) [చూ, సుషవి. 1

ఫలపూరకము. సం. వి. అ పుం. మట్టుకాఁకర*. చూ, సుపూరము.

ఫలము. సం వి అ న 1 ప్రసవము, ప్రసూనము (తె) —పంట. పండు; తద్వ్యా.—పెద్దపండునకు.—(తె).-గొబ్బండు; 2 లభించిన ప్రతిపదార్థము; 3. ప్రయోజనము. చూ, వ్యాపారము 1, 4.—పలము: చూ, పలము (1); 5 బోడికాయ; 6. పరిత్తికాయ; 7. కేడెము· చూ. హరిగ; 8. బెత్తముతోచేసిన కేడెము· చూ, హరిగ; 9. బాణము మునికి·చూ, బాణము. 1; 10. నాఁగటి కఱ్ఱు: చూ, కఱుగోల. (హలము. 1); 11. పందికోఱచివర: చూ, సూకరము; 12: చూ, ఫలసాయము; విణ. 13. అధికము: చూ, హేరాళము.

ఫలములు. అం. అశ్వత్థము (రావిపండు), జైనము (పెదురుబియ్యాను), ప్లాక్షము (జోవ్వి పండు), నైయగ్రోధము (మట్టిపండు), ఇంగుదము (గారపండు), బార్హతము (నులగ పండు), జంబువు (నేరేడుపండు), ఫేనిలము (రేగుపండు) మొ. [పూరకము.

ఫలమూలకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ఫల

ఫలవంతము. సం. విణ. (త్. ఈ. త్.) రూ—ఫలవతి. పండ్లుగలది (వృక్షము). ఫలి, ఫలినము, ఫలిని: చూ, వృక్షము

ఫలపాడబము. సం. వి అ పుం· చూ,డాడింబ*.

ఫలసమృద్ధి సం. వి ఇ. స్త్రీ: ఆమని.

ఫలఽదనము. పాం: చూ,వృత్తము. 1. (న,న,న, న, స గురువులు. 10 యతి 16ఁ గుంటన్ను.)

ఫలసాయము. వా. వి: పండినపంట: ఫలము

ఫలాధ్యక్షుము. సం వి. అ న·చూ,సుమంగళ*.

ఫలావా. వా. సం వి. పేరుసహబదులు గానుచ్చరించెడిది, ఒకానొక, ఆట్టి "ఫలానాపాఠు"

ఫలాశ్మరియము. సం. వి అ పుం. రొండగొనగు* చూ, మృదుగుర్గిము

ఫలి సం వి. ఈ స్త్రీ 1 హేర్మికణము* చూ, సన్నకిదుర్గిపు; విణ న్. 2 చూ,ఫలవంతము.

ఫలించే సం అ క్రి. 1· చక్కమగు (తె).—ఊరియు, పండు, ఫలించు, 2. నెఱవేఱు: చూ, సిద్ధించే [విణ. 2 ఫలించినది.

ఫలితము. సం. వి. అ. పుం 1: చూ, వృక్షము;

ఫలినము. సం. విణ: చూ, ఫలవంతము.

ఫలిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-హలిని* (తితీగొల్లు; వెన్నజెదురుతూర; పిన్నచెఱకు. ఈమూఁడింటికిని నర్థంచేను); 4:చూ,సన్నకదుర్గిపు*; విణ. 5: చూ, ఫలవంతము

ఫలేగ్రహి. సం. విణ. (ఇ). అపంధ్య, పండ్లమార్గికు: చూ, పృక్షము. [స్థాలి. 2.

ఫలేరుహ. సం, వి. ఆ. స్త్రీ. కలిగొట్టు*: చూ,

ఫలోదయము. సం. వి. అ. పుం: చూ, స్వర్గము.

ఫల్గునుఁడు. సం. వి. అ. పుం. అర్జునుఁడు: చూ, సుభద్రేశుఁడు.

ఫల్గువు. సం. వి. ఊ. స్త్రీ.1.కుక్కమేడి*: చూ, బొమ్మమేడి; విణ. 2. సారములేనిది: చూ, బెండు. 2.

ఫసందు. వా. వి. సాగసు.

ఫసలీ. వా. వి. మహమ్మదీయుల పత్సరము.

ఫసిఫిక్కుమహాసముద్రము. అం: చూ, సముద్రములు.

ఘా

ఘాంటము. సం. వి. అ. పుం: అనాయాసకృతము. [శర్క-ర. 1

ఘాటితము. సం. వి. అ. న. చేకొ-ర: చూ, ఘామేదా. వా. విణ. గొప్ప.

ఘాయిదా. వా. వి: చూ, పాయిదా.

ఘారము. వా. వి. 1. ఒకతరగతి (క్లాసు); 2. ఒకభాగము; 3. ఒక పెద్దకాకితము(షీటు).

ఘారసి. వా వి: చూ, పారసి. [చూ, శివుఁడు

ఘాలనేత్రుఁడు. సం. వి. అ పుం. ముక్కంటి.

ఘాలము. సం. వి. అ. న 1. నెత్తి: చూ, శిరము. 1; 2: చూ, లలాటము; పుం 3 చూ, రూ-ఫలము. 10; పిణ. 4 నూలుతోఁ నేయఁబడినవది (వస్త్రము): చూ, పస్త్రము

ఘాలుఁడు. సం.వి. అ. పుం. 1: చూ, బలరాముఁడు; 2. చూ, ఘాలనేత్రుఁడు.

ఘాల్గుణము. సం. వి. అ. పుం. 1. పాల్గునికము: చూ, మాసము. 1; 2. ఏఱుమద్ది *: చూ, సాలము. 3.

ఘాల్గుణము. వా సం వి అ పుం. చూ, హూ-పాల్గునము 1. [ము. 1

ఘాల్గునికము. సం. వి. అ. పుం. చూ, ఘాల్గుణ

ఘాల్గునుఁడు సం వి అ పుం. చూ, ఘల్గునుఁడు

ఘి

ఘిదిరము. సం. వి. అ. న. (రూ-ఘిదురము-భిదిరము-భిదురము-ఘిది-భిది-ఘిదువ్ర-భిదువ్ర.) వజ్రాయుధము: చూ, బాణము. 1.

ఘిరంగి వా. వి: చూ, పిరంగి.

ఘిరాయించే. వా. స. క్రి. (పిరాయించే అనియు) మార్చు.

ఘిరాయింపు. వా. స. క్రి. (పిరాయింపుఅనియు) మార్పు. "ఘిరాయింపు పెండ్లి".

ఘిర్కా. వా. వి. పరిపాలనలోనిఒకభాగము.

ఘిర్యాది. వా. వి. మొఱసెట్టువాఁడు.

ఘిర్యాదు. వా. వి. మొఱ్ఱి, విన్నపము.

ఘీ

ఘీజో. వా. వి. 1. చేయించుకొనినపనికియిచ్చెడు గౌరవదర్వ్యము. "ఘీడరు ఘీజు"; 2. చేదుపుకొనినందులకు బడికి చెల్లించెడు ద్రవ్యము. "సూ-లుఘీజు"; 3. రిజస్ట్రేషన్ రుసుము మొ.

ఘు

ఘురుషత్తు. వా. వి. అవకాశము, నియమితకాలము. (పురుసత్తుఅనియు)

ఘుల్లము. సం. విణ. 1 పరిఘుల్లము, ఉత్ఘుల్లము: చూ, సంఘుల్లము; అం. 2 చూ, గండక్రియలు.

ఘుల్లరీకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, సర్పము.

ఘే

ఘేనము. సం. వి. అ. పుం. సముద్రిపునురుగు: చూ, సముద్రిము. (పాలనురుగునకు —కార్-రకము. (చూ, ద్రవ్యము.)

ఘేనిక సం. వి. ఆ. స్త్రీ. = ఘేణీ. చూ, భక్ష్యము.

ఘేనిలము. సం. వి. అ. న. 1 రేగుఁబండు: చూ, ఫలములు; పుం. 2. అంబుపర్యాసాధనము-అంబుపర్యాసాధము, అరిష్టము, అరిష్టసాధనము, కటకము, కాంతము, కృష్ణబీజము, క్షుణము, గర్భపాతిము, గర్భసార్వము. (లె) —కుంకుడు *; విణ. 3. మురుగుగలది.

ఘేరవము. సం. వి. అ. పుం. రూ-ఘేరవు. నక్క: చూ, సృగాలము.

ఘేరవు. సం. వి. ఉ. పుం. —సై.—

ఘేరవుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

ఫేల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-ఫేలి. ఎంగిలి: చూ, భుక్తోచ్ఛిష్టము.

ఫేలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. —పై.—

ఫ్లా

ఫ్లాతము. సం. విణ. 1. తినఁదగినది; 2 తినఁబడినది: చూ, భుక్తము.

బ

బ. ఒకఅక్షరము. అం. 1: చూ, సరళములు; 2 చూ, కవర్గము [చూ, రోగము. 1.

బంక. దే వి. 1. చూ, బందన; 2 గ్రహణి: బంకమన్ను. ద్వ.వి.చిక్క-మన్ను: చూ, భూవి.1

బంకముచ్చే దే విణ: చూ, లోభి.

బంకు. దే. వి. 1. సందుపీఠి: చూ, సందు 5, 2. కూరుసివలె నటించువాఁడు. ఊ, హరి 4, ఆ 131; 3. చూ, రత్నకుఁడు.

బంకెత. దే. విణ. (బంక + ఎత్త) లుబ్ధురాలు. చూ, స్త్రీ.

బంగోలు. పై.వి. జన్మఖయిదీలనుఁబంపెడి యొక ద్వీపము [వెలుపల. 1

బంగనబయలు. వా. వి. మిక్కి-లిబయలు: చూ,

బంగరము. పై. వి 1.=భృంగార. (రూ-బంగరు-బంగారు-బంగారము) చూ,లోహము.1; 2.=భృంగరక: చూ, బొంగరము.

బంగరు. పై.వి.1 =భృంగార: చూ,బంగరము 1; 2: చూ, సంపెఁగ*. ఆం, పదా. 6-71.

బంగరుకొండ. పై. వి. రూ-బంగారుకొండ. 1.హేమాద్రి. బ్ర.2, ఆ. 174: చూ, పర్వతము;వా.విణ.2.మంచివాఁడు;చూ, సుకృతి.

బంగరుపురువు. పై. వి. తుదర్శిజలచరము: చూ, మత్స్యము. 1.

బంగరుమొగలి. ద్వ. వి: చూ, స్వర్ణకేతకి *.

బంగరువు. పై వి.=భృంగార: చూ,రూ-బంగరము. 1. పాండు 1, ఆ. 106.

బంగల. దే. వి. కుంపటి: చూ,హసంతి.

బంగారము. పై. వి. 1.=భృంగార: చూ,రూ-బంగరము. 1; 2. ఒకచెఱకు*. చూ, రసాలము. 3; విణ. 3. దుర్లభము. రూ-బంగారు; చూ, నెక్క-సము 3.

బంగారు. పై. వి, విణ.—పై.— [రంభ. 2.

బంగారుఅరటి. ద్వ. వి. సువర్ణకదళి*. చూ,

బంగారుఇల్లు. ద్వ వి. స్వర్ణగృహము. చూ, సదనము 1. [పుఁబులుఁగు.

బంగారుకంటి వా. వి. కనకాక్షి. చూ, సకినం

బంగారుకడుపువాఁడు. ద్వ. వి. చూ,బ్రహ్మ.1.

బంగారుకాళ్లయ్య జా శుభప్రదమైన పాదన్యాస ముకలవాఁడు. "బంగారుకాళ్లయ్య జేజే వేయేడులు రాజ్యమేలు మనుచోన్" నైజ. 2, ఆ. 851.

బంగారుకుండ. పై. వి 1. స్వర్ణకుటము: చూ, హరివాణము. (పాత్రము. 6), విణ. 2.చూ, హృద్యము; జా 3. అందకత్తె, బంగారు బొమ్మ. "బళిరా తేరకు తేరదక్కి నిటులే బంగారుకుండంచే" (పాండు 3, ఆ. 67.)

బంగారుకొండ. పై. వి, విణ: చూ, రూ-బంగరుకొండ. [ఆం. 17: చూ, నది.

బంగారు తొమరపంటచేను. ద్వ. వి. గంగ. వేం,

బంగారుతీగలు. పై. వి. బ. శాలిధాన్యము: చూ, ధాన్యము. [పిచ్చిక.

బంగారుపిచ్చిక. ద్వ. వి. పచ్చేతలపిచ్చిక: చూ,

బంగారుపూత. ద్వ. వి. బంగారపునీటితో చేసిన మలామా. (గిల్టు)

బంగారుబొమ్మ. 1. జా: చూ, బంగారుకుండ.3; ద్వ. వి. 2: చూ, స్త్రీ.

బంగాళము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకపిట్ట: చూ, కాకంతి (పక్షి); అం. 2:చూ, రాగాం

గములు; సై. వి. (1) =వంగ. వంగదేశము: చూ, దేశములు (సం. అనికొందఱు)

బంగాళా వా. వి. మంచువాలేనియిల్లు చూ, సదనము. 1. "బంగాళాలంటిఁ బిల్లలు"

బంగాళాభూతము. వా. వి. చెన్నపురిరాజధాని కితూర్పుఎల్లగనున్నపుభూగ్రము. చూ, సము దర్శములు.

బంగాళాదుంప. నా. వి. ఒకజాతిదుంప.*.

బంగాళీ. సం. వి. తు. స్త్రీ 1. కొమ్మ్యూటిర్ చూ, రంధ్ర. 2; ఆం. 2 చూ, భిన్న షడ్జికజ భాషలు; 3 చూ, మాళవకైశికజ భాషలు.

బంగి సై. వి. 1.=భంగీ. గంజో-గంజోయి-గంజోళి-గాంజి-గెంజోయి, బంగు. (సం) -కలంజము, గంధారి.జయ, త్రిగ్రహాశిక ("నీవు గాఁబో" అనుసమీపముకడ నున్నపదములుగూడ దీనిని వర్తించేవని కొందఱు); వా 2 లిపిలుఁగో పంపెడు మూట (పార్సెల్)

బంగిముచ్చె ద్వ. వి. బంగితార్చినవాఁడు.

బంగు సై. వి.=భంగీ చూ, పూ-బంగి. 1.

బంజేరు. వా వి. బీడునేల: చూ, భూమి 1.

బంజోరి. వా. వి లంబాడీజాతివారు.

బంటి దే. లఘ నీళ్లకొలఁతను దలిపెడి పర్యాయము. "నముదర్శిను మోఁకాలిబంటి"

బంటు. సై. వి =భట. 1 చూ, సేవకుఁడు, 2. చూ, భటుఁడు 1; 3: చూ, భక్తుఁడు పా 1, ఆ. 141; 4: చూ, శిష్యుఁడు. య 1, ఆ. 132; విణ.=భట. 5. శూరుఁడు చూ, హంవీరుఁడు; 6. దాసుఁడు చూ, సేవకుఁడు. [చూ, శౌర్యము 1

బంటుతనము. సై. వి =భటత్వ. శూరత్వము

బంటుమెకము. సై. వి: చూ, సూకరము.

బంటోఁతు. వా. వి. బంటు: చూ, సేనకుఁడు.

బండ. దే. వి. 1. పెడల్పుఛాయి: చూ, రాయి; 2. పొట్టిగోఁకలి. చూ, గోఁకలి; 3: చూ, గుదిగట్టు;విణ. 4 అతిగిరకది; సై. వి. 5 = భండ. నెత్తిగోతులవాఁడు, మేనుకోసికొని బిచ్చమెత్తునాఁడు, విణ. 6 =భండ. (రూ-బండఁడు-బండగుఁడు) ఆకతాయి: చూ, వ్యాధుఁడు.2.

బండఁడు. సై వి.=భండక: చూ, రూ-బండ.6.

బండకు. సై. వి.=బంధక. 1: చూ, బోను 2; 2 చూ, బోను 3

బండగుఁడు సై. విణ.=భండక. సై. 8, ఆ. 122 చూ, రూ-బండ. 6. [శాసము 1.

బండబూసు. వా వి. పచ్చిబూతు: చూ,

బండము సై వి.=భాండము: చూ, సరకు. 2.

బండరాము. సై. వి =భండార. (రూ-బండారగము-బండిపుర్వు) చూ. భాండాగారము.

బండపుర్వు. సై వి =—పై.—

బండపుఱాము సై. వి =భాండ. పూ-బండాలము. 1 చూ, సంచిమొదలు; 2: చూ, సామగ్రియము; 3 చూ, సామగ్రి 2

బండాట ద్వ వి. తిట్టు: చూ, శాపము. 1. (రూ-బండాటము)

బండాటము ద్వ వి —పై.—

బండారము సై. వి.=భాండాగార: చూ, భాండాగారము.

బండారి. ద్వ. వి. (బండారము + ఇ) గొక్కసమున కధికారి. మార్గ.1, ఆ 43 బచ్చే.

బండారు. సై. వి. 1 =భండార. చూ, పూ-బండగము; 2 ఓలగందము: చూ,పూతపసుపు.

బండారుఁడు. సం. వి. అ. పుం గేదెలనుకాచెడివాఁడు.

బండారుపిచ్చిక. దే. వి. చూ,బంగారుపిచ్చిక.

బండాలము. సై. వి.=భాండ: చూ, రూ-బండలము.1—2—3.

బండి. దే. వి 1. (మనుష్యాదులకుపయుక్తమగునది) తేరు: చూ,శకటము.1;2. (దేవతాదులకుపయుక్తమగునది) రథము: చూ, శకటము. 1;

(కలుకములు బండ్లు. —"బంచెడ్డు బండి, బోడెడ్లు బండి, ఒకపోరు బండి, పోరుల బండి, బగిగుబ్బగు బండి (జట్కా), బోడుగుగ్గాలబండి (బగ్గీ), మనిషిలాగెడు బండి (రిక్షా), తొక్కెడుబండి (సైకిలు) లేక (సైక్లినికిలు), నూనెలో నడుపుబండి (మోటారు) పోకి (కారు) మున్నయు (మీకారో కాలు), పొగబండి (రైలు), గాలిబండి (కుమారు ము)" ఇత్యాదిక

బండికన్న వా. పో. వి. చూ-బండికిలు. బండికిల్లు, దాయ మీగ్గులకి, పలు, బీరిడ, మలు. (ం) —అగడ, బండిగ్రేలు, అడ్డి—అడ్డి, బడ్డిగాడము, ఆడి, ఉచిడ్డ, పెండలము, చేళవాడు, ము, ంగాంగము (చూ, బడిట ము 1.) (కొట్టి.—ం.బండికింటే నడిమిగూ మునకు (ం)—నాగ్గి, బండిక, అదొలుపుడ గనిస్తి; 3 ఇరుసు, కి గీర్గిరిగు; 4. చక్రి ము; ట్రాటి, డ సంచేసు; ఈ బండికల్లు)

బండికిలు. వా. వి —పై—

బండికిల్లు నా.వి 1 —పై —; 2 బండికిక్రియ: కన్ను, కిలు-కల్లు (నం).—గోశ్రీగము, 3 చూ, చాలికాకోర్కిడ

బండిగల్లు దే. అ. కిరి 1 కడగండ్లుపడు, 2 బండితలకిర్గించెగు: బోలతాకొట్టు-బోల్తాకొట్టు, బోలతాపడు-బోల్తాపడు.

బండిగురిగించే ద్వ. వి. 1. బండిగురివెందగించే; 2· చూ, బండిగురివెంది*.

బండిగురివెంద. ద్వ. వి: చూ, శ్వేతపాకిక*.

బండిపేరిపిట్ట. ద్వ. వి: చూ, బటువుగువ్వ ఆం, ఐదా. 5-31.

బండిబరువు. వా.వి. ఆచితము: చూ, శాకటము. 2.

బండిబాట. వా. వి. బండిపోవుదారి: చూ, మార్గము. 1.

బండిమొగ్గరము. దే. వి: శకటవ్యూహము.

బండిరిక్క. ద్వ. వి. రోహిణి: చూ, రిక్క.

బండు పై. వి. =బండ: చూ, బండరాట కాం 7 ఆ. 70.

బంతి. పై వి. 1 పంక్తి చూ, త్రేణి 1, 2 = పంక్తి చూ, పది (1), చే వి 3. చెండు చూ, సరి. వి; 4. బంతిం (సం) -గుచ్ఛపు లిర్చి, గుచ్ఛపుష్ప; లక్ష్మి —ా పూలబంతి, అ. చేముంతి; 3. నిండుబంతి, ల గాకబంతి. మొ (చూ, వ్యుత్పత్తి)

బంతికట్టు ద్వ. వి పుష్పములుచేఁ బుట్టు ఎట్ల మునుసు పుష్పములకి పలుపు చూ, సూత్రీకరణ 1.

బంతిపట్టులుపు. ద్వ. వి.—పై —

బంతిపరుపు ద్వ. వి ంగ్లి చూ, పాపాసు.

బంతిబాసుబావి. వా వి చూ, చాలాకీర్ణిక.

బంతి హాని 1. ఐ ఎ.గూ,తాడు వి; 2 పిన్ను గుంటి హాలుగారి 1, ఆ 41 చూ, సంగ్రహము 1.

బండికిలు పై. వి.=బంధక. తాళ్ళట్టు చూ, వాలికము (1) [డ చూ, భాండము 3.

బండిడము. దే వి. చూ-బండలము. కొంతిసు

బండన పై. వి.=బంధన. 1: గోడజో-గోడను, బిగట,బిగుసు-బిపురు-బిపురు,బంక (సం) -నిర్యాసము, నిహ్యాహారు; 2 చిక్కన, బిగట, బిగుసు-బిపురు-బిన్నపు చూ, స్నిగ్ధము. 3, 3 బూడి: చూ, కాటము 2.

బంచనగొను ద్వ. అ కిరి: చూ, బిరుసుగొను. స్వా 3, ఆ. 28.

బందము. పై. వి. 1. దూలముపై గుజ్జెలకు బిగువుగామిత్తము లంకెగానమర్చిన పట్టె; 2. చెట్టెక్కువాని కాలితాడు: చూ, సూత్రీము. 1; 3.=బంధ· చూ, గుదితాడు. 1; 4.=బంధ: చూ, గుదితాడు. 2. (చూ, సూత్రీము 1.); 5.=బంధన: చూ, లంకియ. 2.

బందరము. వా. వి. అనికి: చూ, భాండము. 3.

బండలము. దే. వి: చూ, రూ-బండడము.

బంధా. పై.విణ.=బంధీ. స్వా.2,ఆ.73:ఖయిదీ, బందాకోరు, బందెకాడు, బందెలపోతు.

బందాకోరు. వా. విణ: చూ, బందా.

బందారు. దే. వి. 1. ఒక చెట్టు: చూ, వృక్షము; 2: చూ, బాలకీడ.

బంది. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1.=బందా. చెఱ: చూ, సచినము. 1; 2.=బంది. కైదు: చూ, శిక్ష. 2, విణ. 3: చూ, పరిగ్రహము. 2; వై వి. (1)=బంధ. నిర్బంధము: చూ, బలవంతము; వా. (2) ఇబ్బంది, బాధ.

బందికాఁడు. ద్వ వి. రూ-బందెకాఁడు. 1 బందిపోటు దొంగ. పా. 2, ఆ. 59.చూ, హారకుఁడు. 1; 2: చెఱఁబడ్డవాఁడు; (సం).-ఉపగ్రహుఁడు.

బందికానా. వా. వి: చూ, బంది. 1 (ధదాని చల పాంతమున వాడుక.)

బందిగము. వై. వి.=బంధక.—పై.—

బందిపట్టు. ద్వ. వి. బందిపోటు: చూ, హరణము. 1.

బందిపోటు. ద్వ. వి —పై.— [(రూ-బందె.)

బందియ. వై. వి.=బంధక: చూ, బంది. 1.

బందు. దే. వి. 1. బోరుపపిట్ట. చూ, బోరుప (శకుంతి); వై. వి. 2. ఆవరణము: చూ, స్థగనము; 3: చూ, దాఁచోట; 4 =బంధ. పెట్టె మొదలగువాని మూలల బిగించెడి యినుములోనగువాని తగడు; 5.=బంధ. నిరోధము: చూ, సంరోధము.

బందుకట్టు. వై. వి: చూ, సమాఖ్య. 2.

బందుగు. వై. వి.=బంధు. 1.(రూ-బందుగుఁడు-బందువు-బందువుఁడు.) :చూ, సంబంధి. 1; అం. 2: చూ, ఆప్తైశ్వర్యములు. [ఆ. 70.)

బందుగుఁడు. వై. వి.=—పై.—(నీలా. 3.

బందువు. వై. వి.=—పై—

బందువుఁడు. వై. వి.=—పై.—

బందె. వై. వి.=బంధక. 1.చెఱ: మా,బంది. 1; 2: చూ, బంది. 2; 3. పశువులచెఱ. స్వా. 3, ఆ. 128: బందెలదొడ్డి; 4. నిర్బంధము: చూ, బలవంతము. [6, సక్ం. 446.

బందెకత్తె. వై. విణ. చెఱలోవేయునది. భాగ.

బందెకాఁడు. ద్వ. విణ: చూ, బందా.

బందెకానా. వా. వి: చూ, రూ-బందికానా.

బందెగొను. ద్వ. స. క్రి. చెఱఁబెట్టు.

బందెడ. దే. వి. శ్వేతసురస*: చూ, వావిలి.

బందెలదొడ్డి. వా. వి: చూ, బందె. 3.

బందెలపోతు. ద్వ. విణ. చెఱవేయుస్వభావము గలవాఁడు: చూ, బందా.

బందోబస్తు. వా. వి. కట్టుదిట్టము, జాగ్రత్త: చూ, హుసారు.

బంధకము సం. వి. అ. న. 1.=బందిగము:చూ, బంది 1; 2. మాఱుపు: చూ, వినిమయము; పుం. 3 కుటుప: చూ, వారకము. (1).

బంధకవిత్వము. అం చక్రము, ఖడ్గము, రథము లోనగువాని యాకృతులుగఁ బద్యములు చెప్పుట: చూ, మాటలల్లుట.

బంధకి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. అంకులాఁడి: చూ, వ్యైరిణి; 2. ఆటకత్తె: చూ, స్త్రీ; 3. ఆఁడేనుగు: చూ, వాస్తి.

బంధనము. సం. వి. అ. న. 1. కట్టు, పరిసితి: చూ, బంధము. 1; 2. కట్టుటకుఁదగిన సాధనము; 3: చూ, బంధకము. 3; 4. కొల: చూ, హింస. 1; 5 కైదు: చూ, బంది. 2; 6. చెఱసాల: చూ, బంది. 1; 7. తొడిమ: చూ, వృంతము. 1; 8.=బందము: చూ, లంకియ. 2.

బంధనములు. అం. మూలము, ధాన్యము, జాలాంధరము. (3).

బంధనాలయము. సం. వి. అ. పుం. చెఱ, చెఱసాల: చూ, సదనము. 1.

బంధము. సం. వి. అ. పుం. 1: అనుబంధము, అభిమరము, ఆకలనము, ఉత్థానము, ఉద్దానము, కచము, కలహము, ఋ, ఈ, నిబంధన

ము, నిబంధము, నియమము, నిర్బంధము, పరిసితి, బంధనము. అవ్య.—ఆజ్, విణ - నియమితము.(తె).—నిమితము; వి.—(తె).-కట్టనము, కట్టు, కట్టుట, తగులము-తగులు, తెవులు-తోలు, పెన, బారి; 2. చెఱసాల: చూ, బంధనాలయము; 3 కుదువ: చూ, వారకము (1); 4. కావ్యరచనావిశేషము; 5.సంయోగవిశేషము· చూ, బంధములు.

బంధనులు. ఆం: చూ, రతిబంధములు. (చూ, కామసూ.)

బంధస్తంభము. సం వి. అ. పుం. (ఏనుఁగును కట్టెడు) కట్టుకంబము: చూ, స్తంభము. 1.

బంధించు. సం. స. క్రి: చూ, సంధించు

బంధుకము సం. వి. అ. పుం. చూ-బంధూకము. మంకెన *. చూ, రక్తకము.

బంధుజీవకము. సం. వి. అ పుం.—పై —

బంధుతా. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. బంధుసమూహము: చూ, సంబంధము. 1.

బంధుర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, వేశ్య.

బంధురము. సం. వి. అ. న. రూ=బంధూకము. 1. కిసా ం: చూ, సీసకము (1); పుం. 2. కలఁ ంస: చూ, హంస; 3: చూ, పక్షి; 4. నూనెమడ్డి. చూ, స్నేహము. 2, 5. ఆఁడు గుఱ్ఱ: చూ, ఫగము. 12; ఏ: చూ, బంధుజీవకము*; విణ. 7 ఒప్పిదమైనది: చూ, హృద్యము: 8. వంగినది. రూ-బంధూరము: చూ, వకిలిసము; 9. మధ్యోన్నతమును పార్శ్వానతమునైనది;అం. 10: చూ, పృత్తము. 1 ("న, న, న, న, స, భ, భ, భ గురువులు. 14 యతి, 25 ఛందస్సు.")

బంధురితము. అం:చూ, ఊత్తానకరణబంధములు.

బంధులుఁడు. సం. వి. అ. పుం. అంపటాలికొడుకు: చూ, సూనుఁడు. 1,

బంధువినాశము. అం: చూ, వింశతివిగర్హములు.

బంధువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1 =బందుగు: చూ, బందుగు; 2. జ్ఞాతి: చూ, సగంధుఁడు. 2; 3: చూ, స్నేహితుఁడు. 1; 4: చూ, బంధుజీవకము*.

బంధూకపుష్పము. సం.వి.అ.పుం· చూ, వేగిస*.

బంధూకము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రూ-బంధుకము*; 2. చూ, బంధూకపుష్పము

బంధూరిము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-బంధురము.

బంపు దే వి· చూ, పండ్లపాఁచి.

బంబ. దే. విణ: చూ, స్థూలము. 2.

బంబం. వా. వి శంఖముయొక్క ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

బంబము. అం· చూ, వృత్తము. 1 (ఒక్కొక్కపాదమునకు ఒక భగణము, ఒకగురువు. 4ఏ ఛందస్సు)

బంబోతు. వా. విణ: చూ, బలిమికాఁడు.

బంభరము. సం. వి. అ. పుం: చూ, భ్రమరము.

బంహిష్ఠము. సం. విణ. మిక్కిలిబహువు.

బకజిత్తు సం వి. త్. పుం. భీమసేనుఁడు: చూ, పృకోదరుఁడు. [రఁటి.

బకదాళి. దే. పి పారావతవిశేషము: చూ, సు

బకపుష్పము. సం. వి. అ. పుం. చూ, శీర్షపల్లి*

బకము. సం. వి. అ పుం. 1 =వక్కు: రూ-వకము, కహ్వము, గృహబలిపీఠియము, గృహబలిభుక్కు, చండీవిహంగమము, జాలపాదము, బకోటము. (తె).—ఆడెలు-ఆడేలు, ఆరణపక్కి, కొంగ, కొక్కురాయి, కొక్కెర, తెక్కువకంటి, పరది, బాతు, వక్కు, వక్కుకొంగ, వక్కుపులుగు, వగ్గటము, వాలుకొంగ; తద్భ.—ఁ. ఓదెకొంగకు.— (తె).— ఓదెకొంగ, ఓదెకొఱకు; ఆ. కొంగకు.— కలీకము—కాలీకము, కొర్రించము. (తె).— కొంగ,

కొంచే-గొంచే, వి (తె.)—పెద్దమూతిగిం
గు; ప. పెద్దగొంగ.—బంగాళము. (తె).—
పెద్దగొంగు; ఆ గుడ్డిగొక్కరాయికి.—
తోలుచ్చిపాము,జలపుల్లపాము, బిగిరి (తె)—
మగ్గిగొంగళ్ళి- మగ్గిగొక్కరాయి. గుడ్డిగొ
క్కరాయి, గ్రీన్ గొక్కరాయి, ఈ పి
కొక్కు.—పైన చూడు, కొక్కెము, గొక్కె
ము, కొక్కెరము (ా) — మిన్నకొక్కు,
మి మెచ్చకొక్కు— కొక్కెర, కొక్కెరము
కొక్కు, లవు, కొక్కుటువ్వ, కొక్కాలు, ఆ,
కొక్కుచేపు, కొక్కాకు, ఇ,
గొల్లపిట్ట, ఊదా, గొగ్గిపిట్ట ( )—
కొక్కు- కొక్కు- గొక్కు,
కొక్కె, ఆ గొక్కెంగొక్కు
ా
ఆ
ఆ
ఆ

బచ్చలి చే. వి. అల్లుబచ్చలి-అల్లుకుబచ్చలి, నీరగ బచ్చలి. (సం) —కటంకర, కడుంపి, కలుబచి, జలబర్బిని, హ్రీలమోవి, తర్పిని.—ది. గాడబచ్చలి. (సం) — చంపేరు, చుంగోపోడ, 3. పుచ్చలుచెచ్చిని. (సం) —ఆగ్నిగర్భిణి, ఆగ్నిగర్భిణి. అగ్నిజ్వాలిని, కరంభా, కర్ణిణి, కర్ణిణి, కర్ణిణి, 3 మురబచ్చలి, పుల్లుబచ్చలి (సం) —గోపోడి, కోపోడి - పోపోడి. పోపోడి, పుగాకాడి (మా, సిం మాచి)

బచ్చలి చే. వి 1 -చెట్టు మా, చెట్టుగుబ్బ పా. 1, ఆ 111; 2 మా, ఆ పా 1, ఆ 113, 3 -చెట్టుగుబ్బ ఆ పా 3, ఆ 123

బచ్చలిచెట్టు చే. వి మా, చెట్టుగుబ్బ

చకిర్ని, ద్విరకము: తద్వి.—ఆఁడుజేకక్కవకు.-(సం).కామిని(మిగతివానికి: చూ,"శకుంతి")

బటువుబిల్ల దే. వి: చూ, దిండు. 1.

బటువువాలు. ద్వ. వి: చూ, బటువడిదము.

బటూకరణము. మి. వి: చూ, వడుగు.

బట్ట వై. వి. 1.=పట చూ, వస్త్రము (స్త్రీపురుషుల కట్టు వస్త్రముందును, పైనధరించే బట్టయందును, సాధారణముగా నూలుతో నేయఁబడిన పరితిమూర్తియందును వర్తించేసు.); 2: చూ, సురము; 3. పశువులలోనగువాని మేనిచేఁ. "బట్టావు.", విణ. 4. చెంటుర్కికలూడినది. "బట్టతల."

బట్టఁగట్టినివాఁడు. ద్వ. విణ: చూ, దిగంబరుఁడు 3.

బట్టకడిమి. ద్వ. వి: చూ, వాలిపిర్యము *.

బట్టగు. వా. అ. కి) చెఱఁగుమాయ: చూ, సమర్థుడు.

బట్టగుత్తు వై. విణ. సిగ్గుమాలినవాఁడు.

బట్టతల. దే. వి: చెంబుతెల, నూలిగరసు, పేనుకొఱుకుడు. (సం).— ఇందర్లిలుప్తకము-ఇందర్లిలుప్తము, కేళప్నుము.

బట్టతలకు మోఁకాళ్లకు ముడిపెట్టుట. లో. "బట్టతలలుమోఁ,కాళ్లుముళ్లుపెట్టఁగలదొకాని". (కళాపూర్ణోదయము.)

బట్టతలవాఁడు.వా.విణ (సం)-ఇంద్రలుప్తుఁడు, ఐంద్రలుప్తకుఁడు,ఖలతి-ఖలితి,ఖల్లీటుఁడు-ఖల్లీటుఁడు, ఖల్వీభుఁడు, ఖర్వాటుఁడు,బభ్రువు.

బట్టబయలు వై. వి.(బయలు + బయలు) 1. నిక్కిలిబయలు. పర. 1, ఆ 112. చూ, వెలుపల. 1; విణ. 2. మిక్కిలి బయలైనది.

బట్టమేక. ద్వ. వి. ఒకపక్షి: చూ, పక్షి.

బట్టలపెట్టె. వై.వి. కరోటకము: చూ,సందుకా.

బట్టావు. వా. వి. పెద్దతెల్లమచ్చలుగలఆవు: చూ, సారథేయి (ధేనువు.)

బట్టి. దే. వి. రూ-బట్టీ. 1. ఆదేపనిగ చేయుటవాగ్ధోరణి; 2. ఆవము (చూ, కావ్య. 6.); 3: చూ, ఆధ్యాయంతెర్పిము. [శారిక.

బట్టికాఁడు. దే వి. 1: చూ, శుకము; 2: చూ, బట్టినగోల. దే వి: చూ, ఎత్తనగోల.

బట్టీ దే. వి: చూ, రూ-బట్టి.

బట్టు. వై. వి. చూ, పారకుఁడు.

బట్టువాఁడు. ద్వ. వి.—వై.—

బట్టె. దే. వి. కాలవ: చూ, నది. [ము. 6.

బట్ట. దే. వి. దడ్డెము. రూ-బట్టె: చూ, పాతర్ని

బట్టె. దే. వి. —వై.—

బట్వాడా. వా. వి. రూ-బటువాడా. ఉత్తరములు, వేతనములులోనగువాని నిచ్చేట.

బడ. దే. వి. 1. పెద్ద "బడగొండ": చూ, పెంచ్చే 1; 2. నిక్కిలి "బడబాకినోరు": చూ, పెంచ్చే. 1; [లో వాడుక)

బడకా. వా. వి ఒకాయి. (ఉత్తరసర్కారుల

బడగా. వా. వి —వై.—

బడగులు. వా. వి. నీలగిరిపార్శ్వంతవాసులలోనొకజాతి. పడగరులు.

బడగొండ. ద్వ.వి. పెద్దమబ్బు: చూ, మేఘము.1.

బడపు. దే. వి 1 ఆపద. చూ, విపత్తు; 2. కష్టము. చూ, శోకము.

బడబ సం. వి. ఆ స్త్రీ. 1. ఆఁడుగుఱ్ఱము: చూ, హయము; 2. బ్రాహ్మణస్త్రీ: చూ, బాఁపత; 3. తొర్పుకత్తె: చూ, శింభిళి.

బడబచేలు. వా. వి: చూ, సాబసు.

బడబడ. దే. వి. పాఱుట తొందరమాట లోసగువానియందగు ధ్వన్యనుకరణము.పాండు, 5, ఆ. 232; చూ, హూహూ.

బడబాగ్ని. సం. వి. ఇ. పుం. బడబాలనము: చూ, పహ్ని. 1.

బడబానలము. సం. వి. ఆ. పుం.—వై.—లక్ష్మీక్ర. 5, ఆ. 81.

బడబాలోకనౌత్సుక్యము. అం: చూ, శిక్షాకాలములు.

బడలిక. దే. వి. అలయిక: చూ, శ్రమము. 1.

బడలు. దే. వి. 1.—పై.—; అ. క్రి 2: చూ, వేసరు. 2.

బడలువడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, బడలు. 2.

బడవ. వై. వి.=వడవా. 1. చూ, బడబ. 3; 2. దూతుఁడు. రూ-బడవా: చూ, విట దూత; వా. 3. రూ-బడవా. ఒకతిట్టు: చూ, శాపము. 1; వా. 4: చూ, రూ-బడువ.

బడవా. వై. వి.=వడవా; చూ, రూ-బడవ. 1-2-3.

బడాయి. వా. వి. 1. గర్వము: చూ, హంకారము; 2: చూ, స్తోత్రము; విణ. 3. గొప్ప, జేంజోటము, డంబు-డబ్బు-డాబు. (పటాటోపమనియు వాడుక).

బడాయించు. వా. అ. క్రి. 1. అభివృద్ధియగు: వృద్ధియగు; స. క్రి. 2. అభివృద్ధిచేయు: వృద్ధిచేయు. [మాయాకారుఁడు.

బడాయికోరు. వా. వి: డాంబికుఁడు: చూ,

బడి. దే. వి. 1. కప్పము: చూ, సిస్తు 1; 2: చూ, స్కూలు; 3. దిట్టము: చూ, సత్యము. 1, 4. క్రమము: చూ, విధము. 1; దర్శ. 5: చూ, వెంబడి. 2. పను. 1, ఆ. 9; 6. గుణార్థకము. "ఇబ్బడి" మొ; అప. 7. భావార్థకమునందు పచ్చేడి యొకానొక పరిత్యయము. (బడి ఏల్వాదులకగు) "ఏలుబడి, వచ్చుబడి" మొ. [భక్ష్యము.

బడికోడి. దే. వి. రూ-కోడిబడి: చూ,

బడికోలు. దే. వి. పోలిక: చూ, సమానము. 2.

బడిత. దే. వి. రూ-బడితి: చూ, లవుడి.

బడితపాతము. వై. వి. చదివినపాతము.

బడితి. దే. వి: చూ, రూ-బడిత.

బడిదిర్పు. దే. స. క్రి. (బడిమి + తిర్పు). (దృష్టిగోష పరిహారార్థము) దిగఁదుడుచు: చూ, సురాళించు.

బడిపెద్ద. వా. వి. 1. అగ్నితరగతులకును యజమాని; 2. తనతరగతికి యజమాని (మానేటరు); 3. పాఠశాలకు అధికారి.

బడిమి. దే. ని. 1. బడియుట; 2. చక్కిరభ్రమణము; 3: చూ, భూతబలి.

బడియ. దే. వి. రూ-బడె. 1. చిన్నదుడ్డుకట్టి, హరి. పూ. 6, ఆ 84: చూ, వేతర్నిను. 1; 2: చూ, శవయానము.

బడియు. దే. స. క్రి: చూ, బడిదిర్పు.

బడిలి. దే వి. బెజ్జము: చూ, రంధ్రము. 1.

బడివారడి. వా. వి. రూ-బడేవారడి. 1. రెంటికినిగల విశేషభేదము; 2. చర్రితివానికిని వేసెడుపన్ను.

బడిశెము. సం. వి. అ. న. (రూ-బడిశ-బడిశి-బలిశము): చూ, మత్స్యబంధనము.

బడిసివాటు. దే. వి. 1: చూ, సురాళింపు; విణ. 2. దిగఁదీసివేసినది. కాశీ. 7, ఆ. 51.

బడుగు. దే వి. 1: చూ, శవము; విణ. 2: చూ, శాతుఁడు. కాశీ. 4, ఆ. 50; 3. కృశము. కళా. 8, ఆ. 164: చూ, సారపు.

బడువ. దే. విణ. రూ-బాడువ-బాడవ: చూ, భూమి. 1.

బడువు. దే. విణ: చూ, రూ-బడుగు. 2—3.

బడె. దే. వి. చూ, రూ-బడియ. (చిన్నగుడ్డు కట్టకు.—భో. 4, ఆ. 45.)

బడ్డి. వా. వి: చూ, రూ-బడ్డీ.

బడ్డీ. వా. వి. రూ-బడ్డి. గడమంచె-గడవంచె.

బడ్డీకాఁపు. వా. వి. ముందుజాగ్రత. (ఉత్తర సర్కారులలో వాడుక.)

బడ్డు. దే. వి. మగగుఱి: చూ, శిశ్నము.

బణ్ణము. వై. వి. కొర్రిత్తయి త్తడి పాత్రిముల సమూహము: చూ, హరివాణము. (పాత్రము. 6.)

ఒగ. సం. అ. 1. స్నేహం చెందు, 2 దయ చెందు, 3 సంతోషపడు నాగు, 4 దీర్ఘాలోచన చెందు, 5. ఏలచేటయింగు = క్షేమం.

బనవు స్త్రీ. దీ. = ఆర్జవము చూ. ఋజువు.

ఒతీ. వా. వి. ఓడ కెక్కు పట్టి పట్టు: చూ. ఆరోహణము

ఒలిపు లచీము గో. వి. చూ, వాచాలత్వము.

ఒళిమాడిక గో వి —పై —

బోమాలు. గో. న. కొన్ని స్థానములతోనే నిలిచిపోను రూ-ఒళిమాలు చూ, వేరొకటి.

బంగిమాలుకోను. దో. క్రి. —పై —

బళిమాలు మే. దో. క్రి. ఓడ లెక్కు. రా. 8, ఆ 230. [ఉదా: చూ, నావికులు 1

బట్టగిక గో. వి (సం. —ట్టగిక-బట్టు) కట్టు

బల్లగి గో. వి —పై —

ఒల్లిగిక గో. వి. —పై —

ఒత్తాయి. వా వి (బతె కియ అను క్రియనుండి పుట్టినది) నాటడం చూ, ఓడ్కారంకము

బత్తాయినారం వా వి —పై—

బత్తి పై. వి. = భక్తి చూ, వింటి 2

బత్తియము పై. వి. = భక్తి. రూ- బత్తెము. 1 చూ, సంబళము, 2 భోజనము: చూ, సామము (1).

బత్తీసి. వా. వి. ఒకరికిచ్చు అగ్రంటి చూ, రంధ్ర. 2.

బత్తుడు పై. వి. 1 =భక్త చూ, సేవకుడు పాండు. 3, ఆ. 78; దే. వి. 2. కమసాల వారి పట్టపుదేరు; 3. దేవాంగుల పట్టపుదేరు "కరిణబత్తుడు, కైకోలబత్తుడు"

బత్తెము. పై. వి. = చూ, రూ-బత్తియము.

బడట్టు. వా. వి. సురతము.

బదనామి. వా. వి. చెడ్డపేరు: చూ, సడి. 3.

బదనిక. పై. వి. = వృత్తోదని. రూ-బవనిక-వదనిక: చూ, వృత్తోదని.

బద్ద. సం. క. ఆ. స్త్రీ. 1 కాలికి చూ సున్నపురాయి; 2 పాడిమీగడ. చూ, పిప్పళ్ళపిండి; 3 పర్వతం: చూ, సమబాహుత్రిభుజ 3, రాశి. (1) ఎముక చూ, రొమ్ము; (2) వాచిపోవడం చూ, ఒడుపు 2.

బద్దము. సం. వి అ. న. 1. కేడుగుడ్డ చూ, గుడ్డ. 2, 2. పర్వతాకారం చూ, సమబాహుత్రిభుజ 3, పుం 3 పర్వతం చూ, సమబాహుత్రిభుజ 3, 4. పర్వతశిఖ: చూ, సమబాహుత్రిభుజ 3

బద్దర. సం. వి. చూ. స్త్రీ 1 చూ, కేడు 2 శ; 2 గుంపు గుడ్డ. చూ, కిరీటము 2, 3 — పర్వత మొదలు చూ, సమబాహుత్రిభుజ 3

బద్దవు గో. వి. పెట్టడం — రి, ఆ రిం. చూ, సంగుకట్టు [మొ, సూచ్యి

బదలాయించు వా. న. క్రి. పిరాయించు

బదిలాయింపు వా. వి. పిరాయింపు చూ, మార్పు.

బదుల్చు. వా. ఉ. క్రి. ఎగ, అప్పుచ్చు.

బమలు గో. వి 1 చూలు చూ. సామాన్యము. 2: 2. అశ్వ, చూ, వాహనము (1), 3 దేవతలు: చూ, వాహనము (1).

బద్ది పై వి. (రూ-బద్దు — బద్ధి- బద్ధిగ)= భేద. 1. కాయయొక్క ముక్క చూ, శకలము 4; 2. చెదురులోనగువానియొక్క, దబ్బ: చూ, శకలము. 4; 3. కావడి: చూ, స్కంధాటిక; 4 =భిత్తి చీలిక: చూ, శకలము. 4; విణ. 5. పలుచేనిది, పలచే- పలుచే చూ, పైకము.

బద్దకము. పై. వి.=బంధక: చూ, పాలుమాలిక.

బద్దకించు. పై. అ. క్రి: చూ, పాలుమాలు.

బద్దకుడు. పై. వి.=బద్ధక: చూ, సోమరి.

బద్దపరి. ద్వగ. వి. రూ-బద్దపరి. (పేముతోనల్లిన కేడెము): చూ, హరిగ.

బద్దపరికి. వా. వి. పలుచేనిబిళ్ళ.

బద్దర. వా. వి. చీలిక: చూ, శకలము. 4.

బద్దించు. దే. స. క్రి. 1. అంచేనావేయు; 2. (సరిగనున్నదాలేదాఅని) కొలిచినది తిరుగకొలుచు; వా. 3. నాణెమువారీని లెక్కకట్టు.

బద్దింపు వా. వి. నాణెమువారీని లెక్కకట్టుట

బద్దియ. వై. వి. రూ-బద్దె. 1 =నస్తి. వస్త్రము మొదలు: చూ, వత్తె; 2. అపరకర్మము చేయునపుడు జేందెమువలె వేసికొనెడువస్త్ర ఖండము; వా. 3. కొలతబద్దె. టేపు, నాడా.

బద్దు దే. వి. 1. భాంశ. పంచ. నా. 1, ఆ. 557: చూ, విశథము; 2. అబద్ధపుమాట: చూ, శబ్దము 2

బద్దుర దే వి —పై.—

బద్దె. వై. వి.=నస్తి: చూ, రూ-బద్దియ.1-2-3

బదరి. వై. వి.=బ్వాదశ. ఉ, హరి. 3,ఆ 122. చూ, ముద్చ్ఛకము.

బదరిము. సం. వినా.=భదరి: చూ, మేలుకోలు.

బధిరజాపన్యాయము. పా. చెవిటివానిని చెవిలో నేకాంతముఁజెప్పెననురీతి.

బధిరవీణాన్యాయము. పా. చెవిటివానికి వీణె వినిపించెననురీతి. [శంకూచెవనురీతి

బధిరశంఖాన్యాయము పా చెవిటివానిచెవిలో

బధిరత. సం. వి. ఆ స్త్రీ. చెవుడు. చూ, బాధిర్యము. [చూ, బాధిర్యము.

బధిరితము. సం వినా. బధిరముగా చేయఁబడినది:

బధిరుఁడు. సం. వినా. అనేడమూకుఁడు, ఏడమూకుఁడు, ఏడుఁడు, కల్లఁడు, కల్యుఁడు. (తె).—చెవిటి, చెవిటిమూగ, పెద్దవిన్న పసువాఁడు, లవిటి, వినివాఁడు; తద్వి.—మూఁగచెవుడుకలవానికి — కలంబకుఁడు. (మిగతవానికి: "చూ, వినినివాఁడు.")

బద్ధ. అం. చూ, భూచారులు.

బద్ధకము. సం. వి. అ. పుం.=చూ, బద్ధకము.

బద్ధమగు మి. అ. క్రి: కట్టుపడు.

బద్ధము. సం. వినా. కట్టఁబడినది: చూ, సందానితము. 1.

బద్ధాసనము. అం. స్వస్తికాది: చూ, ఆసనములు.

బద్ధుఁడు. సం. వినా. కట్టుపడినవాఁడు.

బధ్యమానకము. అం: చూ, గతివిశేషములు.

బధ్యము. సం. వి. అ. పుం నీళ్లుగాకుండకట్టిన కట్ట చూ, సేతువు. 1.

బధ్యుఁడు. సం. వినా. చోవఁదగిన వాఁడు.

బనాతు. వా. వి. ఒకరకము ఊన్నిబట్ట: చూ, వస్త్రము. (బణాతు అనియు)

బనాయించు. వా. స క్రి 1. కల్పించు: చూ, సృజించు; వా. 2. డమాయించు: బుకాయించు.

బనారసు. వా.వి.కాశిపట్టణము: చూ, దేశములు.

బనియను. వా. వి. శరీరమును అంటియుండెడి చొక్కాయ: చూ, వస్త్రము.

బన్న పడు. వై. అ. క్రి. భంగపడు: చూ, మొక్కపోవు. 2.

బన్నము. నై. వి =భంగ-భగ్న. 1. అవమానము చూ, ఖడి. 3; 2: చూ, విపత్తు; 3 అపజయము చూ, వీరక. 7.

బన్నసగము నై వి.=పంచసరం. నానావిధ మణులు గుర్చినహారము. పాండు. 4, ఆ. 231: చూ, భూషణము 2

బన్నసరి. వై. వి.=—పై —య 4, ఆ. 100.

బభార్జిమానము వా. వి తెలివితక్కువతనము.

బభ్రువు. సం. వి ఊ. స్త్రీ. 1. కపిలగోవు: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు); పుం. 2: చూ, వెంటుర్చిన; 3: చూ, విష్ణువు. 1, 4: చూ, శివుఁడు; 5: చూ, వహ్ని. 1; వినా. 6 పచ్చేనిది: చూ,వర్ణము. 6; 7: చూ,బట్టతెలనాఁడు.

బమ. వై. వి.=భ్రమి: చూ, రూ-బమ్మ.1-2.

బమపుర్వ. నై. వి: చూ, భ్రమరము. 1.

బమి. వై. వి.=భ్రమర.—పై —

బమ్మ. వై. వి. 1.=బ్రహ్మ. నలువ: చూ, బ్రహ్మ. 1; 2.=భ్రమ: చూ, రూ-బమ్మర; 3.=పరితిమ: చూ, బొమ్మ.

బమ్మచోరి. వై. వి.=బ్రహ్మచారి. (రూ-బమ్మాచోరి-బమ్మాసారి): చూ, వటువు. 1.

బమ్మతండ్రి. ద్వ. వి: చూ, విష్ణువు. 1.

బమ్మదేవరతండ్రి. ద్వ. వి.—వై—

బమ్మదండి. వై. వి.=బ్రహ్మదండి.*: చూ, వారాహి. 5.

బమ్మమేడి. వా. వి: చూ, రూ-బ్రహ్మమేడి*.

బమ్మర వై. వి=భ్రమ. రూ-బమ్మ: చూ, భ్రాంతి.1. [పాఅటసుర.

బమ్మరక్కసి. వై. వి.=బ్రహ్మరాక్షస్: చూ,

బమ్మరించే వై. అ. కి=భ్రమ. రూ-బమ్మరిలు-బమ్మరిల్లు: చూ, సంభ్రమించే.

బమ్మరిలు. వై. అ. కి.=—వై.— [ఆ.50

బమ్మరిల్లు. వై. అ. కి=—వై—వికి. 4,

బ్రహ్మాచోరి.వా. వై.వి.= చూ, రూ-బమ్మచోరి

బమ్మసారి. వై. వి.=—వై.—

బమ్మెగ. వై. వి=భ్రమ: చూ, రూ-బమ్మర.

బమ్మెరపోక. ద్వ. వి. భ్రమపడుట: చూ, భ్రాంతి. 1. [హరి. పూ. 9, ఆ. 49

బమ్మెరపోవు. ద్వ. అ. కి: చూ, బమ్మరించే.

బయకాఁడు. ద్వ. వి. (బయలు + కాఁడు) 1. గాయకుఁడు. భాం. 4, ఆ. 191; అని. 2, ఆ. 41; విజ. 1, ఆ. 184: చూ, సీకారి; 2: చూ, వైణికుఁడు; 3. గానవిద్యోపాధ్యాయుఁడు: చూ, సురాచార్యుఁడు; వై. వి. 4.=భయకార, భోగముమేళము చెనుక ళబ్ద ములంగొలుపువాఁడు.

బయకారము. ద్వ. వి. (బయలు + కారము) యాపనమునందుబయలుపడు శృంగారచేష్ట: చూ, శృంగారచేష్టలు. (ఆలసానిపెద్దన్న గారి ఉత్పలమాలిక.)

బయకారి. ద్వ. విణ. విలాసవతి: చూ, స్త్రీ.

బయట. వా. దగ్గి. బహిరర్థకము: చూ, వెలపట.

బయలు. వై. వి.=బహి. 1. ఆకాశము: చూ, సురపర్త్మము; 2 బహిఃపరిదేశము: చూ, వెలుపల. 1; 3. చెట్లుచేమలులేని నిర్జలభూమి: చూ, భూమి. 1; విణ. 4. ఏమియుఁ లేనిది: చూ, శూన్యము. 1.

బయలుదామర. వై. వి: చూ, నేలతమ్మి*.

బయలుదెరు. ద్వ. అ. కి: చూ, నిర్గమించే.

బయలుపడు వై. అ. కి. రూ-బయల్పడు: చూ, సుబ్బు. 2.

బయలుపఱచే. వా. స. కి: చూ, వెలిపుచ్చే.

బయలుమెఱయు.ద్వ.అ కి: చూ, బయలుపడు.

బయలువెడలు. ద్వ. అ కి. 1: చూ, బయలు దేఱు; 2. కడకుఁబోవు: చూ, సమర్తాడు; 3. చూ, విస్తరించే.

బయలువోవు. ద్వ అ. కి: చూ, బయలుపడు.

బయల్పడు. ద్వ. అ. కి.—వై.— [కరువు.

బయాన. వా. వి. రూ-బజోనా: చూ, సంచే

బయావారి. వా. అవ్య. విపరమైన.

బయికలు. దే. వి. బ. రూ-బైకలు: చూ, బయ్యంకలు.

బయిజే. దే. వి: చూ, రూ-బైజే.

బయిడాలము. దే. వి: చూ, రూ-బైడాలము.

బయిరవాసము. వై. వి.=బహిర్వాసము: చూ, రూ-బైరవాసము. (బయిరువాసమునియు).

బయిరాగి. వై. వి.=విరాగి. బ్రా. 2, ఆ. 175: చూ, రూ-బైరాగి.

బయిరి. దే. వి: చూ, రూ-బైరి.

బయిలగు. ద్వ. అ. కి: చూ, రూ-బైలగు. ఉ, రా. 2, ఆ. 137.

బయిలు. వై. వి.=బహి: చూ, రూ-బైలు.

బయిసణ. దే. వి: చూ, రూ-బైసణ.

బయిసి. వై. వి: చూ, రూ-బైసి. (భాగ్యమునకు.—పంచ. నా. 1, ఆ. 83.)

బయిసికిలు. వా. వి: చూ, రూ-బైసికిలు.

బయినుక. దే.వి: చూ, బైనుక.ఉ,హరి.3,ఆ 124.

బయ్యంకలు. దే. వి. బ. బైకలు: చూ, వేవిళ్లు.

బయ్యఁడు. దే. విణ: చూ, సోమరి.

బరందు. వా. వి. బార్గింది: చూ, సుర. 2.

బరక. దే. విణ. బరుసు;చూ, రూక్షము. 1.

బరకము. దే. వి. 1. దూదిబరుపు;2. నారనూలు లోనగువానితో నేయఁబడిన వస్త్రభేదము: చూ, వస్త్రము.

బరకు వా.స. కి (రూ-బరుకు-బఱుకు-బఱుకు) చూ, రూ-బరుకు (గోదావరీమండల పార్శి తమునవాడుక.) [ముట్టి

బరగడ. దే వి. ధాన్యపురాసిపైముదర్రి చూ,

బరగడము. దే. వి. ఒక చెట్టు: చూ, వృక్షము.

బరడు. వై. వి=బర్బర. 1. పెసరపొట్టు. రూ-బెరడు, భొప్పర-బొబ్బర, పెచ్చు. (సం)-కోశము-కోపము, నిష్పావము, బర్బరము; (మి గత వానికి "చూ, శకలము 1-2"); 2. చర్మము: చూ, రూ-బెరడు. 1; 3. చింత వెలఁగ ఆనబ లోనగువానిడొలక: రూ-బెరడు: చూ, బోలు. [పాత్రము. 6

బరణి. వై వి=భరణి. పా. 4, ఆ 43· చూ, బరణిమేక్క. వై వి.=భరణి రూ-బరిణెమేక్క: చూ, రిక్క.

బరతగపు. వా. వి. సమాప్తము. [బులుఁగు.

బరతుపిట్ట. వై. వి.=భరత: చూ, సాఁకుడుఁ

బరపట. దే. వి. 1. ఒకానొకతృణము: చూ, తృణము. 1; బ. 2: చూ, ధాన్యము.

బరమా. దే. వి: చూ, పిడిసాన.

బరవసము. దే. వి. 1. వైర్యము: చూ, స్థైర్యము. 1; 2. ఉత్సాహము: చూ, యత్నము; 3.=పరవశ: చూ, విస్మృతి; 4: చూ, సంతోషము.

బరాడీబార్హ్మణులు. ఆం: చూ, మహారాష్ట్రులు. (వీరుశుక్లయజుర్వేదులు. మాధ్యందిన శాఖవారు. కొందఱు ఋగ్వేదులు. ఋక్ శాఖ ఆశ్వలాయన సూత్రిముగలవారు. వీరారు దేశవాసులు. చాలకాలము పైజాము రాజ్యమునపసించినవారగుటచే వీరిని వీరారు బార్హ్మణులనియు, బంగాళీలనియు ఆందురు) (చూ, బార్హ్మణులు)

బరాతము. వా. వి. 1 లిఖితపూర్వకమైనఆజ్ఞ: చూ,సెలవు.1; 2: హుండి-హుండీ; 3 బత్తెము: చూ, పాదము (1) (ఉత్తసరాఁరులలో వాడుక)

బరాబరి. దే వి. 1. రూ-బరాబరిక. ఎచ్చేరిక: చూ, హెచ్చేరిక. 1; విణ. 2. పరియైనది: చూ, సుషమ 2; వా. 3. లత్క్యములేనిది. "నిమాట వెండుర్కిముక్కవలె బరాబరి."; 4. నిండింపఁబడినది· చూ, పూరితము. 1.

బరాబరిక. దే. వి: చూ, రూ-బరాబరి. 1.

బరావర్జు. వా. వి. జీతములులోనగువానిబిల్లు. (అక్విటెన్సురోలు).

బరి. వా. వి 1: చూ, రూ-బడి. 2; దే. వి. 2. చూ, పర్కిక్క. 2; 3: చూ, శతుర్తివు. కాశి. 6, ఆ 294; 4: చూ, తోత్రిము. 1; 5: చూ, తోత్రిము. 2; 6. దొంగ.స్వా. 5, ఆ. 82· చూ, హారకుఁడు. 1; 7: చూ, పర్కిక్క. 3. వై. 2, ఆ. 13, 8. గీటు: చూ, రేఖ. 3; 9. వృత్తియందు బరిగి శబ్దమునకు మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలిన రూపము. [యీఁటె: చూ, బరిగమ్మి.

బరికట్టె. ద్వ. వి. (బరిగి + కట్టె) అలుఁగులేని బరికాఁడు. దే. వి. మాపటి. నిర్వ. 7, ఆ. 55: చూ, హస్త్యారోహుఁడు.

బరికాయ వా. వి. కొంటె: చూ,వ్యాధుఁడు.2.

బరికె. దే వి. 1. గఱుకులుగల యెండినతాటి మట్ట; వా 2 (చింత) జోఁక. "సంతులు చింతిబరికెతోకొట్టెను"మా, వేతి్రము. 1;

3. చింపిటి, జొంజొలు. మార్క్. 5, ఆ. 141: చూ, వెండుర్రిక. 1.

బరిగమ్మి. ద్వ. వి. (బరిగి + కమ్మి). చూ, హేతి (బాణము. 1).

బరిగి. దే. విణ: చూ, శూన్యము. 1.

బరిగికొతు. ద్వ. వి. పల్లము వేయని గుజ్జము మీఁదనెక్కించు సారథి: చూ, సారథి.

బరికోల. దే. వి. 1: చూ, బరి. 4; 2. శరము. చూ, బాణము. 1. వసు. 3, ఆ. 149.

బరిచి దే. వి. రూ-బరిచీ. ఈఁటె: చూ, బాణము. 1.

బరిచీ. దే. వి.—పై.—

బరిజోగి. ద్వ. వి. (బరిగి + జోగి). చూ, పాము లవాఁడు. హై. 7, ఆ. 82

బరిడెగవ్వ. ద్వ. వి. చూ, భక్ష్యము.

బరిడెపురుగు ద్వ. వి. బొద్దీక. చూ, మక్షిక

బరిణిపురుగు. ద్వ.వి.—పై.-(రూ-బరిణెపురుగు)

బరిణెపురుగు. ద్వ. వి.—పై.—

బరిణెచెక్క. నై.వి =:చూ, రూ-బరణిచెక్క.

బరితము. వై. వి.=భరత: చూ, బరతుపిట్ట.

బరితోలు. వా. వి. పార్శ్వపుచర్మము: చూ, బెరడు.

బరిదెగు. వా. అ. క్రి: చూ, విడిపడు. 4.

బరిపోటు. అం. (చూ, విన్నాణములు): చూ, మల్లశాస్త్రము. [శరీరము.

బరిమేను. వా. వి. దిగంబరదేహము. చూ,

బరివాఁగె వా. వి. 1. పర్శక్క: చూ, పార్శ్వము. 2; 2: చూ, పురోభాగము.

బరివెంక. దే. వి: చూ, శాఖోట *.

బరిస. దే. వి: చూ, బడిత.

బరుకు. దే. స. క్రి. రూ-బరకు. 1. తోలులేమేనట్లు గీఱు,బఱుటు; 2. గీఱు:చూ,అక్క.2.

బరుజో. దే. వి: చూ, భూషణము. 2.

బరువడి. దే. దర్శి. మరల. భో. 3, ఆ. 253: చూ, వెండియు.

బరువసము. వా. వి: చూ, రూ-బరవసము.

బరువు. నై. వి.=భర. రూ-బలువు. 1: చూ, భారము. 1; 2. సరకులునింపిన కంట్లము లోనగునది. [సింహాస్యము.

బరుసడ్డసరము. వై వి. అంబష్ఠము*: చూ,

బరుసు. వై వి.=పరుష. 1: చూ, గఱుగు. 1; 2. విణ. కఱకైనది: చూ, రూక్షము. 1.

బర్కరము. సం. వి. అ. పుం. 1. పాల్యపు పశువు: చూ, మృగము. 1; 2. మేక: చూ, మేషము.1; 3. పరివాసము:చూ,హాళి.

బర్బర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, వాయింట *.

బర్బరద్విజుఁడు. సం. విణ: చూ, మిడిపండ్ల వాఁడు.

బర్బరము. సం. వి. అ. పుం. 1. చూ, భారంగి*; ఐ. 2.=బొబ్బర. చూ, ధాన్యము; 3 =బరడు: చూ, శికలము.1-2; విణ. 4. గఱుకులు గలది. హై. 1, ఆ. 14; అం. 5: చూ, దేశములు.

బర్బురము. సం. వి. అ. పుం: చూ, బొబ్బలి *.

బర్బూరము. సం. వి. అ. పుం: తుమ్మ*. చూ, విట్ఖదిరము.

బర్హధ్వజి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, పార్వతి.

బర్హపుష్పము. సం. వి. ఆ. న. (రూ-బర్హిపుష్పము-బర్హము) 1. గండివనము*: చూ, రాజార్హము; 2. పచ్చోకు: చూ, హరితపత్రిక; 3. మాచిపత్రి*: చూ, సౌనేయము. 2.

బర్హము. సం. వి. అ. పుం, న.—పై.—; 4. సెమిలిపురి: చూ, శిఖండము; 5. ఆకు: చూ, సారుగాకు (పర్ణము. 1.)

బర్హి. సం. వి. న్. పుం. 1.=బర్హిణము.నెమలి: చూ, శిఖి 2; 2. దర్భ *: చూ, హరిత (తృణము. 1.); 3 అగ్ని:చూ, వహ్ని. 1; 4. కురువేరు*: చూ, హీరిబేరము: అం. 5: చూ, తానములు.

బర్హిచూడము. సం. వి. అ. వ. నెమలిజోట్టుచెట్టు: చూ, పూతికరజము.

బర్హిణము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, బర్హి 1-2.

బర్హిపుష్పము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-బర్హపుష్పము. [చూ, వేలుపు.

బర్హిర్ముఖుఁడు. సం. వి. అ. పుం. నిర్జరుఁడు:

బర్హిశ్శుష్మ. సం. వి. స్. పుం: చూ,వహ్ని. 1

బర్హిష్మము. సం. వి. ఆ. న: చూ, బర్హి. 4.*

బర్హిస్సు. సం. వి. స్. పుం: చూ, బర్హి. 2-3.

బఱకు. వా స. క్రి: చూ, రూ-బరుకు.

బఱటు. దే స.క్రి.గోఁకు.భో 6,ఆ.383 చూ,బరుకు 1-2; 3. సైఁగగాఁగోఁకు.

బఱబఱ దే వి ఈడ్చుటయందనుధ్వన్యనుకరణము చూ, హూహూ.

బఱుకు. వా. స. క్రి: చూ, రూ-బరుకు.

బఱ్ఱె. దే. వి ఁగేదె: చూ, మహిషి. [లము. 1

బల్‌చోరలమెకము. వా. వి. పులి చూ, శార్దూ

బల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, మత్తవ పులగము *; 2. విద్యావిశేషము: చూ, విద్యలు; అం. 3: చూ, తలెవాద్యాలు.

బలఁగము. సై.వి.=పరిగ్రహ.రూ-బలగరము-బల్లము, మంది.కళా. 3,ఆ. 136:చూ, పరివార ము.1. [రామా. 5, ఆ. 51:చూ, రక్షణము.

బలకరము. దే. వి. రూ-బళికరము. కావలి.

బలకరించు. సై. అ. క్రి. చూ, వ్యాపించు.

బలకాయించు దే. ఆ. క్రి. (బలము + ఇంచు) అతిశయించు. చూ, సందడించు. (సంధియందు వర్ణవికారము)

బలకొట్టు. దే. ఆ. క్రి. "ఱఁ" అనిశబ్దితిపట్టు.

బలకొను. దే. అ. క్రి. (బలము + కొను): చూ, బలకాయించు. భాగ. 3, స్క.ం. 967.

బలగరము. వా. వి: చూ, బలఁగము. (ఋ.పా.)

బలదేవుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, బలరాముఁడు; 2: చూ, వాయువు.

బలపడు. ద్వ. అ. క్రి. (బలము + పడు) అధికమగు: చూ, హెచ్చు. 3.

బలపము. దే. వి. 1. పలకపుల్ల: చూ, లేఖిని; 2. చోరసాధనము: చూ, ములుబంతి; 3. ఖటికశిల: చూ, రాయి.

బలభద్రిక. సం వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, వార్షికము. 1. * [రాముఁడు.

బలభద్రుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బల

బలము. సం. వి. అ. న. 1. గంధము: చూ, వాసన. 1; 2. రసము: చూ, సూతము; 3. రూపము: చూ, స్వరూపము; 4. సత్తువ: చూ, శక్తి. 1; 5. బలుపు: చూ, శక్తి. 1; 6 సైన్యము: చూ, సేన. 1; పుం. 7 కాకి: చూ, సకృత్ప్రజము;అం 8: చూ, సప్తాంగములు (అంగము 9); 9: చూ, అశ్వహృదయ పరిజ్ఞానము; 10: చూ, గుణములు; దే. విణ. (1) అధికము: చూ, హేరాళము.

బలముతి. వా. విణ. శరీరబలముకలవాఁడు: చూ, బంబోతు. [వేష్టించు.

బలయు. సై. స. క్రి.=వల. పరివేష్టించు. చూ,

బలరామబోగులు. వా. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

బలరామసు. అం: చూ, అవతారములు.

బలవంతము. సం. విణ. (త్. ఈ. త్,) 1. బలముగలని చూ, స్థౌల్యము; సై. వి (1)=బలాత్కారము: చూ, హఠము. 2. (వైకృతము అనికొందఱు) [వ్రఁడు: చూ, లావరి.

బలవంతుఁడు. పం. విణ. (త్)=బళాయి– బలు

బలవంతునాకర్మించుట. అం: చూ, గుణములు.

బలవత్. సం. అవ్య. మిక్కిలి యనునర్థమందు వర్తించును. (బలవత్, సుష్టు, కిముత్, సు, అతి, అతీవ ఈఁటనుమిక్కిలియను నర్థమందు వర్తించును.): చూ, హెచ్చు. 1.

బలవిన్యాసము. సం. వి. అ. పుం: చూ, వ్యూహభేదములు. [చూ, సహసాళ్ళుఁడు.

బలసూదనుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. ఇంద్రుఁడు:

బలా. దే. అవ్య. రూ-బళా. స్వా. 4, ఆ. 99: చూ, సేబాను.

బలాక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-వలాక. 1. బిస కంటిక, పెద్ద పెంటికొక్కెర: చూ, బకము; 2. బిసకంటిక, పెంటికొక్కెర: చూ,బకము.

బలాకము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. పెద్దకొక్కెర (బకము): చూ, కంకుంతి. 2. కొక్కెర (బకము): చూ, కంకుంతి.

బలాత్కరించు. సం. స. క్రి (తె).—ఒత్తు, తెఱుము, నెట్టుకొను. [వంతము (1).

బలాత్కారము. సం. వి. ఆ పుం: చూ, బల

బలాదూరు. వా. వి గిగడుదుపు: చూ, సురా కము. 1. [ఆ. 164.

బలారా. దే అవ్య. చూ, రూ-బలా. విజ 3,

బలారాతి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, బలసూద నుడు.

బలారి. సం. వి. ఆ. పుం.—పై.—

బలారుడు. సం. వి. ఆ. పుం.—పై.—

బలారె దే. అవ్య: చూ, రూ-బలా.

బలారే. దే. అవ్య.—పై.—

బలాహకము. సం. వి.ఆ. పుం. 1. రూ-వలాహ కము. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1; 2. రూ-వలాహకము. విష్ణువుతేరి గుఱ్ఱములలో నొక టి: చూ, హయము; 3. పాము: చూ, సర్పము.

బలి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. కప్పము: చూ, సిస్తు 1, 2. (పూజార్హమైన) కానుక: చూ, నూడిదె; 3. చామరదండము: చూ,సురటి 1; 4. ఒక అసురరాజు: చూ, రాక్షసుడు. 1; 5: చూ, బలిచక్రవర్తి; 6. ఎర, గాలు, వారి, పొలి: చూ, లాడి; విణ 7.(న్. ఈ న్): చూ, బలవంతుడు.

బలిచక్రవర్తి. సం. వి. న్. పుం: చిరజీవి, బలి

బలిజె. దే. వి: రూ-బల్జె, గాజులవాడు.

బలితము. వై. విణ. 1 =బలిష్ఠ. బలువిడి. లాడు:చూ, స్థూలము. 2; 2.=బలిష్ఠ. లావైనది: చూ, స్థూలము. 4; 3.=బలిష్ఠ. బలముగలది: చూ, స్థౌల్యము.

బలితుడు. వా. వి: చూ, బంబోతు.

బలిధ్వంసి. సం వి. న్. పుం. రూ-బలిధ్వం సుడు: చూ, విష్ణువు. 1.

బలిధ్వంసుడు. సం. వి. ఆ. పుం.—పై—

బలిపుష్టము. సం. వి ఆ. పుం. 1. కాకి: చూ, బలము. 7; 2. వక్కొంగ: చూ, బకము.

బలిభుక్కు. సం. వి. జ్. పుం. కాకి: చూ, బలము. 7; 2 ఊరబిచ్చిక: చూ, (పిచ్చిక) కంకుంతి.

బలిమి. వై. వి =బల. రూ-బల్మి. 1. దేహబల ము:చూ, శక్తి. 1; 2: చూ, బలాత్కారము.

బలిమికాడు. ద్వ. విణ. రూ-బలియుడు:చూ, శక్తుడు.

బలియు. వై. ఆ. క్రి 1.=బల: స్థాలించు; 2. అధికమగు. రాఘు. 1, ఆ. 61: చూ, హెచ్చు 4.

బలియుడు. వై. వి. 1: చూ, బలరాముడు; 2 =బలవంత: చూ, బలిమికాడు.

బలిష్ఠము. సం. విణ. మిక్కిలిబలముకలది: చూ, స్థూలము. 4. [చూ, లోకము. 1.

బలిసర్మము. సం. వి. న్. న. పాతాళలోకము:

బలిసినవాడు. వా. వి: చూ, బలిమికాడు.

బలీయము. సం. విణ: చూ, బలిష్ఠము. [భము.1.

బలీవర్దము. సం. వి. ఆ. పుం. ఎద్దు: చూ, వృష

బలు. వై. విణ =బల: చూ, పృథువు.5- 6; 3. (వృత్తియందు బలువుశబ్దమునకు మీఁది వర్ణములోపింపఁగా మిగిలినరూపము. "బలు పడి-బలువిడి." మొ). (హల్లుపరమగుచో ఉత్వమునకు వికల్పముగా లోపంబగు. ఉదా.—బల్వింట. మొ.)

బలుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, బలరాముఁడు (ఇతనినాఁగలిసంపర్తకము. రోఁకలి సొనందము.); 2: చూ, రాక్షసుఁడు. 1; 3. కాకి: చూ, సకృత్ప్రసవజము; విణ. 4: చూ, బలిమికాఁడు; వా. 5: చూ, మాంసలుఁడు.

బలుగు. వా. వి. ఉపశాఖ: చూ, శాఖ. 1.

బలుగుత్తులు. నై. వి. బ. (బలువు + గుత్తులు.) చూ, ధాన్యము.

బలునంజెమెకము. వా. వి: చూ, హస్తి.

బలుపు నై. వి.=బల. రూ-బల్పు. 1: చూ, బలము. 4—5. [చూ, బలకాయించే

బలుపుకొను. ద్వ. అ. క్రి. రూ-బల్పుకొను:

బలురక్కసి. నై. వి (బలువు + రక్కసి) బృహచ్ఛదము *: చూ, స్వర్ణక్షీరి.

బలురక్కస. నై. వి.—పై.—

బలువిడి. దే. వి. రూ-బల్విడి. నిర్వ. 1, అ. 42· చూ, విధము. 1; 2: చూ, బలాత్కారము; 3. చూ, బలితము; నై వి. 4 =బలపతి: చూ, యుద్ధము; వా. 5. దండు· చూ, సేన. 1.

బలువు. నై. వి. 1.=బలమ్: చూ, శక్తి. 1;విణ 2. మిక్కుటము. జై. 5, అ. 103: చూ, హేరాళము; 3. పృథువు, పెద్ద: చూ, సుర. (3); 4.=భర. బరువు· చూ, భారము. 1.

బలువుఁడు. వా. నై. విణ.=బలవంతే: చూ, బలిమికాఁడు. (ఇదివిచార్యము).

బలును. దే. వి. కసింద. *: చూ, వేషణము.

బలుహజ్జేమెకము. ద్వ. వి. ఏనుఁగు:చూ, హస్తి.

బళె. దే. దర్శ: చూ, పోలె.

బళే. దే. అవ్య: చూ, బలా.

బల్గము. నై. వి: చూ, రూ-బలఁగము.

బల్జె. వా. వి: చూ, రూ-బలిజె.

బల్తలమెకము. వా. వి: చూ,బలునంజెమెకము.

బల్పు. నై. వి.=బల: చూ, రూ-పలుపు

బల్పుకొను. ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-బలుపుకొను. (చూ, తృణము. 1.

బల్బజము. సం. వి. అ. పుం. మొదపగడ్డి *:

బల్మి. నై. వి.=బల: చూ, రూ-బలిమి.

బల్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పెన్నేరు *: చూ, వారాహకర్ణి.

బల్యము. సం. విణ. బలముచేయునది.

బల్ల. దే. వి. 1. కుంచెము: చూ, పరిష్ఠము. 2; 2:చూ, పలక. 5; 3. కడుపులోని దుర్మాంసపుబిళ్ళ.

బల్లకట్టు. దే. వి. కాలువకు ఇటునటు మనుష్యుల దాఁటించే పడవ: చూ, హోడము.

బల్లగోల. వా. వి: చూ, పంట్రి-పంట్రికోల.

బల్లాడపట్టి. ద్వ. వి. ఒకానొకకాసె: చూ, పస్త్రము.

బల్లి.నై.వి =పల్లి-పల్లి· చూ, సోలాహలము. 2.

బల్లిదము. నై. విణ.=బలిష్ఠ. మిక్కిలిబలముగలది: చూ, స్థూలము. 4 (వి. ఆనికొండఱు.)

బల్లిదుఁడు. నై. విణ.=బలిష్ఠ: చూ, శక్తుఁడు.

బల్లియము. నై. వి =భల్ల. (అత్తలము. 1—2): చూ, బాణము. 1:

బల్లు. దే. వి. రూ-బల్లు 1. తెల్లవాఁటు యందగు ననుకరణము: చూ, హూహూ; 2. విఱుగుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

బల్లెకోల. ద్వ. వి. (బల్లెము + కోల): చూ, (అత్తలము. 1): చూ, బాణము. 1.

బల్లెము. నై. వి.=భల్ల: చూ, రూ-బల్లియము. 1—2. (2 వ ఆర్థమునకు.—అచ్చ. యు, కాం. 864.)

బల్విడి. వా. దే. నై, వి: చూ,రూ-బలువిడి.

బవ. ఆం: చూ, కరణములలో.

బవంతము. దే.వి. కపటము: చూ,నూత్మము.12.

బవంతి. దే. వి. 1. చిత్రవర్ణముగలచీర: చూ, వస్త్రము; 2. చిత్రవర్ణము: చూ, వర్ణము. 6; 3 కొలారము- కొల్లారము- కొల్లారు, మేట్టుకొల్లారము- మేట్టుకొల్లారు చూ, సదనము. 1; వా 4. ఇల్లు చూ, సదనము. 1.

బవనిక. సై వి.=వృత్తోదని.చూ,రూ-బదనిక*.

బవరము సై వి =పరిహార: చూ, యుద్ధము.

బవరి. వా. వి రూ-బవిరి: చూ, సాందర్గిము.2.

బవనిక. దే. వి. జోతరయందలి బవినీలనృత్యము.

బవవసము. సై. వి =పర్యాస:చూ,శిరిమము.2.

బవినీడు. దే. వి. జోతరయందు సుద్దులు చెప్పు మే బవిని యాడువాడు. కాశీ. 7, ఆ 231.

బవిర. దే. వి. గుండర్గిని కర్ణభూష. ఉ, రా. 6, ఆ. 118: చూ, భూషణము. 2.

బవిరి. దే. వి. రూ-బవిర్గి. 1. కేచితము: చూ, హయము; 2: చూ, భ్రాంతిర్గి. 1; విణ 3 గుండర్గిము. విజ 3, ఆ 82 చూ, సర్తలము; 4. రూ-బలవరి: చూ, సాందర్గిము. 2.

బవిసనము. సై. వి: చూ, బయిసణ.

బవిసి. సై. వి. 1: చూ, రూ-బగిసి. 1—2; 3 మర్యాద, గౌరవము: చూ, సన్మానము; 4. గణ్యత; 5. యళము చూ, సమాఖ్య. 1; 6 నియతి: చూ, సత్యము.1; 7: చూ, శుభము. 1.

బవిసిన. సై. వి: చూ, బయిసణ.

బవిసెన. సై వి —సై.—

బవిళి. వా వి. మూర్ఛ: చూ, రోగము. 1.

బవిర్గి దే. విణ: చూ, రూ-బవిరి.

బష్కయణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. తఱుణియావు. చూ, ధేనువు.

బష్కయము. సం. వి. అ. పుం. తఱుపిమూడ. చూ, పొరభేయి (ధేనువు) [ము. 1.

బస. సై. వి.=వాస. ఊనికిపట్టు: చూ, స్థాన

బసవడు. సై. వి.=పృషధ్ర. (రూ-బసవన-బసవన్న). చూ, పృషధ్రము. 1.

బసవన. సై. వి.=పృషధ్ర. (బసవడు + ఆన. శ. ర) (ద్వయమని శ. ర): చూ, బసవడు.

బసవన్న. సై. వి.=—సై.—

బసవన్నాట. వా. వి: చూ, బాలక్రీడ.

బసవి. సై. వి. రూ-బసివి. 1. జారిణి: చూ, సైర్వారిణి.; 2. శివదాసియై వ్యభిచరించేస్త్రీ: చూ, సైర్వారిణి.

బసివి. సై. వి.—సై.—

బసుమము. సై. వి.=భస్మ: చూ, భస్మము.

బస్తకము. సం వి. అ న. రూ-బాస్తకము. రుమాకరలక్షణము, రౌమకము: చూ, లవణము. 1.

బస్తము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. మేకపోతు: చూ, మేషము. 1; వా. వి. 2. శ్లేష్మదోష కమును తగ్గించేయిందు.

బస్తా. వా. వి ధాన్యాదులతోనింపెడుమూట. (సంచిగాక 166 పౌనులతూనికగల సరుకు)

బస్తాందర్గి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. అటకమామిడి*: చూ, మామిడి; 2 ఒద్దిక*: చూ, వద్ది; 3. గాడిదగడపర*: చూ, శ్వాసనము. 2; 4. మూమెన*: చూ, శారిబ.

బస్తాబంది. వా. వి: చూ, పట్టుబడి.

బస్తి వా. వి. పెద్దపట్టణము: చూ, దేశము.

బహాదరు. వా. వి గొప్పవారి బిరుదు: రూ-బహదూరు-బహద్దరు.

బహదూరు. వా. వి.—సై —

బహద్దరు. వా. వి.—సై.— [చేను.

బహి. సం. అవ్య. వెలుపటఅనునర్థమందు పర్తిం

బహిత్తర్గిము. సం. వి. అ. న. ఒకరకముబీడు: చూ, హోడము.

బహిరంగచఱచే. మి. అ. కి: చూ, వెలిపుచ్చే.

బహిరంగము. సం. వి. అ. న. 1. వెలుపటి అవయవము; విణ. 2 =బహిర్భూము. బయలుపడినది చూ, వ్యంచితము.

బహిరంగవిద్యలు. ఆం: చూ, మహావిద్యలు. (చూ, ఉపవిద్యలు)

బహిరంధి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, వేరు పనస *.

బహిర్దేశము. వా. సం. వి. ఆ. న. 1. తవదేశము కానిదేశము; 2. చెంబట్టికకు వెడలుచోటు, బహిర్భూమి: చూ, భూమి 1. [కిలి.

బహిర్ద్వారము. సం. వి. ఆ. న: చూ, తలవా

బహిర్భూమి. సం. వి. ఇ స్త్రీ. 1. మలవిసర్జన స్థలము: చూ, భూమి. 1; 2. బయలు.

బహిర్లాపి. సం. వి. న్. పుం. ఉత్తరము వేఱు మాటలయందణఁగియుండునట్టివిషమసమస్య.

బహివడు మి. ఆ. కి్రి. వెలివేయఁబడు

బహివెట్టు. మి. ఆ. కి్రి: చూ, వెలివేయు.

బహిష్కరణము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, వెలి 2.

బహిష్కరించు. సం. స. కి్రి. చూ, బహివెట్టు

బహిష్కారము. సం. వి. అ పుం: చూ, వెలి.2.

బహిష్కృతము. సం. విణ: చూ, పరిత్యక్తము.

బహిష్కృతుఁడు. సం. విణ. బహిష్కరింపఁ బడినవాఁడు. [సమర్థుడు.

బహిష్టయగు. మి. ఆ. కి్రి. కడపుఁబోవు: చూ,

బహుకరుఁడు. సం. విణ: చూ, ఖలపువు.

బహుకృముఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, బుద్ధుఁడు; వా. 2. మిక్కిలిశాంతుఁడు.

బహుగర్వ్యావాక్కు. సం. విణ. చ్. కుత్సితపు మాటలాడువాఁడు: చూ, వక్త 1.

బహుధా. సం. అవ్య అనేకవిధములచేత.

బహుధాన్య. ఆం: చూ, సంవత్సరములు.

బహుపత్ని. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చింత * చూ, ఋక్లిక.

బహుపదద్వంద్వములు. పా. "వాపీకూపతటాకములు, ధర్మార్థకామమోక్షములు." మొ

బహుపాత్తు. సం. వి. ద్. పుం. రూ-బహుపాదము. మఱ్ఱి *: చూ, వటము.

బహుపాదము. సం. వి. ఆ పుం: చూ, బహుపాత్తు.

బహుపుత్రిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, వాఁకుడు*. [కుఁడు. 1.

బహుపర్శిదుఁడు. సం. విణ చూ, స్థూలల

బహుమతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, సన్మానము.

బహుమానము. సం. వి. ఆ. న.—పై.—

బహురంధ్రిణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. (తె). కమ్మచ్చు—కమ్మచ్చు.

బహుమూపము. సం. వి. అ. పుం. 1, ఊసర వెల్లి: చూ, సరటము; 2: చూ, సజ్జీరసము; ఆం. 3 చూ, వ్యంజకము. 1.

బహురూపుఁడు. సం. వి ఆ. పుం. 1: చూ, విష్ణువు. 1; 2: చూ, శివుఁడు; 3: చూ, మన్మథుఁడు; 4: చూ, బుద్ధుఁడు; విణ. 5. పెక్కురూపములు కలవాఁడు.

బహునోగము. సం. వి. అ. న. మేక: చూ, మేషము 1.

బహువచనము ఆం. ఒకటికన్న నెక్కువ వస్తువులను చెప్పునది. [విరిగి *.

బహువారకము. సం. వి. అ. పుం: చూ,

బహువార్షికములు. ఆం: చూ, ఏకవార్షికములు.

బహువిదారణపుటకఫలము. పా. చూ, ఎండు కాయలు: చూ, గుంజోకాయలు.

బహువిధము సం. విణ: చూ, వివిధము.

బహువ్రు. సం. విణ. (ఊ. ఊ. ఈ. ఊ) 1. అధికము: చూ, హేరాళము; 2. ఎడ ముగలది: చూ, సురి (3).

బహువ్రీహి. ఆం. అన్యపదార్థ పరిధానము బహువ్రీహి. (నఞ్ పూర్వపద, సహపూర్వ పద, సంఖ్యోపపదము, దిగంతరాళ, వ్యతిహారలక్షణ, తెనుగున స్త్రీసమఘటితంబయొకానొకండు బహువ్రీహిచూపట్టెడు. తెలుఁగుగనను బహువ్రీహిని సమాసాంత కార్యంబులు గానంబడియెడి. ఇత్యాది).

బహుసుతే. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, పిల్లపీఁచేర*; విణ. 2. జాతపత్య: చూ, స్త్రీ.

బహుసువర్ణము. ఆం: చూ, తానములు.

బహునూతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చూ, పశేష్టుక.

బహుళ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఆవు: చూ, ధేనువు; 2. పెద్దయేలకి*: చూ, పత్రిల; 3. చిన్నేలకి*: చూ, పత్రిల; 4. నీలి*: చూ, శ్రీశ్రలి. 2; బ. 5. కృత్తికానక్షత్రిము: చూ, రిక్క. [చూ, పక్షము. 1.

బహుళపక్షము. సం. వి. ఆ. పుం. కతీపక్ష: ము:

బహుళము. సం వి. ఆ. న. ఆకాశము: చూ, సురవ ర్త్మము; పుం. 2: చూ, బహుళపక్షము, (చూ, శుక్లము. 3); విణ. 3. ఆధికము: చూ, హేరాళము; 4. తఱచే. చూ, మొత్తము.

బహుళీకృతము. సం. విణ తూర్పెత్తినది (ధాన్యము), పూతము: చూ, స్తంబకరి(ధాన్యము.)

బహుళుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, వహ్ని.1.

బహూకరణము. సం. వి. ఆ. న: చూ, బహూకృతి.

బహూకరించే. సం. ప. కి: చూ, సన్మానించే.

బహూకృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, సన్మానము.

బహ్వోషిని. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, భక్షకుఁడు.

బళికరము. దే. వి: చూ, రూ-బలకరము.

బళా. దే. అవ్య. మెచ్చేను తెలుపును (రూ-బళారె-బళారే-బళి-బళిర- బళిరయ్య-బళిరా-బళిరె-బళిరే-బళీరె-బళీరే-బళీ-బలా-బలారె-బలారే-బలె-బలే): చూ, సేబాసు.

బళాయి. వై. విణ.=బలవాన్. కాశీ. 7, ఆ. 253: చూ, శక్తుఁడు. [6, ఆ. 55.)

బళారె. దే. అవ్య: చూ, రూ-బళా. (రామా.

బళారే. దే. ఆవ్య.—వై.—

బళి. దే. ఆవ్య.—వై.—

బళిర. దే. ఆవ్య.—వై.—

బళిరయ్య. దే. ఆవ్య: చూ, బళారె.

బళిరా. దే. ఆవ్య.—వై.—(రుక్మి.5,ఆ.59.)

బళిరె. దే. ఆవ్య.—వై.—

బళిరే. దే. ఆవ్య.—వై.—

బళీ. దే. ఆవ్య.—వై.—(పర. 3, ఆ. 292)

బళీరె. దే. ఆవ్య.—వై.—

బళీరే. దే. ఆవ్య.—వై.— [బఱుక్కున.

బఱుకు. వా ఆవ్య. సారెకు పారెకు: రూ-బఱుకున-

బఱుకున. వా. దర్శి. 1.—వై.—; వా. వి. 2. డోఁకునందగు ధ్వన్యను కరణము: చూ, హూహూ.(రూ-బఱుక్కున-బఱ్ఱున.)

బఱుక్కున. వా. దర్శి, వి.—వై.—

బఱువు వా వి. పూటము: చూ, రూ-బలువు. (కొండవీరలవాడుక)

బఱ్ఱ వా. వి: చూ, రూ-బల్ల. 1.

బఱ్ఱు. వా. వి. 1: చూ, రూ-బల్లు; బ.2 బండ్లు "బఱ్ఱుకట్టికి" (ఇదివిచార్యము)

బఱ్ఱున. వా. వి: చూ, బఱుకున. 2.

బా

బాంకి. వా. వి: చూ, రూ-బ్యాంకి.

బాంకినోటు. వా వి: చూ, రూ-బ్యాంకినోటు.

బాండు. వా. వి. 1. పూచీపత్రిము; 2: చూ, బ్యాండు. [డము. 3.

బాండవ. వై. వి.=భాండ. కుండ: చూ, భాం

బాండ్లి వా. వి. పండెడిలోహపాత్రిము: చూ, హరివాణము (పాత్రిము. 6)

బాంది. వా. వి. 1. వేఁడిమినిచ్చెడి మత్తుద్రవ్యము: రూ-భ్రాంది; 2. పనికత్తె.

బాంధకినేయుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, అంకులాఁడి కొడుకు: చూ, సూనుఁడు. 1.

బాంబు. వా. వి. పాణముతీసెడు ఒకానొక బాణసంచే: చూ, బాణసంచే.

బాఁకి. వై. వి.=భక్తి. రూ-బాఁకీ. నిలువ: చూ, శేషము.1. (ఆరసున్నకలదనికొందఱు).

బాఁకీ. నై. వి.=: చూ,రూ-బాఁకీ.

బాఁకు. దే. వి. 1. కటారి: చూ, బాణము. 1; 2. మేరకత్తి: చూ, రిష్టి. 2; 3. చేల్లాణము: చూ, బాణము. 1.

బాఁకుదారు. వా. వి. బాగుదార: చూ, రిష్టి.2.

బాఁజో. దే. వి: చూ, శ్వేనము.

బాఁతి. దే. వి. రూ-బాగ్రాఁతి. 1 =ప్రీతి: చూ, స్నేహము; విణ. 2. అధికము: చూ, హేరాళము; నై. వి.3 =భ్రాంతి: చూ,భ్రాంతి. 1; విణ. 4. దుర్లభము: చూ, వెక్కసము. 3; 5 ప్రియము: చూ, వాంఛ.

బాఁదు. నై. స. కిరి.=బాధ కొట్టు: చూ, మొత్తు. 2. (బాగుఅనికొందఱు)

బాఁదుకొను. నై. స. కిరి.—పై.—

బాఁపఁడు. నై. వి = బ్రహ్మ- బాహ్మ్మణ. (రూ-బాఁపనుఁడు- బాఁపనయ్య)· చూ, బాహ్మ్మణుఁడు.

బాఁపత. ద్వ. వి. (బాఁపన + త)=బాహ్మ్మణీ. బాఁపనక్క-: చూ, స్త్రీ

బాఁపన. నై. వి. బ్రహ్మకులము.

బాఁపనకొలము. నై. వి =బ్రహ్మకులమ్, కపిలము: చూ, సంతతి. 1. [పత

బాఁపనక్క-. నై వి =బాహ్మ్మణీ: చూ, బాఁ

బాఁపనచీమ. ద్వ. వి.గోరోచనపురంగుగలచీమ, బాహ్మ్మి: చూ, పిపీలిక.

బాఁపనది. వా. వి: చూ, బాఁపత.

బాఁపనబూరి. వా. వి. ఒకానొక చెట్టు: చూ, వృక్షము. [89: చూ, బాఁపఁడు.

బాఁపనయ్య. నై. వి.=బాహ్మ్మణ. నీలా.1, ఆ.

బాఁపనవాఁడు. ద్వ వి.—పై.—

బాఁపనుఁడు. నై. వి.=: చూ, రూ-బాఁపఁడు.

బాఁపటికము. ద్వ. వి. (బాఁపన + టికము) = బాహ్మ్మ్య. బాహ్మ్మణత్వము.

బాఁకా. వా. వి. కాహళిమను తోదువాద్యము. "సమయమునకు లేనిబాఁకా—". చూ, పీఠె.

బాకాపట్టు. వా. ఆ. కిరి. బాకాఁదు.

బాకి. దే. వి. రూ—బాకీ. 1. ఆప్పు: చూ, వారకము. (1); 2: చూ, శేషము. 1; విణ. 3 విస్తృతము: చూ, హేరాళము.

బాకినోటి మెకము. ద్వ. వి: చూ, సింహము.

బాకినోరుమెకము. ద్వ వి.—పై.—

బాకిళ్ళమారి. వా. వి. దుష్టుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

బాకీ. దే. వి: చూ, రూ- బాకి. 1—2.

బాకీపడు. వా. అ. కిరి. అచ్చో, అప్పుపడు-అప్పుపడు, (మి) ఋణపడు.

బాకురుబాకురు. వా. వి. బాతుల అఱపునందగు ధ్వన్యనుకరణము· చూ, హూహూ.

బాగము. నై వి.=భాగ 1. రూ-బాగలు-బాగాలు వక్కసాడి. రాజ 1, ఆ. 134: చూ, పోకర; 2: చూ, భాగము. 1.

బాగరి. ద్వ. విణ. 1: చూ, సౌందర్యవంతుఁడు; 2. అందకత్తె. విజ. 1, ఆ. 175:చూ, స్త్రీ.

బాగలు. నై వి. బ=భాగ; చూ, బాగము. 1 భాశాం 2, పు 80; కళా. 4, ఆ 69.

బాగా. వా. వి 1 చూ, రూ—పాగ-పాగా; అవ్య 2. సొగసుగా.

బాగాలు. నై. వి. బ: చూ, రూ—బాగలు.

బాగు. నై. వి.=భావుక. 1. క్షేమము: చూ, శుభము. 1; 2: చూ, విధము. 1; 3: చూ, సౌందర్యము; విణ. 4: చూ, హృద్యము; 5. అందముగలది: చూ, సౌందర్యము; 6. క్షేమముగలది: చూ, సుఖము; 7 యోగ్యమైనది: చూ, శ్రైష్ఠ్యము; గ. యుక్తమైనది: చూ, సంగతము. 3, 9. హితమైనది: చూ, సమర్థము; 10 సఫలమైనది:చూ, సిద్ధము 3.

బాగుఁడిగులు. జా. మంచిచెడ్డలు.

బాగుగా. వా కిరి. విణ. అందాలార, సరిగా.

బాగుచేయు. నై. స. కిరి చేక్కపఱచు.

బాగుదార. నై. వి.చిన్నకత్తి చూ,బాఁపదారు.

బాగులాఁడి. ద్వ. విణ. అందకత్తె. పా. 1, ఆ. 38: చూ, స్త్రీ.

బాజోలు. వా. వి.బ. భజంత్రీలవాద్యధ్వని: చూ, స్వరము. 2. [చారము.

బాజోఱము. వై. వి.=పరిసార: చూ, వ్యళి

బాజోజీ. వా. వి: చూ, రూ-బజోజీ.

బాజోఱు. వై. వి.=పరిసార: చూ,రూ-బజోఱు.

బాజో. వై. వి. 1.=భా. కాంతి. అచ్చ. బాల, కాం. 26: చూ, వెలుతుగు. 1; 2. పక్క: చూ, నూకెలు. (పార్శ్వము. 2.)

బాజోబందు. వై. వి.=భుజబంధ: చూ, భూషణము. 2. [మార్గము.1.

బాట. వై. వి.=బాహ్యట. రాజమార్గము: చూ,

బాటసారి వై. విణ =వాటచారి–బాహ్యట చారి: చూ, సమీరణుఁడు. 2. [పని.

బాడకాచోకిరి వా.వి. 1. వెట్టిపని; 2. ఎక్కువ

బాడబము. సం. వి. ఆ న. 1. గోడిగలమూఁక: చూ, వాయము; పుం. 2.(రూ–బాడవము–బడబము-బాడాబము): చూ, బడబానలము.

బాడవ. వా. వి. రూ–బాడువ. పల్లపుసేల: చూ, భూమి. 1.

బాడబికము. అం: చూ, ఉత్తానకరణబంధములు.

బాడబుఁడు సం. వి. ఆ. పుం చూ, బార్హస్పణుఁడు. [చూ, బార్హస్పణము. 1.

బాడబ్యము. సం. వి. ఆ. న. రూ–బాడవ్యము:

బాడవ్యము. సం. వి. ఆ. న.—వై.—

బాడాసువు. సం. వి. ఉ. స్త్రీ.=బాడిస–బాడిత: చూ, వాశి.

బాడి. వా. వి: చూ, బురద.

బాడిగ. వై. వి.=భాటక. 1. చూ, భాటకము; 2. కూలి: చూ, సంబళము. 2.

బాడిత. వై. వి.=బాడాసు: చూ, వాశి.

బాడిద. వై. వి. 1.=—వై.—(వాడుక); 2.=పారిభద్రి *: చూ, వారిదము (1).

బాడిదము. వై. వి.=—వై.—

బాడియ. వా. వి: చూ, బాడి.

బాడిస. వై. వి. 1.=పారిభద్రి*: చూ, బాడిద. 2; 2.=బాడాసు: చూ, బాడిత.

బాడిసె. వై. వి.=—వై.—

బాడు. దే. వి. భరదా: చూ, ముసుఁగు. 3.

బాడుకాబంటు. వా. వి. మానహీనుఁడు: బాడుగోలు.

బాడుగ. వై. వి: చూ, బాడిగ.

బాడుగోలు. వా. వి: చూ, బాడుకాబంటు.

బాడుదల. దే. వి. (బాడు + తలఁగించుట) అపమానించుట: చూ, సడి. 3.

బాడువ. దే. వి: చూ, రూ–బాడవ.

బాడె. దే. వి: చూ, బురద.

బాఢము. సం. వి. ఆ. న. 1. పరితిజ్ఞ: చూ, స్వర్ధ. 4; క్రి. విణ. 2. పెల్లు: చూ, హెచ్చు. 2; విణ. 3. అధికము: చూ, హేరాళము.

బాణ. సం. వి ఆ. స్త్రీ. 1. బాణమూలము: చూ, బాణము. 1; ఆ. పుం. 2. నల్లగోరంట*: చూ, బాణము. 3.

బాణనిర్మాణాదికము.ఆం: చూ,పరిమేయములు.

బాణపుంఖి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ,వెంపలి*.

బాణభేదపరిగణనము. ఆం: చూ,పరిమేయములు.

బాణపురము. అం. శోణితపురము: చూ, దేళములు.

బాణము. సం. వి. అ. పుం. 1. అంబకము, అజిహ్మగము, అస్రకంటకము, ఆస్రము, ఆళీకము, ఆయుధము, ఆశుగము, ఇషువు, ఈ, కంకపత్రిము, కటంబము–కడంబము-కదంబము, కణము, కర్వరము, కలంబము-కళింబము, కాండము, కాదంబకము, కాదంబము, కింశారువు, కూటము, క్షీపణి, క్షురపత్రిము, ఖగము, గోవు, ఘ, ఘాతము, చక్రిపుంఖము, చిత్రిపుంఖము, నాళికము–నాళీకము, పత్రిము, పత్రివా-

హము, పతిత్రి, పీలుపు, పుష్కరము, పృషత్కము, పరిదరము, పరిహరణము, మార్గణము, రోపము, వాజి, వికర్షము, విపాఠము, విశిఖము, విహంగము, వీరతరము, శణము, శరము, శలాక, శల్యము, శస్త్రము, శిఖి, సరము, సాయకము, సాయము, సూచీముఖము, స్థూలక్షేడము, స్వరువు, హనువు, హేతి. (తె) —అంప,అంపకోల, అంపఱ, అంబు-ఆమ్ము, అలుగు-అల్గు, ఆయిదము, కట్టియ-కట్టె, కత్తి, కయిదువు-కైదువ-కైదువు, కోల, గసిక, గిట్ట, చిలుకు, జిట్ట, జిరా, తీరు-తీఱు, తూపు, తొడుగు-తొడువు-తొడ్గు, నారసము, పోటుముట్టు, బరిగోల, ములికి-ములిక్కి, లకోరి, సరము, సరుడు, సెల, సెలకట్టియ-సెలకట్టె. (మిగతవానికి "చూ, హేతి. 4."); తద్విశేషములు.—౧. అగ్ని పరిసారణాయుధములు.—దంచన, నాళము, శతఘ్ని. (తె) —కోరివి, గుంటకోరివ, జేంగి, జేజోయి, జేబురుజేంగి, జేవురు, తుపాకి, పిరంగి, నురకోరివి; ౨. ఆచ్ఛేమ ఇనుపబాణమునకు.—అమోఘ, ఏషణము, కాండగోచరము, ఖురాలకము-ఖురాలికము, నారాచము, పరిక్ష్వేడనము, పరిఘము, పరిసరము, రామబాణము, లోహనాళము; (తె).—గొరక, గొరకకట్టె, నారసము; 3. అమ్ములపొదికి.—ఇషుధి, ఇష్వాసము, ఉపాసంగము, కలాపము, తూణము, తూణీరము, దోణి, నిషంగము, శరధి, శరనిధి. (తె).—అంబులపొది-అమ్ములపొది, తరకసము, తరకసా, పాణిపడము, పొది, పొన, బత్తడిక-బత్తళి-బత్తళిక; ౪. అర్ధచంద్రి బాణమునకు.—అర్ధచంద్రిము, కరఫలము, తురపర్ణి, తురపర్ణిగము. (తె).—కత్తి వాతియమ్ము, కొఱపము-గొఱపము, సెల వంకకోల; ౫. అర్జునునిధనువునకు.—గాండివము-గాండీవము; ౬. అలుగులేనియాఁకెకు. (తె).—బరికట్టె, బరిగమ్మి; ౭. అలుఁగువేసిన చేతికఱ్ఱకు.—(తె).—గొరకకట్టె; ౮. అల్పకుంతమునకు.—గొరక,గొరకకట్టె; ౯. అల్పశరమునకు.—(తె) —దోనము; ౧౦. అస్తకయసెడిబాణమునకు.-అంధకము; ౧౧. (చూ, అస్త్రములు); ౧౨. ఆకాశబాణమునకు.—ఆకాశబాణము; ౧3. ఆగ్నేయాస్త్రమునకు.—(తె).— చిచ్చేఱకోల; ౧౪. ఆయుధపు అంచునకు.—అళ్ళిము-ఆశి-ఆశి), కుటి, కోటి, కోణము, ధార. (తె).—దార, దారి, వా-వాయి-వాదర; ౧౫. ఆయుధవిశేషములు.— చక్రిఫలము; ఆరామముఖము, కంపణము; కరముక్తము; కర్ణిక; కాకతుండము; కుంఠము; కుణపము; కోంకణము; కౌశేయము; ఖురపర్ణము; గద; చక్రిము; ముసుండి; విజ్జలము, శాయకము; (ఁ) (తె).—ఆంబు; ఉండనురియ; ఒడ్డగ; కట్లగుదియ; కత్తికాసు; కోల; గుమితి-గుమ్మితి; చింగోటి, చికటారి-చిక్కటారి;డొంకెన-దొంకెన; తగుకత్తి; దసెన; దోదుముదారి; బాణా; మొహదా; సత్తి; సామంతరాగోల, సిరాణము; మఱియు.— ౧౬. ఇంద్రిధనుస్సునకు.— ఆధనాళిము, ఆశని-ఆశుని, ఇంద్రచాపము, ఇంద్రధనువు, ఇంద్రాయుధము, ఈ, ఐరావతము, కోటీరము, కాశికాయుధము, త్రిదశాయుధము, శక్రిధనువు. (తె).—కొరడు-కొఱడు,మువ్వన్నెవిల్లు, రతనపువిల్లు;(ఁ) చేక్కని యిందిధనుస్సునకు.-బుజరోహితము,రోహితము; ౧౭. ఇనుపదిశాలుగు బాణములకట్ట. (తె).-దస్తా; ౧౮. ఈఁకెకు.—కణయము, కుం

తము, కుంతలము, దీర్ఘాయుధము, పాశిసాయుధము, విషాంకురము, శంకువు, శలము, శల్యము. (తె).— అత్తలము-అత్తళము, ఈఁటియ-ఈఁటె, కొంతము, చివ్వ, నేజే-నేజేము-నేజో, బరిచి-బరిచీ; ౧౯. ఉపనయనకాలమందు ధరించేవది.—కార్ముకము; ౨౦.ఉభయపార్శ్వధారాసికి. (తె).—దోపమ్మి-దోదుమి-దోదుమ్మి,పట్టా, పట్టాకత్తి, సైబు; ౨౧ ఏనుఁగు కుంభస్థలముమీఁదఁబొడిచెడిఆయుధమునకు.-అంకుశము, తోత్రము, నైణికము, స్మృణి. (తె) — ఆంకుసమూ; ౨౨. కత్తికి.—(మూ, రిష్టి. 2), ౨౩.కత్తెరకు —కర్తరి, కృపాణి, ఖండధార. (తె)-కత్తెర; ౨౪. కర్ణధనుస్సునకు.—కాండపృష్ఠము, కాలపృష్ఠము; ౨౫. కఱకుటమ్మునకు.(తె) —కరి, కఱకుటమ్ము; ౨౬.కామదేవాస్త్రమునకు.— కామాయుధము, కేతనము, శోణము; ౨౭. గన్నేరాకువంటియలుఁగుగల బాణమునకు.-(తె).—గన్నేరాకమ్ము;౨౮ గటిలేనిశరమునకు (తె) --నురుఁగు, సరుడు; ౨౯ గుఱ్ఱమునుదోమెడు గొఱపసునకు.—కరఫలము, కోశికారము (తె) —కొడపము, కొఱపము—గొఱపము; ౩౦. చక్రాయుధమువకు —చక్రిము, చక్రాయుధము. (తె) — కంటివాలు, కడిపిలుఁగు, గుమునుకైదువు, గుదుసునాలు, చేట్లలుఁగు-చేట్లల్లు, చేట్లుగైదువ, చేట్లువాలు, పదినూఱుచేమెలవాలు, బటువుఁగైదువ, బటువువాలు, బటువడిదము, బటువుఁగత్తి, బిల్లవాలు, వేమొనలలుఁగు, వేయంచేలవాలు, సుడికత్తి, సుడియడిదము, సుడివాలు; ౩౧. చాపకర్షణబలసాధనమునకు.(తె).—తోణము-తోనమ్ము; ౩౨. చిల్లకోలకు.— కీలము, తోమరము, పుండము, శక్తి, సర్వల.(తె)-చిల్లకోల, నేజే-నేజో-నేజిము, తండుగోల; ౩౩. తిక్కాస్త్రికి.— తిక్కాస్త్రి. (తె).—తిక్క-టి; ౩౪. తిగిశూలమునకు.—తిగిశూలము, పినాకము. (తె).—నుడివోనలుఁగు, ముమ్మొనవాలు; ౩౫. దుష్కంటకశరమునకు. (తె) — చిఱుకమ్ము—చిఱుకుటమ్ము, గోఁటమ్ము; ౩౬. దూదియేకువిల్లునకు.—తూలకార్ముకము, పంజిక, పింజనము. (తె).—పింజే; ౩౭. ధనువునకు.—ఆజగవము-అజీగవము-ఆజీగానము-అజాగవము-అజగావము-ఆజగవము,అనూకము, ఇష్వాసము, కార్ముకము, కాలపృష్ఠము, కోదండము,గాండివము-గాండీవము, గుణి, చాపము, ట, తాలము, తృణత, తిర్ణత, తృణీత, దుర్గిణము, ధనువు, ధన్వ(ము, పినాకము, బాణాసనము, శరావాపము, శరాసనము, స్థాపరము. (తె).—విలు-ఱిల్లు,సింగాణి-సింగణి-సింగిణీ,కమాను; ౩౮. నాలుగుమూరలవిల్లునకు — కోదండము; ౩౯. నాలుగుపళ్ళకు-లు తీరిన ఇనుపదిండమునకు. (తె). చేవ్రకాఁడిగుదియ—చౌకాఁడిగుదియ; ౪౦. నాలుగుమూరల బాణమునకు.—గద (తె).—గుదియ,దుడ్డు; ౪౧.నైర్ఋతిధనువునకు.—కమలము;౪౨ పండీఁటె-పండిపోటు; ౪౩. పట్టిసమునకు.—పట్టిసము. (తె) —ఆడ్డకత్తి, మొహదా; ౪౪. పాశుపతాస్త్రమునకు —పాశుపతము; ౪౫. పెద్దపిరంగికి (తె).—దంచేన—దంచేనము- దెంచేనము, పిరంగి, సుకొలి, సుబాణము; ౪౬. (మూ, పరిమేయములు); ౪౭. పాశిసాయుధమునకు — కుంతము, పాశిసము; ౪౮. బరిగోలకు.— తోత్రిము. (తె).—బరి, బరిగోల; ౪౯. బలరాముని గదాయుధమునకు.—ఖేటము; ౫౦. బల్లెమునకు.—ఖంజము, ఖేలి,ఖల్లము. (తె).—అత్తలము-అత్తళము,బల్లియము-బల్లెము-బల్లె

కోల, బోడమ్ము; ౨౧. బాణపుకొనకు.—పింఛము, పుంఖము (తె).—పింజే; ౨౨. బాణపుములికికి.—నాళీకము—నాళీకము, ఫలము. (తె).—ఆలుఁగు—ఆల్గు, చిలుకు, ములికి—ములిక్కి, సెల; ౨౩. బాణమునకు.—(చూ, బాణము. 1.); ౨౪. బాణమునకుఁగట్టిన యీఁకలు.—(తె)—అంపగరి—ఆంపగతి; ౨౫. బాణమునుసంధించుకార్ముకమునకు.—(తె).—తొడవిల్లు; ౨౬. బాణముల గుంపునకు.—కాడంబము. (తె).—అంపఱు; ౨౭ బాణమూలమునకు.—బాణ; ౨౮. బాణవిశేషమునకు.—(మి). పాగబాణము; ౨౯ బాణాగర్గిములు—(చూ, కార్ముకము 7, బాణాగర్గిములు); ౩౦. రామ్మదేవునివిల్లునకు—ఘోరరూపిణి; ౩౧ భిండివాలమునకు.—కోణము, భిండిపాలము—భిండివాలము—భిందివాలము, లగుడము, స్వగము, ౩౨. రామబాణమునకు—ఆమోఘము, పరిక్ష్వేడనము. రామబాణము; ౩౩. (చూ, మన్మథబాణములు): ౩౪. (చూ, మల్లయోద్ధాయుధములు.); ౩౫. (చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు: చూ, ఆయుధములు.); ౩౬. మెడకత్తెరకు (తె).—గండకత్తెర—గండర్రికత్తెర; ౩౭. మొనలకు.—(చూ, మొనలు.); ౩౮. యుద్ధసాధన విశేషమునకు. (తె).—దగరు; ౩౯. రిష్టికి.—(రిష్టి=కత్తి) (చూ, రిష్టి. 2.); ౪౦. వంకరఅలుఁగులయీఁటెకు.—(తె)—డొంకెన—డొంకెన; ౪౧. వంకినీకి.(తె).—చేల్లాణము, చిల్లాడము—చిల్లాణము, పిడియము—పిడెము, బాఁకు, ముప్పిడి, మొలకత్తి, వంక, వంకిణి; ౪౨. వజ్రాయుధమునకు.—ఆళని—ఆశని, ఆహి, ఆస్థికము, కులిశము, గిరికంతము, గిరిపక్షిభిత్తు, గోవు, జంభారి, జనురి, దంభోళి, నిర్హ్లాదము, పవి, ఫిది—భిది, ఫిదిరము—ఫిదురము—భిదిరము—భిదురము, ఫిదువు—భిదుఫు, భదర్రిము, వజ్రిము, వజ్రాయుధము, వజ్రాశని, శంబము—సంబము, శతకోటి, శతధారము, శతారము, శతమన్యుద, స్వరువు, హ్రాదిని—హ్రాదిని, (తె).—నూఱుంచేలకైదువు, పిడుగుకైదువు, తాతివాలు; ౪౩. వరుణపాశమునకు.—నాగపాశము, నాగము.(తె)—పాఁపతూపు, పాఁపరమ్ము; ౪౪. వింటనుండివిడువఁబడినబాణమునకు—విణ. పరిహితము; ౪౫. వాయుధనువునకు.—కిణీతము; ౪౬. విశాలముఖసాయకమునకు—(తె).—ఆడ్డవాతియమ్ము, పాశావతము—పాఅవాతమ్ము—పాఅమ్ము—పాఅవాతియమ్ము; ౪౭. విషముపూసినబాణమునకు—దిగ్ధము, లిప్తకము; ౪౮. విష్ణుచక్రమునకు.—అరి, ఆయుధోత్తమము, కాపోదికి—కౌమోదికి—కౌమోది, చరణాయుధము, పాంచజన్యము, సుదర్శనము. (తె)—కూఁతవాలు, లచ్చికొరబూరఁగొమ్ము, వలముర; ౪౯. వెదురువిల్లునకు—కోదండము, వేణుచాపము.(తె).—వెదురువిల్లు; ౫౦. వేటసాధనములు.—(తె).—గెడ, తడవిల్లు, పందిగోరు, పిడియము—పిడెము, బాఁకు, ముప్పిడి, వడపోలు, వెడదివాతియలుఁగు; ౫౧. శక్తియను బాణమునకు.—కాసువు; ౫౨. శిథిలధనువునకు—(తె).—కపోదా; ౫౩ శివునివిల్లునకు.—ఖట్వాంగము, ఖింఖిరము; ౫౪. శూలమునకు.—శూలము, శ్రీలము, సీసకము; ౫౫. సాముసేయువారు తిర్రిప్పెడుకోలకు.(తె).—చిఱుత; ౫౬. సూర్యునివిల్లునకు.—చామీకరము, చామీరము; ౫౭. స్థూలాగ్రిబాణమునకు.—గోధనము; ౫౮. (చూ, ముద్గరము); (మిగతవానికి "చూ, హేతి. 4.") (బాణము తెనుఁగు అనికొందఱు); 2. ఆవుపాదుఁగు: చూ, స్తన్యము; (చూ, సారథేయి; 3. నల్లగోరంట, బాణ*: చూ,

మహాసహ; అం. 4: చూ, అసంయుతహస్తములు; 5: చూ, ఆనద్ధవాద్యములు.

బాణలి. దే. వి. 1. కంచేకంటు: చూ, పాత్రి ము. 6; వా. 2. బూరెలమూఁకుడు : చూ, పాత్రిను. 6.

బాణవిద్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. బాణసంచే లను కాల్చుట; వా. 2. ధనుర్విద్య.

బాణసంచే. మి. వి. (బాణము + సంచే.) దీపావళి అమావాస్యనాటిరాత్రి (ఆశ్వయుజ బ 30 రాత్రి) తుపాకిమందుతోఁజేసి కాల్చెడు పగలు వత్తులులోనగునవాని వేడుకవిశేషము: తద్వి—౧. అవాయి, అవాయిగొట్టము, చేందురజోతి, చివ్వ, జోవ్వ, తారాజోవ్వ. (సం).— ఆకాశబాణము, చంద్రజ్యోతి, చంద్రిద్యుతి, చంద్రజ్యోతి, (మి).— తేలుబాణము; ౨. కాఁకరవత్తి; ౩. నుండబిరుసులు; ౪.చిచ్చుబుడ్డి; ౫.టపాకాయ; ౬. పంచేవన్నెబిరుసులు; ౭. పగలు వత్తి;౮.పూవత్తి; ౯.బాంబు, ౧౦.మతాబు-మత్తాబు; ౧౧. బాణసంచే వగ.—కురుజో, ఇత్యాదులూహ్యంబులు. (మిగతవానికి: "చూ,సీమటపాకాయలు") [యములు.

బాణహస్తక్షేత్రనిరూపణము. అం: చూ,ప్రమే

బాణా. దే. వి. దండాయుధము. "బాణకట్ట.": చూ, బాణము. 1.

బాణాగర్భములు. అం. ఇవి పదివిధములు.— ౧. ఆరామముఖము, ౨. ద్విశల్లకము, ౩.వత్స దూతము, ౪. కర్ణికము, ౫.కాకతుండము, ౬. శూరపర్ణము, ౭. గోపుచ్ఛము, ౮. అర్ధచంద్రము (చేందుపవంకలు), ౯. సూచీముఖము, ౧౦. భల్లము. ఇట్టి ప్రసిద్ధిగల బాణములయొక్క విసర్జనాది క్రియలకాస్పదమై నది కార్ముకము: చూ, కార్ముకము. 7: చూ, బాణము. 1.

బాణాత్మజ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అర్జుని, ఉషః చూ, సూన. 1.

బాణాసనము. సం. వి. అ. న. విల్లు: చూ, బాణము. 1.

బాణాసురుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. బాణుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1; అం. 2: చూ, శాస్త్రపర్వతకులు.

బాణుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1.—పై.—

బాతళించే దే. అ. క్రి: చూ, సంభ్రమించే.

బాతాకా (ఖా)ని వా. వి. 1. వ్యర్థోక్తులు; 2: చూ, పదరుఁబోతు.

బాతిని. వా. వి 1. గుట్టు చూ, రహస్యము.1; 2: చూ, వేగువాఁడు.

బాతు. దే. వి. 1. రూ-బాతువు: చూ, శరారి; 2: చూ, సాపాటు; 3: చూ, శర్కర. 1; 4 రూ-బాతువు: చూ, బకము.

బాతువు. దే. వి: చూ, రూ-బాతు. 1—4.

బాధ పై. వి.=బాధా: చూ, శోకము.

బాదము. పై. వి. రూ-బాదాము.*: చూ, వృక్షము. దరము. (1)

బాదర. వా. వి. రూ-బాదరు. చూ, రూ-బా

బాదరబంది. వా. వి. జేండోటము: చూ, క్రీమము 1. (ఉత్తరసర్కారులలో వాడుక.)

బాదరము. సం. విణ. 1: చూ, ఫాలము. 4; దే. వి. (1) రూ-బాదర-బాదరు. జానకితారి డుంచెడు కర్ణాటకపు తుపాకిచెవి.

బాదరాయణుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, సమానుఁడు.

బాదరించే పై. అ. క్రి.=భ్రాంతా: చూ, సరిపోవు. 1. కాశి 3, ఆ. 241.

బాదరు. వా. వి: చూ, రూ-బాదరము. (1)

బాదామము. సం. వి. అ. న. బాదముకాయ.

బాదాము. పై. వి: చూ, రూ-బాదము*.

బాదు. వా. స. క్రి: చూ, మొత్తు. 1.

బాదుకొను. వా. స. క్రి: చూ, బాదు.

బాధ. సం. వి. ఆ స్త్రీ. 1.=బాద: చూ, శోకము; 2. గెంటుట: చూ, నిషేధము; అం. 3: చూ, పంచోత్తరవాదము. [సితము.

బాధకము. సం. విణ. బాధించేవది: చూ, హింసకము.

బాధకుడు. సం. విణ: చూ, వేసరి.

బాధపడు. మి. ఆ. క్రి: కక్కసపడు, కటకటబడు, కుతిలపడు, కొట్టాడు, కోడాడు, గాసిబడు, గాసిలు-గాసిల్లు, చేడ్పడు, తల్లడపడు, తెప్పరిలు-తెప్పరిల్లు, పేరిమిడించు, మెరగలాడు.("చూ, శ్రమపడు")

బాధించే. సం. స క్రి: చూ, హింసించే. 2. (ఇందు బాధపఱచే, నొప్పించే, తొందర పెట్టు మొదలగునవి చేరును.) [హింసితము.

బాధితము. సం. విణ. బాధింపఁబడినది: చూ,

బాధిర్యము. సం. వి ఆ. న. కర్ణకండువ, కర్ణక్ష్వేడము, కర్ణగూఢకము, కర్ణపరితినాహము, కర్ణసంపాతనము, కల్లత్వము, క్ష్వేడము, పరిణాడము, బధిరత. (తె).—చెవుడు-చెవుడు, చెవుడుపాటు-చెవుడ్పాటు, పెద్దవిన్నపము. ("చూ, శోత్రర్మము. 1") (విణ: చూ, బధిరితము.) [హోమి

బాధ్యత. వా. సం. వి: (తె).—పూచి-పూచీ,

బాధ్యము. సం. విణ. బాధింపదగినది: చూ, హింసితము.

బాన. సై. వి.=భాండ-భాజన. 1. కడివ: చూ, భాండము. 3; 2. ఏతపుకడివ: చూ, భాండము. 3; వా. 3. చోకలికడివ: చూ, భాండము. 3; విణ. 4. పెద్దది. "బానకడుపు": చూ, సుర. (3). [తత్కృతమసు.

బానగిలు. దే. ఆ. క్రి. రూ-బానగిల్లు. బలా

బానగిల్లు. దే. ఆ. క్రి.—సై—

బానసము. సై. వి.=పచన. 1. వంట: చూ, సూపకారము; 2.=మహానస: చూ, వంట పాల. ఉ, హరి. 4, ఆ. 196.

బానసీకుఁడు. ద్వ. విణ. 1. బంటు: చూ, సేవకుఁడు. 1; 2. పాదసేవకుఁడు: చూ, సేవకుఁడు. 1.

బానసీఁడు. ద్వ. విణ. (బానసము + ఈఁడు) 1: చూ, సూపకారుఁడు; 2: చూ, బానసీకుఁడు. 1; 3. చూ, బానసీకుఁడు. 2.

బానిస. దే. వి. దాసి: చూ, రూ-బానిసె.

బానిసము. దే. వి. దాస్యము: చూ, సేవ.

బానిసీఁడు. దే. వి. (బానిసము + ఈఁడు): చూ, బానసీకుఁడు. 1—2.

బానిసె. దే. వి. 1. రూ బానిస, గులాము-గుల్లాము, తొత్తు, పాచిక, పాదక, పాశిక, బోనక త్తియ-బోనక త్తె, వగవు-వరవుడు, విలువరమ్ముడు.(సం) -కింకర.-కింకరి("చూ, స్త్రీ"); అం. 2 చూ, దూతీచతుష్టయము.

బాపతు వా. వి. విషయము. "నానాబాపతులు" (ఉత్తరసరాగ్రులలోవాడుక.)

బాపు. దే అవ్య: చూ, బళీ. విజ. 1, ఆ. 102.

బాపురె. దే అవ్య —సై.—

బాపురే. దే. అవ్య —సై.—

బాబయ్య. వా వి. 1. తండ్రి: చూ, సవిత. 2; 2. పినతండ్రి: చూ, సవిత. 2; 3. పూజ్యుడు: చూ, శుద్ధుడు.

బాబా. సై వి. గుఱ్ఱము. రామా. 1, ఆ. 124: చూ, హయము. [దుఁడు.

బాబారాతు. సై. వి. కుబేరుడు: చూ, శ్రీ

బాబు. సై. వి=భావ: చూ, బాబయ్య 1 2.3.

బాభర్తి. సం. వి. ఇ స్త్రీ: చూ, పార్వతి.

బాము. సై. వి. 1.=భవ. జన్మము: చూ, పుట్టుభవము; 2: చూ, శోకము.

బార. దే.వి 1: చూ, వ్యామము.1;సై. వి. 2.=ద్వాదశ. రూ-బారా. పండ్రెండు. ఆచ్చుబాల, కాం. 8: చూ, ముచ్చొక్కము.

బారంగి. సై వి.=భాజ్గి*: చూ, హంబిక.

బారకము. వై. వి.=భారక. 1. మేనిబరువు: చూ, భారము.1; వా.వి. 2. రొంపతగులుట. భారకింపు.

బారకయిపోటరి. ద్వ. వి. కుమారస్వామి. ఆం, పదా. సుర. 19· చూ, స్కందుడు.

బారకాడి. దే. వి. కోడెలను ఎద్దులతోడనేర్చి మగపుటసు కట్టెడుకాడి.

బారకించే వై ఆ. క్రి.=భార. భారమగు

బారకింపు వా. వై వి.—: చూ, బారకము 1.

బారచోపు. వా. వి: చూ, రూ-బారుచోపు.

బారచోపుట వా. వి. కుడిఎడమలకు రెండు చేతుల చోపుట.

బారతీసేసలు. వా. వి. బ: చూ, ధాన్యము

బారపట్టె. ద్వ. వి. నిడుపుపట్టె రూ-బారు పట్టె. [పడుస

బారపోయు దే. స. క్రి చేతికొలది నూలు

బారబలాపతీలు. వా. వి. బ పండ్రెండుమంది గ్రామసేవకులు —నంబి, రెడ్డి, కరణము, పురోహితుడు, తలారి, పడ్రంగి, కమ్మరి, కుమ్మరి,చాకలి,మంగలి,మాల, మాదిగ (12)

బారమేనులపోడ. వా. వి· చూ, సూర్యుడు వేం, ఆం. 11. [దేవ. 9

బారరూపులవేలుపు. వా. వి. —వై— సాం.

బారసాల. వై. వి.=ద్వాదశాహ. బాలసారె. (చూ, నామకరణము)

బారసి. వై. వి.=ద్వాదశి: చూ, దోదసి

బారా. వై. వి.=ద్వాదశి· చూ, రూ-బారి.

బారాది. దే. విణ. 1. అధికము. స్వా. 4, ఆ. 37: చూ, హేరాళము; 2. అనేకము. పాండు. 4, ఆ. 232: చూ, హేరాళము.

బారి. వై. వి. 1: చూ, శోకము; 2.=పాకీ. రూ-బారీ: చూ. శృంఖలము. 2; 3.=భార, కొల. హరి. ఉ. 8, ఆ. 99: చూ, హింస. 1; 4. కట్టు: చూ, బంధము. 1; 5. బలాత్కారము: చూ, బలవంతము (1); 6. కపి లెయెల్లకు నిర్బంధముగా యేర్పఅచినదారి: చూ, మార్గము. 1.

బారికె. వా. వి. దినబత్తెములేని వెట్టిచేఁడు-వెట్టిచాఁడు [దము. (1).

బారిజేము. వై. వి.=పారిజాత*: చూ, వారి.

బారిదము. వై. వి.=పారిభద్రిక*.—వై.—

బారిముద్రి. మి. వి ఎడఁబెట్టు· చూ,దీనారము.

బారిసమరు. ద్వ. స. క్రి. పెంపగలాడు: చూ, హింసించే 3.

బారిసము. దే. వి. 1. వేసము చూ, వేసము. 1; వై. వి. 2.=పారిభద్ర*: చూ వారిదము. (1). [ము, న్యాయవాది.

బారిష్టరు వా. వి అడ్వొకేటు, పకీలు, ప్లీడ

బారీ. వై వి. 1· చూ, రూ—బారి 2; వా వి. 2 హెచ్చైధగ్మాసు; 3 పదలుట: 4.—భార. గొప్ప. "బారీమనిషి."

బారీవాడు వా. వి పాడగరి.

బారు. వై. వి. 1 =వార. పంక్తి. పు. 2, ఆ 127 చూ, శ్రేణి 1; 2: చూ, సమూహము. రా, వి. 5, ఆ. 20; 3 =భార: చూ, బాహువ.

బారుచోపు దే. వి. రూ-బారిచోపు పెనుక్కమూరలతొకు (తొకు=జుట్ట), మూరికోక, తొక్కచోపు: చూ, పస్త్రము

బారుచేయు. వా స. క్రి. తుపాకిలోమందు గుండువేసికూరు

బారుడము. అం: చూ, ఊర్ధ్వతేము.

బారుతీయి. వా. ఆ. క్రి: చూ, పరిగొను.

బారుదూలము. వై. వి. నిడుపాటిదూలము.

బారుపట్టె వా. వి చూ, రూ-బారపట్టె.

బారువ. వై. వి.=భార. ఇరువదిమణుగుల కొలది: బారు, ఖారి, పుట్టిఅనునవి దీనికి చెల్లును.

బారెడు. వా. వి. బారకొలది: చూ, మూర.1.

బార్హతము. సం. వి. ఆ. న. ములగపండు: చూ, ఫలములు.

బార్హాదర్థి. సం. వి. ఇ. పుం: జరాసంధుడు, బృహద్రథుని కుమారుడు

బార్హస్పత్యమానాబ్దము. పా. ఒక రాశియందు బృహస్పతి నివసించియుండు కాలము ఇది వింధ్యపర్వతమున కుత్తరదేశమున వ్యవహరింపఁబడుచున్నది. ఇది 361 దినములుగలది.

బాల. సం. వి. ఆ స్త్రీ. 1. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ (12 సం॥లు నెఱజేస్వనము మఱొం తగమున 16 సం॥గముల వఱకు.); 2. కొబ్బరి*: చూ, స్కంధఫలము; 3 పసుపు చూ, వర్ణము. 6; 4 మల్లికావిశేషము*: చూ, హసంతి. 2; న. 5. కురువేరు*: చూ, హ్రీబేరము. [చూ, శిశువు

బాలకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. మానవకుఁడు: బాలక్రీడ. అం: (బాలబాలికలఆటలు): -ని. బాలక్రీడావిశేషములు.—ఖంజపాపము; హరిణక్రీడనము; మఱియు (లే) -అంపలములు; అక్కిబిక్కిఁడిండ; అప్పచిలు-అప్పచ్చిలు, అప్పళములు; అల్లి, అల్లూనేరెడు-అల్లూనేరేడు-అల్లోనేరెడు-అల్లోనేరేడు; ఆకుపీఁకలు-ఆకుపీఁకెలు; ఆడిక, ఆడికోడలు; ఈలంకిగుడి, ఆలంకి, ఆలంకులు, ఇఱిక; ఈలకూఁతలు; ఉట్టు, ఉప్పట, ఉప్పట్టు, ఉప్పఁబట్టు, ఉప్పనఁబట్టెలు, ఉప్పఁగుందము; ఊవ్వలపోటి; ఏలపాటలు; ఒక్కసికొక్కు; ఒడ్డువిడుపు; ఓటిల్లుచిండఱు; కిట్టపుట్టచెండ్లు; కట్టెగుఱ్ఱము, కాలికంచేము; కిఱ్ఱుగానుగు; కుందికాళ్లు, కుందనగిరి, కుందెనగుడి; కుప్పిగంతులు; కుమ్మరసారెలు; కొండకోఁతి, కోఁతికొమ్మచ్చి, కోలకోఁతులు; గంగెద్దులాట; గంటిపోట్లాట; గచ్చేకాయలాట, గచ్చేకాయలు; గట్టినబోది, గడ్డెనబొద్దు; గిరిసింగన్న వృత్తి; గుంటచోళ్లు; గుడిగుడిగుంచేము-గుడుగుడుగుంచేము; గురిగిండ్లు; గుల్లపెక్కుడు; గుళ్లు; గూవవాలు; గొబ్బిళ్లు; గోటబొర్లాను కాయ, గోటికాయ, గోలీ, గోలీకాయ, (సం).—గుణి, గోలకము; గోడిపట్టెలు; (మి) చకారిలతిర్వడు; చోకిబాన; చోకిమూట; చింతాకుచేఁబుదు; చిందుపరువు; చిక్కఁబిళ్ల-చిక్కఁబిళ్ల; చిటికలాట; చిట్టిగోట్లకాయ; చిడుగుడు; చిమ్మతాయి; చిమ్మబిల్లలు; చిఱుతెనగోడు; చిల్లిపట్టెలు; చిఱ్ఱుబుఱ్ఱు; చీఁకటిమొటికిళ్లు; చేండార్గిళ్లు; చెంగనలు-చెంగనాలు; చెండు; జిరుపతాతిదాబాట; తన్నుబిల్ల; తాటాకు చేక్కర, తాళ్లపాము; తుమ్మెదగేపుడు; తూనరతుక్కము; తూఁడిగతానిగ, తూనె కొట్లాట; తూరనగోలలు, తూరనడుక్కా, తూరనతుంకము; తోడా; తిగిప్పళ్లు; తొరిగుక్కుడుబిళ్ల; దాటాగాయి, దూబూచేలు, దోబూచి; దూఱుదుంకెన; దోకుడుబారు; నట్టకోతి; నట్టువాలు; నాలుగుకంబాలాట; నీగిపోగిస; నెటికెతట్లు, నెట్టుడుగాయ, నెట్లు, పచ్చీసు; పిడిగుద్దులు; పిల్లగిఱ్ఱులు, పిల్లచీపు, పిల్లదీవి; పుటచెండు-పుట్టచెండు, పుశికిళ్లు, పులియాట, పెంచేలబేరి; పొగుగునీళ్లు; బండికలు, బంతిదొగులాట; బందారు; బసవన్నాట; బిల్లగోడ్లు; బిల్వబిద్దెము, బుడికిన్సు; బూచికన్నులకచ్చే; బొట్టనగోలలు; బొమ్మగములు; బోటిరాళ్ళు; బోర్లపక్కె-; మంకెలు; మొకమాట; రామన్నాట; విద్దియము-విద్దెము; వినాయకుపిరి; వెన్నెలకుప్పలు; వేరిలుబొట్టన; సరిబేసులు; సింగన్నదాటులు; సిరిసింగణావత్తి-సిరిసింగణాలవత్తి. (ఇందు కొన్ని బాలికాక్రీడలగుటయు వాడుకయందుఁ గానవచ్చుచున్నవి); మఱియు- బాలికాక్రీడా విశేషములు.—అచ్చము; అత్తమీలనకేళి; క్రీడాదురము; గిరియకము. మఱియు (లే).—అంజి;

ఆచ్చేనఁగండ్లు–ఆచ్చేనఁగాయలు-ఆచ్చేనగుండ్లు, ఆచ్చేనలు;అట్టచెమ్మ;అమ్మనబోంట్లు,అమ్మనములు-అమ్మనలు; ఈనెగాజూలు; ఉడ్డపల్లంచి;ఒడ్డుగుండ్లు; ఒడ్డువిడుపు; ఒప్పలకుప్ప;ఓమనగుంటలు;కంబాలాట;కనుమూసిగంతలు(చూ,మూసిగంతలు);కుచ్చెళ్ళు;కుప్పీలు; గీరణగింజే-గీరనంగింజే–గీరనగింజే; గుజ్జెనగూళ్లు–గుజ్జెనగూళ్లు; గాలిపటము, గాలిపడగ, గిలక; గుజీగుజీతేకులు; గొబ్బిళ్లు; చిఱుతెనబిల్లలు; చెమ్మచెక్క; జోబిళ్లు; దొంగతొత్తులు; పింపిళ్లులు–సింపిళ్ళు, పింపిసలు; బిరికీలు, బొమ్మపెండ్లిండ్లు; మూసిగంతలు, కనుమూసిగంతలు, డాఁగనమర్చిచ్చే లు–డాఁగనమర్చిచ్చిళ్లు, డాఁగిలిమూఁచ్చేలు–డాఁగిలిమూఁతలు-డాఁగుడుమూఁతలు-డాఁగురింతలు–డాఁగురుమూఁతలు–డాఁగనమర్చేలు-డాఁగిలిమూఁచ్చేలు– డాఁగిలిమూఁతలు– డాఁగురుమూఁతలు; మేలిమిచ్చేలు (ఇందుకొన్ని బాలక్రీడలగుటయు వాడుక యందుఁగానపచ్చేచున్నవి) (మిగతవానికి "చూ, సిరిసింగణాలవత్తి")

బాలతినయము. సం. వి. అ. పుం. చేండ్ర*: చూ, విట్టిదిరము. [హరిత (తృణము. 1.)

బాలత్వృణము సం. వి. అ. న. పచ్చిక: చూ,

బాలపాపచిన్నె. వా. వి: చూ, బాలారిష్టము.

బాలబందు వా. వి. 1. దేవనాగరలిపినిబోలు లిపి; 2. సంచేలు కుట్టువాఁడు.

బాలము. సం. వి అ. పుం. 1. అయిదేండ్ల యేనుఁగుపిల్ల: చూ, హస్తి; పుం, న. 2. కుంకుమ పేరు*: చూ, హింగిబేరము;విణ. 3.పదునాలేండ్లకు లోఁబడినది (ఆఁడుది):చూ,స్త్రీ.

బాలమూషిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. చిట్టెలుక: చూ, మూషికము.

బాలయజ్ఞోపవీతుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఊరకుక్కటుఁడు: చూ, మహావర్తి.

బాలవ. అం: చూ, కరణములు.

బాలవాహ్యము. సం. వి. అ. పుం. మేకఁ చూ, మేషము. 1.

బాలవర్తుఁడు. సం. వి. అ పుం. పూర్వజైన విశేషము: చూ, సుగతుఁడు.

బాలశలాటువు. సం. వి. ఉ. న. లేతపిందె: చూ, శలాటువు. 2. [మల్లశాస్త్రము.

బాలసంగడము. అం. మల్లసాధనము: చూ,

బాలసారె. వా. వి: చూ, బారసాల.

బాలసూర్యోదయము. అం. 1: చూ, అంజనములు; వా. 2. ఒకానొకఘటికౌషధము; 3. అరుణోదయము. (వాడుక).

బాలాజి. వై. వి. 1 తిరుపతివేంకటేశ్వరులకు వైరాగులువాడెడుపేరు; వా. 2. ఒకానొకజాతివాఁడు: చూ, సింగులు.

బాలారిష్టము. పా. (బాల + అరిష్టము) పుట్టినది మొదలు 12 సంవత్సరముల లోపున బాలురకు గలుగు కీడులు లేక మరణములు (ఁ. 4 సం. లోపున తల్లిదోషములవలనను, 4 సం. మొదలు 8 సం. లోపున తండ్రిదోషముల వలనను, 3. 8 సం. మొదలు 12 సం. లోపున బాలునియొక్క దోషముల చేతను గలుగునని కొందఱు ఋషుల యభిప్రాయము). [సూతిక.

బాలింత. వా. వై. వి. రూ-బాలెంత: చూ,

బాలింతరాలు. వా. వై. వి.—పై.—

బాలింతబోలు. వా. ద్వ. వి: చూ, రూ-బాలెంతబోళము.

బాలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పదునాలేండ్లకులోఁబడినపిల్ల: చూ, స్త్రీ; 2. కన్యక: చూ, స్త్రీ; 3. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 4. చెవిబొగడ: చూ, భూషణము. 2.

బాలికాక్రీడ. అం: చూ,బాలక్రీడ. [లోఁడు.

బాలిశము. సం. వి. అ. న.=బాలిసు: చూ,

బాలిశుఁడు. సం. విణ. 1.=పాలనుఁడు: చూ, స్తబ్ధుఁడు; 2. బాలుఁడు: చూ, శిశువు.

బాలీను. వై. వి.=బాలిశము: చూ, లోడు.

బాలుఁడు. వా. సం వి. ఆ. పుం: చూ, బాలకుఁడు. [3, ఆ. 84

బాలెంత. వై. వి: చూ, రూ-బాలింత. స్వా.

బాలెంతరాలు. వా. వై. వి.—పై —

బాలెంతబోలు. వా. స్వ. వి' చూ, బోళము.

బాలెంతబోళము. ద్వ. వి.—పై.—

బాలెబార్మ్మణులు. పా' చూ, కపూరియెఱ్ఱబాహ్మణులు.

బాలేయము. సం. వి. ఆ న.1. పిన్నముల్లంగి*: చూ, హస్తికంద; పుం. 2 గాడిద: చూ, రాసభము; విణ. 3. బాలునికి హితమైనది; 4. మెత్తనిది చూ, సాంబ్రిము. 3.

బాలేయశాకము. సం. వి. అ. పుం. బారంగి*. చూ, హంజిక.

బాల్యము. ఆం.1: చూ, అవస్థలు2.చూ,ఏళలు.

బాల్వంగి సం వి. ఈ. స్త్రీ. దోసకాయ: చూ, హరివాలుకము.

బావ. వై. వి =భావుక. 1. తోడఁబుట్టినదాని మగఁడు, బావగారు, బావమఱఁది. (సం.)—భావుకుఁడు; వా 2. బావగారు: చూ, మగని అన్న; 3. తనకంటె పెద్దవాఁడైన మేనత్త మేనమామల కొడుకు: బావగారు; (తద్వి.-మేనత్తకొడుకునకు.—పైతృష్వసేయుఁడు-పైతృష్వసీర్యుఁడు); 4. భార్యతోడఁబుట్టినవాఁడు: బావగారు; 5. నటుఁడు సూత్రీ ధారునిపిలిచెడు పేరు: బావగారు.

బావంజి. వై. వి.=వాగుజీ*: చూ, సోమరాజి.

బావగారు. వా. వి: చూ, బావ. 1-2-3-4-5

బావమఱఁది. వా. వి: చూ, బావ. 1.

బావి. వై. వి. 1.=వాపీ. నుయ్యి: చూ, సరస్సు. 1; 2. చెఱువు: చూ, సరస్సు. 1; 3.=వాపీ. దిగుడుబావి: చూ, సరస్సు. 1; 4. పల్లము: చూ, రంధ్రము. 1.

బావిడీ. వా. వి. బావి. 1.

బావియొఱ. వా. వి: ఒఱ, ఒఱపెంకు, నూతియొఱ. తద్వి.—నూతిపైయొఱకు.-తల్లియొఱ.

బావిలీ. దే. వి. ఆఁడుదానికొనఁచెవినగ: చూ, భూషణము.2. [చూ, భూషణము. 2.

బావిలీగొలుసు. వా.వి. మగవానికొన చెవినగ:

బావుకొను. దే. స. క్రి. 1. అంతయు నాకే కావలయునని ఆతురతపడు; 2.అన్నము లోనగునది చేతినిండుగ యెత్తికోటనిడుకొను. హరి. పూ.5,ఆ 208 చూ,భుజించు.2.

బావుటా. వా. వి. కెండా.

బావురు. వా. వి. 1. బావురుఁబిల్లి: చూ, సూచకము. 5; 2. ఏడ్చుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

బావురుఁబిల్లి వా. వి: చూ, బావురు. 1. కళా. 6, ఆ 269.

బావురుగడ్డము. దే. వి. పిల్లగడ్డము, మేఁకగడ్డము: చూ, శ్మశ్రువు. [రా. 4, ఆ. 195.

బావురుగాఁడు దే. వి. చూ, బావురు. 1. ఉ,

బావురుమను. దే. అ. క్రి. (బావురు + ఆను) 1. జనశూన్యమగుటచే బావురుమని మాఱుమ్రోఁతకలదియగు: చూ, శబ్దించు; 2. పెద్దయేడుపుయేడ్చు: చూ, శోకించు.

బాష్పము. సం. వి. ఆ. న. 1. కన్నీరు: చూ, రోదనము. 2; 2. కొయ్యగూర *: చూ, మారిషము; పుం. 3. అవిరి: చూ, హర్షణము; 4. ఇనుము: చూ, లోహము. 1.

బాష్పిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఇంగువమార్గిను *: చూ, హింగువు; 2. ఇంగుపమార్గిసిఆకు.

బాస్. వా. విణ. మంచిది.

బాస. వై. వి.=భాష. 1. సంస్కృతాదిభాష: చూ,భాష.1;భాషలు1;2 పరిభాజ్ఞ.కాశీ.5,ఆ. 271: చూ, స్పర్ధ. 4; 3.=భాషా. వచనము: చూ, శబ్దము. 2; 4 ఒట్టు: చూ, శాపము.

1; 5. జీన్నియ: చూ, వ్రతము; 6. వ్రిమాణము. య. 3, ఆ. 38: చూ, శపథము; 7. సంకేతము, సైగ: చూ, రహస్యము; 8: చూ, భాషణము. 2.

బాసట. దే. విణ. ఏ. చూ, సహాయము.

బాసనము సై. వి.=భాజన. పచనపాత్రిము: చూ, పాత్రిము 6-తొ.

బాసము. సై. వి. జోలె: చూ, ఝోలియ. 2.

బాసవాలు. సై. వి. 1: చూ, వేలుపు; 2. ఋషి: చూ, సన్యాసి. య. 2, ఆ. 49.

బాసవాలుదిట్టరులు. వా. వి. బ. చూ, బాసవాలు. 1.

బాసవాల్దొర. ద్వ. వి. 1. ఇంగుర్వీడు: చూ, సహసాహ్వికుడు; 2 ఋష్యేశ్వరుడు. చూ, సన్యాసి. [పచించే.

బాసాడు. ద్వ. అ కిర్వి. మాటాడు చూ,

బాసికదండ. ద్వ. వి. తలముందుపర్వికి—నుం చేబడెడి పుష్పహారము: చూ, భూషణము. 2 [నపట్టు అనియు వాడుక).

బాసికపట్టు. ద్వ. వి: చూ,పద్మాసనము (బాసి

బాసికము. దే. వి. పెండ్లియందు వధూవరుల నొసటగట్టెడు మాడుపర్వికి—లేర్పడిన వ్యక్తికాది హారము. వసు. 4, ఆ. 86: చూ, భూషణము. 2.

బాస్తకము. సం. వి. అ. న: చూ,రూ-బస్తకము

బాహా. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. బాహువు. చూ, స్కంధము. 1.

బాహాటము. సై. వి.=బాహ్యాట: చూ,స్పష్టము.

బాహాటము. సై. విణ.=బాహ్యాట.—పై.—(సం. అనికొందలు).

బాహిరపోవు. ద్వ. అ. కిర్వి. 1: చూ, బయలు పడు; 2: చూ, సామ్మసిల్లు.

బాహిరము. సై. విణ.=బహిరంగ. 1. బయలు పడినది, వెలియైనది (అనికొందలు): చూ, స్పష్టము.

బాహు. సం.వి.ఉ. పుం, స్త్రీ. రూ-బాహువు: స్కంధము. 1.

బాహుకుడు. సం. వి. అ. పుం: అశ్వవిదుడు, కీచకుడు, పుణ్యశ్లోకుడు: చూ,నలుడు, 1.

బాహుజుడు. సం. వి. అ. పుం. 1 రాచేవాడు. చూ, రాజు. 1; విణ. 2. బుజమునందుపుట్టినవాడు. [తనుత్రాణము.

బాహుత్రాణము. సం. వి. అ. న. చూ,

బాహుద. సం. వి. ఆ స్త్రీ బాహుదయనునది: చూ, నది. [భూషణము. 2.

బాహుదము. సం. వి. అ. న. జోబ్బ. చూ,

బాహుపురి. సం. వి. అ. న.—పై.—

బాహుపురులు. అం: చూ, ధాన్యము.

బాహుపరిచారములు. అం (చూ,హస్తక్రియాభేదములు) ఊర్ధ్వము, అధోముఖము, తిర్యక్కు, అపవిద్ధము, ప్రసారితము, అంచితము, మండలగతి, స్వస్తికము, ఊర్ధ్వోత్థితము, పృష్ఠానుసారి. (10.) (చేతిమడుపు.

బాహుమధ్యము. సం. వి. అ. న: చూ, మోచే

బాహుమూలము సం.వి.అ.న చేంక. చూ,మడిసంది

బాహులము. సం. వి. ఆ న. 1: చూ, తనుత్రాణము; 2. కార్తీకమాసము: చూ, మాసము. 1. [స్వామి. చూ, స్కందుడు.

బాహులేయుడు. సం. వి. అ. పుం కుమార

బాహువారకము సం. వి. అ.పుం చూ,విరిగి*.

బాహువు.సం.వి ఉ.పుం,స్త్రీ: చూ,రూ-బాహు

బాహుసహసంస్కృత్తు. సం. వి. త్. పుం: చూ, హైహయుడు. [పాయము.

బాహుళ్యము. సం. వి. అ. న. బహుళభావము:

బాహ్యాద్యుశ్యానువిధము. అం: చూ, సమాధులు.

బాహ్యము. సం. విణ. 1: చూ, స్పష్టము; వా. 2: చూ, బహిర్దేశము 2; 1: చూ,శౌచములు.

బాహ్యళ్బానువిధము. అం: చూ, సమాధులు.

బాహ్యాపాడవ. అం: చూ, వేసరపాడవజభాషలు.

బాహ్యసంగము. అం : చూ, సంగములు.

బాహ్లీకము. సం. వి. అ. న. రూ-బాహ్లీకము. 1. ఇంగువ: చూ, హింగువు; 2 కుంకుమ పువ్వు: చూ, వహ్నిశిఖము. 2; పుం. 3. ఒక దేశము: చూ, దేశములు, 4 బాహ్లీక దేశపు గుఱ్ఱము: చూ, హయము.

బాహ్లీక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. బాహ్లీక దేశ స్త్రీ: చూ, స్త్రీ (బాహ్లీకము.

బాహ్లీకిము. సం. వి. అ న, పుం: చూ, రూ-

బాహ్లీకుడు సం. వి. అ. పుం. బాహ్లీక దేశపు రాజు: చూ, రాజు. 1.

బాళి. దే వి 1: చూ, స్నేహము, 2: చూ, మూర్ఖ; 3. చూ, వాంఛ. ఊ, రా 1, అ 2ర; 4 చూ, విచారము. 2; విణ. 5 చూ, హేరాశము. (సుమము

బాళెలు. వా. వి. బ. పుష్పవిశేషములు చూ,

బి

బింకము. దే వి. రూ-బింకెము. 1. గర్వము పర. 3, ఆ. 277: చూ, హంకారము; 2. బిసువు: చూ, లపణి, 3. గర్వోక్తి. పాండు. 2, ఆ. 41: చూ, శబ్దము 2; 4 శూరత: చూ, శౌర్యము. 1: వా. 5. నిష్కు. చూ, లేచోటు.

బింకెము. దే. వి.—పై—

బింగీలు. వా. వి. బ బడిపిల్లల శిక్షలగు గుంబిళ్లు గోడమీద్దె రోపండములోనగువానిలో నొకటి.

బిందము. పై. వి.=బృంద: చూ, సమూహము.

బిందియ. దే. వి. రూ-బిందె: చూ, పాత్రము. 6—ర్ద.

బిందీ. పై. వి. లలాటిక: చూ, బొట్టు. 1.

బిందుకము. అం: చూ, బిందుతంత్రితములు.

బిందుచిత్రిము. సం. వి. అ. పుం. కామంచి*: చూ, తృణము. 1.

బిందుతంత్రిము. సం. వి. అ న. 1: చూ, చతురంగము; 2 చూ, శారిఫలము.

బిందుమాలి. అం: చూ, జన్యతాళములు.

బిందువు. సం. వి. ఊ. పుం. 1. నీటిబొట్టు: చూ, బొట్టు. 1, 2. చుక్క: చూ, బొట్టు. 1; 3. చూ, సున్న. 1, 4: చూ, ఋగ్రిము. 1; 5: చూ, భూగ్రిమధ్యము; 6 పంతొమ్మిదవ విశేషము: చూ, వాలెఅకెంపు; అం 7: చూ, ఆగోహివర్ణగతాలంకారములు; 8. చూ, కాలపాణిని, పా. 9. ఒక నాటకలక్షణము (మధ్యమున్య నవాంతరములు పచ్చినసుపాను స్థ్యము చేడెపండునట్లుపలుపటి బిందువు); అం. 10 చూ, సంచారివర్ణగతాలంకారములు.

బిందె. దే. వి. చూ, సూ—విందియ. [సరటము.

బింబకము. సం. వి అ. పుం. ఓసరిపల్లి: చూ,

బింబచ్ఛద. సం. వి ఆ. స్త్రీ. చూ, శింపప.*

బింబము సం. వి. అ. న. 1. చూ, ప్రతిబింబము. 1; 2. దొండపండు, ఓష్ఠి. చూ, రక్తఫల, 3. ప్రతిమ. చూ, హరిణి. 3; 4. చూ, సమానము. 2; పుం. 5: చూ, బింబకము; పుం, న. 6. (సంపూర్ణమూర్యాది) మండలము: అ, గోలము-గోళము, ర, మండలము. (కై) —బిల్ల—బిల్లి-బిల్లిక-బిళ్ళ ("చూ, మండలము. 9"); వా. 7: చూ, భగము. 12; అం. 8: చూ, ఆగమములు.

బింబౌద్రిక లేహ్యము. అం: చూ, లేహ్యములు.

బింబిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. దొండ*: చూ, రక్తఫల. [వికారము. 1.

బింబితము. సం. విణ. ప్రతిబింబించినది: చూ,

బింబోష్ఠి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. దొండపండు వంటి పెదవిగలఆడుది: చూ, స్త్రీ; 2. ఆడుది: చూ, స్త్రీ.

బికారి. పై. విణ.=వికారి. రూ-బికాసి. 1.=వికిరవాన్. బిచ్చేగాడు: చూ, యాచకుడు; 2. దరిద్రుడు: చూ, ఖాతుడు; 3. వికృత

వేషధారి; 4. అపకీయోజకుఁడు: చూ, వాగ్విజె.

బికాసి. వై. విణ.=—పై —

బికాలి. వై. వి.=వికారి. వికృతవేషధరుఁడు.

బికిరము. వై. వి.=వికిరమ్: చూ, వేఁడికోలు. వసు. 1, ఆ. 64.

బికిరాలమారి. ద్వ. విణ: చూ, బికారి. 1

బిక్క. వా. వై.విణ. 1:చూ, నిఱుపేద; 2. బలహీనము. "రయితుబిక్క (లేక) చేను బిక్క." [ర్తిమము.

బిక్కి. దే. వి. ఆష్టోటము *: చూ, మృదు

బిక్కిరించే. దే. స. క్రి: చూ, బెక్కించే

బిగ. దే. దర్శ. క్రి. విణ: రూ-బిగ్గ. బిగియ. "బిగఁగొట్టు-బిగఁబట్టు."

బిగఁబట్టు. వా. స. క్రి కుంచించే.

బిగాది. దే. విణ.భూర్తుఁడు:చూ,వ్యాఘుఁడు. 2

బిగి. దే. వి. 1. బిగువు: చూ, లవణి; 2. గర్వము: చూ, హంకారము; 3. దృఢత: చూ, స్థైర్యము. 1.

బిగించే. దే. ప్రే. బిగువుచేయు. పా. 3, ఆ. 4· రూ—బిగియించే, బిగుచే, ఇలకఅచే—ఇల్క—అచే-ఈలకఅచే. [చూ, బిగి. 3.

బిగితము. దే. విణ. (బిగి + ఇతము) దృఢను:

బిగిబద్ది. ద్వ. వి. రెండుగాఁడికమ్ములకు నడుమ వేయు బిగువుబద్ద: బిగువు. [వ్రచేరుు.

బిగియు. దే. అ. క్రి. 1: బిగువుకొను; 2. బిగు

బిగిసికొను. వా. అ. క్రి: చూ, పట్టుకొను. 3.

బిగుచే. దే. ప్రే: చూ, బిగించే.

బిగుతు. దే. విణ. పదులుకానిది.

బిగువాళ్లు. వా. వి. బ. కట్టెలమోపుకట్టెడు తాళ్లు: చూ, సూత్రిము. 1.

బిగువు. దే. వి. 1: చూ, బిగి. 2; 2: చూ, బిగి. 3; 3: చూ, బింకము. 4; 4: చూ, బిగి బద్ద; 5. తాఁటికొలత; 6: చూ,బింకము. 2.

బిగువుకొను. దే. అ. క్రి: బిగియు.

బిగ్గ. దే. దర్శ. క్రి. విణ: చూ, రూ—బిగ.

బిగ్గర. దే. దర్శ. క్రి. విణ. 1: ఎత్తిలి, ఒత్తిలి, గట్టిగ; 2: పొరి, బిట్టు.

బిచోనా. ఆ. వి. పడక.

బిచ్చే. వా. వి.=భిక్షు: చూ, వేఁడికోలు.

బిచ్చేగాఁడు. వై. విణ.=భిక్షుకుఁడు. (ద్వ. అనికొందఱు) 1: చూ, యాచకుఁడు; 2: చూ, సన్యాసి.

బిచ్చేపుజోగి. ద్వ. విణ.—పై.—

బిచ్చేము. వై. వి.=భిక్షుము: చూ, బిచ్చే.

బిచ్చేమెత్తు. వా. వి: చూ, ఎత్తు. 26.

బిజోగు. దే. స. క్రి: చూ, బొంకు. సా. 3, ఆ. 214. [సము. 2.

బిటారము. దే. వి. ఒయ్యారము చూ, విలా

బిటారి. దే. వి. విలాసవతి చూ, స్త్రీ.

బిటికి. వా. వి. పలుపభార్య: చూ, భార్య.

బిట్టబిట్టు. దే. వి. (బిట్టు + బిట్టు) మిక్కిలి బిగువు. భో. 4, ఆ 303.

బిట్టు. దే. అవ్య. 1: చూ, వేగము.3; 2: చూ, హెచ్చే. 2; 3· చూ, బిగ్గర. 2; వా. 4. కొలతబద్ద: చూ, ప్లాట్టు.

బిట్టుబిట్లు. దే. అవ్య. తటాలున. భో. 5, ఆ. 77: చూ, వేగము. 3.

బిడ. వై. వి.=అపత్య. రూ-బిడ్డ-బిడ్డె: చూ, శిశువు. (ఇది ఆ-ఈ-ఏ శబ్దములగు అనుపయుక్తమై స్త్రీవాచకమగును. ఉదా.—ఆబిడ-ఈబిడ-ఏబిడ మొ.) (వ్యాఖ్యమని.శ.ర.)

బిడము. సం. వి. ఆ. న. అట్టుప్పు: చూ, లవణము. 1. [అం.2:చూ,క్షారములు.

బిడలవణము. సం. వి. అ. న. 1. —పై.—;

బిడాయించే. వా. స. క్రి. 1. కోపముతో మాటి పెదవులు గట్టిగానొక్కి మూసికొను; 2 ఒకదానిలో మఱొకదానినుంచే.

బిడారము. దే. వి. 1. చూ, పాయము. 1 శై 3, ఆ. 118, 2: చూ, వీడుపట్టు

బిడారు. దే. వి. 1 చూ, బిడాగము. 2 విజ 1, ఆ 195; 2. చేనుప. చూ, లంబాడీతండా, 3. చూ, బిడాగము 1.

బిడాలాకము సం వి అ. న 1. చూ, హరిడిళి ఎము; 2 చూ, ప్రుమంగు 1; 3 కింతిమందు చూ, మందు. 1

బిడాలోపాఖ్యానము ఆం "ఇల్లు మ్రాయుచుండగా పిల్లి గూర్చి సిద్ధాంతి చెప్పిన మాట లు, స్వకార్య ముద్ధార్య సదానుబిడాలకి ఉచ్యతే" (దురా న్న దుర్దానాను కాచేవాడే చెట్ట సంహారిప్ప మనుసాయని నమ్మంమే స్వకార్యము కొఅం ఎల్లప్పుడు సంచరించేవాడు) చూ, బిత్తి బిధ బ్రాహ్మణులు

బిడాలము సం. పు. అ. ప్రుం 1. బిల్లి చూ, సూచకము. 5, 2 కుంగుర్పిస్తు చూ, లోచ నము, 3. కింటిరోగులు. చూ, హర్షణము

బిడాలవ్రతము సం బి. ఆ న చూ, రూ-బిడా లవ్రతము

బిడాలిక పర్శిచనన్యాయము పాపిల్లి మలమూత్రా నము చేయునప్పుడు గోయిచర్చిప్పి అంగుబిడీబి పూడ్చివేయునటుల.

బిడీయము సై. బి=బీర్డా (దేశ్యమని శ. గ.) రూ-బిడెము చూ, సిగ్గు

బిడుపు. దే. వి. 1 ఆపకాశము చూ, సంగు 6, విణ. 2 అనకాశిషగలది.

బిడెము సై. బి=బీర్డా (దేశ్యమని శ. గ.). చూ, రూ-బీడియము. [సహసాసిస్తుడు.

బిడౌజుడు. సం పిసి. పుం ఇందుర్యిడు: చూ,

బిడ్డ. సై. వి.=అపత్య. (దేశ్యమని శ. గ.) 1: చూ, రూ-బిడ. భో. 1, ఆ. 70, 2 కొ డుకు: చూ, సూనుడు. 1; 3. కూతురు చూ, సూన.1.

బిడ్డడు. దే.వి (సై, అనికొండలు) 1. మగ శిశువు: చూ, శిశువు, 2. కొడుకు కాశీ. 4, అ. 13: చూ, సూనుడు. 1; 3. చూ, శిశువు.

బిడ్డపట్టు దే వి ప్రసవవేదన: చూ, వీదన.1.

బిడ్డబిల్లి. దే వి 1 చూ, బాలింత, 2 బిడ్డను గన్నతల్లి చూ, సుత 2

బిడ్డలచిన్న యత్తమామలు అం: చూ, గురూ పెంపెదనాన్నార్లు

బిడ్డలకోసు చెండ్లాముతోసు హాగాస్తుగ చని పోవు చూతిపడు పా. ని. లగ్నముస్వయై యచేట సభయును, మిక్కిలిమన బంధమును, మోహమున నయమును నుండి నిరికి తగ్గగూ బంధముసేక కాహుపుడుగాని, చేయువచే గాని మాపడబడునపుడును, లగ్నమున రాపాపుండి, ఖనిబాధచేయువులు మోహమున నుండి నీకంటే చెండ్లియిన మహాబలు చేసే [illegible]

బిడ్డలు సంతానము అం: చూ, అపత్యకాములు.

బిడ్డ=బిడ్డ చూ, రూ-బిడ్డ

బిత్తరపోవు. క్రి. అ. కిరి చూ, బెదురుపాటు.

బిత్తరము సం క్రి 1 సంగతి చూ, బెదురుపాటు. 1; 2. గ్రుంగారిచేట్ట నీలా 3, ఆ 10: చూ, విలాపము 2, విణ. 3 చంచలము. సాం. 2, ఆ. 33 చూ, బెదురుపాటు. 3, 4 చూ, సంతసము అని 2, ఆ 27.

బిత్తరములాడు. దే అ. కిరి. చూ, పరికాంచు.

బిత్తరి. సై వి. (బిత్తరము + ఇ) 1. శృంగార చేష్టలుగల ఆడుది. రాజ. 3, ఆ-84: చూ, స్త్రీ; 2. ఆడుది. చూ, స్త్రీ.

బిత్తరించు. క్రి. అ కిరి. 1. పరిసమాడు. కాశీ. 7, ఆ 188; 2: చూ, బిత్తరములాడు; 3: చూ, పరించు; 4. ఊడగాడు చూ, వేరులాడు.

బిత్తరిజింకదాల్పు. ద్వ. వి. చందుర్గిడు: చూ, హిమాంశువు.

బిత్తల. దే. వి: అంగమొల,దిసమొల-దిస్సమొల.

బిత్తలి. దే. వి. 1: చూ, దిగంబరుఁడు 3; విణ. 2. దిసమొలది.

బిత్తిరి. వా.వి. 1. మాయ. "వాఁడు నన్ను బిత్తిరి పెట్టిఆటగెలుపొందివాఁడు."; 2: చూ,కిక్కిలి. 2. (ఉత్తరసర్కారులలోవాడుక).

బిత్తిలి. దే. వి: చూ, దిగంబరుఁడు. 3. ఆం, భా. తృ. 12.

బిత్తెడ. దే. వి. చేక్కిలములులోనగువానినెత్తెడు లోహదళము: చూ, హరివాణము (పాత్రము. 6.)

బిద్ద. వా. వి. రూ-బిద్దె, బిస్త, దుర్గతి, నరకము, రోపరము: చూ, సంహారము. 2

బిద్దము. సై. వి -భిన్నమ్: చూ, వేఱుపాటు. 1

బిద్దు దే. అ. క్రి: చూ, మరణించే. సా. 1, ఆ. 107.

బిద్దె. దే. వి: చూ, రూ-బిద్ద.

బిద్దెమువాఁడు. వా. వి. ఆటలాడి జీవించేవాఁడు: చూ, శైలూషుఁడు.

బిబ్బరించే దే. అ. క్రి. (పులి) కూయు. రూ-బిబ్బరిల్లు: చూ, ఈర్చించే

బిబ్బరింత. దే. వి. పులికూత: చూ, స్వరము 2.

బిబ్బరిల్లు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-బిబ్బరించే.

బిబ్బిలికాయ. దే. వి. ఆఁడుదానికాలి మూఁడవ వేళ్లిలగ. కళా. 7, ఆ. 66: చూ, భూషణము. 2. (పిల్లేళ్లుఅని కొందఱు)

బిబ్బీ. దే. వి. 1: చూ, తోరణము; 2. తురుష్కుల యంతఃపురస్త్రీ. వసు. 1, ఆ. 45: చూ, స్త్రీ.

బిబ్బుకడుపువేల్పు. వా వి: చూ,వినాయకుఁడు. 1.

బిబ్బోకము. ఆం. రూ-బిబ్బోకము. నాయికపగర్వాతిశయముచేత ఇష్టవస్తువునందేనియు కిలిగెడు అనాదరము: చూ, శృంగారచేష్టలు.

బిబ్బోకము. అం.—పై.—

బిమ్మటి. దే. వి. 1. మనోవ్యధ: చూ, శోకము; 2. స్వవశముకానిబుద్ధి చూ, హృల్లేఖము. 2; 3: చూ, సంకోచము. 3 పాండు.2, ఆ. 190; విణ. 4. స్వవశముకాని బుద్ధిగలది. హరి, ఉ. 7, ఆ. 230

బిమ్మటిగొను. దే. అ. క్రి. వివశత్వమునొందు: బిమ్మటివోవు. [2: చూ, సొమ్మసిల్లు.

బిమ్మటివోవు దే. అ. క్రి. 1.—పై.—;

బియ్యము. దే. వి. పొట్టూడదంచిన ధాన్యము: పాలు-పాగిలు. (సం).—తండులము; తద్విశేషములు.—౧ అక్షతలకు.—అక్షింతలు, తెలఁబాగిలు, దీవనఁబాగిలు-దీవెనఁబాగిలు, పచ్చేఁబాగిలు, పాలు-పాగిలు, మెట్టుఁబాగిలు, విఱుగనిబియ్యము, నేసఁబాగిలు, నేసలు. (సం).—అక్షతలు; ౨. ఈ సంపత్సరపు పంటబియ్యమునకు.—పచ్చిబియ్యము; 3 ఉప్పుచేయనిబియ్యమునకు.-పచ్చిబియ్యము; ౪ ఉప్పుడుచేసినబియ్యమునకు -ఉప్పిళ్లు-ఉప్పుడు; ౫. చేరుళ్లకు.--చేరుడుబియ్యము, చేరుడులు-చేరుళ్లు, దంగుడులు-దంగుళ్లు; ౬. చేక్కఁగాఉడకని బియ్యమునకు.-ననుఁబాయి- ననుఁబాగిలి- ననాబ్గిలి, నఱుకుబియ్యము; ౭. తండులకణమునకు.-(చూ,కణంబుకము); ౮. నానబియ్యమునకు.-నానఁబాగిలు, నానబియ్యము, పచ్చిబియ్యము. (సం).—లాజము; ౯. పెండ్లివధూవరులపై చెరుగుబియ్యమునకు.-నుంకు; ౧౦.పర్యాణపు బియ్యమునకు.—క్షేమతండులము; ౧౧. యవలబియ్యమునకు.—(సం).-దీప్యకము. (మిగతవానికి "చూ, నేసఁబాగిలు.")

బిరడ. దే. వి. 1: చూ, వీణానుబంధము;

2. మాఁతవేసెడు తటిమెపకొయ్యతునుక: గట్టి, దిమ్మె, మూఁత.

బిరబిర. దే. దర్శి. క్రి. విణ. రూ-బిఱబిఱ. అతి త్వరితముగా: చూ, వేగము. 3.

బిరాన. దే.దర్శి క్రి.విణ. రూ-ఓతాన.—పై—

బిరికి. దే. వి. 1. మెడనగ: చూ, భూషణము. 2; వా. వి. బ 2. చూ, బాలికాక్రీడ.

బిరీన. దే. దర్శి క్రి విణ: చూ, బిరబర.

బిరీలున. దే. దర్శి. క్రి విణ —పై—

బిరుదము. సం. వి. ఆ. పుం 1.=బిరుదు: అభిజ్ఞానము. (తె).—ఆరిగ, పవాడము-పావాడము-పదాడము, పట్టము, బిరుదు; 2.=బిరుదు సామర్థ్యచిహ్నము; 3 =బిరుదు. శౌర్య చిహ్నము.

బిరుదాధ్యుఁడు. సం విణ.=బిరుదాయత్తు బిరుదారి-బిరుదు-బిరుదులాఁడు: చూ, శూరుఁడు.5.

బిరుదాయత్తు. వై. విణ.=బిరుదాధ్య.—పై—

బిరుదారి. వై. విణ.=—పై—(శు. పా.)

బిరుదులాఁడు. వై. విణ.—పై—(ద్వ.అనియము)

బిరుదు. వై. వి. 1: చూ, పరీక్షజ్ఞ. 1; 2.=చూ, బిరుదము.1; 3 =: చూ, బిరుదము. 2; 4.=: చూ, బిరుదము. 3; విణ. 5: చూ, సమర్థుఁడు; 6: చూ, సమర్థము. 3; 7.=బిరుదాధ్య: చూ, శూరుఁడు. 5.

బిరుసగు వా. అ. క్రి. 1. కఱకుగిలు, బిఱ్ఱు; వా. 2. సరిగాపచనముకానిదగు. బిఱ్ఱు.

బిరుసు వై.వి.రూ-బిఱుసు(దేశ్యమని శ.ర.)= పరుష. 1. గట్టి. కళా. 3, ఆ. 243: చూ, బెడిదము; బ. 2. బిరుసుఁగోరివి, బిఱుసు; విణ. 3. కఠినము. జై. 7, ఆ. 39: చూ, బెడిదము; వా. 4. చిముడకుండునటుల ఉడకఁబెట్టుట. "బిరుసుపదును."

బిరుసుఁగోరివి. దే. వి: చూ, బిరుసు. 2.

బిఱబిఱ. దే. దర్శి. క్రి. విణ: చూ, రూ-బిర బిర.

బిఱాన. దే. దర్శి. క్రి. విణ: చూ, రూ-బిఱ బిఱ. (రూ-బిరాన). [బిరీన).

బిఱీన. దే. దర్శి క్రి విణ.—పై.—(రూ-

బిఱీలున. దే. దర్శి. క్రి. విణ.—పై.—(రూ-బిరీలున).

బిఱుబిట్లు దే.వి. తాలుబోనగునవి పడుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

బిఱుసు. వై. వి, విణ =పరుష: చూ, రూ-బిరుసు.(దేశ్యమనిశ ర)(కాన్యమునకు.—కళా. 8, ఆ. 84)

బిఱుసైనవాఁడు. వా. వి. 1. బెట్టుసరిగలవాఁడు; 2 కఠినహృదయుఁడు: చూ, వ్యాసుఁడు. 2. [నకు.—భో. 4, ఆ. 309.)

బిఱ్ఱు. దే. వి: చూ, బిగి. 1—2—3. (బిగువు

బిఱ్ఱుబిగియు. దే. ఆ. క్రి. (బిగియు + బిగియు) మిక్కిలిబిగిసికొను. కాశీ. 7, ఆ. 50.

బిఱ్ఱు. దే. వి 1 తడిక బిగువుగానిలుచుటకై దారముగట్టియిడ్చి యూనించెడుకొయ్య: బిళి; 2. ఉద్ధతి: చూ, హంకారము; విణ. 3 గట్టి చూ, బెడిదము; 4: ఊదుటు, దుడుకు, బెట్టిదము. (సం).—అవలిప్తము, ఉత్సిక్తము, ఉద్ధతము, ఉద్వృత్తము; అ. క్రి. 5: చూ, బిరుసగు. 1. భో. 4, ఆ. 115; 6. చూ, బిరుసగు. 2.

బిలకము. సం. వి. ఆ పుం.=పల్లిక: చూ, పల్లిక.

బిలబిలలాడు. వా. ఆ. క్రి. ముద్దుపలుకులతో వాడుకొనుచే కలసి మెలసియుండు.

బిలబిలాక్షులు. వా. వి. బ. ఒకజాతిపిట్టలు: చూ, శకుంతి (పక్షి).

బిళమెట్లు. వా. వి. బ: చూ, బిల్లచెప్పులు.

బిలము. సం. వి. ఆ. న. 1.=బెలము-విలము: చూ, రంధ్రము. 1; 2. గుహ. చూ, రంధ్రము. 1; పుం. 3. ఉచ్చైశ్రవము: చూ, హయము.

బిలిబిలి. నా. వి. ముగ్గుమన్ను

బిలువసము. నై. వి. =బిల్వ. 1: చూ, శ్రీఫలము *; 2 మాడుసంబు: చూ. శ్రీఫలము

బిళేశయ సం. వి. ఆ. స్త్రీ. సూ-బిళేశయము అండజము, కోకిడము, గోధ, గోధిక, గోధి, నిహాక-నిహోక, పంచనఖి, మునిగ (తె) — ఉడుము, ఊసుము, ఏగరి, బోలుమేసరి, తిక్వ — ం. ఉడుపపిల్లకు.— గొ్రాగము, గొ్రాయము, గొ్రాహము (తె)— ఉడుపపిల్ల; ది నీరుడుమునకు.— గోధ క, నిహాక- నిహోక. (తె) —నీరుడుము (మిగతవానికి "చూ, హిరణ్యాలయు")

బిళేశయము. సం వి. అ ప్లుం 1. —శై —; 2. పాము చూ, సర్పము; 3 ఎలుక: చూ, మూషికము.

బిల్కుమార్పు. వా. వి. కొం. చూ, హింస. 1

బిల్మక్తా. వా. వి 1. కొన్నిరాసులుకలిసి మొత్తము; 2. కొన్నిసంవత్సరములమక్తా; కలిపిమొత్తము; 3. కొన్నింటిమొత్తము

బిల్ల. దే. వి. రూ-బిళ్ల. 1. ఖండము. ఊ, హరి. 3, ఆ. 99 చూ, శకలము 4; 2 (సూర్య చంద్రాదుల) బింబము. రూ-బిళ్ల- బిళ్లిక. చూ, బింబము. 6; 3. గుండ్రిపుతలగడ చూ, లోడు; 4. కపిలెరాట్నము చూ, రాటణము. 2; 5. చెవినగ: చూ, భూషణము. 2; 6. పలుచేని గుండ్రినివస్తువు; 7. తాళ్లపనివాడు దిందునకంటించెడు చక్రిము; 8. మెడలోనగుచోట్లయందు గుండ్రిముగాలేచెడు నెత్తురుగడ్డ: చూ, నెత్తురుగడ్డ (సెగరోగముచే గజ్జలోపుట్టిన గడ్డఅని కొందఱు); 9. తపాలుబిళ్ల; వీణ 10. రూ— బిళ్ల. గుండ్రినిది.

బిల్లకట్టు. దే. వి. రూ-బిళ్లకట్టు. 1 మెడలో నగుచోట్ల యందు నెత్తురుగడ్డకట్టు; వా. 2. పుటముపెట్టుటపుముందు మూసబిళ్లలో నుండెడు ముందుబిళ్లల అమరిక

బిల్లకిట్లాలు. దే వి. బ. తములపాకులమడెలక కిందిచెమ్మోదనసంతనచేసికట్టెడుకట్టాలు.

బిల్లగోట్లు. దే. వి బ చూ, గాలగోడ

బిల్లచెప్పలు. దే. వి. ఒ రూ-బిళ్లచెప్పలు. తోలుబిళ్లలను కుమ్మేలమర్చిన చెప్పలు. చూ, సమ్మాళిగలు.

బిల్లతెలగడ. వా. వి. చూ, బిల్ల. 3

బిల్లవాలు. స్త్రీ. వి. చక్కార్యయుధము చూ, బాణము. 1.

బిళ్లి. వా వి 1. (చండ్రసూర్యుల) ఓంబము: చూ, రూ-బిల్ల 2; 2 చెడుగుడు ఆటలో నికూతి. "అల్లిబిళ్లివెంగలనాతో బిళ్లి బిళ్లి బిళ్లి (గుడుగుడుగుడుగుడు)" చూ, న్వారిము. 2.

బిళ్లిక. దే వి. చూ, బిళ్లి 1

బిళ్లు. వా. వి. రాడలసిన సొమ్మునకు నెక్కు- "గతపుబిళ్లు" (చూ, బరాపర్చు)

బిల్లుకలెక్కరు వా వి. చూ, సుంకరి.

బిల్వాభిద్దము. వా. వి చూ, బాలక్రీడ.

బిల్వము. సం. వి. అ న.—బిలువము 1. మాకేడుపండు. చూ, శ్రీఫలము; పుం. 2 మాకేడు*. చూ, శ్రీఫలము.

బిల్వాది. అం: మా, లేహ్యాములు.

బిస. దే. వి. 1. ఏతపుమార్గినికిందియరభాగము: మిట; 2 యంత్రిపుకీలు. స్త్రీ 4. ఆ. 37; 3: చూ, యంత్రిము. 1.

బిసకంరిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, బలాక: (చూ, శకుంతి.) [సహస్రిపత్రిము.

బిసపత్రినాసము. సం. వి. అ. న. తామర: చూ,

బిసబిస. దే. వి: చూ, వేగము. 3.

బిసము. సం. వి. ఆ. న. 1. తామరతూడు, మృణాళము: చూ, సహస్రిపత్రిము; 2. తామరతీగ: చూ, సహస్రిపత్రిము.

బిసరుహము. సం. వి.అ.న. చూ, బిసపర్శినూనము.

బిసాతు. వా విణ 1.నిర్లక్ష్యము; 2.బలాఢూరు

బిసాదు. వా. విణ.—పై —

బిసి. దే. వి· చూ, ఓల్లు. 1

బిసిని. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ). 1: చూ, బిసము. 2; 2. తామరికొలను: చూ, సరస్సు 1; 3 చూ, తామరతంపము. 1. [ఆ 27

బిసిపిసి. దే. విణ. లగుఫుబిగువుగలది. పగ. 5,

బిసివోవు. దే. అ. క్రి. పట్టుపడలు.

బిస్త. దే. వి: చూ, బిడ్డ.

బిస్తము. సం వి అ. పుం రూ-బిస్తము-కర్ణ మెత్తు బంగారు, మాడ, సువర్ణము: చూ, లోహము 1.

బిస్తి. వా వి. తోలుసంచిలతో నీళ్ళుమోయు వాడు. (సకాళీఅని కొండఱు)

బిస్సు దే. వి. వేగమునండగు ధ్వన్యానుకరణము సా. 1, ఆ. 93: చూ, హూహూ.

బిళ్ళ. వా. వి, పిణ: చూ, రూ-బిల్ల.

బిళ్లకజ్జలు వా వి. బ· చూ, రూ-బిల్లకజ్జలు.

బిళ్లపిడుములు వా. వి. ఓ. మోదకవిశేషము: చూ, భక్ష్యము [చెప్పలు.

బిళ్ళచెప్పలు. దే. వి బ: చూ, రూ-బిల్ల

బిళ్ళదున్ని. వా. వి: చూ, ముక్కొమ్మ మెకము.

బిళ్ళు. దె. వి. చూ, సోధ్యకము *.

బీ

బీట దే. వి రూ-బీటిక. అచ్చ. కిష్కిం, కాం. 103· చూ, స్ఫోటము.

బీటగిలు. దే. అ. క్రి. రూ-బీటగిల్లు: చూ, స్ఫోటించు.

బీటగిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై.—

బీటలువాఱు. దే. అ. క్రి.—పై.—

బీటలువోవు. దే. అ. క్రి.—పై.—

బీటిక దే. వి. చూ, రూ-బీట. [వీడె.

బీకము. వా. వి ఊడెడుపాచ్యము: చూ,

బీకర. వా. వి. బీఱు. చూ, హార్యిస్వగవేషకుక.

బీగము దే. వి తాళము-తాళము. తద్వి —ం కుంచిక-కుంచెకోల. (సం).—కూర్చిక; ఆ. తాళముచెవికి.—తాళముచెవి, చెవి.

బీజకోశము. సం. వి. అ పుం. తామరపూస: చూ, మిద్ద 2. [సాగర *.

బీజపత్రిము. సం. వి. అ. పుం చూ, హేమ

బీజపూరము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మాది ఫలము *. (చూ,నోహాటికాస్త్రీము)

బీజమాతృక. సం వి అ.(స్త్రీ) చూ, బీజపత్రిము*.

బీజము. సం. వి అ. న 1: చూ, విత్తనము; 2 విత్తులనాటు· చూ, వెద. 2; 3 బీజ జేసు చూ, వృషణము; 4 చూ, రేతస్సు 1; 5 చూ, హేతువు. 1; 6. బలము చూ, శక్తి 1; అం. 7. ఫలాగమ కార్యములచే నిర్వహణసంధియేర్పడియె. గొప్పదైన పథ యోజనము కొఱకైన యుత్సాహావారంభ ము. మొదట స్వల్పముగ నుద్దేశింపఁబడి తర్వాతఁదర్వాత శాఖోపశాఖలుగ విస్త రించిన నాయకోపనాయకుల యుత్సా హము బీజము: చూ, సంధులు.

బీజాంకురన్యాయము. పా. (చెట్టుముందా? విత్తన ము ముందా? చెట్టులేక విత్తనములేదు. విత్తనములేక చెట్టుపుట్టదు.) గింజేయందు మొలక అణఁగియున్నదనురీతి.

బీజాకృతము. సం. విణ. విత్తిదున్నినది (పొల ము), ఉప్తకృష్టము: చూ, భూమి. 1.

బీజాక్షరములు. అం.(హ్రీం-హ్రీం-హూం-హ్రీయాం-హౌం-హ్రీఁ.): చూ, మంత్రి ము. 1. (బీజాక్షరములు పెక్కురీతుల నుచ్చరింతురు.)

బీజావర్తి. అం: చూ, అశుభావర్తములు.

బీజావాపము. సం. వి. ఆ. న. విత్తుట, ఉప్పి: చూ, వెద. 2. [భూమి. 1.

బీజావాపితము. సం. విణ. ఉప్తము: చూ,

బీజోదకము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, వడగల్లు.

బీజ్యుఁడు. సం.విణ: చూ,సత్కులపరిసూనుఁడు.

బీటినేల. వా. వి. చిరకాలమునుండి దున్ని నినేల. చూ, భూమి 1.

బీటిసరులు. వా. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

బీడు. దే. వి. 1: చూ, బీటినేల; 2. మట్టమైన యినుము (కాఁకరపుష్పవస్తులలోని మందులో బీము కలిపెదరు): చూ, లోహము. 1; విణ. 3. నికృష్టము: చూ, హీనము 1; 4. ఉత్త: చూ, శూన్యము 1.

బీతు. సై'. వి.=భీతి: చూ, సాధ్వసము.

బీతుకొను. ద్వ. ఆ. క్రి. భీయపడు. పు. 2, ఆ. 82: చూ, నుక్కు. 8.

బీద. సై. విణ. 1: చూ, సన్యాసి; 2. చూ, బీదవాఁడు; 3: చూ, పేదరాలు; విణ. 4.=భీత. భయముగొందినది: చూ, భీతము.

బీదతనము. సై. వి: చూ,పీదరము. 1. [దే. 13.

బీదలపెనుబాధ. ద్వ. వి: చూ, వాయువు. సాం.

బీదవాఁడు. వా. వి: గాలిగుడ్డు, గుల్లకాఁడు, పంజె, పరికట్టె, పేద, బికారి - బికాసి, బీర, బొబ్బలగొట్టు, బ్రక్క, లొల్లెగాఁడు. (సం).— అకించనుఁడు, అభావుఁడు, అర్థహీనుఁడు, ఇత్వరుఁడు, కంటేరుఁడు, కటుంటుకుఁడు, కాకరూకుఁడు—కాకలూకుఁడు, కీకటము, కీనాశుఁడు, తుల్లకుఁడు, ఖ, భిద్రుఁడు, జాయాజీవుఁడు, జాయానుజీవుఁడు, దరిద్రుఁడు, దీనుఁడు, దుర్గతుఁడు, చుర్విభుఁడు, నిర్ధనుఁడు, నిర్భర్త్సితుఁడు, నిస్స్వకుఁడు, నిస్స్వుఁడు, భీతుఁడు. తద్వి.— మిక్కిలి బీదకు.— ఇరుపేద.— నిఱుపేద,బుక్కాపకీరు.("చూ,లొల్లెగాఁడు.")

బీభత్సము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రసములు.

బీభత్సుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, నుభద్రేశుఁడు; విణ. 2. వికారముగలవాఁడు: చూ, వెఱ్ఱి. 5; 3. క్రూరుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 4. కనికరముగలవాఁడు: చూ, నుగతుఁడు.

బీర. వా. వి: చూ, రూ-బీఱ*.

బీరజేము. సై. వి.=బీజ: చూ, బీజము. 3.

బీరతీఁగె. ద్వ. వి. 1. కోశాతకీలత*: చూ, బీఱ; అం. 2: చూ, ధోవటికాస్త్రము.

బీరనరము. వా. వి: చూ, పిరూ-బీఱనరము. (శు పా.) [1; 2: చూ, హంకారము.

బీరము. సై. వి.=వీర్యమ్ 1: చూ, శౌర్యము.

బీరాజో. వా. స. క్రి. తుడిచిపుప్పచేయు.

బీరింగు. వా. వి: చూ, నటుపెయిడ్డు.

బీరిజేము. సై. వి.=బీజ: చూ, బీజము. 3.

బీరు. వా. వి. 1. అతిళయము: చూ, హెచ్చు. 2; 2. ఒకరకము సారాయము: చూ, సుర. 2.

బీరువ. వా. వి. రూ—బీరునా. లోపలఅంతస్తులమర్చిన పొడవగుపెట్టె: చూ, సందుకా. (అలమారునకు.—చూ, సందుకా)

బీరువా. వా. వి.—పై.—

బీఱ. దే. వి. రూ-బీగ*: చూ, హార్యస్వగవేధుక; విణ. 2. పెద్ద. "బీఱండ": చూ, సుర. (3). [పిర. 1.

బీఱనరము. వా. వి. రూ—బీరనరము: చూ,

బీఱు. దే. విణ: చూ, వ్యర్థము. "బీఱువడు."

బీఱువడు. ద్వ. ఆ. క్రి: చూ, వ్యర్థమగు. హరి. ఊ. 3, ఆ. 8.

బీఱువాఱు. దే. అ. క్రి.—పై.—

బీఱువోవు. దే. అ. క్రి. 1.—పై.—; 2. చెందుపడు: చూ, వలియు. 2.

బు

బుంగ. దే. వి. 1. చిన్నమూతిగలకుండ: చూ, భాండము. 3; వా. 2. బుట్ట: చూ, సజ్జ. 1.

బుంగనామము. దే. వి. నడుమఎడములేక తీర్చి నతిరుమణి: చూ, బొట్టు. 1.

బుండర్రిము. వా. వి. గుడ్లగూబ: చూ, సకినం పుఁబుల్ఁగు. [ము. 2. *.

బుకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-బక

బుకాయించే వా.స.క్రి: చూ, బనాయించు. 2

బుకాయింపు. వా. వి డమాయింపు.

బుక్క. దే వి రూ-బుక్కా--బుక్కాము: చూ, సురుము.

బుక్కనము. సం. వి. అ న కుక్కకూతి: చూ, స్వరము. 2.

బుక్కము. సం. వి. న్. న, అ. పుం 1. కొంతమునందు పరిసిద్ధమైన మాంసము: చూ, శుక్తము. 2; 2 మేకపోతు: చూ, మేషము. 1.

బుక్కా. దే. వి: చూ, రూ.బుక్క.

బుక్కాపకీరు. వా. వి. 1: చూ, చీదవాఁడు: 2. ఒకానొకతురక.

బుక్కాము. దే. వి. 1: చూ, రూ-బుక్క. స్వా. 3, ఆ. 84; 2. పుప్పొడి. చూ, సుమనోరజము. [యమ్మెడువాఁడు.

బుక్కావాఁడు. దే. వి. గందవొడిలోనగునవి

బుక్కింగుఆఫీసు. వా. వి. టిక్కెట్లుఅమ్మెడు చోటు. ["ఎక్కాలబుక్కు."

బుక్కు. వా. వి. పాత్రము: చూ, సంపుటము.

బుగడ. దే. వి. ఆఁడుదానికొన చెవినగ. రూ-బొగడ: చూ, భూషణము. 2.

బుగబుగ. దే. వి. బుగుబు కొనుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము. కళా. 2, ఆ. 78: చూ, హూహూ.

బుగులు. దే. వి: చూ, రూ-గుబులు.

బుగులుకొను. దే. అ. క్రి. 1. గుబాళించే. పర. 3, ఆ. 239: చూ, పలచు. 1; 2: చూ, వ్యాపించే. కాశీ. 6, ఆ. 240; 3: చూ, విజృంభించే. అచ్చ. యు, కాం. 280; 4. నీటిబొట్టులోనగునవి లోపలనుండిపైకు జై. 6, ఆ. 197: ఒడ్డగిలు-ఒడ్డగిల్లు; చిదుకు, చిప్పిలు-చిప్పిల్లు, నిగుడు-నిగుడు, పిచ్చిలు-పిచ్చిల్లు.

బుగులుపుచ్చే. దే. ప్రే. చూ, బయలుపఱచు.

బుగులుపోవు. దే. అ. క్రి: చూ, బయలుపడు.

బుగులుబుగులు. దే. వి. కొక్కుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

బుగ్గ దే. వి: చూ, రూ-సిక్క. 1—2—3.

బుగ్గి. దే. వి. 1. బూడిద: చూ, భస్మము; 2. ధూళి. చూ, రేణువు. 1.

బుచ్చి. దే విణ. చిన్న: చూ, స్వల్పము

బుచ్చిగాఁడు. దే. నిణ: చిన్నవాఁడు.

బుచ్చివాఱు. దే. అ. క్రి: చూ, విన్నవోవు.

బుజ్జి దే. వి. 1 కుండలీకరణము: చూ, నున్న. 1; వై. వి. 2.=భుజ. రూ-బుజ్జిము: చూ, స్కంధము. 1. [నము. 3.

బుజ్జిపత్తిరి. వై. వి.=భుజపత్రి.*: చూ, లేఖ

బుజ్జిపత్రి. వై.వి =—వై —

బుజ్జిము. వై. వి.=భుజ: చూ, రూ-బుజ్జి. 2.

బుజ్జిముపుట్టువు. ద్వ. వి. రాచేవాఁడు. అచ్చ. బాల, కాం. 123: చూ, రాజు. 1.

బుజ్జిముబుజ్జిముకలుపుట. జా. కార్యమునకు సహాయమగుట, సవారిమోయువాఁడొకఁడె గుబుజ్జిము మఱియొకఁడు దిగుబుజ్జిము వేయక సరిగాపట్టుట. "ఎన్నిగతులఁజూచిన దమ రావెన్నునితో బుజ్జిముబుజ్జిము గలుపుటయే మేలు." (ధర్మజరాజనూయము)

బుజ్జగము. దే. వి. 1. ఇచ్చేకము, ఉపలాలనము.

చూ, సమగ్రము 2, వివ. 2. నిక్కిలీమిగ్గ
గలైనది. చూ, సాంత్యము. 2.

బుజ్జగించుట క్రి. అ కి. ఆన్విక్యముచ్చికలాడు,
ఇచ్చేకగూడు, చేవాపు, పుసలాయించుట
చెల్లించుట, చెల్లించుటగాను (సం)—ఊప
లాలించుట

బుజ్జగింత. దే. వి చూ, బుజ్జగము 1—2

బుజ్జగింపు దే వి —పై —

బుజ్జగింపుమాట వా. వి చూ, బుజ్జగింపుమాట

బుజ్జగము ద్వ. వి: చూ, బుజ్జగము 1—2

బుట్ట. వా. వి ఎత్తైనకుంటలోనూంచేయుపుల్ల
బుట్ట దే వి చూ—బుట్టపుల్ల ముసుగుట
యుంచిను ధాన్యరాశిపాడు పొండు 5, ఆ
243 చూ. బూహూ.

బుట్టుపుల్ల దే వి —పై —

బుట్ట పై. వి చూ, బుట్ట 1

బుట్టి. పై వి. —పై —పొండు 2, ఆ 17

బుట్టిక. పై. వి. —పై. — [పదా. 5—36

బుడగ్రియ వా. వి చూ, బుడంగ్రియ 1ం,
బుడక వా. వి చూ—బుడుకు చూ, స్నానము
బుడకోడి. ద్వ. వి. నీటిబుడోడి చూ, పుం జీ.

బుడగ దే వి చూ, బుగ్గ

బుడగడ దే వి నీళ్లలోనుండి పెడబుట్ట, కి
ట్టు ట, బొప్పుట యుండను ధాన్యరాశిగ
ణము చూ, బూహూ (నీళ్లలోనుండి
పడబుట్టపు.—స్వా 4, ఆ 17, క్రిబొప్పుట
కు.—భాగ. 3, సం.—ం. 703)

బుడమ. దే వి. 1. (సం) —గవాశ్వి, కుంజర
ఫల, గోతుంబ, గోపాలకర్కటి, గోపాలి,
చిత్రి, మృగోర్వారువు, తిక్వ్రి.—ం కారు
బుడమసు (సం).—తీవ్రిగంధము; 2. రాము
బుడమసు —(చూ, రాంబుడము.), బ. 2. బు
డమపల్లు: చూ, ధాన్యము.

బుడను. దే. వి: చూ, మొదలు. 4.

బుడిబిస్సు. దే. వి: చూ, బాలకీడ

బుడిగ. దే. వి 1. ఎద్దుమోడియొకపై పుట్టిదె:
రూ—బుడిగ; 2 పిపిత చూ, పాత్రిము. 6.

బుడిగి దే వివ: చూ, రూ—బుడుగు.

బుడిగ వా వి చూ, రూ—బుడిగ. 1.

బుడిప దే వి రూ—బుడ్డి. 1 బొడపు మూర్తి
యుండలిముడి: చూ, నుడుత; 2 కిపుండే
లము చూ, పాత్రిము 6—143; 3 చూ,
బొడ్డి; 4. పెంబలోనుసువాని కినుపు చూ,
బుడ్డి. 1, 5. రూ, శిరోనిర్మలము

బుడ్డిబుడ్డిపిల్లలు వా వి ఒ రొంగరొంగదేవ
ప్పులు (ఇవ్వి పెండ్లిపిల్లలతోనాడుకే.)

బుడ్డిబుడ్డి దే వి. 1 చూ, సంబ్రమము
వను 4, ఆ 65, వివ 2. చూ, స్వల్పము.

బుడ్డిబుడుక్కి వా వి చూ, రూ బుడుబు
డుక్కి.

బుడిపము ద్వ. ఆ కి చూ, సంబ్రమంచే.
ఊ, భార 6, ఆ. 164

బుడుక. దే వి చూ, రూ—బుడక.

బుడుగు. దే. వి ఒ. చూ, ఫాల్యము. కాశీ.
7, ఆ 186

బుడుగు దే వివ పొట్టి చూ, బాల్యము.

బుడుత. దే వి. రూ—బుడుతెడు 1 చిడ్డ:
చూ, శిశువు; 2. బాలుడు. చూ, శిశువు;
వివ. 3. పొట్టి: చూ, బుడుగు; 4 చూ,
వామనుడు 2.

బుడుతెడు. దే వి. చూ, రూ—బుడుత. 1—2.
(పాలుపికి —ఊ, రా. 6, ఆ 130.)

బుడుతె నెలతొల్పు. ద్వ. వి: చూ, శిశుడు.
ఆం. దేవ 6

బుడుబుడుక్కి. దే. వి. రూ—బుడుబుడక్కి.
పూడుక్కి: చూ, పీడ.

బుడుబుడుక్కి వాడు. దే వి చూ, సానలీడు.

బుడుబుడుక్కి లవాడు. దే. వి.—పై.—

బుడుమ. దే. వి: చూ, రూ-బుడమ.

బుడ్డ దే.వి.1: చూ, పట్టవాఁపు; 2. నీరుకాయ: చూ, స్ఫోటము. 2.

బుడ్డకాయలు. వా. వి. పేరుసెనగకాయలు (రాయలసీమలో వాడుక.)

బుడ్డకొట్టు. వా స. క్రి: ఎగ్గుపట్టు, పిడిగొట్టు

బుడ్డగించు దే. అ. క్రి: కోరాడు, కోరు

బుడ్డగింపు. దే. వి. బుడ్డగించేట.

బుడ్డపక్కెఁ. దే. వి: చూ, మత్స్యము. 1.

బుడ్డపిడుఁదు. దే. వి. పశువులమేతనంటికొని ఱక్తుస్రవించెడి జంతువిశేషము తన్ని — ం అంచారుపీడుఁ, కొఁ-ఁడు-కొణుఁదు-కొనుఁదు,గోమారి; అ చెక్కకొణుఁదు-చెక్కకొణుఁదురు-చెక్కపిడుఁదు, పిడుఁదు-పిడుఁదు-పిణుఁదు; (సం).—బృహదస్థిమూర్తి; 3 జేలగ—కెలగ, నల్లదార్శికుడు—నల్లదార్శివుడు. (సం).— అర్శస్సు, ఊరగము, కారుండి, జలమక్షిక, జలసూచి, జలాటని, జలూక-జలౌక — జలౌకస-జలౌకసము, ఝుల-ఝూలి, పటాలుక, వేణిపేధిని; ర. ఏనుఁగుజేలగ. (సం) —గిరిక, దీర్ఘకోశిక, దుర్నామ; (“చూ, వేణిపేధిని.”)

బుడ్డబుడుసిర. దే. వి. రూ- బుడ్డబూసిర, కాఁచేర-కాఁజేరి—కాసిర. (సం).— కాళహర. *

బుడ్డబూసిర. వా. వి.—పై.—

బుడ్డవాఁడు. దే. వి. అండపృద్ధిగలవాఁడు.

బుడ్డి దే. వి. చిన్నమూతిగల నిడుపాటికాచపాత్రము,చూ,పాత్రము.6-ం3; 2. కమండలము: చూ, పాత్రము. 6-ం3.

బుడ్డిగ. దే. వి.—పై.—

బుడ్పి. దే. వి: చూ, రూ-బుడిపి.

బుత్త. వా. వి. ఆఁడుగుటి. సాం. మా. 19 చూ, భగము. 12.

బుత్తి. సై. వి.=భుక్తి.తిండి.నీలా. 1, ఆ. 118: చూ, సాపాటు.

బుధవారము. సై వి=బుధవాసర సౌమ్యవార ము, పెద్దవారము. చూ, వారము. 2.

బుధుఁడు. సై. వి.=బుధ. 1 చూ, నెలచూలి; 2 పండితుఁడు: చూ, విద్వాంసుఁడు; 3: చూ, వేలుపు.

బుద్ధి సై. వి.=బుద్ధి. 1 మతి. అచ్చు.సుం, కాం. 12: చూ, హృల్లేఖము 2; అం. 2. చూ, మానసిక పూజారుసుమములు.

బుద్ధిమెకము సై వి. నక్క: చూ, స్వగాలము.

బుద్ధుఁడు. సై. వి.=బుద్ధి: చూ, బుద్ధుఁడు.

బుద్బుదము సం వి అ. పుం =బుబ్బుదము. 1 నీరుబుగ్గ చూ, స్ఫోటము. 2; 2 గర్భిణి మునుండలి అవయవ విశేషము

బుధవారము. సం. వి. అ. పుం =బుధవారము: చూ, బుధవారము.

బుద్ధితము సం విణ. తెలియఁబడినది: చూ, వ్యక్తము. 2. [బుధుఁడు.

బుద్ధుఁడు సం వి అ పుం.=బుధుఁడు: చూ,

బుద్ధిము సం విణ చూ, బుద్ధితము.

బుద్ధావతారము. అం: చూ, అవతారములు. (పృ)జలంపిఱును వేదమార్గమును, నీతినివిడిచిరి. బహింసల కలవాటుపడిరి. ఇదిమాచి సహింపలేక అహింసను బోధించుటకై దేవుఁడుబుద్ధుఁడై పుట్టెను. ఇదియె బుద్ధావతారము) (చూ, బుద్ధుఁడు.)

బుద్ధి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ.=బుద్ధి. చూ, బుద్ధి 1-2 (అంతఃకరణ వృత్తులు నాలుగింటిలోనొకటి. ఇది పండ, మేధ, చార్వి, గృహీతి, శ్రోతి, చత్వరి అని ఆఱువిధములు)

బుద్ధిగుణములు. అం. శుశ్రూష, శ్రవణము, గ్రహణము, ధారణము, ఊహము, అపోహము, అర్థవిజ్ఞానము, తత్త్వజ్ఞానము. (8)

బుద్ధిపెడతలఁబట్టుట. జా. బుద్ధిచెడుట. "పెద్దతనముఁబోయి బుద్ధిపెడతలఁబట్టెన్." తార 4, ఆ. 15;" ఊవిదిలకు బుద్ధి పెడతలనుండుఁగాఁచె." పాండు. 3, ఆ. 81.

బుద్ధిముంతుఁడు. సం. విణ. (త్. ఈ. ల్) చూ, సహృదయుఁడు.

బుద్ధిహీనుఁడు. సం. విణ. అక్కఁచక్కి.

బుద్ధుఁడు. సం. వి అ. పుం బుద్ధుఁడు: అక్షరచణుఁడు, అద్వయవాది, అభిమానుఁడు, అర్కబంధువు, అర్హుఁడు, అసముఁడు, కనిష్ఠగుఁడు, కరుణాకుర్చుఁడు, కారభాషణుఁడు, కులిశాసనుఁడు, కేవలి, ఖసముఁడు, గుణాకరుఁడు, గోపేషుఁడు, గౌతముఁడు, చైత్యుఁడు, జితారి, జినుఁడు, తథాగతుఁడు, తమోఘ్నుఁడు, తమోపహుఁడు, తాపి, త్రిమూర్తి, త్రిగుణుఁడు, తీర్థంకరుఁడు.— తీర్థకరుఁడు, దశబలుఁడు, దశభూమీశుఁడు, దశార్హుఁడు, ద్వాదశాక్షుఁడు, ధర్మకాయుఁడు, ధర్మచక్షుఁడు, ధర్మధాతువు, ధర్మరాజు, నగ్నుఁడు, పంచజ్ఞానుఁడు, బహుశ్రుముఁడు, భగవంతుఁడు, భగవానుఁడు, మహాబలుఁడు, మహాబోధి, మహాముని, మహాసుఖుఁడు, మాయాదేవీసుతుఁడు, మాయాసుతుఁడు, మారజిత్తు, ముని, ముసీంద్రుఁడు, మైత్రీబలుఁడు, రాగళిని, లోకజిత్తు, వజ్రి, వినాయకుఁడు, విశ్వబోధుఁడు, వీతరాగుఁడు, వ్యోమాభుఁడు, శంభువు, శాక్యముని, శాక్యసింహుఁడు, శాస్త, శౌద్ధోదని, శ్రీఘనుఁడు, శ్వేతకేతుఁడు, షడభిజ్ఞుఁడు, సంగుప్తుఁడు, సంబుద్ధుఁడు, సమంతభద్రుఁడు, సర్వజ్ఞుఁడు, సర్వదర్శి, సర్వార్థసిద్ధుఁడు, సాధువు, సుగతుఁడు, సునిశ్చితుఁడు, సుభాషితుఁడు: (చూ, సన్యాసి); తద్విశేషములు — బుద్ధభేదములు.— అనంతుఁడు, అవలోకితుఁడు, అసితాభ్రశిఖరుఁడు, ఆహ్రీకుఁడు, ఆనీచదర్శి, కన్యారాముఁడు, కారండవ్యూహుఁడు, కీరకుఁడు, కుంభువు, కృపాద్వైతుఁడు, క్షపణకుఁడు, క్షపణుఁడు, క్షజిత్తు, క్షసర్పణుఁడు, గుణసాగరుఁడు, చక్రిసంవరుఁడు, చింతామణి, జంభలుఁడు, జటాధరుఁడు, జినుఁడు, పద్మపాణి, పోతలకపిర్యాయుఁడు, బహురూపుఁడు, బౌద్ధుఁడు, భిన్నకుఁడు, మహాశ్రమణుఁడు, మహాబీస్యుఁడు, లోకనాథుఁడు, లోకేశుఁడు, లోకేశ్వరుఁడు, వజ్రిసూర్యుఁడు, వైనాయికుఁడు, సగోడి, సుఖావతీశ్వరుఁడు, సుధానర్షి, హలాహలుఁడు మఱియిన్ని. ౧. కబద్ధుఁడు; ౨. బౌద్ధమతస్థుఁడు.— కీరకుఁడు, క్షపణకుఁడు; ౩. బౌద్ధభిక్షుఁడు —చీవరి, ౪. బౌద్ధబ్రాహ్మణుఁడు.— వైశ్యుఁడు; ౫ బుద్ధశక్తివిశేషము — కులిశాంకుశి, ఖడ్గధారవాసిని, మహాశ్రీ, ౬. బుద్ధుని శిష్యులు.— ఏకచారణుఁడు, ఖడ్గుఁడు, పరిల్వేకబుద్ధుఁడు, సుదంతుఁడు, స్వయంభువు; ౭ బుద్ధభిక్షుకశిష్యులు.— గోమి, చేలుపుఁడు, వైతుర్యిడు, మనూపాసకుఁడు, శ్రీమాణేరుఁడు; ౮. బుద్ధునితల్లి.— గౌరిపోతి, త్రిముఖి, రథాచన, మారాచి, వజ్రిమూలిక, వజ్రివారాహి, వికట, ౯. పూర్వజైనవిశేషము.— అష్టాపచక్రిపంతుఁడు, కుమారుఁడు, ఖడ్డి, జ్ఞానదర్పణుఁడు- జ్ఞానదర్పుఁడు, దండి, ధియాంపతి, నీలుఁడు, నీలోత్పలి, పంచపీరుఁడు, పూర్వజినుఁడు, ప్రజ్ఞాకాయుఁడు, బాలవర్తుఁడు, మంజుఘోషుఁడు, మంజుభద్రుఁడు, మంజుశ్రి, మహారాజు, వజ్రిధరుఁడు, వాగీశ్వరుఁడు, వాదిరాట్టు, విభూషణుఁడు, శార్దూలవాహనుఁడు. శిఖాధరుఁడు, సింహకేళి, స్థిరచక్రిఁడు: (చూ,

సన్యాసి.); 2: చూ, విద్వాంసుఁడు; విణ. 3. తెలియఁబడినవాఁడు.

బుధ్నము. సం. వి. అ. పుం. 1. బుధ్నము: చూ, వేరు. 1; 2. ఊడ: చూ, శిఫ. 1.

బుధ్నుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు.

బుబ్బుదము. సం. వి =బుద్బుద: చూ, బుద్బుదము. 1.

బుభుక్ష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అశనాయ, తొరిక, క్షుతము, దుస్తృట్, క్షుత్, జిఘత్సా, భోగపిశాచిక (లే) —అంగిడ, ఆఁకలి, ఆఁకొంట, గొడ, పసి. లేద్వి.—మిక్కిలి క్షుత్తనము.—(లే) —అక్షాఁకలి.

బుభుక్షితుఁడు. సం. విణ అశనాయితుఁడు, క్షుధితుఁడు, జిఘత్సువు (లే) —అపసైనవాఁడు, ఆఁకొన్నవాఁడు.

బుభుత్స. సం. వి. ఆ స్త్రీ. బోధగొనఁనిచ్ఛ: చూ, వాంఛ.

బుయ్య. దే. వి: చూ, బుత్త.

బుయ్యారము. దే. వి: చూ, బఱిధనాలయము.

బురక. వా. విణ చూ, వామనుఁడు. [డు 1.

బురకుఁడు. నై వి.=పుత్రిక. చూ, సూనుఁ

బురకా. వా. వి. గవ్వసెన. చూ, పస్రస్తము.

బురగి దే. వి. చిఱుగిజ్జె. చూ, భూషణము. 2.

బురడా. వా. వి. చూ, రూ-బురుడా.

బురడు. దే వి: చూ, సుబ్బలి.

బురదికమ్మి. ద్వ. వి. గడపకిరిందికమ్మి.

బురదిఁగొట్టు. వా. అ క్రి. బురదిలో చిక్కుకొను.

బురదపాము. దే. వి. నీరుకట్టె. చూ, సర్పము.

బురబుర. వా. వి. 1 రొంపపట్టుట. 2. పొంగుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ. [లాడు. 2.

బురబురలాడు. వా. అ క్రి. చూ, బాసుఁబస

బురమా. వా. వి: చూ, పిడిసావ.

బురికి. వా. వి: చూ, వామనుఁడు.

బురుక. దే. వి. 1. బిడ్డ: చూ, శిశువు; విణ. 2. పొట్టి: చూ, హ్రస్వము; 3: చూ, వామనుఁడు; 4. గుఱ్ఱపుతలఁతుందుఁడెము తురాయి.

బురుకుఁడు. నై వి. 1.=పుత్రిక. బిడ్డ ఉ, రా. 6, ఆ. 133. చూ, శిపువు. (దేశ్యమని శే. గ); దే. వి 2. నేటకక్క: చూ, సూనకము; విణ. 3: చూ, వామనుఁడు

బురుజో. వా. వి. 1. గడి, కోటగోడయంచుం నెడుదిబ్బ: చూ, సదనము 1; 2: చూ, గజ్జియ

బురుడా దే వి. బొంపు: చూ, బిలము.

బురుము. దే వి —నై.—

బురుముఁడు. సం వి అ పుం: చూ, మేఘ.

బురుమా. దే. వి: చూ, రూ- బరుమా.

బురుసా. దే వి. 1 ఎఱ్ఱపట్టు చూ, సూత్రికము 1, 2. పట్టు ఉ, రా 6, ఆ. 128. చూ, సూత్రికము 1

బురుసు వా వి పెండ్లికలకుంచె.

బుఱటాముక్క దే వి. రూ-బుఱ్ఱాకొముక్క-బుఱ్ఱటాకుముక్క, చిమ్మనఁగోరివి. చూ, శృంగము. 3.

బుఱ్ఱ. దే. వి. 1 చూ, జీనుఁగోరివి; 2: చూ, పుటేయ; 3. కొబ్బెరకాయ మేపిలగువాని గుల్ల; 4 ఎండినసొరకాయ; 5. పిగిలోనగు వానికాయ; 6. పాములవాని నాగసరము: చూ, నాగసరము. 1, 7. తల: చూ, శిరము 1; 8. సొరకాయ కమండలువు బుఱ్ఱకాయ; 9. తాటికొంక: చూ, డొక్కబుఱ్ఱ, విణ. 10. పెద్ద: చూ, సుర. (3).

బుఱ్ఱఁడు. వా. వి. పిల్లవాఁడు. "బుఱ్ఱోబుఱ్ఱడుఁధ". చూ, శిశువు.

బుఱ్ఱకొట్టి ద్వ. వి. మోటకొట్టి చూ, రిష్టి. 2.

బుఱ్ఱకాయ. ద్వ. వి. 1: చూ, బుఱ్ఱ. 8. ఈ హార. 4, ఆ. 42; 2: చూ, బుఱ్ఱ 7.

బుట్టకొమ్మ. దే. వి. చూ, రూ-బుఱటకొమ్మ.

బుట్టగుంజే. వా. వి. డొక్కబుట్టలోనిగుంజే.

బుట్టబుటకొమ్మ. దే. వి: చూ, రూ-బుఱటకొమ్మ.

బుట్టజింక. దే. వి. బుట్టముక్కుగలజింక: చూ, హరిణము 1. [తలము. (2).]

బుట్టతలము. దే. వి. బుట్టయైతము: (చూ,

బుట్టతోనె. వా వి. ఏఱుదాఁటెడుపుట్టి చూ, హోడము. [చూ, సుగఁటీ.

బుట్టపిట్ట వా. వి. బకానొకపారావతము.

బుట్టబొడిస. ద్వ. వి. టొట్లుచెక్కెడుబొడిస.

బుట్టముక్కు. దే.వి.పెద్దరంధ్రిములుగలముక్కు. చూ, ముక్కు.

బుట్టముక్కువాఁడు. చే విణ. బొట్టముక్కువాఁడు: చూ, వాఁడిముక్కువాఁడు

బుట్టి దే. వి. 1 తరిపిజవు. చూ, సొరభేయి (భేనువు.); వా. 2. ఆఁడుపిల్ల "బుట్టిబుట్టఁడు": చూ, స్త్రీ. (కిట్టిపంటిది)

బుట్టు దే. వి 1. పక్షియెుగురుటయందఁగ ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ; వా. 2. చీఁదుట యందఁగ ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ. [చూ, భూషణము. 2

బులాకి. వా. వి రూ-బులాకు: చూ, ఱొడ్డబాస

బులాకు. వా. వి.—పై — [8, ఆ. 213

బులియు దే. అ. కి: చూ, సుఖించే. కళా.

బులియుచేండుట. వా. ఊబ్బుచేండుట. "ముక్కన్యలను బెండ్లియాడిబులియుచేన్న, క్రొత్త బెండ్లికొడుకు" (కళాపూర్ణోదయము)

బులుపు. దే. వి. 1. సుఖము. కళా. 8, ఆ 213: చూ, సంతోషము; 2. చూ, విలాసము. 2. ఆం, భా. పర్వ. 133; వా 3. చూల: చూ, విదర్భిక.

బుల్ల దే. వి. మగగుఱ్ఱ: చూ, శిశ్నము.

బుల్లి వా. వి. 1. పిల్ల: చూ, స్త్రీ; 2 కూఁతురు: చూ, సూన. 1; విణ. 3. చిన్న: చూ, స్వల్పము. (ఉత్తర సర్కారులలోవాడుక.)

బువి. వై. వి.=భూ: చూ, భూమి. 1.

బువ్వ. దే. వి.కూడు,అన్నము: చూ,సాదము(1).

బువ్వంబంతి. వా. వి. వివాహమునందు బంధువులయిన మగవారు ఆఁడువారు అందఱును ఒకటిగాఁగూర్చుండి వేడుకగాభుజించుట, వివాహ చతుర్థబంధుజనసజ్జి. బువ్వము—హరిబువ్వము (చూ, సాపాటు.)

బువ్వకుడుపు. దే. వి. (చూ,) అన్నప్రాశనము.

బుషము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ—బుసము.

బుస. దే. వి. 1. పాముయెుక్క ఫూత్కారము: చూ, స్వరము. 2; 2: చూ, నిట్టూరుపు. వసు 1, ఆ. 75

బుసకొట్టు. దే. అ కి 1: చిట్లుమను; 2 చూ, నిట్టూరుచే, 3. (ఏసుఁగుతోండముతో) ఫూత్కారముచేయు య 1, ఆ 122; 4. (సింహము) ఫూత్కారముచేయు; 5. (పాము) బుస్సను; వా 6 మైమఱచి నిదిర్చే (చూ,నిదిర్చే); 7. గుబులెట్టు. గుర్వెట్టు— గుట్టుపెట్టు; 8: బుసపెట్టు, బుసబుసలాడు, బుస్సకొట్టు [ఆం. 102.

బుసకొట్టుపుట్టువు. దే వి: చూ, సర్పము. వేం,

బుసపెట్టు వా. అ. కి. చూ, బుసకొట్టు. 8.

బుసబుస. దే. వి. నీళ్లుపొంగుట లోనగువాని యందిగుధ్వన్యనుకరణము. చూ,హూహూ.

బుసబుసలాడు. దే. అ. కి 1 చూ, బుసకొట్టు 8; వా. 2. రొంపచేముక్కుగుండా చీమిడిలోనగువదిసర్వించే బురబుర లాడు.

బుసము. సం. వి. అ. న. రూ—బుషము. 1. పొల్లు, బూసి, బూగరి: చూ, ధాన్యము; 2. మీఁగడతీసిన పెరుఁగు: చూ, స్తన్యము; 3. చూ, షిడక; 4. పొల్లుకసవు: చూ, తృణము. 1.

బుసి సం వి. ఈ. స్త్రీ. పశ్చిమసముద్రిము నడుమనుండెడు పరుఁగోద్యాననది: చూ,

హోదిని (నది); నే. వి. (1) నిసుఱు: చూ, భస్మము; (2) గడ్డిగలిగిన పొల్లుధాన్యము, బూగర. (సం) ఊమాకటము: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము); (3) ధాన్యముమీఁదిపొట్టు. చూ, శింబ; (4) ఇండ్లవాసములకుఁబట్టెడు బూసి: బూగర. (సం) —ఊమాకటము.

బుసివోవు. దె. అ. క్రి. చెడు చూ, సమయము 3

బుసుకుజొన్న. ద్వ. వి. ఒకానొకజొన్న*: చూ, ధాన్యము 1.

బుస్సకొట్టు. వా. అ. క్రి. చూ, బుసకొట్టు 8

బుస్సు. వా. వి. బుసకొట్టుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము. అచ్చ యు, కాం. 149 చూ, హూహూ.

బూ

బూఁజేము. సై. వి.=భూత: చూ, భూతము. 2

బూఁజో. దే. వి. 1. పూతిగంధము. చూ, వాసన; 2 ఎండసోఁకనిచే తడిసస్తువ్రలమీఁదఁగలుగు కొంచెము మాసినతెలుపు. రూ-బూఁదు (సం).—పూతము

బూఁజోగులు. వా. వి. అయిచేని చూ, భాండము. 3. [దుపాటు

బూఁజోపట్టు దే. అ క్రి:బూఁగిచేఅచో, బూఁ

బూఁదిచేఅచో దే. అ. క్రి —సై —

బూఁదు దే. వి. చూ, రూ-బూఁజో. 2

బూఁదుపాటు. దే. అ. క్రి:చూ, బూఁజోపట్టు పాండు. 5, ఆ. 14; పాండు. 1, ఆ. 165

బూక. దే. విణ. 1 అబద్ధోక్తి చూ, శిబ్దము. 2; 2 బూటకము: చూ, వితథము.

బూగర. దే వి 1: చూ, బుసి (2), 2: చూ, బుసి (3); 3. చూ, బుసి (4).

బూగరమండె. వా. వి. నూర్చినవరిరాశి.

బూచి. సై. వి =భూత: చూ, భూతము. 2.

బూచికన్నులకచ్చే. వా. వి: చూ, బాలక్రీడ.

బూచిగాఁడు. ద్వ. వి. బూచివలెనుండుటచేకుక్క-కియ్యఁబడినపేరు: చూ, సివఁగి. 2.

బూచివాఁడు. ద్వ. వి. చూ, భూతము. 2.

బూచేలఁతఁడు. ద్వ. వి: చూ, శివుఁడు

బూటకము. దే. వి. 1: చూ, బూక. 1; 2 చూ, బూక 2, 3: చూ, పంచనము. పు. 1, ఆ 148; 4 చూ, మాయను. 1. నీలా. 2, ఆ. 41.

బూటకీఁడు. దే. విణ. (బూటకము + ఈఁడు) రూ-బూటకుఁడు. 1: చూ, పరిహారకుఁడు; 2: చూ, పంచకుఁడు.

బూటకుఁడు. దే. విణ —సై.—[చూ, భస్మము.

బూడిద. సై. వి. రూ-బూడిది-బూడ్డ=భూతి:

బూడిదిరంగు. వా. వి. చూ, ధూసరము 1.

బూడిదగుమ్మడి. సై వి: చూ, పెండ్లిగుమ్మడి*.

బూడిడిపండు. ద్వ. వి చూ, విభూతిపండు. పాండు. 5, ఆ 14 [సుంకము 1.

బూడిపిపన్ను. ద్వ. వి. శవముపైపన్ను: చూ,

బూడిది. సై. వి.=భూతి. చూ, రూ-బూడిద.

బూడిదెలోహోమముచేసినట్లు. లో.—సై—"బూడిదెలోహోమముపలెఁ, బాడింటికినిడిన దీప పజ్జ్యోయఁబోలెఁ." (సుచేలోపాఖ్యానము) (బూడిదెలోపోసిన పన్నీరు వంటిది)

బూడ్డ. సై. వి.=భూతి: చూ, రూ-బూడిద.

బూడ్డి. సై. వి.=—సై.—(వాడుక).

బూతనాదుఁడు సై. వి.=భూతనాథ. 1. చూ, బూచేలఁతఁడు; 2: చూ, బూచిగాఁడు.

బూతపిల్లి. సై. వి. (బూతము + పిల్లి): చూ, పూతికము.

బూతము. సై. వి. 1 =భూత. య. 2, ఆ 80. చూ, భూతము. 2; 2 =భూత. (సం).—పాణి, ఆత్మపీఁడు, చేతనము, భూతము.

బూతములసామి. సై. వి. చందుర్గీడు: చూ, హిమాంశువు.

బూతాటము. దే. వి. (బూతు + ఆడుట) బూతులాడుట: చూ, శబ్దము. 2.

బూతి. సై. వి. 1.=భూతి: చూ, బూడిద; 2 =భుక్తి. తిండి: చూ, బుక్తి.

బూతు. దే. వి. 1 కుచ్చితపుతిట్టు: చూ, శాపము. 1; 2. కుచ్చితపుతిట్టుతిట్టువాడు; 3 అబద్ధోక్తి: చూ, శబ్దము. 2; 4. బట్టువాడు: చూ, స్వస్తిముఖుడు. 2

బూద. దే వి పాలకుండ. వసు. 4, ఆ. 20: చూ, భాండము. 3 [1, ఆ. 165.

బూది సై. వి =భూతి: చూ, బూడిద. పాండు.

బూదె సై వి.=భూత. 1. చతుర్దశితిథి: చూ, హరివాసరము; 2: చూ, శివరాత్రి.

బూబు వా. ని. తురక స్త్రీ. చూ, స్త్రీ.

బూమి. సై. వి =భూమి: చూ, భూమి 1

బూమియ. సై. వి. రూ-బూమె.=భూమిక. 1. కపటము. చూ, సూక్ష్మము. 2,2: చూ, పంచనము; 3: చూ, బూటకము; 4. మాయువేషము: చూ, వేసము. 1; 5. అబద్ధోక్తి: చూ, శబ్దము 2.

బూమె సై. వి =—పై.— (మాయువేషము నకు — య 2, ఆ 58)

బూమెకత్తియ. సై. విణ బూమెలుకలది. రూ-బూమెకత్తె, బూమెలాడి. కాశీ. 5, ఆ 316. చూ, స్త్రీ.

బూమెకత్తె సై. విణ—పై —

బూమెలాడి సై. విణ —పై —

బూమెకాడు. ద్వ. విణ బూమెలుకలవాడు. బూమెలాడు.

బూమెలాడు ద్వ. విణ —పై.—

బూర. సై. వి. 1.=పూర. (రూ-బూరగ-బూరా—బూరుగ) కాహళమను వాద్యము. అచ్చ. యి, కాం. 226. చూ, వీణె, విణ. 2: చూ, స్థూలము. 2.

బూరడు. సై. విణ. విజృంభించినవాడు. పంచ. వేం. 1, ఆ. 704.

బూరకాడు. ద్వ. విణ. ఏనుఁగుకాలివాడు.

బూరకాలు. ద్వ. వి. ఏనుఁగుకాలు. ఉ, హరి. 2, ఆ. 122: చూ, హస్తి.

బూరగ. సై. వి. 1 వాగసరమునకు సుతియి చ్చెడువాద్యము: చూ, బూర. 1; 2 నుషిరవాద్యము, ఆహికము, తార: చూ. స్వరము 2.

బూరగడ్డి. ద్వ. వి: చూ, తృణము. 1.

బూరగొమ్మ. ద్వ. వి కొమ్మ, శృంగము. రామా. 8, ఆ 69. చూ, పీఠె

బూరగగొమ్మతుపాసి. ద్వ. వి చూ, విష్ణువు 1. వేం. ఆం 2.

బూరట సై వి.ఊల్బణము. చూ, హెచ్చు. 2.

బూరటించు. సై. క్రి బూరటిల్లఁజేయు.

బూరటిలు. సై. అ. క్రి బూరటిల్లు. 1 =పూరణ పూర్ణమగు. చూ, సంపూర్ణమగు; 2 ఉబ్బు. చూ, తోచు.

బూరటిల్లు సై. అ క్రి —పై.—

బూరదిప్పకాయ. వా. వి: చూ, భక్ష్యము.

బూరా. సై. వి.=పూర. చూ, రూ-బూర 1.

బూరనీసు. వా. పి రూ-బూర్నీసు. మెత్తని కంబళి. చూ, గల్లకము

బూరియ సై. వి.=పూరిక. రూ-బూరె. సై. 6, ఆ. 124. చూ, భక్ష్యము. (పూర్ణము అని గుంటూరుప్రాంతమున వాడుక)

బూరుగ వా. పి. 1. చూ, బూర. 1; 2 రూ-బూరుగు-బూరువు. చూ, శాల్మలి.

బూరుగు. దే వి: చూ, రూ—బూరుగ. 2. *

బూరుగుకాయ. ద్వ. వి. కర్కటము: చూ, శాల్మలిఫలాటువు.

బూరుగుదీవి. ద్వ. వి: చూ, ద్వీపములు.

బూరుగుబంక. దే. వి. అజమోద. చూ, శాల్మలీవేష్టము.

బూరువు. దే. వి: చూ, రూ—బూరుగ. 2.*

బూరె. వై. వి =పూరికా: చూ, రూ-బూరియ

బూరెలమూఁకుడు. వా. వి. రూ-బూర్లెమూఁకుడు. (బూరెలు వండెడి వెడల్పు పాత్రి ము): చూ, పాత్రిము. 6; (కొన్ని దేశ ములయందీ శబ్దమునకు అపార్థము నుపపా దింపుమేమన్నారు.)

బూర్నీసు వా. వి: చూ. రూ-బూరినీసు

బూర్లెమూఁకుడు. వా. వి: చూ, రూ-బూరెల మూఁకుడు

బూల. దే వి. 1. తొటిమాగిలోనిగొండు (ఏకబీజదళో పృక్షజాతుల మగ్గిపులన్నియు నిట్టివే) (చూ, ఏక, ద్విబీజదళిపృక్షములు); వా పిణ 2 నిస్సారము: చూ, బెండు 2

బూలి. దే విణ. నిస్సారమైనది చూ, బెండు 2

బూసము. దే వి. చూ, ధాన్యము (ఇది చిం త్యము) [2: చూ, సాలపట్టు.

బూసి. దే. వి 1 పాడిట్టు-పాగొట్టు; వా

బృ

బృంద. సం. వి. ఆ స్త్రీ. తోళ్ళసి*: చూ, హరిప్రియ. 3 [చూ, సమూహము

బృందము సం. వి. అ. న -బిండము, పిండు

బృందారపుఁడు సం. వి. ఆ పుం. 1: చూ, వేలుపు; విణ. 2 చూ, మనోజ్ఞుఁడు; 3: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు 2. [చూ, హృస్యము

బృందిష్టము. సం. విణ. మిక్కిలిమనోజ్ఞమైనది.

బృంహితము. సం. వి. అ. న. ఏనుఁగుయొక్క గీఁక: చూ, స్వరము. 2

బృసి. సం. వి ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-బర్షి-బుర్షి-బుర్గి. (బుర్గి అని శ. ర.)

బృహచ్చరణబ్రాహ్మణులు అం: చూ, దాగివి డులు. (సామవేదులు. దాహ్యాయణ సూత్రి ముగలవారుకొందఱు).

బృహచ్ఛదము. సం. వి. అ. పుం.బలురక్కసి*: చూ, స్వర్ణశ్రీ రి. 2.

బృహతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ 1. చూ, వాఁకు డు*; 2. ములక*. చూ, శిరిపు. 1; 3.ఉత్తరీయము: చూ, వస్త్రము; 4.శిశ్వా వసునివీణ: చూ, వీణె; విణ. 5. గొప్పది: చూ, సుర. (3), అం. 6 తొమ్మిది అక్షర ముల పాదముగల ఛందస్సు: చూ, ఛంది స్సులు; 7: చూ, తతివాద్యములు.

బృహతికి. సం వి. ఈ. స్త్రీ. చూ,బృహతి. 3.

బృహత్కుకి. సం విణ (ఇ) చూ,గొప్ప వాఁడు.

బృహత్తు. సం. విణ (త్. ఈ. త్) 1. చూ, బృహతి. 4; 2. చూ, పట్టవాఁడు.

బృహత్పాటలి. సం వి ఈ స్త్రీ ఉమ్మెత్త*: చూ, హాలాపుష్పము.

బృహత్పీలువు. సం. వి. ఈ. పుం పెద్దివరి గోఁగు: చూ, వరిగోఁగు [బుడ్డపిడుఁదు.

బృహత్పృష్ఠమూర్తి సం వి ఈ. స్త్రీ. చూ, బృహద్వారిణ్యకము. అం చూ, ఉపనిషత్తులు.

బృహద్వేల. సం వి ఆ. స్త్రీ. పెద్దయేలకి*: చూ, పత్రిల.

బృహద్బిలము. సం వి అ. న. 1: చూ, పట్ట వాఁడు, పుం 2. అంబాళము*. చూ, మామిడి. [పహ్ని. 1.

బృహద్భానువు సం. వి. ఊ. పుం. అగ్ని. చూ,

బృహన్నల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అర్జునునికి పేషాం తరమునందిలి నామము: చూ, పాండవులు: (చూ, సుభద్రేశుఁడు.)

బృహన్నలము సం వి అ. పుం. పెద్దకిక్కసి*: చూ, హరితి (శ్యామము. 1.) [కాయ.

బృహన్మరీచము. సం. వి. అ. న: చూ, మిరెప

బృహస్పతి. సం. వి. ఇ. పుం.1: చూ, సురాచా ర్యుఁడు; 2. గురుఁడు:చూ, రాహువు. 2.

బృహస్పతివారము. సం. వి. అ. పుం. 1. గురువారము: చూ, వారము. 2; అం. 2: చూ, వారములు [యజ్ఞము.

బృహస్పతిసవము. సం వి. అ. పుం: చూ, బృహస్పతిస్మృతి. అం: చూ, స్మృతులు.

బె

బెంగ. దే. వి. 1 కూత. సా. 2, ఆ. 4. చూ, స్వగము. 2; 2. విరహవ్యథ: చూ, శోకము

బెండ. దే వి: ఎద్దునాలిక—ఎద్దునాలుక (సం)—కురస, కుళస్థలి, ఖరపత్రి, గోగర్ంధి, గోజిహ్వా, గోజిహ్విక, దార్వి-దార్విక, మండూకపర్ణి; పా 2 బహువిదాణ పుటకఫలము: చూ, గుంజేకాయలు. [1-2.

బెండగిల్లు. నే. అ. కి: చూ, రూ—వెల్లగిల్లు

బెండు. దే. వి. 1 జీలుగు*: చూ, స్వర్ణపుష్పి; వీణ 2 సారములేనిది హరి. పూ. 4, ఆ 154. కాయికము, చివుకు—చీకు, జేబ్బు, దార్బి, పోరచి, బూల, బూలి, మిక్కి (సం).—అసారము, నిస్సారము, ఫల్గువు.

బెండుమానిసి ద్వ వి: చూ, బక్క. 1.

బెండుపడు. ద్వ. అ. కి ఎత్తుపడు; చూ. పలియు. 2.

బెండడి. వా. వి. 1. అడుసు: చూ, కాదము. 2; 2 కంకర: చూ, లేపము.

బెంబేలు. వా వి. బెదరు: చూ, సాధ్వసము. (ఉత్తరసర్కారులలోవాడుక)

బెంబేలుపడు. వా. అ. కి 1. బెదరు: చూ, సుక్కి. 6; 2. నిశ్చేష్టతనొందు. (ఉ॥ స॥ లలోవాడుక). [చూ, శబ్దించు

బెకబెకలాడు. దే. అ. కి. (కప్పలు) కూయు:

బెకబెకలు. వా. వి. బ. (కప్పల) కూత: చూ, శబ్దము. 2

బెక్కాణ వై. వి.=పేంకణ: చూ, పెరివణ.

బెగ్గొట్టు. దే. అ. కి. (బెంగ + కొట్టు) వాపోవు: చూ, శబ్దించు

బెగడు. దే. వి. 1. రూ—బెగ్గడు భయము: చూ, బెంబేలు; అ. కి 2. (రూ—బెగ్గడు—బెగడుపడు—బెగ్గడిలు—బెగ్గడిల్లు—బెగ్గిలు—బెగ్గిల్లు—బెగ్గలించు) భయపడు: చూ, బెంబేలుపడు 1.

బెగడుపడు. ద్వ. అ కి 1: చూ, రూ—బెగడు. 2; పే. 2. బెగడుపఱుచు.

బెగద. వా. వి. భాగధేయము ఆం. పగా. చర 48: చూ, సిస్తు 1.

బెగ్గడిలు దే. అ కి రూ—బెగ్గడిల్లు: చూ, బెగడు 2. [ఆ 66.

బెగ్గడిల్లు. దే అ కి.—వై.—మార్కి. 8,

బెగ్గడు. దే వి, అ. కి: చూ, రూ—బెగడు.

బెగ్గలము. వై. వి. 1.=విక్లబ: చూ, బెగడు. 1; 2 (సం) —విహ్వలత.మార్కి. 1, ఆ 239.

బెగ్గలించు వై అ. కి =విహ్వల 1. భయపడు: చూ, బెగడు. 2; 2. వెలుకుఱు: చూ, విహ్వలించు. నిర్వ. 5, ఆ. 87.

బెగ్గలికము వై. వి =విక్లబ. చూ, బెగడు. 1. హరి. పూ. 9, ఆ. 43.

బెగ్గిలు. వై. అ. కి రూ—బెగ్గిల్లు. 1.=విహ్వల:చూ, బెగ్గలించు 1, 2: చూ, బెగ్గలించు. 2; 3. చింతించు చూ, సుక్కి. 11; 4: చూ, సలించు; 5. బెదరు: చూ, వెల్లివిరియు. 1

బెగ్గిల్లాట. వై. వి: చూ, బెగడు. 1.

బెగ్గిల్లు. వై. అ. కి =: చూ, రూ—బెగ్గిలు. (చలించుటకు.— అచ్చ. బాల, కాం. 98.)

బెగ్గరము. వై. వి.=పుష్కర. సాం. తి. 11: చూ, సారసము. 2.

బెగ్గరు. వై.వి.=—వై.— [కాలుది.(పుంజో.)

బెగ్గోడి. వా. వి. ఒకానొకకోడి: చూ, సెలా

బెజ్జము. దే. వి. తూఁటు: చూ, రంధ్రము. 1.

బెట్ట. దే. విణ. తీక్ష్ణము: చూ, వేఁడర్రము.

బెట్టించుఁ. దే స. క్రి. (నిర్బంధమునుండి) మర లించుఁ.

బెట్టిదము. దే. వి.(బెట్టు + ఇదము.) 1. ఊద్ధతి: చూ, హంకారము; 2. కార్కర్యము: పార్నిమి డి; నై.విణ. 3. కఠినము: చూ, బెడిదము.5; 4.=భీతిదమ్. ఘోరము: చూ, బెగడు. 1; 5. చూ, బెట్ట; 6. క్రూరము. భో. 6, ఆ 357: చూ, కౌరవము. 2; 7. ధృష్టము: చూ, స్థైర్యము. 1; 8: చూ, శిష్టు. 4; ఎ. 9 నిష్ఠురోక్తి. చూ, ఱబ్బు. 2

బెట్టిదుఁడు. దే. విణ (బెట్టు + ఇదుఁడు) 1. పొగరుఁబోతు. చూ, హేరంబుఁడు. 2, 2. క్రూరుఁడు: చూ, వ్యాఘ్రుఁడు. 2; 3. కఠినుఁడు చూ, వ్యాఘ్రుఁడు. 2.

బెట్టిదురాలు. దే విణ. (బెట్టిద+ఆలు) బెట్టి దముగల ఆఁడుది. చూ, స్త్రీ.

బెట్టు. దే. వి. 1. అతిశయము. చూ, హెచ్చు. 2; 2. గౌరవము: చూ, సన్మానము; 3. గర్వము. ఉ, రా. 2, ఆ. 309: చూ, హంకారము; విణ. 4: చూ, బెట్టిదుఁడు. 1; క్రి విణ. 5. అత్యంతము: చూ, మఱి మఱి; 6. గట్టిగా; 7. దృఢముగా. హరి. పూ. 8, ఆ. 46.

బెట్టుసరి. వా. విణ. రూ-బెట్టుర్సరి. 1. ఘోషణ: చూ, శబ్దము. 2; 2: చూ, తెగనీలుగుట. 1; 3: చూ, తెగనీలుగుట. 2;4: చూ, బెట్టు. 1; 5. చెప్పినవిషయము సరిగా గమనింపకుండుట; 5. భీకము,తలబిరుసుతనము

బెటుర్సిరి. వా. విణ.—పై.—

బెడఁకు. దే. వి. (రూ-బెఁగఁకు-బెఁఱుఁకు) 1: చూ, తలఁగుడు; 2. చలనము: చూ, లోలము; 3. కులుకు: చూ, విలాసము. 2;

అ. క్రి. (రూ-బెఁగఁకు-బెఁఱుఁకు.) 4. తొలఁగు. పసు 4, ఆ. 50: చూ, విరియు. 3; 5: చూ, సలించుఁ. కళా. 4, ఆ. 105; వా.6. కీలుతెప్పు; 7.నరముతప్పినొప్పియెత్తు.

బెడఁగారు దే అ క్రి: చూ, రమ్యమగు. స్వా. 3, ఆ. 71.

బెడఁగు. దే. వి. 1. చూ, విలాసము 2 కళా. 3, ఆ. 33; 2: చూ, సౌందర్యము; విణ. 3. అధికము. పసు 5, ఆ. 5: చూ, హేరాళము; 4: చూ, హృద్యము; అ. క్రి. 5 చూ, బెడఁగారు.

బెడఁద. దే. వి. 1. బాధ: చూ, శోకము; 2.చూ, విపత్తు. హరిశ్చ.3, ఆ.21; 3. అసుఖము: చూ, హాని. 2; వా. 4: చూ, భారము. 1; 5. గందరగోళము చూ, గద్దు. 2.

బెడక. దే. వి. 1. ధాన్యముపోసినగోనె, బస్తా: చూ, సంచి; 2. ఉత్తగోనె: చూ, సంచి.

బెడద. దే. వి: చూ, భక్ష్యము.

బెడిగ. వా. వి. రూ-బేడిగ: మూ, పిస్తు. 1.

బెడిదము నై వి. రూ- బేడిదము =భీతిద. 1. భయంకరత్వము: చూ, . సాధ్వసము; 2 కఠినత్వము. చూ, బెడిదము. 5; విణ. 3 భయంకరము: చూ, సాధ్వసము;4. అధికము పగ. 3, ఆ 46: చూ, హేరాళము; 5. గట్టిది: విణ.—రూ- బేడిదము, కటికి, కరకసా, కర్కశ, గట్టి, గొట్టు, నిగ్గడి, పెట్టిదము, మొదుక, మొప్పియ—మొప్పె; వి.—కర్కశము, కడిది, కఱకుదనము, గొడ్డు, చెలుచే, బిరుసు-బిఱుసు, బెడిదము; వి, విణ —కఱకు, గడుసు, దురుసు; వి, దే —పెల్చ—పెలుచేన-పెల్చన; (సం) —విణ.—అచ్ఛిద్రిము, అయోమయము. ఉపోషము, కంఖటము, కఠగము, కఠలము, కఠినము, కఠోరము, కఠోలము, కర్కరము,

కర్కశము, కీటకము, కూర్మరము, గాటము, జఠరము, జరఠము, ఠ, దృఢమును, ణ, నిర్వాహము, నివాతము, నిషధము, నిష్ఠురము, నిస్సంధి, పరుషము, మూర్తిము, మూర్తిమత్తు, వృత్తము; వి.—కంకణము, కార్కశ్యము, గఱిగఱి, మూర్తి. (మిగతావానికి "చూ, వృత్తము.6–10."); 6. పరుషోక్తి: చూ, శబ్దము 2.

బెడిదుఁడు. వై. వి. 1: చూ, వెఱపరి. 1; 2.కఠినుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 3. కూరుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

బెడిదుఁతనాలు. ద్వ. విణ. (బెడిదము+ఆలు) చూ, బెట్టిదురాలు.

బెడియ. దే. అ. క్రి 1. బెసుకు, తప్పు: చూ, మిడివోవు; 2 బెసుకు: చూ, వైకల్యమగు

బెడిసెకొట్టుట. వా. వి. 1. ఉగ్రదేవతలను క్రమవిరుద్ధముగా ఆరాధించినందున కలిగెడి హాని, 2. దేవతాదులు ఎదురుతిరుగుట.

బెడ్డ. వా. వి. రూ–బెడ్డు. మంటిగడ్డ: చూ, భూమి. 1.

బెడ్డు. వా. వి.—పై —

బెణఁకు. దే. వి, అ. క్రి: చూ, రూ–బెడఁకు.

బెణుఁకు. వా. వి, అ. క్రి —పై —

బెత్త. పై. వి: చూ, బెత్తిలి.

బెత్తము. పై. వి.=వేతి: చూ, వేము.

బెత్తిక. పై. వి. లోష్టము, ఎండిలేచినమట్టి పెళ్లలు: చూ, భూమి. 1.

బెత్తిలి. పై. వి.=భిత్తి. తర్జని మొదలైన నాలుగువేళ్లు ఆడ్డుకొలత ఉ, రా. 3, ఆ. 123. చూ, హస్తము.

బెత్తు. పై. వి. 1: చూ, బెత్తిక; 2.=వేతి: చూ, బెత్తము; దే. వి. 3.చూ, సన్నాహము.

బెత్తెడు. వా. వి: చూ, బెత్తిలి.

బెదరించు. వా. స. క్రి: చూ, బెఱపించు.

బెదరింపు. దే. వి. బెదరించుట: చూ, సంకోచము 3.

బెదరు. దే. వి. 1: చూ, బెగడు. 1; అ. క్రి: చూ, బెగడు. 2.

బెదరుమాపుట. అం. చూ, భేదోపాయములు.

బెదరుపడు. ద్వ. అ క్రి: చూ, బెదరు. 2.

బెదరుపోతు దే విణ: చూ, వెఱపరి. 1—2

బెబ్బులి. ద్వ. వి. (పెద్ద+పులి) పెద్దపులి. చూ, శార్దూలము.

బెబ్బులుఁగు. వా. వి. పడ్లంగిపిట్ట: చూ, శతపత్రము. 4.

బెబ్బె వా.అవ్య. లేదు. "నీకుబెబ్బె–నీఅబ్బకు బెబ్బె.": చూ, శూన్యము. 1.

బెరడు. పై. వి.=బర్బర. 1: రూ–బరడు, అంట, కడపసము–కడాసము–కళేవసము–కళీసము, చేట్ట, చెక్క, తాట, తిత్తి, తొంట, తొక్కి, తొక్కు, తొడపు, తొడవసము, తొలక–తొలుక, తోడు, తోడుపట్ట, తోలు, తోలుక, నార, పట్ట, పీతోలు, పైపొర, పొప్పర; (సం)—అజినము–ఆజినము, అస్మగ్ధరి, అస్మగ్వర, ఉక, ఐ, ఐక్యము, కటుచాతుర్జాతకము, కృత్తి, ఖల్లము, ఖల్లి, ఖోటము, చర్మము, చోచకము, చోనము, చోలకము, చ్ఛిల్లి, చామ, తనువు, త్వక్కు, త్వచము, పట్టము, శకలము. (మిగతవానికి "చూ, శకలము. 1—2"); తద్భ.—ం. ఎండిన అరటిపట్టకు.—చోదుము: ఒ.ఒలిచినుతిపోయటకోర్చుఅచివతోలునకు–తిత్తి. (సం).—కృతి, సుతి; 3. చర్మఖండమునకు.–అట్ట; ర.చర్మములసమూహమునకు. (సం).—చార్మాణము; ఱ. డేగలతోలుగంతకు–తోపారము–తోపారము; ట. దార్తిత్వక్కునకు—కారపుడెక్క; ఢ.పచ్చిచర్మమునకు.—కరును; ఱ. పట్టెడపలెకోసినతోలునకు.–పట్టెడ; ణ: పులితోలు.(సం).–ద్వీపము; ంం: పొరాటు,పొరాటుచెక్క:(సం)–

త్వక్కు-; ౧౧: పక్కతోలు, బరితోలు; ౧౨.మృగచర్మమునకు.—ఆట్ట,తిత్తి,తోలు; ౧౩. పంగపుపట్టకు.(చూ,వరాంగకము.1.); ౧౪. వింటినారిదెబ్బ కాపాడెడు ఉడుము తోలునకు.(సం.)—గోధ; ౧౫.సన్న గాఁగోసిన తోలునకు.-నాఁటు (మిగతవానికి"చూ, శకలము 1—2.");2· చూ, రూ-బరడు 1; 3· చూ, రూ-బరడు. 3

బెరయు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, వ్యాపించు హరి. పూ 6, ఆ. 95; 2· చూ, సంభవించు. భాగ. 2, అ 250, 3 చేరు, చెల్లు భార. స్త్రీ 1, ఆ 73 చూ, సిద్ధించు, స. క్రి 3 పొందు. కళా. 3, ఆ. 105 చూ, సక్తమగు.

బెరసు. సై. విణ. 1.=పరుష. కూర్మరము. నీలా 1, ఆ. 72 చూ, కారవము. 2; 2. ముతుక. నీలా 3, ఆ 49 చూ, స్థూలము. 4.

బెరికి దే వి. కొఱంగ చూ, సొడ్డు. 1.

బెరుకు. దే. వి 1. భోగము: చూ, వేఱుపాటు. 1; 2. పర్యోజనము చూ, వ్యాపారము.1.

బెఱతిక. దే. వి: చూ, బెడక. 1

బెలంచి. దే. వి: చూ, పక్షి (అపర్)

బెలము సై.వి 1 =బిల:చూ, రంధ్రము. 1; వా. 2 ఒకానొక ఎరవి "వేడ్రలము పోసిన పాలముపండును.": చూ, కుప్ప-గోమయము (గోదావరీమండలమున వాడుక)

బెల్లయు. దే అ. క్రి: చూ, వ్యాపించు

బెల్లము దే. వి. 1. గుడము: చూ, శర్క-గ. 1; వా. 2 మగగుతీ: చూ, శిగ్నము (పిల్లల ముద్దునందుపయోగింతురు)

బెల్లి. దే. విణ. 1: చూ, పంచకము. కళా. 3, ఆ. 34; 2: చూ, పంచకుడు; 3. చూ, జేజ్జిరక త్తియ. [ఆ.క్రి 2:చూ, బుజ్జగించు

బెల్లించు. దే. స. క్రి 1· చూ, పచించు; వా. బెల్లించుకొను.—పై.—

బెల్లింపు. దే. వి. 1: చూ, వంచనము; 2. ఇచ్చేకము· చూ, బుజ్జగము. 1; విణ. 3: చూ, బుజ్జగము. 2.

బెల్లింపుమాట. వా వి 1. ఇచ్చోక్తి· చూ, శబ్దము. 2; 2 చూ, బెల్లింపు. 2

బెసుకు. దే. అ. క్రి: చూ, బెడియు. 1—2.

బెస్త. దే. ని. బోయ చూ, మోపరి.

బెస్తవాఁడు దే వి.—పై.—

బెహారము. సై వి.=వ్యవహార. (రూ-బేహారము-బెహారము-బేరము-బేవరము). చూ, వర్తకము

బెహారి. సై. వి.=వ్యవహార. రూ-బేహారి-బేహారి. కళా 6, ఆ 97: చూ, సెట్టి 2.

బెళఁకు దే వి. 1. అధికపర్చ చూ, బెలుతుగు. 1, 2. చూ, విలాసము. 2, 3 చూ, లోలము అని. 5, ఆ. 29, వా. 4. ఒకానొకడేగ చూ, శ్యేనము, అ. క్రి. 5 రూ-బెడఁకు: చూ, సలించు; 6. జగయు. పొండు. 4, ఆ. 3· చూ, రుద్దు; వా. 7. తళతళమని చక్కాశించు రూ—బెళుఁకు: చూ, హవణిల్లు.

బెళఁగు దే. వి. చూ, రూ-బెడఁగు.

బెళగువ్వ. దే. వి. (బెడన + గువ్వ) (స్వా. 4, ఆ 58); కంపపులుఁగు-గంపపులుఁగు, గబ్బు, గబ్బులుఁగు, డబ్బు, పక్షివ (సం).— అలజము, కుక్కుటకము, కుక్కుభము, కులాలము, జీవంజీవము, భాసంతము, లజ్జాభాసము; తద్వి — జలకుక్కుభమునకు —(సం).— గోధండీరము, జలకుక్కుభము. (చూ, శకుంతి.)

బెళవ. దే వి —పై —

బెళుకు. దే. వి, అ. క్రి: చూ, బెళుకు. 1-2-3-4-5-6-7 (అధికపర్చిసు —కళా. 1, ఆ. 135; తళతళమని చక్కాశించుటకు —య. 5, ఆ. 65.)

బే

బే. వై. వి: చూ, రూ-అంబే. భో. 6,ఆ. 44.

బేటు. దే. వి. 1: చూ, బెత్తిక; (కొండ లో నగు వానియందలి చీలిక. (పేటు అని వాడుచున్నారు.)

బేగడ. దే వి. కాకిబంగారు చూ, శుభ్రము.1.

బేగరి వా. వి. గుఱ్ఱపువాడు: చూ, సాది. 1. (హయము.)

బేగి. వా. క్రి. విణ. వేగముగా. "బేగిరమ్ము."

బేగిరావులు. వా. వి. బ. వేగముగావచ్చేవారు.

బేజేరూరు. వా. విణ. తొందరలేనిది.

బేటోరు వా. వి. ఆలయిక. శ్రీమము.

బేడ. దే. వి. పరకరూపాయ,(రు 0—2—0).

బేడలు. దే. వి. బ కాయధాన్యములపప్పు. చూ, పప్పు. 1.

బేడిక. వా. వి. భాగధేయము. చూ, సిస్తు 1.

బేడిగ. దే. వి.—పై.—

బేడిజేము దే. వి. టక్కు: చూ, వంచన.

బేడిదము నై. వి.=భీతిద: చూ, రూ-బెడిదము

బేడిమూక. వా. వి అల్లరిమూక. [ము. 1.

బేడిస. దే. వి. శఫరిఅనుమీను చూ, మత్స్య

బేడిసమీను. దే. వి.—పై.—

బేడీలు. వా. వి బ.సం కెడ్లు: చూ,శృంఖలము.3.

బేడౌలు.వా.వి.వికారరూపము,దుస్తులుధరింపమి

బేతాచాతు. వా. విణ తాహతులేనిది. (తాహతు=గొప్ప.)

బేతాళము. సం. వి. అ. పుం. 1. పిశాచము: చూ, భూతము; 2. భూతావిష్టమృత శరీరము: చూ, శరీరము.

బేతాళుడు. సం. వి. అ పుం: యమకింకరుడు

బేది. దే. వి. చూ, పాచనము. 3.

బేపరవా. వా. విణ. లక్ష్యములేనిది.

బేబాచెయ్యి. వా. విణ.గొప్పసమర్థతకలవాడు.

బేబేబార్హ్మణులు. అం.కన్యాకుబ్జులలోనొకరు. (సామవేదులు కొందఱు యజుర్వేదులొక కొందఱు): చూ, బార్హ్మణులు.

బేమరమ్మతు. వా. విణ. మరమ్మతులేనిది.

బేరకత్తె. వై. విణ. (బేరము + కత్తె) బేరమాడునది: చూ, స్త్రీ.

బేరకాడు. ద్వ.విణ: బేరమాడువాడు, అమాంతగాడు, చిల్లరబేరగాడు.

బేరజేయు. దే. వి. 1. కుత్సితుడు: చూ, వ్యాధుడు. 2; 2. ధూర్తుడు: చూ, వ్యాధుడు 2; 3. కుత్సితపునడక; 4.కుత్సితురాలు: చూ, స్త్రీ; బ. 5. పరుషోక్తి: చూ, శబ్దము. 2.

బేరిమాడువాడు. ద్వ విణ. చూ, బేరకాడు

బేరము. సం. వి. అ. న. 1. పరితిమ చూ, హారిణి. 3; వై. వి. (1)=వ్యవహార: చూ, బహారము. పాండు. 1, ఆ. 111; (2) వెలకు వస్తువునిచ్చికొలఁది నడుగుట.

బేరి. వై. వి. 1=వ్యవహార (బేరము + ఇ.) 1. చూ, వైద్యుడు; 2 =భేరీ. దుందుభి అచ్చ. యు, కాం 205: చూ, వీణె.

బేరీజు. వా. వి 1. రాబడిమొత్తము; 2. లెక్కవిపరము.

బేరుండము. సై. వి.=భేరుండ.గజములఁదన్ని కొనిపోవు ఒకానొకపక్షి: చూ, శకుంతి (పక్షి.)

బేల. వై. విణ.=భేల. 1. మూఢురాలు, ముగ్ధ: చూ, స్త్రీ; 2. మూఢుడు. మో,స్తబ్ధుడు.

బేలరి దే. విణ. (బేలు + అరి): చూ, వంచకుడు. భాగ. 3, స్క-ం. 381.

బేలాయఖు. వా. విణ. తగనిది, పనికిరానిది.

బేలు. దే. వి. 1: చూ, పంచన; వా. 2. జూమాను; 2 ఇరుపదిరీములకట్ట: చూ, పటపత్రము.

బేలుపడు. ద్వ. అ. క్రి. రూ-బేల్పడు. 1:చూ, మోసపోవు; క్రి. 2. బేలుపఱచు.

బేలుపోవు. దే.అ. క్రి. 1: చూ, బేలుపడు; సే్రి. 2. బేలుపుచ్చే.

బేలువెట్టు. దే. స. క్రి. మోసపుచ్చే: చూ, [పంచించే.

బేవరము వై. వి.=వ్యవహార: చూ, బెహారము.

బేవారసు. వా. విణ. నాధుఁడులేనిది,హక్కుదారుఁడులేనిది.

బేషు. వా. వి. (రూ–బేసు–భేషు) మంచిది.

బేసము. సై. వి.=వేళ. 1: చూ, వేసెము. భాగ. 8, స్క.ం. 450; 2.=వేష. కోలము: చూ, వేసము.

బేసరి. దే వి. 1. ఒకరకముముక్కుర: చూ, భూషణము 2; 2. అడ్డబాస: చూ, భూషణము. 2; 3 లలంతికావిశేషము: చూ, భూషణము. 2.

బేసి. వై వి.=విషమ (దేశ్యమని శ. ర.) సమముకానిది. చూ, విషమము (1-3-5 మొ)

బేసికంటి. దే. వి. (బేసి+కన్ను) విరూపాక్షుడు, ముక్కంటి. ఋ. 1, ఆ. 85: చూ, శివుఁడు.

బేసికంటిమామ ద్వ. వి: చూ, పర్వతము.

బేసికంటివేల్పు. దే. వి: చూ, బేసికంటి.

బేసికైదువుజోదు. ద్వ. వి. అసమశరుఁడు. చూ, మన్మథుఁడు.

బేస్తువారము. వా. వి: చూ,బృహస్పతివారము.

బేస్తు వా. వి. వేక, జూదములోనగువానియందలి కొద్దిగెలుపు. "బేస్తుకన్న తిగ్గిన కుదేలు, "బేస్తుకన్న హెచ్చిన ఆట" (వాడుక)

బేహరము. సై. వి.=వ్యవహార: చూ, రూ–బెహారము. [బెహారి; 2: చూ, వైశ్యుఁడు.

బేహరి. సై వి.=వ్యవహార. 1: చూ, రూ–

బేహారము. సై. వి.=వ్యవహార: చూ, రూ–బెహారము. [చూ, రూ–బెహరి.

బేహరి. వై వి.=వ్యవహార. (బేహారము + ఇ): బేహరికుఁడు. వై. వి.=వ్యాసహారిక. వ్యాపారము తెలిసినవాఁడు.

బై

బైండు. వా. వి. పుస్తకమునకు అట్టకట్టుట.

బైకిలు. వా. వి. బ: చూ, రూ–బయ్యంకిలు.

బైజీ దే. వి: చూ, రూ–బయిజీ.

బైడాలము. దే. వి· చూ, రూ–బయిడాలము.

బైరవాసము. వై. వి =బహిర్వాస: చూ, రూ–బయిరవాసము. (బైరువాసముఅనికొండఱు)

బైరవుఁడు. సై. వి.=భైరవ: చూ, భైరవుఁడు.

బైరాగి. వై. వి.=విరాగి: చూ, రూ–బయిరాగి. బ్రి. 2, ఆ. 175.

బైరి. దే. వి: చూ, రూ–బయిరి.

బైలగు. ద్వ. ఆ. క్రి· చూ, రూ–బయిలగు. ఊ, రా. 2, ఆ 137.

బైలు.వై.వి.=బహి.చూ,రూ–బయలు–బయిలు.

బైసణ. దే. వి: చూ, రూ–బయిసణ.

బైసి. వై. వి.=భవిష్య. 1. నియతి: చూ, సత్యము. 1, 2. గౌరవము, మర్యాద: చూ, సన్మానము; 3. భాగ్యము. పంచ. నా. 1, ఆ. 183: చూ, సంపద; 4. కీర్తి: చూ, సమాఖ్య. 1

బైసికిలు. వా. వి: చూ, రూ–బయిసికిలు.

బైసుక. దే. వి: చూ,రూ–బయిసుక. రుక్మాం. 5, ఆ; ఉ, హరి. 3, ఆ. 124.

బొ

బొంకణము. వై. వి.=బోక్కాణ: చూ, రూ–బొక్కాణము.

బొంకప్ప. దే. వి. ఒకచేఁప:చూ,మత్స్యము. 1.

బొంకరి. దే. విణ. (బొంకు+అరి): చూ, బొంకులాఁడు.

బొంకి. దే. వి: చూ, రూ–బోఁకి.

బొంకించే. దే. స క్రి. 1. మోసపుచ్చే: చూ, పంచించే; సే్రి. 2. బొంకఁజేయు.

బొంకు. దే. వి. 1. కల్లనూట. హరి. పూ. 5, ఆ. 234: చూ, శబ్దము. 2; వి‌ణ. 2. కల్ల: చూ, వితథము; స. కి్ర. 3. అన్యతమాడు: డబ్బు, బిజాగు, బొల్లు. [చూ, స్త్రీ

బొంకులాఁడి. దే. వి‌ణ. అసత్యములాడునది:

బొంకులాఁడు. దే. వి‌ణ అన్నెకాఁడు, కల్లరి-కల్లకీఁడు, జిల్లికాఁడు, టక్కరి, బొంకరి. (సం).— అన్యాయవాది.

బొంగ. వా. వి. 1. జలపర్యసరణ విశేషము. "చేనుగట్టంతయు బొంగలే"; 2 చిన్న వ్యుత్పత్తిగలకుండ: చూ, భాండము. 3.

బొంగరము. నై. వి.=భ్రమరక. తార్కాడుచేట్టి యాడెడువస్తువు: రూ-బంగరము-బొంగరము—బొమ్మరము. (సం).—గిరికము, భ్రమరకము. [భక్ష్యము.

బొంగరాలు. వా ని. బ. (బొంగరాలు): చూ,

బొంగు. దే. వి. ఎండిన లావుబోలువెదురు. చూ, వెదురు

బొంగుగొంతుకవాఁడు. వా. వి. (సం) — అస్వరుఁడు, అసౌమ్యస్వరుఁడు.

బొంగురము. నై. వి.=భ్రమరక: చూ, రూ-బొంగరము.

బొంగువెదురు. ద్వ. వి. 1. చూ, బొంగు; 2. గాలిసోకువ మోక్కగెడు బొంగువెదురు చూ, బొంగు

బొంగ. నై. వి=బంధ. (దేశ్యమని శి ర.): చూ, బోను. 1.

బొండకొయ్య. వా. వి.—పై —

బొండమాను వా వి.—పై —

బొండము. దే. వి. పెచ్చేతోఁగూడిన పెంకాయ, కొబ్బరిబొండము: (రూ-బొండలము—బొండాము—బొండ్లము-బొండ్లాము — బొండ్లెము): చూ, స్కంధఫలము.

బొండలము. దే. వి.—పై.—

బొండాము. దే. వి: చూ, బొండము.

బొండిగ. దే. వి. తొడిమ: చూ, వృంతము. 1.

బొండు. వా. వి. 1. కంరము: చూ, మెడ; దే. వి‌ణ. 2. చరిమండలము, గుండ్రనైనది: "బొండుగంటలు" : చూ. వర్తులము.

బొండుగ. దే. వి. కంఠనాళము. అచ్చ. యు, కాం. 136: రూ—బొండువి. (సం).— కృకము.

బొండుమల్లె. ద్వ. వి. గుండుమల్లె*: చూ,మల్లె.

బొండువ. నే. వి: చూ, రూ-బొండుగ.

బొండెము. దే. వి: చూ, తడుపు. 2.

బొండ్లము. దే. వి: చూ, రూ—బొండము.

బొండ్లాము దే. వి.—పై.—

బొండ్లెము. దే వి —పై.—

బొంత. నై. వి. 1—కంథా: చూ, వస్త్రము; దే. వి‌ణ 2. పెద్ద చూ, నుర. (3)

బొంతెకత్తియ. వా వి పట్టని చూ, పింధళి.

బొంతకాకి. ద్వ. వి. మాలకాకి: చూ, వాయసము. [న్నుహి.

బొంతదెముడు. ద్వ. వి బొమ్మదెముడు* చూ,

బొంతరగటి. దే. వి. పెద్దకాయల అరటి, మహేంద్రి*: చూ, రంభ. 2

బొంతకాయి దే. వి చూ, తురకకాయి.

బొంతు. దే. వి. 1 చోడి బొన్న గంపలోనగు వాని గింజేలయడుగున నుండెడి కుగురుపంటి పొట్టు; వా. 2: చూ, బొందు. 4

బొంద. దే వి. 1: చూ, రంధ్రము. 1; 2. తాడులోనగువానిచిన్న చెట్టు; వా 3 తల నతోకిన అరటిమోను: బొందియ-బొందె. (దీనిదొప్పలువిస్తర్ల కుపయోగించేను); వి‌ణ. 4: చూ, లంద.

బొందకోల. దే. వి. 1. సానక త్తి: చూ, రిష్టి. 2; (ఇదెమల్లయుద్ధ సాధనాయుధము).

బొంతెడము. ద్వ. వి. (బొంత + దడము): రూ-బొందళము, కవచము: చూ, వారవారణము.

బొందడీడు. ద్వ. వి: చూ, వర్మితుడు.

బొందపక్కె. దే. వి: చూ, మత్స్యము. 1.

బొందపువ్వు. ద్వ. వి. తాటిమోచ్రను పట్టియుండెడు నూఁగుపూవు. చూ, సుమము.

బొందళము. ద్వ. వి. (బొంత + దలము): చూ, రూ–బొందడము. ఉ, రా. 4, ఆ. 222.

బొంది. దే. వి. 1. మేను: చూ, శరీరము; 2. ఎముకలగూఁడు: చూ, శిల్యము. 1.

బొందియ. వా. వి. రూ–బొందె. 1. చూ, బొంద. 3; 2. అగిటిడూఁచే: డూఁచే, చూఁట [2. బొందిలీకులస్థుడు

బొందిలి. దే. వి. 1 ఒకానొకజాతి; వా.

బొందివేట. వా వి. కాఁజేలుమొదలగు గూళ్ళలోనుంచెడి పక్షులతోనాడెడువేట.

బొందు. దే. వి. 1. చేరు. "పెండ్లి పరిధానపు బొందు" చూ, సూత్రము. 1;2. చొక్కాయ ముడివేసెడు సన్ననాడా; 3 పుస్పసరము కళా. 4. ఆ 82: చూ, భూషణము 2; 4 వెన్నుదీయుటకు యోగ్యముగాని పరిలోనగునది: బొందు.

బొందుపోవు దే. అ క్రి. 1. పరిలోనగునది వెన్నుదీయ యోగ్యముగాకపోవు; వా. 2. సూత్రిముతెగు.

బొందులోపుస్త్రెబొందువంటిమగఁడు.లో.పుస్తెమాత్రముకట్టి నియోగిరైయె భార్యను ఆదరించే నిధర్మ.

బొందె. వా. వి: చూ, రూ–బొందియ.

బొంపిరి. వా. వి. 1: చూ, మోచ్రు. 2; విణ. 2: చూ, సంపూర్ణము.

బొంపిరిపోవు. వా. అ.క్రి: చూ, బలకాయించు.

బొంబాయి. వా. వి. 1. ఒకానొకరాజధాని; 2. నీరువెలువరించేగొట్టము,కుళాయి–కుళ్ళాయి. (పైప్.)

బొంయి. వా. వి: చూ, రూ–బొయ్యి.

బొక్క. వై. వి.=భూకమ్.క్ 1. చిలము: చూ, రంధ్రము. 1; 2. కన్నము: చూ, రంధ్రము. 1; 3. గొయ్యి: చూ, రంధ్రము. 1; 4. శవమునుపూడ్చెడుగొయ్యి; దే. 5. నోరునిండిన పొడియగు తినుబండము. "వాఁడుఅడుకులు రెండు బొక్కలు బొక్కినాఁడు" (శ. ర.): బొక్కు.

బొక్కణము. వై. వి.=బోక్కాణ. విబూది సంచి: చూ, రూ–బొంకణము.

బొక్కనియ. వై. వి.=బోక్కాణ. రూ–బొక్కెన. గుఱ్ఱమునకు ఊలవలు పెట్టెడు బొక్కెన: (సం).––బోక్కరము–బోక్కాణము. [సర్పము.

బొక్కబెరడు. ద్వ. వి. ఒకపాము: చూ,

బొక్కలాఁడు. ద్వ. వి. (బొక్కలు+ఆఁడు) 1. కన్నగాఁడు. చూ, హారకుఁడు. 1; 2 దొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1; 3: చూ, సర్పము; వా 4. ఎలుక: చూ, మూషికము.

బొక్కసము. దే. వి. 1: చూ, పంటసాల; 2 అగ్గభారము. కాశీ. 5, ఆ. 67; ఆం. 3. చూ, సప్తాంగములు. (అంగము. 9.)

బొక్కి దె. వి. 1: తొక్కి, బోసి; 2. మాంసము లేనిది.

బొక్కిబొమ్మువాఁడు. వా వి. చూ, కుబ్జుఁడు.

బొక్కిస. దే. వి. 1. బట్టలపెట్టె, కరోటకము: చూ, సందుకా; 2: చూ, రూ–బొక్కిసా.

బొక్కిసా. దే. వి. 1.చిన్నమూట; వా.2:చూ, బొక్కెన. 4.

బొక్కు. దే.వి. 1. నిండిననోరు: చూ,బొక్క. 5; స. క్రి. 2. నోటినిండతిను: చూ, బొక్కులాడు.

బొక్కులాడు. దే. స. క్రి: చూ, బొక్కు. 2.

బొక్కెన. దే. వి. 1: చూ, నీరుపిప్పలి*; వై. వి. 2.=బోక్కాణ: చూ, బొక్కనియ; 3.=బోక్కాణ నీళ్లెత్తిపోసెడు తోలు

సంచి: (సం)—కరకపత్రిక; 4.=బోక్కా ణ. రూ—బొక్కిస-బొక్కిసా. నీరుచేఁదడి పాత్రిము: చూ, పాత్రిము. 6—శి.

బొగడ. దే. వి 1: చూ, రూ-బుగడ; 2. మం చేపుగోడు శిఖరము; బ. 3 చూచుకము. కళా. 1, ఆ 131: చూ, స్తనము; 4. గం దపట్టెమీఁది గుబ్బ: గుబ్బ; 5. చెఱువుకట్ట లోనగువానియందు నీళ్లుమాఱివచ్చెడు బొం గ: చూ, బొంగ. [పెడు కాయ

బొగడము. వా. వి సాగటాల పాళిగదులు నడ

బొగడసరులు. వా. వి. బ' చూ, ధాన్యము.

బొగిణి వా. వి' చూ, దబరా.

బొగ్గరము వా వి. ఉక్క-తోఁగూడినవేఁడిమి' చూ, వేఁడిగిము. (ఉత్తరసరాకులలో వాఁడుక.)

బొగ్గు. దే ి:నల్ల, మసి, నిప్ప.(సం).—ఆంగా రము-ఆంగారము, అగ్నిచిత్తు, అఙ్గుల, ఇం గాలము, ఊల్క, కాలిక--కాళిక-కాలిక మ, కాళి, కోకిలము. (చూ, వహ్ని. 1)

బొగ్గుగఱచేట. జా. (పూరిగఱచేటపంటిది) నీచదళకు పచ్చేట "వారు కట్టకడకు సిగ్గు బడి బొగ్గు గఱవకమానరు." (ధర్మజరాజ నూయము.)

బొగ్గులకుప్ప. వా.వి. ఆంగార్య: చూ,వహ్ని.1.

బొచ్చె. దే. వి. 1. కుండలోనగువానిపెంకు చూ,పెంకు. 3; 2. తలపుట్టె: చూ, పించె; 3. ఒకచేప: చూ, మత్స్యము 1.

బొచ్చే. వా. వి. కేశము: చూ, వెండ్రిక.

బొచ్చెమెకము. ద్వ. వి: చూ, ఛిల్లము. 2.

బొజ్జంగ. నై. వి.=భుజంగ. అచ్చ. ఆర, కాం. 1: చూ, విటుఁడు.

బొజ్జ. దే. వి: చూ, పొట్ట. 1.

బొజ్జదేవర. వా. వి: చూ, వినాయకుఁడు. 1.

బొజ్జవాఁడు. దే. వి: చూ, లంద.

బొటనవేర్లికొన. అం: చూ, కళాస్థానములు.

బొటనవేర్లు. దే. వి' చూ, పెద్దవేర్లు. (రూ— బొట్టనవేర్లు-బొటవ్రేలు-బొట్టవ్రేలు-పొట వేర్లు-పొట్టవేర్లు.)

బొటనవేర్లు. దే. వి.—పై—

బొటవేర్లు దే. వి.—పై.— [యము.

బొటిమ దే. వి. మొటిమ: చూ, స్ఫూలోచ్చ

బొట్ట. దే.వి. వెదురుబద్దలగాది' చూ, పంటసాల.

బొట్టడి దే. వి. దొర్లించెడునల్లరాయి: చూ, రాయి.

బొట్టనగోలలు. దే. వి. బ: చూ, బాలక్రీడ.

బొట్టనవేర్లు. దే. వి. 1: చూ, రూ-బొటన వేర్లు; అం. 2. చూ, కళలుండుస్థలములు.

బొట్టము దే. వి గోచి. చూ, లంగోటి.

బొట్టవేర్లు. దే. వి చూ, రూ-బొటనవేర్లు.

బొట్టి. వా. వి. బ్రాహ్మణ శ్రేష్ఠవాచకము: చూ, స్వస్తిముఖుఁడు. 1.

బొట్టియ. వై. వి. 1.=పుత్రిక. రూ-బొట్టె. కొడుకు. అచ్చ. యు, కాం. 70: చూ, సూనుఁడు. 1; 2.=పుత్రిక రూ-బొట్టె. కూఁతురు. అచ్చ. యు, కాం. 486: చూ, సూన. 1; వా 3. బాలకుఁడు: చూ, శిశువు; దే. వి 4. బాణములోనగువాని చివర నేర్పఱచెడు తామరమొగ్గవంటి ములికి: బొట్టె, బొట్టెకోల. [బొట్టియ. 1.

బొట్టియఁడు. వై. వి.=పుత్రిక: చూ, రూ-బొట్టియకోల. వా. వి. దుప్పుడక్క-వాఁడు శిశు నము చెప్పనపుడు చేతితోఁబట్టుకొను చిన్న సన్న పుక్తి.

బొట్టు. వై.వి 1.=పుండర్రిమ్.పుండర్రిము.తద్వి.— ం. చేక్క-బొట్టునకు.—చేక్క,చేక్క-బొట్టు, బొట్టు. (సం).— అపాంగము, కలాప కము, కశేరువు, చిత్రికము, చిత్రిపత్రిక ము, చిత్రిము, తమాలపత్రిము, తిమా

ఱము, తిలకము, నాభి, పుండ్రిము, బిందువు, విశేషకము; ఁ: (సం).—అంగులితోరణము; 3: అడ్డబొట్టు; ర్: కావలిబొట్టు, కావిబొట్టు, కావు; ౠ: చోఁదు. (సం).—బాషము; ఓ: చోరిక—చోటీక, పత్తిరిబొట్టు, ఔ: చేరుచేఁక్క—చేర్చుక్క, చేఁయుచేఁక్క, చేఁక్క—చేఁయు, పాపటచేఁయు, పాపటబొట్టు (సం).— పత్రిపాశ్య,లలాటిక; ం: తిరుచూర్ణము, తిరుమణి, తిరుమన్ను; ఁ: తిరునామము, పంగనామము; ఁం. విలువ్రగొట్టు, పుసియగొట్టు. (సం) — ఊర్ధ్వపుండ్రిము; ఁం: (సం).—పటలము, పట్టేచర్ధనము; ఁఁ. నీటిబొట్టునకు.—(చూ, "గొట్టు. 6"); (మిగతవానికి "చూ, విశేషకము. 1"); 2: చూ, తాళిబొట్టు. 1; 3 చూ, తాళిబొట్టు 2; 4. అనుస్వారము: చూ, సున్న 1; 5: చూ, గుడి 1; 6 నీటిబొట్టు, చేక్క—. (బ) తొంగిళ్లు (సం) —కకణము, జలబిందువు, దర్పణము; 7 =ఘట్ట విపర్నానూనుబంధము, ఘట్టు: చూ, స్వస్తిముఖుఁడు; వా. 8 ఒక కాని (రు 0-0-3) (రాయలసీమలోవాడుక), 9. నేయి నూనెలోనగు వాని పడ్డవ యందుపయోగించెడిమాట "నేతిబొట్టు, నూనెబొట్టు" మొ; 10. (పాయింటు) బిందువు; 11. మద్యము. "ఇకిపీఁడుతార్చిగిన బొట్టుమహిమయే": చూ, సుర. 2; 12: పచ్చబొట్టు (అంటిపీడనిది.)

బొట్టుగు. వై. వి. రూ—బొట్టువు*. చూ, నువ్వు (నువ్వులు)

బొట్టుదారము. ద్వ. వి. బొట్టునగుర్చెడు మంగళసూత్రము: చూ, భూషణము. 2.

బొట్టుపెట్టె వా. వి ఆఁడువారు కుంకుమాదుల నుంచుకొనెడు చిన్నపెట్టె: చూ, సంచిక.

బొట్టువు. వై. వి: చూ, రూ—బొట్టుగు*.

బొట్టె: చూ, రూ—బొట్టియ.

బొట్టేఁడు. వై. వి.=పుత్తెరి. బాలుఁడు. అచ్చ. బాల, కాం. 201: చూ, శిశువు.

బొట్టెకోల. దే. వి: చూ, బొట్టియ. 4. కళాం. 7, ఆ. 129.

బొడబొడ. దే. వి. 1. కాఁయుటయాఁదగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ; 2. మోగియుటయాఁదగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

బొడాబొడి. వా.విణ. చెల్లడిపైనట్టి. "బొడాబొడిమాటలు": చూ, రూ—బొళాబొళి.

బొడిగ వై. వి.=పృథుక. చూ, బొట్టేఁడు.

బొడిప. దే. వి. చూ, బుడిపి. 1.

బొడిమ. దే. వి. పానకోళ్ళిబిరడ.

బొడియ. దే వి. రెండుసిద్దెలకు వేసెడుపెన.

బొడ్డ. దే. వి అత్తి*: చూ, మేడి.

బొడ్డనబావి. ద్వ. వి. నడుమ పిల్లనూయిగల కోనేఱు. పర్యా. 1, ఆ 65: చూ, సరస్సు. 1. [రూ—బోడసరము.

బొడ్డసరము. దే వి పైరులోమొలచే మొక్క*: చూ, గడ్డి. దే వి 1. (లక్ష్మీ. 5, ఆ. 63): పాక్కుళ్ళి (సం) — ఉదానము, గుల్మము, గుండకూపి, తుండికరము, న, నాభి. లేద్వి — ఉఱుకుడు గొడ్డు, ఊఁడుబొడ్డు. (సం) — తుండి—తుంది; అం. 2 చూ, శిఖాస్థానములు. [వాయువు.

బొడ్డుగాలి. వా. వి. సమానవాయువు: చూ,

బొడ్డుజేపిక ద్వ. వి. చేట్టు కొల్లాగము నడిమి చోనడి. చూ, సదినము. 1. [అమల.

బొడ్డుకాఁడ. దే. వి: బొడ్డుపుడక. (సం).—

బొడ్డుపుడక దే. వి.—పై.—

బొడ్డుతాయి. వా. వి. కోటగుమ్మమునడుమ తాయి: చూ, రాయి.

బొడ్డువాఁడు. వా. వి. గోండుఁడు, తుండిభుఁడు—తుందిలుఁడు. [సిద్ధము.

బొణిగ. దే వి. సగకుతోనున్న చేతిసిద్దె: చూ,

బొణిగలు. దే వి బ 1 పొట్టుపీడి బర్రిద్దలుకాని కాయధాన్యము: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము); 2. బొంతుపీడనిజొన్నలోనగునవి; 3. చూ, భక్ష్యము

బొత్త. దే వి. 1. తామార్తి పాత్రిములబొంద: చూ, బొంద.1, వా. 2. దండుగ: చూ, నేగి. 4; 3. నిలపసొమ్ములోని తలుగు (తెలుగవ.)

బొత్తాము. నా వి బొత్తాను,గుండీ. (బటన్సు) తెద్వి.—పిన్నీను.

బొత్తాసు. వా పి —పై.—

బొత్తి. వా. వి: చూ, పొర. 6

బొత్తిగ. వై. ద్రి. క్రి. విణ. మొదిలంట: చూ, పడారము

బొత్తు వా. వి బొలతాళ్ళము.

బొత్తోన్సాంతోబారిహ్మణులు అం. చూ, సాంతోబారిహ్మణులు (చూ, ఉత్కళులు.)

బొది దే వి. మొదవ: చూ, తృణము. 1.

బొది. దే. వి. 1. ఓడలు చేసెడు గోటు: చూ, స్థానము. 1; వా. 2. చూ, పాను. 1; 3. బొటియ చూ, రంధ్రిను.1.

బొద్ది దే వి 1: చూ, శ్యామము. 7 *; పై వి 2.=శ్లేష్మ పెద్దది చూ, సుర. (3)

బొద్దికూర. వా. వి: చూ, బొద్ది 1. *

బొద్దీక దే. వి: చూ, బరడెపుకూర.

బొద్దీగ. వా. వి.—పై.—

బొద్దు. దే.వి. 1.గోడలోనగువానియందలిఅంచే తెద్వి —ం గోడబొద్దునకు.—అడ్డగుబొద్దు, బొద్దు, మొలతాళ్ళిడు; 2. పేనుబొద్దునకు —కమ్మి, బొద్దు; 2:చూ,గడ్డిబొద్దు;బ. 3 హస్తాభరణము: చూ, భూషణము. 2.

బొద్దుకీటు. వా.వి. పునాదిగోడపైపెట్టెడుకీటు.

బొనము. దే. వి. మెఱుగు.

బొప్పడు. దే. విణ: చూ, బేల. 2.

బొప్పటము. వా.విణ.లేకుండగచేయుట. "నీకు బొప్పటముఅయినదా?": చూ, శూన్యము.

బొప్పాయి. వా.వి.రూ-బొబ్బాయి*: చూ, వృక్షము.(దీనిపండుతినిన స్త్రీలుపాలుపడును. కడుపులోని బిడ్డలు కరుగును. మూలశంకలుతగ్గును.)

బొప్పి. దే. వి. కంతి, కదుము, గనుపు, గాడము, గాయ, పుంగుడు—పుర్రింగుడు, బుడిపి. బుడ్డి (సం) —గర్రించి.

బొబ్బ. దే. వి. 1 పైన్దిఅఱుపు: చూ, స్వరము. 2; 2. పొక్కు చూ, వర్ణము, 3. సింహనాదము. చూ, స్వరము. 2; వా 4 తాళి గెడుసీసు: చూ, సలిలము. (ఉత్తరసర్కారులలో వాడుక.) [పంకము. 3.

బొబ్బము వా. వి. రూ-బొబ్బాబు: చూ, బొబ్బమొకము ద్వ. వి: చూ, సింహము.

బొబ్బర. వై. వి—బబ్బర. 1: చూ, బొబ్బము 1, 2: చూ, దెబ్బడు; 3. అలచేండలను సస్యము: చూ, సస్యము. 1.

బొబ్బరబొబ్బిహ్మణులు. అం చూ, కర్ణాటసులు.

బొబ్బరలు. వై. వి బ: చూ, ధాన్యము. (చూ, రాజమాషము)

బొబ్బరించే. దే. అ క్రి. బొబ్బపేయు.

బొబ్బరింత. దే వి. బొబ్బరింపు: చూ, స్వరము. 2.

బొబ్బరింపు. వా. వి.— పై.—

బొబ్బలగొట్టు. వా వి: చూ, బీదవాడు.

బొబ్బలి వై. వి.=బర్బురి. అజభక్ష్యము, కషాతకము*. చూ, పిట్టదిరము

బొబ్బాటము. దే వి: చూ, బొబ్బరింత.

బొబ్బాబు. వా. వి: చూ, రూ-బొబ్బము.

బొబ్బాయి. వా. వి: చూ, రూ-బొప్పాయి *.

బొబ్బెట్టు. వా. వి: చూ, బొబ్బరింత.

బొమ. వై. వి.=భూరి: చూ, రూ—బొమ్మ. (పరితిమకు.—విక్ర. 7, ఆ. 72.)

బొమముడి. దే. వి. రూ—బొమ్మముడి: చూ, భూరికుటి.

-బొమముడిపాటు. వ్య. వి: (సం).—ఆకారము, ఇంగము, ఇంగితము.

బొమిక. దే. వి ఎముక: చూ, శల్యము. 1.

బోమికలగోడ. వా వి: (సం) —ఏడుకము—ఏఁపకము.

బోఁపకము. దే. వి (రూ—బొమిడికము-బొమిడీకము-బొమ్మికము - బొమ్మిడికము-బొమ్మిడీకము) కిరీటము: చూ, సీసకము. (1)

బొమిడికము. దే వి.—పై.—

బొమిడీకము. దే. వి.—పై —

బొమ్మ. పై. వి రూ-బొమ్మ 1=బర్హిస్న, చూ, బర్హ్మా 1; 2 —ర్హిపు కిరుఁగాను చూ, భుర్హిపు (దేశ్యమని శ ర); 3 పరితిను: చూ, హరిసి. 3; 4 బిరుదచిహ్నము. చూ, లక్షణము. 1; 5 అనుమానచిహ్నము: చూ, లక్షణము. 1; విణ. 6 చూ, స్వల్పము

బొమ్మంచే. వ్య. వి. 1 ఎఱుపు: చూ, వర్ణము 6; 2. ఎఱ్ఱగంగుబట్ట, ఎఱ్ఱఅంచేబట్ట (అని కొందఱు) చూ, వస్త్రము; విణ. 3. ఎఱ్ఱని దిఁ, రా. 7, ఆ. 44. చూ, పర్ణము. 6.

బొమ్మఁడు. పై. వి.=బొర్హ్మణ పాండు 3, ఆ. 80: చూ, స్వస్తిముఖుఁడు. 1

బొమ్మచీర. వా వి. పొత్తి. చూ, వస్త్రము.

బొమ్మచోరి. పై.వి.=బర్హిర్మచారి (రూ—బొమ్మిసారి—బొమ్మసారి-బమ్మచోరి-బమ్మచోరి—బమ్మిసారి—బమ్మసారి): చూ, వటువు

బొమ్మచెక్క. పై. వి. అభిచిన్నకుత్తర్తిము, కానరానిచెక్క. చూ, రిక్క.

బొమ్మదొముడు. పై. వి. సింహుండము: చూ, స్నుహి. [ము. 1.

బొమ్మడాయ. దే. వి. మద్గురము: చూ, మత్స్య

బొమ్మపెండ్లిండ్లు. దే. వి. బ: చూ, బాలికాక్రీడ.

బొమ్మపెట్టుట. జా. పెక్కి—రించేట. "దేవతా నటి। మణులకు బొమ్మపెట్టు క్రియ మర్దల తాళనినాది పద్ధతిన్" (రామాభ్యుదయము.)

బొమ్మనుడి. దే. వి. చూ, రూ—బొమముడి.

బొమ్మమేడి. దే వి. కాకోదుంబరిక*: చూ, పెట్టిమేడి.

బొమ్మర. పై. వి.=భర్మ. 1. రూ—బమెర-బొమ్మఆ. చూ, భార్మింత 1; 2: చూ, భార్మింతి 2.

బొమ్మరక్కసి. పై. వి=బర్హిర్మరక్షస్. (రూ-బొమ్మరాకాసి—బమ్మరిక్కసి). 1: చూ, బర్హిర్మరాక్షసి: చూ, రాక్షసుఁడు. 1; 2 బర్హిర్మరాక్షసుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు 1.

బొమ్మరము పై. వి =భర్మిమరక: చూ, రూ—బొంగరము.

బొమ్మరములు పై వి బ చూ, శాలార్మిడ.

బొమ్మరవోవు. వ్య. అ. క్రి. చూ, బమ్మరించే.

బొమ్మరాకాసి. పై. వి.=: చూ, రూ-బొమ్మరక్కసి.

బొమ్మరిక్క. పై. వి: చూ, బొమ్మచెక్క.

బొమ్మరిల్లు. దే. వి. (బొమ్మ + ఇల్లు) బాలిక లాడుకొనెడి బొమ్మల చిన్నయిల్లు: చూ, ఉడినగం. 1. [చూ, రాయి.

బొమ్మలాయి. దే. వి. తెల్లనిచిన్నరాయి: చూ,

బొమ్మలాట. నా. వి 1 పాంచాలికేళి; 2. (తోలుబొమ్మల) ఆట.

బొమ్మసారి. పై. వి. 1: చూ, రూ -బొమ్మచోరి; వా. వి. 2. బొమ్మలతగవు.

బొమ్మసారె. పై. వి.—పై —

బొమ్మాసారి. పై. వి.—పై.—

బొమ్మికము. దే. వి: చూ, రూ-బొమిడికము.

బొమ్మిశికము. దే. వి.—పై —

బొమ్మిడీకము. దే. వి.—పై —

బొమ్మెర పై. వి.=భవ.(రూ-బమ్మెర-బమ్మరి—బొమ్మర-బొర్మిమిత్ర): చూ, రూ-బొమ్మర.

బొయ్యి. వా. వి. రూ-బొంయి. కుక్క-కూత, బుక్క-నము: చూ, స్వరము. 2. [ముద్దరము.

బొరిగ. వా. వి. రూ-బొరిగె. గుద్దలి: చూ,

బొరిగె. దే. వి —పై.—

బొరియ. దే. వి. చూ,రూ-బొతియ. (ఋ.పా.)

బొరిలింగకాయ. వా. వి చూ, భక్ష్యము

బొరుగులు. దే. వి. బ: రూ-గొరువులు-బోరులు. (సం).— ధాన: చూ, సాదము. (1)

బొరువులు. దే. వి. బ.—పై.—

బొరుసు. దే. వి. 1. కణితి. రాజ. 3, ఆ. 71 చూ, దిదుర్పు; 2. మంగలము: చూ, పాత్రిషు.6-గం, వా 3 గుత్తి చూ,సీలమండ; 4. తాఁబేటి వీఁపుచిప్ప: చూ, చిప్ప. (సం) — కటాహము; 5: చూ, దండ. 4

బొతియ. నే వి. (రూ—బొరియ-బొట్టియ-బొట్టె.) కలుఁగు. అచ్చ. యి, కాం. 418. చూ, రంధ్రము. 1; 2 గొయ్యి: చూ, రంధ్రము. 1; 3. పర్వతబిలము.అచ్చ. కిష్కింకాం 26: చూ, రంధ్రము. 1, 4 లోపలి నీరింకిపోయి యెండిన నారికడపు బొండెము. (చూ, కురిడి-కురిడీ-మున్నీ)

బొతియచేలి. దే వి: చూ, పుట్టచేలు. అచ్చ. అ, కాం 117.

బొట్టె. దే. వి. 1. బొజ్జెకడుపు నీలా 2, ఆ 66: చూ, భూర్ణిము. 1; 2 కడుపు: చూ, భూర్ణిము. 1.

బొట్టిజిట్ట. దే. వి: చూ, పక్షి.

బొట్టివాఁడు. దే. వి: చూ, బొజ్జివాఁడు.

బొట్టియ. దే. వి: చూ, రూ-బొతియ.

బొట్టె. దే. వి.—పై.—

బొట్లఁడు. దే. వి. బొట్లిగుట్టము. వైజ. 1, ఆ 68: చూ, హయము.

బొట్లి: దే. వి. 1. తెల్లనిది: చూ, వర్ణము. 6; 2. తెల్లనివాఁడు; వా. 3. సోబ: చూ, శోభ. 1.

బొట్లికోడి. ద్వ. వి: చూ, నీరుకోడి.

బొట్లిగద్ద. ద్వ. వి రూ-బొట్లిగద్ద. గరుడుఁడు: చూ, హరివాహనుఁడు

బొట్లిగర్ద్ద. ద్వ. వి.—పై —

బొట్లినెమ్మొగముపిట్ట. ద్వ.వి.—పై.— [ము.

బొట్లిపూస. దే. వి. ఇంద్రివల్లి*. చూ, సుపూగ

బొట్లిబూసర వా. వి. (సం)— అర్ధచందిర్క, కర్ణస్ఫోట, కోపలత, చంద్రిక, చిత్రిపర్ణి, త్రిపుట *.

బొట్లిమోగమెకము. ద్వ. వి చూ, వెలుఁగుబంటి.

బొట్లు దే. వి. 1 ఆసత్యము: చూ, వితథము; అ. కి 2: చూ, బొంకు. 3.

బొట్లులమారి. వా. వి చూ, ముఖరుఁడు.

బొసబొస. దే. వి. వెడలుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము ఉ, రా. 4, ఆ. 291: చూ, హూహూ. [తోలు.

బొసిక. దే. వి. చెంకాయ మొదలగు వానిపై

బొసుక. దే. విణ. 1. బలిసినవాఁడు. జై. 8, ఆ. 98. చూ, లావరి; 2: చూ, బొజ్జవాఁడు; విణ. 3. బలిసినది. జై. 8, ఆ. 98: చూ, స్థవిష్ఠము.

బొసుకు. వా. వి: చూ, సిగ్గు

బొళాబళి. వా. వి: చూ, రూ-బొళాబళి.

బొళుకు. దే. వి. కర్పిక్కుట లోనగువాని యందగు ధ్వన్యనుకరణము. రూ—బొళుక్కు-బొళుకుబొళుకు: చూ, హూహూ.

బొళుకుబొళుకు. దే. వి.—పై.— రామా. 7, ఆ. 115.

బొళుక్కు. దే. వి.—పై.—

బొళ్ళ. వై. వి. 1.=పటోలికా*: చూ, రూ—బొట్ల; వా. విణ. 2. ఉత్తది: చూ, శూన్యము. 1; 3: చూ, బోలు.

బొళ్ళపాయ. వా. వి. కల్లుదార్గెడు తాటాకు లోనగువానిపాయ: ఎడ్డగిజేడి. (చూ, పాత్రిము. 6-ర.)

బో

బోడకి. దే. వి. కుత్సితపాతర్రిము. చూ, హరివాణము (పాతర్రిము. 6); 2. జీలగడుగుదోనె; 3. తలపుఱ్ఱె: చూ, పిండె; 4: చూ, పెంకు. 3.

బోడకె. దే. వి. ఎముక. చూ, శల్యము 1.

బోడటి. దే. విణ. 1: చూ, పంటి. కళా. 7, ఆ 222; 2: చూ, పంటివాడు.కళా.7,ఆ.232

బోడటిగాడు. వా. విణ: చూ, బోడటి. 2

బోక్కణము. సం. వి. అ పుం. రూ-బోక్కాణము.=బొక్కనియ-బొక్కెన. 1: చూ, బొక్కనియ; 2. నీళ్లుపోసెడుబొక్కెన

బోగపుచేడియ. వా. వి: చూ. వేశ్య.

బోగమాట. దే. వి. బోగముదాని నృత్యము చూ, వ్యంబకము. 1.

బోగము. సై. వి.=భోగ. 1. లంజెపెల: చూ, శుల్కము. 3; 2. విక్రియము: చూ, వెల.1. య. 4, ఆ. 75; 3. సుఖము. చూ, సంతోషము. [వేశ్య

బోగముది. వ్య. వి. (బోగము + అది): చూ,

బోగములేమ. వ్య. వి —సై.—వేం, ఆం. 34

బోగి. సై. వి. 1.=భోగి. సంక్రాంతిపండుగకు తొలిదినము (వాడుక); సై. విణ. 2.= భోగి. చూ, సుఖి. 2; 3. భోగముగలది. చూ, సుఖము. 2. [పాతర్రిము. 6

బోగిణి. వా. వి. ఒకరకముగిన్నె: చూ,

బోగు. దే. వి. పూనిక. నీలా. 1, ఆ. 65: చూ, సన్నాహము.

బోగుబడి. దే. విణ: చూ, దూబఱదిండి.

బోటి. దే. వి. 1. ఆడుది. భాగ. 3, స్కం. 31: చూ, స్త్రీ; 2. చెలికత్తె. విక్ర. 4, ఆ. 138: చూ, సఖి. 1; 3: చూ, దూతి. 1.

బోటికత్తియ. వ్య. వి. రూ-బోటికత్తె. 1:చూ, బోటి. 2 వసు. 4, ఆ. 120; 2: చూ, బోటి. 3.

బోటికత్తె. వ్య. వి.—సై.—

బోటిగాడు. వా. వి. 1: చూ, స్నేహితుడు; 2: చూ, సమానుడు.

బోటితనము. వా. వి: చూ, సమర్థనము.

బోటిపాళ్ళు. వా. వి. బ: చూ, బాలక్రీడ.

బోటు. సై. వి. 1. కొండమొదలగువానియందుబ్బగానుండెడుచోటు: చూ, స్థానము. 1; 2 =స్రోఢ ప్రౌఢుడు. ఈ, హరి. 2, ఆ. 171. చూ, సమర్థుడు; 3: చూ, దుర్మదుడు. కళా. 7, ఆ. 222; వా. 4 చూ, తన్నుగోల; 5. పడవ: చూ, హోడము.

బోటొగ్గు. వా. అ క్రి. తన్నుగోలనానించు.

బోడ. దే. వి. (రూ—బోడడు—బోడి—బోడు—బోడివాడు): చూ, ముండితుడు. ఈ, హరి. 4, ఆ 42; 2: చూ, సన్యాసి. పాండు. 5, ఆ. 179; 3: చూ, మోర్రిడు; 4. బోడిది. ఈ, హరి. 4, ఆ. 42: బోడు.

బోడడు. దే. విణ: చూ, రూ—బోడ. 1.

బోడతరము. దే. వి. ముండిని *: చూ, హపుష.

బోడపత్రిము. వా. వి. హోమిలేనిదస్తావేజు.

బోడమ్మ. వా. వి: చూ, బోణము. 1.

బోడసరము. దే. వి: చూ, రూ-బొడ్డసరము.*

బోడసెనగలు. వా. వి. బ. చూ, కలాయము.1.

బోడి. దే. విణ. 1: చూ, రూ-బోడ; 2:చూ, సన్యాసి; 3: చూ, ముండితము.

బోడించు దే. స. క్రి. బోడిచేయు.

బోడింపు. దే. వి. కోడగట: చూ, ముండనము.

బోడిక. దే. వి. 1. బాలకుడు: చూ, శిశువు. 2. చూ, సేవకుడు.

బోడిగ. వా. వి. 1. బిందెవంటికుండ: చూ, భాండము 3; 2. గాజోగిన్నె: చూ, పాతర్రిము. 6.

బోడిగుండు. వా. వి. బోడితల. చూ, శిరము.1.

బోడితల. వా. వి.—పై —

బోడియ వా. వి ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ

బోడివాఁడు. వా. వి: చూ, బోడ. 1.

బోడు. వా వి 1 —పై.—; విణ. 2· చూ, బోడ. 4.

బోణి. దే వి· చూ, రూ-బోణి 1-2-3.

బోణీ. వా. వి. రూ-బోణి. 1 మొట్టమొదట సరకు అమ్మగావచ్చిన సొమ్ము. చూ, విత్తము. 1 (ఈనిఘంటురాజమునకు పదుపై దురూప్యములనొసంగిబోణీ చేసినసుకృతులు నెం3రు చందాదార్లు "మహారాజరాజశ్రీ ఆంధ్రభీష్మ న్యాపతిసుబ్బారావుపంతులుగారు." రాజమహేంద్రవరము.); 2. మొట్టమొదట గర్గించుములలోనగు వాని కొసంగినదరఖాస్తు(పిజ్ఞప్తి) చూ,విన్నపము. (ఈనిఘంటు రాజమునకు దరఖాస్తునొసంగి బోణీచేసిన సుకృతులు నెం 1రుచందాదార్లు "మహారాజరాజశ్రీ రావుసాహెబ్ గిడుగు వేంకటరామమూర్తి పంతులుగారు." పర్లాకిమిడి.); 3. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

బోది. పై. వి =పోతె. (రూ—బోదు—బోదులా—బోదిలా-బోదె) పక్షిలోనగువానిపిల్ల చూ, కందు. 3.

బోదికాఁడు. వా.వి చూ, వల్మీకపాదుఁడు.

బోదికాలు వా. వి: పుట్టకాలు (సం).—అల నము చూ, హాజీ

బోదన. పై వి.=బోధనా.1. దుగ్ధోధనము.సా. 2, ఆ. 125:చూ,బోధనము వా. 2 మంచి బోధనము: చూ, బోధనము.

బోడిఁగా. పై. వి = చూ,రూ-బోప.(వాడుక.)

బోదారసింగి. వా. వి కేదారశృంగము*: చూ, మూర్ధజకరంజము

బోదియ దే వి. రూ—బోదె. 1: చూ, కాండము. 10 (శాఖ. 1.) స్వా. 2, ఆ. 23; 2 స్తంభమువిూఁది అవయవ విశేషము; వా. 3. మిరెప లోనగు చేలయందు ఊపలావల కాలుపలేర్పఱచి కట్టినకట్ట; 4· చూ, పరి. 8; 5. స్తంభములవిూది దూలనులకిందనుండునది బోదెపీట.

బోదు. పై. వి 1 =పోత· చూ, రూ-బోద. (దేశ్యమని శ. ర); దే. వి. 2 నాగరము మోసెడు ఎద్దుగంత; 3. గోము. యు 4, ఆ. 146 చూ, సుసుమాగమము.

బోగులా పై వి = పోతె చూ, రూ-బోద.

బోదె. దే వి· చూ, రూ-బోదియ

బోదెకొయ్య. దే వి. కడపకిర్రిందికమ్మి.

బోదెపీట వా. వి· చూ, బోదియ. 5.

బోధకరుఁడు సం. వి అ. పుం. నేఁపువను రాజుల మేల్కొలిపెడువాఁడు· చూ, వైతాళికుఁడు.

బోధకుఁడు సం. వి అ పుం. 1 ఉపాధ్యాయుఁడు చూ, సురాచార్యుఁడు(పంతులు); విణ 2 బోధించేవాఁడు: అనుశాసకుఁడు, ఉపదేశకుఁడు, ఉపజ్ఞ. (తె) —నేర్పువాఁడు.

బోధచేయు మి స. క్రి చూ, బోధించే.

బోధనము. సం. ని. అ. న.=బోదన. (ఇందుమంచిబోధనము చెడుబోధనము కలిసియుండును) అవబోధము, ఉపదేశము. (తె) కిఅ పుట, బోదన; తెద్వి.—ం. చెడుబోధనము నకు.—దుగ్ధోధనము, దుస్సలహా. (తె).—బోదన; ఆ. మంచిబోధనమునకు·—బోధనము. (తె).—బోదన

బోధ్యము. బోధనీయము. సం. విణ. బోధింపఁదగినవది: బోధపడు. మి అ. క్రి. ఆకళింతకుపచ్చే.

బోధము. సం. వి. అ పుం. 1. తెలివి: చూ, హృల్లేఖము. 2; అం 2: చూ, సంచారిభావములు. ("రామునివిజయవార్త వినినంతనే శీతసం బొల్లింటి మాంద్యమును గెంటునవ నవోద్భూతిమను తెలివి నెలకొనియె")

బోధాయనము. అం చూ, కల్పసూత్రిము, కల్పము [2. సమాధిభేదము

బోధ సం వి. ఇ. పుం. 1. చూ, రూవి +,

బోధించే సం స కి. నివేదించే (సం) — ఎఱిగించే, కఱపు. పేరి. — పించు. (పి) — బోధచేయు తద్ధి — మిక్కిలి పించుపుటసు — సర్వబోధించే.

బోధ్యసుడు. సం. విణ బోధంపడిసివాడు

బోధ్యసుత్వము. సం. వి అ పుం. చూ, బోధ్య. 1 ౫

బోధసీ. ఆం చూ, కిళలు.

బోధ్యము సం. విణ బోధనీయము.

బోనకిత్తియ వై. వి (బోనము + కిత్తియ) రూ—బోనకత్తె. 1. అన్నముసండి పెట్టునది చూ, పంటలకిక్ (చూ, స్త్రీ), 2. దాసి. చూ, బానిసె.

బోనకిత్తె. వై వి.—పై —

బోనకాడు ద్వ. వి (బోనము + కాడు): చూ, పూటకాడు

బోనపుటిక. వై. వి.—భోజనపుటి రూ—బోన పుట్టిక. చూ, పాత్రిము. 6. [సదనము 1

బోనపుటిల్లు వా. వి మహానసము. చూ,

బోనపుట్టిక. వై. వి.= చూ, రూ—బోనపుటిక.

బోనము. వై. వి 1. అన్నము చూ, సాదము (1); 2.=భోజన: చూ, సాపాటు

బోనమకత్తె. వై. వి: చూ, రూ—బోనకత్తియ.

బోనముపెట్టె. వై. వి. తోలుకప్పినగుండ్రని పెట్టె. చూ, సందుకా.

బోను. దే. వి. 1. బొండ, బొండకొయ్య, గొండమార్గిను, మిడిబోను. (సం) —ఊన్మా ధము, కూటము, కూటముంతర్గిము: తద్ధి.— ం: ఎలికెబోను, ఎలికెఱల, ఎలుకిబోను; ఆ కాలిబోను; 3: పులిబోను; ర: సాకిబోను; మొ; ("చూ, సాకిబోము"); 2. చూ, బండను 1, 3 చూ, బండిను 2. ఉ, రా ప, ఆ 133

బోనుపాయ్యి. దే. వి. అటునిటు తీసికొనిపోగడిగినముంటిపొయ్యి చూ, హానంతి

బోను. వా. వి. కోడిపెట్ట చూ, పుంజు.

బోము. వా. వి: తిమిరి-తిమ్మిరి-తిమురు (ం) — ఉన్మాధము, తిమిరము—మ్మిరము చూ, స్వాపము. 4

బోము. దే వి. బలపంతిము: చూ, హారము. 2.

బోయ దే. వి. (రూ—బోయడు—బోయి—బోంగా—బోయాడు) 1 వైవర్తుడు: చూ, పులతోడు; 2 కిరాతుడు. చూ, వ్యాధుడు 1, 3. భారవాహకుడు చూ, పెట్టె, వా 4. కొమ్మకాడు చూ, బోయనేడు

బోయడు. దే. వి —పై — [చూ, స్త్రీ.

బోయత. దే వి. కిరాతి(స్త్రీ), రూ—బోయతి:

బోయనేడు. వా వి: చూ, బోయి. 4.

బోయపల్లె. వా వి. నిషాదులగార్గిమము, కిళ్ళ్ళ లము చూ, దేశము.

బోయి దే వి: చూ, రూ—బోయ.

బోయీ. దే. వి —పై.— [ఈడు.)

బోయీడు. దే. వి.—పై.— (స్వార్థమున

బోయెత. దే. వి చూ, రూ—బోయత.

బోర. దే. వి. తొమ్ము: చూ, వక్షము.

బోరగించే. దే. పే్రి. బోరగిల్లడేయు.

బోరగిలు. దే అ. కిరి. రూ—బోరగిల్లు 1. తొమ్ముభూమినానగ; 2. తొమ్ముభూమి నానడ బరుండు. హారి. పూ. 5, ఆ. 193.

బోరగిల్లు. దే. అ. కిరి.—పై.—

బోరతలుపు. వా. వి. నగరులోనగువాని వాకిటి పెద్దపెక్క-తలుపు. రూ-బోరుతలుపు-బోర్తలుపు: చూ, వాకిలి. [వేగము 3.

బోరన. దే. ద్ర. క్రి విణ. శీఘ్రార్థముగా· చూ,

బోరపార్శకుడు. దే వి: చూ, సర్పము. అచ్చ బాల, కాం. 63 [పిబ్బడించుట.

బోరలించుట వా. స. క్రి: రూ-బోర్లించుట,

బోరిసము. వా. వి. కోలము· చూ, వేసము 1.

బోరు. దే. వి. 1. నానాపురియుట యందిగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ; విణ. 2. పెద్దది చూ, సుగ. (3).

బోరుకలగు. జే అ. క్రి. మోగు. స్వా 5, ఆ 81, విజ 3, ఆ 112 చూ, శబ్దించు

బోరుకాపించు. దే ప్రే రి బోరుకాడు. రూ-బోర్కాడించు. భాగ. 10, స్కం పూ. 189.

బోరుకాడు. దే. అ. క్రి (బోరుక + ఆడు) (బిడ్డలు) స్నానముచేయు రూ-బోర్కాడు: చూ, స్నానమాడు.

బోరుకొను. దే. అ. క్రి: చూ, బోరుకలగు.

బోరుతలుపు. వా. వి: చూ, రూ- బోర్తలుపు

బోరుమను. వా.అ క్రి పెక్కిపెక్కి-యేడ్చు) (భారుమను).

బోరులు వా. వి. బ· చూ, రూ-బొరుగులు.

బోరువ. వ్య. వి. (బోరు + వా) బోరునపట్ట, బందు. చూ, హరివాహనుడు.

బోరెంపోతు. దే వి. 1. తిండిపోతు: చూ, భక్షకుడు; 2. బలవంతుడు: చూ, శక్తుడు.

బోరెము. దే. వి. 1. మూడిమోనగునాణ్యమూట, వా 2 ధాన్యాదులనింపు గుండ్రని గోనె పట్టాలగా: చూ, పంటసాల. [కాడించు.

బోర్కాడించు దే ప్రే రి: చూ, రూ-బోరు

బోర్కాడు. దే అ క్రి· చూ, రూ-బోరుకాడు.

బోర్గలుపు. వా. వి· చూ, రూ- బోర్తలుపు.

బోర్లగొట్టు. వా. అ. క్రి· చూ, బోల్తాపడు.

బోర్లపక్క. వా. వి. చూ, బాలక్రీడ.

బోర్లించు వా. ఆ. క్రి: చూ, రూ-బోరలించు.

బోలతా. వా. వి: రూ-బోల్తా, టోకరా.

బోలతాకొట్టు వా. అ. క్రి చూ,బోల్తాపడు.

బోలతాపడు. వా. అ క్రి.—పై.—

బోలము. సం. వి. అ పుం.=బోళము: చూ, సౌరభము. 3.

బోలు దే విణ. లోపలయేమియులేనిది· గుల క, గుల్ల, డొలక, డొల్ల, బరడు, బెరడు, బొగ్గ. (ఏకబీజబహువ్రీహులు బోలుగలవి)

బోలె. దే. వి 1 తలపుట్టై చూ, బోడి 3, 2. కమండలము: చూ, పాత్రము 6-ఎ3; 3 ఓటికుండ· చూ, భాండము 3, 4 కుండ గొచ్చె చూ, పెంకు. 3 [సమృద్ధి.

బోలెడు. వా. విణ. లెక్కపెట్టలేనన్ని· చూ,

బోల్తా. వా వి చూ, రూ- బోలతా

బోల్తాపడు వా. అ క్రి బండిగిలు-బండిగిల్లు. బోర్లగొట్టు, బోలతాకొట్టు, బోలతాపడు,

బోషాణము. వా వి· చూ, రూ-భోషాణము.

బోసనము నై వి.=భోజన. అన్నము: చూ, సాదము (1)

బోసి. దే. వి· బోక్క, తొస్సె

బోసినోరు వా. వి. పండ్లూడిననోరు.

బోసిపడు స్వ అ. క్రి. బోసినోరు

బోసిపోవు. దే. అ. క్రి. 1 —పై —; ప్రే రి. 2 బోసిపుచ్చు. కాశీ. 7, ఆ 85.

బోసేయు. నై. స. క్రి (బోసము + చేయు) భుజించు. హంస. 4, ఆ. 32 చూ, సాపడు.

బోళము నై. వి.=బోల గంధగసము: చూ, సౌరభము. 3.

బోళా. నై. విణ. కపటములేని, వెల్లడియైన బోడాబోడి-బొళాబొళి-బోళాబోళి.

బోళాబోళి. నై. విశ.—పై —

బౌ

బౌద్ధము. ఆం: చూ, బుద్ధావతారము. (చూ, అవతారములు.)

బౌద్ధికాస్రవ్యసంధములు. అం. రూప, వేదనా, విజ్ఞాన, సంజ్ఞా, సంస్కారములు.

బౌద్ధుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బుద్ధుఁడు.

బ్యా

బ్యాంకి. వా. వి. ధనాగారము: చూ, రూ-బాంకి

బ్యాంకినోటు. వా. వి. సొమ్ముచెలామణీ పత్రము: రూ-బాంకినోటు. [డు

బ్యాంఁడు. వా వి. భటసంగీతమేళము: రూ-బాం

బ్ర

బ్రిక్క-. దే. విణ: చూ, రూ-బక్క-.

బ్రితికించే. దే. స. క్రి చూ, పోషించే.

బ్రితిమాలు. నా. స. క్రి. చూ, రూ-బతిమాలు

బ్రితుకు. దే. వి. రూ-బ్రిదుకు. 1. జీవనము. నీలా. 3, ఆ. 24: చూ, స్థితి 5; 2. జీవనోపాయము: చూ, స్థితి. 5; అ. క్రి. 3. (భో. 5, ఆ.26ర) రూ-బ్రిదుకు, మను, మిడుకు. (సం) —ఉజ్జీవించే, జీవించే

బ్రితుకుఁదెరువు. దే. వి: చూ, బ్రితుకు. 2.

బ్రిదిమి. దే. వి: చూ, బ్రితుకు. 1—2.

బ్రిదుకు. దే. వి, అ. క్రి: చూ, రూ-బ్రితుకు. (జీవనమునకు.—హరి, పూ. 1, ఆ. 164; జీవించేటకు.—భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 348.)

బ్రిదుకుగొడ్డేఅగుట. జా. వ్యర్థమగుట. నీళ్లులేని కాలువయగుట. "ఏలా బిడ్డలులేని బ్రిదుకు గొడ్డేఅయ్యెఁ జింతింపఁగన్." (కవికర్ణ రసాయనము.)

బ్రిద్ద. దే. వి. రూ-బద్ద. 1. తునుక: చూ, శకలము. 4: 2. చీలిక: చూ, శకలము 4, వై. వి 3. = భిత్తము. పేడు: చూ, సమిధ. 1; 4 = వ్రేత: చూ, పేము. [మూ, వారిగ.

బ్రిద్దపరి. ద్వ. వి. పేముతోనల్లిన కోడెము:

బ్రిద్దిగ వై. వి. = భేద (బ్రిద్ద + ఆగ) చూ, బ్రిద్ద 1—2. (ద్వయమని శ గ.)

బ్రిద్దిలవాఁడు దే. వి. బ చూ, వేతెరిహస్తుఁడు.

బ్రిద్ధము. సం. వి. అ. పుం: చూ, బుద్ధము 1.

బ్రిద్ధుఁడు. సం వి. అ. పుం. 1 —పొందు—ప్రాప్తుఁడు: చూ, సూయ్యుఁడు; 2: చూ, శివుఁడు.

బ్రిమయు వై. అ. క్రి = భ్రిమ్: చూ, బమ్మరించే [సంచారము. 1.

బ్రిమరి వై. వి. = భ్రిమణ. తిరుగుడు: చూ,

బ్రిమరిదిరుగు. ద్వ. అ. క్రి. చూ, వేష్టించే. ఉ. హరి. 3, ఆ. 62. [పూ. 6, ఆ 136.

బ్రిమరివాఁఱు. ద్వ. అ. క్రి.—పై.—హరి,

బ్రిమరులువాఁఱు. దే అ. క్రి.—పై —

బ్రిమ్మమేఁడి. వా వి. రూ-బమ్మమేడి*: చూ, పట్టిమేడి. [సోమవల్లరి.

బ్రిమ్మ. వై. వి. = బ్రాహ్మి. సోమది*: చూ,

బ్రిమ్మెత్తి. వై వి. = బ్రహ్మహత్య. విపుర్వీజంపుట.

బ్రిల్లు. దే. వి కూలుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము. పర. 5, ఆ. 228: చూ, హూహూ.

బ్రిశ్నము (పరిపేళనము అనికొందఱు) అం: చూ, తారాకీయలు.

బ్రిసి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పరిత్యక్తులు కూర్చుండు చర్మాద్యాసనము: రూ-బ్రిసి—బృసి—బృషి.

బ్రిహ్మ. సం. వి. న్. పుం. = బమ్మ.—బొమ్మ. (పరిజలను వృద్ధిఁబొందించేవాఁడు.) 1: అ, అంబుజగర్భుఁడు, అక్షరుఁడు, అగర్జన్మ,

డు, అజితుడు, అజుడు,అబ్జజుడు,అబ్జభవుడు, అబ్జయోని, అష్టశీర్షనుడు, ఆత్మభువు, ఆత్మయోని, ఆనందాత్మ, ఇరేనుడు, ఈశానుడు, ఊర్ధ్వస్థుడు, ఓం, కంజజుడు, కంజారుడు,కంజుడు, కజజోడు, కజాతజుడు, కజాతుడు, కజోత్థుడు, కమలాసనుడు, కమలుడు, కర్త, కర్దముడు, కుంజరుడు, తత్త్వ, గిరీశుడు, గుణసాగరుడు, గోపతి, గోముఖుడు, గోవిందుడు, చతురాననుడు, చతుర్భుజుడు, చిరంటి, దన్యువు, జ్ఞ, ఝ, డుఢీసుడు,దుర్గిసుడు, ద్రుహణుడు—దుర్గిహణుడు,ధాత, నాభిజన్ముడు, నారాయణుడు,పరమేష్ఠి,పితామహుడు,పురాణుడు, పద్మాపతి, పద్మిపితామహుడు, పాద్మజుడు, భూతాత్ముడు, మ, ముచిమిందుడు, మూర్తి, మృగయుడు, లోకేసుడు, వాక్పతి, విధాత, విధాతృడు, విధి, విభుడు, విరించనుడు, విరించుడు, విశ్వసృజుడు, విశ్వసృజుడు, వేదగర్భుడు, వేది, వేదిసుడు, వేధ, శంభువు, శతధృతి, శతానందుడు, సనాతనుడు, సరసిజభవుడు, సర్వతోముఖుడు, సురజ్యేష్ఠుడు, స్వయంభువు, సర్గిష్ట, హంసరిసుడు, హంసవాహనుడు, హిరణ్యగర్భుడు (లె. ప).—అంచేగుఱ్ఱపుడోరు, అంచేరువు-ఆంచేశాతు, ఉడ్డమోమువేలుపు, చేసువుల ముదుకడు, చేసువువేలుపు, చేసువుల వేలుపు, జేగములఁబుట్టించే జోణుడు, జేన్ని గట్టు, తనంతెగలయతడు, తమ్మిగద్దియ పరివాయి, తమ్మిచోలి, తమ్మిపుట్టు, తాత, తీపంచే మోములదిట్ట, తొలివేలుపు-తొలువేలుపు, దయ్యము, దుగినుడు, దురపుటొరపుచానరితండ్రి, నవిలుకానన్న, నలుప, నలోకయుదేవర, నెన్నుగుళ్లను వాయుదునేరు, పజేదొర, పలుకువెలది మగడు, పాఱులకెకిమిగాడు, పెన్నేలుపు, పొంబొరవేల్పు, పొక్కిలిమోలి, పొక్కిలిపాపడు, బంగారుకడుపు వాడు, బమ్మ-బొమ్మ, మినుగులడిణి, ముదియనివారిలోఁజెద్ది, మొదటివేల్పు, మొదలు తామరగన్నముద్దుకొడుకు, వేలుపుగమికాడు-వేల్పుగమికాడు, వేలుపుఁదెద్ద- వేల్పుఁదెద్ది (నిగతవానికి "చూ, హిరణ్యగర్భుడు".), 2. ఎన్నుడు చూ, విష్ణుప్ర. 1, 3. పాఱుడు చూ, బ్రాహ్మణుడు; 4 చూ, బుత్విజుడు 1; వా 5. యాజ్ఞికుడు, పౌరోహితుడు: చూ, స్థేయుడు (ఆంధ్రీవాచస్పత్యకర్తృ బ్రహ్మ "బ్రహ్మశ్రీ శ్రీపాద నాగావధానులు గారు." అర్పణకెట్ల; 6. పెరికాకాయుడు. "ఆంధ్రీ వాచస్పత్యముయొక్కపీఠికకు బ్రహ్మ "బ్రహ్మశ్రీ కాశీభట్ల బ్రహ్మయను బ్రహ్మయ్యశాస్త్రి గారు." కాకినాడ; అం 6: చూ,బ్రహ్మలు;7 చూ, శాస్త్రపరివర్తకులు; 8. చూ, చేతనరిత్నములు; 9: చూ, మూగ్గులు; 10. వేదము (అని కొందిఱు)

బ్రహ్మకూర్చము. పా. కృష్ణపర్ణపు గోవు మూత్రము ౧ పలము, తెల్లావుగోమయము అంగుష్ఠార్ధపరిమాణము, తామ్రవర్ణపు గోవు పాలు ౩ పలములు, రక్తపర్ణపుగోవుపెరుగు 3 ప, కపిలగోవునెయ్యి ౧ ప, కుశోదకము ౧ పలము వీనిని గాయత్రీమంత్రములతో గ్రహించిన బ్రహ్మకూర్చమనఁబడును (అట్టి యావులపాలు లభించేని చో కపిలగోవుసంబంధమైనవి గ్రహించేది.)

బ్రహ్మకైవర్తము. అం: చూ, పురాణములు.

బ్రహ్మఘ్నుఁడు. సం. విణ. భుజింపుచుండఁగా ముందు లేచిపోయిన బ్రాహ్మణుఁడు: చూ, స్వస్తిముఖుఁడు 1

బ్రహ్మచర్యము. అం. 1: చూ, ఆళ్రిమము. 2, 2 చూ, యోగయమాంగములు (అంగము 9). 3: చూ, సాత్వికగుణములు

బ్రహ్మచారి సం. వి స్త్రీ. పుం. 1. బమ్మచోరి—బొమ్మచోరి—బొమ్మసారి: చూ, పటపు, 2. గంగరావి: చూ, రావి.

బ్రహ్మచారులు. అం. గాయత్రీ బ్రహ్మచారి, పాశ్చాత్యబ్రహ్మచారి, వైదికబ్రహ్మచారి, వైష్ణికబ్రహ్మచారి (4) చూ, పటువు (ముంజితాఁడు లోనగువాని ధరించి వేదము చేదివి బ్రహ్మచర్య వ్రతమునందుండువాఁడు బ్రహ్మచారి బ్రహ్మ=వేదము)

బ్రహ్మజటి సం. వి. ఆ స్త్రీ: కుముదము.

బ్రహ్మజ్ఞానము. అం: చూ, మానసికపూజాకుసుమములు.

బ్రహ్మణ్యము. సం. వి. అ పుం: చూ, బ్రహ్మచారి 2.*; విణ. 2 బ్రాహ్మణ్యాన్వితము

బ్రహ్మణ్యుఁడు. అం: చూ, ఋత్విఁడు 1

బ్రహ్మత్వము. సం. వి అ న: చూ, బ్రహ్మభూయము.

బ్రహ్మదండము. ఆం: చూ, దానములు.

బ్రహ్మసంఢి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, వారాహి. 5.

బ్రహ్మదిర్భ. సం. వి. ఆ స్త్రీ: చూ, యవాని

బ్రహ్మదారువు. సం. వి. అ. న. గంగరావి*: చూ, రావి.

బ్రహ్మనాడి. అం: చూ, నాడులు.

బ్రహ్మపుత్రిము. సం. వి. అ. పుం. 1. హిమాలయమునుండి పడమరపాలెఱడి యొక్కయేఱు చూ, నది; 2. విషభేదము బ్రహ్మాత్మవలన (ఇది కపిలవర్ణమై మలయాద్రియందుఁబుట్టి నది): చూ, హాలాహలము.

బ్రహ్మపురి. అం: చూ, దేశములు.

బ్రహ్మబంధువు సం. విణ. ఊ 1 నుతింపఁబడువాఁడు; 2. చూఅఁబడినవాఁడు: చూ, నిందితుఁడు. (ఈలాగునసే తత్పరిబంధు శబ్దమును తిరస్కారమందుఁజెప్పఁబడును)

బ్రహ్మబిందువు. సం. వి. ఊ. పుం. వేదపాఠమండలి నోటితుంపర. (తె) —తర్పిస్సు, వర్పిస్సు. తద్వి.—బ్రహ్మబిందుపుతోఁగూడినది —పృషతము—పృషత్తు (చూ, స్యందిని).

బ్రహ్మభూయము సం వి. అ న. బ్రహ్మభావమునొందుట. బ్రహ్మత్వము, బ్రహ్మసాయుజ్యము.

బ్రహ్మము. సం. వి. న్. పుం. 1: చూ, హంసుఁడు; 2: చూ, వేదము, 3 తపస్సు చేయుట, అం. 4 చూ, యోగములు.

బ్రహ్మమేఖలము. సం. వి అ. పుం. బ్రహ్మచారి ముంజిత్రిణము: చూ, హరిత (త్రిణము. 1.)

బ్రహ్మయజ్ఞము. సం. వి. అ. పుం. 1. వేదపాఠము: చూ, వేదము, అం. 2: చూ, మహాయజ్ఞములు (యజ్ఞములు); 3: చూ, తానములు.

బ్రహ్మరంధ్రము సం వి. అ. న 1. నడునెత్తి: చూ, సోడు, అం. 2: చూ, చక్రములు.

బ్రహ్మరథము. సం. వి. అ. పుం 1. మృతిపొందిన సన్యాసులను తీసికొనిపోయెడు వాహనము: చూ, శవయానము; వా. 2. బ్రహ్మయొక్కతేరు: చూ, శకటము. 1.

బ్రహ్మర్షులు. అం. ౧ భృగువు, ౨ పులస్త్యుఁడు, ౩ పులహుఁడు, ౪ అంగిరసుఁడు, ౫ అత్రి, ౬ క్రతువు, ౭ కల్యుఁడు, ౮ వసిష్ఠుఁడు, ౯. మరీచి. మఱియొక విధము.—౧ మరీచి, ౨ భరద్వాజుఁడు, ౩ అంగిరసుఁడు, ౪ పులస్త్యుఁడు, ౫ పులహుఁడు, ౬ క్రతువు, ౭ దక్షుఁడు, ౮ వసిష్ఠుఁడు, ౯ వామదేవుఁడు.

బ్రహ్మవర్చనము సం. వి. అ. న. సదాచారాధ్యయన సమృద్ధి.

బ్రహ్మపర్చస్సు. పా. బ్రాహ్మణరూపము.

బ్రహ్మవాదము. అం॰ చూ, కళలు.

బ్రహ్మవాది సం. వి. న్. పుం॰ చూ, వేదాంతి 1

బ్రహ్మసర్పము సం. వి. అ. న. నలికండ్లపాము: చూ, సర్పము.

బ్రహ్మసాన్నిక్యము అం: చూ, మనుపులు

బ్రహ్మసుదర్చల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ॰ చూ, బ్రాహ్మీసుదర్చలుడు * [బ్రహ్మభూయము

బ్రహ్మసాయుజ్యము సం. వి. అ. న: చూ,

బ్రహ్మసుపు సం వి. ఊ. పుం: చూ, మన్మథుడు [యజ్ఞోపవీతము.

బ్రహ్మసూత్రిము. సం. వి. అ న॰ చూ,

బ్రహ్మస్థాపనము. అం॰ చూ, సంతానములు

బ్రహ్మహత్య సం. వి. ఆ. స్త్రీ =బ్రహ్మమ్రొత 1: చూ, బ్రహ్మమ్రొత; అం. 2: చూ, మహాపాతకములు.

బ్రహ్మాంజలి. సం. వి ఇ. పుం. వేదాధ్యయనకాలమునందలి మొర్రిక్కు: చూ, హాణిగలు.

బ్రహ్మాండగోళము. పా: అండకటాహము. అండకోళము.

బ్రహ్మాండము. అం: చూ, పురాణములు. చూ, ఉపపురాణములు. [మి॰ చూ, భూమి. 1.

బ్రహ్మారణ్యము. సం. వి అ. న. వేదిపారభూ

బ్రహ్మావర్తము. సం. వి. అ. పుం. ఢిల్లీకివాయవ్యభాగపు దేశము: చూ, దేశములు.

బ్రహ్మాసనము. సం. వి అ. న. ధ్యానోపాయభూతమైన పద్మిన్యస్వస్తిక దండాద్యాసనము: చూ, ఆసనములు.

బ్రహ్మి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పొన్నగంటికూర *: చూ, రూ-బ్రాహ్మి. 4.

బ్రా

బ్రాంది. వా. వి: రూ-బ్రాందీ.

బ్రాంతి. దే. వి, నై. వి, విణ: చూ, రూ-భ్రాంతి. (సేమకు.—కళా. 6, ఆ. 215; స్వా. 6, ఆ. 70; ప్రియమునకు.—ఉ, హరి 2, ఆ. 149; లక్ష్మీ. 3, ఆ. 73; అధికమునకు.—భార. ఆర. 7, ఆ. 289).

బ్రాంతిక. నై. వి.=భ్రాంతి చూ, భ్రాంతి.

బ్రాహ్మణజాయిలు. అం॰ చూ, మహారాష్ట్రులు (బ్రాహ్మణులను కొనియెదరు. వేదవిహితాచారమునసే వర్తించుచున్నారు బ్రాహ్మణులకును బ్రాహ్మణేతర స్త్రీలకును బుట్టినవారు.)

బ్రాహ్మణతిరస్కారము పా.('హుం'అనిగాని 'నీవ'నిగాని తెనకంటె పెద్దయగు బ్రాహ్మణుని తిరస్కరించిన వెంట నేన్నానమొనర్చి ఉపవసముండి రాత్రి వారికినమస్కరించి క్షమింపుడని పార్థించిన పాపనివృత్తియగును. ఇదె ప్రాయశ్చిత్తము.)

బ్రాహ్మణపూజాసమయము. అం. (రాజ్యములకలుగును): చూ, గ్రహసమయములు

బ్రాహ్మణబ్రువుడు. సం. వి. అ. పుం. జాతిమాత్రోపజీవియైన బ్రాహ్మణుడు: చూ, స్వస్తిముఖుడు.

బ్రాహ్మణము.పా.1. మంత్రాత్మకమైనవేదము బ్రహ్మమనబడును. దానికి సంబంధించినది బ్రాహ్మణము. I బ్రాహ్మణములందు.విధి-అర్థవాదము-ఉపనిషత్తు అని మూడుభాగములుండును. విధులు.— కర్మప్రతిపాదకములు, కర్మవిధాయకములు, కర్మస్వరూపబోధకములు నగు వాక్యములు; అర్థవాదములు.— కర్మప్రశంసాపరములైన వాక్యములు; ఉపనిషత్తులు.—ఇదివోసరూపములు— సంవాదాత్మకములు- తత్త్వవిచారపరములు- బ్రహ్మప్రతిపాదకములునగు భాగములు; II. ఋగ్వేదబ్రాహ్మణము హోతచేయు కృత్యములను, సామవేద బ్రాహ్మణముద్గాతృ

కృత్యములను, యజుర్వేదబ్రాహ్మణమధ్వర్యు కార్యములను, అథర్వ బ్రాహ్మణము బ్రహ్మ కార్యములనుబోధించును. ౧. ఋగ్వేద బ్రాహ్మణములు — ఐతరేయ బ్రాహ్మణము, మంత్రిబ్రాహ్మణము, కౌషీతకీబ్రాహ్మణము అనునవి ముఖ్యము; ౨. సామవేద బ్రాహ్మణములు 8.–పౌర్ణిష్ఠము, షడ్వింశము, సామవిధి, ఆర్షేయము, దేవతాధ్యాయము, ఉపనిషత్తు, సంహితోపనిషత్తు, వంశము అనునవి — ఇందు (1) పౌర్ణిష్ఠబ్రాహ్మణమునకు మహాబ్రాహ్మణము, తాండ్య బ్రాహ్మణము, పంచవింశతి బ్రాహ్మణము అను నామాంతరములు కలవు. ఇందు 25 అధ్యాయములు 350 ఖండములు కలవు. (2) షడ్వింశబ్రాహ్మణము — ఇందు 6 ప్రపాఠకములు 68 ఖండములు 520 గ్రంథమును గలవు (3) సామవిధాన బ్రాహ్మణము.— మూడు ప్రపాఠకముల చిన్న గ్రంథము. (4) ఆర్షేయబ్రాహ్మణము.— ఆర్షేయబ్రాహ్మణము కొంతమనియు మైత్రేయమునీయము లేక తలవకారమనియు ద్వివిధము. (5) దేవతాధ్యాయబ్రాహ్మణము.— దీనికి అగ్నిబ్రాహ్మణమని నామాంతరము కలదు (6) ఉపనిషద్బ్రాహ్మణము — ఇదియే ఛాందోగ్యోపనిషత్తు. బ్రహ్మవిద్యకు ముఖ్యమైన దుపనిషత్తు (7) సంహితోపనిషద్బ్రాహ్మణము.—ఇది రెండవ ప్రపాఠకముల చిన్న గ్రంథము. (8) వంశబ్రాహ్మణము.— సామవేది సంప్రదాయప్రవర్తకుల వంశపరంపరలు వక్కాణింపబడియె; III. (1) కృష్ణయజుర్వేద బ్రాహ్మణము.— (దీనికి మూడుశాఖలు.— కఠశాఖ, మైత్రాయణీయశాఖ, తైత్తిరీయము.) (2) శుక్లయజుర్వేదబ్రాహ్మణము.— శతపథమను పేర వెలయుచున్న యీబ్రాహ్మణము గుణము నందును బరిమాణమునందునుగూడ గొప్పది. దీనికి మాధ్యందినమనియు, కాణ్వమనియు రెండు పాఠములుగలవు. మాధ్యందినము 14 కాండములును, 6000 కండికలును, కాణ్వము 17 కాండములును, 7624 కండికలును ఉన్నట్లు కనబడుచున్నవి. ౧. మాధ్యందినములోని కాండములు 14.— వాజపేయము, ఏకపదిక, అధ్వరము, గ్రహము, సవము, ఊఖాసంభరణము, హస్తిసూటశతము, చితి, సంచితి, అగ్నిరహస్యము, అష్టాధ్యాయి, మధ్యమము, అశ్వమేధము, అరణ్యకము; ౨. కాణ్వములోని కాండములు 17 —హవ్యవాహము, ఏకవాయువు, ఉద్భిదము, అధ్వరము, గ్రహము, వాజపేయము, రాజసూయము, ఊఖాసంభరణము, హస్తిసూటము, చితి, శతరుద్రీయము, అష్టాధ్యాయి, మధ్యమము, అశ్వమేధము, అగ్నిరహస్యము, అరణ్యకము, 17 వ కాండముకానరాదు; IV. అథర్వబ్రాహ్మణము.–గోపథము. ఇదిపూర్వభాగము, ఉత్తరభాగమునని ద్వివిధము పూర్వభాగమునందైదును, ఉత్తరభాగమునందాఱును ప్రపాఠకములుకలవు. ఇత్యాది. (చూ, వేదము, ఉపవిద్యలు, యజుర్వేదము, తైత్తిరీయబ్రాహ్మణము, తైత్తిరీయసంహిత, ఐతరేయబ్రాహ్మణము, వాజ్మయము, బ్రాహ్మణములు); 2. బ్రాహ్మణసమూహము: బాడబ్యము–బాడవ్యము, బ్రాహ్మణ్యము. (చూ, స్వస్తిముఖుడు.1.)

బ్రాహ్మణములు. ఆం. (చూ, బ్రాహ్మణము) ఇని తత్తత్కాలమందలి మతధర్మములను వర్ణవ్యవస్థలను పాంథికాచారములను దెలియఁజేయుచున్నవి. మంత్రములను యజ్ఞాదికిర్యలకు సమన్వయింపఁజేయు వాఖ్యాన రూపమైన గ్రంథము బ్రాహ్మణము, తైత్తి

రీయ-శతపథ-ఋగ్వేద-సామవేద- యజుర్వేద-అథర్వ (గోపథము)- విశ్వేయ-శాఖితకీ (శాంఖాయన)-మంత్రి-కృష్ణయజుర్వేద-శుక్లయజుర్వేద (శతసఖము) బార్హ్మణులు మఱియు అంతర్యామి బార్హ్మణుము: (చూ, వేదము.)

బార్హ్మణయష్టిక. సం వి. ఆ. స్త్రీ. చూడుము 1 *: చూ, హంజిక.

బార్హ్మణాచ్ఛంసుడు అం: చూ, బుత్విక్

బార్హ్మణాయనుడు సం.వి. అ పుం. విద్వాంసుడునుసత్కర్మపరుడు సైనసంశిక కర్తవలన బుట్టిన విప్రుడు: చూ, స్వస్తిముఖుడు 1.

బార్హ్మణార్థము సం. విణ పితృతిథులయందు హ్వానింపబడినవారు మంత్రియుక్తముగ జేయు భోజనము చూ, సాదము (1).

బార్హ్మణి. సం.వి. ఈ స్త్రీ. 1 =బాపనక్క. బార్హ్మణునిభార్య: చూ, భార్య; 2. నలి కండ్లపాము. చూ, సర్పము; 3. చూ, బ్రాహ్మణయష్టిక *

బార్హ్మణుడు. సం.వి. అ పుం.=పాయుడు-బాపడు-బొమ్మ్మడు కాశీ.3,ఆ 89;"సత్యం దానమధాత్మోపాసానాన్యాత్మసంస్థాన్యత్రపాహ్యుపాసతపశ్చేదృశ్యతే యత్రసబ్రాహ్మణ ఇతి స్మృతః."(భారతము.): చూ,స్వస్తిముఖుడు 1.

బార్హ్మణులు. అం. (౧. చూ, కల్పసూత్రీములు) "శిక్షావ్యాకరణంచ్ఛన్దోనిరుక్తంజ్యోతిషంతథా, కల్పశ్చేతి షడంగానివేదస్యాహుర్మనీషిణః॥ శౌచాచారస్థితస్సమ్య గ్విఘసాశీగురుప్రియః। నిత్యవ్రతీ సత్యపరస్స వై బార్హ్మణ ఉచ్యతే॥" అట్టి బార్హ్మణులలో.— "మహారాష్ట్రాన్ధ్ర దవిడాం కర్ణాటాశ్చైవ ఘూర్జరాశ్, దాక్షిణాత్యా పంచ చాపోక్తావిన్ధ్య దక్షిణవాసినః." ౧ మహారాష్ట్రులు, ౨ ఆన్ధ్రులు, 3 దాక్షిణాత్యులు, ౪ కర్ణాటకులు, ౫ ఘూర్జరులు వీరుపంచ బార్హ్మణులు. అందు ౧. మహారాష్ట్రి బార్హ్మణులు.—(చూ, మహారాష్ట్రి బార్హ్మణులు) వారిలో కాణ్వులు, కర్ణాటక బార్హ్మణులు, కృష్ణంతబార్హ్మణులు కొంకణస్థ బార్హ్మణులు, గుహాడేబార్హ్మణులు, దేవ బుత్కబార్హ్మణులు, పళశబార్హ్మణులు, దేశస్థబార్హ్మణులు, మాధ్యందిన బార్హ్మణులు, బనాడీ బార్హ్మణులు, కళంకీ బార్హ్మణులు, పాధ్యాబార్హ్మణులు, బార్హ్మణాచాయీలు, చాపశాబార్హ్మణులు, సోపారాబార్హ్మణులు, గోముఖబార్హ్మణులు, మిండక బార్హ్మణులు. (వీరందఱు మహారాష్ట్రి దేశమునఁగల బార్హ్మణశాఖలలోనివారు.); ౨ ఆన్ధ్రులు.— (చూ, ఆంధ్రులు 653 పారట); 3 దాక్షిణాత్యులు.—(చూ, దాక్షిణాత్యులు 1528 పారట); ౪. కర్ణాటకులు.—(చూ, కర్ణాటకులు 755 పారట). కన్నడభాష మాట్లాడు దేశమందలి బార్హ్మణులు కర్ణాటకులు వీరిలో.—(1) అరవతొక్కలు అను బార్హ్మణులు.—ఇందు ఊరిచి బార్హ్మణులు, కన్నడ బార్హ్మణులు, కుమ్మెబార్హ్మణులు, నగరబార్హ్మణులు, గొబ్బగబార్హ్మణులు చేరుదురు. (2) అమలవాసీ బార్హ్మణులు మళియాళమున దేవాలయార్చకులు. (3) నంబూరి బార్హ్మణులు మళయాళదేశపువారే. (4) పాట్టిబార్హ్మణులు కన్నడదేశమున దేవాలయార్చకులుగనున్నారు, (5) మూత్తదుబార్హ్మణులు కేరళదేశస్థులు. (6) పట్టుర బార్హ్మణులు (చూ, పట్టుర బార్హ్మణులు 1683 పారట); ౫. ఘూర్జరబార్హ్మణులు.— (తకారాది అనుబంధములో "చూ, ఘూర్జర బార్హ్మణులు.")పేరిలో అగస్త్యులువారు అను బార్హ్మ

హ్మణులు, అత్తుయమంగళులను బ్రాహ్మణులు, ఆనాపలులను బ్రాహ్మణులు, ఔండీచ్యబ్రాహ్మణులు, కపిల బ్రాహ్మణులు, ఖదాయత్ బ్రాహ్మణులు, ఖోడావాలురను బ్రాహ్మణులు, గయూనళీబ్రాహ్మణులు, గుగలీ బ్రాహ్మణులు, గోమతి వాలురను బ్రాహ్మణులు, చాషులనుబ్రాహ్మణులు, జంబుబ్రాహ్మణులు, ఝూలాశారబ్రాహ్మణులు, తపోధనులను బ్రాహ్మణులు, తలాజీయబ్రాహ్మణులు, దధీచిబ్రాహ్మణులు, నర్సిపరబ్రాహ్మణులు, పారాశర్యబ్రాహ్మణులు, పైఠణివాలురను బ్రాహ్మణులు, భోగ్గవబ్రాహ్మణులు, మొఢులలు అను బ్రాహ్మణులు, యజ్ఞకీవాలురను బ్రాహ్మణులు, రజవాలులను బ్రాహ్మణులు, వటులులను బ్రాహ్మణులు, వశిష్ఠపర బ్రాహ్మణులు, వాల్మీకిబ్రాహ్మణులు, శ్రీమలి బ్రాహ్మణులు, సజోదాబ్రాహ్మణులు; తెల్వ శేషములు —(ఁ) శైవబ్రాహ్మణులు — (చూ, శైవబ్రాహ్మణులు–వీరిలో శాస్త్రేయ బ్రాహ్మణులు చేరియున్నారు. చూ, శాస్త్రేయ బ్రాహ్మణులు); (ం). పంచగౌడులు.– ఁ సారస్వతులు, ం కన్యాకుబ్జులు, ఽ గౌడులు, ర ఉత్కళులు, ఱ మైథిలులనియు పంచవిధములుగల గౌడబ్రాహ్మణులు వింధ్య కుత్తరమున వర్తింపుచున్నారు. అందు — ఁసారస్వతులు.వీరిలో మొదటి తెగకు:-(చూ, కపూరియె బ్రాహ్మణులు; రెండవ తెగకు:— చూ, ఆచార్యే అను బ్రాహ్మణులు; మూఁడవ తెగకు.—చూ,అమగోత్రిబ్రాహ్మణులు.); ం కన్యాకుబ్జులు.—(చూ, కన్యాకుబ్జులు); ఽ గౌడులు.—(చూ, గౌడి (డ) బ్రాహ్మణులు); ర ఉత్కళులు.—(చూ, ఉత్కళ బ్రాహ్మణులు); ఱ మైథిలులు.—(చూ, మైథిలులు); (ర): చూ, నేపాళదేశపు బ్రాహ్మణులు వారిజాతులయొక్క నామములు; (ఱ) చూ, దశవిధబ్రాహ్మణులు. ఇత్యాది; 2: చూ, మనుష్యోత్పత్తులు

బ్రాహ్మశోమము దేవతా. లో. బ్రాహ్మణుఁడే నాపైనము. "దర్వమతి బ్రాహ్మశోమము పైపమునెడు, బుద్ధి" స్వా 8, ఆ. 3

బ్రాహ్మాణ్యము సం. వి. అ ఏ. 1: చూ, బ్రాహ్మణము. 1, 2 బ్రాహ్మణభావము; 3 బ్రాహ్మణకర్మము.

బ్రాహ్మాణ్యాఁడు. సం. వి. అ పుం. శని: చూ, రాహువు. 2

బ్రాహ్మము సం. వి. అ. న. 1. పెద్దివేరిలి మొదటినుండెడు బ్రహ్మశోర్ధము; పుం. 2.శిష్యుయుఁడాచారముఁగలనరునిఁదానేపిలిచి పసూనహితముగ వస్త్రాభరణాదులచే నలంకరించి పూజించి కన్యనిచ్చిచేయు వివాహము చూ, వివాహము, వివ 3 బ్రహ్మసంబంధమైనది; అం. 4: చూ, పురాణములు, 5 చూ, ఏకవింశతి స్థానకములు

బ్రాహ్మీ. సం. వి. ఈ స్త్రీ 1: చూ, మాతృకలు; 2: చూ, సరస్వతి; 3. బాఁపనచీమ: చూ, పిపీలిక; 4. రూ–బ్రహ్మీ. పొన్న గంటిక: చూ, శీతసారము; 5. బారంగిక: చూ, వాంజిక, 6.=బ్రహ్మి* చూ, సోమెడ. (సోమెదికూర ఆనియు); అం. 7: చూ, మాతలు.

బ్రాహ్మీతంత్రము. అం: చూ, తంత్రములు.

బ్రాహ్మ్యము. అం: చూ, వివాహములు.

బ్రి

బ్రింగు దే. ఆ. కి్రి. 1: చూ, మెండుకొను. 3; 2: చూ, మఱుఁగుపడు; 3: చూ, స్నానమాడు; 4: చూ, మరణించు.ఆం,భా.తృ.87.

బుర్రింగుడు. దే. విణ. 1. మఱీఁగినది. (సం) — క్వథితము, నిష్పక్వము; 2. మునిఁగినది: చూ, విగాహితము.

బుర్రింగుడువడు. ద్వ. అ కి్ర. రూ—బుర్రింగువడు: చూ, బుర్రింగు. 2 (పే్ర. బుర్రింగుడుపఱుచు.) [భార విరా. 2, ఆ. 192.

బుర్రింగుడువాటు. ద్వ. వి. బుర్రింగుడువడుట.

బుర్రింగువడు. ద్వ. అ కి్ర: చూ, రూ-బుర్రింగుడువడు.

బుర్రించు. దే. పే్ర. బుర్రింగఁజేయు.

బుర్రియ్యు. దే. అ. కి్ర: చూ, నశించు.

బుర్రిషి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-బర్రిషి.

బుర్రిసి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.—పై.—

బే

బేర్రిజీలు. వా. వి. బ: చూ, భక్ష్యము.

బేర్రివు. వా. వి. తేర్రినపువందలిధ్వని.

బో

బోర్రిది. వై. వి.=వృద్ధి: చూ, వృద్ధి 4.

బ్లా

బ్లాంకెటు. వా. వి.బణాతుపచ్చీడము(దుప్పటీ).

బ్లాకు. వా. వి. 1. నలుపు. "బ్లాకుబోర్డు"; 2. కొన్ని భాగములు కలిసినభూఖండము; 3.వర్తిబింబపుబొమ్మ; 4. అగౌరవచిహ్నము. "బ్లాకుమార్కు."

భ

భ. ఒకయక్షరము. సం. వి. అ. పుం. శుక్రుఁడు: చూ, రాహువు. 2.

భక్ష. సం. వి. అ. పుం.నక్షత్రము:చూ, రిక్ష.

భంగ. సం. వి ఆ. స్త్రీ. బ. జైనపవిత్రులు.

భంగపడు. మి. అ. కి్ర: చూ, మొక్క-పోవు.2.

భంగపాటు. మి. వి భంగపడుట. భార. విరా. 1, ఆ. 53.

భంగపెట్టు. మి. స కి్ర: చూ, భంగించు.

భంగము. సం. వి.అ. పుం. 1.=బన్నము. చెఱుపు: చూ, హాని. 2, 2. అల. చూ, వీచి. 1; 3 అగౌరవము: చూ, నడి. 3; 4. గోగము: చూ, హానువు. 4; 5. ఒకానొకగోగము: చూ, హానువు. 4; 6 చూ, వచోలనము.

భంగి. సం. వి. ఇ, ఈ. స్త్రీ 1:చూ,విధము.1. భార. విరా. 1, ఆ. 296; ఈ. స్త్రీ. 2: చూ, భంగము. 3: 3: చూ, నేరుపు. 1; 4.=బంగి: చూ, బంగి 1.

భంగించు సం స. కి్ర చూ, హేళనముచేయు.

భంగురి. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.అతివిష*: చూ,విష.

భంగురము. సం. విణ. 1. నశించినది: అంతరితము, ధ్వస్తము, నిర్వృతము; 2. వంకరైనది: చూ, వేల్లితము. 2.

భంగ్యము. సం. విణ. రూ—భాంగీనము. భంగలుపండునది (పొలము): చూ, భూమి. 1.

భంజకము. సం. విణ. విఱుచునది.

భంజనము. సం. వి. అ న: చూ, విఱుపు. 1.

భంజళి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పాముపలె వంకరగాపోయెడి ఆశ్వగతి. రూ-భంజళిక: చూ, హయము. [2, ఆ. 101.

భంజళిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.—పై.—పా.

భంజించు. సం. స. కి్ర: చూ, విఱుచు.

భంజిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. బారంగి*: చూ, హంజిక.

భంటాకి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, ములక. *.

భండపుఁడు. సం. విణ.=: చూ, బండగుఁడు.

భండనము. సం. వి. ఆ. న. 1: చూ, యుద్ధము;

2. కవచము: చూ, వారవారణము; 3: దుశ్చేష్ట. (తె).—కఱత, కల్లతనము.

భండారము. సం. వి. ఆ. పుం =బండరము బొక్కసము: చూ, పంటసాల.

భండి. సం వి. ఈ స్త్రీ రూ-భాండి 1. మంటి* చూ, సమంగ 1; 2. దిరిసెన*: చూ, శ్యామమక్క; 3 చిట్టీకూర: చూ, గండీరము 2

భండించే సం. అ కి బండాటాడాను.

భండిరము. సం. వి ఆ పుం. 1 చూ, రూ-భండీరము 1—2—3

భండీయము. సం. వి ఆ.పుం: చూ, భండీరము 2.

భండీరము సం. వి. అ పుం. 1: చూ, భండి 1; 2.రూ—భండిరము-భండి-భండీరి-భండీలము, అల్పమారిషము, డొలుకము, కణమారిపము, కీడేరము, గండీరము-గండీరి, ఘనానామకము, ఘనస్వరము, ఘంటా, చిల్లి-చిల్లి, జీవాంతికము, తండులి-తండులీకము-తండులీయకము-తండులీయము - తండులేరము, భండీయము. (తె).—చిటి-చిట్టి, చిటీకూర-చిట్టీకూర, యవంతిక* (చూ, పృక్షిము); 3 చూ, భండి* 2.

భండీరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.—పై —

భండీలము. సం. వి ఆ. పుం.—పై.—

భండుఁడు. సం. వి అ పుం. ఆకతాయ: చూ, వ్యాగ్రుడు. 2.

భంబు. సం. వి. ఆ. న. 1 నక్షత్రర్క్షము: చూ, రిక్క-; 2 ఆకాశము: చూ, సురవర్త్మము; పుం. 3. కిరణము చూ, హాయనము. 2.

భక్తము. సం వి. అ న. 1. అన్నము: చూ, సాదము. (1); విణ. 2. భాగింపఁబడినది: విభక్తము.

భక్తి. ం ని. ఈ. స్త్రీ. 1.=బత్తి. కొలువు: చూ, సేవ. 1. (చూ, భక్తులు); 2.=బత్తి ఆయముతోఁగూడిన స్నేహము. లక్ష్మీ. 5, ఆ. 150: చూ, విరాళి. 2; 3. పాలు: చూ, భాగము. 1; వా. 4 =బత్తెము. కూలి: చూ, సంబళము. 2; 5.=బౌకి. నిలువ: చూ, శేషను

భక్తిలక్షణములు. అం: శ్రవణము, కీర్తనము, స్మరణము, పాదసేవ, అర్చనము, వందనము, దాస్యము, సఖ్యము, ఆత్మనివేదనము. (9)

భక్తుఁడు సం వి అ పుం =బంట్లుడు. భక్తి గలవాఁడు, డింగరీడు చూ, సేవకుఁడు

భక్తులు అం. 1 భక్తి ఎనిమిదివిధములు.—భాగవతవాత్సల్యము, భగవత్పూజయందనుమోదము, భగవదర్చన, భగవద్విషయమునందుపంథము, భగవత్కథాశ్రవణేచ్ఛ, స్వరనేత్రాంగవికారము, సదా భగవదనుస్మరణము, అమాంసభక్షణము (8); 2 పరీక్షిత్తు, నారదుఁడు, ప్రహ్లాదుఁడు, భార్గవి, వ్యాసుఁడు, అక్రూరుఁడు, గరుత్మంతుఁడు, ధనంజయుఁడు, బలిచక్రవర్తి. (9)

భక్షకుఁడు. సం. విణ: అదత్తి, అవినశీలుఁడు, ఆచ్ఛాదకుఁడు, ఔదరికుఁడు, ఖాదకుఁడు, ఘాతకుఁడు, ఘస్మరుఁడు, చమురులుఁడు, బహ్వాశిని, భోక్త (తె).— ఆబూతికాఁడు, తిండికాఁడు, తిండిపోతు, తిండీఁడు, బోరెంపోతు, మింగనగొండి, మేతరి, మేపరి; తద్వి.— ఒకరియింటె కూడుతిను వాఁడు.—పరపిండాదుఁడు, పరాన్నుఁడు. (చూ, మేపరి.)

భక్షణము సం వి. అ.న తిండి చూ, సాపాటు.

భక్షణీయము. సం. విణ: చూ, భక్ష్యము. 2.

భక్షించే. సం. స. క్రి: చూ, సాపగు. లక్ష్మీ. 4, ఆ. 103. [ము. 1.

భక్షితము. సం. విణ. తినఁబడినది: చూ, భుక్త

భక్ష్యంకారుఁడు. సం. విణ. పిండివంటవాఁడు: చూ, సూపకారుఁడు.

భక్ష్యకారుఁడు. సం. విణ.—రూ-పై.—

భక్ష్యము. సం. వి. అ. న. 1 =పండేరము—

పణ్యాగము. (తె).— తినుబండము, పండే రము-పణ్యారము, పిండివంట. తద్విశేష ములు.—౧. పంచభక్ష్యములు —భక్ష్యము, భోజ్యము, లేహ్యము, చోష్యము, పానీ యము, ౨. అంగారపాళి, అంగార పోణి. (తె).—అంగరపూవియ, అంగరుపొల్లె-ఆంగరొల్లె,౩. ఆతిరసము. (తె).-ఆరిసియ-ఆరిసె-అతిసియ-అతిసె; ౪: అపూపము-అ పూపికము-ఆపూపికము, కాండపము, చ ప్పటము, పూపము, పూపళిక, భూరిరం ధ్రిము. (తె) —అట్టు, అప్పచి-ఆప్పచ్చి, అప్పడము-ఆప్పళ్ళము, ౫: అవంతికము, ఊ వపక్వము. (తె).—ఇడ్డెన, వాసెనకుడుము; ౬: (తె).—అపూపము-బోళము. ౭ ఆఖ్య, ఉపకారిక. (తె) —ఊక్కెడ, ఊక్కెఅ; ౮: (తె).—ఆమవడ-ఆవడ; ౯: (తె) - ఇంచిమంచి;౧౦ ఇడి,ఇడికుడుక,ఇడికుడుము; ౧౧ ఊఖ్యము,పిరము-పైకరము;౧౨. ఊటర్రి వడియము; ౧౩ ఊత్కారిక,కేకుందకము-కే కుందము, ఖండపాలము, భాండికము, మోది కము.(తె)-ఉండ్రము-ఉండ్రాలు, కుడుము; ౧౪: ఊపము-ఊష్మ; ౧౫: ఊప్పుడుపిండి; ౧౬: ఊలుప-పులుప, ఊరుబిండి, ఊరుపు-ఊర్పు, తోక్కు-తొక్కుడు, పచ్చేడి, పడి దియము-పడిదెము, పిండిమిరియము, బజ్జి, ౧౭: ఏలకికాయ; ౧౮: కడియపుటట్టు, ౧౯: కపోళి; ౨౦: కరంబము. (తె).— కర్జికాయ, కడోయము-కజ్జోయము-కజ్జము-కజ్జియము - కజ్జెము; ౨౧: కవణము; ౨౨: (తె).—కూళ్ళాపిడలు; ౨౩: కైకుం దికము; ౨౪. కోవా; ౨౫: కాచేరము; ౨౬: (తె).—కొమ్ములు; ౨౭: ఖండఖండి తము, పూరిక. (తె).—పూరి- పూర్ణ, ౨౮: గుడపిండము; ౨౯: ఘారిక. (తె).- గారియ-గారె, వడ; ౩౦: (తె).—గోరు మిటాయిలు; ౩౧: చరుపర్ణిణము, చితారిపూ పసు; ౩౨. చర్పటి. (తె).— బబ్బట్టు-బొబ్బట్టు; ౩౩: చామ్యము; ౩౪: (తె).— చిరుమిడి, చేలిమిడి, ౩౫: (తె).—చేగోడి; ౩౬ (తె).—చేల్లగుత్తులు; ౩౭. (తె).— చోడట్టు; ౩౮ (తె)—జిలేబి; ౩౯: (తె).—జిల్లేడుకాయ; ౪౦. (తె).— జిడియ-జీడె; ౪౧: గోపకము. (తె) — దోసియ-దోసె; ౪౨: (తె) —దరిబ్బెడ; ౪౩. (తె) —నాన్తెల; ౪౪: (తె) —నిడి కుడక, ౪౫. (తె) —నిప్పటి-నిప్పట్టు; ౪౬: (తె).—నీరుపత్తిగ, నీరొట్టియ-నీరొ ట్టు-నీరొట్టె; ౪౭ (తె).—పకోడి-పగొ డా; ౪౮: (తె).—పప్ప; ౪౯. (తె).- పాలకాయ; ౫౦ (తె) —పాలమోదకడలు; ౫౧. (తె).—పిండివడియము; ౫౨. (తె)— పుడుదకులు-పుణుదకులు; ౫౩. పూరణము-పూర్ణము. (తె) —పూర్ణము, ౫౪. పూరి ము; ౫౫: (తె).—పూ సకజ్జి ము. ౫౬: పేనిక. (తె).—పేణి-బేరి ణి; ౫౭ (తె) -పొంగరము-పొంగరాలు-బొంగరాలు; ౫౮. (తె).—పోకపేరు-పోకడుండలు; ౫౯: (తె).—పోళె-పో ళి-పోళె; ౬౦: (తె).—బటాసాలు; ౬౧: (తె).—బడికోడి; ౬౨: (తె).—బరిడె గవ్వ; ౬౩. (తె).—బిళ్లకుడుములు; ౬౪: (తె).—బుడుకు; ౬౫: (తె).—బూరియ-బూరె; ౬౬: (తె).—బెడద; ౬౭: (తె)- బొణిగలు; ౬౮: (తె).—బొరిలింగశాయ; ౬౯: (తె).—మడతి; ౭౦: (తె).— మణుగుబూలు; ౭౧: (తె).—మిఠాయి; ౭౨: (తె) —మినుపపోళిక, మినుపసున్ని, నుకిని-నుకియ-నుకుని-నున్ని; ౭౩:(తె).- ముక్కలు; ౭౪: (తె).—ముత్తెపుజిప్ప; ౭౫: మాండము. (తె).—మోరుండ,

కొబ్బరి యుండ; ౭౬: యంత్రిక, సంయావ ము. (తె) —జొంతిక, సాంసత్తు; ౭౭: (తె) —రొట్టెయ-రొట్టె; ౭౮ (తె).—వెన్నపడిదము- వెన్నపాలకాయ-వెన్నప్పము, వెన్నమెఱుగు, వెన్నయుండ, ౭౯: (తె) —సడికుడుక; ౮౦: (తె).—సరడాలు;౮౧: నేవికి.(తె) నేప-నేవియ-నేనె; ౮౨ (తె) —సొజ్జబూరె; ౮౩ (తె) —హోళిగ-ఓళిగ; మఱియు.—౮౪: అడ్డోక; ౮౫: అడ్డాగము; ౮౬: అమృతకలశము; ౮౭ అమృతఫలము; ౮౮ అర్పటము; ౮౯: ఖాద్యము; ౯౦: చంద్రికాంతము; ౯౧ తైతిలము; ౯౨ పిట్టకము; ౯౩. పుస్తము. ఇత్యాది భక్ష్యవిశేషంబులు గలవు. (౧౩-౩౩ కడనున్న పదములు ఒకటే అని కొందఱు)(చూ, సాపాటు: చూ, సాదము(1). (మిగతవానికి "చూ, హూళిగ."); విణ. 2. తినఁదగినది: ఖాద్యము, భక్షణీయము

భక్ష్యాశులు. అం: చూ, భక్ష్యము. 1.

భగంధగము. సం. వి అ పుం మర్మస్థానమునం దలివర్ణము. చూ, వర్ణము.

భగణము. అం. (ఒక గురువు-రెండు లఘువులు. ఉదా.—రాముఁడు.)చూ, అష్టగణలక్షణము.

భగము. సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-భాగ్యము. శ్రీ. చూ, సంపత్తి 1; 2. వీర్యము: చూ, తేతస్సు. 1; 3: చూ, వాంఛ; 4. తెలివి: చూ, హృల్లేఖము. 2; 5: చూ, వైరాగ్యము, 6. కీర్తి: చూ, సమాఖ్య. 1; 7: చూ, మాహాత్మ్యము; 8: చూ, సన్మానము; 9: చూ, యత్నము; 10: చూ, ధర్మము. 1, 11: చూ, మోక్షము; 12.—పంగు: అంకతి, అవాద్య దేశము, ఆనకము, ఆళి, ఇ, ఊత్తమాంగము, ఊపస్థ, ఓ, కందర్పకూపము, కామమందిరము, కర్ణకోశము, కోళము-కోషము, క్షేత్రి, గుహ్యము, గూఢము, జ, జన్మనిర్మ్మ, పుష్ప వధము, ప్రకృతి, బంధుగము-బంధూరము, బింబము, యోని, రతము, రతి, రతికుహరము, రతిగృహము, సంధి, సంబాధము, సంసారిమార్గము, స్మరకూపకము, స్మరాంగాగము. (తె) —ఆచ్చోటు-ఆచ్చోటు, ఆడుగుఱి, ఒడికట్టు, కచ్చి, కిరి, గుంట, దుబ్బ, దూపె, పంగు, పాపలఁగనుతావు, బుత్త, యియ్య, మరునిల్లు, నందు; తద్విశేషములు.— ని. ఊపస్థోపలనడుమ మొగ్గగలది.— తిర్యక్కోళము; అ. పశుయోనికి. (తె) — ఒడి, కరి-కిటి, 3. యోని మూలము:— ఉదకము, కిల్మాషి (తె).-కచ్చెమొదలు; ర. యోనిలోపభితావు:— కోళము; ౫. స్త్రీపురుషులనుటి — అవకరము, అపస్కరము, కాపీనము, కౌలీనము, గుహ్యాము,గూఢము,వరాంగను, వ్యంజనము; ౬ స్త్రీలశోణితసంచారస్థానము:—జానువు, (మిగతవానికి "చూ, స్మరాంగాగము"); 13. బలము: చూ, శక్తి 1; 14 —భాగు: చూ, యోగ్యత; అం. 15. చూ, చుంబనస్థానములు; 16 చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. (భగము తాఁబేటివీపు-ఏనుఁగువీపు-రోమము-చిన్నముక్కు—విస్తీర్ణము -తామరపువ్వుతీరు ఈయాఱును గలిగియున్న శుభగములు. ఖరపృష్ఠము-మంచూకపృష్ఠము-రోమరహితము-దీర్ఘనాశికము-కుంకీర్ణము-విగళము ఈయాఱును గలిగిన మధ్యమములు. కుడిపక్కన నెత్తుగనున్న కొడుకులఁగనును. ఎడమపక్కన నెత్తుగనున్న కన్యకలఁగనును. రావిచిగురాకుపలెనున్న సౌభాగ్యవతియు పుణ్యాత్మురాలునునగు. కుడసుడియున్న రాజపత్నియగు ఎడమసుడియున్న గొడారిలగు. మచ్చయున్నమగనిఁజేపును. తాఁబేటివీపువలెనుండి సమమైనునుపు గలిగిన

శుభపర్వదమై పుత్రిపర్వదమై ధనధాన్యములు గలుగఁజేయును. చివరను కుంకుమపర్ణమై యెట్టినిమచ్చేయిన్న నుత్తుంరాలగు. ఈము చ్చే దక్షిణభాగమునసున్నను బ్రిథ స్తము. ని ర్మాంసమై ఎక్కిపోడమై నెల్లనినాడితోఁ గూడిన గార్భాగ్యరాశై దరిద్రిదుఃఖమనుభ వించేను. దీర్ఘమైన మగని మామను మిఅఁది నిఁదింపును); 17 చూ, కళాస్థానములు

భగవంతుఁడు సం వి. త్ పుం. రూ-భగవా నుఁడు. 1 చూ, విష్ణుపు 1, 2 చూ, శివుఁడు, 3 చూ, బుద్ధుఁడు; విణ 4 చూ, సనాత్మనితుఁడు.

భగవతి సం వి ఈ స్త్రీ 1. నది చూ, హోగినని (నది); 2 చూ, సరస్వతి; 3. పా ర్వతి చూ, హైమవతి (పార్వతి); విణ. 4. పూజ్యస్త్రీ చూ, స్త్రీ.

భగవత్కథాశ్రవణేచ్ఛ. అం చూ, భక్తులు.

భగవత్పూజయందునుమోదము అం చూ, భక్తులు.

భగవదర్చన. అం.—పై — [భక్తులు

భగవద్విషయిము నందలి పంథము అం: చూ,

భగవానుఁడు. సం. వి. త్. పుం: చూ, రూ—భగవంతుఁడు.

భగిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-భగ్ని. 1: చూ, సహోదరి; అం. 2. చూ, గయాపిండ దానార్హులు

భగినీపుత్రుఁడు. అం. చూ, భార్యాత్రుజుఁడు.

భగాలి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, శివుఁడు.

భగీరథుఁడు.అం చూ,మహారాజులు (రాజు. 1.)

భగుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, సూర్యుఁ డు; అం. 2: చూ, ఆదిత్యులు.

భగుసు.అం.(భ + గ. ఉదా.-మాధవుఁడా):చూ, ఉపగణములు.

భగ్నచ్ఛందము. అం: చూ, వాక్యదోషము.

భగ్నమగు. మి. అ. కి్రి: చూ, మొక్క—పోవు.I.

భగ్నము. సం. విణ.=బన్నము. భంగము నొం దినది: (తె).—బడితు

భగ్ని సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చూ, రూ—భగిని.

భజన. సం వి ఆ. స్త్రీ. రూ-భజనము 1 చూ, నేవ. "రామభజన", 2. భాగించేట: చూ, విభజనము

భజనము. సం వి. ఆ. న —పై —

భజమానము. సం విణ. 1. సేవించేది చూ, సేవితము; 2 భాగించేది చూ, విభాజక ము,3. న్యాయముతోఁగూడినది చూ, యోగ్యము 2.

భజించే సం. స కి్రి. 1 కొలుచే చూ,సేవిం చే; 2 భాగించే చూ, విభజించే

భటిప్యము సం. విణ. 1 సేవింపఁదగినది చూ, సేవ్యము;2 భాగింపఁదగినది: చూ,విభాజ్యము.

భటుము సం. వి అ పుం. దినముయొక్క పరు నేనభాగము చూ, దినభాగములు (హాన రము.)

భటితర్పము. సం. విణ. ఇనుపసలాకకు గుర్చిచ్చి కాల్చినది: చూ, కఱుపట్లు చూ, మాంసము

భటుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=బంటు 1. అతిశ ూరుఁడు, అస్త్రజీవి-అస్త్రజీవుఁడు, ఆరభ టుఁడు, ఉష్ణుఁడు, ఊష్మలుఁడు, ఏకవీరుఁ డు, క్షీణపుఁడు, పత్తి, పదికుఁడు, పదా జి—పదాతి, పర్గుఁడు,పాదాతికుఁడు,యోధ— యోధుఁడు-యోద్ధ, వాంవీరుఁడు.(తె).— ఒంటరులు, కాలరి, కాలిబంటు-కాల్బంటు, కాలుమానిసి, కాలురువు—కాల్వారు, జోడు, నడజోడు, పదగుఁడు, పరి, సేవ, బంటు, మానిసి, లెంక-లేఁక, సిపాయి; తద్విశేష ములు.— ౧. పదాతిసేనకు.— పాదాతము. (తె).—కాలుబలము, మంది; ౨. రక్షణా ర్థముకూడఁబోవుబంటునకు.—అంగరక్షకుఁ డు, పరిచరుఁడు, పరిధిస్థుఁడు. (తె).—

పారివాడు; 3: (చూ, మహోరగుడు). (మిగతవానికి· "చూ, హంపీరుడు. 2. "); 2. పనివాడు: చూ, సేవకుడు; వా. 3 కార్బారి: చూ, వ్యవహర్త 2.

భట్టారకుడు. సం. వి. అ. పుం 1. (నాట్యపరిభాషయందు) రాజు: చూ, రాజు 1; 2: చూ, సన్యాసి; 3. చూ, సూర్యుడు.

భట్టికావ్యము. అం. (ఈగ్రంథమునుభట్టివారిసెను): చూ, కావ్యనాటకములు.

భట్టిని. సం. వి ఈ. స్త్రీ 1 (నాట్యపరిభాషయందు) రాజుభార్య: చూ, భార్య, 2 బ్రాహ్మణునిభార్య: చూ, భార్య.

భట్టు. సం. వి. ఊ పుం =బొట్టు· చూ, బొట్టు 7

భట్టుడు. సం. వి అ. పుం =బట్టు· చూ, పాలకుడు [ము 9.)

భట్టార్కులు. అం: చూ, సభాంగములు (అంగ

భద్రి సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1 చూ, తిథి 1; 2. గంగ· చూ, నది; 3 బౌద్ధదేవి: చూ, స్వామా. 2; 4 కృష్ణుని అష్టమహిషులలో నొకతె· చూ, మహిషులు.

భద్రికము అం: చూ, వృత్తము. 1. (ఎ. ర—న—ర గణములు. 9వ ఛందస్సు, బి. న—న—ర—వగణములు. 7 యతి 11వ ఛందస్సు; 3. భ—ర—న—ర—న—ర—న· గురువులు. 12 యతి 22వ ఛందస్సు ఆని త్రివిధము.)

భద్రికుంభము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పూర్ణకుంభము.

భద్రిదారువు సం. వి ఊ. న·చూ, దేవదారి.*

భద్రిపదము. అం: చూ, భద్రిము. 8.

భద్రిపర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. గుమ్మడు*: చూ, సర్వతోభద్రి.

భద్రిబల. సం. వి. ఆ.స్త్రీ: చూ,లంజెసవరము*.

భద్రిము. సం. వి. అ. న.1. కల్యాణము: చూ, శుభము. 1; 2. బంగారు.చూ, లోహము.1; 3 నాగముస్తె*: చూ, హరిత. (తృణము. 1.); అం 4: చూ, కరణములు; పుం. 5. గజజాతివిశేషము: చూ, హస్తి. (ఈజాతిగజము శుభకార్యములయందు పురపర్చిచారయోగ్యమైనది); 6. ఎద్దు·చూ, నృషభము. 1; 7. కాటుకపిట్ట· చూ,భకుంతి(పిచ్చుక); 8. సూ—భద్రిక్షుము—భద్రిపదము: చూ, మాసము. 1; విణ. 9 శుభకరము చూ, శుభము.1; 10 =పదిలము—బద్రిము· చూ,హెచ్చేరిక. 1; 11 =పద్దు. అంకెలపరుస: చూ, పద్దు. 3; 12: చూ, శ్రైష్ఠ్యము; అం. 13: చూ, గజజాతులు. [ము. 3*.

భద్రిముస్తకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, భద్రిశ్రేష్ఠీయవనము. సం. వి. ఆ. న. కొడిసెకాయ, (కొడిసెపండు అనియు)· చూ, పత్సకము.

భద్రిశేణువు. సం. వి. ఊ. పుం. ఇంద్రుని ఏనుగు. చూ, హస్తి. [వాసన. 1.

భద్రిశ్రీ. సం. వి. ఈ. స్త్రీ చందనము: చూ, భిన్నరిసురము. సం. వి అ. పుం చేతికటారి: చూ, బాణము. 1.

భిద్రికరణము. సం. వి. అ. న.చూ, వపనము.

భద్రాశ్వము. సం. వి. అ. పుం. 1· చూ, నవఖండములు. 2 (చూ, ఇలావృతము); 2: చూ, వర్షములు.

భద్రాసనము. సం. వి. అ న. మణులు మొదలగువానితో·జేసిన రాజాసనము: చూ, ఆసనములు.

భద్రుడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వీరభద్రుడు. (చూ, పరిభ. 4.); 2: చూ, శివుడు; 3.=పదిలుడు: చూ, మేలుకొనియుండువాడు; అం. 4: చూ, పురుషజాతులు. 1. [పత్రీల.

భద్రీల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. సన్నజేలకి*: చూ,

భయంకరము. సం. విణ. భయమునుపుట్టించే నది: చూ, రౌరవము. 2.

భయంకరుఁడు. సం. విణ: చూ, వెఱపరి.

భయదుర్గితుఁడు సం విణ·చూ,వెనుదీయువాఁడు

భయపడు. మి. అ. కి్రి: చూ, సుర్గిక్కు. 6.

భయపెట్టు. మి. స. కి్రి చూ, వెఱపించే.

భయము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, సాధ్వసము; విణ. 2· చూ, భయంకరము; అం. 3: చూ, శిక్షాకాలములు; 4· చూ, స్థాయీభావములు; 5: చూ, పాశములు.

భయముడిపియాదరించినవాఁడు. అం. 1: చూ, గయాపిండదానార్హులు; 2: చూ,పితలు.

భయముదీర్చినవాఁడు. అం —పై.—

భయశీలుఁడు. సం. విణ: చూ, వెఱపరి

భయానకము సం. వి. అ. పుం. 1. పులి: చూ, శార్దూలము. 1; 2. రాహువు: చూ, రాహువు 2; విణ. 3. భయానకరసముగలది· చూ, రౌరవము. 2; అం. 4. చూ, రసములు

భయాపహుఁడు సం. వి. అ. పుం. మండలేశ్వరుఁడు: చూ, రాజు 1.

భరంతు. వా. వి. ఇంటిమట్టము.

భరందు. వా. వి: బొాంది-బొాంది-బరందు.

భరటుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1.=చరవ్వుఁడు. కూలివాఁడు: చూ, సంబళికాఁడు; 2 వుమ్మరి: చూ, మృత్కారుఁడు.

భరణము. సం. వి. అ.న.1 భరించేట; 2. రూ-భరణ్యము. కూలి: చూ, సంబళిక. 2; 3 జీతము: చూ, సంబళిక. 2; 4. చూ, మనోవృత్తి; 5. ఇరుపదితూములమానము.

భరణి సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఒకనక్షత్రము: చూ, ఋక్కు; 2: చూ, భూమి. 1; 3.= బరిణె-పక్కుణి. చూ, పాత్రము. 6.

భరణ్యము సం. వి. అ న. 1. కూలి: చూ, సంబళిక. 2; 2. జీతము: చూ, సంబళిక. 2.

భరతము. అం. 1. నాట్యమునకు భరతమునిపేరు: చూ, నాట్యము. 1; 2.=బరతుపిట్ట: చూ, సాఁకుడుపులుఁగు; అం. 3: చూ, నవఖండములు; 4: చూ, కళలు; 5: చూ, ఖండములు.

భరతవాక్యము. అం చూ, ఇతివృత్తవిస్తరము. (విపక్షీకార్థ పరిపాపనాది యాఅలక్షణములతో నాటకములను జోపి తుదను దేశక్షేమము కొఱకు సూత్రధారుఁడాశీర్వాదము చేయును. ఆపద్యమే భరతవాక్యము)

భరతశాస్త్రగ్రంథములు అం: శార్ఙ్గదేవ పోర్క్త సంగీత రత్నాకరము, నారదీయరత్నాకరము, స్వరరాగ సుధారసము, సోమనాథీయము, స్వరమేళకళానిధి, సంకలిత రత్నాకరము, రాగమంజూషా, సుగీతిరంజని, భరతార్ణవము, సుధాసంగ్రహము, నృత్యసంగ్రహము, అభినయ దర్పణము, కోహళీయము, నృత్తవిద్యావినోదము, భరతసూత్రీములు, శిలాలిసూత్రీములు, కృశాశ్వసూత్రములు, అశ్వమేధ పద్ధికరణము, రంగలక్ష్మీవిలాసము, సంగీతచూడామణి, సంగీతసారసంగ్రహము మొదలగునవి.

భరతసూత్రీములు. అం. 1.—పై.—; 2. నాట్యమునకు భరతసూత్రీము లాధారములు. (చూ, నాట్యము) [ధములు.

భరతార్ణవము. అం: చూ, భరతశాస్త్ర గ్రం

భరద్వాజము. సం. వి. అ. పుం. రూ-భారద్వాజము, ఏటిగింత. చూ, వ్యాఘ్రపాదము.

భరద్వాజబార్హస్పత్యులు. అం: చూ, కపూరియొ బార్హస్పత్యులు. (చూ, బార్హస్పత్యులు.)

భరద్వాజుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. భరద్వాజుఁడను ముని: చూ, సన్యాసి; 2: చూ, దోర్గిణుఁడు. 1; అం. 3: చూ, సప్తఋషులు (చూ, మహర్షులు); 4: చూ, బ్రహ్మలు.

భరము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పరువు. అతిశయము: చూ, హెచ్చు. 2; 2 =బరువు: చూ, భారము 1, 3 =బారు-బారుప: చూ, రూ-భారము. 3.

భరించు. సం. స కి 1. మోచు: చూ, రూ-సంభరించు, 2. పోషించు. చూ, సంతరించు. 1.

భర్తుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు.

భర్జనము సం వి. అ న: చూ, వేఁపు.

భర్జించు. సం. స. కి 1: చూ, వేచు, 2 శతరిమునయిముడు, ఒంటఁబట్టు

భర్త సం పి. బు. పుం. 1. మగఁడు. చూ, నామి. 2; విణ. 2 చూ, మోచువాఁడు; 3: చూ, సంరక్షకుఁడు.

భర్తి. వా. సం. విణ. పూర్తి. చూ, సంపూర్ణము.

భర్తృదారకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. (నాట్య పరిభాషయందు) యువరాజు. చూ, రాజు. 1.

భర్తృదారిక. సం వి. ఆ స్త్రీ (నాట్యపరిభాషయందు) రాజుకూఁతురు. చూ, సూనా. 1.

భర్త్సనము. సం. వి. అ. న. బెదరింపుమాట చూ, శబ్దము. 2.

భర్మము. సం. వి అ. న్. న. 1. బంగారు: చూ, లోహము. 1; సం. వి. న్. న. 2. జీతము: చూ, సంబళిక. 2.

భర్యాణి. అం: చూ, పంచమిజవిభాషలు.

భలము. అం (భ + ల ఉదా.—వేశ్యపుఁడు): చూ, ఉపగణములు.

భల్లము. సం. వి. అ. న. 1.=బల్లెము: చూ, బాణము. 1; పుం. 2. (రూ-భల్లము-భల్లుకము-భల్లూకము-భల్లూగము-అచ్ఛభల్లము-అచ్ఛభల్లము-అచ్ఛము-భల్లి-భల్లుకము-భల్లూకము-భాలూకము-భాల్లుకము): చూ, వెలుఁగుబంటి; అం. 3: చూ, బాణాగ్నిములు.

భల్లాతకము. అం: చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు: బాణము. 1.

భల్లాతకి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. జీడి*. చూ, స్ఫోటశోభ; అం. 2: చూ, లేహ్యములు; 3: చూ, స్త్రీరాగములు.

భల్లారె. వా. సం అవ్య రూ-భల్లాశే. చూ, నేబాను.

భల్లాశే. వా. సం. అవ్య —పై.—

భల్లుంగము సం. వి. అ పుం. గట్టిపెదుగు*: చూ, పెదుగు. (చూ, చేపాటికట్టి)

భల్లుకము. సం. వి. అ పుం. 1: చూ, భల్లము. 2; 2.=ముల్లు కోతి: చూ, వానరము.

భల్లూకము. సం. వి. అ పుం. చూ, రూ-భల్లుకము. 1.

భల్లూకపుష్టి న్యాయము. పా. వెలుఁగుబంటి పిడికిలి యెన్నిపిధములను విడువదనుకీతి.

భవంతి. వా. సం వి. ఇ. పుం.=బవంతి. 1.ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 2: చుట్టుకొల్లారము: చూ, సదనము. 1.

భవదీయము సం విణ. నీది.

భవనము. సం. ని. అ. న. 1: (లె).-అగుట, కావుట; 2. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1.

భవనాని వా. వి. ఓచ్చేగానిగిన్నె: చూ, పాత్రిను. 6—గి.

భవము. సం. వి. అ. పుం. 1.=హెచ్చు.పుట్టుక: చూ, సంభవము. 1; 2: చూ, సంసారము. 1; 3. ప్రాప్తి: చూ, లాభము. 1; 4: చూ, భవికము; 5: చూ, శక్తి. 1.

భవాగ్నుఁడు. సం. విణ (శ్) నీవంటివాఁడు.

భవాని. సం వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పార్వతి.

భవికము. సం. వి. అ. న. (రూ-భవుకము-భావుకము-భవ్యము- భవిష్యము- భవితవ్యము) మేలు: చూ, శుభము. 1.

భవిత. సం. విణ. (బు. ఈ. బు.) కాఁగల స్వభావముగలవాఁడు: భ విష్ణువు, భూష్ణువు.

భవితవ్యము. సం. వి. అ. న. 1.=బయిసి-బవిసి, భాగ్యము: చూ, సంపత్తి. 1; 2: చూ, భవికము; విణ. 3. కాఁదగినది.

భవిలుఁడు. సం. విణ: చూ, విటుఁడు.

భవిష్ణువు సం. విణ. (ఉ): చూ, భవిత

భవిష్యత్తు సం. విణ. (త్. ఈ. త్) కాఁగలది: భవిష్యము, భవ్యము, భావి; అం 2: చూ, క్రియాకాలములు.

భవిష్యత్కాలము సం. వి. అ. న. రాఁగలకాలము: చూ, సాంపరాయము. 3. (చూ. కాలత్రయము). [చూ, రాఁగలపంట.

భవిష్యత్పలము. సం. వి. అ న ఉదర్కము

భవిష్యదర్థకము. అం. రాఁగలకాలమును నెలుపును (దీనినిల్ప్‌ట్టుఅందురు)

భవిష్యము. సం. వి. అ. న. 1 చూ, భవికము; విణ. 2 కాఁగలది: చూ, భవితవ్యము. 3.

భవిష్యోత్తరము అం: చూ, పురాణములు.

భవుఁడు. సం. వి. అ పుం: చూ, శివుఁడు

భవ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ 1 పార్వతి: చూ, హైమవతి (పార్వతి); 2. గజపిప్పలి * చూ, శొండి (పిప్పలి).

భవ్యము సం. వి. అ న. 1 చూ-భవికము; 2. ఎముక: చూ, శల్యము 1; విణ 3 శుభమైనది. చూ, శుభము. 1, 4. సత్యమైనది చూ, సత్యము. 5; 5. యోగ్యమైనది చూ, శ్రైష్ఠ్యము; 6. కాఁగలది. చూ, భవిష్యత్తు. [శునకము.

భషకము. సం. వి. అ. పుం. కుక్క: చూ,

భషణము. సం వి. అ. న. కుక్కయొక్కమొఱుగు: చూ, స్వరము. 2. [భిక్షమరిము. 1

భసలము. సం. వి. అ. పుం. తుమ్మెద. చూ,

భసితము. సం. వి. అ. న. చూ, భస్మము.

భస్త్ర సం. వి. ఆ. స్త్రీ. గర్భము, చర్మపరివేషిక, ధృతి, పాణింధమము, భస్త్రి. (తె).-కొలిమితిత్తి, తిత్తి, తోలుతిత్తి.

భస్త్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.—పై.—

భస్త్రికాలవిత్రన్యాయము. పా. తిత్తిసేదియై చినను దానికి భంగములేదు. కాని కొడవలియుఁ చినచో జీల్చివేయునను కీతి.

భస్మగంధిని. సం. వి. ఈ స్త్రీ. రేణుకయను గంధద్రవ్యము, హూరేణువు: చూ, రాజాగ్ని.

భస్మగర్భ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. కంపుటిసుగుడు* చూ, శింశుప; 2. ఇరుగుడు*: చూ, శింశుప.

భస్మచ్ఛన్నాగ్ని న్యాయము. పా. బూడిదెచేఁ గప్పఁబడిన యగ్ని పయికి లేనట్లుండి లోపల గణగణలాడు చుండుననుకీతి.

భస్మము. సం. వి. న్. పుం =బసుమము: అగ్ఘుటము, ఊల్క, కర్షువు, డొరము, పాగ్ఘుటము, భసితము, భస్మము, భూతము, భూతి, రక్ష. (తె)— కరక, నిగుఱు-నివుఱు-నీఱు, పదడు, బగ్గి, బుగ్గి, బుసి, బసుమము, బూడిద-బూడిదె-బూడ్డ, బూతి-బూది-విబూది, వెలిమిడి-వెల్కిడి-వేర్కిడి, సీగరి. తద్వి — ం. కుట్టు; ఆ తిరునీఱు, 3 భస్మము, భావము, విభూతి (తె.) — విబూది; 3 పీనఁగుపెంట; (మిగిలినవానికి "చూ, సిగరి 1")

భస్మములు. అం సువర్ణ, రజిత, తామ్ర, నాగ, వంగ, సత్తు, లోహ, రస, శంఖ, శృంగ, అస్థిక, తాళక, విమల, సౌవీర, ఇంగిలీక, శిలాజిత్తు, గంధక, తుత్థ, పాషాణాది భస్మములు. (ఇవి అగ్ని పుటములవలన నగును)

భస్మాంగుఁడు. సం వి. అ. పుం. చూ, శివుఁడు.

భస్మీకరించు. సం. స. క్రి భస్మముచేయు.

భళిరె. వా. సం. అవ్య రూ-భళిరే. చూ, సెబాసు.

భళిరే. వా. సం. అవ్య.—పై.—

భా

భా. సం వి. ఆ. న్. స్త్రీ. 1. చూ, సూర్యుఁడు; 2. (సూర్యుని) కిరణము చూ, హోయ్యనము. 2; 3. (రూ-భాస్కు--భాజము—భాసము)=బాజో, కాంతి. చూ, వెలుతురు. 1.

భాంగీనము. సం. వి॥ చూ, రూ—భంగ్యము.

భాండపుష్పము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, సర్పము. (తిక్కాండ శేషము).

భాండము. సం. వి. అ న. 1 తొడవు: చూ, భూషణము. 2, 2. గుఱ్ఱపుదొడవు. చూ, భూషణము. 2; 3 = బొండువ. అబ్జము, ఆ, ఊఖ, కపీరము, కలశము—కలసము, కలశి—కలసి, కుంచికము - కుంచము, కుంభి, కుటము, కుహానము, ఖారిక, ఖపురిము, గుల్మము, ఘటము, ఘటి, చులుకము - చులూకము, నిచుము, పరిఘము, భాజనము. (తె).—ఆలకి, కడప, కుండ, పనటి - పరటి, పర్పి, బొండువ, బోన, మఱుప, తద్విశేషములు —ఁ. అమృతకలశము; ఆ. (తె) —అయిరేని-ఐరేని, ఆయిరేనికడవలు. ఐరేనికడవలు, ఆరిమెనకుండలు. ఆతిమెనకుండలు, జోజోగులు, పూజెకుండలు, పూజెగులు, పెండ్లికుండలు, బూడిజోగులు; 3 ఊఖ, ఊష్ట్రిక, కపినము, కుండము, కుండి, కుంభము, కుంభి, పిఠరము, స్థాలి. (తె) —పంటి - పనటి, లోవి, వంటకుండ; ౙ. ఏతెపుకడపము. (తె).—బోన; ౨. కంఠాల, కలశి-కలసి, గగ్గరి, జాలగోణిక, మంథని (తె).—తెరిగడప, పెరుగుకడప, పెరుగుసుంత; ౬. (తె).—కడముంత—కడుముంత; ౭ (తె).—కావుపాతఱ; ౮. కున్నము. (తె).—కూన; ౯. కుహానము, ఖారిక (తె).—కుప్పియ-కుప్పె, జోడి-జోడీ, పింగాణి, పింగాణిచిప్ప; ౧౦. (తె) —కూటికుండ; ౧౧. (తె).—కొడుము, బోడిగ; ౧౨. క్వణనము, హండికాసుతము. (తె).—అటిక; ౧౩. గంజ, గంధవాహము. (తె).—కల్లుకుండ, లొట్టి; ౧౪. (తె).—గల్ల; ౧౫. గుండ్రనికుండకు (తె).—కుండ; ౧౬.(తె).—గురిగ—గురిగి—గురియ; ౧౭. గోలకము-గోళకము. (తె).—ఓటికుండ; ౧౮. గుటి, చులుకము-చులూకము (తె) —గగగ—గరిగ, గరగముంత, పిడత—పిడుత; ౧౯ (తె) —చెరవ-చెరచము-చెర్వము- చెర్వి; ౨౦. (తె).—చేకుండ; ౨౧ చరువు; ౨౨. (తె).—చేల్లకుండ; ౨౩ (తె).—చోకిబోన, బోన; ౨౪. నిండుకుండకు.—ఊ; ౨౫. నీళ్లకుండకు.—కలశి; ౨౬. పరిఘము (ఇదెగాజోకుండ); ౨౭. పాలకుండ, బూది; ౨౮. (తె) —పొంతకడన; ౨౯ (తె) —బందడము - బందిలము; ౩౦. (తె) —బొంగ; ౩౧. మేడమీదికిలళము నకు (తె).—కుండ; ౩౨. (తె).—మండిగ. (ఇందుఁగొన్ని లోహపాత్రిము లయినను భాండములని వాడఁబడుటచేనిందువార్యఁబడినవి: చూ, పాత్రిము. 6) (మిగతవానికి "చూ, హరివాణము."); 4.=బండము. వస్తుప్ర చూ, సరికు. 2; 5: మొండలిసామ్మ్రు; 6 =బండాలము· చూ, సంచిమొదలు.

భాండశుద్ధి అం· చూ, తొద్దులు.

భాండాగారము. సం వి. అ. న =బండారము. 1. కొక్కసము, ధనముండుచోటు: చూ, సంటసాల; వా. 2. గ్రంథములుగుడియిల్లు: గ్రంథపటి "శ్రీసత్యవతీ పుస్తక భాండాగారము. కరప", 3: చూ, సదనము 1.

భాండి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ మంబిటి*: చూ, సమంగ 1.

భాండికము. అం. చూ, ఊర్ధ్వతము.

భాంశ. అం: చూ, భోడశవర్గు. (లగ్నమును 27 సమభాగములు చేయఁబడెను. భాంశకనుఁగొనవలసిన గ్రహమే రాశియందున్నను భాగమునందున్నదో తెలిసికొనవలెను. అట్టిగ్రహమున్న రాశి మొదలు బయినగ్రహమెన్నవ

భాగమందున్నదనిఁ గనుఁగొనఁబడెనోయన్న రాసి భాంళయనఁబడును. ఆరాశ్యధిపతిచే భాంశాధిపతియని చేరు.)

భాకోషుఁడు. సం వి. అ.పుం చూ, సూర్యుఁడు.

భాగధేయము. సం. వి.అ.న. 1. భాగ్యము. చూ, సంపత్తి 1; పుం. 2. కిప్పము. చూ, సిస్తు. 1.

భాగము. సం. వి అ పుం. 1.=బాగము. పంపకము: అంశము-అంనము, అవచ్ఛేదము, ఏకదేశము, దొ, కల-కళ. ధక్తికంటకము, వాటము, (అవ్య).—అను, అభి. (లే).—పంపకము, పంపు, పాలు, పంతు, వాటా (మిగిలవానికి "వాటా" చూడుము.); 2.=బాగము. పాలు: చూ, పంతు 5, (1–2 అర్థములు స్వల్పభేదము గలిగియుండును); 3. భాగ్యము. చూ, సంపత్తి 1, వా. 4.—వాటు తోటిలోనొకతడపసంగు: చూ, వాయ,5 =బాగాలు పోకిలు; 6. ముక్క. చూ, శకలము. 4

భాగవతబార్హ్మణులు. అం (చూ, బార్హ్మణులు): చూ, బార్హివిడులు. (వీరిలో బుగ్వేదులును యజుర్వేదులును కిలరు. వీరు ఆశ్వలాయన కాత్యాయన ఆపస్తంబ బోధాయనాది సూత్రీపవర్తకులై శివమతమును సమముగా మోచేచే వైష్ణవచిహ్నములను ధరించెదరు.)

భాగవతము. అం.1 చూ, పురాణము; 2. (ఈగ్రంథమువ్యాసమునివార్చినను). చూ, కావ్యనాటకములు.

భాగస్థుఁడు. సం. విణ: చూ, పాలికాఁపు. 1.

భాగవతవాత్సల్యము. అం: చూ, భక్తులు.

భాగహారము. పా. భాగహారముచేయుట. (భాగహారపుగుఱుతు ÷): చూ, హరణము 3.

భాగించు. సం. స. క్రి: చూ, సంవిభాగించు.

భాగినేయుఁడు. సం. వి. అ. పుం. తోడఁబుట్టినదానికొడుకు, మేనల్లుఁడు: చూ, స్వసీర్యుఁడు.

భాగీరథి. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ). 1. గంగ: చూ, నది; అం. 2. చూ, గంగలు.

భాగ్యపదము. అం చూ, ఆరూఢము.

భాగ్యము సం. వి. అ న. 1. అదృష్టము: చూ, సంపత్తి. 1; 2. చూ, అదృష్టము. 1, 3 =బాగము: చూ, సుకృతము. 1; విణ 4 భాగించఁబడినది చూ, విభాజ్యము; 5 మేలైనది: చూ, సుకృతము 3.

భాగ్యవంతుఁడు. సం. విణ చూ, సంపన్నుఁడు.

భాగ్యశాలి. సం. వి ఇ. పుం —వై.—

భాజనము. సం వి. అ. న 1.=బానసము: చూ, భవనాసి; 2.=బాన కడప. చూ, భాండము. 3, 3 చూ, యోగ్యము 2.

భాటకము. సం వి. అ. పుం =బాడిగ. (లే).—అడపె, అద్దియ-అద్దె, ఇంటికప్పము, ఇంటిపన్ను, ఇల్లరి, బాడిగ–బాడుగ.

భాట్టరహస్యము. అం (ఈగ్రంథముఖండదేవ్రఁడువారిసను) చూ, కావ్యనాటకములు.

భాణము. అం: చూ, నాటకము. చూ,దశరూపకలక్షణములు; చూ, రూపకములు, (ఇతివృత్తిముత్పాద్యము. ధూర్తవిటుఁడు నాయకుఁడు. శృంగారవీరములు రససూచనామాత్రములు. భారతివృత్తి. ఏకాంకము. ముఖనిర్వహణములు రెండుసంధులు. ఇందుఁ బ్రణయ, కలహ, పంచనలే ముఖ్యములు. గానవాద్యములు మెండు.)

భాణికము. అం: చూ, నాటికలు.(ఒకఅంకము, హాస్యము, ప్రణయకలహము, కారణము, దూషణాదులు గలది.)

భాతి. సం. వి. ఇ. (స్త్రీ). 1. కాంతి: చూ, వెలుగురు. 1; 2. రీతి: చూ, విధము. 1.

భాతువు. సం. వి. ఉ పుం: చూ, సూర్యుఁడు.

భాద్రపద. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఉత్తరభద్రపదా నక్షత్రయుక్త: చూ, రిక్క.

భాద్రపదము. సం. వి. అ. పుం. భాద్రపదమా సము: చూ, మాసము 1.

భాద్రపది. సం వి. ఈ స్త్రీ. భాద్రపదపౌ ర్ణమి: చూ, హరివాసరము.

భాద్రిము. సం. వి. అ. పుం. చూ, భాద్రపదము.

భానుమంతుఁడు. సం. వి. గ్. పుం 1: చూ, సూర్యుఁడు; విణ. 2 కిరణములుగలవాఁడు

భానువాగము సం. వి అ పుం. ఆదిహాగము: చూ, వారము. 1

భానువు. సం. వి. ఉ. పుం 1. సూర్యకిరణము: చూ, హాయనము 2; 2 చూ, సూర్యుఁడు.

భాస్కరుఁడు సం.వి అ పుం. చూ, సూర్యుఁడు.

భామ సం. వి ఆ స్త్రీ ఆఁడుది. చూ, స్త్రీ.

భామఁడు. సం. వి అ పుం. చూ, సూర్యుఁడు.

భామసము. సం వి అ. పుం. 1. కోపము: చూ, రోషము; 2. చూ, భానువు. 1.

భామిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. కోపన. క్రీడా సమయమునందు కోపముచూపెడు ఆఁడుది. చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది; చూ, స్త్రీ.

భాముఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, భామఁడు

భారకము. సం. వి. అ. న.=బారకింపు. మేని బరువు.

భారకుఁడు. సం వి. అ పుం. బరువుమోసెడి కూలివాఁడు: చూ, భారవాహుఁడు.

భారతచంపు. అం (ఈగ్రంథము లక్ష్మణకవి వ్రాసెను). చూ, కావ్యనాటకములు.

భారతపర్వములు. అం: చూ, పర్వములు. 2

భారతము. సం. వి అ. న. 1. వ్యాసప్రోక్తమైన అయిదవవేదము: చూ, వేదము; అం. 2. హిమవత్పర్వతమునకును, దక్షిణసముద్రమునకును నడుమనైనఒకపర్వము. మా, పర్వములు. (చూ,ఇలావృతము, నవఖండములు.); 3 (ఈగ్రంథమువ్యాసమునివ్రాసెను): చూ, కావ్యనాటకములు; అం. 4 చూ, వర్షములు.

భారతవర్షములు. అం: చూ, భారతము. 2.

భారతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. చూ, సరస్వతి; 2. వాక్కు: చూ, వాక్కు; 3: చూ, ప్రోక్షణ వాసిక; అం. 4: చూ, కావ్యపృష్ఠములు. (పృష్ఠములు) (ఇంచుమించు పౌర్ణిమపద సందర్భమైనది. హాస్య శాంత అద్భుతములంచు బ్రిష్టర్లిల్లు ఇందుకీర్తములుమిశ్రమముగానుండును. ఉదా — "అమ్మునివరుండు సంసారంబు సారంబని తలంచి సన్న్యస్తసర్వసంగుఁడై నదీపార్శ్వతటంబులం గుసుమిత ఫలిత వనంబుల సారంగ పతంగాదులు తనపు సహచరులుగా నుటజాంతరభూతనివసించితపోనియమంబున నుండె.") [2. చూ, కల్పసూత్రములు.

భారద్వాజ. అం. 1: చూ, గోత్రము. 13;

భారద్వాజము. సం వి అ. పుం 1 ఏటిర్రింత: చూ, రూ-భారద్వాజము; 2: చూ, భారద్వాజ. 2

భారద్వాజస్మృతి. అం: చూ, స్మృతులు.

భారద్వాజి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ అడవిపరిత్తి*: చూ, సముద్రాంత. 3.

భారద్వాజుఁడు. అం. చూ, శాస్త్రపరిపర్గకులు.

భారము సం. వి అ. పుం. 1. బరువు: చూ, విపధము. 3; 2 ఇరుసకొలముల యెత్తుగల బానిసేరు (అనిఅమరుఁడు); 3. (తె). — బారువ - బారు. (సం). — భగము.

భారయష్టి సం. వి. ఇ. స్త్రీ. కావడిబద్ది: చూ, వివాంగిక.

భారవాహుఁడు. సం. వి. అ. పుం: ఉక్కలుఁడు, ధురంధరుఁడు, ధురీణుఁడు, ధుర్యుఁడు, ధూర్వహుఁడు, ధౌరేయుఁడు, నిర్వాణుఁడు, నిర్వాహకుఁడు, భారకుఁడు, భారికుఁడు. (తె). — ఉక్కలుఁడు, నిమిలకాఁడు.

భారవి. అం: చూ, కావ్యములు.

భారీ. వా. వి. 1. గొప్ప. "మీభారీనేనెలుగ నిదికాదు"; 2 పొడవు. "వాఁడు భారీమని షి". (భారీఅనికొండలు) (ఉత్తర సర్కారులలో వాడుక)

భార్గవబ్రాహ్మణులు. అం చూ, భూర్జర బ్రాహ్మణులు (తకారాది అనుబంధములో) మా, బ్రాహ్మణులు (మాధ్వేందినులు. శుక్లయజుర్వేదులు. భృగుమహర్షిఁబట్టివీరికి నామముగలిగినది.)

భార్గవము. అం. చూ, ఉపపురాణములు.

భార్గవి. సం వి. ఈ. స్త్రీ 1: చూ,లక్ష్మి. 1, 2 చూ, పార్వతి; 3. గతికర. చూ, తృణము. 1; అం. 4: చూ, చకర్మిలు

భార్గవుఁడు. సం వి. అ పుం. 1. పరుశురాముఁడు చూ, రాహువు.2;2: చూ, పరశురాముఁడు

భార్డి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ =బారంగి* చూ, కాంబిక.

భార్య సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. (అగ్నిసాక్షిగా పెండ్లాడిన పెండ్లాము.)పాండు 3,ఆ 11. అర్ధాంగి, ఆలి, కడతర్మిము-కలత్రము-కళత్రిము, కులి, క్షేత్రిము, గృహాము, గృహిణి, గేహము, చింతాయన, జ, జమ్, జాని, జాయ, తల్పము, ది, దిమ్, దారి, ద్వితీయ, ధర్మపత్ని,పత్ని,పరిగ్రహము,పాణిగృహీతి, బంధువు, వధూ, సహచరి, సహధర్మిణి. (తె).—ఆలు, ఇల్లాలు, గరిత, గెస్తురాలు, పెండ్లము-పెండ్లాము, పెళ్లము-పెళ్ళాము, పోరియాలు, రాణి, రాణివాసము. (మిగతవానికి "చూ, సహధర్మిణి."); తద్విశేషములు.—ఁ. అగస్త్యునిపత్ని.—కాకీతకి-కాక్షీతకి, లోపాముద్ర, విదర్భజ; ౨. అగ్ని భార్య.—ఆగ్నాయి, గభస్తి, స్వాహా, హుంతభుక్ప్రియ; 3. అతిభార్య.—ఆత్రేయి, అనసూయ; ర. అన్న భార్య.— వదిజాపతి, భ్రాతృజాయ. (తె).—వదిన-వదినియ—నదినె-వన్నె; ౫. ఆర్జునునిభార్య.—సుభద్ర; ౬ ఆచార్యునిభార్య.-ఆచార్యాణి, ఆచార్యాని, ౭. ఇందునిభార్య —ఇంద్రాణి, ఐందీ, చారుధార,జయభామిని, పులోమజ, పులోమి, వృషాకపాయి, శచి, శతావరి; ఛ. ఉపాధ్యాయిని. (పాకశాస్త్రము సంగీతశాస్త్రము మున్నగునవి నేర్పువాని భార్య, బడిపంతులుభార్య) ఉపాధ్యాయాని, ఉపాధ్యాయ, ఉపాధ్యాయి, ఉపాధ్యాయిని. (తె) —ఒజ్జసాని, పంతులమ్మ, సోమిదమ; ఁ కళ్యపునిభార్య.—అరిష్ట; ౧౦. కుబేరునిభార్య.—చార్వి, చిత్రరేఖ; ౧౧. మరుత్తునిభార్య.—మరుద్వతి; ౧౨. కోమటిభార్య —అర్య, వైశ్య; ౧౩. గరుడుని భార్య —ఉన్నతి; ౧౪ గురుపత్ని -గుర్వి; ౧౫. గోపాలునిభాగ్య,—ఆభీరి, గోపాలిక, మహాశూద్రి;౧౬. గౌతమునిభార్య.-అహల్య; ౧౭. చంద్రునిభార్య.- చారుకాంతి, చారుమతి, ౧౮. చేరివచ్చిన పెండ్లాము. (తె) చేరుగొండి; ౧౯. జరత్కారునిభార్య.—జరత్కారువు, మనసాదేవి; ౨౦. కృష్ణుని భార్య.—జాంబవతి; ౨౧. తనభార్య.—కూర్చ; ౨౨. (తాను శూద్రురాలయినను) కోమటి భార్య.—ఆర్య; ౨౩. తోడఁబుట్టినవానిభార్య.—(చూ,భార్య. 1-ర); ౨౪. దశరథుని పత్నులు.—(ఁ). శ్రీరాము నితల్లి.—కోసలాత్మజ, కౌశల్య-కౌసల్య. (౨) భరతునితల్లి.—కేకయి-కేకేయి, కైకయి-కైకేయి. (తె).—కయిక-కైక; (3) లక్ష్మణశత్రుఘ్నులతల్లి.—సుమిత్ర; ౨౫. ద్రోణునిభార్య.—కృపి; ౨౬. ధర్మరాజాదులభార్య.—కృష్ణ, ద్రౌపది, పాంచాలి,

సైరంధ్రి (లె).—కోరిపది—కోరివది(చూ, నూన. 1.); ౨౭. గృహరాష్ట్రినిభార్య.—గాంధారి; ౨౮.నట్టువునిభార్య.—కారిక,నటి; ౨౯. నలునిభార్య.—దమయంతి; ౩౦.(నాట్య పరిభాషయందు)రాజుభార్య —భట్టిని; ౩౧ నారదునిభార్య.—సత్యవతి; ౩౨. పండితుని భార్య —పాండ్జి; ౩౩. పట్టాభిషిక్తరాలు కాని రాజుభార్య —భోగిని; ౩౪. పలుప భార్య (లె) —భటికి, ౩౫. పాండురాజు భార్య.—మంతి, మాదిద్రి. (లె) —గొంతి; ౩౬. పాకీవానిభార్య. (లె).—పాకెతి; ౩౭ పూజ్యునిభార్య -ఆర్యి; ౩౮. పెద్దిభార్య.—అధివిన్న, ఆఘ్యాధ, కృతసాపత్నిక; ౩౯ బిడ్డలుగల స్వజాతిభార్య — కులపాలిక—కులస్త్రీ, ౪౦. బుధునిభార్య —ఇడ, ఇల—ఇళ; ౪౧ బుద్ధునిభార్య —అనంతి, ఓంకారి, జయ, తార, తారిణి, త్రిలోచన, ధనంజయి, నీలసరస్వతి, భవిత్రి, మనోరమ, మహాతార, మహాశ్రీ, లోకేశ్వరాత్మజ, లోచన, వసుధార, వైశ్య, శంఖిని,శివ,శ్రీ, స్వయంవరవాసిని, స్వాహా. (చూ,స్వాహా.2), ౪౨. బృహస్పతి భార్య.—జాలిని, తార; ౪౩. బ్రాహ్మణుని భార్య.— భార్గవ్మణి, భట్టిని (లె).—పాఱుటక్క, పాఱుత, బాఁపత, బాఁపనక్క, బాఁపనది (చూ,స్త్రీ); ౪౪. మంత్రిభార్య. (లె).—పెర్గడసాని, మంతుసాని; ౪౫. మగని తోడఁబుట్టినవాని వానిభార్య.—యాత. (లె).—తోడికోడలు; ౪౬. మనువుభార్య.—సరస్వతి; ౪౭. మన్మథునిభార్య.—కామి, కేనతి, కేలికళావతి, ప్రీతి, రతి, రాగలత,సే; ౪౮. మాలు మనువుది.—దిధిషువు, పునర్భువు; ౪౯. మేన మామభార్య.—మాతుల,మాతులాని, మాతులి; ౫౦. మునిభార్య.—ఐరావతి, యమపత్ని; ౫౧. రాజుభార్య.—అనూర్యంపశ్య,త్రిత్రియి, రాజ్ఞి. (లె).—కొరసాని, రాణి; ౫౨ రావణునిభార్య —(సం).—మండోదరి—మండోదరి; ౫౩. లక్ష్మణుని భార్య.— ఊర్మిళి, ౫౪. వరుణునిభార్య.—గౌరి; ౫౫. వాయుభార్య —ఇడ, ఇల—ఇళ; ౫౬. వాలి భార్య.—తార; ౫౭ విభీషణునిభార్య.—సరమ; ౫౮. శంతనుభార్య.—కాలి, చిత్రాంగదసువు, రుషద్వతి, దాసేయి, యోజనగంధి, విచిత్రవీర్యసువు, వ్యాసమాత, సత్యవతి, ౫౯. శుంభునిభార్య — కతపర్వ; ౬౦. శూద్రునిభార్య.—శూద్రి, ౬౧. శ్రీరాముని భార్య —సుమారి, భూమిజ, సీత. (లె).—చోలు పేరింటి ప్రాఁచోడి, నాఁగటి చాలుపేరియతివ; ౬౨. సత్యవంతునిభార్య—సావిత్రి; ౬౩. సపత్ని.—సవతి. (లె).—వీరలు—ఏరాలు, సవతాలు, సవతి, ౬౪. సుగ్రీవునిభార్య.— రుమ; ౬౫. సూర్యునిభార్యలు.—(పద్మిని ఉష ఛాయలోనగువారు)కాలిందీసువు, ఛాయ, పరిఘ, మమసువు, మహాపీర్య, యమసువు, రాజ్ఞి, రేవంతసువు, వివస్వత, సంజ్ఞ, సువర్చల, సూర్యస్వరేణువు, స్వాతి. మఱియు.— ఉష, తపసి, త్రిసరేణువు, త్వాష్ట్రి, దనర్గిసువు, ద్యుమయి, పద్మిని, ప్రియ, ఇత్యాది. (లె)—చోయ. (చూ,స్త్రీ.) (మిగతవానికి "చూ, స్వాతి. 1."); ౬౬. సోమయాజి భార్య (లె).— సోమిదమ- సోమిదమ్మ, సోమిసాని-సోమెసాని. ఇత్యాది. (మిగిలినవానికి "చూ, సహధర్మిణి."); ఆం. 2:చూ, దూతీచతుష్టయము.

భార్యతల్లి. ఆం: చూ, మాతలు.

భార్యాటికుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. పెండ్లామాట జేవదాఁటనివాఁడు. [కామశాస్త్రము.)

భార్యాధికారి. ఆం:చూ,సప్తాధికరణములు(చూ,

భార్యాభర్తృకర్మము. అం: చూ, వివాదములు.

భార్యాభర్తృసంబంధము అం· చూ, సంబంధములు.

భాలూకము.సం.వి.అ. పుం: చూ,నెలుఁగుబంటి.

భావ. సం. వి. అ. పుం: చూ, సంవత్సరములు.

భావకర్మీయ. అం: చూ, కర్మీయాంగములు (అంగము. 9) [చూ,మన్మథుఁడు

భావజుఁడు. సం. వి. అ. పుం తలఁపుపుట్టించువాఁడు

భావదూతిక. అం: చూ, దూతీచతుష్టయము.

భావదూషితములు. అం. సాగ్గాలము,గాగ్గళము, ఔష్ట్రికము, పాండుకీకము, విపరీతము, విణాము, పారావతము, మాయూరము, మూషికము, భేరుండము, గారుడము. (చూ, అదూషితములు, వ్యానకరణ బంధములు.)

భావాధ్యాయపరిమేయము. అం: చూ, ఉపవిద్యలు (417 పొరటలో 14 చూడుము.)

భావన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. తలఁపు: చూ, యోచన; 2. వాసనకట్టుట; అం. 3: చూ, దూతీచతుష్టయము. [పంచమిజభాషలు.

భావని. అం: చూ,పంచమజభాషలు చూ,మాళీవ

భావపరియోగము. అం: చూ, పరియోగములు

భావబోధకము. సం. వి. అ. పుం. చూ, వ్యంజకము. 1

భావము. సం. వి. అ పుం. 1 సత్తు చూ, శక్తి. 1; 2. మనోవికారము: చూ, వికారము. 1; 3. అభిప్రాయము: చూ, స్మృతి 1; 4. ఆత్మ: చూ, వాంసుఁడు. 2; 5. పుట్టుక: చూ, సంభవము. 1; 6. ధాత్వర్థరూపకిర్యయ; 7. చూ, స్వభావము; 8· చూ, పదార్థము; 9· చూ, విభూతి. 1; అం. 10. రత్యాది (చూ, రతులు); 11: చూ, శుశ్రూషలు; 12. (నాటకలక్షణమున) భావమన మనోవికారము బహిర్వ్యక్తమగుట. (చూ, భావములు)ఇది యువయువతీజనముల మనసులనుండి రసమునుబుట్టించు చుండును. రసము నఁగాగతి. రసములుతోఁబుట్టిది. (చూ, రసములు); 13· చూ, శృంగారచేష్టలు, 14: చూ, శుశ్రూషలు. [స్ఫురించు.

భావముదయించు సం. అ. కి. తోఁచు: చూ,

భావములు. అం. 1. (నాటకలక్షణమున) విభావ, అనుభావ, సాత్వికభావ, వ్యభిచారీభావ, స్థాయీభావములని భావము లైదు· చూ, స్థాయీభావములు; 2: తను, ధన, భార్యా, పుత్త్రి, శత్రు, పితృ, భాగ్య, రాజ్య, లాభ, వ్యయ, వాహన, కళత్రిభావములు. (చూ, లగ్నకాగకత్వములు.)

భావలగ్నము. పా. జాతకునికి సూర్యోదయకాలాది జననకాలమునఅపు నయిన ఘటికాగులను 5 చే భాగించవలెను. భాగింపఁగా వచ్చిన విశ్లేక్తము నొకచోటనుంచుకొనుఁడు. శేషము మిగిలినదాని నొకటిగాఁజేసికొనుము. ఈ ఒకటినిఁ బయివిశ్లేక్తముతోఁ గలుపుకొని యీ మొత్తము నొకచోట నుంచుకొనుము. జాతకుఁడు జన్మించిన వారాధిపతి అంశచక్రములో నేరాశియందుండునో రాశిచక్రములో నారాశిమొదలు పయికలిపిన మొత్తముసంఖ్యచే లెక్కింపఁగా నేలగ్నమగునో యదియ భావలగ్నమగును.

భావవికారములు. అం. అస్తి, జాయతే, పరిణమతే, వర్ధతే, అపక్షీయతే, వినశ్యతి. (6)

భావళబలత అం: చూ, రసపదలంకారములు.

భావి. సం విణ. (న్ ఈ. న్) కాఁగలది.చూ, భవిష్యత్తు. [లక్ష్మీ. 3, ఆ. 128, 135.

భావించు. సం. అ కి: మా, యోచించు.

భావికము. అం. 1: చూ, అలంకారము. 3. (భూతభవిష్యద్వంబులను బ్రత్యక్షంబులుగఁ జెప్పుట. ఉదా —ఇదిగో యిప్పటికి సురాసురులు యుద్ధమొనర్చుచుండఁజూచితి."); 2: చూ, గుణములు.

భావితము. సం. విణ. 1. పొందఁబడినది: చూ, సంసక్తము; 2. కర్పూరాదులచేత వాసన కట్టినది: చూ, వాసితము.

భావిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-మానిని. 1. భావముగల ఆఁడుది చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

భావుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=బొబు (నాట్య పరిభాషయందు) విద్వాంసుఁడు. చూ, విద్వాంసుఁడు.

భావుకము సం. వి. అ న.=బొగు: చూ, రూ-[భవికము

భావుకుఁడు. సం వి. అ పుం =బావ: చూ, బావ. 1—2—3—4.

భావోడయము అం: చూ, రసపసలంకారములు

భాహ్వ అం: చూ, భావికము 1.

భాష్యము. సం. విణ. అపళ్యముకాఁదగినది

భాష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=భాస. సంస్కృతాది: చూ, భాషలు; 2. మాట. చూ, శబ్దము. 2; 3. చూ, పరిజ్ఞ. 1; 4. పరిమాణము: చూ, శపథము; 5: చూ, సరస్వతి; అం. 6: చూ, అష్టాదశపదార్థములు.

భాషణము. సం. వి. అ. న.=బాస: చూ, సంభాషణము.

భాషలు. అం (చూ, ఉపవిద్యలు 419వపారట.) తద్విశేషనములు —ఁ. అంధ్రీము-ఆంధ్రీము. (తె).—తెనుఁగు—తెలుఁగు, ఆ. అపభ్రంశము; 3. (తె).—కనోజా-కన్నోజా, కన్నడము; ర. (తె).—గుజ్జరాతి-గుజ్జరాతి; ౫. గీర్వాణము, సంస్కృతము; ఓ. ద్రావిడము. (తె).—అఅవము; ౭. (తె).—పారసి; ఁ. ప్రాకృతాది.— సంస్కృతము, ప్రాకృతము, శౌరసేని, మాగధి, పైశాచి, చూళికాపైశాచి, అపభ్రంశము, ఆంధ్రీము; ౯. హారువు. ఇత్యాది. (మిగిలియున్న వానికి "చూ, సంస్కృతము.")

భాషాంగములు. అం. 1. గాంధారి, కౌహలి, శిశిర, ఉత్పలి, గౌరి, నాదాంతరి, నీలోత్పలి, ఛాయ, తరంగిణి, గాంధారగతిని, రంజని. (11); అం. 2. చూ, అష్టాసిళపదార్థములు.

భాషాలిపిజ్ఞానము అం: చూ, కళలు.

భాషావిశేషము అం· చూ, కళలు.

భాషించే సం. అ కిరి: చూ, సంభాషించే.

భాషితము. సం వి. అ. న. 1. మాట చూ, శబ్దము. 2, విణ. 2 మాటాడినది: చూ, శబ్దము. 2

భాష్యము. సం వి. అ. న. 1. సూత్రవ్యాఖ్యానగ్రంథము: చూ, సంపుటము 3; విణ. 2 మాటాడఁదగినది· చూ, సంభాష్యము.

భాష్యసింహాసనము. అం· చూ, సింహాసనములు.

భాసంతము. సం. వి. అ పుం 1: చూ, దెళ్ళ గుప్ప; విణ. 2 చేక్కినది: చూ, సంస్థితము. 2.

భాసమానము. సం. విణ: చూ, ద్యోతమానము.

భాసలావర్తి. అం· చూ, అశుభావగ్రహములు.

భాసిల్లు. సం. అ. కిరి: చూ, పరికాశించే. (ఇట్లు ఉద్భాసిల్లు, సముద్భాసిల్లు)

భాసుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.

భాసురము. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, పటిక పుట్టాయి; విణ. 2. పరికాశించేనది. లక్ష్మీ. 3, ఆ. 139: చూ, శుభ్రీకు. 5.

భాస్కరమాలిక. అం: చూ, సంఖ్యాబద్ధము.

భాస్కరవిలసితము. అం: చూ, వృత్తము. 1. ("భ, న, జ, య, భ, న, న, స గురువు గలది. 13 యతి. 25వ ఛందస్సు.")

భాస్కుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సూర్యుఁడు; 2. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1.

భాస్వంతుఁడు. సం. వి. త్. పుం. 1: చూ, సూర్యుఁడు; విణ. 2. పరికాశించేవాఁడు.

భాస్వదంక. అం. ఏగ్రహంబునకైనను పోడశ వర్గుచేయఁగా ద్వాదశవర్గంబులుస్వవర్గంబులు

వచ్చెనేని భాస్వదంశయగును. (తుఁడు.
భాస్వరుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, భాస్వం

భి

భిండ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పొట్టి కొమ్మలూడ లుగలచెట్టు: చూ, హ్రస్వశాఖాశిఫము.

భిండిపాలము. సం. వి. ఆ పుం. రూ-భిండివాలము_భిందివాలము) హస్తపరిమాణమయిన విడిచివాటుగుదియ, ఇనుపయలుఁగు కట్టి, సృగము. రెండుమూఁడు చక్రములుగల మాదిగకత్తి (అనికొంచము): చూ, ముప్పది రెండాయుధములు: చూ, బాణము 1.

భిండివాలము. సం. వి. ఆ. పుం.—పై —

భిందివాలము. సం. వి. ఆ. పుం.—పై.—

భిక్ష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=బిచ్చెము-బిక్షము, రూ_భిక్షము. 1. బిచ్చెము: చూ, వేఁడికోలు; 2. బిచ్చమెత్తినవస్తువు; 3. కడికొలఁది అన్నము: చూ, సాదము.(1);4. కూలి చూ,సంబళిక.2; 5. కొలువు చూ, సేవ 1.

భిక్షము. సం. వి. ఆ. పుం.—పై.—

భిక్షించు. సం. స. క్రి: చూ, యాచించు.

భిక్షుకసేవ. ఆం: చూ, శకునరహితములు.

భిక్షుకుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం =బిచ్చెగాఁడు. 1: చూ, యాచకుఁడు; 2: చూ, సన్యాసి.

భిక్షువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. బ్రహ్మచారి. చూ, వటువు; 2: చూ, సన్యాసి.

భిత్తము. సం. వి. అ. న.=బ్రద్ద. తునక: చూ, శకలము. 4.

భిత్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, భేదనము. 1; 2. గోడ: చూ, మఱుఁగుగోడ; 3.=బెత్త: చూ, జోట్ట.

భిత్తిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, పిడుగు; 2: చూ, భిత్తి. 2; 3. చేల్లగడ్డ *: చూ, శతమూలి.

భిత్తిబిడాలన్యాయము. పా. గోడమీఁది పిల్లి వలె నిటునటుగాక యుండెననుకీతి. (గోడ మీఁది పిల్లివాటము.)

భిద సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. భేదము: చూ, వేఱుపాటు. 1; 2: చూ, భిత్తి. 1; 3. భేదోపాయము (వర్గిక్క_లౌటకును, వర్గిక్క_లిం మేటకును పేర్కు.): చూ, స్ఫుటనము. (చూ, భేదము. 4)

భిదురము. సం. వి. అ న. ఱాతివాలు, వజ్రాయుధము: చూ, బాణము. 1.

భిన్నకుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, బుద్ధుఁడు.

భిన్నగర్భంథిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పెద్ద బోడతరము*.

భిన్నపంచమజభాషలు. అం. దైవతభూషణ; శుద్ధభిన్న, వరాడి, వినాతి. (4)

భిన్నపంచమి. అం: చూ, కకుజభాషలు.

భిన్నపంచమిజవిభాష. అం: కౌసలి. (1).

భిన్నము. సం. వి. అ. పుం. 1. నీలరత్నదోషము: చూ, రాయి; విణ. 2.=బిద్దము, పగిలినది; 3 చారితము, చీలినది: చూ, విచ్ఛిన్నము. 3; 4 విరిసినది; 5. వేఱుపడినది: చూ; వ్యస్తము. 1; 6. కూడినది: చూ, సహితము; అం. 7. చూ, అర్థగోషములు; 8: చూ, పరిచారములు; పా. 9. భిన్నము; భాగము, అంశము; అపూర్ణము; కలాసవర్ణము. (ఇందుకుసంబంధించిన శాస్త్రపరిభాషాపదములు. ౧. సంశ్లిష్టభిన్నము, సంమిశ్రభిన్నము, చిక్క_యినభిన్నము; ౨. సంయుక్తభిన్నము; 3.అవిరామభిన్నము;వితతభిన్నము;౪.వికాంశభిన్నము; ౫. అపకర్షమభిన్నము; విషమభిన్నము; ౬ మిశ్రమభిన్నము; సంకరభాగానుభిన్నము; ౭. కర్షమభిన్నము; సమభిన్నము; సవ్యభిన్నము; ౮. అంశబోధకభిన్నము; చిక్నభిన్నము;౯. లుప్తభిన్నము; ౧౦.సాధారణభిన్నము.) ఇత్యాది.

భిన్నలింగము. అం: చూ, వాక్యదోషములు. (ఆడుదానిని మగవానితోఁగాని, మగవానిని ఆడుదానితోఁగానిఁబోల్చుట మొ)

భిన్నవచనము. అం: చూ, వాక్యదోషములు (ఒకనిని అనేకులతోఁబోల్చుట).

భిన్నవరాళి. అం: చూ, హిందోళజభాషలు

భిన్నషడ్జకభాషలు. అం. గాంధారపీడిక, చేల్లి, స్వరపల్లి, నిషాదిని, తారిణ, మధ్యమ, శుద్ధ, దాక్షిణాత్య. పులిందిక, తుంబురు, షడ్జభాషి, కాళింది, లలిత, శ్రీకంఠిక, బంగాళి, గాంధారి, సైంధవి (17) (చూ, భాషలు).

భిన్నషడ్జవిభాషలు అం. ధారాళి, మాళవి, కాళింది, ఆదిహేవాకవర్ధని(4)(చూ, భాషలు)

భిన్నావళిత అం: చూ, ఉత్కలసైంధికభాషలు

భిల్లుఁడు. సం. వి. అ. పుం. బోయఁడు చూ, వ్యాసుఁడు. 1.

భిషక్కు. సం. వి. ష్. పుం: చూ, వైద్యుఁడు.

భిషజాత్మ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ అడ్డసరము* చూ, సింహాస్యము [సాదము. (1).

భిస్స సం వి. ఆ. స్త్రీ అన్నము: చూ,

భిస్సట. సం. వి ఆ స్త్రీ దగ్ధిక. మాఁడన్నము: చూ, సాదము (1).

భీ

భీ. సం. వి ఈ. స్త్రీ. భయము: చూ, సాధ్వసము

భీకరము. సం. విణ: చూ, భయంకరము.

భీకరుఁడు. సం. విణ: చూ, వెఱపరి.

భీతము. సం. వి. అ. న. 1 =భీతు. చూ, భీ; విణ. 2 భయమునొందినది: చూ, సాధ్వసము.

భీతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1.=భీతు: చూ, భీ; 2. పడఁకు: చూ, లోలము.

భీతిల్లు. సం. అ. క్రి: చూ, భయపడు.

భీతుఁడు. సం. విణ.=పేడ: చూ, భీరువాఁడు.

భీత్యావస్థ అం చూ, అవస్థలు (ఆతిచారము దున్న గర్భిణము భీత్యావస్థను గొందును= అశుభము, ధనధాన్యములుగలుగును)

భీభత్సము. అం. (వికృతిము=విన్నచ్చేను): చూ, బీభత్సరసము.

భీభత్సరసము. అం. (జుగుప్సనఁబుట్టునది): చూ, రసములు, రసదృష్టులు

భీభత్సుఁడు సం వి. అ. పుం =విన్నచ్చేఁడు. అర్జునుఁడు: చూ, సుభద్రేసుఁడు

భీమకాళీశము. అం: చూ, లింగములు.

భీమము. సం వి అ. పుం 1 భయానకరసము: చూ, రసములు; విణ. 2 భయానకరసము కలది చూ, గీమణము 2

భీమరథి సం. వి ఇ. స్త్రీ. కాలగంతిని చూ, నది.

భీమలక్ష్మీపర్యియోగము అం చూ, సంగ్రహములు.

భీమసేనుఁడు. సం. వి. అ పుం మారుతి. చూ, వృకోదరుఁడు.

భీమారామము. అం: చూ, ఆరామములు.

భీముఁడు సం వి. అ. పుం. 1. ధర్మరాజు తమ్ముఁడు: చూ, సామిరి; 2. భీముఁడనురాజు: చూ, రాజు. 1; 3: చూ, శివుఁడు; అం. 4 చూ, పాండవులు; విణ. 5. భయంకరుఁడు: చూ, వెఱపరి.

భీమేశలింగము. అం: చూ, జ్యోతిర్లింగములు.

భీరుకుఁడు సం విణ.=పిరికి రూ-భీలుకుఁడు: చూ, వెఱపరి.

భీరువు. సం వి ఊ. స్త్రీ. 1 వెఱపరియగు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; ఊ. స్త్రీ. 3 చూ, పిల్లపీచేరి*; విణ. 4. చూ, భీరుకుఁడు.

భీలుకుఁడు. సం. విణ: చూ, రూ-భీరుకుఁడు.

భీషణము. సం. వి. అ పుం, విణ: చూ, భీమము

భీష్మము. సం. వి. అ. పుం, విణ.—పై.—

భీష్మసువు. సం. వి. ఊ. స్త్రీ. గంగానదిః చూ, నది.

భీష్మించు. సం. ఆ. క్రి. మూర్ఖపుపట్టుపట్టు.

భీష్ముఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. చూ, శివుఁడు; 2: చూ, శాంతనవుఁడు; 3: తొటిడాల్ దొర, తొటిపడగవాఁడు; విణ. 4: చూ, భీరుకుఁడు.

భు

భుక్తము. సం. విణ. 1. తినఁబడినది: చూ, లీఢము. (తద్ధ్వి.—అనుభవింపఁబడినది అనుటకు.—చూ, లీఢము)

భుక్తి సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1.=బూతి.భోజనము: చూ, సాపాటు; 2.=బుత్తి. అనుభవము, అనుభుక్తి, అనుభూతి, అనుభోగము, ఆస్వాదనము—ఆస్వాదనము, ఉపభోగము, ఉపలంభము, నిర్వేళము (లె).—కుడుపు.

భుక్తోచ్ఛిష్టము సం. వి. అ న. ఎంగిలి: చూ, సంపర్కము

భుగ్నము. సం. విణ. 1. వంగినది. చూ, వక్రిమము; 2. వితీగినది, రుగ్ణము: చూ, వృక్ణము. 1; 3. వంకరైనది: చూ, వేల్లితము. 2.

భుగ్వాది. అం: చూ, చూర్ణములు.

భుజ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=బుజము. చేయి: చూ, హస్తము. 1.

భుజంగతర్పిస్తరేచిత్తము. అం: చూ, కరణములు.

భుజంగతాళితి. అం: చూ, ఆకాళచారులు.

భుజంగపరియాతము. పా: చూ, వృత్తము. 1. ("య, య, య, యగణములు. 8 యతి. 12వ ఛందస్సు.")

భుజంగభుక్కు. సం. వి. జ్ఞ. పుం. పాఁపమేపరి, సెమలి: చూ, శిఖి. 2.

భుజంగమము. సం. వి. అ. పుం. 1. పాము: చూ, సర్పము.

భుజంగము. సం. వి. అ. పుం. 1.—పై.—; 2: చూ, నిగళము; ఆఁ. 3. గర్భాములస్థిరరాసులలో మధ్యమాఁడు పాదముల యందున్న భుజంగము పట్టును.(చూ, నిగళము, పాశము.)

భుజంగవిజృంభిత. అం: చూ, వృత్తము. 1. ("మ, మ, త, న, న, న, ర, స, వగణములు. 9 వ యింటను 19వయింటను యతి. 26 వ ఛందస్సు.")

భుజంగశిశురుతము. అం చూ, వృత్తము. 1. ("ఒక్కొక్క పాదమునందు రెండున గణములు ఒక యగణము గలిగినవై 9 వ ఛందస్సునందుఁ బుట్టినది.")

భుజంగాంచితము. అం: చూ, కరణములు.

భుజంగాక్షి.సం.వి.ఈ. స్త్రీ: చూ, సర్పాక్షి*.

భుజంగుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=బొజ్జఁగు.చూ—భుజగుఁడు: చూ, విటుఁడు.

భుజకీర్తి. సం. వి ఇ. స్త్రీ: చూ, బాహుపురి.

భుజగమము. సం వి.ఆ.పుం: చూ, భుజంగమము.

భుజగము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

భుజగాశనుఁడు. సం వి. అ పుం. గరుడుఁడు: చూ, హరివాహనుఁడు

భుజపత్రిము. సం. వి. అ. పుం.=బుజీపత్రి*: చూ, లేఖనము. 3.

భుజబంధము. సం. వి. అ. పుం.=బాజుబందు: చూ, భూషణము. 2.

భుజమధ్యమము. అం: చూ, ఉత్తమశ్లోత్రిములు.

భుజములు. అం. 1: చూ, లక్షణాంగములు. (పురుషునకు.—కరికరసమములై మోకాళ్లవఱకు పొడవులైన భూపాలుఁడగు. కుఱచేలైనదాసిజీవి.); 2; చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. (స్త్రీకి.—తీఁగెలవలెను తామరతూండ్లవలెను మెత్తనైన సుఖవతియగు, దక్షిణావర్తమున్నఁ బతివ్రతయగు. వామా

చర్మమయిన దరిమ్రిరాలను. రోమములేపున్న భోగియును. రోమమునుగలిగి సన్నములైయున్న మగఁడు చేమ్చేను); పా 3. వీనికిఉపమానములు.—తామరతూండ్లు, పూవులదండలు, తీఁగెలు.

భుజశిరస్సు. సం. వి. స్. న. మూఁపు: చూ, స్కంధము. 1.

భుజాంతరము. సం. వి. అ. న. ఱొమ్ము: చూ, [వక్షము

భుజి. సం. వి. ఇ. పుం. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1.

భుజించు. సం స. క్రి. తిను: చూ, సాపడు.

భుజిష్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ 1. పరిచారిక: చూ, స్త్రీ; 2: చూ, వేశ్య.

భుజిష్యము. సం. వి. అ. పుం. చేతకట్టుకొనెడు తోరము: చూ, సూత్రిము. 1.

భుజిష్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1· చూ, పరిచారకుఁడు; విణ. 2: చూ, స్వతంత్రిఁడు.

భువనము. సం. వి. అ. న. 1. జీగము: చూ, దేశము; 2. ఉదకము: చూ, సలిలము; 3. ఆకాశము· చూ, సురవర్త్మము.

భువనేశ్వరము. సం. వి. అ. న. చేట్టుబవంతి: చూ, సదనము. 1. [లోకములు.

భువర్లోకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ఊర్ధ్వ

భువి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, భూమి. 1; 2. చూ, స్థానము. 1.

భుసుండికి. అం: చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు: (చూ, బాణము. 1.)

భూ

భూ. సం. వి. ఊ. స్త్రీ.=బువి: చూ, భూమి. 1.

భూకదంబము. సం. వి. అ. పుం: చూ, నేలకడిమి*.

భూకము. సం. వి. అ. న. 1.=బొక్క, బిలము: చూ, రంధ్రిము. 1; 2. కాలము: చూ, సమయము. 1.

భూగోళము. సం వి. అ. పుం. 1. భూమండలము; 2. లోకజ్ఞానమును కలిగించే గ్రంథము: చూ, సంపుటము. 3; అం. 3: చూ, దానములు.

భూగృహము. సం వి అ. న చూ, నేలమాళె.

భూచారులు. అం సమపాద, అర్ధగతి, స్థిరాపర్త, తర్కియాషిత, ఊరూవృత్త, తాడిత, బద్ధ, జనిత, ఉచ్చుండిత, స్వంకిత, భకటాస్య, అవస్కందిత, సమాసాదితమత్తాలీ, మత్తల్లి, ఏకాకి, క్రీడత. (16)

భూజము. సం. వి. అ. పుం. పుడమిపుట్టు: చూ, వృక్షము.

భూజాని. సం. వి. ఇ. పుం. 1: చూ, విష్ణువు. 1; 2. రాజు: చూ, రాజు. 1.

భూతాపఘ్నము అం· చూ, కళలు. [యను.

భూతకాలము. అం. కడచినది: చూ, కాలత్రి

భూతకేశము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, మరులుజిడ*; 2: చూ, మాంసి. 1.*.

భూతదయ. అం: చూ, మానసికి పూజా కుసుమములు. [భూమి. 1.

భూతధాత్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ నేల: చూ,

భూతినాథుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=: చూ, బూతనాథుఁడు. 1.

భూతబలి. అం. బడిమి: చూ, యజ్ఞములు.

భూతమంజరి. అం: చూ, పింగోళభాషలు.

భూతము. సం. వి. అ. న. 1. పృథివ్యాది: చూ, భూతములు; 2.=బూచి-బూతము, పిశాచాది: చూ, సోఁకుడు. 1; 3. పాత్రిక: చూ, హంసుఁడు. 2; అం పుం. 4 =బూది. కృష్ణచతుర్దశి. చతుర్దశి (అని కొందలు): చూ, తిథులు; 5. (పిశాచము): చూ, దేవతాభేదము; విణ. 6. తగినది: చూ, సమానీనము. 4; 7. కడచినది: చూ, వృత్తము· 7; 8. నిక్కువమయినది: చూ, సత్యము. 5; 9 పొందఁబడినది: చూ, సంపన్నము;

10. వెలసినది. చూ, సంభూతము. 11 (ఉత్తరపదమైనపుడు) సమానమైనది: చూ, సమము 2; అ. న 12 = బూది. చూ, భస్మము; అం. 13. చూ, కిరియాకాలములు.

భూతములు అం పృథివి, అప్పు, తేజము, వాయువు. ఆకాశము (భూమి, నీరు, కాంతి, గాలి, ఆకసము) (5)

భూతయజ్ఞము అం. (భూతబలి). చూ, మహాయజ్ఞములు (యజ్ఞములు)

భూతివేశి సం. వి. ఈ. స్త్రీ. తెల్లవావిలి*. చూ, వావిలి.

భూతిశిలాపాతిమి. అం: చూ, కిళిలు.

భూతిసర్గము. అం: చూ, సృష్టిసర్గములు.

భూతాత్మము. అం: చూ, ఆత్మలు.

భూతాత్మ్యము. సం.వి. అ పుం 1: చూ, శరీరము; అం. 2. చూ, ఆత్మలు.

భూతాత్ముడు. సం. వి. అ. పుం. చూ, బ్రహ్మ. 1. [విగ్రహములు.

భూతానుగ్రహవిచ్ఛేదము. అం. చూ, వింశతి

భూతార్థకము. అం: చూ, భూతకాలము. (దీనిని లిట్టుఅందురు.)

భూతార్థవాదము. అం: చూ, అర్థవాదములు.

భూతావాసము. సం. వి. అ. పుం. తాండ్రి*. చూ, సంవర్తము. 3. [వాహితుడు

భూతావిష్టుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, ప్రేరిత

భూతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. ఐశ్వర్యము: చూ, సంపత్తి. 1; 2. సంపద: చూ, సంపత్తి 1, 3 = బూడిద-బూది: చూ, భస్మము; 4 సత్తా: చూ, సత్వము. 1; 5. పుట్టుక: చూ, సంభవము. 1; 6. ఏనుగు శృంగారము: చూ, హస్తి.

భూతికము. సం. వి. అ. న. రూ-భూతీకము. 1. ఓమము: చూ, యవాని; 2. కర్పూరము. చూ, సిరము; 3. కామంచికసవు: చూ, హరిత (తృణము. 1.); 4. చీపురుకసవు: చూ, హరిత (తృణము. 1.); 5 వాసనగడ్డి*: చూ, హరిత (తృణము. 1.); 6. నేలవేము*: చూ, భూనింబము.

భూతిలకము అం: చూ, వృత్తము. 1. ("భ, భ, ర, స, జ, జ గురువులు. 12 యతి. 19వ ఛందస్సు.")

భూతీకము. సం. వి.అ.న: చూ, రూ-భూతికము.

భూతుడు సం. వి. అ. పుం. చూ, సూనుడు 1.

భూతులసి. సం వి. ఈ. స్త్రీ. నేలతోరసి*: చూ, హరిప్రియ [కము 5. *

భూతృణము. సం. వి. అ. న: చూ, భూతి

భూతేపుడు సం.వి.అ.పుం. చూ, బూచేలతేడు

భూతోద్ధామరము. అం. చూ, తంత్రిములు

భూతత్కాలి. అం. చూ, గతిధ్వనులు.

భూదారము. సం. వి. అ. పుం. పంది: చూ, సూకరము. [ణుడు.

భూదేవుడు. సం వి. అ. పుం. చూ, బ్రాహ్మ

భూధరము. సం. వి. అ. పుం. నేలతాలుపు: చూ, హిమాలయము (బ్రహ్మతిము.)

భూధాత్రి. సం. వి. ఈ స్త్రీ. చూ, నేల యుసిరిక *.

భూనాగతైలము. అం: చూ, తైలములు.

భూనింబము. సం. వి. అ.పుం: చూ, నేలవేము*.

భూనుతము. అం: చూ, వృత్తము. 1. ("ర, న, భ, భ, గగములు. 10యతి. 14వ ఛందస్సు.")

భూపతి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, నేలతేడు.

భూపది. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. మల్లె*: చూ, వాసంతి. 2.

భూపరీక్ష. అం: చూ, ఉపవిద్యలు. [గొట్టు.*

భూపాటలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, నేలకలి

భూపుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, భూపతి.

భూపూగము. సం. వి. అ. పుం. తోటపోక*: చూ, పోక.

భూబదరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చూ, నేలబేనుడ.

భూభరణధురీణత్వము. ఆం: చూ, నాయకస్వరూపము.

భూభుజుఁడు. సం. వి. జ పుం: చూ, భూపతి.

భూభృత్తు. సం. వి.త్. పుం.1. కొండ: చూ, పర్వతము; 2: చూ, భూపతి.

భూమి. సం. వి. ఇ.స్త్రీ 1.=బూమి.(ఊదికము వలనఁబుట్టినది)· అదితి, అనంత, అభ్రిమేఖల, అవని, ఇజ్యా, ఇడ, ఇర, ఇల-ఇళ, ఊర్వి, కల్యాణి, కాశ్యపి, కీటకము, కు, కుంభిని, కేదరము-కేదారము, కేలి-కేళి, క్ష్మ, క్షమ-క్ష్మా, క్షితి, క్షేత్రిణి, క్ష్మోణి,క్షోణి,ఖండిని,ఖగపతి, ఖలము,ఖస్తని, గంజ, గంధమాత, గంధవతి, గహ్వరి, గిరికర్ణిక,గిరిస్తని,గోత్రి-గోత్రిణి, గోవు, గౌరి, ఘ, ఘనశోర్వణి, చతురంత, చత్వరము, జగతి, జగద్ధహ,జీవ, జ్యా,ట, లరి, డాఘాయణి, ధర, ధరణి, ధరితిర్ధ. ధాత్రి, ధాత్రేయి, ధారణి, నిష్పల, పాంసుల, పృథవి-పృథ్వి-పృథ్వి, పరితిష్ఠ, భరణి, భువి, భూ, భూతధాత్రి, మధ్యమలోకము, మర్త్యము, మహీకాంత, మహీ, మాత. మేదిని, రత్నగర్భ, రస, వసుంధర, వసుధ, వసుమతి, విపుల, విశ్వ, విశ్వంభర, సముద్రాంబరి మేఖల, సర్వంసహా, సవా, స్థిర, స్వస్తని, వారిపియ. (తె ప).—నేల, పంటపలతి, పత్తు, పయిఁడిమేలాలు-పైఁడిమేలాలు, పుడమి, బువి-బూమి, మను-మన్ను, లచ్చి సవతి. (మిగితవానికి"చూ,వారిపియ.2.");

తద్విశేషములు.-ఁ: అంతర్వేది, కుశస్థలి, కోటిఫలి, గయ, తీర్థము, పుష్కరము, పరియాగ-పరియాగము ఇత్యాది పుణ్యక్షేత్రిణుల కు: చూ,క్షేత్రిణులు, దేశములు; ం: అక్షతలు; ః: అణవీనము, అణవ్యము; ర: అధిత్యకము; ఱ: అనీకస్థము, రణఖలము. (తె).—పాలికలను; ఌ: అనుపము-అనూపము. (తె).—కీనీరునేల-కీర్నీరునేల, నీరుముంపు; ౠ: అపరిమాతము, ఇందార్సినము, ఇరిణను-ఈరణము-ఊరిణము, ఊషము-ఊషరము- ఔసరము, క్షౌరమృత్తిక, క్షౌగభూమి, ఖిలము, గుంజ. (తె).—ఊప్పన, ఊప్పమన్ను, ఊసర-ఊషరము, కారపుమన్ను; కారము, కాసు,చేగ-చేగడు-చేగుడు-చేపడు-చేపుడు-చాట-చాటు, చేపటినేల - చేపుటినేల, పాండవగీడు-పాడవగీడు, పాడవ, బంజరు; ఽ అవతారము. (తె).—కగవాఁక; ా: (తె).—ఆళము, ిం: ఆది; ీం: ఆసితము, గవీనము; ుఅ ఖని-ఖాని, గుంజి, చామీకరము (తె).—గని; ూఅ: ఆఘకికము; ృఅ: ఆలూనశాలిసలము; ౄఅ:ఆశితము-ఆసితము, గవీనము; ెఒ: ఆసురీణము; ేఅ: ఇక్షుశాకటము, ఇక్షుశాకినము; ైం: (తె)-ఉట్టు, ఉప్పశము, నట్టు-నెట్టు; ొం: ఉద్వాహనము, శంబాకృతము - సంబాకృతము; ోం: ఉపకుంభము; ఉపశల్యము, ౌం: ఉపత్యక; ్అ ఉప్తకృష్టము, ఉప్తము, బీజాకృతము, బీజావాపితము; ఽఅ: ఉష్మము; ఽర: ఊర్వర-ఊర్వర. (తె).—పంటపొలము; ఽఒ: (తె).—ఎడరు-ఎడారి-ఎడారు, పఱ-పఱ్ఱు, బయలు—బయులు-బైలు; ఽఒ: (తె).—ఒడ్డొఱకము; ఽఽ: ఔమానము; ఽం: కఱ్ఱము, కచ్చము. (తె).-కిసెము-కస్సెము; ఽఒ: కచంగల; ఽం: కర్మభూమి, కృష్ణభూమి, (తె).—నల్లనేల, రేగటినేల, రేగడ-రేవడ; ఽం: (తె)—కడిమిడి; ఽఽ: (తె).—కటినేల; ఽఽ: కాంగవీనము; ఽర: కాచము, క్షౌరము; ఽఒ: కాపృథ్వి, కామృత్తిక; ఽఒ: కామలము, కుముదము, ధన్వము, నిర్జల

భూమి, మరుధరిణి, మరువు. (తె).—ఎద్దడి నేల, పుంజె; 32: కాలపాలకము; 33: (తె)-పంటనేల; 37: కుట్టిమము, తిలిమము, (తె).—నెలకట్టు; 40: కూలకము-కూలము, జాంగలము, ధన్వము, న్యూపము, స్థలము, స్థలి. (తె).— ఇంకువ, గరపనేల-గరుపనేల, గరుము-గరువు, గరుసు, దిబ్బ, మిట్ట, మిట్టు, మెండు, మెట్ట, మెరక, మేడు, వెలిగడ; 41: కృష్టము, సీత్యము; 42: కేదారము, క్షేత్రిము, ఖంబు, గోత్రిము, తటము, నిష్కుటము, వపిము, వారటము, సీమ. (తె).— ఆవ, ఊడుపుమడి, కయ్య, గుడ్డము-గుడ్డాము, చెలక-చెలిక-చెల్క, చేను, నంజె, మడి, వరిమడి, పొలము, వేవిలి, సంజె; 43: కైదారకము-కైదారము-కైదారికము-కైదారిణము-కైదార్యము, హైత్తము, పాంశుమధ్యము; 47: (తె).—కొఱకు-కొఱను, చెలికె, పరిగచేను; 48: కాదరి పీణను; 49: కొలుతీనము-కొరుతీనము; 52: (తె)—కీవాడ-కీర్వాడ; 54: ఖండికము, హరేణువు. (తె)—కండిక, లంకనవళ్లు, లంకపొలము; 57: (తె).—గంజె, చేను, పొలము, మాగాణి, మాగిలి; 60: గంభీరము-గభీరము, నిమ్నము.(తె).-ఆవ, ఊద్దరి, గొల్లము, బడవ-బడువ-బొడవ-బొడువ; 61: (తె).—గయాళి; 63: గోపిచందనము-గోపీచందనము; 64: చరణము; 65: చాణకీనము; 66: (తె).—చిక్కమన్ను, బంకమన్ను, రేగడి-రేవడి; 68: చిల్లము; 69: (తె).—చేలిగరువు, 70: (తె).—జిపె; 71: (తె).—జిరాయితీ; 80: (తె).—జేడియ-జేడె; 81: (తె)-తలపాలము; 83:(తె).-తొఱకలి; 83: తిల్యము, తైలీనము. (తె).—నూవుచేను; 85: తృతీయాకృతము, త్రిగుణాకృతము, త్రిసీత్యను, త్రిహల్యము; 86: (తె).—తొట్టు; 88: (తె).—దుకాణము; 89: (తె).—దొడ్డి, పెడలు, పెరడు, పెర్కు; 90: దౌర్ణికము; 92: ద్వితీయాకృతము. ద్వి సీత్యము, ద్వి హల్యము, ద్వి గుణాకృతము; 20: నాగట్టము, వివీతము. (తె).—కంచియ-కంచె, కర, కొరక, కొరన, కొఱంకు, కొఱను, చెలిక-చెల్క, దొడ్డి, పాలము, బీటినేల, బీడు, లంక; 21: (తె).—పంపు; 23: (తె)—పడవ; 23: (తె).— పడువ, పల్లము; 25: పరిసరము. (తె).—పరగడ-పరపడ-పఱగడ-పఱగడము; 26: (తె).—పాటు పొలము; 28: (తె).—పాటినేల, పొండు; 28: పార్థివము; 29: (తె).—పొలగరువు, పొలమన్ను, నుద్ద, డల్లి; 29: (తె).— పుల్లుడి; 30: (తె).—పూడిక, పూడు; 30: (తె).—పొత్తము; పొరంబోకు-పోరంబోకు; 32: (తె).—పోడు; 33: బ్రిహ్మోత్తరణ్యము; 35: భంగ్యము, భాంగీనము; 36: బహిర్దేశము, బహిర్భూమి. (తె).—మఱుగుదొడ్డి, మఱుగుపెరడు; 38: మృత్తాలకము-మృత్తాలకము, మృత్తిక, మృత్తు, మృత్నె, మృత్న్ను. (తె)-తొగరి-తొవరి; 39: మృత్తిక, మృత్తు. (తె).-పారి, మట్టి-మట్టియ, మను-మన్ను, మిత్తిక; 40: మృత్స్న, మృత్స్నిన్ను; 42: లవణాకరము. (తె).— ఉట్టు, ఉప్పళము, ఉప్పిలము, ఉప్పువాము, ఉప్పంబట్టి, మహాలు-మాలు, పఱ-పట్టి; 50: (తె).—విరిగి, విరిగి-విరివి-విఱిగి; 50: వైహీర్యము; 53: శర్కర, శర్కిలము; 53: శోర్ణమృత్తిక. (తె).— ఎఱ్ఱగరువు, ఎఱ్ఱమన్ను; 56: సమోర్వి. (తె).—చేదను-చేదును

ర్ము:సర్వదుంబాలా; ర్ణ: సికిత, సైకతము. (తె).—ఇసుకదిన్నియ—ఇసుకదిన్నె, ఇసుకదిబ్బ, ఇసుకనేల; ర్ష. స్థండిలము. ర్హ:హల్య. ర్హ: హస్తినిఖము, మాలకము. (తె).—తిన్నె,దిబ్బ. (మిగతెవానికి"మా,హరిప్రియ 2")(ఇందలి పదములఅర్థవివరణాదులను శిక్షికాపదములకడఁజూడుము. మఱియు ఇందుగలశబ్దములుకొన్ని "ఒకానొకచోటు" అను నర్థమందుఁగూడ వర్తించును: చూ, స్థానము. 1.); 2. చోటు: చూ, స్థానము. 1; అం. 3. చూ, దానములు; 4: చూ,దిశలు

భూమిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ 1. మాఱువేషము: చూ, వేషము. 2; 2. రచన చూ, విషయసూచిక; 3 =బూమె. కపటము: చూ, సూక్ష్మము. 2

భూమికర్కారువు. సం. వి. ఊ పుం. నేలగుమ్మడి* (ఇదె నల్లనేల గుమ్మడి). చూ, సగ్వతోభద్రి. [గ*. చూ, సంపఁగి

భూమిచంపకము సం. వి. అ. పుం. నేలసంపెఁ

భూమిజ. సం. వి ఆ. స్త్రీ. 1. సీత, శ్రీరామునిభార్య. చూ, భార్య; వా. 2: చూ, నాఁగటిచాలు; వా. 3: చూ, హోదిని (నది)

భూమిపరిధానహేతుకము. అం: చూ, కితుర్పుతోడిసంధులు.

భూమిజంబుక. సం. వి. ఙి. స్త్రీ. 1: చూ, నేలనేరేడు *; 2: చూ, నారింజి*.

భూమిజంబువు. సం. వి. ఊ పుం: చూ, నేలనేరేడు. *.

భూమిజుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. అంగారకుఁడు: చూ, రాహువు. 2; 2. నరకాసురుఁడు: చూ, మహీసుతుఁడు.

భూమిస్పృశుఁడు. సం. వి. శ్రీ. పుం. 1. కోమటి: చూ, వైశ్యుఁడు; 2: చూ,మనుష్యుఁడు.

భూమ్యాలకి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నేలయుసిరిక: చూ, శివ. 4. [హేరాళము.

భూయస్సు. సం. విణ. (స్). అధికము: చూ, భూయిష్ఠము. సం. విణ.—పై.—

భూరి. సం. వి. ఇ. న. 1. బంగారు: చూ, లోహము. 1; విణ. 2: చూ, భూయస్సు; అం. 3: చూ, సంఖ్యాభేదములు.

భూరిశ్రేన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ,సంబరేను *.

భూరిమాయము. సం. వి. అ. పుం. నక్క: చూ సృగాలము.

భూరిమాయుఁపు. సం. ఙి. ఉ. పుం —పై.—

భూరిరంధ్రిము. సం. వి. అ. పుం. అట్టు: చూ, భక్ష్యము. [చూ, హస్తిని.

భూరుండి సం. వి. ఈ. స్త్రీ. గురుగు *: భూరుహము. సం. వి. అ. పుం. పుడమిపుట్టు: చూ, వృక్షము. [చూ, లేఖనము. 3.

భూర్జపత్రిము. సం. వి.అ.పుం = బుజిపత్తిరి*: భూర్జను. సం వి. అ. పుం.—పై.—

భూలింగళాయనిన్యాయము. పా. తానొకరికిఁ గూడదని చెప్పినకార్యము తానే చేయుననుగీతి.

భూలోకము. సం. వి. అ. పుం. 1. పృథివి: చూ, లోకము 1; అం. 2: చూ, ఊర్ధ్వలోకములు. (చూ, భూగోళము.)

భూవరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పుడమిఱేఁడు: చూ, రాజు. 1. [కువలయము. 3.

భూవలయము. సం. వి. అ పుం, న: చూ,

భూశయ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చూ, నేలపడక.

భూష. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, భూషణము.2.

భూషణధ్వని. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. ఆఘోషితము: చూ, స్వరము. 2.

భూషణము. సం. వి. అ. న. 1. అలంకరణము: చూ,భూషణము.2; 2:అ, ఆమ్. అంకము, అట్టము, అలంకారము, అలంకృతి, అలంకిర్యా, ఆవలేపము, ఆకల్పము, ఆబంధము,

ఆబద్ధము, ఆభరణము, ఋు, కందళము, కలాపము, జ, నేపథ్యము–నైపథ్యము, పరిష్కారము, పరిపక్వతి, పరితికర్మము, పరిసరము, పరిసాధనము, భాండము, భూషు, మండనము, మండము, లలామము, విభూషణము, వేషము, శ్రీ (అవ్య). — ఆలము, ఆభ్. (తె) -బడమి–బడమె, బప్పిదము, కయినేత–కైనేత, గోర్వులు, చిన్నిదము, చిన్నిపువ్వు, చిన్నిపూతీకు, తొడవు–తొడువు–తొడుగు–తొడ్గు, నగ, నీటు, పాటన, మిన్న, రవణము, వన్నియ–వన్నె, వేసము, సొమ్ము, హావణిక. (మిగతవానికి "చూ, హావణిక. 2."); తద్విశేషములు — ం: అశ్వాభరణము, ఆదానము, గండము, భాండము. (తె).—గుట్టిపుతొడవు; అ. (తె)–గణెము; ఇ: గర్వింపి; ఓ. (తె).— తిరుకాపు; ఒ: పరిసాదనము. (తె).—పసదనము; ఓ. కంఠభూషలు.—(ం). (తె).–అడ్డిగలు; (అ) (తె)—అఱడా – అఱడు; (ఇ). ఆ,ఊ త్సాహము,కంఠసూత్రము,మంగళసూత్రిము, ళతమానము, సూత్రితంతువు. (తె).— తాలి, తాలిబొట్టు, పుస్తె, బొట్టు, బొట్టుగారము, మినుకు;(ఋ):(తె)–ఉత్తండము–ఉత్తండాలు. (ఌ): ఊరస్థానత్రిక, కంఠభూషు, భూషణము, కంఠమాల, కంఠనరము, కంఠాభిరణము, కంఠి, కంఠిక, గ్రైవము, గ్రైవేయకము–గ్రైవేయము, చిలసీలిక–చిలిమోలిక;(ఓ). (తె).—కంటసరి, కంటిసు–కంటె; (ఐ): (తె).— కట్టాశిసుండ్లు; (ం): (తె) —గజ్జెలపట్టెడ, దవురు గళీ; (ఁ): గలమేఖల–గళిమేఖల, సూత్రాళి. (తె) —కుతికంటు–కుత్తికంటు; (ంం): (తె).—గోధుమపూసలు; (ంఁ). (తె).— గోళ్ళకుతికంటు; (ంఅ): (తె).— చిలుకతాళి;(ంఇ): (తె).—తరగతిగుండ్లు; (ంఈ): (తె).— తీఁగ – తీఁగియ – తీఁగె – తీవ–తీవియ – తీవె, తీఁగెమెడనూలు; (ంఉ): (తె).— నాగపడగల దండ; నాగపడగలు; (ంఊ): (తె).— నాను, నానుకోర్వి;(ంఋ) (తె) --పట్టెడ; (ంఌ) (తె).–పయిఁడికంటి–పైఁడికంటి;(ంఎ) (తె) — పలకసరి–పలుకసరి;(ంఏ) (తె).—పుంజోలదండ;(ంఐ):(తె) –బికిరి;(ంఒ) మకరకంఠి. (ంఓ) (తె) –మల్లెమొగ్గలు, (ంఔ) (తె).–మెడనూలు;(ంక) వ్యాఘ్రినఖము.(తె).— పులిగోరు; (ంఖ): (తె).—సరడు; హారము, హా విశేషములు.— (ంగ) అర్ధమాణపకము; (ంఘ):అర్ధకళ్ళి,కలాపకము;(ంఙ) అర్ధహారము; (ంచ) గుచ్ఛకము–గుచ్ఛకు–గుత్సము;(ంఛ) గుచ్ఛార్ధము, గుత్సార్ధము,(ంజ) గోపుచ్ఛము, గోస్తనము. (ంఝ) మాణపకము; (ంఞ): ఏకయష్టిక,ఏకసరము, ఏకావళి. (తె) —బంటిపేటదండ; (ంట) నక్షత్రిమాల, మణియం.— (ంఠ) కంకణము; (ండ): కంఠసూత్రిము, దామము, సరము, హారము. (తె).— కోర్వ, చేరు–చేలు, తావడము–తావళిము, జిగిని, దండ, పేరు, పడము, సరి, సరిగ–సరిగె, సోగు;(ంఢ) కకుప్ప (తె).–సంపెగదండ; (ంణ) (తె).—కట్లపండ, ఊత్తరిగ, గుబ్బసరము; చీరము, బన్నసరము–బన్నసరి, ముత్తడము; ముత్తెసరము–ముత్తెసరి; మెఱుగు నల్లలు; (ంత) గర్భకము. (ంథ): చంద్రిచ్ఛందము; (ంద) చతుష్కి; (ంధ):చాటుకారము; (ంన) (తె)—టీకా; (ంప):తరలము–తరళిము; (ంఫ) (తె).— తిరుమణివడము; (ంబ): దండము, దండిక; (ంభ):నేవచ్ఛందము; (ంమ):నిష్కము, పతకము–పదకము; (ంయ): (తె).— నేవడము–నేవలము–నేవళిము, నేవారము; (ంర):పంచ

సరము. (తె).—బన్నసరి;(౫౩): (తె). —పుస్తెమడుపు; (౫౩)· పర్యంబము-పాల్యంబము; (౫౪): పాల్యంబిక; (౫౫): యష్టి. (తె).— పేట. (౫౬): లంబెస-లూంబెస; (౫౭): లలంతి. (తె)—గొలుసు, జింజిరి, తాళి-తాళీ;(౫౮)· (తె).-సరపణి-సరిపణ-సరిపెణ-సరిపెన; ౭. కటిభూషలు: (౧):౫౦ గనము, ఈ, ఓడ్యాణము, కక్ష్య, కటితెరి ము, కటిసూత్రి ము, కాంచి, కిక్వరి. (తె)-- అంగళ్, ఒడికట్టు, ఒడిదారము, ఒడ్డణము-ఒడ్డాణము, కమరు-కమ్మరు, తీగ-తీగిమా-తీగె, తీవ-తీవియ-తీవె, పడవిల, మొల కట్టు, మొలనూలు; (౨) (తె). --అంగబిల్లి; (౩):అత్యూహము, చితెరిమేఖల; (౪): కలా పము; (౫)· (తె).—గద్దగోరు-గద్దిగోరు, (౬): (తె).— గు నా మొ ల నూ లు; (౭): (తె) —పాలెలు; ౮. కర్ణభూషలు· -(౧)·(తె) —అంటుమోడు, అంటుపోగులు, అవతంసము, ఉత్తంసము, కర్ణపత్రి ము, కర్ణ దర్పణము, కర్ణవాలి, కర్ణపూరము, కర్ణ ముకురము, కర్ణలత, కర్ణవేష్టకము, కర్ణవేష్ట నము, కర్ణాందువు -కర్ణేందువు, కర్ణిక, తాటంకము-తాడంకము, తాళి పత్రి ము, పాలి, బాలిక; (౨): (తె).— ఆకు;(౩):కమ్మ, చెవియాకు-చెవ్వాకు,చెవుల పూవులు; (౪): (తె) — కుండెన, కుండెనకుమ్మెలు; (౫): (తె) —ఒంట్లు, (౬): (తె).-కంటీలు-గంటీలు; (౭)·(తె).— కత్తెరబాలీ; (౮): (తె) — కమ్మి, (౯): కుండలము, కుబ్జము. (తె).—గుండ పోగులు, తమ్మంటు, తమ్మియ, పోగులు-పోగులు; (౧౦): పా లిక, రత్న తాటంకము. (తె).— కమ్మపంజోలు, పంజోలకమ్మలు-పాంజోలకమ్మలు; (౧౧): (తె).—కుండెన, గుమ్మతీలు; (౧౨): (తె).—కుచ్చు; (౧౩): (తె).—కుట్టుకాడ, కుట్టుపోగులు, పోగులు; (౧౪): (తె) — గవుడసరము, చెంపకల్లి, చెంపసరులు; (౧౫)· (తె).—చెందిరిక-చెందిరిక; (౧౬):(తె).-చేమంతిపువ్వు;(౧౭): (తె) -చేవుకటులు-చౌకటులు, చేవుకట్టులు-చౌకట్లు; (౧౮): (తె) —జి ం పు లు; (౧౯)· (తె) —దు ర్గు లు; (౨౦): (తె).—పడగ; (౨౧): (తె).—పూగవ్వ; (౨౨): (తె).—బవిర; (౨౩): (తె) -- బావిలీ; (౨౪) (తె) —బావిలీగొలుసు; (౨౫): (తె) —బిల్ల; (౨౬). (తె).— బుగడ-బొగడ; (౨౭): (తె).—బుగడ గొలుసు; (౨౮)· మకరకుండలము; (౨౯): (తె).—మద్దికాయలు, (౩౦) (తె).— రాశేక-రావిశేక, (౩౧): (తె).—లక్కా— కు; (౩౨) (తె).—విచ్చేటాకు; ౯. నాసా భరణములు· — (౧): అర్ధచంద్రిక; (౨)· (తె) —కలాపరు-కళాపరు; (౩)· (తె).- కోలాటకమ్మ; (౪): (తె).—నత్తు; (౫): నాసాభరణము, నాసామణి. (తె).—అడ్డ బాసి, ముంగర-ముక్కర-ముక్కుఅ, ముక్కుముంగర; (౬): (తె)—ముక్కుర గమ్మి-ముక్కుపోగు; (౭)· (తె).-బులాకి, బులాకు;(౮):(తె)-చేసరి;౧౦ పాదభూషలు-(౧): అందుకము, ఓకయము, ఝ, తండికము, తులాకోటి, నూపురము, పాదకటకము, పాదాంగదము, మంజీరము, శింజిని, హంస కము. (తె).—అందియ-అందె, గడపెండ రము-గండపెండారము, పాగడము-పాడ గము-పాడము-పాడహము-పాడిగము, పెం డరను-పెండారము-పెండియము - పెండె ము-పెండెరము-పెండేరము;(౨): కరవర్తక; (౩): కింకిణము-కింకిణి, క్షుద్రఘంటిక, ఘం, ఘంటారవ, ఘుర్ఘురి. (తె) —గజ్జియ-గజ్జె, చిఱుగంట, బరుజె, బురజె-బురుజె, మ్రో-

మూప; (ర): (తె) —గజ్జెగొలుసు, పాంజే
ము—పాఁజేము; (ఱ): (తె)—గొలుసు, జ్జీల్లి
పెండెము,(ట).(తె) -చేట్టు,(ఠ)·(తె)— జో
గియ—జేంగె,(డ) చుంచుణి,(ఢ)· (తె) —
తోఁడా; (ణ): పాదాంగుళీ కృమిభూష
లు. (తె) — చిటికెనవొర్దులు -చిటికెన
వొర్దులు - చిటివొర్దులు, పిల్లాడి-పిల్లాఁడి,
గుఁపుపల్లాడి, ఓబ్బిలికాయ, మట్టియలు-మ
ట్టెలు, (సం) — అనిష్టము, వీరమిత్ర
ములు (తె) — వీరమద్దిమలు - వీర
మద్దెలు — వీరముద్దియలు — వీరముద్దలు,
(ణ). (తె) —పారాణి; (ణ) (తె) —
మెట్టియ-మెట్టె, మించే, మెట్టియ—మెట్టె,
ణ. భిన్నపాఠములు —(ణ) అంతెంపము,
ఆసీడము, ఊత్తంసము, కిపు
ణము, లిఖితము, నాగరము, నిర్వ్యా
జము, పాంతిత్య, పీఠ, పరిష్కృష్టకము,
శిఖి, శేఖరము (తె).—కిమ్మే,కిఅవాడు,
కుప్పయ—పెప్పె,తిలాటము,తురా-తురాయి,
పిగపిండ, పిగబంతి; (ఎ)· (తె).—ఓకిడిక,
కొప్పపల; (ఏ)· (తె).—పిచ్చే, జేడిగంట,
(ర):(తె) -చేమంతిపుష్ప; (ఱ)·(తె).-చేయ
మోక్ష—చేఅమోక్ష—చేర్చుక్ష;(ట) (తె)
చేందురుకూనలు,చేందురుపంకలు:(ఠ) (తె).—
నీడబిళ్ల, (డ) (తె).—బేల్లి; (ఢ)·(తె) —
బిలిబిలిబేల్లి; (ణ):(తె).-తిరుగుడుబిల్ల,నాగ
సరము, నెల; (ణ) (తె).—పల్లేరుపూవు-
పల్లేరుబూవు, పల్లేరుగాయ;(ణ): (తె)-
పాపటబొట్టు;(ణ): పింగము;(ణర):(తె)-
చానిక;(ణ) మకుటము(చూ, సీసకము.
1.); (ణ)·(తె).—ముత్యాలకుమ్మే,(ణ)
(తె).—మొగలిపూకు;(ణ):(తె).—రాగి
డి; (ణ). శంఖచరి.(తె).—తురా—తురా
యి; (ఐ)·(తె).—సూనకతురాయి,సూన
కము; ణ. హస్తభూషలు:—(ణ)· అంగది
ము, కేయూరము, గుంఫము, చూడ,
చౌహుదిము, భుజబంధము.
(తె) —జోబ్బ, తాయిత-తాయిత్తు-తాయె
తు--తాయెత్తు, తాపీజు, దండకడియము,
బాజూబందు, సందికడియము, సందిదండ,
సంపెలిదండ, సరిదండ; (ఒ)·అంగుళీయకము,
అంగుళిముద్రి- అంగుళీటము,
అంగుళీయకము, ఉర్మిక, కరాంగోటము,
ముద్రాంగుళీయకము, ముద్రిక. (తె).—
ఉంగరము—ఉంగ్రిము, ఉంపుటుంగరము,
టాము, పేముంగరము, పేపుటుంగరము,
బలపు, ముద్దలుంగర
ము—ముద్దటుంగరము - ముద్దటుంగర్రి
ము, నేర్పలినగ, నికాయుంగరము, (ఓ) (తె).—
ఆకాంస్తు, ఇస్తులు, కడియము,కడెము, సూది
గము, (ర)· ఆవాపకము, ఆవాయకము,కం
కిణము, కంబుపు, కటకము, కిరీటము,కి
ణ, తిరాగము, పరిహార్యము—పారిహార్యము,
వలయము. (తె) సూదిగము,(ఱ) కంబూత్త
మము; (ట) (తె) —కనుపులగుండ్లు, (ఠ):
(తె) —కివిపండ—క్కెపండ, కివిలాగు—
క్కెలాగు, చేపండ; (ఢ)· కిట్టాలము. (తె) -
రాగిగాజో, (ణ)·నుపలయము (ణ)·(తె)-
గాజో; (ణ)· (తె).—గీఅుగాజోలు;(ణ):
(తె) —గొలుసు; (ణ)· (తె).—గుటు;
(ణర):(తె) —చేకట్లు;(ణఱ) (తె) —తేనె
గాజో; (ణట):(తె) —తోడా; (ణఠ): దర్భ
ముద్రిక. (తె).—డబ్బయుంగరము; (ణడ)·
(తె).—నమ్క; (ణఢ): (తె).-పీలిదండలు;
(ణం): పుష్పకము. (తె).-పోచీలు,(ణ)·
(తె).-పోటీలు;(ణ)·(తె).—బొద్దులు;(ణ):
(తె).—ముంగాముసు; (ణర): (తె).—
మురడీగొలుసు; (ణఱ): (తె).—మురుగు—
ముర్గు-మురువు—మూర్వు; (ణట) :(తె).—వం
కి; (ణఠ): (తె).—సూలచేకట్లు (మిగత

చానికి "చూ, భూషణిక.2") (చూ, భూషణములు)

భూషణములు. ఆం. (అలంకారములు) మజ్జనము, ఆనులేపనము, మూల్యము, వస్త్రము, ఆభిగణము (5).

భూషణార్థి. ఆం. (అలంకారములఁబొందుపఱచెడివాఁడు): చూ, కృతికర్త.

భూషింపుమే. సం. స. క్రి: చూ, స్తుతింపుమే.

భూషితుఁడు. సం. విణ. చూ, సజ్జుఁడు. 1.

భూష్ణువు సం. విణ (ఊ) కాఁగలస్వభావము గలవాఁడు.

భూసురుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, నేలవేలుపు. [గొడుగు ర.

భూస్ఫోటము. సం వి అ. పుం: చూ, పుట్ట

భూస్తృణము. సం. వి అ.న: చూ, తృణము.1.ళ.

భృ

భృంగము. సం. వి. అ న. 1: చూ, వరాంగకము. 1ళ; పుం. 2. తుమ్మెద: చూ, పుట్టుపదము; 3: చూ, భృంగరాజము 3; 4: చూ, భృంగరాజము. 1. ళ.

భృంగరాజము. సం. వి. అ. పుం. 1. అంగారకము, కుంతలపద్ధనము, కేశరంజనము, కేశ్యము, కేసరాంజనము, భృంగము, భృంగారము, మహానీలము, మార్కవము-మార్గవము, మేఘవిలోచనము, రాజ. (తె).—కలగర, గుంటకలగర - గుంటగలగర — గుంటగలిచేరు.* (" చూ, రాజ".); 2. గండుతుమ్మెద: చూ, పుట్టుపదము; 3. ఆటకము, కటము, కలవింకము, కలింగము-కళింగము, కళికారము, కావృకము, ఘూర్ణ్యాటము, పీతమస్తకము, భృంగము. (తె) —కూకటిపువ్వె, కూకటిమువ్వ, కూకటిమూఁగ, లింగరాజు. తిచ్చి.—మాందిలవము. (తె).—పెద్దకూకటిమూఁగ. ("చూ, శకుంతి")

భృంగగోలము. సం వి. అ. పుం కందుకేగ: చూ, మక్షిక.

భృంగామలకతైలము. అం: చూ, తైలములు.

భృంగారిము. సం. వి. అ. పుం: చూ, భృంగరాజము. 1; 2. బంగారుగిండి చూ, పాత్రము. 6; 3 =బంగరు చూ, లోహము. 1.

భృంగారి సం వి. ఈ స్త్రీ. ఈలపురుగు చూ, చిల్లి.

భృంగి సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. అతివిషా. చూ, విష; న్. పుం. 2. భృంగీశ్వరుఁడు: చూ, శలుఁడు; ఆం. 3. చూ, దండలు (భృంగిదండ)

భృంగిదండ అం: చూ, దండలు. (భృంగి. 3.)

భృంగిపటలము. ఆం· చూ, దండలు.

భృంగిరిటుఁడు. సం. వి.అ. పుం:చూ, భృంగి 2.

భృంగీశ్వరుఁడు. సం వి. అ. పుం.—పై—

భృంగుఁడు సం వి. అ. పుం: చూ, విటుఁడు.

భృంగుసుర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అతివిషా: చూ, విష.

భృగుమతము. అం: చూ, కళలు.

భృగువల్లి అం: చూ, ఉపనిషత్తులు.

భృగువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. కొండచేతియాఁ: చూ, పర్వతము; 2 ఒకమునిః చూ, సన్యాసి; 3. శుక్రుఁడు: చూ, రాహువు. 2; 4: చూ, శివుఁడు.

భృగుస్మృతి. అం: చూ, స్మృతులు.

భృత్తకుఁడు. సం వి. అ. పుం. కూలివాఁడు: చూ, సంబళకాఁడు. [దుగ్ధము.

భృతము. సం. విణ. 1. భరింపఁబడినది; 2: చూ,

భృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. మోచేటు, 2. కూలి: చూ, సంబళిక. 2; 3. విలువ: చూ, వెల.1.

భృతిభుజుఁడు. సం. వి. జ్ఞ. పుం. కూలివాఁడు: చూ, సంబళకాఁడు.

భృత్యి. సం వి. ఆ స్త్రీ. చూ, భృతి. 2

భృత్యుఁడు సం. వి అ. పుం. 1 పనివాఁడు, బంటు చూ, సేవకుఁడు; అం. 2. (స్వపక్ష మువాఁడు.): చూ, అహిభయము; 3 (ఐశ్వర్యములు.) చూ, అష్టైశ్వర్యములు, 4 చూ, పుణ్యులు

భ్రమము. సం కి్ర విణ, అ న. 1 వెల్లు చూ, హెచ్చు 2; విణ 2. అధికము చూ, హేరాశము; అవ్య 3 అగత్యము. అవశ్యము, నిశ్చయము. (చె) —నెట్టన-నెట్టనము

భ్రష్టము. సం. విణ. వేఁచేఁబడినది

భ్రాష్టి సం వి. ఇ. స్త్రీ 1. చూ, భర్జనము; 2. పాఁడవి చూ, విపినము

భ్రై

భ్రైకి సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఆఁడుకప్ప చూ, హరి. 12.

భ్రైతృమతము. అం. చూ, కళలు.

భ్రైదకుఁడు. సం. విణ భేదించేవాఁడు

భ్రైదతంత్రి(మిత్రిభేదము): చూ, తంత్రిములు. 1.

భ్రైదత్రియము. అం. స్నేహరాగాపనయము, సౌందర్యోత్పాదనము, సంతర్జనము (3)

భ్రైదనము. సం. వి. అ. న. 1. భేదించుట చూ, స్ఫోటము 1; పుం. 2. పుల్లబచ్చలి: చూ, హీలమోచి; ఆం. 3: చూ, హస్తక్రియలు

భ్రైదవఔషధము. అం: చూ, గుణములు.

భ్రైదము. సం. వి. ఆ. పుం. 1.=బద్ద: చూ, భేదనము. 1; 2. వేటమి: చూ, వేఱుపాటు. 1; 3. చూ, విశేషము. 2; అం. 4: చూ, భేదములు; 5: చూ, ఉపాయములు. 1; 6: చూ, ఉపాయములు. 3; 7: చూ, ఉపాయములు. 4

భేదనులు. అం: చూ, భేదోపాయములు.

భేదించు సం సేకి. భేదిల్లఁజేయు: చూ, స్ఫోటించు [విచ్ఛిన్నము. 3

భేదితము. సం. విణ. భేదింపఁబడినది: చూ,

భేదిల్లు. సం అ కి్ర. ఎడఁబాయు: చూ, వేఱుపడు; 2. చీలు: చూ, భేదించు

భేదోపాయములు. అం ఒండొరులమైత్రిచెఱుచుట, ఒండొరులను రాయిడిపుట్టించుట, బెదరుచుపోవుట (3)

భేద్యము. సం. విణ. భేదింపఁదగినది.

భేరి సం. వి ఈ. స్త్రీ. 1:=బేరి చూ, నీరు; అం. 2 చూ, ఆనద్ధవాద్యములు; 3 చూ, పర్జన్యనినాదములు.

భేరుండము. సం వి. అ. పుం 1 =బేరుండము చూ, పక్షి; విణ. 2. చూ, భయంకరము: అం. 3. చూ, భావదూషితములు; 4 చూ, సంయుతహస్తములు.

భేల. సం వి. ఆ. స్త్రీ. =బేల. ముగ్ధ చూ, స్త్రీ.

భేలుఁడు సం. విణ 1 మూర్ఖుఁడు చూ, స్తబ్ధుఁడు; 2. చూ, వెఱపరి; 3 చలించువాఁడు.

భేషజము. సం. వి. అ. న. 1. ఔషధము: చూ, మందు. 1; 2. అల్లము*: చూ, శృంగబేరము.

భ్రై

భ్రైక్షము. సం వి. అ. న. భిక్షాసమూహము, భిక్షాదర్వ్యము.

భైరవము. సం. విణ. 1: చూ, భయానకము. 3; అం. 2: చూ, భయానకము. 4; 3: చూ, తానములు; 4: చూ, రాగాంగములు.

భైరవాంజనము. అం: చూ, అంజనములు.

భైరవాదిపర్యాయోగము. అం: చూ, తంత్రములు

భైరవి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పార్వతి: చూ, హైమవతి (పార్వతి); 2 ఒకానొక రాగము (ఇందుకుసంబంధించినరాగముఆనందభైరవి): చూ, స్వరము. 2; వా. 3 కండ్లు చీకట్లు కమ్ముట. "వానికండ్లు భైరవికమ్మినవి"; 4 ఒకమందు. (భైరవులు.—ఆవంసభైరవి, సన్నిపాతభైరవి, స్వచ్ఛంఢభైరవి మొ)

భైరవుడు. సం. వి అ. పుం =భైరవుడు. 1 చూ, శివుడు; 2 పుక్క: చూ, శునకము, 3 మిట్టిపుసుర్రిడు: చూ, సూనుడు. 1, 2 ణ 4 భీయానకరసముగలవాడు: చూ, దిగంబరుడు 2

భైషజ్యము. సం వి అ. న: చూ, భేషజము 1

భో

భో సం. అవ్య. (భోస్): చూ, సంబోధనార్థకములు

భోక్త. సం. విణ (ఋ ఈ. ఋ) 1. భుజించేవాడు: చూ, భక్తకుడు; 2.అనుభవించేవాడు; వా 3.బ్రాహ్మణార్థము చేయువాడు.

భోక్తవ్యము సం. విణ. 1. భుజింపదగినది: పాత్తము, భోజ్యము; 2. అనుభవింపదగినది: భోగ్యము.

భోక్తృభోగ్యసంబంధము. అం చూ, సంబంధములు [చూ, సదనము. 1.

భోగిగృహము. సం. వి. అ న. పడకఇల్లు.

భోగము. సం. వి. ఆ. పుం. 1.=భోగము. సుఖము: చూ, సంతోషము; 2. భోజనము: చూ, సాపాటు; 3. పాముయొక్క పడగ: చూ, సర్పము; 4. పాముమొక్క శరీరము: చూ, సర్పము; 5. ధనము: చూ, హిరణ్యము. 3; 6. వేశ్యాదులకిచ్చెడు వెల: చూ, శుల్కము; 7. పాలనము: చూ, సంరక్షణము; అం 8. చూ, వ్యూహభేదములు; 9. చూ, ధనగతులు.

భోగములు. అం: చూ, అష్టభోగములు; ఇవి చతుర్విధము — ౧. గంధ, తాంబూల, పుష్ప, భోజన, వస్త్ర, సతి, స్నాన, సంయోగములు; ౨ గంధ, తాంబూల, పుష్ప, అన్న, వస్త్ర, స్త్రీ, పానుపు, గానములు; ౩ గంధ, తాంబూల, పుష్ప, గృహ, వస్త్ర, స్త్రీ, ఆభరణ, శయ్యలు; ౪ ధన, ధాన్య, వాహన, భోజన, వస్త్ర, సతి, స్నాన, సంయోగములు

భోగవతి సం. వి ఈ. స్త్రీ 1 పాతాళము చూ, లోకము 1; 2. పాతాళమునంటిలియేయు: చూ, నది, వీణ 3. భోగముగలది.

భోగవర్ధని. అం: చూ, కపుజవిగ్రహములు

భోగవ్యూహములు అం. 1: చూ, పరికృతి వ్యూహములు; 2.గోమూత్రికము, అభిసారి, శకటము, మకరము, పద్మతంత్రకము. (5).

భోగసమయము. అం. (భార్యాపుత్రులుగలుగుదురు): చూ, గర్భాసమయములు.

భోగి. సం. వి. న్ పుం. 1. పాము చూ, సర్పము; 2. రాజు: చూ, రాజు. 1; 3: చూ, మంగలి; వీణ. 4.= బోగి. చూ, బోగి. 1; 5.=బోగి. సుకవాసి: చూ, బోగి. 2.

భోగించే. సం. అ. క్రి. 1: చూ, సుఖించే: వా. 2.కావలసినంతభుజించే.చూ, సావదు; 3. చూ, సంభోగించే. [వాయువు.

భోగికాంతుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ,

భోగిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఆడుదొంగ: చూ, సర్పము; 2: చూ, వేశ్య; 3. పట్టాభిషిక్తరాలుకాని రాజుభార్య: చూ, భార్య

భోగివిలసితము. అం. (చూ, విలసితము): చూ,

వృత్తము. 1. ("భ, స, జగురువులు. 7యతి. 10 వ ఫందస్సు)

భోగ్యము సం. వి. ఆ. న. 1. ధనము: చూ, హిరణ్యము. 3; 2 ధాన్యము: చూ, స్తంబ కరి (ధాన్యము); విణ. 3. భోగింపఁదగినది: భోక్తవ్యము.

భోజచరిత్ర. అం (ఈగర్ంచ్ఞమును పల్లాలుఁడు వార్ిసెను): చూ, కావ్యనాటక ములు

భోజనపుటి. సం వి ఈ. స్త్రీ.=బోనపుటిక. కంచేము. చూ, హరివాణము (పాతర్ిము. 6)

భోజనము. సం. వి. ఆ. న. 1.=బోనము-బోస నము: చూ, సాపాటు; అం. 2: చూ, భోగములు; 3: చూ, శకునసహితయములు.

భోజనసమయము. అం. (భోగముకలుగును): చూ, గర్ిహసమయములు.

భోజము. అం: చూ, దేశములు.

భోజ్యము. సం. విణ. 1 భుజింపఁదగినది: చూ, భోక్తవ్యము. 1; అం. 2: చూ, భక్ష్యములు.

భోటజభాష. అం.మాంగలి: చూ, సంస్కృతము.

భోటము. అం: చూ, దేశములు.

భోషాణము. హి. వి. పెద్దపెట్టె: చూ, సందుకా.

భౌ

భౌచ్యమనుష్య. అం: చూ, మనుష్యులు.

భౌతికము. సం. వి. అ. న. 1 ముత్తైము: చూ, రత్నము. 1; విణ. 2. భూతసంబంధమైనది.

భౌతికుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు.

భౌమవాగము. సం. వి. అ. పుం. మంగళవార ము: చూ, వారము. 2.

భౌమమండలములు. అం. భర్ిమారము, లకటా స్యము, సమము, స్ఫుర్ిరోము అధ్యర్ధము, పుట్టపుట్టము, ఏకకేర్ిడితకము, ఆస్కంది తము, ఆవర్తము, అభోగతము. (10).

భౌముఁడు. సం. వి. అ. పుం.1. అంగారకుఁడు: చూ, రాహువు. 2; 2. నరకాసురుఁడు: చూ, మహాసుతుఁడు; విణ 3. భూమియం దుఁబుట్టినవాఁడు; అం. 4: చూ, రుద్యోగులు.

భౌరికుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, కనకాధ్య క్షుఁడు.

భ్ర

భ్రంశము సం. వి అ పుం. 1. చలించుట: చూ, లోలను; 2 జారుట: చూ, స్ఖలన ము. 2.

భ్రకుంసుఁడు సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ- భ్రికుటి.

భ్రకుటి. సం వి. ఇ స్త్రీ. చూ, రూ-భ్రూ ర్ికుటి.

భ్రక్షము. సం వి. అ. పుం. తనతప్పను మఱుఁ గుపుచ్చుట.

భ్రమ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. మైకము: చూ, హామిక; వా. 2: చూ, సందేహము;3. చూ, స్ఖాలిత్యము; 4: చూ, భ్రాంతి. 1.

భ్రమణము. సం. వి అ. న. 1=బ్రమరి: చూ, విహాగము. 1; పుం. 2. తుమ్మెద: చూ, షట్పదము; అం. 3: చూ, తారాకీయలు; 4: చూ, కళ్ళు.

భ్రమణాంళిము. అం: చూ, షట్పదంళిములు.

భ్రమము సం. వి అ పుం 1=బమ్మెర: చూ, భ్రాంతి. 1, 2=బొమ్మర. తిరుగుడు: చూ, భ్రాంతి. 2, 3. బండికంటె తిరుగుడు; 4: జలనిర్గమము: చూ, వాహసము. 2.

భ్రమరకము. సం. వి. అ. పుం. 1. చూ, భ్రమ రము. 1; 2.=బంగరము: చూ, బొంగరము; 3: చూ, భ్రమరము. 2.

భ్రమరకీటన్యాయము. పా. ఒకపదార్థమును దీవ్రముగాభావించిన దానియట్లె తానునగు కీటి. (తుమ్మెదపురుగుదెచ్చి తనగూటిలో నుంచి దానిమోట్లు తిరిగి ధ్వనిచేయుమే నుం

డఁగానుండఁగా నాపురుగు దీనియందే మన సునిల్పి తుమ్మెదయగుననుకీతి)

భ్రమరము. సం. వి. అ. పుం 1.=బమి. తుమ్మెద చూ, షట్పదము; 2. ముంగురులు. చూ, ఇండుర్కిక. 1; 3 ఆభినయహస్తవిశేషము చూ, వ్యంజకము 1, ఆం. 4 చూ, భ్రామముండములు; 5: చూ, కరిణహస్తులు; 6: చూ, అసంయుతహస్తములు; 7 చూ, విపరీత కరిణబంధములు.

భ్రమవిలసితము అం చూ, భ్రమము 1. ("మ, భ, న,వగణములు రెయతి. 11వ ఎం పస్సు ")

భ్రమరాంబ. సం వి ఆ స్త్రీ చూ,అంబ 5

భ్రమరి. అం చూ, ఆకాశచారులు

భ్రమరికము. అం అ కర్తరీహస్తము. హారీత్ర్ 1, ఆ 2 చూ, సంచరించు

భ్రమి. సం. వి ఇ, ఈ స్త్రీ చూ, భ్రమణము. 1 [సంభ్రమించు

భ్రమించు. సం. అ కర్తరి.=బమ్మర్లు చూ,

భ్రమిష్ణు. సం విణ. తొలుతనది. చూ, సహిష్ణు.

భ్రమిష్ణువు. సం. విణ చూ—భ్రమిష్ణుఁడు 1. చూ, జలివాఁడు; 2. చూ, వ్యాప్తుఁడు. 2

భ్రమిష్ణుఁడు సం. విణ.—పై —

భ్రాం

భ్రాంతము. సం. విణ. 1. భ్రాంతినొందినది; అం 2: చూ, చుంబనములు. 1; 3. చూ, పరిచారములు; 4: చూ, చుంబనములు. 2

భ్రాంతి. సం వి ఇ. స్త్రీ. 1=బ్రాంతి—బ్రాంతి. మిథ్యామతి, ఉన్నదిలేనట్టును లేనిది ఉన్నట్టును తలఁచుట. లక్ష్మీ. 4, ఆ. 129: చూ, విభ్రమము. 1; 2: చూ, భ్రమణము. 1; అం. 3: చూ, అలంకారము. 3. (వస్తు భేదము తెలియక భ్రమించుట." తుమ్మెద నీమొగముఁగని పద్మమనుకొన్నది." "నల్ల నగు రామని దేహచ్ఛాయఁజూచి మేఘు మను నూహచే చాతకములు సంచరించుమేం డెను.")

భ్రాంతిమత్తు అం చూ, భ్రాంతి 3.

భ్రాజితము సం విణ ప్రకాశమునొందినది: చూ, శోభితము.

భ్రాజిష్ణువు సం. విణ. (ఈ). ప్రకాశించువాఁడు, గోచిష్ణువు. చూ, విభ్రాట్టు.

భ్రాత్ర సం వి ఋు పుం 1 తోడఁబుట్టిన వాఁడు చూ, సహోదరుఁడు; అం. 2. చూ, గయాపిండదానార్హులు

భ్రాతృజాయ సం వి ఆ స్త్రీ పర్యాయవతి. చూ, భార్య 1—వ—తి [తీయుఁడు.

భ్రాతృవ్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం. చూ, భ్రాతృవ్యుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం 1 చూ, భ్రాతృవ్యుఁడు, 2 చూ, శత్రువు.

భ్రాతృసౌదాయికము. అం చూ, స్త్రీధనములు.

భ్రాతృహంతృకుఁడు సం. వి. అ. పుం తోడఁబుట్టినవాని కొడుకు చూ, మేనుఁడు. 1.

భ్రామరము సం వి అ న 1. భ్రమరములుఁ గూర్చిన తెల్లనితేనె. చూ, మధువు. 5; పుం. 2. భ్రామరమహాయి. చూ, రాయి; విణ. 3. భ్రమరసంబంధమైనది; అం. 4: చూ, మధువులు.

భ్రామరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పార్వతి.

భ్రాష్ట్రికము. సం. వి. అ. పుం. మంగలము: చూ, పాత్రికము. 6.

భ్రూ

భ్రూకుంసుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ—భ్రూకుంసుఁడు.

భూర్కికుటి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, రూ-భూర్కికుటి; అం. 2: చూ, భూర్కికిర్కియలు.

భూర్కిపులు. అం. రూ-భూర్కిపులు. (కనుబొమలు) 1: చూ, లక్షణాంగములు (పురుషునికి.—కనుబొమలచివర గుండ్రిగుగా దక్షిణావర్త ములుగలిగిన నూఁండ్లు బ్రిదికి యేకచ్ఛ త్రాధిపతియగు. పార్శ్వశిరోజములనంటిన ముప్పదేండ్లు బ్రిశుకును; 2: చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. (బాలచందర్) సమములైన మగని ధనవంతునిఁజేయును. చందార్యుధి సువలెనున్న సుఖభోగియగు. మచ్చేయున్నఁబుత్రనాశనమగు. మధ్యసుడియున్న అంకురాఁడియగు. బొమలనడుమ వెండ్రుకలున్న మగనిఁజేంపును కలిసియున్న దరిద్రురాలగు.)

భూర్కి

భూర్కికుంసుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. స్త్రీవేషధారియైనటనముచేయుపురుషుఁడు: రూ-భర్కికుంసుఁడు-భుర్కికుంసుఁడు — భృకుంశుఁడు-భృంకుంశుఁడు - భృకుంసుఁడు — భృంకుంసుఁడు, కచర, పాత్రిము. (చూ, నాటకము.)

భూర్కికుటి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: రూ-భుర్కికుటి—భర్కికుటి, భూర్భంగము. (తె).—బొమముడి-బొమ్మముడి.

భూర్కికిర్కియలు. అం. భుర్కికుటి, కుంచితము, రేచితము, పాతనము, ఉత్తేపము, సహజము, చతురము. (7)

భూర్కిణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చేలాలు. తద్వి.— చేలాండర్కిగుంపునకు.— గార్భిణము-గార్భిణ్యము.

భూర్కిణము. సం. వి. అ. పుం. 1. శుక్లశోణిత పిండము: అర్బుకము, ఉదరము, కబంధము, కృత్స్నము, కోశము, గరభము-గర్భము, చటువు, జరర, దోహదలక్షణము, పిండము. (తె).—కడుపు—కడ్పు, కరువు, చేఁడి, వేఁకటి-వేర్కిటి(మిగతవానికి "చూ, వ్రేకటి"); తద్విశేషములు.—ఁ. కడుపు (గర్భకుహరము)నకు.—ఉదరము, కంజరము-కంజారము, కుక్షము, కుక్షి, కృత్స్నము, కృపిటకము- కృపీటము, జఠర-జరరము, తుందను, తుంది, పిచండము. (తె).—కడుపు—కడ్పు, డొక్క, పొట్ట, బొజ్జ, బొత్తి, వాలుగడుపు-వాల్గడుపు. ఆ. కడుపులోనిపిండమునకు.—గర్భము, ప్రోథము. (తె).—చూలు; ఇ. కర్కిగడుపునకు.—(చూ,వ స్త్రి.2);ఈ. గుల్మముయొక్కగర్భస్థపిండమునకు (తె) —చొబలము; ఉ. జఠరకోశమునకు.-జరరము;ఊ. తిండివేయునిఁగడుపునకు.-(తె) పరిగడుపు; ఋ. బొజ్జేకడుపునకు. (తె).—పొట్ట,బొజ్జ, బొత్తి; ౠ. బార్హ్మణస్త్రీగర్భమునకు -ఖరువు; ఌ.లోఁగడుపునకు —కోష్ఠము. (మిగతవానికి "చూ, వ్రేకటి.")

భూర్కిభంగము. సం. వి. అ. పుం: చూ, భూర్కికుటి.

భూర్కిమధ్యము. సం. వి. అ. న: బిందువు.

భూర్కిమధ్యావర్తి. అం: చూ, అపుభావర్తములు.

భూర్కివు. సం. వి. ఊ. స్త్రీ.=బొమ. 1: ఆవి, కూర్చిక, కోదండము. (తె.)—కనుబొమ, బొమ—బొమ్మ; అం. 2: చూ, చక్రిములు.

భూర్కివులు. అం: చూ, రూ-భుర్కివులు.

మ

మ. ఒకయక్షరము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, శివుఁడు; 2: చూ, బర్హ్మ. 1; 3: చూ, హిమాంశువు; 4: చూ, వహ్ని. 1; 5.పాణి: చూ, సంతతి.1; 6: చూ, యముఁడు; 7: చూ, సమయము. 1; 8: చూ,

విషము; 9: చూ, విష్ణువు. 1; అం. 10: చూ, కవర్గము; 11. మధ్యమస్వరస్థానము. మధ్యమము (మ): చూ, సంగీతస్వరములు (స్వరము. 2). [సంతతి. 1

మమ్. సం. వి. అ న. జనము. మంది: చూ,

మంకు. దే. విణ. 1. =మూర్ఖ: చూ, స్తబ్ధుడు; 2. చూ, మొండి. 1.

మంకుతనము. దే. వి. 1. చేండితనము: చూ, విలంబము. 1; 2. మూర్ఖత్వము: చూ, మాత్సర్యము.

మంకెన. దే. వి. 1: చూ, రక్తకము. 3.*. పాండు. 2, ఆ. 41; 2 ఎద్దుమీఁద నీళ్ళు బిందెలు తెచ్చినపుడు ఆబిందెలక్రింది కుదురుగాసంతవచేసి యుంచేబడు బెత్తపుబుట్ట లజేత: చూ, మట్టు. 3.

మంకెనలు. దే. వి. బ: చూ, ధాన్యము; 2: చూ, బాలక్రీడ.

మంక్షు. సం. అవ్య. శీఘ్రముగ: చూ, వేగము. 3.

మంఖణము. సం. వి. అ. న. పిక్కలకుఁదొడిగి కొను కవచము: చూ, వారవారణము.

మంగ. దే. వి: చూ, శ్వసనము.* [మగలది)

మంగల. దే. వి. క్షౌరకజాతి. (మంగలవాఁడు,

మంగలకత్తి ద్వ. వి తుదిరము: చూ, రిష్టి. 2.

మంగలకత్తిరూపు. ద్వ. వి. కృత్తిక: చూ, రిక్క.

మంగలపక్కె. దే. వి: చూ, మత్స్యము. 1

మంగలపిట్ట ద్వ. వి: చూ, వ్యాఘ్రాటము.

మంగలము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-మంగళము. 1-2; దే. వి. (1) వేఁపుడుచేట్టి: చూ, పాత్రి. 6-రం.

మంగలవాఁడు. దే. వి: చూ, మంగలి.

మంగలి. దే. వి. 1: రూ-మంగలవాఁడు, మంగి. (సం).—అంతావసాయి-అంతేవసాయి, అంబష్ఠుఁడు, కల్పకుఁడు, కేళచ్ఛిత్తు, క్షురమర్దిక్షురి, క్షౌరికుఁడు, దండిలుఁడు, చండాలుఁడు-చాండాలుఁడు, దివాకీర్తి, నాపితుఁడు, ముండి ("చూ, శిల్పలు."); అం. 2: చూ, శిల్పులు. [7, ఆ 75: చూ, పీఁకె.

మంగలికోళ్ళు. దే. వి. బ. సన్నాయి. కళా.

మంగలిపని. దే. వి. క్షౌరము: చూ, ముండనము.

మంగళ. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ). 1: చూ, పార్వతి; 2. తెల్లగలికె*: చూ, హరిత (తృణము. 1)

మంగళకౌశిక. అం: చూ, స్త్రీ రాగములు.

మంగళదేవత. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ): చూ, లక్ష్మి.

మంగళమహాశ్రీవృత్తము అం: చూ, వృత్తము. 1. ("భ, జ, స, న, భ, జ, స, వ, గగములు. 9-17 యతులు. 16వ భంపస్సు.)

మంగళము. సం. వి. ఆ. న 1: చూ, శుభము. 1; వా. 2. ధ్వంసము.

మంగళముచేయు. వా. మి. స. క్రి. 1. శోభిల్లుచున్నకోరు. చూ, దీవించు; 2. ధ్వంసముచేయు. [జోహారు-జోహారు.

మంగళ వాచకములు. అం: (లె).—బీజే,

మంగళవారము. అం. చూ, వారములు.

మంగళస్నాత్రి సం. వి. ఆ. న: బొట్టు దాగము. కళా. 7, ఆ. 75: చూ, భూషణము. 2; 2. మాంగల్యము, పుస్తె: చూ, భూషణము. 2.

మంగళహారతి. వై. వి. =మంగళారతి. రూ-మంగళారతి: చూ, హారతి.

మంగళారతి. వై. వి.—వై.—

మంగళార్తి. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ). =మంగళహారతి.—వై.—

మంగళాశాసనము. సం. వి ఆ. న. (వైష్ణవపరిభాషయందు) ఆశీర్వాదము: చూ, దీవన.

మంగళుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. కుజుఁడు: చూ, రాహువు. 2.

మంగళ్య. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ). 1. గోరోజనము, చూ, రోచన. 1; 2. జేమ్మి*: చూ, శమి. 1;

3. తెల్లవస*: చూ, విష; 4: చూ, సదాప. * [మంగళ్యము. 6.

మంగళ్యికము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ–

మంగళ్యము. సం. వి. ఆ న. 1. మల్లెపూవాసన గల అగలు, మల్లెపూవాసనగల కృష్ణాగరు (నల్లఅగలు) (అనికొందఱు): చూ, రాజా ర్హము; 2: చూ, మీఁగడపెరుఁగు; పుం. 3. కలుకాంత *: చూ, వార్షికము. 1; 4: చూ, మారేడు*; 5: చూ, రావి*; 6. మంగళ్యకము, చిఱుసెనగలు: చూ, సెనగలు; విణ. 7· చూ, శుభకరము.

మంగి. దే. వి: చూ, రూ–మంగలి.

మంగు. దే. వి. రూ–మంగుడు–మాఁగు. ముఖ సిధ్మము: చూ, సిధ్మము.

మంచకము. సం వి. అ. పుం: చూ, మంచె.

మంచము. సం. వి. అ. పుం.=మంచేము. 1: చూ, మంచేము; 2: చూ, మంచె.

మంచి. దే. వి. 1. యోగ్యత: చూ, సామర్థ్యము. 2; 2 ఇష్టోక్తి: చూ, శబ్దము. 2; 3. బుజ్జగింపు: చూ, సమరసము. 2; అం. 4. సామము: చూ, ఉపాయములు. (1–2–3–4); విణ. 5: చూ, సజ్జనుఁడు; 6: చూ, శ్లైష్ణ్యము; 7: చూ, యోగ్యము. 2. (నుతియు దీనికి సందర్భానుసారముగా నసేకార్థములు చెప్పెదరు.) [వాసన. 1.

మంచిగంధము. ద్వ. వి. శ్రీచందనము: చూ,

మంచిచెడ్డలు. దే. వి. బ: ఆవుగాములు–కొంగాములు, కలిమిలేములు, సుంగాములు, బొగుఁగులు, మేలుగీళ్లు.(సం) —ఉచ్చనీచములు, సుఖదుఃఖములు, (వ్య) కష్టసుఖములు మొ.

మంచిలనముచేయుట. అం: చూ, సామము. 3.

మంచితెలివి అం: చూ, రాజలక్షణములు.

మంచితోర్పు. దే. వి. సత్పథము: చూ, మార్గము. 1.

మంచిదారి. దే. వి: చూ, మంచితోర్పు.

మంచిది. దే. అవ్య. మాటాగు: చూ, సమ్మతి.1.

మంచినడత. దే. వి. 1: చూ, శీలము. 2. 2: చూ, వర్తనము. 1.

మంచినీరు. ద్వ. వి. కుడినీరు· చూ, సలిలము.1.

మంచినూనె. ద్వ. వి. అంటునూనె: చూ, స్నేహము. 2.

మంచిపని. దే. వి: చూ, హితము. 1.

మంచిపాము. దే. వి. నాగుబాము: చూ, సర్పము.

మంచిబెల్లము. దే. వి. చెఱుకురసముతోఁజేసిన: బెల్లము: చూ, శర్కర. 1.

మంచిమాట. వా. వి. 1. పరిభాష: చూ, శబ్దము. 2; 2. ఇష్టోక్తి: చూ, శబ్దము. 2.

మంచిముత్తెము. ద్వ. వి ఆకృతిమైన మాణిక్యము: చూ, రత్నము. 1.

మంచియ. వై. వి =మంచ: చూ, రూ–మంచె.

మంచివాఁడు. దే. వి. 1· చూ, మంచి. 5; 2: చూ, సుకృతి. 1. [చూ, శయ్య. 1.

మంచె. వై. వి.=మంచ. రూ–మంచియ. ఆరప:

మంచేము. వై .వి.=మంచ.పానుపు: చూ,శయ్య.1.

మంచే. దే. వి. 1: చూ, హిమము; పేర్ల. 2. (రూ–మనుచే–మనుపు) మనఁజేయు.

మంచేఁగొండ. ద్వ. వి. హిమవత్పర్వతము: చూ, పర్వతము. [మాసద్వయము.

మంచేకారు. దే. వి. హేమంతఋతువు: చూ,

మంచేగుబ్బలి. ద్వ. వి: చూ, మంచేఁగొండ.

మంచేటిలదాల్పు. దే. వి.—వై.—

మంచేతఱి. దే. వి: చూ, మంచేకారు.

మంచేతొగుడుపులుఁగు. దే. వి: చూ, వెన్నెలపులుఁగు.

మంజరి. సం. వి. ఇ, ఈ. స్త్రీ. 1. చిగిరించిన లేఁతకొమ్మ: చూ, శాఖ. 1; 2. బొట్టుగు*: చూ, శ్రీమాన్ (నువ్వు); 3. పెద్దముత్తెము: చూ, రత్నము. 1; 4. పూగుత్తి: చూ, స్తబ

కము; అం. 5: చూ, మహాకావ్యము; 6: చూ, ఖండద్విపద్విబంధము; పా. 7: చూ, వృత్తము. 1. (ఒక్కొక్క పాదమున మూఁడిందగణంబులును ఒక సూర్యగణంబును గలిగి మూఁడవ గణాద్యక్షరము యతిగాఁగల వృత్తము ద్విపదవలెనే నడచునేని కాని ప్రాసము లేదు. యతియున్న చోలును)

మంజిడి. వై. వి. 1 =మాంజిష్ఠము. చిత్రవర్ణ వస్త్రము. పాండు. 1, ఆ 110; వై. 6, ఆ. 108: చూ, వస్త్రము; 2. నీలవస్త్రము. ఉ, హరి 2, ఆ. 171: చూ, నీలి (2)

మంజిమ. సం వి. న్. పుం. రూ-మంజిమము: చూ, మనోజ్ఞత.

మంజిష్ఠ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=మంజేటి : చూ, సమంగ. 1; 2. మిక్కిలి ప్రకాశించెడి యెఱుపు: చూ, వర్ణము. 6.

మంజిష్ఠారాగము. సం. వి. ఆ. పుం. బయటికిని విశేషముగకనఁబడుచో లోపలను ఎప్పటికిని వీడకుండెడు గాఢానురాగము (చూ, పూర్వ రాగము.)

మంజీరము సం. వి. ఆ. పుం. అందె: చూ, భూషణము. 4.

మంజుఘోషుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, బుద్ధుఁడు.

మంజుశ్రీ. సం. వి. ఆ. పుం.—వై.— =మంజుఘోషుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, బుద్ధుఁడు.

మంజుభాషిణి. పా: చూ, వృత్తము. 1. ("స-జ-స-జ గురువులు.9యతి. 13 వర్ణందస్సు)

మంజులము. సం. వి. ఆ. న. 1. పాఁచి: చూ, శైవలము. 1; 2. పొదరిల్లు: చూ, సదనము. 1; పుం. 3. ఒకరకము కూకురుగుండెంగ: చూ, దాత్యూహము (చూ, కంకుంతి); విణ 4. ఒప్పదమైనది: చూ, హృద్యము; అం. 5: చూ, సంయుతహస్తములు.

మంజువు. సం. విణ. (ఉ): చూ, మంజులము.4.

మంజుశ్రీ. సం. విణ: చూ, బుద్ధుఁడు.

మంజూష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=మంజేస. పెట్టియ: చూ, సందుకా.

మంజేటి. వై. వి =మంజిష్ఠ*: చూ, సమంగ. 1.

మంజేస. వై. వి.=మంజూష: చూ, మంజూష.

మంజోడి. దే. వి. రూ—మంజోళి. 1. వ్రజముల తూనిక; వా. 2. బట్టతలతూనిక.

మంజోళి. వా. వి.—వై.— [ల్లుబడి.

మంజోరు. వా. వి. 1: చూ, సమ్మతి. 1; 2. చె

మంట. దే. వి. 1: చూ, రోషము; 2. జ్వాల: చూ, పహ్ని. 1; 3. మేఱుకుమనెడునొప్పి. " గాయమునుమంట యెత్తుచేన్నది."

మంటకము. సం. వి. ఆ. పుం.=మండెగ: చూ, ధిక్కృము. [మంటసేయి.

మంటచేయురు. దే. వి. కాలిన గరిటెచేయురు:

మంటసేయి. దే. వి.—వై.— [సదనము. 1.

మండపము. సం. వి. ఆ. న. రమ్యభవనము. చూ,

మంటఁబెట్టు. వా. స. క్రి: చూ, మండఁబెట్టు.

మంటమారి. దే. విణ. 1. జ్వలనశీలుఁడు; 2. కోపశీలుఁడు. పసు. 4, ఆ. 44.

మంటిగడ్డ ద్వ. వి. గడ్డ: చూ, భూమి. 1.

మంటిగోడ. ద్వ. వి: చూ, రూ—మట్టిగోడ.

మంటినూనె. ద్వి. వి. (మన్ను + నూనె): చూ, మట్టితైలము.

మండ సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఉసిరిక*: చూ, శ్రీఫలి. 1; దే. వి. (1). కొమ్మ: చూ, శాఖ.1; (2). చిన్నకొమ్మ. స్వా.4, ఆ.37: చూ, శాఖ.1; (3). వితతశాఖ: చూ, శాఖ.1; (4): చూ, సీలమండ.

మండఁబెట్టు. వా. స. క్రి. దహింపఁజేయు: చూ, చెలుఁగు. 5. (కోపమువచ్చినపుడుఁగూడ వాడెదరు.)

మండకంచేము. ద్వ. వి. అంచేకట్టిన కంచేము చూ, వారివాణము (పాత్రము. 6)

మండగబ్బ. వా. వి. రూ—మండర్గబ్బ: చూ, వృశ్చికము. 1.

మండనము. సం. వి. ఆ. న. 1: చూ, భూషణము. 2; 2. అలంకరించుట: చూ, భూషణము. 2; విణ 3 అలంకరించునది.

మండనుఁడు. సం. విణ:అలంకరిష్ణువు, అలంకర్త.

మండపము. సం. వి. ఆ. పుం, న. 1. చావిక: చూ, సదనము. 1, 2. చావడి: చూ, సదనము. 1; వై. వి. (1) =మంటపము. చావికె చూ, మండపము 1.

మండపి. సం. వి. ఈ స్త్రీ. చిన్నమండపము: చూ, సదనము. 1.

మండము. సం వి. ఆ. న. 1. మీఁగడ రూ-మండాము: చూ, స్తన్యము; పుం, న. 2. గంజి: చూ, సాదము. (1); 3. నెయ్యి నూనె లోనగువాని పైతేట: చూ, హవిస్సు. 1; పుం. 4. ఆముదము*: చూ, వ్యడంబకము; 5: చూ, భూషణము. 2; 6. ఒక కూరాకు; దే.వి. (1). రూ-మండాము. చేపలఁబొడుమే చిల్లకోల: చూ, సర్వల.

మండలకము. సం. వి. ఆ. న. ఎట్టపులుము: చూ, మండలము. 3

మండలగతి. అం: చూ, బాహుపరిచారములు.

మండలచ్ఛదిము. సం. వి. ఆ. న. ఆటకమామిడి. *: చూ, మామిడి. [లు (3).

మండలతిర్యగ్యము. అం. సూర్య, చంద్రి, అగ్ని

మండలభూషణము. అం: చూ, విహంతివిగర్హములు.

మండలము. సం. వి. ఆ. న. 1. చూ, పఱదగుడి; తద్వి.—మధ్యము. (తె).—నడి-నడిమి—నడిమిచోటు; 2.=మాడెము: చూ, దేశములు; 3. కుష్ఠము చూ, సితము. 1; 4. విలుకాఁడు రెండుకాళ్ళతో మండలాకారముగా నిలుచోట: చూ, స్థానము. 4 (చూ, విలుకాని స్థానములు.); 5 పన్నిద్ద ఱురాజులు (చూ, ద్వాదశరాజమండలము); పుం 6. చూ, సమూహము, 7. పలయాకారముగఁదీర్చినయొక వ్యూహము: చూ, వ్యూహభేదములు; 8: చూ, శునకము; తి్ర. 9.సూర్యచంద్రాదుల బింబము: చూ, బింబము. 6. (చూ, వర్తులము); 10: చూ, పుంస్త్రానకములు

మండలవికల్పము. అం: చూ, పరికరణములు.

మండలవ్యూహములు. అం: చూ, పరికృతివ్యూహములు.

మండలస్వస్తికము. అం: చూ, కరణములు.

మండలాగ్నిను. సం. వి. ఆ. పుం. కర్తి చూ, ర్తి. 2.

మండలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, సమూహము; వా. 2. సమితి: చూ, పరిషత్తు; న్. పుం. 3: చూ, సర్పము; 4: చూ, మండలేశ్వరుఁడు, 5: చూ, సూర్యుఁడు; 6. పిల్లి: చూ,సూచకము. 5; 7.కుక్క: చూ,శునకము.

మండలూటి. దే. వి. రూ-మండిలూటి. మర్మపర్ణము చూ, పర్ణము.

మండలేపుఁడు. సం వి. ఆ. పుం. ఆధీశ్వర సార్వభౌములకంటె ఇతరుఁడైనరాజు: చూ, రాజు. 1.

మండలేశ్వరుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం.—పై —

మండవాయి. ద్వ. వి గుల్బమారుతము: చూ, వాయువు.

మండహోరకుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. కల్లమ్ము వాఁడు: చూ, శౌండికుఁడు.

మండాటము. దే. వి. దైన్యముతో యాచించుట: చూ, యాచన.

మండాడు. దే. స. క్రి. దైన్యముతో యాచించు: చూ, వేఁడు. 4.

మండాము. సం. వి. ఆ. న. 1: చూ, రూ-మండము. 1: దే. వి. (1): చూ, రూ-మండము (1). [రూ-మండీ.

మండి. దే. వి. ఒకకాలు సేలమోఁకరించుట:

మండిగ. వా. వి. 1. కుంపటి: చూ, హసంతి; 2. బొణసంచేల మందులనూఁబెడు మట్టిపాపాతర్గిము: చూ, భాండము. 3—33.

మండిగండర్గిలు. దే. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

మండిగము. దే. వి. వాకిటి కర్గిందిఅడ్డుకొయ్య: చూ, శిల. 2.

మండిఁగలు. సై. వి. బ=మంటక. రూ-మండేఁగలు. చేక్కెరివేయని గోదుమపూర్గి: చూ, భక్ష్యము. [సజ్జఁడు. 2

మండితుఁడు. సం. విణ. అలంకృతుఁడు: చూ,

మండిపడు. దే. అ కర్గి: చూ, మండు. 1.

మండిపాటు. దే వి: చూ, సంభర్గిమము.

మండియ దే వి. రూ—మండె. 1. బొన్నకంపలు పొగాకు లోనగునవి మర్గిగ్గుటకై ప్రోగు వేసి మీఁదికప్పి పెట్టుట; 2 ఎగురఁబోయుక ముందు కళ్లములోఁప్రోగుచేసినధాన్యపురాసి.

మండిలూటి. దే. వి: చూ. రూ-మండలుఁటి.

మండీ. దే.వి: చూ,రూ—మండి. [మల్లశాస్త్రము.

మండీలు దే వి. బ. మల్లవిద్యాభేదము: చూ,

మండు. దే ఆ. కర్గి. 1. జ్వలించు. పాండు. 2, ఆ. 109; స్వా. 4, ఆ. 88. చూ, వెలుఁగు. 5 (చూ,మండు.3.); 2. చేఁయుకుమనినొచ్చే "గాయము మండుచున్నది"; 3 ఈర్ష్యాదులచే తపించు: అడిచిపడు, ఎగసిపడు (చూ, మండు. 1)

మండుఁవెల. దే. వి. వసంతఋతువు. ఊ. హరి 2, ఆ. 194: చూ, మాసవ్యాయము.

మండువా. సై. వి. 1.=మందురా. ఒక తట్టు గోడలేని గుట్టాలపాల. స్వా. 1, ఆ. 40 చూ, సదనము. 1; 2. చతురముగా స్తంభములమీఁద దించినది; 3. పాక: చూ, సదనము 1; వా. 4. నాలుగిండ్ల బవంతినడుమను వెలుఁగుపచ్చుటకును వానీరు పడుటకును తగిన కాళీభాగము. "మండువాలోగిలి."

మండువాలోగిలి. వా. వి. నాలుగిండ్ల బవంతి: చూ, సదనము. 1.

మండూకతులాన్యాయము. పా. కప్పలనుతక్కెడలోఁబెట్టఁగా నిలుపక పారిపోవుచుండునను నీతి. [ము*: చూ, శోణకము.

మండూకపర్ణము. సం. వి. అ. పుం. దుండిగ

మండూకపర్ణి. సం. వి. ఈ స్త్రీ. 1. పొన్నగంటి*.చూ, శీతసారము; 2: చూ,బెండ*; 3: చూ, మంజిష్ఠ* 1.

మండూకప్లుతిన్యాయము. పా. కప్ప దాఁట్లు వేసినట్లు కొంచెముపనిచేసి యదివిడిచి మఱికొంతచేయుటయనునీతి.

మండూకమక్షికాన్యాయము. పా. కప్ప పాము నోటనుండియుఁగనుమ్రింగఁబోవునను నీతి.

మండూకము సం. వి. అ పుం. 1. కప్ప:చూ, హరి. 12; 2: చూ, మండూకపర్ణము.

మండూకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఒకబుషి: చూ, సన్యాసి.

మండూరము. సం. వి. అ. న. 1. ఇనుపచిట్టెము:చూ,శింఘాణము. 1; 2. ఇనుపచిట్టెము తోఁజేసినసిందూరము:చూ,శింఘాణము. 1.

మండె. దే. వి: చూ, రూ—మండియ.

మండెఁగలు. సై. వి. బ.=మంటక: చూ, రూ-మండిఁగలు. సై. 8, ఆ.204;సై.6,ఆ. 134.

మండెచేటనలుఁగు. వా. వి. ఎగురఁబోసిన వడ్లరాసిపైన చేటతో నునుపుఁబెట్టుట.

మండెము. సై. వి. 1: చూ, రూ-మాడెము. దుర్గమస్థలము: చూ, స్థానము. 1; 2: చూ, మాన్యము. 1.

మండెవెంటినలుఁగు. వా. వి. ఎగురఁబోయని వడ్లరాసిపైన చేటతో నలుఁగుఁబెట్టుట. చూ, వెంటినలుఁగు. [త్రుము.

మండ్రి. దే. వి. ఒకముండ్లచెట్టు: చూ, వృ

మండ్రిఁబ్బ. దే. వి: చూ, పుట్టతేలు.

మండార్గిటను. దే. వి: చూ, సంతాపము. ఊ. హరి. 2, ఆ. 167.

మండార్తిడు. దే. ఆ. కి్రి: చూ, సంతాపించే.

మంత సం. విణ. (బుు. ఈ. జుు) ఆలోచించేవాఁడు.

మంతవము. సై. వి.=మంత్రిణమ్. 1. ఆలోచన, హరి. ఉ. 1, ఆ. 14: చూ, యోచన; 2. ఏకాంతము. ఆచ్ఛ. సుం, కాం. 98: చూ, రహస్యము. 1; ఆం. 3. త్రిశక్తులలో మూఁడవది: చూ, జేతనము; 4 (చూ, తృీయము.)

మంతరము. సై. వి.=మంత్రిమ్. రూ-మంతు-మంత్రిము. 1. పరిసవోషాయము; 2. జాల విద్య: చూ, విద్యలు, 3. గాయత్రిలోనగు నది: చూ, గాయత్రి(చూ, మంత్రిము. 1;) 4.=: చూ, మంత్రిము. 1.

మంతరసాని. సై. వి.=మంత్రిస్వామినీ. పరిసవ మంత్రిజ్ఞ: రూ-మంతురసాని-మంత్రిసాని.

మంతవ్యుఁడు.సం.విణ. ఆలోచింపఁదగినవాఁడు.

మంతిరి. సై. వి.=మంత్రి. పరిధానుఁడు. ఉ. రా. 2, ఆ. 220: చూ, సచివుఁడు. 1.

మంతిరించే. సై. ఆ. కి్రి. 1. మంత్రిముచేయు: మంత్రిస్తించే; వా. 2. మంత్రిస్తించే: చూ, పిలుచే.

మంతు. సై. వి. 1.=మంత్రి. ఆచ్ఛ. కిష్కి-ం, కాం. 6: చూ, రూ-మంత్రి; 2. చదరంగములోని రాజుతర్వాతనుండెడుకాయ, ద్యూత మంత్రి; 3: చూ, రూ-మంతరము. 1.కళా. 2, ఆ. 48; 4: చూ, రూ-మంతరము. 2; దే వి. 5: చూ, పరిసిద్ధి. 1.

మంతుకెక్కి-నవాఁడు. ద్వ. వి: చూ, దొర. 5. ఆం, భా. తృ. 4. [రూ-మంతరసాని.

మంతురసాని. సై. వి.=మంత్రిస్వామినీ: చూ,

మంతువు. సం. వి. ఉ. స్త్రీ. 1. తెలివి: చూ, హృల్లేఖము. 2; పుం. 2: చూ, నేరము; 3: చూ, మనుష్యుఁడు; 4. రాజు. చూ, రాజు. 1.

మంతుసాని. సై. వి.=మంత్రిస్వామినీ: చూ, రూ-మంతరసాని.

మంత్రికాఁడు. ద్వ. వి. (మంత్రిము + కాఁడు) ఇందర్జాలవిద్య నెఱిఁగినవాఁడు. ఆచ్ఛ. యు, కాం. 448: చూ, వ్యాళగ్రాహి.

మంత్రిణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=మంతనము. రూ-మంత్రిణము. రహస్యాలోచన: చూ, యోచన.

మంత్రిణము. సం. వి. ఆ. న.—పై.—

మంతదీధితి.సం. వి.ఇ.పుం.అగ్ని:చూ,పవ్ని.1.

మంత్రిపదము. ఆం: చూ, ఆరూఢము.

మంత్రిబ్రాహ్మణము. ఆం. ఋగ్వేదబ్రాహ్మణములలోనొకటి. ఇందలి మొత్తము 4000. (దీనివ్యాపకముగానరాదు): చూ, బ్రాహ్మణము.

మంత్రిము. సం. వి. ఆ. పుం. (విచారింపఁబడునది). 1.=మంత్రము: ఆంక్ష, ఆస్త్రీము, క్షీపణి, గుహ్యభాషితము, మనువు. (తె).—మంతరము. తద్విశేషములు.—ం. అన్నపూర్ణపంచదశాక్షరి (ఏం హ్రీం శ్రీం క్లీం ఓం నమోభగవత్యన్నపూర్ణే); ఎ. జేవీపంచాక్షరి (ఓం ఈం ఈం నమః); 3. నారాయణాష్టాక్షరి. (అష్టాక్షరి) (ఓమ్ నమోనారాయణాయ); ర. రామాష్టాక్షరి(ఓమ్ శ్రీం రాంరామాయ నమః); ఱ. వాసుదేవ ద్వాదశాక్షరి (ఓమ్ నమోభగవతే వాసుదేవాయ); ఓ. శివషడక్షరి (షడక్షరి) (పంచాక్షరి) (ఓమ్నమశ్శివాయ); ఔ. శ్రీరాజరాజేశ్వరీ పంచదశాక్షరి (క, ఏ, ఈ, ల, హ్రీం, హ, స, క, హ, ల, హ్రీం, స, క, ల, హ్రీం);

ం. సూర్యాష్టాక్షరి (సౌరాష్టాక్షరి) (ఓమ్ ఘృణిస్సూర్యాయ ఆదిత్యోమ్.);ం. సౌభాగ్యవిద్యేశ్వరీపంచాక్షరి.(శ్రీం క్లీం హ్రీం బ్లూం

విం); ౧౦.హయగ్రీవద్వాదశాక్షరి(ఓమ్‌నమో భగవతే హయగ్రీవాయ) ఇత్యాది మంత్రంబులెల్ల యంత్రంబులతో నుపసంహరింపదగినవి; మఱియు.—౧౧. ఆ; ౧౨. ఆకర్షణము; ౧౩. ఆజప; ౧౪ అవసరము; ౧౫. ఆర్షము; ౧౬. ఆవర్చన; ౧౭. ఆహుతితము; ౧౮. ఆసురి; ౧౯. ఉపాంశువు; ౨౦. ఋజ్మంత్రి; ౨౧ ఐంద్రి; ౨౨. గాయత్రి; ౨౩. గారుడము.(తె)—గారడము; ౨౪. జప్యము; ౨౫. తారకమంత్రము; ౨౬. దిగ్బంధము (మంత్రిచేక్కట్టెడు దిక్కులకట్టు); ౨౭. పరిసరము; ౨౮. బీజాక్షరములు; ౨౯. హంస; ౩౦ వ్యాప్యము.ఇత్యాది(మిగతవానికి "చూ,హృద్యము.5."); 2. ఏకాంతము: చూ, రహస్యము. 2; 3. ఆథర్వవేదము: చూ, వేదములు; అం. 4: చూ, యోగములు (యోగచతుష్టయము); 5. చూ, పరికాశింపఁదీయఁగూడనివి; 6: చూ, శక్తులు; 7: చూ, క్రియలు; వై. వి. (1): చూ, రూ-మంతరము.1; (2):చూ, రూ-మంతరము. 2. [త్రికుఁడు.

మంత్రివాది. సం. వి. న్. పుం: చూ, మాం

మంత్రివికల్పము. అం: చూ, పరికరణములు.

మంత్రిశక్తి. అం. 1: చూ, శక్తిత్రయము; 2: చూ, విశంతి విగ్రహములు.

మంత్రిసాని. వై. వి.=మంత్రిస్వామినీ. మంత్రిసావి-మంతురసాని-మంతుసాని.

మంత్రిసిద్ధి. అం. 1: చూ, కళలు; 2: చూ, సిద్ధిత్రయము (త్రయము).

మంత్రాంగము. సం వి. అ. న. మంత్రిత్వము.

మంత్రాపృత్తి. సం. వి. ఇ స్త్రీ. జపము:చూ, తపము. 2.

మంత్రి. సం. వి. న్. పుం =మంత్రిరి-మంతు. 1. ధీసచివుఁడు: చూ, సచివుఁడు; 2: చూ, సహాయుఁడు. 1. [1—2.

మంత్రించు సం. అ. క్రి=: చూ, మంత్రిరించు.

మంత్రిసింహాసనము. అం: చూ,సింహాసనములు.

మంత్రోపదేశము చేసినవాఁడు. అం: చూ, గయాపిండ దానార్హులు.

మంథజము. సం. వి. అ. న: చూ, కలంబుటము.

మంథదండము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మంథానము.

మంథనము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, మథనము; పుం. 2: చూ, మంథానము. [త్రిము. 6.

మంగని. సం.వి.ఈ. స్త్రీ. తరిగడప: చూ, పా

మంగము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, మంథానము; 2. కంటినొప్పి: చూ, హర్షణము; 3 అంబలి: చూ, సాదము (1); 4. వధము: చూ, హింస. 1.

మంథరజ్జువు. సం. వి. ఉ.పుం:చూ, తరిత్రాడు.

మంథరము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, మంథానము; వీణ. 2. చొరవలేనిది:జిహ్మము, మందము. (తె).—మసలిక; 3. మెల్లగాఁబోవునది: జిహ్మగము, మందము. (తె).—మసలిక; 4. వంకరైనది: చూ, వేల్లితము. 2; 5. విరివియైనది: చూ, సుర. 3.

మంథరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. మెల్లగానడచేవాఁడు: మందగామి.

మంథరువు. సం. వి. ఉ. పుం. చామరపుగాలి: చూ, వాయువు. [చూ, పర్వతము.

మంథాద్రి. సం. వి. ఇ. పుం. కవ్వపుఁగొండ:

మంథానము. సం. వి. అ. పుం. రూ-మంథనము-మంథరము, మంథము, కవ్వము: చూ, వైశాఖము. 2; తద్వి.—(కవ్వపుగుత్తికి.—చూ, వైశాఖము. 2.)

మంథుఁడు. సం. వి. అ. పుం:చూ, సూర్యుఁడు.

మంద. దే. వి. 1. గొల్లపల్లె: చూ, దేశములు, 2 పసులమంద: చూ, సౌరభేయి(ధేనువు); 3. ఊరికివెలుపల పసులుండుచోటు; 4. గోవులమంద యుండుచోటు, పశువులసాల (అని కొందఱు): చూ, సదనము. 1.

మందకట్టు. దే. వి. 1. గొల్లపల్లెవారు ఏర్పఱుచుకొన్న యేర్పాటు: మందగట్టు; వా. 2: చూ, పెంటగట్టు; 3. పరిమళ్ళయందు బలమునకై పశువులను నిలుపుట: మందగట్టు.

మందగట్టు. దే, వా.వి.—పై.— [మంథరుఁడు.

మందగామి. సం విణ. (న్. ఈ. న్.): చూ,

మందగించు. పై. అ క్రి. 1. మందమగు. "ఆఁకలిమందగించెను.": జేంపారు. (సం).—మందీభవించు, వా. 2. చూ, సన్నగిలు. "నాడి మందగించినది.";3 తగ్గు "ధరమందగించెను."

మందగొను. దే. అ క్రి. మందగాఁగూడు.

మందట. దే. వి. 1.వ్యవహారయోగ్యము; 2: చూ, సమీపము. 1. పంచ. నా. 1, ఆ. 562; 3: చూ, వినయము. 1. వా., ఉ. 7, ఆ.33.

మందటిలు. దే. అ. క్రి. రూ-మందటిల్లు. అడఁగు. య. 4, ఆ. 81: చూ, సుస్థిరుఁ. 9.

మందడి. పై. వి. 1.=మందురా. లాయము: చూ, సదనము. 1; వా. 2. ఉమ్మడి. "మీకునుమాకును వ్యవహారపుమందడివిడి పోవలయును." "గోడమందడి." మొ.

మందడీఁడు. దే. వి. (మందడి + ఈఁడు) గుట్టి పువాఁడు: చూ, సాహిణి.

మందపిచ్చేక. దే. వి. కురవకపులుఁగు: చూ, పిచ్చేక. [అ. 15: చూ, వేగిత.

మందపోగియాలు .ద్వ. వి. గొల్లది. పాండు. 2,

మందము. సం. వి. అ పుం. 1. గజజాతి విశేషము. (యుద్ధకాలమందు వాహనయోగ్యమైనది): చూ, హస్తి; విణ. 2. చొరవలేనిది: చూ, మంథరము. 2; 3 మెల్లనిది. చూ, మంథరము. 3; అం. 4: చూ, గజజాతులు; 5: చూ, ముఖరజ్జువులు; 6: చూ, నాసికాక్రియలు; 7: చూ, కుర్రతులు; దే. విణ. (1). ఒట్టను: చూ, సాందర్రము. 2; (2). లావు: చూ, స్థూలము. 2.

మందరము. సం. వి. అ. పుం. 1. కవ్వపుఁగొండ: చూ పర్వతము; 2. మందారమను కల్పవృక్షము: చూ, కల్పవృక్షములు; 3: చూ, స్వర్గము; విణ. 4. ఆలసము: చూ, విలంబము. 1; 5. బహుళము: చూ, హేరాళము.

మందరావర్తి. అం: చూ, అశుభావర్తములు.

మందరి. దే. వి: చూ, వైద్యుఁడు.

మందలి. దే. వి. 1. ఉనుఅు: చూ, పార్శ్వము. 6; 2 మేర: చూ, విధము. 1; 3: చూ, సమీపము. 1; వా. 4. హద్దు: చూ,సీమ. 1.

మందలించు దే. స. క్రి. 1. చెప్పు: చూ, వచించు; 2 ఆజ్ఞాపించు. భాగ. 2, స్క-ం. 186: చూ, పెలవిచ్చు; 3 మనవిచేయు. అని. 3, అ. 25: చూ, విన్నవించు; 4 చూ, హెచ్చరించు, 5. తలఁచు: చూ, యోచించు; వా. 6. ఆదమాయించు. (కొద్దిగాశిక్షించు.): చూ, శిక్షించు [2: ఆదమాయింపు.

మందలింపు. దే. వి. 1: చూ, వ్యవహారము. 3;

మందస పై. వి.=మంజూషా రూ-మందసము. పెట్టె: చూ, సందుకా. [83.

మందసము. పై వి.=—పై.— నీలా. 3, అ.

మందస్మితము. సం. వి. అ. పుం. చిఱునగవు: చూ, హాస్యము. 1.

మందహాసము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

మందాకిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. గంగ: చూ, నది; 2. ఆకాశగంగ: చూ, నది; 3. ఆఱు వదేండ్ల ఆడుది: చూ, స్త్రీ; పా. 4: చూ, వృత్తము. 1. [చూ, పృక్షము.

మందాకు. దే. వి. (మందు + ఆకు) ఓషధి:

మందాక్రాంతము. పా: చూ, వృత్తము. 1. ("మ, భ, న, త, త, గగములు. 11 యతి. 15 వ ఛందస్సు.")

మందాత్మము. సం. వి. అ. న: చూ, సిగ్గు.

మందాగ్ని. సం. వి. ఇ. పుం: అగ్నిమాంద్యము.

మందాత్మజాంళము. అం: చూ, పట్టాంళములు.

మందామణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పెద్దభాన: చూ, పాత్రిమ. 6–౧.

మందారము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. ఈగిమార్గిను: చూ, వేలుపుఁజెట్టు; 2. జిల్లేడు*: చూ, వికీరణము; 3. పారిభద్రిము*: చూ, వారిదము (1); ఆం: 4: చూ, కల్పవృక్షములు; డే.వి (1) మేఘావరణము: చూ, మేస్తుము 1.

మంది. డే. వి. 1. జనము: చూ, సంతతి. 1, వా. 2. సంతానము చూ, సంతతి. 1, 3. గుమి. ఉ, రా 6, ఆ. 105· చూ, పరివారము. 1; 4. కాలుబలము. యు. 4, ఆ. 155: చూ, భటుఁడు; వా. బ 5. మోట్టనులు. "పెండ్లివారు ఎంతమందినచ్చిరి (ఎంత మంది=ఎందఱు మోట్టనులు.)". చూ, సంబంధి. 1.

మందిరము. సం. వి. ఆ. న. 1. ఇల్లు చూ, సదనము. 1; 2. పట్టణము: చూ, దేశములు; వా. 3. దేవగృహము: చూ, సదనము. 1; 4. అల్పదేవాలయము, ఇంటిలోని దేవుని పీఠము (ఆని కొందఱు) "రామమందిరము": చూ,సదనము. 1; పుం. 4· చూ,సముద్రిము

మందీభవించు. సం. అ. క్రి. 1: చూ, మందగించు. 1; వా. 2· చూ, మందగించు. 2.

మందు. డే.వి. 1.(ఇందు(చూ)భస్మములు,చూర్ణములు, లేహ్యములు, రసాయనములు, ఘృతములు, తైలములు, దార్వికములు, గుటికౌషధములు, అంజనములు, కిషాయములు, ఆసవములు మొదలగునవి చేరును) (సం).—అగదము, అజాయువు, ఔషధము, కమలము, గదారాతి, జయువు–జాయువు, తంత్రిము, పరితిక్రియ, భేషజము–భైషజ్యము, యోగము; తద్విశేషములు. ౧. అతికించు మందునకు. (సం).—జీవగట్టి, జీవసౌషధము, జీవాతువు; ౨. కంటి మందునకు. (సం).—బిడాలకము; 3. కుష్ఠమును మందునకు. (సం).—కుత్సితము,కుష్ఠఘ్నము, కుష్ఠహంత్రి, వాకుచి, హితావళి; ర. పుంటిమందునకు (సం).—ఉపనాహము. (తె) —మొలాము–మొలాము–మొల్లాము; ౩. భాతెంతమందునకు.(తె).–కాయము (సం) -సర్మ్య; ౬. బిడ్డలమందునకు. (సం).— కారము; ౭. పెల్లముతోపండిన మందునకు. (సం)—గుడకము, గుడేరము; ౮ విషమునకు —(చూ, సంగరము 6.); (మిగతవానికి "చూ, సంగరము. 6"); 2. వశ్యౌషధము. బుద్ధి: చూ, రాజార్హము; వా. 3. చేపునకు ఇచ్చెడి ఔషధము. "మందులవాఁడు మందుపెట్టి కాకినిచేఁ పెను": చూ, సంగరము. 6; 4. చికిత్స, ఉపక్రమము, పరికర్మము, పరితిక్రియ, పరితీకారము; 5: చూ, వెరవు; విణ. 6: చూ, వెక్కసము 3.

మందుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. శని: చూ, రాహువు. 2; 2. చూ, సోమరి: 3: చూ, హీనుఁడు, 4 ఇచ్చేవచ్చినట్లు తిరుగువాఁడు: చూ, సంచారి. 2; 5. నిర్భాగ్యుఁడు. చూ, వాఁడై; 6: చూ, స్తబ్ధుఁడు; 7: చూ, వ్యాధితుఁడు. [చూ, సదనము. 1.

మందుపట్టఁ. డే. వి. బాణసంచా చేసెడుశాల: మందుభాయి. వా. వి. నల్లమందుతినెడి తెవుళ్ళు గొంటు: చూ, వ్యాధితుఁడు.

మందుమల. ద్వ. వి. మందుచెట్లుండుకొండ: చూ, హిమాలయము (పర్వతము.)

మందుర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1 =మందువాలాయము: చూ, సదనము. 1; 2. పడక: చూ, శయ్య. 1.

మందురపుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, మంచిడీఁడు. వికృ. 3, ఆ. 17. [శువు

మందురా. డే. వి. చందుర్గిడు: చూ, హిమాం

మందులమారి. దే. విణ. 1. మర్లమంగుపెట్టునది; 2. మర్లమందుపెట్టువాఁడు: మందులవాఁడు.

మందులవాఁడు. వా. విణ 1: చూ, మందుల మారి. 2; 2: మంగులు అమ్మెడువాఁడు; 3. మందులుచేయువాఁడు; 4 చూ, మందరి; 5 బకానాకికిరాతుఁడు· చూ, వ్యాధుఁడు 1.

మందేమేలము. దే. వి. 1. ఉపేక్ష: చూ, సయాట; 2: చూ, పరిహసనము; 3. పేర్మి మము, స్నేహము (అనికొండఱు). భో 4 ఆ. 157. చూ, స్నేహము. 1.

మందోదరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. రావణుని భార్య: చూ, భార్య; అం 2: చూ, కన్యకలు. [చూ, వేడిమి.

మంక్ష్ణము. సం వి అ. న, విణ ఇంమేకవేడి.

మందర్శితారవర్శిసన్నము. అం: చూ, అలంకారము. 3 [లంకారములు

మందర్శిమధ్యము. అం: చూ, సంచారివర్ణగతా

మందర్శిము. సం. విణ. 1. గంభీరమైనది (స్వరము): చూ, స్వరము. 2; అం. 2· చూ, స్థాయి.

మందర్శిస్థాయి. అం: చూ, ఉచ్చతమము. (హృదయమునందుండెడి మొదటి 7 శ్రుతుల గుంపు.) [లంకారములు.

మందాక్రాంతము. అం: చూ, సంచారివర్ణగతా

మందాగతి. అం.—పై.— [మబ్బుకొను.

మంపిలు. దే. ఆ. కి్రి. రూ-మంపిల్లు: చూ, మంపిల్లు. దే. ఆ. కి్రి.—పై.—సా. 1,ఆ.68.

మంపు. దే. వి. మత్తు, మైకము. విజ. 1, ఆ. 147: చూ, హామిక.

మంపుగొను. దే. ఆ. కి్రి. 1· చూ, మంపిలు. ఉ, హరి. 4, ఆ. 26; పేర్మి. 2. మంపుగొలుపు. [ము,దవాతము.

మంబరము. దే వి. కాల్చుట. (సం).—ఓషమంబరముసేయు. దే. స. కి్రి: చూ, ఎహించు. ఉ, హరి. 3, ఆ. 153.

మంబె. దే. వి: ఆఅకడ—ఆఅకడము, ముబ్బె

మంభము. సం. వి. ఆ. న: చూ, పాగ.(హో).

మకతకిక్రియ. అం: చూ, క్రియాంగములు (అంగము 9.)

మకరందము. సం. వి. అ. పుం. 1· ఆసవము, కాసుమము, పుష్పరసము, మరందము. (తె) —కమ్మనీరు, పూఁదేనియ-పూఁదేనె—పూవుఁదేనియ. ("చూ, సుమనోరజము."); ఆం 2: చూ, జన్యతాళిములు.

మకరకంఠి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నడుమ మొసలి ముఖమేర్పఱచిన కంఠభూష: చూ, భూషణము. 2.

మకరకుండలము. సం. వి. అ. న. మొసలి ముఖమేర్పడఁజేసిన పురుషునికర్ణభూష: చూ, భూషణము. 2. [రధ్వజుఁడు.

మకరకేతనుఁడు సం. వి. అ. పుం: చూ, మక

మకరతము. సం. వి. అ. న. రూ-మరకతము, ఉ, రా. 6, ఆ. 76: చూ, రత్నము. 1.

మకరతోరణము. సం. వి. అ. పుం, న. మొసలి రూపమేర్పడఁజేసిన తోరణము. (చూ, తోరణము.) [నములు

మకరతోరణములు గట్టించోట. అం: చూ, శోభ

మకరధ్వజుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మకరాంకుఁడు.

మకరము. సం. వి అ. పుం. 1. పెద్దచేప: చూ, మత్స్యము. 1; 2. మొసలి: చూ, మత్స్యము. 1; అం 3. మకరమనునిధి: చూ, నిధులు: చూ, లిబ్బి. 1—2; 4. అభినయ హస్తవిశేషము: చూ, వ్యంజకము. 1; 5. మొసలిరాసి: చూ, రాసులు; 6: చూ, ఆసనములు; 7: చూ, శస్త్రములు; 8: చూ, భోగవ్యూహములు; 9: చూ, పరిధానవ్యూహములు; వా. వి. అ. పుం. 10. మట్టమధ్యాహ్నము, ఎండవేళ. "నెత్తిమాడుమేండఁగా మకరములోపచ్చితిని."

మకరాంకుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మన్మథుఁడు. [సముద్రము.

మకరాలయము. సం. వి. అ. పుం: చూ,

మకరిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. స్త్రీలకు చెక్కిట్ల లోనగు శాఖులయందు లత్తుకతో వ్రాసెడు మకరరూపమగు రేఖ. ఉ, రా. 1, అ 44: మకరికాపత్రము.

మకరికాపత్రము. సం. వి. అ. న.—పై.—

మకరిపల. మి. వి. మృగములనుబట్టెడుపల: చూ, పల. 1 [స్థలము, బస.

మకాము. వా. వి. పర్యాయాణముందునిలుచే

మకిల. వై. వి. 1. నలుపు: చూ, వర్ణము. 8; 2.=మలిన. మాలిన్యము చూ, మలినము 1.

మకిలి వా వి. చూ, మకిల.2. [సైనికము.(1.)

మకుటము. సం. వి. అ న. కిరీటము. చూ,

మకురము. సం. వి. అ పుం. 1. ఆర్ద్రము: చూ, ముకురము; 2: చూ, పొగడ*; 3: చూ, మల్లెపువ్వు; 4. కుమ్మరిసారెదిర్పెడుకట్ట.

మకురుగు. దే. వి: చూ, మార్ద్యము.

మకురుతనము. దే. వి.—పై.—

మకుష్టకము.సం.వి అ.పుం.బ (రూ—ముకుష్టకము-మకుష్కకము-మయష్టకము- మయుష్టకము) అడవిపెసలు: చూ, పెసర. [విశేష్య. 4.

మకూలకము. సం. వి. అ పుం. చింత*: చూ,

మకూలము. సం వి. అ. పుం.—పై.—

మక్క. వై. వి. 1. నితంబైక పార్శ్వము: మలుగు-మల్గు; 2. బిడ్డలతల్లి పొత్తికడుపునం బుట్టెడి అపాయకరమగునెత్తురుగడ్డ. మక్క నగాయ: చూ, వ్రణము. 1; 3. కాలఖండము: చూ, యకృత్తు.

మక్కనగాయ. ద్వ. వి: చూ, మక్క. 2.

మక్కలు. వై. వి.=మఘీ. మొక్కజొన్నలు: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము).

మక్కల్లము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మక్క.2.

మక్కలించే. దే అ. క్రి. 1 తిరుగుకొను: చూ, వెనుదీయు; 2: చూ, సరిపడు. 3. వై. 6, ఆ 108; 3: చూ, సరిపోలు. ఉ, వా. 6, ఆ. 250; అం. ప్రే. 4. తిరుగుకొనఁజేయు స్వా. 1, ఆ 59; 5. సరిపఱచే కాశీ. 3, ఆ. 118; 6 సరిపోల్చు ఉ, వా. 5, ఆ. 50

మక్కా. వై వి.=మఘు. యవనదేశమంచలి ముఖ్యపట్టణము: చూ,సీమ.(1) (దేశములు.)

మక్కి. దే. వి. నిస్సారము: చూ, చెండు. 2.

మక్కికిమక్కి. జా 1. ఉన్నదున్నట్లు. "తెల్లుసేయుచో, మక్కికిమక్కియన్నటుల మార్చినకావ్యము శార్వ్య మెట్లగున్." (శ్రీనివాసవిలాసము); వా. 2. వారుచేసినట్లు వీరుచేయుట. "దెబ్బకుదెబ్బ యన్నటుల మక్కికిమక్కిచేసెను."; 3. ఆసలుకు సరియగునకలు.

మక్క. దే వి 1. మాలిన్యము: చూ, మలినము. 1, 2. చింతఅంబలితో బొమ్మలను పెట్టిన అతుకు; అ. క్రి. 3. కాంతిహీనమగు. చూ, మక్కిపో; 4: చూ, శోషించే. పంచ. నా. 2, ఆ. 179; 5: చూ, మరణించే. య. 3, ఆ. 123; స. క్రి. 6 గీఱు. ఆచ్చ. యు, కాం. 423 చూ, అక్క; వా. వి. బ. 7. పునాదులయొక్క నూలిపోగులతో కుట్టెడు కుట్టుపుల్లలు; బ. 8. పునాదులయొక్క అడ్డంతముల నిలునటుగుచ్చెడుకొయ్యతునకలు; బ. 9. ఎముకలు: చూ, శల్యము. 1.

మక్కువ. దే. వి. కూరిమి: చూ, స్నేహము. 1.

మక్కె. దే. వి. బ. చూ, మక్క. 9

మక్త. వా. వి. వైతు ఈనాందాటనకిచ్చెడు ధాన్యాదికము.

మక్షిక. సం. వి. అ. స్త్రీ: కిర్మిలూనము, తుద్రి, గంధలోలుప, చర్వణ, నీలంగువు.

(తె).—ఈఁగ-ఈఁగె, ఈవ-ఈవె, నల్లని యీఁగ; తద్విశేషములు.—౧. అడవి యీఁగకు.—తుమ్మిద్రి, తుమ్మిద్రిక, గోమక్షిక, దంశము, వనమక్షిక. (తె).—అడవి యీఁగ-అడవీఁగ, జొత్తీఁగ-జొత్తీఁగ-జోఁతీఁగ-జోఁఉటీఁగ; ౨. కణుఁదురీఁగకు.—కంటక, కంటకాసన, కణ, కాష్ఠకారి, గండోలి-గంధోలి, గృహిణి, తృణపట్పదము, భృంగరోలము, పరటము, వశోలము, విపస్పృక్కు, శూకకీటము. (తె).—కందురీఁగ-కందురు-కడుఁదురీఁగ-కణుఁదురీఁగ, కడుఁదురు-కణుఁదురు-కనుఁదురు; ౩. చిన్న యీఁగను.—తుమ్మిదంశిక; ౪. తేనెటీఁగకు.—తుమ్మిద్రి, చక్రంగిక, భృత్తిక, మిక్షుమక్షిక, సరఘ. (తె).—తేంటీఁగ, తేనెటీఁగ-తేనీఁగ, తూనీఁగ-తూనీఁగ, తెరయీఁగ, పెరయీఁగ; ౫. నీరుపట్టు యీఁగకు.—ఘోణి; ౬. నూటిపట్టుయీఁగకు.—కుంభీరమక్షిక, ఘోణి; ౭. పశుమక్షికకు.-పశుమక్షిక. (తె).—జొత్తీఁగ-జోఁతీఁగ-జోఁఉటీఁగ; ౮. బొద్దీఁగకు. (తె).—బరిడె పురుగు-బరిణిపురుగు-బరిణె పురుగు, బొద్దీఁక-బొద్దీఁగ; ౯. పల్లికమక్షికకు. (తె).—ఈసలు. (మిగతవానికి "చూ, సరఘ") [యజ్ఞము

మఖము. సం. వి. అ. పుం. రూ—మఘము: చూ,

మఖవంతుఁడు. సం. వి క్. పుం. ఇంద్రుఁడు: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.

మఖవ్రుఁడు. సం. వి. న్. పుం.—పై.—

మగ. దే. వి. పుంస్త్వము. "మగవాఁడు."

మగఁటిమి. దే. వి: చూ, పౌరుషము. 1. (ఇది చింత్యము.) [శౌర్యము. 1.

మగఁటిమి. దే. వి. 1.—పై.—; 2: చూ,

మగఁడు. దే. వి. 1. పురుషుఁడు. నిర్వ. 1, ఆ. 4: చూ, మనుష్యుఁడు; 2. భర్త: చూ, సామి. 2; 3. ప్రభువు. రామా. 5, ఆ. 204: చూ, స్వామి. 1; 4. శూరుఁడు: చూ, హంవీరుఁడు. 2; (పృథ్వీయందంత్యవర్ణ లోపము. "మగపాటు, మగపొందు.") మొ.

మగఁడుఁలేనియూఁడుది. ఆం: చూ, అపరికాళ్ళములు.

మగచెయ్యాలు. ద్వ. వి బ: చూ, సంయోగము.

మగణము. ఆం. మూఁడుగురువులు. "వైకుంఠా": చూ, అష్టగణలక్షణము.

మగతనము. దే. వి. 1. చూ, పౌరుషము. 1; 2: చూ, శౌర్యము. 1.

మగది. దే. వి. మొగది.

మగధము. ఆం: చూ, దేశములు.

మగధుఁడు. సం. వి. అ. పుం పంశావళి చేది చెదువాఁడు: రూ—మాగధుఁడు, మధుకుఁడు: మూ, వంది. [పతిపత్ని.

మగనాలు. దే. వి. (మగని + ఆలు): చూ,

మగనిఆన్న హా. వి: బావ, శావగారు.

మగనిపేరెదనున్న పగలాఁడి. దే. వి: చూ, లక్ష్మీ. 1.

మగనిపైదోడు. వా. వి: చూ, దేవరుఁడు.

మగపనులు. వా. వి. బ: చూ, మగచెయ్యాలు.

మగపాటి. దే. వి: చూ, మగఁటిమి. 2.

మగపాడి. దే. వి.1.—పై.—; 2: చూ, పయికూటమి.

మగపోడుములు. దే. వి.బ: చూ,మగచెయ్యాలు.

మగపోల్కి-కూటమి. దే. వి: చూ, మగపాడి.2.

మగమానికపువాలు. ద్వ. వి. వడ్రాయుధము. నీలా. 3, ఆ. 8: చూ, హేతి. 4 (భాణము. 1.)

మగమానికము. ద్వ.వి.పజ్రాము: చూ,రత్నము.1.

మగఱాతివాలు. ద్వ.వి.చూ,మగమానికపువాలు.

మగఱాయి. దే. వి: చూ, మగమానికము.

మగలాగు. దే. వి: చూ, పయికూటమి.

మగవాఁడు. దే. వి. 1: చూ, మగఁడు. 1. విజ. 1, అ. 78; 2: చూ, మగఁడు. 4.

మగవానివడక. పా. (దీనికి ఉపమానములు.—వీనుఁగు, ఎద్దు, సింహము)

మగవానివత్తుము. పా. (దీనికి ఉపమానము.—తలుపు.) [ము: చూ, వాగసరము 1

మగిడి దే. వి. పాములవాఁడు డోఁలెడువాద్య

మగియించే. దే.స.కి్రి. చేంపు. చూ, సంహరించే.

మగుడ. దే. ది్రి. పునరర్థకము: చూ, వెండియు

మగుడఁబడు. ద్వ. అ కి్రి మరలు: చూ, పటిల్లు.

మగుడు. దే అ. కి్రి.—పై — [డ్చు.

మగుడుచే. దే. చే్రి. మగుడఁజేయు. రూ—మగు

మగుడ్చు. దే. ్రచే —పై — [మదులు

మగులు. దే. వి. గోడమీఁదికిచ్చు: మదురు—

మగులుగోడ. ద్వ. వి. మదురుపెట్టినగోడ, మదురుగోడ. కళా. 3, ఆ. 66. చూ, మఱుఁగుగోడ.

మగువ. దే. వి. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ

మగ్గపుగుంత. ద్వ. వి. సాలెవాఁడు నేయుటకుఁ గూర్చున్న పుడుకాలుచేఁతకొఁ దెడుపల్లము. హంస. 2, ఆ. 11.

మగ్గము. దే. వి. సాలెవాఁడునేసెడుయంత్రము. తద్విశేషములు (ఉపకరణములు).—౧. అచ్చు; ౨. ఆను; ఆనుఁగోరివి; ౩. కారపుఁబడుగు; రకుంచియ—కుంచె; ౪. (సం). —తంత్వాతర్పణము; ౬. పంటియ—పంటె, పంటికట్ట, పంటెకోల, వరఁటె. (సం). —తసరము—త్రిసరము; ౭. పడుగు. (సం) —ఆతానము, తంతత్రిము; ౮. పలక; ౯. పేక; ౧౦. లాక, లాకచేయి, లాకబద్ద. (సం). —పరివాణి; ౧౧. లాకకట్టు; ౧౨. సరి; (మిగతవానికి "చూ, సరి. 2.") (౧) మగ్గము యొక్క— ఉపకరణములు.—(ఇందుకొన్ని శిష్టికలుకాసేరవు.) అచ్చు అతుకుట; అచ్చుబద్ద; అచ్చుతాఁడు; ఆరిక (తడుపుట); ఆర్చుట (చేయుట); ఊడితెలు, కండి; గడ్డపాఱ, గడ్డపలుగు; చేదు; చేదుముల్లు; చేట్టుకఱ్ఱలు, చేట్టుబద్దలు, గుదిబద్దలు; గోఁజో, గంజి; జొవ్వలు—నువ్వలు; దోనియ—నోన్నె; నాడి; వాడిముల్లు; నేఁతలాకలు; బండి; మొలలాకలు; మోపు; మోకుగిలక; నుద్దకడ్డి (౨) రాట్నములోని భాగములు.—అడ్డ; ఆకులు; ఇరుసు; ఊఁచేలు; కిదురు; గుంజేలు; చెవులనడుమ దారము; చెవులపీఁట; తొక్కుడుపీఁట; దారము, పోగు, తంతువు. (మిగతవానికి "చూ, సరి. 2.") [వాఁడు.

మగ్గరి. దే. వి. (మగ్గము + ఆరి): చూ, సాలె

మగ్గు. దే. అ. కి్రి. ఉక్క్రచే చెమ్మగిల్లిచెడు: మగ్గుడుపాఱు.

మగ్గుడు. దే. వి మగ్గుట

మగ్గుడుపాఱు. దే. అ. కి్రి. చూ, మగ్గు.

మగ్గురు. వా. వి. అధికారము. [హితము.

మగ్న్ము. సం. విణ. మునిఁగినది: చూ, విగా

మఘ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, మక్కలు; ఆం 2: చూ, పితరులచెక్క.

మఘము. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, రూ—మఖము; 2. ఒక దీవి: చూ, లంక (1)

మఘపంతుఁడు. సం. వి. న్. పుం: చూ, రూ—మఖపంతుఁడు.

మఘవ్రుఁడు. సం. వి. న్. పుం.—పై.—

మఘాభువు. సం. వి. ఊ. పుం. ఱుక్కుఁడు: చూ, రాహువు. 2.

మచర్చిక. ఆం: చూ, శ్రేష్ఠవాచకములు.

మచ్చిక. దే.వి. రూ—మచ్చికె—మచ్చిగ. 1. పేరిమము: చూ, స్నేహము. 1; 2. మోహము—భాగ. 7, స్కం. 46; మార్క. 5, ఆ. 200: చూ, పలపు. 2; 3: చూ, వాంఛ 4: చూ, బుజ్జిగము. 1.

మచ్చికపడు. ద్వ. ఆ. క్రి. 1: చూ, మరులుగొను. 1; 2: చూ, స్నేహింపు.

మచ్చికె. దే. వి: చూ, రూ–మచ్చిక.

మచ్చిగ. దే. వి.—సై —(వాంఛకు.—విక్ర. 6, ఆ. 76.)

మచ్చెకంటి. ద్వ. వి. (మచ్చెము + కన్ను) 1 చేవలవంటి కన్నులుగల ఆడుది: చూ, స్త్రీ; 2 ఆడుది కళా 3, ఆ. 139.చూ, స్త్రీ.

మచ్చెము. సై వి=మచ్చ. 1. చేప: చూ, మత్స్యము. 1, 2 చిహ్నము. చూ, లక్షణము. 1; 3. చంద్రికళంకము: చూ, లక్షణము. 1.

మచ్చే. దే వి.1. రూ–మచ్చేము. గాయపుగుఱుతు. చూ, లక్షణము. 1; 2. చూ, పుట్టుమచ్చే; 3: చూ, రూ–మచ్చెము. 3.

మచ్చేమాయు. దే. ఆ. క్రి: చూ, నశించు.

మచ్చేము దే. వి: చూ, రూ–మచ్చ. 1. పసు, 6, ఆ. 73.

మచ్చేరము సై. వి.=మత్సరం. 1. చూ, మాత్సర్యము. 1; 2: చూ, విరోధము.

మచ్చేరి సై.విణ (మచ్చేరము + ఇ)1.=మత్సర. ద్వేషి: చూ, శత్రువు; 2. వీరుడు: చూ, వీరకుడు. 1; 3: చూ, మాత్సర్యశీలుడు. భాగ. 6, స్కం. 273.

మచ్చేరించు. సై అ. క్రి. 1. చేలపట్టు: చూ, సూడుకొను. 3; 2: చూ, ద్వేషించు భాగ. 1, స్కం. 332

మచ్చేరికము సై. వి.–మత్సర. 1: చూ, మచ్చేరము. 1. వారిక్రి. 1, ఆ. 84; 2. చూ, మచ్చేరము. 2; 3: చూ, పోటి. 1. వికృ. 5, ఆ. 62.

మచ్చేరికించు. సై. ఆ. క్రి. 1: చూ, రూ–మచ్చేరించు. 1. వికృ. 8, ఆ. 8; 2: చూ, రూ–మచ్చేరించు. 2. సై. 8, ఆ. 65.

మచ్చేరీడు. సై. విణ.=మత్సర. (మచ్చేరి + ఈడు): చూ, మచ్చేరి. 3. పర్భా. 1, ఆ. 77. (స్వార్థమున ఈడు.)

మచ్చేవెన్నుడు. ద్వ. వి: చూ, ఫల్గునుడు.

మచ్చే. దే. వి. 1. మీదకట్టడములేని మిద్దెటిల్లు. ఆచ్చ.ఆ, కాం. 10. చూ,సదనము.1; 2. చొక్కుపాడి: చూ, మైదు; 3: చూ, పరిలోభనము. భాగ. 10, స్కం. పూ. 1297; 4 వచ్చినసరిచ్చేమేకొనుటకు అగసాలెవాడిచ్చెడు చెండిబంగారముల ముక్క, మచ్చేముక్క. చూ, లోహము. 1; 5. మూదిరి: చూ, సామ్యము.

మచ్చేకత్తి. ద్వ. వి. మోటకత్తి. చూ, రిష్టి. 2.

మచ్చేముక్క దే. వి. చూ, మచ్చే. 4.

మచ్చేలు. దే. వి. బ చెండిబంగారముల మచ్చేకమ్ములు. హంస 2, ఆ 181: చూ, లోహము. 1.

మచ్ఛము. సం. వి. అ. పుం.=మచ్చెము: చూ, [మత్స్యము 1.

మజ్జ. సం. వి ఆ. స్త్రీ, న్. పుం. 1. చెట్టుచేవ: చూ, సారము; న్. పుం. 2. ఎముకలయందలి చేయి, ఆఫ్ఘన్స్నేహము. చూ, స్నేహము.

మజ్జనము. సం. వి. ఆ. న. 1.=మజ్జనము. పాండు. 2, ఆ. 108: చూ, స్నానము; అం. 2: చూ, భూషణము. 2.

మజ్జు. అం: చూ, ధాసువులు.

మజ్జిగ. సై. వి.=మార్జికా. చేల్ల, మోరి. (సం) – అరిష్టము, కాలశేయము–కాలసేయము, గోరసజము, గోరసము, ఘనరసము, ఘోలము–ఘోళము,దండాహతము.తద్విశేషములు.—౧.చేల్లతోతడిపినది (సం) —దౌధిత్వితము–దౌధిత్వీత్కము; ౨. చేమిరిపెట్టుచేల్లకు.—తోడుచేల్ల; 3. నీళ్లుకలియనిచేల్లకు –కానము. (సం) –కోధము,పర్యుషితము,ఎఖితిత్థము; ౪. పాతికపాలునీళ్లుచేర్చినచేల్లకు (సం) –కంకర

ము, కచ్చగము, కలురము-కట్వరము, తక్రి ము; ౩. మూఁడుపాళ్లు నీళ్లుకలిసినచేల్లకు.-నీరుచేల్ల, నీరుమజ్జిగ,నీరుమోరు, బక్క-నీళ్లు, బక్క-మజ్జిగ; ౬. చేల్లపులుసు, తిప్పనము, మెంతిమజ్జిగ. (సం).—తేమనము, మార్జిక; ౭. సగముసీళ్లుచేర్చినమజ్జిగపు. (సం). ఉద శ్విత్తు-ఉదస్విత్తు. (మిగతవానికి "చూ, స్వ న్యము.")

మజే. దే. అవ్య. (రూ-మజో-మజ్జే-మజ్జెరే-మ జ్జెరే-మజ్జో-మజ్జోరే- మజ్జోరే- మష్ఠో-మజ్జో రే.) పరిహసనార్థకము. ఉ, హరి. 5, ఆ. 270: చూ, నేబాసు.

మజో. దే. అవ్య. —పై.—వికి. 8, ఆ. 18

మజోకా. వా. వి. తమాషా, స్వకి.

మజోకూరు. వా.వి. పైనఉదహరించినట్లాగాము.

మజోబత్తు. వా. విణ. గట్టి.

మజోరి వా వి: చూ, మళాఖత్తు.

మజ్జే. దే అవ్య. చూ, రూ-మజే.

మజ్జనము. వై. వి.=మజ్జన: చూ, మజ్జనము.

మజ్జరి. దే. వి. చూ, వైచికి.

మజ్జెరె. దే. అవ్య: చూ, రూ-మజే.

మజ్జెరే. దే. అవ్య. —పై.—

మజ్జో. దే. అవ్య. —పై.—

మజ్జోరె. దే. అవ్య. —పై.—

మజ్జోరే. దే. అవ్య. —పై.—

మజ్ఠో మి. అవ్య. —పై.—

మజ్ఠోరే. మి. అవ్య. —పై.—

మటమట. దే. వి: చూ, రూ, మలమల.

మటమటలాడు. దే. అ. కి. మండు: చూ, నెలుఁగు. 5.

మటము. వై. వి.=మఠము. పరదేశులు సన్యాసులు లోనగువారుపసింపే గృహము: చూ, సదనము. 1. [చూ, మొక్క-చిక్కుడు.

మటిక. దే. వి: రూ-మట్టిక, గోరుచిక్కుడు*.

మటిమము ఆం. (మక్యము) వదియక్షరముల కాలము: చూ, తాళములు.

మటుమాయ. దే.విణ. (మాయము + మాయము) రూ-మటుమాయము. 1. మిక్కిలిమాయ; వా. 2. బొత్తిగా కనఁబడకుండఁ దేయుట.

మటుమాయము. దే. విణ. —పై — సా. 2, ఆ, 114.

మటుమాయకాఁడు. దే. విణ. మిక్కిలిమాయలు గలవాఁడు: చూ, వ్యాళగాఁడు.

మటుమాయలాఁడు. దే. విణ.—పై.—

మట్ట. దే. వి. 1.తాటి, కొబ్బరిలోనగువానిఆకు లకొమ్మ(పృంతము): చూ, శాఖ. 1; 2. ఆవు లోనగువానితోఁక. భార. విరా. 4,ఆ.264: చూ, వాలము. 1; వై. వి 3.=మఠ: చూ, వామనుఁడు; 4. గోడకు సున్నముకొట్టెడు కుంచె: కుంచియ-కుంచె.

మట్టగించే. వై. స. కి.=మర 1. మట్టుచేయు; వా 2: మట్టము చేయు.

మట్టగిడుసు. దే. వి: చూ, మత్స్యము. 1.

మట్టవలక. వై. వి. (మట్టము + పలక) శిల్పులు మట్టము చూచెడుపలక.

మట్టపుబంగారు. వై. వి: చూ, శోరాబంగారు.

మట్టమధ్యాహ్నము. మి. వి. (మధ్యాహ్నము + మధ్యాహ్నము.): చూ, పట్టపగలు.

మట్టము. దే. వి. 1: చూ, పరిమితి; వై. విణ. 2.=మఠ. వెలితి: చూ, సొద్దు. 1; 3.=మఠ. పొట్టి. భాగ 8, స్కం. 542: చూ, హీన స్వము; 4. చేనను, సమము: చూ, సపాటు ము (పృత్తియందు వాల్లుపరమగుచో ము పర్ణము లోపించెను.—మట్టపలక మొ.)

మట్టయుచేయు. వా. స. కి. 1: చూ, మట్టగించే; 2. ఎన్నటికిని పైకిరాకుండఁగ అడఁగఁ దొక్కు.

మట్టసము. వై. విణ.=మఠ. 1. కుఱుచైనది: చూ,

హార్యము; 2: చూ, పరిమితి. యు. 2, ఆ. 87; 3: చూ, పరిమితము. 2.

మట్టసి. సై. విణ.=మళ: చూ, వామనుఁడు.

మట్టాడు. దే. ఆ. కి్రి (మట్టి + ఆడు) 1. గమనించు. భాగ. 3, స్కం. 414: చూ, వెళ్లు. 3; 2: చూ, సంచరించు, 3: చూ, వ్యాపించు.

మట్టి. సై.వి.=మృత్తికా. మన్ను: చూ, భూమి 1.

మట్టిక. దే. వి: చూ, రూ-మటిక.

మట్టిగోడ. వా. వి: చూ, మఱుగుగోడ.

మట్టితైలము ఆం. మట్టిపలనఁదీ సెడుభృతి: చూ, తైలములు.

మట్టినూనె. ఆం. —సై —

మట్టిపగడము సై వి: ఇటికపగడము. (సం) - ఇష్టకపరివాళము, తిక్కటిక - తిక్కణిక (చూ, రత్నము. 1)

మట్టియ. సై వి. రూ-మట్టె. 1=మృత్తికా చూ, మట్టి; దే. వి. 2 మగఁగానికాలి రెండవవ్రేలిమించు, రూ-మట్టె, మించు, మెట్టియ-మెట్టె: చూ, భూషణము. 2; బ. 3. ఆడుదానికాలి రెండవవ్రేలిమెట్టె.కళా. 7, ఆ. 66: చూ, భూషణము. 2.

మట్టు. సై. వి.=మిత. పాండు. 2, ఆ. 161. చూ, మితి 2; 2. పర్యంతము: చూ, పఱకు; 3. కుదురు భార. విరా. 4, ఆ. 264: కుదురు, గడిబొద్దు, చేట్టకుదురు-చేట్టుకుదురు, నెట్టియము-నెట్టెము. (సం).—ఆధారకుండము; తద్వి.—ం. గుండుగాచేట్టిచేట్టుకు-చేట్ట, ఖి. మోఁపుక్రిందితలమీఁదుగానుంచేకొనెడుచేట్టకు-చేట్ట; 4. తక్కువ: చూ, సొడ్డు. 1; దే. వి. 5: చూ, వామనుఁడు; 6: చూ, తొక్కుడు. 3. పా. 1, ఆ. 23; 7. పరిదేశము: చూ, స్థానము. 1; 8. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; విణ. 9. మప్పితము: చూ, మితము. 1; స. కి్రి. 10: చూ, ఒత్తు. 20. హరి. పూ. 6, ఆ 88.

మట్టుకాఁకర. ద్వ. వి: చూ, పాట్టికాఁకర*.

మట్టుకొను. దే. ఆ. కి్రి. 1: చూ, మట్టుపడు-విక్రి. 1, ఆ. 139; కి్రి. 2. మట్టుకొలుపు.

మట్టుచేయు. సై. స కి్రి: చూ, మట్టగించు.

మట్టుపడు. సై. ఆ. కి్రి. 1 ఆడఁగు. కై. 5, ఆ. 145 చూ, నుగిక్కు. 4; ద్వ. ఆ కి్రి. 2 ఇరవుకొను, ఇరవుపడు, ఇఱుకుకొను, కుదురుకొను, కుదురుపడు-కుదుర్పడు, కొను, నట్టుకొను, నిలఁబడు-నిలువఁబడు-నిల్వఁబడు, నిలుచు-నిల్చు, నిలుచుండు-నిల్చుండు, నిలుచుకొను, నూలుకొను-నూల్కొను, నెకొల్కొను, నెప్పుకొను, నెలకొను-నెలవుకొను, పట్టుకొను, పాదుకొను, పాదునిలుచు, మట్టుకొను (మిగతవానికి "చూ, స్థిరపడు."); కి్రి. 3. మట్టుపఱచు కై. 6, ఆ 30

మట్టుపెట్టు. ద్వ. స. కి్రి చేంపు. ఊ, రా. 5, ఆ. 11; ఊ, రా. 2, ఆ. 13 చూ, సంహరించు.

మట్టుబచ్చేలి. ద్వ. వి: చూ, దుంపబచ్చేలి*.

మట్టుబీఱు. ద్వ. వి. ఒకబీఱు*: చూ, హార్యగవేధుక.

మట్టుమిగులు. ద్వ. ఆ. కి్రి. అతిక్రమించు: చూ, వాలు. 12 (దాఁటు 6)

మట్టుమీఱు. ద్వ. ఆ. కి్రి. —సై.—

మట్టె. సై. వి. 1: చూ, రూ-మట్టియ. 1. కాశీ. 4, ఆ. 97; దే. వి. 2: చూ, రూ-మట్టియ. 2; బ. 3 చూ, రూ-మట్టియ. 3; విణ. 4. బట్టనోఁటలుగలది. "మట్టెయావుమొ."

మటుకి. ద్వ. వి. దున్నినపుడు కొండకొరిగక నడుమనిలిచెడుకొంచెము తావు. పాండు. 3, ఆ. 24. [ము: చూ, సదనము. 1.

మఠము. సం. వి. ఆ. పుం.=మటము. ఆళ్వారుమఠము.

మత్స్యము. ఆం. 1: చూ, మటిమము; 2: చూ, జన్యశాఖములు.

మడ. దే. వి. 1. పరివాహమార్గము. హరి. పూ. 8, ఆ. 37: చూ, మార్గము. 1, 2. మడచెట్టు: చూ, వృక్షము. [లాంగలము.

మడంక. దే. వి. 1. మడత, మడుపు; 2: చూ,

మడంగు. దే. ఆ. క్రి. రూ-మణంగు. 1: చూ, నంగు, 2: చూ, నివర్తిం. మార్క్-6, ఆ. 206

మడంచు. దే క్రి. మడంగడేయు: మడుంచు-మణుంచు. [ఆడుది: చూ, స్త్రీ

మడంతి. సై. వి.=మచవతి. (దేశ్యమని. శ.ర.)

మడంతుక. సై. వి.=—సై.— (దేశ్యమని శ ర) (స్వార్థమున ఉక)

మడకట్టు. దే వి. 1. లావుకట్టు చూ, వేతము. 1; వా. 2 వంటకట్టియ. "మీ అడుతులో మడకట్టులుకలవాళ్ళి". చూ, సమిధ. 2, 3. మడ, మడకట్టుచెట్టు: చూ, వృక్షము.

మడత. దే వి. 1. చేలువ, ధౌతవస్త్రము: చూ, వస్త్రము; 2. బట్టమడుపు. చూ, మడంక. 1; 3. కడుపుమీదిమడుపు: చూ, పొన. 1, 4: చూ, భృత్యుము; వా. 5: చూ, మతకము. 1.

మడందొక్కు. దే. స. క్రి. (మడంగన్ + తొక్కు) తాటాకులు పంక్తిపలె వరుసగా అణంగదొక్కు.

మడమ దే. వి: గుదికాలు. (సం).— పార్ష్ణి, ఘటి. (ఉ, హరి. 6, ఆ. 108) చూ, వాజ్జే. (దీనికి ఉపమానము.—మత్తిపండు.)

మడమపాల్లు. దే. వి గాలిపాటు సరిగా లేక పరిచెన్నులో గింజేలుకట్టినవిగాక పాల్లుఅయి నది: మడపపాల్లు.

మడయు. దే. అ. క్రి. చూ, మరణించు.

మడవ. దే. వి. (మడ + వా.) మళ్ళకు పాదులకు నీళ్ళుపాఅడి కాలువముఖము. కళా. 4, ఆ. 96. [ము. 1.

మడవచేప. దే వి. ఒకచేప: చూ, మత్స్య

మడవపాల్లు. దే. వి: చూ, రూ-మెమపాల్లు.

మడవు. దే. అ. క్రి. 1. విముఖముగు: చూ, లేటమొగమువడు; 2. నిష్ఫలమగు.

మడి. దే. వి. 1. పడిగ—పడిగమడ—పడిగమెడ—పడిగమడి: చూ, హర్తిని (నది); 3. చూ, మడత. 1; 3 పరిపాలము. చూ, భూమి. 1, వి. 4. పరిశుద్ధము: చూ, శుద్ధము. 3; 5. ఆచారము, శుచి. చూ, పవిత్రము. 1; 6. (పృత్తియందు ఉత్తరపదమైన మడుంగు శబ్దమునకు ఆదేశముగా వచ్చెడిరూపము. "ఇనుమడి—ముమ్మడి, మొ")

మడికట్టు. ద్వ వి 1. రూ-మణికట్టు-మనికట్టు. చూ, హస్తము. 1, వా. ఆ క్రి. 2. రూ-మడిగట్టు. ఆరవేయఁబడినవస్త్రము ధరించు మడిగట్టుకొను, 3 రూ-మడిగట్టు. నలుపర్కలను గట్టువేసి మడిగాయేర్పఱచు మడిగట్టుకొను.

మడికాను. దే. వి. పెండి: చూ, లోహము. 1.

మడికాసుగట్టు. దే. వి. కైలాసము. చూ, పర్వతము.

మడికాసుమలతేఁడు. దే. వి. చూ, శివుఁడు.

మడిగట్టు. వా వి. 1. చేనుగట్టు; అ క్రి. 2. చూ, రూ-మడికట్టు. 2; 3: చూ, రూ-మడికట్టు. 3. [2-3.

మడిగట్టుకొను. వా. అ. క్రి చూ, మడికట్టు.

మడిచేఱు. ద్వ. వి. (మణిచిన + చేఱు) వైష్ణవస్త్రీలు ముందునుండియెత్తి వెనుకకు చెక్కుకొనుకోకచేఱు: చూ, మైజోఱు.

మడిపెసలు. దే. వి. మడియందు పైరగు నల్ల పెసలు: చూ, స్తంబకరి (పెసర)

మడిము. అం: చూ, కళాస్థానములు.

మడిపంచె. వా. వి. ఆరనైచినబట్ట. చూ, వస్త్రము.

మడిబట్ట. వా. వి.—సై.—

మడిమంచె. దే వీణ బంహీనము స్వా. ఆ. 6,

28: రూ-మడిమంచేము, నిస్సత్తువ-నిస్సత్తువ. (సం).—ఆళ్క్రి, గ్లాని.

మడిమంచేము. దే. విణ —పై —

మడియఁడు. దే. విణ మూఢుఁడు. సా. 2, ఆ. 127: చూ, స్తబ్ధుఁడు

మడియాలు. దే వి. రూ-మడేలు: చూ, రజకి.

మడియించే. దే. స. క్రి. చెంపు. సా. 2, ఆ 37: చూ, సంహరించే.

మడియు. దే. ఆ క్రి. 1· చూ, మరణించే; 2: కివ్వు, తునుఁగు.

మడియుట. దే. వి: చూ, మరణము.

మడియుగాలి. వా. వి· చూ, మమ్మ్రి. 1

మడివాలు. దే. వి: చూ, రజకుఁడు

మడిసంచి. దే. వి. (ఇతరులు ఆంటఁగూడనిది) ఆరవైచినబట్టలు దేవుఁడు లోనగునవిగల సంది చూ, సంచి

మడిసంది. దే. వి. (రామా. 6, ఆ. 164): చేంక—చేంకలి-చేక్కి-లి. (సం).—కత్తుము, కత్క్యు, దోర్మ్మాలము, బాహుమూలము. (చూ, హస్తము.)

మడుఁగు దే. వి. (రూ--మడువు-మడ్డు—మణుఁగు-మణువు) 1. గుణము. "దీనికిది యెన్ని మడుఁగులు హెచ్చే" చూ, రెట్టి;2. హద్దిము: చూ, సరస్సు. 1; 3. కొలను. పంచ. నా. 3, ఆ. 340: చూ, సరస్సు. 1; 4 పరిశుద్ధి: చూ, సుద్ది 2; 5. పరిశుద్ధవస్త్రము. పా. 2,ఆ. 14: చూ,వస్త్రము; 6. ఎనిమిదివీసెల కొలఁది,బాయవలోఇరువదపవంతు; 7. ఆడఁకువ:చూ,వినయము. 1; బ. 8 ఆకుమడుపు. రుక్మి. 5, ఆ. 57: చూ, పృత్తపర్ణము; విణ. 9: చూ, మడి. 4; ఆ. క్రి. 10: చూ,పంగు. హరిశ్చ. 1, ఆ. 73; 11: చూ,సుర్రిక్కు. 4. ఉ, హరి. 2, ఆ. 58; ఉ,హరి.5, ఆ. 103.

మడుఁచే. దే. పే్రి: చూ, రూ—మడఁచే.

మడుపు. దే. వి. 1· చూ, మడుఁగు. 5. ఆని. 5, ఆ. 31, 2· చూ, మడఁక. 1; బ. 3· చూ, రూ—మడుఁగు 8; స. క్రి. 4. చేంపు: చూ, సంహరించే.

మడువు. దే. వి, అ. క్రి: చూ, రూ—మడుఁగు.

మడేలు. వా. వి చూ, రూ-మడియాలు

మడ్డు. దే. వి, ఆ. క్రి: చూ, రూ-మడుఁగు. (గుణమునకు —పాండు. 3, ఆ. 137.)

మడ్డి. దే. వి. 1· చూ, బంగురము. 4; విణ. 2· చూ, స్తబ్ధుఁడు.

మడ్డిపాలు దే. వి. బంకగానుండు నొకరసము

మడ్డు. దే. వి. ఇనుపగుండు. పరిభా 5, ఆ 60: చూ, రాయి.

మడ్డుకత్తి ద్వ. వి: చూ, మచ్చేకత్తి.

మడ్డువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. గుమ్మెట, తుడుము. చూ, వీణె; అం. 2: చూ, ఆనద్ధ వాద్యములు. [1-2.

మణఁగు. దే. అ. క్రి· చూ, రూ-మడఁగు.

మణి. సం. వి. ఇ పుం, స్త్రీ. 1. రూ-మాణి. పచ్చేకాయి లోనగునది (ఆళ్మజాతి): చూ, రత్నము. 1; 2. ముత్యములోనగునది (ఆనళ్మజాతి). చూ, రత్నము. 1; 3. రతనము: చూ, రత్నము. 1; 4. నంద, ముంత: చూ, పాత్రము. 6; 5.=మని: చూ, మడికట్టు; 6. గొత్తెమెడచేన్న: చూ, స్తన్యము; 7. మగవాని కామచివర: చూ, శిశ్నము; 8. ఒకానొకపాము: చూ, సర్పము; అం. 9: చూ, క్రియలు; 10: చూ, అసంయుత హస్తములు.

మణికట్టు. వా. వి· చూ, రూ—మడికట్టు.

మణికము. సం. వి. అ. పుం. 1. కాఁగు. ముంత (అని కొందలు); చూ, పాత్రము 6; అం. 2· చూ, రదక్షతములు.

మణికాచము. సం. వి. అ. పుం:చూ, చెంపలి*.

మణికారుడు. సం. వి. ఆ. పుం. రత్నములను సానఁబట్టువాఁడు: చూ, సానలవాఁడు.

మణిగ. దే. వి. (రూ—మళిగ—మళిగె—మణిగె.) చూ, దుకాణము. 1.

మణిగణనికరము. పా: చూ, వృత్తము. 1.("న—న—న—న—ర. 9 యతి. 15 వ ఛందస్సు.")

మణిగము దే వి. రూ—మణీవము అధికారము. చూ, గవము. 1. [చూ, సమాలంభము.

మణిగానసనము దే వి. సన్నసున్న పుప్పాతి

మణిలము. సం వి. అ న. రూ—మాణితము 1 రతికాలమునందలి గిళిగవను: చూ, స్వరము 2, 2. కోకిలధ్వని. చూ, స్వరము 2; అం 3 చూ, గతిధ్వనులు.

మణివిపిక. పా చూ, వృత్తము 1 (మొదటి పాదము.—"న—భ—ష—న—భ—న గణములు. 13 యతి; రెండవపాదము—"న—న—న—న—జ—భి సగణములు. 14 యతి; మూఁడవపాదము.—"న—భ—ర—స—న—న—న—న—స గణములు. 12 యతి; నాలుగవపాదము—"న—భ—ర—స—గ—జ—గురువు 12 యతి)

మణివూరికము. అం. చూ, చక్రికములు. (జెన్నె ముకయందలి ఒట్చుక్రికములలో నొకటి)

మణివూరము. అం.—పై.—

మణిపర్యాళము. సం. వి. ఆ. పుం, న రెండు భాషలకలిసిన కవిత్వము: చూ, మాటలల్లుట.

మణిబంధము సం వి అ. పుం. 1.—మని. చేతి మనికట్టు: చూ, హస్తము. 1; అం. 2 చూ, ఆధమత్తైతర్నులు.

మణిబంధములు. అం. (ముంజేతులు) 1: చూ, లక్షణాంగములు (పురుషునకు—ముడుసులు కనిపించుచుండున్నదుఁగి. నిక్కిలి కుఱుచేయైన రాజు. మూఁడు రేఖలున్న మణిబంధచిత్రభూషణములధరించును); 2: చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. (లావైనపతిచేమ్మును.)

మణిబిందుమాలిక. అం: చూ, చంతక్షితములు.

మణిభూషణము. పా: చూ, వృత్తము. 1.("న—భ—భ—ర—గణములు. 10 యతి. 15 వ ఛందస్సు.")

మణిమంత్రౌషధాదిసిద్ధి. అం. చూ, కళలు.

మణిమాల. పా. చూ, వృత్తము. 1. ("త—య—తి—య గణములు. 7 యతి. 12వ ఛందస్సు.")

మణిరంగము పా. చూ, వృత్తము. 1. ("ర—స—స—గురువులు 6యతి. 10వ ఛందస్సు.")

మణిరంజనము సం వి. అ. న. వర్ణపుపోసు.

మణిపకాఁడు దే. విణ. (మణివము + కాఁడు) చూ, పాసుపత్తెపుకాఁడు.

మణివము దే. వి. చూ, రూ—మణిగము

మణిసములు దే. వి. బ. చూ, ధాన్యము.

మణిసిల నై వి —మనశ్శిలా కిటంభిర.(పెద్ద.—సున్న పుసిళ్ళతో రెండుమోములు డోలాయం త్రిగుణ ఐండినగుద్ది): చూ, రాయి

మణిసూత్రన్యాయము పా ప్రాలలో చాగ మువలె లోపలకిసి యుండుననుగీతి.

మణిస్నానపర్యోగము. అం: చూ, తంత్రములు.

మణీచకము. సం. వి అ పుం —దినీవెండి: చూ, లోహము 1.

మణుఁగు దే. వి, అ. క్రి: చూ,రూ—మడుఁగు.

మణుఁగుఁబోలు. స్వ. వి. బ. కుదిరిమూలమును స్థిత్యము: చూ, స్థిత్యము.

మణుఁచే. దే. క్రి: చూ, రూ—మడుఁచే.

మణువు. దే. వి, అ. క్రి: చూ, రూ—మడుఁగు.

మణ్ణెదారు వా. వి. మునసబునకుసహాయకారి.

మతంగజము. సం. వి. అ. పుం ఏనుఁగు చూ, హస్తి.

మతంగుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకబుషి: చూ, సన్యాసి; 2. రూ—మాతంగుఁడు: చూ, మాదిగ.

మతకము. దే. వి. 1. కపటము: చూ, సూక్ష్మము. 2; 2: చూ, మాయము. 1; 3: చూ, స్నేహము. 1. [వి: చూ, వ్యాళగాహి.

మతకరి. దే. విణ. (మతకము + అరి) మాయా

మతము. సం. వి. అ. న. 1. అభిప్రాయము: చూ, స్మృతి. 1; 2. అంగీకారము. చూ, సమ్మతి. 1; 3. చూ, శాస్త్రము. 1; 4. సమ్మతము: చూ, స్వీకృతము. 1; 5. తెలియఁబడినది: చూ, వ్యక్తము. 2; 6. పూజింపఁబడినది: చూ, సన్యస్తము. 2; 7. కులాచార పద్ధతి: తద్వి.—జైనము మొదలగుమతములు వెక్కుఁబుగలవు (చూ, మతములు, హిందూమతము.)

మతములు. ఆం. 1. వైష్ణవము, మాధ్వము, స్మార్తము; 2. వైష్ణవము, శైవము, శాక్తము, గాణపతము (గాణాపత్యము), సౌరము, కాపాలికము (కాపాలము); 3. ద్వైతము, అద్వైతము, విశిష్టాద్వైతము. (చూ, తత్వీయము.)

మతలబు. వా. వి. 1. ఉత్తరము వైవిలాసము వ్యాయరీతి: చూ, శిరోనామ. "మహారాజశ్రీ... వారికి, బ్రహ్మశ్రీ...వారికి." ఇత్యాది; 2. ఉత్తరములోని అంశములగమనిక; 3: ముసాయిదా.

మతల్లిక. ఆం. రూ-మాతల్లిక: చూ, శ్రేష్ఠవాచకములు. [సంచే.

మతాబు. దే. వి. రూ-మత్తాబు. చూ, బాణ

మతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1.=మది. శాస్త్రచింతనాదులనేఁగలుగు నర్థనిర్ణయ జ్ఞానము. చూ, హ్యల్లేఖము. 2; 2: చూ, వాంఛ; 3 తలఁపు: చూ, స్మృతి. 1; అం.4: చూ, సంచారిభావములు. ("ఔనౌను. దాశరథి పరతత్వరూపమే కాకున్న నిట్లెల్లెడలం గాన్పించేనే? యోసరమా! యిదియు నా కించేక భాగ్యమనియేతలంచెద.")

మతోత్తము ఆం. చూ, తంత్రీములు.

మత్కుణము. సం. వి. అ. పుం. 1.=మొగటి. నల్లి: చూ, రిక్తాంగము. 4; 2. కొమ్ములు లేని యేనుఁగు: చూ, హస్తి; 3. నారికేళము *: చూ, స్కంధఫలము.

మత్కుణుఁడు సం. వి. అ. పుం. గడ్డము మీసములేనివాఁడు: చూ, సోవిడల్లుఁడు.

మత్త. పా. (నూనశ్రేణి): చూ, వృత్తము. 1. ("మ-భ-స-గురువులు. 7 యతి. 10వ ఛందస్సు.")

మత్తకాశిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-మత్తకాసిని. 1. మదముచేత పరికాశించేనట్టి ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2.ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

మత్తకాసిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.—పై.—

మత్తకోకిల. పా. చూ, వృత్తము. 1. ("ర-స-జ-జ-భ-ర. 11 యతి. 18వ ఛందస్సు.")

మత్తగిలు. నై.ఆ కి.=మత్త: చూ, మదించు 1.

మత్తత. వా. వి: మఁటతనము.

మత్తమయూరము. పా. చూ, వృత్తము. 1. ("మ-త-య-స-గురువులు. 8 యతి. 13 వ ఛందస్సు.")

మత్తము. సం. వి. అ. పుం. 1. మదముపట్టిన యేనుఁగు: చూ, హస్తి; విణ. 2. మదము పట్టినది.

మత్తల్లిక. ఆం. చూ, రూ-మతల్లిక.

మత్తల్లి అం. 1: చూ, కగణములు; 2: చూ, భూచారులు.

మత్తవారణము. సం. వి. అ. పుం 1. ఒఱఁగుదిండు: చూ, లోడు; 2: చూ, మత్తము.1.

మత్తమాంసిని. పా: చూ, వృత్తము. 1. ("జ-త-స-జ-గురువులు.7యతి.13వఛందస్సు.")

మత్తా. వై. వి.=మద. మత్తు: చూ, మంపు.

మత్తాక్రీడ. పా: చూ, వృత్తము. 1. ("మ-మ-త-న-న-న-న వగణములు. 9-17యతులు. 23 వ ఛందస్సు.")

మత్తాబు. దే. వి: చూ, రూ-మతాబు.

మత్తాలంబము. సం. వి. అ. న: ఉపాళ్యము

(తె).—కటకటాలు, కటకటాకమ్మ్రలు (మత్తాలంబము చింత్యము.)

మత్తి. వై. వి. మదము: చూ, మత్తా.

మత్తికాఁడు. ద్వ. వి: చూ, పలపుకాఁడు. ఉ, హరి. 5, ఆ 149.

మత్తిల్లు. వై. ఆ.క్రి.=మత్త.చూ, మదించే. 1.

మత్తు. వై. వి.=మత్త-మద: చూ, మత్తి.

మత్తుఁడు. సం. విణ. 1. మదట: చూ, శౌండుఁడు; 2: చూ, హృష్టుఁడు; 3: చూ, సోమరి.

మత్తుద్రవ్యములు. పా. (ఓషధులు) భాంగాకు, కల్లు, గంజాయి, నల్లమందు మొదలగునవి.

మత్తేభవిక్రీడితము. పా. (మత్తేభము): చూ, వృత్తము 1. ("స-భ-ర-న-మ-య-వ 14 యతి. 20వఫండస్సు.") [మూర్ఛనలు.

మత్సరకృత్తు. అం: చూ, షడ్జగ్రామ గత

మత్సరము. సం. వి. ఆ. పుం. 1.=మచ్చేరము: చూ, హంస. 7; 2. క్రోధము: చూ, రోషము; విణ. 3. ఈర్ష్యకలది; 4. క్రోధము గలది: చూ, రోషము; అం. 5: చూ, హేయగుణములు; 6. (మాత్సర్యము): చూ, అరివర్గములు.

మత్స్యండి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-మత్స్యండి. కండచేక్కర: చూ, శర్కర. 1.

మత్స్యంది. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.—పై.—

మత్స్యధాని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చేపలబుట్ట, కువేణి: చూ, వల 1.

మత్స్యపిత్త. సం. వి. ఆ స్త్రీ. కటుకరోహిణి*: చూ, శకులాదని.

మత్స్యబంధనము. సం. వి. అ న: చూ, వల.1.

మత్స్య బంధము. అం: చూ, శబ్దాలంకారములు.

మత్స్యము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. (రూ-మచ్ఛము-మత్సను)=మచ్చెము. (మాంసముహారించేనిచ్ఛచెత హర్షించేనది.) అండజము, అనిమిషము - అనిమేషము, అప్పుచరము, ఆత్మాశి, కచరము, క్షత్త, గోనర్దము, చపలము, జలపిప్పలకము, ఝషము, పృశురోమము,పోటగళ్ళము,మీనము,విసారము, వైసారిణము,శంబరము,శకులి.(తె).— చేప,(బ) తెఱగంటి, నీటికెదురొక్క- పుట్టువు, మచ్చేము-మచ్చెము, మరునిడాలు, మిలు-మీను-మీలు, వాలుగ; తద్విశేషములు.—ఁ. అండాలువు; ఆ అంబుకీళము, అవసాధ్యము, ఊలూపి, జలకూర్మము, శిశుకము, మీనడింభము. (తె).—ఊలచేచేప, ఊలచేమీను, ఊలస-ఊలుచే, ఊలుచేమీను; 3 అంబుగజము, అంబుమర్కటము, అపహారము-అపహారము, ఆసిదంష్ట్రిము, ఆరామము, కుంభి, కుంభీరము, క్షీరఘర్ఘరము, గిలగార్హిహము, గార్హిహము, చపలాంగము, చులుక, జలకంటకము, జలకపి, జలజిహ్వము, జలరూపము, జలసూకరము, జలసూచి, ఝషము, ఝషాశనము, నక్రము, మకరము, మరోలి, మాయూదము, మీనరము, వార్ఘటము, శింశుమారము, శిశుకము, హర్షిదగర్హిహము. (తె).—కడలిరాతత్తడి, పిడకమొసలి - పిడుకమొసలి, మరునిడాలు, మొసలి; ర. కుంభీరము - కుంభీలము, గిలగార్హిహము, గోముఖము, నక్రము. (తె).—కాఅమొసలి; 2. అకూపారము, అపహారము-అపరాహము, అవహారకము, కూర్మరాట్టు, జలకిరాటము, జలగ్రహము, జలహస్తి, జలాంటకము, జలాండకము, తంతునాగము, తంతువు. (తె).— ఆగడు - నెగడు-నెవడు - నీటిదియ్యము; ట. అతిశృంగకము, శృంగి. (తె).—కొమ్ముచేప, పాపమీను, 2. (తె) -ఆరిజి. అరుజో. లెద్వ.-కిల్లరుజో, పుల్లరుజో మొ; ర. అర్థశిఖరము, తిమింగిలము, పిండిపాలము, ర. అపహారము,

గాహము; ౧౦. ఆసిపుచ్ఛకము, చపలాంగము, జలకపి, జలచరము, జలౌకసము, నీరాటను, శింసుమారము. (తె).— నీరుదిగ్మ్మరి; ౧౧. ఆలస్యము, కచ్ఛపి, జలసూకరము. (తె).— నీరుపంది; ౧౨. ఇంచాకు, జలనృశ్చికము. (తె)—చిఱుచేవ, రెయ్య–రొయ్య; ౧౩. ఇల్లిళము–ఇల్లీసము, ఇల్వలము, గాంగేయము, జలతాలము, జలవాహికము, పోర్కిష్టి, రాజళిఫరము, వారికర్వారము, శఫరాధిపము, శఫరి. (తె)—ఇల్లన, ఇల్లిసె, ఇల్లెము, ఇల్లెస, బేడిస; ౧౪. ఉచ్చింగటుడు, తృణగండడు; ౧౫ ఊర్ధ్వండపాలను; ౧౬ ఊదిగము–ఊధ్రిగు, జలమార్జారము, జలాఖువు–జలాఖువు, జలనకులము, జలబిడాలము, జలప్లవము, నకులప్లవము, నీరాఖువు (తె)—నీరుపిల్లి; ౧౭. ఊరగము; ౧౮. ఎట్టిమీను(చూ, సర్పము), ౧౯. ఏరంగము; ౨౦. కరకతోర్పిటము, జలవృధ్నము, జలసూచి. (తె).—గడ్డముక్కచేప; ౨౧. కంటకాష్ఠిలము, కుజ్జిళిము, కుడిళిము, కులిళిము–కులీళిము, కులీరము–ఖలిళిము–ఖలేళిము– ఖలేళయము, ఖశేటను. (తె).—గుడి, గుడిదెల్ల; ౨౨. కజ్జలి; ౨౩. కరండి, జలేళయము, మూకము, శంబరము; ౨౪. (తె).—కరవాడు–కఱవాడు, వట్టిచేప, వరుగుఁజేప; ౨౫. కర్ణఫలము; ౨౬ కలకము, గండోలము, గుహాహ్వాహము, శకిలి–శకులి, శికులము, శకులార్భకము (తె).—కచ్చేమీను, బేడిస, బేడిసమీను, లంజబేడిస; ౨౭. కలశము; ౨౮ కవయి, కవిక, కర్కికచపృష్ఠి, రాజీవము. (తె).— కొలువాసములు, చొఱ–చొల్ల–చోఱ, చొఱబుడుత, సొఱ–సొల్ల, సొఱచేప; ౨౯. కళ్యపము–కాళ్యపము; ౩౦. కాకోచి, కాకోచికము, జలవాహికము; ౩౧. కాతరము, కాతలము; ౩౨. కుంచిక, కుంభిలము, కుంభీరము, కుచికము; ౩౩. కుడుంగము; ౩౪. క్షుద్రజలచరములు.— కుఱుటము; (తె).—ఎగచిల్ల పురుగు; కత్తరి; కురుమింద; కొయ; గవ్వము; చేప్టుడుసుల్ల; తలకప్ప; తెలిదెమ్మకరి, నసిమిరి, వాఁచేపు, విద్రుత, నీటిసుమ్మరిపురుగు; నీటిఁదెగ; నీరుగుట్టు; నీరుపాప; నీరెన; నీర్చలి; నులిగుల్ల; పాచిపురుగు; బంగరుపురుగు, రుండను; వెల్లపోలిక; ౩౫. కోంకణము; ౩౬. క్రోష్టిముఖము, ఖడ్గము, గండకము–గడకము, గడము, గలానిలము, శకులార్భకము (తె)—గండఁగెండె; ౩౭. క్షుణనిశ్వాసము. శింశుమారము–శిశుమారము; ౩౮. క్షుద్రాండమత్స్యసంఘాతము, పోతాధానము; ౩౯. గాంగటకము–గాంగటము–గాంగటి యము, గాంగేయము; ౪౦.గరిష్ఠ; ౪౧. గంసూపది (తె) –ఆఁడు ఎట్టి (ఆఁడెట్టి)(చూ,సర్పము); ౪౨ గర్గరము, గర్గాటను,యోగనాళిక,గ౪౩. గర్జకము; ౪౪.గవాచి, ౪౫. గుడము; ౪౬. గుల్మము; ౪౭ గోమీనము,౪౮ గ్రామ్యమత్స్యరుకి, మద్గురము, మద్గువు (తె).—బొమ్మడాయి; ౪౯. ఘర్ఘట్టను; ౫౦. చందర్చిచంచల; ౫౧. చిత్రిఫలకము, చిత్రిఫలము, చిత్రిఫలి, ఫలకి; ౫౨. చిరిచిమము–చిరీచిమము–చిలిచిమము–చిలీచిమము–చిలీచీమము. (తె).— తేలుమీను; ౫౩. చులుంపి; ౫౪. చులుకి, ౫౫. చిత్రిపదాలము, చిత్రిపల్లికము, పారీనసు, సహసర్చిదంష్ట్రిము. (తె) — కొఱ–కొఱ్ఱ, కొఱ్ఱమీను, పాటీనసు, బేడిస; ౫౬. చీరము; ౫౭. ఛాగలకము; ౫౮. డాత్యూహము;౫౯.తిమి; ౬౦. త్రికంటకము;౬౧. నీరుకోడికి.—(చూ, పుంజే); ౬౨. నీటిగుఱ్ఱమునకు.—(చూ,హయము.); ౬౩. శాలము; ౬౪ నిగ్మల. (తె).—ఊప్పఁజేప; మతి

కొన్ని చేపలరకములు (తెలుఁగుపదముల తోవ్యవహరింపఁబడునవి) -అంబుపక్కెర; అల్లెదము-అల్లెదమ్ము; ఆకుడెల్ల; ఇంగిలాయి; ఇనుకదొందు; ఈసపిట్ట; ఊణుజో; ఉల్లాకుఁజేప; ఉల్లికుచ్చేడము; ఒల్లెంక; కడిసెల; కదిర; కనుగుఁజేప; కల్లరుజో; కాగిస; కుంటముక్క; కూగముక్క; కొరడు, కొరది; గజ్జె; గొల్లదొందు; గుర్డిండిగిలాయి, చేంద మాపక్కె; చేందువాచేప; చోఅ, చోఅ మీను; చిత్తగ; చీరచింపు; చుక్కకార, చుక్కపిల్ల; డల్ల; డేఁకి; తిమిరమీను, తిరిర, తిఱికి, తూర-తూల; పండుఁజేప; తెల్లనార; తొల్లిక; దాసరికొయ్య, దొండు, నాగపెంజెగ; నీరుపాపర; పక్క; పయిలోఅుతట్ట; పల్లికతట్ట; పరిగియ-పరిగె, పల్లెమీను, పాలచేప, పాలచోఅ, పుత్తడికాసు; పులస, పులుచ్చె, పుల్లరుజో, పులిమెకము; పూఁజేప, పూచేను, పూలమట్ట; పైలోఅుమట్ట; పొట్టపెంజెర; పొనుఁగుఁజేప; పొరకచేప; పోలస; పోసఱెక్క; బుడ్డపక్క; బొంకప్ప; బొందపక్క; బొచ్చె, మంగలపక్క; మట్టగిడుసు; మడవచేప; మలుఁగు, మాచెనపక్క; మాతగొరక; మిసి; మిసికల్లు; ముకుదొమ్మ; ముచ్చేంగి; ముట్టెచేప; ములువాలుగ; మెత్తడి; మేవ; మొట్టె; మోరపక్క; రాతిగొరక; రామ, లత్తిచేప; వంజిరము - వజ్జిరము, వంజో, వందొందు; వడగవ్వ; వాలుగ, వాలుగపెంకి, వాలుగపాము, వాలువు; వింజిలి; వెలిమొట్ట; సోరంగి. (మిగతవానికి "చూ, సోరంగి.") అం. 2. మత్స్యదేశము: చూ, దేశములు; 3: చూ, మత్స్యావతారము; 4: చూ, ఆసనములు.

మత్స్యాక్షీ. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పొన్నగంటికూర: చూ, శీతసారము; 2: సోమెదకూర.

మత్స్యావతారము. అం· చూ, అవతారములు. (దేవతలకురాజగు ఇంద్రుఁడును బ్రహ్మయును శ్రీమహావిష్ణువును ప్రార్థించిరి. శ్రీమహావిష్ణువు చేపరూపమును దాల్చి సముద్రమున నడఁగియున్న సోమకాసురుని జంపెను. సోమకుఁడు దొంగిలించిన నాలుగు వేదములనుగూడ విష్ణుదేవుఁడు తీసికొని బ్రహ్మకిచ్చెను ఇదియె మత్స్యావతారము.)

మథనము. సం. వి. అ. న: ఉన్మంథము, దధిమథనము, దధిమథము, మంథనము. (తె).-చిలుకుట, చిలుకుడు, తని, తరుచోట-తర్చోట, తర్చేచన.

మథించు. సం. స కి: (తె).—గిలకరించు, చిలుకు, లరుచు-తర్చు-తర్చు, పుడుకు.

మథితము. సం. వి. అ న. 1. నీళ్ళుకలియని మజ్జిగ: చూ, మజ్జిగ; విణ. 2. తర్చేఁబడినది, 3. ఒరయఁబడినది

మదంతి. అం: చూ, ఋతుతులు.

మదకలము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, మదపుటేనుఁగు; విణ. 2. మత్తుచేత వ్యక్తముకాని మాటలుకలది.

మదట. వై. విణ. 1.=మద: చూ, మత్తుడు. 1; 2. మత్తురాలు, డిమ్మరి-దిమ్మరి చూ, స్త్రీ.

మదటతనము. వై. వి.=మత్తత్వ: మత్తత.

మదటయేనుఁగు. ద్వ. వి. గంభీరవేది: చూ, మదపుటేనుఁగు.

మడినకంటకము. సం. వి. అ. పుం: ఉదర్కము. (తె).—ఊ మ్మెత్తములు. [ములు.

మదనకామేశ్వరలేహ్యము. అం: చూ, లేహ్యము.

మదనగంధులు. దే. వి. బ. చూ, ధాన్యము.

మదనచేతులు. దే. వి. బ: తనాబి, దంతియదంతె, దూలము. (సం).—తండకము(చూ, స్తంభము.)

మదనదర్పణము. పొ: చూ, వృత్తము. 1.

("భ, స, జ, ర, జ, గురువులు. 11యతి. 16వ ఛందస్సు.)

మదనమ. సం. వి. అ. పుం. 1. ఆమని: చూ, సంబరము. 3; 2. ఉమ్మెత్త *: చూ, మాలాపుష్పము; 3. మంగ*: చూ, శ్వాసనము 3; 4.=మయినము: చూ, సిక్థకము; 5. ఒకపక్షి: చూ, కంజలము; 6: చూ, మర్కటాతంగి *; అం. 7: చూ, జన్యతాళములు.

మదనవిలసితము. పా: చూ, వృత్తము. 1. ("న, న, గ. యతిలేదు 17ఛందస్సు")

మదనవృత్తము పా: చూ, వృత్తము. 1. (ఇది పసంతి తిలకవలెసేనడమేము. 9యతి.)

మదని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. జీవాదిపిల్లి: చూ, సంకువు. [ధుఁడు.

మదనుఁడు సం. వి. అ పుం: చూ, మన్మథుఁడు.

మదపుటేనుఁగు. ద్వ. వి: చూ, మదటయేనుఁగు.

మదమడఁచే. మి. స. క్రి (మదము + అడఁచే) చేంపు జై. 5, ఆ. 58: చూ, సంవరించే.

మదము. సం. వి. అ. పుం. 1.=మత్తా. క్రొవ్వు: చూ, హామిక; 2. ఏనుఁగుకొవ్వు: చూ, హామిక; 3. పాఁడు: చూ, రేతస్సు. 1, 4. ఏనుఁగురేతస్సు: చూ, రేతస్సు. 1. (చూ, హస్తి.); 5. కస్తూరి: చూ, మదావ్వాము; 6: చూ, హంకారము; 7: చూ, సంతోషము; అం. 8. చూ, సంచారి భావములు. ("అమ్మధువనంబునఁ గపీవరులు మధురమధుపాన వ్యామత్తులైతూలుచుఁ దేలుచు సోలుచు వివిధగతులఁ జెలంగందొడంగి రి.")"; 9: చూ, హేయగుణములు; 10: చూ, గజమదములు; 11: చూ, అరిషడ్వర్గములు.

మదనులు. అం. 1. (ఏనుఁగునకు మదము ఎనిమిదిచోట్లఁబుట్టును.) – ఁ. చెక్కిళ్లకు.–దానము, ఁ. కన్నులకు.–సీఁపువు, ఁ. చెవులకు.–సాగరము, ఁ. తొండముచివరకు.–శీకరము, ఁ. చేనుమొనలకు.–శిక్యము, ఁ. మేహమునకు –మదము, ఁ హృదయమునకు.–నిర్మము, ఁ. చరణములకు.—మేనుము పుట్టును. చూ, హస్తి; 2. (త్రిమదములు).– ఁ. విద్యామదము, ఁ ధనమదము, ఁ. కులమదము; 3 (అష్టమదములు).—ఁ. అన్నమదము, ఁ. ఆర్థమదము, ఁ. స్త్రీమదము, ఁ. విద్యామదము, ఁ. కులమదము, ఁ. యౌవనమదము, ఁ ఉద్యోగమదము, ఁ యౌవనమదము. (లేక) ఁ ధాన్యసంగ్రహ, ఁ. ధన, ఁ. మాన్యశ్లోత్రి, ఁ విద్య, ఁ. సత్కులపరిసూత, ఁ సౌందర్య, ఁ ఉత్తమగ్రామనివాస, ఁ యౌవనమదములు. [ము. 1.

మదయిత్నువు. సం వి. ఉ. పుం: చూ, రేఫు

మదరేఖ. పా. చూ, వృత్తము. 1. ("మగణ సగణ గురువులతోఁగూడినది. 7వ ఛందస్సు.)

మదల. వా. వి. అలుచే: చూ, సోమరి.

మందలతనము. వా. వి: చూ, విలంబము. 1.

మదస్థలితము. అం: చూ, కరణములు.

మదస్థానము. సం. వి. అ. న కిల్లుతార్గెడియిల్లు. చూ, సదనము. 1. [చూ, హస్తి.

మదహస్తి. సై. వి =మదహస్తి. మదపుటేనుఁగు: మందావరము. సం. వి. అ పుం ఇందుర్నిఏనుఁగు: చూ, హస్తి. [హస్తి.

మదావళము. సం. వి. అ పుం. ఏనుఁగు· చూ, మదాహ్వము. సం.వి.అ.పుం: చూ,మృగమదము.

మది. సై. వి. 1. గుండె· చూ, హృదయము. 2; 2 =మతి. బుద్ధి. ఊ, హరి. 5, ఆ. 191: చూ, హృల్లేఖము. 2.

మదించే. సం. అ. క్రి. 1. క్రొవ్వు: చూ, మబ్బుకొను; సై. ఆ. క్రి. (1) తలచే. రా, వి. 3, ఆ. 52: చూ, సంకల్పించే; స. క్రి (2) మదింపువేయు: చూ, తోఁచే. 4.

మదింపు. నై. వి: అంశేన-ఆంవేవా, డవులు-డొలు. [సాంబ. తిర్య. 7

మదికొలంకుపులుఁగు. ద్వ వి: చూ, హంస.

మదికొలనునెక్కొనుపిట్ట. ద్వి. వి.—నై —

మదిమది. నై. వి. నెమ్మది. ఉ, హరి 5, ఆ 43: చూ, శాంతము. 1.

మందిర. సం వి. ఆ. స్త్రీ. 1 కల్లు: చూ, సుర. 2; 2 కుబేరుని కూఁతురు, కటమాలిని చూ, సూన. 1; అం. 3: చూ, సంచారిభావమునఁ బుట్టినవృత్తులు.

మదిరాక్షి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. మదముకప్పిన కన్నులుగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ. [స్థానము

మదిరాగృహము. సం. వి ఆ. న: చూ, మెప

మదీయము. సం. విణ. (లె) —వాది

మదుగు. దే వి. మడుము-మడుపు. భాగ. 10, స్కం. పూ. 758: చూ, పిదపిద. 2

మదుపు. దే. వి. 1. ఆకుపచ్చ: చూ, వర్ణము. 6; వా. 2. మదుపుపెట్టినసొమ్ములోనిసునది.

మదుము. దే. వి: చూ, రూ—మదుగు.

మదురు. దే. వి. 1· చూ, మగులు; ఆ. కి. 2: చూ, మాఁగు 3.

మదురుకమ్మ. వా. వి. గతికమ్మ—గతిగమ్మ· చూ, వృంతము. 1.(మట్ట)

మదురుగోడ. ద్వి. వి· చూ, మగులుగోడి.

మదురువు. నై. వి. 1. మత్తు: చూ, గోమిక; 2.=మధు. కల్లు. చూ, సుర. 2.

మదువు. దే. వి: చూ, రూ-మదుగు.

మదోత్కటము. సం. వి ఆ. పుం. 1 చూ, మదిపుటేఁగు; 2. కపోతము: చూ, నురటీ.

మద్గురము. సం. వి ఆ. పుం. బొమ్మడాయి: చూ, మత్స్యము. 1.

మద్గువు. సం. వి ఊ. పుం 1. నీరుకాకి: చూ, వాయసము. 1; 2: చూ, మద్గురము.

మద్దత్తు. వా. వి: చూ, సహాయము.

మద్దల. నై. వి.=మద్దల. వ్యుపంగము. రూ—మద్దెల: చూ, వీణె.

మద్ది. దే. వి: చూ, పాలము. *. (దీనిభేదములు.—ఇనుమద్ది, ఏఁబుమద్ది.) (దీనిని డిజిటూలిస్ అనుఇంగ్లీషుమందునకు బదులుగా నుపయోగింతురు. గుండెనొప్పికిమందు.)

మద్దికాయలు. దే. వి. బ. చెవితి మ్మెఅనువగ: చూ, భూషణము. 2.

మద్దెల. నై. వి.=మద్దళ: చూ, రూ—మద్దల.

మద్దలరూపురిక్క. నై. వి.=మద్దళరూపవర్గ్య. ధనిష్ఠ: చూ, రిక్క.

మద్దెలసంచే. అం: చూ, దండలు.

మద్దెలసంచేవండ అం.—నై.—

మద్దళన. అం.—నై.—

మద్యము. సం వి. ఆ న. కల్లు: చూ, సుర. 2.

మదర్పంకరుఁడు. సం. విణ: చూ, మధుంకరుఁడు.

మదర్పకము. పాం: చూ, పృష్ఠము 1. ("భ, ర, న, ర, స, స, వ గురువులు. 11 యతి. 22వ ఛందస్సు.")

మదర్పము. ఆం· చూ, దేశములు [సోమవల్లి.

మధుక. సం వి. ఆ. స్త్రీ. తిప్పతీఁగ*: చూ, మధుకంబము. సం వి. ఆ. పుం. కోయిల చూ, పాఁకుడుపులుఁగు.

మధూకము. సం. వి. ఆ. న. 1: చూ, యష్టిమధుకము*; 2. రూ—మధూకము. ఇప్ప *: చూ, వానపర్తిస్థము. 2; 3. నెమలి: చూ, శిఖి. 2.

మధుకరము. సం. వి. ఆ. న. 1. భిక్షాన్నము: చూ, సాదము. (1); పుం. 2. తుమ్మెద: చూ, షట్పదము; 3. జీవకము, సర్జకము*: చూ, రాజాగ్నము.

మధుకరి. ఆం· చూ, సుషిరవాద్యములు.

మధుకుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, మగధుఁడు.

మధుకేళటము. సం. వి. అ. పుం. తుమ్మెద: చూ, షట్పదము. [వారము.
మధుకర్మిమము. సం. వి. అ పుం॰ చూ, మధు
మధుత్యాగము సం. వి. అ. న. చెఱకు* చూ, రసాలము. 3. [గుఁడు.
మధుదీపుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మన్మథ
మధుదర్శిము. సం. వి. అ. పుం॰ చూ, మధు కేళటము. [మధుకము. 2.
మధుదుర్శిమము. సం. వి. అ. పుం. ఇప్ప*. చూ,
మధుపటలము. సం వి. అ. న. కరండము, ద్రాక్షాదిపటలము. (తె) —తుట్టియ–తుట్టె, తెట్టియ– తెట్టె, తేనెతుట్ట, తేనెతెర, పెర-పెఅ. తద్వి.—మధుపర్క–ము ("చూ, సారఘము")
మధుపము. సం. వి. అ. పుం. 1. తుమ్మెద, తేనెతిండి: చూ, షట్పదము; వీణ. 2. నుగ్య పానము చేయునది.
మధుపర్క–ము. సం. వి. అ. న 1. పెరుగుతో కలిసిన తేనె. చూ, సారఘము; 2. పెండ్లి లో వధూవరులకిచ్చెడు నూతన వస్త్రము: చూ, వస్త్రయుగ్మము.
మధుపర్ణి. సం వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, రూ– మధుపర్ణిక; 2: చూ, మాసుకా*; 3. నీలి*. చూ, రంజని. [చూ, సర్వతోభద్రి.
మధుపర్ణిక. సం. వి. ఆ స్త్రీ. రూ–మధుపర్ణి.*:
మధుపుష్పము సం. వి. అ. పుం: చూ, మధు రుద్రిమము*.
మధుపుష్పవర్ణి. అం. చూ, అనువర్ణములు.
మధుపర్యాయుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బల రాముఁడు. [చూ, మక్షిక.
మధుమక్షిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తేనెటీగ:
మధుమక్షికాన్యాయము. పా. ఈఁగలు చేర్చిన తేనెమనుష్యుల యధీనమగుననురీతి.
మధుమతి. పా: చూ, వృత్తము. 1. ("నగణ భగణ గురువులు. 7 వ ఛందస్సు.")
మధుమేహము, సం. వి. అ. పుం. మూత్రరోగ ము: చూ, మూత్రకృచ్ఛ్రము. [ము. 1.
మధుయష్టిక. సం. వి. ఆ స్త్రీ: చూ, మధుక
మధుర. సం. వి. ఆ స్త్రీ. 1. ఒకపట్టణము, కాశీ. 3, ఆ. 47: చూ, దేశములు; 2. చూ, సదాప*; 3. అడవిసదాప*: చూ, సదాప; పా. 4: చూ, వృత్తము. 1. (పరిభాత వృత్తచ్ఛాయను మొదటిచరణమును, అపరా జిత వృత్తచ్ఛాయను రెండవచరణమ్మును, మాలినీవృత్తచ్ఛాయను మూఁడవచరణమును, నాలవచరణముకలిక్పితము ను);అం. 5: చూ, క్షేత్రగ్రామములు; 6: చూ, పుణ్యనగరములు.
మధురకవిగూళ్వారు. అం: చూ, ఆళ్వారులు.
మధురగతి. పా: చూ, వృత్తము 1. (నవవిధ రగడలలో నొకటి. చతుర్మాత్రలు. 9వ మాత్రయతి) (చూ, రగడ)
మధురగమినాక్షి. అం॰ చూ, అక్షులు.
మధురము. సం. వి. అ. న. 1॰ చూ, విషము; 2. తుమ్మెద: చూ, షట్పదము; పుం 3 తియ్యన: చూ, మాధుర్యము. 1; వీణ. 4. తియ్యనిది॰ (తె).— తియ్య–తీయ, తీఁపి–తీఁపు. తద్వి.—మిక్కిలితియ్యనిది.– అతిమధురము;5.ఇంపైనది: చూ, హృద్యము.
మధురరస. సం. వి. ఆ. స్త్రీ 1. భోగ*: చూ, సర్వ; 2.ద్రాక్ష*: చూ, స్వాదుఫల; 3.పిన్న పాల*: చూ, సుమంగళి.
మధురాక్క–ర. పా. చూ, వృత్తము. 1. ("ఒక సూర్యగణమును, మూఁడిందిగణంబులును, ఒక చందిగణమును గలది. నాలవగణాద్య క్షరంబుయతి.") [దానింబ.*
మధురామ్లఫలము. సం. వి. అ. పుం: చూ,
మధురిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. అడవిసదాప*: చూ,సదాప; 2: చూ, సదాప*; అం.3: చూ, కకుజవిభాషలు.

మధురిపుఁడు. సం. వి. ఉ. పుం. చూ, విష్ణువు 1.

మధురిమ. సం. వి. స్. పుం. తియ్యని చూ, మాధుర్యము. 1. [(రూ—మధురిమ.)

మధురిమను. సం. వి. ఆ. పుం.—పై.—

మధులిహాము సం. వి. హా పుం. చూ, మధుపము. 1. [కర్తిమను, మధుకర్తిమను

మధువాగము. సం. వి. అ పుం. మద్యపాన

మధువాసిని. సం. వి. ఇ స్త్రీ. ఏఱుజోజి * చూ, సుశిక్ష.

మధువు. సం. వి. ఊ. స్త్రీ 1. పాలుతూర * చూ, సుమంగళి; న. 2 నీరు చూ, సలిలము, 3. పాలు చూ, స్తన్యము; పుం, న. 4 =మధురువు. కల్లు చూ, సుర 2 తద్వి - ఇప్పకల్లునకు —మధ్వాసవము, మాడికము-మాధ్వీకము, మార్ద్వీకము, 5 తేనె (ఇది తిరిచిగము.— మాక్షీకము, భ్రామరము, సారఘము, పౌత్రికమనికొండఱు) మిగతె విశేషములపు:— చూ, సారఘము; 6. పూదేనె చూ, సారఘము; పుం. 7 పైత్తరి ము, పైత్తరికము: చూ, మాసము. 1; 8 పసంతిబుతువు: చూ, మాసద్వయము; 9 ఇప్ప.*: చూ, మధుకము. 2; 10 గోరంట *: చూ, సహా 2; 11. పుబ్బాడి: చూ, సుమనోరజము. (ఈయర్థమునకు మధుకము—మాధుకము-మధూళి-మాధూళి— మధూళిక-మాధూళిక రూపాంతరములనికొండఱు ఇది చింత్యము.); అం. 12: చూ, మాసములు.

మధువులు అం. మాక్షీకము, భ్రామరము, సారఘము. (3) [లిహాము.

మధువర్తితము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మధు

మధుశిగ్రువు సం. వి. ఊ పుం. లేనెపరిధాన మైయుండెడు ఎఱ్ఱపుబ్బల మునగ *. చూ, శిగ్రువు. 1. [చూ, శ్వేతపాకి

మధుశోభన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ తెల్లగురిజే*.

మధుశ్రేణి. సం వి ఈ:స్త్రీ. రూ-శ్రేణి. 1 చేగ* చూ, సన్నివ. 2; 2. పిన్నయిప్ప*: చూ, వానపరిష్ఠము. 2.

మధుశ్రీల. సం. వి ఆ. స్త్రీ ఇప్ప*: చూ, వానపరిష్ఠము 2

మధుశ్రేసము. సం. వి. ఆ. పుం —పై.—

మధుసారథి. సం. వి ఇ. పుం చూ, మన్మథుడు [మధుపర్కము.

మధుసూదనము. సం వి. ఆ. పుం: చూ,

మధుసూదనాయనమః. అం (మధుసూదనః = మధుంసూదయతి=నాశయతి అసురిస్వభావ సంహారకత్వాత్) చూ, ఓమ్.

మధుసూదుఁడు సం పి. ఆ పుం చూ, విష్ణువు. 1.

మధుసర్పిస. సం వి. ఆ స్త్రీ చూ, మధుసర్పి 1.*

మధుసారకము. సం వి. ఆ. పుం 1: చూ, రూ-. మధుకసారము. 2. *, 2. నీరిప్ప*. చూ, మధూలకము.

మధుసంచిక్తము. సం. వి.ఆ. న: చూ, మయినము.

మధూలకము. సం. వి ఆ. పుం మధుకము. (లే) -నీరిప్ప*(కొండయిప్పఅనికొండఱు): చూ, సుమంగళి.

మధూళిక సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పుబ్బాడి: చూ, సుమనోరజము, 2. చేగ: చూ, సన్ని. 2.

మధూళి. సం. వి. ఇ స్త్రీ 1. కల్లు చూ, సుర. 2, 2. పూదేనె: చూ, మధువు. 6.

మధూళిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పిన్నయిప్ప *: చూ, వానపరిష్ఠము. 2.

మధ్య. అం 1: చూ, గుండెన్నులు; 2 స్త్రీయాం తర్భేది విశిష్టనాయికావిశేషము. (ఉదయించిన యౌవనముగలది. పదుమూడేండ్లు మొదలు పదునెనిమిదేండ్లపర్యంతము వయసుగలది.) (ఇది పతి యన్య సతీసన్నిధానమున గోపింపక తనపాతివత్యభావము తెప్పక

యుండును): చూ, స్వీయ. (చూ, మధ్యా పరిగళ్భలు.)

మధ్యజవ. అం: చూ, ధారలు.

మధ్యదేళము. అం. కురుక్షేత్రి పర్యాగ హిమాద్రి వింధ్యములకు నడిమిదేళము: చూ, సీమ. (1) (దేళములు).

మధ్యమ సం. వి. ఆ స్త్రీ. 1. దుద్దు: చూ, మిద్దె. 2; 2. వాగ్భేదము: చూ, శబ్దము. 2; 3: చూ, నడిమివేళ్లు; 4 కొత్తగసమర్తాడి నది (ఆఁడుది) దుష్టరజ: చూ, రజస్వల.

మధ్యమకాలము అం మూఁడవరాగము: చూ, స్వరము. 2 (చూ, గానశాస్త్రపండితుఁడు, చూ, సప్తస్వరములు.)

మధ్యమక్షేత్రిములు. అం. కపోలములు, అధరము, పృష్ఠము, కటి, ఊరులు. (5)

మధ్యమగాత్రిగతమూర్ఛనలు. అం. సౌవీరి, హారిణాశ్వము, కలోపనతము, శుద్ధమధ్యము, మారి, పౌరవి, హృష్యకము. (7).

మధ్యమగ్రామము. అం. 1: చూ, గ్రామములు; 2: చూ, కపిజభాషలు; 3 చూ, టక్కజభాషలు.

మధ్యమపాత్రిలు. అం: పురోహిత భార్యాపుత్రాదులు: చూ, సూచ్యము.

మధ్యమము. సం. వి. ఆ. పుం, న. 1. నడుము, కవును: చూ, వీఁగు. 1; పుం. 2. చూ, మధ్యదేళము; 3: చూ, మధ్యను. 3; విణ. 4. నడిమిది; అం. 5: చూ, మధ్యమకాలము; 6. (మ): చూ, మ. 11; 7: చూ, హస్తక్షేత్రిములు; 8: చూ, ఉత్తమక్షేత్రిములు; 9. నడుము: చూ, లక్షణాంగములు (పురుషునకు.—సింహసమమైనఁ బర్శిస్తము); 10. నడుము: చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. (పిడికిటిలో నిమిడి సూక్ష్మమైయున్న నుత్తమము. సింహమధ్యమైన రాజపత్నియగు. మచ్చేయున్న సంతతిఁ చేమ్చేను. ఎడమనుడిదై యల్పమై లోతుగనున్న దుఃఖవతియగు); 11: చూ, శుద్ధజాతులు. (అంళములు); 12: చూ, కపిజభాషలు. [చతుష్టయము.

మధ్యమమత్స్యమోహము. అం: చూ, మోహ

మధ్యమస్థాయి. అం: చూ, ఉచ్చతమము. (కంఠమునందుండెడురెండవశ్రుతిసప్తకము).

మధ్యమాది. అం: చూ, రాగాంగములు.

మధ్యము. సం వి. అ. న. 1. అవకాళము: చూ, సందు. 6; పుం, న. 2 చూ, మధ్యమము. 1; 3: చూ, మండలము. 1; పుం. 4. మానమున ఆరత్నిపరిమాణము హీనమైన యేనుఁగు: చూ, హస్తి; విణ. 5. నడితరమునిది; 6. నడిమిది: చూ, మండలము. 1; అం; 7: చూ, లయలు; 8. చూ, పురుషములు; 9. చూ, గురుమతమున వ్యూహాంగములు. (తకారాది అనుబంధమున చూడుము); 10: చూ, శుక్రమతమున వ్యూహాంగములు; 11: చూ, స్థాయి. (చూ, మధ్యమస్థాయి); 12: చూ, లయపాత్రిములు; (చూ, స్వరము. 2) (విలంబిత, ద్రుత, మధ్యంబునెడి లయ విశేషములు వరుసగా తత్త్వ, ఓళ, ఘనములనఁబడును. (విలంబిత ద్రుతములయొక్క కూడికచేత రెంటినడుమనుండునది మధ్యము.)

మధ్యముఁడు. అం. చూ, ద్వాదళరాజమండలము.

మధ్యమోదీచ్యవ. అం. (జాతులు): చూ, అంళములు.

మధ్యరాత్రిము. సం. వి. అ.న: చూ, నడికిరేయి.

మధ్యలోకము. అం. భూలోకము: చూ, లోకము. 1.

మధ్యవిత్తు. అం: చూ, హిందోళజభాషలు.

మధ్యవృత్తము. అం: చూ, ఊర్ధ్వవృత్తము.

మధ్యస్థుఁడు. సం. విణ. ఇరుకక్షులకు న్యాయము సెప్పువాఁడు: తగవుగోరి. (జడ్జి)

మధ్యా. ఆం: చూ, ధారలు.

మధ్యాకర్ష. పా: చూ, వృత్తము. 1. (రెండు ఇందర్గిగణములు, ఒకసూర్యగణము, తిరిగి రెండు ఇందర్గిగణములు, ఒకసూర్యగణము. నాలవగణాద్యక్షరమయితి.)

మధ్యాపర్గిగల్భలు. అం. మధ్యాపర్గిగల్భలు ధీర, అధీర, ధీరాధీరలను మూఁడు తెఱఁగులైరి. (ధీర.—ఇతర స్త్రీనిఁ బొందివచ్చిన పతినిఁ జూచి దండించునది. అధీర.—అన్యాసక్తఁ డైనను పతి నేమియనక పరాఙ్ముఖయౌనది. ధీరాధీర.—పతిని అన్నివిధములచేత దండించునది. ధీర-అధీర-ధీరాధీరలు జ్యేష్ఠకనిష్ఠ భేదంబుచే నిరుదెఱఁగులైరి. (చూ, స్వీయ, ముగ్ధ, మధ్య, పర్గిగల్భ, పరకీయ, సామాన్య.)

మధ్యాహ్నము. సం. వి. అ. పుం. 1. (తె). —పట్టపగలు, మిడసరలగ్గము. (మి).—మట్ట మధ్యాహ్నము: చూ, వాసరము; తెర్వి.—మిడసరలగ్గము; ఆం. 2: చూ, కాలములు. 1; 3: చూ, కాలపంచకము.

మధ్వాసవము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఇప్పపుష్ప కల్లు: చూ, మధువు. 5; ఆం. 2: చూ, ఆసవములు. [కము.

మన. దే. స. మనము అనుదానికి పాక్షికపది

మనఃపర్గిభవుఁడు. సం. వి. అ. పుం. తలఁపు చేలి: చూ, మన్మథుఁడు.

మనన. వా. వి. ఆయుస్సు: చూ, వయస్సు. 1.

మననము. సం. వి. అ. న. 1. చింతన, గమనము: చూ, సంత. 4, ఆం. 2: చూ, యోగాంగములు.

మనమఁడు. దే. వి. 1. కొడుకుకొడుకు: రూ-మనుమఁడు-మన్మఁడు, పట్టిపట్టి. (సం).—నప్తృ: చూ, సూనుఁడు 1; 2. కూఁతు కొడుకు: రూ-మనుమఁడు-మన్మఁడు, పట్టిపట్టి. (సం).—దౌహిత్రుఁడు, నప్తృ: చూ, సూనుఁడు. 1.

మనమరాలు. దే. వి. 1. కొడుకుకూఁతురు. రూ-మనుమరాలు, పట్టిపట్టి. (సం).—నప్త్రి, నప్త్రీ: చూ, సూన. 1; 2: కూఁతుకూఁతురు: రూ-మనుమరాలు, పట్టిపట్టి (సం).—దౌహిత్రి, నప్త్ర, నప్త్రి: చూ, సూన. 1.

మనము. సం. వి. స్. న. రూ-మనస్సు. 1. గుండె: చూ, హృదయము. 2; 2. బుద్ధి: చూ, హృల్లేఖము. 2, బ. దే. వి. (1) నీఘనసేనును; వా (2). వితంతువునకిచ్చెడు భరణము: చూ, మనవృత్తి.

మనవృత్తి వా. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: మనోవృత్తి, మనువృత్తి, మనోవర్తి (తె) —మనము.

మనవి. దే. వి: చూ, విన్నపము. రా. 1, ఆ. 34.

మనశ్శిల. సం. వి. ఆ స్త్రీ.=మణిసిల: చూ, రాయి.

మనశ్శుద్ధి. ఆం: చూ, శుద్ధులు.

మనసరి. మి. విణ (మనసు + ఆరి) 1. శూరుఁడు: చూ, వాఁడిరుఁడు. 2, 2. బుద్ధిమంతుఁడు: చూ, సహృదయుఁడు. [ళవుఁడు.

మనసిజుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మనఃపర్గి

మనసు. సం. వి. స్. న. (రూ-మనస్సు-మనము) 1. చూ, మనము. 1; 2: చూ, మనము. 2, విణ. 3. ఇష్టము: చూ, వల్లభము. 2; ఆం. 4. చూ, మానసికపూజాకుసుమములు; 5: చూ, ఇంద్రియములు; 6: చూ, దివ్యములు; 7: చూ, అంతఃకరణములు. ర చూ, కరణములు; వై. వి. (1): చూ, మనసు. 1.

మనసుంచు. మి. అ. క్రి చూ, మనస్కరించు-

మనసుగులుట. ఆం: చూ, మన్మథావస్థలు.

మనసువిఱుగుట. జా. ఇష్టముపోవుట. "అంత నామాట మనసు విఱిగి." (నీతిచంద్రిక—విగ్రహము).

మనస్కరించు. సం. ఆ. క్రి: చిత్తగించు, మనసుంచు.

మనస్కారము సం. వి. అ. పుం. మనఃపర్యయత్నము, మనఃపూర్తి (ఆనికొందఱు) చిత్తాభోగము.

మనస్వి. సం. విణ. (స్త్రీ. ఈ. న్.) మంచిమనస్సుగలవాఁడు: చూ, సహృదయుఁడు.

మనస్సంగమము. ఆం. (మనస్సంగము) 1. చూ, ద్వాదశావస్థలు; 2: చూ, దశావస్థలు.

మనస్సంగము ఆం.—పై.— [1—2

మనస్సు. సం వి. స్త్ర న. చూ, రూ-మనసు

మనాయించు వా. స. క్రి: చూ, విను 2.

మని పై. వి=మణి: చూ, మడికట్టు. [108.

మనికట్టు. ద్వ. వి.—పై —ఊ, హరి. 6, ఆ.

మనికి. దే వి. రూ—మన్కి. 1. చూ, స్థానము 1 వసు. 2, ఆ. 4; 2. జీవనము. మార్క. 7, ఆ. 169 చూ, వర్తనము 2, 3. వాసస్థానము: చూ, వీడుపట్టు; 4 బ్రవించుట చూ, మనికి. 2; 5 వసించుట చూ, మనికి. 3, 6. వాసగృహము: చూ, సదనము. 1.

మనికితపడు. ద్వ. ఆ క్రి: చూ, శోకించు. వికృ) 6, ఆ. 142.

మనికితిపాటు. ద్వ.వి మనోవ్యథ చూ, శోకము.

మనికిపట్టు. దే. వి. 1. వాసగృహము చూ, సదనము 1, 2 చోటు: చూ, స్థానము. 1.

మనికిపోఁడు దే. వి. గృహస్థుఁడు: చూ, యుజమానుఁడు (ఇంటికాఁపు) [స్వ్యక్తము 2

మనితెము సం. విణ. తెలియఁబడినది: చూ, మనియకాఁడు. దే. వి. పాపపత్తెకాఁడు. చూ, స్వామి 3. [లోపంపెడు పైకెము.

మనియూర్డగు. వా. వి. విలాసదారునకు తెపాలు

మనిసి. పై వి.=మనుజ. (రూ—మానిసి-మాసి) :చూ, మనుష్యుఁడు. [ఖము. 2.

మనీష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. బుద్ధి: చూ, హృన్లే

మనీషి. సం. వి. న్. పుం. 1: చూ, విద్వాంసుఁడు; విణ. 2: చూ, బుద్ధిమంతుఁడు.

మను. పై.వి. రూ-మన్ను.=మృత్స్న. 1. నేల. స్వా. 2, ఆ. 11. చూ, భూమి. 1; 2.మట్టి: చూ, భూమి 1; దే. 3. చూ, ముంకొమ్ము మెకము, 4. ఋుళ్యవాచకమైన మన్ను శబ్దమునకు వృత్తియందు ద్విత్వములోపించిన రూపము "మనుఁబోతు" ము; ఆ. క్రి. 5. జీవించు. మార్క. 7, ఆ. 169. చూ, బ్రదుకు 3; 6. మెలఁగు: చూ, వర్తించు.

మనుఁగు దే. అ. క్రి. చేయు: చూ, మగఁణించు.

మనుకుప. దే వి 1. వాసస్థానము. యా. 1, ఆ. 51 చూ, సదనము. 1; 2. ఇక్కడ చూ, స్థానము. 1; 3. చెలిమి: చూ, స్నేహము 1.

మనుగడ. దే వి. 1 జీవనము: చూ, మనికి. 2; 2 జీవనోపాయము: చూ, స్థితి. 5.

మనుగుడుపు దే వి. (మనుపు + కుడుపు) అన్నియము. చూ, విందు. 2.

మనుచు. దే. స. క్రి 1. చూ, పోషించు; [పే. 2 మనఁదీయు. చూ, మంచు 2

మనుజసత్వ. అం. చూ, ద్వాదశి సత్వాలు.

మనుజానసనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. చూ, మానిసిదిండి. [మనుష్యుఁడు.

మనుజుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం —మనిసి: చూ, మనుజేందుర్యిఁడు. సం వి. ఆ. పుం చూ, మానిసి శ్రేఁడు.

మనుదిండి. ద్వ. వి చూ, మూలుధానము.

మనుపరి దే. విణ. (మనుపు + ఆరి): చూ, రక్షకుఁడు.

మనుపాల. దే. వి: చూ, పాలకుఁడు.

మనుపీనుఁగు. దే. వి. జీవచ్ఛవము చూ, శవము.

మనుపు దే. వి 1: చూ, రక్షణము; [పే. 2: చూ, రూ-మ్రుంమే. 2.

మనుపెంటి. స్త్ర. వి. ఆఁడుబుళ్యిమృగము: చూ, ముంకొమ్ము మెకము. [మ్ము మెకము.

మనుబిళ్ల. ద్వ. వి. బిళ్ళదున్న: చూ, ముంకొమ్

మనుఁబోతు. ద్వ: చూ, మనుబిళ్ల.

మనుమఁడు. దే. వి: చూ, రూ-మనమఁడు. ఆని. 5, ఆ. 45. [రూ-మనమరాలు.

మనుమరాలు. దే. వి. (మనుమ + ఆలు). చూ, మనుమరాట్టు. సం. వి. డ్. పుం. కుబేరుఁడు. చూ, శ్రీదుఁడు

మనున్మత్తి. వా సం.వి. ఇ స్త్రీ చూ, మనస్మృత్తి.

మనువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1: చూ. మంత్రము. 1; 2. చూ, విష్ణువు. 1; బ. 3. కాలాగ్ని జుఁడు. (చూ, మనువులు=వైవస్వతాది); దే. వి. (1): చూ, మగఁడు. 2; (2). ఔప నము. మార్క్. 5, ఆ. 199 చూ, పర్ణ నము. 2; (3). మగనివరించేట; (4). నడవడి. భాగ. 2, స్క-ం. 74. చూ, పర్ణనము. 1, అ. కిర్. (5). రూ-మనుఁగు చూ, మరణిం చే; స. కిర్. (6). చూ, పోషించే. సాంబ. స్థా. 123.

మనువులు. ఆం: స్వాయంభువుఁడు, స్వారో చిషుఁడు, ఉత్తముఁడు, తామసుఁడు, రైవ తుఁడు, చాక్షుషుఁడు, వైవస్వతుఁడు, సూ ర్యసావర్ణి (సూర్యసావర్ణిక), దక్షసావర్ణి (దక్షసావర్ణిక), బ్రహ్మసావర్ణి (బ్రహ్మసావ ర్ణిక), ధర్మసావర్ణి (ధర్మసావర్ణిక), రుచి సావర్ణి (రుచిసావర్ణిక), రౌచ్యుఁడు, భౌ చ్యుఁడు. (14). [రాట్టు.

మనుష్యధర్మ్ముఁడు. సం. వి. న్. పుం. చూ, మను

మనుష్యనాయకుఁడు. ఆం: చూ, నాయకత్వ యము.

మనుష్యయజ్ఞము. సం వి. అ. పుం. అతిథిపూజ: చూ, మహాయజ్ఞములు (యజ్ఞములు)

మనుష్యవర్ణములు. ఆం. బ్రాహ్మణ (బ్రహ్మ), క్షత్రియ, వైశ్య, శూద్రులు. (4)

మనుష్యసర్గము. ఆం: చూ, సృష్టిసర్గములు.

మనుష్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=మనిసి: ఊ, ఏధతుఁడు, కర్మార్హుఁడు, కర్మి, కుండీరుఁ డు, జనపదుఁడు, జానపదుఁడు, జాబాలుఁ డు, ధవుఁడు, నరుఁడు, నారుఁడు, పంచ జనుఁడు, పుమాంసుఁడు, పురుషుఁడు, పూరు షుఁడు, భూమిస్పృశుఁడు, మంతువు, మను జుఁడు. మర్త్యుఁడు, మానవుఁడు, మానుషుఁడు, మానుస్యుఁడు, విసుఁడు. (తె). —మగఁడు, మగవాఁడు, మనిసి-మానిసి-మాని, మిండ గాఁడు, మిండగాఁడు, మిండుఁడు. తెద్వి — ం. (తె). —ఆడవిమానిసి; ఆ. (సం)— అతికాయుఁడు; 3. (తె). —పులుమానిసి; ర. పుట్టినవానికి. —(చూ, సంభూతుఁడు.) (మిగిలినవానికి "చూ, సంభూతుఁడు.)

మనెదారి. నే వి. పరిభువు, ఏకిమీఁడు: చూ, స్వామి. 1.

మనోనుప్త. సం. వి. ఆ స్త్రీ: చూ, మనశ్శిల.

మనోజన్మ. సం వి. న్. పుం చూ, మనోజుఁడు.

మనోజవసుఁడు. సం. విణ రూ-మనోజవుఁడు, తండ్రినిఁ బోలినవాఁడు (కొడుకు): చూ, నూనుఁడు. 1.

మనోజవుఁడు. సం. విణ.—వై.—

మనోజుఁడు. సం. వి. అ. పుం. తలఁపుచేలి. చూ, మన్మథుఁడు.

మనోజ్ఞ పా. చూ, వృత్తము. 1. ("న-జ-జ-భి-ర గణములు. 10 యతి. 15వ ఛండిస్సు")

మనోజ్ఞత. సం. వి. ఆ.న. మంజిమ-మంజి మిగు.

మనోజ్ఞమగు. మి. అ. కిర్: మనోరమమగు-(తె).—ఇంచే.

మనోజ్ఞము. సం. విణ: చూ, హృద్యము.

మనోజ్ఞుఁడు. సం. విణ: చూ, సౌందర్యవంతుఁడు.

మనోదండము. ఆం: చూ, త్రిదండము. 1—2.

మనోభవుఁడు. సం. వి. అ పుం: చూ, మనోజుఁడు.

మనోమయకోశము. ఆం: చూ, కోశములు. 4.

మనోరథము. సం. వి. అ. పుం. కోరిక: చూ, వాంఛ.

మనోరమ. సం వి. ఆ. స్త్రీ. 1. బౌద్ధదేవి: చూ, భార్య; పా 2: చూ, వృత్తము. 1. ("న-ర-జ-గురువులు. 7 యతి. 10వ ఛందస్సు.")

మనోరమగు. మి. అ. క్రి: చూ, ఇంచు. 3.

మనోరమము. సం. విణ చూ, హృద్యము.

మనోవర్తి. వా. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, మనవృత్తి.

మనోవృత్తి. వా. సం. వి. ఇ స్త్రీ —పై.—

మనోహర్తుఁడు సం. విణ. మనసు చెడినవాఁడు. చూ, హర్తుఁడు. 3.

మనోహరము. సం. వి. ఆ. న. 1. బంగారు: చూ, లోహము. 1; 2: చూ, భక్ష్యము; విణ 3: చూ, హృద్యము.

మనోహరవృత్తము. పా. చూ, వృత్తము. 1. ("భదికలితాంత వృత్తచ్ఛాయను జేసిపాద ములున్న తోటకవృత్తచ్ఛాయను సరిపాద ములున్నా నడచేను")

మనోహర్తుఁడు. సం. విణ. చూ, మనోహ్లుఁడు.

మనోహ్వా. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మఱిసిల.

మన్కి. దే వి: చూ, రూ—మనికి.

మన్దిండి. ద్వ. వి. చూ, రూ-మనుదిండి.

మన్న. దే. వి. 1: చూ, సంరోధము. 1; పై. వి. 2 =మన్యా. పడతలయందుండు నరము: మన్ని. (సం).—మన్యా: చూ, సిర. 1.

మన్నఁడు. దే వి: చూ, మనెదారి.

మన్నన. పై. వి.=మానన. 1. బహుమానము, గౌరవము (అనికొందఱు): చూ, సన్మానము; వా. 2 అపరాధక్షమము: చూ, మన్నింపు. 2.

మన్నా. వా. వి. ఆటకాయింపు. "దేవిడీ మన్నా.": చూ, సంరోధము. 1.

మన్ని. పై. వి. 1.=మన్యా: చూ, మన్న. 2, దే. వి. 2: చూ, మనికి. 2.

మన్నించు. పై. స. క్రి. 1: చూ, సమ్మానించు; 2. ఆదరించు: చూ, సంబాళించు; వా. 3. అపరాధమును క్షమించు: చూ, సహించు.

మన్నింపు. పై. వి. 1. మన్నించుట: చూ, మన్నన. 1; 2 చూ, మన్నన. 2.

మన్నిక. పై. వి.=మానన: చూ, మన్నన. 1.

మన్నిగొను. దే. స. క్రి. చేంపు. ఉ, హరి. 5, ఆ. 288. చూ, సంహరించు.

మన్నియ. పై. వి.=మాననీయ: చూ, మనెదారి. అచ్చ. ఆర, కాం. 73. [మన్నెఁడు)

మన్నియిఁడు. పై. వి.=—పై.—(రూ-

మన్నియము. పై వి.=మాన్య. (రూ-మన్నెము-మండెము-మన్యము) 1: చూ, మాన్యము. 1; వా. 2. కొండలనడుమనున్న భూమి, గోగభూయిష్టమగునేల (అనికొందఱు). "గడుమన్నియములోకాఁపుగంబు." రూ-మన్నెము. (సం).—మన్యము.

మన్నీఁడు. పై వి.=మాననీయ. (ద్వ. అనికొందఱు): చూ, రూ-మన్నియ. అచ్చ. కిష్కింధ, కాం. 56.

మన్ను. పై. వి.1.=మృత్స్న. నేల: చూ, రూ-మను. 1; 2.=మృత్. మట్టి. చూ, రూ-మను. 2; దే. వి. 3: చూ, ముంగ్కుమ్ము మొగము. స్వా. 4, ఆ. 20; 4 యుద్ధసాధనము. ఉ, హరి. 3, ఆ. 35 చూ, హేతి. 4.

మన్ను కానుఫు. ద్వ. వి. సీతాదేవి. అచ్చ. యు, కాం. 109. చూ, సీత. 1.

మన్నుమిన్ను. వా. వి: చూ, రోపసి. 3

మన్నుమిన్నుఁగానకుండుట. జా. క్రిందుమీఁదులు తెలియకుండుట. "మీరు మన్నుమిన్నుఁగానకున్నారు." (ధర్మజరాజసూయము)

మన్నుతీఁగ. ద్వ. వి: చూ, మన్నియ.

మన్నె. పై. వి.=మాన్య. (దేశ్యమని శ. ర) —పై.—

మన్నెఁడు నై. వి.=: చూ, మన్ను తినేఁడు.

మన్నెకాఁడు. ద్వ. వి.=—పై —అచ్చు. సుం, కాం. 11. [దేశమునకు దొర.

మన్నెడి. నై. వి. 1.=—పై.—; 2. అరణ్య

మన్నెము. నై. వి 1.=మాన్యం: చూ, మాన్యము. 1; 2: చూ, రూ-మన్నియము. 2.

మన్నెముల్లు. ద్వ వి. మేకలకాలిగిట్టలలోని ముల్లుతీసెడు పెద్దనూది: చూ, సూది.

మన్నెవాఁడు. ద్వ. వి.=మాన్యం: చూ, మన్నియ.

మన్నెతీకము. ద్వ. వి. మండలేశ్వరత్వము.

మన్నెలు దే. వి. బ నతివిశేషము: చూ, హాణిగలు.

మన్మఁడు. దే. వి: చూ, రూ-మనమఁడు.

మన్మథి. అం: చూ, సంవత్సరములు

మన్మథబాణములు అం: 1.అరవిందము.(ఉన్మాదనము) (ఏకుసవిధనువు) (చెఱకువిల్లు) (స్త్రీస్తనములయందుఁ బ్రియోగము); 2. అశోకము. (గోదనము) (ప్రియోగస్థలము అధరము); 3. చూతము. (సమ్మోహనము) (ప్రియోగస్థలము శిరస్సు); 4. మల్లిక, నవమల్లిక. (శోషణము) (ప్రియోగస్థలము నేత్రములు); 5. నీలోత్పలము (మారణము) (ప్రియోగస్థలము గుహ్యము.) (5). చూ, బాణము. 1—౬3.

మన్మథిబాణాలు. అం: చూ, ధాన్యము.

మన్మథము సం. వి. అ. పుం. 1. కామచింత*; 2: చూ, వెలఁగ *.

మన్మథావస్థలు. అం. కనులఁజూచుట, మనసు రగులుట, సంకల్పించుట, నిద్రిపట్టకుండుట, చిక్కిపోవుట, అన్నింట విసుగుపుట్టుట, సిగ్గువిడుచుట, చిత్తభ్రమనొందుట, మూర్ఛనొందుట, మరణమునకు యత్నించుట.(10).

మన్మథుఁడు. సం. వి. అ. పుం.(బుద్ధినిఁగలియఁ బెట్టువాఁడు.): అంగజుఁడు, అంగభవుఁడు, అంగహీనుఁడు, అజుఁడు, అతనుఁడు, అనంగుఁడు, అనన్యజుఁడు, అసమశరుఁడు, అసమేషుఁడు, ఆత్మభువు, ఆత్మయోని, ఆశయే శయుఁడు, ఇ, ఇక్షుధన్వుఁడు, ఇక్షుశరాసనుఁడు, ఇక్షుసాయకుఁడు, ఈశ్వరుఁడు, ఋష్యకేతువు, కంజనుఁడు, కంతుఁడు, కందర్పుఁడు, కనినుఁడు, కలాపీ-కలాపి, కామజుఁడు, కామదేవుఁడు, కామువు, కాయజుఁడు, కార్ష్ణి, కింకిరాటుఁడు, కింకిరాతుఁడు, కింకిరుఁడు, కిమమాయుఁడు, కుసుమేషువు, కోర్కిగుఁడు, గృత్సుఁడు, గృధ్నువు, చేతోభిభువుఁడు, చోరుఁడు, జరాధీనువు, చిత్తశోతుఁడు, రుక్మధ్వజుఁడు, పంచశరుఁడు, పంచేషుఁడు, పుష్పకేతువు, పుష్పధన్వుఁడు, పుష్పశరుఁడు, పర్యుమ్నుఁడు, పరిమూనేషువు, బహురూపుఁడు, బర్హిత్రసువు, భావజుఁడు, మకరకేతనుఁడు, మకరధ్వజుఁడు, మకరాంకుఁడు, మదనుఁడు, మన్మథుఁడు, మనసిజుఁడు, మనోజన్ముఁడు, మారుఁడు, మీనకేతనుఁడు, మూర్ఖరుఁడు,రణరణసుఁడు, రతిపతి,రతిరమణుఁడు,రమణుఁడు,రవీషుసుఁడు, రాగరజ్జువు,రాజమిత్రుఁడు,రూపాస్త్రుఁడు, వాముఁడు, విగాత-విధాత్రేయుఁడు, విశ్వకేతువు, వీరధన్వంతుఁడు, శంబరారి-సంబరారి, శమాంతకుఁడు, శ్రీపుత్రుఁడు, సంకల్పజన్ముఁడు, సంకల్పజుఁడు, సంకల్పభువుఁడు, సంకల్పయోని, సంసారగురువు, సురభిసాయకుఁడు, స్మరుఁడు, స్వయంభువు, స్వాదుధన్వుఁడు. (తె. ప).—ఆంచేయే నుఁగుమావంతు, ఆలరువిలుకాఁడు-ఆలరువిల్కాఁడు, ఆలరువిలుతుఁడు—ఆలరువిల్తుఁడు, ఇంచేవిలుకాఁడు - ఇంచేవిల్కాఁడు, ఇంచేవిలుతుఁడు—ఇంచేవిల్తుఁడు

డు, ఇగురువిలుతుఁడు-ఇగురువిల్తుఁడు, ఎల్ల పుడు దిగ్మమ్ముతేరుదొర, కందుఁడు, కన్ను లవిలుకాఁడు-కన్నులవిల్కాఁడు, కన్నుల విలుతుఁడు- కన్నులఁవిల్తుఁడు, కమ్మవిలు కాఁడు-కమ్మవిల్కాఁడు,కమ్మవిలుతుఁడు- కమ్మఁవిల్తుఁడు, కలుములగరితెబిడ్డ, కోయిల తెగదణి, కొంజిగురులవిల్కాఁడు, గాడ్పు టగదిపుదొర, గాలితేరెక్కు మన్నీఁడు, గొరవంకతెగదణి, చేక్కనయ్య, చేక్కర విలుకాఁడు, చిగురాకువిలుకాఁడు-చిగురు విలుకాఁడు, చిలుకరవుతు- చిలుకకొతు, చెఱుకువిలుకాఁడు, చోపంచేతూఁపుజోదు, జేమిలి ముక్కాలివిలుకాఁడు, జోబిల్లియల్లుఁ డు, డెందమ్ముచేలి, తలఁపుచేలి, తలిరు విలుతుఁడు, తామరతూపరి, తావివిలుకా డు, తియ్యవిలుకాఁడు, తీఁగవిలుకాఁడు, తుంటవిలుతుఁడు, తూఁడువిల్తుఁడు, తెలి విల్తుఁడు, తేఁటితెగదణి, తేఁటియల్లెవాఁడు, తేఁటియల్లెవింటిదొర, ననవిలుకాఁడు, నన విలుతుఁడు, నెయ్యఁపుఁజేఁడు, నెలయల్లుఁ డు, పంచేదారితండి తేజిశాత్ము,పచ్చేవారు వపుజోదు-పచ్చేవాగ్వీపుజోదు, పచ్చేకలు తుఁడు, పువ్వలుకాఁడు, పూలవిలుతుఁడు, పూవింటి, పూవింటివాఁడు, పూవిలుకాఁడు, పూవిలుతుఁడు, బేసికైదువదొదు, మయి సున్నవపిరు, మరుఁడు, మీనుమెసలి సిడెంబులమేటి,రాచిల్కనెక్కుశౌతు,లేమా విలాయపుతేజిశాతు, వలపురాయఁడు, పల దొర, పలరాజు, పలతేఁడు, వాలుగడాలు, విరివిలుకాఁడు-విరివివిలుకాఁడు, వెడవింటి, సత్తిరాపగఱు, సిరిమోలి-సిగపిల్ల, సొగసరి. (నిగతవానికి "చూ, స్వాదుధన్వుఁడు.")

మన్మనము సం. వి. అ. పుం. ఆలుమగలు సుర తికాలమునందు దేళాభాపతోఁ జెవిలో మెల్లఁగాచెప్పకొనుమాట: చూ, శబ్దము. 2.

మన్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=మన్ని: చూ,సిర. 1.

మన్యము. వా. సం. వి. ఆ. న.=మన్నియ ము-మన్నెము. 1: చూ, మన్నియము. 1; 2: చూ, మన్నియము. 2.

మన్యావర్తి. అం: చూ, అశుభావగ్రహములు.

మన్యువు సం. వి. ఉ పుం. 1. కోపిధము: చూ, రోషము; 2: చూ, శోకము; 3. దై న్యము: చూ, వాచోరపము; 4: చూ, యజ్ఞము.

మన్వంతరము సం. వి. అ. న. 1. డెబ్బది యొక్క- దివ్యయుగములు· చూ,పురాణము. 6; అం. 2 మనుకాల మన్వ్యచరిత్రము:చూ, పంచలక్షణము

మపుష్టకము సం వి. ఆ. పుం:చూ,మకుష్టకము.

మప్పితము దే. వి. ముట్టు: చూ, మితము. 1.

మప్పు. దే స. కిరి. చూ, రూ-మరపు.

మబ్బు. దే వి 1: చూ, మేఘము 1; 2 మద్య పానమదము చూ, హామిక; 3 చీకటి. రామా. 6, ఆ 23: చూ, ధ్యామిక. 1; 4. ఆజ్ఞానము. చూ, స్వాపము 3.

మబ్బుకొను. దే అ. కిరి కావరించే, కొరివ్వు, కొరివ్వుగొను, దిమ్ముకొను, దిమ్ముపట్టు, పోతరించే, పోసరించే, మంపిలు-మంపిల్లు, మంపుగొను, ముత్తిల్లు, మస్తుకొను; (సం).- మదించే-మదియించే (మిగతవానికి "చూ, హంకరించే.") [పర్మము.

మబ్బుతోరిస. దే. వి. ఆకాశము: చూ, సుర

మబ్బుపగ. దే. వి: చూ, వాయువు. ఆం. పదా. సుర. 35.

మబ్బుపువ్వులపెల్లి. ద్వ. వి· చూ, సముద్రము.

మబ్బుపూనిసువు. ద్వ. వి. అగ్ని. ఆం, భా. పర్వ. 47. చూ, పవ్ని. 1.

మబ్బుమేపరి. దే. వి. చూ, మబ్బుపగ. అచ్చ. సుం, కాం. 121.

మబ్బురవుతు. ద్వ. వి. మేఘవాహనుఁడు, ఇంద్రుఁడు. చూ, సహస్రాక్షుఁడు.

మబ్బురావుంటనము. వా. వి. మత్తుపదార్థములు కలిపిచేసినమందు మబ్బురావుంటు.

మబ్బురావుంటు. వా. వి.—పై —ఆం, భా. స్వ్. 303.

మబ్బురూపరి. వ్య. వి ఐరావతము: మా,హా,పై

మబ్బువిప్ప దే. వి. చూ, మబ్బువగ.

మళ్యశెట్టు. మి. స కి్. 1. మోసపుచ్చే; 2. కిమ్మిశెట్టు.

మమకారము. వా సం వి. అ. న 1. ప్రేమ, దయ (అనికొంటిమి): చూ, స్నేహము. 1; అం 2: చూ, హేయగుణములు.

మమత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. మమత్వము: చూ, మమకారము 1.

మమ్మ దే. అవ్య. (రూ-మమ్మరె- మమ్మరే- మమ్మా- మమ్మార- మమ్మారే): చూ, సేబాను

మమ్మరె. దే. అవ్య.—పై.—

మమ్మరే. దే. అవ్య —పై.—

మమ్మా. దే. అవ్య.—పై —రామా 5,పు.225.

మమ్మాయము. వా.వి.మహమ్మాయమును లేచ్యాము

మమ్మారె. దే. అవ్య. చూ, రూ--మమ్మరేశాం. 5, ఆ. 29

మమ్మారే. దే. అవ్య —పై.—

మమ్ము దే వి. 1 సముచిత్రముమీదిపీడలకు విఘాతముగా పీడెదు సుడిగాలి చూ, వాయువు; 2. (రూ-మము-మమ్ములను) అస్మదర్థక ద్వితీయా బహువచనము.

మయటము సం వి. ఆ. న. గడ్డిమేడి, గడ్డియిల్లు (అనికొంటిమి): చూ, సదనము 1.

మయము. సం. వి ఆ పుం. 1 ఒంటె: చూ, లొట్టిపిట్ట; 2. కంచేరగాడిద: చూ, రాసభము; హా.వి.(1) కవును; (2). మధ్యభోగము, నట్టనడుము. [మకుష్కకము

మయష్కకము. సం. వి. ఆ. పుం. బ: చూ, మయష్కికము: చూ, మయష్కకము.

మయి. దే వి. రూ-మై. 1. చూ, శరీరము; 2. చూ, విధము. 1; 3 తడవ: చూ, సారె. 7, 4: చూ, పార్శ్వము. 2; 5. పెన్నిడి: చూ, పెంబడి. 2; అప. 6 కొన్నియెడల తృతీయావిభక్తియందువచ్చెడుపర్యాయము. రూ—మై [మంపు.

మయికము. దే. వి. రూ-మైకము మట్టి చూ,

మయికొను. దే అ కి్. (రూ—మెయికొను-మేకొను-మైకొను): చూ, సమ్మతించు.

మయికోలు. దే. వి. రూ-మైకోలు. ఇచ్చేగింత. చూ, సమ్మతి 1.

మయిజోలు. దే. వి. కొంతయెడగుడముగా అడ్డకమ్ములు వాతంచిన ఆడుదానిపీగ కొంగు చూ, రూ—మైజాలు.

మయితాలుపు. దే. వి. (రూ-మైతాలుపు- మెయితాలుపు- మేతాలుపు- మైనుతాలుపు) పార్శ్వి చూ, శరీర.

మయిపై. వి రూ-మైపై. 1.—మాంద్యం: చూ, మాయికము, దే. వి. 2. రూ—మైపై. గోగట*. చూ, సహా 2.

మయిదానము. వా. వి. రూ-మైదానము బహిఃపర్యంతము. చూ, నలుపల. 1.

మయిము పై. వి.—మాంద్యం. రూ-మైగు. 1. మంపు చూ, హాయిక; 2. మాయ చూ, వంచన; 3 చొక్కు-పొడి చూ, రూ-మైగు. 3

మయినపుపత్తి పై. వి. మృదుచ్ఛిష్టపత్తి రూ-మైనపుపత్తి: చూ, పత్తి. 1. [సిక్థకము.

మయినము పై. వి.=మడిన రూ-మైనము చూ,

మయిమయి. దే. వి 1. రూ—మైపై- మెయిమయి-మేమెయి-మైమయి (సం) -ఆనాయాసముగా; కి్ విణ 2. అనాయాసముగా. రూ-మైపై—మెయిమెయి-మేమెయి-మైమయి.

మయిమఱపు. దే. వి. రూ–మైమఱపు: చూ, విస్మృతి.

మయిమఱువు. దే. వి. రూ–మైమఱువు: చూ, [వారవారణము.

మయిల. వై. వి. రూ–మైల. 1. నలుపు: చూ, వర్ణము.6; 2. చీఁకటి: చూ, మబ్బు 3; 3.=మలీన. (రూ–మకిల–మైల) మాలిన్యము: చూ, మలినము. 1; 4. అశుచిత్వము: చూ, రూ–మైల. 4. 5. మైలకోక. చూ, నస్రము;విణ. 6: చూ, మలినము. 1; 7. అశుచి: చూ, రూ–మైల. 4.

మయిలకోక. ద్వ. వి. రూ–మైలకోక: చూ, మయిల. 5.

మయిలపడు వా. ఆ. క్రి. రూ–మైలపడు:చూ, మలినమగు. [లారు.

మయిలారు. దే. వి. ఒకక్షుద్ర దేవత: రూ–మైమయిలారువాఁడు. దే. వి. కోమట్లనడిగికొని బివించేవాఁడు. రూ–మైలారువాఁడు.

మయిలు.వా.వి. అరకోర్సుదూరము. రూ–మైలు.

మయిలుతుత్తము. వై. వి.=మయూరతుత్థము. రూ–మైలుతుత్తము. (పెరుఁగుతో నూటి పుటము వేసినశుద్ధి): చూ, రసాంజనము.

మయిపడి. దే. వి. రూ–మైపడి. 1: చూ, సమ్మతి. 1; 2. చూ, స్నేహము. 1;3: చూ, విధము. 1; 4: చూ, సౌమ్యత.

మయిసున్నపఁజీరు. వా. వి: చూ, మన్మథుఁడు.

మయుఁడు. సం. చి. అ. పుం. అసురశిల్పి: చూ, స్వర్ణకారుఁడు.

మయూవు. సం. వి ఊ. పుం. 1. కిన్నరుఁడు (చూ, దేవతాభేదము.); 2. మయూపమృగము.

మయూఖము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. కిరణము: చూ, హాయనము. 2; 2. కాంతి: చూ, వెలుతురు. 1; 3. జ్వాల: చూ, పహ్ని. 1.

మయూరకము. నం. వి. ఆ. వ. 1. మయిలుతుత్తము: చూ, రసాంజనము; పుం. 2. ఉత్తరేణి*: చూ, శైఖరికము.

మయూరతుత్థము. సం. వి. అ. న.=మయిలుతుత్తము: చూ, మయూరకము.

మయూరము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. నెమలి: చూ, శిఖి. 2; 2. నెమలిజోట్టు:చూ, సిక.1; 3 ఓమము: చూ, యవాని; 4. చూ, మయూరకము. 2.*; 5. గురుంటకము, తిలమయూరము; అం. 6: చూ, ఆసనములు; 7: చూ, అసంయుతహస్తములు

మయూరలలితము. అం: చూ, కరణములు.

మయూరవిదళ. సం. వి ఆ. స్త్రీ: చూ, నల్లతెగడ*.

మయూరశిఖి సం వి.ఈ.స్త్రీ: చూ,దీపము.4*

మయూరసారి. పా: చూ, వృత్తము. 1. ("రజరగురువులు. 7యతి. 10వ ఛందస్సు")

మయూరాసనము. అం: చూ, ఆసనములు.

మయూరాస్యము. అం: చూ, అసంయుతహస్తములు.

మయ్యంకి. దే. వి. చూ, తాళము. 5.

మర. దే. వి రూ–మఱ. 1. కీలు: చూ, మర్మము. 1; 2. తిరుగుడునొక్కు: చూ, హిండనము; 3 తిరుగుడుచీల: చూ, హిండనము.

మరందము సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ–మకరందము. 1.

మరక. దే. వి. చూ, రూ–మఱక.

మరకతము అం (రూ–మరతకము–మకరతము): చూ, రత్నము. 1.

మరకత్తి. దే. వి. కీలుకత్తి: చూ, రిష్టి. 2.

మరకత్తిపీట. వా. వి. మరకత్తిని ఆడించే ఆనికపీట (మామిడికాయలు తలుగుటకు సులువుగనుండును.)

మరకము. వా. వి. ఎనిమిదిపళ్ళు, తూము.

మరకాఁడు. దే. వి. 1. నావికుఁడు. స్వా. 5, ఆ. 47: చూ, సరంగు; 2. మరకకులస్థుఁడు.

మరగాలు. దే. వి. కృతిమపాదము: చూ, హజ్జే.

మరగు. దే. అ. క్రి. 1. పరిచితమగు. మార్క్-. 3, ఆ. 319: చూ, స్నేహించే; 2. ఆళవడు: చూ, వాంఛించే; స. క్రి. 3. ఆశించే, ఇచ్ఛించే చూ, వాంఛించే.

మరగొమ్ము. దే. వి. గుఱ్ఱముమీఁది పల్లమునకు ముందు చెనుకలనా నిక్కి యెత్తుగా నేర్పఅ చియుండు భాగము. కళా. 3, ఆ. 81.

మరచెట్టు. దే. వి: చూ, తిరుగడ.

మరణము. సం. వి. ఆ. న. 1. చావు: చూ, సావు; అం 2. చూ, ఊర్ములు; 3. చూ, ఆవస్థలు; 4. చూ, ద్వాదశావస్థలు.

మరణమునకు యత్నించేట అం 1. చూ, మన్న థావస్థలు; (ఇందుకు పాఠాయశ్చిత్తము.— మరణపర్యంత్నుచేసి మానినవారిలో బ్రాహ్మణునకు అడవిలో నాలుగుతోర్పులు కలియుచోట శిఖతోగూడ పవనముచేయించుకొని పాఠాజాపత్యద్వయము నాచరించి గోద్వయము దక్షిణగా నొసంగవలెను. క్షత్రియుఁడు పాఠాజాపత్యద్వయము నాచరింప వలయును వైశ్యుఁడు పుణ్యతీర్థయాత్రిసలుప వలయును. శూద్రుఁడు పదిఆవులను ఒక యెద్దును దానమొనర్పవలయును.)

మరణించే. సం, అ. క్రి చేచ్చే: చూ, సమయు

మరణోద్యమము. అం. 1. చూ, ద్వాదశావస్థలు, 2: చూ, దశావస్థలు. (తెము.

మరతకము. సం. వి. ఆ. న. చూ, రూ—మాక

మరపు. వా. వి. 1: చూ, రూ-మఱపు; దే. పేర్. 2 మరఁగఁజేయు. భాగ 6, స్క-ం.89.

మరమేకు. దే. వి. రూ—మరామేకు. తిరుగుడు చీల: చూ, మర. 3.

మరమ్మతు. వా. వి. భూమి లోనగువానిని బాగుచేయుట: చూ, మఱమ్మత్తు. 1.

మరల. దే. అవ్య: రూ-మఱల: చూ, వెండియు.

ఆం, భా. తృ. 69. [వటిర్లిలు.

మరలఁబడు. ద్వ. ఆ. క్రి. నివర్తిల్లు: చూ,

మరలఁబాటు. ద్వ. వి. రూ—మాఱుఁబాటు— మరులుఁబాటు, మానుట, తిరుగుదల. (సం).— అపర్వృత్తి, అర్థము, ఆపర్తనము—ఆపర్తము, ఆవృత్తి, ఉపసంహారము, నివర్తనము, నివృత్తి, (అవ్య).—ఆతి; తద్వి.—ం. పనసయొక్క— ఆవృత్తులకు -(సం). ఘన; ఆ. పనసయొక్క— ఆవృత్తికి. (సం).—జట. (ఇట్లు శీర్షికాపద ములకడచేదువుకొనుము.) (చూ, వెండియు)

మరలించే. దే. స. క్రి, పేర్.—మఱలుచే— మరల్చు, మలపు, కర్మ్మఅుచే. (సం).— ఉపసంహారించే

మరలు. దే. అ. క్రి. రూ—మఱలు. 1: చూ, మఱలఁబడు; 2 చెనుకకుఁదిరుగు. రాఘు. 3, ఆ 84. [లించే.

మరలుచే. దే. పేర్ రూ-మరల్చు: చూ, మగ

మరల్చు. దే. పేర్.—పై.—భో. 2, ఆ. 253.

మరలుఁబాటు. ద్వ. వి. చూ, రూ-మరలఁబాటు.

మరవలి. దే. వి మనుఁగుడుపు: చూ, విందు. 2.

మరసాన. ద్వ. వి తార్ల పనివాని సాధనము.

మరాటము. దే. వి. లాంగలి అను చెట్టు: చూ, లాంగలి. 1.

మరాటి. పై. వి =మహారాష్ట్రి. రూ- మురాటీ, మరాటివాఁడు-మరాటీవాఁడు: చూ, మహా రాష్ట్రీడు.

మరాటిమొగ్గ. పై. వి. ఒకానొకఅంగడిపస్తువు- మరాటివాఁడు పై. వి: చూ, మరాటి.

మరాట. పై. వి.— చూ, రూ—మరాటి. (డు.

మరాటీవాఁడు. పై.వి: చూ, రూ—మరాటివాఁ

మరామేకు. వా. వి: చూ, రూ-మగమేకు. "నిలుచేండిన మరామేకు, కూర్చుండినమరా మేకు." (ఉత్తరసరాగ్—రులలోవాడుక.)

మరి. దే. వి. ఏ. రూ-మఱి. 1. తడవ, వార ము: చూ, వెండియు; అవ్య. 2. ఇంకను:

చూ, మ్మతి. 2; 3. అనంతరము: చూ, వెనుక. 1.

మరించే. సం ఆ. క్రి: చూ, రూ-మరగించే.

మరిగొమ్మ. దే వి కలుఁజో· చూ, వాహనము 2.

మరిచము. సం. వి. అ. న. మరీచము=మిరియము: చూ, వేల్లజము [మహాలక్ష్మి.3

మరిడిమహాలక్ష్మి. మి. వి. ఈ. స్త్రీ· చూ,

మరిడివ్యాధి. మి. వి. కలరా: చూ, విషూచిక.

మరిడెమ్మ. వా. వి.చూ,. మహాలక్ష్మి. 3. "మరిడెమ్మతీర్థము"

మరియాది పై వి. 1. న్యాయము: చూ, సత్యము. 1; 2.=మర్యాదా. కట్టుపాటు· చూ, మర్యాద, 3: చూ, విధము 1

మరీచము. సం. వి. అ.న= చూ, రూ-మరిచము

మరీచి. సం వి. ఇ. పుం, స్త్రీ. 1 కిరణము· చూ, హాయనము 2; పుం. 2 మరీచి అనుఋషి: చూ, సన్యాసి; అం. 3. చూ, ఋషిశ్రేష్ఠులు (గోత్రిము 13);4· చూ, బర్హిష్మలు.

మరీచిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మృగతృష్ణ

మరీచికాన్యాయము. అం: మిరియములు, తెల్లమిరియములు (2). [దేశరూ-పము. "వేమన"

మరు. దే. వి. పృత్తియందు మారుపెట్టమునకా

మరుండ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ ఊచ్చలలాటిక.

మరుఁడు. పై. వి.=స్మర. చూ, మన్మథుఁడు.

మరుతేజి. ద్వ. వి. చిలుక. చూ, శుకము.

మరుతేరు. ద్వ. వి: చూ, వాయువు. పాంబ. దే. 13.

మరుత్తు. సం. వి. త్. స్త్రీ. 1. పిక్క* చూ, స్పృక్క: చూ, రాజార్హము; పుం. 2 (రూ-మరుతము- మారుతము- మరుత్వంతము): చూ, మరుతేరు, 3. చూ, వేలుపు; అం. 4 చూ, మహారాజులు.

మరుత్వంతుఁడు. అం: చూ, మహారాజులు.

మరుత్వంతుఁడు సం. వి. త్. పుం: చూ, మబ్బురవుతు.

మరుదర్థము. సం. వి. అ. న. గుఱ్ఱము: చూ, హయము.

మరుద్వాహము. సం. వి.అ.న: చూ, పొగ.(హో).

మరుధరిత్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఎడ్డడినేల: చూ, భూమి. 1. [హరివాహనుఁడు.

మరునయ్యతీజి. ద్వ. వి. గరుడుఁడు: చూ,

మరుసల్లె ద్వ. వి: చూ, ధర్మగము.

మరుసాఁడు. వా. వి: చూ, రూ-మఱుసాఁడు.

మరునిడాలు. ద్వ. వి. 1. చేప. చూ, మత్స్యము. 1; 2. మొసలి: చూ, మత్స్యము 1.

మరునిల్లు ద్వ వి. (మరుని + ఇల్లు). చూ, భగము. 12 [పదా. సు. 10.

మరునిసూడు. ద్వ వి చూ, శివుఁడు ఆం,

మరున్మాల. సం వి. ఆ స్త్రీ చూ, మొరుత్తు 1.*.

మరుపతి సం. వి ఈ. స్త్రీ. ఇంగువు*: చూ, హింగువు.

మరుపని. ద్వ. వి సుగతము· చూ, సంభోగము.

మరుపు. దే. వి. రూ-మఱుపు చూ, విస్మృతి.

మరుభవ. సం. వి ఆ.స్త్రీ: చూ, దేశములు. 2గం.

మరుమరీచికాన్యాయము. పా. ఎడారిలో నెండమావులు నీళ్ళవలెఁగాన్పించి యెంతదూరము పోయినన్నట్లె యుండునన్నీతి [శువు.

మరుమామ పై వి. చంగుర్రిడు· చూ, హిమాం

మరులు. దే. వి 1. పిశాచము చూ, పోకుడు 1; 2 మోహము. చూ, బలపు; 3 తీరని వ్యామోహము. ఆం, భా. పర్వ. 136. చూ, స్నేహము. 1.

మరులుఁదీఁగ ద్వ. వి· చూ, మరులుజీడ. *.

మరులుఁబొటు. దే.వి చూ, రూ- మరలఁబొలు.

మరులుకొను. దే. అ. క్రి. 1. కామించే. చూ, వలచే. 2; వ్యా 2 మరులుకొలుపు.

మరులుజీడ ద్వ. వి: చూ, మర్మమాతంగి. *.

మరులుమాతంగి. దే. వి.—పై.—

మరులుమ్మెత్త. దే. వి.—పై.—

మరులు మోఁడు. దే. వి. పిశాచపల్లథుఁడు: చూ, సోఁకుడు. 1.

మరువకము సం. వి. అ. పుం 1.=మొరువము* చూ, వాసన మొలక; 2. మంగ*: చూ, శ్వసనము.

మరువము. సై. వి.=మరువకము*. రామా 1. ఆ. 48: చూ, మరువకము 1.

మరువు. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, మరుగరి తి, 2. కొండ: చూ, హిమాలయము (పర్వతము). [వాసిని*

మరుహోతుఁడు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, మధు

మరోలి. సం వి. ఇ. పుం. మొసలి. చూ, మత్స్యము. ౧—౩

మర్కటకము. సం వి. అ. పుం. 1. కోఁతి: చూ, వానరము; 2 చూ, సాలెపురుగు.

మర్కటకిశోరన్యాయము పా. కోఁతిపిల్ల తల్లి యెంత యజాగర్తగనున్నను తల్లికడుపును బట్టుకొని విడువదనురీతి. (స్వపర్యత్నము లేక భగవంతుఁడు కాపాడఁడు.)

మర్కటగృహము. సం వి. ఆ. న. కోఁతిపెం కి. చూ, సదనము 1. [టీమ: చూ, పిపీలిక.

మర్కటపిపీలిక సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పెద్దనల్ల

మర్కటము. సం. వి. అ. పుం. 1. కోఁతి చూ, వానరము, 2. చూ, సాలెపురుగు; అం. 3. చూ, గతులు. [మర్కటగృహము

మర్కటవాసము సం వి. ఆ. పుం: చూ,

మర్కటి. సం వి. ఈ. స్త్రీ. 1.తీఁగకానుగ* చూ, శాఖస్థము; 2. చూలగొండి*. చూ, ఘూకశింబి. [చూ, సరంగు

మర్కాఁరి. వా. వి. పడవనడిపించేవాఁడు:

మర్గబు. వా. విణ. చూ—మర్గరబు.సమాప్తము

మర్గరబు వా. విణ.—పై.— [ములు.

మర్త్యము. అం. (భూలోకము) చూ, లోక

మర్త్యుఁడు సం. వి.ఆ.పుం:చూ, మనుష్యుఁడు.

మర్దనము. సం వి. అ న 1. పిసుకుట: చూ, సంవాహనము; 2. నూఁటు: చూ, సురుము.

మర్దలబంధము. అం ఒకానొక శబ్దాలంకారము: చూ, హేతువు 2

మర్దలము. సం. వి ఆ. పుం. 1.=మర్దల (దీని ధ్వనినిఁబోలుము) చూ, వీఁణ; అం 2: చూ, వాద్యములు.

మర్దలాదులాహ్వానభేదములు. అం: చూ, వాద్యములు.

మర్దశ్రీరూపూ అం —మర్దలరూపురికి్ —ధనిస్త: చూ, రికి్ — [ర్దించే.

మర్దించే. సం. స కి్ నూఁటు చూ, సమ్మ

మర్దితము. సం. విణ. నూఁటఁబడినది, పీడితము: చూ, సమ్మర్దితము

మర్దిని. అం: చూ, కిశోరలు [పర. 5, ఆ. 35.

మర్మాఁడు. దే వి చూ, రూ—మునునాఁడు.

మర్మజ్ఞుఁడు సం వి అ. పుం. (తె) —ఆణి కాఁడు—ఆణీకాఁడు. ఒళవరి, కీలరి, నెలవరి.

మర్మము సం వి. న్. న. 1. ఠీసస్థానము: ఆయువు—ఆయుస్సు. (తె).—అనరు, ఆణి—ఆణీ, ఆను, ఆయము, ఒళవు, కీటుసు, కీలకము, కీలు, కొఱసంది, గాయకము, గుట్టు, గుసును, గుచ్చోండి, తాపి—తాఁపీ, నెఱఁకు, నెఱిను, నెళవు, పీఁక్—, మరి, మారాటము, మఱుపు, లోచెయి—లోచెయ్యి. (“చూ, లోచెయ్యి”); 2 చూ, రహస్యము. 1.

మర్మ్ము. సం. వి. అ పుం —మఱుఅి మఱుఅి ఆపలు లోనగువానియొక్కి మోఁకాలి: చూ, స్వరము. 2.

మర్మస్పృక్కి. సం. విణ. (రే. ఈ. రే.)మర్మ మును డాఁపినది (మాట), అర్థంతరము: చూ, శిల్పము. 2.

మర్యాద. సం పి ఆ. స్త్రీ 1. పొలిమేర: చూ, హద్దు 1; 2. తీగము. చూ, గోధస్సు; 3 —మరియాద, కట్టుపాటు; 4.=మరియాద: చూ, సత్యము. 1; 5: చూ, సన్మానము.

మర్లమాతంగి. వా. వి. ముట్టినతోడనే మరులు పుట్టించెడి యోషధి*. రూ-మరులుమాతంగి, మరులుఁదీఁగ, మరులుజేడ, మరులుమ్మెత. (సం).—గోలోమి, భూతకేశము, మదనము.

మర్లుఁబాము. దే. వి: చూ, మనుదిండి. [త్రము.1

మర్షము. సం. వి అ. పుం. ఓరుపు: చూ, శాం

మఱి. దే. వి: చూ, రూ-మర. 1-2-3.

మఱఁదలు. దే. వి. (మఱఁది + ఆలు) 1. తమ్ముని భార్య. చూ, రిత్తిక; 3. భార్యచెల్లెలు; 3. తనకంటె చిన్నదగు మేనత్తమేనమామల కూఁతురు.

మఱఁది. దే. వి. 1. చెల్లెలికుఁగడు; 2. భార్యతోఁబుట్టువు; 3 మేనమామకొడుకు; 4. మగనితమ్ముఁడు. (సం) —ఱు, దేవరుఁడు.

మఱక. దే. వి. 1: చూ, రూ-మరక; 2. మేకపడ్డ. పంచ. నా. 5, ఆ. 11· చూ, మేపము. 1. [ఆ. 326 చూ, స్వాపము 3.

మఱఁకువ. దే. వి. అజ్ఞానము. భార. ఆర. 1,

మఱఁగుజ్జే ద్వ. విణ: చూ, రూ-మఱుగుజ్జే.

మఱఁచే. దే స.కి.మఱపుఁజెందు పా. 4,ఆ.16.

మఱపు. దే వి. రూ-మఱుపు. 1: చూ, విస్మృతి; 2: చూ, మఱకువ; 3· చూ, పారవశ్యము ఉ, హరి. 5, ఆ. 73; 4. చూ, [పమాదము. స్వా. 4, ఆ. 63.

మఱల. దే అవ్య: చూ, రూ-మఱల.

మఱలు. దే. అ. కి: చూ, రూ-మరలు 1-2.

మఱి. దే. అవ్య. రూ-మరి. 1: చూ, రూ-మరి. 1; 2. ఇంకను. రూ-మరి. అన-అనఁగ-అనఁగా-అనాఁగ-అనా;3: చూ, మరి 3

మఱిగ. దే. వి. డొడ్డనెలవలె బలపపు ఛాతితోఁజేయఁబడినపాత్రము: చూ, హరివాణము (పాత్రము 6).

మఱిమఱి. దే. అవ్య. 1 మఱియు మఱియు: అందంద, ఆడాడ, అనయము. (సం).—అత్యంతము; 2 అనయము, అతిమతి, ఎస, ఏపారిద్దు, కడు, తరమిడి, నలి, పెద-పెద్ద, పొరి, బెట్టు, హాలెము. (సం).—అనిళము. (మిగతవానికి "చూ, హాలెము.")

మఱియు దే. అవ్య. 1: అదిగాక, ఇంతేకాకుండ, కాక; 2: చూ, వెండియు.

మఱియొకటి. ద్వ. స. (మఱి + ఒకటి)అన్యము: చూ, వేఱు. 3.

మఱియొకఁడు. ద్వ. స: చూ, వేఱయినవాఁడు.

మఱియొకనాఁడు. ద్వ వి. మఱియొకదినము.

మఱువు. దే. వి పృష్ఠియందు మఱుఁగు-మఱుసమూఱుళ్బముల కాదేశరూపము ("మఱుపడు, మఱునాఁడు, మఱువాఁట" మొ.)

మఱుఁగు. దే. వి. 1. చోటు. కళా. 4, ఆ. 102: చూ, స్థగనము; 2: చూ, మఱుఁగుచోటు; అ. కి. 3 ఏమరించు, కనుమొఱఁగు, డాఁగు, డాఁగురించు, దాఁగియుండు; 4 చోటగు· చూ, లాఁచు 2; 5 చూ, సంతాపించు

మఱుఁగుగోడ. వా వి మన్ను ఇటుక లాయి లోనగువానిచే పెట్టఁబడినగోడ. తద్వి.—ఁ. ఆండగోడ, తెన్నుగోడ, మట్టుగోడ; ౨. అద్దగోడ, అరగడి, మఱుఁగుగోడ (సం).—అర్ధకుడ్యము; 3. అలన, గోడ. (సం) —ఓ, కుడ్యకము, కుడ్యము, కూడ్యము, కుగ్యము, ప్రేతిని, భిత్తి-భిత్తిక; ౪. కణాతిగోడ-కనాతిగోడ, సరాతి; ౫. తడికకు —తడిక-తడుక-తడక—తడికె, దడి, అంతిక-అంతికె. (చూ, వాకిలి); ౬ తల్లిగోడ; ౭. పునాది; ౮. పొరకటి; ౯. మంటిగోడకు.— (సం).— కంధ; ౧౦. మసులు గోడ, మదురుగోడ; ౧౧. వెలుగునకు.—(చూ, వెలుగు.) (మిగతవానికి "చూ, సరాటి.")

మఱుఁగుదొడ్డి. దే. వి. విసావిసర్జనస్థానము: పాయకానా– పాయికానా, పీతిరిగుంట, మఱుఁగుపెరడు. (బోరుహోలు మఱుఁగు దొడ్డి అనిమతియొకటి) [ఓలము

మఱుఁగుచోటు. దే. వి. అంతరువు, అంతస్తు,

మఱుఁగుపడినవాఁడు. వా. వి: (సం).—తిగో హితుఁడు. [లాఁచే.

మఱుఁగుపడు ద్వ. ఆ. క్రి. మఱుఁగు. చూ,

మఱుఁగుపెడు దే వి. చూ, మఱుఁగుదొడ్డి

మఱుఁగుమాట. దే. వి. ఆపలాపము చూ, కబ్బము. 2

మఱుఁగునెట్టు. దే. స క్రి. చోటునెట్టు, మఱు నెట్టు, కూటు. (సం).—ఆపలపించే, నిహ్నవించే

మఱుకువ. దే. వి: చూ, సంతాపము.

మఱుగుజ్జీ ద్వ. విణ. (మాఱు + గుజ్జీ) గూని వాఁడు, గూనిది. చూ, వామనుఁడు.

మఱుమాఁడు దే. వి. (మఱుప + మాఁడు: (సం) —అపగదినము, అన్యేద్యువు, ఇతరేద్యువు.

మఱుపడు. ద్వ ఆ.క్రి: చూ,రూ–మఱుఁగుపడు,

మఱుపు. దే. వి: చూ, రూ–మఱపు.

మఱుమాట. దే వి. (మాఱు + మాట)' చూ, ప్రతివాక్యము.

మఱుమోఁతె దే. వి. (మాఱు + మోఁతె) రూ–మాఱుమోఁతె. చూ, స్వరము 2.

మఱువ. ద్వ. వి (మఱుఁగు + వా) 1. కుండ' చూ, భాండము. 3, విణ. 2. చూ, మూఁగ. 1.

మఱువకుండు. ద్వ. వి. కుంభసంభవుఁడు, అగస్త్యుఁడు. అచ్చ. అర, కాం. 7: చూ, సన్యాసి.

మఱువు. దే. వి. 1. కవచము. మార్క. 8, ఆ. 107: చూ, వారవారణము; 2 చోటు. చూ, స్థగనము; 3: చూ, మర్మము. 1; 4: చూ, పుట్టుమచ్చే.

మఱువెట్టు. దే. స. క్రి: చూ, మఱుఁగునెట్టు.

మఱుస. దే. విణ. ఆపలిది. సై. 8, ఆ. 93. (ప్రవృత్తియందు అంత్యనర్ణంబునకు వికల్పంబుగా లోపంబగు. "మఱునాఁడు, మఱుపుట్టువు, మఱుమేనువు." మొ)

మఱుసంజే. ద్వ. వి. (మఱుస + సంజే) సాయంసంధ్య, మలుసంజే: చూ, సాయంకాలము.

మట్టి దే వి. 1. రూ–మట్టిక్రోఁ. భో. 2, ఆ. 61: చూ, పటము. 3; 2. రూ–మట్టియ అజాతకము: చూ, రోగము. 1. [ఫలములు.

మట్టిపండు. వా వి. నైయగోర్కిగము. చూ,

మట్టిక్రో. దే. వి: చూ, రూ–మట్టి 1.

మట్టియ. దే. వి. చూ, రూ–మట్టి. 2

మల వై. వి: చూ, పర్వతము

మలఁక. దే. వి. 1. చిక్కు: చూ, సుళిక్కు. 3; 2 మెలిక. చూ, లంకె; 3 మోట్టు. కాళ. 5, ఆ 284: చూ, సంవృతము; విణ. 4 వంకర: చూ, వేల్లితము. 2

మలఁకతూము ద్వ. వి. పదిమంచేములకొలఁది గల మానవిశేషము.

మలఁకపుట్టి. దే. వి ఇగ్గుమంచేముల కొలఁదిగల మానవిశేషము (గరిసెకు మూఁడుమలఁకపుట్లు) [మెఱుపు: చూ, విద్యుత్తు 1.

మలఁకమెఱుపు దే. వి. ధనురాకారము

మలఁకవాలు. దే. వి. పాఁదగిత్తు చూ, సమ్మళిగలు [చూ, సంచి.

మలఁగ దే.వి. ఎద్దుపైగంతతోడి నడుముగోనె: మలఁగు దే. అ క్రి 1 తిరుగు' చూ, సంచరించే; 2. చూ, మరలఁబడు; 3: చూ, వంకరపోవు.

మలఁచే దే. వే్రి 1. మలఁగఁజేయు. మలఁపు; స. క్రి. 2: చూ, తొలుచే.

మలఁపు. దే. వి. 1 నర్తనము: చూ, వ్యంజకము. 1; వే్రి. 2: చూ, మలఁచే. 1.

మలఁపుగొను. దే. ఆ కి్రి: ఆడు, గునియు,గుని సాడు, చిందాడు, చిందుదొక్కిక్కు--చిందు లుదొక్కిక్కు, తుంపెసలాడు, నట్టాడు, పాత గలాడు-పాత్రిలాడు, పింపిళ్ళాటు, పింపి సలాడు,పింపిళ్లుగూయు. (సం).—నటించు, నర్తించు, నర్తిలు-నర్తిల్లు

మలక దే. వి. రూ-మల్క. 1. మూఁకుడు; చూ, పాత్రిము. 6-కట (6-కటలో గల "పలక" ను "మలక" గా సవరింపుము.); 2. శుంఠక: చూ, మ్లేచ్ఛుడు.

మలకడము దే వి. చూ, మలఁకవాలు.

మలగొంగ. ద్వ. వి. నగనైరి, ఇందుర్రిడు. చూ, సవసాగ్రిక్షుడు

మలగొను దే. ఆ. కి్రి (మలఁక + గొను) పెనఁగొను సై. 5, ఆ. 32; కళా. 2, ఆ 48. చూ, వెంటిగొను.

మలచేము. దే. వి. 1. అధికము· చూ, హెచ్చు. 1; 2. గొప్పది. ఊ, రా. 3, ఆ. 128: చూ, సుర. (శ)

మలదూషితము. సం. విణ· చూ, మలినము. 3

మలప దే వి. దూడచేచ్చి పాలిచ్చెడుధేన్వా దికము: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు.)

మలపబత్తె. దే వి. దూడచేచ్చి పాలిచ్చెడు గేదె: చూ, హేరింబము.

మలపు. దే. వి. 1. ఆధిక్యము.ఊ,హరి. 6, ఆ. 29 చూ, హెచ్చు. 2; కి్రి. 2 మరలఁ జేయు: చూ, మురించు; 3: చూ, మగలించు అచ్చ. ఆర, కాం. 100

మలపువు. సం. వి. ఊ స్త్రీ: రూ-మలయువు. కుక్క-మేడి*. చూ, పెట్టిమేడి.

మలమనికి. ద్వ. వి. రూ-మలమన్కి. కోఁతి. అచ్చ యు, కాం. 88: చూ, వానరము.

మలమన్కి ద్వ. వి.—పై.—

మలమల. దే. వి రూ-మటమట. మాఁడుట మఱుఁగుటల యందగు ధ్వన్యను కరణము· చూ, హూహూ.

మలమాసము. సం. వి. ఆ. పుఁ: అధికమాసము, మలిమ్లుచము. (మాసము. 1.)

మలము. సం. వి. ఆ. పుం, న. 1. విష్ఠ: చూ, శమలము; 2: చూ, కిట్టము. (చూ, మలములు); 3. దోషము· చూ, వృజినము; ఆం. 4 (మ + ల) "రాధానాథ." చూ, ఉపగణములు.

మలములు. అం. వస, శుక్లము, రక్తము, మజ్జ ము, మూత్రిము, విష్ఠ, పింజూషము, నళ ము, శ్లేష్మము, ఆశుర్రివు, దూషి-దూషిక-దూషీక-దూషము, స్వేదము (కొర్రివ్వు, శే తస్సు, నెత్తురు, మెదడు, ఊచ్చే, ఏరుగడ ము, గులిమి, గోరు, తెమడ, కన్నీరు, కం టిపుసి, చెమట) (12) (చీమిడి 13వ దని కొందఱు): చూ, శమలము

మలయ. సం వి. ఆ. స్త్రీ. తెల్ల తెగడ*. చూ, సర్వానుభూతి.

మలయస్త్రీ. ఆం. ఒక స్త్రీ: చూ, స్త్రీ.

మలయజము సం. వి అ. పుం. 1. చందనము*: చూ, సుగంధము; 2. చందనము· చూ, వాసన. 1; పా 3 చూ, వృత్తము. 1. ("న-జ-న-స-న-న-భ-న-వణగము. 8-15-32 యతులు. 26 వ ఛందస్సు.")

మలయమారుతము. సం. వి అ. పుం. కమ్మ గాడ్పు. చూ, వాయువు.

మలయము. సం వి అ. పుం. 1. కొండ: చూ, పర్వతము; 2. ఆరామము· చూ, వనము. 2; 3: చూ, దేశములు; అం. 4. కులపర్వతము: చూ, పర్వతము. 8.

మలయమ్మ. పై. వి. (మల + అమ్మ): చూ, పార్వతి. య. 2, ఆ. 3.

మలయిక. దే. వి: చూ, విహారము. 1.

మలయు నే. ఆ. క్రి. 1. తిరుగు. కాశి.7,ఆ. 96, చూ, సంచరించు; 2. పెనయు. పా. 1, ఆ 22 చూ, పెంటిగొను, 3: చూ, వ్యాపించు. 4: చూ, యత్నించు, 5: చూ, విజృంభించు ఉసు. 3, ఆ. 96; 6. తపించు య 5, ఆ. 115 చూ, సంతాపించు

మలయుపు. సం. వి. ఊ స్త్రీ. చూ, మలపుపు*

మలవిలుకానిలేయ. ద్వ. వి. గోపతి వేం, ఆం 96: చూ, వృత్తిధము 1.

మలహరి అం 1. చూ, స్త్రీరాగములు; 2 చూ, ఉపాంగము. 6. (అంగము. 9); 3: చూ, స్వరము. 2.

మలాక. దే వి శ్రీఖండము. చూ, వాసన. 1

మలామ దే. వి. బంగారు నీరు మొదలగువాని పూతతో మా, సమాలంభము. 1.

మలాము. దే వి: చూ, రూ-మొలాము 1-2

మలారము. దే. వి 1 రూ-మల్లారము. మట్టి గాజులగుది, 2. నిడుపు కొయ్యకొనను రెల్లలు కట్టి పీఠిలోనగునది ఊడ్చెడు సాధనము: చూ, సమ్మార్జని [ఆ. 62

మలికితము. దే వి: చూ, సందేహము య 4,

మలిగ. దే. వి. ఆపణము చూ, సదనము. 1.

మలిగండ్లు దే. వి. బ. మలిచి తీయఁదగినతొయి: చూ, రాయి.

మలినత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మలినము. 1

మలినమగు. మి. అ. క్రి: కందుఁబొఱు-కందువాఱు, మయిలవడు-మైలపడు, మాఁగుడువాఱు, మాఁగువడు, మాఁగువాఱు, మాయు

మలినము సం. విణ.=మకిల. 1· అసుచి, అశుద్ధము, కచ్చరము. (తె).—కసుమాలము. మయిల-మైల; విశేష్యములు.-అనాచారము, అశుద్ధత, పిసక, మలినత, మాలిన్యము.(తె).-కసటు, కర్మిచ్చు, పార్మికు, మకిల-మకిలి, మక్కు-, మయిల-మైల, మలుకువ, మసటు-మస్టు, మసడు, మసి, మాఁగు-మాఁగుడు, మాపు-మాపుడు, మాసి,ని మురికి-ముతికి, రొమ్చు.("చూ, రొమ్చు. 4 "); 2 వల్లనిది: చూ, వర్ణము 6; 3. దూషితమైనది· అనచ్ఛము, ఆలోడితము, ఆవిలకము, ఆవిలము, ఉద్వేజితము, కలుషము-కల్మషము, కళ్మ్ర లము-కశ్మలము, మలమాషితము, మలీమసము (తె).— కారాకూరము; అం: 4 చూ, సంచారిభావమునఁ బుట్టిన దృష్టులు.

మలిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ· చూ, నుట్టుత.

మలిమిడి దే వి పసుపాపిగోగము: చూ, హనువు 4 (గోగము. 1)

మలిమ్లుచము. సం. వి ఆ పుం 1 గోమ: చూ, మొకము 1, 2· చూ, మలమాసము.

మలిమ్లుముఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. దొంగ: చూ, హారకుఁడు 1; 2 అగ్ని: చూ, దహ్ని. 1. [వారము 2

మలివారము వా వి. సోమవారము· చూ,

మలీముసు సం వి ఆ పుం. 1. ఇనుము: చూ, లోహము 1; 2· చూ, మలినము 3.

మలు. దే. విణ. మఱుపకు ఆదేశరూపమైన మఱుకొబ్దమునకు రూపాంతరము. ("మలు కారు-మలుసంజే" మొ)

మలుఁగు. దే. వి ఒక చేప చూ, మర్స్యము. 1.

మలుకారు ద్వ. వి 1 చేలికారు. చూ, మాస ద్వియము; 2. ముక్కారు పంటలో రెండవ కారు.

మలుపు దే. వి రూ-మల్కు. దాగములోనగు వాని నెమరెగురుగా తిగిలించి మరల పెన మర్ల తిర్పివది.

మలుసుపు. దే. వి. ముజేకి: చూ, మలినము. 1.

మలుగు. దే. వి. రూ-మల్లు. 1 తుంటి. చూ, రొండి; 2: చూ,మక్కు-.1,ఆ.క్రి. 3 ఊపళ మిల్లు· చూ, సుర్కిక్కు-. 4. 4· చూ, నశించు.

మలుమే. దే. స. క్రి. రూ–మల్చు. 1: కోడు, చెరుగు; 2: తఱిమెనఁబట్టు–తఱిమెనఁజెట్టు; 3. చూ, తామే. 2.

మలుమోలు. దే. వి. రెండవమోలు.

మలుపక్కము. ద్వ. వి కఱిపక్కము: చూ, పక్కము. 1.

మలుపు. దే క్రి. మలుగఁజేయు. 1. ఆర్చు; 2. నశింపఁజేయు అచ్చ. యు, కాం. 314; 3. (దూడలు లోనగు వానిని) మల్లించే–మళ్ళించే, మలఁగోలు.

మలుసంజే. ద్వ. వి: చూ, రూ–మఱుసంజే.

మల్క. దే. వి: చూ, రూ–మంక

మల్కా దే వి: చూ, రూ–మలుపు శాం 5, ఆ 7.

మల్గు దే. వి: చూ, రూ–మఱుగు.

మల్చు. దే స. క్రి: చూ, రూ–మలుమే. (తఱిమెనఁజెట్టుటను.—చిజ. 1, ఆ. 132)

మల్ల. వై. వి = మల్లక. మట్టికంచెము: చూ, హరివాణము (భాండము. 3.)

మల్లకము. సం. వి. అ. పుం, ఆ. స్త్రీ 1. = మల్ల.—పై.—; 2 దీపపు పరిమిద: చూ, హరివాణము (పాత్రిము. 6.); వా. 3. ఆపరకర్మమందలి పిండివంట (చూ, చతురంగులము) [భుఁడు. 2

మల్లకుఁడు. దే. విణ. కరినుఁడు: చూ, వ్యా

మల్లగుల్లము దే. వి: వాదులాట.

మల్లచిప్ప. వా. వి: (సం) —పారి.

మల్లచేఱుమే. ద్వ. అ. క్రి. (మల్లట + చేఱుమే) భుజాస్ఫాలనముచేయు. హరి. పూ. 6, ఆ. 136. [చేఱుపు.

మల్లచేఱుమేట. ద్వ. వి. భుజాస్ఫాలనము: మల్ల

మల్లచేఱుపు ద్వ. వి.—పై.—

మల్లట. ద్వ. వి: రూ–మల్లాట, పోరాట.

మల్లడి దే. వి. 1: చూ, సంతాపము; 2. పెనఁకువ, గుర్రిద్దులాట: చూ, యుద్ధము.

మల్లడించే. దే. ఆ. క్రి. 1: చూ, వెంటిగొను; 2. అతిథియించే. భాగ. 4,స్క–ం. 515: చూ, సందడించే.

మల్లడిగొను. దే. అ. క్రి. 1: చూ, వెంటిగొను. హరి. పూ 7, ఆ. 156; 2: చూ, పరితపించే; పై. 3. మల్లడిగొలుపు. పాండు. 4, ఆ. 292.

మల్లతాళము. అం: చూ, జన్యతాళములు.

మల్లబంధములు. అం. కుస్తీలు, జెట్టిపోరాటములు. భాగ. దశమస్క–ం. పూ. 138: ఇవి ౧౦౦ —(వీనిని శిక్షికలలో చేర్చలేదు. ఇవి ఒకదానితరువాత నొకటిం దోమగ సంబంధించియు సక్రిమముగనుండును. అట్లు దీనికిఁదోడుఅని ఒకదానికొకటి కలిపి చేయువలెను). ౧ దస్తీ (హస్తము), ౨ ఒకయించి (కత్తెర), ౩ ఉల్ తామూప్ (బోరగిలవేసి నుంచేట), ౪ పఛాడ్ (నిపాతనము), ౫ కస్తీబార్ (పాదసంఘర్షణము), ౬ ఉల్ రాబడ్లీ (వ్యతిరేకముగా మార్చుట), ౭ పిఛలీ (పృష్ఠము), ౮ ఫర్షీ (సమీకరణము), ౯ ఫరేబా–ఫఛేదా (మోసము), ౧౦ లుకాస్ (ఊఁపు), ౧౧ ఝూలీ (ఉద్ధారణము), ౧౨ డగ్ బేజ్ (గుల్ఫశృంఖల), ౧౩ కసోటా (గిరివాతాడనము), ౧౪ ఎూప్ (నిమజ్జనము) ౧౫ ఉల్ రాకఛా (పరిత్యామర్షము), ౧౬ ఉల్ రాలుకాస్ (వ్యతిరేకముగా నూఁపుట), ౧౭ లప్టి (మేట్టమేట్టుట), ౧౮ ఎూకీ (కూర్పరాకర్షణము), ౧౯ కోనిటాల్ (కూర్పరాపనయనము), ౨౦ భైరా (బధిరము), ౨౧ భితర్ (బాహ్యము), ౨౨ ఉతార్ (అవతారణము), ౨౩ ఝూలీ, ౨౪ డగ్ బేటీ (చరణశృంఖల), ౨౫ కొన్యా (నోఁ) భర్నా (కూర్పరాపూరణము), ౨౬ ఉల్టాబిభాన్ (ఉత్తానపాతనము), ౨౭ కిలావర్ (ఆకస్మికోపవేశనము), ౨౮ గిర్దెబాన్

(కత్తిపరివేషము), ౨౯ గావ్‌పఖాడ్ (ఆకస్మికనిపాతనము), ౩౦ గంధడా (గార్దభనిపాతనము), ౩౧ ఖసా (ఆగ్రీవము), ౩౨ కిలావర్ (ఆకస్మికోపవేశనము) (౨౭-౨౯), ౩౩ ఉల్‌రాబేడీ (పరితిళ్ళంఖల), ౩౪ చౌబన్ (చతుర్ధిశాపరణము), ౩౫ ఘాబూవ్ (విస్మారణము), ౩౬ ఉల్‌రాలప్టీ (వెనుకముఁజోట్టుట), ౩౭ పయిరేకేదస్తీ (పాదతాడనము), ౩౮ ఉల్‌గాకసోటా (పృష్ఠనిబంధనము), ౩౯ డుపీ (అవగాహనము), ౪౦ సరేకసోటా-సుగ్‌కసోటా (శిరోబంధనము), ౪౧ ఆఛేరాపట్ – అగ్‌రాపట్ (ద్విగుణబంధనము), ౪౨ బగేలీ (కత్తిను), ౪౩ ఉలబ్‌దాన్ (శాతనిపాతనము), ౪౪ ఖత్‌రంజి (చతురంగము), ౪౫ ఉల్‌రామూవ్ (వామ పాదన్యాసము), ౪౬ కస్తీబార్ (౨౯) (అసలగ్నాకర్షణము), ౪౭ బహిర్‌వా (బధిరము), ౪౮ డడ్‌భరానా (కబంధపూరణము), ౪౯ రూకస్ (పరివేషము), ౫౦ గోది (బడి), ౫౧ బహిరా (శ్రీనము), ౫౨ డుఫ్ (ముంపు), ౫౩ రూమ్ (౪౯ పరివేషము), ౫౪ పాంభరానా (చరణపరివేషము), ౫౫ చౌకస్తీ (కపప్పరివేషము), ౫౬ బహిర్‌వా (౪౭) (బధిరము), ౫౭ ధడ్‌భరాతి (వక్షత్యాగము), ౫౮ సీసేబన్ (ఊగోనిగోధము), ౫౯ నక్‌సాట్ (ముక్కొక్కు-డు), ౬౦ కిలావర్‌జంగ్ (గాము విన్యాసము), ౬౧ సీసేతడుఖ్ (ఊగోభగ్నము), ౬౨ నాగిన్ (నాశికానిగోధము), ౬౩ పాంభరానా (వామపాదతాడనము), ౬౪ బంధోటా (నిర్బంధము), ౬౫ లప్టీ (పరివేషము), ౬౬ ఝూలీ (ఉయ్యెల), ౬౭ ధోబిఘాట్ (రజకధావనము), ౬౮ సనారి-ధస్సా (పరివేషము), ౬౯ సకోతా (వాస్తాకర్షణము), ౭౦ చౌటాల్‌భరానా (చతుశ్చరణబంధము), ౭౧ డగ్‌బేడీ (౧౭-౨౪) (చరణళ్ళంఖల), ౭౨ గడ్‌బేడీ (గజళ్ళంఖల), ౭౩ కస్తీబార్ (అపసుదిపాదము), ౭౪ బాగ్‌లీ-బగ్‌లీ (కత్తిను), ౭౫ గంధడా-గధడా! (సవ్యపాదితాడనము), ౭౬ ఉర్‌రాగడ్‌బేటీ (వ్యతిరేకగజళ్ళంఖల), ౭౭ దండమొగోడి (కత్తివీడనము), ౭౮ ఉర్‌రాగడ్‌బేడీ (వ్యతిరేకద్విపళ్ళంఖల), ౭౯ గిర్దిబాన్ (౨౮), ౮౦ ఉల్‌గామట్టా (ప్రతికూలబంధము), ౮౧ ఛాక్‌టీ (కిరణాడనము), ౮౨ చౌబన్ (౩౪) (శిశావరణను), ౮౩ లడ్‌బే (౧౭-౬౫) (పరివేషణము), ౮౪ ఉల్‌గాపఛేడీ (పృష్ఠనియాతనము), ౮౫ పస్‌టర్‌ట్ (ఊర్ధ్వాతపాదము), ౮౬ కుర్చి (౧౦౦) (సింహాసనము), ౮౭ గుహాలీ (డోలీ), ౮౮ పస్‌టర్‌ట్టా (చరణవిమయము), ౮౯ కిలావర్ (౨౭-౩౨) (ఆకస్మికోపవేశనము), ౯౦ ఖప్‌ఛడ్ (కత్తిన్యాసము), ౯౧ వన్ (ఏకను), ౯౨ భరాటీ (తిరుగుడు), ౯౩ ఆదాగడ్‌కా (అగ్రకంకాళిము), ౯౪ ఏక్‌లంగ్ (బంటికుంటి), ౯౫ లప్టీదాన్ (నిహింసనము), ౯౬ జన్‌ధడా (పార్శ్వాకర్షణము), ౯౭ గజ్‌మహార్ – గజ్‌మహేర్ (గజచందుర్రీడు), ౯౮ సయ్‌ఘరా (ప్రతికోష్టపీడనము), ౯౯ డుప్‌కీ (పాదద్వయాకర్షణము), ౧౦౦ సుడీ) "కుస్తీమల్లయుద్ధబోధిని" అను గ్రంథమునందు వీనివివరణములన్నియు చూడఁబలయును. కిమ్మతురు 0-8-0 గ్రంథకర్త భాగవతుల లక్ష్మీపతి శాస్త్రిగారు, తాలూకారామచందర్రీపురము); (ఈ శాస్త్రవిషయములంతరించినను గొన్నిలోకాచారంబుగానున్నవి ఇందువివరింపఁబడియె.)

తద్వి.—ం. దండెలు 12, ఆ. గతులు 12, 3.పరువళ్ళు 12, ౪. మొనలు12, ౫. కాయ మానములు 12, ౬ విసరులు 14, ౭. ఉప పీఠములు 16, ౮. విన్నాణములు 32, (ఆం, భా. ద్వి. ఖ్రి. 203), ౯ పరిచార ములు 32, ౧౦. నఱుకులు 3, ఇట్టి లక్షణము లనేకములీమల్లశాస్త్రసాంప్రదాయమునఁదెలియఁదగు (వీని వివరములకు శిల్పికలం జూడుము)న మఱియు కొన్ని తెనుఁగుఁ బేళ్ళఁ బరుగుచున్న వాని నిటఁ బొందుఁపఱుపఁబడును వానిని సందర్భమునుఁబట్టి పైవా నితోసమన్వయించుకొనవలయును -ం.ఆయు ధము —చేతార్చిడు, ఆ ఆయుధాగారము — ములు— మల్లు; 3. పరికరములు—కం బము, కటిక-కట్టిక, కొణత—కొణతము-కొణిత, నీల గోతాము, బాలసంగడను, మోడు, లోడి-లోడు. సంగడను; ౪.కుస్త్రీలతావునకు. - పెక్కిణము-పెర్కిక్కి ణము (సం)- పేర్కిణము; ౫. యుద్ధకిరి యలు.-ఉప్పరించు, ఉప్పళించు, కలయు మెలఁకువ; ౬. మెలఁకువపఱపు.-ఇంగళింపు, కాలిపాటున, జేంపు, టెక్కు; ౭ విజ్ఞానము నకు.—ఉపతాయి, ం. విద్యాభేదములు — కన్నాత, గస్తాలు, తాళాలు-దాళాలు, దం డెములు, దింకలు, పావుపావులు, పుట ములు, మండీలు, లాగులు ఇత్యాది. (చూ, ఉపనిద్యలు) (సర్వార్థసారసంగ్రహము)

మల్లము సం. వి. అ. పుం: చూ, మల్ల

మల్లయుద్ధము పా చూ, మల్ల బంధములు.

మల్లగము. దే వి. 1 గర్వము: చూ, హం కారము; విణ. 2. మదించినది. కళా. 6, ఆ. 222.

మల్లశాస్త్రము. అం చూ, మల్ల బంధములు.

మల్లశాల. నై. వి. భోజనశాల. హరిశ్చ. 4, ఆ. 193. చూ, సదనము. 1.

మల్లాట ద్వ. వి: రూ, మల్లట, పోరాట: చూ, యుద్ధము. [4, ఆ. 115.

మల్లాడు. ద్వ. ఆ. కి్: చూ, వెంటిగొను. స్వా.

మల్లామడి. దే. విణ. 1: చూ, పీడితము; 2 పీడితుఁడు ఉ. హరి. 5, ఆ. 166.

మల్లారము. దే. వి· చూ, రూ-మలారము. 1.

మల్లిక. సం. వి. ఆ స్త్రీ = మల్లియ *: చూ, మల్లె 1; 2 మట్టిపాత్రము చూ, భాండము 3; అం. 3. (శోషణము) చూ, మన్నుఠిబొణములు; 4. (మల్లిక): చూ, జన్య తాళములు.

మల్లికము. సం. వి. అ. పుం. మాసిన ముక్కు—కాఫ్లుగల హంస· చూ, హంస. 1

మల్లికాక్షము సం వి అ. పుం 1. మాసిన ముక్కు—కాఫ్లుగలహంస.చూ, హంస,2. తెల్లని కన్నులుగల గుఱ్ఱము. చూ, హయము.

మల్లికాగధనము. సం. వి. అ.న: చూ, మల్లెఆకు.

మల్లికామోదము. అం· చూ, జన్యతాళములు.

మల్లికార్జునలింగము.అం: చూ, జ్యోతిర్లింగములు.

మల్లియ పై. వి.=మల్లికా. రూ—మల్లె, మల్లె తీఁగ*: చూ, హసంతి 2.

మల్లు పై. వి. 1.=భల్లుక. కోతి మా, వాన రము; 2 జెట్టి పెనఁకువ: చూ, యుద్ధము; వా. 3. మల్లుతాను చూ, పస్త్రీము.

మల్లుఁడు. సం. వి అ. పుం. 1. జెట్టి: చూ, పాదనకాఁడు. 1, విణ. 2 చూ, శ్రేష్ఠుఁడు.

మల్లుకట్టు ద్వ స. కి్ అడ్డగించు. చూ, సంరోధించు.

మల్లుతాను. హా. వి మల్లుబట్ట: చూ, మల్లు. 3.

మల్లుపెనఁగు. ద్వ. ఆ. కి్. జెట్టిపెనఁకువగా పెనఁగు.

మల్లె. పై. వి.=మల్లికా. రూ-మల్లియ. 1: చూ, హసంతి 2; 2.=మల్లక: చూ,మల్ల; 3 ఉప శాఖ: చూ, శాఖ. 1. [మల్లికాగధనము.

మల్లెఆకు. వా. వి. (సం). —ఆళ్మకంతకము,

మల్లెజేగుఱు. ద్వ. వి: చూ, రాబందు.

మల్లెపుష్ప. వై వి: (సం).—మకురము: చూ, మాసంతి 2.

మల్లెమొగ్గలు. ద్వ. వి. బ. 1 మెడనగ: చూ, భూషణము. 2, 2 కుందిమొగ్గలు, గువాకము-గూవాకము: చూ, మాసంతి. 2.

మల్లెలగుది ద్వ. వి. మల్లెపూగుత్తివలె మనోజ్ఞ మగుటచే కుక్క-కియ్యఁబడినపేరు. స్వా 4, ఆ. 32: చూ, సివఁగి. 2

మల్లెలు. దే. వి. బ. 1· చూ, ధాన్యము; 2 స్ఫోటకజనితక్రియ.

మల్లెశ్రీగంధులు. మి. వి. బ: చూ, ధాన్యము

మవురి దే. వి. రూ-మూరి· చూ, నాగసరము. 1

మవ్వము. దే వి 1. కోమలత. నిర్వ 5, ఆ 105. చూ, సౌకుమార్యము. 1; విణ 2. కోమలము. కళా. 7, ఆ. 174 చూ, సుకుమారము. 2.

మళకము. సం. వి. ఆ ఘం. 1. ఘూపము, దంశి, మల్లిమ్లుచను, రణరణము. దోమ; తద్వి.—ం. ఘూణి. (లే).—ఏనికదోమ, తొండపుదోమ; ఱ చిన్నదోమకు-(లే)-చీఁకటియీఁగ. (చూ, సరఘ); 2. దేహము విగియురోగము: చూ, రోగము. 1.

మళహరి. సం. వి ఈ స్త్రీ· చతుష్కి, జాలిక. (లే).—దోమతెర· చూ, వస్త్రము.

మశాఖత్తు వా. వి. 1. భూమికిఁ బెట్టిన ఎరువు: రూ-మసాఖత్తు, మరిన్మృత్తు-మరిమ్మృత్తు; 2. శిల్పులుచేసిన వస్తువులకు మజూరి. మషాఖత్తు, మజూరి.

మషాఖత్తు. వా. వి.—పై —

మషాతు. వా. వి. సేలకొలుచుటె, సర్వే.

మషాలు. వా. వి. కగదీపిక: చూ, న్నేహగోళము.

మషాల్చీ. వా. వి. దివిటీపట్టువాఁడు, దీపము వెలిగించేవాఁడు.

మషి. సం. వి. ఇ, ఈ. స్త్రీ.=మసి. రూ-మసి. కాకితమువారిపెడుమసి: మసి.(లే).—మసి.

మషీమణి. సం వి.ఇ. స్త్రీ. (లే).—మసిబుడ్డి.

మస దే. పి· చూ, విలాసము. 2

మసఁగు. దే. అ. క్రి: చూ, విజృంభించే హరి, భా. 7, ఆ 167

మసక. వై. వి రూ-మసకన. 1=మేచకకః చూ, మునిచీఁకటి. భై. 7, ఆ. 193; స్వా. 4, ఆ 37; 2.=మేచకకః. ఇంచుకనలుపు చూ, వర్ణము 6

మసకన వై. వి.=మేచక.—పై.—(ఆమేరిడి తమందు మసమసకన)

మసకఫుఁబాము. దే. వి. సుగతమొరింపే పాము: చూ, సర్పము

మసకము. దే. వి 1. గతి. భో 5, ఆ 118: చూ, సంయోగము; 2 సంభోగేచ్ఛ ఉ, హరి 3, ఆ. 64: చూ, వాంఛ, 3. ఆహిగతి: చూ, మసకలుపాఱుట. [యోగము.

మసకలుపాఱుట దే వి ఆహిగతి చూ, సం

మసకొను. దే అ. క్రి (మసకము + కొను) 1 సంభోగేచ్ఛఁగొను; [పే. 2. మసకొల్పు. ఆచ్చ ఆ, కాం. 34

మసటు. దే వి రూ-మస్టు 1. ముఠికి. పాండు. 5, ఆ 41· చూ, మలినము. 1; 2. నింపిరి. చూ, మలము 1.

మసడు. దే వి —పై.—

మసనము. వై. వి.=శ్మశానమ్· చూ, శ్మశానము.

మసమసకన. వై. వి: చూ, మసక. 1—2. (మునిచీఁకటికి —భై. 2, ఆ. 101)

మసర. దే. వి. 1. ధూసరవర్ణము: చూ, వర్ణము 6, విణ 2. ధూసరవర్ణముగలది.

మసరు. దే. వి. ఆవేశము. మార్క. 6, ఆ. 66.

మసలిక. దే. వి. 1. మాంద్యము, ఆలస్యము: చూ, విలంబము. 1; విణ. 2: చూ, మంథరము. 2; 3: చూ, మంథరము. 3.

మసలు దే. ఆ. క్రి. ఆలస్యముచేయు చూ, విపరించు 3; 2 నీళ్లునులమల(సలసల) కాగు; 3: చూ, విహరించు; 4 చూ, వెనుకదీయు; 5. చూ, సంచరించు.

మసలుకొను. దే. ఆ. క్రి —పై —(విహరించుటను. —భాగ 3, స్కం 508).

మసాగము. సం. వి. అ. పుం. ఇంద్రనీలము. పాండు 2, ఆ. 44: చూ, రత్నము 1.

మసాల. వా. వి. రూ-మసాలా. 1. పొగపు సరకులు చూ, సంబారము; 2 పశువులు లోనగువాని వ్యాధులకిచ్చెడు మందు, 3 తాంబూలములోని పరిమళ ద్రవ్యముల గుండ; 4. కాగపుసరకులు.

మసాలా. వా. వి.—పై —

మసి. సం. వి. ఇ, ఈ. స్త్రీ.1 =మసి చూ, రూ-మషి; ఈ స్త్రీ 2. పెద్దిసదాపు: చూ, సదాపు, వై. వి. (1) నలుపు: చూ, వర్ణము. 6; (2) =మషి: చూ, బొగ్గు; (3) చూ, మలినము 1; (4) =మసి చూ, మసి. 1.

మసికట్టు. ద్వ. వి. బంగారులోనగువానిచిలుము.

మసికోతి ద్వ. వి. నల్లకోతి: చూ, వానరము.

మసిబుడ్డి మి. వి. (సం) —మషీమణి

మసిలె. దే. వి. టాపుబండి. చూ, శకటము.1.

మసీదు. దే వి. తురకల పార్థివానందిరము: చూ, సదనము. 1.

మసురి. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-మషూరి. 1: చూ, వేశ్య; పుం. స్త్రీ.2. చిఱు సెనగలు: చూ, సెనగలు

మసూర. సం. వి ఆ. స్త్రీ, పుం. స్త్రీ-పై -

మసూరము. సం. వి. ఆ. పుం బీల్లతలగడ: చూ, లోడు. [చూ, సర్వానుభూతి.

మసూరవిధి. సం. వి. ఆ స్త్రీ. నల్లతెగడ*:

మసూరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-మసూరిక. ఒకరకముగజ్జి. చూ, విదర్చిక. (చూ, వర్ణము)

మసూరిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ 1: చూ, మసూరి; 2. (రూ-మసూచిక-మషీచిక) చూ, స్ఫోటకము. [పకనాపము. 1.

మస్కణ. సం. వి. ఆ స్త్రీ నల్లగిసె*: చూ,

మస్కణము. సం. విణ. 1 చిక్కనిది: చూ, స్నిగ్ధము. 3, 2. నున్ననిది: చూ, స్నిగ్ధము. 2 (మస్కణఆనికొండఱు).

మస్కెల. దే వి. అటక. చూ, సదనము 1.

మస్కోదా వా. విణ. చిత్తువారినది: చూ, ముసాయిదా. [వేణువు.

మస్కరము. సం వి ఆ. పుం. వెదురు*. చూ,

మస్కరి సం వి స్. పుం. 1. చూ, సన్యాసి; 2. చూ, యాచకుడు. 1

మస్తు దే వి: చూ, రూ—మసటు.

మస్తకము. సం వి. ఆ పుం, న. రూ-మస్తము. తల: చూ, శిరము. 1.

మస్తకి. వా. వి. ఒకరకిముందు.

మస్తము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-మస్తకము.

మస్తరించు దే. స. క్రి. లోఁబఱచు. కాశీ. 5, ఆ. 236 చేతులప్పళించు

మాస్తరు దే. వి. 1. లోఁగువ. చూ, వశము. 1; వా 2. పనివాండ్రి మొత్తముపద్దు.

మస్తి వై. వి =మదహస్తి మదించినయేనుఁగు: చూ, హస్తి. [మెదడు.

మస్తిష్కము. సం. వి అ. న. తలమెదడు: చూ,

మస్తీ వై. వి.=మదహస్తి చూ, రూ-మస్తి.

మస్తు వై వి. 1 =మత్త మదము: చూ, హేమిక, దే. వి. 2 చూ, సమృద్ధి: 3 విూఁగడ: చూ, స్తన్యము; 4. చేపరంగమందు రాజు తరువాత నొక జంతువును ఉంచియాడెడు ఆట.

మస్తువాఁడు. ద్వ. వి. మత్తుడు చూ, సోమారి.

మస్తువు. సం. వి. ఉ. న: చూ, మండము. 1.

మస్థికాస్థి. సం. కపికంఠకను, శిరోస్థి: చూ, శల్యము. 1.

మహంతు. నే. వి. దేవస్థానమునకు ధర్మకర్తృత్వము జెరిగించే బైరాగి, మఠాధిపతిగానుండు బైరాగి (ఆని కొందఱు): చూ, సన్యాసి.

మహజరు. వా. వి. పెక్కుమంది చేరి వ్రాసి కొను పార్థనాపత్రము. (పిటీషను, అర్జి)

మహదోతులు. నై. వి. బ. దీపభేదము: చూ, న్నేవాళము.

మహతి. సం. వి ఈ స్త్రీ. 1. నూఱు తంతులు గల నారదుని వీణ: చూ, వీణె, 2 తెలుఁగు వ్యాకరణమున తిర్యగితర స్త్రీ వాచకశబ్దములకు సంజ్ఞ; విణ. 3. గొప్పది: చూ, సుర. (3); అం. 4. చూ, తత్తవాద్యములు

మహత్తత్త్వము. అం: చూ, ఆవరణములు.

మహత్తు సం. వి. త్. న. 1. దొరతనము: చూ, స్వారాజ్యము; పుం. 2 బుద్ధి తత్త్వము: చూ, స్వభావము; 3 పురుషవాచక శబ్దములకు సంజ్ఞ: పుంలింగము; విణ 4. మహత్త్వమును తెలుపును: అట; 5: చూ, మహతి. 3;అం 6: చూ, ఆకాళములు. [ధైర్యగాంభీర్యము

మహత్త్వము. సం, వి. అ. పుం: ఉదారత్వము,

మహత్సర్గము. అం: చూ, సృష్టిసర్గములు.

మహదాత్మ అం: చూ, ఆత్మలు.

మహాచ్ఛయము. సం. వి. ఆ. న: చూ, రూ—మహాభయము. [సన్యాసినీతుఁడు.

మహనీయుఁడు. సం. విణ. గొప్పవాఁడు: చూ,

మహమహానాఁడు. వా. వి. ఇప్పుడును కాదు గదా ఎల్లప్పుడును (ముందు నెనుకలయందును) [మహస్సు.

మహము. సం. వి. ఆ. పుం. చూ, రూ—

మహర్లోకము. అం: చూ, ఊర్ధ్వలోకములు.

మహలక్ష్మి. అం: చూ,రూ—మహాలక్ష్మి(వాడుక).

మహాలయము. వా.సం.వి: చూ,రూ-మహాలయము.

మహర్షులు. అం. 1: చూ, గోత్రము. 13; 2: చూ, ఋషిశ్రేష్ఠులు.

మహలు. వా. వి. 1. దేశములోని భాగము; 2: చూ, రాజమందిరము; 3. ఉప్పపండుభూభాగము: చూ,భూమి.1. [చూ, నేద్యము.

మహసూలు. వా. వి. రూ.మహస్సూలు పంట:

మహసూలుదారు.వా. వి: చూ, నాయకవాడి.

మహస్సు. సం వి. స్. న 1. తేజము: చూ, చెలుతురు. 1; 2. ఉత్సవము: చూ, సంబరము. 3.

మహస్సూలు వా వి. చూ, రూ—మహసూలు.

మహస్సూలుదారు. వా. వి: చూ, రూ-మహసూలుదారు.

మహోంగము. సం. వి. అ.ఫం:చూ, లొట్టిపిట్ట.

మహాకందము. సం. వి. అ పుం. 1 చూ, పెల్లుల్లి*; 2 దుంపదికందం: చూ, సూరణము.

మహాకరంజము సం. వి అ. పుం. కాసుగు*: చూ, కాదిష్ణము.

మహాకారము. అం: చూ, లక్ష్యములు.

మహాకారపెల్లము. సం. వి. అ. పుం పెద్దకాకర*. చూ, సుమవి 1

మహాకాల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ,విషముష్టి*.

మహాకాలుఁడు. సం. వి. అ. పుం 1. చూ, శివుఁడు; 2. ఒక శివభక్తుఁడు.

మహాకాళీమతము. అం: చూ, తంత్రములు.

మహాకావ్యము. అం. (అప్పుడప్పుడు కఁ గెప్పిన పద్యములు గ్రంథస్థములుగావు.) ఇది ంఖ్యాబద్ధము, అసంఖ్యాబద్ధము అని యిలు తెఱఁగులు.(ఁ)సంఖ్యాబద్ధము ముక్తకాదికము.— ఁ. ముక్తకము, ఁ. ద్విక, 3. త్రిక, ఱ. పంచరత్నములు, ఁ. వారణమాల, ఁ. నవరత్నములు, ఁఅ. భాస్కరమాలిక, ఁట. శతకము, ఁశ. అష్టోత్తరశతము, ఁఱ. సప్తతి;(ఆ) అసంఖ్యబద్ధము రగడ, గద్య, ద్విపద, దండక, మంజర్యాదులు. పైని

చెప్పిన లక్షణములుగలది మహాకావ్యము. (చూ, ప్రబంధివర్గిబంధము.)

మహాకులీనత. ఆం: చూ, నాయకగుణములు.

మహాకులుఁడు. సం. విణ: చూ, సాధువు. 3.

మహాకోశాతకి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పెద్ద బీఱ*.

మహాక్కర. పా: చూ, వృత్తము. 1. ("ఒక ఇనగణమును, ఆయిదింటి గణములును, ఒక చంద్రగణమును గలిగి యయిదవ గణాద్యక్షరము యతిగాఁగల వృత్తము.)

మహాక్షితి. ఆం: చూ, సంఖ్యాభేదములు.

మహాక్షోణి. ఆం.—పై.—

మహాక్షోభము. ఆం.—పై.—

మహాగణులు. పా. జేంగాల గురువులబిరుదు.

మహాజంబువు. సం. వి. ఊ. పుం: చూ, పెద్ద నేరేడు*.

మహాజాలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పచ్చే పుష్పాల ఆవడ*: చూ, హరిస్వగవేషక.

మహాజ్యోతిష్మతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. లతావిశేషము: చూ, లత 1.

మహాఝరి. సం వి. ఈ. స్త్రీ. శిమల*

మహాతండువు. సం వి. ఊ. పుం, ఊ. స్త్రీ. పెద్దతెడ్డు: మా, హరివాణము(పాత్రిని. 6)

మహాతలము. ఆం: చూ, అధోలోకములు.

మహాతార. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మనోరమ. 1.

మహాతిలము. సం. వి అ. పుం: చూ, పెద్దనువ్వు*.

మహాతుక సం. వి. ఆ స్త్రీ. సన్నయేలకి*: చూ, పత్రిల.

మహాత్మగుప్త. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చూ, పెద్ద మూలగోవెల*. [చూ, పల్లు. 1.

మహాదంతము. సం. వి. అ. పుం. ఏనుఁగుదింతము:

మహాదమనము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ,రుచి. 5

మహాదశలకు అంతర్దశలను గట్టు విధము. పా. ఎవని మహాదశలో నెవనియంతరము కనుఁ గొనవలెనో నామహాదశానాథుని దశా సంవత్సరసంఖ్యను అంతర్దశానాథుని మహాదశా సంవత్సర సంఖ్యచే గుణింపవలెను. అట్లు గుణించేఁగా వచ్చినయంకెలు మూఁడింటి కన్న నెప్పుడు హెచ్చుండనేరవు. అట్లు గుణించేఁగావచ్చిన యంకెలలో మొదటి యంకెలను నెలలను కొనుము. చివరయంకెను మూఁడింటిచేత గుణించవలెను. గుణించేఁగా వచ్చినవి రోజులను కొనుము. మొ. (ఇందుకు మఱియొక సూత్రినికొఱకు"చూ, అంతర్దశ.")

మహాదశాశేషము. పా. జన్మనక్షత్రి వీష్యఘటికలను జననకాల మహాదశసంఖ్యచేత గుణించవలెను.గుణించేఁగావచ్చినమొత్తమునుబుద్ధ్యంతముచేతనుభాగించవలెను. భాగించేఁగా వచ్చినవిభక్తము సంవత్సరములగును. శేషము మిగిలిన, దానిని 12చేతను గుణించి బుద్ధ్యంతముచేతను భాగించవలెను. భాగించేఁగావచ్చిన విభక్తము నెలలగును. శేషముమిగిలిన, దానిని 30 చేతను గుణించి బుద్ధ్యంతముచేతను భాగించినయెడలవచ్చే విభక్తము దినములగును. శేషముమిగిలినదానిని60చేతను గుణించి బుద్ధ్యంతముచేతను, భాగించినయెడల వచ్చే విభక్తముగడియలగును. మొ.

మహాదానములు. అం: చూ, దానములు

మహాదేవతంత్రిని. ఆం: చూ, తంత్రినులు.

మహాదేవతలు. అం: చూ, దేవతలు.

మహాదేవుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ,శివుఁడు.

మహాదైత్యుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. పెద్దతొలి వేలుపు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

మహాద్వారికము. అం చూ, ద్వారికములు.

మహాద్రోణము.సం.వి.ఆ పుం:చూ,పెద్దతుమ్మి*.

మహాధనము. సం. వి. ఆ. న. 1. చిల్లమడ్డి: చూ, సల్లకి; 2. బంగారు: చూ, లోహము. 1; 3. కృషి: చూ, నైవేద్యము; 4. గొప్పవెలగల బట్ట: చూ,వస్త్రము;5. గొప్పవెలగలవస్తువు: చూ, సరకు. 2; విణ. 6. గొప్ప వెలగలది.

మహానటుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, శివుఁడు.
మహానరకము. అం: చూ, నరకములు.
మహానసము. సం. వి. అ. న.=భానసము. వంట యిల్లు: చూ, సదనము. 1.
మహానసశాళ్యాయము. పా. వంటయింటి కుం దేలు ఎక్కఁడికి పోఁగలదనుకీతి.
మహానాటకము. అం. (ఈగ్రంథమును హను మంతుఁడు వ్రాసెను): చూ, కావ్యనాటకములు.
మహానాథము. అం. చూ, శస్త్రములు.
మహానిధి. అం: చూ, సంఖ్యాభేదములు.
మహానిరయము. అం చూ, నరకములు.
మహానిళ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రాత్రియొక్క రెండుమూఁడు ఝాములవేళ: చూ, రాత్రి.
మహానీలము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. పింఛాభ్రీపమునందుఁ గలిగిన యిందనీలమణి. చూ, రత్నము. 1; 2. మొ, భృంగరాజము*.
మహానీలుఁడు. సం. వి. అ. పుం. దేవయోని సర్పము చూ, సర్పము. [చూ, సుగృహము.
మహాపక్షము. సం. వి. ఆ. పుం. కన్నెదేడి:
మహాపథము సం. వి ఆ పుం. 1 పార్శ్వాంతము; 2. రాజమార్గము: చూ, మార్గము. 1; అం. 3 చూ, నరకములు.
మహాపద్మము. అం. 1: చూ, నిధులు, 2: చూ, సంఖ్యాభేదములు; 3 దేవయోని సర్పవిశేషము: చూ, సర్పము. [పల్లేము. *.
మహాపలంకష సం వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పెద్ద
మహాపాతకములు అం. స్వర్ణస్తేయము, సురాపానము, బ్రహ్మహత్య, గురుపత్నీగమనము, మహాపాతకసహవాసము (చూ, పంచకము.)
మహాపాతకసహవాసము. అం —పై.—
మహాపారేవతము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పెద్దయిడ* [పెద్దమర్రింగ. *.
మహాపిండీతకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మహాపుత్రజీవి సంవి. ఈ. స్త్రీ. చూ, పెద్దమంగ*.
మహాపురాణములు. అం: చూ, పురాణములు.
మహాపరిశీయము. సం. వి. అ. పుం లోకనాశనము, బ్రహ్మకల్పక్షయము: చూ, సంవర్తము. 1 (చూ, కల్పము 1) [వర్ణగుణ.
మహాపరిస్థానగమనము. అం చూ, కలియుగ
మహాపరిస్థానికము. అం చూ, భారతపర్వములు.
మహాపారీచీరము. సం. వి. అ. పుం చూ, సముద్రము. [చూ, సుగృహపతి.
మహాపల. సం వి. ఆ. స్త్రీ రాజజంఘవ్రక్ష*.
మహాపలము సం.వి.అ పుం చూ, పినగున్నుడు*.
మహాబల సం. వి. ఆ స్త్రీ: ఆవర్తని, చర్మరంగ (తె).—గూబతిడి, నులితిడ; తద్వ.—గాతిరిస్పృక్కు. (తె).—తెడ.
మహాబలము సం. వి. అ. న. సీసము: చూ, లోహము 1.
మహాబలుఁడు. సం వి. అ. పుం. 1. చూ, వాయువు; 2. చూ, బుద్ధుఁడు; విణ 3 మికిల్లిబలము కలవాఁడు. చూ, శిష్టుఁడు.
మహాభయము. సం. వి ఆ. న. రూ-మహాధ్వయము. మిక్కిల్లివెఱపు: చూ, సాధ్వసము.
మహాభాగ్యము. సం. వి. అ న. 1 గొప్పసంపద. "ఆరోగ్యమే మహాభాగ్యము" చూ, సంపత్తి 1; అం.2 చూ, నాయకగుణంబులు.
మహాభూరి. అం: చూ, సంఖ్యాభేదములు.
మహాభైరవము అం: చూ, తంత్రములు.
మహామాత్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం 1. కార్యసహాయుఁడు. చూ, వ్యవహర్త 2, 2. మాపటిదొర. చూ, హస్త్యారోహుఁడు, 3 చూ, సంపన్నుఁడు. [బోడగము *.
మహాముండిని. సం. వి. ఈ స్త్రీ: చూ, పెద్ద
మహామాయాళంబరము అం చూ, తంత్రములు.
మహామిద. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: ఆసుధారిణి, మహామేద. *.
మహాముని. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, బుద్ధుఁడు.

మహామూలము. సం వి. అ. పుం: చూ, పెద్ద ముల్లంగి*: చూ, ముల్లంగి. [హస్తి.

మహామృగము. సం. వి. ఆ. పుం. వీనుఁగు: చూ, వహామేద. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చూ, మహామిడ*.

మహాయజ్ఞములు. అం. (చూ, యజ్ఞములు; చూ, పంచకము) బ్రహ్మ, దేవ, భూత, పితృ, మనుష్యయజ్ఞములు. (ఇంకను జ్యోతిష్టోమాది యజ్ఞములును గలవు.) [చూ, రంభ. 2.

మహారంభ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పచ్చేయరిటి*: మహారజలేము. సం. వి. అ. న. ఖంగారు చూ, లోహము. 1.

మహారజనము. సం. వి. ఆ. న. 1.—పై.—; 2. కుసుమపుష్ప: చూ, పహ్నిశిఖము 2

మహారణ్యము. సం. వి. అ. న: చూ, పేరడవి.

మహారథుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. పదునొకండువేలమంది విలుకాండ్రతోఁ బోరెడి యోధుఁడు. తనను సారథిని గుఱ్ఱములను కాపాడుకొనుచుఁ బోరెడియోధుఁడు (ఆని కొందఱు)(చూ, భటుఁడు). చూ, వీరుఁడు, విణ. 2. గొప్పరథముగలవాఁడు.

మహారాజపోషకులు. పా. ఏదేని యొక ఘన కార్యమునకు చేయూతనొసంగెడి సుకృతులు. "ఆంధ్ర వాచస్పత్యమునకు మహారాజపోషకులు మహారాజరాజ శ్రీ శ్రీసాహిత్యసామ్రాట్టు డాక్టర్ ఆఫ్ లెటర్సు జయపురాధీశ్వరులు శ్రీశ్రీశ్రీ మహారాజా శ్రీశ్రీశ్రీ విక్రమదేవవర్మ బహద్దరువారు జయపురము." ఇత్యాది.

మహారాజికులు. ఆం చూ, గణదేవతలు.

మహారాజు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, బుద్ధుఁడు; 2. చక్రవర్తి: చూ, రాజు. 1.

మహారాజులు. అం: గయుఁడు, అంబరీషుఁడు, శశిబిందువు, అనంగుఁడు, పృగువు, మరుత్తురాతుఁడు, మరుత్తు, సుహోత్రుఁడు, భగీరథుఁడు, శ్రీరాముఁడు, దిలీపుఁడు, నృగుఁడు, రంతిదేవుఁడు, యయాతి, మాంధాత, భగీరథుఁడు. (16) (చూ, రాజు. 1)

మహారాత్రికము. సం. వి. అ. పుం. ఆద్దినుఁగేయి: చూ, రాత్రి. [గములు (అంగము. 9.)

మహారాష్ట్రిఘూర్జరి. అం చూ, ఘూర్జరీయపాం

మహారాష్ట్రిభాహ్మణులు అం. (మహారాష్ట్రిలు). చూ, బాహ్మణులు. (ఘూర్జరదేశమునకు దక్షిణమునను, కన్నడదేశమునకుత్తరమునను, ఆంధ్రిదేశమునకు పశ్చిమమునను నుండు దేశము మహారాష్ట్రిదేశము. ఈదేశమున ప్రచారముగల భాషయు మహారాష్ట్రమే. ఆదేశమండలి బాహ్మణులు మహారాష్ట్రిలనంబడుదురు.)

మహారాష్ట్రిము. అం: చూ, దేశములు

మహారాష్ట్రిస్త్రీ. అం. మహారాష్ట్రిదేశపు ఆడుది. చూ, స్త్రీ.

మహారాష్టుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=మరాటి-మరాఠి,మరాటివాఁడు-మరాఠీవాఁడు,ఆరె.

మహారిపము. అం: చూ, నరికములు.

మహాలయము. వా. సం. వి: చూ, మాలయము. "మహాలయ అమావాస్య".

మహాలక్ష్మి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-మహాలక్ష్మి (వా) 1: చూ, సరస్వతి; 2. కర్ణుని పెంపుడుతల్లి: చూ, రాధ. 2; 3 నారాయణుని భక్తి. తద్విశేషములు — గార్హమదేవతలు. (తె).—ఆంకమ్మ-ఆంకాలమ్మ-అంకు; (తె)-ఆసిరమ్మ; (తె).—ఉప్పాలమ్మ; (సం).-ఊతి; (తె).—ఎల్లపోతమ్మ; (తె).—ఎల్లమారికమ్మ; (తె).—ఎల్లమ్మ; (సం).—కనకదుర్గి; (సం).—కర్ణసుత; (తె).—కాకెట్టి-కాటేటి; (సం) —కామేశ్వరి; (సం).—కాలిక-కాళిక; (సం).— కులాంకురి; (తె).—గంగనమ్మ-గంగమ్మ-గంగా

నమ్మ; (తె).—గంటలమ్మ-గంటాలమ్మ; (తె).-గొంతెమ్మ-గొంతేనమ్మ-గొంతేలమ్మ; (తె).—గొట్టాలమ్మ;(మి)-ధనమ్మ;(తె).-నూకాలమ్మ; (తె).—పల్లకమ్మ; (తె).—పల్లాలమ్మ; (తె).—పసుపులమ్మ; (తె).—పెద్దింటమ్మ; (తె).—పోలక-పోలకమ్మ; (తె).—పోలేరమ్మ-పోలేరు; (సం).—మారి; (మి).—మరిడిమహాలక్ష్మి. (తె) మరిడెమ్మ-మారెమ్మ; (తె).-అమ్మవారు, అమ్మోరు, ఆటలమ్మ-ఆట్లమ్మ, పొంగులమ్మ; (తె) — ముత్యాలమ్మ; (తె) — ముసుళ్లమ్మ; (సం).—మూలదేవి, మూలభవాని, (తె).— మొగదారమ్మ; (సం).—శ్యామలాంబ. (తె).-సోమాలమ్మ మొ (మిగిత వానికి "చూ, సోమాలమ్మ."); వా 4 లచ్చి. చూ, లక్ష్మి 1.

మహావర్తి. అం: చూ, అసుభావర్తములు.

మహావాక్యము. పా. రెండుసాహస్యవాక్యముల సంబంధముగలది.

మహావాతగజన్యాయము. పా. గొప్పగాలిలో నేనుఁగులే కొట్టుకొని పోవుచుండఁగా నీఁక యల్పజంతువులెక్కయేమిటనుఁగీతి.

మహావాతము. సం. వి. అ. న. 1. గాలితోఁ గూడినపెద్దవాన. చూ, వాన. 1; వా. 2. చేమ్చేవాతము. (చేంపివేయునది.)

మహావాద్యములు. అం. భేరి, కాహళము, పటహము, శంఖము, జయఘంట. (5). (చూ, వీణె). [ములక. *.

మహావార్తాకి. సం. వి ఈ. స్త్రీ: చూ, పెద్ద

మహావిద్యలు. అం. వేదములు ౪, ఉపవేదములు ౪, అంతరంగవిద్యలు ౪, బహిరంగవిద్యలు ౬—మొత్తము ౧౮. (ఈమహావిద్యలచలన ౪౬ ఉపవిద్యలుగలిగి అన్నియు ౬౪ విద్యలయ్యె. ఈ ఉపవిద్యలయందొక్కొక్కదానియందవాంతర భేదములును గలిగియుండునట్టిశిష్టాదిఉపవిద్యలను414 పొడటలలో"ఉపవిద్యలు"అనుశబ్దముకడఁజూచెదమొనవలెను.)

మహావీరచరిత. అం. (ఈగ్రంథము భవభూతి వ్రాసెను): చూ, కావ్యనాటకములు.

మహావీర్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బుద్ధుఁడు. [రిహీనతానములు)

మహావృత్తము. అం: చూ, తానములు (చూ,

మహావృత్తి. సం. వి. న్ పుం: ఊరస్కాటుఁడు, ఓటింగుఁడు, పంచవటుఁడు, బొలయబ్బో పవీసుఁడు.

మహాశంఖము. సం. వి అ. న. 1. నొసలు.చూ, లలాటము; 2. మనుష్యనియెముక: చూ, శిల్యము 1, అం 3 చూ, సంఖ్యాభేదము.

మహాశతావరి. సం వి. ఈ. స్త్రీ. పెద్దపిల్లపీచేరు* చూ, శతావరి. [వ్రీము.

మహాశయము. సం వి. అ పుం. చూ, సము

మహాశయుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సముదర్శము; విణ 2. గొప్ప యభిప్రాయముగలవాఁడు.

మహాశూద్రి. సం. వి ఈ. స్త్రీ. 1. గొల్లది: చూ, వేశ్రీత; 2. గొల్లవానిభార్య: చూ, ఆభీరి. 2 (చూ, భార్య) [చూ, వేఁడు.

మహాశూచుర్యిఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఎట్టిగొల్ల:

మహాశ్యామ సం వి. అ. స్త్రీ బంతుకారి*: చూ, సురలి. [ముండిని*.

మహాశాఖాపణిక. సం వి. అ. స్త్రీ: చూ, మహా

మహాశ్రీ. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. బొద్ధదేవి: చూ, బుద్ధుఁడు. [పెస్నేరు*.

మహాశ్వగంధ సం. వి. అ. స్త్రీ. చూ, పెద్ద

మహాశ్వేత సం. వి. అ. స్త్రీ. నల్లనేలగుమ్మడుగ. చూ, సర్వతోభద్రి

మహాసంమోహనము. అం: చూ, తంత్రీములు.

మహాసర్వము. సం. వి. అ. పుం. పెద్దపాము (సర్పరాజు): చూ, సర్పము.

మహోసహ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, మాష పర్ణి*; 2: చూ, గొజ్జెంగ*; 3: చూ, పెద్ద గోరంట*.

మహోసుఖుఁడు. సం. వి ఆ.పుం: చూ, బుద్ధుఁడు.

మహోసూపపర్ణి. సం. వి. ఈ.స్త్రీ. పిల్లపెసర*: చూ. పెసర.

మహోసేనుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. కుమార స్వామి: చూ, స్కందుఁడు; విణ. 2.గొప్ప సేవగలవాఁడు: చూ, సైనికుఁడు.

మహోస్రగ్ధర. పా. చూ, వృత్తము. 1. ("స, త, త, న, స, ర, గ గురువులు. 9-16 యతు లు. 22వ ఛందస్సు.")

మహోస్థానము. సం. వి.ఆ.న: చూ, పేరోలగము.

మహి సం. వి. ఇ. ఈ స్త్రీ 1. భూమి: చూ, భూమి. 1; 2. ఆవు: చూ, ధేనువు.

మహిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. (రూ–మిహిక, హిమిక): చూ, హిమము.

మహితము. సం. వి. ఆ. న. 1. శివునిశూలము చూ, హేతి (భాగ్గు. 1-ం3.); విణ. 2. గొప్పది: చూ, సుర (3); 3 పూజ్యము: చూ, సత్తు 4.

మహిమ. సం వి. న్. పుం. 1. గొప్పతనము: చూ, యోగ్యత; అం. 2. ఒక విశ్వైశ్వర్యము: చూ, సిద్ధులు (విభూతులు.)

మహిమను.—పై.—

మహీసుఁడు. సం వి ఆ. పుం. (రూ – మిహిరుఁడు): చూ, సూర్యుడు.

మహీషము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. (బలముగలదా టసలన వాదింపఁబడునది): అనూపము,కత్తము, కటావము, కలుషము, కాలితనయము, కాసరము, కృష్ణము, కృష్ణశృంగము, కోణము, కోశిధము, గజచ్ఛాయము,గర్దడస్వరిము, జడాత్మ, జరంతము,రక్తాక్షము,రజస్వలము, లులాయము, వాహద్విషము,సైరిభము. (తె) -ఎనుపోతు,కాఁపెనుపోతు,జీమూతెక్కిరింత,దుంత,దున్న,దున్నపోతు,పోతు;తద్వి — ం.కోడెఎనుపోతునకు—(తె) -కుఱ్ఱ, కోడియ–కోడె, కోడెదూడ: (నూ, వృషభము); ఁ. నల్ల ఎనుపోతునకు.—గవలము. (మిగతా వానికి "చూ, సైరిభము."); ఆం. 2: చూ, గతులు; 3: చూ, దిక్పాలవాహనములు.

మహీషవాహనుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. పోతు రౌతు: చూ, యముఁడు.

మహీపాత్మము. సం. వి. ఆ. పుం. కాలరసము*.

మహీషి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పట్టపుదేవి: చూ, రాజ్ఞి. 1; 2. బట్టి చూ, హేరంబము; 3 ఒకానొకచెట్టు. చూ, వృత్తము.

మహీసాక్షి సం. వి. ఈ. స్త్రీ. గుగ్గులువు, జంబుకము, టుంటుగము, పలంకష. (తె).–గుగ్గిలపుఁజెట్టు, గుగ్గిలము*.

మహీషులు. ఆం. శ్రీకృష్ణుని అష్టమహిషులు. (భద్రలోనగువారు.)

మహీళ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ–మహేల. 1. ఆఁడుది. (24 వీండ్లుగల ఆఁడుది): చూ, స్త్రీ; 2. పేర్కొనఁగము*: చూ, సన్నకదుర్పు.

మహీక్షితుఁడు సం. వి త్. పుం. 1. పుడమి ఏలేఁడు: చూ, రాజు. 1; 2. ఏలేఁడు. చూ, రాజు. 1. [చూ, పర్వతము.

మహీధరము. సం. వి. అ. పుం పుడమితాలుపు:

మహీనతానములు. ఆం: (చూ, తానములు) ఇడ, పురుమేధము, శ్వనము, వజ్రము, ఇషుపు, అంగిరస్సు, కంకము (7).

మహీరుహము సం. వి. అ పుం. పుడమిపుట్టు: చూ, వృత్తము.

మహీలత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఎట్టి, గండూపదిము: చూ, సర్పము. [సీత. 1.

మహీసుత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. భూమిజ: చూ,

మహీసుతుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. అంగారకుఁడు: చూ, రాహువు.2; 2.నరకాసురుఁడు

కుజుఁడు, భూమిజుఁడు, భౌముఁడు.(తె).—నేలపట్టి, పుడమిపట్టి.

మహేంద్రగిరి. ఆం: చూ, లింగములు.

మహేంద్రజాలము. ఆం. 1: చూ, కళలు; 2: చూ, అవాంతరములు; వి. 3. గారడీవిద్య: చూ, మాయము. 1.

మహేంద్రము. ఆం. కులపర్వతములలో నొకటి: చూ, పర్వతము. (చూ, కులపర్వతములు.) [చూ, రంభ 2.

మహేంద్రి. సం. వి. ఈ స్త్రీ. భూంతరటి*:

మహేంద్రుఁడు. సం. వి ఆ. పుం. ఇందుర్రీడు: చూ, సహసాగ్రిహుఁడు.

మహేచ్ఛుఁడు. సం వినా. గొప్పయభిపాయముగలవాఁడు. [సల్లకి

మహేరణ. సం వి ఆ స్త్రీ. అందుగు*: చూ,

మహేశ్వరుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1: చూ, శివుఁడు; 2. గొప్పపర్రిభువు: చూ, స్వామి. 1; ఆం. 3: చూ, మూర్తులు

మహోక్షము. సం వి. ఆ. పుం. ఆఁబోతు: చూ, వృషభము. 1. [సహసర్రిపతర్రిము.

మహోత్పలము. సం. వి ఆ. న. తామర చూ,

మహోత్సాహుఁడు. సం. వినా. ఆద్భుత కార్యారంభముకలవాఁడు.

మహోదయము. సం. వి. ఆ న. 1: చూ, కన్యాకుబ్జము. 2; పుం. 2. ఆధిపత్యము: చూ, స్వారాజ్యము; 3. అభివృద్ధి. చూ, హెచ్చు. 2; 4: చూ, మోక్షము. 1.

మహోదరము. సం. వి. ఆ. పుం. ఒకరోగము. చూ, రోగము. 1.

మహోద్యముఁడు. సం.వినా.మహోత్సాహుఁడు.

మహౌషధము. సం. వి. ఆ. న. 1. అతివిస*: చూ, విష; 2: చూ, వెల్లుల్లి*; 3. రూ—మహౌషధి. ఉపయోగము: చూ, సొంటి.

మహౌషధి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, మహౌషధము. 3.

మళయాళస్త్రీ. ఆం. మళయాళదేశపు ఆడుది: చూ, స్త్రీ.

మళయాళము. ఆం. మళయాదిర్రి మట్టుమగల దేశము: చూ, దేశములు. [సదనము. 1.

మళిగ. వై. వి ఆంగడి. రూ—మళిగ: చూ,

మళిగె. వై. వి.—పై.—

మళ్ళా. వా.వి.మరల,తిరుగ,మళ్లీ. [మలుపు. 3.

మళ్లించు. వా. చేర్రి:రూ—మళ్లించు చూ, ఎగా—

మళ్లీ. వా. వి: చూ, రూ—మళ్లా.

మళ్లు. వా. వి. బ. 1. వరిమొళ్లు; దే. ఆ. కిర్రి. రూ—మరలు చూ, పటిర్రిల్లు.

మా

మా. సం. వి. ఆ. స్త్రీ 1: చూ, లక్ష్మి. 1; పై. వినా (1).=మహా. మిక్కిలి. "మా భాగాయె.": చూ, మతిమతి, దే. ఆవ్య. (2) బళిర. పై. 6, ఆ 95. చూ, సేబాను; స బ (3) మాయొక్క. "మారాజ్ఞము."

మాంగల్యము. సం. వి. ఆ. న 1.మంగళత్వము; 2. చూ, తాళిబొట్టు. 1, 3 చూ, తాళిబొట్టు. 2.

మాంగళి. ఆం. 1: చూ, పంచమజఖాతులు; 2. చూ, మాళపపై శికిజఖాపులు.

మాంజిష్ఠము. సం. వి. ఆ. న. 1. ఎఱుపుమించిన పసుపుపన్నెగలలోర. చూ, వస్త్రము; పుం. 2. ఎఱుపుమించిన పసుపుపన్నె. చూ, పర్ణము. 6, 3.=మంజిటి*. చూ, సమంగ. 1; వినా. 4. ఎఱుపుమించిన పసుపుపన్నెగలది: చూ, వర్ణము. 6.

మాంసాహ్యము. ఆం: చూ, ఉపసిషత్తులు.

మాంత్రిపుఁడు. సం. వి. ఆ.పుం: కాలింగుఁడు—కాళింగుఁడు, మంత్రిష్ఠుఁడు, మంత్రివాది, మంత్రికుఁడు—మాంత్రికుఁడు.

మాంధాత. ఆం: చూ, మహారాజులు (రాజు.1.)

మాందాళి. దే. వి. 1. రవా—రవాయి. "మాందాళిపచ్చే.": చూ, రత్నము. 1; 2. పచ్చె

పట్టుచీర. సంచ. వేం. 4, ఆ 342. చూ, పస్త్రము. [మూఁగ: చూ, భృంగరాజము. 3
మాందిలవము. సం. వి. ఆ. పుం. పెద్దకూఁకటి
మాంద్యము. సం వి. ఆ. న. 1.=మయిరు ఆలస్యము: చూ, విలంబము. 1; 2.=మయిదు: చూ, రూ-మయికము.
మాంసభక్షకుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం: క్రవ్యాత్తు-కృవ్యాదుఁడు, కృవ్యాశి.
మాంసము. సం. వి. ఆ. న. 1. పాలసు. (మాంసమువలను ఇందుల విశేషములకును గల పర్యాయపదములకు "చూ, శుక్తము.2". ఆం. 2: చూ, ధాతువులు.
మాంస్లుఁడు. సం. విణ. 1. బలిసినవాఁడు: చూ, శస్తుఁడు; 2. బలిమిగలవాఁడు: చూ, బలుఁడు. 4. (చూ, శస్తుఁడు.)
మాంసాళనుఁడు. సం. విణ: చూ, మాంసాహారి
మాంసాహారి. సం.విణ:మాంసాళనుఁడు. (తె).—కాచుమేపరి, పాలసుదిండి.
మాంసి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. (మాంసముపంటి అవయవములుగలది.) ఆంబొర్ధవాచక, ఆమిషి, కాలిక, కృష్ణజట, కేశి, కోలవస, గంధమాంసి, గోలోమి, జట, జటామాంసి, జటిల, తపస్విని, పిశాచి, పిశిత, భూతకేశము, మిసి, లోమళ* (చూ, లోమశ); 2. కాయకొల్లి *. చూ, వాయసోలి. [ఫుఁడు
మాంసికుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, సంహారి
మాఁకు. దే. వి. రూ-మ్రోఁకు. మ్రోను: చూ, పృష్ఠము.
మాఁగాయ దే. వి. (మావి + కాయ) 1. మామిడికాయ;వా. 2. మామిడికాయపొప్పరగీఁచి రెండువైపులను తటిగి ఉప్పుతో ఊరఁ బెట్టిన ఊరఁగాయ: చూ, రుచిఁగాయ.
మాఁగు. దే. వి. 1: చూ, మలినము.1; 2: చూ, రూ—మంగు. హారి. పూ. 5, ఆ. 120; అ. కి 3: కనియు, కమియు, మదురు.
మాఁగుడు. దే. వి. 1. నలుపు: చూ, వర్ణను.6; 2. కసటు: చూ,మాఁగు. 1;వా. 3. మబ్బు. "ఆకాళము మాఁగుగు గానున్నది": చూ, మేఘము 1.
మాఁగుడువాఱు. దే. అ. కి. (మాఁగుడు + పాఱు) (రూ-మాఁగుపడు-మాఁగువాఱు.) మాయఁ పర్భా. 5,ఆ 57. చూ,మలినమగు.
మాఁగుపడు. ద్వ. అ. కి. (మాఁగు + పడు)-—పై —మార్క. 1, ఆ. 169.
మాఁగువాఱు. దే. అ. కి. (మాఁగు + పాఱు) —పై —ఱు, హరి 6, ఆ. 157.
మాఁటినంగ. దే. వి (మాఁటిన + నంగ)కాముకి. కాశీ.3,ఆ 62;కాశీ 3, ఆ. 171: చూ,స్త్రీ-
మాఁటు. దే. వి 1. కాంక్ష: చూ, వాంఛ; 2. చూ, మాఁతు; ఆ. కి. 3. తగులముగొను: చూ, మాఁటువడు.
మాఁటుమడఁగు. దే. అ. కి జింకోట ముడిగి నిర్బంధమగు. (రూ—మాఁటుముడుఁగు—మాఁటుమణఁగు—మాఁటుమణుఁగు.)
మాఁటుముడుఁగు దే అ. కి.—పై.—
మాఁటుమణఁగు దే అ కి.—పై —
మాఁటుమణుఁగు. దే అ. కి.—పై —
మాఁటువడు. ద్వ. అ. కి: చూ, వాంఛించు.
మాఁడించు. దే. పే: మాఁడుచు.
మాఁడు. దే. వి. 1. చూ, దగ్ధిక; 2. ఇంటియొక్కభాగపుకప్ప: చూ, సదనము. 1; అ కి. 3: చూ, దగ్ధము.
మాఁడుచు. దే. పే. మాఁడఁజేయు. రామా. 7, ఆ. 242: మాఁడించు. [వాయసోలి*.
మాఁడె. పై. వి. 1. చూ,రూ-మండెము; 2: చూ,

మాండెము. వై. వి. రూ-మండెము. మండలాధిపతుల భూమండలము స్వా. 1, అ. 37: చూ, రూ-మండెము.

మాంతు. దే. వి. చతురంగపు ఆటయందు బంటుతోడగాక తక్కినవానితో రాజొనుగట్టుట: మాటు.

మాకందిము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మామిడి* (దీనికి దోవాద(కియకరస్వర్మము). [కరి.

మాకరి. వై. వి.=మాలాకర: చూ, రూ-మాల

మాకలి. సం. వి ఇ. పుం: చూ, రూ-మాతలి.

మాకొను దే. స. క్రి. కాటుచేయు హరిళ్ళ. 5, ఆ. 46. కఱుచు, కొఱుచు

మాక్షీకము. సం. వి. అ న. 1 తేలపట్టిముగల తేనె: చూ, సారఘము; అం. 2: చూ, మధువులు.

మాఖము. సం. వి. అ పుం. చూ, రూ-మాంసము.

మాగధి. సం. వి. ఈ స్త్రీ. 1. అడవిమొల్ల*. చూ, యూథిక; 2: చూ, పిప్పలి*, 3. చూ, పాకృతభాషా భేదములు; అం. 4: చూ, వ్యాకరణములు; 5. చూ, భాషలు.

మాగధుడు. సం. వి. అ. పుం: మగధుడు, మధుకుడు. [దేశము.

మాగాణి. దే వి. 1 చూ, నంజె; 2. చూ,

మాగాని. దే వి.—పై —

మాగిలి. దే. వి: చూ, దేశము.

మాఘము. సం. వి. అ. పుం. 1 మాఘమాసము. చూ, మాసము. 1; అం. 2: చూ, కావ్యములు.

మాఘుడు. అం. (ఇతడుశిశుపాలవధ వ్రాసెను): చూ, కావ్యనాటకకర్తలు.

మాఘ్యము. సం. వి. అ. న: చూ, మొల్ల *.

మాచి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. కాచి*: చూ, వాయసి. 1; దే. వి (1). చూ, మాచిపతిరి *.

మాచిపత్తిరి. ద్వ. వి: చూ, రూ-మాచిపతిరి*.

మాచిపతిరి. ద్వ. వి: చూ, స్థానీయము. 2.

మాచెనవక్కి. దే. వి: చూ, మత్స్యము. 1.

మాచేకమ్మ. ద్వ. వి. (మాచే + ఆక + అమ్మ). రూ-మూసకమ్మ: చూ, బోట. 1.

మాజోం. వా. వి. గంజాయి. (బెల్లముమొదలగు నవిచేర్చి సిద్ధముచెసినమత్తుపదార్థము)

మాట. దే. వి. 1. పలుకు: చూ, శబ్దము. 2; 2 వచనము: చూ, శబ్దము. 2; 3: చూ, వార్త. 1; 4: చూ, నింద. 1; 5: చూ, నింద. 2; 6. ప్రతిజ్ఞావచనము: చూ, శబ్దము. 2.

మాటకాడు. దే. విణ. (రూ-మాటకారి-మాట లమారి.): చూ, వాచాటుడు.

మాటకారి. దే విణ. 1: చూ, వాగ్మి; 2 చూ, వాచాటుడు [పోవుట.

మాటతప్పుట. వా వి. వాగ్దత్తమునెఱవేర్చక

మాటతేడా. వా. వి తేడామాట (సం) —ఇ.

మాటదాటనివాడు. దే విణ చూ, విధేయుడు.

మాటపట్టింపు జా. వివాదము "మాటపట్టింపుం బట్టి" (రసికజనమనోరంజనము).

మాటయిచ్చుట. జా. కరారుచేయుట. "తను లంకారాజ్య పట్టాభిషిక్తుని గావించఁగ మాటయిచ్చి" (రావణాభ్యుదయము).

మాటలసురి దే. విణ. చూ, వాచాటుడు.

మాటల్లాట. వా. వి. కయిత-కయితము-కైత-కైతము, గుడి, గుడిహారు (సం).-కవిత్వము, గద్యము, గుంఫనము-గుంథనము-గుంఫితము, గ్రంథనము, వచనము. (ఇదిచతుర్విధము.—1. ఆశుకవిత్వము, 2. బంధకవిత్వము, 3. గర్భకవిత్వము, 4. చిత్రికవిత్వము.) తిద్వ.—1 రండుభాషలు కలిసిన కవిత్వమునము.—(సం) —మణిప్రవాళము; 2: (చూ, అవధానములు); 3. గణపాదగీహితకవిత్వము.—(సం) —గద్యము, చూర్ణకము—మార్గి—చూర్ణిక, సక్తువు; 4. గద్యపద్యాది రండు గ్రంథము. (సం) —గ్రంథనము.

మాటలుచెవినిసాటుట. జా. తెలియునట్లు దృష్టాంతముగాఁజెప్పుట. "ఏవియో నాలుగు మాటలు నీచెవినాటఁబూనుకొన్నాఁడ." (ధర్మజరాజసూయము.)

మాటవరుసకు. జా. సంగతి తెలియుటకు. "నీవు కల్లుత్రాగుదువని మాటవరుసకుఅన్నాఁడు."

మాటాడు. దే. అ. క్రి. 1. పలుకు: చూ, వచించు; స. క్రి. 2. అను: చూ, పచించు.

మాటికి. దే. దర్శ. 1: చూ, రూ–మాటిమాటికి; 2: చూ, వెండియు. [శశ్వత్తు. 1.

మాటిమాటికి. దే. దర్శ. ముహుర్ముహుర్ముకము: చూ,

మాటు. దే వి. 1: చూ, మఱుఁగు. 1; 2. చూ, వెండియు; 3. వేఁటకాని చాగుడుపల్లము: అనుపు. (సం).— ఊహాపోహము: చూ, రంగర్షము. 1; 4: చూ, టంకపుపొడి; స. క్రి. 5: చూ, మఱుఁగుచెట్టు; 6. అతికించు చూ, సంధించు 3.

మాటుపడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, మఱుఁగుపడు.

మారఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, దిండుఁడు; 2: చూ, వ్యాసుఁడు.

మూడ. దే. వి. 1 పణదళికము, 2. ఆరవరా: చూ, సువర్ణము. 2

మూడపట్టు. దే. వి· చూ, సోడు [సోలి.

మూఁడి. దే. వి. అడవియులవఁ చూ, వాయ

మూడికి. దే.ది.రూ–మూఁడ్కి చూ, విధము. 1. (ఇది వే ఱు గా ప్రయోగింపఁ బడదు. "అమ్మూడికి, ఇమ్మూడికి, చెప్పినమూడికి" మొ.); వి. 2. ఉపమావాచకము.(చూ, ఉపము 2.).

మూడు. దే. అ. క్రి. మెలయు: చూ, వర్తించు

మూడుగు. సై. వి.=మూలికా. (రూ–మూడువు). 1. మేడ: చూ, సదనము. 1; 2 రాజగృహము. చూ, సదనము. 1.

మూడువు. సై. వి.=మూలికా.—సై.—(మేడకు.—మార్క్. 2, ఆ. 292).

మూఁడె. సై. వి.=మండల. (రూ–మూఁడెము): చూ, మన్నెము.

మూఁడెము. సై. వి.=—సై.—

మూడ్కి. దే. దర్శ: చూ, రూ–మూడికి.

మూడ్పు. దే.వి.ఒకానొకచెట్టు: చూ, వృక్షము–

మాణవకము. సం. వి. అ. పుం. ఇరువదిసేటి మణిహారము: చూ, భూషణము. 2.

మాణవకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. (మనువుయొక్క అల్పమైన అపత్యకము) బాలకుఁడు: చూ, శిశువు. [చూ, శిశువు.

మాణవ్యము. సం. వి. అ. న. బాలుర గుంపు:

మాణిక్యము. సం. వి. అ. పుం. 1=మానిక. కెంపు. (దీనికిసింహళము,కాలపురము,ఆంధ్రము, తుంబురము ఇవి నాలుగు జన్మదేశములు. సింహళమునందు పుట్టిన కెంపు రక్తవర్ణముకలది. అది పద్మరాగము. అది ఉత్తమము; కాలపురమునందు పుట్టినది పసుపుదాఁపుకలది. అదికురువిందము. అది మధ్యమము; ఆంధ్రమునందు పుట్టినది ఆఁకపుచిగురుదాఁపుగలది. అది సౌగంధికము. అదియుమధ్యమము. తుంబురమునఁ బుట్టినది నీలపుదాఁపుగలది. అదినీలగంధి. అదిఆధమము.):చూ,రత్నములు; (చూ,రత్నము 1.)

మాణితము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ–మణితము. 1—2.

మాణిబంధము. సం. వి అ. న. రూ–మాణిమంధము. సైంధవలవణము: చూ, లవణము. 1.

మాణిమండ. అం: చూ, చూర్ణములు.

మాణిమంధము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ–మాణిబంధము.

మాత. సం. వి. ఋు. స్త్రీ. 1. (గర్భమోమెయందిమిడియుండును.): అంబ, అంబిక, అక్క, అత్త, ఆర్య, ఇజ్జ, ఓ, జనని, జనయిత్రి, జామ, జ్యా, తాయంతి, ధాత్రి, పర్యసువు, మాతృక, సవితి. (తె).— అప–అప్ప, అమ–అమ్మ, అవ–అవ్వ, కన్నది, తల్లి–తల్లి, తాయి; తద్విశేషములు.—

ఎ. ఆనుయలతల్లికి.—దితి; ఏ. ఉపమాతకు. అంకపాళి, ఉపనూత, ధన్య, ధాత్రి), మాతృక. (తె).—దాది–దాదిలి; 3. దేవతల తల్లికి—అదితి, ఋు, ఋునామ, ఋూ, ఋ, కరవీరి, దేవమాత; ర. ధుర్భూత రాష్ట్రనితల్లికి.—అంబిక; ఐ. పినతల్లి (తల్లిచెల్లెలు, పినతండ్రిభార్య)కి. (తె).—పినతల్లి, పిన్నమ్మ, పిన్ని; ఒ. రాక్షసుల తల్లికి.—నికష; ఓ. శ్రీకృష్ణునితల్లికి.—దేవకి. (తె).—దేకి; ఔ. వ్యాసునితల్లికి.—సత్యవతి. (మిగతవానికి "చూ, సవిత్రి 1."); బ. 2. బ్రాహ్మ్యాది: చూ, మాతృకలు; 3: చూ, లక్ష్మి. 1; 4: చూ, పార్వతి; 5. నేల: చూ, భూమి. 1; 6. ఆవు: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు); పుం. 7: చూ, కొలగాఁడు; ఆం. బ. 8: చూ, మాతలు.

మాతంగజాతి. ఆం: చూ, జాతులు. [హస్తి

మాతంగము. సం. వి. అ. పుం. ఏనుఁగు: చూ,

మాతంగి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, హైమవతి (పార్వతి); 2. వశిష్ఠునిభార్య: చూ, భార్య.

మాతంగుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=మాదిగ: రూ–మతంగుఁడు: చూ, మాదిగ.

మాతకొరక. దే. వి: చూ, మత్స్యము. 1.

మాతరపితలు. సం వి. బు. పుం. ద్వి: రూ–మాతాపితలు, పితలు. [వాయువు

మాతరిశ్వుఁడు. సం. వి. న్. పుం. గాలి: చూ,

మాతలి. సం. వి. ఇ. పుం. రూ–మాతరి. ఇంద్రునిసారథి: చూ, సారథి.

మాతలు. ఆం. 1: చూ, మాతృకలు; 2: రాజభార్య, అన్నభార్య, గురుభార్య, తనతల్లి, భార్యతల్లి (5) (చూ, పంచకము.)

మాతాపితలు. సం. వి. బు. పుం. ద్వి: చూ, రూ–మాతరపితలు. [వస్త్రము.

మాతాబి. దే. వి. జిలకాఱు, జీరబాఫ్: చూ,

మాతామహుఁడు. సం. వి. అ. పుం: (తె).—అమ్మయ్య, తల్లితండ్రి, తాత.

మాతామహి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: (తె).—అమ్మమ్మ, తల్లితల్లి.

మాతుల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. మేనమామభార్య, మాతులాని, మాతులి: చూ, భార్య.

మాతులము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఉమ్మెత్త*: చూ, హలాపుష్పము; 2. ముట్టుఁబాము: చూ, సర్పము; బ. 3. కుసుమలు: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము.) [కాయ.

మాతులపుత్రికము. సం. వి. అ. పుం. ఉమ్మెత్త

మాతులపుత్రికుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. మేనమామకొడుకు: బావ, బావగారు.

మాతులాని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ, 1.=మాతర్వి. చీనము, ధంగ, కుసుమలు (ఆనికొందఱు): చూ, ధాన్యము; 2. మేనమామభార్య: చూ, మాతుల (చూ, ఆత్త. 4); 3. లంకలు. (ఇదిచింత్యము.)

మాతులాహి. సం. వి. ఇ. పుం. నెత్తురుపెనుపొడ, ముట్టుఁబాము: చూ, సర్పము.

మాతులి సం వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, మాతులాని. 2; 2: చూ, మాతులాని. 1.

మాతులుంగము. సం. వి అ. పుం రూ–మాలుంగము=మాదీఫలము*: చూ, నుపూరము.

మాతులుఁడు. సం. వి. అ పుం: చూ, మేనమామ.

మాతులేయుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మాతులపుత్రికుఁడు.

మాతృక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. తల్లి: చూ, మాత. 1; 2. దాది: చూ, మాత. 1–ఏ; 3. చూ, పార్వతి; 4: చూ, వర్ణమాల; 5. అసలుగ్రంథము: చూ, సంపుటము. 3; బ 6: చూ, మాతృకలు.

మాతృకము. సం. వి. అ. పుం. ఎడమపక్కకొమ్ము చెవిలోనగువానిచే కొఅవడిన

యేనుఁగు: చూ, హస్తి. (దీనిచేరాజునకు దారిద్ర్యము కలుగును.)

మాతృకలు. అం: బ్రాహ్మీ, మాహేశ్వరి, కౌమారి, వైష్ణవి, వారాహి, ఇంద్రాణి, చాముండ. (7)

మాతృష్వసేయి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. తల్లితోడఁబుట్టినదానికూఁతురు: చూ, సూన. 1.

మాతృష్వసేయుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ - మాతృష్వసీయుఁడు. తల్లితోడఁబుట్టినదానికొడుకు: చూ, సూనుఁడు. 1.

మాతృష్వసీయ. సం వి. ఆ. స్త్రీ. తల్లితోడఁబుట్టినదాని కూఁతురు చూ, సూన. 1.

మాతృష్వసీయుఁడు సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ - మాతృష్వసేయుఁడు.

మాతృసౌదాయకము. అం: చూ, స్త్రీధనములు.

మాత్ర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1 అతిస్వల్పావయవము (బాణాకృతిగలది. లఘువు, లఘువే మాత్ర, మాత్రయన నొక చిటికెకాలము పలుకఁబడునది.); 2. పృష్ఠాంశము: చూ, పృష్ఠము. 5; 3: చూ, స్వల్పము; 4. కొలఁది. రూ—మాత్రి ము: చూ, వాసి. (6) (పరిమితి); 5: చూ, తుల్యతి. 1; 6: చూ, సంఘము. 1, 7. తొడవు: చూ, భూషణిక (భూషణము 2); 8. ధనము: చూ, హిరణ్యము. 3; ఆ. న. 9. అవధారణము: చూ, వినుము; 10: చూ, సర్వము; దే. వి. (1) చిన్న మందుంట: మందుకొప్పెకు - కకివ, కుహనము, గుడము, గులిక — గులిక — గులిగ, గోలము—గోళము, ఘనరసము, ఘుటిక. (తె).—ఉంట,ఉండ, కొప్పియ-కొప్పె,గుండు, పూఁటె,పూడియ-పూఁటె, పూస; (2)=మాతులాని. జీనవనార సంచి: చూ, సంచి.

మాత్రిము. వా. సం. వి. అ. న. 1: చూ, మాత్రి. 4; అవ్య. 2. ఇతర వ్యవచ్ఛేదము—

మాత్సర్యము. సం. వి. అ. న. 1. =మచ్ఛేరము: చూ,హింస. 7; అం. 2: చూ, అరిషడ్వర్గములు.

మాత్సర్యశీలుఁడు. సం విణ: (తె).-ఆంకకాఁడు, చేలపకారి, చేలపాది, చేలమరి, మచ్ఛేరి, మచ్ఛేరీఁడు.

మాత్స్యన్యాయము. పా. పెద్దచేప చిన్నచేపను దినుననునీతి. [ణములు.

మాత్స్యము. అం. (౧౮౦౦ కలది): చూ, పురాణ

మాద. దే. వి. వాఁపుగోగము: చూ, పర్ణము.

మాదము. సం వి. అ. పుం. చూ, రూ - మదము. (విద్యాధనాదులవలన వచ్చినగర్వము)

మాదగోచీ. వా. వి. దగా, మోసము. (ఉత్తర సర్కారులలో వాడుక.)

మాదపళము. దే. వి (రూ-మాదపిము-మాదాపళము-మాదావళి.) 1. కపిలవర్ణము: చూ,వర్ణము.6; 2. కపిలవర్ణముగలచీర: చూ,వస్త్రము.

మాదిళము. దే. వి.—పై.—

మాదాపళము. దే వి.—పై —(కపిలవర్ణము నకు.—కళా. 8, ఆ. 139)

మాదావళి. దే. వి —పై.—

మాదిగ. పై. వి.=మాతంగ: ఆసాది, గూబరి, గొడగరవాఁడు, గొడగరి, గొడారి, గొడారివాఁడు, గోసంగి-గోసఁగి, చేచ్చేడి, ముచ్చెవాఁడు. (సం).—కుగటుఁడు, గోహింసకుఁడు, చర్మకారుఁడు, చర్మరువు, పాదుకృతుఁడు-పాదూకృతుఁడు, పాదూవాహుఁడు, మతంగుఁడు-మాతంగుఁడు. తద్వి — మాదిగజాతికి.—గొడగర, మాదిగ. ("చూ, శిల్పులు".)

మాదిగకత్తి. పై.వి.మాదిగవానికత్తి: చూ, రిష్టి. 2.

మాదిపలము. పై. వి.=మాతులుంగ. రూ--మాదీపలము: చూ, సుపూరము.

మాదిఫలము. మి. వి.—పై.—ఉ, రా. 6, ఆ. 81; య. 2, ఆ. 47; య. 1, ఆ. 36.

మాదిరి. దే. వి. ఏ. రూ-మాదిర్రి. 1: చూ, సామ్యము; 2: చూ, విధము. 1; 3. ఉపమా వాచకము: చూ. సామ్యము; విణ. 4: చూ, సమానము. 2.

మాదీపలము. నై. వి.=చూ, రూ-మాదిపలము.

మాదీఫలము. బి. వి. చూ, రూ-మాదిఫలము.

మాదృశుఁడు. సం. విణ. నావంటివాఁడు.

మాదెన. దే. వి: చూ,స్థూలపుష్పము. *. [విష.

మాద్రి. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అతివస*. చూ,

మాద్రి. సం వి. ఈ స్త్రీ. 1. పాండురాజు భార్య. చూ, భార్య; దే. వి. ఏ (1). చూ, రూ-మాదిరి. 1, వి. (2) చూ, రూ-మాదిరి. 2; (3). చూ, రూ-మాదిరి. 3; విణ. (4). చూ, రూ-మాదిరి 4 [మాధపకము.

మాద్వీకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-

మాధపకబళిము. వా. సం వి. అ. పుం. మధుకరసంబంధమైన ముద్ద, భగవంతుని స్మరింపచేసే అడిగెడి శీఘ్రాన్నపుముద్ద (అని కొందఱు) (మాదాకబళిము అనియు వాడుక): చూ, సాదము (1).

మాధవికము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. ఇప్పపువ్వు కల్లు: చూ, మధువు 4, 2. కల్లు. చూ, సుర. 2, 3. చాక్షుకల్లు. చూ, సుర. 2.

మాధవకరము వా సం. వి. అ. న: చూ, మాధుకరము

మాధవచంపు. అం. (ఈగ్రంథము భట్టాచార్యుఁడువారిసెను): చూ, కావ్యనాటకములు.

మాధవము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. వైశాఖమాసము: చూ, మానము. 1, 2. వసంతఋతువు: చూ, మాసద్వయము.

మాధవాయస్వాహా. అం. (మాధవ=మాయా+విద్యాయాస్తస్యాఃస్వాహా, ధునోతి=కంపయతి, మానాధ్యానాచ్చ యోగాచ్చ విద్ధిభారత మాధవమ్,): చూ, ఓమ్.

మాధవి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, భూలగురిగింజ*; 2: చూ, మాదిపలము*; 3: చూ, సదాప*; 4. కల్లు: చూ, సుర.2; 5. తేనె: చూ, సారఘము; 6. చేక్కర: చూ, శర్కర. 1; 7. చూ, లక్ష్మి. 1; 8. గోమహిష్యాది సమృద్ధి: చూ, సమృద్ధి, 9. కూనైనకత్తె: చూ, శింశుపి.

మాధవుఁడు. సం వి. అ. పుం. లచ్చిమగఁడు: చూ, విష్ణువు. 1.

మాధుకరము. సం వి. అ. న. మధుకరవృత్తి. భా. 3, ఆ. 33: మాధవకరము.

మాధురి. సం వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, మాధుర్యము. 1; 2. కల్లు: చూ, సుర. 2.

మాధుర్యము. సం. వి. ఆ. న. తీపు: (ఇందుల విశేష్య విశేషణంబులకు "చూ, సురసము. 2"); 2. పక్షులలోనిగునవి పచ్చేటకు చోయపేసెడు ఈల: చూ, స్వరము 2; అం. 3: చూ, కావ్యగుణములు; 4: చూ, గుణములు; 5: చూ, శృంగారచేష్టలు.

మాధ్యందినబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, మహారాష్ట్రులు. (శుక్లయజుర్వేదమునకుఁ బేరిన వారు, వీరు శతపథ బ్రాహ్మణము కాత్యాయన సూత్రము మాధ్యాహ్నికసంధ్య ప్రధానముగా గలవారు. మాధ్యాహ్నమునకు ముందు వీరినిఁ జూడఁగూడదని కొందఱందురు. ఇది చింత్యము. కోలాపూరు, నాసికా, దక్షిణమహారాష్ట్రిదేశములందు వీరినిఁజూడనగు): చూ, బ్రాహ్మణులు.

మాంధ్యదినము. అం. చూ, కల్పసూత్రము.

మాధ్యస్థ్యము. సం. వి. అ. న. మధ్యస్థుఁడుచేయు తీర్పు. [ధ్యావందనము.

మాధ్యాహ్నికసంధ్యావందనము. అం: చూ, సంమాధ్వబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, దాక్షివిడులు, (వీరు శుద్ధముగ ఆంధ్రులు. వీరు ఇతరబ్రాహ్మ

ణులనుండి పడుచేలను తీసికొందురు గాని వారిపడుచేలను ఇతరులకియ్యనొల్లరు. వీరు కృష్ణయజుర్వేదులు, ఆపస్తంబ సూత్రులు. వీరిసే వీరవైష్ణవులని కూడ చెప్పుదురు. వీరు ద్వైతమతమునకుఁ జెందినవారు: చూ, బార్హ్మణులు.)

మాధ్వి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. మద్యము: చూ, సుర. 2; 2. మకరందము: చూ, సుమనో రజము.

మాధ్వీకము. సం. వి. అ.న. (రూ-మాధ్వీకము-మార్ద్వీకము-మాధవకము): చూ, రూ—మాధవము. 1—2—3.

మాన. వై వి.=మానమ్. (రూ-మానిక-మానికె) రెండుతవ్వలు, కుడపము-కుకుపము: చూ, సేరు.

మానగ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ =మన్నిక. 1: చూ, మన్నన. 1; 2: చూ, వినయము.

మాననీయము. సం. విణ. మన్నింపఁదగినది, శ్రమింపఁదగినది: మాన్యము.

మానము. సం. వి. అ. న. 1. తార్కిసు, మూర, తూములోనగునవి: దుర్విపయము, పాయ్యము, మాయ్యము, పాతవము: చూ, (తె).—వర్జు. (ఇది త్రివిధము.—తులా మానము, అంగుళీమానము. పర్శ్వమానము) (ఇందు ౧ టార్యి లేక వెండిబంగారు, ౨ వ్యాపార, ౩ వైద్య, ౪ చెన్నపురిగౌర్న మెంటు, ౫ దొరలవ్యాపార, ౬ సామార్జిజ్య, రైలుకాటా, ౭ స్థెర్యించితూనికలును. మఱి యు ౧ వైద్యుల దర్శమానపు, ౨ ఇంగ్లీషు పరిమాణపు, ౩ చెన్నపురి, ౪ దేశవాళీ, ౫ ద్వైర్ఘ్యమాన, ౬ ధరాతల, ౭ ఘన, ౮ భూగోళ, నావిక, ౯ కోణ, ౧౦ స్థెర్యించి పరిమాణపు కొలతలును మున్నగునవి గలవు); 2. కొలఁది: చూ, వాసి (6) (పరిమితి); 3. మానిక: చూ, సేరు, పుం. 4. చిత్తైన్న త్యము; 5. గర్వము: చూ, హంకారము; 6. స్త్రీలకు పురుషులయెడఁగలుగు కోపము: చూ, రోషము; ఆం. 7: చూ, హేయగుణములు; 8. (విశంతి విగ్రహము): చూ, విగ్రహములు.

మానములు. ఆం. 1: ౧ చాంద్రిమానాబ్దము, ౨ నాక్షత్రిమానాబ్దము, ౩ సౌరమానాబ్దము, ౪ బార్హస్పత్యమానాబ్దము, ౫ సావనమానాబ్దము; 2: చూ, మానము. 1.

మానవతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. మానముగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది: చూ స్త్రీ; 3: చూ, స్వీయ.

మానవము. ఆం. 1: చూ, ఉపపురాణములు; 2: చూ, పరిచారములు. [ణము. 1.).

మానవాస్త్రము. ఆం: చూ, అస్త్రములు. (బా

మానవుఁడు. సం.వి.అ.పుం: చూ, మనుష్యుఁడు.

మానసము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, మనసు.1; 2 మానససరస్సు: చూ, సరస్సు. 1.

మానసించే సం అ. క్రి. తలంచే. ఉ, రా. 5, ఆ. 181: చూ, యోచించే.

మానసికపూజాకుసుమములు. ఆం: మనస్సు, బుద్ధి, వాక్కు, శమము, దమము, అకోధము, మౌనము, నిరాహారము, నిదాఘత్యాగము, భూతదయ, అభినివేశము, నైర్మల్యము, అచాంచల్యము, వేదాంతవిచారము, బ్రహ్మజ్ఞానము. ఆనందము. (16.)

మానసికము. ఆం. 1: చూ, స్వాధ్యాయము; 2: చూ, కర్మములు (కర్మలు.)

మానసౌకసము. సం. వి. స్. పుం: చూ, హంస.

మానా. వా. వి. పరువడి, వెఱపడి: చూ, మేలుబంతి. [పుచ్చి మాటలాడెడు స్త్రీ.

మానాపతి. వా. మి. వి. తనలోపములను కప్పి

మానావమానములు. ఆం: చూ, పరికాశింపఁ జేయఁగూడనివి.

మాని. సం. విణ.(న్.ఈ.న్)మానముగలవాఁడు.

-మానిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మాన.

మానికదారి. వై. వి.=మాణిక్యధారిణీ. (మానికము + దారి): చూ, వేశ్య.

మానికము. వై. వి.=మాణిక్య. కెంపు. వసు. 1, ఆ. 2: చూ, రత్నము. 1; 2. మణి: చూ. రత్నము. 1.

మానికె. వై. వి. 1.=మాన: చూ, మాన; 2.= మావ. మణి: చూ, రత్నము. 1.

మానితము. సం విణ.1. మన్నింపఁబడినది: చూ, సన్మానితము; ఆం. 2: చూ, తిర్యక్కరణ బంధములు.

మానిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చూ, మానవతి. 1—2, అం. 3: చూ, వృత్తము. 1. ("భ, ళ, భ, భ, ళ, భ, భ గురువులు. 13 యతి 22 వ భంవస్సు)

మానిపసుపు. ద్వ. వి. రూ-మాన్పిసుపు: చూ, హరిద్రి. (ఇది ఎట్టకసిందవేరు లేక కాలేయకము.)

మానిపుక్కిటిపులుఁగు. దే.వి: చూ, జెబ్బులుఁగు.

మానిపోటుపులుఁగు. దే. వి —వై.—

మానిసి. వై. వి. 1=మానుష. చూ, మనుష్యుఁడు; 2.=మానుషీ. మనుష్యస్త్రీ: చూ, స్త్రీ; 3 చూ, భటుఁడు. పర. 5, ఆ. 62.

మానిసిదిండి. ద్వ. వి: చూ, రాక్షసుఁడు. ఉ, హరి. 4, ఆ. 263.

మానిసిరౌతు. వై. వి.=మానుషరాహుత్త. నరవాహనుఁడు, కుబేరుఁడు: చూ, శ్రీదుఁడు.

మానిసిశేఁడు. ద్వ. వి. మనుజేంద్రుఁడు: చూ, రాజు. 1.

మానిసిసింగము. వై. వి.=మానుషసింహ. అచ్చ. యు, కాం. 466: చూ, సింగఁడు. 1.

మానీఁగ. దే. వి. భృంగవిశేషము: చూ, సారంగము. 3.

మాను. దే. వి. 1. రూ-మాన్పిను. చెట్టు. వసు. 1. ఆ. 45: చూ, వృక్షము; 2. బోదె: చూ, రూ-మాన్పిను; 3. మనోజ్ఞత: చూ, హృద్యము; 4. విసర్జనము: చూ, విమోచనము; విణ. 5. మనోజ్ఞము: చూ, హృద్యము; స. కి్ర. 6. విడుచు: చూ, విసర్జించు; వా. 7. (పుండు) వారించు చూ, సుర్రిక్కు (9); 8. (బడికి) రాకుండఁగపోవు.

మానుచు. దే. పే్ర. మానఁజేయు, మానించు: రూ—మాన్చు—మానుపు

మానుట. దే. అవ్య. నివృత్తి, ఆఁట: చూ, మర

మానుపు. దే. పే్ర: చూ, రూ—మానుచు.

మానుపసుపు. ద్వ. వి: చూ, రూ—మానిపసుపు.

మానుపోటువు. దే. వి: చూ, జెబ్బులుఁగు.

మానుషి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=మానిని. మనుష్యస్త్రీ: చూ, స్త్రీ.

మానుషుఁడు. సం వి. ఆ. పుం.=మానిసి: చూ, రూ-మనుష్యుఁడు.

మానుష్యకము. సం. వి. ఆ. న. మనుష్యుల మానెఁడు. ద్వ. వి. కుడపపరిమాణము.

మానెరు. దే. వి. రూ-మానేరు*. చూ, స్వర్ణనల్లి.

మానేజరు. వా.వి.=కార్యనిర్వాహకుఁడు: రూ-మానేరు. దే వి: చూ, రూ—మానెరు.*

మాన్చు. దే. పే్ర: చూ, రూ-మానుచు.

మాన్యైనవాఁడు. నే. విణ: చూ, సౌందర్యవంతుఁడు.

మాన్యోజ్ఞకము. సం. వి. ఆ. న. మనోజ్ఞత: చూ, వాన్యశ్రేత్రీములు. ఆం: చూ, మదములు.

మాన్యము సం. వి. ఆ. న. 1.=మన్నియము-మన్నెము. (తె).— ఇనాము- ఈనాము, కట్టుబడి, క్విటిరెంటు, మండెము—మన్నియము-మన్నెము; 2. కొండల నడుమను అరణ్యమధ్యమునను గలభూమి,

భోగభూయిష్టమగుభూమి (ఆనికొందఱు) (తె).- మండెము-మన్నియము-మన్నెను; విణ. 3: చూ, మాననీయము.

మాపు. దే. వి. 1: చూ, పుంట; 2: చూ, రాత్రి. భాగ. 10, స్కం. పూ. 1050; 3. మైల: చూ, మలినము. 1; వ్రే. 4. మాయఁడేయు, పోఁగొట్టు.

మాపుడు. దే. వి. మైల: చూ, మలినము. 1.

మాపు. వా. వి. మన్నింపు, క్షమింపు.

మాపుచేయు. వా. స. క్రి. 1. క్షమించు; 2. కనఁబడకుండఁగఁజేయు.

మాబాగు ద్వ. వి. 1: చూ, సమ్మతి. 1; అవ్య. 2. మిగులమంచిది. చూ, సమ్మతి. 1.

మామ. నై. వి. 1.=మామక. తల్లిసోదరుఁడు: చూ, మేనమామ; 2 అలుమగల తండ్రి: చూ, శ్వశురుఁడు; 3. తండ్రితోఁబుట్టుపు యొక్క- భర్త, మేనత్తమగఁడు. (శూద్రులుకొందఱు తల్లిసోదరుని (మేనమామను) "నాన్న" అని పిలుచుచున్నారు.)

మామకీనము. సం. విణ. నాది, నాయది.

మామకుఁడు సం. వి. అ. పుం =మామ. 1: చూ, మామ. 1; విణ. 2. నావాఁడు; వా. 3 పూజ్యుఁడు: చూ, సన్మానిత్తుఁడు.

మామమామ. నై. వి. 1. మా, విష్ణువు. 1. (లక్ష్మీదేవిని పెండ్లాడుటచే తనకు మామయైన సముద్రునికి పెండ్లామగు గంగాదేవి తనకు కూఁతురు వరుసయగుటచే విష్ణువు సముద్రునకు మామ అయెనని యెఱుంగునది.); 2. సముద్రుఁడు: చూ, సముద్రము.

మామమాబావ. నై. వి చందుఁడు. ఆం, పదా. సు. 23: చూ, హిమాంశువు.

మామా. దే. అవ్య. మానుమాను.

మామాటయేమాట. జా. నిజము. "మాభోగంబులె యాత్మభోగములుగా మామాటయేమాటగా.". కళా. 5, ఆ. 115.

మామిడి. దే. వి: రూ-మావిడి-మూవి: (సం).- ఆమ్రము-ఆమ్రకము, కాంతము, కామవల్లభము, కామశరము, కామాంగము, కీరేష్టము, కేళవాయుధము, కోకిలానందము, కోకిలావాసము, గంధబంధువు, చామరపుష్పము, చూతకము-చూతము, మాకందము, రసాలము*; తద్విశేషములు — ౧. అంటుమామిడి; ౨. ఆంబాళము, నల్లమామిడి. (సం.)- అంబరీషము, ఆమ్రాతకము, ఆమ్లపాటలము, ఆమ్లాతకము, కపి, కపిచూడ, కపిచూతము, కపిప్రియము, కపిరసాధ్యము, కపీతనము, కీరము, గుడబీజకము, టంకము, పీతనకము, పీతము, బృహద్బీజము, స్తనశీరము, స్నిగ్ధవృక్షము; ౩. అటకమామిడి-అటికమామిడి. (సం).—కుండలచ్ఛదము, బస్తాంధ్రి, మండలచ్ఛదము, రక్తపుప్పము, విశాలము, శ్వనాశికము; ౪. ఆడవిమామిడి. (సం) —పిశితూలము; ౫. ఎలమావి, తియ్యమామిడి, తేనెమామిడి. (సం).- అతిసౌరభము, పుండరీకము, సహకారము; ౬. కట్టుమామిడి; ౭. కొండమామిడి, పుల్లమామిడి. (సం) —పూత, మృష్టాన్నిక, కోశామ్రము, క్షుద్రామ్రికము, ఘనస్కంధము, జంతుపృష్టము, రక్తకము, లాక్షాపృష్టము; ౮. కోతిపిల్లమామిడి, కోతిమామిడి; ౯. గుజ్జుమామిడి, రాచేమానిడి. (సం).— కామఫలము, కామాయుధము, కామేష్టము, కోకిలానందము, కోకిలోత్సవము, రాజామ్రము; ౧౦. తుమ్మెదిమామిడి. (సం).— కోశామ్రము, కిణిదుర్విషు; ౧౧. పచ్చిబియ్యపుమామిడి; ౧౨. పోకమామిడి. (సం).— క్షుద్రామ్రము, తూదస్యకము; ౧౩. ముంతమామిడి (సం).—అగ్నిబీజము, ౧౪. (సం).—అక్షిబము-అక్షీబము; ౧౫. (సం).—అర్బుదఫలము. (ఇట్లేపలురకములు

అంటుమామిళ్లు,వలురకములమొక్క—మామిళ్లు కలవు.) (మిగతవానికి"చూ,సహకారము.")

మామిడిఅల్లము. దే. వి. అల్లములో భేదము, కస్తూరిపసుపు (అని కొందఱు*: చూ, శృంగబేరము.

మామిడిగుత్తులు. ద్వ. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

మామిలీతు. వా. వి. పద్ధతి: మామిలీయతు.

మామిలీయతు. వా. వి— పై.—

మామూలు. వా వి. 1 వాడుక, ఆలవాటు: చూ, స్వభావము; 2 వాడుకగానిచ్చెడు విత్తము; 3. లంచేముగానిచ్చెడు విత్తము; 4. బహుమతి.

మామెన. దే. వి: చూ, శారిబ*.

మాయ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: అజ, ఉపాదానము, ప్రకృతి, ప్రతిత్యాహారము,పరిధానము, (లే).=మాయము; 2.=మాయము. ఇందర్జాలాది విద్య: చూ, మాయము. 1; 3. =మాయము: చూ, పంచన; 4. ఒకపట్టణము. కాశీ. 3, ఆ. 87. చూ, దేశములు; 5 బుద్ధి. చూ, హృల్లేఖము. 2; 6: చూ, విష్ణువు. 1; అం. 7: చూ, ఉపాయములు. 1; 8: చూ, పుణ్యనగరములు;పా. 9. దీనికిఉపమానము.—రాక్షసులు.

మాయకాఁడు. దే. విణ. (వై. =మాయావి అని కొందఱు); 1: చూ, పంచకుఁడు. 1; 2 ఇందర్జాలికుఁడు. చూ, వ్యాళగారిహి.

మాయదాఁటి. ద్వ. విణ.—పై.—

మాయపోతు. దే. విణ.—పై.—

మాయము. వై. వి 1 =మాయ:(దేశ్యమని శర.) కనికట్టు-కనుకట్టు, కయిలాటము-కైలాటము,గారడము—గారడి,దందన,బూటకము, బూమియ, మతేకము, మాయము, వేడబము. (సం).-కుహరము, కూటము, చింతాయన, చిత్రి, జంత్రిము, జాలము,మాయ, మాయోపాయము; తద్వి.—కర్కటముఖము,కాలకూటము, కుసృతి, కృష్ణాంగము,ఛాగతుండము, జాంగలి, మహేంద్రిజాలము, శాంబరి: (చూ, ఐంద్రి జాలికము.) ఇత్యాది (మిగతవానికి "చూ, వేడబము."); 2.=మాయ: చూ, మాయ.1; 3 =మాయ. చూ, వంచన; విణ. 4. అదృశ్యము వై. 3, ఆ. 82 : చూ, విచ్చేమొగము; అం. 5: చూ, మాయ. 7.

మాయలమారి. మి. విణ. (వై అని కొందఱు = మాయావి): చూ, మాయకాఁడు. 1-2.

మాయలాఁడి. మి. విణ.టప్ప—లాఁడి: చూ,(స్త్రీ).

మాయలాఁడు. మి. విణ : చూ, మాయకాఁడు. 1-2. పాండు. 5, ఆ. 206.

మాయాంళము. అం: చూ, పవ్యంళములు.

మాయాకారుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ,మాయకాఁడు. 1-2.

మాయాదేవీసుతుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. రూ-మాయాసుతుఁడు. శాక్యబుద్ధదేవుఁడు: చూ, బుద్ధుఁడు.

మాయావి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్).=మాయదారి: చూ, మాయకాఁడు. 1—2.

మాయాసుతుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, మాయాదేవీసుతుఁడు.

మాయి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్): చూ,మాయకాఁడు. 1-2; దే. వి. (1) నలుపు: చూ, వర్ణము. 6; 2. మఱుఁగు. చూ, స్థగనము.

మాయికుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, మాయకాఁడు. 1-2.

మాయు. దే. అవ్య. 1. రూ-మాయురే: చూ, నేబాసు; అ. క్రి. 2: చూ, మలినమగు; 3: చూ, నశించే.

మాయుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం.1.చూ,విష్ణువు.1; 2 అసురుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

మాయుకము. సం. వి. అ. పుం. సేనాపతికిని రాష్ట్రమునకును నాళము కలుగఁజేయు నీనుఁగు. (నల్లని శరీరమును, నల్లని నాలుక యును, కఱుచే దేహమును, ఆల్పములైన కర్ణవాల మేహనములును, దీర్ఘమగు తొండ మును, కృశమగు గ్రీవమును, దుర్గంధమును గలది): చూ, హస్తి.

మాయురె. దే. అవ్య: చూ, మాయ. 1.

మాయువు. సం. వి. ఊ. స్త్రీ. పిత్తము: చూ, రోగము. 1.

మాయూరము. సం. వి. అ.న. 1 నెమిళ్ళగుంపు: చూ, శిఖి. 2; విణ. 2. మయూరసంబంధమైనది; అం. 3. చూ, భావదూషితములు.

మాయోపాయము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మాయము. 1.

మాయ్యము. సం. వి. అ. న: చూ, మానము. 1.

మారకజిత్తు. సం. వి. త్. పుం: చూ, బుద్ధుఁడు.

మారకము. సం. వి. అ. న. 1 =మార్కము: చూ, మరణము; వా. 2. (రూ-మారుగడ-మారకము-మార్కము-మార్పు-మాఱుపు.) ఒకటియిచ్చి మఱియొకటి పుచ్చుకొనుట: చూ, వినిమయము; 3. పెద్ద వాణ్యమును యిచ్చి దానికి సరిపడు చిన్న వాణ్యము లను కోరువారు ఇచ్చెడురుసుము. "రూపాయకు పైస మారకము." మొ; వా. 4. బంధకము, తాకట్టు: చూ, వారకము. 1.

మారకస్థానములు. పా. జన్మలగ్నమునకు ౭-౭ స్థానములు, అనఁగా ఆయుస్థానములకు వ్యయస్థానములు గనుక మారకస్థానములయినవి ౭వస్థానముకంటె ౭వమారకస్థానము పరిబల మైనది వ్యయస్థానముకూడ నొకప్పుడుమారక స్థానమగును. [హింసకుఁడు.

మారఘుఁడు. సం. విణ. చేరుపువాఁడు: చూ, మారజిత్తు. సం. వి. త్. పుం: చూ, మారకజిత్తు.

మారణము సం. వి. అ. న. చేంపుట: చూ, హింస. 1; 2: చూ, మారకము. 1; 3. మారణమనువిద్య; అం 4. (నీలోత్పలము): చూ, మన్మథిబాణములు; 5: చూ, విద్యలు; 6: చూ, కళలు; 7 చూ, అస్త్రములు; 8: చూ, ఉపవిద్యలు.

మారదుఁడు. సం. వి. అ. పుం 1: చూ, విష్ణువు. 1; 2: చూ, శివుఁడు; 3: చూ, సంబంధి. 1.

మారాకు. వా. వి. మొలకకు మొదటపుట్టిన ఆకునను తరువాత పుట్టినఆకు.

మారాటము. దే. వి. రూ-మాఱాటము. కలహము: చూ, యుద్ధము.

మారాము. సై. వి.=మర్మము. 1: చూ, మర్మము. 1; వా. 2. గారాబము. "మావాఁడు గారాముచే బడికిపోవుటలేదు.": చూ, గారము. 3.

మారామొల్లు. వా. వి. బ: చూ, పుట్టాకులు.

మారి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, మారకము; 2. మసూరిక: చూ, స్ఫోటకము; 3. వర్షము: చూ, వాన. 1; ఈ. స్త్రీ. 4. జనత్వయము; 5: చూ, పార్వతి; అం. 6: చూ, మధ్యమగ్రామగత మూర్ఛనలు; దే. వి. (1) ఒకగ్రామదేవత. చూ, మహాలక్ష్మి. 3; అప. 2. తాచ్ఛిల్యమునందు పచ్చెడియొకానొక పర్యాయము. "కొట్లమారి, మొట్లమారి."

మారిణి. అం: చూ, తంత్రీనాదులు.

మారిమసలు. దే స. క్రి. చేంపు: చూ, హింసించే. [సవితి). 1.

మారిప. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. దక్షునితల్లి: చూ,

మారిషము. సం. వి. అ. పుం: ఆరామశాకము. (తె).—తోఁటకూర. తద్విశేషములు.—౧: అంబుబాష్పము, ఆకువకోష్టి, జలకూర్చిక. (తె).—నీరుతోఁటకూర; ౨. ఎట్టి తోఁటకూరకు.—తైలపాయిక; 3. కుణుం-

ఁబు, చిక్కని—చిక్కిక - చిక్లిక, చిల్లిక, జీవంతిక - జీవాంతిక, జీవాంతకము, బాష్పము, రక్తనాళము, రోమళ. (లె) —కొయ్యగూర-కోయుగూర —కొయ్యగూర-కొయ్యగూర, కొయ్యతోఁటకూర-కోయుతోఁటకూర,తఁయిగాకు;గ: మహాబాష్పము, జీవశాకము,శాకిని.(లె) -చిలుకతోఁటకూర,పెరుఁగాకు, పెరుఁగుతోఁటకూర; ఫ: ముయితోఁటకూర.(మిగతవానికి "చూ, శాకిని. 2. ")

మారిషుఁడు. అం. రూ-మార్షుఁడు. 1: చూ, పారిపార్శ్వకుఁడు; 2 పూజ్యుఁడు: చూ, సన్మానితుఁడు.

మారీచము. అం: చూ, ఉపపురాణములు.

మారీషత్తు. వా. వి. రూ-మారీబత్తు. 1. చూ, వళము. 1; 2. ద్వారా, పరంగా,గుఁజార్తున.

మారీబత్తు. వా. వి.—పై —

మారు. దే. వి. 1. రూ-మాఱు. పర్యాయ: చూ, సమాసము. 2; 2. చూ, మజ్జిగ; వా. స. కి. 3. రూ—మాఱు. (కట్టతో) కొట్టు: చూ, మొత్తు. 2. [చూ, మన్మథుఁడు.

మారుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ-మరుఁడు:

మారుగడ. దే. వి: చూ, మారకము. 2.

మారుతము. దే వి. గాలి. చూ, వాయువు.

మారుతాపహ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఊలిమిడి *. చూ, శ్వేతపుష్పము.

మారుతి. సం. వి. ఇ స్త్రీ. 1. స్వాతీనక్షత్రి ము: చూ, రిక్క; ఇ. పుం. 2: చూ, భీమసేనుఁడు; 3. హనుమంతుఁడు: చూ, వానరము. [తుఁడు: చూ, భరత్రివు.1.

మారుతుఁడు. వా. వి. రూ-మార్తుఁడు-మాఱు

మారెడు. నై. వి.=మాలూర. రూ—మారేడుగ: చూ, శ్రీఫలము.

మారెమ్మ. వా. వి: చూ, మహాలక్ష్మి. 3.

మారేడు. నై. వి.=మాలూర: చూ, రూ—మారెడు.*

మార్కండేయము. అం. (3౨౦౦౦ కలది): చూ, పురాణములు. [చిరజీవి. 4.

మార్కండేయుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ,

మార్కటకము. అం: చూ, స్థితికరణబంధములు.

మార్కము. నై. వి =మారక: చూ, రూ-మారకము. [చూ, భృంగరాజము 1.

మార్కవము. సం. వి. ఆ. పుం. గుంటగలగర*:

మార్కా. వా. వి. 1 గుఱుతు; బ. 2. బడిపిల్లలుగెలుపునందు పొందెడు గుణములు.

మార్కొను. దే. అ. క్రి. రూ—మాఱుకొను; 1. చూ, పరిత్యజించు; ఎ. క్రి. 2: చూ, స్పృశించు.

మార్గక్రియలు. అం: చూ, తాళక్రియలు.

మార్గణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. (రూ—మార్గణము-మృగణ) 1: చూ, వెదకుఁడు; 2: చూ, యాచన; అ. పుం. 3: చూ, బాణము. 1.

మార్గణము. సం. వి. ఆ. న, పుం.—పై.—

మార్గణుఁడు. సం. విణ: చూ, యాచకుఁడు.

మార్గపాణి. అం: చూ, తాళమార్గములు.

మార్గణు సం. వి. ఆ. పుం. (దీనిచేతఁబడార్థ ముఁ బెడకుదురు. తెరువరుల యడుగులచేత దుడవఁబడునది) 1: అధ్వము, అయనము, ఋతి, నిగమము, కాయస్థ, ఖనకము, ఖుల్లమము, గతి, గమము, గృహాతటి, గోత్రి ము, ద్వారము, పంథ, పథము, పదవి, పద్య, పద్ధతి, పథ్య, వర్తని, వర్త్మము, వహము, వాటము, వివధము, విశిఖ, వీధి, సరిజము, సరణి, సానువు,స్మృతి. (లె).—చేనుప, చొప్ప, జోడ, డొంక, తెన్ను, తెరఁగు—తెఅవు - తెరువు - తెర్వు, తెరుకువ, తోర్చిన, దారి, నడవ, నెరళు—నెఅవు, పొంత, వాడ, వాడకట్టు, రస్తా, వీది, వెంట, సడప,సరవి. (మిగతవానికి "చూ, స్మృతి. 1.");తెద్విశేషములు.-ఇ. (లె). -అక్కలవాడ; ఎ. అతి

పథము, కల్యాణగోత్రిము, సత్పథము, సన్మార్గము,నుపథము. (తె).-మంచితోవ; 3.అపథము, ఉన్మార్గము. (తె) తప్పుతోవ,తప్పుదారి, పెడకంత, పెడదారి, పొరతెరవు, మాఱుదారి; ర: ఆశ్వినము-ఆశ్వినము-ఆశ్వినము; ఱ: (తె) ఇఱుకుపీది, కంత-కర్రింత-గంత, గల్లీ, సందు ("చూ, సందు 5"); ఒ:ఉపనిష్కరము-ఉపనిష్కరము, గుల్మము. (తె).-ఉక్కళము; ఔ: ఉపరధ్వ, దర్శిని, పశుమార్గము. (తె).- పసులదారి, పసులపుంత, పుంత, వాళి; ం: ఏకపది. (తె) కాలితోవ; ఁ: కదధ్వము,కాపథము, దురధ్వము, వధ్వ, విపథ; ంం: కరాంగణము, నిగమము, నిర్ఘటము; ంం: కాంతారము; ంఅ: కర్రియారోహము, గాత్రిము ఖము, చంగలము, జన్యము, నిగమము, పణ్యవీధి, విపణి, హట్టము. (తె) బజారు-బాజారు; ంఇ: గృహాంతరము, త్రికము, (తె).-ముయ్యెలగుట్ట; ంఈ: గూఢమార్గము; ంఉ: ఘంటాపథము, రథ్య, విశిఖి, సంసరణము. (తె) తెట్టతెన్ను, తెట్టతెరువు, దండుదారి, దండుబాట, నడువీది, పెందెరుఖు, పెద్దవీది, బండిబాట, బాట, రచ్చ; రహదారి; ంఒ: ఘర్ఘరము, పర్వతమార్గము. (తె) అరవ-నరవ, కురవ-కురువు; ంఓ అధ్వము, చతుష్క-ము, చతుష్పథము,చత్వరము, జంఘాపథము, జలనూచి, పట్టకు, ప్రేవణము, శృంగాటకము. (తె) చేదుకము; ంఔ: ఛాయాపథము, దేవపథము, నభస్వర్తి,సోమధార; ంక. (తె)—చేట్టు, చేట్టుదారి; ంఖ: పరిచారము; ంగ: పార్శ్వంతరము; ంఘ: (తె) బారి; ంఙ: (తె) వుడ; ంచ: మహాపథము; ంఛ: ముఱుతోవ; ంజ:(తె) వంకదారి; ంఝ: వెలుపలకు పోవ దారిలేని సందునకు.- (తె) నుట్టుసందు: (మిగతవానికి "చూ, స్మృతి. 1."); 2 మృగశీర్షనక్షత్రము: చూ, రిక్క; 3. మార్గశీర్షమాసము: చూ, మాసము. 1; 4: చూ, వెదకుడు; 5.కస్తూరి: చూ,మృగమదము; ఆం. 6. తాళమునకు పాణిములు పది. అందిది యొకటి: చూ, తాళపాణిములు: (చూ, తాళమార్గములు);

మార్గములు. ఆం: కపిమార్గము, విహంగమార్గము, మార్జాలమార్గము, మీనమార్గము, కూర్మమార్గము (5).

మార్గవము. సం వి. అ పుం:చూ,మార్కవము*.

మార్గశీర్షము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, రూ-మార్గము. 3. [మృగితము.

మార్గితము. సం. విణ. వెదకఁబడినది: చూ,

మార్గ్యము. సం. విణ. 1. వెదకఁదగినది: మృగ్యము; 2. తుడువఁదగినది: మార్జనీయము.

మార్చు. దే. స. క్రి. 1: వడ్డించు; పే్రి. 2.నాశనముచేయు: చూ, సమయు 3; 3:తొరలుచు-తొరల్చు, బదలాయించు, పిరాయించు-ఫిరాయించు [స్వరము. 2.

మార్జన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. మురజధ్వని: చూ,

మార్జనము. సం. వి. ఆ. స్త్రీ, అ. న. 1. తోసుడు: చూ, శుద్ధి 2; పుం. 2. లూద్దుగు*: చూ, లోధ్రము.

మార్జని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. చీఁపురుకట్ట: చూ, సమ్మార్జని; ఆం. 2: చూ, ఝిగితులు.

మార్జనీయము. సం. విణ: చూ, మార్గ్యము. 2.

మార్జారకర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కర్ణమోటి, చాముండాదేవి: చూ, మాతృకలు.

మార్జారము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. పిల్లి: చూ, రూ-మార్జాలము; ఆం. 2: చూ, వ్యానకరణబంధములు. [చూ, మార్జాలము.

మార్జారిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పునఃగుపిల్లి:

మార్జాలకబళన్యాయము. పా. పిల్లి భోజనము చేయువారియొద్దఁగూర్చుండి వారెత్తు కబళములన్నియుఁ దన నిమిత్తమేయని తలంచే చుండునను రీతి

మార్జాలకిశోరన్యాయము. పా. పిల్లితననోటితోఁ బండ్లు తగులకుండ నతి జాగ్రత్తతోఁ బిల్లను దీసికొను పోవుననురీతి (స్వప్రయత్నము లేకున్నను భగవంతుఁడే రక్షించేను)

మార్జాలగంధిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ పిల్లిపెసర: చూ, పెసర.

మార్జాలము. సం వి. ఆ. పుం. (మూషకగ్రహణము చేతగృహము నుశుద్ధిచేయునది) 1 రూ-మార్జారము, ఆఖుభుక్కు, ఓతువు, కాహళము, కుందమము, కృంజనము, గాత్రిసంకోచి, జహరము, త్రిశీర్షకువు, పతింగకు, పిశాచము, పృషదంశకము, బిడారకము, బిడాలము, మండలి, మేనాదము, వ్యాషదంశకము, వృషాహారము, సూచకము. (లె).—చీలి, నాసి, పిల్లి; తద్విశేషములు.—ం: కోహకము, హిహాకము; అ: కళిము, కస్తూరి, గంధమృగము, పూతికము, మార్జారిక, మృగపాఠిక. (లె) ఒత్తెడుపిల్లి, కమ్మబిల్లి, కస్తురిపిల్లి, చేట్టపుమెకము, చెట్టపుమెకము, పునుఁగుపిల్లి-పున్నుపిల్లి, బూతపిల్లి; ఇ: గంధలేశిక—గంధవేశిక, వేదసుఖ్య, సంసువు. (లె) జేవాజిపిల్లి జేవాదిపిల్లి—జేవ్వాజిపిల్లి; ర. పిల్లిమొగమువకు.—ఛర్దువు; ఱ: జేవ్వాది పిల్లి, చివుకపిల్లి, చేక్కు పిల్లి; ఒ: జేంగల బిడాలము—జోంగలబిడాలము. (లె) జేంగ పిల్లి—జేంగుపిల్లి; ఔ: (లె) పిల్లిమూన; ం. (లె) బావురు - బారువుగాఁడు, బావురుఁబిల్లి: ఒ. మానుఁబిల్లి.(మిగతవానికి "చూ, సూచకము.5 ");అం. 2: చూ, గతులు.

మార్జాలవర్ణి. అం: చూ, చిత్రిపర్ణములు.

మార్జించే. సం. స. క్రి. తుడుచే, తొడయుఁ: చూ, సమ్మార్జించే.

మార్జిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=మజ్జిగ. 1. చేల్ల: చూ, మజ్జిగ; 2. కొన్ని సంబారువులు చేర్చి పక్వముచేసిన పెరుఁగు: చూ, స్తన్యము; వా. 3 మెంతిమజ్జిగ పాగుపుపెట్టినది: చూ, మజ్జిగ.

మార్తండుఁడు. సం. వి. ఆ.పుం. రూ-మార్తాండుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం.—పై.—

మార్తుఁడు. దే. వి: చూ, రూ—మారుతుఁడు.

మార్తురు. వై. వి. బ.=మారక. హతుర్వులు.

మార్దంగికుఁడు సం. వి. ఆ. పుం. మృదంగము వాయించేవాఁడు: మారజికుఁడు.

మార్దవము. సం. వి. ఆ. న. మృదుత్వము: చూ, మెత్తన. 1.

మార్దవానుగుఁడు. అం. (మృదుపదములలోనే విరళార్థమును రసమును జూపువాఁడు): చూ, కృతికర్త.

మార్ద్వీకము. సం. వి. ఆ. న. 1: చూ, రూ-మాధ్వీకము; విణ. 2. ద్రాక్ష సంబంధమైనది.

మార్పడు. ద్వ. ఆ. క్రి. రూ-మాఅుపడు: చూ, వేఅుపడు. పై.1, ఆ. 62.

మార్పు. దే వి. రూ—మాఅుపు.1. ఒకటియిచ్చి మఱియొకటి పుచ్చుకొనుట: చూ, మారకము. 2; వా. 2. బంధకము: చూ, వారకము. (1).

మార్పెట్టు. దే. ఆ. క్రి. రూ—మాఅుపెట్టు. ఎదిరించే. చూ, పరిహసటించే.(చూ,వంచించే).

మార్మాట. దే. వి. రూ—మాఅుమాట. పరిహాస్యము: చూ, సమాధానము. 4.

మార్ని. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. రూ-మార్ణి: చూ, మార్జనము. 1.

మార్ణి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ.—పై.—

మాఅకము. దే. వి: మా, మార్పు. 1—2.

మాఱట. దే. వి: చూ, మ్మాగు. 1. ఉ, హరి. 5, ఆ. 133; భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 107.

మాఱాకు. దే. వి. పార్శ్వకుడుఁగొయ్య. భాగ 8,స్క-ం,65: పార్శ్వకు (సం).—ఉపఘ్నము

మాఱాట. దే. వి: చూ, రూ-మారాటము.

మాఱాటము. దే. వి.—పై.—భాగ. 8, స్క-ం. 321.

మాఱాడు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, మాఱ్పెట్టు; 2. చూ, మాఱుమోమిచ్చు.

మాఱి. వా. వి: చూ, రూ-మారి.

మాఱు. దే. వి. (రూ-మఱు) 1. ఈడు, ఉత్తి, బదులు, పెట్టు. (సం) —పరిధినిధి; 2. తడవ: చూ, వెండియు; 3. పలుమాఱు చూ, శశ్వత్తు. 1; 4. రెండవతూరి పెట్టఁ దగిన భోజ్యపదార్థము. పై. 6, ఆ. 133 చూ, పాదము (1); 5: చూ, శతుర్వి. 1; ఏ. 6. పరిధి: చూ, సమానము. 2; 7. అన్యము: చూ, వేఱు. 3; అ. క్రి. 8: చూ, నశించు; 9: చూ, మార్పడు; 10. వేఱు రూపమగు: తొరలు; వా 11: చూ, రూ-మారు. 3.

మాఱుంచు. దే. స. క్రి: చూ, ఎడఁబెట్టు. 2.

మాఱుఁదల్లి. దే. వి. 1. విమాత: చూ, సవితి. 1; అం 2: చూ, గయాపిండదానార్హులు; 3: చూ, దూతీచతుష్టయము. [మాఱొక్కాను.

మాఱుకొను దే. అ. క్రి, స క్రి: చూ, రూ-

మాఱుగడ దే. వి: చూ, మారకము. 1-2.

మాఱుచెలఁగు. దే. అ. క్రి: చూ, పరిధిధ్వనించు

మాఱుచేత. వా. వి: చూ, పరికారము.

మాఱుచేయు దే. వే్రి. మాఱఁజేయు.

మాఱుతుఁడు. దే. వి: చూ, రూ-మారుతుఁడు.

మాఱుదల. దే. వి. మాఱుపాటు: చూ, వ్యవ్యయము.

మాఱుదెబ్బ. వా. వి. పరిధిఘము: చూ, హతి.

మాఱునీళ్లు. ద్వ. వి. బ. ముట్టునీళ్ళకు మఱుసటి నాఁటి స్నానము: చూ, ముట్టునీళ్లు.

మాఱుపడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-మార్పడు.

మాఱుపలుకు. దే. అ. క్రి. ఎదురాడు: చూ, పచించు.

మాఱుపాటు ద్వ. వి: చూ, మాఱుదల.

మాఱుపు. దే. వి: చూ, రూ-మార్పు. 1-2.

మాఱుపెట్టు దే. అ. క్రి: చూ, రూ-మాఱ్పెట్టు.

మాఱుబేరము. దే. వి చిల్లరవర్తకము: చూ, పర్తకము. 1.

మాఱుమగఁడు దే వి ఉపపతి: చూ, సాని 2.

మాఱుమనువు దే. వి. ఆఁడుదాని ద్వితీయవరణము: చూ, వివాహము

మాఱుమనువుది. దే వి.(మాఱుమనుపు + అది): చూ, దిధిషువు. 1.

మాఱుమనలు. దే. అ. క్రి. సమత్సిముగా కలహించు. చూ, వాటులాడు.

మాఱుమాట దే. వి: చూ, రూ-మార్మాట.

మాఱుమూల. దే. వి. ఎదురుమూల: చూ, మూల (1).

మాఱుమొగము. ద్వ. వి: చూ, పెడము.

మాఱుమొగమువడు. ద్వ. అ. క్రి: పెడమొగమువడు.

మాఱుమోమిత్త. దే వి: చూ, పరిధిధ్వానము.

మాఱుమోమియి. దే. అవ్య: చూ, మాఱుపలుకు.

మాఱురూపు. వా. వి 1. (సం) పరిధికృతి; 2. పరిధిబింబము: చూ, వికారము. 1.

మాఱులనేత. వా. వి. పరిధివిధానము.

మాఱుల్డు దే. వి. 1 ఒడ్డారము. (సం). పరిధిఘటనము. (మా, పరిధి. 8.); అ. క్రి. 2: చూ, పరిధిఘటించు.

మాఱొత్తు. దే. వి: చూ, ఎదురొత్తు.

మాఱొత్తులు. దే. వి. ఁ: చూ, ఎదురొత్తులు.

మాల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=మాలె. పూదండ. చూ, భూషణము. 2; 2. పిక్క-*: చూ,

రాజ్ఞార్హము; వై. వి. (1) చండాలుఁడు: చూ, నురియాఁబువ్వు;తద్వి.—చండాల(స్త్రీ)కి.—మాలెత (సం).—చండాలి.

మాలంకషము. సం. వి.అ.పుం. చూ, సముద్రిము.

మాలఁడు. వై. వి. చూ, మాల. (1).

మాలకము. సం. వి అ. పుం. 1.చూ, వేము*; 2. గర్గెర*: చూ, సుగంధికము; 3 తిన్నె, దిబ్బ: చూ, హస్తినఖము

మాలకరి. వై. వి. 1.=మూలాకాగ.రూ—మాకరి పూలమ్మువాఁడు (సం). మాలకరుఁడు—మాలాకారుఁడు, మాలి, మ్మాలికుఁడు; 2. వన పాలకుఁడు. భో. 5, ఆ. 192. [కరి. 1

మాలకరుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం=: చూ, మాల

మాలకాకి. వై. వి. చూ, బొంతకాకి.

మాలగఁబోతు. దే. వి రూ-మాలుగఁబోతు: చూ, సోమరి. [ము: చూ,తొండులేనము.

మాలగుడు. దే. వి రూ-మాలుగుడు. ఆలసత్వే

మాలతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. జోజి*: చూ, సుమన; 2. ఒకానొకఆడుది: చూ, స్త్రీ.

మాలతీమాధవీయము. అం. (ఈగ్రంథమును భవ భూతివారిసెను): చూ, కావ్యనాటకములు.

మాలనూలు. ద్వ వి. మాలలు నేయు సన్ననూలు: చూ, నూతగ్రిము. 1.

మాలపల్లె. వై. వి: చూ, చెలివాడ.

మాలము. సం. వి. అ పుఁ. 1. చండాలజాతి విశేషము;పుం,న.2.దిబ్బ:చూ, నూలకము. 3.

మాలయము. సం. వి. అ. పుం, న. చందనము, ఏకాంగము: చూ,సుగంధము. (హే).

మాలవము. అం: చూ, రూ—మాళవము.

మాలవీణె. వై. వి. కిన్నెర: చూ, వీణె.

మాలాకందము. సం. వి. అ. న. ఆడవికంద*: చూ,సూరణము. [చూ,రూ-మాలకరుఁడు.

మాలాకారుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=మాలకరి:

మాలాతృణకము. సం. వి. అ. పుం. (మాలా తృణము) చిప్పకసవు: చూ, తృణము. 1.

మాలాదీపకము అం: చూ, అలంకారము. 3. (దీపకము, ఏకావళి కలిసి యగుచున్నది. "మదనుఁడు దాని మదినుండె, దాని మది నీయందుండె")

మాలాయము హా. వై. వి. =మహాలయము. భాద్రిపద బహుళపాడ్యమి మొదలు అమవస వఱకును పితృకర్మల నాచరించెడి పుణ్యకాలము: (సం) మహాలయము.

మాలి. సం. వి. న్. పుం. 1: చూ, మాలకరి. 1; 2. సుమేరుఁడను రాక్షసుని కొడుకు: చూ, సూనుఁడు. 1; విణ. 3.మూలగలవాఁడు:చూ, హారి. 5; వై. వి. (1) తోఁటకాఁపువాఁడు: చూ, వనపాలుఁడు; వా. (2) =మహాలక్ష్మి: చూ, మహాలక్ష్మి. 1—2—3.

మాలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=మాలియ. రూ-మాలికము. దండ, పూదండ, పూదండల గుంపు (అనికొంపెఱు): చూ, హావణిక. 2 (భూషణము. 2.); 2. మెడఁదీఁగ: చూ, హావణిక. 2 (భూషణము. 2); 3: చూ, విరజాజి*; 4: చూ, మాడుగు. 1; 5: చూ, మాడుగు. 2; 6. ఒకనది: చూ, హారిదిని (నది); 7. కూఁతురు: చూ, సూన. 1; పా. 8 పెక్కు-చరణములుంచి చెప్పిన దానిని మాలికయందురు. (తఱుచుగా నీమాలికలు గీత, సీస, చంప, కోల్వల, ద్విపది, రగడల యందె కన్పట్టుచున్నవి.) (చూ, మాలికావృత్తములు).

మ్మాలికాఁడు. ద్వ. వి. జోలరి. అం, భా. పర్వ. 158: చూ, వలతేఁడు; వా. 2. పడవనడపువాఁడు: చూ, సరంగు.

మాలికాగోత్రము. అం: చూ, రదక్షితములు.

మాలికావృత్తములు. అం. లయగాహి, లయవిభాతి,లయవిహారి,తిర్భంగి, దండకము.(5).

మాలికుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మాలకరి.

మాలిగ. వై. వి.=మాలికా: చూ, రూ-మాళిగ.

మాలిని. పా: చూ, వృత్తము. 1. (ల.—"న, న, మ, య, య, య. 9 యతి."; వి.—"ఏడుషడ్గణములు గురువు. 13 యతి"); 2. చూ, ఋుదర్శిపర్శిబంధము.

మాలినీవిద్య. ఆం: చూ, తంత్రిములు.

మాలిన్యము. సం. వి. అ. న. మలినత: చూ. మలినము. 1.

మాలిమి. దే. వి. 1. పేర్మిము: చూ, స్నేహము. 1; 2. చూ, వాత్సల్యము; 3. ఓడనడపుశాస్త్రము; 4: చూ, మాలిమికాఁడు.

మాలిమికాఁడు. దే. వి. మాలిమిశాస్త్రమునెఱిఁగినవాఁడు: చూ, సరంగు.

మాలియ. వై. వి. రూ-మాలె. 1.=మాలికా. దండ: చూ, హావణిక. 2 (భూషణము. 2.); 2. మిద్దెటిల్లు: చూ, సదనము. 1; 3. రాజగృహము: చూ, సదనము. 1.

మాలియెబ్రాహ్మణులు. ఆం: చూ, కపూరియెబ్రాహ్మణులు (బ్రాహ్మణులు).

మాలీషు. వా. వి. గుట్టమును తోముట: చూ, హాయము.

మాలు. వా. వి. 1: చూ, రూ-మవాలు. 2; దే అ. క్రి. 2. చెడు. భార. విరా. 2, ఆ. 192. చూ, నశించు.

మాలుంగము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, రూ-మాతులుంగము. [చూ, సోమరి.

మాలుగఁబోతు. దే. విణ. రూ-మాలుగుఁబోతు

మాలుగు. దే. వి. రూ-మాల్గు. 1: చూ, పాలమాలిక; 2. బెస్తల బుజేనుమోఁది తడిపిమడతలపాత్తులు; అ.క్రి.3.సోమరితనముఁబొందు: చూ, రూ-మాల్గు. [బోతు.

మాలుగుఁబోతు. దే. విణ. చూ, రూ-మాలుగఁ

మాలుగుడు. దే. వి: చూ, రూ-మాలగుడు.

మాలుగులు. దే. వి. బ. రూ-మూలుగులు: చూ, మెత్త. 5.

మాలుచే. దే. క్రి. మూలఁజేయు: రూ-మూల్చు.

మాలుభూనము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ముట్టుఁబాము.

మాలూరము. సఁ. వి. అ. పుం: 1.=మారెడు*: చూ, శ్రీఫలము; 2: చూ, వెలఁగ*.

మాలె. వై. వి. = : చూ, రూ-మాలీయ.

మాలెత. ద్వ. వి. (మాల + ఎత) మాలది.(సం). చండాలి: చూ, మాల (1). [1—2—3.

మాల్గు. దే. వి, అ. క్రి: చూ, రూ—మాలుగు.

మాల్చు. దే. క్రి: చూ, రూ—మాలుచే.

మాల్యము. సం. వి. అ. న. 1. (రూ-మాల-మాలి). చూ, హావణిక. 2 (భూషణము 2); 2. చూ, పుష్పము 1;ఆం. 3: చూ, భూషణములు.

మాల్యవంతము. సం. వి. త్. పుం. 1. కొంచపర్వతము (ఇది మేరుపర్వతమునకు పడమట గంధమాదన సమ ప్రయాణమైయుండును.): చూ, హిమాలయము (పర్వతము 1ర); ఆం. 2: చూ, కులపర్వతములు. [మావటి.

మావంతి. వై. వి=మావంత. ఏన్గుకాపరి: చూ,

మావంతు వై.వి.1=—పై.—వా. 2. మాయొక్క—భాగము.

మావతుఁడు. వై. విణ.=మావంత.—పై.—(రూ-మావుతుఁడు-మావంతు-మావటి—మావటీఁడు-మావటివాఁడు.) [59.

మావటము. దే. వి: చూ, మోద కథా. 7, ఆ.

మావటి. వై. వి.=మావంత. పా. 2, ఆ. 31: చూ, హస్త్యారోహుఁడు. [కొందఱు.)

మావటికాఁడు. ద్వ. వి.—పై.— (వై. ఆని

మావటీఁడు. ద్వ. వి.—పై.—మార్క్. 3, ఆ. 318. (స్వార్థమునఈఁడు.)

మావలి. దే. వి: (సం) సుగంధిమూల*.

మావి. దే. వి. 1: చూ, రూ-మామిడి*; 2. గర్భస్థపిండమునకు రక్షకముగా మీఁదకప్పుకొని యుండు తోలుసంచి. (సం) అపర-అమర—అపర, ఉల్బము, కలలము, గర్భాశ

యము, జరాయువు, ధర. తద్వి.—గర్భోత్పత్తిస్థానమునకు.— (సం) గర్భళయ్య, గర్భాళయము; (చూ, భూర్ణిము. 1. చూ, వేర్కొటి.)

మావికొమ్మయిలుపులుఁగు. ద్వ. వి. కోకిలము. సాంబ. తి. 7: చూ, సాఁకుడుపులుఁగు.

మావిడి. దే. వి: చూ, రూ—మామిడి.*

మావు. దే. వి. 1. గుఱ్ఱము: చూ, హయము; 2. అశ్వసంగమము: చూ, సంయోగము; 3. చేఁపులవల: చూ, పల. 1. [మావతుఁడు.

మావుతుఁడు. సై. విణ.=మావంత చూ, రూ—

మావుమోమువాఁడు. ద్వ. వి. కింపురుషుఁడు, తురంగవదనుఁడు (చూ, దేవతాభేదము)

మావెలఁగ. ద్వ. వి. ఉలిమిరి*: చూ, శ్వేతపుష్పము. [చూ, మినుము.

మాషపర్ణి సం వి. ఈ. స్త్రీ. కాయమినుము*:

మాషము. సం. వి. అ పుం. 1. మినుములు: చూ: ధాన్యము; 2 అయిదు గురిగింజలతూఁకు; 3. త్వగ్దోషభేదము; 4. మూర్ఖము. చూ, మూర్ఖము.

మాష్ణము. సం. విణ. రూ—మాష్యము మాషములుపండునది (పొలము): చూ, హరిద్రియ. 2. (భూమి. 1.) ["మాలమాష్టివాండ్రి."

మాష్టి. దే వి. మాలవాండ్రిలో నొకజాతి.

మాష్యము. సం. విణ. చూ, రూ—మాష్ణము.

మాస. దే. వి: చూ, పక్షి.

మాసకమ్మ. ద్వ. వి: చూ, రూ—మాచీకమ్మ.

మాసటి. దే. వి. (రూ—మాసటీఁడు—మాస్టీఁడు) 1. శూరుఁడు: చూ, హంవీరుఁడు. 2; 2. శ్రేష్ఠవిద్యాదక్షుఁడు: చూ, సాధనకాఁడు. 2, 3. మల్లుఁడు: చూ, సాధనకాఁడు. 1; విణ. 4: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు.

మాసటీఁడు. దే. వి, విణ.—పై.—(మల్లునకు.—స్వా. 5, ఆ. 47).

మాసద్వయము. అం: (చూ, ఋతుపులు) ౧. వసంత (చైత్రవైశాఖ):—పుష్పసమయము, మధువు, మాధవము, వసంతము, సురభి. (తె).— ఆమని, నవకారు, పూఁదతి; ౨. గ్రీష్మ (జ్యేష్ఠఆషాఢ):—ఉష్ణకము, ఉష్ణము, ఉష్ణోపగమము, ఊష్మకము, ఊష్మము, ఊష్మాగమము, ఊష్మోపగమము, గ్రీష్మము, ఘర్మము, తపనము, తపము-తపస్సు, నిదాఘము, శుచి (తె).—ఆమని, ఎండకారు, విసరి, వెట్ట, వెట్టకారు, వెట్టికారు, వేసఁగినేసవి; ౩. వర్ష (శ్రావణభాద్రపద): —ఘనకాలము, ఘనాకరము, జలార్ణము, నభము, పావృట్టు-పావృష-పావృషము, వర్షము. (తె) —కారు, చిత్తడి, చిత్తతి, తొలకరి—తొలుకరి-తొల్కరి, తొలుకారు-తొల్కారు, నీరానుని, వాన, వానతళి; ౪. శరత్తు (ఆశ్వయుజ కార్తీక)·—ఘనాత్యయము, శరత్తు. (తె).—వెన్నెలకాసు; ౫. హేమంత (మార్గశీర్ష పుష్య)·—హేమంతము, నవా-నవాము (తె).—మంచేకమంచేతఱి; ౬. శిశిర (మాఘఫాల్గుణ తపము, తపస్సు, శిశిరము. (తె) కారు, చేలితతి, జేలుబుకారు, నీతు-నీతువు. (మిగతవానికి త్వరము") [చూ

మాసోపవాసము సం. వి. అ.

మాసము. సం. వి. అ. పుం (ములు): అహోర్ణము, గము, వర్షాంశకము, చేందు, నెల.త అధికమాసవ ౨. బిగ న

పరిమాణము; వై. వి. (1) రెండున్న
ర చిన్న మెత్తు.

మాసములు. అం. (ఇవిపండ్రెండు. ం చైత్ర్య—
చైత్రికము, చైత్రము, చైత్రికము, చైత్రి, సురభి. (తె). ముత్తైపు
రిక్క—నెల; 2. వైశాఖ—మాధవము, రా
ధము, వైశాఖము. (తె) చేటరిక్క—నెల;
3. జ్యేష్ఠ—జ్యేష్ఠము, జ్యేష్ఠా
మూలీయము, మిథునమాసము, శుక్రిము,
శుచి. (తె) తొట్టిరిక్క—నెల, పెద్దనెల; 4. ఆ
షాఢ—ఆషాఢము, శుచి (తె) నీటిరిక్క—
నెల; 5. శ్రావణ—నభము. శ్రావణము
(తె) తూపురిక్క—నెల; 6. భాద్రపద—
నభస్యము, పోష్ఠపదము—పౌష్ఠపదము,
భద్రిము—భాద్రిము, భద్రిపదము—భాద్రిప
దము; 7. ఆశ్వయుజ—ఆశ్వయుజము,
ఆశ్వినము, ఇషము. (తె) తొలురిక్క—నెల;
8. కార్తిక—ఊర్జము, కార్తికము—కార్తి
కికము, కౌముదము, బోహులము. (తె)
తైరనెల; 9. మార్గశీర్ష—అగ్రహాయణి
ము, మార్గము, మార్గశిరము, మార్గశీర్ష ము,
సహము, హైమనము. (తె) జింకతల
ల, పొంగటినెల; 10. పుష్య—
తైషము, పౌషము, సహస్యము,
—కుంభమాసము, కుసుమాకర
కాలము, తపము—తపస్సు, మా
(తె) చేలినెల, జీన్నపురిక్క—
ణ—తపస్యము, ఫాల్గు
ల్గునికము. (తె). చేలి
ల. (మిగతవానికి
గా, మాసము.1.")
గుడు: చూ,
స్తము.
చూ,

సోగ. 3. [మసారము.

మాసారము. సం. వి. ఆ పుం: చూ, రూ-

మాసి. వై. వి. 1.—మలిన: చూ, మలినము 1;
వా. 2.—మానుష: చూ, రూ-మానిసి.

మాసిక. దే. వి. 1. అతుకు: చూ, సంధానవసన
ఖండము; 2. చిక్కు: చూ, సుక్కిక్కు. 3.

మాసికము. సం. వి. ఆ. న. అన్వాహార్యము,
ఆబ్దికముపఅతు నెలనెలకు చేసెడి శ్రాద్ధము:
చూ, సాంవత్సరికము.(శ్రాద్ధము 1.); 2.పతి
అమావసయందు చేసెడి శ్రాద్ధము: చూ,
సాంవత్సరికము (శ్రాద్ధము. 1); విణ.
3. మాససంబంధమైనది.

మాస్టీడు. దే. వి, విణ: చూ, రూ-మాసటి.
(శూరునకు — రామా. 8, ఆ 91.)

మాహ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మాహేయి.

మాహాత్మ్యము. సం. వి. అ. న. 1. గొప్పతనము:
చూ, సామర్థ్యము.2; అం. 2. చూ, ఐశ్వర్య
ములు. [ములు.

మాహిష్మతి. అం. మాహిష్మతీపురము: చూ, దేశ

మాహిష్యుడు. సం. వి. అ. పుం. ఆంతఃపుర
కావలికి తగినవాడు: చూ, సావిదల్లుడు.

మాహేంద్రిము. అం. దినముయొక్క పదుమూ
డవభాగము: చూ, దినభాగము (వాసరము).

మాహేంద్రుడు. సం. విణ. మేదరి: చూ, వేణు
లావకుడు. [ధేనువు.

మాహేయి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఆవు: చూ,

మాహేశ్వరి. అం: చూ, మాతృకలు.

మాహేశ్వరీతంత్రిము. అం: చూ, తంత్రిములు.

మాళవ. అం: చూ, ఉత్క—లకైశికిజభాషలు (రెం
డవది భిన్నావళిత.)

మాళవకైశికిజభాషలు. అం. 1. బంగాళి, మాం
గళి, హర్ష, పేర్సిరి, మాళవవేసరి, ఖంజరి,
ఘూర్జరి, గౌడి, పౌరవి, ఆర్ధవేసరి, శుద్ధమా
ళవి, సైంధవి, ఆభీరిక (13); 2: కాంభోజి,
హేవాకవర్ధని (2)

మాళవపంచమిజభాషలు. ఆం: వేదవతి, భావని, విభావని. (3) [ములు.

మాళవము. ఆం. (రూ-మాలవము): చూ, దేశ

మాళవవేషరి. ఆం. 1: చూ, టక్కజభాషలు; 2: చూ, హిందోళజభాషలు; 3: చూ, మాళవకైశికిజభాషలు.

మాళవశ్రీ.ఆం:చూ,రాగాంగములు(అంగము.9)

మాళవి. ఆం. 1:చూ, టక్కజభాషలు; 2: చూ, భిన్నషడ్జజవిభాషలు.

మాళిగ. సై. వి =మాలిక. 1: చూ,మాడుగు.1 పర్వ. 1, ఆ. 66; 2. చూ, మాడుగు. 2.

మి

మింగడ. దే. వి. (రూ-మీఁగడ-మీవడ) 1 కాఁగినపాలమీఁది తెట్టె, సంతానిక: చూ, స్తన్యము; 2. పెరుఁగుమీఁది తెట్టె,మస్తువు: చూ, స్తన్యము.

మింగనగొండి. దే. వి చూ, భక్షకుఁడు.

మించినదానికి తగ్గివ్వుకొనుట.జా. వెనుకటిగాథలను మరలఁ దలపోసికొనుట. "చెవిం,బెట్టక యూరకొంటినిటు మించినదానిని దగ్గివ్వుకొంటి" (రసికజనమనోరంజనము)

మించిలి. దే. వి: చూ, నిశాంకుళీ.

మించు. దే. వి. 1: చూ, విద్యుత్తు. 1; 2. కిరణము. ఆం, భా. పర్వ. 82: చూ,హాయనము. 2; 3. పర్వకాళము. హరి. ఉ. 7,ఆ.55.చూ, వెలుతురు. 1; 4. ఆధిక్యము. రామా. 7, ఆ. 192: చూ, మించు. 2; 5. పురుష పాదతర్జన్యాభరణము. మల్లె- మెట్టియ-మెట్టె: చూ, భూషణము. 2; ఆ. కిర్వి. 6: చూ, పర్ణిల్లు; 7. అతికర్వి మించు: చూ, మట్టుమిగులు; 8. అతిశయించు: చూ, సంపడించు.

మించుఁగాలు. దే. వి. కుడిపాదము. రామా. 5, ఆ. 19: చూ, హజ్జె.

మించుఁబోఁడి. దే. వి. రూ-మించుఁబోణి. 1. మెఱుపులవలె మనోజ్ఞాలగుఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

మించుఁబోణి. దే. వి.—పై.—

మించుపల. దే. వి. 1. అతికర్విమగాము: చూ, వ్యత్యయము; 2. చూ, మించు. 4.

మింజొమ్మలె. వా. అవ్య. మొత్తములోనొకపాలు.

మింటఁజెట్టినదీపము. జా. గొప్పతనము, పర్వసిద్ధము. "వాఁడు మింటఁజెట్టిన దీపమువలె మిటమిట లాడుచున్నాఁడు." (ధర్మజరాజసూయము).

మింటముక్కుడివల దే వి. ఒకవల: చూ,వల.1.

మింటిఁజెట్టు. దే. వి. కల్పవృక్షము: చూ, వేలుపుఁజెట్టు.

మింటికి మంటికి సూత్రీముపన్నుట. జా. అసందర్భాలోచన సేయుట.

మింటిచూలి. దే వి: చూ, వాయువు.

మింటితెరువరి. దే. వి. 1: చూ, సూర్యుఁడు: 2 చూ, వేలుపు. [విటు

మింగుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=మిండఁడు

మిండ. సై. విణ. 1. వృత్తియందు నపు మీఁదివర్ణము లోపింపఁగాపము. ("మిండతపసి=విటతపస్వి 2, ఆ. 110; మిండతుమ్మెద పాండు. 2, ఆ. 11; మిఁ పాండు. 3, ఆ. 16); దే కండ్లపామ.

మిండఁడు. సై వి. 1 గాఁడు—మిండగీ 2. పురుషుఁడ 3. అధికు-

మిండకోర

మిండ

ర

మిండత. ద్వ. వి. (మిండఁడు + తఁ): చూ, రూ-మిండకోర.

మిండతీకము. ద్వ. వి. (మిండఁడు + తీకము) జాగరత్వము: చూ, అంకు.

మిండలకోర. ద్వ. వి: చూ, రూ-మిండకోర (36 ఏండ్లుగల స్త్రీ.)

మిండలకోరి. ద్వ. వి.—పై.—

మిక్కిటము. దే. విణ. (రూ-మిక్కుటము—మిక్కిలి-మిగితి-మిమ్మటము) 1. అతిశయము: చూ, హెచ్చు. 2, 2 అధికము: చూ, హేరాళము; 3: చూ, వైశిష్ట్యము.

మిక్కిణ దే. వి: చూ, పతిపత్ని.

మిక్కిలి. దే. విణ: చూ, మిక్కటము.1-2-3.

మిక్కిలికంటివేల్పు. దే. వి. ముక్కంటి చూ, శివుఁడు.

మిక్కిలికను. దే. వి. రూ-మిక్కిలికన్ను. శివునిఫాలనేత్రము: చూ, లోచనము.

మిక్కిలికన్ను. దే. వి.—పై — [స్వామి 3.

క్కిలివాఁడు. దే విణ. అధికుఁడు: చూ,

-లు దే. అ. క్రి. అతిశయించు ఊ, 6, ఆ. 106: చూ, సంపడించు.

. దే వి: చూ, రూ-మిక్కటము. (రూ-మిగితి-మిగులు-మివులు) చూ, లాభము. 1; 2. అధికము: శాళము; 3. మిగులు: చూ,

—

శిష్టము: చూ, శేషము. 1.

-మిగత. 1-2-3; చూ, సంపడించు; 265: చూ,

గా-

మిగుల్చు. దే. క్రి: చూ, రూ-మిగులుచు. సర. 1, ఆ. 149.

మిటమిట. దే. వి. 1. కాయుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము. కళా. 6, ఆ. 265: చూ, హూహూ; 2. మండుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

మిటమిటన. దే. వి. కిర్రిందుమీఁదులఁ గానకుండుట. (విణ. మిటమిటని) [త్యము.

మిటాయి. వా. వి. రూ-మిఠాయి: చూ, భ

మిటారము. దే. వి. 1. అతిశయము. అచ్చ. బాల, కాం. 144. చూ, హెచ్చు. 2; 2 నిక్కు. నీలా. 2, ఆ 24: చూ, విలాసము. 2.

మిటారి. దే. వి. 1. మిడిమిగల యాఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 3. విలాసవతి, ఎమ్మెలాఁడి: చూ, స్త్రీ; 4. మిడిమిగలది. "మిటారితోత్తు" మొ; 5. ఉన్నతిగలది. "మిటారిబల్ పిఱుఁదు. "; 6. నిక్కుగలది. "మిటారిగుబ్బ" మొ.

మిటారించు. దే. అ. క్రి. 1. నిక్కు. కళా 7, ఆ. 76: చూ, వీఁగు; 2: చూ, విజృంభించు. య. 1, ఆ. 112; 3. అతిశయించు. ఉ, రా. 1, ఆ. 130: చూ, సంపడించు.

మిటారింపు. దే. వి: చూ, మిటారము. 2.

మిట్ట. దే. వి. 1 ఉన్నతభూమి చిన్నకొండ (అనికొండఱు). "మిట్టనేల": చూ, భూమి. 1; విణ. 2. చూ, తీక్ష్ణము. 1. "మిట్టకోల"; 3 ఉన్నతము. "మిట్టపండ్లు". చూ, సోగ.

మిట్టపండ్లవాఁడు. దే. వి. మిడిపండ్లవాఁడు. (సం). —దంతురుఁడు. [మిడిపండ్లు.

మిట్టపండ్లు దే. వి. బ. ముండఱికి వచ్చినపండ్లు:

మిట్టపైత్తనములు. జా. మెరకను గూర్చుండి చేయుపైత్తనము, కట్టపైత్తనము. "మిమ్ము మిట్టపైత్తనములకు విడిచిపెట్టుట యిదిమాతప్పే." (ధర్మజరాజసూయము.)

మిట్టమిట్లు. దే. వి. (మిట్లు + మిట్లు.) 1. అత్యున్నతమగుశేల: చూ, భూమి. 1; విణ. 2. అత్యున్నతము.

మిట్టాడు. దే. అ. క్రి. (మిట్టి + ఆడు): చూ, సంచరించు. కా. 5, ఆ. 267; స్వా. 4, ఆ. 68.

మిట్టించు. దే అ. క్రి. మిట్టు, ఎగురు. కళా. 6, ఆ. 228: చూ, లంఘించు. [లంఘించు.

మిట్టిపడు. ద్వ. అ. క్రి. ఎగిరిపడు: చూ,

మిట్టిపాటు. ద్వ. వి. మిట్టిపడుట, గర్వము: చూ, హంకారము. [5, ఆ. 23.

మిట్టు. దే అ. క్రి: చూ, మిట్టించు. కాశీ

మిఠాయి. వా. వి: చూ, రూ—మిఠాయి.

మిడసరలగ్నము. వా. వి 1: చూ, మధ్యాహ్నము. 1; 2. మిట్టమధ్యాహ్నమందుంచిన ముహూర్తము: చూ, మధ్యాహ్నము. 1.

మిడి. దే. వి 1: చూ, మిట్టిపాటు. ఉ, హరి. 5, ఆ. 295; విణ. 2. మిడిసిపాటుగలది. "మిడిగోను"; 3 ఉన్నతము "మిడిపండ్లు". చూ, మిట్ట 3; 4: చూ, తీక్ష్ణము 1 "నిడిమధ్యాహ్నము"

మిడిగుగ్గిల్లవాడు. దే. విణ ఉన్నేతుగ్గిడు.

మిడిగుగ్గిల్లు. దే. వి. బ. ముందుతొకురికిన కనుగుగ్గిల్లు [పడు పాము: చూ, సర్పము.

మిడినాగు. ద్వ. వి. రూ—మిడునాగు. ఎగిరెగిరి

మిడిపండ్లవాడు. దే. విణ: చూ, మిట్టపండ్లవాడు.

మిడిపండ్లు. దే. వి. బ: చూ, మిట్టపండ్లు.

మిడిబోను. దే. వి: చూ, బోను.

మిడిమాసి. ద్వ. వి: చూ, శూరుడు.

మిడిమేలము. దే. వి. 1: చూ, దుస్సా 2. గర్వము. ఉ, రా. 6, ఆ. 273 హంకారము. [చూ

మిడియ. దే. వి. వేదవాక్యము. పర.?

మిడియు. దే. అ. క్రి. 1. చూ 2. వెలికుఱుకు.

మిడివోవు. దే. అ. క్రి. (మిడిసి + పోవు) 1: చూ, తొలఁగఁబాఱు; 2. తక్కు. రాఘ. 4, ఆ. 198 గెంటుపడు, చిక్కు, తక్కు, తప్పు, తిరిక్కు, పరియు, బెడియు, బెసుకు.

మిడిసిపడు ద్వ. అ. క్రి. చూ, మిట్టిపడు.

మిడిసిపాటు ద్వ. వి: చూ, మిట్టిపాటు.

మిడుఁగు. దే వి. అగ్నికణము: చూ, పహ్ని. 1.

మిడుఁగురుపురువు. దే వి. ఖర్వోత్తము: చూ పురుగు. [మిడు

మిడుఁగుఱు. దే. వి. 1.—పై.—; 2

మిడుఁగుఱుఁబురువు. దే. వి: చూ, గురుపురువు

మిడుఁగుఱుఁలుగ్గు. రో. వి.—

మిడుకు. దే. వి. 1: చూ, ము. ఊ, హరి. 3, 2; అ. క్రి. 3 216: చూ లంఘించు 28; ఊ, రించు. చూ పఁ (“

మిఁ

మిణకరము. దే. వి. ఏమియుతోఁచేక భ్రమించేట. [కొట్టు.
మిణకరించే. దే. అ. క్రి. నవుడుకొట్టు—నాడు
మిణుఁగు. దే. వి: చూ, రూ—మిడుఁగు.
మిణుఁగుఱు. దే. వి: చూ, రూ—మిడుఁగుఱు.
మిణుఁగుఱుఁబురువు (బుర్వు). దే.వి: చూ,రూ—మిడుఁగుఱుఁబురువు.
మిణుఁగుఱుబూచి. దే. వి.—పై —శంపచుఁడు. సం. విణ: చూ, లోభి.
రివు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ,సముదర్శము.
ర్శి. విణ. 1.=మట్టు. కొలఁదియిడఁచితము, పరిమితము; (తె).—ప్పితము; 2. తెలియఁబడినది: [(అంగము. 9)
ర్శి. సమాంగములు.
స్థ. చరమితి.
ట్టుండ్లే. సంశికట్టు,
బ్రహ్మ. పో. 219.
హితుఁడు.
యమ్ముఁడు;
చూ,
ప్రఁడు.
చూ,
2.

పోవువాని శతుర్దేశమునకావలి దేశపు రాజు: చూ, రాజు. 1; 3: చూ, సూర్యుఁడు; అం. 4: చూ, ఆదిత్యులు; 5. (అరిమిత్రుర్దుడని కొందఱు): చూ, ద్వాదశ రాజమండలము; 6: చూ, తారలు.
మిత్రిమిత్రుర్దుడు. అం: చూ, ద్వాదశ రాజమండలము. [లు మిత్రిములు.
మిత్రిములు. పా. దంత్యతాలవ్యములైన చే జే
మిత్రిలక్ష్మీప్రపరియోగము. అం: చూ,తంత్రములు.
మిత్రిలాభము. అం: చూ, తంత్రిములు:
మిత్రిలునశించేట. అం: చూ, నష్టములు.
మిత్రోత్సంగము. అం: చూ, సంయుతహస్తములు.
మిథము. సం. అవ్య. స్. 1: అన్యోన్యము, ఇతరేతరము,పరస్పరము (తె).-(సర్వ).—ఒండొకటి. (ద్వి.).— ఒండొరు-ఒండొరుల. (అవ్య.).— చెరి-చెఱి; 2. ఏకాంతము: చూ, రహస్యము. 1.
మిథిలము. అం.=మిదిల: చూ, దేశములు.
మిథునము. సం. వి. అ. న. 1. ఆలుమగలజోత, ద్వంద్వము, దొందము: చూ, సంగడి. 5; 2.ద్వయము.చూ, దండు. 2; అం 3. మిథునరాశి: చూ, రాసులు.
మిథ్య. సం. అవ్య. ఆ, మృషి, అసత్యము (మిథ్యాదృష్టి = నాస్తికత్వము. మిథ్యామతి= భ్రాంతి): చూ, వితథము.
మిథ్యాదృష్టి. సం. వి ఇ స్త్రీ. ఇహలోకమే కాని పరలోకము లేదనెడిబుద్ధి: నాస్తికత.
మ్యామతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. ఒకదానిండొచి యొకటియని తలంచేట: చూ, భ్రాంతి.1.
మైథి. వి.=మిథిలా. జనక రాజుపట్టణము: దేశములు.
కే. వి. రూ—మిద్దె. 1. మాడువుమీఁద → పలకలుకప్పి గచ్చుపూసినకప్పు. లో దర్దళములందురు) అచ్చు-

యు, కాం. 280 చూ, సదనము. 1; 2. తా మరపూవు లోనగువానిలోపలిదిమ్మె. శ్రీశాం. 2, ఆ. 7: చూ, సహస్రపత్రము; 3. ఉంగ రముమీది రత్నమ్మెవలె నేర్పఅచెడి తదవ యవవిశేషము. [శ్రీశాం, 2, ఆ. 7.

మిద్దె. దే. వి.—పై.—(2 వ యర్థమునకు —

మిథస్సంభాషణము. పా. రహస్యసంభాషణము, అన్యోన్యస్సంభాషణము.

మిథ్యాధ్యవసి. ఆం: చూ, అలంకారము. 3 (ఒకబద్ధవ మను స్థిరపఅచేట కింకొకబద్ధము గల్పించు. "గగనకుసుమముదాల్చినవాడు సుమా వేనువిలపఅచేకొనును.")

మిథ్యాభియోగము. సం. వి. అ. న. కల్లజేగడ ము: చూ, యుద్ధము.

మిథ్యాభిశంసనము. సం. వి. అ. పుం. ఆపదూ ఱు: చూ, నింద. 1—2.

మిన. దే. వి. కాంతి: చూ, వెలుతురు. 1.

మినమిన. దే. వి. అధికపరిభ: చూ, వెలుతురు.1.

మినమిననివాడు. దే. వి: గరగరనివాడు. (సం).—మేదురుడు.

మినమినలాడు. దే. అ. క్రి. మినమినయని మెఅడు: మినుకు-మినుకుమినుకు మను-మినుకు-మినుక్కుమను-మినుక్కురను-మిను మినుక్కు, మిలమిలలాడు.

మినహాయింపు. వా. వి. తగ్గింపు, తీసివేత. వ్యవ కలనము. (మైనస్.—)

మినుము. దే. వి. (రూ-మిన్ను, విను-విన్ను) ఆకాశము: చూ, సురపర్వము.

మినుకు. దే. వి. రూ-మిన్నుక్కు. 1. కిరణము. రామ 6, ఆ. 42: చూ, హాయనము. 2; 2. తాబొట్టు: చూ, భూషణము.2; 3. చిన్న బంగారునాణెము. పాండు. 4, ఆ. 165: చూ, సోహము. 1; 4. మినుకు మినుక్కు మనుశాంతి: చూ, మినుకు. 1. (ఆమేడితమం దు మినుమినుకు.); అ. క్రి 5: చూ, మిన మినలాడు.

మినుకుడియ. ద్వ. వి: చూ, సరస్వతి.పాండు. 5, ఆ. 171. [(వేం, ఆం. 20).

మినుకుతెరువరులు. దే. వి. బ: చూ, వేలుపు.

మినుకుమినుకుమను. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-మినుకు. 5.

మినుకుమినుక్కుమను. దే. అ. క్రి —పై.—

మినుకులడణి. ద్వ. వి: చూ, బ్రహ్మ. 1.

మినుపులబరణి. ద్వ. వి. తృతీయాతనువు.పాండు. 5, ఆ 185: చూ, సూర్యుడు.

మినుపులయిక్క. దే. వి.—పై.—అచ్చ. కిష్కిం, కాం. 31.

మినుపులు. దే. వి. బ. రూ-మిన్కులు.1: చూ, వేదము; 2 వాక్కు: చూ, శబ్దము. 2.

మినుక్కురను. దే.అ.క్రి: చూ,మినుకు 5. వసు. 4, ఆ. 128.

మినుఁగుఱు. దే. వి: చూ, రూ-మిడుఁగుఱు.

మినుమోలు. దే. వి. నభస్వంతుడు: చూ, వాయువు. [చూ, భక్ష్యము.

మినువపోక. ద్వ. వి. (మినుము+పోక): మినుమినుకను. దే.అ. క్రి: చూ, మినుకు. 5. ఉ, హరి. 5, ఆ. 166.

మినుము. దే. వి. 1. (సం).—కాకాగడోలము, కురువిందము, ఘన, మాషము. తద్భ.—కా రుమినుము-కాలుమినుము.(సం) -కల్యాణి, కాంభోజి, కుల్మాషము-కుల్మాషము, కృష్ణపృంత, మహాసహ, మాషపర్ణి, యవ కము-యావకము, హయపుచ్చి. ("చూ, హయపుచ్చి"); అం. 2: చూ, ధాన్యము.

మినువాకతోఁబుట్టువు. ద్వ. వి: చూ, శూద్రుడు. పాంబ. మా. 3.

మినుసికగలాడు. ద్వ. వి. వ్యోమకేశుడు. ఆం, భా. పర్వ. 37: చూ, శివుడు.

మినుసిగవేల్పు. ద్వ. వి: చూ, మినుసికగలాఁడు.
మిన్నుఁలచేదుపరి. దే. వి: చూ, బార్హ్మణుఁడు.
మిన్ను. వై. వి. 1. బకానొకనగ: చూ, భూషణము. 2; 2.=మణి: చూ, రత్నము. 1; 3. పక్షోత్తరభుటిత శ్రేష్ఠవాచకము; విణ. 4: చూ, శ్రైష్ఠ్యము.
మిన్నందుట. జా. ఊహ్యాంగుట. "మిన్నందిదేవ గఁగైకొని." పారి. 1, ఆ. 77. [ఊరక
మిన్నక. దే. అవ్య. తూష్ణీమర్థకము. ఊరక-
మిన్ను. దే వి: చూ, రూ-మిను.
మిన్నుకొలఁదు ద్వ. వి. ఆకాశగంగ రామా 5, ఆ. 19 చూ, నది.
మిన్నుమన్ను. ద్వ.వి.చూ, ద్యావాపృథివులు.
మిన్నువాఁక. ద్వ వి. రూ-మిన్నాఁక. చూ, మిన్నుకొలఁదు. [చూ, శివుఁడు
మిన్నువాఁకతొలుపు. ద్వ. వి. గంగాధరుఁడు:
మిన్నువిరిగిమీఁదఁబడుట. జా. ఆపత్తు గట్టిస్థిచేటు. "ఇప్పుడేమి మిన్నువిఱిగి మీఁదఁబడునని యెన్నుకొనుచో." (ధర్మజ రాజసూయము) [తొలుపు
మిన్నేటితొలుపు. దే. వి: చూ, మిన్నువాఁక
మిన్నేఱు. దే. వి: చూ, మిన్నుకొలఁదు. పాండు. 1, ఆ. 148.
మిన్నాఁక. దే. వి.—పై.—నీలా 2, ఆ 76
మిమ్మటము. దే. విణ: చూ, మిక్కుటము. పాండు. 5, ఆ. 275.
మిర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ =మేర.మర్యాద, హద్దు చూ, సీమ. 1
మిరాశి. వా. వి. రూ-మిరాసీ. 1 స్వల్పతీరుపగలభూమి. "మిరాశియానాములు"; 2. పారంపర్యముగ వచ్చినసొత్తు.
మిరాసీ. వా. వి.—పై.—
మిరిమిడి. దే. వి: చూ, తళతళ. 1.
మిరియము. వై వి.=మరీచమ్. రూ-మిరెము-
మిర్యము: చూ, శ్యామము. 2. తద్వి.—చేలువమిరియము, తోఁకమిరియము.
మిరియాలు. అం: చూ, కటుకములు.
మిరెప వై. వి మిరపచెట్టు; మిర్చి, [ఇదిద్విపదము.—పొట్టిమిరెప, పొడుగుమిరెప (ఎఱ్ఱమిరెప.) [వృక్షము.
మిరెపకాండర్. ద్వ. వి ఒకముండ్లచెట్టు: చూ,
మిరెపకాయ. ద్వ. వి. బృహత్ఫలము.
మిరెము. వై వి.=' చూ, రూ-మిరియము.
మిర్చి వై. వి చూ, మిరెప.
మిర్మిట్లు. దే. వి బ: చూ, రూ-మిఱుమిట్లు. ఆచ్చ. యు, కాం. 183
మిర్యము. వై వి.— చూ, రూ-మిరియము.
మిలమిలి దే. వి. 1: చూ, మింపు. 1: ఆం. ఇడ. సుం. 45; 2: చూ, రభస. 1. ఆం, ఇడ. సుం. 22
మిఱుమిట్లుగొలది. భాగ 8, స్క-ం 72%.(ఆ మేర్జితమంగు ఱుమిఱుమిఱు.)
మిఱుమిట్లులు. దే. వి. బ. (మిట్ల + మిట్లు.) (కన్నులు) మిక్కిలి మిట్టుటలు: రూ—మిర్మిట్లు—మిఱుమిట్లు.
మిఱుమిట్లు. దే వి బ.—పై —
మిఱుమిట్లుగొను. దే. అ. క్రి. కన్నులు మిక్కిలిచెదరు పు 1, ఆ. 93. చిఱుబుకవియు, చిరుతలుకర్మ్మ, చిరుతలుపాఱు
మిట్టు. దే. వి. 1. ఉన్నతభూమి: చూ, భూమి. 1; విణ 2. ఉన్నతము: చూ, సమ్మ.
మిట్టుమోపు. దే వి. ఊర్ధ్వదృష్టి.
మిట్టెఱుఁడు. దే. వి: చూ, శిఖరము.
మిలమిల. దే. వి. 1. అధికకాంతి. ద్వ. 4, ఆ. 23 చూ, వెలుతురు. 1; 2. మెల్లటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ; 3. మెలఁగుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము. ఉత్త. హరి. 3, ఆ. 27: చూ, హూహూ

మిలమిలన. దే. వి. మినమినలాడుట. (విణ. మిలమిలని.)

మిలమిలలాడు. దే.అ.క్రి (మిలమిలలు + ఆడు): చూ, మినమినలాడు. అచ్చ.నుం, కాం.22.

మిలాయించే. వా. స. క్రి. కలుపు.

మిలు. వై. వి. బ.=మీన.రూ-మీలు. చేపలు. సాం. స్థా. 12: చూ, మత్స్యము. 1.

మిల్లి. దే. వి. రూ-మిల్ళి. మిక్కిలి చిన్నగరిచె: చూ, పాత్రిము. 6-గం.

మిల్లు. వా. వి. మర, యంత్రిము, మిషను.

మివులు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-మిగులు. (మట్టుమీఅంటకు.--కళా. 7, ఆ. 80.)

మిళ్రికావ్యము. అం: చూ, కావ్యములు.

మిళ్రిణము. సం. వి. అ న. కలుపుట.

మిళ్రిదధి. సం. వి. ఇ.న.కలపు: చూ, స్తన్యము.

మిళ్రిద్విగువు. అం. మిళ్రిద్విగుణవిశేషణంబై కాంతంబై విశేష్యం బమహాద్యాచకంబైన చో నేకవచనమేయగు. [గించే. 1.

మిళ్రిమను. మి. అ. క్రి. కలయు: చూ, మేళ

మిళ్రిమము. అం. పరిసిద్ధకథకుఁగొంత కల్పితము చేర్చుట: చూ, వస్తువు. 2.

మిళ్రిము. సం. విణ. 1. కలిసినది: చూ, సంసృష్టము 1; అం. 2: చూ, తాళజాతులు (తాళము); 3: చూ, గమకములు; 4: చూ, కకుజభాషలు; 5: చూ, జాతిక్రియలు; 6: చూ, సమాసములు (సాంస్కృతికము, ఆచ్చికము, మిళ్రిము ఆని సమాసములు త్రివిధము).

మిళ్రిలక్ష్మీపరియోగము. అం: చూ, తంత్రిములు.

మిళ్రిసంధి. అం. అచ్చోనకుహల్లుగాని, హల్లునకు అచ్చోగాని పరమగునపుడు వచ్చోసంధి.

మిళ్రిసనూసము. అం. తత్సమాంధ్రింబులు కలసినది. "ముక్కంటిబలము.": చూ, సమాసములు.

మిళ్రితము. సం. విణ. 1: చూ, మిళ్రిము. 1; అం. 2: చూ, చర్చారములు. [ధించే. 3.

మిశ్రీకరించే. సం. స. క్రి. కలుపు: చూ, సం

మిశ్రీభావ్యాణులు. అం. 1: చూ, కన్యాకుబ్జులు (శుక్లయజస్సు కాణ్వశాఖా బ్రుశ్వేదులు ఆశ్వలాయనులూక కొందఱు కలరు.); 2: చూ, ఉత్కళులు. (శుక్లయజుర్వేదులు. మాధ్యందినశాఖవారు) [చూ, సదాప.

మిశ్రేయ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఆడవిసదాప*:

మిశ్రేయము. సం. వి. అ. పుం.—పై —

మిష. సం. వి. అ. న. కపటము: చూ, సూక్ష్మము. 2.

మిషను. వా. వి. మర, యంత్రిము, మిల్లు.

మిషి సం వి. ఈ. స్త్రీ. జటామాంసి*: చూ, మాంసి. 1.

మిస. దే. వి. కాంతి: చూ, వెలుతురు. 1. (ఆ మేర్మిడితమందు మిసమిస.-కళా.2, ఆ.61.)

మిసమిస. దే. వి. మెఱుచుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

మిసమిసను. దే. అ. క్రి. కాంతిగలదియగు: రూ-మిసమిసమను.

మిసమిసమను. దే. అ. క్రి —పై.—

మిసి. సం. వి. ఇ, ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, మిషి.*; 2. ఓమము: చూ, యవాని. 1; 3. మధురి: చూ, సదాప*; ఇ, ఈ. స్త్రీ. ఇ, పుం. 4. ఆడవిసదాప*: చూ, సదాప; దే. వి. (1) మిసికల్లు అను చేప. హంస. 4, ఆ. 187: చూ, మత్స్యము. 1.

మిసికల్లు. దే. వి: చూ, మిసి. (1)

మిసిమి. దే. వి. 1. నూతనకాంతి: చూ, వెలుతురు. 1; 2: చూ, నవనీతము. పాండు. 1, ఆ. 213; 3. మృదుత్వము: చూ, సుకుమారము.

మిసిమింతుఁడు. దే. విణ. ఆలసినవాఁడు. హరి. ఉ. 7, ఆ. 225: చూ, శ్రాంతుఁడు. 3.

మిసిమింతురాలు. దే. విణ. అలసినది, శ్రాంతురాలు. హరిశ్చ. 3, ఆ. 140: చూ, స్త్రీ.

మిసుకు. దే. ఆ. క్రి: చూ, సలించే.

మిహి. దే. విణ. 1: చూ, శైథిల్యము. స్వా. 4, ఆ. 28; 2: చూ, మిసిమి 3; 3. నవము. ఆం, భా. తృ. 23: చూ, హాస; 4. నటన, పచరణ: చూ, వర్తనము. 1.

మిహిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. మంచే: చూ, హిమము.

మిహిరాణుఁడు. సం. వి.ఆ.పుం: చూ, శివుఁడు.

మిహిరుఁడు. సం. వి. ఆ.పుం: చూ, సూర్యుఁడు.

మిళింపము. సం. వి. ఆ. పుం. తుమ్మెద: చూ, షట్పదము.

మిళితము. సం. విణ.=మెలిక. 1. పేనఁబడినది; 2. కలిసినది: చూ, మిశ్రితము. 1.

మిల్ల. దే. వి. 1: చూ, రూ–మిల్లి; వా. 2. మోసము: చూ, మిల్లింతలు.

మిల్లింతలు. వా. వి. బ. దగా. మోసము. "మిల్లింతలు చేయుచున్నాఁడు": చూ, పంచన.

మీ

మీ. దే. విణ. వృత్తియందు మీఁదుశబ్దమునకు మీఁదివర్ణములోపింపఁగా మిగిలినరూపము. (దీనికిపరుషములు పరములగునపుడు నుగాగమంబగు. "ఉ. మీఁగడ, మీఁదెయి మొ.)

మీఁగండ్లమెకము. ద్వ. వి. (మీఁదు+కన్నులు+మెకము) ఊర్ధ్వలోచనము: చూ, శరభము. [మింగడ:

మీఁగడ. ద్వ. వి. (మీఁదు + కడ) చూ, రూ-

మీఁగడపెరుఁగు. ద్వ. వి. మంగళ్యము, శ్రీఫలము: చూ, స్తన్యము.

మీఁగాలు. దే. వి. (మీఁదు+కాలు)1. పాదోపరిభాగము: చూ, మొజ్జ; పొ. 2. దీనికి ఉపమానములు:—తొఁడెలు.

మీఁదెయి. ద్వ. వి. (మీఁదు+చెయి) కరోపరిభాగము, పెడచేయి: చూ, హస్తము.

మీఁదికిదువ్వు. దే. స. క్రి: ఎగదువ్వు, పైకిదువ్వు.

మీఁదికిఁబార్చకు. దే. ఆ. క్రి: ఎగఁబార్చకు.

మీఁదికెత్తు. వా. స. క్రి: ఎగఁజెత్తు, ఎత్తికొను, ఎత్తు, పైకెత్తు. (సం).— అభ్యుద్ధరించే, ఉత్సాదించే, ఉద్ధరించే.

మీఁదిగాలి. దే. వి. కించులికము–కించులుకము: చూ, వాయువు. [రసాక్షి: చూ, సాక్షి.

మీఁదిసాకిరి. ద్వ. వి. (మీఁదు+సాకిరి) ఉత్త

మీఁదు. దే. వి. 1. పరము: చూ, మోక్షము. 1; 2 ఉపరిభాగము: అపరము, ఉత్తరము. ఊర్ధ్వము. (అవ్య).—ఉపరి, ఉపరిష్టాత్తు. (తె).—ఉప్పరము, ఎగుదల, ఎగువ,పయిపై; 3. భవిష్యత్కాలము. స్వా. 3, ఆ. 134: చూ, సాంపరాయము. 3; 4: చూ, ముడుపు. 3; 5: చూ, ముడుపు. 1.

మీఁదుచోచేవాఁడు. దే. విణ: (సం).— ఉత్పత్స్యుఁడు. [3, ఆ. 158.

మీఁదుమిక్కిలి. దే. విణ కడుమిక్కిలి. విజ.

మీట. దే. వి. ఏతపుమార్నికిందియరభాగము. (ఏతపుమార్నిమీఁది యరిభాగము మునస.)

మీటింగు. వా. వి. కూటమి, సమావేశము, సభ.

మీటు. దే. వి. 1. ఉద్యోగము: చూ, విజృంభణము; 2. పెంపు. య. 2, ఆ. 120: చూ, హెచ్చే. 2; విణ. 3. అధికము: చూ, హేరాళము; స. క్రి.4. ఎగఁజిమ్ము, ఉత్తేజింపు; వా. 5:చూ, పొడుచే 2; 6: చూ, పొడుచే. 6; 7. (వీణె పిడేలు లోనగువాని తంతులుగోరుతో) మీటించే; 8. (రూపాయలు లోనగునాణ్యములను గోరుతో) మీటించే.

మీఢము. సం. విణ. విడువబడిన మూత్రము: మూత్రితము: (చూ, మూత్రము. 1.)

మొద్ద. దే. వి. వలికండ్లపాము: చూ, సర్పము.

మీనకేతనుఁడు. సం. వి. ఆ పుం: చూ, మన్మథుఁడు.

మీనడింభము. సం. వి. అ. పుం. ఒక చేప: చూ, మత్స్యము. 1.

మీనము. సం. వి. ఆ. పుం.=మిలు. 1. చేప: చూ, మత్స్యము. 1; అం. 2: చూ, రాసులు.

మీనరము. సం. వి. అ న: చూ, మొసలి.

మీనరూపర్క్షము. సం. వి. ఆ స్త్రీ.=మీనరూపురిక్క్ష, రేవతి: చూ, రిక్క్ష

మీనవల్లంకి. వై. వి.=మీనవల్లికా. నీటికుతికి మత్స్యములను బట్టెడు ఒకానొక పక్షి (రూ-మీనుల్లంకి-మీనువల్లంకి): చూ, పక్షిక.

మీనవల్లిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=మీనవల్లంకి — వై.—

మీను. వై. వి.=మీన.చేప: చూ, మత్స్యము.1. (హల్లు పరమగుచో ఇందలి యుత్వము నకు వికల్పంబుగ లోపంబగు "తనువు మీన్బోలవల్చు." భార. ఆది. 3, ఆ. 39.)

మీనురూపురిక్క్ష. వై.వి.=మీనరూపర్క్ష. రేవతీనక్షత్రము: చూ, రిక్క్ష.

మీనుమొసలిసిడెంబులమేటి. ద్వ. వి: చూ, మన్మథుఁడు. సాంబ. దేవ. 8.

మీనుల్లంకి. వై వి.=మీనవల్లికా: చూ,వల్లిక. (పురుషోత్తమ కవీయము)

మీమాంస. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. (విచారణ) కర్మపరీక్షాపాదక శాస్త్రము: చూ, ఉపవిద్యలు; అం. 2; చూ, విద్యలు; 3: చూ, కళలు; 4: చూ, వేదోపాంగములు.

మీమాంసకుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, అపూర్వవాది. [మీమాంస. (2)

మీమాంసలు. అం: ఉత్తరమీమాంస, పూర్వమీమాంస. దే. అ. క్రి. 1: చూ, వర్ధిల్లు. అం, భూత్వ. 99; 2: చూ, సంపడించు; 3. కడచు చూ, సను. 3; స. క్రి. 4. అతిక్రమించు చూ, దాటు. 9.

మీఱుట. దే. వి: చూ, పర్యాయము.

మీలదొంగ. ద్వ. వి: చూ, మీనవల్లంకి.

మీలనము. సం. వి. ఆ. న. 1. కనుమూయుట; అం. 2 ఒక యర్థాలంకారము: చూ, ఆలంకారము. 3. (చూ, మీలితము.)

మీలముచ్చు. ద్వ. వి: చూ, మీనవల్లంకి.

మీలవల్లంకి. ద్వ. వి.=మీనవల్లికా — వై.—

మీలితము. సం. విణ. 1. మూయఁబడినది: చూ, స్థగితము; అం. 2: చూ, ఆలంకారము. 3. (సామ్యమువలననైన భేదము తెలియకుంట. "ఉ. సహజశోణములైన నీచరణముల లాక్ష గానఁబడదు")

మీలిసేళము. అం: చూ, తంత్రీములు.

మీలు. వై. వి. బ: చూ, రూ-మిలు.

మీవడ. ద్వ. వి: చూ, రూ-మీగఁడ. పంచ. వే. 1, ఆ. 590.

మీస. దే. వి.=శ్మశ్రు. రూ-మీసము: చూ, శ్మశ్రువు. [యొక్క యేర్పాటు.

మీసకట్టు. దే. వి (మీసము + కట్టు) మీసము

మీసము. దే. వి.=శ్మశ్రు: చూ, రూ-మీస. అని 3, ఆ. 44. (తద్ధి.—అగపమీసము.)

మీసర. వై. వి.=మృగశీర్ష. జోబిలిరిక్క్ష: చూ, రిక్క్ష. (4, ఆ. 119.

మీసరము. దే. విణ: చూ, శ్రైష్ఠ్యము. శకాం.

మీసాలపైఁదేనియలు. జా. అల్పసుఖము. "మీసాలపైఁదేనియల్." స్వా. 2, ఆ. 65. "మీసాలపైఁదేనియ, లాసపలపుంజంబుగట్టి యైశ్వర్యంబుల్." (సకలోపాఖ్యానము.)

మీసాలబువ్వ. జా. వైకిపటారము. లోపల లొటారము (మీసాలకు పేయుగుతోఁగూడిన బువ్వపట్టించుకొని బయటకుపచ్చి మీసములు దువ్వుకొనుచు పెరుగుజిడ్డును నర్పించుట)

ము

ము. దే. ఆప. 1. అపహత్తులకును, మహన్న పుంసకములకును పరిభాషైక వచనమునందు వచ్చెడు పరిత్యయము. "దుమువులు" పరిభాషా విభక్తి. "వనము,అచత్యము,కళత్రము" మొ; విగ. 2. వృత్తియందు మూఁడుళ్ళబ్దమునకు ఆదేశముగావచ్చెడి రూపము. "ముక్కాఁక, ముజ్జగము." మొ; 3. ముందుళ్ళబ్దమువకు మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలిన రూపము. "ముంగడ, ముంజెయి."; 4. నెట్ట వానుబు స్త్రీక్లీబసమంబులు. "ఉదా.—నెట్టన-నెట్టనము, అక్కటికె, అగ్గలిక, ఈరస, అచ్చిక, ఆటమట, అరమర" మొ. నెట్టనాదులు వీనికి సువర్ణముతోడ నొకరూపము; సువర్ణకము లేక యొకరూపము; 5. కుళాదులకు (ము) లోపంబు, "కుళ, దర్భ, కుండ, పనస " మొ.

ముంగ. వై. విణ. 1.=మూక. (రూ-మూఁగ-మూవ-మూఁక- మూకు- మూగి.): చూ, మూఁగవాఁడు. 1; దే. వి.2. ఎన్నులసొపు.

ముంగడ. ద్వ. వి. (ముందు + కడ) 1. ముందు చోటు, ఎదురు. పంచ. వేం. 1, ఆ. 765: చూ, ముందర. 1; 2. పూర్వికాలము, ముందు, తొలి: చూ, మొదలు. 4.

ముంగతనము. వా. వి: చూ, మూర్ఖ్యము.

ముంగమురము. దే. వి. (ముందు + కయి + మురము.) ముంజేత ధరించెడు కటక విశేషము. (రూ-ముంగముఁరాము-ముంగముఁరారి-ముంగయిముఁరారి- ముంగాముఁరము- ముంగాముఁరారి-ముంగాముఁరుగు-ముంగాముఁరువు—ముంగైముఁరారి) చేతినగ: చూ, భూషణము. 2—ం.శి—(శి3).

ముంగముఁరాము. దే. వి.—పై.—

ముంగముఁరారి. దే. వి: చూ, ముంగముగము.

ముంగయిముఁరారి. దే. వి.—పై.—

ముంగర. దే. వి. రూ-ముక్కర. ఆడ్డబాస. వను. 5, ఆ. 122: చూ, భూషణము. 2. ర—(ఱ)(ముంగెర-ముక్కెరఅని కొందఱు).

ముంగల. ద్వ. వి. (ముందు + కలను) 1: చూ, రూ—ముంగడ. 1—2; దే. దర్శి. 3. ప్రారర్థ పురోర్థము: చూ, మొగి. 4.

ముంగలి. దే. విణ. 1.ముందునడచునది;2: చూ, ముందునడచేవాఁడు. నిర్వ. 6, ఆ. 146; 3. మీఁదటి. కాశీ. 5, ఆ. 161.

ముంగలు. దే. అ. క్రి. ముందునడచు.

ముంగాము. దే. వి. 1. పొట్లముగామడచిన లాటాకుమట్ట;(ముంగముఆనివాడుక.) 2.బెల్లము మొదలగువాని నించిన బరువులో సగము.

ముంగాముచీర. ద్వ. వి. ఆఁడువారు కట్టుకొనెడు ఒకరకము సారచీర: చూ, వస్త్రము.

ముంగాముఱము. దే. వి: చూ, రూ—ముంగముఱము.

ముంగాముఱారి. దే. వి.—పై.—

ముంగాముఱుగు. దే. వి. (ముందు + కయి + ముఱుగు)—పై.— (చూ, భూషణము. 2—ం.శి—(శి3).

ముంగాముఱువు. దే. వి.—పై.—

ముంగాలు. దే. వి. (ముందు + కాలు) పరిపదము: చూ, హజ్జే

ముంగి. దే. వి: చూ, రూ—ముంగిస.

ముంగిమూసానమ్మ. వా. విణ. మాటలాడనిది: మూఁగిమూసానమ్మ.

ముంగిలి. దే. వి. (ముందల + ఇల్లు) 1. నలుచేదరమునకు నడిమిచోటు. ఆని. 1, ఆ.42; 2. నలుచేదరపుచోటు: అంగణము, అంగళ. అంతస్తు, కట్టు, తొట్టికట్టు, లంక, లోవరి. (సం).—(అవ్య).- అ; (వి).ఆ, ఆమ్, అంగ

ణము–ఆంగనము, ఆజిరము, ఇయాంసము, ఉత్థానము, ఊ, కర్త్య, కలంబిక, కలాచిక, చత్వరము, జలగుల్మము, జాము, పరిక్షేప్తము, ప్రాంగణము. ("చూ, సదనము. 1.")¦ 3. నడిమిచోటు: చూ, స్థానము. 1.

ముంగిస. దే. వి. రూ–ముంగి. (సం).—కోటీరము, కాశికము, నకులము, పింగళికము. తెద్వి.—ఊరముంగిసకు.— (సం).—వంచకము ("చూ, వంచకము. 2.")

ముంగిసమాను. దే. వి. ముంగిసరూపుగల మునసచివరి: చూ, మువస.

ముంగురులు. ద్వ. వి. (ముందు + కురులు) 1. నొసటిపై గునిసియాడెడు ఉంగరపు నెండ్రుకలు, భృంగురకము. విజ. 1, ఆ. 106: చూ, వెండ్రుక. 1; పా. 2. వీనికి ఉపమానములు.—ఇంద్రనీలములు, తుమ్మెదలు, చీకటి, నామే, నీలమేఘము.

ముంగేలు. దే. వి. (ముందు + కేలు): చూ, ముంజెయి. [ము. స్వా. 6, ఆ. 114.

ముంగైముఠారి. దే. వి: చూ, రూ–ముంగమురి

ముంగొంగు. దే. వి. (ముందు + కొంగు) చెఱగుకొన. ఆని. 1, ఆ. 42: చూ, రూ–మునిగొంగు.

ముంగొంగుపసిఁడి. జా. (ముంగొంగు బంగారము, కొంగుపసిఁడి.) ముంగొంగున నున్న బంగారమువలె సులభముగా నభీష్టమును తీర్చునది. "ముంగొంగుపసిఁడి శ్రీగంగాయి." (కవికర్ణరసాయనము); "ముంగొంగు బంగారంబవై" (ధర్మజరాజనూయము); "బుధకోటికిఁగొంగుపసిండి." (విజయవిలాసము); "ముంగొంగుపసిండిగాదె." (పారిజగధరచరిత్ర.); "మాటముంగొంగు బంగారు మూటమాకు." (రసికజనమనోరంజనము)

ముంగొన. ద్వ. వి. (ముంపు + కొన) ముందటి కొన. రామా. 2, ఆ. 80.

ముంగోపము. మి. వి. (ముందు + కోపము) రూ–ముక్కోపము, ఓర్పులేక తటాలునవచ్చే కోపము. ఈ, రా. 3, ఆ. 7: చూ, రోషము. [చువాఁడు: ముక్కోపి.

ముంగోపి. మి. వి. ఓర్పులేక తటాలున కోపించువాఁడు: చూ, ముక్కోపి.

ముంగోలు, దే. విణ. (ముందు + కోలు) మొదటిది, ప్రాథమికము.

ముంచు. దే. ప్రే. 1. మునుఁగఁజేయు: రూ–మునుచు; స. క్రి. 2: ఆద్దించు, ఆద్దు

ముంచుకొను. దే. స. క్రి. ఆక్రమించుకొను: చూ, మొగరించు.

ముంజకేశుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, విష్ణువు. 1.

ముంజము. సం. వి. అ. పుం. 1. ముంజిగడ్డి. పానిక: చూ, తృణము. 1; ఆం. 2: చూ, దర్భలు.

ముంజి. వై. వి. 1.=ఎొంజి. బ్రహ్మచారికట్టు కొనెడు ముంజదర్భమొలతాడు, గడ్డిమొలతాడు: చూ, సూత్రము. 1; 2: చూ, ముంజె.

ముంజికాఁడు. ద్వ. వి: చూ, బ్రహ్మచారి.

ముంజియ. దే. వి. లేతతాటికాయలోని గిజిరు. రూ–ముంజె: చూ, రుంజ. 2.

ముంజె. దే. వి.—వై.—

ముంజెమొలనూలు. ద్వ. వి: (సం) ఆవీలము, ఆదర్శము.

ముంజెయి. ద్వ. వి. (ముందు + చెయి) (రూ–ముంజెయ్యి–ముంజే–ముంజేయి) ముంగేలు, పరిక్షేప్తము: చూ, హస్తము.

ముంజెయ్యి. ద్వ. వి.—వై.—

ముంజెరము. స్వ. వి. (ముందు + చెరము): చూ, రూ–ముంజెఱము.

ముంజే. ద్వ. వి: చూ, రూ–ముంజెయి.

ముంజేయి. ద్వ. వి.—వై.—

ముంజేయి యాడిన మోచేయి యాడును. లో. "ముంజేయిను నాడెనేని మోచేయాడున్." (కుచేలోపాఖ్యానము.)

ముంజూరు దే వి. (ముందు + చూరు) చూరు ముందటిభాగము. కొణిగ: చూ, వాచూరు

ముంటజేల్చు. వా. స. క్రి: పొంజే-పోఁజే-పోర్చిజో

ముండ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. బోడతరము* చూ, హఘుష; దే. వి. (1): చూ, ముండమోపి; వా. (2): చూ, అంకులాఁడి. "అంకుముండ.": చూ, స్వైరిణి; (3). తలనెండుర్కిలు తీయించుకొన్న ఆఁడుది; (4). మగఁడుచనిపోయిన ఆఁడుది; 5: చూ, వేశ్య.

ముండకము. అం: చూ, ఉపనిషత్తులు.

ముండనము. సం. వి. ఆ.న. 1: చూ, వపనము 1; 2: చూ, సంరక్షణము.

ముండము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. తల: చూ, శిరము. 1; 2. = మొండెము: చూ, మొండెము.

ముండమోపి. దే. వి. (నైఘవ్యము నొందినది ముండ): చూ, విధవ.

ముండమోయు దే. అ. క్రి. 1. నైఘవ్యము నొందు; 2: చూ, వ్యర్థమగు.

ముండరి. నే. విణ. (ముండలు + అరి) వేశ్యా సంగమశీలుఁడు: చూ, వైశికుఁడు. 1.

ముండరిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: కదంబపుష్ప, ముండలిక*.

ముండలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.—పై.—

ముండలు. దే వి. బ. వేశ్యలు: చూ, వేశ్య.

ముండి. సం వి. న్. పుం. 1: చూ, మంగలి. 1; 2: చూ, బోడతరము.*.

ముండితము. సం. విణ. పరివాపితము, బోడి: చూ, వాపితము. 1.

ముండితుఁడు. సం. విణ. (రూ—ముండుఁడు) 1. తల బోడియైనవాఁడు; 2. తలగొఱుఁగఁబడినవాఁడు.

ముండిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, ముండి. 2.

ముండుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1: రాహుగ్రహము: చూ, రాహువు. 1; 2. ఒకరకక్రసుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1; విణ. 3: చూ, బోడ. 1; 4. తెగినకాళ్ళు చేతులు లోనగు నవి కలవాఁడు.

ముండెర్రిము. దే. వి: చూ, మొండెము.

ముండ్లకంచె. దే. వి అలవ: చూ, వెలుగు.

ముండ్లగుంపు. దే వి. 1. ముండ్లపొద: చూ, నిలాగర్రిము; 2. లండిలసమూహము: చూ, వేశ్య

ముండ్లడొంక. వా. వి: చూ, ముండ్లగుంపు 1.

ముండ్లపంది. దే వి రూ—ములుపంది. ఏదుపంది, శల్యము: చూ, సూకరము

ముండ్లముండ. దే వి: చూ, ముండ్లకంచె.

ముండ్లముస్తు. వా. వి: చూ, శుండ. 5.

ముండ్లయుచ్చిత. దే వి.—పై —

ముంత దే వి. 1. జోడ్తనెలపంటి మానిపాతర్రిము, నండి: చూ, పాతర్రిము. 6; 2. మానిక: చూ, సేరు. 1.

ముంతగాగ. దే. వి. మూతికికట్టుటకు కాల్చి ముంతలోవేసిన మిరెపకాయలపొగ.

ముంతిమామిడి. దే వి. అగర్రీజము*: చూ, మామిడి.

ముందర. దే. వి. రూ—ముందఱ. 1. పురోభాగము: ఎదురు, తల, తిరుగుమోగము, తొడరు, బరివాఁగె, ముంగడ—ముంగల, ముందు, మునుము—మున్ము, మొకము—మొగము—మోము, మొగపల, మోర్రిల. (సం).—అగర్రిము, అభితము, అభిముఖము, ఇ, పురోభాగము. (అవ్య).—అగ్రిత, అభి, ఆ, ఆఙ్; 2. పూర్వకాలము: చూ, మొదలు. 4; 3. ఆరంభము: చూ, మొదలు. 1.

ముందరడుగువెనుకపెట్టు. దే. అ. క్రి: చూ, వెనుదీయు. ఆం, భా. తృ. 105.

ముందఱి. దే. వి: చూ, రూ–ముందర. 1–2–3 (ఎదురునకు.—కళా. 3, ఆ. 119.)

ముందఱికాళ్లకు బందనులువేయుట. జా. రాఁబోవుదానికి అడ్డుచెప్పుట. "ముందఱికాళ్లకు బందాలువేయుట యెందెవరినేని ముందుగా నిన్నుఁజెప్పి చెప్పఁజలయును." (ధర్మజరాజసూయము.)

ముందఱిమాను. దే. వి. అరిణనిలుపుటకై అడ్డముగా గట్టఁబడినమాను.

ముందల. దే. వి. (ముందు+తల.): ఆవుదల—దొడల. [రించు.

ముందిడుకొను వా. స. క్రి. (సం) పురస్కృ

ముందు. దే. వి, ది. చూ, ముంగడ. 1–2–3

ముందునడచేవాఁడు. వా. వి: ముంగలి. (సం) అగ్రగిలస్సరుఁడు, అగ్రసరుఁడు, అగ్రిముఁడు, అగ్రేసరుఁడు, అగ్ర్యుఁడు, పురస్సరుఁడు, పురోగముఁడు, పురోగామి, పురోగుఁడు, పర్యగ్రుఁడు, పారిగ్రసరుఁడు.

ముంగుపడు. ద్వ. అ. క్రి ముందగు; మునుకొను—మున్కొను, చుచుచు, మునుపడు.

ముందువెనుకలు. దే. అవ్య. ఎడతెగక: చూ, సదా.

ముంపు దే. వి. 1. ముంచోట. రామా. 6, ఆ. 86. ముఱుగుడు; 2. గుంపు: చూ, సమూహము. [8, స్కం. 513.

ముంపుగొను. దే. అ. క్రి. దాఁటుకట్టు. భాగ

ముకర్దమా. వా వి గ్రామవ్యవహారము: రూ–మొకద్దమా. [కాబిలా

ముకాబిలా. వా. వి. సంపర్తింపు: రూ–మొ

ముకాసా. వా. వి. పన్ను లేకుండఁగ నియ్యఁబడిన గ్రామము. రూ–మొఖాసా.

ముకు. వై. వి. రూ–ముక్కు. 1. నాసిక: చూ, రూ–ముక్కు. 1; 2. పక్షిముక్కు, చంచువు: చూ, రూ–ముక్కు. 2; 3. చేనుమొన: చూ, స్తనము; అ.క్రి. 4. రూ–ముక్కు. శ్వాస బిగఁబట్టు; దే. ఆ క్రి 5: చూ, నశించు; వా. 6. శ్లేష్మ దోషముచ ఊపిరాడకశ్వాసించు.

ముకుందము. సం. వి. అ. న. 1. ఎఱ్ఱదామర: చూ, సహస్రపత్రము; 2. రూ–కుందము. పాలంకక్య–పాలుక్క, సిందురువుళ్: చూ, రాజాన్వాము; 3: చూ, పాదరసము; 4. ఒకానొకమణి. చూ, రత్నము. 1; అం. 5: చూ, నిధులు; 6. చూ, జన్యతాళములు.

ముకుందుఁడు సం. వి. ఆ. పుం: చూ, విష్ణువు. 1.

ముకుఁగోళ్ళు. ద్వ. వి. బ (రూ–ముక్కుఁగోళ్లు–ముక్కుఁగోర్లు–ముకుఁగోర్లు) నాసాపుటము: చూ, ముక్కుఁజెఱుమ. [4, ఆ. 272.

ముకుఁగోర్లు. ద్వ. వి బ —పై.— కాశీ.

ముకుఁజెఱుమ ద్వ. వి.—పై.—

ముకుందార్డుడు. ద్వ. వి. (ముకు+తార్డుడు) వాధము: చూ, రూ–ముక్కుఁదార్డుడు.

ముకుటము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, రూ–ముకుటము; దే. వి. (1). రూ–ముక్కుటము. నారమడి, నారచీర, ఱోమము: చూ, వస్త్రము.

ముకుదూలము. వై. వి. ముక్కునడిమియెముక, రూ–ముక్కుదూలము, ముక్కుకంబము: చూ, శిల్యము. 1.

ముకుబొమ్మ ద్వ.వి.బక చేప. చూ, మత్స్యము. 1.

ముకుబంతి వై. వి. ధేనువులకు శైత్యముచే నాసారంధ్రములందుఁగలిగిడు కేశావృత పిండరూపవ్యాధి. (దీనిని సేకరించి యుంచుకొని మఱియొకదానికి ఆవ్యాధి కలుగునప్పుడు తన్నివారణార్థము దీనిఁగొని బడిసి పేయుదురు.) హరి. పూ. 2, ఆ. 143.

ముకురము. సం. వి. అ. పుం. 1. రూ–ముకురము, అబ్దము, ఆత్మదర్శకము, ఆత్మదర్శము, ఆదర్శనము, ఆదర్శము, కర్కరము, కర్కము, కర్పరము, కురువించము. (తె).—అద్దము, గ్లాసు; 2. పాగడ, ముకురుము: చూ, పకుళము; 3. మల్లెపుష్ప, ముకురము: చూ,

హసంతి. 2; 4. కుమ్మరిలాతము: చూ, ముకురము. 4.

ముకులి. ఆం: చూ, సుషిరవాద్యములు.

ముకుష్కకము. సం. వి. అ.ప్రుం: చూ, ముకుష్కకము.

ముకుళితము. సం. వి. ఆ. పుం, న. 1. = మొగడ–మొగ్గ. రూ–ముకుళము: చూ, మొగ్గ. 1; పుం. 2. అభినయ హస్తవిశేషము (అయిదు వేళ్ళను కొనలుకూర్చి పట్టినది): చూ, వ్యంజకము. 1; అం. 3: చూ, ఆసంయుత హస్తములు; 4: చూ, సంచారీభావమునఁ బుట్టినదృష్టులు; 5: చూ, ఆవర్తరూపములు. (అశ్వశాస్త్రములోనివి.)

ముకుళీస్వస్తికము. ఆం: చూ, నృత్తహస్తములు

ముకుళించు సం. అ. కి = ముడుఁగు. 1: చూ, ముడుఁచు 1; అం. చేర్చి. 2. మొగుడ్చు.

ముకులితము. సం. విణ ముకుళించినది: ముదిర్చితము.

ముకుళీభవించు. సం. అ. కి: చూ, ముకుళించు. 1.

ముకూలకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మకూలకము*.

ముక్క. దే. వి. తునుక: చూ, శకలము. 4.

ముక్కంటి. దే వి. (మూఁడు + కన్ను) త్రిలోచనుఁడు: చూ, శివుఁడు.

ముక్కంటిచెలి. దే. వి. త్ర్యంబకసఖుఁడు. కుబేరుఁడు: చూ, శ్రీమఁడు.

ముక్కంటిచెక్క. ద్వ. వి. ఉత్తరభద్రిపదా నక్షత్రము: చూ, రిక్క.

ముక్కంటితల. దే.వి. శివునిశిరస్సు: (సం)–ఉ.

ముక్కంటితలపువ్వు. ద్వ. వి. చంద్రుఁడు: చూ, హిమాంశువు.

ముక్కంటితొలిపట్టి. దే.వి: చూ. వినాయకుఁడు.1.

ముక్కంటిపండు. దే. వి. కొబ్బరికాయ.

ముక్కంటి పండుల మొక్కెడు దిండీఁడు. ద్వ. వి: చూ, ముక్కంటితొలిపట్టి.

ముక్కంటిముల. ద్వ. వి. కైలాసము: చూ, పర్వతము. (వృషభము. 1.

ముక్కంటియావు. దే. వి. ఆమ్చేలెద్దు: చూ, ముక్కంటియమ్మలపాది. ద్వ. వి: చూ, సముద్రము.

ముక్కంటియిల్లు. దే. వి: చూ, ముక్కంటిముల.

ముక్కంటివెలఁది. దే. వి: చూ, పార్వతి.

ముక్కంటిసొమ్ము. దే. వి: చూ, సర్పము. వేం, ఆం. 102.

ముక్కఁడి. దే. వి. (మూఁగు + కాఁడి.) 1. ఆసేకులకు ఒకపెట్టున తగిలెడివ్యాధి. పాంకొమికామయము: ముంగడి, ముడిచె; 2. దుక్కిచోలించి ఆహారమునకు పోవునపుడు అగకలన్నిటి నొక్కచోపోగుచేసి యొక్కటిగా జేర్చి నిలిపినట్టియాఅరకలకాండ్ల మొత్తము.

ముక్కడ్డము. సై. వి. (ముక్కు + అడ్డము): చూ, సులోచనము. (డవకన్ను.

ముక్కన్ను. దే. ని. (మూఁడు + కన్ను) మూఁ

ముక్కపురుగు. ద్వ. వి. తవుటిపురుగు: చూ, సస్యసంహారి (పురుగు).

ముక్కర. ద్వ. వి: చూ, రూ–ముక్కఱ.

ముక్కరమాను. దే. వి. పుల్లిరుసుతిరుగుచట్టము.

ముక్కరము. ద్వ. వి. (ముక్కు + కారెము): చూ, ముక్కుఁగోళ్లు.

ముక్కఱ. ద్వ. వి. (ముక్కు + ఱాయి) రూ–ముక్కర, ఆడ్డబాస: చూ, భూషణము. 2.

ముక్కలిపీఁట. ద్వ. వి: చూ, రూ–ముక్కాలిపీఁట. [ముక్కుస

ముక్కస. దే. ని. మూఁడుకుంచములు: రూ–నుక్కాక. ద్వ. వి. మూఁడుకాకలసమాహారము.

ముక్కాని. ద్వ. వి. (మూఁడు + కాని) మూఁడుకానులు.

ముక్కారు. ద్వ. వి. (మూఁడు + కారు) 1. మూఁడుకారులు; 2: ముక్కారుపంట, తొలుకారు.

ముక్కారుపంట. వా. వి: చూ, ముక్కారు.2.

ముక్కాలిపీఁట. ద్వ. వి. (మూఁడు + కాలు + పీఁట) రూ–ముక్కలిపీఁట. మూఁడుకాళ్ళు మర్చిన యెత్తుబల్ల: చూ, సింహాసనము.

ముక్కాలు. దే. వి. (మూడు + కాలు) 1. మూడుకాళ్లు; 2. మూడుపాతికలు.

ముక్కాలుగడియ. ద్వ. వి. త్రిపాదఘటిక.

ముక్కిడి. ద్వ. విణ. (ముక్కు + ఇడి) ముక్కు పోయినవాడు: చూ, విగుర్చిడు.

ముక్కిడి. దే. వి. ఒకచెట్టు. చూ, పృక్షము.

ముక్కు. నై. వి. 1: రూ-ముకు. (సం). గంధ నాళి, గంధవహ— గంధవాహ-ఘోరణ, ఘోరిణము, ఘోరితి, ణ, తనుశ్లేష్మ, నథము, నస, నాసిక. తద్వి — ౧. ఈఁగముక్కునకు.—తొండము; ౨. ఏనుఁగుముక్కునకు.—తొండము. (సం) శుండము; 3. గుఱ్ఱపుముక్కునకు -(సం) ఘోరణ, పోరిణము, ౪. చేఁపముక్కునకు.—త్రోటి, ౫. చేప్పటముక్కునకు.—చేప్పటముక్కు (సం) అపటీట-అపటీటము, అపనాట, అపభ్రీట, నతనాసిక; ౬. పందిముక్కునకు.—పందిపీఁట, పందిముక్కు, పందిమూతి, ముట్టియ-ముట్టెలు; ౭. పక్షిముక్కునకు.—తొండము, తోరితి (సం) చంచువు, గుండము, ౮. బుఱ్ఱముక్కునకు -గోబ్బుముక్కు, బుఱ్ఱముక్కు. ("చూ, ఏడనము. 2.") 2. చూ, ముకు. 2; ఐ 3. చేనుమొన: చూ, స్తనము; అక్రి. 4. చూ, రూ-ముకు 4; దే. అ. క్రి 5. చూ, రూ-ముకు. 5, వా. 6: చూ, రూ-ముకు 6 "శివుఁడు ముక్కు చేండెను."

ముక్కుఁగమ్మి. నై. వి: చూ, ముక్కుపోఁగు

ముక్కుఁగోర్కెలు. ద్వ. బ: చూ, రూ-ముకుఁగోళ్లు

ముక్కుఁజెఱమ. ద్వ. వి: రూ-ముకుఁజెఱమ, ముకుఁగోళ్లు— ముకుఁగోర్కెలు— ముక్కుఁగోళ్ళు-ముక్కుఁగోర్కెలు. (సం) నాసాపుటము

ముక్కుఁదార్చిడు. ద్వ. వి రూ-ముకుఁదార్చిడు. (సం) నాధము. చూ, సూత్రీము. 1.

ముక్కుఁబట్టుకొనికూర్చుండుట. బా. జపము చేయుచుఁగూర్చుండుట. "ముక్కుఁబట్టుకొనికూర్చున్నట్టి." రామా. 8, ఆ. 182.

ముక్కుకంబము. ద్వ. వి చూ, ముకుగూలము.

ముక్కుకొయ్య. ద్వ. వి బొఁదాకసుఁడు. చూ, వేసరి.

ముక్కుకొలికి. ద్వ వి: (సం) —ఘుంటాపథము, చర్వితము.

ముక్కుకోఁతలు. బా. చిక్కులుపెట్టుట. "అనుచేక్ పైతులు ముక్కుకోఁతలకు నోనై మొగిక్కుఁగాదిక్కులేమనికిన్." (ధర్మజ రాజనీతయము)

ముక్కుటము. దే. వి: చూ, రూ-ముకుటము. (1)

ముక్కుతెవులు ద్వ. వి. ముక్కుతోగము. చూ, శ్వాసము 1. [త్రము.

ముక్కుదాడిమ., నై. వి. ఒకచెట్టు చూ, సృ

ముక్కుమూలము. నై. వి చూ, రూ-ముకుమూలము. [చూ, శకుంతి (పక్షి.)

ముక్కుపూరెడు. ద్వ. వి. ఒకగతకముపూరెడు: ముక్కుపై వేళ్ళు వేసినొనుచో. బా. ఆశ్చర్యపడుచో. "యెంతటివారును ముక్కుపై వేళ్ళు వేసికొనిరి" (ధర్మజరాజనీతయము.)

ముక్కుపొడి. వా. వి. పొడుము, ముక్కుపొడుము. (సం) నస్యము.

ముక్కుపొడుము. వా వి.—పై —

ముక్కుపోఁగు. ద్వ వి ముక్కుఁగమ్మి. చూ, భూషణము 2—. [స్మరణము.

ముక్కుముంగర. ద్వ. వి ఒకఅడవిచెట్టు. చూ,

ముక్కుమొగము. దేశక్రి. బా. ముగమోటమి ఆలోచించక. "ముక్కుమొగంబుఁ జూడకటుముట్టను బొమ్మనిదేల." విజ. 3, ఆ 30.

ముక్కులు. దే వి ఒ 1 చూచికములు. చూ, ముక్కు 3; బ. 2. తీరు, మిక్కిలి చిన్ననూకలు: చూ, కొంబుకము, 3. చూ, భక్ష్యము. కాశీ. 7, ఆ. 186

ముక్కువిఱిచేట. బా. ఇష్టపడకపోవుట, ఆక్షే

పించేటి. "బాంధవులు ముక్క-విరువం, బుతుర్రిలు వేసగంగళత్రింబులు వేసరింప." (కవికర్ణరసాయనము.) [రూ-ముక్క-స.

ముక్క-స. ద్వ. వి. (మూఁడు+కుంచేము): చూ, ముకూక్క-రు. దే. ఆ. కి్రి. అజ్ఞానమునుపొందు.

ముక్కెర వా. వి. రూ-ముంగర: చూ, భూషణము. 2. [పురములు.

ముక్కొటిక. ద్వ. వి. (మూఁడు+కొటిక) త్రి

ముక్కొను. దే. ఆ. కి్రి. (మును+కొను) ముందుకొను.

ముక్కొమ్ముమెకము. ద్వ. వి. (ముందు+కొమ్ము మెకము)· బిళ్లగున్న, మను-మన్ను, మనుబోతు, మనుబిడ్డ. (సం) —బుళ్యము-బుష్యము. తద్వి —ఆఁడు బుళ్యమృగమునకు.—(తె).—మనుపెంటి [ప.1-10

ముక్కొటికలకంటు. ద్వి వి: చూ, శివుఁడు.ఆం

ముక్కోణము. మి వి (మూఁడు+కోణము)· చూ, త్రిభుజము.

ముక్కోపము. మి. వి: చూ, రూ-ముంగోపము.

ముక్కోపి. మి. వి· చూ, రూ-ముంగోపి.

ముక్కోల. దే. వి. (మూఁడు+కోల): చూ, త్రిదండము. 1—2.

ముక్త. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=ముత్తెము. రూ-ముక్తికము: చూ, రత్నము. 1; 2. అంకులాఁడి. చూ, స్వైరిణి; విణ. 3 ముక్తికొందినది; 4. విడువఁబడినది: చూ, హీనము 3

ముక్తకంచుకము. సం. వి. ఆ పుం: చూ, నిర్ముక్తము.

ముక్తకము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, కరయంత్రిము; ఆం. 2: చూ, మహాకావ్యము.

ముక్తపదగ్రస్తము. అం: చూ, అలంకారము.3. (విడిచినపదిమీఁ యవ్యవధానముగా మరల మరల పఱ్ఱేట. "ఉదా.—మేరుధరాధర ధీరా । ధీరాభ్యానందకర."; "వానికీర్తి లోకమాకర్షించెఁ, మించెను మించెతేజంబు, జంబునదీజంబాలంబుంబోల్ఁదనుకాంతిచే నాతఁడుగంజిల్లు, జిల్లుల్వడఁజేయు మదనుని గర్వంబురూపు, రూపుమాపు శతుర్రియళంబుల నాతనిశక్తి.")(చూ, హేతువు.2.)

ముక్తసరి. వా. వి. రూ-ముక్తసరు: చూ, సఁగర్రిహము. 2.

ముక్తసరు. వా. వి.—పై.—

ముక్తాయింపు దే వి. 1: చూ, ముగింపు; వా. 2. వాద్యముతోను ఆటతోను గూడిన (ముక్తాయింపు) పాట; 3. పాటనెనుకవాద్యము.

ముక్తావళి. సం. వి. ఇ, ఈ. స్త్రీ. ముత్యాల దండ: చూ, హవణిక. 2 (భూషణము. 2. ఓ—(కి్రి))

ముక్తాసనము. అం· చూ, ఆసనములు.

ముక్తాస్ఫోటము. సం. వి. అ. పుం. ముత్తెపుఁజిప్ప: చూ, శుక్తి. 1.

ముక్తాహారము. సం. వి. ఆ.పుం: చూ, ముక్తావళి.

ముక్త్యారు. వా. వి: చూ, స్వతంత్రాధికారమును పొందిన వాఁడు.

ముక్త్యారునామా వా. వి. ఆధికారపత్రిము.

ముక్తి సం. వి.ఇ స్త్రీ =మగితి-ముత్తి.1: చూ, సదాగతి. 2; 2. విడుపు. చూ, విమోచనము.

ముక్తిచతుష్టయము. అం· సామీప్యము, సాలోక్యము, సారూప్యము, సాయుజ్యము. (4)

ముక్తిత్రియము. అం. జీవన్ముక్తి, విదేహముక్తి, కృమముక్తి (3)· [ముక్తిచతుష్టయము.

ముక్తులు. అం. 1: చూ,ముక్తిత్రియము; 2: చూ,

ముఖకి్రియలు. అం: భుగ్నము, వ్యాభుగ్నము, ఊద్వాహము, విధుతము, వివృతము, వినివృత్తము. (6)

ముఖచపల. అం: చూ, వృత్తము. 1 (కందపద్యభేదము లాఁటింటిలోనొకటి) (చూ, కందము. 3) [చూ, వారవారణము.

ముఖశౌణము. సం. వి. ఆ. న. కవచభేదము:

ముఖము. సం. వి. ఆ. న. 1 = మొగము: చూ, వదనము. 2; 2. నోరు: చూ, వదనము. 1; 3. మాట: చూ, శబ్దము 2; 4. చూ, నిస్సరణము. 1; 5. ఉపాయము: చూ, వెరవు; 6. పర్యాయత్నము: చూ, సన్నాహము. 2, అం. 7: చూ, ముఖసంధి; 8. (మొగము) చూ, లక్షణాంగములు. (పురుషునికి — ముఖము పూర్ణచంద్రసమమయినదానధర్మశీలుఁడగు. కరాళమయిన దరిద్రుఁడగు. హాయసక్తిమయిన దుఃఖచరిత్రములనుభవించుఁను; 9. (మొగము) చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. (స్త్రీకి. — నిర్మలమై పూర్ణచంద్రిసమమైన రాజపత్నియగు. రక్తిమగల్గిన భాగ్యవతియగు. పద్మసమమై మనుపుగలిగిన సుఖవతియగు. వికృతమయినను ఎండియున్నను విధవయగు. చక్రిమురలెనున్నను గుంటపు మొగమైనను దుర్గంధముగలిగినను దరిద్రురాలగు పెద్దపులిమొగమైన దానియగు. రోమములును మొటిమలును గలిగి మనుపు మొగమును మించియున్నను వేరించేన్నను దుర్లక్షణియగు. నోరుపెద్దదియైన మగసిఁంపును)

ముఖములు అం ఈశాన, తత్పురుష, వామదేవ, సద్యోజాత, అఘోరములు. (5)

ముఖరజ్జువులు. అం. (వాగె): ఉత్తిప్తము, శిథిలము, ఉత్తరవతి, మందము, సైహాయసి, విక్షిప్తైకకరము, అర్ధకంధరము, సమము, ఉత్కీర్ణము, విభక్తము, ఆత్యుక్షిప్తతలము, ఊర్ధ్వతలము, వ్యాగూఢము, గోకర్ణిక. (14)

ముఖరము. సం. విణ. 1 = మొగరి. వెంబడించు నది, ధ్వనిచేయు: చూ, రవణము. 2, 2. అసంబద్ధ వచనములాడునది.

ముఖరుఁడు. సం. విణ: అబద్ధముఖుఁడు, అసత్యుఁడు, ఆవాతుఁడు, దుర్ముఖుఁడు, వంచకుఁడు (తె). — కల్లరి, కల్లదీడు, జల్లికాఁడు, టక్కరి, టపళికాఁడు, తాటాకోటు, డబ్బఅదిబ్బఅ — దబ్బఅలో డబ్బఅకాఁడు, బొంకరి, బొంకులాఁడు, రజులాఁడు. తద్భ. — (తె) — పుట్టుకల్లరి ("చూ, వంచకుఁడు 3.")

ముఖవాసన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ, అ. పుం, న. కర్పూరాదివాసన: చూ, వాసన. 1. [ప్రా. శ.

ముఖవీణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ మొగవీణె: చూ,

ముఖశాల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ = మొగసాల — పోసల. 1. తలవాకిటిచోపడి: చూ, సదనము 1; వా. 2: చూ, మొగవాకిలి 2.

ముఖసంధి. అం. (ఆరింటిలోజనులచే ముఖసంధి): చూ, నాటకసంధులు (సంధులు)

ముఖస్తుము. వా. సం. అవ్య: ముఖాముఖి (తె). ఎట్టయెదురు, చేక్కనిగొనుగు

ముఖాముఖి వా. సం. అవ్యా. (గి) — పై — ముఖాస్తము. సం వి. ఆ. పుం. ప్రేక్ష: చూ, హాకిలాంధనము.

ముఖ్యకళాపాత్రిణము. అం. 1. సద్యోజాతముఖమునఁబుట్టిన చంచత్పుటతాళము, 2. వామదేవముఖమునఁబుట్టిన చర్చపుట తాళము, 3. అఘోరముఖమునఁబుట్టిన షట్పుతాపుత్రి తాళము, 4. తత్పురుషముఖమునఁబుట్టిన సంపద్దేష్టకతాళము, 5 ఈశానముఖమునఁబుట్టిన యుద్ఘట్టతాళము. (5) (ఈ యైదింటియందే 96 తాళములుఁబుట్టి 101 తాళములయ్యెను): (చూ, జన్యతాళములు)

ముఖ్యము. సం. విణ. చూమిడి చూ, శ్రైష్ఠ్యము.

ముఖ్యాంశము. అం: చూ, ఉష్ణాంశములు.

ముఖ్యుఁడు. సం. గి. అ. పుం చూ, పెద్దానుఁడు. 3.

ముగండి. దే. వి చూ, ముక్కుఁడి. 1.

ముగము సై. వి = ముగ్గు. (పూ- మొగి - మొగము - మోము) మూత. చూ, వదనము. 1.

ముగతి. దే. వి: చూ, ఒరపళ్ళి.

ముగిలుపు. దే. వి చూ, సమాప్తి. 1. [సదాగతి. 2.

ముగితి. సై. వి. = ముక్తి. య. 2, ఆ. 44. చూ,

ముగియుక దే. వి. చూ, ముగింపు.

ముగియు. దే ఆ. క్రి 1: చూ, మరణించే. ఆం, భా. తృ. 87, 2. అయిపోవు: చూ, సరిపోవు. 3; పే క్రి 3 ముగించే.

ముగుడు. వై. వి =ముగ్ధా 1 ఆడుది రాఘు. 3, ఆ. 85 చూ, స్త్రీ, 2 పండ్రెండేండ్ల పర్యంతమైన వయసుగల ఆడుది చూ, స్త్రీ, వివ 3. తెలివితక్కువది.

ముగురు. దే. స.బ. మూడుళిబ్దునకు మహాన్మ హత్యర్థక బహువచనాంతాదేశము: ఏ-ముగ్గురు-మువ్వురు- ముగుఱు- మువ్వురు-మూగురు-మూవురు.

ముగుఱు వా. స. బ.—పై.—

ముగ్గ దే. వి ఒకానొక నేట్టు చూ, వృక్షము

ముగ్గు. దే. వి. 1. రూ-స్త్రుగ్గు ఇల్లుఆలికినపిమ్మ ట ముత్యములు లోనగువానితో లతాద్యా కారముగా చేయు అలంకరణము: చూ, రంగ వల్లి; వా.అ.క్రి.2 కాయపండు, కాయఫలించే

ముగ్గుజ్జునిగూర్చెను ముండడయ్యము. లో. (పెం డ్లికొమారునికిన త్తి – పెండ్లికొమా త్తెకున త్తి– పొగాహితునకున త్తి వీరి సంభాషణలనడుమ బొకావాడు బొకాపట్టుట అను చిత్రకథ దీనికి ముడిపెట్టుచేందురు) "ముగ్గరం, గూర్చుసె ముండడయ్యమని కుంగిరి."(రామా భ్యుదయము.5,ఆ 146) [రూ-ముగురు

ముగ్గురు. దే. స. బ. (మూడు+గురు): చూ,

ముగ్గులు. దే. స. బ.—పై.—

ముగ్గులు. వా. వి. బ: చూ, చిక్కులు. 1.

ముగ్గొయ్య. దే. వి. (ముందు+కొయ్య) 1. అగ్ర పండము; 2: గండు, గడ్డు, గడుసు. (సం). అసంభావ్యత, అసంభావ్యము, అసాధ్యత, అసాధ్యము, పరిచండము.

ముగ్ధ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=ముగుద-ముద్దియ, ముదితె. స్వీయాంతర్భేది విశిష్ట నాయికా విశేషము. (ఉడయించేచేన్న యౌవనము నముగలది. పండ్రెండేండ్లు వయస్సుగలిగి యౌవనోదయమంచుచేన్నది. చూ, స్వీయ: (చూ, యౌవన భేదములు); విణ. 2 =ముద్దు. చేక్క-నిది: చూ, హృద్యము; 3. తెలివిలేనిది: స్థూలము 3; 4 కొత్తది. చూ,శారదము.5.

ముగ్ధుడు. సం. విణ.=ముద్దుడు, గోల: చూ, ముద్దుడు.

ముచిక. ద్వ్య వి. రూ-ముచ్చిక. కొబ్బరి తొటి మామిడిలోనగువాని తోడిమకిందిది బిల్ల. (కాయపండిన వెంటనే రాలిపోవుట కను వుగ విభాజ్యకరణముగీ బిల్లనంటియుండును.)

ముచికకుడికి. వా.వి. చిట్టచివఅకు, అంశమునకు.

ముచిపుండుడు సం. వి. ఆ. పుం: చూ, బ్రహ్మ 1. [చూ, హాసంతి 2.

ముచుండ. సం వి. ఆ స్త్రీ. ఎఱ్ఱమల్లె *:

ముచ్చి. దే వి 1: అంచేలవాడు, జీనిగిరివాడు (సం) -ఆలేఖ్యకృత్తు,కృణువు,చిత్రకరుడు, చితర్రికారుడు,చితర్రిడు, చితర్రికృత్తు, రంగాజీవుడు. ("చూ-రంగాజీవుడు.");అం. 2: చూ, శిల్పులు

ముచ్చిక. ద్వ్. వి. (ముందు+సిక) చూ, రూ-ముచిక (సంధినివర్ణవికారము).

ముచ్చిచ్చే. ద్వ. వి. (మూడు+చిచ్చే) తేర్రిపార్రి. చూ, పహ్ని. 1. [మార్లు.

ముచ్చిముమ్మాటికి. జా. తెప్పనిసరిగా మూడు

ముచ్చిరి. దే. విణ 1. కోపి: చూ, రోషణుడు; 2. శోకమునొందినవాడు; 3 దుఃఖమునొందినవాడు: చూ, విమనుడు.

ముచ్చిరితనము. దే. వి.మనోభ్యధ: చూ, విపత్తు.

ముచ్చిరు. దే. ఆ. క్రి: చూ, శోకించే.

ముచ్చిలకా. వా. వి. రూ-ముచ్చిలికా. 1: రయితు భూమిఖామందునకుప్రాపియిచ్చెడుసాగు షరతుపత్రిము. కదపా; 2. ఉభయవాదుల నడుమఫుట్టెడు ఒడంబడిక.

ముచ్చిలి. దే. వి. పెడతలయందలిగుంట: ముచ్చి లిగుంట (చూ, ఆవటువు).

ముచ్చిలించే. దే. స. క్రి. రూ–ముర్చిచ్చిలించే. దొంగిలించే: చూ, సడపు

ముచ్చిలిగుంట. దే. వి: చూ, ముచ్చిలి.

ముచ్చిలికా. వా. వి చూ, రూ–ముచ్చిలకా.

ముచ్చిలిపాటు ద్వ. వి. కునికిపాటు, పర్యాయ: చూ, స్వాప్నము 2.

ముచ్చిలు. దే స క్రి రూ–ముర్చిచ్చిలు. చూ, రూ–ముచ్చిలించే. [ర్దుగులము

ముచ్చివుక. దే. వి (మూఁడు+చివుక) మూ

ముచ్చె. వై. వి.=మోచకా. 1. చూ, పార్శ్వత్రి.

ముచ్చెబంగారు. వై వి చూ, బేగడ.

ముచ్చెలక. వా. వి. (మూఁడు+చెలక) దుగు లముచేడ.

ముచ్చెవాఁడు. ద్వ. వి. చూ, మాదిగ.

ముచ్చే. దే. వి (ముడ్డి+పూస) 1: చూ, ముడ్డి పూస; (సంధినిపర్ణవికారము);2 తిగ చూ, మూఁడు. [187. చూ, మత్స్యము. 1.

ముచ్చేంగి. దే. వి. ఒకచేప. హంస. 4, ఆ.

ముచ్చేట దే. వి. 1 వృత్తాంతము: చూ, సమాచారము. 2; 2. గుసగుస: చూ, సల్లాపము; 3 ప్రేమము. వసు. 4, ఆ. 9: చూ, స్నేహము; 4. కోరిక. ఉ, రా. 8, ఆ. 178. చూ, వాంఛ; వా. 5. అల్లికతోఁగూడిన సికముడి, ముచ్చేటముడి: చూ, సిక 2

ముచ్చేటకాఁడు. దే. విణ. కోరికగలవాఁడు. పంచ. వేం. 4, ఆ. 442

ముచ్చేటపడు. దే. అ. క్రి. కోరు. కళా. 3, ఆ. 101: చూ, వాంఛించే.

ముచ్చేటముడి. వా. వి: చూ, ముచ్చేట 5.

ముచ్చేటలాడు. దే అ. క్రి: చూ,ముచ్చేటించే

ముచ్చేటించే. దే. అ. క్రి. 1.—పై —; వా. 2. సమాచారమును చెప్పు.

ముచ్చేట్లు. దే. వి. బ. (మూఁడు+చోట్లు) 1.మూఁడుపర్యాయములు: చూ, స్థానము. 1; వా. 2 భార్యాస్థ్రీలుగాని తదితరులుగాని అనురాగముతో నాడుకొనెడు సంభాషణాదికము. "అచ్చేట్లు ముచ్చేట్లు చెప్పుకొనుచున్నారు."

ముచ్చేనుడుఁగు. వై. అ. క్రి (ముడుఁగు+ముడుఁగు) మిక్కిలిముడుఁగు. భో 4, ఆ. 165;వై.3,ఆ 112. [మూఁడుచేపలములు.

ముచ్చేపలము గే. వి (మూఁడు+చేపలము)

ముచ్చేవుక. వా .వి. చూ, రూ–ముచ్చివుక.

ముచ్చే. దే. వి. 1: చూ, ముచ్చే 2; 2 రూ–ముర్చిచ్చే కొంగ చూ, హారకుఁడు. 1; 3 అగటిపువ్వులోని కాడ. (ఇదే స్త్రీకేసగము) దొంగ చూ, రూ–ముర్చిచ్చే. 2.

ముచ్చోకము. ద్వ. వి. ఇరాఁబు–ఈరాఁబు, నల్లిగ, పండెర్రిండు, పచిండు, బొగి–బారా, రండాఁబులు (సం) —జగతి, ద్వాదశికము. ("చూ, రండాఁబులు.")

ముజ్జిడ్డు. వా. వి. లేఅవికానిచిక్కు, ఇబ్బంది.

ముజీరా. వా.వి 1. తిరిగిరావలసిన పైకముతోనగునది; 2 పెత్తనదారీముదరా. [ఉగ్యోగి.

ముజేముదారు. వా. వి. లెక్కలను పరిశీలించే

ముజ్జిగము. ద్వ. వి. మూఁడుజిగములు.

ముగ్గురాలబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, కపూరియె బ్రాహ్మణులు.

ముటము. దే. వి. రూ—మూటము. ముద్దపిడుక: చూ, శుష్క–గోమయము (పిడుక.)

ముటాలు. వా. వి. బ. పంటకట్టియలు: చూ, సమిధ.

ముట్టఁబడు. ద్వ. అ. క్రి. ఎత్తుపడు, బలహీనమగు. భో. 6, ఆ. 168; నిర్వ. 4, ఆ. 76: చూ, పలియు.

ముట్టడము. వై. వి.=ముదర్గిణ. (దే. అని శ. ర.) 1. నిర్బంధము, కట్టు: చూ, హఠము. 2; 2. **ముట్టడి:** చూ, యుద్ధము.

ముట్టడి. వై. వి.=ముద్రిణ. (దే. ఆని ళ. ర): చూ, ముట్టడము. 2. బ్రి. 3, ఆ. 190.

ముట్టడించే. దే. స. క్రి. (కోటలోనగువాని) ముట్టడివేయు: చూ, సంగోధించే

ముట్టణము. దే. వి: చూ, రూ-ముట్టడము (ముట్టడికి.—భాగ. 10,స్క-ం.పూ. 1533.)

ముట్టరీయపుండును. అం: చూ, చిహ్నములు.

ముట్టించే. దె.క్రి. 1.ముట్టజేయు, 2. కాల్చు చూ, దహించే; 3. రగుల్చు: చూ,రగులుచే.

ముట్టికాళ్ళవాడు దే. విణ: చూ, సంజ్ఞాపు.

ముట్టికాళ్లు దే. వి: చూ, ముడికాళ్లు

ముట్టికోలు. వా. వి: చూ, రూ-ముట్టుకోలు

ముట్టియ. దే. వి: చూ, రూ-ముట్టె

ముట్టు దే. వి. 1. ఆడువానిరజస్సు, ముట్టు నెత్తురు చూ, రక్తస్సు. 1; 2 తాఁకుడు. భార. శల్య. 1, ఆ 337: చూ, స్పర్శను.1; 3 కొఱముట్టు: చూ, సాధనము. 2, విణ. 4. ముట్టుది: చూ, రజస్వల, స. క్రి 5: చూ, స్పృశించే; 6. శకునపుల్లలనుదాఁటి నిర్వ. 7, ఆ. 48: చూ, స్పృశించే, 7. ఎఱ్ఱముదాఁకు. చూ, స్పృశించే. 8 చూ, ముట్టడించే. నిర్వ. 6, ఆ 14; 9 కడముట్టు నిర్వ. 3, ఆ 33: చూ, సరిపోవు. 3

ముట్టుకట్ట వా. వి. ముట్టఁగూడనికట్ట చూ, అంటుకట్ట

ముట్టుకొను. దే. స. క్రి. 1: చూ, ముట్టడించే నిర్వ. 3, ఆ. 6; 2 ఆక్రమించే చూ, మొగరించే. పోలి. 3 ముట్టుకొలుపు.

ముట్టుకోలు. దే. వి: చూ, ముట్టడము. 2.

ముట్టుకోలుగొను. దే. స. క్రి. రూ-ముట్టుకొల్గొను: చూ, ముట్టడించే.

ముట్టుకోలుపట్టు. దే. స. క్రి. రూ-ముట్టుకొల్పట్టు.—పై—(రామా. 6, ఆ. 249.)

ముట్టుకోలుపఱచు. దే. స. క్రి.—పై.—

ముట్టుకొల్గొను. దే. స. క్రి: చూ. ముట్టడించే. (సా. 3, ఆ. 166.) [3, ఆ. 168.)

ముట్టుకొల్పట్టు. దే. స. క్రి.—పై.—(సా. ముట్టుగోడ. ద్వ. వి. అండగోడ, తన్నుగోడ: చూ, మఱుఁగుగోడ.

ముట్టుత. దే. వి: చూ, ముట్టు. 4.

ముట్టునీళ్లు ద్వ. వి బ. బహిష్ఠ యయిన ఆఁడుది నాలపనాఁడుచేయు స్నానము: చూ, స్నానము. 1; (తద్వి —మాఱునీళ్ళు: చూ, స్నానము. 1)

ముట్టుపడు ద్వ. అ. క్రి చూ, సంతాపించే.

ముట్టుపాటు. ద్వి వి' చూ, సంకటపాటు.

ముట్టుపోఁకాళ్లవాఁడు. వా. వి: చూ,సంజ్ఞాపు.

ముట్టుసందు దే. వి చెలుపలకు పోవడారిలేని సందు చూ, మార్గము. 1.

ముట్టె దే వి రూ—ముట్టియ. 1. పందిముక్కు: చూ, ముక్కు. 1—ఓ; 2 పశ్చాదులమూఁతి.

ముట్టేచేప దే. వి ఒకచేప చూ,మత్స్యము.1.

ముట్టెపోఁపు వా. వి నిదానముసేనితోఁదర.

ముట్టెమెకము. ద్వి వి: చూ, పంది.

ముట్టెమోపు. దే. వి. కార్యనిర్వాహకసమయము (శ ర)

ముట్టెవాది వా వి చూ, ముట్టుత.

ముట్లచేపిక. దే. వి ముట్టువాండ్రుండెడియిల్లు (గది). చూ, సదనము. 1 (ముట్లగది)

ముట్లుడిగినది. వా విణ.నిష్క్రశ్రీ చూ, శ్రీ,

ముఠా. వా వి. 1. కొన్ని గ్రామములు కలిసిన సంస్థానము,2.జనులగుంపు. చూ,సమూహము.

ముడత. వా. వి: చూ, ముడత. 3.

ముడి. దే వి. 1. గర్వంచి, చెట్లులోనగువాని ముడి చూ, ముడుత; 2. వారములోనగువానిముడి: గణం. (సం).— గర్వంథి; 3. వెండ్రుకలముడి. పా. 1, ఆ. 124 గంటు, దురయుముడి-చూముడి-చూయుముడి. (సం).—కేశకలాపము,గర్వంథి: చూ,పిక.1;

తద్వి.—(రాజులముడికి.—చూ, సిక. 1.); 4. రూకలముడి: గంటు; 5: గొంతుముడి. (సం) —కంఠమణి; 6. ఎద్దుమూఁపురము "ముడిగిబ్బ.": చూ, స్కంధము. 1, 7. కలహము: మా, యుద్ధము; 8. ముడిపలె వాఁకిసెడి కొన్ని పాల్లుల రూపాంతరము. "తాముడి, నాముడి, మాముడి "; 9 సంధి చూ, సాప్తపదీనము; 10 చూ, రూ-ముడ్డి; విణ. 11. ఖండముకానిది: అఖండము; 12. విశేషింపనిది.

ముడికాఁడు. దే. విణ. 1. ధూర్తుఁడు: చూ, వంచకుఁడు; 2 దంభశూరుఁడు: చూ, శూరుఁడు. 3; 3: చూ, సంధాయకుఁడు.

ముడికాళ్లవాఁడు. దే వి చూ, ముట్టికాళ్ళవాఁడు.

ముడికాళ్ళు. దే. వి' కంగటికాళ్లు, ముట్టికాళ్లు.

ముడికొక్కు. దే. వి. ఁకాసొక పురుగు చూ, సస్యసంహారి (పురుగు). [చూ, వాయువు.

ముడిగాలి. దే. వి. రూ-మూడిగాలి,ఆపానము:

ముడిగిబ్బ. దే. వి.ఆఁబోతు:చూ,నృషభము. 1.

ముడిగొను. దే. స. క్రి: చూ, ముడుచు.

ముడిచె. దే. వి: చూ, ముక్కఁడి. 1.

ముడికట్ట వా. వి: విత్తనాలకట్ట.

ముడినువ్వులు. వా.వి బ. పప్పుచేయనినువ్వులు

ముడిబట్ట ద్వ. వి. అంచుకమ్మలులేనిబట్ట:చూ, వస్త్రము.

ముడిబొమ. దే. వి. ముడిపడ్డబొమ.

ముడియ. దే. వి. 1; చూ, మూట. రామా. 6, ఆ. 230, 2: చూ, పందెము. 1.

ముడియవిడుపు. దే. వి. రూ—ముడియవిడ్పు. ముడియవిడుచుకొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1.

ముడియవిడ్పు. దే. వి.—పై.—

ముడివడు. ద్వ. ఆ. క్రి. 1. ముడిగలదియగు; 2: చూ, సంధించు. స్వా. 3, ఆ. 34; 3. పెనఁగొను: చూ, వెంటిగొను; 4. అతిశయించు: చూ, సండడించు; 5. కలుగు:చూ, సంభవించు.

ముడివాటు. ద్వ. వి. ముడివడుట.

ముడివెట్టు. దే. స. క్రి. 1. ముడివేయు. స్వా. 5, ఆ. 94; వా. 2 భార్యాసూత్రమునకు ముడివెట్టు; 3. పుస్తెకట్టు, 4. లంకెవేయు.

ముడివేయు. దే. స. క్రి.—పై.—

ముడివేయుట జా. వాదమునకు బట్టముడివైచి పరిశిష్టచేయుట. "ముడియ వైనఁగసమ్మో మొన దారసించిన శూశ్వసుని చెన్నుఁ జూపఁడనుచేఁ." (పాండు. 1, ఆ 63)

ముడుంబ (బౌ). వా. వి. 1. చిక్కు, తికగరు; 2. ఉమ్మడి. "ముడుంబా పదలలేదు." (ఉత్తరగోగ్రహణులలోవాడుక.)

ముడుఁగఁబాలు. ద్వ. ఆ. క్రి చూ, ముడుఁచు. 1. పై. 2, ఆ. 119.

ముడుఁగు పై. అ. క్రి —ముకుళి. (రూ-మునుగు-మ్రుగ్గు, మొగ్గు) 1 —పై.—సా. 2, ఆ. 30; 2. తగ్గు చూ, సుగిక్కు. 9; 3: చూ, సంకోచించు పసు. 2, ఆ. 44; 4 చేష్టలుడుగు: చూ, వెఱఁగుపడు.

ముడుఁగుదామగ. ద్వ. వి. (రూ—ముఁగుఁదామర-మొగడఁదామర): చూ,పొత్తిదామర.

ముడుఁచు. పై. పే్రి 1.—ముకుళి. ముడుఁగఁజేయు. పసు. 3, ఆ. 161: మా, సుగిక్కు. 8; 2: ముడివెట్టు (ఈ యర్థమునఁ బచారికము), గంటువెట్టు, ముడిగొను, ముడివేయు.

ముడుకు. దే. వి' చూ, మోఁకాలు. ఆం, పదా. నర. 74

ముడుచు. దే. స. క్రి: చూ, సుగిక్కు. 8.

ముడుచుకొను. దే. అ. క్రి: మా, సంక్షేపించు.

ముడుచుట. దే వి.ముడివేయుట: రూ—ముడ్చుట.

ముడుత. దే. వి. 1: కంతి, కడింది, కణుపు—కనుపు-కన్ను, కొడుపు, గంటు, గనుపు, గుబ్బ, చిట్టియ-చిట్టె, బుడిపి-బుడ్పి, బోడ వ, బోటు, ముడి. (సం).—కాండసంధి, కుటి, గడుపు, గ్రంథి, పర్వము, పర్వరీణ

ము; 2. పస్త్రపుసెతి: చూ, వలి. 2; 3. కడు పుమోఁదివలి: చూ, వలి. 1.

ముడుతపడు. దే. అ. క్రి: ఉగ్గుపడు.

ముడుపరి. దే. వి. (ముడుపు + ఆరి) ముడుపు పట్టినవాఁడు.

ముడుపు. దే వి. 1. (శుభకార్యాదుల ఆరంభ మునందు) ధనముముడిచి మోఁదుకట్టిన మూట మోఁగు, ముల్లియ–ముల్లె; 2 ధనము చూ, హిరణ్యము. 3; వా. 3 దేవతాదుల నుద్దేశించి చెల్లించెడు ధనాదికము మోఁదు, ముల్లియ–ముల్లె.

ముడుము. దే. వి: చూ, ముడుపు.

ముడుసు దే.వి. 1. ఎముక. చూ, శల్యము. 1, 2. గర్భించిలాస్థి: చూ, శల్యము. 1, 3. చూ, నుడ్డిపూస.

ముడేకము. దే వి. వీగాసి, అగకాని.

ముడ్చుట. దే. వి. చూ, రూ–ముడుచుట.

ముడ్డి దే వి. రూ–ముడి–మూఁడి, పుట్టియ–పుట్టె, గాఁడు, పట్టి–పట్టెం, పూడ (సం) —ఆపానము, అపస్కారము, ఆధారము, ఉపస్థ, కల్మాషి, గుదము, గుహ్యము, తనుహారిదము, పాయువు, పృష్టము తద్వి —గుదద్వార మునసు —(సం) మతెము, చుతి.

ముణుకరాములు వా. వి. బ ఎటుతోఁచేని స్థితి. (విశాఖ పట్టణ పాంతమున వాడుక.)

ముణుఁగుఁదూమరి. వ్య. ని: చూ, రూ–ముడుఁగుఁదూమర. [గుక నానము.

ముతంగి. సం. వి. ఈ స్త్రీ. తెల్లగిసెక: చూ,

ముతరాచే వ్య వి. సవాలీలు వానానములు లోనగువాని మోయు నొకశూచ్యాకృతి రూ–ముత్తరాచే– ముత్తిరాచే, ముత్తిరాచేవాఁడు, ముత్తిరాజోలు.

ముతుక. దే. విణ. 1. చూ, రూ–ముదుక. 1; 2: చూ, రూ–ముదుక. 2.

ముత్త. దే. విణ: చూ, ముదుక. 1 పాండు, 3, ఆ. 50. [నుం. 2.

ముత్తడము. దే. వి ఉత్తరిగ. చూ, భూషణ

ముత్తనియవేర్లు దే. వి. జోడైనవేర్లు: చూ, వేలు. 2 [ముత్తో: చూ, స్త్రీ.

ముత్తయిదువ. దే. వి రూ–ముత్తైద–ముత్తైదువ–

ముత్తగ. అం. రూ–ముత్తెగ–మెత్తర: చూ, విన్నాణములు. (మల్లశాస్త్రము.)

ముత్తరంగలు. దే. వి. బ. కడుపుమోఁది తిరిన పేలు చూ, వలి 1.

ముత్తిగము దే. వి. బ. మూఁడుతరిములు.

ముత్తరాచే వ్య. వి: చూ, రూ–ముతరాచే

ముత్తరపులగనము ద్వ. వి. చిట్టాముదపుఁజెట్లు: చూ, సహదేవ. [చూ, సవితా 2.

ముత్తప ద్వ. వి. వృద్ధపితామహి రూ–ముత్తవ్వ: ముత్తవ్వ. ద్వ. వి (ముత్త + అవ్వ)—పై.— ముత్తాత దే వి (ముత్త + తాత) 1. వృద్ధపితామహుఁడు: చూ, వృద్ధపితామహుఁడు; ఆం. 2. చూ, గయాపిండదానాస్థలు.

ముత్తి. పై. వి.–ముక్తి. మోక్షము. నీలా. 1, ఆ. 118: చూ, సదాగతి. 2.

ముత్తిగ ద్వ. వి. (మూఁడు + తిగ) తొమ్మిది: చూ, తుమ్మూఁడు. [చూ, గర్భము 1.

ముత్తియము పై వి=ముక్తిక. రూ–ముత్తెము: ముత్తిరాచే ద్వ వి: చూ, రూ–ముతరాచే.

ముత్తిరాచేవాఁడు వ్య. వి.—పై.—

ముత్తిరాజోలు. ద్వ వి. బ —పై.—

ముత్తుము ద్వ. వి. (మూఁడు + తూము) మూఁడుతూములు.

ముత్తువ. దే. వి: చూ, ముత్తపపులగము *.

ముత్తైపుఁజిప్ప. ద్వ వి. (ముత్తైము + చిప్ప) 1: చూ, ముక్తాస్ఫోటము, 2. చూ, ఛత్యము.

ముత్తైపుఁబంట. ద్వ. వి. (ముత్తైము + పంట) చెఱుపు*: చూ, రసాలము. 3.

ముత్తెపుఁదీఁగ. ద్వ. వి:రూ-ముత్తెపుతీఁగె.(సం) కటళగర్ఁర, గాంగేష్ఠి. *.

ముత్తెపుతీఁగె. ద్వ. వి.—పై.—

ముత్తెపురిక్కెనెల. అం. పైరగ్రీమాసము: చూ, మాసములు. [రిక్కె.

ముత్తెపుసవతు. పై. వి. చిత్తాగ్నినక్షత్రీము:చూ,

ముత్తెను. పై. వి.=: చూ, రూ-ముత్తియము

ముత్తెర అం: చూ, రూ-ముర్తగ [నది.

ముత్తెసపులాఁడి. దే. వి. ఆకాశగంగ: చూ,

ముత్తెసరు. పై. వి =ముత్తాహారి. రూ-ముత్తేసరి. ముత్యాలపుండ చూ, భూషణము. 2 [విశేషము చూ, పస్యము 1

ముత్తేసరి పై. వి 1.=—పై —; 2. సస్య

ముత్తెసరులు. పై వి. బ చూ, ధాన్యము.

ముత్తేపు. సం. పి: చూ, రూ-ముత్తెముగుపు.

ముత్తెగుప చే వి.—పై —

ముత్తోవ. దే. పి: చూ, ముత్తుపఁ.

ముత్తోఁ దే. వి. (ముల్తో + తోయిలి): చూ, ముత్తయిదువ.

ముత్యమంతేమాట. జా. కొలఁదిమాట. "సర్వ మును నీముత్యిమంతేమాట" (ధర్మజరాజు)

ముత్యము పై. వి.=ముక్తా. 1 చూ, రూ-ముత్తియము. పాండు 2, ఆ. 171; అం 2: చూ, రత్నములు.

ముత్యాలకుచ్చె. ద్వ. వి. పారిజాతవిశేషము, వాలపాశ్యావిశేషము. చూ, భూషణము. 2—గం—గట. [మహాలక్ష్మి 3

ముత్యాలమ్మ. పై వి ఒకగ్రామదేవత: చూ, ముత్తోరిన దే. వి మూఁడుతోరిసలు.

ముల్తోరివదిమ్మరి దే వి. (మూఁడు + తోరిన + తిరిమ్మరి) తిరిపగఁ: చూ, నది

ముదము. సం. వి. న్. స్త్రీ. 1. రూ—పర్యమదము: చూ, సంతోషము; అం. 2. (మోదము) చూ, సంచారిభావములు. "(ఆహాహా! ముస్సు నేనొనర్చిన నోములు నేటికిఁబండె. నిట్టి సమయంబు చేకూరునని తలంచేనైతి. రాముఁవేందుర్యిందుసురనైకిందునిమెనఁట..")

ముదపము. దే. వి. సొత్తుకు: చూ, సంతోచము.

ముదల. దే. వి. 1. ఆప్త. పరిభా. 5, ఆ. 203: చూ, సెలవు, 2 గణిత. ఉ, హరి. 4, ఆ. 269: చూ, లక్ష్యము 1; 3. గనిమచేరిక నేల: చూ, హరిపెర్యిము. 2. (భూమి. 1)

ముదిలకించు. చే. స కిరి: చూ, మాగొక్కాను. 1. రామా. 5, ఆ. 198

ముదిల పట్టు చే. స. కిరి (ముదిలించు కళా. 1, ఆ 188 చూ, రాలవించు

ముదిలించు చే. స కిరి 1 ఆడుము. ఉ, హరి. 3, ఆ 64 చూ, సవాలువేయు, 2 చూ, ముదిలకించు నిర్వ 7, ఆ 78.

ముది సం. పి (రూ—ముదిము-ముదెనము) 1 వార్ధక్యము. స్వా. 1, ఆ 50 చూ, స్థావిరము; వీణ 2 వృద్ధ, వృద్ధుడు. ఉ, రా 4, ఆ 306. చూ, స్థవిరుడు.

ముదికాకి ద్వ. వి (కిల్లిగోని చూ, వాయసము.1.

ముదిగాగము. దే వి చూ, ఎలర్కము.

ముదిత. సం వి. ఆ. స్త్రీ 1 ముద్దిము. పర కీయాభిలాషము: చూ, ముగ్ధ 1, దే. వి. (1). ఆడుము. యు 2, ఆ. 100 చూ, స్త్రీ.

ముదితము సం విం ఊల్లాసము, పర్యాప్తము, నిర్వృతము చూ, హ్లాదనము.

ముదిరెనము దే పి. చూ, ముది 1.

ముసిరాపస్థ అం నిఖిల స్వరస్థానములుపయోగున్న గ్రహము ముసిరాపస్థను హొందును. సనివలన సంగీతము, సాహిత్యము, పుర్వసంతోషము గలుగును చూ, ఆపస్థలు 5.

ముదిము. దే. పి చూ, ముది 1.

ముదిమివాఁడు. దే పి. చూ, ముది. 2.

ముదియ. పై. వి =ముగ్గా (రూ-ముగ్గ-ముద్దియ-ముగ్దుగుమ్మ) చూ, ముగ్ధ 1.

ముదియది. వై. వి. ముసలిది, ముద్ది చూ, వృద్ధ

ముదియనివారిలోఁబెద్ద. ద్వ.వి:చూ,బ్రహ్మ. 1.

ముదియనివారు. ద్వ. వి. బ దేవతలు. ఆం, భద. నుర. 38 చూ, వేలుపు.

ముదియు. దే. అ. క్రి. చూ, డొక్కు. 3.

ముదిరము. సం వి ఆ పుం:చూ,వేఁగుము. 1

ముదిరుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం చూ, విటుఁడు.

ముదివాఁడు. దే. విణ: చూ, ముది. 2.

ముదిసినవాఁడు దే విణ —వై.— సాం.మా. 4.

ముదుక. దే. విణ. 1: చూ, ముది. 2. వై. 4. ఆ. 44; 2. రూ-ముతుక. హరి, పూ. 5, ఆ. 143: చూ, పెరసు. 2

ముదుకఁడు. దే. విణ: చూ, ముది. 2.

ముదుకసరులు. దే. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

ముదుగు. దే. విణ: చూ, ముదుక. 2.

ముదుగునూకలు. దే. వి. బ గండ్రినూకలు: చూ, శంబుకము.

ముదుటుంగరము. వై. వి=ముద్దాంగుళి. (ద్వ. ఆది శ. గ.) రూ—ముద్దుటుంగరము: చూ, భూషణము. 2—ంఐ—(ఐ).

ముదురు. దే. విణ. 1: చూ, ముది 1. పాండు. 2, ఆ. 109; 2: చూ, ముది 2; అ. క్రి. 3. (కాయలోనగునది) పరిణమించే. చూ, వికసించే; 4: చూ, వర్ధిల్లు.

ముదురుమొగ్గ. దే. వి. పుష్పించేటకు సిద్ధమైన మొగ్గ: చూ, మొగ్గ. 1.

ముదుసరి. దే. విణ: చూ, ముది 2.

ముదుసరితనము. దే. వి: చూ, ముది. 1.

ముదుసలి. దే. విణ చూ, రూ-ముదుసరి.

ముదుసరిది. దే. విణ: చూ, ముదియది.

ముద్గపర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పిల్లిపెసర*: చూ, పెసర. [హాయము.

ముద్గభుక్కు. సం. వి. జ్ఞ. న. గుఱ్ఱము: చూ,

ముద్గము. సం.వి.ఆ పుం.బ. పెసలు: చూ, పెసర.

ముద్గరము. సం. వి. ఆ. పుం. 1: ఆపదారణము, ఉద్ఘాతము, కర్కరము, కుద్దారము- కుద్దాలము- కూద్దాలము, ఖనిత్రిము, ఖాఖ్రిము, ఘనము, టంక-టంకము—టంగము. (తె).—గుద్దలి, త్రిపుకోల-త్రివ్వకోల, గారిగ-బొరిగ. తద్విశేషములు.—ం.ఆభిధి (చూ,పేలి. 2.ఐ.), కాష్ఠకుద్దాలము, రదని. (తె).-కఱ్ఱి గుద్దలి; ఐ. (తె).—కోయుడుపాఱ—గోఁకుడుపాఱ, చెక్కుడుపాఱ, తవుకోల-తెవ్వగోల, గోఁగుడుఁబాఱ; 3. కర్కరము, కలిలము, కుఠారము, గాఢముష్టి, ఛిదిరము, ద్రుఘణము, పరశువు, పరశ్వధము, స్వధితి. (తె).-గండగొడ్డలి-గండ్రిగొడ్డలి, గొడ్డలి; ౪. కాష్ఠలోహి, కూటము, ఖనిత్రిము,దుర్గి ఘణము, వాతర్థి (తె).—ఇనుపగుదియ-ఇనుపదుడ్డు,గుడుప,గుదియ-గుదె, గునపము-గునుపము,దుడ్డు;౫ (సం).— ముసుండము, ముసుండి, ఓ. (తె).—కుర్చిచ్చిక. (చూ, కుర్చిచ్చిక); ౭. (తె).— చిప్పగుద్దలి, చిప్పగొడ్డలి; ౯. కాఫాలము; ౯. ఖనిత్రిము, ఖనిత్రి, విశిఖ. (తె).—గడ్డపాఱ,పార-పాఱ, ంం. (తె).—కొండగుద్దలి. (మిగతవానికి "చూ, స్వధితి."); 2: చూ, సమ్మెట.1; 3. మల్లె*:చూ,హసంతి. 2; 4: చూ, ఆసనములు; 5: చూ, ముప్పది రెండాయుధములు (బాణము. 1).

ముద్గలుఁడు. సం. వి. ఆ పుం. జీవాత్మ: చూ, హంసుఁడు. 2

ముద్ద. వై. వి. 1.=ముద్గా: చూ, రూ-ముదియ; దే. వి. 2. కబళము: చూ, పిండము. 3; 3. పిడుచే. చూ, పిండము. 4.

ముద్దికట్టు. దే. అ. క్రి: అడకట్టు-అడగట్టు, అడగొను, కరుడుగట్టు, చిముడు, పాయఁబాఱు, పాయు, మెత్తఁబడు. (సం) ఘనీభవించే.

ముద్దకమ్మకిరి. ద్వ. వి. తాయికరంగి యినుము చేసెడు కమ్మరి: చూ, స్వర్ణకారుడు.

ముద్దకవ్వము. దే. వి. మార్గసిబిల్లతగిలించినకవ్వము: చూ, నైశాఖము 2 (మంథానము.)

ముద్దకొలిమి. దే. వి. తాయి యినుముగా కరగగొడుకొలిమి (పల్లము): చూ, రంధ్రిము. 1.

ముద్దతు. వా. వి. కాలపరిమితి (ముద్దసుకవులు=కరారునామా; ముద్దతుకర్రయము—అవధికర్రయము.)

ముద్దపప్పు. దే. వి పండినపప్పు చూ, సూపము.

ముద్దభోగము. దే. వి కప్పతాళము (చూ, భోగము.) [గుడు

ముద్దయ్య. నై. వి. పురారస్వామి చూ, సర్వం

ముద్దర. నై. వి=ముద్దారి అమ్మే, చేప్ప, ముద్దు, మొహరు: చూ, సికా.

ముద్దరాలు. ద్వ. విణ ముగ్ధ. చూ, ముదియ

ముద్దాడు. దే స. క్రి. 1. చుంబనాది పూర్వకముగా లాలనము చేయు. హరిశ్చ. 3, ఆ. 136: ముద్దిడు, ముద్దుపెట్టుకొను; 2. ఆపరించు. ఉ, హరి. 5, ఆ. 6. చూ, సంభాళించు [పరిపాలించు

ముద్దాయి. నా. వి. నేరముమోపబడినవాడు

ముద్ది. దే. వి. 1. ఆపది చూ, విపత్తు; 2: చూ. ముదియది. [విజ 1, ఆ. 137.

ముద్దిడు దే. స. క్రి: చూ, ముద్దాడు. 1

ముద్దియ. నై. వి=ముగ్ధ. చూ, రూ—ముదియ.

ముద్దీచె. దే. వి. పోతెరము చూ, ముల్లుకోల.

ముద్దు. నై. వి. 1. ప్రేమము. ఆం, బదా. చర. 7: చూ, స్నేహము; 2 తామరదుద్దు ఆం, భా. పర్వ 165 చూ, మిద్దియ. 3: (సం)—మంబనము. తెవ్వి.—హంతర ముద్దు; 4=ముదారి: చూ, ముద్దగ "ముద్దటుంగరము."; విణ. 5. ప్రియమైనది. (ఉ, హరి. 4, 7) అనఁగు, పాటన, పాటింపు. (సం).—ఆదరము, ఆదృతి: చూ, సౌందర్యము; 6=ముగ్ధ. మనోజ్ఞత: చూ, హృద్యము; విణ. 7. మనోజ్ఞము. "అలుక మిగుల ముద్దుగానున్నది.": చూ, హృద్యము.

ముద్దుఁడు. నై. విణ.—ముగ్ధ ఊ, హరి. 3, ఆ. 100: చూ, స్తబ్ధుడు [చూ, పట్వపము.

ముద్దుగలకాళ్ల పురువు. ద్వ. వి. జీంటుకొక్కాలి:

ముద్దుగలనల్లులబిడ్డఁడు. ద్వ వి: చూ, ముద్దుమ్మ.

ముద్దుగుమ్మ. ద్వ. వి. (రూ—ముద్దులగుమ్మ.) 1. మనోజ్ఞురాలగు ఆఁడుది. చూ, (స్త్రీ); 2. ఆఁడుది. చూ, (స్త్రీ).

ముద్దుగుఱయుట జా. మనోహరముగానుండుట. "ముత్యాలసరులతో ముద్దుగుఱిసి" (భృంగారినైషధము.); "ముగ్గులుగురియగా ముదిపెండ్లికొడుకా అనిన పండ్లికిపచ్చిన (స్త్రీ) లండ్రు నాభాగ్యమో"అన్నట్లు (లోహో ఖ్రి)

ముద్దుగులను వా వి: చూ, ముచ్చిపుక.

ముద్దుటుంగరము నై. వి.= చూ, రూ—ముద్దుటుంగరము. రామా. 6, ఆ 186

ముద్దుపెట్టుకొను నై. వి.—నై.— [బించుం ముద్దుపెట్టుకొను ద్వ. స. క్రి. (సం).— చుం

ముద్దుపాళ్లు ద్వ. వి. చూ, భాగ్యము.

ముద్దుముద్దు. వా. విణ. చూ, బిలిబిలి 4.

ముద్దురాలు ద్వ. వి. (ముద్దులు+ఆలు): చూ, ముద్దుగుమ్మ.

ముద్దులగుమ్మ. ద్వ. వి. చూ, రూ—ముద్దుగుమ్మ.

ముద్దులాడి ద్వ వి. 1—నై.—; విణ. 2. మనోజ్ఞురాలు చూ, (స్త్రీ)

ముద్దులాడు. ద్వ. విణ చూ, మనోజ్ఞుడు. భాగ. 10, స్కం పూ 1253

ముద్దులుగులుక్కొట ... చూ, ముగ్గుగుఱియట. "ముద్దులుగులుక్కొ—ధూపన సోహాన ... డల రత్న దీధితుల్." (పిపిక్కర్ణరసాయనము), "ముద్దులుగులుక్కొచేన్నయుగ్మలి." (గణికజన మనోరంజనము)

ముద్దులుమూటఁగట్టుట. జా॰ చూ, ముద్దుగురియుట. "మతికొన్ని సంగతులు ముద్దులుమూటఁగట్టఁజాలు". (శ్రీనివాసవిలాసము).

ముద్దె. దే. వి: చూ, ముద్దు.2.

ముద్రి. సం. వి ఆ. స్త్రీ.=ముద్దు. 1. చూ, ముద్దర; 2 ఉంగరము లోనగువానియందుఁగల సంజ్ఞాక్షరములు; 3. ధాన్యపురాశిపై ముద్రి బరగడ: అం 4: చూ, అలంకారము 3 ("చెప్పఁదలఁచినది పదములంగుఁజూపుట. ఉదా —నితంబగుర్వితన్వి. "); 5. చూ, నృత్తహస్తములు.

ముద్రిగడ. మి. వి. రాజోడండము.

ముద్రిణము. సం. వి అ న 1. ముద్రించుట, 2 =ముట్టడి ఆకర్షించినిశ్చంచుట చూ, ముట్టడి [పాత్తము. చూ, సంపుటము. 3

ముద్రిపత్రిసంపుటము. సం. వి అ. పుం. అచ్చు

ముద్రిపలక. వా. మి. వి. (ధాన్యపురాశిపైనవేయు) ముద్రిబల్ల: ముద్రిబల్ల.

ముద్రిబల్ల. వా.మి. వి —పై.— "ముద్రిబల్లనద్ది దెబ్బతిన్నట్లు"

ముద్రిలు. అం శోచరి, భూచరి, మధ్యమ, పణాఖ్యి, శాంభవి (5).

ముద్రాంగుళీయకము. సం. వి. ఆ. న.=ముద్దుటుంగరము: చూ, ముదుటుంగరము.

ముద్రాక్షరశాల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ముద్రాశాల, అచ్చుఁగూటము—అచ్చుకూటము: చూ, సదనము. 1.

ముద్రారక్షకము. అం: చూ, కళలు.

ముద్రారాక్షసము. అం. (ఈగ్రంథమును విశాఖదత్తుఁడు వ్రాసెను): చూ, కావ్యనాటకములు. [క్షరశాల.

ముద్రాశాల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, ముద్రా

ముద్రించు. సం. స. క్రి. 1 ముద్రాంకితము చేయు: అచ్చువేయు; వా. 2. చక్రాంకిత ముచేయు; 3. ఉష్ణకములోనగువానిమీఁదిసీలునునొక్కు (కొట్టు.) [గరము.

ముద్రిక. సం. వి. ఆ స్త్రీ: చూ, ముదుటుంగరము.

ముద్రికము. అం: చూ, ఆసనములు.

ముద్రితము. సం. విణ. 1. ముద్రింపఁబడినది; 2 ముకుళింపఁబడినది: ముకుళితము; అం. 3 చూ, గమకములు.

ముధ సం. వి ఆ. స్త్రీ: చూ, వ్యర్థము.

ముప్. దే అవ్య: చూ, ముంగల. 3.

మునక. దే వి రూ-మునుక॰ చూ, స్నానము 1.

మునగ నై. వి =ముంగి రూ-మునుగ.*: చూ, శిగుర్వి

మునస. దే.వి ఏతపుమాగినిమీఁదియంగభాగము. (ఏతిపుమాగినికిఁగల యంగభాగము మీఁట); తద్వి.—ముంగిసమాగిను

మునసపు(బు). వా. వి రూ-మున్నిపు. 1. గ్రామాధికారి. అధ్యక్షుఁడు; 2: న్యాయాధికారి "డిస్ట్రిక్టుమునసబు."

ముని సం. వి ఇ. పుం 1 ఋషి(ఋషిష్టావి)॰ చూ, సన్యాసి; 2. చూ, బుద్ధుఁడు; 3. అగిసియం*: చూ, శుకనాసము, దే వి (1) అత్యగ్రిము; (2) యత్నము॰ చూ, సన్నాహము.2; విణ (3) వ్యుత్పత్తియందు మునుశబ్దము యొక్క— అంత్యోకారమునకు ఇకారము వచ్చినరూపము. "మునివేర్లిట్లు,ముసిముచ్చే."

మునిఁగించు దే. స క్రి. 1. స్నానముచేయించు; వా. 2. (కనఁబడకుండునటుల పడవలోనగునవి) నీటిలోమునుఁగునట్లుచేయు.

మునిఁగినవాఁడు దే. విణ. ఆప్లుతుఁడు: చూ, స్నాతుఁడు.

మునికొంగు. దే. వి: చూ, రూ-ముంగొంగు.

మునికోల. దే. వి. 1: చూ, రూ-ముల్లుకోల; 2: కక్కసము, కమిచీ, కసము, కొరడా, చేబుకు, చేవుకు-చాకు, చేరుకోల-

చేకోళ్ల-చేఱుకోల-చేఱులకోల-చేర్లకోల, జోటి, తరటు-తఱటు, సంపెట-సమ్మెట, సాటి. (సం).—అర్మిళి, కళ, కిరికిచారకము, తోత్రిము, తోదనము, పాత్రిజనము. (మిగతవానికి "చూ, సమ్మెట. 2")

మునిచీఁకటి. దే. వి (ముసు + చీఁకటి) పొగ్గుకొంకినతోడనే పర్వెడుపలుచనిచీఁకటి, మునిమునిచీఁకటి (అనికొందఱు.): చూ, మేచకము. 1.

మునిబ్రాహ్మణులు. ఆం· చూ, పలవిధబ్రాహ్మణులు. (కొందఱూలాదు పలవనుగ గర్హించి గాంతుఁట్లె తపోనిష్ఠగలిగి వేదశాస్త్రములను కర్తవ్య కర్తవ్యములను గుర్తించిగి విశేషజ్ఞానముచే సత్కర్మవాక్కుగల వాఁడే బ్రాహ్మణులు. "శ్లో ఫలమూలాశనో దాంతో తపస్వీ వేదశాస్త్రనిగ్, కృత్యాకృత్య విశేషజ్ఞో సత్యవాక్మనిరుచ్యతే").

మునిమనుమఁడు. దే వి. (మును + మనుమఁడు.) ప్రపౌత్రుఁడు, పరంపరుఁడు. రూ—ముమ్మనుమఁడు: చూ, మూనుఁడు. 1.

మునిమనుమరాలు. దే. వి. ప్రపౌత్రి. రూ—ముమ్మనుమరాలు· చూ, మూన. 1.

మునిమాపు దే. వి. (మును + మాపు)· చూ, ప్రదోషము. 1 పా. 1, ఆ. 49.

మునిముంగల. ద్వ. వి. (ముంగల + ముంగల) ఎట్టఎదుట· చూ, మొట్టమొదలు.

మునిముచ్చు. దే. వి. (మును + ముచ్చు) 1: చూ, పశ్యతోహరుఁడు. 2. కళా. 3, ఆ. 188: చూ. హారకుఁడు. 1; 2. పశ్యతోహరురాలు. చూ, హారకుఁడు. 1. ("చూ, స్త్రీ.")

మునియేఁడు. దే. వి. (మును + ఏఁడు) రూ—ముస్నేఁడు. నిరటికి లొలియేఁడు: చూ, సంవత్సరములు. [2: చూ, వాగ్మితకాఁడు.

మునిషి. వా. వి. 1. తురకచేదువు చెప్పువాఁడు;

మునిసత్వ. ఆం: చూ, ద్వాదశసత్వలు.

మునీంద్రుఁడు. సం వి. ఆ. పుం. 1: చూ, బుద్ధుఁడు; 2: చూ, సన్యాసి (బుషి)

మును. దే. వి. 1 (రూ—మునుపు—మున్పు) పూర్వకాలము: చూ, మొదలు, 4; 2 (రూ—మునుపు—మున్పు) ఆగంతుకము: చూ, మొదలు 4; 3 అంతరము, తుది హరి. పూ. 7, ఆ. 198: చూ, సుఖ; అవ్య 4. చూ, ముంగల.

మునుఁగు. దే. అ క్రి. రూ—మున్గు. 1 చూ, మరణించు. సాం. మా. 36; 2. మునుక వేయు. చూ, స్నానమాడు; 3. అడఁగు. భో. 1, ఆ. 101. చూ, సుర్యస్త. 4; 4. చూ, నశించు, 5 మఱుఁగుపడు: చూ, లాఁచు.

మునుఁగువాఁడు. దే విణ. ఆపల్లుఁడు: చూ, స్నానుఁడు.

మునుక. దే. వి. రూ—మునుకె మునుఁగుట. 1· చూ, స్నానము 1; 2. మునుక వేయుట. విగ. 1, ఆ. 121. చూ, స్నానము. 1.

మునుపు. దే. అ. క్రి 1: చూ, సంతాపించు. సై 7, ఆ. 115; 2. మాఱుపలుకు. భో. 5, ఆ. 66; 3 పలుకు. సై. 3, ఆ. 44: చూ, పచించు [సన్నాహము. 2.

మునుపఁ. దే. వి. పూనిక. య. 3, ఆ. 16. చూ,

మునుఁగొను. దే. అ. క్రి రూ—మునుక్కొను. చూ, ముందుపడు.

మునుఁగోలు. దే. వి. మునుఁగొనుట. [నగ*.

మునుగ. సై. వి.—మురంగి: చూ, రూ—ము

మునుగట్టు. ద్వ. వి త్రోరుపుఁగొండ: చూ, పర్వతము.

మునుచీఁకటులవిచ్చే మొగ్గ. ద్వ. వి చంద్రుఁడు. వేం. ఆం. 11: చూ, హిమాంశువు.

మునుచు. దే. సే్రి: చూ, రూ—ముంచు.

మునుపడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, మునుఁగొను.

మునుపు. దే. వి. రూ—మున్పు: చూ, రూ—మును. 1—2.

మునుము. దే. వి. రూ-మున్ము 1. పైరుపండిన పిదప కోయుటకోర్వఅమేకొనిన పరిమితి: పాయ; 2. వరుస, పంక్తి: చూ, శ్రేణి. 1; 3. ఎదురు: చూ, ముందర.1;4. ఎదుటిచోటు; 5: చూ, సేవాముఖము; 6 తఅమే దినము-తఅుచేఁదనము,ఒత్తడి, ఒత్తు,జ్వరము; వీణ 7. తఅమే. హరి. ఊ. 9, ఆ. 46: చూ, మొత్తము, వా.వి. ర. నాఅునాలెదుపరుసు.

మునుముకొను. దే. అ. క్రి వరుసపెట్టు.

మునులయిల్లు వా వి. ఆకుటిల్లు చూ,సిడనము 1

మున్కొను. దే. అ. క్రి. చూ, రూ-మునుకొను.

మున్గు. దే. అ. క్రి. చూ, రూ-మునుఁగు. (మునుకవేయుటపు.—పాండు. 4, ఆ. 196.)

మున్నడి. దే. అవ్య. క్రి వీణ. (మున్ను + అడుగు) ముందుగా: రూ-మున్నాడి.

మున్నరిక. దే. వి. 1. తొలిదుక్కి: చూ, లాంగలము.1;2 ధైర్యము.విజ 3, ఆ. 144· చూ, స్థైర్యము. 1. [మున్నడి. పా 1, ఆ. 103

మున్నాడి. దే. అవ్య. క్రి. వీణ: చూ, రూ-

మున్నీటిచేలి. ద్వ. వి. క్షీరసాగరకన్యక: చూ, లక్ష్మి. 1. [దే. 10.

మున్నీటిపట్టి. ద్వ. వి: చూ, హేమాంశుపు. పాం.

మున్నీటియగ్గి. ద్వ. వి: చూ, బడబానలము.

మున్నీరు. ద్వ. వి. (మును + నీరు): చూ, సముద్రము. పాండు. 2, ఆ. 109.

మున్ను. దే వి: చూ, రూ-మును. 1—2

మునూ్నఅు. దే స. బ. (మూఁడు + నూఅులు) మూఁడునూఅులు.

మునూ్నలు. దే.వి త్రిసూత్రి:రూ-మూన్నూలు

ముప్పిరి, ముప్పేట: చూ, సూత్రి్రము 1.

మున్నెరిక. దే. వి. పూర్వరాగములవలనఁ గలిగిన ఉగ్రతాపము.

మునూ్నఁడు. దే. వి: చూ, రూ-మునియేఁడు.

మున్పు. దే ఏ: చూ, రూ-మునుపు.

మున్ము. దే. వి: చూ, రూ-మునుము.

మున్సిపు. వా. వి· చూ, రూ-మునసభ (బు.)

ముప్పండుగ్రి. ద్వ వి. బ. ముప్పదిమంది.

ముప్పటిలు. దే. అ. క్రి. రూ-ముప్పటిల్లు.

చేల్లారు: చూ, నుగిక్కు. 4.

ముప్పటిల్లు. వా. అ. క్రి.—పై —

ముప్పది. ద్వ. స.(మూఁడు + పది):ముప్పై(30).

ముప్పదియాఁ శ్రేండ్లడి. ద్వ. వి. నిరతిము, లోల, మిక్కిలియిచ్ఛగలది· చూ, స్త్రీ. [రికక్కు.

ముప్పదిరెంటిగుంపు. ద్వ. వి. రేవతి: చూ,

ముప్పదిరెండాయుధములు. అం· (చూ, బాణము 1 ఓగ) బాణము, ఖడ్గము (కటారి), తోమరము (కోడండము), స్తోమము, చేరి, సృగము, శక్తి, యష్టి, భిండివాలము, పరిఘము, పరిఘ్వంగము, గద, పాశము, ముద్గరము, ముసలము, శూలము, పాశము, చక్రి ము, ముసుండి, దండము, వజ్రము, ఆశని, హలము, అరిష్టము, కర్తికచము, పుంతము, చక్రము, శంపపు, వేణువు, తోత్రి్రము, కుంతములు,త్రిశూలము.(32) (చూ, ఆయుధనామవిశేషములు. 657 వారట.)

ముప్పదిరెండు. ద్వ. వి (సం) —ఆకృతి.

ముప్పరువుచేల.దే. వి. కోరికతీర్చియుము: రూ-ముప్పర్వుచేల. [పద్దుల పొత్తము.

ముప్పర్వు వా. వి చిరాఆవర్జాలేని పరుస

ముప్పర్వుచేల దే వి: చూ, రూ-ముప్పర్వుచేల.

ముప్పలము. ద్వ. వి. (మూఁడు + పలము.) మూఁడుపలములు. [మూఁడుపాతికలు.

ముప్పాతిక. ద్వ. వి. (మూఁడు + పాతిక)

ముప్పావు. ద్వ. వి. (మూఁడు + పావు) మూఁడుపావులు. [మూఁడుపావులాలు.

ముప్పావులా. ద్వ. వి (మూఁడు + పావులా)

ముప్పిడి. దే. వి. (మూఁడు + పిడి) చేఁకుఁ చూ, రిష్టి 2. [పిఱలు.

ముప్పిర. దే. వి. (మూఁడు + పిర) మూఁడు

ముప్పిరి. దే. వి. (మూఁడు + పిరి) చూ, మున్నూలు; విణ. 2. మూఁడుపిరులుగలది.

ముప్పిరిగొను. దే. అ. క్రి. 1. మూఁడుపిరులు గా పెనఁగొను; 2. పెనఁగొను. నిర్వ. 10, ఆ. 140: చూ, పెంటిగొను.

ముప్పు. దే. వి. 1. వార్ధకము: చూ, స్థావిరము; 2: చూ, విపత్తు. రామా. 7, ఆ 119.

ముప్పూఁట. దే. వి. (మూఁడు + పూఁట) మూఁడుపూఁటలు.

ముప్పె వా. వి: చూ, వ్యాఘుఁడు. 2.

ముప్పేట. దే. వి: చూ, ముప్పిరి.

ముప్పేటపేరు. దే. వి. త్రిసరిము: చూ, వాపణిక. 2 (చూ, భూషణము.2.)

ముప్పై వా. వి: ముప్పది (30).

ముప్పొంగు. దే. ఆ. క్రి. (మూఁడు + పొంగు) మూఁడుపొంగులు పొంగు.

ముప్పొత్తులు. దే. వి. బ. (మూఁడు + పొత్తులు) అసఁడ్డ: చూ, సయాట

ముప్పోకలాఁడు. దే. వి. (మూఁడు + పోకలు + ఆడు.) త్రిగుణాత్మకుఁడు చూ, వేలుపు.

ముబ్బడి దే. విణ: చూ, రూ—ముమ్మడుగు

ముబ్బడించు. దే. అ. క్రి. ముమ్మడియగు: రూ-ముమ్మడించు

ముబ్బాసవాల్గీము. ద్వ. వి: చూ, సూర్యుఁడు. ఆం, పదా. సుర. 21. [ముంచె.

ముయ్చె. దే. వి. నితంబపార్శ్వము: చూ,

ముయ్బేడ. వా.వి.మూఁడు + బేడ) మూఁడు బేడలు.

ముముక్షుత్వము. అం:చూ, సాధనచతుష్టయము.

ముముక్షువు సం. విణ. (ఊ) విడువనిచ్ఛ గలవాఁడు.

ముమూర్ష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చోవనిచ్ఛ: చూ, వాంఛ. [గలవాఁడు.

ముమూర్షువు. సం. విణ. (ఊ) చోవనిచ్ఛ

ముమ్మడి. దే. విణ: చూ, రూ—ముమ్మడుగు.

ముమ్మడించు. దే.అ.క్రి: చూ, రూ-ముబ్బడించు.

ముమ్మడుగు. దే. విణ. మూఁడురెట్లు: ముబ్బడి—ముమ్మడి.

ముమ్మనుమఁడు. దే. వి: చూ, రూ-మునిమనుమఁడు. [మనుమరాలు.

ముమ్మనుమరాలు. దే. వి: చూ, రూ-మునిముమ్మరము. దే. విణ. 1. అధికము. పంచ; నా. 3, ఆ. 84: చూ, హేరాళము. 2 చూ, విజృంభణము. [సంపడించు.

ముమ్మరించు దే. అ. క్రి. అతిశయించు: చూ,

ముమ్మాఱు. దే. వి. (మూఁడు + మాఱు) మూఁడుమాఱులు.

ముమ్మూఁడు. దే. స. (మూఁడు + మూఁడు)—పై.—ముమ్మూల దే. వి. మూఁడుమూలలుగలది.

ముమ్మొన. అం: చూ, మొనలు.

ముమ్మొనవాలు ద్వ.వి.(మూఁడు + మొనవాలు) త్రిశిఖము,త్రిశూలము:చూ,బాణము. 1_3ర.

ముమ్మొనవాలుదాలుపు. ద్వ. వి. శూలి: చూ, శివుఁడు

ముమ్మొనవాల్దంట. ద్వ వి.—పై.—

ముమ్మోటు. దే విణ. (ము + మోటు) మూఢశిరోమణి.

ముయ్యంచు. ద్వ వి. (మూఁడు + అంచు) 1. మూఁడుమూలలు; విణ. 2.మూఁడుమూలలుగలది. [చూ, తృణము. 1.

ముయ్యంచేతుంగ. ద్వ.వి. మూఁడంచులతుంగ*:

ముయ్యగ్గి. ద్వ. వి. అగ్నిత్రయము: చూ, వహ్ని. 1. [నికలు, కుడపపట్కాము.

ముయ్యడ. ద్వ. వి (మూఁడు + ఆడ) ఆఁడు మా

ముయ్యాకుఁబొన్న. ద్వ. వి. (మూఁడు + ఆకు + పొన్న.) ముప్వంచోకు*: చూ, సాలపర్ణి.

ముయ్యాఱు. దే. స. (మూఁడు + ఆఱు) మూఁడుఆఱులు. 3 × 6=18.

ముయ్యేలగుట్ట. ద్వ. వి (మూఁడు + ఎల్ల + గుట్ట) 1. మూఁడు ఎల్లలుకలియుచోటు: చూ, స్థానము. 1; 2. మూఁడుదారులుకలియుచోటు, త్రికము. స్వా. 3, ఆ. 34: చూ, మార్గము. 1. [డేళ్లు. 3 × 7 = 21.

ముయ్యేఁడు. దే. స. (మూఁడు + ఏఁడు) మూఁ

ముయ్యేఱు. దే. వి (మూఁడు + ఏఱు) త్రిపథగ, గంగ· చూ, నది

మురం. సం. వి. ఆ. స్త్రీ =మురుసము. వాసనగల మొక్క: చూ, రాజార్హము (చూ, సల్లకి)

మురంగి. సం. వి ఈ స్త్రీ.=మునగ కారు మునగ*: చూ, శిగ్రువు.

మురకనాటిబ్రాహ్మణులు. ఆం· చూ, ఆంధ్రులు. 653పొరట (మునకనాడులు, నెగ్నారు ముగనాడులు అని రెండువిధములు. పుల్లయజ్వోదులు కాత్యాయనసూత్రములువారు)

మురజబంధము. అం. (మర్దలబంధము)· చూ, శబ్దాలంకారములు. (హేతువు. 2)

మురజము. సం. వి అ. పుం. 1. మృగరంగము (దీనిమోర్తెతుగూర్చిన)· చూ, వీణె; అం. 2: చూ, ఆనద్ధవాద్యములు

మురటి. దే. వి· చూ, పుచ్చము ఆం.పదా. 5-7

మురదారుసింగు వా. వి: కంభస్థము, కంపుస్థవు. (నిమ్మపండ్లరసముతో నూతి ఎండించిన తుద్ది)

మురబ్బ. వా. వి. మురబ్బా. 1. పెంకితనము మురగ్గీ; 2 అల్లపుమురబ్బాఆనులేహ్యము

మురబ్బా. వా. వి.—పై.—

మురబ్బీ. వా వి: చూ, మురబ్బ. 1.

మురమర్దనుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, విష్ణువు. 1. [(చూ, మురు).

మురము. దే. వి. అందుగు * చూ, సల్లకి.

మురముర. దే. వి. 1. మూల్గుటయందుగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ; 2. అణఁగుటయందుగు ధ్వన్యను కరణము: చూ, హూహూ.

మురళి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పిల్లనఁగ్రోవి. పాండు 1, ఆ. 164: చూ, వీణె; 2. అశ్వధారావిశేషము. పా. 2, ఆ. 101: చూ, వాయము. [హేళనముచేయు.

మురళించు దే. స. క్రి. తిరస్కరించు: చూ, మురళ్యాదులుసుషిరములు. ఆం: చూ, వాద్యములు. [మొరాయింపు.

మురాయింపు. వా. వి. బుకాయింపు: చూ,

మురారి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. కృష్ణుఁడు. చూ, విష్ణువు. 1; 2. ఒకానొకకవి.

మురాళము దే. వి. దిగమ్రుంగుపు: చూ, సురాళము. 1. [సురాళించు.

మురాళించు. దే. స. క్రి. దిగఁదుడుచు: చూ,

మురి. దే వి. 1 కండకావరము, గర్వము. అచ్చ. కిప్పి-ం, కాం 32: చూ, హంకారము; 2. నడకయందిలి తులుపు: మురిపము-మురిపెము.

మురించు. దే. సే· అంకించు, తిరిప్పు, తిరిప్పి చూడు, మలపు, ముఱుకటించు. తద్వి —కడుపులోతిరిప్పునకు.— గుండిరించు-గూండిరించు.

మురికాఁడు. దే. విణ. గర్విష్ఠుఁడు. అచ్చ. బాల, కాం. 199. చూ, హేరింబుఁడు.

మురికి. దే. వి. రూ-ముతికి. మాలిన్యము· చూ, మలినము. 1.

మురికొను. దే. స. క్రి. (మురియ+కొను.) ఖండించు. ఊ, హరి. 6, ఆ 10: చూ, సెలగు.

మురిఁగొలుసు. దే. వి. ముంజేతివేసికొనెడి బంగారు మెలికలగొలుసు: చూ, భూషణము. 2-౧౨-(అర)

మురిపము. దే. వి: చూ, మురి. 1-2. (గర్వము నకు.—ఊ, హరి. 1, ఆ. 57.)

మురిపెము. దే. వి.—పై.—; 3: చూ, విలాసము. 2; 4. శృంగారగర్వము: చూ, హంకారము.

మురియ. దే. వి. ముక్క-: చూ, శకలము. 4.

మురియఁబడు. ద్వ. ఆ. క్రి అతిశయించు పంచ. నా. 1, ఆ 282. చూ, సంపడించు 2.

మురియు. దే. అ. క్రి. 1. నడుచునప్పుడు కులుకు; 2. గర్వించు. చూ, హంకరించు, 3 నివర్తిల్లు. చూ, వటిర్చిల్లు, 4 లెక్క హరి. ఉ. 2, ఆ. 60 చూ, వర్కిక్క-వాఱు, 5. పాక ముచెడు: చూ, విఱుగు. 5

మురుఁడు సం. వి. ఆ పుం ముయిఁడనుగర్క్క-నుఁడు చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

మురుగు. దే. వి. (రూ-మూర్గు-మురువు-మూర్వ.) 1 ముంజేతినగ: చూ, భూషణము 2-ంత-(తె)(); 2. ఆల్లికవేసిన బంగారుకమ్మి.

మురుము. దే వి ఆంధ్రము* చూ, సెల్లకి. (రూ-మురము.)

మురువనడ. దే. వి. చూ, మురళి. 2

మురువు. దే. వి. రూ-మూర్వు. 1. గర్వము. య. 2, ఆ. 52. చూ, హంకారము; 2 చూ, సౌందర్యము; 3. శృంగారగర్వము: చూ, హంకారము; 4 చూ, రూ-మురుగు. 1, 5. చూ, రూ-మురుగు. 2; 6 చూ, విలాసము. 2; విణ 7 సుందరము బ్రి 5, ఆ. 29 చూ, సౌందర్యము, 8 మంజులము చూ, హృద్యము

మూర్గు దే. వి చూ, రూ-మురుగు.

మూర్మ్మరము సం. వి. అ. పుం 1 రమ్మ్మ, 2. సూర్యునిగుఱ్ఱము. చూ, హయము.

మూర్మ్ముఁడు. సం వి. అ పుం చూ, మన్మథుఁడు.

మూర్వు దే వి, విణ. చూ, రూ-మురువు.

ముఱకటము దే. వి. ముఱకటించుట.

ముఱకటించు. దే స క్రి: చూ, మురించు.

ముఱకము. దే. వి నిర్ణ్ణ్ణ: చూ, హంకారము

ముఱముఱమను. దే. అ. క్రి. కోపవికారము చేఁపు: ముఱముఱలాడు.

ముఱముఱలాడు దే అ.క్రి చూ, ముఱముఱమను.

ముఱి. దే. వి. 1: చూ, శౌర్యము; విణ. 2 అల్పము: చూ, స్వల్పము, 3 పశ్చాత్తిము: చూ, హీనము. 1.

ముఱికి. దే. వి. 1 నింకిరి చూ, మలము 1; 2. కిల్మిషము. చూ, మలినము. 1.

ముఱికికాలువ. వా. వి. ముఱికినీరుపోవుకాలువ. (ఇది వంటపనికిరాదు) [గుగొడ్డి.

ముఱికిగుంట వా వి. పీతిరిగుంట; చూ, ముఱుగ

ముఱికిచెఱువు దే వి. కొంచే. చూ, స్నేదము.

ముఱికినాడు దే. వి. బిక దేళము. రూ-ముఱికినాడు-ముఱికినాడు (అనికొంచిలు) (చూ, ముగకనాటి బాహ్మణులు.) [చకము. 1.

ముఱిచీఁకటి దే. వి. గిబ్బుచీఁకటి: చూ, మేఘ

ముఱిముఱి. దే విణ. కొంచెముకొంచెము చూ, స్వల్పము.

ముఱిముఱిచీఁకట్టి. దే వి: చూ, ముఱిచీఁకటి.

ముఱియు దే. అ. క్రి గర్వించు, రూ-ముఱియు అఱ్ఱ, ర్క్క-ం, కొం. 72 చూ, హంకరించు. [యు; 2 చూ, పీయూషము.

ముఱు. దే వి రూ-ముఱ్ఱు 1. చూ, మురి

ముఱుగు దే. అ. క్రి 1. సిగ్గు-పర్చు; 2 చూ, సడుముడుము. మార్క్క-. 2, ఆ. 41.

ముఱుగుడు. దే విణ. ముఱుగిసిన. స్వా 4, ఆ. 37: చూ, వి ముంపు.

ముఱుతోర్పు దే పి (ముఱుగు+తోర్పు) దుస్సంధిమునుగాం చూ, వార్చిను. 1

ముఱ్ఱు. దే. వి. చూ, రూ-ముఱు.

ముఱ్ఱుబాము దే వి చూ, గంగపాలాహి.

ముఱ్ఱుబాలు. ద్వ వి చూ, రూ-ముఱు 2.

ముఱ్ఱ్వు. దే వి. చూ, రూ-ముఱువు 2

ములక. దే వి. రూ-ములుక చూ, సింహం. 2 (ఇవికిర్ముల్లక, తెల్లముల్లక, నెల్లముల్లక అని త్రివిధము)

ములకాలకట్ట. వా వి: చూ, ములుకోల. (ఉత్తర సర్కారులలో వాడుక.)

ములికి. దే. వి. రూ–ముల్కి. 1. ఆంప: చూ, బాణము. 1; 2. బాణపుటలుఁగు: చూ, బాణము. 1; 3. బొంగరపుములుల్లు; వా. 4. మనసునవాటిన మాట: చూ, శబ్దము. 2

ములు. దే. వి. రూ–ములు. 1. కంటకము: చూ, సితాగ్రము; 2. నీవారాదిశూకము: చూ, సితాగ్రము; 3. తాళనుములు, మొల: చూ, సితాగ్రము; 4. మల్లయుద్ధాయుధాగ్రము: (బ) ముళ్లు.

ములుక. దే. వి: చూ, రూ–ములక*.

ములుకత్తి. ద్వ. వి. ములుతీసెడుకత్తి: చూ, రిష్టి. 2.

ములుకోల. దే. వి. 1. (ములకాలకట్ట): చూ, రూ–ముల్లుకోల; 2. తోతళ్ళను: చూ, రూ–ముల్లుకోల.

ములుగ. దే. వి: గరియ–గరుగు–గఱుగు*.

ములుగు. వై. వి. 1.=మూలక. బొక్కసము: చూ, పంటసాల; దే. వి. 2: చూ, రూ–మూలుగు. 1; అ. కి. (రూ–మూలుగు–మూల్గు.) 3. నొప్పిచే ధ్వనించు. ఉ, హరి. 6, ఆ. 77: చూ, రూ–మూలుగు. 3; 4. ఆఱుచు: చూ, శబ్దించు. [మొగబీర.

ములుగొలిమిడి. దే. వి. ఇత్తురము*: చూ,

ములుగోరటి. ద్వ. వి. ఝింటి*: చూ, సహ. 2.

ములుచిత్త. దే. వి: చూ, రూ–ముల్లుచిత్త*. పర. 5, ఆ. 185.

ములుచే. దే. విణ. 1. భూర్తుడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 2: చూ, మూఢుఁడు. కళా. 6, ఆ. 267; 3. తక్కువ: చూ, వెలితి. 2. [వృత్తము. 6 (బెడిదము. 5.)

ములువేఁదనము. దే. వి. గట్టిదనము: చూ,

ములుజెనుడు. ద్వ. వి: (సం) —ఆలంబుషము, తిక్కకంటకము*. [15: చూ, వల. 1.

ములుతారు. దే. వి. ఒకవల. హరిశ్చ. 2, ఆ.

ములుతోఁటకూర. దే. వి. ముళ్లతోఁటకూర*: చూ, మారిషము. [తాళిను.)

ములుతాళిను. దే. వి. చిన్నతాళిను: చూ,

ములుదోస. దే.వి.రోమశి*: చూ, హరివాలుకము.

ములుదోసతీఁగె. దే. వి.—పై.— [సూకరము.

ములుపంది. దే. వి. ఏదు, శల్యము: చూ,

ములుబంతి. ద్వ. వి. ఒకానొకచోరసాధనము, గద్దగోరు–గద్దగోరు, గరుడిగోరు, తలముళ్లు, బలపము: చూ, రిష్టి. 2.

ములుము. దే. వి. బావులనీళ్ళు పాజించిపండించెడుపాలము: చూ,హరిపిత్తియ.2 (భూమి.1.)

ములుమోదుగు. దే వి. చూ,! రోహి. 2.*.

ములువాలుగ. దే. వి. ఒకచేప: చూ, మత్స్యము. 1. [వెంపలి.

ములువెంపలి. దే. వి. కంటకపుంఖి*: చూ,

ములువెలఁగ. దే. వి. పుల్లవెలఁగ. చతురశ్రికము, గ్రంథిలము, కశేరుకము, కంటకకపిత్థము*: చూ, వెలఁగ.

ములువెఱమ. దే. వి: చూ, వికంకతము 1*.

ములుసూపు. దే ఆ.కి్రి. 1.అతిళయించు: చూ,సందడించు;వా. 2.తాళనుములుబరువువై పుబరగు,

ముల్కి. దే. వి: చూ, రూ–ములికి.

ముల్చు. దే. విణ. 1: చూ,రూ–ములుచే. 2.పర: 3, ఆ. 198; 2: చూ, ములుచే. 3.

ముల్లంగి. వై.వి.=మూలకమ్. చూ,హస్తికంద. *.

ముల్లంగిపిట్ట. ద్వ. వి: చూ, పక్షి.

ముల్లముస్తె. దే. వి: చూ, ములుచిత్త*.

ముల్లాకుతాయి. దే. వి. ఒకరకముపత్రిపరగువు: చూ, వృశ్చినము.

ముల్లియ. వై. వి. 1 =మూత. రూ–ములై: చూ, మూట; 2: చూ, ముడుపు 1; 3. చూ, ముడుపు. 2; 4: చూ, ముడుపు. 3.

ముల్లియవిప్ప. ద్వ. వి. మూటలదొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1.

ముల్లు. దే. వి: చూ, రూ-ములు. [సిళ్ళు

ముల్లుకోల. వా. వి. రూ-ములుకోల: చూ,

ముల్లుచీత. దే. వి. (ముల్లు+ఉచ్చీత) రూ-ములుచీత*: చూ, ఖండ. 5.

ముల్లుచేపుట. జా. భక్షపాతము లేకుండుట. "వెలయంగ నశ్వమేధంబులు.....ధర్మము వలనన ములుసూపు." (భారతము.) (చూ, ములుసూపు. 2.)

ముల్లువుచ్చికొట్టడచే. వా. ఆ. క్రి. మునుపటి కంటె నెక్కువబాధకలుగు.

ముల్లె. వై. వి.=మూత: చూ, రూ-ముల్లియ.

ముల్లెవిప్పవాఁడు. ద్వ. వి: చూ, ముల్లియవిప్ప.

మువ్వురు. దే. స. బ: చూ, రూ-ముగురు.

మువ్వ. ద్వ. వి. (మూఁడు + వా) 1. మొనలో మూఁడుసందులుగల పెద్దగజ్జె, గజ్జియ: చూ, భూషణము. 2-౧౦-(3); 2. ఒకపట్టణము. రూ-ముప్ప: చూ, సీమ (1) (దేశములు.)

మువ్వంచే. ద్వ. వి. (మూఁడు + పంచే)1: మూఁడుపంచేలు; విణ. 2. మూఁడుపంచేలుగలది.

మువ్వంచోకు. ద్వ. వి.(మూఁడు+పంచే+ఆకు): చూ, ముయ్యాకుఁబొన్న*.

మువ్వంటు. దే. వి. (మూఁడు+అంటు) నెలకు లోపలి మూఁడుపురుడులు. హరి, ఉ. 4, ఆ. 251.

మువ్వకోడె. దే. వి. మువ్వపసరము, కాఁడికిని గంతకును కొత్తగాఅలవరించెడియెద్దు: చూ, పృషభము. 1. [శార్దూలము. 1.

మువ్వగలపన్నె మొకము. ద్వ. వి. పెద్దపులి: చూ,

మువ్వదోసె. ద్వ. వి. ఆడుగునఁబంటిచలకగల దోసె: చూ, హోడము.

మువ్వన్నె. ద్వ. విణ. మూఁడురంగులుగలది.

మువ్వన్నెకాడు. ద్వ. వి: చూ, సూర్యుఁడు.

మువ్వన్నెమొకము. ద్వ. వి. పెద్దపులి: చూ, శార్దూలము. 1. [భాణము. 1.

మువ్వన్నెవిల్లు. ద్వ. వి. ఇంద్రధనుస్సు: చూ,

మువ్వపసరము. దే. వి: చూ, మువ్వకోడె.

ముష్వీసము. దే. వి. మూఁడుపీసములు.

ముష్వురు. దే. స. బ: చూ, రూ-ముష్వురు.

ముష్వేలుపులయిక్క. దే. వి: చూ, సూర్యుఁడు.

ముషిణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, విషముష్టి* (పీనిగింజలు చిట్టిపేళ్లిరసమున నెండుఁబోములు వండినశుద్ధి.)(చర్మరోగములుహరించుఁను),

ముషితము. సం. విణ. 1. దొంగిలఁబడినది: రూ-మూషితము: చూ, హృతము; 2. నఱకఁబడినది.

ముష్కకము. సం. వి. ఆ. పుం.=మొక్కము. (రూ-ముష్కరము-ముష్కశ్నము)*: చూ, మొక్కము.

ముష్కము. సం. వి. ఆ. పుం. 1.—పై—; 2: చూ, పృషణము; 3: చూ, మొత్తము. 2.

ముష్కరము. సం. వి.ఆ.పుం.=మొక్కరము *: చూ, మొక్కము.

ముష్కరుఁడు. సం. విణ.=మొక్కలుఁడు: చూ, వ్యాభుఁడు. 2. [ముష్కరము.

ముష్కశ్నము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, రూ-

ముష్టి. సం. వి. ఇ. పుం, స్త్రీ 1. కత్తిపిడి: చూ, రిష్టి. 2. (పిడి. 2.); 2. పిడికిలి, సంగ్రాహము: చూ, పిడి. 1; 3: చూ, సమృద్ధి; 4.=ముసిఁడి*: చూ, ముషిణి; పుం. 4. అభినయహస్తవిశేషము: చూ, వ్యంజకము. 1; వా. వి. 5. బిచ్చెము: చూ, వేఁడికోలు; అం. 7: చూ, అసంయుత హస్తములు.

ముష్టికాడనము. అం: చూ, కాడనములు.

ముష్టింపచుఁడు. సం. విణ. దరిద్రుఁడు: చూ, లొల్లెగాఁడు (బీదవాఁడు.)

ముష్టిపరికరణము. ఆం: చూ, ప్రమేయములు.

ముష్టిబంధము. సం. విణ. 1. గట్టిగాపిడికిలిం చేట, సంగ్రహము: చూ, హస్తము. 1; 2. పిడికిలి, సంగ్రహము: చూ, హస్తము. 1.

ముష్టిస్వస్తికము. ఆం: చూ, నృత్తహస్తములు.

ముసగెస. దే. వి: చూ, గుసగుస.

ముసద్ది. వా. వి. 1: చూ, లెక్కవాడు; 2: చూ, లేఖకుడు.

ముసద్దీపేచి. వా. వి. 1. వ్యాఘాతరహస్యము ముట్ట నివిషయములో వ్యాఘాతకాడు వ్యాఘాతయం దు చేపెడులోపము. "ముసద్దీపేచీయుండ రాదు."; 2. మధ్యవర్తియొక్క మడత సంభాషణము; 3. ఉభయవాదులయొక్క భావములు విడకపోవుట.

ముసనాబు. దే. వి. అందలముపల్కిక్క తెర.

ముసముస. దే. వి. 1. ముసురుట లోనగువాని యందలిధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ; 2. కోపమునఁగలుగు చిఱుచిఱు; 3. పంది మూర్కొనుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము. భాగ. 3, ఆ. 413: చూ, హూహూ.

ముసముసమను. దే. అ. క్రి. రూ-ముసముస యను. 1. ముసముసయసిళబ్దించే: చూ, శబ్దించే; 2. చిఱుచిఱులాడు, మందు: చూ, వెలుఁగు. 5.

ముసముసయను. దే. అ. క్రి.—పై.—

ముసరు. దే. అ. క్రి: చూ, వ్యాపించే. భో. 3, ఆ. 176.

ముసలము. సం. వి. అ. పుం, న. రూ-ముష లము. 1: చూ, రోకలి; అం. 2: చూ, ముప్పది రెండాయుధములు; 3: చూ, అస్త్రములు.

ముసలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఉడుము: చూ, బిలేశయ; 2. ఎలుకజీడి*: చూ, స్ఫోట శోథ; 3: చూ, నేలతాడి*; 4. రూ-ముషలి. బల్లి: చూ, హోలాహలము. 2; న్. పుం. 5: చూ, బలరాముఁడు; దే. విణ. (1) వృద్ధుడు: చూ, స్థావిరము.

ముసలితనము. వా. వి: చూ, ముసలి (1).

ముసలిది. దే. విణ: చూ, ముదియది.

ముసలివాఁడు. దే. విణ: చూ, స్థవిరుఁడు.

ముసల్మాను. వా. వి. తురక, మ్లేచ్ఛుఁడు.

ముసల్యాఁడు. సం. విణ. రోఁకటిచేతఁ జేపఁ దగినవాఁడు. [చూ, రాజార్హము.

ముసాంబ్రిము. దే. వి. ఒకానొకమందువస్తువు: ముసాబు. వా. వి: చూ, నానుడువాన.

ముసాయిదా. వా. వి. చిత్తువ్యాఘాత, మితలబు, మసోదా. [రాసా. 8, ఆ. 230.

ముసి. దే. విణ. బొంకు: చూ, వితథము. 1.

ముసించే. దే. అ. క్రి: చూ, నశించే.

ముసిఁడి. వై. వి.=ముష్టి: చూ, ముష్టిణి*.

ముసిణి. వై. వి.=—పై.— [ము. 1.

ముసినగవు. దే. వి. చిఱునగవు: చూ, హాస్య

ముసిముసినగవు. దే. వి.—పై.—

ముసిముసినవ్వు. దే. వి.—పై.—

ముసుండము. సం. వి. అ. పుం. కొయ్యగుదియ: చూ, ముద్గరము.

ముసుండి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1.—పై.—; అం. 2: చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు.

ముసుఁగు. దే. వి. కప్పుడు: చూ, వ్యవధానము. 3.

ముసుఁగుడు. దే. వి.—పై —

ముసుఁగుడువడు. ద్వ. అ. క్రి. కప్పుడువడు: రూ-ముసుఁగువడు, ముసుఁగువాఱు.

ముసుఁగుబొంద. దే. వి. మట్టలుఱాడని చిన్న తాడి*: చూ, శ్రీతాళము.

ముసుఁగువడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-ముసుఁ గుడువడు. నిర్వ. 10, ఆ. 140. [అ. 101

ముసుఁగువాఱు. దే. అ. క్రి.—పై.— పు. 1,

ముసురు. దే. వి. రూ-మునువు. 1: చూ, నానుడువాన; 2. వర్షము: చూ, వాన. 1.

ముసురుకవియు. దే. ఆ. క్రి: చూ, వ్యాపించు.

ముసురుకొను. దే. ఆ. క్రి.—పై.—

ముసురుమాతి. దే. వి. కోపవికారముగల మొగము: చూ, వదనము. 2.

ముసురుమాతివాఁడు. దే. విణ. కోపవికారముగల మాతివాఁడు.

ముసువు. దే. వి: చూ, రూ-ముసురు 1—2.

ముస్త. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. (రూ-ముస్తకము—ముస్తియ—ముస్తె.) 1. నిడుముస్తె*: చూ, ముస్తకము. 2; 2. కైవడిముస్తె*: చూ, ముస్తకము. 1.

ముస్తకము. సం. వి. ఆ. పుం,న.1.=ముస్తా. తుంగముస్తె (చూ, తృణము 1లో తుంగముస్తె)*. 1: కుటనటము-కుటన్నటము, కైవర్తము, కైవర్తముస్తకము-కైవర్తముస్తకము, కైవర్తి-కైవర్తిక, కైవర్తిముస్తకము-కైవర్తీముస్తకము, గోనర్దము, గోపురము, ఘనము, జలదము, దాళపురము, నాగము, నాదేయము, పరిపేలవము, ప్లవము, ముస్త, మేఘనామము, మేఘము, వానేయము. (తె).—కయివడి (చూ, 1330పారట)-కైవడి, కయివడిముస్తె-కైవడిముస్తె, ముస్తియ-ముస్తె. *; 2. నిడుముస్తె (చూ, తృణము 1లో తుంగగడ్డి)*: ముస్త, మేఘనామము, మేఘము, రాజకశేరుక. (తె).—తుంగ, తుంగముస్తె, నిడుముస్తె, ముస్తియ-ముస్తె. తద్వి.—ఁ. భద్రి ము, భద్రిముస్తకము; ఆ. చక్రిల (తె).—పటుర్రిపముస్తె (చూ, తృణము 1లో గుండ్రితుంగ), (మఱియు పచ్చేతుంగముస్తె, కోలతుంగముస్తె మున్నగునవి.): చూ, హరిత. (తృణము.1.)

ముస్తాదు. వా. విణ 1. సిద్ధమైనది: రూ-ముస్తాబు; 2. ఆయుత్తము: చూ, సన్నాహము. 2.

ముస్తాబు. వా. విణ.—పై.—వి. 3. దుస్తులలో నగునవి ధరించుకొనుట.

ముస్తియ. వై. వి.=ముస్తక: చూ, ముస్తకము. 1—2.*.

ముస్తీదు. దే. విణ: చూ, ముస్తాదు. 2. ఉరా. 4, ఆ. 278.

ముస్తీబు. వా. విణ: చూ, రూ-ముస్తీదు.

ముస్తి. వై. వి.=ముస్తక: చూ, రూ-ముస్తియ.* (నిడుముస్తెకు.—స్వా. 2, ఆ. 7)

ముస్తెలమేవరి. ద్వ. వి. పంది: చూ, సూకరము.

ముహుఃు. సం. అవ్య: చూ, మాటిమాటికి.

ముహూర్తము. సం. వి. ఆ. పుం, న: రూ-ముహూర్తము.=మూరతము-మూరుతము-మూర్తము. 1. పండ్రెండుక్షణముల కాలము; 2. రెండుగడియల కాలము.

ముహుర్భాష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఆనులాపము: చూ, శబ్దము. 2.

ముహూర్తభాగము. పా. యాత్రి ప్రశ్న గృహారంభాదులకును, షోడశమహాకర్మములు మొదలగువానికిని మంచిచెడ్డలు దీనివలనఁ దెలిసికొనఁబడును. కాలామృతము మొదలగు గ్రంథములిందుకొఱకేర్పడియున్నవి.

ముహూర్తము. సం. వి. ఆ. పుం, న: చూ, రూ-ముహుర్తము.

ముళ్ళమాటలు. జా. మాయమాటలు. "పటుదె ఱఁగు ముళ్లమాటల, కలహామెకల్యాణమని." పారి. 1, ఆ. 85.

ముళ్లయతి. మి. వి. నారదుఁడు: చూ, సన్యాసి.

ముళ్లవంగ. దే. వి. కత్తెరవంగ*: చూ, వంగ.

ముళ్లు. వా. వి బ. 1: చూ, ములు. 4; వా. 2. చిక్కు-లు. "మారామళ్లు."

మూ

మూ. దే. విణ. వృత్తియందు మూఁడుళబ్దమునకు మొదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలిన రూపము. "మూన్నాళ్ళు".

మూఁక. దే. వి. 1: చూ, సమూహము; 2. దండు: చూ, సేన. 1; అం. 3: చూ, దూతీచతుష్టయము.

మూఁకవిశ్వ. దే. విణ. చెదరఁగొట్టునది. స్వా. 4, ఆ. 108.

మూఁకుడు. ద్వ. వి. (మూఁత + కుడుక) 1. తట్టువంటి మట్టిపాత్రము: చూ, పాత్రము. 6-కట; 2. ఇత్తడిమూఁకుడు. పాండు 3, ఆ. 201: చూ, పాత్రము. 6-కట; 3. మూయుటకుఁదగిన మూఁకుడులోనగునది: మూఁత.

మూఁగ. దే. వి. 1: చూ, దోమ; 2: చూ, పక్షి; సై. విణ. 3.=మూక: నోరుమెంగ, మఱువ, ముంగ, మూఁగవాఁడు, మూఁగి, మూఁత.(సం).—ఆభాషణుఁడు, అవాచీనుఁడు, మూకుఁడు. తెద్వి —ం: పుట్టుమూఁగ; ఎ: (సం) కలంబకుఁడు. [ఊ,హరి.4,ఆ.92.

మూఁగఁబాఱు. దే. అ. క్రి: చూ, వ్యాపించే

మూఁగతీఁట. ద్వ. వి. ఒడలిపై దట్టముగాఁపెలిన తీఁట: చూ, విదర్చిక.

మూఁగబోఁతు ద్వ. వి. తుషసమేత ధాన్యములు: మూన, మూస: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము)

మూఁగబిట్టుకోడి. ద్వ. వి: చూ, పుంజో.

మూఁగమొగ్గలు. ద్వ. వి. వికసించేనిమొగ్గలు.

మూఁగవాఁడు. ద్వ. వి. నాలుకలేనివాఁడు, కొండనాలుకలేనివాఁడు (ఆనికొండఱు): చూ, మూఁగ. 3.

మూఁగి. సై. విణ: చూ, మూఁగ. 3.

మూఁగిమూసానమ్మ. వా. వి: చూ, రూ-ముంగిమూసానమ్మ. [కళా. 3, ఆ. 16.

మూఁగు. దే. అ. క్రి: చూ, వ్యాపించే.

మూఁడు. దే. స. రూ-మూడు: చూ, రెండొకటి; ఆ. క్రి. 2. కలుగు: చూ, సంభవించే; 3. ముగియు: చూ, సరిపోవు. 3.

మూఁడుఅంకములుగలవి. ఆం: చూ, త్రీయము.

మూఁడుచే. దే. పే్రి. మూఁడఁజేయు, కలిగించే: రూ-మూడ్చు.

మూఁడునోకటి. వా. స: చూ, వాలుగు.

మూఁడుపూవులాఱుకాయలు. జా. అభివృద్ధి. పరితిపువ్వున కొక్కొక్కకాయ సహజము. ఇచ్చేట పువ్వునకు (రెండుకాయలుచెప్పుట అతిశయకథనము. "మూఁడుపూవులాఱుకాయలుగా నున్నదని" (ధర్మజ రాజ సూయము.)

మూఁడుమాటలాఱుతప్పులు. జా. ఎక్కుతతప్పులు. (కళాపూర్ణోదయము.)

మూఁత. దే. వి. 1. అడ్డపాటు: చూ, స్థగనము; 2: చూ, మూకుడు. 3; 3. కనుఱెప్ప మూఁత: చూ, పిహితము; వా. 4. (సీసాకువేయు) బిరడ: చూ, బిరడ. 2.

మూఁతబల్ల. దే. వి. వాచోరుపట్టె.

మూఁపు. దే. వి. అంసము, భుజశిరము: చూ, స్కంధము. 1. [స్కంధము. 1.

మూఁపురము. దే. వి. ఎద్దుభుజశిరము: చూ,

మూకాంబ. అం: చూ, ఆంబ. 5.

మూకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకరకక్కసుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1; విణ. 2.=మూఁగ-ముంగ: చూ, మూఁగ. 3.

మూగురు. దే. స: చూ, రూ-ముగ్గురు.

మూగేలు. దే. వి. చేంచే: చూ, మూషికము.

మూచేచే. దే. స. క్రి. (మూతి + చేచే): చూ, మూర్కొను.

మూచేచేట. దే. వి: చూ, మూర్కొనుట.

మూజీవాని. వా. వి. నోటిమాట.

మూట సై. వి.=మూత: చిప్పము-చిప్పెము, ముల్లియ-ముల్లె,బొక్కి-సా.(సం)..-మూతము.

మూటఁగట్టుకొనుట. జా. సొగసుగానుండుట. "ముద్దులమూటఁగట్టుతనపట్టి" (ధర్మజరాజ సూయము); "ముద్దులమూటఁగట్టి." (రసిక జనమనోరంజనము).

మూటికిముడివేయుట. జా. మొండికెత్తుట. "మూటికి ముడివేసినవారికి సిగ్గేమి, యెగ్గేమి." (ధర్మజరాజసూయము.)

మూటము. దే. వి: చూ, రూ-ముటము.

మూటికి. వా. వి. దూమమునకు. "పంతులు గారూ! మూటికివెళ్లిదము అని బాలబాలికలు మూఁడువేర్లిచ్చోఁపి చ్చోఁపెదరు."

మూడమంచే. దే. వి. దట్టమైనమంచే,హిమాని: చూ, హిమము.

మూడవకొలము. ద్వ. వి. వైశ్యకులము.

మూడవకొలమునిసి. ద్వ. వి: చూ,వైశ్యుఁడు.

మూడవమూల. దే. వి: (సం).—అనంత, వాయవ్యము: చూ, హరిత్తు 1. [ఆ. 79.

మూడి. దే. వి: చూ, రూ-ముడ్డి. కళా. 2,

మూడిగాలి. దే. వి: చూ, రూ-ముడిగాలి.

మూడు. దే. స. (రూ-మూఁడు-మూర్): చూ, రూ-మూఁడు. [నొకటి.

మూడునొకటి. వా. స: చూ, రూ-మూఁడు

మూడ్చు. దే. క్రి: చూ, రూ-మూఁడుచే.

మూఢకము. ఆం. 1: చూ, రదక్షతములు; 2: చూ, దంతక్షతములు.

మూఢత్వము. పా: మా,ఆత్మహృదయపరిజ్ఞానము.

మూఢుఁడు. సం. విణ.=మొండి-మోటు-మొద్దు. 1. తెలివి లేనివాఁడు: చూ, స్తబ్ధుఁడు; 2. బాలుఁడు: చూ, శిశువు.

మూతము. సం. వి. ఆ. న. 1. రాజులు చేతిక్రిందనుంచుకొను తలగడ: చూ, లోడు; 2.=ముడి, బొక్కిసా, ముల్లె: చూ, మూట; విణ. 3. కట్టఁబడినది: చూ, సితము. 4.

మూతి. దే. వి. 1. నోటిపైభాగము: చూ, వదనము. 1; 2. ముఖము: చూ, వదనము. 2.

మూత్తదుబ్రాహ్మణులు. అం. వీరు కేరళదేశస్థులు: చూ, కర్ణాటకులు.

మూత్రికృచ్ఛ్రిము. సం. వి. ఆ. న: ఆశ్మరి. (తె).—ఉబ్బరము, నీరుకట్టు, నీరుకట్టుతెవులు; తద్వి.—గ. ఆనాహము, నిబంధము. (తె).—ఇరువాయికట్టు; ఎ. నీరుచేయికు; 3. నీరుడి; ర. మధుమేహము.

మూత్రికోశము. సం. వి. ఆ. న: క్లోమము. (తె).—ఉచ్చేబుడ్డ, నీరుతిత్తి.

మూత్రిపిండము. సం. వి. ఆ. న. బ.(కిడ్నీస్): చూ, వృక్క. 2. [చూ, దోస.

మూత్రిఫల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చేతిదోస*:

మూత్రిము. సం. వి. ఆ. న: ఉత్సము, ఏకాంగులము, కల్కము, కాయజలము, గుహ్యనిష్యందము, జలము, పరిస్రావము, మేహము. (తె).—ఉచ్చే, కాలుమడి-కాల్మడి, నీరు, నీరుముట్లు తద్వి.-గ. ఆవుఉచ్చేకు.-గోంబు, గోజలము, గోదర్వము, గోనిష్యందము, గోమూత్రిము, గోవిశేచనము, పంచితము; ఎ. విడువఁదగిన మూత్రమునకు.— మిూఢము, మూత్రితము; ఆం. 2: చూ, లక్షణాంగములు. (ఉచ్చే)—పురుషునకు - విరివిగ దక్షిణావర్తముగ నొకధారయైనరాజేగు. రెండుధారలైన ధనియగు. బహుధారలైన దరిద్రుఁడగు. ధ్వనియుక్తమైన సుఖియగు. నిళ్ళబ్దమైన దరిద్రుఁడగు.)

మూత్రిగంధ్రిము. ఆం: చూ, రంధ్రిములు.

మూత్రిల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మూత్రిఫల.*.

మూత్రించే. సం. ఆ. క్రి: చూ, కాలుమడుచే.

మూత్రితము. సం. వి. ఆ. న: చూ, మూత్రిము.

మూత్రితుఁడు. సం. విణ. నీరు (ఉచ్చే)విడిచినవాఁడు. [రుజోవు.

మూదల. దే. వి. (మూల+తల) తారకాణ: చూ,

మూదలించే. దే. స. క్రి. 1: చూ, తారకాణించే. హరి. ఉ. 6, ఆ. 236; కళా. 8, ఆ. 197; 2: చూ, హెచ్చేరించే 1.

మూదలిక. దే. వి: చూ, రూ-మూదల.

మూదేవి. వా. వి: చూ, పెద్దమ్మ. 1.

మూన. దే. వి. 1. వస్త్రగాలితముచేయఁగా

రాలక నిలిచినది; 2. రాగులు, ఆముదాలు, మేలురాసికాఁగా మిగిలినపాల్లు; 3: చూ, మూఁగబోతు.

మూను. దే. స. క్రి. వస్త్రగాలితముచేయు.

మూన్నాళ్ళపట్టపగలు. జా. మూఁడురోజుల మధ్యాహ్నము, స్వల్పకాలము. "ఎమూన్నాళ్లి పట్టపగటి సిరికే పట్టపగ్గములులేవు." (ధర్మ జరాజనూయము.)

మూన్నూలు. దే. వి: చూ, రూ-మున్నూలు.

మూయి. దే. వి. అడ్డపాటు: చూ, స్థగనము.

మూయు. దే. స. క్రి. కప్పు, మూతపెట్టు (ఆని కొందఱు): చూ, స్థగనముచేయు.

మూయుట. దే. వి కప్పుట: చూ, స్థగనము.

మూర. దే వి. 1. రెండుజేనలకొలఁది: చూ, హస్తము; విణ. 2 నిడుపైనది: చూ, సోగ. 3

మూరకోక. దే. వి: చూ, బారచోఁపు.

మూరకోల. వా. వి. ఆరగజేముబద్ద.

మూరతము. నై. వి.=ముహూర్తము. చూ, ముహూర్తము.

మూరిఁబోవు. దే. అ. క్రి 1. చూ, విజృంభిఁచు. హరి. ఉ. 4, ఆ. 45; 2. చూ, సంది డించు; 3: చూ, వర్ధిల్లు మార్క. 6, ఆ. 235; 4: చూ, సిద్ధించు. మార్క. 7, ఆ. 185; 5: చూ, నశించు. భాగ 6, స్క-o.135.

మూరు. దే. అ. క్రి: చూ, సందడించు వి, పు. 7, ఆ. 100. [మూ, రూపగంధ *.

మూరుకొండ. ద్వ. వి. రూ-మూర్కొండ

మూరుకొను. దే.స.క్రి: చూ, రూ-మూర్కొను.

మూరుకొనుట. దే.వి: చూ, రూ-మూర్కొనుట.

మూరుతము. నై. వి.=ముహూర్తము చూ, ముహూర్తము. 1—2.

మూరెఁడు. దే. అప. మూరపరిమాణము.

మూర్కొండ.ద్వ వి. చూ, రూ-మూరుకొండ*

మూర్కొను. దే స. క్రి. (రామా. 4, ఆ 66.): రూ-మూరుకొను, మూచుచు, పట్టు. (సం).—ఆఘ్రాణించు.

మూర్కొనుట. దే. వి. రూ-మూరుకొనుట, మూచుచేఁట. (సం).—ఆఘ్రాణము.

మూర్ఖము. సం. విణ. చూ, మూర్ఖ్యము.

మూర్ఖు. సం. విణ.=మంకు, మొఱకు-మొఱకుఁడు-మొఱుటు: చూ, స్తబ్ధుఁడు.

మూర్ఖుఁడు. సం. విణ.—పై.—

మూర్ఛ. సం. వి. ఆ స్త్రీ. 1. రోగాదులచేత స్మృతిఁదప్పుట. చూ, సామ్య;ఆం. 2: చూ, దశావస్థలు; 3. చూ, ద్వాదశావస్థలు;4: చూ, అవస్థలు

మూర్ఛన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. సంగీతము నందు క్రమముగా సప్తస్వరములయొక్క ఆరోహణావరోహణములు: చూ,స్వరము. 2; అం. 2: చూ, అష్టాదశపదార్థములు.

మూర్ఛనొందుట. అం: చూ, మన్మథావస్థలు.

మూర్ఛలుఁడు. సం. విణ. మూర్ఛరోగముగల వాఁడు, పర్యాయపు బడలికలోనగు వాని చేసొమ్మసిలినవాఁడు (అనికొందఱు): మూ, సొమ్మసిలినవాఁడు.

మూర్ఛితుఁడు. సం. విణ.1.—పై.—;2: చూ, మూర్ఛు ; 3 వృద్ధిఁబొందినవాఁడు.

మూర్ఛిల్లు సం అ క్రి: చూ, సొమ్మసిల్లు.

మూర్ణము. సం. విణ: చూ, రూ-మూతము. 3.

మూర్తము. సం. విణ. 1. గట్టిది. చూ, బెడిదము. 5; 2. మూర్ఛరోగముగలది; 3. స్వరూపముగలది; నై. వి. రూ—మూరుతము. (1): చూ, ముహూర్తము. 1; (2) చూ, ముహూర్తము. 2.

మూర్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, శరీరము; 2. కారిన్యము: చూ, బెడిదము. 5; 3. పరిణితము: చూ, వాసి 3;నా బ.4. బట్టలసంఖ్య. "మూర్తులెన్ని?";5 దేవునిస్వరూపము.

మూర్తిమత్తు. సం. వి. త్. న. గట్టిది: చూ, బెడిదము. 5.

మూర్తుడు. సం. విణ: చూ, మూర్ఛిల్లుడు.

మూర్తులు. అం. 1: పృథివి, అప్పు, తేజము, వాయువు, ఆకాశము, సూర్యుడు, చంద్రుడు, సోమయాజి. (8); 2 బ్రహ్మ, విష్ణు, మహేశ్వరుడు. (3)

మూర్ధజకరంజను. సం. వి. అ. పుం: కేదారశృంగము. (తె).—బోడాకసింగి*.

మూర్ధము. సం. వి. న్. పుం: చూ, మూర్ధ. 1.

మూర్ధములు. అం. (మూర్ధన్యములు) ఋ-ఋూ-ర-ఱ-ష-ట వర్ణములు.

మూర్ధాభిషిక్తుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. క్షత్రియుడు: చూ, రాజ్ 1; 2 చక్రవర్తి: చూ, రాజ్. 1; 3. మంత్రి: చూ, సచివుడు. 1; వా. విణ. 4. శిరస్సునందు అభిషేకము చేయబడువాడు.

మూర్వ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చోగ*: చూ, సరిక.

మూల. సం. వి. ఆ స్త్రీ. 1. మూలానక్షత్రము: చూ, రిక్క; దే. వి. (1) రెండుదిక్కులనడుము: చూ, హరిత్తు 1. తిద్వి.—మూఁడు మూల.(చూ,ఏంగిలు,కోణము 1.);(2)గొంది: చూ, హరిత్తు. 1,(3) కొప్ప: చూ, వేనలి.

మూలకము. సం. వి. అ. పుం, న.=ములగంగి*: చూ, హిలమోచిక; 2. ములుగు: చూ, బొక్కసము.

మూలకర్మము. సం. వి న్. న. కార్మణము, చిల్లంగి: చూ, హింసాకర్మము.

మూలకీర్తిన్యాయము. అం. వేరులో పురుగుఁ బుట్టిన చెట్టంతయు చేమ్చేననురీతి.

మూలగ. చే. వి. నెనడు: చూ, మజ్జ. 2.

మూలతిర్యగ్విస్తారములు. అం: చూ, గర్భాములపరిమాణములు.

మూలదుంప. మి. వా. వి. (మూలము + దుంప) 1. మొదటిగడ్డ; 2. మొదటికారణము.

మూలదేవి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఒక గార్హపత్య దేవత: చూ, మహాలక్ష్మి. 3.

మూలదేవుడు. సం. వి. అ. పుం: ఉగ్రసేనజుడు, కంసుడు, కర్ణసుతుడు, కలాంపురుడు, మూలభద్రుడు. [దలు.

మూలధనము. సం. వి. అ. న: చూ, సంచిమొ

మూలనున్నివాని ముంగిటఁబెట్టుట. లో. ఎదుటఁబెట్టుట. "మూలనున్నవాని ముంగిటఁ బడవైచి." (కుచేలోపాఖ్యానము.)

మూలపుల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. (తె).—కొమ్మగొలిమిడి*: చూ, మొగబీర.

మూలబంధము. సం. వి. అ. పుం: (తె).—పుట్ట, పుణాది. [అహిభయము.

మూలబలము. అం. (స్వపక్షమునాయ): చూ,

మూలభద్రి. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఒక గార్హపత్య దేవత: చూ, మహాలక్ష్మి. 3. [లదేవుడు.

మూలభద్రుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మూ

మూలము. సం. వి ఆ. న. 1. చూ, వేరు. 1; 2. మెట్టదామరదుంప: చూ, సహస్రపత్రిము; 3. ఊడ: చూ, శిఫ. 1; 4. మొదలు: చూ, హాజ్; 5: మూ, సంచిమొదలు; 6 చూ, సమీపము. 1; 7. అడవికంది*: చూ, సూరణము; వా. 8. పద్యకావ్యము; 9. అసలసంగతి; అం. 10. మూలానక్షత్రిము: చూ, రిక్క; 11: చూ, బంధనములు.

మూలమట్టము. దే.వి. గోడలమూలలు మూఁడుమూలల మట్టసపాట.

మూలమట్టు. మి. అవ్య.

స్వా. 3, ఆ. 134

మూలయేలు నేర్పరి.

మూలగోగి. సం

ఆర్యసుడ

మూలఛా

వన

మూలఱేఁడు. దే. వి: చూ, నిర్ఋతి. 2. అచ్చ. సుం, కాం. 41.

మూలలు. అం: చూ,హరిత్తు.1.(చూ, మూల. 1.)

మూలవాటు. దే. వి. అయిమూల-ఐమూల. (సం) అపదిళము, విదిక్కు: చూ,హరిత్తు 1.

మూలసంక. వా.వి.పిలక-పీలుక-పిల్క, మొటిమ, మొలక-మొల్క. (సం).-అర్శము-ఆర్శస్సు, గుదకీలకము-గుదకీలము,గుదాంకురము,దుర్నామము,(వా)మూలళంఖ (చూ,గోగము 1)

మూలస్మృతులు. అం. (స్మృతులు) (చూ, ధర్మశాస్త్రము): మను (స్వాయంభువ), బృహస్పతి, వశిష్ఠ, కస్యప,భారద్వాజ,గౌతమ, యాజ్ఞవల్క్య, భృగు(ఉశన).నారద,కపిల, పరాశర, వ్యాస, కాత్యాయన, ఆపస్తంబ, ఆశ్వలాయన, కణ్వ, అత్రి, హారీత స్మృతులు. (18) (చూ, స్మృతులు.)

మూలాధారము. అం. గుదస్థానమునందుండెడు నాడులకాధారమైన చక్రము: చూ, చక్రములు.

మూలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, మందారము*; 2.=మొలక. చూ, మొక్క. 1.

మూలికుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. వృక్షమూలమునఁగూర్చుండి తపముచేయుటయే వృత్తిగలవాఁడు: చూ, వర్తి. 2; అం. తిభేదములు.

రూ-మూల్లు. 1. రూ-ములు గంథనము: చూ, స్వరము.2; బదఫలి, ఆసీలయష్టిక, ి. కి). 3: చూ,మూ-ా-ములుగు. 4. రూలుగులు.

ూ-మూలు ా,వెల.1.

ము.

మూవ. వై. విణ. 1.=మూక: చూ, రూ-మూఁగ. 3; దే. వి. 2.=మూ, రూ-ముప్వ. 1; 3: చూ, రూ-ముప్వ. 2.

మూవురు. దే. స: చూ, రూ-మూగురు.

మూష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=మూస: చూ, మూస. 1. [చూ, సుతశ్రేణి.

మూషకపర్ణి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. ఎలుకజీడి*:

మూషకము. సం. వి. అ. పుం.=మూసకము: రూ-మూషికము, అవి, ఆఖునికము, ఆఖువు, ఇలి, ఇలికము, ఉందురను-ఉందురువు-ఉందురువు, కర్వము, కాండము, కాచిఘము. ఖనకము, కుహానకము, గర్తాటము, చండువు,గుటుమము, దీన, బిలేశయము, రంధ్రిబభ్రుర్విపృషము (తె).—మూసకము, ఎలక-ఎలికె-ఎలుక, గోడదొల్క-లపోర్డి, తాళ్ళరాసిగాఁడు, రాళ్లరాసిగాఁడు, బొక్కలాఁడు,లాఁగడాఁగుడు.తిద్విశేషములు.-ంచిట్టెలుకకు.-గిరిక, బాలమూషిక (తె)-అరిపె, చిట్టెలుక, చోరెల్క; ంపంది కొక్కు-నకు.— రూ-మూషికము, ఆఖువు, ఉందురము - ఉందురువు-ఉందురువు, ఖనకము- ఖానకము, గర్తాటము, గృహభూదారము, దీర్ఘదేహి, గోమళము.(తె).-కొక్కు,పందికొక్కు,మూసకము; 3. రాజమూషికమునకు.—రాజమూషకము (తె).-ఎల్లెలుక-ఎల్లెల్క, గరిమిడి, రాళ్ళరాసిగాఁడు,వెల్లయెలుక-వెల్లెలుక; ర. చుంచునకు.-ఆంజనిక,గంధమూషి,గంధమూషికము, గంధళుండిని, గంధాఖువు, చిక్కము, చుచుందరి - ఛుఛుందరి. (తె).—కంపెలుక, కల్లెలుక-కల్లెల్క, చుంచు, చుంచెలుక, చుండు, చుండెలుక, చెంచు, మూగేలు. (మిగతవానికి "చూ, వృషము. 3.")

మూషకాహిమంజూషాన్యాయము. పా. ఎలుక

పాముగలపెట్టెయందేమోకలదనికొంటికిపాము చేఁదనఁబడెననుకీతి.

మూషణము. సం. వి అ. న. చూ, మిరియము.

మూషికము. సం. వి. అ. పుం.=మూసకము. 1. ఎలుక: చూ, రూ-మూషకము;2. పంది కొక్కు: చూ, రూ-మూషకము. వి.

మూషికాంచనుఁడు. సం. వి. అ పుం: చూ, వినాయకుఁడు.

మూషితము. సం. విణ. రూ-ముషితము: చూ, [హృతము

మూస వై.వి.1.=మూసా.కోరిని (సం)ఆంగారక గర్భరము, అగ్నిష్టము, తైజసావర్తిని, ఎమూస. వా .2: చూ, మూఁగబోతు.

మూసకము. వై. వి.=మూషక: చూ, మూషికము.

మూసనముకి. దే. విణ: చూ, వాగిడి.

మూసిక. దే వి. మంగళసూత్రికమునందు తాళి బొట్టునకు ఈవలాపల గుర్చిచ్చికట్టుకొనెడు నానుకోరివి. నీలా. 1,ఆ 102 [బొలకోడ

మూసిగంతలు .దే.వి.బ.కనుమూసిగంతలు: చూ,

మూసినముత్తెము. జా. ఎక్కువజాగర్తగా నుండుట. "మూసినముత్తెమై వెలుఁగు ముద్దు కుమారునిమీఁద" సారం. 3, ఆ. 53

మృ

మృగఁడు. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చూ, వెదకుడు.

మృగతృష్ణ. సం వి. ఆ. స్త్రీ: ఝుల-ఝూలి, మరీచిక (తె) —ఎండమావులు

మృగదంశకము. సం. వి. అ. పుం. 1. కుక్క: చూ,శునకము;2.ఎలుగు: చూ, వెలుగుబంటి.

మృగధూర్తకము. సం. వి అ. పుం. నక్క: చూ, సృగాలము.

మృగనాభి. సం. వి. ఇ.పుం.చూ, మృగమదము.

మృగపాలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కమ్మఁబిల్లి: చూ, మార్జాలము.

మృగప్లుతము. అం: చూ, ఆకాళచారులు.

మృగబంధని. సం. వి. ఈ స్త్రీ. మృగములఁ బట్టువల: చూ, వాగుర.

మృగమదము. సం. వి. అ పుం.=మెకపుటగాము: ఆండజ,కస్తూరి,కామాంధ,కురంగనాభి,గంధకేలిక, గంధచేలిక,గంధసూలి,గంధవంతము, దర్పము, నాభి,నాభిజము,మదము,మగాహ్వాము,మృగనాభి, శ్వేతము, శ్వేతమృగాండజము. (తె).—ఇట్టిగోగజేము, కస్తురి,జింకపొక్కిలి, మదిము, మెకపుటగాము. తద్వి —(తె) —కస్తురిపిణియ; (మిగతవాటికి"చూ, శ్వేతమృగాండజము")

మృగమదవాసి. సం. వి. ఆ. స్త్రీ చూ, కస్తూరిమల్లిక.

మృగము. సం. వి. అ. పుం. 1.=మెకము-మెగము. నాలుగుకాళ్ల జంతువు: గయము, పశువు (తె).— మెకము-మెగము. తద్వి.—ం పశుసులమువసు.—: (చూ,పసులము);ఆ ప్రాయపుపశువునసు.—ఒక్కరు; 2. వేటినుసుం జిక్కుని పశువునసు.-(తె) —గడిమెకము,ర. మృగవిశేషములు -కాశ్యపము,భురాకము, పార్వణము. ఇత్యాది("చూ, సింహము"),2.జింక: చూ, హరిణము 1, 3. అడవియందు తిరిగెడి యేనుఁగు: చూ, వాస్తి; 4. మృగశీర్షము: చూ, రిక్క; 5: చూ, న్ముగణ; 6. చూ, మృగఁడు. 1, 7. చూ, వేఁడికోలు; అం. 8: చూ, గజబాహులు.

మృగమోహము. అం. (ఇది అలంకారము): చూ, మోహాచపుప్రయము.

మృగయ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, వేట.3; 2: చూ, మృగము.

మృగయుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. బోయ:

చూ, వ్యాఘ్రుఁడు. 1; 2: చూ, బర్హిష్మ. 1; 3: చూ, వేఁటకాఁడు.

మృగరాజ్యము. సం. వి. ఆ. న. చూ, మృగయ. 1.

మృగవ్యాధుఁడు. సం. చూ, రుద్రులు.

మృగశిర. సం. వి ఆ. స్త్రీ = మీనసర. రూ- మృగశిరము - మృగశీర్షము: చూ, రిక్క.

మృగశిరము. సం. వి. న్. న. = — పై. —

మృగశీర్షకము. అం. అభినయహస్తవిశేషము: చూ, వ్యంజకము. 1.

మృగశీర్షము సం. వి. ఆ. న. = 1: చూ, మృగశిర; అం. 2: చూ, అభినయహస్తములు.

మృగస్వామి. సం. వి. ఇ. పుం = మెకముల సామి: చూ, సింహము.

మృగాంకుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం జింకతోలు పరి, చందుఁడు: చూ, హిమాంశువు

మృగాజీవము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, సివఁగి. 1.

మృగాజీవుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. బోయ: చూ, వ్యాధుఁడు. 1.

మృగాదనము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, మృగాజీవము.

మృగాదనుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, మృగాజీవుఁడు.

మృగితము. సం. విణ. వెదకఁబడినది: అన్విష్టము, అన్వేషితము, గవేషితము, మార్గితము.

మృగీ. అం: చూ, వృత్తము. 1. (ఒకొక్కక్కఁ జాచమునకఁ ఒకరగణము గలదై తృతీయచం దస్సునందుఁ బుట్టినవృత్తము.)

మృగేంద్రము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, మృగస్వామి.

మృగేంద్రుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. చూ, మృగేంద్రము.

మృగోర్వారువు. సం. వి. ఊ. పుం: చూ, బుడమ. *-

మృగ్యము. సం. విణ. వెదకఁదగినది: మార్గ్యము.

మృచ్ఛకటిక. అం. (ఈగర్గింథమును శూదర్కుఁడువారిసెను): చూ, కావ్యనాటకములు.

మృజ. సం. వి ఆ స్త్రీ: చూ, రూ—మార్జనము. 1.

మృడాని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పార్వతి.

మృడుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, శివుఁడు.

మృణాలము. సం. వి. ఆ. న. 1. పట్టిపేరు: చూ, సేవ్యము 1; పుం, న. 2. బిసము: చూ, సహస్రపత్రము.

మృతండుఁడు. సం. వి. ఆ. పుం. (రూ—మృతాండుఁడు-మార్తండుఁడు-మార్తాండుఁడు): చూ, సూర్యుఁడు.

మృతజీవుఁడు. సం. విణ. చేచ్చినను కీర్తిపహిం చినవాఁడు.

మృతము. సం. వి. ఆ. న. 1. చూ, మృతి. 1; 2. యాచితవృత్తి: చూ, యాచితము; 3. చేచ్చినది: చూ, సమాప్తము. 2.

మృతశయ్య. సం వి. ఆ. స్త్రీ: అంకశయ్య, అంతశయ్య, ఖడువు, భూశయ్య. (తె). - నేలపడక.

మృతసంజీవని అం: చూ, కళలు.

మృతస్నానము. సం. వి. ఆ. న: అపస్నానము. (తె). - చూ, చోవుమునుక.

మృతస్నాతుఁడు. సం. విణ: అపస్నాతుఁడు.

మృతాలకము. సం. వి. ఆ. న: చూ, రూ— మృత్తాలకము.

మృతాశౌచము. సం. వి. ఆ. న. 1: అస్పృష్టి, ఆశౌచము. (తె). — చోవుమయిల - చోవు మైల. తద్వి. — పక్షిణి; అం 2: చూ, ఆశౌచములు.

మృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చోవు: చూ, సావు; అం. 2: చూ, సంచారిభావములు. (ఇస్సిరో! యీమేనేల ? నీ వేణీభర•బు

కుత్తుకకు హత్తించిచేట్టిరాఁబెట్టిదెయొక్కపెట్టున బిగియలాగి యీదొసఁగుటుసురులఁ దొలఁగించేక నిలుపనేల!)

మృతుఁడు. సం. విణ. చూ, పరేతుఁడు. 2. మార్క్ష. 3, ఆ. 175 (చూ, స్వర్గస్థుఁడు).

మృత్కారుఁడు. సం. విణ: కుంభకారుఁడు, కులాలుఁడు, ధరటుఁడు. (తె).—కుమ్మర వాఁడు, కుమ్మరి.

మృత్తాలకము. సం. వి. అ పుం. రూ-మృతాలకము. చూ, సురాస్థగిజము. 1—2—3

మృత్తిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=మట్టి. 1. తొగరి మన్ను: చూ, భూమి. 1—ఔ;2. మన్ను: చూ, భూమి. 1—ఔ 2.

మృత్తు. సం. వి. ద్. స్త్రీ.=మృత్తిక.—పై.—

మృత్యుంళయము. ఆం: చూ, షష్ట్యంళయములు

మృత్యుంజయుఁడు. సం. వి. అ. పుం. మిత్తిగొంగ: చూ, శివుఁడు. [రంధ్ర.2.

మృత్యుశిల. సం వి. ఆ. స్త్రీ. అరటి*: చూ,

మృత్యుబీజము. సం. వి. అ.న: చూ, వేణువు. 1.

మృత్యువు. సం. వి. ఊ. పుం, న.=మన్ను. 1.చావు చూ, సావు;పుం.2. మరణాదిదేవత.

మృత్స్న. సం. వి. ఆ. స్త్రీ =మన్ను. 1. మంచి మన్ను: చూ, భూమి 1—ఔ; 2 తొగరిమన్ను: చూ, భూమి. 1-ఔ.

మృత్స్న. సం. వి ఆ. స్త్రీ =—పై.—

మృధము. సం. వి. అ. న. రూ—మృధము: చూ, యుద్ధము.

మృదంగము. సం. వి అ. పుం. 1.=మద్దెళ: చూ, వీణె; 2. తప్పెట:చూ,వీణె; 3. సద్దు: చూ, స్వరము. 2; 4. వెదురు*: చూ, వేణువు. 1.

మృదుత. అం: చూ, నఖక్షతములు.

మృదుత్వక్కు. సం. వి. చ్. పుం: చూ, బుజీపత్తిరి*. [చూ, పరగోఁగు.

మృదుదుగ్ధము. సం. వి. అ. పుం. గోఁగు*:

మృదులము. సం. విణ. మెత్తనిది:చూ,మృదువు.1.

మృదువు. సం. విణ (ఊ. ఈ. ఊ.) 1.=మెదుకు, మెత్తనిది: చూ, సుకుమారము. 2; 2: చూ, సోమరి. [బర్దిలగువనుచితి.

మృద్ఘటన్యాయము. అం. మట్టికుండ తేలికగా

మృద్వంళము. ఆం.1 చూ, షష్ట్యంళములు. ౯౯; 2: చూ, షష్ట్యంళములు. ౯౭.

మృద్వీక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ—మృద్వీక. ద్రాక్ష*: చూ, స్వాదుఫల.

మృద్వీక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.—పై.—

మృధము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-మృధము.

మృష. సం. అవ్య. బొంకు: చూ, వితథము.

మృషావాదము. అం: చూ, కళలు.

మృష్టము. సం. విణ. కడుగుటలోనగువానిచేత గరగరికైనది: చూ, శోధితము. "మృష్టాన్నము."

మె

మెంచే. పై. వి =ప్లేచ్ఛ. తురక, మహమ్మదీయుఁడు: చూ, ప్లేచ్ఛుఁడు.

మెండియము. దే. వి. రూ—మెండెము. చేపుడువేర్లవేసికొనెడి యంగరము: చూ, హవణిక. 2 (భూషణము 2)

మెండీఁడు. దే వి. (మెండెము + ఈఁడు.) చేపుడువేర్లు: చూ, వేలు. 2.

మెండు. దే. వి. 1. ఆధిక్యము:చూ, హెచ్చు.2; 2 అతిశయము. స్వా. 3, ఆ. 28: చూ, హెచ్చు. 2; 3: చూ, మిట్టు. 1: విణ. 4 అధికము: చూ, హేరాళము.

మెండుకొను. దే. అ. క్రి. 1. అతిశయించు; శకాం. 2, ఆ. 90: చూ, సంపడించు; 2: చూ, విజృంభించు;3. నిండుకొను. ఉ, హరి. 5, ఆ. 84: చూ, సంపూర్ణమగు; పే. 4. మెండుకొలుపు.

మెండెము. దే. వి: చూ, రూ-మెండియము.

మెండొడ్డు. దే. అ. క్రి. (మెండు + ఒడ్డు) ఎదిరించే. భా.4, ఆ 32: చూ, సక్కళించే

మెంతి. నై.వి.=మేంథి.కుంచిక*: చూ, మేంథి*.

మెంతిమజ్జిగ. వా. వి. చేల్లకడి, తిమ్మనము, తేమనము, సిగర-సిగరి: చూ, మజ్జిగ.

మెంతులు. నై. వి. బ.= మేంథి: చూ, మెంతి

మెంబరు. వా. వి: చూ, సభికుడు.

మెకపుటాము నై. వి.=మృగమద: చూ, మృగమదము. ఆచ్చ. ఆ, కాం. 10.

మెకము. నై. వి.=మృగ. 1. రూ-మెగము చూ, మృగము. 1; 2. జింక. ఆచ్చ. ఆర, కాం. 37. చూ, మృగము. 2. [ములవేఁడు.

మెకములకొలముసామి. నై. వి. చూ, మెక

మెకములతిండి. ద్వ. వి. 1: చూ, మృగాజీవము; 2: చూ, పెద్దపులి. [సింహము.

మెకములవేఁడు. ద్వ. వి.మృగేందుర్రీడు: చూ,

మెకములసామి. నై. వి.=మృగస్వామి -నై.-

మెకమెకపడు. ద్వ. అ. క్రి. గర్వించే : చూ, హంకరించే.

మెకమెకపాటు. ద్వి. వి. 1. గర్వము. స్వా. 3, ఆ. 38: చూ, హంకారము; 2. ఆడకలి యెోర్వనట్టి యా ర్తి.

మెక్కు. దే. స. క్రి. తిను చూ, భక్షించే.

మెగము. నై.వి=మృగ: చూ, రూ-మెకము.1-2.

మెగ్గ. దే. వి. ఊట: చూ, పెలయూట.

మెచ్చు. దే. వి. 1. శ్లాఘన: చూ, స్తోత్రము; 2. ప్రేమము: చూ, స్నేహము, 3. చూ, బహుమానము; విణ. 4: చూ, శ్లాఘ్యము; స. క్రి. 5: చూ, శ్లాఘించే. 6. గణించే. చూ, లక్ష్యపెట్టు; ప్రే. 7: మెచ్చించే-మెప్పించే

మెచ్చులచెట్టు. దే. వి: చూ, కిట్టుడుచెట్టు.

మెచ్చులాఁడి. దే. వి. (మెచ్చులు+ఆఁడి) 1. మెచ్చేకొనఁదగినఆఁడుది. ఉ, రా. 5, ఆ. 248: చూ, స్త్రీ; విణ. 2. మెచ్చేకొనఁదగినది [మెచ్చేకొనఁదగినవాఁడు.

మెచ్చులాఁడు. దే. విణ. (మెచ్చులు + ఆఁడు)

మెటికె. దే. వి. రూ-మెటికె-మెట్టిక. తంతియ: చూ, సోపానము.

మెటికకాయ. వా. వి. గోరుచిక్కుడుకాయ. (రాయలసీమలో వాడుక.)

మెటికె. దే. వి. 1: చూ, రూ-మెటికె; 2. కీళ్లునిఱుగుటచేకలుగుధ్వని చూ, స్వరము. 2; 3. పాదము చూ, హజ్జే.

మెట్ట. దే. వి. 1: చూ, భూమి. 1; 2: చూ, పర్వతము; 3 చూ, మెటికె. 3; 4. నీరాసలేక పండెడుచేను, మెఱకపొలము: చూ, భూమి 1.

మెట్టజీలుగు. దే.వి.ఒకసస్యము చూ,సస్యము.1.

మెట్టతమ్మి. ద్వ. వి: చూ, నేలతమ్మి*.

మెట్టదామర. ద్వ. వి.—పై —

మెట్టనాఁగలి. వా. వి మెరకనుదున్నెడు నాఁగలి (చూ, దంపనాఁగలి.)

మెట్టపంటలు. దే. వి. బ. చోడి, జొన్న మొదలగునవి. [మాటలు.

మెట్టపొంకంపములు. బా నిరుపయోగమగు

మెట్టపంగ. ద్వ. వి. పెద్దపంగ*: చూ, పంగ.

మెట్టపాలుపిట్ట. ద్వ వి. రూ-మెట్టవాల్పిట్ట. కోడి. చూ, పుంజే. [కాం. 8.

మెట్టవాల్పిట్ట. ద్వ. వి.—పై.—అచ్చ. బాల,

మెట్టిక. దే. వి: చూ, రూ-మెటిక.

మెట్టినిల్లు. దే. వి: (మెట్టిన + ఇల్లు) ఆఁడుదాని అత్తవారియిల్లు. చూ, సదనము 1.

మెట్టియ. దే వి. రూ-మెట్టె చూ,మట్టియ.2.

మెట్టు. దే వి. 1. వీణాసోపానము: చూ, సోపానము; 2. చూ, సోపానము; 3: పులికడుగు, పులిమజ్జిగ: చూ, శుక్తము. 1; బ. 4.

ఆకుచెప్పలు. వసు. 5, ఆ. 77: చూ, సమ్మ
లిగలు; 5. సుంకము పుచ్చుకొనెడుఘట్టము:
చూ, స్థానము. 1; 6. కొండ: చూ, పర్వ
తము; 7. చిన్నకొండ: చూ, పర్వతము;
8. తొ్రిక్కుట. య. 2, ఆ. 56. "వాఁడు
కాలితోఁ మెట్టుట నేర్చెను"; 9. అనరు: చూ,
సంకటము; 10. అంకెలయొక్క వెరసి: చూ,
వెరసి. 1; స. కిరి. 11. మట్టు, ఒత్తు: చూ,
తొ్రిక్కు. 3.

మెట్టుఁబొ్రిలు. దే. వి. బ. తలఁబొ్రిలు. స్వా.
5, ఆ. 79: చూ, నేసఁబొ్రిలు.

మెట్టుకు. దే. దర్శి. 1. తుదకు, చివరకు; 2. మొ
త్తమునకు.

మెట్టుచోలు. దే. వి. గంగ: చూ, నది.

మెట్టై. దే వి. రూ-మెట్టియ: చూ, రూ—
మట్టియ. 2.

మెట్లగుంటక. దే. వి. గుంటక భేదము: చూ,
హలము (పాఘటము).

మెడ. దే వి. 1. అఱు-ఱ్ఱు, కుతిక-కుతుక-
కుత్తిక-కుత్తుక, కొలికి, గొంతు-గొంతుక,
పీక-పీకె-పీకె-పీకియ, బొండు, మెడకాయ
(సం).—ఊ, కంఠము, కంధర-కంధరము,
కంధి, కంబువు, కుహరము, కృకము, గళము,
గాతర్తిము, గిరి, గీర్వ, ధమని, నిగరణము,
పర్శగీర్వము. తెద్విశేషములు.—ం: అంగిలి,
లోకుత్తుక; ఃఅంటుమెడ, ఇఱుకుమెడ,
పొట్టిమెడ; 3: (సం).-గల్య; ర: (సం).-
కంబుగీర్వ; ఱ: (సం).— గీర్వ("చూ,
శిరము."); అం. 2: చూ, నఖక్షతస్థానములు.

మెడకాయ. దే. వి.—పై.—

మెడకొంకి. దే. వి. మెడమందలియడ్డయెముక:
చూ, శల్యము. 1.

మెడఁజొ్రిక్కొనుట. జా. అలుముకొనుట. "మె
డఁజొ్రిక్కొనియెనూరక." పాండు. 5, ఆ.
225; "కొమ్మనీమెడఁజొ్రిక్కొనకున్నె." రామా. 1, ఆ. 147. [చూ, భూషణము. 2.

మెడనూలు. దే. వి. బంగారు తీఁగెల హారము:

మెడపాంపు. దే. వి. గీర్వాగర్భాగము. పాం
పు, మెడవంపు.

మెడవంపు. దే. వి.—పై.—

మెడవల. దే. వి. ఒకరకమువల: చూ, వల.

మెడవాలు. దే. వి. 1. చోకలత: చూ, రజకి;
2. చోకలవాఁడు. చూ, రజకుఁడు. [ము. 2.

మెడిదము. దే.వి ధ్వని.యు 1,ఱ. 116: చూ, స్వర

మెడుద. దే వి. చూ, మెట్టు 3. [26.

మెణకరి. దే.వి: చూ, బ్రహ్మచారి.ఉ, హరి. 5, ఆ.

మెణత. దే వి: చూ, మెల్లై.

మెతక. పై వ్యుత్ప.=చూ, రూ-మెతుక. 1-2.

మెతుక. పై. వ్యుత్ప. రూ-మెతక.= మృదు.
1. మృదునైనది, మెత్త: చూ, మెదువు. 1;
2. మందము: చూ, మెదువు 2.

మెతుకు. దే. వి. 1. అన్నము: చూ, సాద
ము (1); 2. అన్నముయొక్కకణము, సిక్థ
ము. చూ, సాదము (1). [తుక. 1—2.

మెతువు. పై. వ్యుత్ప.=మృదు: చూ, రూ-మె

మెత్త. పై. వి. 1: చూ, శయ్య. 1; 2. గుఱ్ఱ
పుపల్లము: చూ, హయము; 3. పఱుపు: చూ,
శయనము; 4. సాగరముమోసెడియెద్దుగంత
మీఁదిపఱుపు; బ 5. పల్లకిమోయువారు
భుజముపైవేసికొను మొదివేసి కుట్టిన బిళ్ళ:
మాలుగులు-మూలుగులు; వ్యుత్ప. 6: చూ,
మెతుక. 1.

మెత్తఁబడు పై. ఆ. కిరి. (మెత్తన + పడు)
1. మృదువగు. భాగ. 7, స్క్రం. 288;
2. నమ్రమగు. విజ 3, ఆ. 107; భార. విరా.
2, ఆ. 54: చూ, పంగు; నా. 3. చిమ్ముడు:
చూ, ముద్దకట్టు. [ఉద్యో. 3, ఆ. 199.

మెత్తఁబడుట దే. వి. లొంగిపోవుట. భార-

మెత్తఁబాటు. వై. వి. 1. మృదుత్వము: చూ, సుకుమారము. 2; 2. ఆలస్యము: చూ, విలంబము. 1. [చూ, మెత్తఁబడు. 1.

మెత్తఁబాటు. ద్వ.ఆ. కి్రి.(మెత్తన + పాటు): మెత్తగిల్లు. వై. అ. కి్రి. మెత్తనగు.

మెత్తడము. దే. వి. మెత్తుట.

మెత్తడి. దే. వి. ఒకచేఁప:చూ, మత్స్యము. 1.

మెత్తన. వై. వి. 1.=మృదు మార్దవము: చూ, మెత్తఁబాటు. 1; 2: చూ, శాంతి. 1 హరి. పూ. 3, ఆ. 148; విణ. 3. మృదువు: చూ, సుకుమారము. 2; కి్రి విణ. 4. తిన్నగా: చూ, మెల్ల. 3.

మెత్తనిది. వై. విణ: చూ, మెత్తన. 3.

మెత్తపఱుచు. ద్వ. అ. కి్రి: చూ, ఊను. 5.

మెత్తర. దే. వి: చూ, ముత్తర.

మెత్తినగోడ. ద్వ. వి: బొమికలగోడ. (సం).—ఏకుకము—ఏకపాకము.

మెత్తు. దే. వి. 1. మన్ను లోనగువాని దళము గా పూసినపూత: అలుకుట. (సం).—ఉపలేపనము, గోముఖము; స. కి్రి. 2. మన్ను లోనగువాని దళముగాపూయు, అలుకు-అల్కు: చూ, లేపనముచేయు.

మెదడు. వై. వి.= మేదస్. తలయందుండుక్రొవ్వు: కొవ్వు. (సం).—మస్తిష్కము, మేదస్సు. (ఇది చిన్న మెదడు, పెద్ద మెదడు అని ద్వివిధము.) (చూ, శిరము. 1.)

మెదలిక. దే. వి. మెదలుట.

మెదలు. దే. అ. కి్రి. కొంచెము చలించు: చూ, సళించు; 2: చూ, సంనరించు. [మెదల్చు.

మెదలుచు. దే. పే్రి. మెదలఁజెయు: రూ—మెదల్చు. దే. పే్రి.—వై.—

మెదించు. వై. స. కి్రి:=మర్దించు. రూ-మేదించు. రుక్మి. 2, ఆ. 26: చూ, సమ్మర్దించు.

మెదికాళ్ళు. దే. వి. మానికాళ్ళు.

మెదుక. వై. వి. 1: చూ, పిసక; 2.మందఁడు. పాండు. 5, ఆ. 61: చూ, సోమరి; 3. మందము: చూ, విలంబము. 1.

మెదుకగొను. ద్వ. ఆ. కి్రి. పిసకపట్టు. హరి. పూ. 5, ఆ. 143. [చూ, రూ-మెతుకు.

మెదుకు. వై. వి.=మృదు (దే. ఆని శ్ర):

మెదుగు.దే.ఆ.కి్రి 1: డంగు-పంగు; 2. నలఁగు: చూ, సగమదగుము. [19: చూ, వస్త్రము.

మెదుగుడు. దే. వి.పా్రీతబట్ట. పాండు.2, ఆ.

మెదుచు. వై. స. కి్రి.=మృద్. మర్ద: చూ, మెదించు కాశీ. 7, ఆ. 5; ఉ, హరి. 5, ఆ. 56. [5, ఆ. 21.

మెదుపు. దే. పే్రి. మెదుగఁజేయు. పాండు.

మెదుపు. వై. విణ.1.=మృదు: చూ,మృదువు.1; 2. మందము: చూ, మెదుక. 3.

మెనుపు. దే. స. కి్రి. కప్పముతో ఎసుచు.

మెప్ప. దే. వి. 1: చూ, మెచ్చు. 1; 2: చూ, మెచ్చు. 2; 3. పరము. అచ్చ. ఆర, కాం. 21: చూ, వరము. 3.

మెయి. దే. వి. (రూ—మయి-మై—మే—మేను.) 1. దేహము. హరి. ఉ 10, ఆ. 78: చూ, శరీరము; 2: చూ, పార్శ్వము. 2. కళా. 1, ఆ. 162; 3: చూ, విధము. 1; 4: చూ, నెంబడి; అప. 5. కొన్నియెడల తృతీయా విభక్త్యంతము వచ్చెడుపరిత్యాగము.(ఉదా.-అలుక మెయి, చేలము మెయి.)

మెయికొను. దే. ఆ. కి్రి. రూ—మయికొను. 1: చూ, సమ్మతించు, 2. కలుగు. భో. 1, ఆ. 103: చూ, సంభవించు; 3. పొందపడు: చూ, సరిపడు. 1; స. కి్రి. 4. చూ, సమ్మతించు. భార. ఆను. 4, ఆ. 202.

మెయికోలు. దే. వి: చూ, రూ-మయికోలు.

మెయితాలుపు. దే.వి :చూ,రూ-మయితాలుపు.

మెయిపాలు. దే. వి. సమభాగము.

మెయిమఱుపు. దే. వి: చూ, మూర్ఛ. 1.

మెయిమరుగు. దే. వి. కపటము. (రూ—మెయి

మరువు-మెయిమర్వు-మెయిమఱువు-మేమరుగు-మేమరువు-మేమర్వు-మేమఱుగు) చూ, వారవారణము.

మెయిమరువు. గో వి.—పై.—

మెయిమర్వు. దే వి.—పై.—

మెయిమఱపు. దే వి. చూ, రూ-మయిమఱపు

మెయిమఱువు. దే వి: చూ, రూ-మెయిమరువు

మెయిమెయి. దే.వి, వినా చూ, రూ-మయిమయి.

మెయివడి. దే. వి, వినా. రూ-మైవడి చూ, రూ-మయివడి. [సేబాసు

మెర. దే. అవ్య. పరిశంసనార్థకము. చూ, మెరక పై. వి=మరుక: చూ, భూమి. 1-ర౦

మెరమెరి. దే. వి. 1 చూ, సంశయము, 2 మనోవ్యధ చూ, శోకము; 3 చూ, భేదము 2.

మెరమెరపడు. ద్వ అ కి్రి చూ, సంశయించు.

మెరమెరలాడు. దే. అ. కి్రి చూ, బాధపడు.

మెఱగు దే వి 1 మించు చూ, విద్యుత్తు; 2. అధికపర్భిణి చూ, చెలుతురు. 1.

మెఱచు దే. అ. కి్రి తెలుక్కొని పరికాంచు. ఊ, హరి. 3, ఆ. 144. చూ, ప్రాణుల్లు

మెఱపు దే వి చూ, మెఱగు. 1—2. (విద్యుత్తునకు.—పాండు 4, ఆ. 286)

మెఱపుదీగ ద్వ వి. 1 సౌదామిన్యాదిలతిక చూ, మహేరు; 2. తీగపంటి మెఱపు: చూ, విద్యుత్తు

మెఱమ. దే. వి. 1: చూ, పిల్లమెఱమ. 1. పై. 3, ఆ 103; సి. కి్రి 2. నాటినళ్యాదికము ఇటునటు మెదల్చు.

మెఱమెచ్చు. దే. వి (మెచ్చు + మెచ్చు) మిక్కిలిమెచ్చు సా 1, ఆ. 118

మెఱయు దే. అ కి్రి. 1. చూ, పరికాంచు; 2. చూ, చెలువడు, అం చేరి 3. బయలు పఱచు.

మెఱవడి. దే. వి. 1. అతిశయము చూ, హెచ్చు. 2, 2. గౌరవము. చూ, సన్మా

నము; 3: చూ, విజృంభిణము. భాగ. 8. స్కం. 399; 4 చూ, రూ-మెఱవడి; 5 దేవ చూ, ఐశ్వర్యము. 1; 6: చూ, సామర్థ్యము. ఊ, రా. 4, ఆ. 231; విణ. 7 పరికాశితము. వికి్ర. 6, ఆ. 64.

మెఱవడివోవు దే అ. కి్రి రూ-మెఱవణివోవు, ఊరేగు. [పీను పెంచి.

మెఱవణి. దే. వి. రూ-మెఱవడి, ఊరేగింపు,

మెఱవణివోవు. దే అ కి్రి రూ-మెఱవడివోవు.

మెఱికిలు దే వి. బ పొట్టుపీడివీడనిబియ్యము. రూ-మెఱుకులు. చూ, సేఁదబొర్రిలు (బియ్యము.) ["పీడుతవతిగతిలోమెఱికి"

మెఱికె వా వి. అంటుతొక్కరను అధ్వకిండు.

మెఱియ దే వి. సుండ్రాయి. చూ, రాయి.

మెఱియఁడు దే విణ. చలింపనివాఁడు. చూ, రూ-మఱియఁడు.

మెఱియఁగ దే. విణ. చలింపనిది చూ, స్థావరము 3.

మెఱుఁగు దే. వి. (రూ-మెఱఁగు-మెఱపు-మెఱము-మెఱుపు) 1 చూ. విద్యుత్తు; 2 కాంతి ఆం, పదా సు.22. చూ, చెలుతురు. 1, 3 కిరణము చూ, హాయనము 2; 4. పర్భిణి. ఆం, భా పర్భి. 32 చూ, చెలుతురు. 1; 5 అగ్నికపర్భిణి చూ, చెలుతురు 1,6. చెయ్యి మఱఁడిలైనవానిబిడ్డు, చేముగు. చూ, స్నేహము; వా. 7 బంగారు లండిలోనగునగలపెట్టు తొడుగు, 8 వేషములలోనగువానిపైపూఁత. "సానిమెఱుఁగు-సంతి మెఱుఁగు", 9. హాంగరంపు. "కాళ్లు మెఱుఁగుమోపినవి"

మెఱుఁగుఁబోఁడి దే వి. (మెఱుఁగు + బోఁడి.) 1. మెఱుపుబోఁడి మనోజ్ఞాంగాలను బోడుగు: చూ, స్త్రీ; 2 ఆడుది పర్భిణి. 3, ఆ. 47: చూ, స్త్రీ.

మెఱుఁగుఁబుఱువు ద్వ వి చూ, రూ-మెఱుఁగుఱువు రామా. 6, ఆ 107.

మెఱుఁగుఁబుర్వు ద్వ. వి.—పై.—

మెఱుఁగుజెట్టి. దే.వి.కుటరాజము: చూ,సర్పము.
మెఱుఁగుదునూసె. ద్వ.వి.రూ-మెఱుఁగునూసె.
మెఱుఁగునక్క పెట్టెలులోనగు వానిమీఁద పూసెడు పూఁతనూసె,వార్నీషు: చూ, స్నేహము. 2. [భూషణము. 2.-3ర్.
మెఱుఁగునల్లలు. ద్వ. వి. బ. కట్లపండ: చూ,
మెఱుఁగునూసె. వా. వి: చూ, రూ-మెఱుఁగుదునూసె.
మెఱుఁగురిక్క. ద్వ. వి 1. పరివాళము: చూ, రత్నము. 1;2.కాంతిగలమెక్క:చూ,రిక్క.
మెఱుఁగుతాయి. దే. వి. వెండికి మెఱుఁగు పెట్టురాయి: చూ, రత్నము. 1.
మెఱుఁగునున్నము. ద్వ. వి. మంచిసన్ననిగమ్మిసున్నము:చూ,సున్నము. [చూ,విదారించు.
మెఱుకు. దే. స. క్రి.పెల్లగించు.కాశీ.5,ఆ.152:
మెఱుకులు. వా. వి. బ: చూ, రూ-మెటికలు.
మెఱుపు వా. వి.రూ-మెఱుము:చూ,విద్యుత్తు.
మెఱుము. దే. వి. 1.—పై.— ; ఆ. క్రి 2:చూ, మెఱచు; స. క్రి. 3. పొడుచు. ఉ, హరి. 3, ఆ. 64: చూ, స్ఫోటించు; అం. 4: చూ, పాదక్రియలు.
మెలఁకువ. దే.వి.1. (రూ-మెలుకువ,మేలుకాంచోట-మేలుకొంచోట-మేలుకొంట-మేల్కంట-మేల్కనుట-మేలొక్కనుట): చూ,మేలుకోలు;2.నడక:చూ, వర్తనము. 1; 3. నడక: చూ,వర్తనము. 1. ఉ,హరి.5,ఆ.198,4.జీవనము: చూ,బ్రిదుకు. 1;5:చూ, పాలయిక. 1.
మెలఁకువవాఁడు. దే. విణ: చూ, మేలుకొనియుండువాఁడు.
మెలఁగు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, వర్తించు. ఉ, హరి. 5, ఆ. 59; 2. జాగరూకతతోవర్తించు: చూ, మెలయు. 3; 3: చూ, సంచరించు, 4. జీరగు. హరి. పూ 5, ఆ. 193: చూ, సాగు. [చూ, రూ-మెలుము.
మెలఁచు. దే.(పే. మెలఁగఁజేయు.స్వా.4,ఆ 115:
మెలఁత దే. వి.రూ- మెల్త.1. ఆఁడుది. మెలఁత: చూ, స్త్రీ; వా. 2. కపటము: చూ, సూక్ష్మము. 2. "మెలఁతబుద్ధి."
మెలఁతుక. దే. వి. (మెలఁత + ఉక.) (రూ-మెలఁత-మెల్త-మెల్తుక: చూ, మెలఁత. 1.
మెలక. దే వి. కపటపువంచన: చూ, నూక్ష్మము 2. [216. చూ, వెలుఁగు. 5.
మెలకు. దే. అ. క్రి. జ్వలించు.భాగ.8, స్క-ం,
మెలన. దే వి. గ్రామముచేట్టునుండుబయలు: చూ, వెలుపల. 1.
మెలపు. దే. వి. రూ-మెలుపు-మెల్పు. 1: చూ,మేలుకోలు;2: చూ, మెత్తఁబాటు. 1; 3: చూ, పర్యటనము. ఆని. 2, ఆ. 26; 4. చలింపమి. విక్రి 4, ఆ. 17; పే్రి. 5: చూ,మెలుచు. పంచ. నా. 3, ఆ. 308.
మెలయు. నై. అ. క్రి. 1.=మిల్. పెనఁగు: చూ, సక్తమగు; దే. అ. క్రి. 3. ఉండు: చూ, వర్తించు; 3. జాగరూకతతో వర్తించు: చూ, వర్తించు. [పెన: చూ, లంకె.
మెలి. నై వి.=మిళిత. (రూ-మెలిక-మెలుసు.)
మెలిక. నై. వి.=—పై —
మెలిగొను. ద్వ. అ. క్రి. చూ, వెంటిగొను.
మెలిగర్రక్క. ద్వ వి. కూకీపలుకు, మణితము: చూ, స్వరము. 2
మెలిదారము. ద్వ. వి. తాళ్లపనివారు దిండు పర్రిక్క-కొయ్యలకుఁ గట్టెడి బిగిదారము: చూ, సూత్రిము. 1 [మెలివెట్టు. పిరిగొను.
మెలిపెట్టు. ద్వ. స. క్రి. మెలివేయు: రూ-మెలియు. నై. అ. క్రి. చూ, మెలయు. 1.
మెలివడు. నై. అ. క్రి. పెనవేయు: చూ, వడివేయు. [లంకెపెట్టు. 1.
మెలివెట్టు ద్వ. స. క్రి. మెలిపెట్టు: చూ, మెలుకువ. దే. వి. చూ, రూ మెలఁకువ. 1.
మెలుమే నై పే్రి మెలియఁజేయు:రూ-మెలఁచు, పెనఁచు, పెనపు, మెలపు; మెలుపు.

మెలుపు. వా. వి. పేర్లు: చూ, రూ-మెలపు.

మెలుసు. వై. వి.=మిళిత: చూ, మెలి. భాగ. 10, స్క-ం. పూ. 143.

మెల్ల. దే. వి: చూ, రూ-మెలఁత.

మెల్లుక. దే. వి: చూ, రూ-మెలఁతుక.

మెల్పు. దే. వి. పేర్లు: చూ, రూ-మెలపు.

మెల్ల. దే. విణ. 1. కంటికడకొఁగినది (హేళ.). "మెల్లకన్ను.": చూ, వీక్షణము; 2. మేలైనది "వానిపని యిప్పుడు మెల్ల".; 3. నెమ్మదిగా. "మెల్లగారమ్మ": చూ, మెల్లన; 4. నిశ్శబ్దముగా. "మెల్లగా మాట్లాడుము." 5. కొంచెము మేలైనది. "వానిపని గుడ్డిలోమెల్ల"

మెల్లకంటి. దే. విణ. (మెల్ల+కన్ను.) 1. కేకరాక్షుఁడు, కేకరాక్షి: చూ, కేఁకీకు; 2. కాకి చూ, వాయసము.

మెల్లకంటివాఁడు. దే. వి. కేకరుఁడు: చూ, పళిరుఁడు.

మెల్లకన్ను. దే.వి.అపాంగము: చూ,లోచనము

మెల్లచూపు. దే. వి.గిల్లచూపు: చూ,వీక్షణము.

మెల్లన. దే. వి. 1. తిన్నన; 2: అల్లన, ఒయ్యన-ఓయన, ఒల్లన. (విణ).— ఒయ్య, మెల్ల. (విశేషణమైనచో "మెల్లనినగవు, మెల్లనిమాట" మొ); దర్శి. 3. శనైరర్థకము. ఆం. భా. తృ. 76.

మెల్లము. దే. వి: ఎళ్ళము, ఒళ్ళము.

మెల్లా. వా. వి. చేవిక: చూ, సదనము. 1.

మెల్లిగా. వా. విణ. నెమ్మదిగా.

మెల్లె. దే. వి. చివక, మెణత: చూ, శాఖ. 1.

మెసఁగు. దే. స. క్రి. తిను. రుక్మి. 2, ఆ.136: చూ, సాపడు.

మెసవు. దే. స. క్రి.—పై.—

మెసవుట. దే. వి: చూ, భుక్తి. 1. (భుక్తి 2వ అర్థమునను వర్తించును.)

మెహదా. దే. వి. ఒకబాణము: చూ, బాణము. 1.

మెహనతు. వా. వి. బహుమతి. "కానులనండ మెహనతుగా యిచ్చెను." [సుర. (3).

మెహర్బాని. వా. వి. గొప్ప, ఘనత: చూ,

మే

మే. దే. వి: చూ, రూ-మెయి. 1-2-3-4.

మేండము. సం. వి. ఆ. పుం. పొట్టేలు: చూ, మేషము. 1.

మేండ్రించు. దే. స. క్రి. భేదించు. భాగ. 10, స్క-ం. పూ. 124: చూ, స్ఫోటించు.

మేంథి. సం. వి. ఇ. (స్త్రీ.=మెంతి*: కుంచిక, గంధఫల. (తె) —మెంతి.

మేఁక. వై. వి.=మేక, మేషు. 1. ఆఁడుమేఁక: చూ, మేషము. 1; 2. మగమేఁక: చూ, మేషము. 1. [చూ,శ్మశ్రువు.

మేఁకగడ్డము. వా. వి. మేఁకయొక్క-గడ్డము: మేఁకతిండి. ద్వ. వి. తోఁడేలు: చూ, పృకము.

మేఁకపడ్డ. ద్వ. వి. మఱుక చూ, మేషము. 1.

మేఁకపోతు. ద్వ. వి.ఛాగము: చూ,మేషము. 1.

మేఁకపోతుగాంభీర్యము. జా. మేఁకపోతుపంటి ధైర్యము,లోపలపసలేనిది "మేఁకపోతుగాంభీర్యము సభినయించుమేన్నాఁడు" (ధర్మజ రాజసూయము).

మేఁకరాసి. వై. వి.=మేషరాశి: చూ,రాసులు.

మేఁకలఁగాపరి. ద్వ. వి.కురుప, కురుమవాఁడు, కులిపి. (సం).—అజాజీవి—అజాజీవుఁడు—ఆజాజీవి—ఆజినుఁడు, జాబాలుఁడు.

మేఁకలమంద. వా. వి. ఆజకము, ఆజము: చూ, మేషము. 1.

మేఁకవన్నెపులి. జా. సాధువుగాఁగాన్పించు నసాధువు. "ఈసర్వజ్ఞుఁడు మేఁకవన్నెపులి" (నీతిచంద్రిక-విగ్రహము.)

మేఁకసారము. వై. వి. మేఁకయొక్క "మేఁ" అనుఆఱుపు: చూ, స్వరము. 2.

మేఁగు. దే. స. క్రి. రూ-మేస్తు.1. భుజించు. భో. 2, ఆ. 107: చూ, లేపనము చేయు; 2: చూ, వేష్టించు

మేఁడి. సై. వి. నాఁగటిదుంపవెనుక నిలిపిన కొయ్య: చూ, లాంగలము. 1.

మేఁడికట్ట ..... వి.—సై.—

మేఁడికొయ్య. వా. వి.—సై —

మేఁడికోరు. సై. వి: చూ, మేఁడిపాలు.

మేఁడికోల. ద్వ. వి. ఈళ. చూ, లాంగలము. 1.

మేఁడిచీల ద్వ. వి. మేఁడిజాతి రాకుండ వేసిన చీల. చూ, లాంగలము. 1.

మేఁడితోఁక. ద్వ. వి. మేఁడిచివరకొయ్య. చూ, లాంగలము. 1.

మేఁడిపాలు. ద్వ. వి 1 నేర్యగానిభాగము. చూ, సిస్తు. 1; 2 నేలయొడయనిభాగము: చూ. సిస్తు, 1. (చూ, సంగోరు.)

మేఁడిసోగ. ద్వ. వి: చూ, మేఁడితోఁక.

మేఁత. దే. వి. పశ్వాద్యాహారము. మేపు. తద్వి.—దొంగమేఁతకు.—తోడుకు.

మేఁతరి. దే. వి. (మేఁత + ఆరి) 1. కొందఱి శిల్పులలో ముఖ్యుఁడు; విణ. 2 తిండిపోతు: చూ, భక్షకుఁడు. [మేఁతాడు.

మేఁతిలాడు. దే. అ. క్రి. మేఁత మేయు: రూ—

మేఁతాడు దే. అ. క్రి.—సై.—

మేకము. సం. వి. అ. పుం.=మేక. భాగము చూ, మేషము. 1.

మేకు. దే. వి. చీల చూ, శూలము.

మేకుతల. దే. వి: (సం).—కపంథము—గుబ్బ

మేఁకొను. దే అ క్రి. (రూ—మైకొను-మయికొను—మెయికొను) 1. చూ, సమ్మతించు, 2: చూ, సంభవించు, 3. చూ, యత్నించు, స. క్రి. 4. చూ, సక్తమగు. ఉ, రా 7, ఆ 167; వై. 5. మేకొలుపు

మేకోలు దే. వి. (రూ—మెయికోలు—మయికోలు—మైకోలు.) 1. అంగీకారము చూ, సమ్మతి. 1; 2. యత్నము: చూ, సన్నాహము.

మేఖల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఆడుదాని యొ నిమిదిపేటల మొలనూలు: చూ, హవణిక. 2. (భూషణము. 2.); 2. కొండనడుము: చూ, హిమాలయము (పర్వతము); 3. ఆయుధము జోఁకుండఁగమణికట్టునఁగట్టుకట్టు, చిలుకడ తాళ్ళిడు: చూ, సూత్రిము. 1.

మేఖలకన్యక సం వి.ఆ.స్త్రీ.నర్మద: చూ, నది.

మేఖలికాతంత్రిము. అం: చూ, తంత్రిములు.

మేగలి దే. వి యత్నము చూ, సన్నాహము.

మేఘచాతక న్యాయము. అం చాతకపక్షి మేఘమిచ్చేనదే కాని తాగిదనురీతి.

మేఘద్యోతి. సం. వి స్. పుం: చూ, ఇరిమ్మడము. [సురవర్త్మము.

మేఘద్వారము. సం. వి. అ. న. విన్న. చూ,

మేఘనాదము. సం. వి. అ. పుం. 1 ఉఱుము: చూ, స్తనితము; 2. చిట్టికూర*: చూ, భండీరము. 2 (చూ, వృక్షము.) [నెమలి.

మేఘనాదానులాసి. సం. వి న్. పుం: చూ,

మేఘనాథుఁడు. సం. వి. అ పుం. 1. రావణునికొడుకు చూ, సూనుఁడు. 1; 2. ఒకానొక రిక్క-సుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1; 3: చూ, వరుణుఁడు.

మేఘనామము. సం. వి.న్ పుం.1. నిడుముస్తె*: చూ, ముస్తకము. 2; 2. ముస్తా*: చూ, ముస్తకము. 1. [నాదము. 1.

మేఘనిర్ఘోషము. సం. వి. అ. పుం. చూ, మేఘ

మేఘపుష్పము. సం వి. అ. న. 1. నీరు: చూ, సలిలము; 2. తూర: చూ, వాన. 1; పుం. 3. కృష్ణుని లేరిగుఱ్ఱము: చూ, హయము; అం. 4: చూ, రధ్యములు.

మేఘమాల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1; 2. మేఘపంక్తి: చూ, మేఘము. 1.

మేఘము. సం. వి. అ. పుం. (తడుపునది.)1.= మొగులు: అంబుదము, అంబుగృత్తు, అంభోదము, అబ్దము,ఆభ్రిము,ఉద్ధిగము,ఓ, కందము, కంధము,కంధగము, కజ్జలము, కమలాసనము, కరమాలము, కరిము, కేతుధ్వము, క్షరము, ఖచరము, ఖతమాలము, ఖద్యోతనము-ఖద్యోతము, గడేరము, గగనధ్వజము,గడయంతము, గదాంబరము-గదాంవరము; గాడబము, ఘ, ఘనము, చరయువు,చమకము, జలకరంకము, జలదము, జలధరము, జలపోటనము,జలమసి, జలముచము, జీమూతము, శివమూతము, లేటి త్పతి, తటిత్వంతము, తెరి, తోయదము, దర్దురము, ధారాధరము, ధూమయోని, నభిము, నభోగజము, నాగము, నీరదము, పయోధరము, పాంథికము,పారణ-పారణము, బలాహకము, భేకము, మదయిత్నువు, ముదిగిము, వనదము, వర్షము, వలాహకము, వాతరథము, వాయుదారము, వాయుదారువు, వారిమసి, వారివాహము, వ్యోమధూమము, శ్యానము, సేచకము, స్తనయిత్నువు.(తె ప).—గాలిసూడు,జోలదొడుకు, జేజేశ్రీయురదము, నీటితాలుపు, నీటిమోపరి, నీరుతాలుపు, పయిరులసుఱు—పైరులసుఱు, మబ్బు—మ్రిబ్బు, మాగుడు, మించేదారి, మొగిలు-మొగులు, మొయిలు-మొయిలు. తద్భేషములు.— మేఘములకు.—ం: చూ, మేఘములు; మతికొన్నింటికి —ం: అగ్నిచర్షకము, ఆవర్తము, 3: అపవరకము; ర. ఆనకము; ఱ: ఇంద్రచాపము, ఒ. ఐరావతము, రాజమేఘము; 2: కాళి,కాళిక(కొత్తమబ్బు); ం: కాళిక (మబ్బుగుంపు), ం:కి చేయము; ం0.ఖండాభ్రిము, ం1. ఘనాఘనము. (తె) తొలి మొగులు; ం3: జలవర్షకము; ం3: పగ్గన్యము; ం5: (తె).-బడగొండ; ం౫. మేఘములవరుసకు.—కాదంబిని, మేఘపంక్తి, మేఘమాల, మేఘశ్రేణి. (తె).-ఆగడపులు, ఆడెపలు-ఆడెబలు,ఆడెలు-ఆడేలు,మొగిలుదొంతికలు,మోడము; ం౬.మేఘావరణమునకు.-(తె) మందాగము,మోడము. (నిగతవానికి "చూ, స్తనయిత్నువు. 1."); 2. ఏనుఁగు కాలియందలి మదము చూ, హామిక; 3. ముస్తెఁ: చూ, ముస్తకము. 1; 4.నిడుముస్తెఁ: చూ, ముస్తకము. 2; అం. 5: చూ, గజమదములు.

మేఘములు. అం: ఆవర్తము, సంవర్తము, పుష్కలము, ద్రోణము, కాలజము, నీలము, వరుణము, వాయువు, తమము (9). (ఆవర్తము, సంవర్తము, పుష్కలావర్తము, ద్రోణము, కాళమేఘము, నీలమేఘము (7) అని కొందఱు.) [653 పారట].

మేఘుల. అం: చూ, ఆగంతుకములు. (చూ,

మేఘువర్ణ. అం: చూ, అసుభావర్తములు.

మేఘువహుఁడు. సం. వి. అ. పుం (రూ-మేఘవాహనుఁడు—మేఘువాహుఁడు): చూ, మబ్బుతాతు

మేఘువావానుఁడు. సం వి. అ పుం.—పై.—

మేఘువాహుఁడు. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

మేఘుషిలసితము. అం: చూ, వృత్తము. 1 (మ—న—న—నగణములు. 6యతి 12ప ఛందస్సు.)

మేఘువిస్ఫూర్జితము. అం: చూ, వృత్తము. 1. (య—మ—న—స—ర—ర గురువులు 13యతి. 19ప ఛందస్సు.)

మేఘుశ్రేణి. సం. వి. ఈ స్త్రీ. చూ, మేఘము. 1—ం౬.

మేఘసందేశము.అం.(ఈగర్జింపును కాళిదాను వార్తసెను): చూ, కావ్యనాటకములు.

మేఘాస్థి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. చూ, వడగల్లు.

మేచకము. సం. వి. ఆ.న. 1.=మసకన. చీఁకటి. (చీఁకటికిని, ఇందుల విశేషములకును "చూ, శ్యామిక. 1."); పుం. 2. నెమలిపురికన్ను: చంద్రికము, మేచకము. (తె.) కన్ను, పించియము–పించెము; 3.నలుపు: చూ, వర్ణము. 6; విణ. 4. నల్లనిది: చూ, వర్ణము. 6.

మేచే. దే. వి. పడియ: చూ, పల్వలము.

మేజో. వా. వి. బల్ల చూ, సింహాసనము.

మేజోవాణి. వా. వి. రూ–మేజోవాని. 1. బోగముపాండ్రిమేళము, నాగవాసము: చూ, వేశ్య; 2. బోగముపాండ్రి ఆటస్థలము: చూ, స్థానము. 1; 3: విందు.

మేజోవాని. వా. వి. —పై.—

మేజోడు. వా. వి. పాడగతనులకు లోపలఁగాలికి వేయుజోడు: చూ, సమ్మర్శిగలు.

మేట. దే. వి: చూ, ఎక్క–లి."ఇనుక మేట"

మేటరి. దే. విణ. (మేటి + అరి) మేటి: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు.

మేటి. దే. వి. 1. ఏలిక. హరి. పూ. 7, ఆ. 206: చూ, స్వామి 1; 2:రూ–మేటు. కసవుఁగుప్ప, గడ్డిమేటి,గడ్డివామి. (సం).–గరళము: చూ, వెంటి; విణ. 3: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు; 4: చూ, శ్రైన్యము; వా. 5. చిల్లరపనులు చేయుబంటు: చూ, సేవకుఁడు. 1.

మేటినీరుచూలిమెయి దాలుపులసామి. ద్వ. వి: చూ, వరుణుఁడు. ఆం. సం. దే 21.

మేటిల్లు. దే. ఆ. కి్రి. అతిశయించు. హరి. పూ. 9, ఆ. 13· చూ, సందడించు.

మేటు. వా. వి: చూ,రూ–మేటి.

మేడ. దే. వి. సౌధము. కళా. 6, ఆ. 133· చూ, సదనము. 1.

మేడము. సై. వి. 1.=మేళ. కూడిక. ఉ, కా. 3, ఆ 186: చూ, సంయోగము; 2: చూ, యుద్ధము.

మేడసొమ్ము. ద్వ. ఆ కి్రి. పెనఁగు: చూ, [వాటులాడు.

మేడమెట్టు. వా.వి. మేడచీడీ: చూ, సోపానము.

మేడి. దే. వి. 1: అంజూరు, అత్తి, బొడ్డ. (సం).—అపుష్పము, ఉదుంబరము, కాంచనము, కృమికంటకము–కృమికంటకము–కృమికంటకము, క్షీరవృక్షము, క్షేమఫల–క్షేమాఫల, జంతుఫలము, దుర్గమము, పవిత్రికము, యజ్ఞాంగము, హేమదుగ్ధకము–తద్వి.—ం: (సం) కలిమోహనము;ఁ: (సం) కుంకుమపిత్తియము; 3: (సం) ఆదుంబరి. (ఋగతవానికి " చూ, హేమదుగ్ధకము.");

మేడి. సై. వి. 2.=మేళ. నాఁగటికిఁదేతికిఁగల్పు కొయ్య: చూ, లాంగలము. 1.

మేడియము. దే. వి. చెక్క–డపు జోమికీయంచు పనితరము: రూ–మేడెము.

మేడు. దే. వి. మిట్టు చూ, భూమి. 1.

మేడుపడు ద్వ. ఆ. కి్రి. అజ్ఞాతఁబొందు. రూ–మేడ్పడు

మేడెము. దే. వి: చూ, రూ–మేడియము.

మేడ్పడు. ద్వ. ఆ. కి్రి: చూ, రూ–మేడుపడు.

మేఢ్రి. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, మగగుఱి.

మేఢ్ర్యశ్వితి్రి. అం: చూ, చిత్రిపర్ణులు.

మేతాలుపు. దే. వి: చూ, రూ–మయితాలుపు.

మేదకము. సం. వి. ఆ. పుం. పెళ్లెము: చూ, సుర. 2.

మేదకుఁడు. దే.విణ.అంబస్తు, దమ్మఁడు.(సం).–అకాటిల్యుఁడు, నిష్క–పటి–నిష్క–పటుఁడు.

మేదతనము. దే. వి. సాధుత్వము.

మేదర. దే. వి. చోఁపలు లోనగువానిని అమ్మి జీవించెడుజాతి. [దలు): చూ, మేదరి.

మేదరవాఁడు. దే. వి. (సై.=మేంథ్రి). అనికొం

మేదరసాని. ద్వ. వి. మేదరవానిభార్య: చూ, సహధర్మిణి(భార్య.)

మేదరి. సై. వి.=మాహేంద్రి.(వేశ్యమని శ.ర.) (మేదర + ఇ): చూ, వేణులావకుఁడు. పర. 1, ఆ. 126. [చూ, మెదడు.

మేదస్సు. సం. వి. స్. న.=మెదడు–మేదుఁ

మేదావి. దే. వి. ఔపాసనాగ్ని ముసి. కళా. 4, ఆ. 44: చూ, పిగరి. 1(ధస్మము.) [కాశీ. 3, ఆ. 118.

మేదించే. వై. స. కి్రి: చూ, రూ-మెదించే

మేదిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, భూమి. 1; అం. 2: చూ, వృత్తము. 1. (న-జ-భ-జ-గ గురువులు. 11 యతి. 16వఛందస్సు.)

మేదు. వై. వి.=మేదస్: చూ, మేదస్సు.

మేగురము. సం. విణ. చిక్క-సైనను పైనది.

మేదురుఁడు. సం. విణ. (లె).—గరగరనివాఁడు, మినమినసనివాఁడు. [హృల్లేఖము. 2.

మేధ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అపలభ: చూ,

మేధము. సం. వి. ఆ. పుం: చూ, యజ్ఞము.

మేధావి. సం. వి. న్. పుం. 1. చిలుక: చూ, శుకము. 2; విణ. 2. ధారణాశక్తిగల గొప్ప బుద్ధిగలవాఁడు: చూ, విద్వాంసుఁడు.

మేధి. సం. వి. ఇ. పుం. కట్టుగొట్టు: చూ, స్తంభము.

మేధ్యము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. ముంజికసవు*: చూ, హరిత (తృణము. 1.); విణ. 2. పవిత్రమైనది. (వస్తువు): పవిత్రము, పూతము: చూ, సమీచీనము.

మేన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: మేనక; దే. వి (1) తోడఁబుట్టినదానియొక్కయు, తండ్రి తోడఁబుట్టిన దాని యొక్కయు, తల్లి తోడఁబుట్టిన వానియొక్కయు దేహసంబంధము. ఉదా —మేనఁగోడలు (తోడఁబుట్టినదానికూఁతురు), మేనత్త (తండ్రితోడఁబుట్టినది), మేనబావ (తనకంటెపెద్దవాఁడైన మేనత్త మేనమామలకొడుకు), మేనమఱఁదలు (తనకంటె చిన్నదైన మేనత్త మేనమామల కూఁతురు), మేనమఱఁది (తనకంటె చిన్న వాఁడైన మేనత్త మేనమామల కొడుకు), మేనమామ (తల్లితోడఁబుట్టినవాఁడు), మేనల్లుఁడు (తోడఁబుట్టినదానికొడుకు), మేనపదిన (తనకంటె పెద్దదైన మేనత్తమేనమామలకూఁతురు) (చూ, మేనఱికము.)

మేనక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మేన. 1.

మేనకాత్మజ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పార్వతి.

మేనఁగోడలు: చూ, మేన. (1).

మేనత్త. దే. వి: అత్త అత్తమ్మ, అత్తయ్య. (సం).-అంబిక. (చూ, మేన (1).)

మేనత్తకొడుకు. వా. వి: చూ, మేనబావ.

మేనత్తమగఁడు. వా. వి: చూ, మామ 3. (మేనత్తమగఁడు మేనమామకాఁడు. పినతల్లిమగఁడు పినతండ్రికాఁడు. ఆనిలోకోక్తి.)

మేనబావ. దే. వి: మేనత్తకొడుకు. (సం).—పైతృష్వసేయుఁడు—పైతృష్వసీయుఁడు. (మేన. (1).)

మేనమఱఁదలు. వా. వి. (చూ, మేన, (1).)

మేనమఱఁది. వా. వి: (చూ, మేన (1).)

మేనమామ. దే. వి. 1. తల్లితోడఁబుట్టినవాఁడు: మామ. (సం).—ఆధీగవుఁడు, కలాదుఁడు, గురువు, భూజ్యుఁడు, మాతులుఁడు, మామకుఁడు; అం. 2: చూ, స్త్రీరక్షకులు; 3. చూ, గయాపిండదానార్హులు.

మేనయల్లుఁడు. వా. వి. చూ, రూ-మేనల్లుఁడు.

మేనఱికము. దే. వి తోడఁబుట్టినదానియొక్కయు, తండ్రితోడఁబుట్టినదానియొక్కయు, తల్లితోడఁబుట్టినవానియొక్కయు దేహసంబంధభావము, శరీరసంబంధబంధుత్వభావము: చూ, మేన. (1).

మేనల్లుఁడు. దే. వి. రూ-మేనయల్లుఁడు: చూ, స్వసీయుఁడు. (చూ, మేన. (1).)

మేనవదిన. దే. వి: (చూ, మేన. (1).)

మేనా. వా. వి. పల్లకి: చూ, సవారి.

మేనాదము. వా. వి. 1. పిల్లి: చూ, మార్జాలము; 2. మేకపోతు: చూ, మేషము. 1.

మేనాధవము. సం. వి. ఆ. పుం. హిమాది: చూ, పర్వతము. [మయి-మై-మే.)

మేని. దే. వి. కాంతి: చూ, వెలుతులు. 1. (రూ-

మేను. దే. వి. (రూ-మయి-మై-మే.)1: చూ, శరీరము; 2: చూ, సంభవము; 3: చూ, పార్శ్వము. 2. [ఆచ్చ. బాల, కాం. 54.

మేనుతాలుపు. దే.వి: చూ,రూ-మయితాలుపు.

మేనుతాలుపులసామి. ద్వ. వి: చూ,వరుణుఁడు.

మేసేజేరు. వా. వి. పైయధికారి.

మేపచ్చేన. ద్వ. వి.చిహ్నము: చూ,లక్షణము.1.

మేపరి. దే.విణ. (మేపు+ఆరి): చూ,భక్తుఁడు.

మేపు. దే. వి.1.పశుపక్ష్యాద్యాహారము.పాండు 4, ఆ. 227; 2. దోసెపిండి మొదలైనదానికి నూతికూడఁజేర్చెదుమినుప పప్పులోనగునది; క్రి. 3. మేయుఁజేయు.

మేపుట్టువు. దే. వి. 1. కూఁతురు: చూ,సూన.1; 2. కొడుకు: చూ, సూనుఁడు. 2

మేపుమేయు. దే. అ. క్రి:గర్వాదు (గర్వించే)

మేమరుగు. దే. వి (రూ-మేమరువు-మేమర్వు-మేమఱువు) కవచము: చూ,వారవారణము.

మేమరుపు. దే. వి: చూ, మూర్ఛ.

మేమరువు. దే. వి: చూ, రూ-మేమరుగు.

మేమర్వు. దే. వి —పై —

మేమఱువు. దే. వి —పై.—

మేము. దే స.బ.అస్మచ్ఛబ్దప్రథమాబహువచనము.

మేముడు. దే. వి. మేఁకోలు:చూ,సమ్మతి. 1.

మేమెయి. దే. వి.క్రి.విణ.(రూ-మెయిమెయి-మైమై-మైకయి-మయిమయి): చూ,రూ-మయిమయి.

మేయు. దే. స. క్రి. పశ్వాదులు మేఁతఁదిను. భాగ. 7, స్క.౮. 61; కాశీ. 6, ఆ. 257; హరిశ్చ. 1, ఆ. 140.

మేర. వై. వి.=మిరా. 1. సీమాస్థలము: చూ, సీమ 1; 2. మర్యాద: చూ, సన్మానము; 3 క్రమము: చూ, విధము. 1;4. ఏర్పాటు. రాజ,3, ఆ. 18:చూ, సత్యము. 1.

మేరగట్టు. ద్వ. వి. చకోరవాళాదిద్రి: చూ, పర్వతము ౧౫.

మేరతప్పు.వా.స.క్రి హద్దుమీఱు. ఆజ్ఞమీఱు,

మేరమీఱు. ద్వ. స. క్రి: చూ, దాఁటు. 9.

మేరు దే వి. రూ-మేరువు. 1. ఎక్కుటకును బరువెక్కించుటకును పొడుగుగా కట్టపలె వేయించెడి యినుకలోనగువాని దిబ్బ:చూ, సారువ. 1; 2. శిఖరమునందుండెడిమణి: చూ, సారువ. 4; 3. హారమధ్యమందు వేర్రి లెడుమణి: చూ, సారువ. 5.

మేరువ. దే వి. వీణాగ్రము: చూ, వీణె.

మేరువు సం. వి. ఉ. పుం. 1. హేమాదిద్రి: చూ, పర్వతము; అం. 2 వర్ష పర్వతములలో నొకటి: చూ, పర్వతము. ఱు; దే. వి. (1): చూ, రూ-మేరు. 1. య. 4, ఆ 82; (2) చూ, రూ-మేరు. 2. ఏను. 2, ఆ. 42, (3): చూ, రూ-మేరు. 3.

మేల్. దే. వి. రూ-మేలు. 1. క్షేమము. ఆం. భా. పర్వ. 98: చూ, శుభము. 1; అవ్య. 2: చూ, నేబాసు.

మేలమాడు. దే. స. క్రి. (మేలము + ఆడు) పరిహాసముచేయు: చూ, హాసించే.

మేలము. దే. వి: చూ, పరిహాసనము.

మేలిచ్చోపులుఁగు. సం. వి. గరుడుఁడు: చూ, హరివాహనుఁడు.

మేలిమి. దే. వి. 1. అపరంజి: చూ, లోహము. 1; 2. ఆధిక్యము: చూ, మేచ్చు. 2; 3. గౌరవము: చూ, సన్మానము.

మేలిమిమెట్టవిల్మేటి సం. వి: చూ, శివుఁడు.

మేల్లు. దే. వి. (మేలు + ఇల్లు): చూ, మేడ.

మేలు. దే. వి. 1. క్షేమము: చూ, శుభము. 1, 2 ప్రేమము. ఆం. భా. పర్వ. 136: చూ, స్నేహము; 3. చొక్కు. స్వా. 6, ఆ. 66: చూ, పలుపు. 2; 4. ఒడుపు. చూ, లాభము. 1; 5. మదము: చూ, హేమిక; 6: చూ, సౌందర్యము; 7. పుణ్యము: చూ, సుకృతము. 1; 8. ధర్మము, బాగు; చూ, సుకృ

తము. 1;9. విశేషము.కళా. 3,ఆ 12· చూ, విశేషము. 4; విణ. 10. బాగు: చూ, శ్రేష్ఠ్యము; 11. ఆధిక్యము. నిర్ణ. 3, ఆ 61: చూ, హేరాళము; వి. 12· చూ, ఉపకారము, ఉపకృతి, చికిరణము; విణ. 12.ఉపరి: చూ, మీఁదు. 2; 14. మంచి: చూ, శ్రేష్ఠ్యము; 15: చూ, మంగళ్యము. 7, అవ్య. 16: చూ, నేబాను.(ఆక్రమేడితమందు మేలు మేలు.—పను. 1, ఆ. 5)

మేలుకట్టు. దే. వి. 1: చూ, వితానము; 2. మెట్టు: చూ, సోపానము.

మేలుకను. దే. అ. క్రి. రూ-మేల్కను. నిదరి తెలియు. వికి. 4, ఆ. 74: చూ, లేచు. 2.

మేలుకనుపు. దే. పే్రి. రూ-మేల్కనుపు. భో. 1, ఆ. 20: చూ, మేలుకొలుపు.

మేలుకమ్మిచీర. ద్వ. వి. ఓగమాఁడంగుళముల వెడల్పు చోయనూలితోఁ నేసిన అంచేలుగల కోక: చూ, వస్త్రము.

మేలుకాంచు. దే. అ. క్రి: చూ, మేలుకను.

మేలుకాంచేట దే. వి: చూ, మేలుకోలు.

మేలుకాఁడు. దే. వి· చూ, శుభంకరుఁడు.

మేలుకొంచేట. దే. వి: చూ, మేలుకాంచేట

మేలుకొంట. దే. వి.—పై.—

మేలుకొనియుండువాఁడు. వా. విణ: పడిలుఁడు, మెలఁకువవాఁడు. (సం)—జాగరికుఁడు, జాగరిత, జాగరూకుఁడు, ధర్యిఁడు.

మేలుకొను. దే.అ.క్రి రూ-మేల్కొను.1: చూ, లేచు. 2; స. క్రి. 2: చూ, మోహించు.

మేలుకొలుపు. దే. పే్రి. రూ—మేల్కొలుపు: చూ, శుభోదయము. "మేలుకొలుపులపాడు చేఁడెను" [ధకుఁడు.

మేలుకొలుపువాఁడు. దే విణ (సం).—ఉద్బో

మేలుకోలు. దే. వి: ఉపపడము-ఉప్పవడము, కనువిప్పు, జేకొనము, పడిలము, బసిగొను మెలఁకువ. మెలుకువ, మెలపు, మేలుకాంచేట-మేలుకొంచేట-మేలుకొంట-మేల్కొంట-మేల్కొనుట-మేల్కొనుట, హుషారు (సం)—అవబోధము, ఉద్బోధము, జాగర-జాగర్య-జాగరణము-జాగరము, జాగ్రత్-జాగ్రత్తు, ప్రబోధము. తద్ధ్వ.-రాత్రిమేలుకొనుటకు.—జోగారము. (సం).—జాగరము. ("చూ, హుషారు. 2.")

మేలుగీ(కీ)ళ్లు.వా. వి. బ: మంచిచెడ్డలు.

మేలుచేయు ద్వ. వి. 1. ఆధిక్యము: చూ, హెచ్చు 1; విణ. 2. హెచ్చైనవాఁడు.శ్రై. 1, ఆ. 28: చూ, సమర్థుఁడు; 3. హెచ్చైనది: 4. గెలుపుగలది; 5. గెలుపుకాఁడు, విజయి: చూ, సమర్థుఁడు.

మేలుచేయువాఁడు. దే. విణ· చూ, మేలుకాఁడు.

మేలుతరము. దే. విణ· చూ, శ్రైష్ఠ్యము

మేలుపడు. ద్వ. అ. క్రి రూ—మేల్పడు. విజ. 3, ఆ. 31: చూ, వలపుఁగొను

మేలుబంతి. ద్వ. వి. 1: ఒజ్జిబంతి-ఓజీబంతి, ఒరవడి, తర్వా.—మూనా, నెలవడి-వలపడి; 2 హేచియేదేవి యొకఁడని నేర్చుకొనుటకుఁగాని చేయుటకుఁగాని మొదటనేర్చిన మాదిరి; 3· చూ, శ్రైష్ఠ్యము. "తోరపు కాంతికి మేలుబంతి "(కవికర్ణరసాయనము); విణ 4 చూ, శ్రైష్ఠ్యము,5: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు.

మేలువచ్చు. దే. వి. 1. మేడ: చూ, సదనము. 1; 2. చంద్రశాల. శ్రై 2, ఆ 97: చూ, సదనము. 1.

మేలుమచ్చులు దే వి. బ: చూ, బాలికాక్రీడ.

మేలురాసి. ద్వ.వి.తూర్పొత్తిగధాన్యము,పోరిత్రు: చూ, రాశి. 1.

మేలువాఁడు. దే విణ. 1: చూ, పెంపుగఁడు; 2: చూ, సుకృతి; 3: చూ, వలపుకాఁడు.

మేవైవచ్చు. వా. అ. క్రి: చూ, అచ్చివచ్చు.

మేల్కంట. దే. వి: చూ, మేలుకోలు.

మేల్కనఁబోపు. దే.అ. క్రి.1: చూ, వ్యర్థచుంబన వా. 2. మేలుచూడఁబోపు.

మేల్కాను. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-మేలుకాను.

మేల్కానుపు. దే. పే: చూ, రూ-మేలుకానుపు.

మేల్కొను. దే. అ. క్రి, స. క్రి: చూ, రూ-మేలుకొను. [కొలుపు.

మేల్దారపరి. దే. వి: చూ, పేళ్ళ.

మేల్పడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-మేలుపడు. ఉ, రా. 4, ఆ. 193.

మేల్బంతి. ద్వ. వి. విణ: చూ, రూ-మేలుబంతి.

మేల్మచ్చ. దే. వి: చూ, రూ-మేలుమచ్చ.

మేవ. దే. వి. 1: చూ, నూడిద; 3: చేవ: చూ, మత్స్యము. 1.

మేవడి. దే. వి. 1. నమ్రత: చూ, వంగుట; 2. ఉపాయము: చూ, వెరపు; 3. చూ, వినయము; విణ. 4: చూ, యోగ్యము.

మేవడికాఁడు. దే. విణ. 1: చూ, విధేయుఁడు; 2: చూ, సమర్థుఁడు; వా. 3. ఉపాయము గలవాఁడు. [మేరిపు-మేరిగు.)

మేవు. దే. స క్రి: చూ, రూ-మేఁగు. (రూ-

మేష్టరు. వా. వి. 1. బడిపంతులు: చూ, నురాచార్యుఁడు (వంతులు); 2. పనిచేయువాండ్రి మీఁదపెద్ద, మేస్త్రి: చూ, యజమానుఁడు. 3

మేషము. సం. వి. అ. పుం. 1 = మేఁక: అజేయము, అతిగోమళము, అమిష్ఠ, అమిధురము, అల్పాయువు, ఇడిక్కము, ఊరణము, ఊరధ్రిము, ఊర్ణము, ఊర్ణాయువు, ఋశ్వోజసనము, ఏడకము, ఏరకము, కేళటము, ఛగలము, ఛాగము, ఛాగలకము, తగరము, తేధ్రము, దేవానాంప్రియుము, నర్కరము, పరిక్రిసహము, పర్ణభోజనము, బస్తము, బర్కరము, బాలవాహ్యము, బుక్కము, మేండము, మేషాదిము, లంబక్రిము, లఘుకాయువు, వర్కరము, వల్లువు, వృష్టి, శివాప్రియుము. (తె. వ).—అగ్నికర్తడి, ఇరుదల తేజి, ఏడిక, చింబోతు, తగరు, మేమము, పొట్టేలు-పొట్టేలు-పొట్టేలు, మేక, మేకపోతు, వేట. తద్విశేషములు.—ఆఁడు మేకకు.—ఆజ, గలస్తని-గలేస్తని, చులుంప, ఛాగి-ఛాగిక, దేవానాంప్రియము, మేషి, సంజాచులుంప. (తె). ఆఁడుమేఁక, చింబు, చేమ్మే; 2: ఆజౌషధము, ఆజకము, ఆజము. (తె).—మేఁకలమంద; 3: (తె).—కంచిమేక, ర: కుల్మాషము—కుల్మాసము; ళ: (తె). కొదమ: ఓ: (తె) మూఁక, మేఁకపడ్డ; 2: పనచ్ఛాగము. (తె) —ఆడవిమేఁక, మ■ష్ణి:—ర. మగగొట్టెకు.—పశువు, బహుగోగము, మేషము, రోమళము, లోమళము, సంస్ఫాలము, హుడువు; ర. ఆఁడుగొట్టెకు.—అవి, ఏడక, ఏరక, కురరి, గడ్డర, జాలకిని, ప్లవంగి, మేషి. (తె) —ఆఁడుగొట్టె, ఏలిక, గొఱియ-గొఱ్ఱె-గొట్టియ-గొట్టె; ౧౧: ఔరణము, ఔరభ్రికము, ఔరభ్రిము. (తె).—గొట్టెలమంద; ౧౧: (తె). కురువగొట్టె-కురుమగొట్టె; ౧౨: కణ్వము, రోహిషము-రౌహిషము. (తె).-కొండగొఱియ-కొండగొట్టియ - కొండగొట్టె. (మిగతవానికి "చూ, హుడువు") (మేషము=మగమేఁక, మగగొట్టెయనియు, మేషి=ఆఁడుమేఁక, ఆఁడుగొట్టెయనియు రెండు విధములుగ వాడుచున్నారు.); 2.=మేఁకరాసి, మొదటిరాసి. "మీనమేషములు లెక్కించుచున్నాఁడు.": చూ, రాసులు; 3. ఒకమందు: చూ, సంగరము. 8. (చూ, మందు 1.)

మేషయుద్ధన్యాయము. అం. పొట్టేళ్లుదెబ్బలాడుచోఁడఁగా మధ్యను నక్కబడిచేచ్చెనునురీతి.

మేషి. వా. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. గొట్టె, ఆఁడుగొట్టె: చూ, మేషము. 1; 2. మేఁక, ఆఁడుమేఁక: చూ, మేషము. 1.

మేస్త్రీ. వా. వి. పనివాండ్రినిఁదనపెద్దఁ మేస్త్రీరు, యజమానుఁడు. [2: చూ, మూకిరిము

మేహనము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, శిక్నము;

మేహము. సం. వి. అ. పుం. ఇరువది విధములు గల మేహము: చూ, రోగము. 1.

మేళికము. సం. వి. అ. పుం. కూడిక: చూ, సంయోగము.

మేళగాఁడు. దే. విణ. (మేళము + కాఁడు) 1. మేళమువాయించేవాఁడు: బజంత్రీ; 2. వేశ్యాకాంతలవెనుక మేళమువాయించే వాఁడు. భర్తృ. 1, ఆ. 51.

మేళగించే. వై. అ. క్రి. = మేళకఁ: చూ - మేళించే 1. స్నేహముకలిగియుండు: చూ - మేళించే, ఆనఁగిపెనఁగు, ఆనఁగు, బరుము, కడంబించే, కలయు, తగులు - తవులు - తాళ్లు, తొడరు, దొరలు, పెనఁగువ, పెనఁగు, పెనయు, పోవు (ని). — మిళ్ళిమగు, సక్తమగు; 2. పొందు, కలియు: చూ, సక్తమగు 1; ఆంపేర్చి 3. జేతగూర్చు. స్వా. 3, ఆ 57. చూ - మేళించే; 4. కలుపు. చూ - మేళించే; 5. ఋతుకులఁగలుపు: మేళించే.

మేళనము. సం. వి. అ. న: చూ, మేళికము.

మేళము. సం. వి అ పుం. 1. చూ, మేళికము; 2. రాగానుగుణముగ స్వరస్థానములయందు మెట్లుకుమర్చుట. వసు. 2, ఆ. 30: చూ, స్వరము. 2; 3. = మేళము. నటులగుంపు. "భోగపుమేళము, బజంత్రీమేళము, సానాయిమేళము" మొ: చూ, మేళము. (3); దే. వి. (1) నాగస్వరములోనగు వాద్యముల జేత: చూ, వీణె; వా. (2). గుంపు: చూ, సమూహము; (3) = మేళము. నటులగుంపు: చూ, మేళము. 3, వా. (4) దొంగఁజేట్లు.

మేళించే. వై. అ. క్రి. అం. పేర్: చూ, రూ - మేళగించే. (స్నేహముకలిగి యుండుటకు. — జై. 5, ఆ. 111; కలియుటకు. — నై. 7, ఆ. 93; కలుగుటకు. — నై 3, ఆ. 103.)

మేళ్లు. వా. వి. బ. మంచివి. "భూములు కీడుం మేళ్లవరుసను రెండు సమభాగములుగ పంచుకొనిరి." (చూ, మేలుగీ(కీ)ళ్లు)

మై

మై. దే. వి. ఆప: చూ, రూ - మయి. (దేహము వకు. — ఉ, రా. 4, ఆ. 115.)

మైఁగనురా. ద్వ. వి. ఇంకుర్చిడు. ఆం, వదా. నుర. 28: చూ, సహసాకిఱుఁడు.

మైకము. దే. వి: చూ, రూ - మయికము.

మైకొను. దే. ఆ క్రి: చూ, రూ - మయికొను.

మైకోలు. దే వి: చూ, రూ - మయికోలు.

మైజోఱు. దే. వి: రూ - మయిజోఱు, అంచు, ఏకన, ఓర, కొంగు - జీకిట్టు, చేంగు - చెంగు, చెఱఁగు - చెఱ్ఱఁగు, టూకు, పయ్యెట కొంగు - పైటకొంగు. (సం). — అంకపాళి, అంచలము, అళి, ఆణి, కుటము, కోటి, పాళి, యుతకము. తత్సంశేషములు. — ఁగుమ్మి, చిట్టియ - చిట్టె, ఖి. జేర; 3: (సం) — పల్లవము; ర: మడిచేఱు.

మైతాలుపు. దే. వి: చూ, రూ - మయితాలుపు.

మైత్రీము. సం. వి. అ. పుం. దినముయొక్క మూఁడవభాగము: చూ, వాసరము.

మైత్రావరుణి. సం. వి. ఇ. పుం. అగస్త్యుఁడు: చూ, సన్యాసి.

మైత్రావరుణుఁడు. అం: చూ, ఋత్విఙ్ఞాడు. 1.

మైతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. మిత్రీభావము, మైత్యము: చూ, స్నేహము; 2. మిత్రీకర్మము, మైత్యము: చూ, స్నేహము; 3. అనూరాధ: చూ, రిక్క; అం. 4: చూ, యతి మైతి: చూ, యతి. 1.

మైత్రీబలుఁడు. సం. వి.అ.పుం: చూ, బుద్ధుఁడు.
మైత్ర్యీము. సం. వి. అ. న: చూ, మైత్రి.1.2.
మైథునము. సం. వి. అ. న. 1. గార్హస్థ్యధర్మము: చూ, సంయోగము; 2. కూడిక: చూ, సంయోగము.
మైద. వై. వి. దే, వి: చూ, రూ–మయిద. 1–2.(మయికమానకు.–నారి. పూ. 8,ఆ.40.)
మైదగోరంట. వై. వి. కురంటకము*: చూ, సవ. 2. (మైనగోరంట అని కొందఱు)
మైదానము. వా. వి: చూ, రూ–మయిదానము.
మైందు. వై. వి.=: చూ, రూ–మయిదు.
మైథిలులు. ఆం: చూ, బార్హస్మాణులు.(లక్ష్మణాంక సంభవురాలగు శ్రీసీతాదేవియొక్క– జనకుఁడగు జనకమహారాజు పరిపాలించిన మిథిలారాజ్యమందలి బార్హస్మాణులు మైథిలులనంబడుదురు. ఈమిథిల గండకీనదుల మధ్యమాననున్నది. మైథిలులు పంచగౌడులలో నొకటెగవారు. వీరిలో బర్ధుబార్హస్మాణులు, కుమారబార్హస్మాణులు, ఖాన్‌బార్హస్మాణులు, శాకూరుబార్హస్మాణులు, పరిహస్తబార్హస్మాణులు, రాయబార్హస్మాణులు, శ్రోత్రీయబార్హస్మాణులు కలరు. (ఈమైథిలబార్హస్మాణులగదుమను మత్స్యమునలను మాంసమును మద్యమును స్వీకరించువారైయున్నారు. ఇపుడిపుడు మానుకొనినట్లువదంతి.)
మైనపుగుడ్డ. ద్వ. వి. ఆత్తు: చూ, వస్త్రము.
మైనపుజిడ్డు. ద్వ. వి.—వై.—
మైనపుపత్తి. వై.వి.=: చూ, రూ–మయినపుపత్తి
మైనము. వై. వి.=మదన. 1: చూ, రూ–మయినము; ఆం. 2: చూ, తైలములు.
మైనస్థ. వా. వి. స్వాతంత్ర్యమునకుఁ దగిన ఈడురానిబాలుఁడు,వ్యవహారజ్ఞానములేనివాడియాటలు పత్సరముల లోపువాఁడు. (18 సం. వాటపలేనని న్యాయపట్టము.)
మైనన్సు. వా. వి: చూ, వ్యవకలనము. '—'
మైనాకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. హిమవంతుని కొడుకు, మేనకాత్మజుఁడు. [వలచేఁడు.
మైనికుఁడు. సం. వి. అ. పుం. బోలరి: చూ,
మైపాలలు.ఆం: చూ,ధాన్యము.(వా మైపాళలు)
మైప్రూత్. దే వి. ఆంగరాగము: చూ, సమాలంభము.
మైపోక. దే. విణ. లేలిక: చూ, లాఘవము. 1.
మైమయి. దే.వి క్రి.విణ: చూ, రూ–మయిమయి.
మైమై. దే. వి. క్రి. విణ.—వై.—
మైమఱచే. దే. అ. క్రి: చూ, సామ్మసిల్లు.
మైమఱపు. దే. వి: చూ, రూ–మయిమఱపు.
మైమఱువు. దే వి: చూ, రూ మయిమఱువు.
మైమోజో. దే వి. గరుడ: చూ, గోమాంచము.
మైరేయము. సం. వి. అ.న. 1. చెఱుకురసమువఁజేసినకల్లు: చూ, సుర. 2; 2. ఆరెపువ్వు బెల్లము కడుగునీళ్ళు వీనితోఁ జేసినకల్లు: చూ, సుర. 2.
మైల వై. వి.=మలిన: చూ, రూ–మయిల.
మైలకోక. వా. వి: చూ, రూ–మయిలకోక.
మైలతోవి. ద్వ. వి: చూ, మురళి.
మైలచోయతొండ. ద్వ. వి: చూ, దుష్పుత్రిధి.
మైలతుత్తము. వై. వి.=మయూరతుత్థ: చూ, మయూరకము. 1.
మైలపడు. వై. అ. క్రి: చూ, రూ–మయిలపడు (మలివమగుఅనుటకు.—జై.6,ఆ. 28)
మైలవాఁడు. వై. విణ: చూ, ఆఖుఁడు. 3.
మైలారి. దే. వి. కోమటులనడిగికొని జీవించేవాఁడు:మయిలారువాఁడు. –మైలారువాఁడు.
మైలారు. దే. వి: చూ, రూ–మయిలారు.
మైలారువాఁడు. దే. వి: చూ, మైలారి.
మైలావు. ద్వ. వి. (మైల+ఆవు) పొగచోయగలఆవు, కబలి–కబలి: చూ, సారభేయి (ధేనువు. అర.)

మైలు. వా. వి: చూ, రూ- మయిలు. [తు త్తము.
మైలుతు త్తము. సై. వి.=: చూ, రూ-మైల
మైవడి. దే. వి: చూ, రూ-మయివడి. (విధము వకు.—సై. 6, ఆ. 115.)
మైసాక్షీ. వా. వి. పాగవేయుట కుపయోగించే ఒకమందుపస్తువు. (దీనిచెట్టు —మహిసాక్షిమ, కాలరసము *)

మొ

మొంగ. దే. వి. ఎన్నులమోఁపు, మూంగ: చూ, సస్యము. 1.
మొంటి. దే. వి. (రూ-మొంకె-మొంరిఁపె-మొఱఁటి, బాలికలాడుకొను చిన్నచేట: చూ, కూర్పము. 1.
మొంపె దే. వి — పై — [మొండికట్టె 3.
మొండరి. ద్వ. విణ. (మొండి+అరి): చూ.
మొండాడు. ద్వ. అ. క్రి. (మొండి+ఆడు) మొండాటఁగాడు. యు 3 ఆ 16
మొండి. సై. విణ.=మూండ. (రూ-మొండియము-మొండెను) 1. చేతులుకాళ్లులేనివాడు. భో. 5, ఆ. 98: చూ, మొండియము; 2. భిన్నత్వము: మొందు, మొందుమొల, మొట్టి; 3.=మూఢ. మూర్ఖుడు: చూ, స్తబ్ధుడు; 4. కొంతతెగినది (చేయికాలులో నగునది): మొందు; 4. మొక్కపోయినది. "మొండిగంటము": మొందు; 6 పట్టిది. "మొండిమెడనగలులేనిది": మొందు.
మొండికట్టె. సై. విణ. 1. కుజనుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు: 2;2: చూ, మొండి. 3;3 మొండితనముకలవాఁడు: మొండరి. [మొండెము,
మొండియము. సై. వి.=మూండ: చూ, రూ-
మొందు సై. విణ: చూ, రూ-మొండి.2.4 5 6
మొందుమొల. ద్వ. వి: చూ, మొండి. 2
మొండె. సై. వి =మూండ: చూ, రూ-మొండెము.
మొండెపుగాము. సై. వి. రాహుపు: చూ, రాహుపు. 1.
మొండెపురక్కనుఁడు. సై. వి. కబంధుఁడు. ఆచ్చ. ఆర, కాం.118: చూ, రాతినుఁడు.1.
మొండెము. సై. వి.=మూండ: రూ-మొండి-మొండియమును-మొండె-మొండెమ్ము-మొండెమ్ము, మొట్టె, ఆట్ట. (సం) —కబంధము, కమంధము, మూండము, రుండము.
మొండెమ్ము. వా. సై. వి =—పై.—
మొక్కడమా. వా, వి. వ్యవహారము.
మొక్కమలు దే. వి. మేలగుబట్టు, రూ-మొహమలు-మొక్కమాలు: చూ, సూత్రీము. 1.
మొక్కమాట. దే వి. చూ, బాలక్రీడ.
మొక్కమాలు. దే. వి: చూ, రూ- మొక్కములు.
మొక్కము. సై. వి =ముఖ: చూ, రూ-మొగము. ఉ. హరి. 4, ఆ. 216.
మొక్కరము. సై. వి.=ముష్కర (దే. అని శ.ర) రూ-మొక్కరము. 1: చూ, స్తంభము. పను. 6, ఆ. 76; 2. గడ్డిమాను: చూ. విష్కంభము. 2.
మొక్కరరు. వా. విణ. 1. ఎమ్ము. "వాఁడుమొక్కరరైమాట్లాడెను"; 2. నిర్ణయింపబడినది; 3: చూ, రుజోవు.
మొక్కరి. సై. విణ.=ముఖర. 1. మోగ్గునది, ధ్వనితము: చూ, రవణము. 2; 2. అసంబద్ధపచనములాడునది.
మొక్క. సై. వి. 1.=మూలికా*: ఇగురు-ఇవురు, ఈరిక, వనువు, మెంటిక-మెంట్టిక, మొలక-మొల్క-మొలవ-మోళ, మోటిక, మోడు-మోడు, మోసరిక-మోసేరిక-మోను (సం).—అంకిలము, అంకురము-అంకూరము, అభివోద్భిజ్జము, ఆరోహణము, ఉద్భిజ్జము, ఉద్భిత్తు, ఉద్భిదము, ఔద్భిదము, కందళము, కందరము, కలమము.

పర్శిగోహాము, మూకక, గోహాము. తద్విశేష ములు —ం కొయ్యఁగాలనుండి మొలిచిన మొలకకు – నాము: 2. చిగురుమొలకకు.– మొక్క, మొలక – మొల్క, మొలవ – మోక: 3. తాటివిస్తుకకు.—కొంగట – గె ం గెట, లేగ. (సం) —ఆగోష్ఠిన్; ర. తాటిమొలక; ౪ చెరుకుమొలకకు.– చెరుకుమొలక. (సం) –కమకము, కరీరము, చోథకి. (మిగతవానికి "చూ, వృక్షము.")]; 2. చిగురుమొలక హరి. 6, ఆ. 61; చూ, మొక్క. 1-2; విణ. 3.=మోఘ: చూ, వ్యర్థము; 4. మొలవఁడగినది: మొఱిన.

మొక్కఁడు దే. విణ. 1 బలిసినవాఁడు; చూ, లావరి; వై. విణ. 2=ముష్కర. కరినుఁడు: చూ, వ్యాఘ్రుఁడు. 2.

మొక్కచిక్కుడు. వా. వి: గోరుచిక్కుడు, మటిక – మట్టిక*. [పోవు. 2.

మొక్కచెడు. ద్వ. ఆ. క్రి: చూ, మొక్కపోవు.

మొక్కజొన్నలు. ద్వ. వి బ: చూ, మక్కలు.

మొక్కటీఁడు, దే ని. 1. చిన్నకొమ్మలుగల యేనుఁగు; చూ, హస్తి; వై. 2=ముష్కర రూ. మొక్కడీఁడు – మొక్కఁడి. కరినుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2. [వైఖరి)

మొక్కట్టు. గ్వ. వి. (మొకము + కట్టు) ముఖ

మొక్కడము. వై. వి.=ముష్కర. 1. దిట్టతనము; 2. కాఠిన్యము: చూ, మొక్కలము 5

మొక్కఁడి. వై. వి.=ముష్కర: చూ, రూ- మొక్కటీఁడు. 2.

మొక్కడీఁడు. వై. వి.=ముష్కర.—వై—

మొక్కపడు. వై. ఆ. క్రి. 1: చూ, మొక్కపోవు. 2; వ్యే. 2 మొక్కపఱుచు. పా. 1. ఆ. 50.

మొక్కపోవు. ద్వ. ఆ. క్రి. 1. మొనమడఁగినదగు: మొక్కలుపోవు, మొద్దువోవు, మొఱివోవు, మోడుపడు – మోగిపడు, ఎడరు. (మి).—భగ్నమగు; 2: గుల్లపడు, చేటులుపడు, సాలిపోవు, బక్కపడు, మొక్కచెడు, మొక్కపడు మొక్కవోవు – మొక్కలుపోవు. మొఱివోవు, మోగిడుపడు, (మి) —ఆనమానపడు, భంగపడు; వ్యే. 3 మొక్కపుచ్చు.

మొక్కపోవుట. ద్వ. వి: (సం).—కుంఠనము.

మొక్కమామిడి. ద్వ. వి. 1. సీడిమామిడి*: చూ, సర్వ (చూ, సహాకారము); వా. 2. విత్తునలవఁబుట్టివమామిడి: చూ, మామిడి.

మొక్కము వై వి=ముష్కక * (సం.వ) —కాలము ష్కకము, ఖోరదుర్వు, ఖోరవృక్షము, ఖోరాయువు ఘంట, ఘంటాపాటలము, ఘంఘాపాటలి, గోలీఫము, గోలిచామ, గుఱుబలము, ముష్కకము – ముష్కము, మోక్షకము – మోక్షము, శిఖరి. ("చూ, శిఖరి. 4.")

మొక్కమొలచిపోవుట. జా. చెడుట. గింజే మొలచేటచేత చెడుట. "ఒక్కసారి యక్కడి కాలిక్కడపు వేసినచో మొక్కమొలచి పోరుగాని రండి" (ధర్మజరాజ న్యాయము.)

మొక్కరము. వై. వి.=ముష్కర. (దే. ఆని శ. ర.): చూ, రూ- మొకరము. 1—2.

మొక్కలము. వై. వి 1. ఉత్సాహము. భో. 5, ఆ. 260: చూ, సన్నాహము. 2; 2. రూ– మొగ్గలము. వై. 6, ఆ 116; చూ, శౌర్యము. 1; 3. ధైర్యము. ఉ, హరి. 5, ఆ. 87: చూ, స్థైర్యము; 4 అపరిమితాతము, ముష్కరత్వము. కాశీ. 7, ఆ. 74: రూ – మొక్కరము, మొగ్గలము; విణ. 5 =ముష్కర. కాఠిన్యము. ఆచ్చ, కిష్కిం, కాం. 64: మొక్కడము, మొగ్గరము (చూ, బెడిదము); 6. అపరిమితాతము, మొగ్గలము: చూ, శౌర్య

తము; బ. 7. ముష్కరవచనములు. ప్రై 1, ఆ. 87: చూ, శబ్దము. 2.

మొక్కలి. వై. విణ. (మొక్కలము + ఇ) 1.=ముష్కర. ముష్కరుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 2.=మూర్ఖ. మూర్ఖుఁడు: చూ, స్తబ్ధుఁడు; 3. శూరుఁడు: చూ, హంవీరుఁడు

మొక్కలించు. వై. అ కి్రి 1. ముష్కరము చేయు; 2. ఉత్సహించు. చూ, సమకట్టు. 2

మొక్కలించుట. వై. వి. ముష్కరము చేయుట

మొక్కలికాఁడు. వ్యే విణ: చూ, మొక్కలి 1

మొక్కలీఁడు. వై. విణ.=ముష్కర. (ద్వ అనిశ. ర.): చూ, మొక్కలి. 1—2—3.

మొక్కలు. వై. వి. బ 1. పలుగకమల చిన్న చెట్లు; 2. ఒకరకమజొన్నలు; చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము).

మొక్కలుఁడు. వై. విణ.=ముష్కర: చూ, మొక్కలి. 1—2—3 [కుపోవు.

మొక్కవోవు. ద్వ. అ. కి్రి: చూ, రూ-మొ

మొక్కలుపోవు. ద్వ. అ. కి్రి.—వై.—

మొక్కళము. వై. వి.=ముష్కర: చూ, రూ-మొక్కలము. 4.

మొక్కలి. వై. వి. 1: చూ, పనికుచ్చె; 2. ఈడిగ: చూ, నురాజీవి; 3. ముందువెనుకలఁ జూడనివాఁడు; 4. తళుకు, కాంతి: చూ, వెలుతురు. 1.

మొక్కు. దే. వి. 1 రూ-మ్రొక్కు. నతి చూ, వాణిగలు; బ. 2. పువాదుల మొక్కులు: (చూ, మక్కు. 7. చూ, నక్కు. 6): అ. కి్రి 3: స్థిరూ-మ్రొక్కు, అయిదువది చేయు-ఐదువది చేయు, ఎరఁగు-ఎఱఁగు, చేమోడుచే-చేమోడ్చు, చేవిచ్చే, జోగిలు. (పం).—నమస్కరించు, నమించు. 4. ముకుళించు. భో. 1, ఆ.101: చూ, నుక్కు 8;

మొక్కుబడి. దే. వి. రూ-మ్రొక్కుబడి. 1 దేవతలకిచ్చెదనని మ్రొక్కుకొనినకార్యము. "తిరువతి దేవునకు నిలువుదోపు మొక్కుబడిచెల్లించితిని.": (చూ, ముడుపు): 2. దైవపార్థన.గండ, యాచితకము. (చూ, ముడుపు) [డు సాంబ. దే. 9)

మొక్కుసొక్కుసామి ద్వ వి. చూ, సూర్యుఁ

మొఖాసా.వా. వి.1 తీరువలేనిభూమి; 2.చిన్న జేమీదారి. [2. చిన్నజేమీదారుఁడు.

మొఖాపాదారు వా.వి.1: చూ, పాలెగ్గాఁడు;

మొగ. వై. వి. 1. ద్వారము: చూ, వాకిలి; 2.=ముకుర. య. 4, ఆ. 26· చూ, రూ-మ్రొగ్గ. 1; 3.=ముఖ: చూ, ముగము, 4. అప్రాణివస్తుముఖము. "మొగఁదుకొల్కి.": 5 తొలి. వై.2, ఆ. 42: చూ, మొదలు. 4; 6. నదీసముద్రాదులముఖము: మొగాళము; 7. చూ, మొన 1. [102. చూ, శబ్దించు.

మొగకట్టు. ద్వ అ. కి్రి మోర్కొను వై. 6, అ.

మొగకొను. ద్వ. అ. కి్రి. 1. ఎదురగు: చూ, మోహరించు. 1; వ్రే్రి 2. మొగకొలుపు.

మొగచోటు. ద్వ. వి. వెగటు: చూ, విరసము. 2.

మొగడ. వై. వి. గణికాదుల వెలికిల మొగ్గ: చూ, రూ-మ్రొగ్గ, 2.=ముకుళ. రామా. 4, ఆ. 66: చూ, రూ-మ్రొగ్గ. 1.

మొగడదామర వై.వి: చూ, సోకుడుముడ్కగు*.

మొగడించు వై. అ కి్రి: రూ, మొగ్గు. 4.

మొగడు. దే. వి. కొవ్వు, ఇంటినడికొప్పు. భాగ. 3, స్క.ం. 809· చూ, సదవము. 1.

మొగతనము. వా. వి: చూ, రూ-మగతనము.

మొగతప్పు. ద్వ. అ. కి్రి. పిఱుతివియు: చూ, నుగ్గుక్కు. 7.

మొగతిరుగు. ద్వ. అ. కి్రి.— వై —

మొగదల. ద్వ. వి. 1. ఎదురు: చూ, ముందఱ. 1; 2. ముందఱభాగము.

మొగదారమ్మ. అం: చూ, మహాలక్ష్మి. 3.

మొగనాళము. ద్వ. వి. రూ-మొగపాళము-మొగవాళము: చూ, నిస్సరణము.

మొగపడు వై. స. క్రి. చూచే. హరి. పూ 8, ఆ. 205: చూ, వీక్షించే:

మొగపాళము. ద్వ. వి: చూ, రూ-మొగనాళము.

మొగపిటికి. ద్వ.వి. (మొగము+పిటికి) తాం బేలు: చూ, పృష్ఠము. 4.

మొగపు. ద్వ. వి. (మొగ+పూస) హారాదుల ముఖభాగము. పరిభా. 1, ఆ. 3: చూ, హవణిక 2. (చూ, భూషణము 2.).

మొగపుతీఁగె. ద్వ వి. ముఖభూష: చూ, హవ ణిక. 2 (చూ, భూషణము). [కూటమి.

మొగపొల్కి-కూటమి. ద్వ. వి: చూ, బయి

మొగపుముత్యము. ద్వ. వి. కొలికిముత్యము. (చూ, కొలికిపూస) చూ, రత్నము. 1

మొగబీర. ద్వ వి*: కొలిమిడి-గొలిమిడి-గొల్మి డి, గొబ్బి. (సం).—ఇక్షుగంధ, ఇక్షురము, కాండేక్షువు, కోకిలనయనము, కోకిలాక్ష కము— కోకిలాక్షము, క్షీరము, క్షూరకము, క్షూ ర ము. తద్వి శే ష ము లు.— ౧: కొమ్మనగొలిమిడి. (సం) —మూలఫల; ౨: నల్లగొలిమిడి; (సం) —నీలదూర్వ 3: నీరుగొబ్బి; ర· నేలగొలిమిడి. (సం).— గోలోమి: ౫: పాలగొలిమిడి. (సం) — తూలకంటకము, స్థూలకంటకము. ("చూ, స్థూలకంటకము.")

మొగమాట. ద్వ. వి. (రూ-మొగమాటము-మొగమోట- మొగమోటము— మోమోట-మోపెటము) 1. దాక్షిణ్యము: చూ, హార్దము. 2 (చూ, దయ. 1); 2. ముఖప్రీతి: చూ, మోమోటము; 3: చూ, పంకోచము.

మొగమాటను. ద్వ. వి.—పై.—

మొగమిచ్చే. ద్వ. వి.—పై.—

మొగమిచ్చే. ద్వ. ఆ. క్రి. నుముఖుఁడగు.

మొగము. వై. వి.=ముఖ. 1. ద్వారము: చూ, వాకిలి; 2. రూ-ముగము: చూ, వదనము.2, 3 ఎగురు. ఉ, రా. 4. ఆ. 130: చూ, ముందఱి 1; విణ. 4 ముఖ్యము: చూ, శ్రైష్ఠ్యము.

మొగమాట్టు. వై వి.=ముఖపట్ట. (ద్వ. ఆని కొందఱు.) ఆశ్వముఖభూష. ఉ, రా. 7, ఆ 397: మొగసరి, మోముమాట్టు: చూ, హవణిక 2(భూషణము.2—౨.) [భల్లూకము.

మొగము తెలుపు మొగము. ద్వ. వి: చూ,

మొగమున. వై వి గి తోడుతో, కూడ చూ, సైతము. [1—2—3.

మొగమోట. ద్వ. వి: చూ, రూ-మొగమాట-మొగమోటము. ద్వ. వి.—పై.—(సంకోచము నకు.—ఉ. హరి. 4, ఆ. 133.)

మొగమోడు. ద్వ ఆ. క్రి. రూ—మోమోడు. 1. దాక్షిణ్యపడు; 2; చూ, సంకోచించే.

మొగరంబము. దే వి తుమ్మెద చూ, షట్పదము.

మొగరము. దే. వి. రూ-మొగ్గరము. 1 నికేత నాగిని స్తంభము. చూ, స్తంభము. 1; 2 ఒడ్డాణము: చూ, వ్యూహము. 2.

మొగరాడు. దే వి: చూ, మొగరము. 1.

మొగరించే. దే. స. క్రి. (ఉ, హరి. 4. ఆ. 167). అల్పళించే, అణుము, అలము, ఇడం ముకొను, ఒత్తరించే, ఒత్తు, ఒత్తుకొను, కదుము, చేఱించే. ముట్టుకొను. (సం).— ఆక్రమించే, క్రమించే ("చూ, వ్యాపించే.")

మొగలి దే. వి*. (య. 4, ఆ. 26): కేదంగి-కేదఁగి, పన్నియ-పన్నె (సం) —కంటదళ, కనకచ్ఛద, కృష్ణసర్పము, కేతకము, కేతకి, కైతకము, కైరవము, గంధపుష్ప, కర్ణిక, కర్ణికచచ్ఛదము, గుప్తకాగము, చక్షుష్య ము, చామరపుష్పము, జంబుకము, రజఃపు ష్పము, వర్ణపుష్పము, వర్ణపుష్పి, వలీనకము, సు గం ధ ము, సు ప తి ర్ణి క ము, సూచీ

పుష్పము.* తద్వి.—గ: పచ్చేపూమొగలి. (సం).—కనకచ్ఛద, కనకపత్రిసవ; ఖ: మొగలిచండు (సం).—తృణశూన్య—తృణశూన్యము. ("చూ, సూచీపుష్పము.")

మొగలిచండు. ద్వ. వి: చూ, మొగలి. ఖి.

మొగలింగ. దే. వి. వరుణము*: చూ, శ్వేతపుష్పము.

మొగలిచనస. ద్వ. వి. ఒకానొక పనస *. తద్వి.—అనాస, అనాసపనస. (సం) — ఆవానిక, గోపిత, శీతల. ("చూ,శీతల 2.")

మొగలిజేకు. దే. వి. 1. కంటినఖక్షతము: చూ, శారిక. 2 (నఖక్షతము); 2. తమలపాకు అను వగకు వెనుక బ్రహ్మరంధ్రము వంటి యడ్డుగనుండు స్త్రీశిరోభూషణము: చూ, పావడిక. 2 (భూషణము. 2.)

మొగలివాకిలి. ద్వ. వి: చూ, తలదువారము.

మొగలేఱు. దే. వి. (మొగలి+ఏఱు) సువర్ణముఖీనది: చూ, హరిద్రి (నది.)

మొగవడము. వై. వి. (మొగ+పడము.) ఏనుఁగుమీఁదకప్పెడు నల్లకంబళము. హరి. పూ. 6, ఆ. 110: చూ, రల్లకము.

మొగవాళము. ద్వ. వి: చూ, మొగనాళము.

మొగపీణె వై. వి =ముఖవీణ: చూ, వీణె.

మొగసరి. వై. వి.=ముఖహార (మొగము+సరి): చూ, మొగమోట్టు.

మొగసల. వై.వి =ముఖశాలా. (రూ-మొగసాల-మోసల-మోసాల.) 1. నగరితలవాకిటి చోపడి: చూ, సదనము. 1; 2. తలవాకిటి పంచే: చూ, సదనము. 1; 3. ఏనుఁగుసాల: చూ, సదనము. 1.

మొగసాల. వై. వి.=—పై.—

మొగసిరి. వై. వి. వశ్యక్రియ [మొగ.

మొగాళము. వా. వి. నదీసముద్రాదులముఖము: మొగి. వై. వి. 1. మొత్తము: చూ, సమూహము; 2. ముక్కము: చూ, సన్నాహము; 3: చూ, విధము. 1. ఉ, హరి. 6, ఆ. 69; ద్రి. 4. పురాణపురుషోద్గకము:ఇఁక,ఇఁకమీఁద-ఇఁకమీఁదట, తలికె, ముంగల, ముందఱి, ముందు, మును-మున్ను.

మొగిటి. వై. వి.=మత్కుణ. (సాం. తి. 13): గోడపురుగు, నల్లి, మొగిటిపురుగు. (సం)—ఊకుణము,ఉద్దంశము,చుద్దంశము,మత్కుణము.

మొగిటిపురుగు. వై. వి.—పై.—

మొగియు. వై. అ. క్రి. 1. యత్నించు: చూ, సమకట్టు. 2; 2: చూ, వ్యాపించు.

మొగిలివిరునీరు. ద్వ. వి. పరిశుద్ధజలము: చూ, సలిలము.

మొగిలుదొంతికలు. వా. వి. బ. ఆగడపలు: చూ, మేఘము. 1.

మొగుచు. వై. క్రి.=ముకుళన. మొగుడఁబేయు. వై.2, ఆ.7:రూ-మొగుడుచు- మొగుడ్చు-మోడుచు—మోడ్చు, ముడుగు.

మొగుడు. వై. అ. క్రి.=ముకుళన. ముడుగు: చూ, సుర్కు—. 8.

మొగుడుచు. వై. క్రి.=ముకుళన. రూ-మొగుడ్చు: చూ, మొగుచు. [మర*

మొగుడుఁదామర. వై. వి: చూ, ముడుఁగుదామొగుడ్చు. వై. క్రి.=చూ,రూ-మొగుడుచు.

మొగుపు. వై. వి. నతి: చూ, హళిగలు. (రూ-మొగువు.)

మొగులు. దే. వి. 1. కదంబము*: చూ, హరిప్రియము; వై. వి. 2.=మేఘ. మబ్బు. రామా. 6, ఆ. 16 (రూ-మొగిలు—మొయిలు-మొయులు.): చూ, మేఘము. 1.

మొగులుకడిమి. ద్వ. వి.ధారాకదంబము, నీరుకడిమి*: చూ, హరిప్రియము. [ము.

మొగులుదారి. ద్వ.వి.ఆకసము: చూ, సురవర్త్మ

మొగులుపిరి. దే. వి. జలము: చూ, సలిలము.

మొగులువిరిపాది. దే. వి: చూ, సముద్రిము. వేం, ఆం. 16. [చూ, సహసాంశ్రుఁడు.

మొగుసొక్కుపోర్రిడ. ద్వ. వి. ఇందుర్రిఁడు: మొగులుప్పట్టువు. దే. వి. చూ, మించే. 1.

మొగువు. దే. వి: చూ, రూ-మొగుపు

మొగ్గ. పై. వి.=ముకుళ. రూ-మొగ-మొగడ, న న, పూ మొ గ్గ. (సం).— క లిక, కుసుమ్బిక, కోరకము, కోశము-కోషము, జాల కము, జాలము, ధాన, ముకుళము శబ్ది.— ౧. పసరు మొగ్గకు.— పసరుమొగ్గ—పస మొగ్గ-పసరిక మొగ్గ, లేత మొగ్గ (సం).— శ్రాగరకము, జాలకము; ౨. వికసించేటపు సిద్ధమైన మొగ్గకు.— ఆరవిది, ముకురుమొగ్గ (సం).—కలి, కుట్మలము-కుడ్మలము, కోర కము; 3. మొగ్గలగుంపునకు.-(సం) జాల కము; ౪ మోదుగుమొగ్గకు.-మోదుగుమొగ్గ (సం).-అంగారిక, అంగారితే-అంగారితము, ఈతెక్కలిక (చూ, మోదుగు); ౫. పసరు మొలగ్గ గుత్తికి. (సం):—జా ల క ము; 2. గణికాదులు శిరము పాదములతోఁజేర విల్లువలె వెలికిలపడుకొంగుట: రూ—మొ గ డ. పిల్ల మెఱుము, మెఱుము, డింకీలు

మొగ్గిసట్టు. పై. వి: చూ, దసిలీ. 1.

మొగ్గగము. దే. వి: చూ, రూ-మొగరము. 1—2. (భార. విరా. 3, ఆ. 180.)

మొగ్గలము. దే. విణ: చూ, రూ-మొక్కలము. (అపరిమితాత్మునకు.—నిర్వ. 8, ఆ. 87)

మొగ్గలు. అం: చూ, పాడక్రియలు.

మొగ్గవాలు. ద్వ అ. క్రి. గణికాదులు శిరము పాదముతోఁజేరి విల్లువలె వెలికిలపడుకొంగు: చూ, పడుకొను.

మొగ్గవేయు. ద్వ. ఆ. క్రి. 1: చూ, వికసించు; 2. యథాయథలగు; వా. 3. పుష్పవతియగు: చూ, సమర్థుడు.

మొగ్గ వా. ని. 1. గౌరవము. "ఎందుక్కాదెప్పి తినో మొగ్గనిలుపుకొనుము.": చూ, సన్మా నము; వా. అ క్రి. 2. బరువుపై పుడంగు. "తారిసుమొగ్గెను."; 3. చేపునిలుచో. "వ్యష్టిమొగ్గెను".

మొటికె దే వి. 1. తునుక: చూ, శకలము.4; 2. రూ—మొట్టిక: చూ, మొక్క. 1.

మొటిమ. దే. వి. 1. రూ-మొటిమె-బొటిమ. (సం).—అపగండము, యుపగండము, కచ్ఛ పి, వదనఖర్జువు. (" చూ, వదన ఖర్జువు."); విణ 2. పొట్టి రూ—మొటిమె: చూ, హ్రస్వము.

మొటిమె దే. వి —పై.—

మొట్ట దే. వి. రూ-మొట్టె. పోర్రిస్తి. నీటిలో నుండి యెగిరిపడెడు చేప: చూ, సోరంగి (మత్స్యము. 1-౧౩ చూ, మొట్టె)

మొట్టమొదలు. దే వి. (మొదలు + మొదలు) ఆన్నిటికిన్మొదలు: మునిముంగల.

మొట్టి. పై. విణ.=మఠ (దే. అని శ. ర.): చూ, వామనుఁడు.

మొట్టిక. దే. వి: చూ, రూ-మొటిక.

మొట్టికాయ. దే వి. తలమీఁద బిడికిటి పాడు పు: మొట్టు.

మొట్టికాయల మెప్పు. దే.వి: చూ, వినాయకుఁడు.

మొట్టిమొక్కు. ద్వ.! వి. (రూ-మోటు మొక్కు—మోటువా మొక్కు) అడవిపంది: చూ, సూకరము.

మొట్టు. దే. వి. 1: చూ, మొ ట్టి కా య; అ. క్రి. 2. తలమీఁది పిడికిటఁబొడుచే.

మొట్టె దే. వి. 1: చూ, మొండెము. ఆం, పదా. నర. 98; 2: (చూ, రూ-మొట్ట) (వీనిభేదములు.—"బడిమొట్టె). వానమొ ట్టె) చూ, మత్స్యము. 1.

మొట్లమారి. దే. విణ. మొట్టికాయలుతినువాఁడు.

మొతాలులను భార్యహ్మణులు. అం. (చూ, ఘూర్జర భార్యహ్మణులు. చూ, భార్యహ్మణులు.) (వీరిలో యజుర్వేదులును, ఋగ్వేదులును కలరు. నూరు తుదేశములోనుండి మొతాయను పట్టణములోనుండి వచ్చినవై యుండుటను): చూ, భార్యహ్మణులు. 24.

మొత్త దే వి. 1. వాకిటిలోపలి పర్యక్కగోడ: చూ, సరాతి (నుయ్యగుగోడ.); 2. గూడ తోడువాని కాలికింది మిట్టు; బ 3. మొలస్థానము, పిట్ట (ఆనికొందలు): చూ, శ్రోణి 1.

మొత్తపిరి. దే. వి ఏతపుకడపకిందమొత్తగానుండుటకై అరిణమొదలునుంచెడుఅల్లికపిరి

మొత్తము. సై. వి 1 చూ, సమూహము; 2. తఱచే చూ, హేరాళము; 3 మొదలి. చూ, సంకలనము; వ్యా. 4 ట్రోసి. తఱచైనది: చూ, హేరాళము.5

మొత్తు. దే. వి. 1 రూ-మోగు దెబ్బ: చూ, హతి; స. కి్రి 2 రూ-మోగు. కొట్టు భాగ 2, స్కం 25: చూ, వేగయు. 1; 2. వడకు. చూ, సెలగు.

మొత్తుకోళ్లు దే. వి. బ: చూ, పెడకొబ్బ 2

మొత్తులాడు. దే. అ. కి్రి. చూ, వాటులాడు.

మొత్తువడు ద్వ.అ కి్రి.కొట్టువడు. సై 8,ఆ. 74.

మొదటిచేూపు. దే వి. ఎలగోలచేూపు. చూ, వీక్షణము. [లోను 2.

మొదటిది దే. వ్యా: మొదలు, ఆది చూ,

మొదటిదిక్కసుబాదారి. ద్వ. వి. ఇందుర్గిడు. సాంబ. దే. 11: చూ, సహసాక్షిపుడు.

మొదటిసంట. వా. వి: చూ, సారువా.

మొదటిపలుకులు దే. వి. బ: చూ, వేదము.

మొదటిపుట్టుక. దే వి. సంతు చూ, సంతతి 1

మొదటిపెండ్లాము. దే వి. (సం) —అగ్రిపత్ని, అగ్ర్యాభ్య, కృతసాపత్నిక. చూ, సహధర్మిణి (భార్య.)

మొదటివాడు. దే. వి. 1. అన్న: చూ, సహోదరుడు; 2. అగ్రిగణ్యుడు: చూ, శ్రేష్ఠుడు. 2; వా. వ్యా. 3: పాగిగరినవాడు, పాగిభమికుడు.

మొదటివేల్పు. దే. వి. (మొదలు + వేల్పు) 1: చూ, బ్రహ్మ 1. స్వా. 1, ఆ. 50; 2: చూ, వినాయకుడు. సాంబ. దే. 1.

మొదటిహస్తి. ద్వ. వి. విరూపతిము: చూ,హస్తి.

మొదలారి దే వి. ఆరపశూద్రులలో నాకతెగవాడు. [ఆం, పరా. సుగ. 21.

మొదలిగాము. ద్వ. వి: చూ, సూర్యుడు.

మొదలిసామ్మ. వా. వ్యా: చూ, భాండము. 5.

మొదలు. దే వి. 1. రూ-మొద్దు: చూ, పర్ణకాండము; 2 మూలస్థానము: చూ, సంచి మొదలు; 3. మొదటిది సై 7, ఆ. 213: చూ, లోను. 2; 4 పూర్వము, తొలి: చూ, లోను 2; 5. మూలము, ఆను: చూ, లోను 2; 6: ఉండి. (సం) —పర్యవసాన.

మొదలుకొను దే. అ. కి్రి. 1. యన్నించు: చూ,సమకట్టు 2,స. కి్రి 2. మొదలుచేయు, తొట్టు: చూ, వహించు. [చూ, బ్రహ్మ.1.

మొదలుతొమగరగన్న ముద్దుకొడుకు. దే వి: మొదలుపెట్టు. దే. అ. కి్రి. చూ, ప్రారంభించు.

మొదవ. దే. వి: చూ, గూ-మొదువు.

మొదవు దే. వి. 1. గాడియాన: చూ, ధేనువు, 2. కదుపు, పదుపు చూ, ధేనువు 3ర. 3 పరిగ్రహగర్భిణియగు ఆవు వయ్యా ఆం, భా. ద్వి. 264. చూ, ధేనువు

మొదుక దే. వ్యా 1. కఱకు: చూ, కొడిదము; 2 పట్టము చూ, సాంబ్రము. 2.

మొదుకన. దే వి 1. కుదుపడవము. హరి. పూ 5, ఆ 143, 2 బసవు. చూ, పీఠము. 3. [తృణము 1,

మొదువు దే వి. జల్లడము, బొడి: చూ,

మొద్దడు. వై. విణ. 1. మూఢుఁడు: చూ, స్తబ్ధుఁడు; 2: చూ, లావరి.

మొద్దు. వై. వి. 1.=స్థాణువు. మార్నిమోడు: చూ, వృక్షము; విణ. 2.=మూఢ: చూ, మొద్దడు; 3. మూఢురాలు, మోట: చూ, స్త్రీ; 4. వాఁడిలేనిది, మోట; 5. లావు: చూ, స్థూలము.

మొద్దువోవు. ద్వ. అ. క్రి. వాఁడిలేనిదగు. సై. 8, ఆ. 133: చూ, మొక్కపోవు.

మొన. దే. సా. 1. మొగ. ఆగర్రము: చూ, నుద. 3; 2. దండు: చూ, సేన. 1; 3. సేనాముఖము: చూ, సేన 1; 4: చూ, వ్యూహము. 1; 5. ముందు: చూ, మొదలు. 4; 6 సూది మొన; 7: కఱి మొన.

మొనకట్టు. దే. వి. 1. ఉత్సాహము: చూ, సన్నాహము; 2. ఒకానొక స్తంభనమూలిక: చూ, వృక్షము; విణ. 3. ఉత్సాహకరము; అ. క్రి. 4. ఉత్సహించు. హరిశ్చ. 1, ఆ. 141: చూ, సమకట్టు. 2.

మొనకాఁడు. దే. వి. 1. సేనాధిపతి: చూ, సైనికుఁడు; విణ. 2. శూరుఁడు: చూ, హంబీరుఁడు; 3. ముఖ్యుఁడు: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు.2

మొనకొను. దే. అ. క్రి: చూ, మొనకట్టు. 4

మొనగాలు. దే. వి. ఆస్కందితవిశేషము: చూ, హయము. [మోహరించు

మొనచేయు. దే. అ. క్రి. అభిముఖమగు: చూ, మొనదప్పు. దే. అ. క్రి. విముఖమగు: చూ, నుర్రిక్కు. 7.

మొనపు. దే. వి. 1. పూనిక. విక్ర. 6, ఆ. 73: చూ, సన్నాహము; వేర్రి. 2. పూనఁజేయు; 3 కలుగఁజేయు. రామా. 1, ఆ. 190.

మొనయించు. దే. స. క్రి: చూ, ఒడ్డు. 15.

మొనయు. దే. అ. క్రి. 1. చూ, మొనకట్టు. 4; 2: చూ, సంభవించు. పా. 4, ఆ. 12.

మొనరు. దే. అ. క్రి. ఒప్పు. కళా. 6, ఆ. 194: చూ, సమ్మతించు.

మొనలు. అం. (చూ, కాయమానములు.): లో మొన, వెలిమొన, ఊసిమొన, చతురుమొన, పుణ్యంపుమొన, పాపంపుమొన, చోటడుగు మొన, దాటడుగు మొన, కదలుమొన, ఆర మీటు మొన, నెఱమీటు మొన, సరితూఁపు మొన (12) (అనికొందఱు.)

మొనసరి. దే విణ. శూరుడు: చూ, వీరుడు.

మొన్న. దే. వి. (మొదలు + నాఁడు) కడచిన దినమునకు ముందుదినము: చూ, వాసరము.

మొప్పలు. దే. వి. బ. చేప మెడ కిరుప్రక్కల నుండు ద్వారములు.

మొప్పియ. దే. విణ. రూ-మొప్పె. 1. మూర్ఖుడు: చూ, స్తబ్ధుడు; 2. కఱకు: చూ, బెడిదము.

మొప్ప్వ. దే. వి. కీడు: చూ, వాని. 2.

మొప్పె. దే. విణ: చూ, రూ-మొప్పియ. 1—2; 3. ముక్కురాలు: చూ, స్త్రీ.

మొయమొయ్యగా. వా.అవ్య. కచ్చోపచ్చోగా. తగిలీతగులునట్లుగా. [(దే. ఆని. శ.ర.)

మొయిలు. వై. వి.=మేఘు: చూ, మేఘము. 1.

మొయిలుఱేఁడు. దే. వి: చూ, వరుణుఁడు.

మొయ్యలు. వై. వి.=మేఘు: చూ, మొయిలు. (దే. అని శ. ర.)

మొరుర. దే. వి. రూ-మొరసు-మోర. 1. పళ్ళాదుల దీర్ఘముఖము: చూ, వదనము. 2; 2. నింద్యమందు మనుష్యముఖము: చూ, వదనము. 2.

మొరడు. దే. వి. మోర్రిడు: చూ, వృక్షము.

మొరప. దే. వి. (రూ-మొరము-మొర్ర-మొరసు.) కర్క-రాశి: చూ, రాయి.

మొరపనేల. దే. వి. కర్కి-ల-కర్కిలము: రూ-మొరపునేల-మొరసునేల: చూ, హరిప్రియ. 2 (భూమి. 1—౯.)

మొరపము. దే. వి. మోఁత: చూ, స్వరము. 2.

మొరపుసేల. దే. వి: చూ, రూ-మొరపసేల.

మొరము. దే. వి: చూ, రూ-మొరప.

మొరయిక. దే. వి: చూ, మొరపము.

మొరయు. దే. అ. క్రి: చూ, శబ్దించు

మొరిలి. దే. వి. మొరటి: చూ, సన్నకదుర్గిపు *.

మొరిసు. దే. వి. 1: చూ, రూ-మొరప; 2: చూ, మొర. 1; 3: చూ, మొర. 2; 4: చూ, మొప్పియ. 1; 5 మూర్ఛసు: చూ, మోటు. 6.

మొరసుసేల. నే. వి: చూ, రూ-మొరపసేల.

మొరిఁబె. దే. వి: చూ, రూ-మొంబె

మొర్మ్ము. దే. వి: చూ, రూ-మొరము హరి. ఉ. 7, ఆ. 20.

మొఱ దే. వి. రూ-మొఱ్ఱ. ఆర్తధ్వని. కాశీ. 4, ఆ. 64: చూ, స్వరము. 2.

మొఱఁగు. దే. వి. రూ-మొఱ్ఱ. 1. కుక్క-కూఁత: రూ-మొఱుఁగు-మొఱుఁగుడు-మొఱువు: చూ, బొయ్యి; 2. మోసము. రూ-మొఱఁగుసు. భాగ. 10, స్క-ం. పూ, 86: చూ, పంచన; వివ. 3: చూ, పంచకుఁడు. భాగ. 8, స్క-ం. 87; స. క్రి. 4: చూ, పఁచించు కాశీ. 4, ఆ. 36; 5. పొందు రామా. 5, ఆ. 313: చూ, లాఁచు.

మొఱఁగుడు. దే. వి: చూ, పంచన.

మొఱఁటి. వా. వి: చూ, రూ-మొంటి.

మొఱక. దే. వి. 1. న్యూనత: చూ, హీనము. 1; వివ. 2. న్యూనము: చూ, హీనము. 1.

మొఱకడము. దే వి. దౌష్ట్యము: చూ, వ్యళీకము. 2.

మొఱకు. వై. వివ. 1.=మూర్ఖ (రూ-మొఱ్ఱ-మొఱకుడు-మోఱకు-మోఱకుఁడు.): చూ, స్తబ్ధుడు; 2. పరుషము: చూ, శబ్దము. 2.

మొఱకుఁడు. వై. వివ: చూ, రూ-మొఱకు. 1.

మొఱకుతనము. వై. వి.=మూర్ఖత్వ. (దే. అని శ. ర.): చూ, మూర్ఖము. [శునకము.

మొఱఁగుసాగుమెకము. దే. వి. కుక్క-: చూ,

మొఱటు. వై వివ.=మూర్ఖ. (దే. అని శ. ర.): చూ, రూ-మొఱకు. 1. [కుతనము.

మొఱటుతనము. వై. వి.=: చూ, రూ-మొఱ

మొఱపు. దే వి: చూ, మొఱ.

మొఱపెట్టు. దే. అ క్రి: రూ-మొఱ్ఱపెట్టు. (సం).—ఉద్ఘోషించు.

మొఱమొఱ. వై. వి.=మర్మర. 1: చూ, మర్మరము; 2. కోపవికారము, చిఱచిఱ, రవరవ: చూ, రోషము.

మొఱమొఱలాడు. ద్వ అ.క్రి. వస్త్రములులో నగునవి మొఱమొఱయనిమోఁయు.

మొఱయిడు. దే. అ. క్రి. రోదనముచేయు: చూ, శోకించు

మొఱవ. దే వివ: చూ, మొక్క-. 4.

మొఱవపోవు. దే. అ. క్రి: చూ, మొక్కవోవు. కాశీ. 6, ఆ. 83.

మొఱసడము. దే. వి: చూ, ఉడుపకుక్క.

మొఱి. దే.వి (రూ-మొటికి—మొట్టి) 1. ఆంగన్యూనత: నవుకు-నౌకు; వివ. 2. ఆంగన్యూనము: నవుకు—నౌకు.

మొఱికి. దే. వి, వివ.—వై.—

మొఱుఁగు. దే. వి. రూ-మొఱువు. 1. కుక్క-కూఁత: చూ, రూ-మొఱుఁగు.1; 2. కూఁత: చూ, స్వరము. 2; ఆ. క్రి. రూ-మొఱువు. 3. కుక్క-కూయు: చూ, శబ్దించు; 4. కూయు: చూ, శబ్దించు. [రూ-మొఱుఁగు. 1.

మొఱుఁగుడు. దే. వి. కుక్క-కూఁత: చూ,

మొఱుములు వా. వి. బ. చేటచే తనవైపు కోడఁగావచ్చినపెద్దగింజలు నూకలులోనగునవి: గుండ్రిలు: చూ, శంబూకము.

మొఱువు. దే. వి, అ.క్రి: చూ, రూ-మొఱుఁగు.

మొఱ్ఱ. దే. వి. 1: చూ, రూ-మొఱ. పర. 4, ఆ. 110; 2. చూ, మొండి. 2; వివ. 3: చూ,

మొఱకు. 1; 3: చూ, మొఱుకు. 2; వా. వి. 4: చూ, విన్నపము. "నా మొఱ్ఱి వినిరి."

మొఱ్ఱిపెట్టు. దే. అ. క్రి: చూ, హూ-మొఱపెట్టు.

మొఱ్ఱి. దే. వి, వ్రణ: చూ, రూ-మొఱి. 1-2.

మొఱ్ఱిపోవు. దే. అ. క్రి. అంగన్యూనమగు. "కండ మొఱ్ఱిపోయినది."

మొల. దే. వి 1 కటిపరిధేశము: (సం)-కటము, కటి, కటీగము, జఘనము; 2. చీల చూ, బండికన్ను; 3. తాసుముల్లు, చుంబకము: చూ, సితాగ్రము.

మొలక. నై. వి.=మూలికా. రూ-మొల్క. చూ, మొక్క. 1-2 గ; 3. ఆసనమునందలి దుర్మాంసనిషేపము: రూ-మొల్క, పిలక చూ, మూలసంక; 4. వ్రణమునందలిదుర్మాంసనిషేపము: మొల్క; వ్రణ. 5. లేత. "మొలకనవ్వు.": చూ, సుకుమారము.

మొలకకట్టు. ద్వ. స. క్రి. రొంపియందు చేల్లు టకుగాను విత్తనము మొలకలెత్తతడిపి ముడి యకట్టు. పాండు. 3, ఆ. 194.

మొలగట్టు. దే వి. 1: చూ, మొలనూలు; 2. కట్టుకోక: చూ, వస్త్రము.

మొలకత్తి ద్వ వి చిల్లాడము. శకాం. 5, ఆ 14 చూ, బాణము 1.

మొలకబంగారు. నై వి. ఫుట్టలలోపుగులవల్ల కలిగెడు బంగారు, పుట్టబంగారు చూ, లోహము. 1. [కోల.

మొలకిడియమ్మ. ద్వ. వి మొలఁగోపుకొనుగుజ్జు

మొలకెత్తు. ద్వ. అ. క్రి. అంకురించు: చూ, సంభవించు.

మొలకొలికి. వా. వి. బ: చూ, మొలగులికలు.

మొలగులికలు. దే. వి. బ.—పై.—

మొలగులిక. దే. వి. (మొల + కులికె). చూ, సస్యము. 1.

మొలచు. నై. అ. క్రి. =ముల్: చూ, మొలకెత్తు.

మొలతెంచు. ద్వ. అ. క్రి (మొలచు + తెంచు) పుట్టు. కాశీ. 7, ఆ. 33: చూ, సంభవించు.

మొలతాడు. దే. వి. 1. పురుషుని కటిసూత్రి ము. (సం) అందుకము, కటిసూత్రిను; 2: చూ, ఆడంగుబొద్దు; 3: చూ, మొల నూలు. 2.

మొలతాడు. దే. వి. మొలగలతాడు. హంస. 2, ఆ. 181: చూ, తాడు. [వస్త్రము.

మొలదట్టి. దే. వి. మొలకట్టుకొనె: చూ,

మొలనూలు. దే.వి 1 ఆడువాండ్రు ఆలంకారార్థము ధరించెడు కటిసూత్రిను. కళా. 7, ఆ. 66: చూ, భూషణము. 2; వా. 2. చూ, మొలతాడు. 3 [మొక్క.—1—2.

మొలవ. నై వి=మూలికా: చూ, రూ-

మొలవేయు. ద్వ. స. క్రి (మొలక + వేయు) ఆడు, డూడుకొను, డూడుచు-డూడ్చు, ఒత్తు, ఒత్తుకొను, కాడు-గాడు, కీలుకొను, కొను, గుర్తించు, చెరుచు, తొట్టు, తొలుచు, నాటు, నాడు, నాఁటునాటు, పనుపడు-పన్నుపడు, పెట్టు, పాడుచు.

మొలాము. దే. వి. (రూ-నులాము-మొల్లాము-మొగిళి-మోలము); 1. ఒంగారులోనను వానిపూతలో చూ, సమాలంధము 1; 2. పంటికిపూసెడుమంను: చూ, మందు. 1-ర.

మొలుగు. నే. వి. నల్లపోయనెక్క: రూ-మోలుగు. [మొలక.

మొల్క. నై. వి=మూలికా. చూ, రూ-

మొల్చు. నై అ. క్రి: చూ, రూ-మొలచు.

మొల్ల నై. వి:=మొల్ల. కుందము*. (దే. అని శ. ర) (మొల్లకును మిగత విశేషములకును "చూ, మాసంతి. 2")

మొల్లగోగె ద్వ వి.కుందలతా*: చూ, మాసంతి. 2.

మొల్లమి. దే. వి. రూ-మొల్లము. 1: చూ, సామాహము; 2 సాందర్శ్య. కళా. 6. ఆ. 222: చూ, సాందర్యము. 2; వ్రణ. 3 అచ్చే

ము. స్వా. 3, ఆ. 28: చూ, సాందర్శిము.2; వై. వి. 4.=మూల్య వెల: చూ, వికర్శి యము; 5.=మూల్య. పండెము: చూ, వ్యవహారము. 4.

మొల్లము. వై. వి. 1 =మూల్య. ధనము: చూ, హిరణ్యము. 3; దే వి. 2: చూ, మొల్లమి. 1; 3: చూ, మొల్లమి. 2; 4. తఅచే. స్వా 4, ఆ. 37: చూ, హేరాళము; విణ. 5. త అచైనది. పర 2, ఆ. 144: చూ, హేరాళము; 6. అధికము. రుక్మి. 4, ఆ. 44: చూ, హేరాళము, వై. వి. 7 =మూల్య చూ, మొల్లమి. 4; 8.=మూల్య చూ, మొల్లమి. 5.

మొల్లామ దే వి: చూ, రూ– మిలాను

మొవు దే. వి. తాళితరుణపత్నిము: రూ–మోవు–మొవ్వు, మోసు. [మొగుడు.

మొనగాడు. వై. అ. కర్శి.=ముకుళన: చూ, రూ–మొవ్వు దే. వి: చూ, రూ– మొవు.

మొసలి దే. వి. నక్రిము: చూ, మత్స్యము. 1—3. (బ మొసలులు–మొసళ్ళు–మొసళ్లు–మొసళ్లులు.) [వాయి.

మొసలికాటు. దే. వి. చిమటా: చూ, మొసలి

మొసలిగుట్టపురాతు. దే. వి. చూ, వరుణుఁడు. సాం దే. 19 [ణము

మొసలిదోరణము. ద్వ. వి: చూ, మకరతోరి

మొసలిరాసి. ద్వ. వి: చూ, మకరము. 5.

మొసలివా. ద్వ వి: చూ, రూ–మొసలివాయి.

మొసలివాపోఁగులు. ద్వ. వి. బ. మకరకుండలములు. ఆప్ప. భాల, కాం. 62: మొసలివాయొయింట్లు : చూ, హావణిక. 2, (భూషణము. 2—తగ.)

మొసలివాయి. ద్వ. వి. 1. రూ–మొసలివా, చిమటా, మొసలికాటు; 2: చూ, చిమటా. 1.

మొసలివాయొయింట్లు. ద్వ. వి: చూ, మొసలివాపోఁగులు.

మొసలివాయొయింట్లదాల్పు. ద్వ. వి: చూ, విష్ణువు. 1.

మొహతాగు. వా. వి. గారిమనొఖరు: చూ, మోతాగు 1.

మొహదా. దే. వి: చూ, పట్టిసము. 1.

మొహములు. వా. వి: చూ, రూ–మొకములు.

మొహరము. వా. వి. తుగకలపీర్లపండుగ (చూ, పీర్లు) [రించే. 1—2—3.

మొహరించే. వా. అ. కర్శి: చూ, రూ–మోహా

మొహరీ. దే. వి. (రూ–మొహురి–మోహరీ.) తులమెత్తు స్వర్ణముద్రిక, ముప్పదిచిన్నముల యెత్తు బంగారునాణెము.

మొహారు. వా వి. ముద్రి: చూ, సికా.

మొహళము దే. వి. కూరాకుచెట్టు. మోహనము.

మొహురి. దే. వి: చూ, రూ–మొహరీ.

మో

మోఁకతీంచే దే. అ. కర్శి. మోఁకాళ్లునేలనాని ముంచతీకొఁనుట: మోఁకతీలఁబడు–మోఁకతీల్లఁబడు, మోఁకతీలు–మోఁకతీల్లు, మోఁకారించే, మొగ్గితీలఁబడు–మొగ్గితీల్లఁబడు, మొగ్గితీలు–మొగ్గితీల్లు, మొగ్గఁబడు, మొగ్గిస్తు: చూ, పంగు.

మోఁకతీలఁబడు. ద్వ. అ. కర్శి —పై.—భాగ. 8, స్క—ం. 363. [3. ఆ. 65.

మోఁకతీల్లఁబడు. ద్వ. అ. కర్శి.—పై.—హరి.

మోఁకతీలు. దే. అ. కర్శి.—పై.—

మోఁకతీల్లు. దే. అ. కర్శి.—పై.—

మోఁకారించే దే. అ కర్శి.—పై.—

మోఁకాలు. దే. వి. (మోఁద + కాలు) 1. ముడుకు, ముడుము (సం).—జానువు: చూ, హజ్జే; అం. 2: చూ, కళలుండుస్థలములు.

మోఁకాలుచిప్ప. దే. వి. మోఁకాలిఎముక: చూ, కల్యము.

మోఁచెయి. దే. వి. (మోఁద + చేయి) రూ–

మోఁచెయ్యి-మోఁచేయి, కూర్పరము: చూ, హస్తము.

మోఁచేతిమడ్పుటిల్లు. ద్వ. వి. రెండిండ్లుకలిపి కట్టిన కట్టడము: చూ, సదనము. 1.

మోఁచేతివంపుటిల్లు. ప్ర్వ. వి.—పై.—

మోఁచేయి. ద్వ. వి: చూ, రూ-మోఁచెయి.

మోఁత. దే. వి. బరువు: చూ, వివధము. 8.

మోఁద. దే. వి. మోఁదుచేతకట్టిన నెత్తురుగడ్డ: చూ, వ్రణము. 1. [గడ్డకట్టు.

మోఁదకట్టు. దే. అ. క్రి. మోఁదుచేతనెత్తురు

మోఁదు. దే. వి. 1. దెబ్బ: చూ, ఘాతి;స. క్రి. 2. కొట్టు. ఉ, హరి. 6, ఆ. 108: చూ, వ్రేయు.

మోక. వై. వి.=ఎఱులికా: చూ, మొక్క.1-2

మోకు. దే. వి. లావుతాడు: చూ, సూత్రి ము. 1.

మోక్షణము. అం: చూ, హస్తక్రియలు.

మోక్షదము. అం: చూ, తానములు (ని-గ-హీ నతానములు.)

మోక్షము. సం. వి. ఆ. పుం. 1. అక్షరము, అవర్గము, అపవర్జనము, అపునర్భవము, అమృతము, కలాపము, కైవల్యము, నిర్వాణము, నిర్వాణము, నిర్వృత్తి, నిస్సరణము, పరము, భగము, ముక్తి, మోచనము, శివము, శ్రేయము, సదాగతి, స్థిరము. స్వర్గము. (తె).—పెందోర్పు, మీఁదు, ముగితి—ముత్తి. (మిగతవానికి "చూ, స్వర్గము.2.") 2. విడుపు: చూ,విమోచనము; 3 =మొక్కము. రూ-ముంక్షము *: చూ, మొక్కము, అం 4: చూ, పురుషార్థములు.

మోఘ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-అమోఘ. కలిగొట్టు. *: చూ, స్థాలి. 2.

మోఘము. సం. విణ.=మొక్క. 1: చూ, వ్యర్థము; 2: చూ, దీనము.

మోచ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. అగఁటి*: చూ, రంభ. 2; 2: చూ, బూరుగు *; 3. చిల్ల*: చూ, సల్లకి. [సమ్మళిగలు.

మోచక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ముచ్చె: చూ,

మోచకము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, మోచ.*. 1; 2: చూ, ముసగ *; విణ. 3.విడుచునది; 4. విసుగునది.

మోచనము. సం. వి. అ. న:చూ,మోక్షము. 1.

మోచని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, మోచక.

మోచము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మోచకము. 2. *. [(ఇట్లు పరిమోచితము.)

మోచితము. సం. విణ. విడిపింపఁబడినది.

మోచే. దే. అ. క్రి. 1. ఆను: చూ, సంధరించే; స. క్రి. 2. ఊను: చూ, వహించే; 3. మొదలుకొను, మొదలఁజేయు. స్వా. 5, ఆ. 44: చూ, వహించే.

మోచేవాఁడు. వా. విణ. మోపుకాఁడు. (సం).—భర్త. (చూ, భారవాహుఁడు.)

మోజో. వా. వి. ఆకుచెప్పులు: చూ, సమ్మళిగలు. [1; 2: చూ, వాంఛ.

మోజో. వా. వి. 1. ఇష్టము: చూ, సమ్మతి.

మోట. వై. విణ.=మూఢ: చూ, మొద్దు. 2-3-4-5; దే. వి. 5: చూ, మొద్దు. 1; 6. చూ, కపిలె.

మోటకత్తి. వై. వి: చూ, మమ్మేకత్తి.

మోటగూన. వా. వి: చూ, మోటబూన.

మోటతోరుమొక్కము. ద్వ. వి: చూ, రూ-పెట్టె మొక్కము.

మోటనము. సం. వి. ఆ. న. 1. ఆక్షేపించేట, 2. పొడిచేయుట; అం. 3: చూ, హస్తక్రియలు. [కామాటము.

మోటపని. ద్వ. వి. కర్మాగారపుపని: చూ,

మోటపాటిదెడ్లు. ద్వ. వి. బ: చూ, రూ-మోటాదెర్రిడ్లు. [చూ, వృషభము. 1.

మోటబరి. స్వ. వి. బరువు మోసెడియెద్దు:

మోటబాన. ద్వ. వి. ఏకమునగుట్టి నీళ్లు తోడుసూన (ఏకపుకడవ, బాన చూ, భాండము. 3—ర) చూ, హరివాణము.

మోటవాఁడు. వా. వి. 1. బండగుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు.2; 2: చూ, కొస్తుఁడు; 3. రసగ్రహణములేనివాఁడు: చూ, వాఁడె. [రాక్కసు).

మోటారు. వా. వి: చూ, బండి. (చూ-మోటా

మోటారాక్కసు. వా వి —పై.—(ఇదేబస్)

మోటించు. క్రి. స. కిరి. బోధించునిలుపు. "చీలముకిందిస్థంభమును మోటించెను".

మోటిక. దే. వి చూ, రూ—మొటిక.

మోటు. పై. వి. 1 చూ, మొద్దు 1; 2. తక్కువ: చూ, హాయము, 3. మూర్ఖుఁడుగుఱ్ఱము: చూ, హాయము; 4. పంటికెరుటను మనుష్యాకారముగా నిలిపిన కపటబొమ్మ. స్వా. 4, ఆ 34; వివ. 5 =మూర్ఖుఁడు. చూ, మొద్దు 2. 6 మొరసు. చూ, మొద్దుతనము.

మోటుకాఁడు. ద్వ వి దశపది. చూ, పైదికుఁడు

మోటుతనము. పై. వి.=మూర్ఖత్వము: చూ, మొద్దుతనము. [మొకము.

మోటుమొకము పై. వి చూ, రూ—మొట్టమొకము

మోటువాఁమొకము పై వి —పై —

మోట్టాయితము. సం. వి. అ. ప పిర్రియుసి కొడ్డాదులయందు మనసుతెగిలి యుండుటను తెలియఁబడు స్త్రీలయిక్క కర్కశంపు యనాది శృంగారచేష్టాపిశేషము.

మోడము దే. వి. మేఘోదరణము. చూ, మేఘము. 1—ఆఁ.

మోడి. దే వి ధగుపు, ఓంకము. శకాం. 4, ఆ. 62. చూ, లవణి, 2 గణికాదులు మొగ్గనాటి కాలికి సమీపమందుంచిన నస్యపుపెట్టె; 3 వార్తాతయొక్క పైగుర్తి, దిలుగ, గొలుసు మోడివార్తా: చూ, వార్తఁ.

మోడు. దే. వి. రూ—మోర్కు. 1. చూ, మొద్దు.1; 2. కిర్మి: చూ, పలాలము. 2; వా. 3. మొలక: చూ, మొక్క. 1; 4. తల వెంట్రుకవత్తులు; 5 (చేనుకోసిన) కొయ్యగాలు; అం 6 చూ, మల్లబంధములు (తద్విశేషములలో 3 చూడుము.) [కాశీ.6, ఆ 5.

మోడుమోడు. క్రి. వి. చూ, రూ-మొగుడుమోడు.

మోడుపడు. క్రి అ కిరి. రూ-మోడ్పడు: 1 మోడగు. చూ, మొక్కపోవు; 2. మొక్కయగు, 3. గుమఁగు. హరి. ఊ. 8, ఆ. 166: కివ్వ, మడిగుము; 4. ఖండితమగు. చూ, వగిక్కవాలు; వేరి 5 మోడుపడుమోడు.

మోడుపు. దే. వి. రూ—మోడ్పు 1. నతి: చూ: హాణిగలు; 2. మొగుడుపు.

మోడ్పు. పై క్రి: చూ, రూ-మోడుమోడు

మోడ్పడు. క్రి అ. కిరి: చూ, రూ-మోడుపడు.

మోతారు. వా వి. 1' చూ, రూ-మొహతారు; 2 గౌరవము. "ఎందుగుదెప్పిలనోపిని రూమోతారు నిలుపుకొనుము" చూ, మొగ్గు. 1; 3 సిక్కసారి యిచ్చుడు మందుకొలత.

మోతుబరి వా వి. మంచిస్థితి.

మోతుబరుఁడు వా. వి. స్థితిపరుఁడు.

మోది సం వి అ స్త్రీ. 1 కిడిలి. చూ, గంధ 2, దే వి. (1) తములపాకులకట్ట. మాపటము.

మోదకము. సం వి అ. పుం. 1 సుముఖుఁడు: చూ, భిక్ష్యము. (చూ, ఉండ్రాళ్ళు); 2. లడ్డు: చూ, భక్ష్యము [ములు.

మోదకేశము అం (కా, పారిజాత). చూ, అస్త్ర

మోదమూలము. సం వి సంతోషంమొన్న. చూ, హ్లోపనము. 2. [సంతోషము

మోదము సం వి అ పుం. సుదిము. చూ, మోదయము. దే. వి బుగ్గజుఁడు చూ, తిల్లాణము.1.

మోది వా వి పెచ్చుపెచ్చాడు: రూ-మోది.

మోదీ. వా. వి.—పై —

మోదింపే సం. ఆ. క్రి. చూ, సంతోషింపే.

మోదిలు. సం. అ. క్రి. రూ—మోదిల్లు —పై.—

మోదిల్లు. సం. ఆ. క్రి.—పై:—

మోదుగు. దే. వి. (య 4, ఆ 5.)* రూ—మోదువు, పప్పర. (సం).—కనకము, కాష్ఠ దుర్వీవు, కింశుకము, కింశులుకము, కిర్మి, క్షారదుర్వీవు, క్షారశ్రేష్ఠము, జుహూతరువు, పర్ణము, పలంకష,పలాశము, బీజస్నేహము, బ్రహ్మతరువు, రక్తపుష్పము, రుమ, వాత పోథము, సమిత. ("చూ, సమిత")

మోదుగుతొడిమలు దే. వి. బ. శాలిధాన్యము: చూ, ధాన్యము [2. మోదుగువిత్తులు

మొదుగుమాడలు. దే వి. బ. 1 —పై —;

మోదుగుమొగ్గ. వా. వి: చూ, మొగ్గ. 1—౫.

మోదుగుమొగ్గపుల్లు. ద్వ. వి: చూ, శుకము. వేం, ఆం. 99.

మోదువు. దే. వి: చూ, రూ—మోదుగు*.

మోదెన. దే.వి. రూ—మోదెనము:చూ,శివమల్లి*.

మోదెనము. దే. వి.—పై.—

మోపరి దే. విణ. (మోపు + ఆరి) 1 మోపు మోయువాడు; 2. చూ, బెస్త. ఆం, భా. ద్వి. 288. [చూ, హాని. 2.

మోపాది. దే. వి. (మోపు + ఆది) ఆపాయము.

మోపి. దే. వి: చూ, ముండమోపి.

మోపింపే. వా. పై: చూ, మోపు 8.

మోపిక. దే. వి. భారము (ఓపికవంటిది): చూ, వివధము. 3. [ఎక్కిడు:చూ, మోపెట్టు

మోపిడు. దే. స. క్రి. (మోపు + ఇడు.) విల్లు

మోపు. దే.వి. 1. (పుల్లల)కట్ట; 2:చూ,మోపిక. 3: చూ, హార్వి. 1; 4: చూ, మోపుదల. 1; 5: చూ, (సం).—లేఖ్యా; విణ. 6: అధికము: చూ, హేరాళము; పై. 7: కట్టు, పాదవెట్టు, పెట్టు. (సం) —ఆరోపింపే, 8. మోయఁదేయు: మోపింపే; 9. అనింపే: (చూ, పిసుసు. 2–3)· చూ, సమ్మర్దింపే.

మోపుకాఁడు. దే. విణ: చూ, మోపేవాఁడు.

మోపుదల. దే. వి. 1: మోపు. (సం). —ఆరోపణము, ఆరోపము. (అవ్య).—అతి; 2· చూ, మోపిక.

మోపెట్టు. దే. స. క్రి. (మోపు + పెట్టు): ఎక్కిడు, ఎక్కిడుపెట్టు—ఎక్కిపెట్టు—ఎక్కవెట్టు, మోపిడు. [స్నేహోళము.

మోబత్తులు. వా. వి. బ. ఒకకరదీపిక: చూ,

మోమిచ్చే. వా. వి: చూ, మోవెగాటమి.

మోము. పై. వి.=ముఖ: చూ, రూ—మొగము.

మోమముట్టు. ద్వ. వి· చూ, రూ-మొగమట్టు. రామా. 2, ఆ. 20.

మోమోట ద్వ వి: చూ, రూ—మొగమోట. (దాక్షిణ్యమునకు.—శకాం. 4, ఆ. 25.)

మోమోటము. ద్వ. వి.—పై.—(సంకోచింపే టకు.—ఉ, హరి. 6, ఆ. 102)

మోమోటమి. ద్వ. వి. ముఖప్రీతి: రూ—మొగమాట—మొగమాటము, మొగమోట—మొగమోటము, మోమోట-మోమోటము, మొగమిచ్చే—మోమిచ్చే, గరుసు, పుయిలోట.

మోమోడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-మొగమోడు.(దాక్షిణ్యపడుటకు.—కాశీ.2,ఆ.37.)

మోయిను. వా. వి. 1. రీతి: చూ, విధము. 1; 2· చూ, బత్తియము. 1. [ఎహింపే.

మోయు. దే. స. క్రి. (భారము) ఊను: చూ,

మోర. దే. వి: చూ, రూ-మొర. 1–2 (పశ్చాదుల దీర్ఘముఖమునకు.—కాశీ. 4, ఆ. 271; స్వా. 4, ఆ. 27.)

మోరచెంగు. వా. విణ. చిన్నముఖవీణ. రూ—మోర్చింగు: చూ, వీణె.

మోరట. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. భోగ*: చూ, సర్పి; 2.=మోరు. మజ్జిగ: చూ, స్తన్యము (మజ్జిగ)

మోరటి. దే. వి: చూ, పిశాచములు. 1.*.

మోరటిలు. దే. ఆ. క్రి. రూ-మోరటిల్లు. మోము మోదికెత్తు.

మోరటిల్లు. దే. ఆ. క్రి.—పై.—

మోరతోలు. దే. వి: చూ, వైముఖ్యము.

మోరపక్కె. దే. వి: చూ, మత్స్యము. 1.

మోరపాక. దే. వి. (రూ-ఓరపాక-దోరపాక) చోపిడి, చిన్న గోడలయిల్లు: చూ, సదనము. 1.

మోరా. వా. వి. కాకపీఠ: చూ, సింహాసనము

మోరి. వా. వై. వి.=మోరట. రూ-మోరు చూ, మజ్జిగ.

మోరు. వై. వి. 1=మోరట.—పై.—ఉ, రా. 6, ఆ. 122; దే. వి. 2. పర్వత శిఖరము, పేటు. ఉ, హరి. 6, ఆ. 76: చూ, హిమాలయము (పర్వతము).

మోరుండ. ద్వ. వి: చూ, భృత్యుము.

మోర్చెంగు. వా. వి: చూ, రూ-మోరచెంగు.

మోఱకము వై. వి.=మూర్ఖ్య. 1. మూర్ఖత్వము: చూ, మూర్ఖ్యము; విణ. 2. మూర్ఖము: చూ, మూర్ఖ్యము. [రూపురాలు: చూ, స్త్రీ.

మోఱకత్తె. వై. విణ (మోఱకము+కత్తె)

మోఱకు. వై విణ.=మూర్ఖ. మూర్ఖుడు. భో. 1, ఆ. 115: చూ, స్తబ్ధుడు.

మోఱకుడు. వై. వి.=—పై.— [మొలాము.

మోఱము. దే. వి. రూ-మోర్ఱము: చూ, రూ-మోలుగు. దే. వి: చూ, రూ-మొలుగు.

మోవి. దే. వి. 1. పెదవి: చూ, వాతెఱ; 2 మోవిఅనుచెట్టు: చూ, వృక్షము.

మోవు దే. వి: రూ-మొవు-మొవ్వు, మోసు.

మోష.సం.వి.ఆ.స్త్రీ.=మోసము. 1. దొంగతనము చూ, హరణము. 1; 2. కీడు: చూ, హాని. 2.

మోషకుడు. సం. వి. ఆ. పుం. 1. దొంగ: చూ, హారకుడు. 1; వా. 2. కంసాలి: చూ, స్వర్ణకారుడు. (ఇట్లుమూషకుడు వాడుక).

మోసం. వై. వి.=మోసా.రూ-మోసము. 1: చూ, మోష. 1. కాశీ. 5, ఆ 67; 2: రూ, ప్రమాదము. 1. కాశీ. 6, ఆ. 6; 3: చూ, వంచన.

మోసగాడు. ద్వ. విణ: చూ, వంచకుడు.

మోసపుచ్చు. వా. స. క్రి. మభ్యపెట్టు. వేం, ఆం. 65: చూ, వంచించు.

మోసపోవు. ద్వ. ఆ. క్రి. 1: ఓటుపడు, బేలుపడు-బేల్పడు, బేలుపోవు. (సం).—ప్రేరూ దపడు; 2: చూ, వంచింపఁబడు.

మోసము. వై. వి.=మోసా: చూ, రూ-మోస. (ప్రేమాదమునకు.—మార్క్. 7, ఆ. 203)

మోసరిక. వా. వి. అంకురము: చూ, రూ-మోసేరిక.

మోసల. వై. వి.=ముఖశాలా: చూ, రూ-మొగసల. 1—2—3. (నగరితలవాకిటి చోపడికి.—సా. 3, ఆ. 199.)

మోసాల. వై. వి.=—పై.—(నగరితలవాకిటి చోపడికి.—కాశీ. 2, ఆ. 41.)

మోసు. దే. వి. 1. తునుక: చూ, శకలము. 4; 2 అంకురము. పర.3, ఆ 153: చూ, మొక్క. 1; 3 చూ, మూలము. 1; 4: చూ, మోవు.

మోసేను. వా వి. పిటీషను.

మోసేరిక. వా. వి: చూ, మోసు 2.

మోస్తరు. వా. వి. 1. మాదిరి; 2. స్వభావము.

మోహచతుష్టయము అం: లజ్జామోహాము, విభవమోహము, కరుణామోహము, నిజమోహాము. (4) (మతాంతరము.—ఉత్తమము కూర్మమోహము, మధ్యమము మత్స్యమోహాము, అధమము మృగమోహాము.)

మోహన. సం వి. ఆ. స్త్రీ. ఒకానొకరాగము; చూ, స్వరము. 2.

మోహనము. సం. వి.ఆ. న. 1: చూ, మూర్ఖ. 1; అం. 2. చూ, విద్యలు; 3. చూ, మన్మథబాణములు; 4: చూ, అస్త్రములు;

5: చూ, ఉపనిషత్తులు; వా. వి. (1): చూ, మొహశ్శము.

మోహనపుపుయలు అం చూ, ధాన్యము.

మోహనబ్రాహ్మణులు అం చూ, కల్పూరియె బ్రాహ్మణులు.

మోహము సం. ని. అ. పుం. 1. అజ్ఞానము: చూ, స్వాపము 3, 2: చూ, మూర్ఛ 1, 3: చూ, పలపు 2; అం 4. చూ, ఊర్మిలు; 5 చూ, సంచారిభావములు (గీ. నికశేఖరా! ఆసగనిజాక్షి మరుగిరి మాతులచే ధరణికి నొరిగి మమ్మెల్లఁబలు మాసపతిలం గుందించుమేమండె), 6. చూ, అరివర్గములు.

మోహరము దే వి చూ, స్నానము. 1

మోహరించు దే అ కి (సై 4, ఆ. 23). 1. రూ-మొహరించు, ఎదురగు, ఎదుటనిలొను-ఎదుగ్కొను, ఎదురుపడు-ఎదుర్పాడు, ఎదురగు, ఎలు, తోఁచు, పొడమోపు, మొగలొను, మొన చేయు. (మి).—అభిముఖమగు; 2 వ్యూహమునపన్ను. రూ-మోహరించు, స. కి. 3 మాటాడ్డు: చూ, పక్కలించు

మోహినీ. దే. వి చూ, రూ-మొహినీ

మోహించు. సం. అ కి. 1. అజ్ఞానమునొందు; 2. మూర్ఛిల్లు. చూ, సొమ్మసిల్లు; 3. కామించు: చూ, వలచు. 3.

మోహితుఁడు. సం. విణ: చూ, వలపుకాఁడు.

మోహిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. మోహింపఁ జేసెడు స్త్రీ దేవతా విశేషము: చూ, స్త్రీ; 2 పిశాచస్త్రీ విశేషము: చూ, స్త్రీ; 3 నల్లఉమ్మెత్త. * చూ, వాలాపుష్పము.

మోళంగి. దే వి: చూ, ములక *.

మోళ్ళము. వా. వి: చూ, రూ-మొలాము.

మోళ్ళా. వా వి. 1 కీతి, 2 తెరగతి. [ము.1.)

మోళీ వా. వి. గారడీవానివిద్య (చూ, మాయ

మ్యా

మ్యాంజి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=ముంజి. ముంజ దర్భమొలతాళ్ళము: చూ, సూత్రిము. 1.

మ్యాంశె. వా. వి. (ముండె) గాళ్ళిమముకిందిచేరినపల్లె చూ, సివారు [మొత్తము.

మ్యాంటు. వా. వి. 1. మొత్తము; 2 సొమ్ము

మ్యాండము. సం. వి. అ. న కొబ్బరియుండ, మోదుండ చూ, శిక్యము. 1—బి.

మ్యాకలి సం వి. ఇ. పుం. కాకి చూ, వాయసము [చూ, లవణి. 2.

మ్యాక్తికకళ. సం. వి ఆ. స్త్రీ. తెల్లగుప్పి: మ్యాక్తికమాల. ఆం చూ, స్వత్తిము 1 (ధి, తి, న, గగములు 7_11 యతులు.11పద్యంపస్సు)

మ్యాక్తికము.సం.వి.అ న.—ముక్తియము: చూ, రత్నము.1 (ముత్తెములుఏనుఁగుకుంభస్థలము, మేఘము, పందికోఱ, శంఖము, మత్స్యశిరము, పాఁపపడగ, ముత్తెపుచిప్ప, చెఱుకు, బొంగునెమరు వీనియందు పుట్టును. ముత్తెపుచిప్పయందు పుట్టినవె తఱుచుగావాడఁబడును); అం. 2 చూ, రత్నములు.

మ్యాఖరి సం. వి ఈ. స్త్రీ రూ-మాఖర్యము. ముఖరభావము, ముఖరత్వము, అప్రయోజకత.

మ్యాఖర్యము. సం. వి. ఆ. న.—పై.—

మ్యాఢ్యము. సం. వి. ఆ. న. మూఢభావము, మూఢత్వము.

మ్యాడ్గలి సం. వి. ఇ. స్త్రీ. చూ, మాకలి.

మ్యాద్రీనము. సం.విణ. పెసలుపండునది(పొలము): చూ, హరిప్రియ. 2 (భూమి. 1.)

మ్యానతర్పయము. అం: వాఙ్మానము, అక్షిమాన ము, కాష్ఠమానము. (3)

మ్యానను. సం. వి. అ. న. అభూషణము.(అవ్య)—తూష్ణీకామ్, తూష్ణీమ్. (తె).—వలుకమి.

మాని. సం. వి. న్. పుం. మానవర్జితుఁడు, ముని: చూ, సన్యాసి.

మానిజిగుఁడు. సం. వి. అ పుం: మార్దంగికుఁడు. (తె). మద్దెలకాఁడు.

మానిరి. దే. వి. రూ-మువురి. 1. నాగసరము. చూ, పీఁకె, 2. జీనుఁగొర్రివి: చూ, పీఁకె

మానీబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, ఉత్త-ళిబ్రాహ్మణులు (మానీ, పహాతే, వాఘుబ్రాహ్మణులు సామువేగులు. ధాగ్రహ్యాయణ గోత్రులసూత్రీ ములనుఁ జెందినవారు. పండ్రాబ్రాహ్మణులలోఁ చేరినతెగవాను శుక్లయజుర్వేదులు. మాధ్యం దినశాఖనుఁ జెందినవారు): చూ, బ్రాహ్మణులు

మాన్యము సం వి అ. న = మొఱికము. చూ ర్థ భావము, మాన్యత్వము మాఱుము, మాన్యము. (తె).—ఁబాటు, త్వాష్ట్రీము, పెడసరము, ముదిగాఁగుము, మొఱపుతనము-మొఱటుతనము, మంకుతనము, మకురు, మకురుతనము, ముంగతనము, మోటు, మోటుతనము, మోఱకము, మిడ్డూరము. తద్వి.—ం (తె) — మొఱగు, మోటు, ఁ (విణ)మూర్ఖునకు - (తె) తఱటు, మిడ్డూరము ("చూ, మిడ్డూరము 1—2")

మాన్వి. సం. వి ఈ. స్త్రీ 1. అల్లియ: చూ, స్థావరము. 1; 2 చూ, వసు. (1) [ములు.

మాన్వీవిధానకరణములు అం చూ, పరిమేయ

మాల్యము. సం. వి. అ. న. మూలబలము.

మాఽషకము అం: చూ, భావదూషితములు.

మాష్క-ర్యము సం. వి. అ. న. మషుష్క-రభావము, ముష్క-రత్వము.

మాసలము. అం: చూ, అస్త్రములు.

మాహూర్తికుఁడు. సం. వి. అ. పుం: రూ-ముహూర్తుఁడు, మాహూర్తుఁడు, జ్యోస్యుఁడు.

మాహూర్తుఁడు. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

మిళి. సం. ని. ఇ. స్త్రీ. 1. నేల: చూ, హరిపియ (భూమి. 1.); పుం. స్త్రీ. 2: చూ, నిగ. 2, 3 కొప్పు: చూ, వేసలి. 2; 4. కిరీటము· చూ, సీసకము. (1); పుం. 5. ఆశోకము·. చూ, హేమపుష్పము.

మ్రి

మ్రింగ దే వి రూ-మంగ·: చూ, శ్వసనము 3.

మ్రింగఁబడు ద్వ. అ కి. మ్రింగు, కుగింకు, హరి, ఊ 2, ఆ 122 చూ, సుగిప్పు. 4.

మ్రింగు దే అ. కి.—పై.—

మ్రిందిలి దే విణ. నొచ్చినది.

మ్రిందు. దే అ కి 1 చేమ్చే చూ, మగణింమే; 2. చేదియు. చూ, సదిమడమగు; 3. నొచ్చే: చూ, వేసరు 4; 4: చూ, సోలు. మారు. 1, ఆ. 246.

మ్రిక్కు. దే అ. కి. చూ, రూ-మక్కు. 1.

మ్రిక్షము. సం. వి. అ. పుం. తనతెప్పనుమఱుఁ గుపుచ్చేట.

మ్రిగ్గు పై. అ. కి.=మృగ్. 1. చేమ్చే: చూ, మగణింమే; 2. నష్టమగు· చూ, పమ్మ్రింపు; 3: చూ, విఘ్నింమే పంచ. నా 3,ఆ.86.

మ్రిదిమము. సం. వి. న్. పుం: చూ, మెత్తన. 1.

మ్రిబ్బు దే. వి: చూ, రూ-మబ్బు. రా. వి. 2, ఆ 60.

మ్రీ

మ్రీఁకు. దే. వి. రూ-మాకు, మాఁను-మ్రీను, చెట్టు·: చూ, వృక్షము.

మ్రీఁగన్ను. దే. వి. (మ్రీఁగు + కన్ను) సోలిన కన్ను. భో. 5, ఆ. 117: చూ, లోచనము.

మ్రాఁగన్నుపడు. ద్వ. అ. క్రి. మ్రాఁగన్నగు, కొద్దినిద్దుర మొదలిడు.

మ్రాఁగు. దే. ఆ క్రి: చూ, సోలు.

మ్రానిపసుపు. దే. వి: చూ, రూ-మానిపసుపు*.

మ్రానిపోటుపులుఁగు. దే. వి: చూ, బెబ్బులుఁగు.

మ్రానిబంక. వా. వి. నిర్యాసము: చూ, బందవ.

మ్రాను. దే వి. 1: చూ, రూ-మ్రాఁకు*; 2: చూ, కాండము. 10 [పులుఁగు.

మ్రానుగోయిల. దే వి: చూ, మ్రానిపోటు

మ్రానుతొలుచుపిట్ట. ద్వ. వి -పై.-సాం.తి.11.

మ్రానుదేఱు. దే. అ. క్రి: చూ, మ్రానుపడు. వికీ. 4, ఆ. 219. [చూ, వానరము.

మ్రానుదిమ్మ్రి. దే. వి. రూ-మ్రాన్దిమ్మ్రి:

మ్రానుపడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, స్తంభించు.1.

మ్రానుపాటు. ద్వ. వి: చూ, స్తంభనము ఊ, వారి. 5, ఆ. 112. [చూ, మ్రానుపడు.

మ్రానుపిలి. దే. అ. క్రి. రూ-మ్రానుపిల్లు.

మ్రానుపిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై.—

మ్రానుపెట్టు. దే. స. క్రి. మ్రానుపడఁజేయు. భాగ. 8, స్క-ం. 32.

మ్రానుమనికి. దే. వి. రూ-మ్రాన్మనికి. కోఁతి. ఆచ్చ. యు, కాం. 101: చూ, వానరము.

మ్రానుసెందు. దే. అ. క్రి: చూ, మ్రానుపడు.

మ్రాన్పడు. ద్వ. అ. క్రి.—పై.—

మ్రాన్దిమ్మ్రి. దే.వి: చూ, రూ-మ్రానుదిమ్మ్రి

మ్రాన్మనికి. దే. వి.—పై.— [5, ఆ. 82.

మ్రాలు. దే. అ. క్రి: చూ, సోలు. మాగ్ర-.

మ్రాలుదెంచు. దే. అ. క్రి —పై.— వికీ. 7, ఆ. 102.

మ్రాలుచు. దే. సే క్రి.మ్రాలఁజేయు: రూ-(మ్రాల్చు.

మ్రాల్చు. దే. సే క్రి.—పై.—

మి

మిఱింగు. దే. స. క్రి: ఎరగొను, కడిగొను, కముచు, కవ్వు,గుక్కొను, తెఱిగొక్కొను, (సం).—కబళించు, గ్రసించు; తద్వి.—గుటక వేయుటకు.—(సం). గ్రసించు. (మిగతవానికి "చూ, సాపడు.").

మిఱింగుడు. దే. వి: కము, మిఱింగుట-మిఱింగుడు. తద్వి.—గుక్క-గుక్క-. (సం) —ఉద్గిరి, ఉద్గీరణము, కబళనము, గిరణము, నిగరణము, నిగరము. (చూ, సాపాటు.)

మిఱింగుడుపడు. ద్వ. అ. క్రి. కబళితమగు.

మిఱింగువాఁడు. వా. వి. నమలకనే తినువాఁడు: చూ, గ్రసిష్ణువు తద్వి.-నమలితినువానికి.—(లె) తినువాఁడు. (సం).—గ్రసిష్ణువు.

మ్రు

మ్రుక్కు. దే.విణ.ముక్కిపోయినవడ్లు. పాండు. 4, ఆ. 147: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము.) "మ్రుక్కుపాయలకు ధరతక్కువ." (ముక్కుపాయలనియే వాడుక.)

మ్రుక్కుడి. దే. విణ. తుదరిము: చూ,స్వల్పము.

మ్రుగ్గు. దే. వి. రూ-ముగ్గు. పరిక: చూ, రంగవల్లి.

మ్రుగ్గులు. వా. బ. (రూ-ముగ్గులు.) 1. పేచీలు ; 2. చిక్కులు; 3. తంత్రములు.

మ్రుచ్చిమి. దే. వి. దొంగతనము: చూ, హరణము. 1.

మ్రుచ్చిలి. దే. వి.—పై.—

మ్రుచ్చిలించు. దే. స. క్రి. (రూ-ముచ్చిలించు, ముచ్చిలు-మ్రుచ్చిలు.) అపహరించు: చూ, సడపు.

మ్రుచ్చిలిపోటు. దే. వి నిద్రిపోవు చోండఁగా